Universidad de Deusto
Biblioteca

BARTOLI

OPERA

1546

Universidad de Deusto
Biblioteca

Est.
Plót.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

BARTOLI
SAXOFERRATEI,

IN SECVNDAM DIGESTI
VETERIS PARTEM PRÆLECTIONES AD

immenſum auctæ, ſumma ope ac ſtudio recognitæ, forma ſpecieque longè uenuſtiſsimæ: atque, ut ſemel dictum ſit, omnium ut poſtremæ, ita abſolutiſsimæ & integerrimæ. Quibus excudendis, nec fideliſsimorum omne genus Exemplarium copia, nec Doctiſs. hominum defuit irrequieta ſedulitas.

10143

Lege, expende, percæat, ut iuuent ac placeant.

LVGDVNI *ad candentis Salamandræ inſigne, in Vico mercenario promercales habentur.* 1546

Cum Priuilegio

BIBLIOTECA BILBAO
BIBLIOTECA DEUSTO
BIBLIOTECA ORDUÑA

Anno. EST. PLUT. 15

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rubricarum huius uolumi.

¶ De actionibus empti & uenditi. folio. 119.
Ad legem Rhodiam de iactu. folio. 93.
Ad senatusconsultum Macedonianum. folio. 95.
Ad senatusconsultum Velleianum. folio. 100.
¶ Commodati & conducti. folio. 77.
Compensationibus. folio. 100.
Condictione causa data, & causa non secuta. folio. 40.
Condictione ex lege. folio. 65.
Condictione furtiua. folio. 67.
Condictione indebiti. folio. 47.
Condictione ob turpem uel iniustam causam. folio. 46.
Condictione sine causa. folio. 66.
Condictione triticaria. folio. 70.
Constituta pecunia. folio. 74.
Contrahenda emptione & uenditione, & de pactis inter emptorem & uenditorem. folio. 116.
¶ Depositi uel contra. folio. 101.
Distractione pignorum & hypothecarum. folio. 143.
Diuortijs. folio. 158.
Donationibus inter uirum & uxorem. folio. 157.
¶ AEdilitio edicto, & de redhibitoria actione. folio. 146.
Eo quod certo loco. folio. 71.
AEstimatoria actione. folio. 134.
Euictionibus. folio. 146.
Ex quibus causis pignus tacitè contrahatur. folio. 140.
Exceptione rei uenditæ & traditæ. folio. 152.
Exercitoria actione. folio. 90.
¶ Fide instrumentorum. folio. 151.
Fundo dotali. folio. 157.
¶ Hæreditate uel actione uendita. folio. 118.
¶ In diem addictione. folio. 118.
In litem iurando. folio. 37.
In rem uerso. folio. 99.
In quibus causis, pignus uel hypoth. tacitè contrah. folio. 140.
Institoria actione. folio. 93.
Iuris & facti ignorantia. folio. 154.
Iureiurando siue uoluntario, siue necessario. folio. 24.
Iure dotium. folio. 155.
¶ Lege commissoria. folio. 118.
Locato & conducto. folio. 127.
¶ Mandati uel contra. folio. 107.
¶ Nautico fœnore. folio. 150.
¶ Pactis dotalibus. folio. 156.
Peculio. folio. 91.
Periculo & commodo rei uenditæ. folio. 119.
Pignoribus & Hypothecis, & qualiter contrahantur. fo. 138.
Pignoratitia actione. folio. 83.
Præscriptis uerbis & in factum actionibus. folio. 134.
Pro socio. folio. 111.
Probationibus & præsumptionibus. folio. 150.
¶ Quando actio de peculio est annalis. folio. 99.
Quæ res pignori, uel hypothecæ obligari possunt. fo. 141.
Qui potiores in pignore habeantur: & de his, qui in priorum creditorum locum succedunt. folio. 141.
Quibus modis pignus uel hypotheca soluatur. folio. 144.
Quòd cum eo, qui in aliena potestate est negotium gestum esse dicitur. folio. 94.
¶ Rebus creditis, & si certum petatur, & de certi condictione. folio. 2.
Rerum permutatione. folio. 134.
Ritu nuptiarum. fo. 155.
Rescindenda uenditione. folio. 119.
¶ Seruis exportandis. folio. 119.
Sponsalibus. folio. 154.
¶ Testibus. folio. 152.
Tributoria actione. folio. 94.
¶ Vsuris & fructibus & mora. folio. 148.

FINIS.

BARTOLI SAXOFERRATEI IN SECVNDAM DIGESTI

Veteris Partem Prælectiones longè Luculentissimæ, & omnium ut postremæ, ita multò castigatissimæ.

a De rebus creditis, Si certũ petatur, & de certi cõdictiõe.

SVMMARIVM.

1 Continuatio rubricæ.
2 Mutuum assiduè, & frequentius celebratur.
3 Mutuum propriè petitur, non autem repetitur.
4 Datum, quod nunquam datum fuit, peti.
5 Certi condictio, an sit una, uel plures? remissiuè.

1 Glosa continuat Rubricam † ad præcedentia multum breuiter. Iac. de Are. dicit pinguius. & sic: Actionum aliæ in rem, aliæ in personã. de actionibus in rẽ, tam vniuersalibus, q̃ particularibus, & tã pro corporalibus, q̃ incorporalibus, dictũ est. ¶ Sequitur videre de personalibus actiõibus, & quia actiones personales quæ descendunt ex cõtractibus sunt digniores: ideò præmittit, &
2 ponit hic generalem rubricã de rebus creditis, Verũ: qa† mutuum magis assiduè inter alios cõtractus, & frequẽtius celebratur: ideò subdit in rubrica si cer. pe. verũ: qa ex dictis cõtractibus oriunt̃ actiones: & inter cæteras certi cõdictio est generalior: ideò ponit̃ in rubrica, & de certi cõdictione. & sic (vt videtis) ista rubrica habet tres partes. ¶ Circa istã rubricã, est videndũ quid sit dictũ de rebus creditis. Rñ. vt videbitis statim. j. eo. l. j. ¶ Secũdò, quæro, qd sit dictũ, si cer. pe. Gl. exponit. si certũ. i. mutuum: petat. i. repetatur. Alij dicũt, q̃ illa verba, si cer. pe. sunt nomẽ actiõis: vt. j. de tritica. l. j. Veritas est, q̃ nõ sunt nomẽ actionis. Nã ex mutuo oritt̃ certi cõdictio vt insti. qui. mo. re cõtra oblig. in prin. Nõ ob. l. j. de tritica. qa ibi factum, seu cõtractũ denotat, nõ actiõis nomẽ: vt ibi videbitis. ¶ Ad illud aũt, qd
b gl. dicit petat. i. repetat. † intelligo† verũ, respectu generis. Nã illud quod datur, in eodẽ genere repetit̃: vt. j. e. l. ij. in prin. sed respectu speciei, nõ est
4 repetere: sed proprius petere. Petit† em illud, quod nũq̃ datum fuit. ¶ Itẽ expositio gl. procedit in mutuo reali, & naturali. In mutuo verò ciuili, di
c ctio petatur, stat propriè: † vt videbitis. j. eo. l. ij. §. fi. ¶ Tertiò, † q̃ro: dicitur
5 hîc, de certi condictione: vtrum sit vna certi condictio, an plures? gl. tangit hic. Examinabo in. l. certi condictio. in princi. j. eod. hic non expedit: quia non vidistis adhuc: xxx de materia certi condictionis.

SVMMARIVM.

1 Casus in terminis positio.
2 Genus dicitur, quod uerificatur in qualibet sui specie.
3 Rubrica debet esse generalis ad nigrum.
4 Arguere ex uerbis rubricæ, quòd liceat.
5 Creditor dicitur à credendo.
6 Verbum rei, est generale, & numero. 35.

7 Dictio è, est præpositio, & exponitur pro ex.
8 Testis interrogatus super articulo, si antè quàm respondeat a dicit qualiter intelligat uerba articuli, uel sua: quòd non dicitur deponere extra articulum.
9 Interrogatoria quæ debent fieri testibus, si sunt incongrua, refrenantur per iudicem.
10 Testis potest interrogari, quid sit mutuum. Et interrogatus debet respondere.
11 Testis quòd non debeat iterum interrogari, de eo quod semel declarauerit.
22 Positioni iuris, quòd non sit respondendum.
13 Pars non põt super iure interrogari: secus est in teste.
14 Testis interrogatus quid est mutuum, sufficit quòd ponat uerba facti, ex quo ius resultat.
15 Testis deponens quem diuitem uel sanum, & reddat rationem: quia uicinus, uel consanguineus, quòd concludat.
16 Testis dictum, quòd debeat concludere necessariò, uel præsumptiuè ex iuris præsumptione, quæ ad condemnationem sufficiat.
17 Ratio testis, quòd debet concludere per aliquem sensum corporeum.
18 Verbum credendi, an comprehendat obligationem fideiussoris.
19 Argumentum ab authoritate, quòd ualeat: & numero. 11.
20 Authoritas doctoris, licèt sit probabilis, non tamen est necessaria.
22 Chronica, & libri historiales, & etiam libri antiqui, quòd probent.
23 Aristotelis, Hypocratis dictis & similium in studijs publicis approbatorum, quòd stetur.
24 Testis deponens, & reddens rationem ab authoritate, quãdo concludat & numero. 28.
25 Scripturæ publicæ, & communes approbatæ: quòd non probent, nisi quatenus ostendantur.
26 Testis deponens Titium mutuasse centum Sempronio, si in reddendo rationem dicat scire, quia uidit instrumentum quòd non probat.
27 Tenor instrumenti deperditi, quòd probetur per testes peritos.
29 Testis deponens de auditu, quibus casibus probet?
30 Creditor, an dicatur ille, cui debetur ex legato, uel delicto. b
31 Allusioni uocabuli quando stetur?
32 Creditor, an dicatur ille cui debetur in diem, uel sub conditione.
33 Dictio mox, quòd accipiatur pro confestim: & quando de notat interuallum temporis.
34 Fideiussor quòd sit debitor.

LEX I.

Bene c est. Ad cognitionẽ specierum debet pcedere cognitio generis: sed verbum credẽdi, & verbũ rei, sunt verba ge
d neralia: ideò à Prætore de rebus creditis præmittit̃ 4 in rubrica. h. d. tota lex. Et diuiditur sic. ¶ Primò, cõmendat quæstionẽ. ¶ Secũdò respondet ad eã, & assignat rationẽ. ¶ Tertiò rationẽ probat per authoritatem Celsi. ¶ Quartò, suam rationẽ probat, per aliam rationem. ¶ Quintò & vltimo, ponit quid significet verbum rei. Secunda ibi, quoniam igitur. Tertia ibi, nam, vt libro primo. Quarta ibi, nam cuiusq̃. Quinta ibi, rei quoq̃. † Venio ad casum in
e terminis: sed ad euidentiã scire debes: q̃ Prator fecit olim vnã rubricam, quæ dicebatur de rebus creditis: post rubricam fecit edictum, si cert. pet. & edictum, de cõstituta pecu. & cõmodato, & similibus. Quæsiuit ergo iuuenis à Iurisconsulto, quare Prætor præmisit rubricã de rebus creditis? Respondet Iurisconsultus laudãdo quæstionẽ: & dicit, q̃ bona quæstio est. & bene vtile est, prius q̃ perueniamus

POMATES.
¶ De rebus. Adde ad materiã huius rub. & nigri vide aliqua p Alex. cõsil. xiiij. col. iij. vol. iij. & cõsil. j. cõsi. xiij. in. j. vo. Ro. consi. xxxij. col. ij. dub. ij. Panor. cõsil. xvj. iij. col. ij. vo. Bar. cõsil. iij. ix. col. j. volu. & cõs. lxxv. colũ. xvj. in. ij. volu. Præpositum in proœ. decre. col. ij. Ro. consil. ciij. Feli. in rubri. extrà vt li. nõ cõtes. & in rub. extra de accus. Barb. c. prudentiã. § sexta. de offi. deleg. & in. l. seq. & Alex. cõsi. lxxxij. col. iij. volu. ij. vbi ponit, q̃ rubrica habet orationẽ imperfectã: an aliqd operetur? & consi. cj. col. iij. vo. ij. & cõsi. cviij. ij. volu. iij. vbi dicit, q̃ q̃ rubrica est generalior nigro, quòd nigrum debet secũdùm illam intelligi: & secundũillam suppleri.
¶ Repetat. adde Christi inuocato suffragio, q̃ similis expositio sit p gl. in rubr. j. solu. mat. & facit ad ea quæ ibi notã. per Barto. & Angel. Alexan.
¶ Stat propriè. adde q̃ bal. & etiã Fulgo. dicunt, q̃ etiã in mutuo ciuili ispecta fictione, censetur repetitio: qa post bienniũ fingit̃ numerationem præcessisse. iuxta. l. cum vltra. & l. in cõtractibus. C. de non nu. pecu. Alexã. Adde ad hoc facere, qd̃ voluit Pe. de Ancha. consil. ccviij.
POMATES.
d ¶ Præmittitur. Quibus de causis aliquid præmittatur, vide Bald. in rubri. C. de ser. fugiti.

a ¶ Generalis. Adde quòd quando non videmus contrarium seruari: quia nigrum est generalius rubro: vt patet in authen. vt Ecc. esia Roma. colla. ij. & in auth. vt nullus cre. ag. col. iiij. in glo. in verbo omnes. In tantum secundū Alexand. quòd glo. no. in authen. de incestis nu. in prin. in verbo illicitas. sed est in verbo. sanctimus: dicit, quòd nigrum generaliter loquens, non restringitur per rubricam specialiter loquentem, vnde illa aut. de incestis nupt. quæ loquitur in nigro de illicitis nō restrigitur ad incest. nup. de quibus tantùm loquit rubr. quod dicit notandū ad statuta. Subdit etiā, si verba posita in nigro essent dubia, debere declarari & itelligi secundū ru. sec. mgl. nota. i. l. j. in verbo potorio. C. ne liceat ter., quoc. quā ibi not. Bald. Tu tamen vide glos. in d. verbo sancim⁹. & ibi Ang. Et dū ipse Alex. dicit q cū rubrū est gnalius nigro, non restringitur per nigrum: sed statur rubro, etiā ad decisionem causarū quādo rub. habet orationem perfectā, & decisiuā, allegando Ioan. de Imo. in rubr. j. de verb. obl. & Pau. de castro consilio cccxxxiij. p̄sens casus modicā &c. Adde & tu bal. cōsi. cccxvj. j. lib. in cip. an statutū. vbi cōsuluit q stante statu. ru. q asc̄ēdē tesp lineā fœminā, nōsuccedāt ex tantibus agnatis. licèt in nigro nulla dedescēdētibus fieret mentio: descendentes excludi tamen deberet: cum rubr. esset clara. quam dicit pro tex. habendam. & cōsil. cccxxvj. iiij. libr. dicit, q procœmia statutorum, habent vim statuti. allegat in argu. ff. de hære. instit. l. fi.

b ¶ Rubricæ Adde gl. ,si. in fi. C. si ex fal. instru. & quidā libri in l. j. s. quod quisq; iur. & glos. in. l. j. C. de profes. qui in vrbe constan. lib. xij. & glos. in l. non idcirco. s. de iudi. & gl. de pœ. distinct. j. s. hæc aūt verba. & glos. in verbo, in omnes. in auc. vt nullus creden. agrico. & gl. & opt. in rub. ff. si qs testa. liber esse iussus fuerit. Et an rubricæ possint allegari? vide latè Ioan. de Imo. in rub. j. de ver. ob. Ro. in. l. stipulationes non diuiduntur. in. xxij. col. eo. ti. Archi, & Abb. in procœmio ad cōmentū decreti. gl. in procœmio sexti in verbo, titulus. Specu. & Io. an. in tit. de diſpu. §. fi. in fi. & posui in proxima addit. cui adde Bal. etiam consi. ccxx. li. iij.

c ☞POMATES. ¶ Rei. Vide Barb. c, ij. de cōsti. vide quid per hoc dicat idem Barb. consi. xviij. aliās. xxvj. incip. scripsit sapientissimus. vol. ij.

c ¶ Rei. Adde aliqua notabiliter dicta per Gul. de Cu. Bal. Ange. s. de statu homi. l. j. vbi quærunt, an in dispositione, vel concess. rerū, veniant nomina debitorum, & hoies. Et de significato huius dictionis. rei, vide Archid. xl. dist. c. si ante. Et an aliud sit in dispositi. facta sub noie bonorum, q̄ sub noie ad expositionem verborum, quæ posita sunt in nigro: vt dicamus aliqua de significatione huius tituli 1. huius Rubricæ, de reb. credi. & ex hoc apparebit, quare eam Prætor præmisit. ¶ Et sequitur in textu quoniam igitur. ¶ Instat iuuenis, quoniam igitur hoc est bonum & vtile, dicatis ergo, quare Prætor hoc præmisit? Respōdet Iurisc̄ōsultus: quia Prætor intendit sub hoc titulo tractare multa, & varia pertinentia ad cōtractus varios, & diuersos: ideo premisit hanc rubricam de re. cred. quæ est generalis, & multa comprehendit. s. omnes contractus. hoc dicit. ¶ Tu verò qui vis vltra intelligere: forma istam responsionem sic. Ad cognitionem specierum, debet præcedere cognitio generis: sed verbum credendi, est genus, seu generale: ideò meritò à Prætore præmittitur, qui intendebat tractare de contractibus particulariter. Et sic vides, quòd de isto argumento non ponitur hīc in textu. nisi minor propositio, & conclusio: maior autem omittitur, tanquàm nota, quam probabo infrà. ¶ Sequitur. nam vt libro primo &c. Instat iuuenis quærens: domine Iurisconsulte: quæ est probatio minoris, quod verbum credendi, sit generale? Respondet Iurisconsultus, probo per authoritatem Celsi est bona, sed mihi plus placeret probatio per rationem. Respondet Iurisc̄ōsultus: & ego probabo per rationem, & dicit sic: hoc apparet ex significatione vocabuli. Nam credere, dicitur à credendo: & confidendo, seu fidem de alio habendo: sed in omnibus contractibus, vbi aliquid debetur nobis, fidem habemus de alio: ergo credere dicimur in quolibet contractu. & sic apparet: quòd est genus. Hoc dixi prote. iuuenis Sed tu magis intelligens, forma rationem subtilius, & sic: Illud dicitur esse genus, † quod verificatur in qualibet sui specie: vt lege, si quid earum. §. inter emptum. de legat. iij. j. vnde leg. l. inter agnatos. Sed sic est, q verbum credēdi verificatur in quolibet contractu, ex quo nobis aliquid debetur: quia alienam fidem sequimur: ergo patet, quòd verbum credendi est generale. h. d. ¶ Sequitur rei quoq;. Instat Iuuenis rursus quærens: domine bene probastis quòd verbum credendi est generale: sed rubrica dicit, de re. cre. quid significatur per hanc dictionem rebus, non dixistis: placeat igitur hoc dicere. respōdet Iurisconsultus, q rei appellatio est generalis, & omnia continet. & hoc est notum. meritò igitur hoc verbum. rei, vt generale Prætor elegit, & posuit in rubri. h. d. modò habetis expositum quid velit dicere, de re. credi. ¶ Notetis vos iuuenes breuiter. Primò, quòd † rubrica debet esse generalis [a] ad nigrum. ¶ Secundò. no. quòd licitum est † arguere ex verbis rubricæ, & ordine earum. Pro hoc. j. re. amo. l. itaq. aliās incipit, idem Labeo, &. C. ne fideiuss. do. den. in glos. ma. Rub. [b] ¶ Tertiò. nota. quòd † credere, credere, vide. l. si. cum gl. j. de vsufr. le. quā Bar. ibi reputat singularem. Tu ad de, appellatione rei, quid veniat? Bal. consi. ccccxj. iij. lib. Et an appellatiōe oīm bonorū, & iurium datorum in dotem per mulierem marito, veniat ius patronatus? per eundē Bal. cōsi. j, v. lib. & si quis legat vsumfructū bonorum suorum, intelligit̄ legare vsumfructū nominum, & pecunias debentiū, secundū Bald. consil. c̄ij. j. lib. qui allegat tex. not. in l. j. C. de vsufru.

b ditor, & similia, dicuntur à credendo, seu fidem habē
6 do. ¶ Vltimò. no. † q verbum rei. est generale, vt. j.
c de verbo. signi. l. rei. ¶ Veniamus ad declarationem legis: dē hic, bene est. aliās est in tex. litera è re, aliās d
here, alhās ex re, q̄ istarū literarū sit verior? rñ deo, q̄li bet pōt esse bona: tñ litera Pisana est here. & tūc dicit gl. q̄ debet exponi here. est. i. herile est, & dominabile: quia ad dñm Doctorē spectat declarare. vide gl. q̄ incipit, aliās: Ista expositio (licet sit bona.) Nō
7 tñ est necessaria. Nā dictio è, † est p̄positio, & idē significat q̄ dictio ex. vñ cū dē, è re. i. ex re est. nec est necesse q̄ exponamus ex re. i. ex vtilitate: sed litera stat propriè ex re est. q. d. ex materia nostra est: non extra materiā: vel nō extraneū est tractare de signi-
8 ficato. &c. ¶ Et hoc facit ad q̄nē de teste† q interrogatus sup articulo, antè q̄ rñ deat, dicit qualiter ipse intelligit verba articuli, vel dicit qualiter intelligit
d verba sua: vt ista nō intelligaē dicta extra articulū. ex re em̄ est nō extraneum: vt hic videtis. Prætereà dē hic, prius q̄ ad verborū interpretationē veniam⁹ aliqua de significatiōe ti. dicamus. & sic alius erat titulus, & alia erāt verba exponēda post ti. ¶ Quæro ergo, q̄ erāt illa. rñ deo, quæ sunt opi. in glos. V na, q̄ verba tit. siue rubricæ prius exponēda erant, q̄ illa verba de rebus cre. scilicet, verba nigri, quæ post tit. exponēda veniebant, & erāt quædā verba Prætoris qui fecit edictū de reb. cre. V n, sicut rubrica erat de re. cre. ita edictū erat de reb. cre. & hoc ponit in prima gl. dum ponit casum. vide gl. Alij dicunt, q̄ eodē modo verba rubricæ erant de reb. cred. verba autem edicti, q̄ veniebāt posteà exponēda, erant: si cer. peta. & hoc in gl. ij. & etiā in gl. iij. & secundū hanc lec. posui vobis casum. ¶ Veniamus ad secundā partē, & hic pro declaratione tex. quæro: hic dicit, q̄ Prætor multa sub hoc titulo inseruit. In rubrica nostra habemus triplicē tit. j. de re. cre. si cer. pet. & de certi condictiōe. de quo istorū tit. Iurisconsultus tractat hic. Quidā dicūt, q̄ loquit̄ hic de illo generali tit. de re. cre. & ista placet mihi, vt patet ex litera, & rationibus suis. sub quo tit. tanq̄ generali, cōprehenduntur omnia specialia vsq; ad titu. de pignor. Alij dicunt, q̄ hic tractat de illo titu. si certū peta. & secundùm hoc debet exponi sub hoc titu. i. post hunc tit. qa ti. si cer. pet. non est generalis: vt sub eo alios cōtractus comprehendat. Istas duas lecturas ponit glos. super verbo, varios, & super verbo. tit. quas vide. ¶ Quæro. in hac parte Iurisconsultus omittit maiorem propositionem, tanquam de se notam: quæ est talis: ad cognitionem specierum, debet præcedere cognitio generis: quomodo probatur ista maior propositio? Respondeo, primo probatur per text. s. de iusti. & iure. l. j. in princi. vbi volens scire iura particulariter, ante omnia debet scire, quid sit ius in genere. Secūdò hoc probo ad sensum. nam non posses scire vtrum titius sit homo, nisi prius scires quid est homo in genere. ¶ Et hoc induco [c] ad quæstionem. in. c. pastoralis. de excess. nec interrogare testē, extra capitulū est prohibitum, cū non sit cōtra ius: vt. s. quod met. cau. l. fi. &. ff. de cōdi. indeb. l. eleganter. §. pe. & de interdi. & relega. l. relegatorum. §. ad tēpus. Latius aliquantulū ibi vide. & inquantū Alex. refert Pau. de cast. ad q̄. quod verba statutorū debeant intelligi planè &c. Adde eundē Alex. cōsil. cxxxvj. ij. libr. & quod voluit Bal. consi. xij. iiij. lib.

c ☞POMATES. ¶ Et hoc induco. Vide Alex. cōsi. xlv. vo. ij. & Feli. in. c. cum causam. ver. fallit primò. de testi. & in. c. psonas. de testi. cum sequenti. Et not. q̄ in dubio, interrogatoria sunt per iudicē admittēda, aliquin iud. facerent litē suā: vt signāter voluit He[illegible] & Imo. in. c. per tuas. de testi. Fotius enim debent mille incōueniētia admitti, q̄ vi[illegible] cōueniens reijci. Et not. q̄ si testis interrogaret à iudice, non dato termino paratus ad producendum interrogatoria: valet eius dictum. secundū Bal. & communiter doc. in. d. c. p tuas. q̄uis contrariū in hoc tenuerit Archi. in. c. præsentiū. §. pretereà. de testi. lib. vj. quē allegat Practi. Papien. In forma iuramenti testium. Et no. q̄ interrogatoria nō sunt de actis, nisi expressè per iudicem vos scitis, quòd de consuetudine, & etiam hodie de iure est, quòd pars contra quam articuli producuntur & testes, facit interrogatoria, † quæ si sunt incongrua, refrenantur, seu resecantur per iudicem: vt in c. præsentium. cum glos. de testib. in. vj. facit quod not. C. de testib. l. testium Ponet ergo, quòd ille qui facit interrogatoria, dicit sic. [a] Si testis dicit quòd vidit mutuari: [b] interrogetur quid est mutum: an istud interrogatorium admittatur? hic videtur casus quòd sic. Non enim potest deponere testis de isto mutuo speciali: nisi intelligat, quid sit mutuum in genere: vt hic. & dicta. l. prima. in principio. de iustitia & iure, & hoc puto verum, nisi ex aliis dictis deprehēderetur testem intelligere. De eo † em̄ quod semel declaraui: nō est interrogādus iterum: vt no. in. l. ij. §. quod obseruari. C. de iura. calū.

¶ Sed dices tu, istud est cōtra. l. quę dicit, quòd † positioni iuris, non est respondendum: vt. l. ornamentorum. ff. de aur. & argē. leg. & not. in. l. ij. j. dē confessin glos. Respondeo [c], illa iura loquuntur in parte, quæ ad hoc interrogatur, vt releuet ab onere probandi aduersarium: sed cum ius sit certum, non eget probatione: vt. l. ij. j. de iuris & facti ignoran. meritò
16 † de iure non debet fieri interrogatio: secus in teste.
13 Nam testis interogatur, vt iudicem certum reddat: sed non potest facere certum iudicem, nisi verba quæ profert, intelligat. ergo &c. Vel aliter, [d] & melius: dico, quòd ista interrogatio quæ fit testi, quid est mutuum, non est iuris: non enim iudex intendit ab eo inquirere: quid ius vult de mutuo, sed qua liter ipse intelligat hoc verbum. mutuum: & istud est facti. ergo cum sit facti & non iuris, poterit interrogari. Et ideò puto quòd non si necesse, quòd testis interrogatus de his ponat diffinitionem per ver
14 ba iuris: sed sufficit † quòd ponat verba facti, ex quo ius illud resultet, sicut dicimus in possessione: vt. l. stipulatio ista. §. hæc quoque. de verborum obligat.

¶ Tertiò quæro: vos habetis hic, quòd Iurisconsul. reddendo rationem sui dicti, solùm ponit minorem propositionē, & maiorē omittit. ¶ Quæro, quid [e] in teste, qui reddendo rōnem sui dicti, omittit maiorē propositionē, & ponit minorē: an cōcludat? pono in terminis. Interogatur testis, † si Titius
15 est dies, vel si est sanus mente: vel si est bonæ co-
co. vo. iij. Et istud
dictū Bar. cōfirmat, ex eo q̄ voluit Alb. l. fi. §. pe. vbi p Ale. in apost. ff. ad Vel. & voluit idē Alb. l. iij. C. de her. Ale. i. l. fideīcō. in. xj. co. de ver. ob.

c ¶ Andræ. Poma. ¶ Respondeo. vide Aret. consi. xxxviij. in. ij. col.

d ☞POMATES. ¶ Vel aliter. Facit quod voluit Ale. consi. cxvij. in. j. &. ij. col. vol. ij. Et per eūdē in simili cōsi. xlv. col. ij. ad fi. vol. ij. vbi loquit in teste deponente super consuetudine, vt no probet, si interrogat̄ quid sit consuetudo, & nesciat respondere. & consi. xxviij. col. j. vol. v. vbi dicit ponēdo pulchrum exemplum, q̄ testis deponens super aliquo, de cuius facto non habet notitiam, non probat.

e ☞POMATES. ¶ Quæro quid. Vide Alex. consil. lxxj. in iij. col. in. j. vol. & consi. lxxx. colū. iij. volu. ij. & consi. lxxxij. aliās. clxxxiij. in vlti. colum. in. ij. volu. consi. vij. iij. colum. ij. volu. Aret. consi. xix. aliās. xxix. in. v. col. Alexan. l. lucius titius. in. v. col. ff. de li. & post & consili. ix. iij. colum. iij. volu. & consilio ccxv. in. iij. col. ij. volu. Et nota, quòd dictū testis deponentis: scio, quia vicinus, non probaret, nisi probetur ipsum esse vicinum, per duos testes: vel nisi essent duo testes: qui se adinuicem referrent, per vicinos, ita Bal. c. j. §. fi instrumentum. de no. feud. Fe. in. c. proposisti. iij. colum. de probat. in. c. cum causam. ix. col. versicu. tertio declara. de testi. in versicu. secundo not. Cæpo. consil. xxxij. & v. colum. in consilio. lviij. in penult. col. & Alexand. consili. lj. volumi. j. &. liij. col. vij. eod. volumi. Et pro dicto illo Bald. bene facit, quod ponit Alexander. cō silio suo. lxiij. colum. [illegible] volumin. j. & Bald. c. ij. in principi. de testi. in simili Areti consil. xxxij. colum. j. & ad hæc vide aliquid per Alexan. l. titius. §. lucius. j. de libe. & posthu. & in. l. is potest. v. colum. versicu. fin. de acquirenda hæreditate.

f ¶ Vicinus. Adde post multa, quòd Alex. trāsit cum opi. quòd illa quæ cō muniter accidunt, seu à iure præsumuntur, probantur per vicinos & consanguineos, dicētes: scio quia vicinus: aliās secus. & eandem opi. tenet eius consi. lxxx. ij. li. de quo vide etiā per eundē. cōsi. lj. j. li. Et ad prædicta vide Bal. consi. cxxix. iij. lib. incip. Præsuppositio statuto, Papiæ. vbi videtur tenere, quòd si quis inducat laboratores, ad mictendū aliquod nemus quod non, sit suum, & laboratores sint vicini, quòd possint accusari de turbata possessione. allegat Bar. hic tanquàm scientes facta vicini: quod dictū est ponderandum. Et dum Ale. in fi. vj. col. dicit testem non probare, si dicat se ita opinari. Adde, quòd si testis dicat, videremeo, sic est: & subiungat scientiā visus: probat quatenus verba testis patiū tur: quia ratio magis quàm dictū at tēditur. secūdùm Bald. consil. cxcv. iiij. li. inquantum tangit de dicto Bal. in. c. fin. de iu. calum. Adde notabiliter eundem Bal. cōsil. clxxxj. j. li. incipiē. Item quòd titius. vbi dicit, quòd si capitu latū est, quòd iam à. x. annis titius de cessit: & testes sup hoc inducti dixerunt vera esse contenta in capitulo. Interrogati de scientia, dicūt quia fuerūt præsentes & morti. & sepulturæ: & alter eorū subdat, quòd habet filium natum eo anno, quo is de cessit: licet de tempore nihil dicant, tamen illud probant: quia cū dixerunt vera esse contenta in capit. necessariò includūt tēpus. Et dū subditur, quòd natus est filius, illud videtur repetitū: latius aliquātulum
ibi vide. Et inquantum Alex. in. vij. col. tangit. an præsentia testis presupponat scientiam: Adde Baldum notabiliter consi. ccccxj. incipiente, Quidam nomine. a. iij. libr. vbi limitationem habebis ad Bartolum in. l. j. de autho. tut. & ibi ponit, an testis probet, qui apodisse se subscripsit hoc modo: ego suprascriptis interfui, & ad prædicta me subscripsi. deinde examinatus dicat, quod dictam apodissam non vidit scribi: sed tantùm audiuit, quòd debitor confitebatur esse scriptam manu sua. Dicat etiam quòd non vidit numerare denarios: cum apodissa contineret depositum, ibique declarat: quia dicit interfui, an includat scientiam? & inquantum Alexand. in. vij. colum. tangit de occiso à pluribus, & nescitur quis sit: an omnes teneantur? Adde decisionem Specu. in tit. de homi. versicu. sed pone, quòd quatuor. quam decisionem sequitur Baldus consilio. lxxxj. v. libr. & inquantum tangit an authoritates probent? Adde Felin. in capitulo secundo in vltima & penultima columna. vbi plenè extrà de rescriptis per Angel. consilio. clxxxv. Paulus de castro consilio. cxxxvj. &. cccxxvj. & inquantum allegat Cal. consil. xxx. an legi Mosaicæ stari debeat quo ad iudæos in succes. ab intesta. quatenus discrepat à. l. ciuili. Adde Barbat. consilio. xv. ij. libro ibi ponit, an Iudæa possit esse tutrix filiorum, & quantum? idem Alexander tangit, an scripturæ in marmoribus sculptæ probent. Adde Baldum consilio. ccccl v. incipiente, an patronatus ecclesiæ. iiij. lib.

g ☞POMATES. ¶ Necessariò. Q uomodo intelligatur illud quod dicitur, quòd dictum testis debet concludere necessariò: & per aliquem sensum corporeum. Adde Ro. consil. xcj. in. ij. col. Feli. c. quia verisimile. in vlti. char. de presump. & plenè. c. literis. per totum: eo. ti. & in. c. cum causam. vj. col. in fi. de presum. Cepo. consi. xxxij. in vlti. col. in fi. Barba. consi. xj. aliās. xx. in. lxvj. col. in. j. vol. in consi. xcj. in. xvij. col. & sequen. ij. volu. & Areti consi. lxxij. col. vj.

h ¶ Est præsumptio. Adde: & intellige, quòd ista, p̄batio presumptiua, p̄-

Universitäts- Bibliothek

bat, quando sumus in probãdo ea quæ in genere sciri possunt: vt ff. de exẽplis Bartol. sed quando tractaretur de probando aliquid, quod in genere sciri non potest, talis probatio non sufficit secũdũ Bal. in l. conueniculam C. de Episcopis & clericis. & idem sentit in l. j. C. de seruis fugiti. & in l. data opera. col. xiij. C. qui acc. non pos. & in l. testium. colum. vlti. C. de test. refert, & sequitur dominus Alexã. de Imo. in consil. j. col. penul., circa principium. in. v. volumine.

✠ POMATES.

h ¶ Est ꝑsumptio. Vide Alex. consilio. j. iiij. col. in quintovolumine. Panor. consi. xix. j. colum. ij. volu. Feli. in. c. in ꝑsentia. in. iij. co. versi. tertio limita. de probatio. Et Alexãdrũ pulchrè cõsi. lxxj. col. iij. volu. j. & cxlj. colũ. penul. in fi. eo. volu. Areti. consil. lxxiij. in fine. & Feli. in. c. causam. colũ. penultima. de præscriptionibus. Alexan. pulchrè consi. lxxx. columna. ij. volumine. ij. & lxxvj. colum. fi. eo. vol. & lxxxij, colũ. ij. volu. ij. & consi. v. colum. iiij. vol. v. vbi limitat. & vide omniuo Iasonem.

✠ POMATES.

a ¶ Pro cui⁹. Vide p Feli. in. c. j. in vlti. col. de constit. & in. c. ne innitaris. eo. tit. & in. c. ij. in. xvij. col. versi. leges. & iij. co. seq. de rescr. & in c. cũ causam. in. j. col. de ꝓba. Barb. consi. iij. in. vj. co. in. ij. vol. & Præposi. in prooe. de cre. in. j. col. & aliquid p Nic. de lyra. Matthei. j. in gl. in ver. Iudas. & in replica. quæ incipit, & q. ij.

b ¶ Ab authoritate. adde Ang. col. cclxxxv.

✠ POMATES.

c ¶ Idoneos. Vide latè Alexã. consi. cxcvj. lix. col. i. ij. vol. Feli. in. c. sicut in. j. col. de rei vẽ.

✠ POMATES.

d ¶ Ipsi⁹. Vide Bal. & Pau. de ca. Sali. Alexã. in. l. iubemus. C. de testaj. Pau. de ca. consil. ccv. aliàs. vij.

✠ POMATES.

e ¶ Probat. Adde

quòd vicinus & cõsanguineus sciat cõditionẽ vicinorum, & cõiunctorum: quia assiduã conuersationem habẽt: & sic vident actus eorum. vnde deuenitur ad sensum corporeũ. hoc probãt iura & capitula. s. allegata. Sed si testis diceret se vidisse aliquem dominũ talis fundi: istud dominium non potest videri: quia est quid iuris. nec aliquo sensu corporeo percipitur: sed percipitur iudicio intellectus: nec ius ex istis verbis aliquid præsumit, per quod ad actum corporeũ reducatur: meritò ergo non probat. ita loquuntur verba Innoc. in. d. c. cum causam. ¶ Quæro dicitur hic, omnes enim cõtractus complectitur: an sub hoc tit. complectatur fideiussor? † videtur quòd nõ: quia titu. de fideiusso. non est sub hoc titu. sed est in alia parte. ff. s. in. vij. parte. l. ij. §. vij. C. de ve. iur. enucl. In contrarium videtur ista litera: quæ dicit, omnes contractus &c. Sol. dico, quòd verbum credendi, complectitur obligationem fideiussoris: vt hic, dum dicit. omnes contractus. sed sub hoc tit. Prætor non posuit: nec etiã dicit tex. quòd prætor posuerit omnes contractus sub hoc titu. sed quòd posuit quosdam, licèt omnes comprehendat: sic etiam non posuit sub hoc titu. materiam de verbo. obliga. licèt sub hoc vocabulo credendi, comprehendatur: vt. j. l. proxima. §. fina. Quidam tamen dicunt, vt Guliel. de Cug. quòd de contractu fideiussoris posuit. j. titu. man. quod non placet. Nam titu. man. loquitur de obligatione, quæ oritur inter fideiussorem, & eum pro quo fideiussit: quæstio nostra loquitur de obligatione quæ oritur inter fideiussorem & creditorẽ. An autem fideiussor dicatur debitor. j. dicam. ¶ Veniamus ad tertiam partem, ibi. nam vt &c. hîc ꝓ habetis locum ab authoritate: quia Iurisconsultus probat dicta sua per authoritatem Celsi. sed contra hoc facit: quia † authoritas doctoris, licèt sit probabilis, nõ est necessaria: vt. l. j. C. de profes. qui in vrb. constan. lib. xij. not. C. de legi. l. j. & s. de legi. l. si de interpretatione. Solut. illa iura loquuntur de doctore simpliciter: sed Celsus de quo hic loquitur, erat doctor & Iurisconsultus, qui habebat potestatem condendi legem: vnde & eius interpretatio cum sit necessaria, sicut' interpretatio principis. instituta de iure naturali. §. respõsa. ideo meritò potuit allegari. ¶ Pro cuius[a] declaratiõe † debes scire: quòd quædam sunt scripta, seu authoritates approbatæ ab Imperatore, vel summo pontifice: & istæ probant & concludunt necessariò. vt hic. & l. leges. la. j. C. de legi. & ista scripta approbata ponuntur. xvj. dist. per totum. & etiã xx. distin. per totum. ¶ Quædam sunt scripta per summum pontificem, vel principem, nec approbata, nec reprobata: & ista sunt duplicis gñis. ¶ Quædam sunt scripturæ † enuntiatiuæ, aliàs recitatiuæ: vt libri historiales, chronica, & similia: & istis, si à nostris antiquis creditum videmus: & nos etiam debemus credere: sicut aliis antiquis scriptis: vt extrà de proba. c. cum causam. & ibi per gl. & facit. j. de proba. l. celsus. & ibi not. ¶ Quædam sunt scripturæ quæ procedunt disponendo, & determinando, non enuntiando: & in his aduertendum quid seruant studia. ¶ Quædam enim scripturæ tanq̃ authenticæ in studijs reputantur: vt dicta Aristote. Hypocratis, & similium. † quæ tanq̃ scripturæ authenticæ in studijs seruantur: & istis est standum. vt. l. septimo. s. de sta. ho. & j. de solut. l. si pater. ¶ Quædam sunt scripturæ quæ à studijs non approbantur, nisi probentur per rationem: & istæ dicuntur magistrales probationes, non tamen necessariæ: vt in. d. l. j. C. de leg. & l. si de interpretatione. ff. de legib. Istis quidem non est standum, si contrarium videretur: & nisi quatenus necessariò concluderent. ¶ Iuxta prædicta quæro, vtrum † testis possit reddere rationem dicti sui per locum ab authoritate? [b] Respondeo breuiter. quædam est authoritas generalis, & publica: &

a) ¶ Probat. Adde

an testis q refert se ad scripturam priuatã, probet? per Pau. de cast. consi xxvij. Alex. consi. lvj. in. ij. & iij. col. in. ij. vol. & cõsi. cxxxij. iij. vo. j. v. col

f ¶ In casu. Adde gl. & doc. in. l. testiũ. in versi. ꝑsto. C. de testi. Archi. xxij. q. v. hoc Bal. in. l. cõuenticulã. de Epi. & cle. Spe. in ti. de teste. §. j. versi. qd ergo si iuro? Anto. de Bu. in. c. tã literis. de testi. Alex. Tu adde Bal. consil. Ixij. incip. videamus. ij. lib. & quã do testis refert se ad suam, vel aliena scripturam: vide Paul. de castro consilio. ccvij.

✠ POMATES.

¶ In casu. Adde q fallit in teste de ponente sup possessorio. secundũ Rot. deci. cccclx. incipiẽte no. q in possessorio sufficit testimoniũ de auditu, nõ aũt ꝓcederet ī possessorio. ti. de testi.

✠ POMATES.

g ¶ Partem. Circa istã materiã vide Bart. consi. clxix. inci. statutũ ciuitatis Tuderti. & Ro. cõsi. ccxxiij. & vtrũ cessionari⁹ dicat creditor: vide Ro. cõsi. cxlij. & consil. cẽ. als ccij. in prin. & nũ qd creditor q pot repelli ope exceptionis, appellet. tur creditor tal' quòd statutum lo quens in creditore verificet in eo. vide Ro. cõsil. cc iiij. & an ille à quo pot vendicari dicatur debitor? vide Alex. cõsi. clxix. in fi. in. ij. volu.

h ¶ Allusione. Ad de vltra ea q̃ hic habentur per Alexan. Bart. consil. mihi. clxix. inci. statutum ciuitatis Tuderti. quo statuto cauetur, quòd si quis fuerit citatus ad se ex cusandũ, ab accusatione, vel inquisitiõe: & compareat. qd. od illa die & sequenti capi nõ posit pro aliquo debito. contigit quòd quidam exbannitus, ꝓ quibusdã debitis, & cõdẽnat⁹ in pecunia, cõparuit: & captus fuit pro dicta cõdẽnatione, quærebatur, an potuerit capi: cum istud debitum esset ex delicto? Barto. respondet.

in istis nunquàm potest reddere rationem dicti sui: ita quòd probet per locum ab authoritate. Si enim testis diceret Christum natum esse sub Octauiano Augusto, interrogatus quomodo scit, respondet: quia hoc dicitur in sancto euangelio, dictum testis non probat bene, tamen non est verum quòd euangelium hoc probat. & ex euangelio probatur: non autem hoc probatur: quia testis dixit. Istis enim † scripturis publicis, & communibus, & approbatis, non est adhibenda fides: nisi quatenus ipsa scriptura ostendatur: vt. l. j. C. de mand. princ. & in authenti. de collat. §. eos. el. j. Et idem dico si esset authoritas publica, non communis: puta, publicum instrumentum. Si enim testis † dicit Titiũ mutuasse Seio centum, interrogatus quomodo scit, respondet: quia vidi publicum instrumentum, in quo hoc continebatur. certè hoc non probat, nisi ostendatur publicum instrumentum: vt in authenti. si quis in aliquo documento. C. de eden. vel nisi ostendatur tale, quod perinde habeatur, ac si publicum instrumentum ostenderetur, vt puta, quia probatur instrumentum deperditum. † & eius tenor probatur per viros bonos idoneos, [c] & peritos: vt extrà de priuile. c. cum olim. el. j. Facit quod not. C. de fi. instrumen. l. sicut. & l. fina. & tunc testis ille non probat factum quod continetur in instrumento: sed probat instrumentum, & instrumentum probat factum. ¶ Quædã † est authoritas priuata, & ista quãdoq; est priuata authoritas ipsius [d] testis testificantis: & tunc probat dictum suum per locum ab authoritate. Exemplum: testis interrogatus, si Sempronius fecit tale instrumentum, tali mense, tali anno, tali die. dicit quòd sic. Interrogatus quomodo scit: respondit, quia vidit scripturam manu eius factam, & propter illam scripturam de hoc recordatur. tunc optimè probat: [e] vt. l. iubemus. C. de testa. & l. si quis ex signatoribus. j. quemadmo. testa. ¶ Quædam est authoritas priuata, non ipsius testis, sed alterius: vt puta, interrogatus testis quomodo scit: respondet, quòd audiuit à tali antiquo, qui erat homo magnæ authoritatis, & similia. Certe hoc † regulariter non probat, nisi in casu f. l. si arbiter. j. de proba. l. ij. §. idem labeo. el. ij. j. de aqua plu. arcend. & extra de testibus. c. licet. &. c. quoties. eodem titulo. ¶ Procedo vlterius. hic dicitur, quòd credendi appellatio est generalis. Contra. C. si aduer. credito. l. j. Solu. licèt credendi appellatio sit generalis: tamen ibi accipitur pro specie quadam crediti, scilicet pro mutuo. nec est absonum quòd genus ponatur pro specie. ¶ Vltimò oppo. & videtur quòd sub hoc titul. non comprehendatur titul. de pigno. quia illa est pars per se ab ista: vt probatur ex diuisione, quam fecit Imperator in. l. ij. C. de ve. iu. enu. Solut. exponit gloss. de pigni. de pignora. actio. ¶ Veniamus ad quartam partem. [g] hic dicitur, quòd verbum credendi, dicitur à credendo, seu confidendo in alium, seu de alio.

30 ¶ Quæro †: vtrum ille cui debetur ex delicto, vel legato, dicatur creditor? hic dicit text. quòd non. Nam ego cui tu subtraxisti aliquid, non habeo fidem de te: imò contra voluntatem meam fecisti. Idem si bona mea deduxisti: & idem si ex legato mihi teneris ad aliquid: quia non possum dici creditor: quia non credidi, nec confidi de te. ¶ In contrarium est text. in. l. si cui. & l. creditores. & ibi gloss. infrà de verbor. significa. & in. l. is cui. ff. de actio. & obliga. Dicebat Iaco. butr. quòd iuspecto communi vsu loquendi, secundùm quem creditor dicitur respectiuè ad eum, qui est debitor: hic potest dici creditor: vt in. l. contraria. sed inspecta allusione, [h] seu significatione vocabuli, non dicitur creditor, vt hic. Tu dicas † quando tractamus de significatione vocabuli, stamus allusioni, seu significationi

a sificationi vocabuli, [a] nisi diffinitio, seu authoritas sit in cõtrariũ: vt videbitis. j. l. ꝓxima. §. appellata. Sed in ꝓposito, nos habemus quòd verbum credere, seu res credita, dicitur à credendo, seu cõfidendo: & de hoc non habemus authoritatem in contrarium: & ideò dico, quòd licet tenearis mihi ad rem subtractam, vel legatã: illa res non potest dici credita: quia repugnat allusio vocabuli: vt, hîc. Nec ob. l. si cui. & l. creditores. quia fateor quòd verbũ creditor, sumit' largius respectiuè ad debitorẽ pro omni eo, cui aliqd debet: sed verbum, creditus credita creditum, stat in sua significatione, vt hic. & ideò verba legis, vel statuti sunt diligenter inspicienda, si faciunt mẽtionem de creditore: vt in titulo, de his quæ in fraudem credito. tunc comprehendit omnes, quibus aliqd debetur. si verò faciunt mentionem de re credita, ꝓ istud verbum credita, est necesse quòd præcedat contractus, p' quẽ fidem alterius sequamur: aliàs non diceretur res credita: vt hîc. ¶ Dicitur

b hîc [b] in textu: mox † recepturi. quæro, vtrum ille cui promittitur pecunia

32 in diem: vel sub cõditione, dicatur creditor? videt quòd non: qa nõ est mox recepturus: vt litera hîc dicit. In contrarium? videtur dicta lex, creditores. de verborum significationi. l. is cui. de actionibus & obligationibus. Solutio. dico, quòd creditor est. vt in. l. contraria. non tamen propriè sed comprehensiuè interim. Nam debitor est ille à quo inuito potest extorqueri, vt. l. debitor. de verborum significati. & quod ibi no. &. l. fideiussor. §. fideiussor. de fideiuss. Sed pẽdente die, vel conditione, nõ pot ab eo tã in uito extorqueri, ergo non est ꝓpriè creditor: nec ille propriè debitor: creditor tñ est. Non ob. hæc litera, quæ dicit mox: qa hæc dictio mox, significat ẽt lõgum tps: vt in gl. & no. cã. ¶ Puto † tñ, q dictio mox. accipiatur ꝓ

d cõfestim, nisi cã cõtrarietatis [d] vitandæ, vt hîc, &. C. vñ vi. l. momentarię. Et hoc facit ad qõnem quã ponit Dy. in. l. fructꝰ. j. fol. mat. & Cy. hic. Vel pot exponi hæc dictio. mox, vt determinet verbũ. credere, nõ verbũ receptus

e ri: & hoc satis placet. ¶ Quæro, [e] vtrũ † fideiussor dicat' vr q nõ, vt. l. spado

34 nẽ. §. fi ciuitatis. de excu. tut. & arg. l. furti. §. fi qs alieno. ff. de his q not. infa. facit qa sub hoc titulo nõ cõprehẽdit de fideiuss. Sed in cõtrarium deter

f minat Guli. de cu. C. de fideiuss. l. blãdit⁹. & l. si res. in fi. j. ad trebel. Ego fo ꝓ hoc tex. in. l. & magis. j. de sol. nõ ob. l. spadonẽ. §. fi ciuitatis. qa fateor, q fideiussor non est tutor: debitor tñ est. ¶ Sequitur vltima particula ibi, rei

35 quoq; verbum: hîc dicit, q ꝓ rei verbum, est gñale. Cõtra de. l. si in rẽ. prin. de rei ven. dicit gl. ibi quòd ad actionẽ in rẽ: hîc quo ad actiões ꝑsonales. qd' nõ placet: qa in actiõib⁹ ꝑsonalibus, est idẽ qd' ibi dicit in actione reali, vt l. in actione. j. de fur. Vnde glo. soluit aliter, q ꝓ hoc verbum rei, ibi accipit strictè quantum ad formationẽ libelli. qa certa & limitata res debet exprimi in libello: & ista placet. Quædã tñ gl. q est. j. de ver. sig. l. rei. la. ij. vñ permittere: q res, in libello indefinitè ponat': quod an sit' verũ, & qualiter, procedat, dicemus in. l. j. in prin. s. de edend. vbi est hæc matetia.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Animus contrahentium mutuum, qualis esse debeat?*
2 *Species contractus, quòd non resultent ex uno, & eodem facto, diuersæ.*
3 *Mutuum quòd sit, si eadem pecunia mutuata reddatur.*
4 *Mutuum an dicatur quando aliud habet reddi: an contractus innominatus? & numero. 6.*
5 *Dominium quomodo dicatur transferri: quando aliud pro mutuato reddi debet. remissiue.*
7 *Venditor generis quòd teneatur ad translationem dominij: non ex natura contractus, sed ex natura rei.*

LEX II.

MVtuum damus. Iurisconsultus in. l. præcedenti exposuit verba rubricæ. verũ, qa edictum tractabat de mutuo, ideò hîc incipit tractare de mutuo. &. h. d. Mutuũ cõtrahit cũ spe recipiẽdi, nõ id qd' dat'. sed idẽ gen⁹: & cõsistit in his q̃ cõstãt põdere, numero, vel mensura: & debet in accipiẽtẽ trãsferri dñium. h. d. vsq; ad. §. creditũ. Et diuidit' in tres ptes principales. Primò ponit qs debet esse anim⁹ cõtrahẽtiũ mutuũ, vel in cõtractu mutui: ex quo colligit', ad qd teneat recipiẽs? Secũdò ponit in qbus reb⁹ cõsistat mutuum. Tertiò, ponit ad qd teneat' mutuãs? Secũda ibi: mutui datio. Tertia ibi: appellata. & quãlibet ptẽ ꝓsequar de ꝓse. Prima ps diuidit' in duas. Priò, ponit' vnũ dictũ negatiuũ. & illud ꝓbat. Secundò, ponit vnũ dictũ affirmatiuũ: & etiã illud ꝓbat. Secũda ibi: sed idẽ genus.

1 ¶ No. ex prin. qs debet esse anim⁹ † cõtrahẽtiũ mutuũ: vt dixi in summa-

2 rio. ¶ Secũdò, no. q ex † vno & eodẽ facto nõ resultãt diuersæ [c] species cõ-

g tractus: qd' apparet ex hac lra, dũ dicit alioquin, aut cõmodatũ erit, aut de positum: quasi dicat, nõ est mutuũ: cũ vn⁹ & idẽ actus nõ pariat diuersos cõtract⁹. ¶ Venio ad cõtraria. op. hîc dicit', nõ eandẽ speciẽ: & sic innuit q mutuũ cõsistit in specieb⁹. cõtra. j. proxi. ver. So. qd' hîc dicit'. nõ eãdẽ speciẽ intelligi. l. nõ eãdẽ rẽ, siue nõ, idẽ corp⁹ earũ rerũ q̃ cõsistunt in nũero, põdere, vel mẽsura. ¶ Secũdò op. dicit' hîc. alioqn, aut cõmodatum erit, aut depositũ. Cõtrariũ [d] sit cõtract⁹ innoiatus, vt. l. naturalis. §. j. & l. si tibi areæ. j. de ꝓcrip. ver. fol. dicit glo. q hoc est verũ, q nõ trãsferr' dñiũ: aliàs esset cõtract⁹ innoiatus: vt in cõtrariũ. hoc statim lati⁹ declarabo. ¶ Venio

h ad versi. sed idẽ gen⁹. & q̃ro, qd si illa eadẽ pecunia, [e] h̃ q fuit numerata, red-

5 dat', an erit mutuũ? glo. j. huius. §. dicit, q sic. Sufficit em, q animus cõtrahentiũ fuerit, q redderet aliud, in eodẽ tũ gñe: hoc ꝓbat exꝑssè. in stit. qui.

a) ✠ POMATES. ¶ Vocabuli. Qñ stãdũ sit allusiõi vocabuli, vel significationi, vide Alex. & alios. in. l. j. de acquir. possess.

b) ✠ POMATES. ¶ Dicit. Adde an ille cui debet in diẽ, vel sub cõditione, dicatur creditor? vide ad declarationẽ Ale. cõsi. ij. in. iij. col. vol. iiij. Barb. cõsi. xlviij. col. vij. in. j. vol. & Are. cõsi. cvij. An aũt ille q pot aliquã exceptionẽ oppo mo. re cõtra ob. in prin. & in tantũ hoc est verũ: q̃ si ab initio mutuaui pecuniã, & postea pro illa pecunia solueretur mihi ꝑspecies quędã de mea volũtate: nihilominus fuisset mutuũ. arg. C. de rescin. vend. l. pretij causa. &. C. eod. l. si pro mutua. & de fru. * & interl. l. libera. * ¶ Venio ad versi. nã si aliud. dicitur

4 hîc, quòd † quãdo aliud debet reddi, non est mutuũ. Quæro, quis cõtractus erit? glo. dicit, q est cõtract⁹ innominatus, ex quo orit' actio præscript. verbis. ¶ Tu verò pro declaratiõe huius principij dic lati⁹: quandoq; hoc agit', vt eadẽ spẽs q̃ dat', reddat': & tũc, aut per dantẽ nõ trãsferr' dñium: aut transferr'. Primo casu, aut dat' causa custodiæ, & erit depositũ: vt. j. de posi. l. j. in prin. Aut dat' ad hoc, vt recipiẽs his vtat', & tũc, aut dat' ad vsum determinatũ, & erit cõmodatũ, aut dat' ad vsum indeterminatum, & erit precarium: vt not. in. l. in cõmodato. §. sicut. j. cõmo. & j. de preca. l. j. circa princ. q̃d' intellige. vt ibi dixi. & j. de dona. l. lucius. & ponũt docto. C. cõmo. l. ij. ¶ Secundo casu, qñ trãsferr' dñiũ, tũc est cõtract⁹ innoiatus, vt. l. naturalis. §. j. & l. si tibi areę. s. de prescript. ver. ¶ Q̃o aũt † trãsferat dñium q̃d' sic dat', vt red

c 5 dat' dic vt. l. q sic. j. de sol. dicã in. l. si tibi pecuniã. j.

6 eod. ¶ Quã do ꝓ ab initio agit', vt aliud reddat': tũc siquidẽ agit', vt reddat' aliud in ꝑspecie, sed idẽ in genere, & tũc est mutuũ. [f] Si verò vt reddat' aliud in ge

i nere. i. in diuerso genere: & tũc, aut agit' vt reddatur ꝑspecies pro ꝑspecie: & tũc est cõtract⁹ ꝑmutationis: vt. l. j. j. de rer. permut. & ibi glo. in ver. habẽt. in fin. ¶ Aut agit' vt reddat' genus pro genere, aut genus ꝓ ꝑspecie: & tũc erit cõtract⁹ innoiat⁹, do vt des. l. j. & ij. C. de re. permu. & qd' ibi not. ¶ Aut agit', vt red-

k dat' quãtitas. l. pecunia pro ꝑspecie. [k] vel ꝑspecies ꝓ quãtitate: & tũc, aut agit', q ex vtraq; parte detur: & erit contract⁹ innoiat⁹: vt. j. de condi. ob cau. l. fin. ¶ Aut agit' q ex pte eius q debet quantitatẽ, def: & ex pte eius q debet ꝑspeciẽ, tradat', & erit cõtract⁹ ẽptiõis & vẽditiõis: vt est casus in. l. ex empto. j. de act. emp. & not. in. d. l. fi. de cõdi. ob cãm. ¶ Aut agit', vt reddat' in genere, vt teneatur ad translationem dominij, est d

7 [d] ¶ Contrarietatis. adde gl. in auf. de inceſt. nup. in prin. in verbo imminere. gl. in. c. quia propter. in verbo mox de electioni. Bal. in. l. gallus. §. ille casus. j. de lib. & posth. Inno. in. l. diuortio. in prin. ff. sol. mat. alias remissiones vide ꝑ Alex.

e ✠ POMATES. ¶ Quæro. Idẽ tenet Are. p illũ tex. i. l. si fideiu. ī prmo no. & ibi ꝑ Ias. in. ij. notabili. j. de le. j. vide Alber. in. j. pte statutorũ. q. cxciij. inci. qõ. pulchra. Alex. in. l. si creditores. in vlti. col. C. de pac. Barba. consi. xxxvij. in. xviij. col. in. j. volu.

f ¶ Ego. Adde q ꝓ hæc est cõis opi. ꝓ qua Alex. alleg. l. si fideiussor. ī prin. in verbo, debere. j. de lega. j. & text. in. l. si servio. §. nũc videam⁹. de ver. ob.

g ¶ Diuersæ. Adde q ꝓ Ro. & Fulg. intelligunt hoc verũ, quò ad plures contractus inuicem non cõpatibiles: vt mutuũ & cõmodatum, secus si sint cõpatibiles. de quo hîc per Alex.

h ¶ Eadẽ pecunia. Adde, an de necessitate cogatur mutuãs illosmet denarios quos dedit, in ꝑspecie recipere? Alex. dicit Cy. hoc in. j. q. & alios docti. tenere, quòd muitus compellatur recipere: dum sint in eadem bonitate, iuribus hîc per eum allegatis.

i ¶ Mutuũ. adde q ꝓ posset esse depositũ. si hoc actum esset. Alex.

k ¶ Pecunia, ꝓ ꝑspecie. Adde, q hoc dictũ Bar. limitat' Gul. de cu. hîc: nisi diceretur nomine pretij dari pecuniam: quia ibi fit mentio de pretio, intelligitur empt. l. fi. C. de ꝑdi. dec. lib. x. Hoc ſequit' Pau. de cast. hîc in lect. & in addi. qui alleg. Io. an. in add. ad Spec. in ti. de cess. ac. §. j. in addi. incip. mitius rigorosum. Aliam limita. vide hîc per Alex.

2 ¶ Quæ op. Iaco. But. tenet hic secũ dã opi. per allegata in glos. pro qua ẽt vr facere tex. in l. titię amice. ff. de aur. & arg. leg. tñ prima est magis cõis, quã sequitur Cy. Bal. Ang. hic Bar. in. l. Patr. la. j. de tos. & in. l. de uortio. C. ob dona tiones. j. sol. mat. & in. l. quæ extrí secus. j. de ver. ob. Bal. in. l. fi. C. decõ pen. Sali. in. l. fi qs argẽtum. C. de don. Ant. de butr. in c. quãto. de iure iur. Pe. de anch. in cle. si bñficiorum. de decimis. hanc tñ cõem opi. limita nõ habere locũ in casu speciali. l. j. C. de arg. p̃c. lib. x. Alex. Et ad fal lentiã Bar. vide eũ dẽ Bart. in. l. Pau. aliãs Imperator. j. de in diem addi. quia tunc talis cõ suetudo esset ser uanda.

b ¶ Librũ. Adde, q̃ idẽ tenet gl. insti. qui. mo. re contra hn. ob. in princ. in verb. appendẽdo. & eius op. cõmu niter tenet Alex.

c ¶ Quartò. adde, q̃ Pe. & Cy. dicũt opi. gl. ꝓcedere. si trado pecuniã in sacculo, vt reddã aliũ sicculum: sed si petĩsti à me xx. solid. mutuò, & ego dixi eccein ĩsto sacculo sunt. xx. solidi, accipe. cõtrahet mutuũ: quia pecunia est apta ad numeran- 3
dũ, & ego numeroverbo. nõ obs. l. planè. qa loquitur q̃n pecuniã tan q̃ ſpeciẽ, seu corpus trado: sed ĩ p̃dicto exẽplo, nõ: & idẽ tenet Salice. vt refert Alex. cũ qb̃ ipse transit. 4

d ¶ In eo puto ad- 5
de, q̃ Iaco. Butri. Ray. Cy. & Bald. transeunt cum gl. qa panes semp sũt dissimiles Mar. de fano sentit idẽ qd̃ Bar. & etiã Alex. qa data opi. præcedenti pro vera, sequeretur q̃ in eadem ratio, quæ est in emptore, qui tenet ad prestãtiã in genere. meritò ex vtraq; parte põt interuenire datio. prædicta collegi ex dictis multorum.

SVMMARIVM.

1 Pondere, numero, uel mensura, quæ consistunt, recipiunt sunctionem in genere suo.
2 Aliud pro alio inuito creditore soluin on põt. & nu. 10.
3 Genus & ſpecies quomodo accipiũtur apud logicos? & quo modo apud legistas?
4 Accipiens pecuniam ad numerum mutuo, quòd ex causa necessitatis poterit soluere frumentum. & nume. 21.
5 Accipiens frumentum mutuo, quòd non posit restituere pecuniam, nisi in casu non existentiæ frumenti: quia tunc peruenitur ad æstimationem.
6 Accipiens argentum ad pondus mutuò: quando poterit reddere pecuniam?
7 Expensæ quæ fiunt in cudendo pecuniam, deberent fieri de publico: consuetudo aliter seruat.
8 Frumentum si detur, ut uinum reddatur, quòd non sit mutuum: sed contractus innominatus: & quando uenditio.
9 Liber ad pondus, uel oues ad numerum, si dentur, ut tantũdem reddatur, quòd non sit mutuũ, & quòd in libro non cadat mutuum nume. 13.
10 Mutuum ut sit, quatuor considerantur.
11 Pecunia, q̃ non fuerit principaliter inuenta, ut numeretur.
12 Mutuum quòd cadat in pipere ad numerum.
14 Locatio, quòd consistat etiam in rebus non consuetis locari: habentibus tamen similitudinem cum eis.
15 Mutuum, quòd consistat in pane, & ita seruat consuetudo.
16 Mutuum, quòd cadat in stanno, plumbo, & similibus. Et quid in laterib. & tegulis. nu. 17.
18 Mutuum in lignis quando uenditur ad pondus, potest consistere. Et quid in palea? nu. 19.

Mutui datio.

Huic, ponit, in qbus rebus mutuum consistat. Gl. diuidit istũ. §. & ponit casum. ego aũt diuido aliter. Primò, ponit dictũ. Secũdò, ponit rõnẽ includẽ tẽ duo: vnũ negatiuè: aliud affirmatiuè. Tertiò. probat p rõnẽ in eo, quod affirmatiuè cõcludebat. Quartò, p̃bat p eandẽ rõnẽ in eo quod cõcludebat negatiuè. Secũda ibi: quoniã earũ. Tertia ibi: qua in gñe. Quarta ibi: nã & in cęteris. Casum in terminis ponit gl. sua magna in prin. & ideò aduerte ad me. ¶ Not. quòd ea t̃q̃ cõsistũt in numero, põdere, vel mẽsura, recipiũt functionẽ in gñe suo. ¶ Secũdò. no. † quòd aliud, p alio inuito creditore, solui nõ põt. ¶ Venio ad gl. q̃ in prin. sui ponit casum, & illũ expediui legẽdo literã. ¶ Oppo. Iurisc̃ũltus accipit hũc in genere, q̃n debetur aliqua quãtitas: puta, vini, frumẽti, vel olei, & similia. speciẽ verò accipit, q̃n debetur aliqua spẽs, & vna certa res. Cõtrà, gen⁹ est q̃ p̃dicãt de pluribus differẽtibus specie: & species est qd̃ p̃dicãt de plurib⁹ differẽtib⁹ nũero: sed ,put accipit hic species, nõ p̃dicãt de pluribus differẽtibus nũero: sed accipit potius, p quodã indiuiduo. vñ videt obstare j. ea. l. §. creditum. j. de leg. j. l. legato generaliter. & q̃ ibi no. So. fateor † quòd sc̃m logicos, accipit gen⁹, & species, ,put mõ dixi. & ẽt iuristę ĩ aliq⁹ materijs sic accipiũt: vt in legib⁹. s. alleg. Regulariter tñ nos accipim⁹ speciẽ, p quodã indiuiduo. ita loquit hic. & in pluribus locis in corpore iuris, ita dicit gl. & bene. ¶ Quæro circa istã ptẽ de pluribus qõnibus, pone † quòd accepi pecuniã ad numerũ: nũquid potero reddere frumentũ ad mensurã? gl. dicit, quòd nõ: vt in tex. dũ dicit in gñe suo. Nã hic soluereť in gñe alio. s. frumẽtũ, p pecunia: q̃ fieri nõ debet: vt. l. si ita fideiussorẽ. j. fideiuss. hoc itellige verũ, nisi ex cãnecessitatis, q̃n debitor pecuniã soluere nõ posset: vt dicã infrà. ¶ Quæro † quid econtrà, si recepi frumentũ mutuò: an posim reddere pecuniam? l. a. de are. videtur dicere quòd sic: vt. l. vinum. j. eo. & l. si sterilis. §. cũ p venditorẽ. j. de actĩ. empt. & l. quoties in diẽ. j. de verb. obl. Sed certè illæ leges loquunt, q̃n debitor fuit in mora, & tũc nõ reperit frumẽtũ, vel vinũ eius bonitatis, cui⁹ debet reddi, meritò peruenit ad æstimationẽ. Sed si nulla mora p̃cesserit, nõ crederẽ pecuniã posse solui, p regulã hic positã: qa aliud pro alio &c. qa debet soluii in codẽ gñe, nõ in alio. ¶ Quęro, quid si accepi argentum mutuò ad põdus: nunquid potero reddere pecuniã? gl. ponit opi. vt in ea habes, nec determinat. Ad solutionem huius quæstionis debes scire: quòd de iure commnni, pecunia debet fieri sic, vt tantam vtilitatẽ afferat in forma, quantã in materia: & tantã in materia quantã in forma, vt. j. de contra. empt. l. j. cũ gl. j. ver. probet. Et sic expensæ t̃q̃ fiunt in cudendo, debent fieri de publico: sed hodie de consuetudine seruatur, q̃ minus est in forma, q̃m sit in materia: ,ppter expensas q̃ fiunt in cudendo. Hoc præmisso, venio ad solutionẽ q̃nis, & dico. Si debeo tibi massam argẽti, soluere possum argentũ in forma, ære, nummis cõtaminatũ, sed eiusdem ligæ. ¶ Itẽ dico hoc verũ, q̃n argentũ tantã vtilitatem affert in forma, quãtam in materia. Pro hoc. l. j. in fi. in ver. in ea pecunia. j. de aur. & arg. leg. Sed si propter cõmistionem alterius æris, vel ,ppter formã sibi datã, minus vtilitatis afferret in forma, q̃m in materia: tunc a non posset solui. & ita debent ad concordiã reduci istæ duæ opi. Fallit, si 8
consuetudo ciuitatis aliter se haberet: vt no. in. l. fi qs argentũ. C. de do. al. in glo. ¶ Quærit glo. qd̃ si frumentũ mihi das, vt reddam vinũ, vel argentum, & consentimus ambo: nunqd est mutuum? dicit glo. q̃ nõ. & est tex. s. in prin. hujus. l. sed contractus innoĩatus est, vel venditio: hoc ideò, quia in eodem gñe non redditur. quod regritur in mutuo. Illud quod dicit gl. vel venditio. intelligas, quando argentum debet dari in forma: vt in pecunia numerata. aliãs non esset venditio sine pecunia, vt. l. j. in prin. j. de contrahen. emp. ¶ Quærit glo. † quid si dedero librũ ad pondus, vt librũ b tã- 9
ti ponderis reddas: vel, quid si oues ad numerum dedero, vt oues tãti numeri reddas: an erit mutuũ? & videtur quòd sic: qa consistit in pondere, nume 10
ro, vel mensura. Gl. determinat cõtrarium, & dicit considerandas esse t̃ quatuor in mutuo, quæ examinemus per ordinem. ¶ Primò. debem⁹ considerare, quòd res quæ data est ad numerũ, ad hoc sit inuenta, vt numeretur sicut pecunia. vt. l. j. de contrahen. empt. Certè istud non est de necessitate. 11
nam † pecunia fuit inuenta principaliter ,ppter aliud, q̃ quòd numeret. d. l. j. ff. de contrahen. emp. Præterea ponamus aliquas res quæ naturaliter ,p ducantur, & sint vniformes qualitate, & bonitate: exemplũ in pipere. nã omnia eius grana sunt quodãmodo vniformis qualitatis, & bonitatis. non- 12
ne † poterit mutuari piper ad numerum? certè sic: quia in genere suo recipit functionem: nec possumus tamen dicere, quòd ad hoc sit inuentum, vt numeretur: quia non fuit inuentum facto hominis, sed naturaliter. ¶ Secũdò requiriť quòd sit cõsuetudo: vt in glo. & in hoc quod dicit gl. de consuetudine, non allegat. l. & potest hoc hoc intelligi duobus modis. ¶ Vno modo, quòd sit consuetudo, quia ista res in suo genere recipiat functionẽ, vt vinũ frumentũ, & oleũ, & similia: q̃ ponuntur in instĩ. quib. mo. re contra. obli. in prin. Sed si cõsuetudo nõ esset, licet reperiantur aliquæ res eiusdem gene- 13
ris, & bonitatis, nõ consisteret in his mutuũ. exemplũ, ponet quòd reperiuntur plures codices scripti manu eiusdem scriptoris, & in eadem charta & in eadẽ forma p omnia: licet inter eos sit omnimoda similitudo: tñ quia consuetudo non est, vt in gñe suo recipiant functionem inuicẽ: in ĩstis non cõsisteret mutuũ. & si hoc modo gl. intelligereť: verũ diceret. ¶ Alio mõ põt intelligi quòd sit cõsuetudo, hoc est quòd cõsueuerit mutuari: aliãs nõ consistit mutuũ. & hoc videt, p̃bari. j. de præscriptis. versi. l. naturalis. §. ac cum do. vbi non cõsistit locatio: nisi in his q̃ cõsueuerũt locari. ¶ Sed cer- 14
tè † si bene aduertatis: ibi debet sic intelligi: non consistit locatio, nisi in his q̃ cõsueuerũt locari. s. habẽtib⁹ si⁹ litudinẽ cũ eis. In his verò q̃ dissimilia sũt, locatio nõ cõsistit: vt ibi patet: & iõ puto, q̃ si sint aliquę res q̃ mutuari nõ cõsueuerũt: nec sunt in cõi vsu mutuãdi, si tñ in gñe suo recipiũt functionẽ in eis cõstat mutuũ, vt. j. dicã. ¶ Tertiò dicit gl. est attẽdenda aptitudo. s. q̃ res ad põdus, vel ad numerũ, vel ad mẽsurã suæ naturæ adapteť. Aduerte, gl. dicit verũ, & vt intelligas: q̃ro, quare nõ apteť põdus ad librum: oues ad nũerũ: sicut granũ ad mẽsurã, oleũ & vinũ, & si⁹ia. Rñdet Iurisc̃ũlt⁹, & dicit, q̃ mutuũ consistis in his q̃ nũero põdere, vel mẽsura cõsistũt. nõ dicit in his q̃ põderari, mẽsurari, nũerari ve possunt, sed in his q̃ cõsistũt. q. d. in his q̃ suũ esse habẽt, & suã essentiã, & vtilitatẽ retinẽt in põdere, nũero: vel mẽsura: licet indiuiduũ ipsum muteť, sed in libro, ouib⁹, & si⁹ibus, nõ cõsistit substãtia ei⁹ bonitatis, & vtilitatis, in põdere, nũero, vel mẽsura: licet põderari, nũerari, & mẽsurari possint. & iõ ei⁹ naturę p̃dicta nõ adaptanť: qa sua essentia & vtilita in his nõ seruať. ¶ Aduertẽdũ tñ est: qa q̃dã res sunt, q̃ hñt aptitudinẽ ad oĩa tria: vt pecunia põt alicui mutuari ad nũerũ: ad põdus, vel ad mẽsurã. Et q̃dã sunt res, q̃ hñt aptitudinẽ ad duo istorũ solũ: vt oleũ, & si⁹ia. s. ad mẽsurã, & ad põdus. Ad nũerũ aũt, istę q̃ sunt materię liq̃dę, nõ sũt aptę, vt patet ad sensum, & licet i mutuãdo q̃nq; adĩciať nũer⁹, nõ adĩciť nũerus illi⁹ materiæ: sed nũerus põderis, vel mẽsuræ: vt. x. cados olei, vel. l. libras olei. & si⁹ia. Quędã sunt apta ad nũerũ tm, q̃dã ad põdus tm: q̃dã ad mẽsurã tm: vt. j. dicã. ¶ Quartò. † requiť dicit glos. vt apteť actus cõtrahẽtiũ ad aptitudinẽ rei. Licèt em pecunia posit nũerari, vel põderari & c. tñ si dareť vt eadẽ pecunia, vt species reddať, nõ eẽt mutuum: qa actꝰ nõ adaptať ad aptitudinẽ: vt. l. planè. §. j. j. de leg. j. l. sed & si certos. e. ti. ¶ Quærit gl. † vtrũ in pane cõsistat mutuũ? gl. dicit qd̃ nõ: sed erit 15
cõtract⁹ inoĩatus. Tu verò dicas, q̃ ĩ ciu[illegible]limitat⁹ est panis: qa debet esse tot vnciarũ: & tũc mutuũ põt cõsistere ĩ pane ad[illegible]pter oĩmo 16
dã si⁹itudinẽ recipiunt functionẽ inter se, in gñe suo, sicut pecunia. Q̃ ĩcꝰ panis nõ est limitat⁹ in ciuitate: & tũc nõ cõsistit mutuũ ad nũerũ: qa suum esse, & sua vtilitas nõ retineť nũero, sed cõsisteret mutuũ i põdere: qa ĩ gñe suo recipiũt functionẽ. Tãtà em vtilitatẽ afferũt. x. librę vnⁱ⁹ panis, quãtã alteri⁹: posito q̃ sint eiusdẽ bõitatis: licet diuersus sit nũer⁹. & iõ ĩ eo puto d cõsistere

cõsistere mutuũ: & hoc admittit cõsuetudo. ¶ Quæro, vtrũ in alijs rebus, quæ non numerantur. insti. qui. mo. re cõtra. obli. consistat mutuum. Iac. 16
de Are. dicit q̃ sic. & credo q̃ dicat verum: † vt puta, si ad pondus mutuare tur stannũ, seu plũbum, vel aliud æs. & vt videtis, istæ res quæ cõsistunt in materia, nõ sunt aptæ, nisi ad põdus. Et eodẽ modo dici possunt quædam res quæ non sunt aptę, nisi ad numerũ. Exemplũ, facta est lex vel statutũ, 17
t̃q̃ tegulæ quibus domus tegitur. vel lapides cocti, vel lateres, quibus domus construitur, fiãt ad certã mensurã. Certè arbitror, quòd in his cõsisteret mutuũ ad numerũ: qa in genere suo recipiunt functiõem, nõ tamẽ sunt
a apta põderari, vel mẽsurari. In aliquibus[a] etiam partibus vidi, † quòd ligna 18
cõburẽdi cã parata, venduntur ad põdus, & mutuãtur: & in⁹his putarẽ consistere mutuũ: qa in genere suo recipiũt functionem. Idẽ puto in paleis, & si 19
milibus. Solũ enim hoc cõsydero, q̃ † in genere suo functionẽ recipiant: & quod actus cõtrahentiũ adaptentur aptitudini rei, intelligendo aptitudinẽ 20
rei: vt. s. dixi. Sum⁹ expediti de ista gl. ¶ Veniamus ad aliam gl. † dicit hic quòd aliud pro alio inuito creditore soluí nõ potest. Cõtrà de. l. si dom⁹. §. qui cõfiteť. de leg. j. dicit gl. ſpeciale ibi ratione ſanguinis. sic etiã assignat multas alias ſpecialitates. Io. verò soluit vno verbo. ſ. aut debeť quantitas, aut species. vide gl. Pro declaranda hac gl. & ista materia. vtrũ aliud pro alio inuito creditore soluí possit: debes scire, quandoq; debeť factũ: & tũc succedit obligatio ad interesse: & tũc soluendo interesse an reus liberetur? dic vt. l. j. C. de ſent. quæ pro eo quod interesť profer. dixi plenè in. l. ſtipu. non diui. j. de ver. ob. in. viñ. q. quãdoq; est in obligatione rẽ restituí, vel rẽ reddi: & tũc etiã sunt opi. vt. l. in rem furtiuã. in prin. j. de condi. fur. dixi plenè in. l. ſtipulat. non diui. in. viñ. q. Q uãdoq; est in obliga. rem tradi: & tũc etiã de hoc sunt op. in. l. j. j. de act. emp. & hoc etiã dixi plenè in. d. l. ſtipulationes non diuiduntur. in. viñ. q.[b] Q uandoq; est in obligatione rem dari: & tunc est nostra materia. In qua dic. ¶ Aut debetur genus, aut ſpecies, aut quantitas. ſi genus, hoc potest esse tripliciter, vel quod debetur genus, hoc est vna ſpecies de genere: vt homo, vel equus: vel quod debeť certũ põdus, vel certa mẽsura illius generis, vt frumẽti, vini, & ſimiliũ: & ĩstis duobus casibus, aut quis vult soluere[c] genus pro genere: & non potest, inuito
c creditore: aut vult soluere ſpeciem pro genere: & idem, quòd non potest soluere: vt hic. Aut vult soluere quantitatẽ pro genere: vt puta pecuniã, & 21
secundũ Ia. de Are. potest: vt. s. dixi. ¶ † Tu verò dic, aut illud genus potest reperiri eiusdẽ bonitatis, cuius illud quod debeť: & nõ põt soluí quantitas, p genere, quia aliud pro alio &c. vt hic. Si verò nõ potest reperiri: & tũc potest soluí quantitas pro genere: vt. l. vinum. j. eo. cum simi. ¶ Tertio modo, potest accipi genus pro quota. vt si ego tibi debeo tertiã, vel quartã partẽ bonorum, vel alicuius rei: & in his potest soluí æstimatio quãdoq; pro illo genere debito: vt. l. non amplius. §. fi. cũ. l. seq. de leg. j. Quod dic, vt ibi facit. l. j. in. §. pe. cum gl. in ver. cõpensatio. §. si pars hære. pe. l. j. & j. ad Treb. l. deducta. §. nummis. in fi. gl. mag. ¶ Secundo casu, quando debetur ſpecies: tũc aut illa ſpecies debita non potest reperiri, & potest soluí, p ea æstimatio. non alia ſpecies, vel genus: vt. l. non dubium. de leg. iij. sic debet intelligi. l. si seruum. §. fi. de verb. obli. & l. si ex legati causa. e. tit. Si verò illa ſpecies potest reperiri, & debitor potest eam soluere: tunc de necessitate cogit eam soluere, nec admittit ad soluendũ aliud: vt hic. fallit in casu
d l. domus. §. q. confiteť. j. de leg. j. ¶ Tertio casu, d quando debeť quantitas, & tunc, aut debitor non potest soluere quantitatẽ, & cogitur creditor accipere rẽ: vt in aueˊ. de fideiuſ. §. quod aũt. posita. C. de ſol. aueˊ. hoc nisi. Aut debitor potest soluere pecuniã: & tũc, aut tenetur ad illam quantitatẽ respectu certæ ſpeciei: & liberatur soluendo ſpeciem illam: vt. l. miles. §. j. j. de re iudi. & l. si verò. §. fina. j. ſolu. matrimo. & l. si fundum. per fideicommiſ. in princip. de lega. j. & de doli exceptione. l. fideiuſſor. rectè intelligendo. Si verò tenetur ad quantitatem simpliciter tũc nõ potest soluere ſpeciem
e pro quantitate, creditore inuito: vt. l. eum à quo. C. de ſo. Fallit[e] in aueˊ. de allie. & emphi. §. hæc verò secundum prædictum. quæ est posita. C. de sacro ſanct. eccle. authen. hoc ius porrectum.

SVMMARIVM.

1 Argumentum ab ętymologia uocabuli quod ualeat. & nu. 2.
3 Mutuum non esse, ubi diuinum in accipientem non transfertur.
4 Mutuũ ciuile, quòd reconcilietur ſtipulatione, nec in eo requiritur translatio dominij.
5 Mutuum ciuile, quot modis reconcilietur?
6 Mutuum merè naturale, quot modis reconcilietur?
7 Conuentus pro mutuo, an opponat exceptionem dominij mutuanti?

f Appellata. Nota tu iuuenis † argumentũ ab ętymologia[f] vocabuli. ¶ † Secũdò. no. qd̃ si nõ trãsfertur in accipientem dominium, non est mutuum. ¶ Opp. q̃ ista argumentatio non sit bona. Nam secũdùm hoc, omnis alienatio erit mutuũ: qa fit de meo tuum, q̃ 2
est falsum: vt. s. dixi in prin. huius. l. So. † argumentũ ab A Etymologia vocabuli, seu allusione concludit, nisi ei repugnet diffinitio, vel authoritas. Nã tutor dicitur à tuendo: & tñ non omnis qui tuetur est tutor: nisi in eum cadat diffinitio: vt[illegible] eodem modo, testamentũ est testatio mẽtis: & ta[illegible]nis testatio mẽti, nõ est testamentũ: nisi in ea cadat diffinitio quæ est in lege. j. j. de test. & idem in possẽsione. vt. l. j. in princip. j. de acquiren. poſſ. Ita hic, licet allusio vocabuli conueniat omni alienationi: tñ
3 nõ † erit mutuũ, nisi cõcurrãt alia quæ requiruntur in mutuo: ex quib⁹ potest colligi diffinitio mutui: vt statim dicã. ¶ Opp. qd̃ potest esse mutuum licèt nõ fiat de meo tuũ: vt si ñ fiat numeratio post bieniũ: vt. l. ĩ cõtractib⁹ vino non posset esse mutuum: qa est opus aliquali industria, & arte hominis, nec omnino potest esse similis.

a ꝟ POMATES. ¶ In aliquibus. Dicitur tamen voluisse Bar. in ver. ij. requiritur de libris omnimodi similibus, q̃ non solùm requiratur quod recipiant functionem in genere suo, sed etiam quod sit consuetudo, vt recipiant functionem.

C. de nõ nu. pecu. Sol. dicit gl. ibi loquitur, in mutuo b
ciuili, hic in mutuo naturali. ¶ Secũdò. opp. de. l. q̃- 4
tuis. C. eodem. dicit gl. ibi † mutuũ reconciliatur ſtipulatione. videte, ibi non loquitur in mutuo purè naturali, sed in ciuili, cui cooperatur natura: vt not. j. ea. l. in fi. in quo mutuo, sine præcedat ſtipulatio, sive sequatur, nõ requiritur trãſlatio dominij: vt. d. l. q̃tuis.
¶ Tertiò. oppo. j. eod. l. nã & si fur. & de fideiuſ. l. si quis pro eo. §. si nũmos. Solu. dicit ibi qd̃ mutuũ re cõciliatur cõsumptione. Ponit etiã alios modos reconciliãdi mutuũ. Tu verò dic latius secundũ Iaco. de 5
Are. ¶ † Q uoddã est mutuũ merè ciuile: & istud re g
conciliatur cursu bienni: vt. l. in contractibus. C. de non nu. pec. & intelligas reconciliatur, non quòd ex ipso mutuo nascatur obligatio: sed vt ex contractu literarũ, propter illud ciuile mutuũ, obligatio nascatur: vt insti. de lite. obliga. §. j. ¶ Quoddã est mutuũ ciuile, nõ merè, sed cui natura cooperatur: & illud re conciliatur ſtipulatione, si præcedat, sive sequatur vt. C. eo. l. q̃uis. & intelligo, quod reconciliatur, nõ vt ex ipso mutuo nascatur obligatio: sed vt nascatur ex 6
ſtipulatione, ,ppter illud p̃sumptũ mutuũ. † Quoddã est mutuũ merè naturale, & in isto requiriť, qd̃ c
transferaˊ dominiũ in accipientẽ, vt hic: aliãs non est mutuũ statim: sed ex postfacto poterit reconciliari multis modis: quorũ quosdã ponit gl. alij ponuntur per doct. ¶ Primò. reconciliatur consumptione: vt gl. dicit: vt. j. eo. l. nam & si fur. & l. si quis pro eo. §. si nũmos. j. de fideiuſ. hoc qd̃ dicit de consumptione, potest intelligi tribus modis. ¶ Vno modo, consumptiõe facta in vtilitatẽ accipiẽtis: vt ga minutati expendit pecuniam quam recepit: & hoc mõ loquñ d
tur iura alleg. per gl. ¶ Secũdo modo, potest intelligi consumptione, hoc est perditione: vt no. in. l. inde biti. §. sed & si nũmi. j. de cõdi. inde. ¶ Tertio modo põt intelligi consumptione, hoc est, cõmistione. vt l. si alieni. j. de so. Hoc tamẽ qd̃ de cõmistione dico non habet locũ, nisi in pecunia: secus in aliis generibus: vt. l. Põponius scribit, si frumentũ. s. de rei vendi. ¶ Secũdo modo, reconciliatur vsucapione: vt in gl. probatur etiã in. l. indebiti. §. sed & si nũmi. j. de e
condi. ind. ¶ Tertio modo, recõciliatur conditionis euentu: vt. j. eo. l. proinde. Sunt etiã alij duo casus extra gl. scilicet, propter superuenientiam dñi in mutuãte ex causa de præterito: vt. d. l. proinde. ¶ Item, reconciliatur ratihabitione secuta: vt. l. si procurator 7
j. de condi. inde. ¶ Vltimò. posset quæriť an ille qui conuenitur pro mutuo, possit obiçere mutuanti exceptionem dominij? dicam in. l. nam & si fur. j. eo dif finitionem autem mutui dicam. j. ea. l. in fine.

SVMMARIVM.

1 Creditum differt à mutuo, ut genus à ſpecie: & numero. 2.
3 Verbum credendi tripliciter accipitur.
4 Pecunia tripliciter accipitur.
5 Creditor conditionalis, quòd impropriè dicatur creditor.
6 Teſtes ſi aliqui deponunt factum fuiſſe ante nuptias, & aliqui poſt nuptias: quòd concordentur: ante nuptias, ſcilicet finitas: & poſt nuptias, ſcilicet contractas.
7 Dictio ante, & dictio poſt, quomodo intelligantur?
8 Cõcordari, quòd non poſit dictum teſtis cum dicto partis.
9 Concordia teſtiũ, quòd non fiat, quando teſtes ſunt impares.
10 Cautela ut iudex mittat pro teſtibus, ut declarent dictum, quomodo inter eos uideatur contrarietas.

1 Creditum. Creditum † differt à mutuo, vt genus à ſpecie: quod quatuor probatur exẽplis. h. d. hic §. Ex hoc ſummario apparet diuiſio. §. Nam primò ponit dictũ. secũdò, j. de re iudicata. Alexan.

f ¶ Ab ętymologia. adde Bar. in. l. j. j. de test. & in. l. j. j. de acqui. poſ. & in. l. omnes populi. in. vj. q. pri. de iuſt. & iure. Bal. in. l. nõ sine. C. de bo. q̃ li. An. de Bu. in ꝓœ. decre. Alex. cui adde Abba. cõſi. lxxxij. ñ. ij. Ang. cõſi. ccvij.
f ꝟ POMATES. ¶ Adde Feli. in prooemio decreta. columna. xiij.
g ꝟ POMATES. ¶ Mutuum. Vide Cardi. consi. lvj. in. j. dubio.

POMATES. ¶ Secundo modo, vide Are. consi. lxxxvj.
¶ Ad concordiã adde Bar. in. l. qui ante calendas. de ver. ob. Alex. tu adde Ang. consil. cclxxxiij. circa fi. vbi consuluit testes concordandos, quorum aliqui dixerunt testes rogatos ante publicationem testamenti, aliqui post publica.

POMATES.
¶ Aduerte. Si testes omnes addũcti ad aliquid probandum, dicãtur factũ ante nuptias vel post: quomodo debeat intelligi talis eorum ratio. vide Are. consil. xiij. in. vj. co. ij. ff. de no. ope. nuntiatione. & consil. xxiij. col. vij. vol. ij. Bart. in. l. eos. in fi. ff. de fal. Raph. cu. consi. lxxvij. in pe. col. Old. consi. cv. aliãs. cj. Feli. in proœmio decret. col. iiij. in. c. translato. de constit. & in. c. ex parte. col. ij. de te. & in. c. cũ tu. in. ij. col. & barba. consi. xij. j. col. & in. v. volu. & aliquid per Nico. de Iyra Matt. xxvj. in gl. in ver. ait illi Iesus. Bald. in. c. cauſam quæ. de reſcr. & in. d. ca. cum tu. & in titu. de pace conſtant. in verſic opinionis. ad fi.

POMATES.
¶ Sed tunc inſiſto. Limita tamẽ hic, vt per eundẽ Bar. in. l. ſi quis intentiõe ambigua §. de iudi. vide Alexã. de concordia teſtium, conſilio cxliij. ver. accedit in. ij. volu. Feli. in c. cum tu. in. ij. colũ. verſi. tertia cõcluſio. de teſt. & in. ix. conclu. & in. iij. colum. & in. v. præſentium. co a lum. iij. eod. titul. Barb. conſil. iij. colũ. vj. vol. j. & conſi. xxv. col. v. volu. ſecundo. Præpo. c. omnes leges. colum. iiij. di. j. Rom. conſi. clvj. & ſequi. Imo. conſil. cj. & ſequen. & Alex. conſi. lxxvij. colũ. ij. volu. j. & conſilio. cxvj. & conſilio xxxiij. col. ſecunda eo. Feli. in. c. cum contingat. colum. j. de offi. dele. Alex. conſi. xiij. col. v. volu. ij. vbi dicit, quòd reducuntur ad concordiam, etiam vt probent. & Ang. de Are. & ibi in addi. in gl. in ver. falſarie, colum. v. ver. quæro ſunt plures.

¶ Pares. Adde glo. in. d. c. cum contingat. Bart. in. l. gallus. §. ille caſus. de lib. & poſthu. Bald. in. l. in inſulam ſoluto matri. Bald. in. c. cum tu. & ibi Card. extra de teſtib. & Bald. in. §. quibus. in. j. conſtitu. C. cõtrarium eſt de mente glo. in. c. noſtra. de teſti. & in. iiij. queſtio. iij. c. teſtes. & hoc tenent d. Anton. & Abb. in. c. cum tu. Ioan. de Imo. in. l. inter ſtipulantem. §. j. de verb. ob. per tex. in, d. c. cum tu. & cum hac opi. tranſit Alexã. Tu adde q primam opin. ſequitur Petr° de Ancha. conſil. cccl xxxvij. &. cccl xxxix. & Paul. de caſtr. in addi. hic ad ſuam lect. Et in quantum Alexan. tangit an teſtes reducantur ad concordiam: vt probent, vel vt falſum euitent. dic qd Bald. iij. libro conſi. cccxj. quidam. a. tenet quòd non probent. idemq; tenet conſilio. xxvij. co. iij. libr. incipien. in quodam inſtrumento. vbi alleg. d. c. cum tu,

probat illud per quatuor exempla. Secunda ibi: nã creditum. Item, ſecunda diuiditur in quatuor partes ſicut, quatuor ſunt exẽpla. Secunda ibi: item mutuũ. Tertia ibi: in mutui autem datione. Quarta ibi: verbis quoq;. ¶ In tex. ibi: dum dicit dominũ eſſe dantem ſupple: ſed non in credito: vt patet in venditione, depoſito, commodato, & ſimi. & in prima parte habes †, q creditum differt à mutuo, vt genus à ſpecie. hoc probat ſic: vbicũq; eſt mutuũ, eſt creditũ, ſed nõ cõuertit. ſicut quicunq; eſt homo, eſt animal: ſed non conuertit. ſic etiã differt populus à plebe: vt in ſtit. de iur. na. §. plebes autem. ¶ Cõtra hoc op. quia creditum eſt ſpecies, ſicut mutuum: vt. §. e. l. §. j. &. C ſi aduer. credit. l. j. & in auẽ. nullũ creden. agr. per to. †Sol. verbũ credendi. põt ſumi tripliciter, ſecundum glo. Quandoq; large: & tunc ſumitur pro genere ſuo: v hic. & §. l. proxi. Quandoque ſtrictè: & tunc ſumitur pro ſua ſpecie. ſ. pro mutuo tantũ. vt. §. ea. l. §. j. & in legibus alle. in contrariũ ſumit. Quãdoq; ſumitur ſtrictiſsimè: quando. ſ. pecunia numerata tantùm mutuatur: vt. l. ſed Iulianus. §. mutui. j. ad Macc. cum ſi. ¶ Vlterius procedo ad ſecundam particulam. dicit hic, q creditũ conſiſtit extra eas res, quæ conſiſtunt pondere, numero, vel menſura. Iſta pars eſt clara: nec fuit contraria. fuit enim declarata. ſ. proxi. ¶ Venio ad verſi. item mutuum. dicit hic, q mutuum nõ poteſt eſſe, niſi proficiſcatur pecunia. Contra. §. e. l. §. j. vbi dicit, q conſiſtit in rebus quæ conſiſtunt pondere, numero, vel menſura. Solu. verbum pecunia, accipitur tripliciter, quandoq; largiſsimè, quandoq; largè, & quandoq; ſtrictè: vt dicit glo. Do ẽtrinam autem horum. ſ. qñ debet accipi largè, & qñ ſtrictè. dixi plenè in. l. talis ſcriptura. infrà de lega. j.
¶ Venio ad ver. veluti, ſi poſt nuptias dos promittatur. Quæro de intellectu huius ver. pro declaratiõe debes ſcire: quòd in iſto ver. continentur duo. vnum expreſsè, aliud à contrario ſenſu. Expreſsè, dum dicit, ſi poſt nuptias dos promittatur, eſt creditum. quaſi dicat ſi ante nuptias dos promittatur, non eſt creditum: & ſic vnum dicit expreſsè: aliud à contrario ſenſu. Quomodo autem hoc procedat, gloſſ. intelligit duobus modis. Vno modo poſt nuptias contractas: & tunc dicit, quòd ſi dos promittitur à muliere viro poſt contractas nuptias, ei obligatur mulier: ſed ſi dos à muliere viro promittatur ante nuptias, non obligaretur purè: quia habet in ſe illa promiſſio tacitam conditionem, ſi nuptiæ ſequantur: vt. l. promittendo. &. l. ſtipulationẽ. j. de iure dot. &. l. itẽ qa. ff. de pac. ¶ Contra iſtã lec. op. de. l. is cui. j. de act. & ob. vbi pendente cõditione, qs dicit creditor. So. † ibi dicit creditorim, ppriè, vt dixi. §. in. l. prox.
Secundo modo° poteſt intelligi, q hic dicitur creditor poſt nuptias. ſ. ſolutas. & tũc eſt dicendũ, q vir ꝓmittit vxori dotẽ. Nam ſi hoc promittit poſt nuptias ſolutas, valet: ſed ſi promitteretur ante nuptias ſolutas, non valeret: quia eſſet donatio, niſi mortis

te confirmaretur: vt. l. quod de ſuo. C. de do. cau. non nu. &. C. de dona. ante nup. l. j. &. l. ſi diuortio. j. de verb. obli. Quod dic, vt ibi. Ergo habes ex hoc §. qd' iſta verba poſt nuptias, poſſunt intelligi duobus modis: poſt nuptias, ſcilicet contractas: vel poſt nuptias. ſ. ſolutas. ¶ Et iſtud eſt arg. ad quæ
6 ſtionem de teſtibus diſcordantibus, † quorum quidam dixerunt fuiſſe an-
b te nuptias: alij dixerunt poſt nuptias: vt reducantur ad concordiã hoc modo, ante nuptias ſcilicet finitas: poſt nuptias. ſcilicet contractas. & ſic non erunt diſcordes. ar gu. huius ver. & quod hîc no. Et idem ſi quidam teſtes dicũt ante guerram: & quidam poſt guerram: vt ſit idem motus concordię. ita tenet Iaco. de Are. in. l. in inſulam. §. j. j. ſo. ma. & eſt tex. extra de teſt. c.
c cum tu. ¶ Aduerte°: pro huius declaratione ponamus teſtes non diſcorda re: ſed omnes dicunt aliquid eſſe factum poſt nuptias: vel poſt guerrã: vel omnes ante nuptias: vel ante guerram. Qualiter hæc oratio intelligatur, vtrum ante nuptias. ſcilicet finitas, vel ante nuptias. ſ. contractas: & idẽ quę
7 ro de verbo. poſt. Reſpondeo. † quandoq; iſtæ dictiões. ante & poſt, reſpiciũt terminũ inſtantaneum: qa finitur in inſtãti: vt ſi dicatur ante mortem, vel poſt mortem: qa mors in vno inſtanti eſt, vel non eſt: & tũc intellectus eſt clarus: qa ante, ſignificat tempus, qd' præcedit: & poſt. ſignificat tempꝰ qd' ſequit: & ideò ſi plures ſimul decederẽt: ibi nullo mõ caderet ante, vel poſt. l. qd' de pariter. cũ. l. ſe. j. de reb. du. facit. l. inter ſocerũ. in prin. j. de pacti. do. ¶ Quandoq; iſtæ dictiones reſpiciũt terminum qui habet tractum & durationem aliquã: & tunc qñq; iſte tractus eſt ab inceptione. vſq; ad perfectionem illius actus, ſiue termini: vt in hoc exẽplo, ante calẽdas, vel poſt calẽdas. Nã dies calendarũ incipit in manè, & perficitur in ſero. Idẽ ſi dico ante annũ, vel poſt annũ: namannus incipit in prima die eius, & terminat in vltima. & iſto caſu, iſtæ dictiones debent intelligi, ante calendas. ſ. finitas & poſt calẽdas. ſcilicet finitas. vt. l. ſtipulationes nõ diuidũtur. §. j. j. de ver. ob. vbi eſt expreſſum in tex. & gl. in. l. q ante calẽdas. eod. ti. & in. l. eũ qui ita. §. qui ita. el. ij. c. ti. & ibi no. ſecũdùm opi. Io. & in. l. libertas. §. fi. j. de manu. teſt. & l. ſi ita fuerit. la. ij. in prin. & l. inter illã. in prin. & ibi no. j. de verbo. ſig. Et ſic, cũ dico: ante calẽdas: ſignifico totũ tempus qd' eſt ante eas ſi nitas: de eo quod ſequitur, nil pono. cũ dico, poſt calendas: ſignifico totum tẽpus quod ſequitur poſt eas finitas. Et de eo quod præcedit, nihil pono.
¶ Quandoq; iſtæ dictiones adiũcunt termino, qui habet tractum, & durationẽ poſt ſuã perfectionẽ: vt in hoc exẽplo, poſt nuptias, & ante nuptias: nec poſtq; ſunt nuptiæ durant. donec alter moriatur vel diuertat: & tunc intelligitur ante nuptias, ſeu poſt nuptias cõtractas: vt. l. ſancimus. C. de nu. hoc eſt verum, niſi cã cõtrarietatis euitãdæ: tũc enim ante & poſt. reſoluun
d tur: vt idem tẽpus ſignificet: vt hîc vides. &. §. dixi. ¶ Sed tunc inſiſto: d ſecũ dùm hoc, ſemper eſt in poteſtate alicuius ex partibus, quid iſtæ dictiones ſignificent. Nam ſi oẽs teſtes dixerint hoc fuiſſe ante nuptias. Ego dico, q imò fuit poſt nuptias: poſtea in concluſione dicã: domine iudex, reducatis ad concordiam dicta teſtiũ cum dicto meo. Nã ipſi dixerũt, ante nuptias, ego poſt nuptias: intelligatis dictũ eorum ante nuptias. ſcilicet finitas. & dictum meum intelligatis, poſt nuptias. ſ. contractas. & ſignificetur idem tẽpus, cauſa cõtrarietatis vitandæ. Sol. dicit Inn. in. c. cũ contingat. circa prin. de offi. deleg. q licet teſtes reducantur ad cõcordiã, ne incidãt in cõtrarieta
8 tẽ: vt dictũ eſt: tamẽ † hoc nõ debet fieri, qñ eſt contrarietas inter dictũ teſtis, & dictum partis: qa dictũ partis nullã fidem facit pro ſe: vt. C. de ꝓba. l. exẽplo. cũ ſi. qd' eſt no. ¶ Puto etiam prout ipſe dicit ibi: ſed non bene ex
9 plicat † quòd iſta concordia tunc eſt fienda, quãdo probatiões vndiq; ſunt
e pares°: ſed ſi alter haberet plures, & idoneiores teſtes, illis eſſet ſtandũ. Cau
10 tius tamen faceret iudex, † ſi ſiterũ proteſtibus mitteret: vt qualiter dictum eorum intelligant, declarent: vt no. in authen. de teſti. §. quia verò. in gl. magna. & extrà de teſti. c. cum clamor.

SVMMARIVM.

1 *Mutuum ut ſit perfectũ, ſufficit quod pecunia proficiſcatur uerè, uel fictè, & quòd tradens ſit dominus.*
2 *Mutuum quod ſit triplex.*
3 *Mutuum naturale merè, & mutuum naturale, cui ciuili cooperatur.*
4 *Mutuum ciuile quotuplex: & an ex mutuo uerè ciuili oriatur actio, uel ex chirographo?*
5 *Procurator conſtitutus ad accipiendum pecuniam mutuò, ſi confiteatur ſe recepiſſe: an obliget dominum ubi quòd non.*
7 *Procurator conſtitutus ad recipiendum pecuniam mutuò, & ad confitendum recepiſſe, & ad promittendum: quòd non obliget dominum, ſi non conſtat de numeratione.*
8 *Mutuum quid ſit?*

In mutui autem datione.

¶ Vtvobis dixi, hîc ponitur tertiũ exẽplũ, per quod probatur creditũ differre à mutuo: vt genus à ſpecie. Nã in mutui datione, oportet dãm eſſe dãtem, qd' nõ eſt in alio credito: vt puta, in vẽditione, depoſito, cõmodato, & ſi. Et ad hoc Iuriſ[illegible] opponit de filio, & dene, depoſito, cõmodato, & ſi. Et ad hoc Iuriſ[illegible] opponit de filio, & deſeruo mutuãte: & ſoluit p exẽplũ de eo qui mutuat pecu[illegible] ſuã, mea volũtate. ¶ Quæro ergo quale exemplũ iſtud ſit, & quæ ſimilitudoꝰ dicit Iac. de Are. q primũ dictũ de filio & ſeruo, põt intelligi duobus modis. ¶ Vno modo, q primũ dictũ de filio & ſeruus, dãtes peculiares nũmos, obligãt accipiẽtes naturalitẽr ipſi filio & ſeruo: & tunc procedit exẽplũ, qd' ſequit clarè. ſ. q illud iõ eſt: qa filius vel ſeruus habent dñi volũtatẽ: ſicut ſi voluntate mea tuos nũmos credas nomine meo. Nam mihi actio quæritur propter voluntatem tui domini

a POMATES. ¶ Sed fictè. Quotuplex ſit mutuum, vide Pau. de caſtro. conſi. ccccxcvij.
b POMATES. ¶ Vtilia. vide Roma. conſi. cccl ij. Pau. de caſt. conſi. ccccxcvij. Alex. conſi. xiij. colum. v. volu. iij. Areti. conſi. v. Bald. conſi. lxxxvij. incipien. quidam nomine. & conſi. lxxxix. incipi. ad audientiam. conſi. iij. & conſilio. xx. in vij. colum. Alex. conſi. clxxix. in. j. colũ. volumi. ij. & conſ. cxxxij. in. j. colũ. iiij. volu. Panor. conſil. xvij. colũ. ij. volu. ij. Barbat. vij. conſil. ij. volu. Areti. conſ. lxiiij. colum. ij. & conſ. lxxxvj. col. ij. & Archidia. conſil. vlti. in. ij. colum. & Soci. conſil. iij. colum. ij.
c ¶ Poteſt agi. Ad de Ioan. Andræ. in addi. ad Speculũ in titu. de teſte. §. j. ſuper verſicu. ſed pone egi. Barto. in. l. à diuo pio. j. de re iu. & ĩ l. non abſtulit. C. de nouati. Anto. de butr. & Abbas in ca. ſi cautio extra de fide inſtru. Paul. de caſt. conſi. vltimò. alias remiſsiones etiam vide per Alex. cui adde inquantum alleg. Feder. conſi. iiij. ſentire contra Bartolũ. quod non eſt verum: qa imo idem ſentit: quia eius vltima verba ſunt hæc. d. procurat. non potuit liberare, niſi per realẽ ſolutionem, non fictam. & ita etiam alleg. Rom. idem ſecutus conſili. cccliij. incip. ſancti ſpiritus gratia. & idem videtur voluiſſe Bald. conſili. ccc. xxxij. j. lib.
d ¶ Donatio. Bald. & Fulg. in hoc tenent contra Bar. to. Paul. de caſtro, Ange. Roma. idem faciunt. & cum opi. ipſorum tranſire videtur Alexand. ¶ Adde tu, quòd pro opi. Barto. facit: quia in mandato eſt dictio. &: quæ eſt copulatiua: & videtur importare, quòd ſola confeſsio ſine receptione non ſit ſatis. l. ſi hæredi plures. j. de condit. inſtit. l. is qui ducenta. §. vtrum. j. de rebus dub. & maximè, quia ſub vna & eadem oratione, & ſub vno & eodem verbo reguntur. iuxta ea quæ dicit Bartol. in. l. re coniuncti. in. v. colum. j. de lega. iij. Nam vbi qualitas verborũ præcedentium poteſt ſequentibus verbis conuenire, intelligitur ſemper repetita: vt dicit Bart. in. l. ſeiæ. §. Caio. infrà de fundo inſtructo. ergo qualitas naturalis accipi debet: & bene facit quod dicit Bartol. in hoc in. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. infrà de verbo. oblig. ¶ Secundò facit: quia verba ſequentia, vt [illegible] cantur. l. fin. §. cui dulcia. infrà. de vi. tri. & ſole[illegible] in clemen. non poteſt. de procura. cum ſimi. & bene per ea quæ dicit Bartol. in. l. qui habet. §. fin. j. de tute. & maximè hoc eſt dicendum: quia in hoc conueniunt reg. iuris, videlicet: quia verba mandati intelliguntur ſtrictè. l. diligenter. j. mandati. & ſic vt minus noceat conſtituenti, quàm poſsit, iuxta. l. cum de indebito. infrà de probatio. Nam ſi dominus id non feciſſet ver o ſimiliter: ergo ſic non interpretetur mandatum, bonus eſt textus in. l. ſi hominem. j. mandati. & propriè hoc dicit Bald. in. l. falſi. columna. iij. C. de falſis. quod eſt nota. pro opinio. Bartol. licet magis communis opinio ſit contra Bartolum, vt hic per Moder. ¶ Et ad rationes ipſorum ſuſtinendo Bartol. potes reſpondere. vt. j. Et ad primum poteſt reſponderi: quòd ibi erat ſic in mandato, quod non eſt hic. ¶ Ad ſecũdum reſponderi poteſt, q verbũ, ad confitendum, non eſt quid diuerſum à verbo ad accipiendum: prout in ſimili dicitur, mandatum ad vendendum, & inſtrumentum faciẽdum: quo caſu importat, vt primò vendatur, poſtea fiat inſtrumentum: ſic ergo accipiat primò, poſtea confiteatur: & ſic omnia iſta duo referantur ad veram numerationem. Iuxta quæ iſta reſponſio: quia verbum ad cõfitendũ, dupliciter capi poteſt: ſcilicet, ad pecuniam numeratam, & non numeratam: ſed præcedẽs verbum verificatur actualiter. ergo & verbum ad confitendum: quia verbũ ambiguum debet iterpretari à præcedenti verbo clarò & certo. l. j. & ibi Barto. j. de iebns dubijs. Item, nõ eſt ſuperfluũ: quia confeſſio habet plura priuilegia: vt habetur in l. admonendi j. de iureiurand. & in authenti. ſed iſm neceſſe. C. de dona. ante nu. ¶ Ad tertium reſponde, quòd bñ operãtur in fauorem debitoris, ſi fiat confeſsio de recepto. nec eſt verum quòd in præiudicium conſtituentis ſint appoſita: quia imò ad confitendum pecuniam numeratam. ¶ Ad quartum reſpon. confitendo id, ſcilicet, negando quòd habeat mandatum ad confitendum recepiſſe pecuniam non numeratam: vt. §. dictum eſt. ¶ Et in quantum ipſi Moder. impugnãt fundamentum Bartol. dico & concedo, quòd intra biennium non eſt donatio: ſed ex quo elapſo biennio non poteſt opponi exceptio. l. in contractibus. C. de, non numera. pecu. ſi non eſt oppoſita exceptio, eſt donatio. Probatur hoc in ſimili: nam ille qui non poteſt alienare, non poteſt etiam facere actum. per quem in futurum ſequatur alienatio. l. ſi ita quis. §. ea. l. j. de verbo. obligatio. Et ideò eſt. quod non poteſt alienare, nõ poteſt compromittere: vt dicit Inno. in. c. cũ tempore. extrà de arbi. ergo procurator iſte, qui non poteſt donare: non poteſt facere actum. per quem in futurum ſequatur donatio: ſed iſta confeſsio eſt huiuſmodi, ergo &c. Nec obſtat, ſi dicatur quòd imò erit donatio: quia tenetur procurator domino: vt. l. qui ꝓprio. §. procurator, vt in cæteris. ſ. de procura. quia poſſet dici: q ſi nõ eſſet ſoluendo: dominus eſſet in damno. vide Bal. in. d. l. in cõtractibus. & Imo. in. l. predia. j. de acquiren. poſſeſ. Ita dicebat domi. meus hic, ſcilicet Franciſ. Pepi. & tu cogita.

SVMMARIVM.

1 *Vinum uetus, quòd ſit melius uino nouo. & nu. 4.*
2 *Tacitum quòd habeatur pro expreſſo. & nu. 9.*
3 *Agi tacitè inter partes, quod ex contractus natura uenit, à iure præſumitur.*
4 *Vinum uetus quod dicatur.*
5 *Vinum mutuatum ſi debeat reſtitui tempore uindemiarum: quòd præſumitur actum, ut reddatur de nouo. Et in hominibus, antiquior eſt melior iuuene. nu. 7.*
8 *Teſtis ſenior, & doctor ſenior, præfertur iuniori.*
10 *Probari qualiter poſſit.*
11 *Mutuum aut donatio quando præſumatur, ubi dictum ſit, hoc vinum accipe: uel, hanc tolle pecuniam?*
12 *Mutuum quomodo probetur. ſi teſtis dicat neſcire an fuerit mutuum? & quid actum fuerit: ſed bene uidit pecuniam numerare: & ipſe eam recepit.*
13 *Libellans dicens, ſe dixiſſe: tolle iſtam pecuniam, quam*

mandatum, bonus eſt textus in. l. ſi hominem. j. mandati. & propriè hoc dicit Bald. in. l. falſi. columna. iij. C. de falſis. quod eſt nota. pro opinio. Bartol. licet magis communis opinio ſit contra Bartolum, vt hic per Moder. ¶ Et ad rationes ipſorum ſuſtinendo Bartol. potes reſpondere. vt. j. Et ad primum poteſt reſponderi: quòd ibi erat ſic in mandato, quod non eſt hic. ¶ Ad ſecũdum reſponderi poteſt, q verbũ, ad confitendum, non eſt quid diuerſum à verbo ad accipiendum: prout in ſimili dicitur, mandatum ad vendendum, & inſtrumentum faciẽdum: quo caſu importat, vt primò vendatur, poſtea fiat inſtrumentum: ſic ergo accipiat primò, poſtea confiteatur: & ſic omnia iſta duo referantur ad veram numerationem. Iuxta quæ iſta reſponſio: quia verbum ad cõfitendũ, dupliciter capi poteſt: ſcilicet, ad pecuniam numeratam, & non numeratam: ſed præcedẽs verbum verificatur actualiter. ergo & verbum ad confitendum: quia verbũ ambiguum debet iterpretari à præcedenti verbo clarò & certo. l. j. & ibi Barto. j. de iebns dubijs. Item, nõ eſt ſuperfluũ: quia confeſsio habet plura priuilegia: vt habetur in l. admonendi j. de iureiurand. & in authenti. ſed iſm neceſſe. C. de dona. ante nu. ¶ Ad tertium reſponde, quòd bñ operãtur in fauorem debitoris, ſi fiat confeſsio de recepto. nec eſt verum quòd in præiudicium conſtituentis ſint appoſita: quia imò ad confitendum pecuniam numeratam. ¶ Ad quartum reſpon. confitendo id, ſcilicet, negando quòd habeat mandatum ad confitendum recepiſſe pecuniam non numeratam: vt. §. dictum eſt. ¶ Et in quantum ipſi Moder. impugnãt fundamentum Bartol. dico & concedo, quòd intra biennium non eſt donatio: ſed ex quo elapſo biennio non poteſt opponi exceptio. l. in contractibus. C. de, non numera. pecu. ſi non eſt oppoſita exceptio, eſt donatio. Probatur hoc in ſimili: nam ille qui non poteſt alienare, non poteſt etiam facere actum. per quem in futurum ſequatur alienatio. l. ſi ita quis. §. ea. l. j. de verbo. obligatio. Et ideò eſt. quod non poteſt alienare, nõ poteſt compromittere: vt dicit Inno. in. c. cũ tempore. extrà de arbi. ergo procurator iſte, qui non poteſt donare: non poteſt facere actum. per quem in futurum ſequatur donatio: ſed iſta confeſsio eſt huiuſmodi, ergo &c. Nec obſtat, ſi dicatur quòd imò erit donatio: quia tenetur procurator domino: vt. l. qui ꝓprio. §. procurator, vt in cæteris. ſ. de procura. quia poſſet dici: q ſi nõ eſſet ſoluendo: dominus eſſet in damno. vide Bal. in. d. l. in cõtractibus. & Imo. in. l. predia. j. de acquiren. poſſeſ. Ita dicebat domi. meus hic, ſcilicet Franciſ. Pepi. & tu cogita.

Universidad de Deusto

Tĺius recepit, & denegat restituere: ideò petit ipsum condemnari quòd hic libellus non procedit.

14 *Libellus, quòd non sufficiat præsumptiuè concludere.*

15 *Factum ex quo quis vult, quòd aliquid præsumatur, quòd debet allegari.*

16 *Bonitas duplex, intrinseca, & extrinseca: & quando extrinseca præsumatur.*

17 *Pecunia si mutuatur, quando debeat reddi secundùm antiquam, vel secundùm nouam.*

18 *Scholaris cui fuerat datus fundus per Abbatem ipso reuerso ad domum, ut ipsum usufructuaretur, ut causam monasterij defenderet: an si nesciuit causam defendere, debeat sibi auferri fundus.*

POMATES. ¶ Cũ quid. circa materiã huj⁹. I. an sit per virum iuris periti, & expressi, ad. de Bar. cõsi. iiij. in vij. & viij. co. vol. ij. & ad istã. l. vide Ale. cõsi. liij. col. iiij. vo. iiij. Bart. in l. naturaliter. j. de verb. ob. Ale. cõsi. lij. col. iij. vol. iiij. & i. l. si ita scriptũ. in pe. col. de leg. j. & vide Ale. cõsil. lxxxviij. vol. ij. & i. iij. facit bon⁹ tex. quẽ ibi põderaunt. Ang. in. l. ex his p̃ dĳs. cum seq. C. de euict. & Fel. in. c. si quis cõtra. co. v. de foro compe.

b ¶ Nouo. Adde, q̃ multis modis dicit q̃ nouũ, vt per glos. in. c. gñali. de elect. in. vj. p Bar. in rub. de op. no. nũ. in fi. & ibi per Ang. & p Alb. de ro. in. ij. parte statutorum. q. xv. p Angel. in. l. j. s. q̃ quisq; iur. Alex.

POMATES. c ¶ Secũdò. adde latissimè Barb. cõsi. xxiij. vl. col. in. j. vo. & vide remissiuè Feli. in rub. de maio. & obe.

d ¶ Testes. Adde quòd Gul. de cu. limitat, nisi iunio res essent digniores. per. §. ordinatione. in authẽ. de mo. cui adde Archid. l. dist. c. dño. vbi ponit plura, i quibus antiquitati defertur. Et an doct. iuuenes p̃ferant antiquioribꝰ? vide hic per Ale.

e ¶ Tacitũ. Adde quòd tacitum nõ põt valere plus. q̃ exp̃ssum: vt no. in l. itẽ qa. §. de pact. q̃ incipit, vt ppetuo. Paul. de cast.

POMATES. f ¶ Tertiò. Adde Barb. cõsil. x. col. vj. in. j. vol. & cõsi. xij. col. x. & cõsi. xvj. col. ij. & cõsi. xxix. i prin. & cõ si. ij. in. j. col. vol. j.

a ¶ Vm quid. ²¶ Ista est notabilis lex & hoc dicit: Quod agit tacitè, pro expresso habetur: & tacitè agit, vt æquè bonũ reddat. h. d. Et diuiditur in tres partes. ¶ Primò ponit dictum. Secundò ponit rationẽ. ¶ Tertiò docet practicã. Secũda ibi: nã in cõtrahẽdo. Tertia ibi: id aũt. ¶ †Nota, quòd vinũ vetus, est meli⁹ vino nouo: vt hic. & l. iubemus. C. de eroga. mili. li. ij. ¶ †Secũdò. no. quòd tacitũ habet pro expresso. ¶ †Tertiò nota practicã, quòd venit ex natura cõtractus, præsumit à iure tacitè agi inter partes: nec est opus probatiõe: vt hic dicit tex. Op. quòd vinũ nouũ sit melius vino veteri: nã vinũ vetus incipit acuere: vt. l. si quis vinũ. §. pe j. de vi. tri. & oleo leg. Solu. pro huius declaratiõe debes scire: quod dicat vinũ nouũ, & qd⁹ vetus. Nã quidã dicunt vinũ vetus esse, qd⁹ habet annũ: vt. d. l. si quis vinũ. §. fi. cũ. l. seq. Alĳ dicunt in hoc inspiciendã esse cõsuetudinẽ regionis: vt. l. legatis. §. fi. de leg. iĳ. ¶ Sol. quicquid doc. dicãt dic, quòd quædã sunt vina p̃cellentia, q̃ possunt multis annis cõseruari: & in his, fateor quòd vinũ vetus, quàm nouum, & ptiosius. ¶ Q uędã sunt vina cõia, q̃ vltra annũ nõ durãt sed statim lapso anno incipiunt acuere, vel mucescere: & tũc vetus intelligit, postquam incœpit esse clarũ: ita quòd deposuit illã grossitiẽ, quã ex vuis assumpsit. Sicut dicimus de agno: q incipit haberi in numero ouiũ, cũ detonsus fuerit: vt. d. l. legatis. in fi. de leg. iĳ. Et ita se habet vsus cõis, quẽ in hoc debemus tenere: vt. l. ex vsu. de vi. tri. & oleo leg. hoc mõ intelligẽdo apparet, quòd vinũ vetus est melius vino nouo. Si quis vellet ergo dare provino polito, mustum, nõ posset: vt hic. Prędicta vera, nisi ex qualitate tpis, in quo de reddendo actũ fuerit, aliud præsumaẽ. Quid eñ† si fuerit actũ, vt vindemiarũ tpe redderet: cum illo tẽpore vinũ vetus nõ reperiaẽ in quibusdã partibus? certè præsumiẽ actum, vt reddaẽ de nouo. ar. ad hoc in. l. firmio. §. fin. qñ di. leg. ce. & :l. nec semel. §. fi in habitatione. e. ti. ¶ Ex hoc apparet sol. q̃onis† quã glo. hic format in princ. vtrũ liceat reddere vinũ vetus p nouo? Breuiter, ista est veritas: si acceperis vinũ vetus eo mõ quo dixi: ita quòd sit melius nouo. tunc põt reddi. Nã reddiẽ in eodẽ genere, & in eadẽ bonitate. nã licet sit melius, vel optimũ, ipsum quoq; bonum est: vt. l. vbi aũt. in prin. j. de ver. obl. Sed si si acciperes vinum vetus, taliter quòd esset deterius nouo: tunc nõ posset solui: quia nõ redderet in eadẽ bonitate, vt hic. & quia cõditio creditoris efficeretur deterior: vt. l. Paulus. j. de sol. ¶ Secundò. ᶜ oppo. in auc. de mona. §. fin. vbi nouum præfertur veteri, siue antiquo. Sol. in vino procedit id q̃ dixi vobis, quòd vinũ vetus est melius nouo. In hominibus† verò est est p̃sumptio, quòd antiquior sit melior iuuene: vt. l. fi. §. de fid. instru. & de iu. immu. l. semper. Potest tamen contrariũ apparere. & tunc iunior preferẽ antiquo; vt. d. §. fi. in aut. de mo. cũ si. Et sic est arg. quòd in dubio testes ᵈ seniores, & doctores† seniores, præferunt. sed in cõtrariũ facit q̃ no. j. de libe. & posth. l. gallus. in prima gl. ¶ Vlterius dicit hic, quòd tacitũ ᵉ habetur, p expresso. cõtra, de verb. obl. l. quicqd adstringendę. vbi habetur pro omisso. Solut. † dicit glo. ibi agebaẽ ab vno: hic ab vtroq;. vel verius dicit gl. ibi in cõtractu, qui celebratur verbis: hic in cõtractu qui celebratur re. hæc sol. est cõtra casum. l. triticum. j. de verbo. obli. Et ideò, p huius solutiõe dicas: quędã sunt quę dependent ex voluntate vnius tantum: vt vltimæ voluntates: & in istis tacitũ habetur pro expresso: vt. l. inter vestem. j. de aur. & arg. leg. & l. in conditionibus primũ locum. de condi. & demon. Q uędã sunt, q̃ dependent ex volũtate duorũ, vt cõtractus: & in istis, aut cõtractus celebratur verbis, aut re, aut cõsensu. ¶ Primo casu, aut omittitur id quod est formale cõtractus: aut verba: & tũc vitiatur, & p omisso habetur: vt. l. j. de verb. obli. & . d. l. quicquid adstringendę. primo responso, secundùm primã lect. positã in prin. j. gl. Aut forma seruatur: sed aliquid substantiale omittitur: vt puta res, vel locus: & tunc, aut illud agebaẽ tacitè, & põt probari. & habetur, p expresso: vt. d. l. triticũ. aut non põt, p bari: & habeẽ, p omisso: vt. l. iĳ. §. si qs insulam. j. de eo quod cer. lo. & . l. ita stipulatus. in prin. de verb. obli. & . l. qui insulã. eo. ti. Quãdoq; nõ omittit aliquid de substãtialibus: sed de accidentalibus, vel naturalibus cõtractus: & tũc idẽ est in cõtractu q̃ celebratur verbis, q̃ est in cõtractu qui celebraẽ re, vel consensu. In quo dic, aut aliquid agebaẽ tacitè tantũ ab vno: & nõ habetur, p expresso. vt. l. si repetendi. C. de condi. ob cau. & . l. si maiores. C. de tranſac. Si verò agebatur ab vtroq; tacitè, tũc habetur, p expresso. Casus est hic. Qualiter† autẽ hoc probabiẽ, quòd ab vtroq; agebaẽ? Rñ. primò, si illud quod fuit omissum, veniebat ex natura cõtractus: vt hic in fi. & de dã. infe. l. dãni infecti quidã. in princ. Secũdò. si de hoc erat cõsuetudo: vt. l. q̃si nolit. §. qui aſsidua. j. de ędi. edic. & . l. si prius. §. j. §. de aqua plu. arc. ¶ Tertiò† põt probari ex præfationib. hoc est, ex his q̃ dicta fuerunt tpe contractus antequàm peruenireẽ ad cõtractum: vt. l. titia. §. idem respondit. de verb. obli. Idem si probareẽ alĳs legitimis cõiecturis: vt. l. semper in stipulationibus, & ibi per gl. ponitur bonum exemplũ. de reg. iur. Pro huius autẽ declaratione est videndum: hîc dicit Iuris cõsultus, quòd tacitè videẽ agi. vt æque bonum reddatur. Istud qũo debet intelligi? certè si hoc fuit actũ vt reddaẽ, statim intelligiẽ, vt reddatur q̃uè bonũ: vt hic, sed si nonfuit actum aliquid de reddẽdo: sed simpliciter fuit dictũ, † vt puta: dixi, tolle istã pecuniã, vel istud vinũ: vtrum tunc videtur agi, vt reddatur, & æquè bonũ reddatur: põt esse dubium. Gl. hic dicit multiũ mirabiliter. Primò. debẽt inspici verba quę preceſſerunt. & si ex illis præfationibus ᵍ põt aliquid apparere: illis est standũ: vt. d. l. titia. §. idẽ rñ dit. de verb. obl. Itẽ, debent inspici verba q̃ tũc fuerunt dicta. Q uid eñ si dixi, accipe centũ mutuò, vel mutuo tibi centũ: certè nõ est dubiũ, quòd videtur actum, vt æquè bonũ reddaẽ: vt hic, sed si simpliciter dixi: tolle istã pecuniã. nec ex verbis præcedentibus, nec ex instãtibus, vel sequẽtibus, aliquid põt apparere: tũc est recurrẽdũ ad alias cõiecturas. Primò. ad conditionẽ p̃sonæ dantis ʰ & accipiẽtis. circa hoc vide glo. in. l. sed si ego. j. ad velleia. Quid enim si dans erat homo diues, & recipiens pauper, exul de domo sua: & quãtitas nõ erat magna? certè præsumitur donatio, seu datio amore Dei. Idem si erat fortè coniuncta persona: vel si præceſſerunt merita, videretur remuneratio. hoc probatur, argu. l. sed & si susceperit. §. j. §. de iud. & . j. de dona. inter virum & vxo. l. vtrũ. & . l. si seruus cõmunis. eo. tit. & de proba. l. procula. & . j. manda. l. si verò non remunerandi. §. idem Papinianus. ⁱ Si verò ista talia non præceſſerunt, in dubio censetur datum animo repetendi. & sic non est donum. ar. ad hoc. j. de proba. l. cum de indebito. facit. j. de dona. l. donationes. §. j. & ibi no. ¶ † Ex hoc puto, quòd si testis inducatur ad probandum mutuum ᵏ; & ipse dicit: nescio si fuit mutuum, vel quid: tamen scio quòd ipse numerauit sibi in mea præsentia tantam quantitatem: & ipse recepit, quòd ex hoc facto in dubio probatur quòd est [illegible]. Nam testis dicit factum: ex hoc autem facto resultat iuris præsumptio, vt vidiſtis: licèt tamen hoc sit in teste, tamen puto quòd hoc non sufficeret in parte. Si enim in libello † ego ponerem, dico quòd ego dixi tali, tolle istam pecuniam: & ipse recepit, quam negat mihi restituere: ideò ipsum peto mihi condemnari. Vide Abb. in c. super hoc n. 12. Alexander. ubi de

g ¶ Præfationibus. Adde bonã gl. p istis cõiecturis in l. si ego. j. ad vell⁹. & in. l. si filĳ. C. de donatio inter vir. & vxor. §. fina. de leg. iĳ. & q̃ no. p Bar. in. l. quę dotis. sol. ma. Et per hoc no. hîc p Bar. alleg. Ale. c. & si qõnes. extrà de sim. Tu allega etiã Bal. cõsil. cccxlvj. iĳ. li. & cõsil. ciĳ. li. Ang. cõsi. ccvĳ. circa princ. Bald. etiã cõsi. ccccxvĳ. iĳ. lib. vbi dicit, q̃ si duo socĳ calculata ratione se vicissim liberãt, de inde alter inconti nẽti faciat instrumẽtũ debiti socio p̃resto, nulla causa expressa: quòd debet intelligi p̃ resto debiti societatis. Et inquantũ Alex. tãgit, an dicendo, tolle istam pecuniam, fit mutuum? Bald. dicto cõsil. ccxlvj. vult quòd sic. alleg. gl. hîc quã dicit not.

POMATES. ¶ Dantis. Vide tex. & Cano. in. c. & si quęstiões. extrà de simo. Rom. consil. cxxxviĳ. col. j. & cõsi. ccxc. in. ij. co. & cõsi. ij. in. ij. col.

POMATES. i ¶ Papinianus. Et dicit Bal. in. l. j. C. de nõ nu. pe. in. ij. co. quòd nũquàm debet presumi donatio, quoties põt capi alia cõiectura. & quod potius debemus præsumere dementiã, q̃ dõationẽ. & vide Anton. de Bu. cõsi. lxvj. Ale. cõsil. cxxxvij. in. ij. col. vol. iĳ. Fel. in c. quia vero simile. in. ij. colum. de præsump.

¶ Ad probandũ mutuũ. Adde tu ad hæc dicta Bar. & vide quę ponit Paſde ca. in cõsi. ccxiiij. inci. in causa quæ vertitur. & Ludo. Ro. in cõsi. lxxvij. inci. pater Reuerende.

LEX III.

De reb. cre. Si cer. pe. & de cer. con. L. Si quis nec. 7

c POMATES. ¶ Condemnari. Declara hoc vt per Imo. in. c. super hoc. de renuntia. & vide Alexand. consil. j. colum. xj. volu. v. Aret. cõsil. cx. col. iiij. q̃ Alexan. consil. xxxv. colum. ij. v. vol. vbi dicit, q̃ licèt aliquis ex aliquo præsumatur in dolo, quòd tamen debet apertè allegari. Feli. c. offerte. colum. ij. de præsum. Areti. omnino in. c. ij. colum. pe. de libel. obla vlterius declarat Cæ-

po. in tractat. de a ſerui. in. titu. quæ b sint necessaria ad inducendam præ- 14 scriptionem. & Anton. de Butri. in repe. c. vestra. colum. xxx. de co c ha. cler. & mul.

b ¶ Non procede- 15 ret. Adde, q̃ cum d hac decisione concordat Anton. de but. in. c. si cautio. de fide instr. & in c. ij. de libel. obla. Ioã. de Imol. in. c. super hoc. de renũ. Abb. in. c. af. 16 ferte. de præsum. latius per Alexã.

POMATES. c ¶ Nõ est factum. Vide Feli. in. c. cũ ordinem. xij. col. de reſcrip.

d ¶ Debes dicere. Adde tu & vide 17 de hoc per Areti. e in. c. ij. de libel. obl at. & ibidem. d. Maria. soci. in. iiij. q. x. q. principalis & in. q. xvj. ver. circa secundum.

e ¶ Antiquã. adde Bart. in. l. Paulus. j. de sol. & in. l. cũ certum. j. de auro f & argen. lega. & in l. nummis. j. de in lit. iuran. & in. l. quod te. j. e. Gul. de cu. in. l. vinum. j. eo. per Cy. in. l. in minorum. C. in qui. cau. in integr. reſt. nõ est neceſſ. per Ia. But. in. q. incip. q. talis est. g And. de Iſer. in. c. in tit. quæ sint Regalia. per Alb. de rosa. hic. & in prima parte statuto. rum. q. cxl. Bald. in. l. acceptam. in xvij. q. C. de vsur. & in. l. si quis argentum. C. de dona. & in. l. illud. C. de sacro sanct. eccl. & in l. ij. C. communia de leg. per cano. in cle. si beneficiorum. de deci. & in colum. & in. c. cum canonicis. de censib. Pet. de Anc. in reg. peccatum. in. v. opp. in. vj. & Io. And. in addi. ad Spec. in ti. de solu. C. nunc aliqua. in fi. Odra. consi. xxxiij. & . clxviij. Alexan. Tu adde de qua moneta debeat solui dos, cum restituitur sol. mat. in qua mora non potuit euenire. Bald. consil. cccxxxix. ij. vol. de qua moneta debeat fieri solutio officialibus: an de illa, quæ currebat tẽpore introitus, an de illa quæ tempore sol. per eundẽ consil. ccxxxvij. j. lib. de qua [illegible] fiendą solutio vigore alicuius constiti. an de illa quæ tunc [illegible] an de illa quæ currit tempore so. vide Old. cõ si. ccl. Abb. cõsi. ixvij. ij. li. latius Ro. cõsi. ccxiij. vbi improbat dicta Old. in aliquibus suis consi. & ibi vide quid in sol. legatorũ? & quid in reſcrip.

f POMATES. ¶ Vltimò. Adde contra dicta Abb. & mona. erga illum qui fundauit monasterium, & dotauit, an debeat per hæc reuocari? vide Alexan. consi. xcj. in vlti col. iiij. volu. Feli. in. c. ex literis. col. iij. de cõsti. & aliquid per eundem in. c. iij. col. de exce. Præpositum in. c. veritate. viij. dist. Roma. consil. ccccxvij. col. ij. & vide gl. in ver. literam. in. c. cum in cunctis. de elec. Feli. in. c. j. de magi. col. vlti.

g ¶ Aufertur ab eo. Adde quod Io. An. in addi. ad Spe. in rubr. de præben. format qõ. de episcopo qui dedit præbendam imperito, quem putabat pium, & de Barone qui dedit feudum homini quem credebat probum virum: & imperitia detecta est, vilitasq;, & improbitas vasalli: an Episcopus vel Baro possint revocare præbendam, vel feudum? Solut. secundùm Roffre. quòd non, ex quo causa quæ mouit, vel fuit mente concepta, non fuit expressa. Secũdò. vbi nõ fuit expressa. Secũda ibi: nã & qui. ¶ No. q̃ dixi in summario. ¶ † Op. C. de pig. ac. l. quę fortuitis. huius timore, sunt hic opi. Q uidam dicunt, vt Ioan. q̃ hic ad recipientem spectat periculum casus fortuiti. Hęc probatur per. l. rogasti. j. eo. & probatur etiam per rationem: † quia istud depositum fit gr̃a mutui: ergo debet regulari secũdùm naturã mutui: vt. l. eũ qui. §. qui iniuriarum. s. fi si quis caut. & . l. j. §. fi quis sub conditione. j. vt leg. no. ca. fed in mutuo est periculũ debitoris, vt. l. incendiũ. C. eo. ergo & c.

¶ Alĳ vt Azo tenent contrarium per. d. l. quæ fortuitis. Ad hanc legẽ rñdent: cum dicit, periculo est eius. s. præcedente eius culpa, saltem leuissima: hoc modo intelligunt. l. rogasti. & ita dicit Azo. & istã opi. tenent Gul. & Iaco. but. quã puto veram. Non ob. quod dicitur hîc † depositum debet regulari secũdùm naturã mutui: qa illud esset verum, qñ pecunia nõ esset deposita, signata in sacculo, sed ad numerũ: vt. l. lucius. la. j. j. depo. sed donec pecunia debetur in specie, de necesitate periculum est dñi. vt. l. qui fortuitis. & . l. pignus. C. de pigno. act. ¶ Q uæro ʰ quid si isteꝰ qui habebat pecuniam, dedit eam sub vsuris, an erit idem: videtur quòd non: cum tunc depositum sit factum gratia vtriusq;, ergo periculum non spectat ad recipientem: vt. l. si vt certo. §. nunc videndum. j. commo. In contrarium est casus. j. eo. l. rogasti. ibi, & maximè, si sine &c. & hoc tenet gloſſ. hic.

6 ¶ Ad contrarium respõdeo: † q̃ debemus inspicere i principale ᵏ propositum: nam ab initio non habuit animum, nec p̃positum fœnerandi: vnde tm̃ gratia recipientis faciebat: & licet postea vsuras acceperit, hoc non attendimus. Simile dicimus in Macedoniano, quod principaliter fuit factum in odium fœneratorum: & licet redundet in fauorem filiorum fa. tamen totum illud dicitur odiosum: ita hic totus contractus, dicaẽ cõtractus celebratus fauore, seu gratia recipiẽtis, inspecto principali, p̃posito. quod est not.

POMATES. ¶ Quæro. Facit l. ij. §. tua & mea. j. manda. Pau. de ca. cõsi. cccl xxxj. incip. primũ exemplum. Alex. consil. j. iij. volu. & consil. xxiij. in colum. ix. volumi. ij. Barba. consil. ij. v. colum. volu. j. Alexan. consi. vij. volu. liij. & consi. seq. & consi. cxiij. volu. ij. In quibus locis vide hic multa, quòd attenditur initium, & quòd principaliter.

i ¶ Principale. Adde notãdũ esse hoc dictũ Barto. pro limita. omnium iuriũ dicentiũ, q̃ qñ cõtractus celebratur gratia vtriusq;, venit leuis, nõ leuissima. & ita no. Bar. in. l. rogasti. in prin. & Ange. & Im. in. l. qui Romæ. in prin. j. de ver. ob. & vide in simili tex. no. & ibi Guli. de cu. & Bal. in. l. j. §. vnde quærit. j. de exer. per quẽ tex. decidunt notabilẽ qõ. & aliam decidit Iac. but. dicens per hoc, q̃ si datum est arbitriũ duobus, super concernentibus vtilitatem publicã, q̃ poterũt virtute illius arbitrij rebannire bannitum: si hoc fecerunt principaliter, ppter vtilitatẽ publicã: cuius prouisum esset per dictos habentes arbitriũ nihil dispoſi posse in fauorem bannito rum: quod dicit Alex. not. & ita tenere Albe. de Rosa. Ang. Salic. Bal. Ful Ro. hic. Tu adde Sal. consi. xcix. iiij. lib. incip. quæstio est. non tamen mẽtionem facit de Iaco. bu. sed idem sentit. Et ad Barto. hic adde tu, & vide Pau. de ca. in consi. cccl xxxiij. incip. ad primum quęsitum. circa medium.

SVMMARIVM.

1 *Periculum depositi, quòd spectat ad recipientem, quando eius causa factum fuit.*

2 *Periculum casus fortuitui in deposito, quando spectet ad recipientem.*

SVMMARIVM.

1 *Condicere rem suam num quis possit, & ab quo?*

2 *Condictio hæc duo habet consideranda.*

Res pignori. ²A fure, & malæ fidei possessore, res cõdici potest. qđ tribus probat exemplis. h. d. totus iste. §. qui est val de subtilis. ¶ †Op. nemo cõdicit rẽ suam, præter eum à fure: vt. l. vlti. ſ. vſufru. queadmo. ca. sed hic iste cui dat cõdictio, est dominus: ergo male. Hui⁹ timore gl. intelligit omnia exẽpla huius. §. q reus contra quem datur hęc condictio furt. ista res mobiles cõtrectauerit: ita q̃ fecerit furtũ: meritò cõtra eũ datur cõdictio furtiua, & cõdictio sine causa. Omnis enim cõdictio degenerat cõtra furẽ. insti. de ac. §. sic itaq. aliàs non ꝓcedit iste. §. ita intelligit ista gl. quã vide ¶ Cõtra istam lect. op. ga hic simplr dicit, q̃res fuit pignorata: ergo põt esse q̃ fuit pignorata ĩmobilis. Rãdit gl. tũc intellige istũ possessorẽ esse ꝑdonẽ: tũc enim dat cõdictio cõtra eũ: sicut contra furẽ: vt. d. §. sic itaq. & ibi gl. qđ tene mẽti. ¶ Cõtra hęc op. ga secũdũ hanc lec. hæc. l. non facit ad tu. Rñ deo: imo facit ad tit. de certi cõdi. ga sicut cõpetit cõdictio furtiua, & condictio sine cã: ita certi cõdictio gñalis: vt j. eo. l. certi cõdictio. in prin. ¶ Itẽ. opp. si iste q agit est dñs, ad quid ergo aget cum dñium habeat? quidã dicunt, q̃ condicit possessionẽ: vt. l. indebiti. §. sed & si numi. j. de condi. inde. &. l. ij. j. de tritica. Gl. istud reprobat per tex. q dicit, q̃ res condicit: & aliud est res, aliud possessio: vt. l. si duo. in fi. j. vti pos. Ad cõtrariũ tamen gl. nõ respondet. Dicebat † Iac. bu. q̃ in condictione, duo sunt cõsiderãda: vnum ex parte agentis: & hoc modo iste condicit rõne dominij. & ideò dicitur cõdicere rem: ita debet intelligi hic. Sed si cõdiceret rõne possessionis: tunc diceretur cõdicere possessionẽ: vt. §. sed & si numi. & d. l. ij. de tritica. Secũdo mõ, põt considerari respectu rei, & tũc dicẽ cõdici respectu pos. Sola enim possessio restitui postulatur. & ita debetis intelligere hic. ¶ Opp. tu dicis, q̃ hic fuit factum furtum: cõtrà, furtum nõ fit sine contrectatione: vt. l. inficiãdo. de fur. & l. si quis vxori. §. nec ꝙ ver. e. ti. sed hic nõ præsupponitur aliqđ de cõtrectatiõe: ergo nõ fuit furtũ. Dicũt quidã, q̃ animus q habeẽ, nõ operaẽ, vt præcedens cõtrectatio & possessio operẽt furtũ. qđ est falsum: vt. l. ij. §. si rẽ. j. de acq. poss. Intellige ergo hic, qđ pecuniã receptã cõtrectauerit. Itẽ. op. dicit hic si nõ ex volũtate dñi: innuit, q̃ debeat ꝓbari cõtradictio dñi contra. l. qui vas. §. vetare. j. de fur. Sol. illud verum in eo qui nunq̃ habuit dñi voluntatẽ. Hic, in eo qui ab initio habuit dñi volũtatem, cõducẽdo ab eo, vnde postea remanẽdo in cõductione, dñs videt velle, nisi ꝙ petur cõtrarium: vt. l. itẽ quæritẽ. §. qui impleto. j. loca. & l. legẽ. C. loca. Ita dicit gl. qđ intellige, si appareret dominum sciuisse colonũ remanere in cõductione. Nã tũc, scientia inducit tacitũ cõsensum: secꝰ si ignorauerit: vt probatur in. l. qui ad certum. j. loca.

SVMMARIVM.

1 *Periculum interitus speciei post moram, quòd spectet ad debitorem.*
2 *Facultatem soluendi rem debitam habẽs quòd posit in mora constitui.*
3 *Scire, uel scire debere, quòd idem sit.*
4 *Debitor quantitatis, quando liberetur per interitum rei, & ad quem spectet periculum?*
5 *Quantitas in genere, quòd perire non possit.*
6 *Debitor librarum. x. grossorum perusinorum, quando liberetur, si moneta illa reprobetur per statutum?*
7 *Materia, quòd inspiciatur in metallis magis, quàm forma.*
8 *Debitor generis, quãdo liberetur per interitum: & ad quẽ pertinet periculum?*
9 *Debitor speciei alternatiuæ, quando liberetur per interitũ, si ad ipsum spectet periculum?*
10 *Periculum interitus rei, ad hoc ut pertineat ad debitorem: an considerẽtur, an res sit eodem modo peritura penes creditorem, nec ne?*
11 *Morosus & fur æquiparantur.*
12 *Interpellatio an requiratur ad constituendum quem in mora, & quando euentus dici, uel conditionis interpellet pro homine? remissiuè.*
13 *Difficultas, quando non impediat contrahi obligationem.*
14 *Difficultas, quando non impediat moram?*
15 *Practica interpellandi, & constituẽdi quem in mora.*
16 *Hæc lex quomodo practicatur.*

17 *Res debita si non appareat perempta, & ignoratur, quid sit de ea: cuius erit periculum.*
18 *Debens par unum caponum, quòd debeat ipsos uiuos.*

LEX V.

Quod te mihi. ᶜIsta est bõa magistralis, & solennis: & breuiter. h. d. ¶ Ad † debitorẽ speciei post morã, spectat periculũ interitus. h. d. ¶ Et diuidit. primò ponit theoricã. secundò practicã. Secũda ibi, sed cũ quęratur. ¶ No. j. ꝙ dixi in summario. ¶ Secũdò not. ꝙ † ad constituendũ quẽ in mora, requirit ꝙ habeat facultatẽ soluẽdi rẽ debitã. ¶ Itẽ. not. ꝙ requirit ꝙ sciat, vel scire debeat se debere. ¶ Item no. † qđ paria sunt scire, vel scire debere. ¶ Venio ad primã partẽ. & opponi. qđ indistinctè periculũ spectet ad debitorem vt. l. incẽdiũ. C. eo. hui⁹ timore, gl. distinguit hic tria genera debitorũ: quæ explicabo ꝑ tria cõtraria. Rñ deo ad. l. incẽdiũ. ibi loquit in debitore q̃titatis: hic in debitore certæ speciei. debet emẽ certã speciẽ, puta stichũ, vt dicit prima gl. Vñ int debitore q̃titatis distingue: aut quãtitas debet respectu certę speciei, aut simpliciter. Primo casu, interitu illius speciei dl beraẽ: vt. §. de noxa. l. electio. §. si is. & j. de pecu. l. q̃situ. & l. qdã. §. si tibi. de legat. j. & l. titię textores. §. fi. eo. ti. & j. loca. l. in naue. Secũdo casu, aut fuit facta oblatio illius q̃titatis: & ea perẽpta sine culpa debitoris, liberaẽ debitor ope exceptionis, vt. l. qui decẽ. in prin. j. de sol. Aut nõ fuit facta oblatio: & tunc periculũ pertinet ad debitorẽ: qa † q̃titas in genere perire nõ põt: vt. d. l. incẽdiũ. Fallit si aliter esset conuẽtũ: vt. l. periculi. j. de nautico fœnore. & C. de na. fœ. l. j. Vel ibi anteq̃ ad locũ debitum peruenireẽ, pecunia erat debita in specie, nõ in q̃titate. ¶ Iuxta hoc † moueo dubiũ. ego dixi ꝙ q̃titas in genere nõ põt perire: ponamus casum, ꝙ pereat: vt ga debeo tibi libras. x. grossorũ perusinorũ: cõtingit ꝙ p statutum huius ciuitatis, ista moneta est reprobata ita ꝙ non põt expẽdi: an debitor liberaẽ? videt ꝙ sic: qa eadem est ratio, quæ est in debitore speciei: vt. l. in rõne. §. incertę. ff. ad le. falci. Nec potes dicere, saltẽ remanet argẽtũ: vt materia, quæ poterit solui. Nã in obligationibus ꝑsonalibus, qđ superest ex re perẽpta, ad creditorẽ non ptinet: vt. l. mortuo boue. in prin. j. de leg. ij. ¶ Cõtrariũ puto, videlicet, ꝙ liberaẽ debitor à ꝑstãdo pecuniã istã in forma, sed saltẽ debet ei ꝑstare in materia. Nã in pecunia, & † in omni genere metalli, materia inspicit principaliꝰ: & trahit magis ad se formã, q̃ forma trahat materiã: vt. l. quæsitũ. §. illud fortasis. j. de le. ij. Vide circa istã. q. c. cum canonicus. in fi, extrà de cẽsi. & vr gl. §. eo. l. cũ qd. in ver. bonitate. in fi. ¶ Secũdò op. ꝙ piculũ idistinctè ꝑtinet ad debitorem: vt. l. in rõne. §. incertę. j. ad le. falci. Sol. hic, debitor erat speciei, ibi debitor erat generis † generalissimi: vt hominis in genere. In quo debitore generis distingue: aut erat debitor generis generalissimi, vt hois in genere: & tũc indistinctè periculũ pertinet ad debitorẽ: qa genus pire non põt, vt. d. §. incertæ. nisi ꝑcessisset oblatio, vt. l. q decẽ. j. de solu. Aut est debitor in gñe subalterno: puta, dũ qs debet vnũ de seruis suis: & tũc, aut periit vnũ indiuiduũ de illo gñe: & tũc idẽ qđ. §. ꝓxime dixi. Aut pijt totũ illud genꝰ subalternũ, & tũc idẽ qđ in debitore speciei. vt distinguaẽ, an ante morã, vel post. vt. d. §. incertæ. & statim dicã. ¶ Op. de. l. stichũ aut pãphilũ. in prin. j. de so. Sol. hic † loqt in debitore speciei alterna tiuè, in quo debitore alternatiuè distingue: aut erat debitor spẽi alternatiuè. & dic vt. d. l. stichũ aut pãphilũ. Aut est debitor spẽi simplr: & tũc, aut illa species perit facto debitoris: aut facto creditoris, aut facto neutrius, sed casu fortuito. primo casu: aut facto debitoris iusto, & liberaẽ, vt. l. q seruũ. j. de verb. ob. & l. qd ergo. §. si hæres hoiem. de re. j. Aut facto debitoris iniusto: & tũc indistinctè tenet: vt. l. si seruũ. in prin. j. de ver. ob. & l. si ex legati cã. in fi. eo. tit. Si verò facto creditoris, & vel tertij, dic vt. l. arbitrio. §. fi. ff. de dolo. & per do. in. l. nõ morituri. C. de cõtrahẽ. & cõmit. sti. ¶ Si verò perit casu fortuito, tũc habet locum. l. ista, vt distinguamus, an ante morã: & debitor

lis, quæ alibi lati⁹ apud scribẽtes, & hic quoq̃ pertractantur. Alexan. Losæus.

¶ Speciei. adde in telligendũ quãdo spẽs erat in facultate soluẽdi. secũdũ Alexã. q dicit ita etiã tenere hic Cy. Bar. in. l. incẽdiũ. & Bar. in. l. si certos. j. de verb. ob. Ang. & Imo. in. l. ex legati cã. & cõiter doct. ꝙ ꝓbus ipse alle. tex. in. l. j. §. fi. iuncto prin. l. ij. si cui plr q̃ per. l. fil. & in. l. filiusfa. §. fi. de le. j. aliqui tiũ contra Bar. de quo hic ꝑ Alex.

¶ Iuxta . Vide Bal. in. l. fin. circa medium. C. de nõ num. pecu. Cano. & præcipuè Pet. & ancha. in cle. fi bñficiorũ. de deci. Panor. in cõsi. lxiij. Rom. consi. cxxiij.

¶ Grossorũ. adde ꝙ tandẽ Alex. tenet opi. Cy. & Pe. in. l. cũ quid. §. eo. & in. l. in minorũ j. ix. q. C. in q cau. in inte. restit. non est necess. & Hostiẽ. & Io. an. in. c. quãto. extra de iureiu. & Bart. hic, de quo claritatem habere potes, per ea quę posui in. d. l. cum quid. & de hoc vide tu ꝑ Ol. in consil. clxvij. & vide pulchrè ꝑ Bal. in. l. fin. C. de non nu. pecu.

¶ Facto creditoris. Illa. l. arbitrio. nullam facit mentionẽ, quãdo põt facto creditoris: sed de hoc bonus est text. in. l. legis aquiliç. §. ad le. aq-

a ✠POMATES. ¶ Sed naturæ. An autẽ difficultas excuset à ꝑiurio vide do. in. c. breui. de iureiurã. Fallit quod hic seqtur: q̃ imò difficultas bñ impediat moram, quãdo quis promisit tactũ, si quis promisisset se homini ẽ præsentaturum, dummodo non esset mortuus: vt est tex. in. l. sancim⁹ in princip. in verbo. non potuit. C. de fideiusso. Fallit etiam hæc regula, q̃n difficultas impedit moram, quoties debitor negaret debitum. Ita dicit Bal. in simili in aut. contra qui propriã. C. de nõ nume. pecu. Ad de etiam ꝙ difficultas excusat ab ex cõmunicatione. c. Odoard⁹. extra de solutionib⁹ vide Cremẽ. nota bili. cxxj.

b ¶ Species. Adde secundum Io. de Imo. ꝙ hoc fallit in eo, qui se obligauit ad aliquem præsentãdum, vt probatur in. l. pe. in verbo. non potuit. C. de fideiuss. & ibi Bal. nisi impedireẽ casu fortuito, puta mortis, vt. j. eadem. l. circa fi. & an diffi cultas excuset à periurio, vide gl. reputatã singulare. xxij. q. iij. beatus. p gl. & Bal. in c. j. de alie. feu. & in. c. j. §. porro. in titu. quæ fuit prima causa bene. amitten. & in. c. j. §. licet. fi de feu. fue. cõtro. inter dominum & agnatum. Alexan.

c ¶ Moram . adde Baldum idem tenentem hic in lec. antiqua. & Ange. & Ioã. de Imol. in l. continuus. in. §. illud. Ant. de Bu. Abb. & Imol. in a c. breui. de iureiuran. quoſdam tamen contrarium tenentes, maximè in tertio membro vide hic ꝑ Alexã. Adde tu, ꝙ licet opi. Bart. hic commu nitur teneatur vt per do. Alexã. hic: tamen contra eam videtur facere tex. in. c. Odoar. de sol. & melius tex. in. c. significante. de pig. & in. c. j. §. licet vasallus. si de feu. fuerit contro. inter do. & agna. & facit etiã tex. in. l. si duo. §. ait prætor. j. de [illegible] quæ iura omnino vide. & solutio Bar. ad l. Thais. §. j. nec [illegible] bona, quia tollitur per tex. in. l. si volũtate. C. de fidei com. lib. & etiam aliàs pro opi. Bar. fuit inductus tex. in. l. cuictis. in. §. j. de vſur. quam vide: quia facilis est responſio.

d ✠POMAT. ¶ Ad prædicta. Pro ista solutione, quòd quando quis tenetur ad quantitatem soluendam, & an dicatur obligatus ad factum, facit l. liber homo. la secunda. §. fina. j. de verb. & videtur tex. pro opinio. Bart. in. l. mora. §. in bonefidei. j. de vſuris. dum vult filiumfamilias moram facientem teneri in solidum & vltra peculium. & l. cum filiũfamilias. in prin. j. de verbo. oblig. dum vult patrem teneri ex mora filij, aut de pecu. quatenus ipse erat obligatus ex stipulatione, quam tamen. l. credo nihil ad pto positũ facere, si bene aduertatur ad eã. vide Alex. in. l. si pater. C. de colla.

e ✠POMATES. ¶ Liberatio. dicit tũ do. Fran. de Curte, se audiuisse à domino Orlãdo Curtio, & dño Iacobo Puteo præceptoribus suis, quòd hoc nõ ꝓcederet in ꝓcuratore speciali: qa tũc nõ posset prætendi ignorantia, p no. in. l. si res obligata. de leg. j. q̃ ipse dicat se nunquã posse colligere hoc ex ibi notatis: tamẽ ego credo, qđ ibi hoc satis bene possit colligi in glos. in verbo. nesciat. vbi non dixerat.

f ¶ Venio. Limita nisi esset factũ de antiquo, & multũ implicatum, ꝓut voluit Bart. in. l. si res obligata. j. de lega. j.

g ¶ Lege fi. Eãdem practicam ponit Bar. in. l. non solũ §. morte. iij. q. ff. de noui ope. nun cia. idem Bart. in l. quòdad decedens. ff. de admini. tut. Spe. in ti. de appellatio. §. qualiter. Adde Petr. de an cha. consilio. cccclxxxj. Bart. & alios in. l. si seruum §. nũc videamus. ff. de ver. ob.

h ¶ Not. tũ, q̃ si allegarẽ tibi instrumẽtum debiti, & tu de eo peteres copiam cum termino ad opponẽ dum, teneor illã tibi dare: quia nul lũ instrumentum publicum, etiã in iudicio producti ꝓbat, si de eo pars ti etiam nõ peteti nõ datur copia cum termino ad opponendum. ita Bart. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo. de plano. per tex. in l. fin. C. de fide instru. Roma. cõsil. clvj. vbi exclamat illud dictum Bar. & cõsi. xxij. & cõsi. dxix. & Bal. in d. fi. Anch. consi. cccclxvj. inci. pro declaratione trium quæsitorũ. Sali. in. d. l. fi. quod no. & intellige hoc, q̃n instrumentũ inducereẽ ad probandũ: & tũc semper sit necesse dare copiam eius, etiam si non petatur: si tñ ad interpellandum succederetur, tunc sufficit vt ostendatur, aut dare copiam, nisi pars vbi legisset, peteret etiam copiam, vt vult hic Bart. & clarè probatur in. d. clemen. causam. & pro confirmatione dictorum Bar. hic vide quod not. Bar. in. l. quidam decedens. §. fi. ff. de admi. tut. quod not. Spec. in tit. de appel. §. qualiter. ver. cautus.

h ¶ Ostendã tibi. Adde ex verbis Bar. hic habes, q̃ ille qui habuit copiam instrumenti, non potest prætendere ignorantiam contentorum in instrumento. Ille enim dicitur aliquid scire, quomodocunq̃ illud ad eius notitiã peruenerit. Ita Io. and. in. c. licet. in fi. de sup. negli. præla.

Universidad de Deusto

POMATES. ¶ Quæro. Adde quod not. Bald. in. c. cũ tu. extra de testi. & quod dicit gl. in clemen. si. in glos. penulti. extra de rescrip. de qua facit mentionem Bart. in legibus hic per eum alleg. & in l. si is, qui. de iure fisci. quam reputat singularem in l. si minorem Bald. C. de in integrum resti. minо. adde glo. in l. ij. quam no. Item Bar. & Sali. C. de pet. hære. & no. Bar. in l. matrem tuam. hic alleg.

POMATES. ¶ Si actor. Vide Aretin. consi. l & consi. cxx. incipi. a hic videtur proce b dendo, in quibus non possum? hic verificare dictum Bart. cum loquitur in re mobili, & in eo, qui non habet causam ab actore &c. hãc eãdem opinionem tenuit glo. Cy. & Bar. in l. siue possidetis. C. de proba. & est optimus tex. in. c. cum pro possit. iuncta gl. de cleri. excõmu. pro opinione bar. quam tamen credo non posse stare: quia ad hoc, vt ex pretio domus in præsentia do- d 17 minium præsumatur, requiritur q̃ possidens habeat eam ab actore: vt voluit Bar. d. l. nõ ignorabit. an q̃ 18 possideat rem immobilem, vt voluit Spe. post Vber. de Bob. iti. de pac. §. j. vers. qd si ago.

c ¶ Cõtinuata possessio. Aduerte tu & adde, quòd id q̃ dicitur per Bart. hic, quòd præsumatur continuata possessio habet locum quando allegat ad fauorem sui: sed si quis negaret se possidere non præsumeret, vt habetur in l. fi- 1 ue possidetis. C. de probatiõibus. & ad tex. in. l. nõ ignorabit. Respõde, q̃ debet intelligi. qñ à debitore nõ sit, ꝓbatus casus, ad quem pertinet probare. sed hoc ponimus pro b. tũ: ergo &c. Cogita, quia nõ sine mysterio Bart. loquutus est hic per verbũ. forte. & vide in. d. l. siue possidetis.

POMATES. d ¶ Quæro. incẽtũ Bart. loquitur in manumissiõe, nõ bene loquutus est quia imò vt ipse sibi cõtrarius contestatur, in. l. si seruũ. §. de illo. j. de verb. obli. non spectaret periculum ad eum, quando ignorans manumisisset.

e ¶ Caponum. Adde Bar. in. l. j. §. si plures. s. si quadru. pau. fecis. di. & in. d. l. qui decem. §. fi. hic alleg. & vide eundem Bar. in. l. cum de lanionis. in prin. j. de fun. instr. vbi statutum de soluenda gabella pro bestijs, nõ intelligitur pro mortuis.

POMATES. ¶ Certum. Vide ad istam. l. Areti. consi. xxviij. in. j. col. & consil. lccc. lxxxv. & cõs. ccc. xxxix. Ale. in. l. vbi autem nõ apparet. ff. de verb. ob. & i cõsi. lxxx. col. iiij. ad fi. vo. j. & consi. cxlvij. colum. pe. vol. ij. & Panor. consi. xxviij. vol. j. f

¶ Repudiatum. Adde secundùm intellectum Sali. q̃ legatarius repudiando onus legato adiectum, censetur repudiare legatum, quod dicit cordi tenendum. Pro hoc etiam dicit facere. l. fi ea. C. de condic. insер. &. l. fi. C. de fideicom. & l. mi nor. xxv. annis seruũ. s. de mi. Alex. dicit melius facere l. Nesennius. in fi, cum. l. se. j. de excu. tuto.

¶ Hæredis. Adde q̃ doc. communiter sequunt Bart. & Salic. & Rom. h

1 Pomates quæro adde quod not. Bald. in. c. cũ tu. extra de testi. & quod dicit gl. in clemen. si. in glos. penulti. extra de rescrip. de qua facit mentionem Bart. in legibus hic per eum alleg. & in l. si is, qui. de iure fisci. quam reputat singularem in. l. si minorem Bald. C. de in integrum resti. minо. adde glo. in l. ij. quam no. Item Bar. & Sali. C. de pet. hære. & no. Bar. in l. matrem tuam. hic alleg.
2 Pomates ¶ Si actor. Vide Aretin. consi. l & consi. cxx. incipi. hic videtur procedendo, in quibus non possum? hic verificare dictum Bart. cum loquitur in re mobili, & in eo, qui non habet causam ab actore &c. hãc eãdem opinionem tenuit glo. Cy. & Bar. in l. siue possidetis. C. de probatiõibus. & ad tex. in. l. nõ ignorabit. Respõde, q̃ debet intelligi. qñ à debitore nõ sit, ꝓbatus casus, ad quem pertinet probare. sed hoc ponimus pro b. tũ: ergo &c. Cogita, quia nõ sine mysterio Bart. loquutus est hic per verbũ. forte. & vide in. d. l. siue possidetis.
3 Pomates ¶ Quæro. Adde quod not. Bald. in. c. cũ tu. extra de testi. & quod dicit gl. in clemen. si. in glos. penulti. extra de rescrip. de qua facit mentionem Bart. in legibus hic per eum alleg. & in l. si is, qui. de iure fisci. quam reputat singularem in. l. si minorem Bald. C. de in integrum resti. minо. adde glo. in l. ij. quam no. Item Bar. & Sali. C. de pet. hære. & no. Bar. in l. matrem tuam. hic alleg.
4 Pomates ¶ Cõtinuata possessio. Aduerte tu & adde, quòd id q̃ dicitur per Bart. hic, quòd præsumatur continuata possessio habet locum quando allegat ad fauorem sui: sed si quis negaret se possidere non præsumeret, vt habetur in l. fi- 1 ue possidetis. C. de probatiõibus. & ad tex. in. l. nõ ignorabit. Respõde, q̃ debet intelligi. qñ à debitore nõ sit, ꝓbatus casus, ad quem pertinet probare. sed hoc ponimus pro b. tũ: ergo &c. Cogita, quia nõ sine mysterio Bart. loquutus est hic per verbũ. forte. & vide in. d. l. siue possidetis.
5 Pomates ¶ Quæro. incẽtũ Bart. loquitur in manumissiõe, nõ bene loquutus est quia imò vt ipse sibi cõtrarius contestatur, in. l. si seruũ. §. de illo. j. de verb. obli. non spectaret periculum ad eum, quando ignorans manumisisset.

LEX VII.

OMnia. Mutui datio potest suspendi in euentũ conditiõis expressæ vel tacitæ. h. d. cum. l. proinde. Et diuidit: qa primò ponit dictũ in genere. Secũdò illud exemplificat in condītione expressa. Tertiò. in cõditione tacita. Secũda ibi. l. proinde. Ter 1 tia, ibi itẽ si legatã. ¶ Op. † qñ legatur pecunia, non transit dñium recta via in legatariũ: vt not. in. l. ij. C. cõia de leg. in versi. in rẽ actiones. & in. l. ij. C. de con di. ex le. ergo exemplũ hoc secũdo loco positũ non procedit. Solu. dicit Ia. de Are. q̃ hic fuit legata pecunia in specie, vt hic in gl. parua, & l. sed & si certos j. de le. j. Aliàs nõ dicerẽtur hæres mutuare pecuniam legatã. nã quando legat in genere, non est magis debita ista pecunia, quã illa. ¶ Op. † secũdò, quando 2 dñium superuenit authori meo: illud nõ prodest mihi, vt res mea efficiatur, vt. l. apud celsum. §. si à titio de doli exceptio. &. §. de rei vendi. l. si à titio. &. infrà de exceptione rei vendica. l. si à titio. licet ergo dominiũ superueniat hæredi, tamẽ non acquirit̃ dominiũ recipienti: ergo nõ est mutuũ: vt. l. ij. §. appellata. §. e. Sol. hic loquit̃, quando superuenit dominiũ ex causa quæ retrotrahit̃ per fictionem, vt hic dicit tex. quia ex die aditæ hæreditatis, videnẽ nummi fuisse hæredis: secus quando dominium superuenit ex causa, quæ i retrò non trahit̃. vt in contrarijs. & nota gl. in. l. si quis alienã. j. de act. emp. ¶ Quæro: hic di citur in fi. cum legatum repudiatũ̃ sit, aut appositũ. Quid est hoc dictum? dicit gl. appositum intelligo. i. conditionis defectum. Ista expositio non procedit, quia si nos ponimus legatum sub conditione: dominium non transit in legatarium conditione pendente, sed est hæredis[h]: ergo hæres interim poterit 3 †mutuare: licet quidam hodie dicant contrarium, per authen. res quæ. C. communia de leg. & est falsum, vt ibi dixi. & ibi etiam per docto. Expone ergo, aut appositum, id est, acceptatum: & tunc retrotrahitur, seu retractabitur numeratio facta per hæredem.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia quando legatur, quòd dominium non transit in legatarium recta via.*
2 *Dominium superueniens authori meo, quando prosit mihi, ut res mea efficiatur.*
3 *Hæres pecuniam legatam sub conditione, quãdo potest mutuare.*

LEX VI.

CErtum. Istud est certum quod apparet quid, quale, quãtum ve sit. h. d. ¶ Primò ponit dictum. Secundò, probatur per authoritatẽ Pedij. Secunda ibi, nam ꝯ Pedius. ¶ Op. † q̃ inter nomina propria & appellatiua sit differentia, vt. l. quoties. j. ad trebel. & l. si seruus communis. j. de stipu. ser. Sol. quantum ad ostendendum rem certam, nõ est differẽtia inter noĩa ꝓpria & appellatiua, vt hic: sed quantũ ad alia, bene est differẽtia: vt in cõtrarijs. ¶ Quæro, ad qd ponit hęc. l. Quidã dicũt ad expo nẽdũ illud verbũ, si cer. pet. positũ in rub. Vel aliter ad exponẽdũ illud quod dicit de certi cõdictione. Nã hic ponit certũ simplr, ꝓut refert̃ ad mutuũ: dũ dicit de q̃titate: &, ꝓut refert̃ ad alios cõtract⁹, dũ dicit de specie. & de oib⁹ in qbus dicit̃ aliqd esse certũ. ¶ Quæro † si, ꝓmitto tibi dare decẽ salmas boni vini an ista stipulatio dicit̃ continere certũ? Quidã q̃ sic. veritas est in cõtrariũ: nã hęc adiectio qualitatis boni vini, nõ significat certũ qd: qa melius & optimũ bonũ est: & ideò vt esset certa qualitas, deberet dici optimi vini: vt. l. vbi aũt nõ apparet. in prin. j. de verbo. obl. ¶ Quæro, ad qd est necessaria ista inuestigatio, vtrũ tales stipulatiões contineãt certũ, vel incertũ? Rñ. † q̃ñ continent certũ, datur certi cõdictio: vt j. eod. l. certi condictio. in princip. sed qñ incertum continent, datur actio ex stipulatu, vt instituta de ad istud quod dicebam, quòd non reperitur. l. cautum: & quia si essent diuersa, non vocarentur eodem nomine: quia vt dixi, rectè intelligendo non est idem nomen. Non obst. §. quoniam. quia concedo quòd pro mutuo competit certi condictio specialis, & certi condictio generalis. sicut in alijs contractibus. vt in condictione indebiti. & sic nõ obst. c quod dicunt, quòd idem est medium concludendi[c] in omni certi condictione: quia nego istam. Nam in certi cõdictione speciali, quæ est idem quòd cõdictio mutui, sufficit cõcludere: quia mutuaui ideò peto &c. Nec est necesse quòd exprimat: & qa hoc est certũ &c. Sed in certi cõdictiõe generali, necesse est q̃ exprimatur. quod hoc est certũ. Debeo enim dicere: dico q̃ tibi mutuaui cẽtũ: vel teneris mihi ad cẽtũ ꝓ pretio, talis rei vẽdite, vel ex cã legati: & qa a hoc est certũ, ideò peto te cõdẽnari. Ex hoc appareret q̃ intẽtatur certi condictio generali. Concluditur enim per hoc mediũ, q̃ hoc certũ est. Sed in certi cõdictione speciali ex mutuo, concluditur ꝓ hoc mediũ: quia mutuatũ est. vnde diuersa sunt media concludendi. ¶ An autẽ certi condictio ex stipulatu, sit condictio specialis: dicam in sequenti glos. & 4 ista possunt esse vtilia, ad. q. A duocati † huius ciuitatis sentientes se peritos, constituerunt, quòd in libello proponeretur actio, nec proponeretur generalis, quando competit specialis: certè in mutuo quid debeat proponi? patet ex prędictis. Item. ad aliud pone, dedi contra te libellum, repetẽs mutuũ, liberaui te ab actione intentata remanente causa, & omni alia actiõe, q̃ mihi ex illa causa cõpeteret. certè si est vna tantùm certi cõdictio generalis pro mutuo, nulla alia actio remaneret: sed si plures eẽnt, potest remanere vna. & sic vides quòd ista subtilitas 5 in practica reducitur. ¶ † Quæro, in quo differt certi condictio à condictione triticaria, & condictiõe d sine causa? Rñ. condictio sine causa est generalissima. competit enim ad certa, & incerta: vt. j. de condict. sine causa. l. j. Cõdictio triticaria est generalior. cõpetit enim ad certa, & incerta, prætereq̃ ad pecuniam numeratam: vt. l. j. j. de tritica. certi condictio est generalis: competit enim ex omni causa, ex qua 6 certum petitur. eodem modo est† generalis condictio incerti, secũdùm quosdam, quòd ad omnia incerta competat: quod tamen non est simpliciter verum. De cuius incerti condictiõis materia, videbitis. j. de condi. indebi. l. sed & si me putem. §. j. & ibi de hoc dicam. ¶ † Quæro, in quo differt hæc actio ab actione in factum subsidiaria? Respond. ml habent commune: illa enim cõpetit, vbi aliæ deficiũt: vt. l. quoties. j. de præscrip. ver. Ista tantùm competit cum omnibus alijs, quæ competunt ad certum. c modò habes expeditam primã glos. j. quam vide. ¶ Veniò ad secundam glos. dicitur hic, quòd hæc actio competit ex omni causa. & ex omni obligatione, ex qua certum petitur. Quæro, quid differt 8 † causa ab obligatione? Quidam dicunt, quòd est inculcatio verborum. alij aliter: & hæc est vera: scilicet, quod tria sunt. primum cõtractus, vel quasi. de 2 dictum, vel quasi: & ista sunt causa obligationis. secundum est obligatio: tertium est actio quæ ex ipa a obligatione descendit: vt. l. licet. §. ea obligatio. s. de procura. Quod ergo hic dicitur, ex omni causa, intelligo contractu, vel quasi, maleficio, vel quasi. & quod subdit, ex omni obligatione, stat propriè. 9 ¶ Iuxta hoc quæro. † vtrùm certi condictio sit datiua vel natiua? quidam dicunt eam esse datiuam. e & pro hoc. l. si me & titium. s. eodem. veritas[e] est q̃ est natiua: habet enim sufficienter præexistẽtẽ materiam, ex qua oritur: vt hic dicit tex. ex omni causa, & ex omni obligatione &c. expressius insti. qb. mod. re contra. obliga. in principio. ergo apparet quòd est natiua: vt. l. iurisgentium. §. primo. s. de pactis. non obst. l. si me & titium. quia respõde: vt ibi 10 dicam. ¶ Quæro: quare fuit introducta hęc actio? e dicit glos. causa necessitatis, & vtilitatis. Necessitatis: quia quandoque non reperitur actio specialis: vt in stipulatione continente certum. vt infrà eodem. l. si quis certum. Mar. dicebat hoc falsum. imò ex stipulatione competit certi condictio specialis.

SVMMARIVM.

1 *Certi condictio quòd sit duplex. s. una generalis, & alia specialis. & nume. 3.*
2 *Actionis diuersitas & qualitas quòd cognoscitur ex medio concludendi.*
4 *Libellus in certi condictione.*
5 *Certi condictio à condictione triticaria, & condictione sine causa, in quo differat.*
6 *Condictio incerti, quòd non sit generalis ad omnia.*
7 *Certi condictio in quo differat ab actione in factum subsidiaria?*
8 *Causa, quòd differat ab obligatiõe & actiõe: & quid sit causa, obligatio, & actio?*
9 *Certi condictio, quòd sit natiua.*
10 *Certi condictio, quòd fuerit inducta utilitatis causa.*
11 *Certi condictio, quando sit temporalis, & quãdo perpetua.*
12 *Certi condictio, an crescat per inficiationẽ sicut actio principalis? & nu. 14.*
13 *Accessorium regulatur secundum primordialem naturam principalis.*

14 Contractus certus dicitur, quando ex ipsius conceptione apparet iure manifesto, quod certum debetur: nec est uariabile ex potestate debitoris, uel rei natura.
16 Contractus incertus est, quando ex ipsius conceptione iure manifesto certum non apparet uel est uariabile ex potestate debitoris, uel ex natura rei.
17 Certi condictio, an competat ex omni contractu, ex quo certum petitur?
18 Certi condictio, quòd competat contra furem.
19 Certi condictio num aduersus eũ detur qui ex empto tenetur? Et qui actione ex empto tenetur, num ad factum teneatur purum. nu. 20.
21 Venditor quod teneatur præcisè ad tradendum, si potest. & nu. 24.
22 Venditor, si est dominus, tenetur ad transferendum dominium. & nu. 23.
25 Stipulatio rem tradi & quælibet stipulatio facti, dicitur continere incertum.
26 Certi condictio quòd non competat quando in obligatione est rem restitui.
27 Obligatus ad dandum ubi quis est, contra eum competit condicto.
28 Certum ex incerto contractu, quomodo petatur?
29 Obligatione facti inita quando possit agi ad factum præcisè? remissiuè.
30 Certi condictio, quòd detur quando agitur ad interesse. & nu. 40.
31 Interesse quando petitur, quòd non sit necesse in libello exprimere certam quantitatem.
32 Certi cõdictio generalis uel specialis an sit intẽtata in libello, quomodo dignoscetur? numero. 32.
33 Causa remota, quòd in actione personali in libello poni debeat.
34 Obligationibus in diem contractis, an ante diem sit nata actio? remissiuè.
35 Certi condictio quòd ex obligata in diem, uel condizionali, non oritur ante diem, uel cõditione. & nu. 37.
36 Interusurium medij temporis, quòd sit incertum.
38 Certi condictio quòd competat pro legato.
39 Certi condictio, competit habenti utile dominium. LEX. IX.

CErti condictio. Famosa est lex ista nec difficilis in tex. sed bene in glo. & breuiter. h. d. ¶ Certi condictio competit ex omni causa, ex qua certum petitur, siue ex contractu, vel quasi, siue ex maleficio, vel quasi, vel quomodocũq̃. h. d. vsq̃ ad. §. qm̃. Et diuidit in qnq̃. Primò. dicit q̃ certi condictio competit. Secũdò ex qua causa competit. Tertiò, ad qd. quartò quando. quintò de hoc plura exempla. Secunda ibi ex omni cã. Tertia ibi, licet enim, quarta ibi, dummodo. quinta ibi, competit. ¶ Quæro, dicitur hic, certi condictio, competit. quæro vtrũ si tantũ vna certi con 2 dictio an plures: gl. hic dicit, quòd plures. † Nam quædam est certi condictio generalis quæ habet locũ vbicũq̃ certũ petitur: vt hic quædam est certi condictio specialis, quæ competit pro mutuo, vt. s. l. ij. in princ. &. §. j. vi de istam gl. ¶ Aduerte: qa subtilis & pulcher passus est. Idẽ tenet gl. insti. quibus mo. re contra. obli. in prin. & idem. s. eo. super rub. ex quã istud ꝓ batur. Dicit enim rubrica de re. cre. quod est generale. & subdit: si certum peta. hoc est mutuum, quo deest speciale. Postea dicit, de certi condictione & debet intelligi. s. generali, quia de speciali locutus erat. ita intelligit gl. superrubrica. Mar. hoc fatebat̃, & addebat quòd erat alia certi condictio specialis: scilicet ex stipulatu: vt. j. eo. l. si qs certũ insti. de verbo. obliga. in prin. q̃ opinio recitat in secnuda gl. huius. l. Alij fuerunt in cõtraria opi. q̃ non sit nisi vna tantũ certi condictio generalis, & ista opi. tangit in gl. Rubricæ. & firmat̃ per gl. in. l. quoties. j. de præscrip. ver. Vltram. scilicet Iaco. de. ra. Pe. Gul. de cu. hic. & Cy. C. e. super rubrica. & etiam Iaco. bu. tenebant istã opi. quòd esset tantũ vna certi cõdictio, quia nõ reperit̃ iure cautũ, quòd sint plures. ergo &c. ¶ Præterea hoc videt̃ expressum. j. eod. l. §. quoniam. vbi dicit, q̃ pro mutuo cõpetit hæc certi condictio generalis. Præterea leges semper vtũtur isto vocabulo in singulari. s. certi cõdictio, & non dicũt, certi cõdictiones. Præterea si essent diuersæ quare idẽ nomẽ haberẽt: vt. l. si idẽ. C. de codicil. Præterea dicũt ipsi, & est fortior ratio quã 2 ipsi faciãt. Diuersitas † actionũ cognoscit̃ a respectu medij, per quod in a- a ctione concluditur: vt in actione ex empto cõcludo cõtra te: quia emi. & in actione ex locato, quia locaui. & sic de si. quando ergo idẽ est mediũ cõcludẽdi, erit vna actio in genere. sed vbicũq̃ proponit̃ certi cõdictio, mediũ per quod cõcluditur in ea est, quia certũ petitur. vt hic: ergo est vna tã tũ generalis. Et si dicerẽt, quòd sunt plures, sequeretur quòd, quot sunt causæ tot essent certi condictiones speciales, quod est absurdũ. Tenẽt ergo isti doct. quod est vna tãtũ certi condictio generalis quæ nõ habet sub 3 se species, sed tantùm indiuidua. ¶ † Mihi videtur quòd opi. glo. nostræ b sit vera, & quòd sit vna certi condictio specialis pro mutuo. Primò: quia hoc dicit textus exprẽsè, institutio. quibus modis re contra. obliga. in princip. si bene aduertãt. Secũdò: qa tex. videt̃ velle, q̃ hæc certi cõdictio oriat̃ ex illa parte edicti, si certũ petat̃. l. j. in prin. j. de tri. cuius edicti verba exponũtur in hoc ti. & ibi assumitur certũ, hoc est mutuũ, vt no. s. eo. super rubri. quãdo ergo dicit̃ certi cõdictio specialis, idem est dicere quòd mutui condictio, sed quando dicitur certi condictio' generalis, dictio certi. tunc stat propriè pro certo. Quia certo apparet quòd veritate inspecta, nõ est idem re. ¶ Præterea probo. lex dicit quòd eodem modo quo petitur mutuum, petitur indebitũ: & eodẽ modo contrahitur, vt instit. quibus modis re contra. obli. §. j. sed pro indebito competit specialis cõdictio indebiti: ergo pro mutuo condictio mutui, quæ est idem quòd certi condictio specialis. Absurdum enim esset dicere, quod ex cõtractu mutui tã frequentato, non oriretur specialis actio. Per hoc apparet responsum ad istud quod dicebam, quòd non reperitur. l. cautum: & quia si essent diuersa, non vocarentur eodem nomine: quia vt dixi, rectè intelligendo non est idem nomen. Non obst. §. quoniam. quia concedo quòd pro mutuo competit certi condictio specialis, & certi condictio generalis. sicut in alijs contractibus. vt in condictione indebiti. & sic nõ obst. c quod dicunt, quòd idem est medium concludendi[c] in omni certi condictione: quia nego istam. Nam in certi cõdictione speciali, quæ est idem quòd cõdictio mutui, sufficit cõcludere: quia mutuaui ideò peto &c. Nec est necesse quòd exprimat: & qa hoc est certũ &c. Sed in certi cõdictiõe generali, necesse est q̃ exprimatur. quod hoc est certũ. Debeo enim dicere: dico q̃ tibi mutuaui cẽtũ: vel teneris mihi ad cẽtũ ꝓ pretio, talis rei vẽdite, vel ex cã legati: & qa a hoc est certũ, ideò peto te cõdẽnari. Ex hoc appareret q̃ intẽtatur certi condictio generali. Concluditur enim per hoc mediũ, q̃ hoc certũ est. Sed in certi cõdictione speciali ex mutuo, concluditur ꝓ hoc mediũ: quia mutuatũ est. vnde diuersa sunt media concludendi. ¶ An autẽ certi condictio ex stipulatu, sit condictio specialis: dicam in sequenti glos. & 4 ista possunt esse vtilia, ad. q. A duocati † huius ciuitatis sentientes se peritos, constituerunt, quòd in libello proponeretur actio, nec proponeretur generalis, quando competit specialis: certè in mutuo quid debeat proponi? patet ex prędictis. Item. ad aliud pone, dedi contra te libellum, repetẽs mutuũ, liberaui te ab actione intentata remanente causa, & omni alia actiõe, q̃ mihi ex illa causa cõpeteret. certè si est vna tantùm certi cõdictio generalis pro mutuo, nulla alia actio remaneret: sed si plures eẽnt, potest remanere vna. & sic vides quòd ista subtilitas 5 in practica reducitur. ¶ † Quæro, in quo differt certi condictio à condictione triticaria, & condictiõe d sine causa? Rñ. condictio sine causa est generalissima. competit enim ad certa, & incerta: vt. j. de condict. sine causa. l. j. Cõdictio triticaria est generalior. cõpetit enim ad certa, & incerta, prætereq̃ ad pecuniam numeratam: vt. l. j. j. de tritica. certi condictio est generalis: competit enim ex omni causa, ex qua 6 certum petitur. eodem modo est† generalis condictio incerti, secũdùm quosdam, quòd ad omnia incerta competat: quod tamen non est simpliciter verum. De cuius incerti condictiõis materia, videbitis. j. de condi. indebi. l. sed & si me putem. §. j. & ibi de hoc dicam. ¶ † Quæro, in quo differt hæc actio ab actione in factum subsidiaria? Respond. ml habent commune: illa enim cõpetit, vbi aliæ deficiũt: vt. l. quoties. j. de præscrip. ver. Ista tantùm competit cum omnibus alijs, quæ competunt ad certum. c modò habes expeditam primã glos. j. quam vide. ¶ Veniò ad secundam glos. dicitur hic, quòd hæc actio competit ex omni causa. & ex omni obligatione, ex qua certum petitur. Quæro, quid differt 8 † causa ab obligatione? Quidam dicunt, quòd est inculcatio verborum. alij aliter: & hæc est vera: scilicet, quod tria sunt. primum cõtractus, vel quasi. de 2 dictum, vel quasi: & ista sunt causa obligationis. secundum est obligatio: tertium est actio quæ ex ipa a obligatione descendit: vt. l. licet. §. ea obligatio. s. de procura. Quod ergo hic dicitur, ex omni causa, intelligo contractu, vel quasi, maleficio, vel quasi. & quod subdit, ex omni obligatione, stat propriè. 9 ¶ Iuxta hoc quæro. † vtrùm certi condictio sit datiua vel natiua? quidam dicunt eam esse datiuam. e & pro hoc. l. si me & titium. s. eodem. veritas[e] est q̃ est natiua: habet enim sufficienter præexistẽtẽ materiam, ex qua oritur: vt hic dicit tex. ex omni causa, d & ex omni obligatione &c. expressius insti. qb. mod. re contra. obliga. in principio. ergo apparet quòd est natiua: vt. l. iurisgentium. §. primo. s. de pactis. non obst. l. si me & titium. quia respõde: vt ibi 10 dicam. ¶ Quæro: quare fuit introducta hęc actio? e dicit glos. causa necessitatis, & vtilitatis. Necessitatis: quia quandoque non reperitur actio specialis: vt in stipulatione continente certum. vt infrà eodem. l. si quis certum. Mar. dicebat hoc falsum. imò ex stipulatione competit certi condictio specialis.

a ¶ Vtilitatis. Adde Ioan. Ap. in. d. §. sequitur circa princip. in addi. prima magna.

b Ex sua primordiali. Adde tu ad Bar. hic, quòd accessorium reguletur secundùm primordialem naturam principalis, & vide Areti. in. c. j. col. ante penultima & sequenti. de iudicijs.

c ¶ Quod licet illæ actiones. Adde tu quòd contra Bartulus. hic qui videtur velle, quòd certi cõdictio quæ oritur ex contractu bonæ fidei sit stricti iuris: & habeat eius naturã facit. Nã stipulatio est stricti iuris. l. quicqd adstringẽdę. j. de ver. ob. & tamẽ si vnia[t] contractui bonę fidei, ꝓpter solã vnionẽ, sapit a naturã bonæ fidei, casus est in. l. si stipulatus in fi. prĩ. j. de vsu. vbi sieme rã à te fundum, & 11 postea sum à te stipulatus dotẽ dari & vacuã possessionẽ tradi, in tãtũ teneꝫ vẽditor ex stipulatione quantũ ex empto. & ideò fructꝰ veniunt. & hocidẽ dicit gl. ĩ. l. si qs cũaliter infrà de verbo. oblig. si ergo hoc est in stipulatione, quantò magis debet esse ĩ certi cõdictiõe generali, quæ oritur ex ipsa materia ꝓexistẽte, quæ est bonæ fidei. ergo erit bõæ fidei. & ad 13 tex. ĩ. §. actionũ. re b spõdeꝫ, qd' ĩ ibiñ numereꝫ iter actiones bonæ fidei. nã & hoc euenit alia actiõe: vt est actio ex test õ, q̃ habet ĩ star bonæ fidei. vt dicit tex. apertius in. l. in minorum. C. in qui. cau. in in te. resti. & tamen c nõ cõnumeraꝫ ĩ. §. actionũ. sed saluã do Bar. potes dicere primo ad textũ in. d. l. si stipulatus quòd ibi idem, qa d stipulatio est apposita: vt tradatur e possessio vacua fundi empti. & sic ꝓpter istud verbũ vacuã possessionẽ tradi, veniunt fructus qa petiẽ idqd' ex empto peti potest vbi dicit tex. qd' propter illud est, q̃ partus venit non autẽ ꝓpter stipulationẽ: & si illa 14 verb. ibi nõ essent,

vt institut. de verbo. obligationibus. in principi. & istud puto verum, & dico quòd nunquam certi cõdictio competit, scilicet generalis, ĩ casu in quo alia non competat. hoc dicit tex. iste ex omni causa, & ex omni obligatione, ex qua certũ petitur quasi dicat necesse est vt aliquid certum peti possit: vt com petat hæc actio. Licèt enim esset certum, & peti nõ posset, non haberet locum ista actio. Item non obstat quando stipulor factum, quia potest peti inter esse certi condictione. licetn on sim stipulatus: vt glossa dicit: quia imò sum stipulatus tacitè: vt. l. stipulationes non diuiduntur versicu. Celsus. de verbo. obligutio. vnde & tũc competit certi condictio ex stipulatione tacita. nullo ergo casu reperio, quòd sit necessaria. Nõ obstat. l. si me & titiũ, sigs caut. vt ibi dicã. subest tamẽ cã vtilitatis, [a]Nã vos scitis, q̃ actio a furti infamat, certi condictio, nõ, vt. l. cessat. de actio. & obligatio. Vnde si vellem contra te agere ad quadruplum, & quòd non infamareris, intentarem certi condictionem generalem, ad quadruplum, vel duplum. ita dicit glossa tua nota. quam vide. † ¶ Quæro, vtrum si actio prima quæ competit ad certum, sit temporalis, an hæc etiam erit temporalis, vel per 11 petua? glossa dicit temporalis, argument. l. si eum. §. qui iniuriarum. ĩ. si quis cau. & infra de iureiur. l. duobus. §. exceptio. hoc videtur contra regulam, quæ est, quòd actiones ciuiles sunt perpetuæ: vt. l. secunda infra de constitu. pec. Dicit. P. fateor quòd actiones ciuiles sunt perpetuæ, hoc est aptæ ad viuendum perpetuò: si materia ex qua oriuntur, duret perpetuò. Exemplũ in rei vendicatione quæ cõ petit, quia dominus. sed si dominium præscribitur triennio, peribit rei vendicatio. ita hîc hæc actio cõ petit vbi certum petitur si desinit posse peti desinit hæc actio competere. ¶ † Quærit glossa. vtrum hęc 12 actio crescat per inficiationem: sicut act. prĩcipalis? Exemplum in. l. aquili. dicit glossa quòd non vt. l. item veniunt. §. cum prædixerimus. ĩ. de petitio. hære. Non obstat. ĩ. si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarum. quæ dicit, quòd actio subrogata sapit naturam eius in cuius locum subrogatur. † quia est ve b rum in his, quæ insunt actioni ex sua primordiali natura, non his, quæ superueniunt ex casu. Vide istam glossam. & est multum nota. solu. & fortè non habetis alibi, ita bene ꝓ glossam qualiter actio subrogata in locũ alterius, sapiat naturã eius in cuius locũ subrogetur. quod dic vt scripsi in. l. prima. §. hæc actio. infrà si quis testa. li. esse iuss. fuer. & ibi etiam per Iacobũ de Are. ¶ Et ex prædictis apparet solutio quæstionis, si quæratur, an per officium iudicis veniant in hac actione omnia, quæ venirent in actione ex vendito, vel ex locato, in cuius locum datur? Pro cuius euidentia scire, debes, quòd licet[c] illæ actiones sint bonæ fidei: ista tamen est stricti iuris, quia nõ numeratur in. §. actionum. institu. de actioni. vnde ista tantùm competit ad ea ad quæ illa actio primordialiter competebat. In his ergo quæ ex post facto accideren ex mora, quæ venirent in illa actione tã quàm bonæ fidei secundùm formam. l. ædiles. [d]. §. item sciendum. infrà de ædili. ædic. non tamen veniret in hac actione, [e] quia non assumit illam naturam de his quæ ex post facto obueniunt, vt dictum est. Sumus expediti de secunda glossa.

¶ Veniamus ad tertiam glossam: dicitur hîc, siue ex certo, siue ex incerto contractu, quæro quis dicatur contractus certus? in hoc sunt opiniones. Nam quidam dicunt, quòd contractus certi, sunt omnes contractus nominati, sed contractus incerti, sunt omnes contractus innominati, & hæc opinio tangitur in. iiij. glossa huius. l. in fin. quam tenet Petr. & est satis ꝓbabilis. Iacob. de Are. dicit, & melius, qd' 14 contractus certus † est quando ex ipsius conceptione apparet iure manifesto, quòd certum debetur. ¶ Addo, nec ẽ variabilis est potestate debitoris, vel tex. ille probaret oppositum: vt patet ibi: qa dicit. sed tãtù ꝓpter illa verba. & ad id qd' dictũ est. s. tollẽdo. §. actionũ. Dicas qd' tex. in. l. in minorũ. nõ dicit, qd' sit bonæ fidei sed equiparat actionẽ ex testõ. & actionem bonæ fidei: qa est stricti iuris: sed habet naturã bonæ fidei, quò ad fructꝰ. d ¶ L. ædiles. Adde tu, & ꝓ intellectu. d. l. vide eundẽ Bar. in. l. ij. C. de iud.

e ¶ Hac actiõe. adde, q̃ cũ opi. Bar. transit simpliciter Sal. Fulg. hîc, Bal. in. l. ij. C. de pact. ĩ ter emp. & ven. & in repe. l. petẽs. C. de pactis. Sciasẽt q̃ inquãtù gl. dicit q̃ certi condictio generalis assumit sibi naturã primordialis actionis, in cuius locũ datꝰ. qd' illud est verũ, secũ dũ Cy. & Alb. de Ro. hic quãtù ad rẽ. seu qualitatem ꝓ qua cõpetit illa actio specialis: nõ quòd ad alia: qa sequeretꝫ q̃ infamaret, qd' nõ est verũ. & q̃ esset stricti iuris: cuiꝰ cõtrariũ vult Io. An. in d. §. sequit. & gl. in. §. actionũ instit. de act. & Bal. hic & Alex.

f ¶ Furẽ. Adde glo. in. l. scire debem[a]. j. de ver. obli. in. §. fi. in ver. cõdici. & dicit Ioã. de Imo. ibi, q̃ iste est casus fin. in quò certi cõ dictio datur ad incertũ. & ꝓ hac opi. cõmuni all. Alex. tex. in. l. si cõcubina. §. nõ solũ. j. re. amo. Adde tu, q̃ etiã cõpetit, & dat hæc certi cõdictio donatario cã mortis: licet in ipsum trãsferatꝫ dominũ ipso iure. l. ij. ŝ. de pub. & no. in. l. ij. §. de pub. & no. in l. cum pater. §. meuio. j. de leg. ij. itẽ datur & habet locũ habenti dñium vtile volẽti condicere à domino directe: vt hic per moder.

co: quod vendidisti mihi fundum, & quod illum tenes, & possides: & quod illius fundi es dominus, quare peto te condemnari. Certe ista actio continet certum. Tenetur enim ad tradendum ꝓcisè: quia possidet.

a Item ad transferendum dominium, quia est domin[a], & sic ad certum: [a] sed quando nulla traditio in petitione veniret, sine dubio nõ cõpeteret certi 25 condictio, quia factum purum est, ergo &c. ¶ Quare† autem rem tradi, & quælibet stipulatio facti dicantur continere incertum? dic, vt dixi. in. d. l. stipulationes non diuiduntur in. viij. q. & in. l. vbi aũt. §. qui id qd'. de ver. 26 obli. ¶ Q̃ę in obligatiõe est rẽ restituiꝫ: vt † in re depolita, pignorata, cõmodata: & sic isto casu dicit glo. nõ habet locũ certi cõdictio. Ratio: qa res est mea, ergo non põt condici. qd' intellige nisi fuerit cõtrectata: vt. ŝ. eod. l. si qs nec cãm. §. j. Itẽ, qa agitur ad factũ. dicit glo. ergo ad incertũ. Ista rõ est melior, gñalior, & verior q̃ præcedẽs, quia aliena res põt deponi & cõ 27 modari. ¶ † Qñ ergo cõpetit hæc certi cõdictio? Rñ. qñ qs est obligatus ad dãdũ certũ, vt dicitur in prima glo. & bñ. Dicitur eñ, hãc obligationẽ cõtinere certũ oĩno. vt. d. l. vbi aũt. §. j. ŝ. allega. Sumus expediti de tertia 28 glo. ¶ Veniam[a] ad quartã gl. dicit hîc, ex incerto cõtractu. ¶ † Quæro exẽplũ, quo ex incerto contractu petaẽ certũ? Rñ. si ego sum stipulat[a], vel emi pertũ ancillæ, vel fructus nasciturosː cõtractus est incertus: tñ post partũ editũ, vel fructus natos, est certũ, qd' debetur. & sic potest agi certi condictione. & hoc est qd' vult hic tex. dum dicit ex incerto cõtractu. secundũ Iacob. de Are. licet Dyn. aliter dixerit, & malè: & cõtra hũc tex. in. d. l. vbi aũt. §. illud. Et hoc exẽplũ nõ posuit gl. imò aliud posuit gl. ex ẽplũ ĩ obligatione facti in qua dicit cõtineri icertũ. Sed si agit ad ĩteresse, poterit agi certi cõdictiõe. licèt eñ ĩteresse prima facie sit icertũ tñ qa ẽ certũ reꝝ na tura venit certificandũ ꝓ iudicẽ: cõpetit certi cõdictio. Ita dicit glo. quã vi 29 de. Multa inculcat ista gl. q̃ veniũt examinanda. ¶ Primò dicit † quòd in obligatione facti, põt agi ad factũ præcisè. hoc nõ est verũ simpliciter: sed qualiter debeat intelligi, dic vt dixi in. d. l. stipulatiões nõ diuiduntur ĩ. viij. 30 q. de verb. ob. ¶ Secundò dicit gl. † q̃ qñ agiẽ ad interesse: agiẽ certi condictione. & h. d. gl. verũ indubitanter casus est hîc in eo quòd dicit tex. de Laquilia &c. Nam cum illa actio legis aql. deiur ad interesse, ergo certi con dictio ad interesse debitur. & hoc dicũt doc. & bene. ¶ Tertio iunuit glo. 31 † quòd licet certi condictio detur ad interesse, non est tamẽ necesse, q̃ quã b titas eius qd' interest exprimat[b] in libello. Hoc an sit verũ, sunt opi. Nã quidã dixerũt agi condictione incerti, vt. l. penul. ŝ. si qs in ius. vo, nõ ie. & l. liber homo. §. fin. j. de ver. obli. Sicut eñ certi cõdictio cõpetit, vbi certũ petitur, ita cõdictio incerti cõpetit, vbi incertũ petitur, secundùm eos, vt gl. hîc tangit, quorũ opi. tenet Iaco. de are. Nõ enim dicit ipse, est receden dũ à verbis, & expone prout glo. dicit, condictio ĩ. certi condictio ad interesse, quod est incertũ hoc eñ est violare literã. ¶ Certè domini, de natura condictionis incerti dicemus in. l. sed & si me putẽ. §. j. j. de cõdi. inde bit. sed quãtũ ad propositũ videamus, vtrũ ad certi condictionẽ sit necessariũ, qd' illd' qd' petiẽ, appare. certũ ex ipsa, ꝓnũtiatiõe: an sufficiat q̃ sit cer tũ in rerũ natura nec sit variabile ex potestate debitoris? Rñ. q̃ ñ ẽ necesse q̃ ex ipsa, ꝓnũtiatione appareat certũ illud qd' petiẽ. tex. est in. d. l. vbi au tem. §. qui illud. j. de verbo. ob. vt quãdo promitto pecuniã quę est in arca, vel illud qd' titi[a] debet: nã licet ex ipsa pronũtiatione nõ sit certũ, tñ qa in rerum natura est certum, sufficit. ita in proposito, quantum interfit in rerum natura certum est, ergo certum petitur. Merito illæ leges debẽt exponi, prout gl. dicit agitur, ergo certi condictione ad interesse. Et quòd non sit in libello necesse certã quãtitatẽ exprimi, est tex. in. l. ij. C. de inu ti. stipu. Et probatur per rationem quando aliquid non est in potestate actoris non cogitur actor illud exprimere certum in libello, vt. l. vbi autem §. qui illud. de ver. obli. & l. j. §. quia autem. j. quo. leg. sed declaratio interesse est in iudicis potestate, vt. l. j. C. de senten. quæ pro eo quod interest profe. ergo non cogitur actor illud exprimere, & limitatè ponere in libel lo, reprobata opi. Vtramõ. qui dicebant contrarium, quod latius reproba ui & examinatũ in. d. l. stipulationes non diuiduntur. in fi. de verbo. obliga. Sumus expediti de. iiij. [a] gl. &c. ¶ Venio ad tertiam partẽ. dicitur hîc, qd' 32 licet nobis in omni contractu certũ condicere. ¶ † Quæro, qũo cognosce c tur [c] in libello, an intenteꝫ certi condictio gñalis, vel spãlis? Rñd. apparet ex his quæ. ŝ. dixi in prima. q. Nã in certi cõdictiõe generali, cõcluditur p illud mediũ: quia certũ in aliꝭ actionibus concluditur per alia media. vt. ŝ. dixi. ¶ Addo q̃ Gul. de cu. dicit, qd' in certi condictione non habet q̃ sne cesse inferere aliã cãm, nisi hãc, quia certũ. vnde si dico: q̃ teneris mihi ad cẽtũ, & hoc est certũ: ideò peto te cõdẽnari ad dicta centũ, ꝓcedit libell[a]. 33 Nam † in actionibus personalib[a], sufficit quòd libello qs exprimat cãm ꝓximã actionis, vt. l. & an eãdẽ. §. actiones. de excep. rei iu. sed cã proxima huius actionis est qa certũ: ergo &c. Gl. nostra dicit cõtrariũ in. ij. gl. huius. l. in prin. videlicet, q̃ debeo exprimere cãm remotã, qa ex tali libel lo reus non re[d]. certus, an velit cedere, vel contendere, ergo &c. vt l. prima. ĩ. princi. ŝ. de edẽ. Ex p̃dictis patet, qd' in vlt. C. de an. excep. po terit, ꝓcedere libell[a], velit, nolit reus secũdũ opi. Gul. sed secũdũ opi. gl. d veriorẽ, secus. ¶ Venio ad quartã particulam, dicitur hîc, quòd si in diẽ, d vel sub conditione fit obligatio, ante diem, vel conditionem, non potero agere. certum enim est quòd ante conditionis euentum, non nascitur 34 actio. vt. lege cedere diem. infra de verborum significationibus. † Sed in obligatione in diem, quid iuris sit? glossa tenet quòd actio sit nata, licet

a ¶ Ad certum. adde q̃ cũ Bar. trãseũt Bal. Ang. Sali. & Ro. hic. sed Ful. & Pau. de cast. hic, contrarium t enent, quibus. adhęrere videtur. Alex.

b ¶ Exprimatur. Adde vt per Io. Andr. in addi. Spe. in ti. de fructi. & interesse. §. fi. in addi. incipiente Cy.

c ✣ POMATES. ¶ Quomodo cognoscetur. Circa materiã cõcludendi, vide Alex. cõs. cxvij. j. colũ. ij. vo. Iaso. §. oĩn. xxiij. col. institit. de acti. Alex. consil. cxij. in. iiij. col. j. vol. Libellus ergo, vt ex istis colligiẽ, attẽditur circa modũ concludẽdi. Et vide Alex. consi. cc. Iviij. Ex cuius dictis, ibi põt colligi declaratio pulchra ad hæc & cc. Ix. & Soci. celxiij. vbi etiam ipse limitat in secunda col. Soci. etiam cõ fil. xx. col. vj.

d ¶ Si in diẽ. Facit ✣ POMATES. l. nam & si fur. in prin. j. eo. tit. Et an sit natiua, vel datiua, põt esse vtilitas, quia si est natiua, transit ad hæredes. secus si datiua. glo. est tenenda memoriæ. l. cum precario aliquid datur. j. de ꝓca. quã no. Barto. qui nihil ignorauit. l. fi hominem. §. datur. in. iiij. & vltim. fallen. j. deposi. cui tamen vtilitati, & differentiæ videtur obstare tex. l. quoties. C. de do. quæ sub. vbi dicitur, pone q̃ titi[a] donauit ſeio fundum, cum hoc, vt. j. annum Caio redderet & ibi imperator dat actionẽ, & tamen transmittitur. ¶ Huic differẽtiæ obstat: quia cum ista actio datiua competeret defuncto: & ei hæres succesſerit: & sibi debet competere: cum nihil aliud sit hæreditas, quàm succesio in vniuersum ius. l. nihil. de regulis iuris.

¶ Secundò. obstat: quia habemus regulã, q̃ actiones transeunt in hæredẽ activè & passiuè: vt toto titu. vt acti. ab hære. & contra hære. illi adhærere debemus: quia qui ponit fallentiã, illam ꝓbare debet. l. suus quoq̃. j. de hære. instit. Modò ista fallentia, nõ probatur: & erubescimus, cum sine. l. loquimur. vt. l. illam. C. de colla. Rñde, quòd non obstat lex, quoties. quia inquãtum dicitur ibi, quòd actio quæ competebat defuncto, competit hę redi: intelligo, non quod transmittatur, sed quòd de nouo detur. vel melius dico, quòd ille tex. loquitur in actione natiua, quę oritur ex pacto apposito iuxta rei traditionem: vt ibi declarat Bar. in summario. & facit tex. l. cajus. in fi. & ibi Bar. no. j. solu. matri. Non obstat, quod hæc est successio in vniuersum ius: quia est verum in iure. in quo potest succedi: & quod de natura est transmissibile. Non obstat quòd iure non probatur: quia imò probatur. d. l. cum precario. & magna est authoritas glossæ & Bar. quem etiã vide. l. j. in princip. j. de priuatis delictis. Est tamẽ gl. consocia. l. vltima. in princi. ŝ. de seruo corrupto. Et põt esse ratio: quia id quod est accidens, est tantũ in potentia, nõ in actu. & illud quod est in potẽtia solùm, nõ potest cõuerti, cũ non extet adhuc. ita dicit Ange. dicto. §. cũ p̃dixerim[a]. l. itẽ ve mũt. de pet. hęr. & facit qd' no. Bar. l. mulcta. j. de cõditionib[a] & demõstr.

¶ De hærede grauato ad aliquid faciendum sub tanta pœna, est textus in l. prima. & quod ibi not Bart. & docti. in vltima quæstione. j. de in lit. iurando. in tertia columna. versi. sumus expediti. imò videtur quòd Bar. te nuerit contrarium in sequenti col. quòd non requiratꝰ q̃ appareat certum ex ipsius conceptione. sed sufficit q̃ sit in rerũ natura, nisi vellemus dicere quod ibi loquitur in diuersa quæstione ab hac, cũ ibi loquatur an sit necesse ad hoc vt cõpetat certi condictio. q̃ id quod petitur, sit certum ex ipsi[a] cõceptione necne: hic verò in quæstione, quis dicat certus contractus, & quis non? tamen videtur subtiliter quærẽdo, quòd sibi multum inuicem repugnet Bar. & ibi cum se fundet super textu in. l. vbi autem. §. qui illud infrà de verborum obligationibus in quo nulla sit penitus mentio de certi condictione. ¶ In vltima colum. Istud autem contrarium tenuit Bart. Iata stipulatus. la grande. ĩ. quæstio. principali. j. de verborum obligationi. & in. l. prima. C. vt actio ab hære. quòd imò interstitium medij temporis, dicitur certum, quoties est appositus dies certus vt hic. cum dicat, hinc ad annum.

e ¶ Non oritur. Adde quod opin. Barto. sequitur Ange. in. l. interdum. j. de verborum obliga. & Bal. hic in lectura antiqua. Sed ipse Bald. in rubrica. C. eodem. & in. l. prima. C. vt actiones ab hæred. & in. l. & si post tres in lectura ordinaria. ŝ. si quis cau. & hic in lectura noua truffatur de opinione Barto. quia natiuitas actionis specialis, & generalis, non potest se parari: cum vtraq̃ nascatur ex potentia præexistentis materiæ. illa non plus influit in vnam, quàm in aliam. allegat. l. mandatum. infrà manda. & contra Barto. tenent Salicet. & Fulgosi. quibus adhæret Alex. vt hic per eum.

Universidad de Sevilla

a ¶ Quoniam. Adde circa intellectū huius. §. Et aduerte, quia tex. dicit vnū qđ videtur sibi aduersari. nā primò dicit q̄ stipulatio est nulla. Secundò dicit q̄ est inutilis. & ideo videtur dicendū q̄ p istū tex. declaretur tex. in. l. stipulatio ista. in. §. alteri. j. de verbo. obl. quasi poti⁹ sit stipulatio, de qua ibi inutilis: q̄ nulla, qa nō pōt negari, quin habeat formā stipulationis, sed habet eā ordinatā ad incongruam acq̄sitionem, vnde potius tale pactū, dicatur inutile q̄ nullū, quia habet formam pacti, vel stipulationis, sed nō vtilis pacti: vel vtilis stipulationis. & hoc propriè videtur voluisse Iurisconsultus hic. & satis corroboratur hoc: quia in. §. alteri. licet sit inutile principale: quia lex ei non assistit. s. stipulatiōi factæ alteri. & hoc propter inordinatam formā acq̄sitionis nō tamē est inutile accessoriū, quo accessorio illa ordinata forma acq̄sitionis, scilicet, q̄ interfit, non curatur à leg. & hoc vidē voluisse ad. §. alteri. Ia. Bu. in. l. pacta q̄ctrà. C. de pac. & ibi nouis i. Senē. referūt, indu cēdo ad intellectū huius tex. & ita etiā do. meus hic.

POMATES.

b ¶ Hoc facit. An istud statutum de quo hic valeat? vide Alex. cōs. lx. v. iij. i. iij. volu. barb. consi. xix. ij. colū. in. j. vol. & Alexā. cōsi. l. viij. in fin. in iij. vo. & consilio ccxciij. in. ij. vol. opi. Bart. refert & sequitur Alber. in aut. offeratur. vj. col. C. de litis cōte sta. Pet. de ancha. a cōsil. ccc xlij. alex. cōsil. lxxxij. aliās ccccxxxix. incipiē. viso, pcessu. & cō si. ccccc xliij. incip. in pūti causa. ad fi. A dde etiā Alex. cōs. lxvj. in. iij. vol. & in cōsi. ix. in. vj. col. iij. vol. & vide Feli. c. ij. vj. col. de proba. vnū verbum c. series. in fi. de testi. Item adde quod pro doctri. Bar. hic decidit Baldus. c. pastoralis. §. quia vero. vj. col. extrà de offic. delega. & quod p istam doctrinam cōsuluit Ange. consi. cc. incip. in ciuitate Lucana. in vlti. colum. Et quod decidit Paul. faciens ibi magnum festum in rubrica. C. de proba. in. ij. colū. & quod decidit Bald. l. fi ex cautione. vj. colum. C. de nō num. pecu. & melius Salic. ibi in. iiij. colum. Et pro ista doctri. quòd aliud sit debitū, aliud quantitas debiti facit id quod decidit idem Bart. l. admonendi. viij. colum. verficulo, quid si testis deficiat in dicto, de iureiuran. quod dictum sequitur Anto but. c. fin. v. col. de iureiur. Alex. consi. lxix. inci. visa facti narratione. in. ij. colum. ad fin. ¶ Item facit quod tenet Bartol. in. l. in commodato. §. duabus. j. como. & l. scire debemus. in princip. de verbor. obliga. & scriben. l. quidam est imaueruntur. j. eodem. ¶ Limita tamen hoc, vt procedat quando instrumentum esset factum cum eo, contra quem ꝓducuntur testes, secus si cum alio. ita limitat do. Alexan. consi. lxviij. ij. vo. ¶ Pro qua limitatione facit, qđ tenet Bal. l. j. §. commu. de lega. Et quod tenet idem Bal. si prote. per illum tex. C. de do. ꝓmiss. & facit bonus text. c. sup eo. extra de offi. delegati. & quod determinat Imo. l. fin. ff. qui & à quo appel. in antepe. char. versi. aduerte tñ inquātū dixi in cle. j. in. iij. co. pōderat ibi gl. de re indicata. & tenet Angel. l. si vnus. §. ante omnia. s. de pact. ¶ Secundò. limitatur per Salic. l. si quis argentum. §. finali per illū tex. versic. monumentorū. C. de donati. quem refert Alex. hic: sed non firmat. & dicit q̄ non ponit pro cōstāti. Quod dictū ego puto falsum: quia cum non possit reddi nisi vna ratio statuti, scilicet timoris subornationis testium, haheā illa pro expressa. l. quamuis. & ibi glo. dicit. C. de fideicōmiss. & ideò debet extendi ad omnes casus, vbi potest mīitare. & per cōsequens ad casum Sal. ¶ Secundò: qa per hoc non fieret fraus statuto, cum possit semper peti fieri instrm post iductionē testium ad hoc, vt dicam⁹ nos non probasse ꝑ testes. ¶ Tertiò: quia hoc statutum esset impositum verbis. suprà l. ij. C. cōia delega. qa etiā non probatur opi. Salic. d. l. si quis argentum.

Reliqua vide plenè per Alexā. quē etiam vide consi. lxviij. in. ij. volu. & in rub. C. de iudi. & Ancha. cōsi. ccc l. incip. in qōue ꝑdicta. & vide fel. c. ij. col. vj. de ꝓbatio. & vnū verbū c. series. in fi. de testi. & vide q̄ posiū l. testiū. C. de test. & vide Anch. c. canonū statuta. col. lxxxix. de consti. & Alex. cō. xxx. vj. vbi declarat. vo. v. Et vide omnino Bal. cōsi. cc lxxix. in. iiij. parte secundùm impressiōem nostram. an stā te statuto, q̄ requirit fieri probationem per instrumentum, si illud instrumentum non probat, sed iunctum cum testibus, an sufficiat.

c ¶ Præterea ponamus. Adde ad istam rationem, & vide Bal. in. l. admonē di. colum. ij. ver. quid si testis deficiat. j. de iureiu. vbi vult q̄ ab extrà sumatur coadiuuatio probationis: vt in. l. in commodato. §. j. j. commo. & in l. scire debemus. j. de verb. obli.

d ¶ Determinatione. Adde, q̄ cōiter cum hac determinatione trāseunt docto. pro qua allegatur tex. in. c. series. de testi. secūdū intellect. do. Ant. de But. & Imo. ibi. & cū prædi. opi. trā[illegible] xo. An[illegible]di. Spe. in titu. de fruct. & inter. §. fi. in addi. inci. Iac. But. Bal. in aut. sed nouo iuſ[illegible] C. eodē. & in repe. l. penul. in fine. de leg. ij. Sali. in aut. ca ſſa. C. de sacrosanct. eccle. Petrus de Anch. in. c. canonum. in repeti. in versic. circa istam extēsionē. & p eum in regula, accessoriū. de reg. iur. in. vj. Alexan. Tu adde aliquātu lū fortiorib⁹ terminis, consi. clxxvij. libro. iiij. incip. visa petitione. vbi alleg. Barto. & Iac. Bu. hic. & faciunt ibi dicta ad id quod hic dicit dominus Alexan. quòd valet probatio facta, non opponente parte cōtra statutū. Et de dona.

1 Stipulari quòd nemo possit, & quando actio ex stipulatiōe alteri queratur? nu. 6.
2 Prodigus cui bonis est interdictū, æquiparatur pupillo. & nu. 10.
3 Vtile per inutile non vitiatur. & nu. 5.
4 Statuto stante quòd non possit probari debitū vltra xx. libras per testes: si in instrumento promisisti reficere damna & interesse, quæ ascendunt ad summam centum, quòd potero probare tale debitum per testes.
5 Stipulatione quando nouetur actio prima?
6 Pupillus promittendo, si efficitur locupletior, obligatur ciuiliter, & naturaliter.
7 Cōditio impossibilis, quādo vitiet stipulationem? remissiuè.

Quoniam. [2]Inutilis stipulatio non impedit actionem oriri, ex vtili numeratione. h. d. & diuiditur. quia primò continuat se ad præcedentia. Secūdò: ponit exēplū, q̄n sti

pulatio est inutilis, ratione eius cui quis stipulatur. Tertiò q̄n est inutilis rōne psonæ, ꝓmittētis. Quartò q̄n stipulatio est inutilis rōne cōditiōis adiectæ. Quitò similiter q̄n est inutilis rōne psonę, ꝓmittētis. Secūda ibi, numerauit. Tertia ibi, idē erit. Quarta ibi: itē quæri. Quinta ibi: sed si ei. ¶ Not. q̄ talteri stipulari nemo potest. insti. inuti. stip. §. si qs alij. & de verbo. obl. l. stipulatio ista. §. alteri. ¶ Secūdò not. q̄ prodigus cui est interdictū bonis, æquiparatur pupillo: vt hic in fin. ¶ Tertiò nota ex toto §. illud generale, vtile p inutile non vitiari. ¶ His præmissis, venio ad materiā. §. nostri. ¶ Opp. dicit hic, q̄ est quidam contractus q celebratur re, & verbis. Cōtrà: iste sunt species separatę. vt. l. j. j. de actio. & obli. l. obligamur. eodē titu. ergo quòd vnus cōtractus sit diuersarum specierum, videtur quædam repugnantia, quæ esse nō potest: vt. l. vbi repugnātia, de regulis iur. & C. de fide instru. l. huic scriptu ræ. gl. fatetur cōtrariū. & dicit, quod hic cōtractus celebratur verbis solū, interueniente re. vide glossā. super verb. coniunctim. ¶ Hoc facit [b] †ad quæstio nem dicit statutū, quòd non possit probari debitū, vltra. xx. libras per testes. Pone quòd ꝓmisisti mihi. refarcire omne dānū qđ ego paterer ex tali cā: & de hoc apparet instrumentum. vnde cum passus fuerim damnum vsq; ad centum: peto illa centum. & probo ꝓmissionē per instrumentum: dānū aūt seu interesse vsq; ad cētum, probo per testes. Quæritur, an possim obtinere: & an talis ꝓbatio valeat? istam q̄nem disputauit Iaco. butrig. & determinauit q̄ sufficeret. Statutum enim dicit, q̄ non possit probari debitum vltra. xx. libras p testes. No. qa dicit debitum. & nō dicit de summa debiti. debitū autem, & creditum, dicit q̄ aliená fidē sequor: vt. s. c. l. j. non autem dicitur propter summā. Istud autem quod alienam fidē sum sequutus, ꝓbat p instrumētum: ergo debitum est probatū per instrumētum.

c ¶ Præterea ponamus. [c]dicebat ipse, quòd ista duo conficient vnum totū. Cinstrm & testes faciēt vnā plenam probationem: quia testes nō sufficerēt sine instro, nec instrm sine testib⁹. Siue dubio verū est dicere. q̄ hæc, ꝓbatio non est facta p testes: sed est facta per testes, & instra: & statutū solùm respicit, ꝓbationem quæ sit p testes, & pro hac determinatione [d] facit gloss. quæ hic ponitur. nam licet tex. dicat quòd contrahitur re, & verbis. gloss. exponit q̄ cōtrahitur verbis tantùm, interueniēte re. ita in. q. ista debitum probatur per instrumentum, interuenientibus testibus ad declarationem dibiti. Non enim testes probant debitum: sed damnum seu interesse, ex quo declaratur debitū probatū per instrumētū. ¶ Venio ad secundā partem. & primò op. q̄ vtile †per inutile vitietur: vt. l. parun. aſs pedius. §. j. s. de arb. Istud brocardicum soluit Dyn. in. c. vtile per inutile. de regul. iur. in. vj. & Cyn. in. l. sancimus. C. de dona. Gul. de cug. hic. & ego in. l. græcè. §. illud. de fideiuſ. dic vt ibi. ¶ Secundò op. extra gl. & vide tur q̄ per † stipulationē appositā sup re mea, alteri queraē actio, vt C. ad exhi. l. pe. j. dep. l. publia. Sol. dico q̄ actio pōt quæri, scilicet vtilis, non directa, vt in contrarijs. ¶ Itēhoc ad vtilitatē dñi: vt. j. de do. l. donationes. §. pe. sed hic si diceremus actionē oriri absenti. & impediri actionē orituræ ex numeratione, esset impedimentū dominij: ideo stipulatio ista non valet vt sic dicaē impleri per numerationē, vel possumus dicere, qđ hic dicit, q̄ stipulatio est inutilis, stet propriè. Ad contrariū rndeo [a] ibi interponitur super re mea, quæ durat mea, hic interponitur sup re mea, quæ definit esse mea, ideò alteri nō pōt quæri vtilis nec directa. & ista est vera. ¶ Venio ad tertiā partē, videtur q̄ † p stipulationem sequētē nouēt actio prima, licet pupillus promittat, vt. in. l. j. in fi. j. de noua. & insti. g. mo. tol. obli. §. præterea. [b] Sol. dicit gl. Illud qñ pupillus, ꝓmittit illud qđ alius debet, sed hic qñ, ꝓmittit illud quod ipse met debet. Rō pōt esse: qa qñ pupillus [c] ꝓmittit illud qđ alius debet pſumit⁹ q̄ creditor fecerit animo nouādi, & animo illū liberandi, q̄ præsumptio cessat, qñ pupillus promittit qđ ipsemet debet. Vel aliter secūdū Iaco. de Are. dic quòd hic erat pupillus infans vel infantiæ proximus, ita q̄ naturaliter non obligaē. Vel aliter: hic non fiebat ista stipulatio animo nouandi. vt statim dicā. ¶ Opp. q̄ † qñ pupillus ꝓmittit q̄ ipsemet dicit obligari ciuiliter, & naturaliter. vt. j. cōmo. l. iij. facit. s. de pac. l. i psonā. §. qpecuniā. [d] Sol. illud ideò: qa pupil. efficit locupletior. hic autē fic promittendo nullo modo efficit locupletior: ideò nō obligaē. ¶ Venio[e] ad quartā† particulā, & videt quòd per impossibilem cōditionem nō vitietur stipulatio, vt. l. obtinuit. j. de conditi. & demon. & l. j. de condi. insti. Sol. aliud in vltimis volūtatib⁹, & aliud in cōtractibus, qđ dic vt. l. impossibilis. de verb. oblig. ¶ Venio ad vltimā partē. opp. dicitur hic, q̄ prodigus cui bonis est interdictū, æquaraē pupillo. ¶ Contrà: imo æquiparaē adulto: vt l. is cui bonis. de ver. obli. Sol. vt ibi dixi, quædā alia tanguntur hic per gl. in ver. posse, quæ examinabo vobis in. §. sequen.

SVMMARIVM.

1 Numeratione facta alteri per alterum acquiritur. Et est speciale in mutuo. nu. 4.
2 Argumentum à solitis, quòd procedit.
3 Ratio quare ex numeratione alteri per alterum acquiritur.
5 Numeratio si facta est nomine meo, & stipulor nomine meo an actio oriatur ex stipulatione, uel ex numeratione?

inquantum Alex. tangit, an nō obstante dicto statuto possit creditor petere debitorem compelli, ad faciendum sibi instrumentum de debito excedente ad summam, & debitum probare per testes. & dicit Sal. singulariter tenere q̄ sic. Tu vide consulta in contrarium per Pe. de Anc. cōs. cccj, incip. in. q. proposita. versi. finali.

a ¶ Ad contrarium respondeo. Adde tu, & aduerte, qa ista solutio non potest stare ad. d. l. penū. Nā ibi videt casus de directo cōtrarius ad solutio. Barto. hic, quam cōmuniter docto. sequuntur. quem tex. vide.

b ¶ Præterea. Adde tu, q̄ ad. §. præterea. potes respondere considerando q̄ ibi agit de iure nouatiōis, sed hic agitur de impediendo natiuitatem actiōis oriēdæ ex numeratiōe. vnde casus sunt satis separati. & videtur vera ista solu. secū dùm do. meū hic, quæ videt ex mente Fulg. licēt eam nō aprobet. quæ solu. cōprobaē, qa textus noster hic agit in casu dubio quòd ad nouationē prout dicit glossa hic in versi. Et puto posse, in quo lex disponit quòd aut sequitur stipulatio valida: & pręsumatur numeratio facta, gratia liberalitatis stipulationē: & sic vnica obligatio. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. j. de verbo. obli. & in. l. si ita. §. si. cū. l. seq. eo. ti. Aut seqtur inualida, & tunc oriaē ex numeratione sicut si nulla stipulatio sequuta fuit let. & tex. in dicto. §. præterea. procedit in casu certo, videlicet, quando animus & intentio erat liberandi debitorem, & recedere à prima obligatione, & acceptare loco eius naturalē obligationem tantum ideò est, quòd ibi nascatur obligatio efficaciter, per naturalem obligationem: quia sibi scienti imputatur. l. promittē do. §. primo. j. de iur. do. & in. l. inter causas. §. abesse infrà mandati. cogita tamen.

c ¶ Pupillus. Adde inquātum Alex. refert Pau. de cast. intelligere, qđ pupillus obligatur ex mutuo, etiam sine authoritate tutoris, sed non ex stipulatione, quia ex illa non efficitur locupletior. Et hoc est notandum ad statutum, quòd mulier non obligetur sine consensu propinquorum, vt non valeat obligatio. etiam si promittat id ad quod alia erat obligata. quod contrarium consuluit Ro. cōsi. mihi. ccc xciij. scilicet, quòd stante prædicto statuto mulier possit [illegible] maritum de fructibus rerum paraphernaliū ad quam [illegible] tenebatur. latius ibi vide.

d ¶ Qui pecuniam. Adde quod Iaco. But. & Ful. cōtra tenēt: quia. §. qui pecuniam. loquitur in casu diuerso: vt hic per Alex.

e POMATES. ¶ Venio. Et hoc quod impossibilis conditio vitiet contractum, non solùm procedat in contractibus stricti iuris: sed etiam in contractibus bonæ fidei, tex. in. l. non solum. j. de verbo. obligatio. adde tamen, quòd non vitiaret conditio impossibilis donationem causa mortis: vt est textus singula. in. l. quæ sub conditione. §. hoc edictum. versicul. & iu mortis. j. de condict. instit. de quo vide Alexan. l. impossibilis. j. de verbo. obliga.

f POMATES. ¶ Secundò, not. Vide Cepo. consi. xxx. colum. fin. Imol. consil. xlij. in. ij. colum. Barba. c prudentiam. ij. notabili. de officio deleg. & cōsi. xix. j. vol.

g POMATES. ¶ Nec prædictis. Habes itaq; inferre ex ista solutione Bart. quòd iste tex. non habet locum, nisi in contractu mutui vt voluit expōsius Barto. in. l. stipulatio ista. §. fi. stipuler. in. ix. fallen. ff. de verbo. obli. & in. l. singularia. ij. col. versi. iiij. quæro. j. eodē. & in. l. si cū venderet. j. de pigno. actī. hanc tamen probatiōem credo falsam: quia imò etiam in alijs contractibus qui re celebrātur, alteri per alterū actio queritur. l. j. §. fin. te rogauero. ff. depo si. & alibi in pluribus locis, & communiter ita seruāt doct. vt hic p ale. pro opini. tamen Bart. videtur facere tex. in. l. secunda. C. per quas per sonas. vbi dicit q̄ hodie inductum est. vt in pignore & hypotheca, alteri per alterum actio quæraē. ergo antè non, & tamē sunt contractus qui re celebrantur. §. finali. institu. quib. modis re cōtrah, obligatio. ergo non verum est, quod dicunt hic doctor. contra Bartol. cui potest responderi tenendo contra Bart., ꝑ communi opinione, quòd ideò ibi non quæritur actio: quia nō interuenit muneratio nomine alterius, sub nomine ipsius numerantis. quo casu, non quæritur. vt. s. proxi. §. & ita intellexit tex. gl. & tex. relatū in. l. solutū. §. per liberam. j. de pig. acti. ¶ Et ideo potes dicere, quòd ideo in tex. nostro fit, quia nō loquitur in actibus ciuilibus, in quibus alteri per alterum actio non quæritur: sed in actu naturali corporeo nomine alterius celebrato: in quo bene quæritur alteri per alterum: vt est tex. in. l. j. C. de acquirē. possessio. & in. l. traditio. §. fi. ff. de acquiren. rerum dom. & istā rationē assignauit Bar. in. d. §. per liberam. istamq; difficultatem ponit expressè tex. in. l. ea quæ ciuiliter. eodem tit. ff. Et potest esse ratio: quia actus ciuiles regulantur secundùm naturam regulę iuris: quæ est, quòd per liberam personam nobis quæri non possit. d. l. j. C. per quas personas. Sed actus naturales regulantur secundùm ius gentium, quod disponit, vt per quamcūq; personam nobis acquiri possit. Et in illis nō attenditur regulæ iuris ciuilis. & nota bene: quia non inuenies quòd fit declaratum alibi. Et habes ex istis notare, quod is. §. non habet locum in mutuo ciuili, cum fiat per actū ciuilem, puta scripturam. Ita tenent Iaco. Ray. & Bald. hic in. iij. colum. & Moder. hic quos vide etiam. & ex istis dictis habes colligere hunc. §. habere locum in omni contractu, vbi interuenit actus naturalis corporeus, nomine alterius celebratus: vt alteri per alterum quæri possit. ¶ Secundò

quia in præcedenti. §. non potuit per alterum alteri quæri. quia non fuit facta numeratio nomine alterius quo casu non quæritur. Et intellige istũ textũ, quòd actio alteri per alterũ quæritur, si in veritate fuit expressum, quòd nomine alterius, & tali numerabatur: & etiam ita agebat recipiẽs pecuniam. ita ponde, fuit esse Bartol. post Iacob. de Areti. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. versiculo supereſt tertia positio. de verborum obligationib.

✣ POMATES.

a ¶ Oppo. de. vide aliquid per Alex. consi. xix. v. colũ. volu. iiij.

✣ POMATES.

b ¶ Et per hoc. Limita istam doctrinam, vt non procedat quando causa cõmitteret, qd' in ea procederetur inspecta sola facti veritate, vel de æquitate. quia tunc dato quòd peterentur ex vna causa, & de alia diuersa, sed habili, ad condemnandum probaretur: nihilominus deberet condemnari reus. ita tenet Antonius de Butrio cõsilio. j. incipiente: viso dicto puncto per autb thoritatem Ioan. An. quem sequit c dominus Alex. cõsi. xxxv. in quarta colũ. primo volu. & cõsi. clxxix. ĩ. ij. col. vo. ij. ¶ Limita tamen istud, vt nõ procedat qñ in ea procederetur sola facti veritate inspecta, vel de æquitate. secundùm Alex. in. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. co. ix. de verborum obligatio. ita Baldus in. l. solam. C. de testibus. quem sequitur Are. consilio. lxxxiiij. incipiente diligenter consideratis in penultima charta. & in tali commissione intelligitur, quòd posit procedere manu regia solo iure gentiũ inspecto. vt per Bartol. in extraua gan. ad reprimendum. in versi. videbitur. penulti. quæstione. Bal. in. l. nec qcq̃. §. de plano. col. ij. in. l. nemo. C. de sententijs. & in. c. ij. de noua for. fide. ¶ Secundò, limita, vt nõ procedat quando probaretur de mutuo ciuili mediante confessiõe, & etiam transacto tẽpore opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ. Bal. l. vnica. C. de rei vxo. actio. in principi. & in. l. pecuniæ. de solutio. C. Imol. & Alexand. l. j. §. si quis ita. ff. de verborũ obligationibus. & in dicto. §. Chrysogonus. Alexander consilio. clxij. colum. ij. volumi. ij. Nam istis duobus casibus, libellus procederet, licet in eo diceretur, quòd numerauit per supradicta & vide circa istã quæstionẽ Alexãd. consi. clxxvij. col. vol. ij. & cõsil. lxj. col. j. eo. vol.

c ✣ POMATES. ¶ Mutuauerat. Et quod ista differentia sit inter verbum numerauit. & mutuauerit. facit quod voluit ipse Bar. l. singularia. ĩ penultima colum. versi. & primò videndum. infra eodem. & licet Bartolus hîc reprehendat Moder. dum dicit, quòd non procederet libellus si in eo diceretur. quia numerauit, & contra eum faciat quod dicitur in. l. prædia. j. de acquirenda possessione, & quod dicunt Ange. & Salice. l. si ex cautione. C. de non numerata pecu. tamen eius opinio est verior vt dicit domi. Alexan. dicta. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. j. de verborum obligatio. Et pro ea facit, quia numeratio est actus naturalis, & per eam fit mutuum naturale: vnde non potest opponi pro mutuo ciuili, quia est actus ciuilis, & per eum contrahitur mutuum ciuile, vt colligitur suprà eodem, ex verbis Bartoli. l. ij. §. in mutui datione. dum quærit, quotuplex est mutuum. Et pro ista differentia: an stipulatio fiat incontinenti, vel ex interuallo, facit quod notat Angelus. l. petens. iij. colum. in. vj. lectu. C. eod. vbi voluit, quòd si facta fuit promissio sine causa, nõ valet. l. ij. §. circa. j. de excep. do. quod tamen valebit si ex ea incontinẽti sequatur stipulatio: quia habebit vim causæ: ita quòd non poterit opponi except. nõ numera. pec. & doli. q̃ primo obstitisset: secus verò si ex interuallo secuta fuisset: quia tunc non habet vim causæ.

d ¶ Et iustè. Adde vt per Alexand. in. iiij. col. in. §. Chrysogonus. de verborum obliga. qui transit cum opi. Bart. licet Paul. de cast. in. l. ij. §. fi. §. e. dicat, vt ipse refert, q̃ opi. Bar. est nimis rigorosa. vñ (secũdùm eum) põt dici, quòd debeat sequi condemnatio, si producat in strumentum cõtinens etiam stipulationem: qa ex productione instrumẽti apparet qualiter voluerit in suo libello numerationem deducere. Sed Alexand. dicit, q̃ hæc opin. posset producere, si causa committeretur cognoscenda sola facti veritate inspecta: quia tunc licet vna causa esset, pducta in petitiõe, & alia, p̃ bata in prosecutiõe causę, esset legitima. tamen debet obtinere. secũ du. Ant. de But. in cõsi. incipiente, viso pũcto. & p no. 10. And. i addi. ad Spec. in ti. de acti. & peti. §. sequitur. versic. hoc quoq̃. Tu adde Paul. de cast. consil. ccvij. incipien. super primo dubio. tenet simpliciter, quòd si cã in libello deducta non pro betur, licèt alia sit, p̃ bata: vt puta, actũ est ad depositũ, p̃batum est de commodato, quòd debet absolui reus, allegat Inn. in. c. j. de lit. conte. & Io. An. vbi suprà. & quid importat clausula. sola facti veritate inspecta. vide Ro. consi. xx. & an prodeces præceptũ continens confessionem mutui, debeat de mutuo soluere gabellam, ſtãte ſtatuto, quòd de omni mutuo de quo apparet instrumẽtum. debeat solui gabella. Ang. quòd sic. consi. xlix. inci. reperitur. & quòd agẽs ex numeratione cum stipulatio intercesit, debeat succumbere: tenet Bal. cõs. iij. incip. Sempronius. lib. j. Et in quantũ Alex. se remittit ad. §. Chrysogonus. de illa quæstione si egi ex numeratione, & probaui de confessio. an debeã obtinere? vbi tenet quòd sic, quando est elapsum tempus opponendæ exceptionis & repondet ad dictum Spe. in. §. sed pone egi. Addetu qd' opi. Spe. simpliciter sequitur Bal. consi. suprà allegato. vbi fortius videtur velle rectè intuenti, quòd stante statuto, quòd non posit opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ: tamen quod dictum Spe. procedat, & illud clarissimè sequitur consilio. ccxxij. inci. punctus quæstionis. & cõsi. cxxiij. lib. ij. & cõsi. ccxxv. incipiente, actum fuit depositi. & ibi dicit secus esse in deposito: quia agẽs ad numerationẽ debet obtinere, si p̃bat de cõfessiõe. Rõnẽ diuersitatis ibi vide. Idẽ tenet consi. cclxx. inci. ex themate. lib. iiij. vide in dictis consilijs: quia non allegantur p Alex. sed solũ alle. Ang. mihi consi. xcix. & clv. quidem tenet, quod Spe. pro opi. tamen Alex. facit quòd voluit Pe. de Anc. consi. cccvij. vbi voluit, quod elapso decennio, confessio de dote facta constante matrimonio, habeat eandem vim quam habet vera numeratio. incipit, nullum dubium.

✣ ¶ Mutuauit. Bar. hîc videtur tenere in ista quæstione, quòd sustineatur libellus: quia illa verba mutuauit, debent intelligi scilicet, ciuiliter. mediante cautione, seu stipulatione: allegatur tamen contrarius in. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verb. obli. [illegible] aliud est dicere mutuaui, & aliud muneraui: vt in contrario. Alio modo ro. sip. Bar in d. §. Chrysogon⁹. si bene videatur. dum dicit: nisi stipulatio aliquo modo esset inutilis. pro quo vide Oriannm in repe. c. quoniam cõtra. de proba. super glo. in verbo. confessionis. col. vij. cum sequentibus. Panor. Andr. & Imo. in. c. si cautio. de fide instrumentorum. Alex. in. d. §. Chrysogonus. & ibi concorda.

fuit confessus

9 † fuit confessus habuisse centũ mutuò, quæ restituere promisit: an præsumatur habuisse retrò ex interuallo an verò tũc cũ promisit? videt retrò ex interuallo. qua illud verbũ habuisse, est temporis præteriti pluſq̃ perfecti.

a contrarium est veritas: quia tunc habuisse præsumitur [a], vt. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. de ver. ob. & de acq. post. l. prædia. & ibi dixi. & plenius in. l. post dotẽ. fol. ma. vbi vide. ¶ Secũdo casu, qñ stipulatio est penitus inutilis, tũc oritur actio ex numeratiõe tantũ, vt i præce. §. & §. chrysogo. ¶ Sed de vno dubito. ego fui confessus me recepisse centũ mutuò, q̃, p

10 missi per stipulationẽ inutilẽ reddere, an ista confessio facta in isto cõtractu inutili probet mutuum? Rñ. sic, textus est. in. d. §. chrysogonu. si bene

b aduertatur. quod tene menti. [b] ¶ Tertio casu, quando stipulatio non est totaliter inutilis: quia producit naturalem obligationem, tunc aut ego stipulor ab eodem cui numerauí, & non impeditur actio ex numeratiõe, vt

c §. proxi. §. verſiculo. idẽ erit si à pupillõ. ¶ Aut stipulor, ab alio: & tunc li

11 cèt olim fieret nouatio, † hodie nõ fit, nisi expresse agat: vt. C. de noua. l. fi. in fi. & insti. qb. mo. tol. ob. §. præterea. & no. in præcedẽti. §. in. d. versic.

d idẽ erit. ¶ Secunda cõbinatio [d] est, qñ numero noíe meo & stipulor † no-

12 mine alieno: & tunc aut stipulo ei cui non possum, & stipulatio est inutilis, & oritur actio tantũ ex numeratione: vt. §. proxi. §. & d. §. chrysogonus. Aut stipulor ei cui possum stipulari, vt filius vel seruus, patri vel dño, & tunc idẽ qd'. §. dixi, qñ stipulatur sibi p̃pſi, vt. d. l. dñs seruo. de verb. oblig. & qd' dixi. §. qñ stipulatio est in totũ inutilis. ¶ Idẽ est qñ est inutilis p̃ parte, p̃ ea parte pro qua inutilis est: argu. totius ad partẽ. facit. j. e.

13 l. nã & si fur. §. fi. ¶ † Tertia cõbinatio est, qñ numero noíe alieno, & stipulor nomine alieno. Hîc aduerte, aut est vnus & idẽ ille cuius noíe quis numerat: & stipulatur: & oritur actio ex numeratione, nõ ex stipulatione: nisi esset persona cui quis stipulari posset, vt. d. §. chrysogonus. & hoc est verum de iure antiquo. Hodie verò puto vt sicut numeratione alteri per alterum quæritˇ, vt hic, ita & stipulatione super illa numeratione interpo

c sita, c vt. l. ij. C. p quas perso. no. acq. In hoctñ est differentia: qa numeratiõe

14 quæritˇ absenti & ignoranti, & quæritur directa, vt hic. † stipulatione verò queritˇ vtilis ita demũ, si ratũ habeat, vt. d. l. ij. & arg. l. si ego. §. de neg. gest. cũ ratio singularitatis q̃ est hic, &. j. eo. l. singularia. cesset in stipulatione. Si verò sunt diuersæ personæ, quia vnius nomine numerat, & alterius nomine stipulat: tunc præualet numeratio, vt. l. j. §. j. d. de stip. se. ¶ Quarta cõbinatio, qñ numero † nomine alieno, & stipulor nomine meo, isto

15 casu, aut ille cuius nomine numerauí, erat persona per quã mihi q̃rebatur obligatio, vt filius vel seruus, & tunc idem ac si meo nomine numerassem vt. d. l. dñs seruo. j. de ver. ob. Si verò erat persona extranea: tunc præualet

f numeratio. non ẽm potuit [f] per meam stipulatiõem auferre sibi ius ex numeratione quæsitum: vt. d. l. j. §. ij. de sti. ser. Mõ habetis expeditas omnes glo. De materia tangitur per Cy. C. eo. l. si absentis. qui nihil dicit respectu eorum quæ ego dixi vobis.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 Debitum ex causa depositi, quòd positi in causam mutui conuerti, sola contrahentium uoluntate.
2 Domini uoluntas quando habeatur pro traditione?
3 Verbum, uoles, quòd sit extensiuum.
4 Vti, quòd sit facti.
5 Responsio debet adaptari ad interrogata.

1 **Depositi.** † Debitum ex vna causa, põt cõuerti in causam mutui sola contrahentiũ voluntate, etiã sine vsu pecuniæ nisi de vtendo fuerit actũ. h. d. cũ. l. sequẽ. ¶ Opp. solo animo nõ q̃riˇ possessio, vt. l. licet. C. de acq. possess. & l. iij. in prin. &. l. quẽadmodũ. j. de acq. possess. Sol. hoc ió ẽ dicit gl. quia prius habebat naturalẽ detẽtationẽ, vt in

1 sti. de re. diui. §. interdum. &. j. de acq. re. do. l. qua ratiõe. §. interdum. Sed adhuc obstat contrarium, quia ibi nemo animo incipit possidere, vnde gl.

2 dicit, qd' hæc res erat in cõspectu. ¶ Videte † qñ qs nõ habet dñi voluntatẽ ad incipiendũ sibi possidere, nõ sufficit nuda volũtas sine traditione, vt. l. iij. §. si rem de acqui. possess. dixi vobis. §. eo. l. si quis nec causam. §. res. sed qñ habet dñi voluntatẽ, tunc sufficit, qd' ipse detineat, licet res nõ sit

2 in cõspectu. & ita loquiˇ hic. & ita tenet Dy. in. c. pro possessore, de re. iur. in. vj. in. iiij. q̃. & ita intelligit. l. eius. &. l. hæc. C. de rei ven. ¶ Qñq̃ qs nullo modo tenebat vel possidebat, & tunc requiritur traditio vera vel ficta, vt. C. de prob. l. cum res. &. C. de acq. pos. l. iij. hoc etiam tãgit per glo. in. d. l. qua rõne. §. interdũ. Alij dicũt, q̃ hoc est spãle propter singularia præce

pta pecuniæ: vt. j. eo. l. singularia. & ibi dicam. ¶ Itẽ op. & videt, q̃ sequẽs

3 lex cõtradicat huic. §. gl. dicit q̃ ibi ideò, quia fuit appositum † verbum, voles, qd' est extẽsiuũ. Gu. dicit q̃ ista nõ est ratio. sed debem⁹ stare proprio tex. Aut talis pmissio sit [illegible] aut ex post facto. Nam qñ ex post facto fit, statim ap[illegible] qd' voluit recedere à primo cõtractu, qñ ab initio, nõ: sed voluit prius esse cõtractũ depositi, & ab illo nõ recedere, nisi incoꝑerit vti. Tu verò dicas, q̃ verbũ voles, qñq̃ habet determinationẽ ab actu, q̃ ipse iure perficitur, qñq̃ habet determinationem ab actu q̃ requirit factũ hominis. Primo casu, statim nuda voluntate perficitur mutuum: etiam si nõ moueatur pecunia, ita loquitur hic. §. Nam tu rogasti me: vt pecuniã depositã haberes mutuò, istud quòd depositi contineˇtatur in mutuum fit

a ¶ Præsumitur. addeq̃ Alex. in. d. §. Chrysogonus. dicit q̃ cõis opi. est cũ Bar. remissiones vide p ipsium. in. l. prædia. j. de acqui. pos. cuius dictis adde Bal. consi. xxviij. lib. iij. incipien. in quodam instrumento.

b ¶ Tene menti. adde eundem Barto. in. d. §. chrysogonus. & Alex. ibi, cui inſtum examinat, an confessio facta in instrumento inualido sit efficax? à lege: & ideò statim conuertitur cũ tu vis. Et si cèt dictũ, si voles, sit mutuũ: statim te volente efficereˇ mutuũ. Sed in. l. qd' si ab initio. verbũ voles, recipit determinationem ab actu qui iure nõ perficit, sed requiritur factũ. Rogasti enim me, & ego pmisi tibi vti, si voles. licet ẽm velis vti, nõ tamẽ vteris:

4 † quia vti est facti: ió requiritur vsus de facto. Sed si tu vis esse mutuũ: statim est mutuũ. & id p̃batur. eorũ q̃ no. in. l. in vendẽtis. C. de contrahẽ. empt. & qd' dixi in repetitione. l. cunctos populos. circa c prin. C. de summa trini. & fide ca. Sed cõtra hoc facit. §. Quo d dicit permisi tibi vti. Rñ. responsio

5 † debet adaptari ad interrogata. Cũ igitur interrogatio præcesserit, rogo q̃ ista pecunia sit mihi mu

g tuata⁸: vt dicitur in fi. §. cũ sequitur responsio, per- d mitto tibi vti: videor dicere, q̃ sit tibi mutuum. l. si sine. §. j. §. de inter. actio.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 Pretium ex re data ad uendendum, quando conuerti possit in causam mutui?
2 Contractus ubi est factus gratia recipientis, quòd non tenetur de periculo, nisi ex culpa leuissima.
3 Periculum rei traditæ ad uendendum quando spectet ad accipientem.
4 Propositum principale inspicitur ad cognoscendum, cuius gratia contractus sit celebratus.
5 Mutuum quòd non contrahatur in plus, quàm datum sit: & an in eo pluris ualeat donatio.
6 Vsuræ quòd non debeantur ex pacto nudo apposito iuxta contractum.
7 Vsura num & quando sit, ubi iuxta contractum mutui apponitur promissio facti, ut puta ire Romam?

LEX XI.

Rogasti. Pecunia redacta ex vẽditione rei meæ de partiũ volũtate statim in cãm mutui cõuertiˇ, & periculũ rei traditæ ad vẽdẽdũ, vt p̃tio qs vtaˇ, pertinet ad tradentẽ, si eã venalẽ habebat aliàs ad accipientẽ. h. d. ¶ Diuidiˇ in duas ptes: qa primò dicit qualiter pretiũ rei in cãm mutui cõuertaˇ. Secũdò ad quẽ spectat picũlũ rei. antè q̃ vẽdaˇ. Secũda ibi, q̃ si lancẽ. ¶ Op. de. l. rogasti. j. de pscri. ver. fol. ibi res nõ fuit vẽdita. vel pretiũ nõ fuit receptũ: hîc erat receptũ. ¶ Op. de. l. q negotia. §. his. arg. j. man. fol. ibi dedi tibi rẽ vẽdẽdã, vt mihi restitueres pretiũ & ego mutuaˇ tibi qd' vellˇ. vñ non licuit tua authoritate in cãm mutui conuertere. hîc verò ab initio pmisi tibi vt cõuerteres. ¶ Ideo † vt

1 clarè habeas hoc, dic tria verba. aut dedi tibi rẽ vẽdẽ dã, & q̃ mihi pretiũ redderes: & nõ cõuertiˇ in cãm mutui, vt. l. qui negotia. alle. p̃ parte cõtraria. Aut dedivt vtaris p̃cio: & tũc, aut est vendita, & pretiũ receptũ: & tũc cõuertiˇ in cãm mutui vt hic. aut nõ e est ptiũ receptũ: & tũc sec⁹ vt. d. l. rogasti. in prin. j. de pscri. verbis. ¶ Op. ad secũdũ dictũ: & vr† q̃ pi-

2 culũ nõ spectet ad recipiẽtẽ: licet ei⁹ gratia cõtracⁱ⁹ fit celebrat⁹, vt. l. si vt certo. §. nũc videdũ. j. cõmo. Sol. intellige hîc de periculo interueniẽte, faltẽ culpa leuissima, nõ de casu fortuito: vt dixi. ṡ. e. l. si qs nec cãm. ¶ Op. de. l. si gratuitã. §. j. j. de pscri. verb. f Sol. ibi cõcedẽs rogauit accipiẽtẽ: hîc ecõtrà. Et sic habes triaˇ membra. Aut tradẽs rẽ, rogauit accipiẽtẽ: & eius est picũlũ indistinctè: vt. l. si gratuitam. §. j. allegato. Aut accipiens rogauit tradentem: & tunc aut habebat rem venalem, aut non, vt hic: & hoc verum, nisi res detur æstimata. de quo quid iuris sit, dic. vt infrà de æstima. actio. l. j. ¶ Vltimò not. fi.

3 si postea secundò vendiderunt liberè, q̃ non potuerunt per ea auferre ius quæsitum, cum pacto de retrouendendo pupillis.

g ✣ POMATES. ¶ Mutuata. facit lex, si defensor. §. ff. eo. titu.

✣ POMATES.

¶ Aut stipulor. vide Alex. consi. xiij. aliàs xvij. in pen. colum. in fi. volu. ij.

¶ Secunda combinatio. Adde, qd si filius in potestate per interpositã personam mutuat patri, & instrumẽtũ cõficitur in forma, Titius confessus est habuisse & percepisse à sempronio mille, de propria pecunia ipsius Sempronij ad vtilitatẽ & cõmodũ eius quẽ ipse Sempronius nominabit, quẽ posfit nominare qñcũq̃ pacto apposito, quod dicto Sempronio solui non posſit, nec ab eo absolui. sed demũ ei & ab eo qui fuerit declaratus. Cõtigit quòd iste Titius pater moritur. Sempronius declarat numerationem fuisse factam ad commodum filij. Quæritur, an stipulator, vel ille ad cuius cõmodũ facta fuit stipulatio agere possit? & an potuerit declarare post mortem illius? Bal. d. consi. cxxxv. primo lib. tenet q̃ nõ.

e ¶ Interpolita. ad de qd' Alex. dicit q̃ cois opiñ. est in contrariũ, de quia per ipsum in. d. §. Chrysogonus.

✣ POMATES.

f ¶ Quæsitum. vide Alex. cõsi. xxvij. in. j. co. ij. vo. vbi p dict. Bar. hîc dicit, q̃ si executores testamentarij vendiderũt rẽ pupilli cum pacto de retrouendendo: q̃

a ¶ Principale A dde, quod hoc facit secundum Baldū. ad. q. statuti dictan tis, qd' nihil possit disponi in fauorē bānitorum. modò sit quædam reformatio quòd quicunq; cœperit bānitū habeat. x. & vnus ex bānitis capiat a lium, an debeat habere decem? & dicit q; sic, quia istud statutum est factū principaliter in fauorem reip. & tale statutum debet referri ad quoscunq; non habito respectu, an sit habilis vel inhabilis: & 4 † quod ad hoc vt cognoscamus cuius gratia fit con tractus celebratus, debemus inspicere principale [a] propositum. Si enim gratia tui, moueor ad contrahendum tecum, non gratia mei, vel alterius: licet postea ex illo cōtractu cōmodum seu vtilitatem sen tiam, totus contractus tui gratia dicitur factus: vt hic, & no. ŝ. eodem. l. si quis nec causam. in principio.

Si tibi. Obligatio mutui † re contrahitur, ideò non potest in plus contrahi quā datum sit: sed in minus, sic. h.d. ¶ Quærit gl. de rōe & eā assignat per diuisionem: vt habetis in ea. ¶ An ergo hodie iure donationis debeatur illud plus: cum pacto nudo donatio hodie perficiatur? Respondeo nō, nō enim potest dici donatio cū ex mera liberali tate non fiat, vt. l. j. j. de dona. sed ideò plus promit tit, qa sibi mutuabat & ideò magis esset vsura. ¶ Sed tunc op. pactum nudum iuxta contractū appositū vestitur eius cohęrentia, vt producat actionē, vt. l. le gē. C. de pac. & l. iuris gētium. §. quinimo. ff. de pac. Sol. speciale † odio vsurarum, vt non debeantur ex 6 pacto nudo incontinenti appositō, vt. C. de vsu. l. quamuis. ¶ Opp. [b] de. l. qui semisses. j. de vsur. So. b illa distinctio, consueuit fenerari, vel nō habet locū in alijs contractibus vt ibi: non in contractu mutui: vt hic. ita dicit gl. ¶ † Quæro & hæc est bona quæ stio. Mutuaui tibi. c. pacto appositō, vt vadas pro me Romam, vel scribas mihi librum, an ad tale pactum poterit agi? glo. determinat q nō, quia vsu ra est. Nam quicqd accedit sorti vsura est, vt dicitur in euangelio. & in decre. xiiij. q. iij. c. j. ij. & iij. & c. cōsulnit. de vsuris. ita dicit gl. tua. ¶ Cōtra istā gl. vi detur alia gl. ŝ. si quis cau. l. sed & si quis. §. fi. in glo. quę incipit, quia ex certa scientia. Sol. qnq; iuxta cō tractū mutui apponitur promissio facti, per qd' ali quid adest creditori: & tunc est vsura. ita loquit hic. c qnq; apponitur aliquod factum per quod sibi nil a dest. sed sibi magis cautum. Exemplum: pro quan titate mutuata promisisti venire ad iudiciū, suscipe re in te præceptum sub certa pœna. certè talis pro missio valet vt in gl. cōtraria. ita debet intelligi: qd' no. doc. C. de vsuris. l. cum allegas.

Si fugitiuus. Si mutuat seruꝰ qui habet domini voluntatem cōtrahitur mutuum: aliās secus, nisi reconcilietur cōsum ptione secuta. h.d. Primò loquitur in seruo qui ha bet domini voluntatē. secundò in eo qui non habet. secūda ibi, fugitiuus autem. ¶ De ista materia quali ter reconcilietur mutuum vidistis. ŝ. eodem. l. ij. §. ap pellata, & videbitis statim. j. l. proxi. cum. l. sequen ti.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Mutuum creditore furente, consumptione secuta conciliari, & si inuito dominium non sit translatum.*
2 *Mutuum quòd reconciliatur pro ea parte pro qua res mutua ta, consimitur.*
3 *Certi condictio sequuta consumptione rei mutuatæ an ex nu meratione, an ex consumptione nascatur?*

LEX XII

Si a furioso. † Licet ab initio non transferatur dominiū, tñ cōsūptiōe secuta: reconciliatꝫ mutuū creditore furēte, vel ēt ignorāte h.d. cū pr in. l. seq ¶ No. qd' dixi i summario. ¶ Se cūdò no. q †, p ea parte, p quare mutuata cōsumi tur, p ea parte mutuum reconciliatur. ¶ Circa hāc l. fi. à furioso. q; ritur, secuta † cōsumptiōe, vñ nascaꝫ certi cōdictio, an ex numeratione, an ex cōsumptio ne? Rn. breuiter, q; qñ numeratio habuit cōsensum vtiusq; ptis, nō est dubiū, q; ex numeratiōe agitur: vt. l. si qs, p eo. §. si nummos. j. de fideiuss. Sed qñ ab consi. iij. volu. ij. col. fi. & consi. xxxij. col. j. eo. vo. plenè consi. cxix col. iij. vbi ponit, an pœna adiecta quantitati videatur in fraudē vsurarum? & quid in adiecta facto. & consi. clvj. vbi tangit de omnibus. & consil. cxvj. col. ij. eo. volu. & consi. cl. volu. iij.

c ✣ POMATES. ¶ Veritas. Ex istis verbis habes notare limitatio initio numeratio non habuit cōsensum: puta, qa nu meratio furiosus, vt fuit in primo casu huius. l. tunc sunt opi. Io. dicit ex numeratione nasci certi condi ctionē spālem ex mutuo: & hoc erit vnū ex singu laribus, quæ in mutuo sunt, vt videbitis. j. eod. in. l. singularia. ¶ Alij dicunt cōtrariū, q; isto casu nūq; recōciliaē mutuū: qa ex cōsumptione nō nascit certi cōdictio, p mutuo. ex numeratiōe simiſr nō pōt nasci. qa nō habet cōsensum: sed recōciliaē creditū in genere ex æquitate, vt. l. si me & titiū. j. e. vñ ageꝫ certi cōdictione gñerali vel cōdictiōe sinecā: & hoc est verū de rigore. pdicta vera in prio exēplo huius l. In omnibus aūt alijs recōciliatur mutuum: qa ab initio numerator habuit voluntatem numerandi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Mutuaus pecuniam alienam si stipulatus sim mihi restitui, & ego ago ex stipulatione, & antè quam sit consumpta dominus uendicat: quòd ille cui mutuaui, non tenetur re stituere: sed doli exceptione repellitur.*
2 *Mutuò si dederim pecuniam alienam, quā debitor nō ualet consumere, qualiter possim contra ipsum agere? & n. 4.*
3 *Certi condictione ex mutuo agenti quando possit opponi exceptio dominij?*

LEX XIII.

Nam & si fur. Ad hanc legē op. de. l. quā. Cōeo. Rñ. ibi mutuū fuit recōciliatū 1 cū cōsimaē ¶ Iuxta hoc q̄ro. † pone q ego q nume rauī pecuniā alienā, siu stipulatus, & ago ex stipula d tiōe: dñs vēdicat antè cū fit consumpta: an ille cui mutuaui mihi restituere teneaē: videtur q; sic: quia ille cui mutuaui, teneē mihi in genere. ab eo aūt vēdicatur pecunia in specie: ergo illud ad quod teneē, mihi nō vēdicāē. ¶ Veritas est q; ipse est tutus ex ceptione doli: nam certū est q; illā eandem pecuniā e soluendo debitor liberatur, vt no. ŝ. eo. l. ij. in prin. Sed quādo facto creditoris perit illud cui' solutiōe debitor liberareē obstat doli exceptio: vt. l. si opa. de doli excep. Prætereà licet debitor teneatur in ge nere teneē tn respectu illius quantitatis mutuatę: er go illius cūtitatis interitu liberatur: vt. l. in naue. j. loca. & dixi. ŝ. eo. l. qd' te. & pro hoc optimè facit. j. de stipu. ser. l. j. §. j. & ij. ¶ † Quæro, qd si mutuaui pecuniā alienā, nec debitor vult eā consumere. qua liter conueniē à me? Aduerte, ista est subtilis qō. & vī q; nō possit conueniri à me certi cōdictione: quia non est nata, vt hic. Nec cōdictione sine cā: quia ex cā pecunia ē apud eū q; finita nō est. Gl. determinat q; aut hoc facit malitiosè, ne à mutuante cōueniaē: & tūc perinde tenetur ac si cōsumpsisset: qūa stat per eū quominus cōsumat: ergo &c. vt. l. iure cuilh. de cōdi. & demō. si aūt facit hoc bonafide, quia for tè hoc sibi denūtiatū est tūc nō pōt cōueniri. arg. huius. l. in vltimo rñso huius prin. ¶ Ad declaratio nem d huius. q. oportet nos primò videre, vtrùm d 3 ei qui agit certi cōdictione ex mutuo, possit oppo e ni hęc exceptio: tu nō fuisti dñs? videē q; sic. nā qli bet debet probare id qd' est cā suæ intentionis: vt. j. de proba. l. ei qui. sed ad, p bandū q; fuerit mutuū, re quiritur q; mutuās fuerit dñs: vt. ŝ. eo. l. ij. §. appella ta. & C. mutui. ergo &c. & hoc vē tenere Cy. C. e. l. ij. Gul. de cu. tenet cōtrariū p. l. nō tñ. C. e. Pro hoc facit, quia ille q; habet causam à me, nō pōt mihi re ferre qōnē dñi: vt. C. loca. l. si qs conductionis & i. cōmo. l. ita vt si fur. Sed ad istas respondet doct. C. eo. in. d. l. ij. qd' illæ leges loquuntur in casibus in q; bus, non est de substantia contractus, q; tradens sit dominus. Ego puto q; exceptio domini, non pos sit opponi nisi per ipsum opponentem vel alium probetur q; tradens non sit dñs: licet de substantia cōtractus sit, quòd tradēs sit dominus. hoc no. in si mili. C. de re. permu. l. j. Nā si ille qui opponit, nō probat se vel aliū dñm, nec alius probat: præsumitur q; fuerit dñs ille qui tradidit: nec habet ne cesse aliter probare se dñm. Nā qd' in nullius bonis est, de iure gētiū, est a eius qui occupat, [a] vt. l. ij. j. de acqui. re. do. ¶ Hoc præmisso, venio ad qō 4 nem propositā. qñ pecunia nō est cōsumpta. dic; aut ille à quo petiē, vel alius, nō probat pecuniā alienā: & tunc indistinctè poterit conueniri: quia mutuū videtur in numeratione cōtractū. Aut probat eā alienā: tūc si qdē malitiosè nō vult eā cōsumere, & tenereē acsi consumpsisset, vt hac gl. Si b verò [b] bona fide facit: quia est sibi denūciatū: tūc nō pōt cōueniri, vt dicit gl. quod intellige, nisi sibi caueretur de defendendo ipsum aduersus illū denunciantem: vt. l. is à quo. cum. l. seq. ŝ. de rei ven. & hæc nota, quia vtilia & subtilia sunt. Barto.

Si seruus communis. Ex mutuo facto per seruum, quæritur actio dñis pro dñicis portionib'. & si cōis pecunia debitori mutuetur, pro parte mutuātis mu tuum contrahitur. h.d. Et diuiditur in duas partes, vt patet in summario. secunda ibi, nā & si. Vel summa aliter. Propter cōem vtilitatē cōis pecu nia diuiditur numero: licet corpora dicantur remanere cōia. h.d. ¶ Circa c hanc [c] legē quæro, qñ tibi ipsi mutuaui pecuniā tuā totam: vel mihi & tibi cōem, an consumptione mutuū reconcilietur pro parte tua? & videtur q; sic, vt in. l. præcedenti. Contrarium est veritas. Sicut em dñs vsucapiendo non potest fieri dominus de cætero, vt. l. sequitur. §. Iana. de vsucap. & l. mea res. j. de condi. & demonstra. ita consumptione non potest videri sibi quæsitum dominium, quod ab initio habuerat. Bar.

LEX XIIII.

Si filius familias. Ista lex cōsueuit videri inuenib' difficilis: sed in veritate nō est. & h.d. Ex quibus causis ab initio translato dominio nascitur cō dictio: ex eisdē oritur ab initio, nō translato dñio, consumptio ne secuta. & econtra. h.d. ¶ Diuiditur in duas. Primò. ponit vnū dictū. se cūdo. rñdet tacitę obiectioni. Secūda ibi, qm toties. In hoc ver. qm toties. Nā. ŝ. dictū est, q; actio nō nata, per cōsumptionē nascitur, seu reconcilia tur: hic verò dicitur, q; actio nata per cōsumptionē destruitur: ergo malè. ad hoc ric rñdet iuris cōsultus, qm toties &c. ¶ In tex. ibi cōdictio datur, scilicet consumptione secuta. ¶ Op. j. ad mace. l. ij. Sol. ibi, filius soluit pe cuniam castrensis peculij vel quasi: hic, soluit pecuniā patris. ¶ Itē op. de l. qui exceptionē. j. de condi. inde. Sol. ibi loquitur in filio repetēte: hic in patre vendicante: filius non pōt repetere ex persona sua: quia erat tutus exceptione odiosa: vt. d. l. qui exceptionem. nec etiam tanq; hæres patris etiam si ageret rei vendicatione: quia veniret cōtra factū suum: vt. l. si non sortē. §. si filius. de condi. in. ¶ Op. j. ad Maced. l. sed & si. §. si ab alio. Sol. tene opi. Io. qui distinguit, aut pecunia extat, & vendicatur per patrem &c. & dic vt in glo. Item dicitur hic in fi. q; filius soluens per errorem, nō repetit. ¶ Contrà. j. ad Maced. l. fin. Sol. intellige hic de errore iuris: secus de errore facti, vt ibi. & no. in. l. cum quis. C. de iur. & fact. igno. & videbi tis in. l. j. j. de condi. indebi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Casus singulares in quibus mutuum contrahatur, licet non fiat de meo tuum.*
2 *Actus unus occultatur causa coniungendarum actionum.*
3 *Fictiones duæ circa idem, quando concurrant? remissiuè.*
4 *Verba legis quòd debent intelligi secundùm materiam tituli.*
5 *Pecuniam in capsa uel marsupio habens dicitur eam habere paratam solutioni, & quo modo hoc probabitur? ut. 27.*
6 *Specialia in mutuo respectu aliorum contractuum.*
7 *Tutor, uel qualibet administrator, ex sola scriptura in causa mutui, q; fiat debitor, & ex hac causa sibi soluere possit: & ubi, an in omnibus causis?*
8 *Actio quæ oritur ex numeratione, quòd de facili nouetur & tollatur per stipulationem sequentem, uel præcedentem.*
9 *Stipulatio interposita super contractu emptionis, societatis, & similium, an impediat actionem oriri ex eo contractu? Et sic ex tali contractu dantur duæ actiones, quarum una est bonæ fidei, alia stricti iuris.*
10 *Nouatio contractus præcedentis, quando dicatur facta per stipulationem subsequētē?*
11 *Stipulatio si præcedat, & sequatur pactum, uel contractus de eodem: quando uideatur facta nouatio?*
12 *Instrumenta duo habens facta diuersis temporibus de eodem, quòd ex utroq; dicitur possidere.*
13 *Stipulatio & contractus si fiant simul & semel, nec alter præcedat alterum, quando inducatur nouatio?*
14 *Dominium rei existentis apud Titium, quòd in ipsum transferatur absque traditione, domini uoluntate precedente.*
15 *Specialia in pecunia numerata tantùm respectu aliorum mutuabilium.*
16 *Specialia in pecunia numerata, non mutuata, respectu aliarum rerum mutuabilium.*
17 *Specialia in mutuo, contra regulas ipsius mutui.*
18 *Debitum mihi ab uno, quando conuerti possit in aliud debitum, mihi ab alio debendū?*
19 *Campsori uel mercatori si dico, quòd soluat Titio illud quod sibi debeo: quòd sim liberatus, si campsor promisit.*
20 *Debitum mihi ex una causa, quando possit conuerti in debitum ex alia causa sola conuentione? & nu. 21.*

a ¶ Occupat. A dde quod idem tenuit in. l. si duo. j. vti pos. tamen ipse cōtrarium tenere videtur in. l. rem quæ nobis. j. de acq. pos. & in. l. rē alienā. j. de pig. act. Bald. in rubr. extra de præscrip. & in. l. j. in prin. ŝ. de re diui. & in c. cū causam. extra de proba. de quo hic per Alex.

b ✣ POMATES. ¶ Si verò. Vide ad hoc Fel. c. cum m. col. xvij. de con sti. melius tamē in, pposito facit lex pe. cum autē. ibi po sita. C. deposi. Et adde Alex. in. l. hę res. j. ad Trebel.

22 *Iustrumentum mutui, in quo notarius dicit, dedit, & mutuauit: quòd non probetur falsum, licet testes deponunt, quòd tempore contractus non interuenit pecunia: secus si dicerret, dedit & numerauit.*
23 *Notarius si in instrumento dicat, quòd Titius confessus fuit habuisse & recepisse centum, quæ habuit & recepit in a præsentia notarij & testium: si testes deponant pecuniā ibi fuisse, sed quòd non uiderunt, quòd debitor illam receperit: per hoc instrumentum non reprobatur falsum.*
24 *Testes reprobantes instrumentum in quo dicitur quòd debi. habuit & recepit, si dicūt, quòd habuit, sed statim restituit, quòd p hoc instrumentū nō dicitur fal. sed inualidū.*
25 *Modus reprobandi instrumentum, quando pecunia fuit data, sed postea restituta.*
26 *Cautela, ut in contractibus, quibus uera & realis numeratio pecuniæ requiritur, quæ ob magnitudinē summæ, facilè reperiri, nequit, ut nihilominus numeratio appareat?*
27 *Pecuniam solutioni paratam, qua ratione probari possit?*

LEX XV.

Singularia. Meo iudicio hæc lex difficilis est, & apparatum habet satis intricatum: & le cturæ quæ ex apparatu colliguntur, nō sunt per docto. nostros bene recitatæ. & materia hu ius. l. malè explicata est: & ideò eam repetendam as sumpsi. & breuiter. h.d. ¶ In mutuo sunt quædā singularia contra regulas mutui. ſ, quòd iubendo de bitorem tibi soluere: vel debitum à te ex vna causa in causam mutui conuertendo, mutuum contrahi tur, licet verè non fiat de meo tuum. h.d. ¶ Diuidi tur in tres. primò, ponit vnum dictum generale. Se cundò, exemplificat illud in duabus personis. Ter tiò, illud exemplificat in vna & eadem persona. Se cunda ibi, nam & si tibi. Tertia ibi, quod igitur. Ca sum in terminis pone, vt patet ex summario secun dum lectu. vltimam, quæ tangitur in fi. primæ gl. 1 in additione noua. ¶ † No. casus singulares, in qui bus contrahitur mutuum, licet verè nō fiat de meo tuum. ¶ Secundò. not. quòd vulgariter solet dici, 2 † quòd causa coniungendarum actionum vnus a ctus occultatur. Ex eo enim quòd patior pecuniam esse apud te, videtur mihi data, & ea à me ad te pro fecta. & sic primus actus, quod mihi detur, occulta tur, tamen à iure fingitur. Simile etiam in. l. ij. in fi. & in. l. iij. j. de dona. inter vi. & vxo. ¶ † Tertiò not. quòd circa idem concurrunt duæ fictiones. videtur enim pecunia mihi data, & à me ad te profecta. de hoc nihil dico hic: hanc materiam plenissimè scri pſi. in. l. fi is qui. de vsucapio. in fine. d ¶ Venio ad e apparatum, & oppo. & videtur, quòd nō fit specia le in pecunia, imò idem in qualibet re, vt. j. de solut. l. pecuniam. & j. de acquiren. possess. l. j. ŝ. si iusse rim. Huius timore, Guarnerius intellexit hanc. l. vno modo. ſ. quòd hic loquatur in pecunia stricto intelligi iuxta prin. tñ condicā quinquaginta. Cogita, licet fortè posset sil uari intel. Bar. dicēdo qd' hic in fi. nō ponatur, nec cōſyderetur cōsumptio sed tantū numeratio. Et stat ratio diuersitatis inter primū casum & secūdū huius. §. qa in primo, seruus numerauerat, q; nō volebat mutuare etiam pro parte si nō habeat liberam administrationē: vnde cōsumptio requirebatur, vt fieret mutuum, sed in secundo casu, non est sic, ex quo numerans ponitur libera persona.

¶ Vel secūdo dic, q; etiā posita cōsumptiōe hic intelligaē tex. hic q; nunc rauit tibi nūmos cōes mihi, & Caio, vt cōes. quo casu pro parte condicam ex quo pro alia parte est q̄sita tibi actio, p me. & sic posset stare intellectus Barto. Cogita tamē: quia vt dixi, do. meus tenuit intellectum glossæ.

d ¶ In fi. A dde Bal. in. l. ij. C. de fru. & li. expē. & in. l. j. C. quando li. ab emptione disce. & in. l. conuenticulā. C. de epis. & cler. in. l. j. C. de dot. promis. Intellige tamen qd' ista fictio de qua hic in fi. operatur liberationē à priori obligatione, nō ipso iure, sed iure exceptionis. l. si res æstimata. §. fi. de iur. do. iuncta. l. si mulier debitori, eo. tit. secundum vulg. hic, nisi pecunia fuisset in conspectu argu. l. si pecuniam. j. de fol. Alex.

e ✣ POMATES. ¶ Venio ad. Et potuit esse ratio dubitandi ad

Universidad de Sevilla

tex. nostrum, vtrum contraheretur mutuum necne: quia habemus, quòd quoties in aliquo contractu deficiunt substantialia: quòd non potest sustineri. §. pretium. &c. §. item pretiū. inst. de emp. mō in mutuo substantiale est, vt fiat de meo tuū. l. j. §. appellata. &. §. mutui. ś. e. quod hic nō fiebat: ergo videbatur dicēdū, q non posit contrahi mutuū. Ratio autem decidendi potest esse triplex. Et prima quia licet re vera numos nicos non acceperis: tamē si ētè accepisti: quia vt dixit tex. in fi. presumitur quòd primò mihi data fuerit. & dehinc à me adepta fuerit. & deinde adepta pecunia. Secunda a potuit esse ratio, quia regula qua habetur, q nō cōtrahatur mutuū, nisi fiat de meo tuū, ꝓcedit in mutuo merè naturali: sed nō in naturali, cui ius ciuile cooperat: de quo in. l. nēa. quia ī eo est speciale, vt dicit Bart. hic in. v. col. in fi. q cōtrahat mutuū, licet non fiat de meo tuū verè. sed fictè tātùm. Tertia ratio potuit esse: q quia paria sunt, q habeas à me, vel ab alio voluntate mea. l. fundos. §. j. ff. de pign. l. filiusf familias. ff. de dona. Modò hic habetur de voluntate meā: ergo sufficit, cùm nō sit dubiū, q si à me habueris pecuniam meā, vel ab altero de voluntate mea quòd cōtrahatur mutuum.

✠ POMATES.

a ¶ Huius timore. In verbo doli. aduerte hic, qa Bar. expressè vult, si bene aduertatur, quòd data rei presentia, videtur tradita verè, & possessio verè acquisita. hoc idem voluit in antepenul. col. in ver. oppo. in penultima colum. ij. quæstio. quod quidem putat erroneum. Aret. in. d. l. j. §. si iusserim. per tex. ibi qui vtitur dictione. videtur, quæ est denotatiua fictionis in. l. ossa. in fine. ś. titulo. ij. Cuius opin. licet posset rūderi ad text. d. §. si iusserim. q dictio. vī, contraheretur mutuum necne: quia habemus, quòd quoties in aliquo contractu deficiunt substantialia: quòd non potest sustineri. §. pretium. &c. §. item pretiū. inst. de emp. mō in mutuo substantiale est, vt fiat de meo tuū. l. j. §. appellata. &. §. mutui. ś. e. quod hic nō fiebat: ergo videbatur dicēdū, q non posit contrahi mutuū. Ratio autem decidendi potest esse triplex. Et prima quia licet re vera numos nicos non acceperis: tamē si ētè accepisti: quia vt dixit tex. in fi. presumitur quòd primò mihi data fuerit. & dehinc à me adepta pecunia. Secunda a potuit esse ratio, quia regula qua habetur, q nō cōtrahatur mutuū, nisi fiat de meo tuū, ꝓcedit in mutuo merè naturali: sed nō in naturali, cui ius ciuile cooperat: de quo in. l. nēa. quia ī eo est speciale, vt dicit Bart. hic in. v. col. in fi. q cōtrahat mutuū, licet non fiat de meo tuū verè. sed fictè tātùm. Tertia ratio potuit esse: q quia paria sunt, q habeas à me, vel ab alio voluntate 4 mea. l. fundos. §. j. ff. de pign. l. filiusf familias. ff. de dona. Modò hic habetur de voluntate meā: ergo sufficit, cùm nō sit dubiū, q si à me habueris pecuniam meā, vel ab altero de voluntate mea quòd cōtrahatur mutuum.

✠ POMATES.

a ¶ Huius timore. In verbo doli. adduerte hic, qa Bar. expressè vult, si bene aduertatur, quòd data rei presentia, videtur tradita verè, & possessio verè acquisita. hoc idem voluit in antepenul. col. in ver. oppo. in penultima colum. ij. quæstio. quod quidem putat erroneum. Aret. in. d. l. j. §. si iusserim. per tex. ibi qui vtitur dictione. videtur, quæ est denotatiua fictionis in. l. ossa. in fine. ś. titulo. ij. Cuius opin. licet posset rūderi ad text. d. §. si iusserim. q dictio. vī, presumitur quòd primò mihi data fuerit. & dehinc à me adepta pecunia. Secunda a potuit esse ratio, quia regula qua habetur, q nō cōtrahatur mutuū, nisi fiat de meo tuū, ꝓcedit in mutuo merè naturali: sed nō in naturali, cui ius ciuile cooperat: de quo in. l. nēa. quia ī eo est speciale, vt dicit Bart. hic in. v. c col. in fi. q cōtrahat mutuū, licet non fiat de meo d tuū verè. sed fictè tātùm. Tertia ratio potuit esse: q quia paria sunt, q habeas à me, vel ab alio voluntate 4 mea. l. fundos. §. j. ff. de pign. l. filiusf familias. ff. de dona. Modò hic habetur de voluntate meā: ergo sufficit, cùm nō sit dubiū, q si à me habueris pecuniam meā, vel ab altero de voluntate mea quòd cōtrahatur mutuum.

✠ POMATES.

a ¶ Huius timore. In verbo doli. adduerte hic, qa Bar. expressè vult, si bene aduertatur, quòd data rei presentia, videtur tradita verè, & possessio verè acquisita. hoc idem voluit in antepenul. col. in ver. oppo. in penultima colum. ij. quæstio. quod quidem putat erroneum. Aret. in. d. l. j. §. si iusserim. per tex. ibi qui vtitur dictione. videtur, quæ est denotatiua fictionis in. l. ossa. in fine. ś. titulo. ij. Cuius opin. licet posset rūderi ad text. d. §. si iusserim. q dictio. vī,

contraheretur mutuum necne: quia habemus, quòd quoties in aliquo contractu deficiunt substantialia: quòd non potest sustineri. §. pretium. &c. §. item pretiū. inst. de emp. mō in mutuo substantiale est, vt fiat de meo tuū. l. j. §. appellata. &. §. mutui. ś. e. quod hic nō fiebat: ergo videbatur dicēdū, q non posit contrahi mutuū. Ratio autem decidendi potest esse triplex. Et prima quia licet re vera numos nicos non acceperis: tamē si ētè accepisti: quia vt dixit tex. in fi. presumitur quòd primò mihi data fuerit. & dehinc à me adepta pecunia. Secunda a potuit esse ratio, quia regula qua habetur, q nō cōtrahatur mutuū, nisi fiat de meo tuū, ꝓcedit in mutuo merè naturali: sed nō in naturali, cui ius ciuile cooperat: de quo in. l. nēa. quia ī eo est speciale, vt dicit Bart. hic in. v. c col. in fi. q cōtrahat mutuū, licet non fiat de meo d tuū verè. sed fictè tātùm. Tertia ratio potuit esse: q quia paria sunt, q habeas à me, vel ab alio voluntate 4 mea. l. fundos. §. j. ff. de pign. l. filiusf familias. ff. de dona. Modò hic habetur de voluntate meā: ergo sufficit, cùm nō sit dubiū, q si à me habueris pecuniam meā, vel ab altero de voluntate mea quòd cōtrahatur mutuum.

✠ POMATES.

a ¶ Huius timore. In verbo doli. adduerte hic, qa Bar. expressè vult, si bene aduertatur, quòd data rei presentia, videtur tradita verè, & possessio verè acquisita. hoc idem voluit in antepenul. col. in ver. oppo. in penultima colum. ij. quæstio. quod quidem putat erroneum. Aret. in. d. l. j. §. si iusserim. per tex. ibi qui vtitur dictione. videtur, quæ est denotatiua fictionis in. l. ossa. in fine. ś. titulo. ij. Cuius opin. licet posset rūderi ad text. d. §. si iusserim. q dictio. vī,

modo sumpta: intelligit sic. In aliis rebus non transfertur dominium in alium, nisi res sit præsens, & in conspectu, vt in contrariis. sed in pecunia est hoc singulare, quòd trāfertur dñiū. licet nō sit in pūtia dūmō sit solutioni parata. & ista lect. Guar. colligitur ex vlti. gl. in solutione cōtrarij de. d. l. pecuniā. vbi gl. recitat verba Guar. ad literā: quā vide. & est gl. magna. intelligit ergo Guar. q hæc sint singularia in pecunia numerata respectu aliarū rerū. ¶ Cōtra hoc op. de. l. qui negotia. j. mā. vbi vī casus ad literā in cōtrariū. Huius timore[a] quidā antiq recesserunt à lectu. Guar. vel ab intellectu suæ lect. eo mō quo dixi. & dicūt, q hic, pecunia erat præsens & in cōspectu: ars nō cōtraherēt mutuū: vt. d. l. qui negotia. & sic concordat cū. l. pecuniā. & cū. §. si iusserim. & hoc mō dicebant ipsi Guar. intellexisse, & ista lect. tāgitur in prin. vltimę gl. & etiā in cōtrario de. l. si ex ptio. in eadē gl. quā vide. & secūdùm istos accipit hic pecunia largissimè[b] pro qualibet re æstimabili per quā. Et si dicis, in quo ergo est hic speciale, seu singulare? Rñ. & dico, q sunt singularia cōtra quandā regulā. l. traditionib[o]. C. de pact. & inst. de re. diui. §. per traditionē. quia hic trāsferrē dñiū sine traditione. hæc est lectu. eorū, quæ non est vera. ¶ Primò. in eo q dicūt hoc esse secūdùm Guar. est falsum: vt vidistis legēdo verba Guar. ad literā. [d] ¶ Secūdò, quia in hoc nulla cēt specialitas. Nā si pecunia, vel alia res est in pūtia: verè traditur: & per aspectū eius possessio verè acquirit: vt. d. §. si iusserim. & . l. quod meo. §. si vēditorē. eod. ti. sed tex. videtur velle hic notare quædā singularia: ergo &c. ¶ Præterea nos sumus in materia mutui, vnde verba[s]. l. debemus referre & intelligere secundùm materiā mutui, vt. l. imperator. de in diē adic. & no. in. l. fi. j. de cōdi. inde. sed secundùm hoc nō ponere tur singulare in materia mutui, vñ hæc lect. non est bona: ideò de ea de cætero mētionē nō faciā. ¶ Tertiò mō legit secūdùm Io. & Azo. vt hic ponantur quædā specialia in cōtractu mutui, respectu aliorū cōtractuū: & ista lect. tangitur in prin. prime gl. dū dicit, specialia quædā seruentur in causa pecuniæ creditæ, quæ non seruātur in alijs cōtractib[o]. ¶ De istorū verborū intellectu, videamus qd vult dicere in cā pecuniæ creditæ? dicunt quidam q intellexit Io. & Azo. de omni credito, nō de mutuo tantùm. & isto[o] modo intellexit dñs Ceruot[o] accursij, & de hoc fecit vnā additionē ad gl. primā in fin. dū dicit creditū largè pro omni &c. & hoc etiā posūit in. ij. gl. huius. l. quę similiter est eius additio. vide eā ibi. Posset etiā strictè intelligi. parcat mihi dñs Ceruotus, nō bñ intellexit lect. Io. & Azo. cùm enim dicit specialia quædā seruantur in cā pecuniæ creditæ, quæ non seruantur in alijs contractibus, de necessitate intellexit pecuniæ creditæ. i. mutuatæ, propter id quod subdit, quæ nō seruantur in alijs contractibus. Nā si accepisset creditū in genere: tūc omnes cōtractus cōprehēderentur: vt. l. j. ś. e. ideò Ia co. de Are. Odo. & Pet. recitant lect. Ioā. & Azo. aliter, videlicet q ipse intellexerit speciale hic esse in mutuo, respectu aliorū cōtractuū. Et sic verbū creditæ, accipit strictè pro mutuo. verbū. pecunia, accipitur largè pro omni re mutuabili. Est ergo spāle in mutuo. & in omni re mutuabili q licet res nō sit præsens: si tamē solutioni parata, vī trāsferri dñiū & cōtrahitur mutuū: in alijs verò cōtractib[o], requirē pūtia rei. secūdùm eos. ¶ Ad istā lect. op. de. l. iij. §. fi. j. de donat. inter vir. & vxo. &. j. de furt. l. falsus. §. sed & si is. vbi etiā in alijs causis & cōtracti bus videtur idē sol. Dicunt ipsi, q ibi res erat pñs, hic, nō. & istud dicit in. iij. gl. hui[o]. l. sup verbo, non acceperis. ¶ Cōtra hoc op. j. mā. l. qui negotia. Solhic licet pecunia nō esset præsens, erat tñ solutioni parata: quia debitor habebat eam in marsupio, vel in capsa. In. l. verò contraria, pecunia non erat solu-

nō semper importet fictionē. l. si modo. & ibi gl. & doc. maximè Mod. ff. de leg. j. & quod habeat locū in rebus q̄ propter magnitudinē ponderis nō possunt moueri, vt dicit ibi text. tū ei adhæreo, vt pote veriori: quia textus

tioni parata. hoc dicit in vlt. gl. circa prin. & eo modo intelligūt. l. si pro mutua. C. eo. &. l. si ex ptio. c tit. ¶ Ista lec. fuit reprobata per Ia. Bal. & Ol. quia dicūt ipsi, qd' etiā in mutuo requirit' presentia rei: vt. d. l. pecuniā. de sol. &. d. §. si iusserim. ideò legūt hāc. l. alio modo, vt statim videbitis. ¶ Mihi nō placet nec lec. nec reprehēsio. Lec. enim presupponit, quòd alij cōtractus nō possint fieri vel cōtrahi, nisi b re debita existēte in presentia. Fallit in mutuo. Reprehensio verò presupponit, qd' etiā in mutuo requirat' rei presentia. & hoc est expressè contra. l. si sponsalib[o]. §. j. j. de iur. do. cōtra. l. si mādato meo. §. fi. j. mā. contra. l. licet. §. j. &. l. nuptura. de iur. do. & cōtra leges multas quas videbitis. j. in prosecutione materiæ. Remanet ergo, quòd ista lec. Io. & Azo. q speciale sit in mutuo vltra alios cōtractus, nō est vera. vnde Ia. Bal. & Old. sequēdo eum, legūt alio modo, prout vobis posui in summario & in terminis. & dicūt quòd hæc. l. ponit quędā specialia in quib[o] mutuū cōtrahitur, licet verè nō fiat de meo tuum, quæ specialia sunt contra regulas mutui: vt. l. ij. §. appellata. &. §. mutui. ś. e. o. & ista lec. ex dictis ꝑdictorum addit dominus Ceruotus ad primā gl. in fi. ibi. posset etiam strictè intelligi &c. & istam lec. reputo verā. ¶ His ergo pro intellectu literę sic discussis & declaratis, venio ad materiā: & sicut hæc. l. habet tres partes: ita habet tres glos. quæ ponunt tres materias &c. ¶ Assumo primam: dicitur hic, quòd quædā singularia sunt, quę in hac. l. ponūtur. Cōtrà imò sunt plura alia specialia: vt. j. de sol. l. si alieni. & l. deducta. §. nūmis. j. ad trebel. & ś. e. o. l. certi condictio. §. si nummos. Sol. dicit gl. fateor contrarium, q sint plura. Sunt enim octo specialia, quæ numerauit in glos. vt in glos. habes: tamen ista glos. vadit tantū inuolutè, quantū plus potest. Sicut enim suprà fuit diuersitas lecturarum: ita hic est diuersitas istorū specialium. Sunt enim quædam specialia in mutuo respectu aliorum contractuum: quædam sunt specialia in pecunia respectu aliarum rerum: quædam specialia sunt in pecunia mutuata respectu aliorū mutuabilium. & omnia ista glos. inculcat. vt ergo ista omnia intelligantur separemus ea. & assumo le c ctu. seu ordinem. Iac. de Are. ¶ Primò. videamus, quæ sunt specialia[f] in mutuo respectu aliorum contractuum: & primò sunt duo specialia in mutuo respectu aliorū cōtractuū, q̄ ponunt' in hac. l. secundū eū. certè hoc procederet secūdū le. Io. & Azo. quā suprà reprobaui. Nā in casib[o] istis esset idē, sicut in alijs cōtractibus: vt. j. dicā. Tertiò est speciale. in. l. si à furioso. in prī. ś. e. secūdū opi. Io. Istud cōcedo. tā opi. Io. ibi reprobatur. Quinto est speciale in. l. certi cōdictio. §. si nūmos. ś. e. vbi alteri per alterū quęritur actio cōtra regulā cōmunē. istud fateor. & adduerte qd' tex. in. §. si nūmos. in. l. ij. C. p quas perso. nobis acq. nō loquit' nisi de nūmis & de pecunia. gl. j. hic, dū assignat illū casum ꝓ speciali, nō declarat vtrū debeat intelligi de pecunia tm strictè: an largè pro re omni mutuabili. Iaco. verò de Are. vt vides, intellexit largè ꝓ oī re mutuabili: qd' satis placet. Dispositio enim illi[s]. §. nō est odiosa, sed magis fauorabilis: ergo largè debet intelligi, vt. l. talis scriptura, & 7 ibi dixi de leg. j. Quinto, est speciale in mutuo: ? qa tutor & qlibet administrator ex sola scriptura, ex hac causa fit debitor. & ex hac causa potest sibi solue re: vt. j. de ad. tut. l. quoties. §. nō tantū. &. §. sicut. qd' nō est aliās, vt. l. si in emptiōe. §. fi. j. de cōtrahē. emp. &. l. v. j. de aur. tu. ita dicit gl. [illegible] & Ia. de Are. no. eam, qd' solùm in causa mutui tutor potest sibi soluere: & scribēdo se debitorem facere. Dicit Cy. fortè idē esset in alijs cōtractibus, si faceret palam, & bona fide: vt no. in. d. l. si emp. in fi. & hoc tenet gl. in. d. l. quoties. §. nō tantū. ¶ Ego dico q cōtra hāc gl. & Ia. de Ar. est tex. expressus, q etiā ex alia cā pōt sibi soluere: & in alia re, cū in pecunia. i. l. fi

fi. ff. de noua. in. l. qui bis idē. in. l. scire. in. l. q vsumfructū. de verb. ob. sed solue ex suis distin. positis in. d. ll. & videte cōcordias eiusdem cōcor. §. j.

c ¶ Si ēm deponerē. A dde tu, & aduerte hic: qa do. me[o] ppēdit Bar. hic vide ri cōtrariū, in dictis suis, in exēplo hic posito, & in præcedēti: vbi si præce dat cōtract[o] cert[o], & sequat' incōtinēti stipulatio q nō fiat nouatio: & tū in hoc exēplo est cōtract[o] cert[o]: & sic stipl'o, incōtinenti fit nouatio. Tū posset pro salutiōe dici: q. ś. in j. cōdusi. loquat' ī cōtractib[o] qui psiūtur cōsensu, vt vēditionis & similiū: & in hoc exēplo de deposito, quòd loquit' in cōtractibus qui psiūntur re. & hanc distin. videt etiā sensisse Fulg. hic: & Paul. de ca. ī. §. Chryso. Et pōt eē rō: qa vbi agit de cōtractu q pficit re, traditiōe rei: pt se habere ad contractū & nō cōtra ctū: vt qa simpliciter tradat' causa implendi stipulationē. d. l. nō oīs, in prin. j. eo. sed ī cōtractib[o] qui cō sensu celebrāt, nō est sic de cōsensu: igitur &c. & tamē ista saluatio ñ placuit dño meo hic: qa nos nō possumus intelligere Bartol. in hoc casu, qd' loquat' certitudinarię de cōtractibus q re con trahuntur: sed de actu, qui posset se habere ad contractū, q pficere[t] re, ergo oportet qd' dum Barto. ponit istud exemplum, quòd ita debeat intelligi: vt cōueniat casui, de quo ipse

De re. cre. & de certi condict. L. Singularia. 14

a ¶ Alia stricti iuris. A dde tu quod inc̄tū Bar. hic vult, q actio quæ oritur ex stipl'one interposita, sup cōtractu, ex quo oritur' actio bonæ fidei, sit stricti iuris. Pro quo facit gl. in. l. i bonæ fidei. i gl. fi. i prin. j. de eo qd' certo loco. & ibi eā ad hoc pōderat Pau. de ca. & doct. sequunt' ī hoc. A duerte tu: qa. d. me[o]. h. d. q doct. vident' errare: quia imò assumeret sibi naturā actionis bonæ fidei, & eēt bonæ fid. vt dicit gl. 8 in. l. titi[o]. j. de præscri. ver. & voluit Bart. in. l. si qs cū alt'. in. ꝫ. col. ' . de ver. ob. & in. l. videam[o]. §. si actionē. i fi. j. de vsuris. 9 & ē tex. de hoc in l. ij. post prī. ī ver. pui. j. de priui. credito. vbi stipl'o hꝫ priuilegia contract[o] sup quo est adiecta: qa assumit a naturā illi[s] cōtract[o]. l. si stipulat[o]. j. de vsuris. Et bene hoc idē, ꝑbat' in. l. j. §. bellissimè. j. vt lega. no. caue.

¶ Et dū vī Bart. reprobare Iac. de are. j. p gl. in. l. pe tens. & in. §. accedit. A duerte: qa glo. in. d. l. petens. 10 & qd' ibi dicit, ꝓ cedunt, qñ stipl'o cōtinet idē quod pactū, vt est tex. i l. si pacto quo pœnā. eod. ti. & dicit Bar. in. l. lecta. ī. j. co. j. eo. & stat rō. p. l. q bis idē. j. de b ver. ob. Nec. §. accedit. facit in ꝓpo sito ex quo loq[t], qñ cōtract[o] ē pro vna persona, & stipulatio pro altera vt patet ibi vñ nil mirum q fiat nouatio iuxta Bar. ī l. j. j. de nouat. sed termini Iacob. de Are. sunt diuersi. vt patet, ideò cogita secūdùm. d. m[e]ū hic. & vide Pau. de ca. in. l. certi cōdictio. §. qm̄. ś. e.

b ¶ L. duo sociētatē. Adde tu, & aduerte hic: qa licet Bar. hic, & magis cōiter doct. cōcludant, q non præsumatur nouatio per illū tex. q tū ille tex. nō vī probare secūdùm do. meū hic, q ibi stipulatio fuerit ĩterposita sup cōuētione: sed imò sup pœna: & tūc sic intelligēdo patet, q Bart. malè allegaret illū tex. & vide gl. ibi sup ver. xx. Et posset etiā dici: q. d. l. nō ad ea. posset loqui etiā in cōtractib[o]. ar. l. seruū filij. §. eū qui chirographū. j. de leg. j. & sic videret primā obligationē tolli per secūdā. & hoc vī voluit se Bar. in. l. ij. j. de noua. vbi si titius promiserit mihi in instrūmēto centū, cōputato eo quod in alio instrō mihi debebat, q videt' facta nouatio obligationis: de qua in alio instrumento, neque aliquis dubitat Bar. ibi bene dicere, & de iure fororū id procedere. Et satis hoc videtur persuaderi, per l. qui bis idem. j. de ver. ob. Et tū, vt dixi, oēs dicūt, q valet per. d. l. duo sociētatē. Et si diceres, q imò in. d. l. duo sociētatē. est casus, intelligendo q fuerit adiecta stipulatio sup cōuētione. Rñdeo, q etiā intelligēdo sic: tū ibi est casus cōtra Bar. Nā tex. ibi dicit, q si duo contraxerunt societatē: & demū subdit, ponēdo ꝓcisionem: sed q̄ nō ita essent stipulati: & ita dari fieri spōdes: ita factum non esset, viginti dari. dicit ibi tex. q agitur actione pro socio, non ex stipulatione. ergo a[l] cōtrario sensu, patet ibi q si illa verba continerentur in stipulatione: & sic fieret cōmemoratio præcedentium, ageretur ex stipulatione. non pro socio. & sic ibi videretur casus cōtra Bar. hic, secundùm do. meum do. Fran. P epium. qui tū dixit nō recedendum à Bartolo.

✠ ¶ Quod nō est verū. Cōtrariū videtur tenere expressè. in. l. si pupillus. §. fi. ff. de noua. in. l. qui bis idē. in. l. scire. in. l. q vsumfructū. de verb. ob. sed solue ex suis distin. positis in. d. ll. & videte cōcordias eiusdem cōcor. §. j.

c ¶ Si ēm deponerē. A dde tu, & aduerte hic: qa do. me[o] ppēdit Bar. hic vide ri cōtrariū, in dictis suis, in exēplo hic posito, & in præcedēti: vbi si præce dat cōtract[o] cert[o], & sequat' incōtinēti stipulatio q nō fiat nouatio: & tū in hoc exēplo est cōtract[o] cert[o]: & sic stipl'o, incōtinenti fit nouatio. Tū posset pro salutiōe dici: q. ś. in j. cōdusi. loquat' ī cōtractib[o] qui psiūtur cōsensu, vt vēditionis & similiū: & in hoc exēplo de deposito, quòd loquit' in cōtractibus qui psiūntur re. & hanc distin. videt etiā sensisse Fulg. hic: & Paul. de ca. ī. §. Chryso. Et pōt eē rō: qa vbi agit de cōtractu q pficit re, traditiōe rei: pt se habere ad contractū & nō cōtra ctū: vt qa simpliciter tradat' causa implendi stipulationē. d. l. nō oīs, in prin. j. eo. sed ī cōtractib[o] qui cō sensu celebrāt, nō est sic de cōsensu: igitur &c. & tamē ista saluatio ñ placuit dño meo hic: qa nos nō possumus intelligere Bartol. in hoc casu, qd' loquat' certitudinarię de cōtractibus q re con trahuntur: sed de actu, qui posset se habere ad contractū, q pficere[t] re, ergo oportet qd' dum Barto. ponit istud exemplum, quòd ita debeat intelligi: vt cōueniat casui, de quo ipse

loquit'. vñ scd'o modo potest intelligi, q loquat' qñ traditio præcessit simpliciter, & incontinenti stipulor mihi reddi ex causa depositi, vel commodati. Nam hoc casu, impediretur actio ex traditiōe: & in hoc verificent' verba Bar. in isto exēplo: qa traditio cēsebat' facta, ex cā depositi, vel cōmodati: & ꝓpter stipulationē. ideò oriretur ex stipulatione. ¶ Vel tertiò, q fuerit facta traditio expressè, ex cā depositi, vel cōmodati: & incontinēti adiecta fuerit stipl'o, qa hoc casu, impediret' actio ex traditiōe, quasi videret' facta ad implendā stipulationem: & ita verificet' qd' dicit Bart. ī hoc exēplo. Nā hoc casu, pōt quodāmodo cōsyderari vn[a] cōtractus: ergo nō mirū si in cōtractu depositi eēt adiecta stipl'o, nō oriret' actio ex depositio: sed ex stipl'one. l. si ita stipulat' fuero. cū. l. seq. j. de nouat. tū hoc cōtra hāc saluationē vī, q si exprimat' cā traditiōis: ergo pfect[a] est cōtract[a] in se. ergo nō cā implēdi stipl'onē. A d hoc tū rñderi pōt, qd' imò ēt ad idē, ꝑbat ꝓ tex. l. i. ti ita fuero. §. fi. ibi, mutuā pecuniā. & tū cā implēdi, ibi dr. nueratio. Sed' a tū saluatio magis placuit dño meo. & licet Bar. loquat' p verbū. si deponerē, ideò est: qa illa traditio pōt se habere ad cōtractū, nō qd' velit dicere, q , ppriè deponerē: sed qd' simpliciter tradā. Cogita & adde q hic notauī ad Alexā.

d ✠ POMATES. ¶ Primo casu. Vide Are. consi. vj. iij. colū. vbi pulchra ponit. & consi. xxviij. j. col.

e ¶ Posidere. Adde, qd' istud nō videtur procedere: qñ secunda venditio nō facta sub eo pretio. & sub ea forma prout prima: qa secūda venditio nō valeret. ita dicit Paul. de cast. in. l. qui bis idem. j. de verbo. oblig. quod est no. secundùm Alexan. ad ea quæ dicit Bartol. hic.

f ✠ POMATES. ¶ Si qs antè. Vide Alexā. cōsi. xxij. ad finē. volu. iij.

a ¶ Campsori. Adde Ang. in l. qui vsumfructum. j. de verbo. oblig. Bal. in l. fi. in aliquibus lect. C. de noua. Sal. in l. fi filius. j. ad mace. Ang. in. l. scien dum. j. de ædil. edict. Paul. de ca. consi. mihi. xlviij. inci. in causa quæ verti tur luce. Et tu pro intellectu Bar. hic vide Alex. in consi. x. col. iij. in ver. Non obstant allega. in contrarium. in. ij. vo.

☞POMATES.

a ¶ Campsori. Vide Alex. cõsil. x. i ij. vo. & j. cõs. cix. co. vo. & cõsi. xc iiij. pe. col. iij. vol. Are. cõsi. v. Barb. cõsil. xxxvij. col. iij. aliàs i. viij. j. vo. & in cõs. xix. col. vij. eo. vo. Alexã. consil. iiij. ij. colũ. vol. iiij. & cõs. cv. c. vo. ¶ Pro clara intelligẽtia huius quæstiõis est præ mittẽdum: quòd nouatio est genus cõtinẽs sub se no uationẽ in specie, & delegationẽ vt est de hoc gl. ord. in rub. j. de noua. & tenet Cy. in ru. C. de noua. Et qd' delegatio ꝓpriè, & verè est, qñ tria cõcurrũt. Primò, q ille qui pro me ꝓmittit, sit debi tor meꝰ. Secũdò, q tanꝯ debitor meꝰ ꝓmittat. Ter tiò, q clarũ sit qd' iterueniat stipula tio: & tria copula tiuè requit. argu. l. cꝯuis. §. fi mulier. el. ij. j. ad velle. quẽ Paul. & doct. ibi sequunt. Et q ad hoc vt dicat̃ de legatio, requirat̃ q ille qui pro me ꝓmittit, sit debi tor meꝰ: tꝫ exꝑsse gl. in. l. si stichus. 17 j. de noua. vno au tẽ ex his deficien te, nõ erit ꝓpriè delegatio, sed im propriè, vel potiꝰ nouatio: vñ appa ret quòd Bar. non loquitur in pro pria, & vera dele gatione cùm non appareat, vtrùm iste mercator, vel campsor, esset de bitor meus. ¶ Itẽ præmittendũ est l. fi. C. de noua. secundùm magis communẽ sententiã doct. & Bal. in. l. pe cuniam quam. j. eo. ti. & Imo. in. l. pe. j. de præto. stip. non habere locũ in delegatione: licet tenuerit contrarium Sal. hic. His ergo præmissis, q tria de quibus supra, requirãtur in vera de legatione, & quòd in ea nõ habeat locum. d. l. fi. sed etiam quòd per illam tollatur hodie omnis obligatio: li cet ex presse hoc non agatur. satis clarè patet, quòd quæstio Bar. nõ loqui tur in delegatione, cùm nõ appareat, vtrùm iste mercator vel campsor, vt s. dictũ est, esset debitor meus: quia licet pro me promiserit, q tamen nõ potuerim liberari: nec etiã ex capite nouationis: licet millies potuerit va lere nouatio: cùm hodie per eã propter. d. l. fi. nõ tollat obligatio prima, nisi expresse hoc agatur. quod nõ fuit in præsenti. q. & ita tenent cõiter omnes hic contra Bar. licet contrarium tenuerit defendẽdo Bar. hic Are. consi. suo. v. inci. in causa & puncto ad me transmissis. Spec. in ti. de obli-

ga. & solu. §. sequit̃ circa princip. & Bar. l. ij. col. ij. C. de execu. rei iudi. vide quia materia est frequens, nec̃ per hoc remanet penitus discussa. Pro veri tate tamen habenda facias quinq principales qõnes. prima fit, quòd fi fuide bitor tuus, & iussero titio promittere quæ debeo: & expresse fit actum in terꝫnos, quòd fiat nouatio: quòd ego liberor, tex. est iuncta glo. l. vbi quis. j. de cõsti. pecu. & in. l. si stichum. §. fi. & in. l. si is cui. l. à te. ff. de noua. & in. l. si debitor tu⁹. j. de solu. & in. l. fi. C. de nouat. quod etiã ratione proba tur. licet em̃ ꝑ pactum nudum non fiat nouatio. l. item illa in fin. j. de con sti. pec. tñ si exꝑsse hic ageret, fie ret: vt voluit bart. s. in. iiij. col. versic. ij. casu. & ī. l. j. col. j. ver. sed quæro. j. de noua. sequitur Bal. in. l. rescriptũ. §. fi pacto. s. de pa ctis. ¶ Secũda fit, q si iussero titiũ tibi promittere q̃ debeo, qui tamen non erat debitor meus. & sic per su perius dicta non potuit habere lo cum delegatio: nec etiã expresse actũ est, vt tolleret̃ pri maobligatio: & sic non potuerit habe re locum nouatio, q ego nõ liberor: quia censetur acce dere obligationi meę tanꝯ fideiuſ sor: vt est glosſ. in auẽ. de fideiuſſ. §. j. & quod non liber or est glo. §. argẽ tariorũ. in. d. auẽ. de fideiu. Et ī istis terminis pro hac opi. consuluit bar. in consi. inci. titi⁹ promisit mihi. & per illam gl. dicit Bal. l. frustra. C. de nõ numera. pecu. quòd cãpsor pro mittit debitũ meũ creditori meo, qd' ego non sum libe ratus. Item voluit Angel. l. sciendũ. infra de edil. edict. per glosſ. l. Titia. in glosſ. ij. j. de verborum obligatio nibus. ¶ Tertia sit quòd si iussero Titio quod soluat tibi quæ ego debeo, ipse autem promiserit: ego non liberor. Contra Bartolum hic textus est. l. si debitorem. ff. de noua. & tenuit Paulus de castro hic. & in dicta. l. delega re. & consilio. xlv. & in. l. qui vsumfructum. vbi etiam Alexander infrà de verborum obligationibus. ¶ Quarta sit, quòd sit verius in veris terminis delegationis, quæ fit vt suprà, quòd ego liberor: quia est delegatio. Salicet. in dicta. l. quamuis. §. interdum. infra ad velleianum. cui⁹ persona in delegatione interueniens sit tanquam persona promittens: sed etiam tanquam res data insolutum: lege si sponsalibus. infrà de iure dotium. Et licet sit alia res quæ debetur: tamen pro eadem sit volente creditore: qa aliud pro alio volente creditore solui potest. lege secunda. suprà eodem. & solutione eius quod debetur, tollitur omnis obligatio. institu. qui. mo. tol. obli. & in istis terminis procedit opi. Bar. quam etiã ita declarat Bal. quam habes

in. l. ij. col. ij. C. de exec. rei iu. Alex. in. l. qui vsumfructũ. & Ang. & Imo. in. l. pe. j. de præto. stipula. hoc tenet latè Alex. cõsi. x. vo. ij. inci. visis dis positionibus. limitat procedere cõclusionẽ, vt non procedat toties, qñ ti bi promittere iubebã breui fugiturum, aut breui discessurũ: quia tũc ego non liberabor, etiam in verbis terminis delegationis, vel saltem tenebor de dolo. tex. est. l.

si cũ dotẽ. §. si mu lier. & quę ibi no. Bal. Ang. & Imo. j. fol. mat. & ibidẽ dicit Imol. q̃ si in breui post factam promissionẽ aufu git, q̃ presumitur q̃ ego sciuerim.

¶ Quinta sit, qd' 20 qñ non sumus in his terminis dele gationis: qa nõ cõ currunt supradi a cta: ego non libe tor, puta, q̃ nõ es set debitor meus, quẽ tibi promit tere iusseram: nec etiam fit innoua tio, cùm expresse non fit dictũ. per d. l. fi. C. de noua. & ī istis terminis Bar. male loquit. Istud tamen non procederet quan do aliud esset de cõsuetudine: quia tũc, quãuis non es semus in veris ter minis, nec expres sè dictũ eẽt, vt fie ret nouatio: tunc liberabor. text. l. ij. C. de consti. pe cu. & in. §. pe. iun cta glo. in authen. de fideiuſſ. & ita tenet hic Fulg. & Cu. in. d. l. delega re. tñ necesse eẽt probare consuetu dinẽ: & factis non creditur, nisi pro benẽ. ¶ Secundò. non procederet, qñ is quẽ iussi ti bi promittere, ꝓ misisset tibi accep tanti, loco & no mine creditoris: 21 quia per ista ver ba cẽseremur egisse: vt fieret nouatio. Ita ad literam dicit Baldus. l. fe cũda. columna. ij. C. de execu. rei iu.

quã habes, cedit loco solutiõis pecuniæ: & ego sum liberatus: vt. l. si pupilli. §. j. de fol. facit. j. mã. l. in ter cãs. §. abeste. mutuũ tñ nõ cõtrahereẽ, nisi pecu nia esset; solutioni parata: vt. s. dixi. ¶ Si verò merca tor nõ promisit tibi aliqd, sed solùm dixi sibi, vt ti bi solueret: nõ sum liberatꝰ, vt patet ex supradictis. & ideò si mercator cederet foro, quod in Tuscia ap pellatur, fallire: posses iterũ recurrere cõtra me pri mũ debitorẽ. Sumꝰ expediti de isto secũdo passu.

b ¶ Veniamus† ad tertiũ passum. dicit hic, q̃ debitũ ex vna cã põt cõuerti in debitũ ex alia sola cõuẽtio ne. Contrà. j. man. l, qui negotia. vera solutio est. q̃ ibi pecunia nõ erat parata solutioni: hic, sic. ¶ Rõ est. ª quia ad hoc vt sit mutuũ, requirit̃ q̃ si res quę cõsistat in põdere, numero, vel mẽsura: vt. l. ij. s. eo. Itẽ. scitis q̃ legis fictio se nõ porrigit ad impossibi le: vt. l. qui ad certũ. in fi. j. loca. & l. fi pr. de adopt. nec fingit super re quæ nõ est: vt. l. quoties. j. de no ua. & l. cũ qui ita. §. fin. de ver. ob. Si igitur pecunia nõ extaret, nõ posset fingi pecunia mihi data, & à me ad te profecta: quod reqrit hæc. l. ¶ Cõtra hoc op. q̃ etiã si pecunia nõ eẽt solutioni parata, cõtrahit mutuũ: vt. l. fi ex ptio. C. eo. Sol. hæc est veritas, q̃ in mutuo naturali procedit quod dixi. s. mutuũ verò ciuile cõtrahit̃ per stipulationẽ, nec reqrit rẽ: meritò ibi mutuũ ꝑ stipulationẽ cõtrahit̃, licet res nõ sit solutioni parata. Et idẽ in dote. licet em̃ res nõ sit solutioni parata, tñ cõtrahit̃ dos & obligatio dotis: qa liberatio quæ tibi obuenit ex cã præabula est sufficiẽs ad constituẽdã dotẽ: vt. j. de iur. do. l. si sponsalibus. §. j. Sed qñ res esset solutioni parata, sin geretur res data in dotẽ. Qñ verò res nõ est solutio ni parata: tunc liberatio cedit in dotẽ. Ista autẽ libe ratio nõ cedit in causam mutui: quia requiritur res consistẽs in põdere, numero, vel mẽsura: ideò requi tur q̃ res sit solutioni parata. & idẽ in aliꝭ cõtracti bus. s. qui re pficiuntur, & in quibus nõ pnt cadere nomina debitorũ, sed corpora. ¶ Op. & vr̃ q̃ requi ratur pñtia rei: vt. l. pecuniã. j. de sol. Sol. verum est quo ad hoc, vt dicat̃ facta vera traditio: sed ad factã solutionẽ, vel traditionẽ, sufficit rẽ paratã solutio ni, licet nõ sit præsens. & ex hoc vr̃ hic fictè acqsi tũ dñiũ. ¶ Contra hoc op. de tex. huius. l. in primo casu, vbi dicit, cuius meos nũmos nõ acceperis. rnd. ibi non accepit verè, sed fictè sic. ¶ Vltimò. op. de l. si pro mutuo. C. e. gl. dicit, q̃ illa põt intelligi secũ dùm prædicta: aut res erat solutioni parata: aut nõ. & q̃ dicit res: intellige. i. pecuniã. nã alia res licet sit parata solutioni, in ea nõ põt cõtrahi mutuũ: ideò nõ pt fingi à me ad te profecta. quod reqrit hæc. l. li cet Iac. de Are. dixerit cõtrarũ, & malè. vt. s. dixi.

¶ Expeditis† ergo prædictis, est videndũ qualiter debitũ ex vno contractu possit conuerti in debitũ ex alio. Et aduerte: qñq; quæritur vtrùm deuoluat̃ in aliud debitũ, ita q̃ per primũ non tollatur: & tunc si quidẽ est contractus, vel quasi contractus vniuersalis: vt mãdatũ omniũ bonorum administrationis, vel tutelæ, vel negotiorum gestorũ, vel societatis: per tex. in. d. l. delegare. in verbo vice sua. & ita tenet Cu. in. d. l. delegare. & in. d. l. qui vsumfructũ. Alex. d. cõsi. x. & Lu. Ro. hic: q̃ cõfirmatur ex eo quod tenet Bal. in. l. fi. in pe. q. C. ad. l. fal. & in. l. metua. in prin. j. so. ma tri. contra quod tamen facit, quod isto casu non dicat liberatus: quia licet per ista verba. loco, & vice debitoris, inducatur nouatio, per dictam. l. de legare. tamen non induceretur pe[illegible]em hodie, per dictam. l. fin. C. de noua. nõ inducitur liberatio, nisi expresse hoc agatur. Et ita tenuit me lius consideratis Paul. de cast. contra istam limitationem. d. l. quamuis. §. interdum. j. ad velleia. ¶ Tertio. non procederet, quando facta tibi pro missione contra eum quem tibi promittere iusseram, restituisti instrumẽ tum debiti: quia tunc absque eo quod essemus in veris terminis delega tionis, & absque eo quod expresse actũ esset: vt recederetur à prima obli gatione, tamen liberarer. argumento. l. labeo. ff. de pact. & ita tenet in ter minis Bald. in. d. l. ij. C. de execu. rei iud. ¶ Quartò. non procederet, quan do is quem promittere iussi non promittit tibi ex eadẽ causa, ex qua ego eram obligatus, sed ex variata: tunc etiam sine stipulatione promittendo per stipulationẽ liberor. ita tenet do. Fran. de Alberg. de Are. l. si spõsa libus. §. j. j. de iure do. quem simpliciter sequitur Areti. hic. ¶ Quintò, nõ procederet, quoties is quẽ iussi tibi promittere: facta promissiõe scripsis set in libro rationum suarũ, & facto te certiore ratum habuisses: tunc em̃ etiam liberarer. & ita tenet Io. an. in addi. Spec. in tit. de depo. sup rub. quẽ sequit̃ Ange. hic & Paul. de ca. & Alex. in. l. qui vsumfructum. & Pau. in. l. si cũ fun dũ. s. de pact. qd' tñ nõ est sine du bio. per istã enim ratificationem nõ fit vera delegatio: ergo nõ liberor p supradicta. quod tene menti.

☞POMATES.

a ¶ Rõ est adde Alex. cõ. xxxiij. co. iiij. ij. vo. & Are ti. consi. xlj. in vl. col. Bal. cõsi. xxviij. in. j. parte.

b ¶ In constituta. Adde secũdũ fil. q̃ ẽt fallit. si credi tor iurauit super actione prius cõpetente ad delatio nẽ aduersarij iu dicio. l. si duo pa troni. §. si quis iu rauerit. & ibi Bar. iũcta. l. fi si possẽs sori. in verbo, vti lis. j. ti. proximo.

c ¶ Mutuauit. adde q̃ nõ interuenit numeratio: nec aliquid ex istis acti bus, quibus cõtrahit̃ mutuũ. Sed si notarius diceret dedit & numeranit: tũc diceret falsum: qa verè nõ interuenit numeratio: sed alius constituens mutuũ.

d ¶ Sed quæro† notarius dixit in instrumento, q̃ 23 talis fuit cõfessus habuisse eẽtũ, quę habuit & rece pit in pnia mei notarij, & testium. debitor ad repro bandũ instrumentũ ꝓducit testes, q̃ dicũt, q̃ pecu nia bñ fuit ibi: sed nõ viderũt q̃ debitor receperit eã. dico q̃, ex hoc instrũm non redarguitur de falso.

☞POMATES.

d ¶ Sed q̃ro. circa. j. q. Bar. adde, q̃ si. milẽ differentiam inter verbũ mu tuauit, & numera uit, facit ipse Bart. l. certi condic. §. fi nummos. circa fi. & ibi no. ŝ. eod. Et pro ista decisione facit, qd' voluit p eum in sortioribꝰ terminis. Bal. l. ij. C. de fid. instru. in. iiij. col. dicens, qd' dato quòd pecunia esset ibi in præsentia in bursa, & tamen nõ interuenerit numeratio: & nota rius conficiens instrumentũ dixerit, mutuauit, & numerauit: q̃ nõ excu sabitur. quod nota. Ex hac autem doctrina habes colligere. Primò, quòd verbum mutuauit, appositum in instrumento notarij, potest verificari in mutuo vero, & naturali: & in mutuo ciuili interuenięte aliquo actu, ex his quibus potest contrahi mutuum: vt puta, debitorum delegatione. ¶ Secun do, quòd si appositum fuerit verbum numeranit, q̃ non potuerit verificari, nisi in mutuo merè ciuili. Et circa primam conclusionem, cuius qua transiit domi. Paul. & domi. Alex. licet teneritit contrarium Bal. l. si ex pretio. C. eodem. & malè: cum transeat cum Barto. in. d. rubri. C. de fid. instru. Adde bene facere regulam qua cauetur, quòd quoties profertur à notario verbum quod potest duobus modis intelligi: & vno modo efficitur falsarius: alio modo excusatur: quod debet intelligi eo modo, quo excusatur. ita Baldus. l. prima. C. de sacrosan. eccles. In dubio enim potius debet præsumi erro

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ignorantia: quàm dolus in notario, Barto. in l. quoties. iij. nota. j. de hæredi. institu. & est bonus tex. in l. quòd adhibitus. in fin. C. de his qui sibi adscri. Secundum regulam qua dicitur, quòd probatio falsi debet de necessitate concludere: vt est gloss. l. iuriſgen. §. quod ferè. in ver. probetur. ſ. de pactis. & ibi not. Bald. Angel. & Moder. Bald. in l. Imperator. ſ. de ſta. ho. Sal. in l. de tutela. C. de in integrum reſtitut. mi. d. Alex. conſil. vij. inci. viſo proceſſu inquiſitiõis. in. ij. &. vij. col. & cõſi. lxxvij. inci. viſo teſtamẽto. in vij. col.

✣ POMATES.

a ¶ Vos ſcitis. Circa ſecundam adde q̃ Bar. tenuit contrariũ. l. prædia. j. de acq. poſ. & male, cũ ſit de hoc gl. in. l. ſi ex cautiõe. & ibi Bar. & doc. in. l. aduerſo. C. de nõ nu. pe. & cõter teneꝫ hic per doct. in. l. filius. & l. ſi ita ſtipulat⁹. §. Chryſo. j. de verb. oblig. p cano. c. ſi cautio. de fi. inſtr. quam limita, niſi ſtylus & cõſuetudo eẽt apponere verbũ, numeravit a
ẽt nõ ſ iterueniẽte
numeratione: qa tunc excuſaretur notarius à falſitate. ita tenet Bald. in. d. ru. ver. quid ergo. & idẽ in. c. j. col. in ti. de feu. cog. & idẽ. l. j. C. de cõfeſ. vij. co ca no. c. ij. de fi. inſt. Refert & ſequitur Alex. cõſ. cxxxiij. incip. viſa facti narratione. in pe. col. Bar. l. j. in fin. prin. ſ. quod qs q̃ iur. Conſuetudo eñ ẽt iniqua, excuſat à culpa. gl. c. cũ venerabilis. de conſue. & c. denq̃. iiij. diſt. Ro. cõſil. clxvj. incip. vr
26 ſunt contractus, in quibus requiritur q̃ res ſoluatur
vel pecunia. vt cõtractus ceſſiõis: vt. l. per diuerſas. & l. ab Anaſtaſio. C. man. pone ergo q̃ ẽptitas quæ deberet numerari, eſſet multùm magna, fortè flore norũ decẽ miliũ, & nõ reperitur ita bñ pecunia de facili, quæ ibi ponatur in præſentia: quod eſt remedium, vt appareat numeratio. Rñ. quidã ſunt contractus qui requirunt pecuniam numeratã, vel alias res conſiſtentes in põdere, numero, vel mẽſura: tũc non eſt niſi vnum remedium. ſ. quòd ego numerẽ tibi. c. & tu illa numerata dones mihi. & ego iterũ numerem, & tu mihi iterũ dones: & ſic de ſingulis vſque ad quantitatẽ perfectã. vt. d. l. ſi quis duos. j. de ſol. In contractibus verò in quibus non requirũ tur dictæ res, ſed implẽtur interuẽtu, cuiuſlibet rei, inter quos etiã puto eſſe cõtractũ emptionis, & vẽ ditiõis. Licet em in ẽptio requiratur pecunia numerata: vt. l. j. j. de cõtrahẽ. emp. tñ pro illo ẽptio põt ſol ui quælibet res eſtimata: vt. l. ẽptj cã. C. de reſcin. vẽ. ideo tũc erit tale remedium. Primò, q̃ tu cedẽs, ſeu vẽdẽs, cõſtituas te meũ debitorẽ in tota illa quãtitate: poſteà vendas mihi pro toto pretio, quod pretium tibi ſoluo, cum te ab illa obligatione libero.

repugnet tex. in multis. Nec etiam eſt bona ſolutio Iaco. de bellui. d. l. qui negotia quã tenet latè hic ſequẽ. Chriſtoſo. quòd ibi erãt abſentes: & ideò non poteſt cõuerti, cum nõ poſſit haberi fictio breuis manus, quæ requiritur vt hic: qa. ij. reſpõdetur: vt. ſ. & quia licet nõ poſſit habere locum fictio ſtatim inter abſentes. l. qui decẽ. §. idem reſpondit. j. de ſolutionib. poteſt tamen habere locũ ex interuallo. Nec etiam iſta eſt bona ſolutio. Fulgo. dicit, quòd aliud ſtatutũ ſit ab Vlpia. hic, quàm ibi ab Africano: quia tantum eſt dicere iſta corrigit illam. quod eſt fugiẽdũ. Nec etiã eſt bona ſolutio, quod ibi non cõuertitur in cauſam mutui, qa primò erat obligatus actione bonæ fi. & conuerſione fuiſſet obligatus actiõe ſtricti iuris. & per hoc fuiſſet ei præiudicatum: cũ plura priuilegia habeãt actiones bonæ fidei, q̃ ſtricti iuris vt. ſ. l. ij. §. fin. & in. l. certi condictio. ſ. eodẽ. Nec eſt bõa ſolutio, q̃ dominus non cõſenſerat: quia imò conſenſit: quia ibi tex. loquit̃ de pacto quod eſt duorum, vel plurium in idem conſenſus l. j. ſ. de pact. Et qa niſi conſenſiſſet, vanum fuiſſet dubitare: cũ nullum ſit dubiũ quod nõ potuiſſet eſſe mutuum, niſi eo conſentiente. vnde tu ſolue aliter, quòd ideò ibi nõ potuit cõtrahi mutuũ: qa loquit̃ in mutuo confeſsionato. qd̃ patet, qa dicit, qd̃ miſerat epiſtolam quod quidẽ bene non poteſt cõuerti ĩ cauſam mutui: qa verba harũ non

vel poſſem tibi delegare aliquẽ, quem meum facerem debitorẽ in tota illa quantitate: & illum ſic de legatum liberares, quando tibi poſtea actu ſoluam: vt apparet ex hac. l. & ex ſupradictis. ¶ Vltimò,
27 hic dicit, † q̃req̃rit, q̃ pecunia ſit ſolutioni parata, quomodo probabitur? rñ. ex qualitate perſonarum vt. l. ſi vero. §. quipro rei qualitate. ſ. qui ſatisda. cog. Quid enim ſi erat magn⁹ cãpſor, vel magnus mercator? certè præſumitur quòd habeat illam pecuniã
b in prõptu: ᵇ vt. j. de in diem addi. l. eum qui. §. melior. in glo. in verbo facilior.

LEX XVI.

SI ſocius. Pecuniam meam alteri debitã poſſum mutuare: ſed aliã nõ, ſine domini voluntate. h. d. Duo ponit, vt patet ex ſummario. Se cũda ibi, qd̃ ſi. ¶ Etno. qd̃ dixi in ſummario. Bar.

LEX XVII.

CVm filius. Filio exiſtenti in ſtudio, de eq tate, ſibi conuenit, vt agere poſsit, licet patri actio competat. h. d. d. ¶ Quæro, quid eſt dictũ extraordinario iudicio? dicit gl. quòd debet intelligi. i. officio iudicis. vt. l. ſi cui. j. de condi. & demon. quod no. Quia vbi. l. dicit, extraordinario iudicio: debet intelligi. officio iudicis. Alij dicũt quòd hic competit vtilis certi cõdictio: qd̃ poteſt ſatis ſuſtineri cum vtrunq; remedium, ſit extraordinarium ex æquitate. Bar.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Error in cauſa contractus, quando impediat trãslationem dominij & nu. 4.*
2 *Inſpici quando debeat id quod ab una parte agitur.*
3 *Error in ſpecie contractus, quòd impediat contractum.*
5 *Conſumptio rei, licet reconciliet dominij translationem: non tamen reconciliat contractum inualidum.*
6 *Diſſenſus partium à contractu, quomodo probetur?*

LEX XVIII.

SI ego. Error in ſpecie contractus, impedit contractum, & dominij trãſlationem, quæ reconciliat cõ ſumptione ſecuta & quo ad dandã petitionẽ, ſeu actionem, inſpicitur recipientis intẽtio: quo ad dandam exceptionem, inſpicitur animus dantis. h. d. iſta. l. quæ eſt multùm pulchra. &, not. ¶ Op. quòd error cauſæ nõ impediat trãſlationem dominij, vt. l. cũ in corpus. de acqui. re. do. So. dicit gl. hic erat certũ quod volebat transferre dominiũ ex alia cauſa, cã ex donatiõe. Certè iſta cõtinet diui
c nationẽ. ᶜ vnde alij dicũt, q̃ ibi ante ſolutionem pre ceſſerat: hic vero, ſimul: & ſemel, cũ traditione orie batur cã. hęc ſol. bñ intellecta, põt eſſe vera. quod eñ hic dicit, † q̃ error in cauſa impedit translationem

inducũt obligationẽ, ſed probationẽ. gl. in. l. ſi ex pretio, vnde ſi vellemus dicere, q̃ per ſolutionẽ confeſsio conuerteret, & eſſet neceſſe confiteri: q̃ ex verbis harum induceretur obligatio, & per conſequẽs nullę fictiones. vel dic quòd ideò ibi non conuertitur: quia vbi fundat ſe lex, fiebat nuda pactio: hic autem ſtipulatio. Nec obſtat, ſi dicatur quòd hic etiam fit nuda pactio. cum vtatur verbo conuenit, quod importat nudum pactum: quia dicit qd̃ imò importat ſtipulationem. per. l. ſeruus ea. j. de ſeruis expor. & in. l. pacta notiſſima. C. de pactis. Pro iſta ſolutione facit tex. in. l. ſi ex pretio. quę ita in propoſito diſtinguit. C. eo. tit. quod not. quia nõ inuenies ita ample diſcuſſum.

b ¶ In promptu. Adde quòd cur[illegible]nſeũt cõmuniter alij: quibus Paulus de caſtro addit, quòd in depoſito præſumitur pecunia ſolutioni parata, vt eſt de mente iuriſconſulti in. l. qui negotia. in verbo, nec ſimile. & in. l. certi condictio. §. fina. ſ. eo. quia aliãs delinqueret depoſitarius, niſi conſeruaret. hoc Alex. intelligit procedere, niſi tranſlatum eſſet dominium in de poſitarium. quia tunc ceſſat ratio ſua. l. lucius. la. j. & l. die ſponſa itiorum. j. depo.

c ✣ POMATES ¶ Diuinationem. Hanc tamen ſolutionem quam re probat Bar. hic vt diuinatiuam, tenet ipſemet. l. j. prima col. in fi. ver. opp. ad hanc ſolutionem. ſ. de offi. procu. Cæſa.

dominij:

dominij: intellige, vbi traditio non tendet ad liberationem: ſecus ſi tendat ad liberationem: tũc enim fauore liberationis, error in cauſa non impedit dominij tranſlationẽ: vt in. l. contraria. ſed hic, ſolutio nõ tẽdebat ad liberationẽ. & hoc eſt quod voluit dicere gl. q̃ ibi promiſsio, vel debitũ præceſsit. q. d. ibi ſolutio fiebat ad liberationẽ: & hoc tenet Iac. de Are. Old. verò in. l. cõtraria dicebat, q̃ ibi loquitur qñ ambæ cauſæ tẽdebãt ad eũdẽ effectũ: hic verò tendebãt ad diuerſos effectus. quæ ſol. poſſet eſſe bona quo ad prin. l. nõ qũo ad finẽ. ideò tene præcedẽtẽ ſol. Qñ aũt error impedit tranſlationẽ dñij vel nõ: tãgã. j. eo. l. eius qui in prouincia. & plenius tã gitur. in. l. j. ſ. de offi. procur. Cæſa. ¶ Secũdò, op. de. l. ſi repetẽdi. C. de cõ
2 di. ob cauſam. vbi † dicitur, q̃ illud quod ab vna parte agitur, nõ debet inſpici. Solu. verũ eſt ad ſui cõmodũ: ſed ad ſui incõmodũ bñ inſpicitur, vt hic: nã q̃ tũ ad dãdã actionẽ, inſpicitur animus accipientis qui eſt contra eũ: q̃ tũ ad dãdã exceptionẽ, inſpicitur animus dãtis, qui eſt ſimiliter contra eũ. pro eo aũt non inſpiceretur: vt. l. cõtraria. ¶ Aduertẽ ergo, quòd in
3 hac. l. debes cõſiderare primò † ſpeciẽ cõtractus: & iſta impedit propter
4 errorẽ cauſæ: ſecũdò, dñij tranſlationẽ. & iſta † etiã impeditur propter er-
5 rorem cauſæ. tertiò † cõſumptionẽ: & iſta recõciliat dñij tranſlationẽ. nõ autem reconciliat contractum inualidum propter diſſenſum: vt hic. ſicut etiã non reconciliat contractum innalidũ, propter non conſenſum de rigore: vt vidiſtis in. l. ſi à furioſo. ſ. eo. quarto, eſt cõſiderãda actio: & in hoc inſpicitur animus accipiẽtis. inquantũ facit cõtra eũ. quintò, eſt cõſiderã da exceptio. & in hoc inſpicitur animus dantis, inquantum facit cõtra eũ: & ideò in duobus vltimis caſibus huius legis non oritur exceptio: quia neutrius animus tẽdit ad hæc. ¶ Quærit gl. ſuper prima parte legis, ſi pecunia nõ eſt cõſumpta, an cõtra vẽdicatẽ poſsit opponi exceptio? gl. dicit
a quòd ſic. & bñ. & eſt caſus in. l. ſi tibi dederim[a]. j. de do. ¶ † Quæro, qũo
6 poterit apparere de iſto diſſenſu? Rñd. ſi quidẽ partes ſunt concordes, in hoc q̃ diſſenſerunt non eſt dubium: & tunc ſtamus certo. ſi verò ſunt diſcordes: quia reus dicit q̃ ab initio fuit datum animo donandi vtroq; conſentiẽte: actor verò dicit, q̃ dedit animo mutuãdi: certè tũc erit neceſſe q̃ probetur diſſenſus: aliãs ſtatur ei quod vero ſimile eſt: vt. l. quoties in ſtipulationibus. & ibi no. de verb. ob. & l. inter ſtipulantem. §. j. eo. titu.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Actus agentium, quòd non debet operari ultra eorum intentionem.*
2 *Datum cauſa donationis: cauſa mortis, quòd poteſt reuocari.*
3 *Quando certum eſt factum promiſſum infra tempus fieri non poſſe, licet ſit actio nata, tamen exactio impeditur.*

LEX XIX.

b NOn omnis. ᵇ Actus † numerationis nõ operatur, vt
a quis obligetur vltra intẽtionem agentium. h. d. Primò, ponit dictũ. Secundò, illud probat per duo exempla. ſecũda ibi: nã & is. tertia ibi: & cum pecunia. ¶ No.
c quod dixi in ſummario. ¶ Secũdò. no. ᶜ q̃ datum cauſa † donationis, cauſa
2 mortis põt reuocari[d] &c. Quæritur † quid ſi intra tẽpus incœpit eſſe certum te facere nõ poſſe, an añ tẽpus potero agere. dicas ſic breuiter †, qñq̃
d 3 propter nõ factũ intra tempus volo agere ad certam pecuniam: qñq̃ volo agere ad intereſſe, quia nõ factũ. primo caſu, licet ante diẽ ſit purificatum debitũ: quia certũ eſt ante diem fieri non poſſe: & ſic eſt nata actio, tñ ſupereſt dies qui exactionẽ impedit. vt. l. illã ſtipulatione ſi calẽdis. de verb. ob. & in. l. cum ſtipulatus ſim mihi. eod. ti. & ſic poteſt intelligi hic: ſed ſi volo agere ab intereſſe: tunc, aut volo petere intereſſe: quia nõ inchoatũ, aut quia nõ factũ. vt. l. ſi ſtipulatus eſſem abs te. & l. ſtipulationes nõ diui dũtur. §. planè. & l. cõtinuus. §. itẽ qui inſulã. de verbo. obl. dic vt ibi. Bar.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Conſumptione facta per recipientem, uel per alium mutuum & ſolutio reconciliatur.*
2 *Ratio quare mutuum & ſolutio reconciliantur conſumptione.*
3 *Pupillus ſoluens debitum naturaliter & ciuiliter, non repetit.*
4 *Pecunia ſoluta per pupillum ſi eſt perdita, uel non conuerſa in utilitatem debitoris, q̃ pupillus liberetur.*

1 SI pupillus. Conſumptione facta † per recipientem vel per alĩ, mutuum & ſolutio reconciliantur. h. d. Diuiditur. primo, loquitur quando pecunia eſt conſumpta per recipientem. ſecundò. quando per alium. tertiò, ponit vnam regulam generalem. ſecũda ibi: quapropter. tertia ibi: nam omnino. ¶ No. quod dixi in ſummario. ¶ Secundò. no. rationem † quare reconcilietur mutuum conſumptione, & ſolutio. certè quia facto tradentis videtur ad conſumentem peruenire. vt hic in tex. ibi: ad eum qui accepit peruenire &c. ¶ Op. & videtur q̃ pu
3 pillus † poſsit repetere. vt. l. interdum. j. de condi. inde. Sol. ibi ſoluit debitum naturaliter tãtùm: hic, debitũ vtroq; ure. Quæro, dicitur hic facto eius peruenire? quæro, vtrùm intelligatur facto tradentis, vel recipiẽtis? Gloſſ. variat. veritas eſt quòd intelligatur facto dantis: ſicut dicimus cum mutuum reconciliatur vſucapione. vt. l. qui alienam. infra de donat. cauſa
4 mort. ¶ Secundò, quæro quid ſi pecunia eſt perdita. & non conuerſa in vtilitatem recipiẽtis, an pupillus liberetur, vel obliget debitorẽ? Gl. ponit opi. videtur q̃ non: quia pecunia erat pupilli: ergo ei petit. vt. l. pignus. C.

a ¶ Dederim. Adde Ang. & Bal. in lectura antiqua tenentes cũ glo. & etiam Pau. de ca. & Raph. Cu. in. d. l. ſi tibi dederim. & Alex. hic, licet aliq cõtrà.

b POMATES. ¶ Nõ oĩs Facit. l. obligationũ ſubſtantia. j. de actio. & oblig. & l. verũ. & l. qui iniurię. j. de fur. ad iſtã tamen regulã vide Bal. l. ſi abſentis. C. eo. ti. & eũdem. l. ſi procurator. in fi. appa. j. de cõdictio. indebi.

✣ POMATES.

c ¶ Secũdò no. Vide Ang. & Alex. in. l. ij. ĩ. iiij. col. j. de le. j. vide gl. c. vbi periculum. verſi. decem dieb⁹. de elec.
¶ Reuocari. adde dũ in glo. ponitur caſus, qñ donantẽ pœnitet, q̃ reuocatur donatio, q̃ illud venit limitan dũ, niſi donãs ſine herede decedat: qa tũ pœnitẽtia donãtis donationẽ non inſi ingeret, ſecundum Alex. q alle. Ang. in diſputatione ſua incipiente. Aſtẽſis miles. per l. primã. j. qui ſine manu. ad li. pue. & idẽ no. Ange. in. l. circa. §. ſicuti. j. ad l. falci. & in. l. qui Romę. §. flauius. vbi dicit hunc caſum eſſe inauditũ & ſub hoc caſu reuocationis ex pœnitẽtia, dicit etiam Alexã. cõprehẽdi poſſe caſum ſingularẽ, quem ponit Dy. ĩ. l. ſtichũ qui. dele. j. vbi dicit ſi cui teſtator volunt arie alienando rẽ legatã, videt reuocare legatũ. l. fidei cõ. §. ſi rẽ. de lega. iij. ita & eodẽ modo alienando volũtariè rẽ cauſa mortis donatam: quia donatio cauſa mortis poſt celebrationem regulariter ac cedit naturæ legatorum. l. Marcellus. §. j. de donati. cauſa mortis & hoc dictum dicit ſecũdum Bal. Alexan. fore aureum. Qui adde, inq̃ tum tangit, an per ſuperueniẽtẽ inimicitiam reuocetur donatio cauſa mor. no. per Specul. in titul. de
dona. §. j. verſi. qd ſi aliquis Baro. Quid autẽ ſi ille ad quem feudũ deuolui debebat tanquam ad proximiorem, conſenſerit, quod detinens feudũ illud donaret remotiori in gradu, qui fuit ingratus conſentienti. & copulatiue inimicitias ſecum: an ille qui conſenſit poſsit reuocare donationẽ, tã q̃ ipſe feciſſet mortuo donatore? Bal. conſuluit quòd ſic, eius cõſi. cccclxx. li. iiij. incip. Nobilis vir.

e ¶ Partem. Adde quod hic probatur, q̃ ſi quis in libello petat decem, & q̃ bet de quinque, debet reus in illis condemnari: & ab aliis abſolui. ſecundũ Paul. de ca. hic allegando ĝnotata¦ per Cy. in. l. vnica. C. de lit. conteſt. no. bal. in. l. qui vas. in prin. j. de furtis. cano. in. c. j. de lit. conteſt. Alexan. Tu adde Bal. conſi. cclxx. li. iiij.

f ¶ Dirimere. adde poſt Alexandin quantum concludit poſt Paulum de

Universidad de Deusto

ea.q causa suadente.iudex potest cogere partes ad compromittendum.arg.l.a quisimum. quod idem voluit Bal.consi.cxxvij.in.c.dominantibus.lib.iij.vbi etiam dicit, quod ille in quem compromissum est, si timet scandalum oriri, potest ex abrupto pronuntiare:& eadem die: quia omnia tolerantur propter publicam vtilitatem. & ille qui fallit, ne fallatur, vtiq; prudentia, nō calumnia: vt.l. fi.C. de pō.& auri.& l.cùm pater.§.titio.de leg.ij.

a ¶ Plura debita. a Sed quid si vnum est princi. aliud accessorium, vt sortis,& vsuræ : an vnum potest solui sine alio: Albe. de Ros. hic tenet q nō. per. d. l. tutor.§. Iucius. Idē tenet Salic. in. l. j. C. de solut. sequit Alex. qui alle. q nō. gl. in. l. vsuras. in fi. C. de vsuris. Bald. in. l. fed & si alia. j. de cōsti. pecu.& i. l. acceptā. i. xviij. q. C. de vs.& in. l. si traditio. vj. q. C. de act. empti.

b ¶ POMATES. d ¶ Aut totū. Vide Alex. l. si mihi & tibi. in. j.& ij. col. de leg. j.

c ¶ Tributa. adde secundùm Bal. hoc non idem esse in 5 collectis.

d ¶ Petere tātùm. Adde tu:& vide de hoc per eūdem Bar. in. l. in commoda.§. duabus. 1 ff. commo. Alex. de Imo. in. l. cum q̄dā puella. ſ. de iurisdom. iu.§. final. 2 & in. l. scire debemus. j. de verbo. oblig. late per do. Maria. in. c. dilecti. argn. xxix. q. iij. versic. circa tertium. extra de libel. obla. 3

e ¶ Loci. adde q p hoc dicunt Cy.& Alberi. hic in repe. fuisse determinatum in quæst. de vino vēdito, in Marchia: q dari debeat ferrarie,& agebatur ad rescissionē cōtractus, tanq̄ venditio facta eēt pro minº dimidia iusti pretij. iuxta. l. ij. de rescind. vendi. deberet attendi, quanti vinū valeret ferrariæ, bene facit. l. contraxisse. j. de act.& oblig.

f ¶ Debes em scire. Adde tu, q̄ lꝫ

testi. secūdū aliā,& habetur cōsideratio loci vbi debet solui, vel vbi petitur h. d. Diuiditur, prīo. dicit habendā rationē æstimationis, pter tēpus. secū dò propter locū. secunda ibi, interrogatus. Glo. ponit casum in terminis.

2 ideò dic vt in ea. ¶ Nota q̄ dixi in summario. ¶ No. † q̄ de loco ad tempus, vel de tempore ad locū, licita est argumentatio simile in. l. fi. j. de triti ca. ¶ Hæc lex habet duas lect. prima q̄ consideretur æstimatio à tempore quo petitum est in iudicio litē contestando:& hoc dicūt quidā, & tenent vt responsio aptetur interrogationi: quę de tēpore lit. cōtest. quæsiuit: de tempore verò petitionis extra iudicū, nihil dicit. Alij intelligūt, quòd cō syderetur tēpus q̄ petitum est, etiā extra iudiciū. & licet tex. hoc non exprimāt: tamē ipsi subaudiūt, & ita glo. ponit casum, tamen de hoc non curo: qa quācunq; lectu. teneas, ad idem tēpus reducit, propter solutiones contrariorū. ſ. vt insp iciamus tēpus moræ: & ideò, vt contraria bene aptemus ad tex. prosequantur istā lect. quòd inspiciatur tēpus moræ. ¶ Oppo. qñ mutuū dat, debet reddi aliud, non idē. vt. ſ. eo. l. iij. in prin. sed hic dicitur q̄

3 illud idē vinū petebatur, dū hic dicit, vinū q̄ mutuo & c. cum † quod, sit relatuum substantiæ: vt no. ſ. de sentē. quæ pro eo q̄ interest, ꝑfe. l. j. in gl. in ver. proferunt. & insti. de inuti. stipu. §. alteri. solu. quidā exponūt q̄ in quale. vel dic verius secūdùm Iacob. de are. & alios: q idē videt peti: licet petatur in genere suo: ꝓpter oīmodā similitudinē. vt dixi vobis. ſ. eo. l. ij. in prin. ¶ Et idem diximus in. l. ñ. ij. iij. iiij. &. v. de leg. ij. Si verò est vnum tantùm debitum: & tunc, aut pars debiti est liquida, & pars non, & tunc cogitur creditor recipere particularem solutionem, dūmodo pars illa tota offeratur. vt hic, & hoc causa minuendarū litiū. aut totum b debitum est liquidū, & non admittitur particularis solutio: vt hic. &. j. de vsur. l. tutor.§. Iucius. Fallit in. l. cùm hęres.§. itē si decē. j. de statulibe. & hoc fauore libertatis. Item fallit. C. de colla. fun. patri. l. placuit. fauore eorum qui ad tributa c soluenda tenentur. ¶ Quæro † quid econtra, si creditor qui tenetur recipere cētum, vult petere tantūm d decē. debitor vult q̄ agat ad intra centum, an creditor debeat compelli ad hoc, & an cogatur tota centum recipere. & gl. alle. Pet. videtur determinare q̄ sic. ne causæ continentia diuidatur. vt. C. de iud. l. nulli. &. l. j. ſ. de qui. re. ad eū. iudi. ea facit. l. ſi idem cum eo. ſ. de iurisd. om. iud. &. l. cum quædā puella. eod. tit. & ibi fortè dicā. ¶ Quæro, quomodo † cogatur creditor accipere debitum, cū in inuitum beneficium non conferatur. vt. j. de re. iur. l. inuito. respon. quòd illa pecunia poterit offeri: & posteà peribit piculo creditoris. vt. l. qui decem. in prin. j. de sol. ita dicit gl. & bene.

SVMMARIVM.

1 *AEstimatio uini debiti à quo tempore incipiat crescere, an à tempore moræ, uel tempore lit. conte. uel contractus, & nu. 4. de tempore contestationis litis, nu. 5. & tempore sententiæ, nu. 6.*

2 *Argumentum de tempore ad locum, & econuerso, quòd sit bonum.*

3 *Quod, quòd sit relatiuum substantiæ.*

7 *AEstimatio uini, uel frumenti debiti ex contractu garentigiato. an possit crescere post instrumentum confectum propter moram & remissiue.*

8 *Quando æstimatio rei debetur iure actionis, inspicitur tempus contractus: nec ultra crescit. & nu. 13.*

9 *AEstimatio rei, si debetur officio iudicis, & mora sit contracta tempore celebrati contractus promissionis, seu obligationis, attenditur tempus contractus.*

10 *Mora si non fuit contracta tempore contractus, & præcessit litis contestatio: inspicitur tempus moræ. si non præcessit, inspicitur litis contestatio. nu. 11.*

12 *Sententiæ tempus in æstimatione quæ fit per iuramentum in litem inspicitur.*

14 *Iudex non condemnat in alio, quàm sit petitum: nisi ex causa necessitatis. nu. 17.*

15 *Iudicis officio ad æstimationem denentur in obligatione dā di. nu. 18.*

17 *Libellus in materia huius legis quomodo formetur?*

19 *Sententiæ duæ in actionibus arbitrariis feruntur.*

LEX XXII.

VInum. Ista est famosa lex & bona & repetentes recitant hic materiam quæ ponitur per glo. in. l. in hac. de tritica. Ego autem ero contentus solum examinare quæ hic ponuntur per gl. materiam autē plenius dicā. d. l. in hac. vbi gl. ponit,& hoc dicit. A Estimatio † vini debiti, incipit crescere à tpe moræ. secundùm vnā lect. vel à tēpore lit. cō-

f

vnde tempus

vnde tempus contractus & moræ fuit idem: sicut dicimus in furto & rapina: vt. C. quod metus cau. l. j. C. de furt. l. subtracto. cum ſi. ¶ Venio ad tempus contestationis, † & assumo principium glo. & videtur quod debeat inspici tempus litis contestatæ: vt. j. de triti. l. finali. Solutio. si mora præcessit, inspicitur tempus moræ: vt hic. si verò nō præcessit, inspicitur tempus litis contestatæ: quia ex tunc incipit esse in mora: vt ibi. Et sic semper concordant, q̄ inspicitur tempus moræ.

4 ¶ Item opp. a & nunc intro tertiam partem glo. & videtur quòd inspiciatur tempus litis contest. in contractibus stricti iuris: vt infra. commo. l. iij. §. in hac. in fine. §. Solut. dic, ille. §. habet multas lectu. sed solutio vera est secundùm nostros Moder. quòd ibi prout loquitur de contractibus stricti iuris, in quibus dicit inspiciendā tempus litis contest. est verum, quo ad fructus: vt. j. eodem. l. cum fundus. in princip. sed quantùm ad æstimationem rei, inspicitur tempus moræ: ita loquitur hic, prout verò ibi loquitur in contractibus bonæfidei, est idem quod hic, etiam in fructibus, secūdùm Ioan. in quibus inspicitur tempus moræ. Idem in his, quæ habent in star bonæfidei: vt. C. in quibus caus. in integrum restitu. non est necessa. l. in minorum. Ista solu. non placuit Azoni. primò per textū qui ibi dicit, quanti ea res est: & sic loquitur de æstimatione rei, non de fructibus. Ideò ipse soluit aliter, quòd hic inspiciatur tempus moræ, vt tempus à quo: ibi verò inspiciatur tempus litis contestatæ, vt tempus ad quod. Incipit enim crescere æstimatio à tempore moræ, vsq; ad tempus litis contesta. & non vltra. ¶ Ista solut. non videtur vera: quia secundùm hoc efficeretur res usu melioris conditionis, per contestationem. contrà. l. non solet. j. de regu. iuris. Vnde alij volentes sustinere istam opiū. Azo. dicunt, quòd tempore contestationis res erat perempta: vt. d. §. in hac. hic verò debebatur quanti

b tas, quæ perire non potest. Certè b ista solut. non est vera. nam si res est perempta, non crescit æstimatio vltra: quia crescere nō potest: non autem est

d hoc propter naturam contractus: sed tex. in. l. contraria, dicit quòd hoc est propter naturam contractus: ergo & c. vnde intellige finem illius. §. prout intellexit Ioannes, scilicet in fructibus. principium verò vbi dicitur, quātì ea res est. intellexit Guli. de cu. quòd loquitur de æstimatione rei. quod satis potest sustineri: vt. j. dicam. Contra hoc tamen quod dictum est de fructibus, videtur. suprà de rei vendi. l. fructus. la. j. Solut. ibi petebam quod erat meum, sed quod, suprà dixi. loquitur quando petebam mihi debitū.

¶ Sumus expediti de secundo, scilicet de tempore litis contestatæ. & istæ oppositiones non ita directò tanguntur in glos. ¶ Venio nunc ad tempus

6 sententiæ: † dicitur hic, quòd inspicitur tempus quo petitur & c. Oppoñ. imò videtur, quòd debet inspici tempus sententiæ: vt. j. commo. l. iij. §. in hac. in princip. Solut. quidam exponunt, ibi inspicitur tempus rei iudicatæ: id est, tempus moræ, quæ potuit iudicari. Et hoc tenet Petrus. Alij vt Guliel. intelligunt ibi propriè, & respondent, quòd ibi loquit de æstimatione rei q̄ est secundùm affectionem, per iuramentum in litem. & tunc inspicit tps, sniæ: hic de æstimatiõe rei quæ fit secundā veritatē. quo casu, inspicitur quanti plurimi fuit à tempore moræ. & hoc satis placet. ¶ Oppono de. l. in hac. infrà. de tritica. & l. Iulianus scribit si hominem. de rei vendicat. vbi dicit, quòd debet inspici tempus sententiæ. Solutio. duplex est tempus. est enim tempus à quo: & istud est semper tempus moræ: vt hic. Aliud est tempus ad quod: & istud est tempus sententiæ, vt in contrariis. Inspicitur enim quanti, plurimi fuit, à tempore moræ: vsq; ad sententiam: non post, secundum quosdam. Alij vltramont. contrà: quòd examinabo in. d. l. in hac. quia glosſ. hic non tangit. Et istud est multum vtile scire: cum secundùm † statuta Italiæ, instrumenta guarentigiata, & alia instrumenta habeant vim sententiæ diffinitiuæ: & mandentur executioni: sicut sententia diffinitiua. Nam secundùm istam opinio, videtur quòd æstimatio vini, vel frumenti debiti, ex quo tale instrumentum apparet, non possit crescere propter moram post instrumentum confectum, ex tali contractu: cum à die celebrati contractus videtur condemnatus. quod an sit verum, ibi dicam. ¶ Reassumo c ergo breuiter cum quæritur, quod tempus inspiciatur circa æstimationem rei. Aut quæris de tempore à quo: aut de tempore vsq;

8 ad quod crescat æstimatio. Primo casu, † aut æstimatio debetur iure actionis, & inspicitur tempus contractus, nec vltra crescit: vt. l. fundum cornelianum. de noua. & l. si hominem infrà mandā. † Aut æstimatio venit iudicis

9 officio: & tunc, aut mora fuit contracta tempore celebrati contractus, vel promissionis, seu obligationis: & inspicitur tempus contractus, vt. d. §. si per venditorem. in. l. ratio infra de acti. empt. & l. subtracto. C. de furt. cum

10 si. † Aut non fuit tunc contracta mora: & tunc aut mora præcessit lit. contesta. & inspicitur tempus moræ: vt hac. l. & l. si sterilis. §. cū per venditorem.

11 de actio. empt. † Aut mora non præcessit, & inspicitur tempus lit. contest. vt. l. fi. j. de tritica. & hoc est verum in æstimatione, quæ fit secundùm veritatem. In æstimatione † verò quæ fit secundùm affectionem, per iuramentum in litem, inspicitur tempus sententiæ: vt. l. ij. §. in hac. in fin. commo.

13 ¶ Si verò † quæris de tempore, vsq; ad quod; & tunc, aut æstimatio venit iure actionis: & tunc inspicitur tempus contractæ obligationis, nec vltra progreditur: vt dictum est. Aut venit officio iudicis: & tunc, aut res periit ante sententiam: & tunc inspicitur quanti plurimi fuit vsq; ad diem, quo res periit: vltra, non: quia vltra æstimatio non potest crescere. vt hic not. in glosſ. secundùm vnam sol. Si verò res durauit, vel erat quantitas, quæ perire non potest: tunc crescit æstimatio vsq; ad sententiam: vt. j. de triti. l. in hac.

Anautem.

Jassoun n. 17. infra n. 19. Impress.

hæc sol. Bart, cōiter reprobetur: vt hic per Moder. tū pro ista sol. bat. d. meus hic tex. in. §. cū aut. insti. de emp. & vendi. & in. l. fi. j. [illegible] j. cul. & cōmo. rei vendi. vbi dicit, q̄ periculum est emptoris pretio non [illegible] Iusto. sed in. §. fi per venditorem. est venditoris, ergo pretium erat solutū. vn

¶ Secundò, quia nō plus operant verba cū factū. l. de quibus. ſ. de le. sed ex sola interpellatio ne oblato ptio vē ditor constituitur in mora. l. Iulia. §. offerri. ſ. de acti. emp. ergo pariter & fortius per solutionem. & sic ex facto.

¶ Tertiò, nā mora in regularis est potens, vt vsuræ debeantur iure actionis. l. ait Prætor. §. sed hodie. ſ. de mino. vbi gl. in verbo, vsuras. li er go hoc est in vsuris odiosis, fortius erit in æstimatione q̄tū plurimi, q̄ pariter debetur iure actionis, in cōtractu bonæfidei. l. j. in princip. j. de acti. empt. Et hoc modo posset saluari ista solu. Bar. & ad text. in. l. in minorū. C. in quibus cau. in integ. restitut. qui videtur multum obstare: vbi fauore minoris ætatis re ipsa sine interpellatione mora cōmittitur: ergo nō est verū in omni persona: & sic in minore responderi potest, q̄ in emptione, & venditione non sit speciale in minore. l. Iulianus. §. ex vēdito. suprà de acct. empti. &. l. cura bit. C. eodem tit.

per Barto. hic alleg. sed bene in alijs contractibus. Vel secundò potest dici, quod speciale sit in minore, quòd in mora constituat emptorem re nō tradita, sed tradendo rem cum fructibus. vt in. d. l. in minorum. sed maior id facit in re tradita tantùm. ita dicit Bart. ibi in. ij. oppo. quem vide & ad rationes Mod. hic, & maximè do. Alex. vide quę notaui ad Alex. hic in. iiij. col. in ver. præterea opi. Gui.

a ¶ Itē op. Adde tu circa istam opi. Bar. quia gl. non assumit hoc cōtrarium contra tex. sicut facit Bar. sed gl. per illum. §. in hac aduertatur solutioni dictæ. ad. §. cum per venditorem. vt ex verbis gl. percipi potest, & perpendit hic. d. meus.

b ¶ Certè ista sol. Adde tu pro solutione. d. §. in hac. Et vide quæ dicit Bartol. in. d. §. in hac. in. vn. lect. licet malè referatur à do. Alex. hic. & vide quę posui hic ad Alex. in fin.

c POMATES. ¶ Reassumo. vide Cremo. notabili suo. nu. iiij.

d POMATES. ¶ Nō ob. Hāc eandem limitationem posuit Bart. ad istā regulā, q̄ non debet fieri cōdēnatio in aliud, q̄ est petitum, nisi ex cā necessitatis. l. stipulatiões nō diuiduñ. co. iij. in fi. & l. si fertū. §. fi. hic alle. pereū. j. de verb. obl. Pro qua facit q̄ d̄ volunt ipsemet Bar. l. si q̄ d̄ ex Pāphila. in vlt. notabili. p illū tex. j. de leg. ij. Pro cuius cōfirmatione, adde bñ facere, q̄ d̄ no. Bar. l. fideic. per illum tex. §. fi. secuo. in fine. de leg. iij. vbi dicit. q̄ iudex nō pōt in alio cōdēnare, q̄ q̄ d̄ est petitū, q̄ d̄ id pōt præstari, iure, vel consuetudine permittēte: secus verò vbi ius, vel cōsuetudo id prestari nō pmitteret: qa tunc iudex poterit condēnare in alio, q̄ quod est petitū. Adde ēt bñ facere: qa licet in iudicio diuisorio petat diuisorio bonorū cōiunctū tē potest iudex vni rē aliquā, vbi non cōmodè posset diuidi, adiu-

Universidad de Navarra

...ci verò ...gni...ionem, iu... ...§.pe.instit.de offic.iudic. Et vni vsumfructũ: alteri verò proprietatẽ. l.v.& ibi Flo.no. p limitatiõe istius regulæ. suprà de vsufruct.

a ¶ In gl. *Dicit Roma.* colligi ex gl. q̃ in causis in quibus nõ requiritur libellus, si contingat, pduci libellũ etiã ineptũ, nõ vitiabit. & dicit Alexan. quod Bal. in l.& sine scriptura. C. ad treb. ad hoc ponderat istãglo. a & idẽ tenere Bar. in extraug. ad reprimendũ. in ver- 18 sic. figura. & Bal. in.l.j.in. ĩj. col. C. de excep. rei iudi. Ant. de but. in. c. j. de li. obl. & ficit secundũ ipm, q in simili voluit glo. no. insti. de libert. §. multis modis. in versic. in transitu. & qd voluit glo. in. l. qui testa. §. p contrariũ. s. de testa. Dicit etiã ex hoc inferri, q licet dicam⁹ sniam nullam, qñ est lata super inepto libello vt est glo. insti. de ob. in princ. tñ falsit vbi non requiritur libellus. Tu adde q Ro. idem firmauit consi. mihi. cccxcvij. vbi al leg. Bart. vbi š. & hanc gl. tex. in. l. si stipuler. de verb. obliga. & text. in l. cum tabulis. j. de 1 his qui. vt indi. & 2 ibi tenet, quod cũ 3 per statutum est 4 data forma incitãdo: tñ si illa omittitur in causis, in quib⁹ potest procedi summariè, & de plano. non ha- b bet vitiare actum. 1

let minus: & sic interest mea habuisse vinum vel frumentũ, tpe debito: quare peto te condẽnari ad dictũ frumentũ, vel ad vinũ: & ad id quod mea interest dictũ frumentũ, vel vinum, dicto tpe habuisse: habita ratione æstimationis quanti plurimi fuit à tpe moræ: & quanti plurimi interesset vsq; ad sniam. ¶ Si verò mora nõ præcesit libellũ, tunc potes formare libellũ simpliciter, & dicere: peto eum cõdẽnari ad dictũ frumentũ: vel ad vinũ: & tunc si æstimatio incipiet crescere pendente iudicio, & tpe sniæ valeret minus: posses implorare officiũ iudicis, vt eũ condẽnet, quanti tua interest tibi solutum fuisse à tpe moræ: habita rõne æstimationis, quanti plurimi fuit pẽdente iudicio: vt. l. ediles. §. itẽ sciendum. de edil. edi. Tñ cautius est, quod in ipso libello ab initio ppo- natur sic: peto eum cõdẽnari ad dictũ frumentũ: vel vinum. verùm, qa æstimatio dicti frumẽti, vel vini, posset crescere, & decrescere pendẽte iudicio: ideò peto eum condẽnari habitar rõne quanti plurimi fuerit pendente iudicio. Et ista est vera practica, quam glo. tua vr ponere. vide eam: & not. ibi: sed q̃ro &c. ¶ Procedo in gl.ª & contra practicam videt. j. de cõdi. fur. l. in re furti. vbi vr quod æstimatio posit peti iure actionis. Sol. dicit gl. quod ibi est spãle odio furum. Istud nihil est dicere. Tu dic, quòd hic loquit in obligatione dandi, in qua nunq; post morã succedit obligatio ad æstimationẽ: imò ipsa res debet peti: vt. l. si seruum. in fi. j. de verb. obli. In cõtrario verò loquitur de obligatione rem restitui, seu rem tradi. ¶ Et qualiter interesse succedat in obligatiõe, & in petitione, qñ sumus in obligatiõe facti, & in obligatiõe rẽ restitui, seu rem tradi: dic vt plenè examino in repetitione. l. stipulationes nõ diuiduntur. de verb. obliga. Alij verò dicunt, q in casu nostro põt æstimatio peti iure actionis. Nec ob. l. fi. de fideic. li. & l. si seruum. §. fi. de verbo. obligatio. quia ibi loquitur, quando erat debita species: hic verò quando erat debita quantitas. Istud non placet: quia fateor quòd in quantitatibus põt solui vna quãtitas pro alia, seiusdem generis: qa videt idem: vt. š. eo. l. ij. in princ. sed quod posit peti, vel solui æstimatio in pecunia, pro quantitate vini: hoc non reperit iure cautum. esset ergo agere sine actione, vt dixi. Alij dicunt, q primò fit condemnatio ad vinũ: & si vinũ non soluitur, ad æstimationem deuenitur, in illa nouũ iudicium inchoando. Sed trussa est: quia duæ sententiæ non feruntur, nisi in actiõibus arbitrarijs, in. l. j. in prin. & ibi glo. ij. j. de act. empt. sed certi condictio ex mutuo, non est arbitraria: ergo &c. Tene ergo practicã quam glo. ponit, vt veriorem. ¶ Oppo. de. l. ratio. §. fi. j. de act. emp. Solu. quòd hic dicitur, inspici locũ, vbi est petitum: intellige si legiti mè ibi poterat conueniri. Barto.

SVMMARIVM.

Restituere quis tenetur, quod ad se ex re aliena peruenit.
Concludendum in actione neg. gest. qualiter sit?
Legis, si eum seruum, remedium, an re extante locũ habeat?
Commodatum aut depositum, si uendideris, ad quod sit mihi agendum?

LEX XXIII.

SI eum seruum. Ille ad quẽ puenit pretium rei meæ, ad id restituẽdũ re perempta certa cõdictione tenet. h. d. ¶ Not.ᵇ q̃ teneris mihi ad restituendũ, qd ex re mea ad te peruenit facit. j. eo. l. si & me & titiũ. ¶ Quæro, quæ est ista cõdictio rũ. certi cõdictio gñalis, vt faciat ad titu. ¶ Quero, tunc cũ certi cõdictio gñalis cõpetat, vbi aliàs põt peti certum. vt. š. eo. l. certi cõdictio. in prin. quæ est illa actio, q̃ cõpeteret, cũ qua isto casu concurrit hæc certi conditio gñalis? Glo. dicit, q est actio neg. gest. habendo venditionem ratam in subsidium re perempta: vt. l. mater. C. de rei vendit. & š. de neg. gest. l. fi. hoc est verum in se. sed non placet 2 q̃tùm ad hanc. l. Nã medium p quod concluditur in actione nego. gest. est: qa negotium ad me pertinet aliquo ex quatuor modis. de qbus per gl. in. l. si pupilli. §. item quærit. ver. itẽ ait. in verb. ipso gestu. š. de neg. gest. sed in. l. nostra ponit aliud medium, scilicet: qa ex re mea factus est locupletior: ergo nõ loquit de acti. neg. gest. Dico ergo q vẽditionem possum habere ratam in subsidiũ: & habebo actionem nego. gest. cum qua concurrit certi cõdictio gñalis, non per hãc. l. sed per regulam gñalem positam in. l. certi cõdictio. š. eo. Itẽ potero nõ habere ratã vendi tionẽ, fortè pro modico factã: imò dico q̃ noluissem te vendidisse rẽ meã: tũ qa vẽdidisti, & res est perẽpta: & ex re mea puenit pretiũ ad te, æquũ est q restituas: cũ apud te sit sine iusta cã, vñ dico, qd non cõtra eũ cõpetit cõdictio sine cã, ex æquitate: vt. l. si me & titiũ. j. eo. cũ qua concurrit certi condictio. & hoc est q dicere vult iste tex. ibi: quasi ex re tua &c. ¶ Procedo in gl. quæro, vtrũ re extãte habeat locũ hæc. l. Quidã dicũt qd sic. gl. dicit q non: nisi haberes causam à me: vt quia solui indebitũ: vel esses meus procurator, tu qui vendidisti: vt. j. de condi. inde. l. si nõ sortem. §. libertus. in. l. in summa. §. in frumẽto, eo. ti. ¶ † Hic aduerte in eo quod dicit, q re extãte nõ habet locũ condictio ex ista. l. verũ dicit, quia cessat æquitas: nã donec res extat, tu potes eã vendicare ab emptore: sicut à me: non est ergo æquum: q petas pretũ cũ possis habere rẽ. Qd intellige verũ nisi dñs habuerit vẽditionẽ ratã: tunc enim habendo ratã, pdit dñium: vt. l. mater. C. de rei vẽ. & transfertur in ipsum possidentem: & hoc faciendo gerit vẽditoris negotiũ ipso gestu, qui tenetur re euicta, & sic haberet dñs cõtra eũ actionẽ neg. gest. vt. d. l. mater. & ibi dixi. ¶ Et aduerte: quia dico, q dñs habet actionẽ neg. gest. nõ qa ratã habuit vẽditionẽ: qa illud nõ, pdest nisi re perempta, vel pscripta: sed qa ratũ habendo dñium transtulit. Istud em transferre est negotium, quod parit actionẽ neg. gest. vt plenè dixi in. d. l. mater. & dicam in. d. l. fina. de nego. gest. ¶ In eo verò, quod dicit, nisi habeas cãm à me: vt in §. libertus. aduerte, vt intelligas: qa hoc non est gñale. Nam in condictione indebiti, non tenet qs ad rẽ quæ sibi data est: sed ad id in quo factus est locupletior. vt. j. de cõdi. inde. l. nam hoc natura. re ergo vendita factus est locupletior in pretio: meritò tenetur ad pretium: vt. d. l. si nõ sortẽ. §. libertus. & l. in summa. §. in frumẽto. eo. tit. facit quod not. in. l. in hac. fi. magnæ gl. j. de tritic. sed si poneres in alijs contractibus: puta † commodaui tibi librum, vel deposui apud te, tu illum vendidisti: certè non habeo actionẽ ad æstimationẽ, seu ad pretium, sed agã ad rem: tũ si rem nõ poteris restituere: deuenitur ad æstimationem p officium iudicis. ad æstimationẽ dico veram, nõ ad pretium venditionis: vt. j. cõmo. l. iij. §. fi. redd. ita. & j. depos. l. j. §. fi res. & in. §. si rem depositam. ¶ Quæro, hic loquitur qñ ille, qui vendidit, habuit causam lucratiuam: quid si habuit causam onerosam? Glos. dicit aliter, & bene: vt. C. de rei ven. l. mater. An autem pretium succedat loco rei gñaliter: dicam in. l. si & rem & pretium. š. de pe. hære.

4

LEX XXIIII.

SI quis certum. Ex stipulatione conti nente certum, oritur certi cõdictio. h. d. ¶ Opp. de. l. si pacto quo pœnam. C. de pac. gl. soluit. dic vt ĩ ea. ¶ Opp. de. l. j. C. de rei vxo. actio. fol. vt in gl. ¶ Opp. de. l. certi cõdictio. in pri. š. e. ibi ex certo cõtractu &c. solue vt in gl. ¶ Quæro, vtrum ex stipulatione cõpetat certi cõdictio speialis? dic vt dixi in. l. certi condictio. š. eo. ¶ Quæro qñ in stipulatione est incertum, qua actione peteẽ? Rñ. actione ex stipulatu: vt hic innuitur. & insti. de verbo. obliga. in princi. ¶ Vltimò hanc. l. declara vt dixi in. l. certi condictio. š. eo.

LEX XXV.

CREditor. Mutuans in refectionem, habet priuilegium. hoc di. materiam huius dic vt in glo. & bene.

LEX XXVI.

SI pecuniam. Per procuratorẽ quærit actio militi dño: sicut per tutorem & curatorem minori. h. d. ¶ Op. q in milite non quæritur

POMATES.
b ¶ Nota quòd. Facit & bene. l. & q seruo. in fine. C. quod cum eo.

a ¶ Vt. l. secunda. Adde quòd communiter idem tenent docto. hic Cy. Bal. Ang. & Sali. in. d. l. ij. Rom. in. l. stipulatio ista. §. si stipuler. j. de verb. obliga. & cum istis transit. Alex.

b ¶ POMATES. ¶ Ciuitas. Vide Panor. consil. vij. in primo dubio in secundo volu. Soci. consi. xv.

POMATES.

c ¶ Quod ciuitas. Istud autem arg. Bar. compleas sic: bonum est arg. de delictis ad contractus, & econtra. l. omnẽ. in princi. š. de iudic. Sed ciuitas obligat delinquendo. l. metũ. §. a animaduertendũ. hic allega. ergo & contrahendo. Vltra responsionem Bart. ad hoc argumentũ, quod est, qd cõtrarium loquitur quando ciuitas ipsa delingt, & quòd idem est. l. in. l. nostra, qñ ipsa peteret mutuum, non autem administrator. Respondeo, quòd ista lex loquitur solũ in contractu mutui. Secũdò, quòd istud argumentũ de delictis ad contractus, habet solũ in priuatis personis, non autem 10 in priuilegiatis, de quibus nostra lex loquitur. Tertiò, 12 quòd non est simpliciter verum, q ciuitas delinquendo obligetur: quia intelligere debes hoc dictum Bar- b toli hic, secũdùm quod intelligit, & declarat ipse. l. aut facta. in fin. in vlt. c colũ. j. de pœn. in versi. vlterius quæ 1 ro. q teneatur ciuitas delinquẽdo prius communicato consilio, quę deliberauerat commit tere delictum. & videas quę ibi scripsi ad Bartolum. Istud idem priuilegiũ quod habet in contractu mutui, vt sit necesse ad hoc, vt obligetur, quòd probetur versum in eis vtilitatem datur etiam minori. l. prima. C. si aduer credi. & Ecclesiæ: vt patet in authenti. hoc ius porrectum. hic allega. per Bartol. & est text. c. quod quibusdam. de fideiusso. & nota. c. j. de deposi. alijs autem priuatis non datur. Intellige tñ quòd istud priuilegiũ, datur ciuitati in contractu mutui passiuè: hoc est quando sibi pecunia mutuò datur, non autem acti uè: hoc est, quando ipsa dat mutuò pecuniam: quia tũc non est magis priuilegiata, quàm alia persona priuata lege nihil. infrà. ad macedonia. & in hoc est magis priuilegiatus minor, qui & actiuè & passiuè est priuilegiatus lege verum. §. finali suprà. de mino. & ita dicit gloss. d. l. nihil.

d POMATES. ¶ Notandũ. Inquantũ aũt Bar. concludit, quod ciuitas non solũ potest syndicũ creare, ad obligandum cõmune & populũ: sed etiam ad oblig. personas singu. & eorũ bona. Adde q idem tenet ipse Bar. l. sicut. š. qd cuius. vniuer. & l. pe. & ibi Bal. C. de dona. inter virũ & vxo. & l. iij. in princi. & ibi Moder. maxime Alex col. vij. de re iud. Barto. l. j. vij. colum. š. Quod cuius. vni. & Ang. hic. & Raph. cu. l. continuus. §. cum quis. j. de verb. obliga. Contrarium tñ tenet Bal. sibi contrarius. l. ij. C. ne fil. pro pa. quem refert & sequitur Paul. hic. d. l. iiij. & Salic. hic. & contra Barto. arguit Alexã. consi. xliij. inci. viso themate. penulti. col. Et præcipuum eorum fundamentum est: quia ciuitas non potest obligare singulas personas, nec eorum bona, nisi expresse consentiat: nec etiam contrà eos conde. re. ll. nisi causa subsistente. l. si priuatus, infrà. qui & à qbus. l. toties, infrà. de pollicita. & est bo. text. l. antiochen. j. de priuile. credit. & l. venditor. §. j. constat. š. commu. prædio. quod tamen limita. vt per Paulum de castro. hic. ¶ In isto autem passu, ego sic dicerem, quòd aut ciuitas constituit syndicum, vt obliget solum personas particulares in specie. vt puta duas: & tunc dico Bartol. non bene dicere: quia illis non consentientibus, non possunt obligari: cũ

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas pro mutuo facto administratori, quando teneatur? & nu. 7. & nu. 8.*
2 *Concilium ciuitatis quod repræsentet totam ciuitatem.*
3 *Contractus omnis factus ab eo, qui habet potestatem. l. condendæ, habet uim legis. & nu. 6.*
4 *Pacta facta in cõtractibus ciuitatis habentis potestatem. l. condendæ, quòd possint allegari in iudicio contra quoscunque, quos statuta ciuitatis ligant.*
5 *Syndicus si fuit constitutus per concilium ad obligandum commune, & populum, & singulares personas, pro ali quo contractu, quod singulares personæ pro tali cõtractu poterunt conuenire.*
9 *Administrator ciuitatis, recipientis pecuniam mutuò, qua actione teneatur, si pecunia non est uersa in utilitatem ciuitatis?*
10 *Administrator ciuitatis, qualiter cõueniendus?*
11 *Dispositio huius. l. quòd habeat locum in omnibus collegijs quæ per alios reguntur.*
12 *Creditor, qui mutauit administratori ciuitatis, quòd probet pecuniam uersam in utilitatem ciuitatis, Ecclesiæ, uel minoris. & nu. 14.*
13 *Pecuniam in ciuitatis, Ecclesiæ, aut minoris utilitatem uersam esse, qualiter probandum sit?*

LEX XXVII.

CIuitas. b Ex mutuo facto administratori ciuitatis, cõuenitur ciuitas, si est in eius vtilitatem conuersum: aliàs ipse administrator. h. d. & est bona lex. Oppo. quod ciuitas ipsa obligẽt, sicut obligat delinquẽdo: vt. š. qd metus cã. l. metũ. §. aiaduertendũ. ¶ Pro hui⁹ † declaratione, debetis aduertere: qa ista materia est, quotidiana, & vtilis: dic q̃ñ acce 2 pit pecuniam mutuò ipsa ciuitas, seu cõciliũ, quod tõtam ciuitatem repræsentat: vt no. C. quæ sit lõ. cõ sue. supr rub. isto casu puto indistinctè quòd ciuitas obligetur. argum. d. §. animaduertendum. Et qa potest ciuitas circa alienationem rerum suarum facere legem à quam vult: vt. l. prohibere. §. planè. ff. quòd 3 vi aut clam. Et iste contractus † & omnis alius qui fit ab eo, qui habet potestatem. l. condendę, habet vim legis: vt. l. Cęsar. de pub. & l. p e. C. de dona. inter vir. d & vxorem. quod est notandum⁴. ¶ Et per hoc dico 4 † p pacta quæ apponuntur in contractibus, quæ fiunt cum hac ciuitate, possunt allegari in iudicio, tanq̃ statuta contra ciues huius ciuitatis: & contra e omnes quos ligarent statuta. Per hoc etiã dico e † quòd 5 si concilium facit syndicũ ad obligandũ cõe & populum: & etiã singulares personas, & res pro aliquo cõtractu communis: quòd singulares personæ ita potent conueniri: ficut si de hoc esset factum statutum. Non em hoc ex solo contractu iure obligatiõis procedit: quia cũ alia persona sit populus, & alię personę singulares ipsius populi, non põt vnus alterum 6 obligare: sed hoc procedit ex vi legis: quia talis † f tractus habet vim legis f vt dixi. ¶ Quandoque non 7 accipit † concilium pecuniam mutuò: sed administrator ciuitatis, vel syndicus: tunc si quidem est ei hoc specialiter concessum, vt pecuniam mutuò accipiat: & tunc obligabitur ciuitas: licèt non appareat conuersum in eius vtilitatem: vt. l. habebat. in princip. j. de institor. Sed si erat ei concessum vt acciperet pecuniam mutuò, in certam causam: tunc puto quòd sufficiat, quòd tempore, quo mutuò accepit pecuniam, asserat se in dictam causam recipere: licet nõ appareat in illam causam esse conuersam: vt. j. de exerci. l. prima. §. non autem. ver. sed & si in pretijs. & ita videtur sentire Azo in summa de exercitoria. & Innocen. in. c. fina. de fideiuss. quod apparet manifestè, quoniam mandatum implet: fuit enim sibi concessum, vt pecuniam mutuo acciperet in talem causam: & hoc fecit: & vltra non habebat quærere creditor. ¶ † Quandoque⁸ nõ habet speciale mandatum 8 ad accipiendum pecuniam mutuò: sed est ei concessa simpliciter administratio ciuitatis: tunc loquitur 9 ista lex, quòd accipiendo pecuniam mutuò, obligetur ciuitas, si in eius vtilitatem probetur pecuniam esse versam: aliàs secus. facit. d. l. j. §. non autem. š. allega. & C. de sacro. sanct. eccle. auc. hoc ius porrectũ. & C. quando ex facto tu. l. si in rem. facit etiam quod particulares personas, quòd non valeat in. l. quisquis⁹. C. quo. appel. non reci. & in. c. cum ordinem. de rescrip. & tenuit hoc etiam clarè Barto. d. l. omnes populi. in dicta. q. & d. l. fi. col. j. in. d. ver. sequitur.

e POMATES. ¶ Dico. Adde Alexan. consi. xliij. col. penulti. j. volu. vbi tenet contra Barto. hic. vide Ancha. consil. xiij, aliàs. cxxxj. incipi. super dubio. & Ancha. consil. cxlv. incip. optimis rationibus. & in repe. c. canonum statuta. xj. qõ. quem sequitur Alexand. consi. xxxvij. incip. visa facti narratione. vlti. col. Si autem crearetur syndicus, vt posset obligare in genere subditos: non restringendo se ad istum vel illum: tunc est distinguẽdum: quia aut non subest cã. & tunc non poterit obligare personas particulares: aut subest. & poterit: quoniã ciuitas & Principes possunt auferre bona, & iura priuati, cum causa: vt voluit Bar. l. fi. C. si contra ius vel vti. publ. & ibi gl. & in proœ. huius libri. col. j. ver. dicit hic. & istud vltimum tenet Fulg. & Ro. hic in vlti. q.

f ¶ Vim legis. Adde inquantum Alex. dicit quòd opi. Barto. & sequacium procedit in ciuitate non recognoscente superiorem: consulta per Bal. consi. ccliij. inci. casus talis. lib. ij. & per Ro. consi. cccx. vbi ponit, quòd ciuitas potest donare res subditorum, si ciuitas obtinet locum Principis. per Ange. consi. cclxx.

g POMATES. ¶ Quandoq. Pro ista conclusione, quòd quãdo administrator habet simplex mandatum ad accipiendum pecuniam mutuò, in certam causam: q sufficiat si administrator tempore, quo pecuniam recipit, fateatur se in dictam causam recipere: licet non probetur in illam cãm conuersum. Bene facit illud quòd tenet ipse Barto. l. doli mali. ij. col. versi. per hoc induco. j. de noua. & in authen. hoc ius porrectum. ij. colũ. in fi. C.

de fac. sanc. eccl. & cum Bar. transeunt cõiter hic alij scriben. licet Fulg. & Ro. aliqualiter ipsum impugnent.

a ✣POMATES. ¶ Quæ no. Et circa cõclusionẽ istã. vide Bar. l. principalibus. ad fi. j. e. in quibus declarat, in quibus officialibus habeat locũ. l. nẽa.

b ¶ Qua actione. Adde eundẽ Bar. realiumentẽ hic dicta eiꝰ, consilio mihi cxij. inci. Viso pũcto. & Pau. de ca. consil. vlti.

✣POMATES.

c ¶ Docet. Vide Bar. cõsi. xcij. &c. 9

✣POMATES.

d ¶ Si verò. An autem lex ista procedat tantũ in pecunia numerata, an etiã in alijs rebus mutuabilibus? & an in cõtractu mutui tm̃, & an ī alijs contractibꝰ? Circa primũ dic q̃ bal. l. singularia. i. xiij. specialitate. s. eo. tenet q̃ habeat locũ tm̃ in pecunia numerata stricte, & non in alijs rebus mutuabilibꝰ. quem tñ non credo bene dicere: qa textus noster dicit, q̃ mutui datione obligari põt, nõ restringẽdo se ad pecuniã numerãtã: sed mutuum cõsistit etiã in alijs rebus. l. ij. §. mutui. s. eo. Non obstat verbum, pecunię positum in tex. qa quando sumus in materia non odiosa, terminus pecuniæ, largè accipitur pro rebus mutuabilibus. Bart. l. singularia. in. iij. colum. ver. & adverte. s. eo. & in. l. talis scriptura. & ibi doc. j. de leg. j. Ex quo vr̃ Bald. in fine illius specialitatis in sequ. col. mutare sniam. Circa secundũ dic, q̃ gl. l. j. C. de rei venden. rebus ciuitatis. lib. xj. tenet q̃ sic, sed reprobatur per Bar. & doct. ibi: & p Inno. & cano. c. j. de postu. & p Bal. in auc. hoc ius porrectũ. C. de sac. san. ec. Pau. & Roma. hic in fi. Et q̃ imò hęc. l. non habeat locũ in alijs cõtractibus, probo: nã ciuitas & minor æquiparantur. l. respublica. & ibi gl. & Bar. C. ex quib. cau. maio. modo minor non habet priuilegiũ, nisi in contractu mutui. l. j. C. si ad uer. credi. ergo idem in ciuitate, cum parificentur. vt. s.

e ✣POMATES. ¶ Sed q̃ro. Vide q̃ scripsi ad Bar. l. qui semel. j. de decre. ab ordi. faci. hanc opi. q̃ omnis cõtractus celebratus à Principe vel habenti potestatem. l. condendæ, habeat vim. l. & posit alleg. in judicijs: tenet Bar. in. l. Cæsar. hic alleg. & l. si vnus. §. pactus ne peteret. in vlt. colum. s. de pact. Bal. & pau. l. j. in prin. s. de consti. prin. vnde dicit albe. in. l. j. s. de here. vel act. vendi. quod similes contractus habeant vim. l. publicę. Et huic regulæ adde, quòd primò concludit a lex. consi. cccxxvj. incip. in hac causa & lite pen. col. ij. & idem Bal. c. ad audientiam. de præscrip. & in. c. j. qd sit inuestit. ange. in. l. officium. circa fi. de rei vendi. quia similes contractus habent vim. l. vt. s. sed per. l. transfertur dominiũ sine traditione. bal. in. l. j. in primo notabili. C. cõia de leg. idem bal. in. l. fi. C. de sac. sanc. eccl. in. iij. col. & idẽ. c. ij. in vlti. col. de noua for. fide. Cano. in. c. cum dilectus. de cõsue. an tñ per contractum principis, transferatur dominium, sine traditione: vide bal. post andræ. de Iser. in. c. ij. de noua for. fide. colũ. vlti. vbi videt sibi contrarius.

f ¶ Iaco. but. adde, q̃ alexand. transit cum hac opi. maximè per not. per Ioan. and. in addi. ad Spec. in ti. de in integ. resti. vbi habetur, q̃ castris & collegijs repletis multitudine hominum datur restitutio: non autem partis. Tu etiam adde Ro. idem tenentem quod Ioan. and. consi. ccccxxiij. vbi cõsuluit pro castro ciuitellæ.

g ¶ Præsente collegio. Vltra Alex. qui dicit q̃ magis cõis opi. est q̃ sufficiat prælato mutuum datum consensu capituli. Adde plenè vt per ang. consi. mihi. ccxlix. icip. omne bonum.

h ¶ Indigebat. Adde vt per zilio. de cre. consil. vl. Pet. de ancha. cui cõsi. se subscripserunt zab. Fulg. Salice. Sig. de homo.

✣POMATES.

i ¶ Versum. Sed qualiter hoc probabitur in vtilitatem psonarũ? cõis quædã opi. est, q̃ non sufficiat, pbare: q̃ tpe cõtractꝰ mutui, ciuitas egeret pecunia: sed q̃ imò regrã actualis probatio, versionis in vtilitatẽ: vide alexã. consil. iij. co. ij. vol. ij. & aliquid q̃ Fede. de se. consil. cxix. & prohsta opi. Bart. consuluit ang. consil. ccxxxiij. inci. omne datũ. in. iij. col. hanc tñ cõem cõclusionem limitat vt non ꝓcedat, q̃ ciuitas ageret pecunia, in aliquã cãm, ob quã probaretur, datam pecuniam fuisse secutã & ad impletam. qa in istis duobus cõcurrentibꝰ prio bareꝫ pecunia versa in vtilitatẽ. ita Cy. in authen. hoc ius porrectũ. hic allega. per Bart. & ange. in. l. si ꝑdiũ. C. de prędi. mi. Cano. c. j. de deposi.

¶ Et limita vt hic p Paul. de cast. & Mod. Quod cõfirma ex eo qd̃ voluit Bar. & Bal. in fi. ff. de ali. pupil. præstan. Bar. l. cũ seruus. ff. de ver. obli. dum loquit̃ de pictura pfecta. ¶ Secũdò ex eo, q̃ voluit Bart. l. & si præfatã. in fi. C. de iure delib. dum loquit̃ qñ reperit̃ creditoribus satisfactũ. ¶ Tertiò, ex eo quod voluit Bar. l. fi. §. finautem. C. ad maced. & l. si ventri. §. j. ff. de pri. credi. dum loquit̃ de frumento mutuato pauperi: posset tñ dici, q̃ ista non loquunt̃ in personis priuilegiatis: in quibus loquit̃ text. noster. Et limita, vt non procedat in ciuitate exercente artem quæstuariã: qa tũc non est necesse ꝓbare versum in eius vtilitatẽ. & p Bal. in rub. de exer. col. v. ¶ Aduerte etiã, q̃ Bar. hic & doct. videnꝫ sibi cõtrariari: dũ volũt. l. fi. de exercitoria. nõ habere locũ in ciuitate. & dum volunt. s. l. j. eo. tit. §. nõ aũt. versi. sed & si in pretijs, habere locũ in ciuitate. & sic dicũt. l. illius tit. loqui, & non loqui in ciuitate: qd̃ magnã continet in se repugnantiã: nisi dixerimus q̃ supra qñ allegat. l. primã. l. loquit̃, qñ administrator habebat speciale mandatũ à ciuitate: & ideò nõ est mirũ: cum tunc ciuitas vtaꝫ iure priuati: vt hic per Bart. verfic. sed si erat ei concessum. Et si bene. d. l. primã allegarẽt cũ. l. seq, non in priuato eo casu posset habere locũ, & in ciuitate: seꝺ hic dum allegant. l. fi. loquit̃ qñ administrator nullũ habebat mandatũ: & ideò non est mirandum si dicũt eam non habere locum in ciuitate: cum tunc administrator non possit ciuitati præiudicare: vide Anch. consi. suo vlti. col. ij. &. v.

k ✣POMATES. ¶ In prin. Vide Alexan. consi. iiij. col. ij, vol. iij. & aliquid per Fede. consil. cxix. vbi dicit quales probationes admittantur ad hoc probandum.

l ¶ Pignus. Dicit Bal. qd̃ habẽs pignus, nõ põt iurare debitorem suspectũ

de fuga, & eum capi facere, quod intelligit Alexan. quum pignus est sufficiens: aliàs secus, pro quo adde quod voluit Rom. cõsi. ccxxij. scilicet, q̃ si habeo instrumentum guarẽtigionatum, & faciam debitori statui terminũ ad soluendum q̃ ꝓ hoc non impedior quin possim ipsum facere detinere.

a ✣POMATES. ¶ Tu dic. Vide Alex. consi. xliij. in. ij. col. ij. volu.

✣POMATES.

b ¶ Dicit. vide Alexan. consi. ij. colũ. iiij. ad finem.

✣POMATES.

c ¶ In. j. Nota ex isto text. quòd in contractu nominato, est locus pœnitentię, saltem in effectu. contra tamen facit tex. in. l. sicut. C. de actio. & obliga. & . l. in commodato. §. fi. cut. ff. commoda. Respondeprimò, vt per Bald. quòd in contractu mutui celebrato non est locus pœnitentiæ, sed in celebrãdo, si c: de quo loquitur textus noster. Aut ille qui promisit recipere promisit factum, ad quod præstandum quis præcisè non cogitur. lege, stipulationes non diuidunt ur. §. celsus. infrà. de verborum obligat. sed soluendo interesse quis liberatur. b l. si quis ab alio. §. fina. j. de re iudica. ta, sed hîc nullum c est interesse: ideò non est mirum, si non tenetur: & locus sit pœnitẽtiæ: quoniam in textu, nostro dicit̃, quòd est in potestate eius, qui respõdit se accepturum pecuniã mutuò, ne obligetur. & glos. supplet in effectu: quia bene d etiam ante receptionem tenetur: sed obstat exceptio non numerata pecuniæ doli. Et non declarauit qualiter compe tat: ideò sciẽdum, quòd in cõtractu mutui, quando qs confitetur se recepisse pecuniam, quam tamẽ re vera, non accepit, q̃ datur sibi triplex exceptio, non numer. pecuniæ. aut doli: vt hic in glos. aut in factum. Nõ num. pecu. sibi competit, quoties facta per eum scriptura, vel per tabellionem simpliciter consessus est se recepisse: vt toto titu. in stitut. de lit. obligat. C. de non nume. pecu. In factum autem competit, quoties vltra confessionem promisit per solennem stipulationem, de reddendo: vt est tex. l. cũ vltra. C. de non nume. pecun. vbi Bar. Doli ve. ò, dat̃ quando superioribus cessantibus, facta est confessio solùm de receptione coram testibus: vt est tex. l. ij. §. circa. j. de exceptio. doli. allega. hic. Et nota quod Abbas. c. finali, in vltima colum. de solu. dicit, quòd etiam ista exceptio doli, competit ei, qui confessus est se recepisse: qui tamen re vera nõ receperit, vt sibi alia exceptio non detur. & videat Alexand. consil. ij. col. iiij. ad finem.

d ¶ Puto veram. Adde quod cum opi. Barto. hîc transeunt communiter docto. & Io. de Imo. & Ray. in. l. qui Romæ. j. de verb. obliga.

✣POMATES.

c ¶ Cum fundus. Hanc autem materiam intellige: vt p Bart. & alios. in. l. si filius. §. j. j. de verb. obl. Limita tamen quatuor modis: vt in illis etiã in cõtractibꝰ strictι iuris venit fructꝰ, à tpe morę non autem expectẽt tempus litis. ¶ Et primus est, qã age. cẽ ad rem meã. l. Iul. §. fed & fructꝰ. s. de reivẽ. vel quæ abiugando mea fuisset: vt est tex. in. l. videamus. §. si actionẽ. j. de vsur. Et ratio quia vtroque casu agitur ad restituẽdum: & verbum. restituti, importat plenam significationem: vt dicit Pau. de cast. & est text. in. d. l. videamus. §. in fauiana. licet aliam rationẽ assignet Salice. in. l. vinũ. ij. opposi. s. e. ¶ Secũdus casus est in. l. filius. in fi. j. de coll. do. & ibi Bart. not. & illum modum dicitesse mirabilem Bald. in. l. si soror. C. de collat. ¶ Tertius est in contractibus celebratis cum principe: qa ipse semper tenetur à tpe morę: qa contractus per eũ celebrati, habent vim bonę fidei. ita dicit Bald. in. §. si quæ verò. in ti. de pace constantiæ. ¶ Quartus est de æquitate canonica. quæ reputat omnes contractus bonæ fidei. ita dicit Bald. in. c. j. circa fi. de plus peti. asserẽs se nullum scire tex. Iuris cano. qui vtatur ista differentia: vt tum sit contractus bonæ fid. vel stricti iuris. Quod tamẽ puto falsum. Primò, quòd imò est tex. faciens istam differentiam in. c. cum venerabilis. de except. Secundò: quia quoties aliquid est inductum à iure ciuili, & non reperitur contra statutũ de iure canonico: nec sumus in materia peccati, stamus iuri ciuili: vt per Bar. in. l. priuilegia. C. de sac. san. eccle.

f ¶ Circuitus. Adde Io. and. in addi. ad Spe. in rub. de obli. & sol. circa prin. dicit, q̃ ille qui obligauit se obligaturũ ad soluendũ. x. põt statim conueniri ad illa soluenda, absq; alia obligatione, cã eunti ꝺ̃i circuitus. ita dicit tenere Alberic. gal. per. l. ob eam. j. de ꝓscrip. ver. & cle. auditor. de præscrip.

LEX XXIX.

Si institorem. Ex contractu institoris conuenitur dñs, sicut ex contractu ꝓcuratoris. h. d. gl. intelligit si pecuniam accepit in eã cãm, in quã ꝑpositus erat. & bene: qa alʒ esset fec⁹. ¶ Quæro, q̃ similitudo est ista, quasi iussu eius &c. gl. dicit q̃ non est nota similitudinis, sed est ex præsumptione veritatis. Tu dic⁹ secundùm doc. q̃ est nota similitudinis: nã institor est ille, qui præponitur certæ administrationi quæstuariæ, & vniuersali: vt. l. si cum villico. j. de institu. ille verò qui ad vnum actum præponit̃, nõ dicitur institor, sed procurator: vt. j. de instit. l. in eum. in prin. & not. per Inn. extra de fideiuss. c. fin. Ista ergo similitudo est hîc, q̃ tenet dñs ex cõtractu institoris, quẽ vniuersaliter ꝓpositum: sicut ex contractu procuratoris, cui certum mandauit negotium.

✣SVMMARIVM.

1 In obligatione in diem, quòd actio ante diem nata dicatur.
2 Stipulatione qui promisit usuras, sub spe mutui recipiendi, si eum pœniteat, quando cogatur usuras soluere?
3 Mutuum, quando sit contractus innominatus?

LEX XXX.

Si pecuniam. Qui spe futuræ numerationis promisit, non habet necesse recipere. h. d. ¶ Opp. hic dicitur creditori futuro: & sic innuit, q̃ ante numerationem non sit creditor. Item. j. dicit, ne accipiendo se adstringat. & sic innuit quòd interim non est obligatus. Contra: imò statim tenetur, licet exceptione sit tutus: vt. l. si ex cautione. & . l. in contractibus. C. de non nu. pecu. Sol. dicit gl. quòd tenetur, sed nõ cum effectu. Vltramontani dicunt, q̃ ante diem nõ est nata actio, nec obligatio. Ego teneo opi. gl. quod sit nata in. l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. & tangam de hoc in. l. j. ꝺ. de condi. indeb. ¶ Quæro, si promisit usuras, vtrum sit in eius potestate ne accipiendo se astringat? glo. dicit q̃ sic, soluendo usuras, aliàs secus: vt. l. qui Romæ. in prin. j. de verb. obl. Alij dicunt, q̃ non habet necesse soluere usuras: si creditor potest alijs sub usuris æquè bene mutuare. arg. eorum, quæ nota. in. l. diem functo. s. de offi. assesso. & sic liberatur præstando interesse quod fortè est multũ minus, cũ sint usuræ, vel fortè nihil. arg. j. de condi. ob cau. l. si pecuniam. Dñs Iacob. dicebat, q̃ prædicta procedit in cõtractibus innominatis: sed quia contractus mutui est cõtractus nominatus, in quo non est locus pœnitẽtiæ: ideò stemus glo. Quod puto⁴ verũ, si usuræ essent, ꝓmissę p stipulationem: q̃ est necesse in pecunia mutuata: vt C. cod. l. cũ quis. sed si essent usuræ promissæ pacto, in alijs rebus, iuxta. l. frumenti. C. de usuris. puto prædictorum opi. veram. Nam licet mutuum sit contractus nominatus: tñ habita relatione mutui, ad pactũ de soluendis usuris, resultat contractus quidam innominatus, do vt des: vt p doct. plenè not. in. l. in bonæ fidei. C. de pact. & ideò locus esset pœnitentiæ, soluto interesse: vt. j. de condictio. ob causam. l. si pecuniam. ¶ Vltimò tene menti hanc. l. in eo quod dicit, q̃ debitor ex postfacto pecuniam de necessitate non recipit. per quam determinatur per Iurisconsultum, vna quæstio, in. l. pe. j. qui pot. in pig. hab.

✣SVMMARIVM.

1 Errans quando transferat dominium.
2 Condictio quando competat domino contra possessorem?
3 Exempla in quo potest ab initio possessori abesse.
4 Expensæ alimentorum paruæ, quòd compensantur cum operis.
5 Intellectus huius huius. §. uerus secundum Barto.
6 Effectus si sis locupletior ex re mea, licet possim habere regressum contra alium: si ille liberaretur cedendo mihi actionem contra te, tamen de æquitate datur mihi directa actio contra te.
7 Soluens habenti mandatum, licet modò reuocatum, quod sit liberatus.
8 Compensatio, quòd non fiat etiam quando pecunia petitur ut species: & sic de specie ad quantitatem.
9 Venditor quando tradit alteri, & sic non emptori, cui iustè arbitrabatur tradere posse: quòd liberetur ab emptore, & ei teneatur cedere actionem.
10 Seruo, quæ tribuuntur, & quæ de eo, hic dicũtur, an habeãt locum in monacho alterius monasterij.

f Seruum tuum. Ex æquitate, causa cui tãdi circuitus⁵ datur cõ dictio ei cum quo negotium non est gestũ. & si dñs approbat contractum secui, eius nomine tenetur in solidũ: si verò reprobat, tenet tantùm de peculio. h. d. Diuidit. Primò, ponit thema, & qõnem tacitè resultantẽ ex themate. Secũdò ponit respõsio Sabini de æquitate. Tertiò ponitur rñsio Iuliani de rigore. Quartò supplet̃ur per authorẽ legis, quòd dicto Iuliani deficiebat. Sed⁹ a ibi Sabinus. Tertia ibi: nã & Iulia. Quarta ibi: sed adijcere. ¶ In tex. ibi: tradita est subaudi, quæriꝫ qualiter dño succurraꝫ: & quid iuris sit, Glo. ponit casum, & bene, ideò nõ scribas casum in terminis: quia gl. clarissimè ponit. ¶ Nota. huius §. videbitis in cõtrarijs. prima pars fuit thema, & qõ, & sic non habet contraria. ¶ Venio ad sed⁹am partẽ dicit hîc, q̃ dñs potest condicere seruũ traditũ possessori ab ipso possessore. Contrà, nemo condicit rem suam ptercẽ à fure: vt. s. vsufruc. quemad. ca. l. fin. sed ille dominus habebat dñium illius serui empti: quia quicquid acquirit seruus, acquirit domino: vt. l. si seruus. j. de acquiren. re. do. ergo & c. Sol. hic homo emptus non fuit traditus seruo: ideò domino non fuit quæsitum dñium, sed fuit traditus possessori: ideò possessori est quæsitum dominium. & hoc dicit gl. super verbo, traditus. quę glo. licet sit signata super prima parte, tñ debet hîc recitari. ¶ † Oppo. errans non transfert dominiũ: vt. j. de condict. ob causam. l. iij. §. subtilius. & . l. si ego. s. eodem. & de furt. l. si qs vxori. §. cum titio. Solu. circa hoc sunt videndę multæ species erroris, de quibus dixi in. l. j. s. de officio procu. Cæsa. Tñ quantũ ad propositum dico, quòd hîc non fuit error in dominio rei, neq; in substantia personæ: quo casu, loquuntur contraria: sed fuit error circa qualitatem personæ. Putabat enim istum

a ¶ Gabella. ita ibi Bar. explicabat pe. quę sequit Cy. in repe. hic in. d. opp. Alexan.

✠ POMATES.

b ¶ Peculiares. vide Alex. cõsi. ciij. xviij. col. cum duabus seq. in. j. vol. & are. cõsi. xxxv.

✠ POMATES.

c ¶ Crediti. Ad cognoscẽdũ qs sit error qualitatis, vel substãtiæ & q̃ sit differentia: vide Anto. de but. con fil. lxiij. ſcip. multa dubia tãgit quę rens. Et de ista materia erroris hñt cano. tex. expressum. xxix. qõ. j. p totum: & ibi glo. summę. & Archi. prosequuntur.

d ¶ Compensatio. Adde q̃ cũ opiñ. vltramõ. tãq̃ magis cõi & tutiori, transit Alexã. cui in quantũ tãgit an agenti ad depositum possit obĵci cõpẽsatio, videndũ: adde Bal. cõsi. cccxij. inci. duo vidẽda. lib. iij. vbi dicit, q̃ illud q̃ dicitur, agenti ad depositũ, nõ potest obĵci cõpensatio habet locũ in vero deposito, nõcõfessato. p gl. in. l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab.

✠ POMATES. 4

c ¶ Ratio. Limitã hoc, q̃ pro debito non liquido, ad liquidũ nõ fiat cõpensatio. vt nõ procedat quoties debitũ aſs delatũ, finisset liquidatũ, p cõfessionẽ meã in iudicio: qa tunc bene põt fieri cõpensatio, etiam de debito nõ liquido ad liquidatũ p cõfessionem meã: vt est glo. sing. l. fi. in gl. ñ. in ver. cõiuncta. C. de cõpensa. & ibi Cy. i. j. q. & Bal. & Alb. ī. l. fi. 5 pe. col. depos. & est gl. similis, l. nemo ex his. de qua a meminit superior gl. j. de reg. iur.

dñm esse serui, cũ non esset. ¶ Cõtra hoc op. error in qualitate personæ impedit translationẽ dñij: vt. l. falsus. in prin. j. de fur. So. ibi recipiens erat in dolo, & in mala fide: hic erat bonę fidei possessor: & ideo tex. notanter dicit imprudẽs bona fide emi: qa si dolo, & mala fide, nõ acquireret dñium sibi. Modò habetis istã gl. quæ facit tria contraria, rectè inspiciendo. ¶ Opp. dicitur hic, q̃ dñs† vere aget condictione indebiti. Contrà: condictio indebiti, licet dicatur oriri ex re, sicut in contractu mutui: tũ requirit̃ negotium esse gestum inter dãtem & recipientẽ: vt. j. de condi. indeb. l. fi in area. sed hic inter dñm, & possessorem, nullum negotium est gestum: ergo vr̃ q̃ à possessore non possit condici. So. concedo oppositionem de rigore. deberet em̃ agi per dñm contra venditorem, & venditor teneretur dño cedere condictionem indebiti cõtra emptorẽ, seu contra bonę fidei possessorem: vt dicitur in text. Sed de æquitate, causa vitandi circuitus, datur cõdictio directo domino, cõtra possessorẽ. facit. j. de cõdict. indeb. l. dũs testamento. nec est nouũ, q̃ vnus soluat, & alter repetat. Et vide gl. super verbo condicere. quæ ista ponit tenet. ergo glo. q̃ de æquitate hic dat̃ actio domino contra possessorẽ: hoc etiam dicit clarius ponendo casum. in. j. glos. Pet. dicit quòd non videtur sibi æquum, imò iniquum, q̃ ei cõcedatur actio, qui eã nõ habet: ideò intelligit primum dictum, scilicet q̃ põt cõdicere: scilicet cessa actione, nõ aliter. Hoc nõ placet: nam vos scitis, q̃ ex æquitate dat̃ mihi actio contra eum, qui ex re mea factus est locupletior: vt j. l. proxi. &. ſ. eo. l. fi eum seruũ. Ita hic cũ possessor serui, cui traditus est Pãphilus, sit effectus locupletior ex re mea: æquum est q̃ mihi detur condictio contra eum: & erit ista condictio sine causa: vt. j. l. proxi. vel vtilis condictio indebiti: vt glo. dicit. Nõ enim est directa cõdictio: quia inter hos non est negotium gestum: vt. ſ. dixi. ¶ Opp. dicit̃ hic, ſi quid mihi abesset ex negotio, quod is gessisset. Contra, mihi possessori nil abest cum tex. dicat, quòd emit ex peculio pertinente ad dominũ: quare malè. hui⁹ timore, hic gl. ponit† exemplum, in quo potest ab initio possessori abesse: vt quia expendi in alimentando seruum. Quidam reprehendunt istud exemplum. primò: quia expensæ alimentorum compensantur cum operis: vt. l. in rebus. ſ. possunt. infrà cõmoda. Alĵ volentes sustinere, dicũt, quòd ille Pamphilus emptus erat ita paruulus, quòd nullæ erant operæ eius. l. finali supra, de operis seru. Alĵ dicunt quòd. l. in rebus. ſ. possunt. loquitur de† expensis paruis, quæ compensantur cum operis: secus in expensis magnis. & ita intelligatur glos. & etiam mihi placet: vt lege prima in fine. cum. l. sequenti infrà de impensis in re. do. fact. Alĵ ponunt hic exemplum, quòd iste Pamphilus emptus, gessit aliqua negotia mei possessoris & malè: pro quib⁹ possum agere contra verum dominum: argument. infrà. commodati. l. fi is qui. ſ. fi libero. Quidam reprehẽdunt: quia iste Pamphilus interim est possessoris: ergo interim sibi non obligatur: vt. C. quando seruus ex suo fact. per totum. & l. apud antiquos. C. de furtis. Item reprobãt primum: quia textus dicit, ex negotio, quod is gessisset scilicet. seruus. sed ponendo quòd ego alimentauerim eum: negotium esset gestum à me, non à seruo: puto quòd quilibet posset sustineri rectè intelligendo. nam si ego alimentaui Pamphilum emptum à seruo, mihi abest ex negotio, quod is gessit: hoc est ex emptione facta per ipsum seruum. ideò enim eum alimentaui, quia ipse seruus emit. ¶ Ego alio modo intelligo hic, † quòd iste seruus possessius bona fide, emit ipsum Pamphilum de pecunia domini: tamen quia in hoc negotio multa de meo expendi, soluendo gabellam³, & notarĵs, & similia: ista ego possessor debeo consequi à domino: & secundum hoc, hic loquitur de negotio gesto, ab ipso seruo bona fide possesso, qui nunquam fuit possessoris: non de negotio gesto ab ipso Pãphilo empto, qui fuit possessoris: & ista est vera. ¶ Oppoñ. ille qui expendit in re aliena, non habet actionem, sed retentionem tantùm: vt. j. de condict. inde. l. ſi in area. & melius in. l. in hoc iudicium. versi. diuersum. ſ. communi diui. ergo pro expensis factis in illo Pamphilo, ego possessor non debeo habere actionem: hic dicitur contrarium, quare malè. Huius timore, quidam dicunt in tex. ibi, me tecũ acturum: ſcilicet, per retentionem. Certè hoc est violare tex. ideò alĵ dicunt, quòd cõpetit actio sed quæ sit illa, dubitatur. Quidam dicunt, quòd condictio indebiti: quidam quòd actio negotiorum gestorum. Prima est vera. Non obst. l. ſi in area. nam hic Pamphilus, circa quem fuit expensum, non erat alterius: sed erat ipsius possessoris. sicut ergo antè q̃ eum restituat, habet retentionem pro istis expensis: post q̃ vero restituit, habet condictionẽ indebiti: qa in ter ipsum restituentẽ, & eũ cui restituit̃, geritur negotium: ſcilicet tradatio dñij, ex qua orit̃ ista condictio indebiti: vt. l. qui exceptionẽ. ſ. ſi pars. j. de cõdi. indebi. Sed q̃ detur actio nego. gestorum, non videt̃ verum: qa non gesit negotiũ dñi: sed tanq̃ proprium, & in re, ppria: vt dixi. ¶ Vlterius op. dr̃ hic in tex. & hoc verũ est. Contra. j. l. proxi. versi. ibi nã & Iulia. & c. Rñdeo. ſ. dictum est verum, ſcilicet de æquitate: quod ſequitur, est verũ de rigore. ¶ Sumus expediti de ista prima responsione de æquitate.

6 ex qua habes† tenere istud, q̃ quando tu es effectus locupletior ex re mea, licet ego possim habere regressum contra alium, ſi ille liberaretur, cedendo mihi actionem contra te de æquitate, datur mihi directo actio cõtra te & immediatè. Istud quod dixi, ſi ex re mea factus est locupletior, probatur. j. l. proxi. & ſ. eodem. l. ſi eum seruum. Illud quod dixi, ſi ille contra quem possum habere regressum liberaretur mihi cedendo actionem contra illum: ideò dixi: quia ſi præcisè teneretur ad rem illam, cessaret æquitas, & mihi non daretur directò actio contra te: vt not. d. l. ſi eum seruum. ſuprà, eodem. quia ſi seruus viuebat ita quòd ab alio posset recuperari, non haberet locum illa æquitas. Item, quod dixi, ſi ex re mea factus es locupletior: ideò dixi: quia secus esset, ſi haberes rem aliunde, quàm ex re mea: licet alius teneatur mihi cedere actionem. Nam non agerem contrà te, nisi illa actio esset mihi cessa: vt. l. cum in plures. ſ. messem. infrà locati. & j. de actio empti. l. Iulianus. ſ. j. & de lega. j. l. ſi ſic. in fine &. j. ad. l. rho. de iac. l. ij. ſ. penulti. ¶ Venio ad ſecundam respõsionem de rigore: dicitur hic, quòd dominus potest agere ex empto contra venditorem, & vẽditor potest agere condictione indebiti, contra possessorem. Contrà, ad primum dictum, quòd venditor traditione, seu ſolutione sit liberatus: vt

7 infrà, de solut. l. cum quis. ſ. j. Solut. ibi† fuit solutum ei, qui aliàs habebat mandatum, licet modo sit reuocatum: hic ſolutum fuit ei, qui nunquam habuit mandatum. ita ſoluitur hic in glossa. in verbo, vendicare. & bene: & probatur etiam infrà, de solut. lege. qui homine in. ſ. ſi nullo. ¶ Ad ſecundum opponi. quòd venditor non posit agere condictione indebiti contra possessorem: nemo enim condicit rem ſuam præter quàm à fure: vt ſ. vſufruct. quemadmod. caue. l. fina. sed ille venditor adhuc est dominus Pamphili: vt probabo: ergo &c. Quòd sit dominus, patet: quia rei venditæ non transfertur dominium, nisi ſoluto pretio: ita quòd venditor sit dominus pretij: vt institu. de re. diui. ſ. venditæ. &. l. ex empto. in principio. j. de actio. empti. sed hic pretium non fuit effectum venditoris. Quod patet: quia dominus potest vendicare: ergo non est transſlatum dominiũ rei venditæ. Respondeo, intelligas quòd pretium fuit consumptũ: & ſic reconciliata fuit ſolutio: vt. l. non omnis. in princ. ſ. eodem. vel fuit habita fides de eo tempore venditionis, & traditionis: & ſic fuit transſlatum dominiũ, ita intelligit glos. ſuper verbo, emptori. & bene. ¶ Venio ad verſicul. quòd

b ad peculiares.[b] dicitur hic, quòd dominus potest vendicare nummos: licet

c ipſe teneatur de peculio. Contrà, debiti & crediti[c] inuicem fit compensatio: vt. l. j. infrà. de compen. ſi ergo inuicem possunt agere: ergo compensatione tollũtur. frustra ergo dicit domino vendicationem competere, quæ inanis est. Solut. dic quòd hic non est locus compensationi. Ratio est: quia hic pecunia petitur, vt species: & ſpeciei ad quantitatem non fit compensatio. hic est casus hic, ſecundum glos. & in. l. ſi creditor. ſ. j. infrà. de peculio. & de lega. j. l. ſed & ſi certos. ¶ Tene ergo menti tu iuuenis, quòd quan

8 d do pecunia petitur, vt species: non potest opponi cõpensatio[d] ſecundùm glos. Vltramon. reprehendunt istam glos. quia ſi ue pecunia debeatur in genere, ſiue in ſpecie, eadem est ratio cõpensandi, non enim cadit affectio magis in vna pecunia, quàm in alia: vt. infrà. de in litem iurando. l. nummis. facit. ſuprà eodem. l. nam & ſi fur. ſ. fi. Ratio

c [c] autem quare hic non admitti tur compensatio hæc est, ſecundùm eos: nam compensatio fit de debito ſi quido ad liquidum: vt. l. fin. C. de compenſa. sed hic ex parte domini qui vendicat pecuniam, est debitum liquidum: sed ex parte vẽditoris, qui agit de peculio, non est debitum liquidum: quia poterit esse quòd de peculio fient tot deductiones, quòd nil remanebit in peculio: vt. l. ſed ſi damnum. ſ. j. aliàs. l. peculium. de peculio. & istud videtur mihi verum. pro hoc addu co in ſimili. C. cõmo. l. fi. probo etiam per. l. fi. C. de compen. quæ dicit: q̃ ſpeciale est in actione depoſit. quòd non fiat compensatio, de cuius natura est, quòd fiat in ſpecie. l. licet. ſ. rei. &. l. Lucius. la prima. infrà depoſi. ergo in contrarium est ius commune: vt licet pecunia debeatur in ſpecie, quòd posit opponi compẽſatio: quia ſi in alĵs actiõibus nõ posset opponi compensatio, nulla esset ſpecialitas in depoſito: quia idem esset in qualibet alia actione: vt hic. Teneamus ergo opinion. Vltramontanorum quæ est vera. ¶ Oppon. & aſſumo oppoſitionem quæ est in fi. magnæ gloſſ. ſuper verbo, euanescit: & videtur quòd tex. nõ procedat. Aut enim seruus habebat liberam administrationem, & tradendo transtulit dominiũ, & ſic dominus non poterit vendicare: aut non habebat liberam administrationem: & tunc dominium

✠ POMATES.

a ¶ Tertiò. Limitatũ, q̃ vẽditor libe reſ cedendo actionem emptori, q̃ñ non tradit sibi rẽ, sed alteri, cui iustè credit se tradere posse, vt procedat quoties esset vendita species, ,,put a loquit̃ text. nr̃: ſecus verò q̃n eẽt vẽditũ aliquid in genere: vt puta. x. faci fiumẽti: qatunc licet tam iustè tradere alteri, q̃ emptori: tñ cedendo actionem ipſi emptori adueſſus eũ cui tradit, nõ liberaretur. Intellige ſcd̃m gl. ſing. l. ſi qs vxori. ſ. apud la beonẽ. j. de fur. & not. p Bal. in. l. falſus. C. de fur. & ita est de mente Iac. But. qui ita respõdit ad. l. fugitiuus. pro cõtraria ſigna ta in glo. latius hic per Alex.

c ¶ Rẽ verſo. Adde vt hic per Alex.

d ¶ Monacho. Ioã. Andr. in addit. ad Specu. in rubri. de ſtatu mon. Paulò ante mediũ, refert Pileũ q̃. lix. diſtinguere, q̃ aut fuit miniſter, vl̃ administrator in ſcd̃o, vel nõ: & ſi nõ, diſtingue vñ acq̃ſierit, an exre ſecũ di monaſterĵ, an ex opis, an ex vtro

10 ſ̃g. Primo caſu totũ erit ſecundi monaſterĵ. allegat. ſ. interdicim⁸ in au thẽ. de ecc. ti. ff. de annu. le. l. ij. & idẽ dicit putare ſi ex re & operis acquiſiit p. l. j. & l. ſi vt proponis. C. de rei ven. & C. arbi. tu. l. iij. ſec⁹ dicit eſſe ſi ex operis tm̃.

Mutuum, ut cõtrahatur, requiritur vltra rem & pretium, conſenſus.

LEX XXXII.

1 SI & me & titium. ¶ † Si resmea ad te puenit, nec est causa quare apud te debeat remanere: eam certi condictione vel ſine cauſa, condicam. hoc dicit. ¶ Nota. quod in ſummario. Glo. & docto. hic nihil dicunt. ¶ Opp. ſ. eo. l. ſi filius. vbi pecunia patri peruenit ad creditorem: & tamẽ ea cõſumpta, non potest repetere. Sol. ibi peruenit pecunia ad creditorem titulo oneroſo: hic verò peruenit ad aliũ titulo lucratiuo. Probatur hæc ſol. in. l. ſi eum seruum. ſ. eo. &. C. de rei vendi. l. mater. Iſtud cõtrariũ facit gl. & nõ ſoluit. j. de actio. empti. l. ſeruus quem verſi. ſecundũ quæ. vbi habes ſimilem tex. ad iſtũ tex. aliæ concordantiæ ponunt hic in gloſſ.[e] ¶ Pro declaratione ergo huius. l. dicas:

e quando res mea peruenit† ad te ſine iuſta cauſa: aut

2 pro ea potest mihi esse conſultũ agendo contra aliũ aut non. Primo caſu, aut ille alius contra quem agerem, liberaretur cedendo actionem cõtra te, ſcilicet mihi: & tunc habet locum æquitas huius. l. vt mihi

e actio contra te detur ex æquitate: vt. ſ. l. proxima. ſ. ſeruum tum imprudens. iũcto principium. tum ſimi. & ibi dixi. Quandoq̃ non liberaretur: iſto modo: & tunc æquitas huius. l. ceſſat, vt habuiſti in. d. l. ſi eum

f ſeruum. vbi est tex. huic ſimilis. Si verò contra aliũ non potest mihi esse conſultum: & tunc, aut illa res mea peruenit ad te titulo lucratiuo: & habet locum æquitas huius. l. vt hic. &. ſ. eo. l. ſi eum seruũ. & ſ. l. proxima. in. d. ſ. ſeruum tuum imprudens. Aut titulo oneroſo: & tunc ceſſat æquitas huius. l. vt. l. ſi filius. ſ. eo. in fin. & no. in. l. ſi eum seruum. & p conſequens ceſſabit actio, quæ ex æquitate inſurgit, & cõ petit: non tñ per hoc excludo alias actiones, ſi, quæ competerent: vt rei vendicatio[f], vel alia actio. vt. d. l. ſi filius. ¶ Quæro, dicitur hic† pecunia mea: quomodo intelligatur mea? Rñdeo mea, vel mihi debita: vt hic in tex. vel etiam quæ peruenit occaſiõe rei meę, vt pretium: vt. d. l. ſi eum seruum. ſ. eo. ¶ Quæro, qd

3 ſi fuerim tm̃ ſtipulatus, & pecuniam nõ receperim. Gloſſ. reſpondet idem esse: quia ſaltem ex re mea ad te peruenit illud ius, quo debitorem meum habes obligatum. Item, dicit gl. videtur pecunia ad te bre ui manu peruenisse: vt. ſ. eo. l. ſingularia. quod intelli ge, ſi pecunia esset ſolutioni parata[g]: vt ibi vidiſtis.

g ¶ Quæro, qua actione pecunia iſta petetur? Reſpon deo, condictione ſine cauſa, & certi condictione generali, quæ cum ea concurrit, vt dictum est. ¶ Sed g tunc quæro, vtrum iſtæ actiones ſint natiuæ, vel datiuæ? quidam dicunt, quod ſint datiuæ: quia nullum est negotium geſtum inter partes, vt hic vides. Petrus, dicit quòd imò ſunt natiuæ. nascuntur enim ex obligatione: obligatio bene est datiua: quia non præ h ceſsit contractus, ex quo oriri posſit obligatio illa: nec etiam quaſi cõtractus: maleficium, vel quaſi maleficium: ſed à lege datur iſta obligatio: vt, ꝓbat iſte textus vide eum. Ego puto quòd† obligatio & actio

4 h sit natiua[h]. licet enim hic non preceſſerit contractus vel quaſi: tamen præceſsit factũ iſtud, quod hic narratur, ex quo oritur obligatio: & ex obligatione actio: & ſic iſta obligatio oritur ex variis figuris cauſarum: vt. l. prima. in princ. de actio. & obli. quando verò nulla esſet materia, ex qua oriretur obligatio, tunc posſet dici datiua: ſed cum hic ſit ſufficiens materia: ergo potest dici natiua: vt. ſ. de pactis. l. iuriſgẽtium. ſ. j. ¶ † Vltimò, not. tu Iuuenis, quòd licet mi

5 tuum recontrahatur, tamen requiritur etiam conſenſus partium: vt hic. &. ſ. eod. l. non omnis. in princi. Omiſi. ſ. vnum contrarium inſolutum. dicit gl. arg. contrà. ſ. famil. erciſc. l. cum putarem. ſ. pe. Soluti. ibi peruenit ad alium iuſta de cauſa. ſ. ex cauſa ſententiæ diffinitiuæ. Barto.

per. l. per seruum ſ. de vſu. & ha. cui autẽ acquirat monachus cũ alter⁹ ſtatus monasterĵ, & ad aliud trãſit: vide Pet. de anch. cõſ. cccliij. &. cccc xxv. & de monacho q monachũ ſe diſsimulabat, & q acqſiuit nomẽ debitoris & obtinuit bona ipſius vẽdi. in contumaciã: an veniẽte debitore, & opponente de mõachatu, debeat ꝓcessus annullari? Vide Fede. conſi. cclxxxvij.

✠ POMATES.

e ¶ Hic in glo. Vide alex. cõſi. xcij. col. ij. vol. & cõ ſil. xxxiij. volu. ij. ¶ Rei vẽdicatio. Siſ̃em diſtinctionẽ facit gloſ. inter cãm lucratiuã & onerosam, in. l. ſi eũ. ſ. eod. & diſtinctioni Bart. adde q̃ remediũ huius l. habebit locũ, ẽt ſi mihi potuit à principio esſe cõſultũ, contra aliũ, ſed ex poſtfacto deſsit esſe cõſultũ. l. fi. ſ. fi. & ibi nota. Bar. de cõdi. inde. alex. cui, inquãtũ tãgit de cãpſore, adde inter cõſilia Alexã. j. vo. xcv. cõſil. Andreæ ſiculi, cum duobus ſequen.

f ¶ Parata. Adde q̃d cõſuluit, Pau. de Ca. cõſi. xlviij. & bal. cõſ. cxxxviij. lib. iij.

g ¶ Natiua. concordat Bald. in. l. certi cõdictio. ſ. e. & Alex. hic qui dicit hanc. l. facere, an bonæ fidei posſeſſor cõſumptis fructibus induſtrialibus, posſit cõueniri à dño, ſaltẽ ī eo, q̃d effectus est locupletior. & nihil decidit: ſed ſe remittit inter cętera ad Angel. conſil. cxxx. & ciij. ĩcip. ſup quo puncto.

✠ SVMMARIVM.

1 *Res mea ſi ad te peruenit ſine iuſta cauſa, eam à te condicere poſſum. & nu. 2.*
3 *Pecunia mea quomodo dicatur?*
4 *Actio & obligatio in remedio legis natiuæ num ſint, an datiuæ?*

✠ SVMMARIVM.

1 *Officiales, quando poſſint contrahere cum ſubditis in loco officij?*
2 *Priores ciuitatis, quòd etiam durante officio contrahere*

Universidad de Deusto Biblioteca

posint.

3 *Officiales, qui, & quãdo posint accipere pecuniã mutuò?*

LEX XXXIII.

PRincipalibus. Officiales nõ possunt cõtrahere cũ subditis, nisi sint perpetui, vel ad eorũ vtilitatẽ. h.d. cũ. l. seq. ¶ Oppo. ad hãc. l. C. eo. l. quisquis. dicit gl. q permittitur accipere. intellige à non subditis: à subditis verò secus: vt. l. contraria. Alij dicunt, q hic permittit accipere ad eorum necessitatẽ: aliàs secus. & istã sequebatur Guli. vnde † dic breuiter: vtrum officialis possit contrahere & aut est officialis in loco siue originis: & potest quis contrahere indistinctè: vt hac. l. præsidis. in princi. secundum vnam lectu. Et sic priores † huius ciuitatis, etiam durante officio, possunt indistinctè contrahere. si verò alibi habet officum: & tũc, aut est officium perpetuum. & idem quod. ŝ. vt hac. l. præsidis. secundum aliam lectu. Aut est officialis ad tempus: & tunc, aut vult contrahere cũ non subditis: & potest, vt hac. l. præsidis. in fin. Aut cum subditis: & tunc, aut dando pecuniam mutuam: & non põt. vt hac. l. principalibus. & C. eo. l. eos. Aut recipiendo, vel aliter cõtrahendo: & tũc, aut ad eius necessitatem: & potest vt hic, & l. præsidis. in fin. secundùm intellectũ Gul. quem sequuntur doct. Aut causa lucri: & nõ potest: vt hac. l. princ. & l. eos. & l. quisquis. C. eo. & ibi per Cy. & in l. j. C. de contra. iudi. vbi etiam per Iac. Butr. ¶ Quæro, † an tales officiales possint accipere pecuniam mutuo pro ciuitate, vel dare? nam quod. ŝ. dixi loquitur quando nomine proprio contrahunt. Quidam dicunt indistinctè q sic: vt. l. ciuitas. ŝ. eo. & l. j. de vsu. l. caius. quod intelligẽ in his quib⁹ committitur administratio Reipublicæ: vt in Prioribus, Ancianis & ŝ. Alij verò officiales, quibus sola executio iurisdictionis committitur, hoc non possunt: vt Potestas, Capitaneus, & similes arg. l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. facit quod no. in. l. item Magistratus. ŝ. de pac. & qd no. per Cy. & C. de transact. l. Præses. Bar.

LEX XXXIV.

PEriculum. Si debitorũ nomina efficiantur deteriora, periculum pertinet ad administratorem culpabiliter differẽtem exigere. h.d. ¶ Quid si erant plures administratores? Respõ. in pluribus tutoribus, dic, vt. l. j. C. de transactio. & ibi dixi in. l. j. §. nunc tractemus. de tute. & ita. distra hen. In pluribus administratoribus Reipublicæ, dic vt. l. Imperator. ff. ad municipales.

SVMMARIVM.

1 *Legatum conditionale, an impediat exactionem ex stipulatione pura? & an stipulatio condtionalis impediat exactionem ex stipulatione pura?*

2 *Differentia qũ ab initio stipulatio est cõditionalis, uel est pura à principio, & postea sub cõditione promittitur.*

3 *Pœna petentis ante tempus quæ sit?*

4 *Dispositio huius. l. an hodie habeat locum?*

LEX XXXVI.

PEcuniam. Stipulatio conditionalis obligationem præcedentem puram suspendit, & eam nouat in conditionis euentum. h.d. ¶ Opp. de. l. purè. in prin. de do. excep. glo. dicit † q ibi in legato cõditionali, qd' nõ impedit exactionẽ ex stipulatione pura: hic in stipulatione conditionali. Ratio: qa propter cautionem, quæ præstatur in legatis, est cautũ legatario. ita dicit gl. Gul. de cu. dicit cõtra: nã legata sunt fauorabilia magis, q̃ stipulationes: vt in. l. in testa. de reg. iur. si ergo stipulatio conditionalis suspendit multò magis legatum cõditionale. dic ergo scd'm eum, q hic loquitur in stipulatiõe, quæ si esset pura, tolleret primam actionẽ ipso iure: secus esset in dispositiõe, quia ipso iure nõ tolleretur: & ideò legatũ nõ impedit interim exigi: qa si esset p'ura, nõ extingueret ex ipso iure prima, sed ope exceptionis: vt in toto tit. de libe. leg. Ista solu. vide tur contra. l. sufficit. j. de condi. indebi. vnde Pet. dicit, ibi loquit in duabus psonis: hic in tribus. Ratio: quia qñ illud, quod tibi debeo purè, tibi ipsi promit terem sub conditione, in omnem euentum est tibi debẽdum: & ideò interim potest agi: vt. l. contraria. sed in tribus personis, vt qñ illud quod debeo tibi, promitto alteri sub conditione, non est in omnem casum debendum tibi: ideò interim nõ potest agi. ita loquitur hic. Sed certè nec in casu. l. purè debendum est creditori in omnem euentum: vt ibi patet. ideò hęc solu. non est bona. vñ Iac. But. tenet sol. gl. Primò per rationem assignatam per eam. ŝ. quia prouidetur per stipulationem legatario. Secũdò, qa stipulatio conditionalis est actus factus inter viuos: ideò est maioris potentiæ, & maioris effectus, q̃ sit legatum conditionale: transit eum ad hæredem, sed legatum non: vt in. §. ex conditionali. insti. de verb. obliga. & l. si vxor. C. de condi. insertis. & quod ibi, no. Tertiò: quia stipulatio conditionalis apponitur animo nouandi: non autem potest nouare, nisi reperiat quod nouet. Sed si diceres interim posse agi, & debitorem cogi, ad soluendum tolleretur solutione: & sic nõ posset nouari per stipulationem: videtur ergo actũ à partib⁹, ne interim exigatur, quæ ratio cessat in legatis. ¶ † Quæro, vtrũ sit aliqua differentia, vtrum stipulatio sit ab initio conditionalis, an verò sit pura, & postea promittatur sub conditione? Glo. dicit q sic: vt in ea. ¶ Secundò quæro, hic dicitur in fin. † ante tempus petere videor. Quæro, quæ est pœna huius sic petentis ante tempus? dicũt quidam, qa actionem amittit. vt. l. non solũ. la. j. §. fi. de libe. leg. Istud est falsum. vt. j. de edi. edic. l. bouem. §. si sub conditiõe. & de pig. l. grege. §. si sub conditione. Vnde alij vt Hug. Ald. Bulg. dicunt, q duplicantur inducię, vt insti. de excep. §. ante. pe. & in hoc residet gl. hic. & idẽ videt notari in. d. l. nõ solũ. §. fi. de li. leg. Gul. de cu. cõtrà. qd' sic probatur: nam pœna de duplicãdis inducijs succedit in locum pœnæ antiquæ. quæ erat, vt actio perderetur. vt. d. §. antepe. & in hoc residet gl. hic. & idẽ videt notari in. d. l. nõ solũ. §. fi. de li. leg. Gul. de cu. cõtrà. qd' sic probatur: nam pœna de duplicãdis inducijs succedit in locum pœnæ antiquæ. quæ erat, vt actio perderetur. vt. d. §. antepe. insti. de excep. Sed de iure antiquo, qui agebat ante conditionem, nõ ideò perdebat actionem. vt supra probaui: ergo &c. Præterea, qui ante cõditionem agit, nullo modo agit, cũ sibi non cõpetat actio: ergo &c. Præterea in cõditione per quantũ, ante tps, petatur, istud in cõditione est incertum: ergo quod est incertũ, non põt duplicari: vt. l. j. C. de sen. quæ pro eo quod interest' profe. punietur ergo tanq̃ temerè vocans in ius: vt. l. eum quem temerè. ŝ. de iudi. & in hoc residet Guli. Contra eum habemus text. expressum extra de plus peti. c. j. in fi. ad id quod ipse dicit, q incertum non potest duplicari: est verum, incertum simpliciter: sed hæc incertitudo temporis venit certificanda ex futuro euẽtu. ¶ Vltimò scias, † quod hæc. l. nõ haberet locum hodie secũdùm quosdam, nisi esset expressè actum, q stipulatio sequès interponeretur animo nouãdi. qd' puto verum, quo ad ea quę hic de nouatione dicunt, sed quo ad alios effectus, scilicet quo ad ea quę dicunt, q pendente conditione non põt exigi: puto idem olim & hodie. nã in omnibus casibus in gbus olim præsumebatur nouatio ipso iure, hodie præsumitur, vt fiat ope exceptionis: vt. l. ij. & ibi nota. per glo. de noua. & sic ope exceptionis consequetur, ne interim possit cõueniri: sicut si pactũ nudum esset factum sub conditione: vt. l. sufficit. j. de condi. indebi.

LEX XXXVII.

CVm ad præsens. Cõditio de præsenti, vel præterito non suspendit: secus in conditione de futuro. hoc dicit. ¶ De materia conditionis qd sit, & qualiter inducatur, plenè dixi in. l. j. de condi. & demõ. Not. vnum tu inuenis, q stipulatio conditionalis non requirit causam: sed ipsa conditio est eius causa. facit. l. à titio. & quod ibi dixi. j. de verb. oblig.

SVMMARIVM.

1 *Pacta incontinenti apposita uidentur inesse stipulationi, & quomodo? numero. 20.*

2 *Vsuræ quòd non currant absque mora: & quando currant? nume. 13.*

3 *Solutioni certæ quantitatis quando adiciuntur plures termini, in fine cuiuslibet termini, debet fieri solutio: & incipit mora. & nume. 14. remissiuè.*

4 *Exceptione legitima qui se tueri potest, quòd non sit in mora.*

5 *Solutio fiẽda in moneta, quòd semper intelligitur de probis: ideò illa uerba in instrumentis, boni & iusti ponderis, nihil operantur.*

6 *Florenorum pondera, quando in uno loco sunt diuersa, quòd intelligitur promissio de minori pondere.*

7 *Dictio, tunc. extremitatem temporis significat.*

8 *Stipulatio accessoria quando uestitur pactum super principali?*

9 *Dictio amplius, quòd sit repetitiua.*

10 *Pactum nudũ uestitur cohærentia contractus, quando pro eodem apponitur pactum pro quo contractus.*

11 *Stipulatio apposita super cõtractu, an impediat actionẽ oriri ex cõtractu & remissiuè.*

12 *Verbum, conuenit, appositum in instrumento, quòd non importet stipulationem: sed uerbum promissit, sic.*

13 *Pactum ultimo loco appositum, quando impediat cursum usurarum?*

14 *Verbum rectè, quòd denotet iustitiam: & ritè, solennitatem.*

15 *Consultor effectus, ut cõsulat, an quis. & erit rectè captus die feriata: quòd debet consulere, an ex iusta causa.*

16 *Pacta dicuntur incontinenti apposita, quando fiunt incontinenti antè, quàm contractus habeatur pro perfecto.*

17 *Pactum ultimo loco appositum, quòd nõ tollat primam stipulationem ipso iure, sed ope exceptionis.*

18 *Pactũ afferens dilationem quãdo inest actioni, non est necesse quòd pars apponat.*

Pactum

22 *Pactum de non petendo conditionale, appositum incontinenti, uel ex interuallo iuxta stipulationem puram quando præiudicet sti pulanti?*

23 *Dies est pars stipulationis, sicut summa.*

24 *Stipulatio conditionalis si præcedit & sequatur pactum nudum, continens purè illud quod est in stipulatione, quòd debetur purè, & quomodo?*

25 *Pactum nudum purum appositum super alio non contento in stipulatione conditionali, quando informat primam actionem, & dicatur uestitum?*

26 *Conditio retrotrahitur.*

27 *Contractus conditionalis si præcedat & incontinẽti sequatur pactum purum, quòd tale pactum potest uestiri rei interuentu.*

28 *Pactum nudum si apponitur ex interuallo post contractum conditionalem, ex eo non oritur actio.*

29 *Certum si in stipulatione continetur, & in pacto incontinenti appositio incertum, quæ actio oriatur? & nu. 31.*

30 *Pacta incontinenti appositа, quòd perinde habeantur, acsi in ipsam stipulationem fuissent deducta.*

31 *Pactum incontinenti appositum, quòd informat uel erem actionem, si est apta informari.*

33 *Aßidere & docere in uno loco num quis possit?*

34 *Locus quòd debeat inseri in instrumentis. remissiuè.*

35 *Dilatio si data est alicui, quòd ueniat tali die, quanto tempore debeat expectari?*

LEX XL.

LEcta. Etiã in contractibus stricti iuris, pacta incontinenti apposita insunt, vt nouam pariant, & veterem informẽt actionẽ, & vi exceptionis impediunt moram, & stipulationem vsurarum propter moram, secus in stipulatione vsurarum propter stipulationem. h.d. ¶ Diuidit. primò ponitur thema & quæstio. Secundò, ponitur responsio Pauli Iurisc̃sulti. Tertiò impugnatio quorundam. Quartò, rñsio Pauli ad illas impugationes. Quintò, determinatur quædã quæstio circa prædicta. Secunda ibi, dicebam. Tertia ibi, pactum. Quarta ibi, sed cum sortis. Quinta ibi, sed & si quantitatem. ¶ Casus in terminis in prima, & secunda parte, est clarus. In tertia. ſibi, pactum verò. sic forma casum. Contra dñm Paulũ quidã arguit sic, Pactum appositum circa vnã, nõ operat suum effectum circa aliam rem. l. si vnus. §. añ omnia. ŝ. de pac. sed in themate proposito, pactũ nudũ fuit appositũ tm circa sortẽ, ergo non porrigit effectũ suũ circa vsuras, ergo vsuræ debent secundùm formã, primæ stipulationis simpl'r interpositæ. Præterea cõtra Paulũ arguit sic, in eo qd' dicit pacta incõtinenti apposita inesse stipulatiõi. nã solũ ad exceptionẽ, pficiũt, vt illi dicebãt. In ver. sed cũ sortis ponitur rñsio Pauli, in qua sic forma casum, dicit Paul', ad rõnẽ cõtra me factã rñdeo. pactũ appositũ circa vnã rẽ, nõ opat circa aliã, verũ est æque principalem: secus est in alia re, quæ veniat ad primam per quãdam cõsequẽtia: sed in pposito, cũ stipulatio vsurarũ veniat ad primã, p quãdã cõsequẽtiã. f. si in forte fuerit mora: ergo pactũ quod opat circa sortẽ, impediẽdo morã, ipediret etiã stipulationẽ vsurarũ. Ad aliã rõnẽ text. rñdet & clarè. ¶ No. tu inuenis, † q pacta incontinẽti apposita vident inesse stipulationi. ¶ † Secũdò, no. q vsuræ nõ currũt absq̃ mora. ¶ † Tertiòno. q qñ solutiõi certæ quãtitatis adjiciunt plures termini, in fine cuiuslibet termini debet fieri solutio, & incipit mora. ¶ † Vltiò, no. q nõ est in mora, q põt exceptiõe legitima se tueri. ¶ Opp. dicit hic. qndecim, ꝑba rectè dari. Cõtrà illud, ꝑba, nõ fuit necesse exprimi, cũ tacitè intelligeret: vt. l. cũ qd. s. eod. ergo est superfluũ, nec debuit inseri. vt in prima cõstõne. C. §. qbus. Glo. dicit fateor, sed hic recitant verba cõtrahentiũ, in qbus verborũ inutilium conculcatio põt ꝑcedere, vt. j. ea. l. ibi data soluta &c. ¶ Vel verius dico, q põt dici, q fuit hoc necesse exprimi: nam hic qualis pecunia fuerit mutuata, nõ apparebat, ideò ꝑmisit eã reddere probam, quia aliàs liberaret soluendo viliorẽ, vt. l. si fideiussor. j. manda. Verius tamen puto, quod dicit gl. vt † in nummis semp intelligat facta ꝑmissio de probis. nam reproborum solutio nõ admittitur, vt. l. eleganter. §. qui reprobos. j. de pig. actio. & ideò illud quod adjicit in stipulationib⁹ quotidiè, dũ dicitur, tot florenos boni auri, & iusti ponderis, nõ est de necessitate: vt hic in glosſ. ¶ Et ex prædictis apparet non obstare. l. si fideiussor. quia ibi loquit in alijs specialib⁹, quarum nulla est reprobatio: licet vna sit melior altera, fateor tñ, † q si in ciuitate essent plura pondera florenorũ, quorũ vnũ põdus eẽt grauius altero intelligeret de minori pondere probo, cũ de maiori nõ intelligeret, nisi exprimeret, et. l. nũmis. j. de leg. iij. vide gl. sup verb. ꝑba. & tene mẽti. ¶ Secũdò, opp. dicitur q stipulatio cõmittitur, si die assignata solutũ nõ fuerit. Cõtrà imò cõmittit prius: si añ certũ est dari nõ posse, vt l. hoc iure. ff. de verb. obl. Sol. dicit gl. hoc opatur hæc dictio tũc, † quæ extremitatem tpis significat, certè verum dicit' glo. q hæc est natura istius dictionis tũc, sed hic esset idẽ de hac dictione, tũc' nõ appositа: qa quoties illud, quod in certũ tps cõsert, est in ptate rei nõ cõmittit stipulatio nisi finito tpe: vel. in illa. j. de ver. obli. sed hic est hmõi, ergo &c. nõ ob. l. hoc iure qa ibi nõ erat in ptate rei. ¶ Opp. dicitur hic q pactũ istud vestit cohærẽtia cõtractus, vt nouã pariat, & veterẽ informet actionẽ. Cõtrà, † stipulatio accessoria nõ vestit pactũ sup principali. vt. C. de cõtrahẽ. & cõmit. sti. l. nulla. C. de pact. l. si pactio quo pœnã. sed istud pactũ fuit appositũ iuxta stipulationẽ vsurarũ, ergo ab eonõ vestit. Vltramõtani negãt maiorẽ, & distinguunt. q̃ dicit, aut ꝑmissit ꝑ stipulationẽ, & tunc non vestit pactũ, aut ꝑmissit ꝑ pactũ, & tunc vestit. Sed hæc distinctio nõ placet. Alij dicunt, q vestit, quia ꝑmissit, & hoc dicit gl. Sed hæc

Universidad de Navarra Biblioteca

sed in contractibus stricti iuris, nõ currunt, absq; stipulatione: vt h. huius. C. de vsur. Respon. quędam sunt vsuræ quæ currunt ex mora tantùm: & hoc solùm ī contractibus bonæ fidei: vt infra de vsur. l. mora. §. in bonæ fidei. Quędam sunt vsurę, quæ currunt ex stipulatione propter moram: & hoc casu, loquitur hic in prin. Quędam sunt vsuræ quæ currunt ex stipulatione propter stipulationem: & sic loquitur finis huius. l. hoc tangitur in glosſ. super verbo solu̅am, & in glosſa super verbo potuerat. ¶ Vlterius
14 oppo. dicitur hic† quòd ista protestatio debet fieri in fine cuiuslibet mensis. Contrà, de. l. C. quando di. leg. ced. Sol. huius timore, quidam intrant hic totam illam materiã, vtrum præstatio debeat fieri in principio termini, vel in fine. quod hic examinat Gul. & Iac. Bu. Cy. in. l. j. C. quando dies leg. ced. & Dy. in. l. qui hoc anno. j. de verbo. obli. ego ibi plenissimè vltra, omnes: nõ insistõ. hîc, ¶ Opp. dicitur hîc quòd per pactum vltimo loco appositum ipso iure
15 impeditur cursus vsurarum. †Contrà, pactum non perimit ipso iure stipulationem vsurarium: vt. l. si vnus. §. pactus. s. de pact. C. de iure do. l. auia. So. dicunt quidam quòd hic debet exponi ipso iure scilicet quantum ad effectum, ope tamen exceptionis, vel verius: pactum ipso iure non perimit stipulationem iam commissam: vt in contrarijs: sed stipulationem committendam, quę propter moram impedit committi ipso iure: quia impedit moram. ita loquitur hîc. Ista tanguntur in glosſ. super verbo, ipso iure. & bene. ¶ Oppo. ad fi. de. l. cum quidam. j. de vsur. Solu. vt in glosſ. quia ibi eodem tempore non debent posse currere maiores, & minores vsuræ. sumus expediti de contrarijs. ¶ Veniamus ad. q. primò quæro: hic dicitur. xv. proba rectè dari: quid sit dictum proba dixi. s. ¶ Sed quæro, quid sit dictum rectè dari? glo. exponit rectè. i. congruo loco & tempore: vt. l. si soluturus. j. de sol. Secundùm hoc. verbum rectè, denotat solennitatẽ, quòd solenniter fiat
16 solutio. Alibi gl. dicit† q hæc dictio rectè, significat causam, secundùm propriam signi ficationẽ: vt no. in. l. ij. s. de inofficio. testa. & de peti. hær. l. sed & si lege. §. scire. & l. seq. & secũdũ hoc hîc impropriè ponit. & ista sunt vtilia ad. q. ¶ Aliquis fuit† captus die
17 feriata: fuit cõmissum sapienti, vt consuleret vtrum esset rectè captus: dicebatur, q sapiens non habuit videre ex rigore huius puncti: nisi hoc, an ex iusta causa fuerit captus: non habuit autẽ consulere vtrũ
a ritè, hoc est, solenniter fuerit captus, vel nõ Nec obista glo. quia hic, hoc verbũ rectè, ponit impropriè: propriè autem significat causam: vt in glosſ. alleg. in cõtrariũ. Debetis ergo aduertere, & esse cauti in formatione puncti: vt dicatis, vtrum & rectè, & ritè fuerit captus: & sic queratur tam de causa, quàm de modo. b ¶ Secundò quæro, c dicitur hîc pacta incõtinẽ-
b appositа: q dicanẽ apposita incontinenti? glosſ. dicit, quando, fit statim antè, q̃ diuertant ad alios actus extraneos: vt. j. de adul. l. quod ait. in princi. & l. duos. in fi. de duo. reis. cũ fi. melius probatur in. l. iij. C. de edil. ac. & no. per gl. C. de pac. l. in bonæ fidei. & s. de pac. l. iurisgentiũ. §. quinimo. ¶ Vltramontani† dicunt clarius, quòd illa dicunẽ fieri incontinẽti,
18 quæ fiunt ante, q̃ partes habeant contractum, pro perfecto & absoluto, vt. l. cõtractus. C. de fide instru. & iõ etiã si mille pacta opponerenẽ, vnũ post aliud antè, q̃ cõtractus habeaẽ pro pfecto & absoluto: oĩa incontinẽti dicerenẽ fieri, quod verũ puto. ¶ Quæ-
19 ro, vtrũ† p pactũ vltimo loco appositum, tollatur prima stipulatio ipso iure? vna glosſ. quę est hic sup verbo. numerus. dicit, quòd sic vide eam. Alia glosſ. super verbo, ipso iure. videtur tenere cõtrarium: & istud vltimũ plus placet. Si enim prima stipulatio tolleretur ipso iure: quomodo diceretur veterem in formare? Prætereà, pactum nudum in dubio non tollit stipulationem pręcedentem: vt. j. de constit. pe. j. item illa. §. fina. dixi tibi clarius in. l. singularia. in iij. colũ. s. eo. Illud verò quod dicit glosſ. super verbo. numerus, quòd à stipulatione per tertium pactũ
c appositum videtur recessum: fiat audi, ope exceptio
d nis. ¶ Sed d tunc quæro, † quid est hoc dictum, pacta
20 incontinenti apposita videntur inesse, quòd nouã pariunt, & veterem informant actionem. Vltramontani in hoc variãt, qd̃ hîc non examino: dicemus in dicta. §. quinimo. tamen glosſ. respondet solũ quid importent illa verba, ex parte actoris, ex parte verò rei nulla videtur differentia. Nam siue pactum apponatur incontinenti, siue ex interuallo non tollit ipso iure sed ope exceptionis, vt dixi. s. proxi. quæstione. Quid ergo est hoc dictum, pacta incontinenti apposita inesse? stipulationi, ex parte rei, & quid releuat istud inesse? põt dici quòd differentia est ista, qa in pacto appositо incontinenti ex parte rei, non est necesse opponere ex
21 ceptionem, secus in pacto appositо ex interuallo. Exempli gratia, ponamus, † quòd pactum offerens dilationem, inest ex parte rei, licet producat exceptionem, tamen est necesse, quòd reus eam proponat, quia ipsi actioni propositæ inest, & ideò si ipsa pecunia, quæ debetur ad diem, peteretur statim, & reus exceptionem non opponeret, iudex condemnaret reum ad dandum pecuniam ad diem, quia istud dari in diem, inest obligationi, hoc est, intus in obligatione est. ideò non est necesse quòd extrinsecus adducatur. Pro hoc adduco dictum Innocen. qui hoc videtur velle ex
22 tra de exceptio. c. pastoralis. & de plus peti. c. j. sed quando pactum non inest stipulationi, quia factum ex interuallo, tunc index condemnaret incontinenti reum: nisi apponeret vt instit. de exceptio. §. temporales. modò habes e ex istis quid sit dictum, pacta incontinenti apposita inesse stipulationi. ¶ Procedo vlterius, & nunc intro glosſ. magnam: † pone quòd ego sum stipulatus. x. purè, posteà incontinenti feci tibi pactum de non petendo, adueniente conditione, vtrum per hoc pactum mihi præiudicẽ? dicit glo. quòd sic. si incontinenti fiat. Sed si ex interuallo, respondeidem quòd paratur exceptio contra me. vide glosſ. super verbo tractum. videtur ergo velle glosſ. quod idem sit si pactum de non petendo adueniente conditione, apponatur statim, vel posteà, quod puto verum ex parte rei. Dixi quantum ad hoc, vt primum non tollatur ipso iure, nec efficitur prima obligatio conditionalis, sed remanet pura resoluenda in conditionis euentum, licet secus esset in vltimis voluntatibus, vt not. in. l. ij. circa fi. magnæ glosſ. j. de in diem adiect. est tamen ea differentia quam suprà dixi, quia si pactum fuit incontinenti appositum iudex condemnaret reum ad dandum, adueniente conditione, licet exceptionem non opponat, sed si pactum esset appositum ex interuallo, condemnaret eum ad dandum simpliciter, si non opponeret exceptionem. Dices tu, si hoc est verum quòd ista exceptio inest, iudex non debebit condemnare in aliquo, imò debebit absoluere: quia ante diem malè agitur, vt. l. j. s. qñ dies vsufr. leg. ce. & de verb. sig. l. cedere diem. cum si. ¶ Aduerte, quia istud est subtile. Ex dilatione quæ apponitur in cõtractu, oritur vna exceptio diffe-
23 rens solutionem, & ista inest obligationi. Dies enim sicut summa parest stipulationis. s. de eden. l. j. §. diem. ideò iudex in sententia istud reseruat. Alia exceptio oritur ad impediendum processum: & ista non inest: quia ista nõ est nata. Non enim potest oriri antè, quàm processus inchoetur: & ideò si pro parte non opponaẽ ad processum, procedit iudiciũ: sed quo ad solutionẽ, reseruatur, etiã parte non opponẽte: vt dictũ est. ¶ Quæro, pone quòd ego sum stipulatus aliquid sub cõditione: deinde est appositũ pactum quòd purè debeatur: an istud pactum aliquid valet? Glosſ. dicit, quòd sic, si fiat incontinenti, vt producat actionẽ: secus si ex interuallo. vide glosſam super verbo tractum. Ista est difficilis quæstio. dic quando
24 præcedit † stipulatio, vel contractus alius conditionalis, vestitus? siquidẽ sequitur incontinenti pactum nudum continens illud purè: dico quòd debetur purè, non tamquàm primum conditionale informetur ab isto: quia cum non sit actio, neq; obligatio, non potest informari, vt dicam. nec tanq̃ pactum secundum vestiatur à primo, cum sit nullum pendente conditione: vt dicam. j. sed tanquã à diuersitate illa illico sit recessum: vt. l. j. §. si quis simpliciter. j. de verbo. obliga. & ita loquitur hæc glosſ. prout loquitur de pacto incontinenti appositо. ¶ Si verò apponatur † pactum
25 nudum, purum super alio: tunc veterem actionem non potest informare: quia nullam reperit informandam. ita notat in glosſ. lege pacta conuenta. j. de contrahen. empti. Item. cohærentia primi non potest vestiri: cum ipsum de se pendente conditione sit inefficax: sed si conditio extaret: tunc
26 quia † conditio retrotrahitur: vt. l. potior. & . l. qui balneum. j. qui pot. in pign. habe. posset dici retrò videri esse informatam primam, & pactum esse vestitum. & ita intelligo glosſ. in. l. petens. C. de pactis. ¶ In eo quod dicit, obligationem ciuilem inesse conditionaliter: hoc enim importat obligationem ciuilem inesse, vt adueniente conditione retrotrahatur.
27 Fateor tamen, quòd quando præcedit † contractus conditionalis, pactum purum, seu nudum, incontinenti appositum, potest vestiri rei interuentu. ita loquitur. l. si in venditione. in princi. j. de peri. & commo. rei vendi. Ibi enim vendidi tibi rem sub conditione pacto appositо. vt si pro me iueris Romam: ex isto pacto habita relatione ad contractum, oritur quidam contractus innominatus, facio vt facias: hoc est, ideò tibi vendo sub cõditione, & tibi hanc spem constituo, vt vadas pro me Romã: quem contractum ego iam impleui, ex pte mea, vẽdendo sub cõditione: meritò possum agere cõtra te præscriptis verbis, vt impleas, quod promisisti.
28 Sed si pactum † nudum post contractum conditionalem apponitur ex interuallo: tunc nullo modo oriretur actio: vt in hac. l. & . l. iurisgentium.
29 §. quinimo. s. de pact. in ver. vt puta, post diuortiũ. Quæro, † pone quòd stipulatio continet certum, & sic ex ea oritur certi condictio: pactũ verò in continenti appositum cõtinet incertũ. Si igitur diceres per pactum veterem

a ¶ Rite. Adde tu & vide Are. in. c. licet. de so. cõpe. vbi quòd verbũ. ritè, aliqñ significat iustitiam.

b ¶ De mõ. Adde q cũ Barto. transeunt Bal. & Ang. quia cõsultor nõ debet egredi cõmiss. allegat Alex. ꝑ hac opi. l. non est dubiũ. in verbo, rectè. C. de repu. & Ang. in. l. j. ff. de edil. edic. ambo tũ & Saly. dixerunt aoutsultorem debuisse cõsulere, an captus fuerit cõgruo loco, & tpe, de quo hîc per Alex.

c ¶ Quæro. de hoc vide Alexan. in. l. iustè possidet. colũ. ij. j. de acquirẽ. possl. l. ij. super gl. in verbo, rectè. j. de lib. & posthu.

d ¶ Sed vide Fely. in rubri. de exce. col. ij. ver. dicastñ.

e ¶ Habes. Adde quod cum opin. Bar. transit Bald. & ang. hic. & Bal. ĩ. d. l. exceptionẽ. anto. de bu. Imol. Abba. in. c. exceptionẽ. extra de excep. Alex. hîc.

De re. cre. Si cer. pe. & de cer. con. L. Eius qui. 22

terem actionem informari: ergo certi condictio datur ad incertum, quod videtur verum: vt insti. de acti. §. fuerat. In contrarium facit de peti. hære. l. item veniunt. §. idem rectè. alleg. §. cum prędixerimus. ista sunt verba glosſ. in hac. q. ¶ Omissis multis truffis, quę dicuntur per docto. veritas est ista: text. hic dicit, pacta incontinenti apposita inesse stipulationi. Nota quòd dicit stipulationi, non dicit actioni, vel obligationi: sed ipsi stipulationi: seu contractui. Per hoc† ergo habes, quòd pacta incontinenti appo-
50 sita, perinde habentur, acsi in ipsam stipulationem fuissent deducta. Pone ergo si ab initio fuerim stipulatus certum & incertum, non est dubium q tot dicuntur stipulatiunes, quot sunt summæ promissæ, vt. l. scire debem
51 j. de verborum oblig. Ex hoc ergo† concluditur, quòd pro eo quod continet certum, datur certi condictio: pro eo quod continet incertum, datur
52 actio ex stipulatu. Item per hoc habes, quòd iura, † quæ dicunt quòd pactum incontinenti appositum, veterem actionem informat: vt. d. l. iurisgẽtium. §. quinimo. est verum, quando illud quod deducitur in pacto est tale, quod si ab initio fuisset deductum in contractu: veniret in illa actione: sed si in illa actione non veniret: tunc nouam actionem parit, vt hîc: quia informat contractum: & per consequens producit actionem sicut contractus ipse produceret. & per hoc apparet, quòd pactum incontinenti appositum, quandòque veterem actionem non informat, si non est apta informari, sed duas nouas actiones parit: vnam ex contractu prędambulo informato, & erit actio ex stipulatu, vt in exemplo propositо: aliam parit ex ipso pacto, & erit præscriptis verbis: vt. l. in bonę fidei. C. de pactis. ista
a sunt subtilia, & multum notanda. Sumus a expediti de omnibus glosſ.

¶ Vltimò: quia hic dicitur, lecta est in auditorio: & exponitur hoc verbũ
53 in auditorio. i. iudicio vel scholis. ¶ Quærit Gul. vtrum† possit quis simul & semel docere, & assidere? puto quòd non: vt. l. quisquis. C. de postulan. & . l. nemo de assess. & dome. tamen ista materia non est nostra. ¶ Secundò:
54 quia hîc dicit lecta est in auditorio. † quæritur, vtrum in contractibus de-
b beat inseri locus b. de hoc dic. vt. C. de contrahen. & commit. stipu. l. optimam. insti. de verb. obliga. §. item verborum. in authẽ. quibus mo. na. essi. leg. §. quantum vero. §. de tabu. l. generali. & per Ioan. And. lib. vj. in fi. libri super data. ¶ Item: quia hic dicitur, quòd in fine mensis debetur. indu-
55 citur ad. q. quando† est data alicui dilatio, quòd veniat tali die: quanto tempore debeat expectari. de quo scitis, quòd habetis glosſ. insti. de verbo. obli. §. omnes. & dixi plenè in. l. qui ante calendas. de verb. obli.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Dictio quondam, quòd intelligatur in instrumento in quo dicitur talis filius Titij, si Titius est mortuus, & instrumentum sustinetur, & etiam libellus. nume. x.*
2 *Pecunia debita defuncto, quòd potest dici ipsius defuncti.*
4 *Hæredenecessario instituto, quòd non requiritur apertura testamenti.*
5 *Fictio quando plus possit, quàm ueritas?*
6 *Mandatum institoris, quòd morte finiatur, & quando? nu. 9. & nu. 16.*
7 *Ignorans mandatum reuocatum, & soluens, quòd liberatur, & quando? numero .11.*
8 *Iudicio famil. erciscundæ non uenit, quòd quis non facit ut hæres.*
10 *Sententia iudicis delegati, lata post mortem delegãtis, quòd ualeat.*
13 *Actio negotiorum gestorum ut competat oportet quòd negotium altero ex quatuor modis pertineat.*
14 *Gestum nomine defuncti, quòd eius hæres ratificare potest.*
15 *Exactionem debiti, quòd possum habere ratam in subsidium.*
17 *Mandatum speciale denuntiando, quòd finitur morte, & quando? nu. 22.*
18 *Causa liberationis, quàm obligationis est fauorabilior. & nu. 24.*
19 *Mutuum quòd non contrahatur, nec etiam obligatio, ubi dominium non transfertur in accipientem.*
20 *Error quando impediat translationem dominij?*
21 *Error regulariter tunc impedit traslationem dominij, quando impedit uoluntatem transferentis.*
23 *Mandatum quando finiatur morte mandantis? remissiuè.*
25 *Stipulatio facta nominatim defuncto, quòd non ualet.*
26 *Seruus hæreditarius stipulatione sibi acquirit hæreditatem.*
27 *Hæreditas quod possideat seruum ignorantem se liberum, ut sibi ex re hæreditaria quæratur.*
28 *Sciens quem liberum, non uidetur eum possidere bona fide.*
29 *Ignorantia quòd præsumatur in hæredibus suis, & necessarijs contentorum in instrumento, secus in extraneis, & ibi de ratione.*
30 *Hæres extraneus quòd præsumatur ignorare contenta in codicillis.*
31 *Socij unius negotiationis in diuersis locis plures, quòd uideantur inuicem institores & inuicem præpositi.*
33 *Aditione unius hæredis licet confirmetur totum testamentum, tamen nõ desinit uocari hæreditas.*
33 *Hæreditas non possidet uerè, sed fingitur possidere.*
34 *Cohæredes quando possint habere ratam stipulationem factam alteri cohæredi, ut ipsis acquiratur actio?*

LEX XLI.

Eius qui. ¶ Difficilis & subtilis est hæc lex: & breuiter hoc dicit. Ignorantia circa id quod extinguit mandatum excusat debitores: soluẽs & id quod quis non facit, vt hęres,

nõ venit in fa. erciscũ. iudicio. Itẽ mutuũ nõ cõtrahit si dominium in accipiẽtẽ non transfertur. nec cõtra hitur etiam obligatio accessoria. Item, stipulatio: si nominatim confertur in personam mortui dñi, est nulla: si non nominatim acquiritur hæreditati iacẽti, vel cohęredibus ignorantibus: secus verò scientibus. h. d. tota. l. Diuiditur. primò ponit thema & q̃stiones. Secundò respondet ad primam quęstionẽ. Tertiò, respondet ad secũdam. Quartò ad tertiam. Secunda ibi, placebat. Tertia ibi, quas verò. Quarta ibi, quòd si stipulatus: & intendo vobis hanc. l. legere per particulas: & in qualibet parte recitare glosſ. suas. Ad casum in terminis aduerte: quia pricipium
c est leue. ¶ Oppo. c quòd malè dicat text. pecuniã, defuncti: quia defunctus nihil habet: quia mors omnia soluit: in authẽ. de nup. §. deinceps. Respõdeo, hîc ponitur impropriè, defuncti: vel subaudi defun-
1 cti. i. quondam titij, ita dicit glosſ. quod† tene menti ad sustinendum instrumentum, in quo dicitur, qd̃ talis filius titij: cùm titius sit defunctus: vt subaudia-
d tur † quondã d. facit etiam ad sustentationem peti-
2 tionis, in qua dicitur, peto† bona titij: cum titius sit mortuus, vt subaudiatur. scilicet quondam. Simile in. l. diuortio. in prin. in glosſa secunda. de negotijs gestis. & textus est qui facit istam responsionem in. l. insula. in fine. infrà de acquirendo rerum dominio. ¶ Oppo. hîc dicitur pecunia defuncti. Con-
c tra: nam etiam si viueret non esset sua, sed debitoris
3 soluentis. So. quantum ad pecuniã, quę à debitorib⁹ exigitur: expone pecuniam† defuncti. i. defuncto debitam. simile. s. eo. l. si & me & titium. in fi. quod est notandum. & posset esse vtile ad multa. f. ad sustinẽdum dicta testium, & similia: quia quandoq; ista verba ponuntur impropriè. ¶ Quero circa istam partem, Dicitur quòd testamentum Romę recitatum
4 est: quęro, vtrum† hærede necessario instituto requiratur apertura tabularum, ad hoc vt ipse sit hæres? quidam dicunt q sic: quia speciale erat in filijs, vt nõ requireretur apertura tabularum: ergo secus in seruis. C. de cadu. tollẽ. l. j. §. j. de iuris & fac. ignorã. l. j. in fin. Pro hoc facit: quia non plus potest operari fictio, q̃ veritas: vt. l. ſi paterfamilias. in fin. cum. l. seq. & . l. fi. s. de adopt. & . l. si filius. s. eo. sed hęreditas verè adiri nõ poterat: nisi apertis tabulis: ergo nec fictè. Alij dicunt contrarium: & in hoc videtur reside re gl. C. de iure delib. l. iij. & instit. de hære. quali. & diffe. §. j. vbi est text. hoc probatur in. l. seruus. §. aperturę. de hęre. instit. & ibi not. in fi. glo. ad idẽ de condi. & dem. l. Iulianus noster. & ibi not. Pro hoc etiam. j. de lega. j. l. fi. post mortem. in prin. & ibi
5 videtur expressum. Non ob. quod videtur, † quod d fictio non potest plus quàm veritas: quia debes scire quòd quandoq; fecũdùm veritatem aliquid non potest induci propter defectum materię, ex qua vel in qua aliquid agitur: tunc procedit ar. vt. l. si paterfamilias. in fin. de adopt. & . l. eum qui ita. §. fina. j. de verb. obli. & . l. quoties. de noua. Quandoq; non potest induci secundùm veritatem propter defectum scientiæ, ex parte agentis: & tunc potest induci secũ dum fictionẽ. Ratio: quia. l. semper est certa. & nũq̃ ignorat: vt. l. cum ad præfens. cum. l. seq. s. e. & . l. cũ quidam. §. quod dicitur. circa fi. de acquir. hęre. qui text. optimè probat. Nam licet extraneus nõ possit adire, quia ignorat quot sunt in ventre: vel an mulier sit pregnans: tamen suus hæres, qui efficitur hæres, statim à lege est hæres secundùm veritatem, & potest adire: quoniam lex certa est. ita in proposito, ideo apertura tabularum requirebatur, seu desyderabatur, vt quis posset scire, & an, & qualiter esset hæres. quod non esset necesse ab eo, qui de iure efficitur hæres. fumus expediti de prima parte. ¶ Veniamus ad secundam partẽ: ibi placebat. hic primò respondet primę. q. Secundò determinat vnam aliã q. iuxta præmissa. Secunda ibi: earum autem. Casus
6 interminis est clarus: aduerte ad me. ¶ † Not. primò quòd mandatum istius institoris, qui secundùm cõ suetudinem Tusciæ appellatur factor morte extin-
7 guitur. ¶ † Secundò not. quòd qui ignorat mandatum reuocatum, soluendo ei liberatur.

✣ POMATES.
a ¶ Sumus. Vide Alex. in cõsi. xix. col. iij. vol. j.
b ¶ Locus. Adde vt per Ang. cõsil. cclxxvij. & Bal. ccxxj. li. ij. & an locus intelligat ap positus per coniunctionem causę. per eũdẽ consi. cclxxvij. lib. iij.

✣ POMATES.
c ¶ Op. vide aliqd p Alex ã. l. viro. in glosſ. j. sup ver. viro. in co. ij. ff. solu. mat. vide Raph. cuma. cõsi. xiij. & Feli. c. venerabilis de test. cog. Cę pol. cõsi. xvij. col. iij. & de ista dictione quondam, vide Imol. consi. xj. in fi. & Bar. c. cũ super. de offic. deleg. col. j. Et de hoc q nõ vitiet in strumẽtũ: in quo dicitur titij filius &c. vide Alex. cõsi. ij. col. j. ij. vol. Panormi. c. quęniã contra. de proba. Alex. in. l. quoties. dehære. instit.
¶ Quondã. Adde Spec. in tit. de instru. edit. §. restat. versi. pe. & ĩ §. instrumentum. ver. sed quid si ita. Bart. in. l. insula. j. de acquirẽ. re. do. Ant. de Butri. in c. ex parte de fo. compet. vide per Alb. de ro. in suo dictionario, latius hic vide p Alex

Universidad de Navarra Biblioteca de Humanidades

8 ¶ Tene.not.†quòd illud quod quis nõ facit,vt hæres,nõ venit in iudiciũ fami.ercis. ¶ Quarto no. qd venit in actionem neg. gest. ¶ Ad ista quatuor op. pordinem.primò,quòd mandatum institoris non reuocatur morte,vt.l.si quis mãcipijs.§.si impubes.

9 j.de insti.Sol.dicũt†quidã,ibi cõtrahẽtes credebãt hæredes velle vti illo institore.ista est falsa.nam ibi hæredes erant talis cõditionis,de quibus hoc credi nõ poterat.Alij dicũt,quòd hic non erat institor, quod est falsum.nã negotiationi vniuersali erat hic præpositus,ergo erat institor:vt dixi.ŝ.eo.l.si instituẽ.dic ergo secũdũ doct.q mandatũ institoris nõ finitur morte tantùm,vt in cõtrario,licet sit secusin mandato alterius procuratoris,vt.C.man.l.mandatum.sed hic interuenerunt duo,scilicet mors domini,& mutatio conditionis personæ institoris, quia de seruo factus est liber.argu.l.cum quis.in princi. de sol.Istam tenent Pet.Iac.bu.& oẽs moderni.qd

a ¶ Tene mẽti.ad a tene menti.[a]Et prædicta glo.inducitur ad.q.†vtrũ de,qd cũ ista so- 10 sententia lata per iudicem delegatum,post mortem cõi trãsit Alexã. b iudicis delegantis,valeat[b]de quo non dico hic,vi-

b ¶ Valeat. Adde debitis & plenè in.l.& quia.ŝ.de iurisdi.o.m. iudic. vt per Spec.in ti. vel sortè in.l.barbarius.de offi.præto. ¶ Ad secun-
de delega.§. dum op.quòd debitores soluẽtes non sint liberati:
restat.versi. quid 11 vt.l.cum quis.§.j.j.de sol.Solu.gl.†quòd hæc intelsi delegatus. per ligitur secundùm distinctionem illius. l. videlicet,
Bar.in.l.more.ff. aut recipiens recepit bonafide,& sic pecunia est hę
de iur.om.iudi. p reditati quæsita,& debitores sunt liberati ipso iure
Inn.in.c.licet. de aliàs ope exceptionis,vt in contrario. Ex his ergo,
offi.deleg.&in.c. an debitores soluentes sint liberati,quædam sunt cõ
gratũ:p doct.ex- syderanda ex parte ipsorum soluentiũ,quædã sunt
tra.eo.tit.Ang.in ex parte ipsorum recipientium.Primo casu habes
l.j.C.de iurisd.om. videre,aut sciuerunt dominum mortuum,aut igno-
iud.Moder.in.c. rauerunt.& si sciuerunt, aut sciuerunt libertatem
si à subdelegato. ei relictã,& soluendo non liberarẽ,aut de hoc igno-
de offi.dele.in.vj. rauerunt:& soluendo ei liberantur,quia adhuc pu
& latius per Ale- tabant mandatum durare,licet scirent dominũ mor
xand. tuum,vt patet ex prædictis.scilicet p.e.d.l.si quis
mancipijs.§.si impubes.& argu.j.de sol.l.si quis ser
uo.&.l.quod seruus eo.tit.Secundo casu.s.ex parte
recipientium est consyderare,an bona vel mala fi-
de recipit:vt patet ex prædictis. ¶ Ad tertium op.
& videtur quòd cõpetat actio fami.erci.vt.l.meu-
12 §.seruus.ŝ.fumi.erc.Solu.dicit gl.† quòd ibi loquit̃
de quæsitis ante mortem,hic verò de quæsitis post
mortem testatoris.Ista non videtur sufficiens solu
tio.nam etiam post mortem testatoris recepta bo-
na fide,acquiritur hæreditati.vt.ŝ.dictũ est per gl.
& ego recitaui,si sunt hæreditatis,ergo veniunt in
fami.erciscun.iudicium.Solu.aduerte,quia subtile
est.dicunt quidam quod.ŝ.dictum est.s.acquiri hæ
reditati,non est verum.hoc nõ placet.Si enim hæ-
reditati acquiritur personalis obligatio,vt.j.in ver.
quòd si stipulatus.ergo multò magis possessio, &
proprietas.vt.l.possessio.§.& si possesso.de acq.
pos.&.l.j.C.per quas perso.nob. acqui. vnde dicunt
alij,quòd fami.erciscũdæ pòt agi,tamq̃ contra obligatũ
actione personali.& hoc nõ pòt fieri.ita loquit̃ hic
sed si quis vellet agere fa.erciscũdæ tamq̃ ista pecunia sit
communis,bene posset per ea quę dicta sunt , sed
fortè hic non poterat.quia pecunia erat consumpta,
pro tanto negat hic venire in fami.erciscun.iudiciũ,
& hoc esset tolerabile.Alij tamen dicunt quòd non
sufficit rem esse cõem,nisi hoc processerit ex causa
hæreditaria,vt puta,si ex obligatione defuncti tra-
deretur hæredi.ŝ.fami.erciscũdæ.l.veniunt.hic autem cã
quare fuit tradita huic seruo hæredi,non fuit prin-
cipalis obligatio defuncti,sed fuit mandatũ quod in
veritate reuocatum est,ideò nõ potest venire in hoc
iudiciũ. Dico,quòd prior solutio plus placet. ¶ Ad
quartum op.quòd nõ habeat locũ actio negotiorũ
13 gestorum,quia negotiũ nõ pertinet ad cohæredes,
altero de quatuor modis:qui no.in.l.si pupilli.§.itẽ
quæritˢ.ŝ.de neg.gest.Sol.dicit gl.imò pertinet ad
14 cohæredes ratihabitione.cũ enim fuerit gestum noĩe
defuncti,pòt haberi ratum p hæredẽ,quia videt ea-
dẽ persona cum defuncto:vt i aut.de iureiur.à mo.
prestì.§.j.vel dicit gl.hic habetur ratũ in subsidiũ,
sicut dicimus aliàs,reperẽpta,vel præscripta,vt.l.
mater.C.de rei vẽ.& fuit not.ŝ.e.in.l.sicũ seruũ.qd

15 multum tene menti:quòd ita possum habere ratam exactionem debiti in subsidium:sicut rei venditionẽ:licet nõ sit meo nomine gestum. ¶ Tamẽ
16 contra istam gl.& tex.op.licet mandatũ finiatur†morte,tñ effectus mandati durat,vt etiam de eo quod fit post mortẽ habeat mãdatarius actionẽ mandati,vt.l.inter causas.in prin.j.mand.&.l.si præcedente.in prin.eod. tit.ergo cõtra istum seruum datur actio mandati.Sol.dicebat Lac.butr.& bene,scilicet quando præcessisset mandatum efficax ante mortem,ad prosequendum actionem mandati,sed hic mandatum erat factum seruo,contra quem non poterat dari domino viuẽte actio mandati,& ideò nõ incipit competere actio mandati post mortem.Et pro hoc dico,quòd si liber homo institor post mortẽ domini pecunias exegisset,hocveniret in actio
c ne mandati,nec esset necessaria actio negotiorũ gestorum. ¶ Quærit gl. quæ est ratio,quòd nõ venit in iudicium fami.ercis.Rñdeo,qa nõ gesitvt hæres,& negotium poterat expediri pro parte,quod dicvt in gl. ¶ Veniamus ad tertiam particulam.s.ad ver.quas ve.&c. Hęc tertia diuiditur ĩ particulas quatuor.Primò respondet secundę quęstioni.Secundò respõsionem probat per simile.Tertiò,respondet cuidam obiectioni tacitæ in contrarium.Quartò concludit circa prædicta.Secunda ibi,nam &.si tibi. Tertia ibi:nec enim.Quarta ibi:quare. ¶ No.quòd pro parte sua transtu
17 lit dominium. ¶ †Secundò,quòd man datũ spãle de mutuando,morte fi-
18 nitur. ¶ †Tertiò,no.quòd fauorabilior est causa liberationis,q̃ obligatio
19 nis. ¶ Vltimò,no.quod vbi nõ transfertur dñium†in accipiẽtẽ,nõ contra hitur mutuum,nec obligatio pignoris tenet. ¶ Ad primum opp.& vide tur,quòd pro parte sua non transtulerit dominium,quia errabatur in dominio,credebat enim dominium esse alterius,cum pertineret ad eum,ergo &c.vt.l.iij.ŝ.subtilius.j.de condi.ob cau.&.l.si procurator.la.iij .j.de acqui.re.do.Sol.dicunt quidam hoc speciale propter singularia præcepta pecuniæ,vt.l.singularia.ŝ.e.Ista est trussa.Alij dicũt,quòd hic errabat,credebat enim pecuniam esse domini,& ipse repræsentabat personam illius domini,cuius putabat istam pecuniã esse.Ista potest esse bona.vt statim
20 dicam.gl.tamen latius distinguit tres casus.†Quandoq̃ quis errat in dominio,putans rem suam esse eius cui tradit,& tunc non transfertur dominium,quia cessat animus transferendi dominiũ,qñ putabat eam esse tuã non de nouo fieri tuam.vt.l.iij.ŝ.subtilius.de condi.ob cau.Quandoq̃ putat eam esse tertij,licet sit ipsius accipientis,& tunc aut putabat esse cuiusdam tertij,à quo ipse causam habebat, & tunc non impeditur translatio dominij.Casus est hic.& ratio,quia tunc impeditur per talem errorem, transferentis vnluntas,nam cum ipse habeat causam ab illo,& sic habebat illud idem dominium,quod volebat transferre in accipientem,illud trãsfert. Si verò putabat esse eius à quo causam non habebat , tunc non transfert dominium:vt.l.si procurator.j.de acquir.rer. do.de contrahend. empt.l.& si consensum.in fi.Ratio potest esse:nam talis error impedit voluntatem transferendi dominiũ:volebat enim transferre dñium quod erat apud talem tertium.nõ autẽ dñium quod erat apud eum,quod ipse ignorabat.¶ Ex prædictis ergo habes regulam infallibilem,†quòd tunc impedit error translationem dominij,quando impedit voluntatem transferentis,hoc colligitur ex hac glo.quam vide & signa.hunc passum examinabo plenissimè.ŝ.de offic.procu.Cęsa.l.j. ¶ †Ad secundum op.& videtur quòd tale mandatum nõ sit reuocatum morte:vt.j.de dona.l.hoc iure.§.si quis dederit.Solu.qñq̃ est mandatum simplex,de mutuando pecuniam: ita quòd in eum mandatarium pecuniæ dominium non transfertur: tunc mandatum reuocatur morte,vt hic:et.l.si cum filius.§.si pecuniam. in fin. cum seq.de dona.Aut non fuit simplex mandatum:sed fuit trãslatum dominium pecuniæ in ipsum mandatarium:tũc post mortẽ poterit transferre dominium : vt.d.§.si quis dederit.Aut dubitatur: tunc si quidem ipsa pecunia fuit data mandatario,figillatim in specie:& non videtur translatũ dñium.aut fuit tradita numerata, & tunc secus:quia videtur translatũ dominiũ.sic intelligit glo.tua notabilis,quam vide & signa. ¶ Item ad idem oppo.de.l.fundi.§.item si amicus.de acquir.possess.Sol.glo.notanter dicit quãdoq̃ in mandato deducitur illud quod mandans habet necesse facere: & tunc mandatum morte non extinguitur,vt.l.contraria. aut nõ habebat necesse facere,& morte extinguitur.& sic dicit gl.tua.quãsigna. Ex prædictis habemus hic distinctionem † qualiter mandatum finiatur morte
23 mandantis:& habemus dicere,aut mandatum est vniuersale,aut particula re.quòd plenè dixi in.l.iij.§.fed si quis donaturus.j. de donatio. dic vt ibi.
24 non insisto hic. ¶ Circa tertium † quæro quæ sit ratio differentiæ inter soluentes & mutuum recipientes? Respondeo, fauor liberationis: vt dicit glos. ¶ Circa quartum,& vltimũ,quæritur de vna.q.si pecunia peti nõ potest,vt credita,nec pignora tenẽtur: qualiter cohæredibus succurratur? Rñdeo,aut pecunia extat.& potest vendicari.aut est consumpta:& tunc dicit glo.quòd mutuum reconciliatur consumptione:& pignora tenẽtur: vt.l.si quis pro eo.§.si nummos.j.de fideiuss.Sed cui recõcilietur istud mutuum.gl.hoc non dicit:vide gl.quæ est super verbo teneri. sed dicit super verbo non æque idem.Istud quod hic dicit de cõsumptione, non videtur verum.nam omnes leges loquentes de hoc,loquuntur quando quis suo nomine numerauit, sed hic numerauit nomine alieno : scilicet defuncti: breuiter.dic. pecunia consumpta , cohæredes possunt habere duplex remedium:vel quòd ratum habeant,& acquiritur eis certi condictio : possunt enim ipsi habere ratum illud, quod gestum nomine defuncti: vt plenè no.per Dyn.in.c. ratum.circa finem.de regu. iur.lib.vj. & hoc siue pecunia

pecunia extet,siue consumpta sit possunt etiam non habere ratum, & tũc consumptione acquireretur integra actio mutuãdi,vt.l.si absentis.C.eodẽ. tamen tenebitur restituere cohæredibus,cõdictione sine causa,quia ex re eorum factus est locupletior.nec eis contra alium succurritur,vt.l.si & me & Titium.suprà eodem. ¶ Veniamus ad vltimam particulam.scilicet ad versicu.quod si stipulatus.Et primò loquitur,quando stipulatus est defuncto nominatim.Secundò.quãdo stipulatus est sibi,& hæreditas non est adita.Tertiò,quando hæreditas est adita,& cohæredes sciuerunt.Quartò,quando cohæredes ignorauerunt.Quintò,ex prædictis,co lligitur vnũ notabile mirabile.Secunda ibi.quod si sibi.Tertia ibi,post aditam.Quarta ibi,quod si proponatur.Quinta ibi,quo quidem casu.

25 ¶ †No.quòd si quis nominatim stipulatur defuncto,nõ valet stipulatio.
26 ¶ †Secundò nota,quòd si seruus sibi stipulatur , acquirit hæreditati.
27 ¶ Tertio nota,quòd seruum ignorantem,†cui est data libertas , videtur hæreditas possidere,vt sibi ex re hæreditaria quæratur , quod non repe-
28 ritur alibi,vt dicit glossa. ¶ †Quarto nota,quòd sciens,non potest videri
29 liberum hominem bona fide possidere. ¶ Quintò not.& nunquam† obliuiscaris,quòd quando sunt hæredes sui,& necessarij , præsumitur ignorantia eorum quæ continentur in testamento,nisi probetur scientia , secº
a in extraneis.Hoc colligitur ex versi.quòd si proponatur . Prædictorum ratio est:quia extranei non possunt adire hæreditatem,nisi sint certi de viribus testamenti:vt.l.fed & si de sua.de acquiren.hære. ideò præsumunt scire,quæ continentur in testamento,eoipso,quod præsupponimus eos hæredes:vt no.ff.de libe.le.l.cum heres.facit quod not.in.l.quidam ita.§. si quis filium.in glossa.magna.j.ad trebel.sed in hæredibus suis,& necessarijs,hoc non est necesse ponere,quia sunt hæredes,statim etiam testamen to non inspecto,nec cognito,ideò non præsumitur scientia,vt hic.facit.j. de acquir.re.do.l.quæsitum.& de stipu.ser.l.si seruus testamento. & ibi tangitur per Iacob.de Are.& ideò in filijs qui sunt sui,& necessarij hæredes non præsumitur quòd sciant ea quæ continentur in testamento? Et ita ego allego multum in materia.§.duo fratres.l.qui Romæ.j. de verbo. obli.Nam de fideicommisso nõ posset transigi,nec pacisci,nisi inspectis, & cognitis verbis testamenti.l.de his.ŝ.de transact.&.l.j.quemadmod.te sta.aper.ergo inter fratres non potest videri remissum illud fideicominº snm,si illud ignorabant.ignorare autem præsumitur &c.quod plenissimè prosequere.vt.d.§.duo fratres.prædicta vera in testamentis. Codicillos†autem non præsumitur scire,etiam hæres extraneus:vt. ŝ. de transa-
30 b ctio.l.non est ferendus. ¶ Vltimòb nota , quòd plures videntur inuicem
31 seruire,quod facit,quòd si plures†sunt socij vnus negotiationis , & vnus exercet in ciuitate Perusij,alij in ciuitate Florentiæ,vt isti videantur inuicem instìtores,c & inuicem præpositi,alter ab altero.ad quod facit .l. iiij. c de exercito.& ibi per Iacob.de Aretio.de quo plenè dixi in materia de duobus reis.in.l.eandem.in.vij.quęstione.de duobus reis.

¶ Venio ad contraria,& oppo.ad primum,& secundum dictum.insti.de stipu.seruo.§.siue.solu.ibi fuit stipulatus simpliciter,quo casu,est idem, acsi stipularetur sibi. ¶ Secundò,oppo.dicitur hic,quòd acquiritur hæreditati.contrà,non potest dici hæreditas postq̃ est adita,vt.l.sed si plures. §.filio.de vulg.& pupil.facit.l.fi.in fi.C.de inofficio.testamen.sed hîc salte pro parte ipsius seruũ,qui erat necessariº,erat hæreditas adita,ergo &c. Solu.pro partibus aliorum dicitur hæreditas nõ pro parte ipsius . ¶ Ex
32 quo not.†quòd licet aditione vnius hæredis:confirmetur totum testamẽtum,vt.l.testamento.de ma.testamento.&.l.apud Iulianum.§.idem Iulianus.j.ad trebellia.tamen aditione vnius,non desinit vocari hæreditas, nisi pro parte adeuntis:vt hic videtis. ¶ Oppo.& ista oppositio est in vltima glo.& videtur,quòd hæreditas non possideat:vt.l.j.§.Scæuola.j. si qs
33 test.lib.esse iust.siue.Sol.fateor†quòd non possideo verè,sed fingitur possidere hîc,quod est notandum. ¶ Oppon.quòd alij cohæredes etiam ignorantes:non possunt videri possidere,quia possessionem non apprehenderunt ex solo animo,imò requiritur apprehensio corporalis,vt.l.cum hæredes.de acquirenda possessio.Huius timore,Iaco.Bald.& Odoff. recesserunt à lectu.gl.& dicunt,quòd iste versicul.quod si proponatur.hoc modo legitur,scilicet dum dicit,potest adhuc idem responderi. subaudiunt, vt non videantur à cohæredibus possideri.Et quod infra sequitur,quo qdem casu:illud euenturum vt inuicem bonafide seruire videantur.interrogatiuè lege secundùm Odofr.quasi dicat,hoc euenire absurdum est, ideò non dicendum.vel referatur ad casum de hæreditate non adita. secũdùm Iaco.Bald.doct.moderni tenent opi.glo.veram & notabilem.Ad contrarium respondent quòd cohæredes non possident animo verè, sed sicut hæreditas fingitur possidere,vt dictum est.ŝ.ita etiam cohæredes ignorãtes.quod est notandum. ¶ Vltimò opp.dicitur hîc quòd videntur se inuicem possidere.Contrà,quij possidetur ab alio non potest alium possidere.l.liber homo.in fi.j.de acqui.re.do.Solu.fateor verè,sed fictè,videntur inuicem seruire,vt hic. ¶ Quæro,quia Sphricanus nihil de pignore dixit. quid iuris? Respondeo,si in præcedenti parte aliquid dixit.l.pignora non teneri:ideò hic in toto intellige,vt illis quibus quæritur personalis actio,
34 quæratur pignorum obligatio. ¶ Quæro de personali obligatione† ex hac stipulatione,cui quæratur,& intelligenda est hæc quæstio , quando stipulatus est sibi vel simpliciter,& est adita hæreditas,& cohæredes scie bant,quo casu,dicit glossa.quòd cohæredibus quæri non potest actio : sed cõsumptione sequuta,quæritur actio ipsi stipulanti. Nec obst.si dicas,q stipulatus est nomine alieno.scilicet defuncti , hoc enim non impedit actionem quæri ipsi stipulanti. sed ad eum cuius nomine stipulatus est, stipulatio pertinere non potest,vt.l.si absentis.C.eo.Istud dicit gl.super verbo.haberent.vel dic secundò, idicit glos.vt in præcedenti glo.dictum est, ibi ponitur alia opi.quòd cõsumptiõe sequuta quæratur actio cohæredibus,& ideò istæ glo.sunt de directo contrariæ.& vna istarum gl.est super verbo haberent. & alia est quæ istam præcedit,quæ est super verbo, idem,& incipit,scilicet generaliter &c. ¶ Quid dicemus?breuiter,consumptione sequuta,possunt a cohæredes stipulationem habere ratã in subsidium & eis datur actio:vt vidistis not.ŝ.ea.l.in glo. super verbo,gestorum,vel melius, consumptione facta, vel nõ possunt cohæredes habere ratũ illud , quod factum est nomine defuncti,& eis quęretur actio, vt no.per Dy.in.c.ratum.de regu.iur.libro.vj.& .l. fi.fine.§.fi procuratori.j.rem ratam hab.Nec obstat si dicis,quòd hîc defunctus tempore facti mutui erat iam mortuus,vnde non potest videri eius nomine gestum.hoc enim tollitur per text.in dicto.§. si procuratori.vbi factum post mortem alterius.ei nomine potest haberi ratum per hęredes.Item posses dicere,quomodo est stipulatus nomine defuncti:cum in quęstione ponatur,quòd stipulatus est sibi,vel simpliciter?Respondeo: licet stipulatus sit c POMATES. sibi vel simpliciter:tamen nomine defuncti, & ad b ¶ Vltiò.Ad hoc eius vtilitatem hoc faciebat,adeò quòd si fuisset liber homo teneretur cedere,vt.l.si ita stipulatus . §. Chrysogonus.de verbo.oblig. Et isto casu,quando hęredes ratum haberẽt loquit̃ opi.Azo.Si verò cohæredes ratum non habeant,loquitur alia opi.quòd actio quæratur ipsi stipulanti per.l.si absentis.C.eo. tenebitur tamen iste,cæteris cohæredibus cõdictione sine causa,quia locupletatur ex eorum pecunia, vt.l.si & me & Titium.&.l.si eum seruum,&.l.cũ fundus.§.seruum.ŝ.eod. ¶ Sed dubitatur de vno,qñ interceſsit stipulatio,ad quid requiritur cõsumptio vt dicitur in hac glo.videtur enim quòd nõ requiratur,vt.l.cuius.C.eod.Rñ.secundùm eos qui dicunt hæredes posse habere ratum in subsidiũ:vt per gl. in verbo.negotiorum gestorum.hoc est necesse po c nere,quia re extante,illa ratihabitio in subsidiũ non haber locũ :vt.ŝ.eod.l.si eum seruum.Sed tenẽdo id quod dixi quòd potest haberi ratum de iure cõi,tã q̃ factum nomine defuncti,ideò requiritur cõsumptio.quia cohęredes pecuniam extantem possunt vendicare,& sic contra illũ agentẽ ex stipulatione apponeretur exceptio doli,vt.ŝ.dixi in.l.nam & si fur.sed si cohęredes non vendicarent rem illam,tũc ista exceptio opponi non posset,licet pecunia nõ sit effecta accipientis.ita loquit̃.l.quis.C.eodẽ. sed si est cõsumpta,tunc est indubitabile,quòd ipsi stipulanti quæriẽt actio,cohęredibus ratum non habẽtibus. ¶ Quæro quid in alijs duobus casibus.s.qñ hęreditas non fuit adita,vel cohęredes ignorabant? glo.dicit idẽ.scilicet quòd actio quæriẽt stipulãti. Vide eam,& est gl.sup verbo.haberent,ibi. item quid &c.Ista gl.nescio quare hîc posita fuerit:quia est,de directo cõtra text.quia qñ hæreditas nõ est adita, acquiritur ipsi hęreditati,nõ distincto, an hæredes sciant,vel ignorẽt.nam ante aditam hęreditatem,eorum sciẽtia nõ inspicit.Si verò est adita hæreditas, sed cohæredes nesciunt,tunc acquirimus cohæredibus,vt dicitur in text.in versicu.quod si ,ponatur. posset tñ ista gl.,pcedere tenẽdo opi.Odo.& Iac. Bal.quam.ŝ.vidistis legẽdo istum tex.quam nõ tenui.Si verò habetis in gl.vtroq̃ casu cohęredes sciũt nõ est bona litera, qa ,put se refert ad casum nõ aditæ hæreditatis,nõ curatur de sciẽtia,vel ignorantia cohęredum.vt dixi prout se refert ad casum aditæ hereditatis,ponis cohæredem sciuisse.Ista quæstio est expedita in præcedenti parte gl.vnde debet dicere litera glo.nesciunt.

¶ Necessarij.Adde post Ale.in.d. §.duo fratres.de hoc articulo vide Pau.de cast.consi.x.&consi.xcij. Ang.cõs.cclxxxvj.Ro.cõsi.ccccxiij.Io.an.i addi. ad Spe.in ti.de testa. §.in primis. ver.itẽ qd si duobus.Bald.cõsi.cj. &.cxvij.lib.v.

SVMMARIVM.

1 *Excussio,quòd non fiat quando certum & notorium est principalem non esse soluendo,uel ipsum non facilem ad conueniendum.*

a ¶ Soluendo. dicit Alex. hîc tex. facere, quòd si tẽpore moti iudicij, debitor principalis non est soluendo sed postea efficiatur lite contestata, quòd fideiussor non poterit opponere excep. excu. secũdùm Bald. hîc, Pau. de cast. Pet. & Cy. in aut. præsente. Bald. in. l. peremptorias. C. senten. rescin. non pos. tamen cum contraria opi. transit Alexã. quia exceptio dilatoria superueniẽs postlit. cõtest. pòt opponi postea. ca. in sinuante. de offic. delega. latius hîc cum. cũ inquatu in vltimis verbis quærit qñ debeat opponi exceptio excus. adde vltra Pet. de anch. consi. cclxxxiij. Bal. consi. xiiij. lib. j.

✣POMATES.

b ¶ Respon. quod. Vide Pau. consil. lxij. col. iij. vol. ij. Areti. cõsi. xxix. col. v. in fi. Alexã. & Areti. in. l. exitus. ff. de acquirẽ. pos. Ias. in. l. ij. in fin. §. qui satisda. cog. Fely. in. c. cũ olim col. vij. de re iudi. Bal. c. iij. col. iij. de offi. deleg. Are. in. c. dilecti. col. ij. de iudi. Alexan. cõsi. xvij. co. ij. vol. j. Bal. in. c. ex rescripto. co. j. ad fi. de iureiurã. Roma. sing. lxij. Are. cõsi. cxxvij. & ij. col. q. j. Alex. consi. xlix. vol. ij. & cõsi. cxxxvij. volu. ij. vbi ponit qd iuris, qñ debitor in instrumento apposuisset pcarium. & Alex. cõsi. lxxxiij. col. fi. volu. iij. vbi ponit, qd iuris quando principalis debitor non habebat in loco, pmissionis, sed propinquo, vel alibi. vide Ro. cõsi. cccc. xvj. & cccc xxx. vbi loqr, qñ cã tra actatur infra vbi de æquitate procedit. ur, an debeat iudex admittere talem exce. Anch. consil. v. vbi dicit, contra cessionarium põt opponi exceptio excussionis, quòd prima agat contra cedentem, & sic ex nomine appareat, quod cedens tẽpore cessiõis erat paup, nõ præsumit minus paup. Alex. consi. c. col. iij. v. vol. vbi ponit, quid iuris qñ principalis foret absens? & ibi etiam ponit, qñ dicat absens, & qd iuris etiã si qñ agit hypothecaria cõtra tertios posset. co. q facta excussiõe nõ reperit soluendo principalis debitor vel ex alia causa à iure permissa? & interim supervenerunt bona ipsi principali, etiã lite iam contestata? & Soci. consil. xxiij. co. fi. vbi ponit quid iuris, qñ proceditur summariè, vel est iuratum, vel promissum in instrumento, quòd habet executionem paratam &c. & Corset. in repe. rubricę de iureiur. in. xij. priuil. & Bal. cõsi. xxv. in prima parte.

c ¶ Notorium. Inquantum Alex. hîc sustinẽdo cõem opinionem, quòd nõ sit necessaria excussio, qñ est notorium principalem non esse soluendo, dicit posse dici, quòd requiratur pronuntiatio declaratoria, qualiter principalis, nõ est soluendo, non aũt q requiratur, quòd mittantẽ exploratores, vel quòd alio modo probet inhabilitas principalis, quia notoriũ relevat ab onere probandi. Adde, quòd hoc voluit Rom. cõsi. xciij. incipien-

LEX XLII.

Si ego. Qui promisit in defectũ alterius, petitione facta à primo non liberat, sed exactione demum. Idem econtra. h. d. Ista lex diuiditur in duas partes. Primò loquitur, qñ prius egit cõtra eũ qui principaliter tenebatur. Secundò econtra, quando pri egit cõtra eũ, qui tenebatur in defectũ. Secunda ibi. sed si cũ seio. Item prima subdiuiditur in tres partes. Primò. ponit, seu dicit petitione facta à primo, alium nõ liberari. Secũdò. ponit rationem. Tertiò, dicit exactione liberari. Secũda ibi, alioqn. Tertia ibi: at si. In prima particula casus i terminis est clarus. In secũda parte ibi, alioquin, sic pone casum. Quæ est ratio præcedentium? respondet Iurisc̃õsultus, quia si aliud diceres, dicta stipulatio nihil operaret, quod sic ostẽdit. Antè quàm cõtra titium agat, nõ potest agi contra seiũ, quia debet præcedere discussio in bonis Titij. Si ergo diceres, q postẽ incœpi agere contra titiũ, nõ possem redire ad seiũ: sequeretur quòd nunq cõtra seium venirẽ, cũ contra titiũ habeã necesse agere pro faciendu discussione, & sic dicta stipulatio esset inutilis. quod esset absurdũ. Modò habes rationẽ, vide tex. In tertia parti cula, casus est clarus. ¶ Sequitur: sed cũ seio. & est secunda pars principalis, & est difficilis, & legitur in gloss. duobus modis. primò sic. Pone quòd ante omnia egi cũ seio, q promiserat in defectũ titij illud agere, habet istũ effectũ. s. quòd ipse seius non tenebitur, nisi in eo in quo titius principalis debitor nõ erat soluendo tempore accepti iudicij. Item contra ipsum titium non potero redire ad id, in quo seiũ potuit conuenire, & sic videor fecisse duo pacta de non petendo: vnum seio, & aliud titio. ¶ Oppo. de l. si ex toto. §. j. j. de lega. j. Sol. dicit gl. aliud in legatis, aliud in contractibus, quod non est verum simpliciter. quod dic. vt dixi in. d. §. j. & l. si creditores. C. de pact. & ibi per gl. Certè ista lec. non placet doctoribus, nec mihi. Ratio. quia quòd petitor videat hîc fecisse duo pacta, est impossibile. non enim iure electionis, quia hîc non cadit electio: tunc enim est locus electioni, & videtur electio, & diuisio facta, quando quis potest conuenire duos reos: & vnum conuenit pro parte: vt. l. cũ illud. in princi. j. qñ dies leg. ced. & in. l. j. & ij. de optio. le. sed hîc, cum vnus teneatur primò, alius pòst in subsidium, non cadit hîc electio. Item nec diuisio: cum hoc facit creditor ex necessitate, ergo nõ videtur creditor facere pactum denõ petendo: cum nemo in necessitatibus liberalis existat. vt. l. rem legatam. j. de adi. Legit ergo glo. secundo modo secundùm Ioan. & illam lec. tenui vobis ponendo summarium. Primò, ego egi contra titium, qui non erat soluendo. [a] nisi in tribus. Secundò in residuo egi contra seium, qui similiter non erat soluendo, nisi in alijs tribus, in residuo potero redire contra titium si effectus erit soluendo.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Imperſonalis quando utiliat ſtipulationem? & numero. 2.*

e f Labeo. Imperſonalitas circa verbum executiuum, obligationem nõ vitiat. & tunc dando fideiussorem idoneum, liberatur. hoc dicit. ¶ Oppo. & videtur quòd hæc stipulatio sit nulla, quia non apparet persona obligati, vt. C. de constitu. pecu. authen. si quando. Sol. glo. quòd hîc subaudiatur dari, scilicet curari. Dico: quòd hoc 1 non est necesse: nam impersonalitas † quandoq est circa personam stipulantis, & non vitiat: vt. l. stipulatio ista. §. si quis ita. de verbo. obligati. Quandoq est circa personam promittentis: & hic aduerte. Quã doq impersonalitas respicit verbum inductiuum obligationis: & tunc non valet: vt. C. de constit. pecu. si quãdo. Quandoq respicit verbum executiuũ obligationis: & tunc non vitiat: nec tamẽ præcisè cogitur dare: sed liberat dãdo promissorem. hîc est casus hic. & in. l. illa stipulatio. ij. resp. j. de verb. obli.

¶ Oppo. de. l. si hæres. de leg. j. Sol. speciale ibi fauore vltimæ voluntatis: vt dicit gloss. vel aliter: ibi fuit iussus facere, vt legatarius habeat centum, & sic cogitur præcisè ad dandum centum: hîc fuit iussus curare, vel promisit curare, vel etiam promisit dari imperſonaliter: & sic determinatur dari à me vel ab alio: meritò liberatur dando promissorem: ibi fuit iussus facere ipse, quod non potest facere directò, nisi dando. ¶ Oppoñ. de. l. promissor. in fine. de constitu. pecu. Solu. ibi promisit. x. simpli- d 2 citer. † quod intelligitur, scilicet dare: hîc promi-

te visis quæ superius. vbi per quatuor fundamẽta illud cõprobat, & idem voluit consilio. ccxj. incipiente allegationes. vbi hæc ruminat. videbitis etiam, an necessaria sit excussio, cum fideiussor liberè promittit soluere nulla exceptione obstante. quod facit ad dicta, in hac. l. per Alexand. Et communem opinionem simpliciter sequitur Baldus consilio. xxv. & clxviij. libr. tertio in quantumetiam Alexã. post Bar. tãgit si bona sunt publicata, an sit excutiendus fiscus? & videtur tenere quòd sic. Ad de quod idem tenet Bald. consil. lv. incipiente. proponitur. vbi de Bartolo, hîc facit mentionem, & allegat Hostien. & Ioan. Andræ. in c. ex literis. extra de pig. dicit tamẽ quòd si fiscus esset difficilis ad cõueniẽdum. vel bona sortè non sufficiũt debito, fiscũ nõ esse conueniẽdum. & prædictã opi. clarè firmauit Roma. prædicto cõsilio. xciij. opi. tamen Bart. sequutus est simpliciter Abb. cõsi. lxxij. & darius consi. xxiij. libro secundo. vbi respondet ad illud, quòd fiscus habetur loco hæredis, ibi vide. quid autem si amicus debitoris mei, cuius bona iussa erant capi, vel iam erãt capta, rogauit vt bona sibi relaxarem, promittens mihi soluere certa die: an illa elapsa, possit opponere, vt cõueniam principalem? vide Ioan. Andr. in addi. ad Specu. titu. de renun. §. j. ver. viso.

✣POMATES.

d ¶ Potest agi. vide Alexand. cõsi. xxxij. colũ. ij. & tertia, volumi. quarto. & in simili consilio. lxiij. penulti. colum. volumine eodem, & consilio. xcvj. eodẽ volumi. Panormi. consi. xxix. col. ij. vol. ij. vbi etiam tangit de superioribus verbis Bart. hîc. Barba. consil. xliij. colũ. primo, volumine secundo.

e ✣POMATES. ¶ Labeo. vide Alexand. consilio. xlix. col. prima & secunda. volumine quarto.

f ¶ Non vitiat. Adde Bartol. & alios in. l. stipulatio ista. §. fi quis ita. infrà de verborum obligationi. & in. l. prima. in principio. j. de hæredibus instit. tu. per Cynum in authenti. si quando. C. de constituta pecu. per Guli. de cug. Angelum. & Moder. in. l. eũ pro quo. s. de in ius vocan. Bald. in. l. si absentis. C. si certum peta, & quid si in libello talis imperſonalitas esset, vel in actu iudicis. vide Bertol. in. l. competit. §. in sum. infrà quod vi aut clam. per Baldum in repeti. Paduana, & Perusina. l. edita. C. de edend. Alexand.

g ✣POMATES. ¶ Oppo. Vide Alexand. consi. lxxx. colum. ij. vol. iiij. & Areti. consi. cxliij. & Bal. cõsi. ccccl xxvj. in. j. parte. vbi loquitur in persona stipulatoris.

¶ De iureiurando. In quantum Alexan. dicit, quòd testi non creditur iuranti, & deponenti de credulitate, etiam si diceret pro certo credere, nisi adijciat rationem dicti sui per sensum corporis: adde quòd idem voluit eius consilio, lxx. & lxxij. & cciij. libro primo. Bald. consilio. ccxcv. & ccxxij. libro quarto. Bartolus consilio incipiente, vanutius. Si testis aut ẽ dicat se nescire, vel quòd non recordatur, & postea affirmet, an valeat, vide pulchrè Roman. consilio ccccv.

✣POMATES.

a ¶ De iureiurand. An licitum sit iurare? vide Matth. a not. in apostil. super versi. interim audistis.

b ¶ Innominatus. Adde textum in l. prima. §. primo. cum gloss. in verbo transigendi. s. de pact. Bal. in rubrica. C. de re. permu.

✣POMATES.

c ¶ Iuramentum. Adde Iaso. latè in §. item si quis. xvij. colum. insti. de actio. licet contra dictum Barto. qd nouum appel 1 lat, tenuerit Roma. in repe. rub. in penult. char. s. de arbitr. ex eo inferens, quòd iuramẽtũ habet vim guarentigiæ, & quod Bald. singul. dictũ in. l. j. C. cod. con- 1 tra tenet Ang. hîc in. l. iusiurandum §. fi. j. eodem titu. & Roma. hîc. & in. l. sed & si possessori. C. fi. j. eodẽ & Bal. in. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. j. eod. & Matthesi. nota. 2 xxj. tamen tu teneas opinionem Bartoli, quam dixit me audiente communem. dominus Iaso. & per eam sæpius consuluisse, & obtinuisse, & cum qua trãseunt Fulg. hîc & Alexan. & quam commendat hîc Baldus in repeti. xiiij. chart. Præterea, tenuit cum opi. ista ipse Barto. l. sed si possessori. §. fin. j. eod. in primo not. per illum tex. & ibi Ange. sibi contrarius Fulgo. & Salycet. Pau. & Alex. in. l. nam postea. §. fina. j. eodem. & in. l. post rem. hîc alleg. & Ange. areti. in §. item si quis postulante. colum. iij. & institu. de act, licet dubitauerit in casu in quo esset præstitum extra iudicium. Et pro ista opi. quã tenuit ipe Bartolus, in. l. si duo patroni. §. fina. in hoc dicens, quòd si in instrumento emp. & vendit. apponatur iuramentum, quòd non poterit opponi exceptio pretij non soluti, vbi petitur executio ad rem venditam, facit text. l. penulti. C. depositi. hoc modo inducendo. dicit text. quòd instrumentum depositi habet executionem paratam propter bonam fidem, quę specialiter in illo contractu requirit. tunc arguit hîc, si instrumentum depositi habet execu. fortius debet habere instrumentum in quo imponitur iuramentum, hinc requiritur longe maior fides, cum in eo tractetur de periculo animę. l. fin. C. ad leg. iuli. repetũ. ij. facit. l. si quis maior. in verbo mox, deputabuntur. C. de transactio. quoties lex vtitur verb. mox vel illico, habet executionẽ paratã. vt not. Bart. in dicta. l. j. C. depositi. iij. Facit: quia quilibet contractus factus in iudicio, habet execu. paratam. probat text. in. l. tale pactum. §. qui prouocauit. in versic. instam conuentionem. s. de pactis. modò omne iuramentum, etiã extraiudiciale, habet vim iudicij. l. qui iurasse. §. fin. j. eo. & de lit. cõtesta. l. nam postea. §. fi is qui temporali. & ibi Barto. not. j. eodẽ. Istam autem opinionem limita primò, vt procedat quando iuramentum præstitũ est scd'm formam Barto. hîc: hoc est, quia tenditad decisionem: & sic quando est iuramentum de præsenti, vel de præterito, tunc æquiparatur sententiæ. Secus verò esset, vt posset hîc ex verbis Bartoli colligi, quando esset permissorium in futurũ, vel simpliciter à debitore præstitum: vnde ex eo casu, iuramentum fit litis decisiuum, subdit, & ad hoc bene facit quod notat Baldus capitu. primo. §. item

Bartolus, in. l. si duo patroni. §. fina. in hoc dicens, quòd si in instrumento emp. & vendit. apponatur iuramentum, quòd non poterit opponi exceptio pretij non soluti, vbi petitur executio ad rem venditam, facit text. l. penulti. C. depositi. hoc modo inducendo. dicit text. quòd instrumentum depositi habet executionem paratam propter bonam fidem, quę specialiter in illo contractu requirit. tunc arguit hîc, si instrumentum depositi habet execu. fortius debet habere instrumentum in quo imponitur iuramentum, hinc requiritur longe maior fides, cum in eo tractetur de periculo animę. l. fin. C. ad leg. iuli. repetũ. ij. facit. l. si quis maior. in verbo mox, deputabuntur. C. de transactio. quoties lex vtitur verb. mox vel illico, habet executionẽ paratã. vt not. Bart. in dicta. l. j. C. depositi. iij. Facit: quia quilibet contractus factus in iudicio, habet execu. paratam. probat text. in. l. tale pactum. §. qui prouocauit. in versic. instam conuentionem. s. de pactis. modò omne iuramentum, etiã extraiudiciale, habet vim iudicij. l. qui iurasse. §. fin. j. eo. & de lit. cõtesta. l. nam postea. §. fi is qui temporali. & ibi Barto. not. j. eodẽ. Istam autem opinionem limita primò, vt procedat quando iuramentum præstitũ est scd'm formam Barto. hîc: hoc est, quia tenditad decisionem: & sic quando est iuramentum de præsenti, vel de præterito, tunc æquiparatur sententiæ. Secus verò esset, vt posset hîc ex verbis Bartoli colligi, quando esset permissorium in futurũ, vel simpliciter à debitore præstitum: vnde ex eo casu, iuramentum fit litis decisiuum, subdit, & ad hoc bene facit quod notat Baldus capitu. primo. §. item

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iusiurandum est inductum ad lites finiendas.*
2 *Iusiurandum conuentionale, est quod ex conuentione litigantium præstatur.*
3 *Iuramentum iudiciale, quòd defertur à parte parti in iudicio iudice approbante.*
4 *Iuramentum necessarium, quod pertinet ad litis decisionẽ, triplex.*

LEX I.

Maximum. Iusiurandum † est inductũ ad lites finiendas. h. d. Quæro, hîc dicitur maximum, cuius respectu dicitur? Respon. respectu transactionis, & rei iudicatæ, quia etiam illa sunt remedia decidendarum litium, tamen nõ ita magna. ¶ Sed in quo consistiat ista maioritas iuramenti videbitis. j. l. proxi. quæ ad huius declarationem est ficta. ¶ Secundò quęro quotuplex est iuramentum, de quo tractatur in hoc tit. certè rub. ponit tria, quæ ex hac rubrica colliguntur. ¶ Primum † est iuramentum conuentionale, quod ex conuentione litigãtium præstatur: vt hîc dicit tex. & l. iusiurand. quod ex conuentione. j. eo. Aliud est iudiciale, † quod defertur à parte parti in iudicio, iudice approbante, vt hîc in fi. Et tertium iuramentum necessarium, † quod pertinet ad litis decisionem, & est triplex. Primò qñ defertur in defectum probationis, de quo videbitis in. l. admonendi. j. eo. Secundò, quando defertur iuramentum purgationis, vt. l. præsenti. C. de his qui ad eccle. confu. & in authen. nouo iure. C. de pœna iud. qui ma. iudi. Tertiò, est iuramentum, quod defertur pro lite examinanda: seu pro re æstimanda, de hoc loquitur tit. de in litem iur.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Transactio est contractus innominatus.*
2 *Iuramentum & transactio, in quo conueniant, & disconueniant? remissiuè.*
3 *Sententia in quo conueniat cum iuramento, & in quo disconueniat? remissiuè.*
4 *Iuramentum quando tollat naturalem obligationem.*
5 *Sententiæ consentire fingitur à lege, qui ab ea nõ appellat.*

6 *Iuramentum cum defertur inest conditio, ut incontinenti iuretur.*
7 *Iuramentum quando remittitur, habetur perinde acsi iuratum esset.*
8 *Iuramentum, quòd habeat executionem paratam.*

LEX II.

Iusiurandum. Dicitur hîc, quòd iuramentum est species transactionis, & sic transactio est genus. Contrà, imò est species separata à iuramento vt vidisti. §. l. proxi. ideò habemus speciales titulos de transact. de iureiur. Sol. dicit gloss. fateor, quòd transactio potest accipi pro genere, quasi litis decisio & sic loquitur hîc. Item, p specie separata à iuramento: sic loquitur contrariũ. Quod nota. quia ex hoc probatur, quòd transactio 1 † est contractus innominatus. Nam ille contractus qui habet nomen generis, nec habet aliquod nomen speciale, est contractus innominatus, vt notat. C. de re. permutatio. super rubri. dicemus in. l. iurisgẽtiũ. §. primo. suprà. de pact. sed transactio est nomen generis, vt hîc, ergo casus est hîc, quòd transactio est cõ tractus innominatus, b vt not. glo. nota. in. l. fine apud acta. C. de transact. & ibi dixi, licet non allegauerim tibi istam. l. vbi est casus. ¶ Quero, in quo est ista maior authoritas iurisinrandi? Respondeo, quædam est maior authoritas respectu effectus: & istud proseqtur glo. quædam est maior authoritas respectu modi inducendi. Dicimus enim quòd contractus bonæ fidei, quando nudo consensu contrahuntur, sunt maioris authoritatis, vt. l. iurisgentium. in fi. s. de pact. ita iuramentum facilius inducitur, quàm transactio. quia non est necesse quòd aliquid detur, vel retineatur. secus in transactione. C. de transact. l. transactio. Item facilius quàm sententia: quia non est necessarius iuris ordo scd'm Gul. ¶ Circa effectum quæritur † primò, in quo cõueniant, & in quo discõueniant, iuramentum & transactio? dic vt in glossa. & bene. Secundò quæro † in quo conueniant & di- 3 sconueniant iuramentum, & sententia, & in quo vnum aliud excedat? dic vt in glossa, quam vide. ¶ Qualiter autem hoc procedat, quòd vnum excedat aliud: dicemus in singulis. ll. hîc allega. in glos. ¶ Ad vnum est tamen aduertendum, dicitur, hîc quòd iuramentum tollit naturalem obligationem: vtrum hoc sit verum in quolibet iuramento? Gul. de cug. dicit, quòd loquitur hîc de iuramento voluntario, & iudiciali, quod habet consensum par- 4 tium: † meritò tollit naturalem: secus in necessario delato à iudice, in defectum probationis, quod non habet consensum partium: quia non tollit naturalem obligationem, sicut nec sententia, vt. l. Iulianus. infrà de condi. inde. quod mihi placet. ¶ Quidam tamen dicunt, quòd ille qui non appellat à sententia, videtur consentire: vt. l. ab eodem quomodo & quando iudi. & l. hi qui ad ciuilia. C. de appellatio. Et tantum operatur tacitus consensus, quantum expressus: vt suprà titu. j. l. cum quid. ergo &c. Respon- deo, quòd ille, † qui non appellat, non consentit tacitè, sed lex fingit eum consentire: fictus autem consensus non tollit naturalem obligationem: vt. d. l. Iulianus. ergo &c. ¶ † Nota. quòd cum iuramentum defertur meſt conditio, vt incontinenti iuretur. 7 ¶ Item nota. qd' † quando iutamentum remittitur, habetur perinde acsi iuratum esset: vt. j. eodem. l. nõ c erit. §. fi neq. Quæro, vtrũ iuramentũ c habeat † exe- 8 cutionem paratam, sicut sententia? dico quòd sic: vt j. eo. l. sed & si possessori. §. penulti. & expressius. j. de re iudi. l. post rem. Aliquantulum tamen facit contu. primo. §. item sacramenta. penultima columna. titulo de pace iuramento fiu manda. vide Iason. l. nulli. columna tertia. in fin. C. de iudicijs. Soci. consilio vigesimotertio. in quarto dubio. columna quinta. & omnino vide Matthesi. notabili.

xx. vbi tenet cum Barto. licet in superiori notula dicatur contrarium. Secundò limitat: vt procedat, si pro obseruantia iuramenti intentatur officium, secus si actio in factum, tamen simile est in sententia, vt Bart. in l. si mora. j. de re iudi. & in l. j. C. de exer rei iudi. & quòd ex iuramento oriatur officium iudicis, licet dicat Ange. hic se nullibi legisse, est gl. in l. nam postea. §. fin. j. co. & probatur quod iuramentū, & cōfessio, equiparantur. l. post reū. hic alleg. sed ex confessione oriatur officium iudicis. vt notatur. vt. l. j. C. de cōfes. ergo &c.

a ¶ Tertiò vt limita. vt per Bal. in. l. j. penult. col. C. eo. de qua tamen vide Alexan. hic. Quarto limita vt per Alexan. hic.

a ¶ Executioni. ad c de Fulg. idem tenentem hic, & in l. sed si possessori. §. penu. j. eodē. Pau. de castro. in d l. nam postea. j. eo dem. & Alexan. hic. Bald. in. l. j. C. eod.

✠ POMATES.

b ¶ Adinuenerit. Adde, quòd ista practica non est multū tuta secundùm Matthe. no. xx. vide Corset. rub. de iureiuran. x. princ.

✠ POMATES.

c ¶ Ait prætor. Nūquid testis examinatus in vna causa valet in alia inter eisdem personas? vide Alexā. cōsil. xxxvij. j. vo. Feli. in. c. veniens. col. 2 ij. de testi. & in. c. c cum venissent. co. ij. ad fi. eo. tit. u. plenè Alexā. consil. xxxiij. colum. ij. f volu. ij.

d ¶ Criminalibus. Adde vltraea, quę hic scripsit Alex. eiūdem cōsi. lxvi. & lxxiiij. lib. j. & cōsi. cxxj. ij. volu. & consi. cclxxvij. lib. primo.

e ✠ POMATES. ¶ Quæro in quantum Bar. hīc concludit, & est magis communis opi. vt hic inquit Alexand. quòd in causa matrimoniali iuramentum affirmatiuè, valet, & tenet. Adde quod valeret etiam si criminaliter ageretur. glos. est singu. l. pe. ver. confessus. C. de fideinst. de qua memin. Bald. in. l. vnica. in vlti. colum. C. de confes. & in. l. quicunq. co. vj. C. de ser. fu. & l. eam quam. in vj. col. C. de fideicommiss. & in. c. j. §. iniuria. penulti. col. titu. de pact. iur. fir. & amplat alibi Bald. in. c. fi. in v. col. appellans eam auream, etiam si sola mulier iurat. extra de confes. quod tamen limita: nisi esset disparis conditionis, puta, quia ignobilis, alter nobilis. & volut Bal. l. j. C. de collu. detegen.

f ¶ Et bene. Adde Bald. in lect. antiqua. Ange. & Salyce. hic Ant. de But. in. c. fi. extra eo. & Ioan. de Imo. in. c. mulieri. i. eo. tit. de iuramento verò ne cessario deferendo in supplementum probationis, dicit Alexand. illud nō deferri in causa matrimoniū: vt voluit glos. in. d. c. mulieri. vt hic per eum cui adde Bal. consi. cclxxxviij. & melius sequenti incipiente, causa matrimonialis. vbi post hosti. Io. and. in addi. ad Hosti. tenet, quòd est in arbitrio iudicis.

g ¶ Calumniæ. Adde glo. in auc. de iudi. §. oportet. colla. vj. gloss. in. c. finem litibus. de dolo & contu. glo. in capi. in primis. ij. quæstio. j. vbi habetur quòd excusat succumbentem ab expensis. per Specu. in titu. de expen. §. nunc de expensis. & per Alexan. hic, cui adde Bald. in consilio. lxxv. incipiente, verba libelli. & ibi an iuramentum excuset ab expensis factis, in causa appellationis.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in criminalibus, num deferendum sit?*
Et quid in causa matrimoniali, & monachationis? nume. 2. & 3.
4 *Iuramentum calumniæ, quando excuset ab expensis?*

LEX III.

Ait prætor. [c] Iuramento præsto aduersario defertente, standum est in omnibus, quo ad ipsos litigantes, secus quo ad extraneos hoc dicit vsq; ad §. iurari. ¶ Quæro vtrum in criminalibus [d] possit deferri iuramentum? Gloss. dicit †quòd voluntarium, vel iudiciale potest in criminalibus deferri, sed iuramentum necessarium in defectum probationis, non. Ita notatur etiam in. l. in bonæfidei. C. eod. sed. j. de quæstio. l. maritus. Gloss. vidētur dicere, quòd in criminalibus non est locus delationi iuramenti indistinctè. Istud quod gloss. hic dicit de iuramento necessario, in defectum probationis, est verum. In eo quod dicit de iuramento voluntario, vel iudiciali, si quidem defertur reo ad absolutionem, hoc non potest, quia in causis criminalibus, quis videtur agere causam fisci, & ad fisci vtilitatem: vnde non potest deferri iuramentum, sicut nec per procuratorem, vt. l. iusiurandum quod ex conuentione. §. fi. ff. eo. Si verò defertur actori ad condemnationem rei. Guil. dicit, quòd non potest deferri quia in criminalibus requiruntur probationes luce meridiana clariores. Iaco. de butrig. dicit cōtrà, quia si reus defert actori, ipse videtur confiteri in casu, quo actor iurauerit, vt. j. eo. l. qui iurasse. in fin. sed confessio est probatio, luce clarior: ergo &c. hoc perfectius dixi in. l. maritus. de quæstionibus.

¶ † Quæro, [e] vtrum in causa matrimoniali possit deferri iuramentum? gloss. videtur dicere, quòd sic, quia tale iuramentum defertur actori, vt volo esse tua vxor si iurueris, & tunc valet quasi denouo tūc cōtrahat matrimonium. Nunc enim consentimus inuicem, licet sub conditione, quæ conditio non impedit matrimonium contrahi: vt in toto titu. extra de condi. appo. Aut defertur reo ad dissoluendum matrimonium, & tunc non possit, quia non est in partium potestate. ¶ † Quæro, quid in causa monachationis? gloss. dicit quod non potest deferri iuramentum. quod est verum, si defertur ei qui dicit se non monachum: sed si defertur ei qui aliū ad se traxit in monachum: posset valere, vt ibi videatur de nouo profiteri: vt modò dixi in causa matrimoniali. ad prędicta facit quod nota. C. de transactio. l. fin. ¶ Venio ad versi. sed & an iusiurādum. gl. opp. de. l. si seruus. cum sequen. j. eod. Solue vt in gl. ¶ Op. de. l. j. §. fina. j. de car. edicto. Sol. dic, vt in gloss. ¶ Text. illum in versi. proderit &c. inducit Guil. † ad quæstionem, vtrum iuramenium calumniæ ex cusset ad expensis. de quo per docto. in auth. generaliter. C. de episco. & cleri. & in. l. properandum. §. finautem reus. C. de iudi. dixi plenissimè in. l. j. §. j. j. ad turpil. Barto.

SVMMARIVM.

1 *Iudæis non est deferendum iuramentum, per euangelia, nec per Christum.*
2 *Iuranti per Machometum, quòd non sit credendum.*
3 *Iuranti per capillos, & per uiscera Dei, quòd non sit credendum.*

h Iurari. Iurari debet eo modo. [h] quo defertur, dum tamen fit modus licitus, & postquàm est iuratum habetur pro vero. hoc dicit eum l. sequen. vsq; ad. §. fin. ¶ Oppo. de versi. Diuus. ad versi. sed & quis. Solu. prout in versi. Diuus. est litera, non tunc concordat. prout deest. tunc est contrarium. Solu. quòd in versi. Diuus loquitur de superstitione propria publicè non improbata: vt de Iudæis qui iurant per Deum eorum, nec esset eis de- i ferendum † iuramentum ad sancta Dei euangelia, cū h euangelio ipsi non credant, nec per Iesum Christū, cum in eum ipsi non credant. Subdit gloss. de Sarraceno. certè illa est religio apud nos publicè improbata, vnde si quis † iurauerit per Machometum, illi iuramento non est standum. Idem puto si quis iurauerit alio modo prohibito: vt † per capillos dei vel per viscera dei, & similia. quia ista sunt publicè improbata, vt in authentica, vt non luxurien. contra naturam. §. j.

LEX V.

n On erit.

SVMMARIVM.

1 *Iuramento, cum defertur inest conditio, ut incontinenti iuretur.*

h ¶ Eo modo. Et ideò dicunt Gui. de cug. Alber. de ro. & Bald. in lect. antiqua, q; si detuli, vt jurares per caput tuum, & iurasti per deū, non valet iuramētum: quia responsionō fuit consona interrogationi, iuxta. l. j. §. si quis simpliciter. j. de verbo. obligat. si tamen detuli, vt iurares per patrem, tu iurasti per filiumvalet iuramentum. iuxta not. in epistola inter claras. de sum. tri. & fide catho. cui inquantum dicit, q; iuramēta quę prestantur ex forma iuris vel statutorum, debent pstari sup sacrosanctis euangelijs, non super alia scriptura, vt p gl. in clemen. j. in verbo, tacta. de hęreticis. adde videndum Bald. consil. viij. iij. vol. aliās. ij.

✠ POMATES.

¶ Eo modo. Limita hunc tex. in quātum vult, q; si defertur alicui iuramentū per corpus, vel caput suū quòd illi standum est. quòd hodie nō procedat, quia iurandum est per creatorem, nonaliquem per creaturā. tenet Hostien. in §. qualiter in prin. in summa. extra eod. titulo. ¶ Secū do limita vt per Bald. in authenti. sacramenta puberum. ij. colum. C. si aduer. ven. quoties agere tur de aliquo cōtractu confirmante: quia tunc non sufficeret præstare tale quale, licet ex libito voluntatis delatum. ad quod bene facit, quod notatur scilicet in dicta authenti. sacramenta puberum. vide Alexan. hic Barba. consi. xij. colū. j. volumine secundo. Limita etiam, vt non procedat quo ad extraneos, licet quo ad deferentem, & iuraautem, nihil quæri soleat, tamen possunt extranei quærere. facit. l. sed & si possessori. in fine. j. eod. vide Fely. latè in capi. propositi. columna. ij. de probationibus. ¶ Limita vt per Roma. per illum text. in. l. nam postea. §. sed si. eodem titu. Item limita, vt non procedat quo ad ea, quæ veniunt extra naturam contractus, quia de his etiam post iuramentum præstitum quæritur. l. eum qui. §. fina. j. eod. & l. si duo patroni §. si quis iurauerit. & §. Marcellus. j. eod. Item & limita non procedere si iuramentum non fuisset litis decisorium, quia tunc etiam eo, præstito, de eo quæri solet: gloss. in. l. finali. in lege si cum patrono. C. communia vtriusq; iudi.

i ¶ Iudeis. Inquantum Alexan. allegat Pau. de cast. consi. lxxxviij. incipiē. visa quadam scriptura. vt ipse Pau. videtur tenere, quòd Iudei non ligentur constitutionibus disponentibus de iuramentis. vide tu Ang. consi. xciiij. vbi videtur tenere contrarium.

2 *Iuramentum ubi remittitur, habetur perinde ac si esset iuratum.*
3 *Reus debet petere delationem ad deliberandum quid iurare uelit, non ad iurandum.*
4 *Iuramentum antè quàm sit receptum, quòd possit deferens pœnitere.*
5 *Delatio iuramenti, q; debet intelligi secundum morem iudiciorum.*

Si neque. Iuramenti delatio intelligitur, vt incontinēti iuretur, vel remittatur: sed si omittatur, pro nō delato habetur. & remittere, est volenti iurare iuramenti gratiam facere. h. d. cum. l. seq.

1 ¶ † No. q; cùm iuramentum defertur, inest conditio, vt incōtinenti iure-
2 tur. ¶ † No. quòd quando iuramentum remittitur, habetur perinde, ac si iuratum esset. ¶ Ad primum opponitur. j. eo. l. iusiurandum & ad pecunias. §. j. Rñ. q; dixi debere iurari incōtinenti. subaudi, vel iuramentū recipere. Sufficit enim quòd statim ipse dicat se velle iurare: & ex causa pōt
3 petere dilationem ad deliberandum quod iuret: vt. l. contraria. Sit † ergo cautus quòd nō dicat reus: ego volo deliberare vtrùm velim iurare vel nō: tunc enim actor potest pœnitere: imò non valeret iuramētū ex interuallo, nisi de nouo deferatur. Sed si reus statim recipit iuramentū, & dicit se
4 paratum iurare: sed vult deliberare, quid iuret. ist ud potest fieri: vt. l. contrana. tene menti. ¶ † Ad secundum opponi. quòd delationem pōt actor reuocare: nec habetur pro remissa: vt. l. si quis iusiurandum. C. eo. Solu. dicunt quidam inspicienda esse verba, vtrum sint verba remittentis, an verba pœnitentis. Vel verius antè quàm iuramentū sit receptum, potest deferens indistinctè pœnitere: vt probatur hac. l. & in. l. si quis iusiurandū. C. eodem. postq; verò iuramentū est receptū, nō est locus pœnitētiæ: sed haberetur pro remisso: vt hic. Ita no. j. eo. l. manifestè. & videtur tex. in. l. si non fuerit. j. eo. Possemus tamen dicere: q; ex causa antè quàm iuretur, pōt pœnitere: puta si tempore quo deferebatur, nō habebat probationes quæ superuenerunt antè quàm iuretur: certè locus erit pœnitentiæ: vt. d. l. si quis iusiurandū. sicut enim ex cā non cogitur quis iurare, vel referre: vt videbitis in. d. l. manifestè. ita ex causa potest quis pœnitere. ¶ Quero
a qñ defertur [a] iuramentū simpliciter, nec dicitur q; iures per Deum, vel per
5 caput tuum, vel qualiter: quomodo † debet intelligi delatio? Respon. secū
b dùm morem [b] iudiciorum: vt. l. iij. in fi. j. de test. & l. ij. §. pen. de iura. calum. facit de ædil. edict. quòd si nolit. §. qui assidua. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Rei appellatione, quòd cotineatur pars.*
2 *Ius excipiendi, quòd transeat ad singularem successorem. remissiuè tamen.*

LEX VIII.

c Ait prætor. [c] Ex iuramēto oritur exceptio reo, & eius successori: etiam in rē. Quæ exceptio im
1 pedit contestationē, nisi requirat altiorem indaginem. h. d. cū principio. l. nam postea. ¶ No. † q; appellatione rei cōtinetur
2 pars. ¶ Nota, † quòd ius excipiendi transit ad singulārem successorem. quod quidam hic tractant: de quo per Dy. in. l. fluminum. §. adijcitur. j. de k dam. infect. pleniſsimè dixi in. l. si tertius. §. si quis prius. de aqua plu. arc. & plenius per Dyn. c. is qui in ius. de reg. iur. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio iusiurandi, q; impediat litis ingressum, & nume. 5. quando non requirit altiorem indaginem. nu. 9.*
2 *Exceptio quæ solet impedire litis contestationem, q; non impediat, quando requirit altiorem indaginem. & nu. 8.*
3 *Exceptionem ex iureiur. oriri.*
4 *Verba actionem non dabo, uel actio non detur, q; non tollant actionem ipso iure in ciuilibus: secus in criminalibus.*
5 *Exceptio rei iudicatæ & transactionis, quando impediant litis ingressum.*
6 *Exceptio quæuis per quam factum redditur impunitum, potest opponi ante litem cōtestatam, in criminalibus.*
7 *Exceptio concludens actionem non competere ipso iure, ut exceptio solutionis, acceptilationis & similium, quando impediant litis contestationem & quādo non? nu. 8.*

LEX IX.

d Nam postea. [d] No. q; exceptio † iusiurandi impedit
1 quod apparet: quia dicit denegatur actio. Agere enim est litē contestari: vt. l. amplius non peti. ¶ j. rem ra. ha. cum ergo dene
e 2 gatur actio, denegatur litis contestatio. Secundò not. † q; si exceptio quæ
f solet impedire † litis contestationem habet altiorem indaginem, non impedit processum, siue cōtestationem: sed proceditur ad contestationem, reseruata exceptione in processu causæ: vt hic secundùm primū intellectū gl. & bonum. facit. j. ad Trebel. l. ille à quo. §. fi. de testō. & ad exhiben. l.
3 iij. §. ibidem. ¶ Tertiò. no. † q; ex iureiurādo oritur exceptio: vt hic: &. j.
g proxi. §. ¶ Op. ad istud vltimum, & videtur q; iusiurandum actionē tol
4 lat ipso iure: quia verba edicti dicunt, actionē non dabo: vt. ſ. l. proxi. Solu. dico, † q; hęc verba, actionē non dabo, vel actio non detur, & similia, nō inducunt, vt actio ipso iure tollatur: sed ope exceptionis: vt hic, &. j. ad

a ✠ POMATES. ¶ Quando defertur. Vide Alex. in. l. superiori. §. iurari. in. j. columna.
b ¶ Morem. Adde Bal. in lect. antiqua. Ful. Pau. de ca. & Alexā. ſ. l. proxi.
c ✠ POMATES. ¶ Ait prætor. vide consi. xiij. col. vj.
d ✠ POMATES. ¶ Nam posteà. Et no. q; nō solùm exceptio iurisiurādi impedit litē cōtestari, sed etiā periuriū. Ant. de But. in. c. dilecta. col. iij. de except. Fel. in. c. exceptio nē. col. xj. ver. idē dicit. eodem titul.

trebel. l. j. §. j. & j. ad vell. l. ij. §. j. Quod est notādū multùm propter statuta. & hoc verū in ciuilibus. In criminalibus verò, ista verba important, vt ipso iure actio non cōpetat: vt. l. item apud. §. quod ait. de iniur. ſ. arg. in. l. ſi tibi. §. quædam. & l. ſi vnus. §. pactus. versi. sed ſi pactum. ſ. de pactis. & hoc tenuit Iaco. de are. in quadam ſua diſputatione, quod est nota. ¶ Opponi. ad primum, & videtur,
h quòd hæc exceptio [h] non impediat contestationē, e sicut cæteræ perēptoriæ: vt. l. peremptorias. C. sen. resc in. non posse. Solu. † speciale est in istis tribus exceptionibus rei iudicatæ, transactionis, & iu
5 risiurandi: vt. l. eleganter. §. ſi quis post. j. de condi. indebiti. & extra de lit. contesta. c. j. libr. vj. Ratio: quia istæ exceptiones sunt inductæ causa finienda rum litium: vt. ſ. eo. titul. j. &. C. de transactio. l. fratris. &. j. de re iudicata. l. j. & istud est satis bene dictum. ¶ Possumus [i] etiam in hac exceptiōe iurisiurandi assignare aliam rationem: quia vt veba edicti dicunt, actionem non dabo: & sic directò tendunt ad impediendum principium iudicij: secus si verba l. respicerent finem, seu effectum causæ: vt videmus in edicto de pact. Dixit enim prætor, pacta seruabo. & non dicit. actionem nō dabo. & sic effectum causæ respexit, non modum, vel causam, seu principium agendi. vnde non impedit litis cōtestationē. Et sic possumus dicere quòd vbicūque. l. loquitur sic: q; non detur actio, vel non detur petitio, hoc casu contestationem impediat. ita intelligatur. j. ad vell. l. ij. in prin. ad macedo. l. j. facit optimè. l. ſi seruus. C. de his qui ad eccle. confu. & hoc videtur esse de mente Gul. de cugn. & Iacob. but. Dicit tamen Iacobus de arena in diſputatione illa, de qua ſuprà
6 feci mentionem, † quod in criminalibus, omnis exceptio per quā factū ipſum reddit impunibile, potest opponi ante lit. conte. vt. d. l. ſi seruus. C. de his qui ad eccle. confu. l. item apud. §. quod ait. de iniu. & l. ſi maritus. §. prescriptiones. de adult. q? puto verū, tenendo illud quod. ſ. dixi, q? tollitur actio, k vel accusatio, pro maleficio ipso iure. Dico etiā [k] vl
7 tra † q? omnis exceptio, per quā concludit actionē non cōpetere ipso iure: vt exceptio solutionis, acceptilationis, & similiū, impedit litē contestari. Cùm enim dicat lex, sine actione nemo experitur. l. ſi pupilli. §. videamus. ſ. de nego. gest. apparet, quòd ista f exceptio, tu nō habes actionem: habet impedire, ne experiaris. & ne agas: vt hac. l. & expræcedentibus apparet. Item: quia ista [l] est exceptio rei finitæ: vt l. cum quærebat. versicu. proinde. el. ij. j. iudi solui.

✠ POMATES.

¶ Non peti. Non loquit in verbo, agere: sed i verbo. petere. ex quo habes inferre Barto. voluisse, q; idem sit in verbo agere. q? petere de quo ē gl. i. l. ſi posteà. j. de pecu. quā reputat notabilem Bald. in. c. quoniā cōtra falsam. col. vij. de proba. licet eam reprehendat in. l. cū quis. C. de iuris & fact. igno. Et de hoc est tex. & ibi Are. & secū dùm intellectum gl. & doct. in. l. ex duobus. j. de duo. reis. facit institit. de actio. in prin. & l. j. cū gl. ibi posita. C. de iu. vide tex. contra in l. age cū gemi. C. de transſ. q; Bart. tamen facit tex. in. l. j. iūcta gloss. j. de oper. liberto. & Iaſ. in. l. posthumo. C. de colla. Cepol. cautela ſua. xxxiij.

✠ POMATES.

¶ Impedire. Vide Feli. in. c. exceptionē. col. vj. de excep. Are. consi. lxxij. col. ij. Feli. c. cū cōtigat. de offi. dele. col. fi. Panor. consi. xiij. aliās iiij. vo. j. vbi limitat Are. consi. xcix. & consi. clxx. & Feli. in. c. inter monasterium. colū. iiij. de re iudica. Aretin. consilio lxxxv. columna. ij.

g ¶ Non dabo. Adde vltra Alex. hic. Pau. de ca. consi. cxliij.
h ✠ POMATES. ¶ Hæc exceptio. Vide Fel. in. c. exceptionē. ix. col. ver. circa peremptorias. de exceptio. Panor. in. c. super literis. colum. vj. de rescrip. in ver. glo. fi.

i ✠ POMATES. ¶ Possumus. Etiam no. exceptionē pacti de nō petēdo, nō impedire litis ingressum: tāmē Barto. alibi in. l. ſi vn°. §. pactus ne peteret. col. iij. ſ. de pact. refert Inno. facere differentiā inter pactū de non petendo, & pactum de nō agendo, vt ibi per eū: quem sequitur Bal. in. l. ſi nō sortē. §. adeo. j. de condi. inde. & in. c. de testi. extra de testi. tamen ipse hic videtur sentire oppositū, de quo tū vide ibi per Cepo. scribentē, nō tamē Bar. hic se firmat, sed ad dictū ſuū se remittit, cui tamē conclusioni videt fortiter obstare. l. creditori, in verbo, petitionē repellit. C. de pact. Pro cuius solutione vide ibi Ale. & Ful. licet solutio Alex. violet literā, & Ful. diminuat. & litera multū repugnet in dicto verbo, petitionē repellit. quia quoties lex vtit verbo petit, vel simili, impedit litis initiū vt p Bart. hic. Dico etiam. Adde q? hoc dictū Bar. sequitur expresè Pau. de ca. consil. cxcj. inci. antequàm in fi. consilij. & hic in additione. & sequit Io. And. in additione hic allegata per Alexand.

k ✠ POMATES. Item quia ista. Vide Alex. l. fratris. de transact. Fede. consi. clxvj. & cōsi. clxxxij. Barb. cōsi. xxv. in. ij. vol. Ro. consilio cexiij. Are. in consi. ix. col. j. Bal. in. c. ex parte. de rescrip.

a ¶ Altiorem. Sed quid si non habet altiorem indaginem, an iudex possit reseruare post litem contestatam? Bal. dicit quòd non in l.j.in.xviij.col. C. qui accusa. non possu. quia non potest mutare ordinem datum à iure: vt in.c.exhibita.extra de iudi. licet Iaco.but. videatur contra sentire. in l.ij. suprà qui satisda. cogan. secundùm eum. Item. adde, quòd sicut quando impedit processum super actione: ita replicatio super exceptione. ne. vt no. in. l. fin. §. sed & si stipulator. s. de eo p quē factum erit. Pau. de castro. hic in additio.

8 hoc etiam modo posset intelligi. l. si quidem. C. de exceptio. ¶ † Et hoc verum nisi altiorem indaginem requireret: tunc enim reseruatur post litē contesta. vt hic. ɳ. respon. Et videtur probari in. d. l. si quidem. huic dicto videtur etiam assentire Iac. de Arena, in dicta disputatione. ¶ Ad secundum oppo. † exceptio iurisiurdi, impedit contestationē: vt. l. eleganter. §. si quis post. j. de condi. indebi. sed hic dicitur contrarium. quare malè. Solu. hoc ideò: quia requirit altiorem indaginem. Ista est vera solutio quam glossa ponit: & Iacob. de Arena tenet: vt. s. vidistis. Alij exponunt aliter, quòd hic dicit exceptioni. i. replicationi. quod nihil est dictum. nam quando de iureiurando dubitatur: ille contra quem exceptio iurisiurandi opponitur, nihil replicat: sed solùm exceptionem negat. Tene ergo primam notabilem, & veram. Barto.

9 de castro. hic in additio.

✣POMATES.

b ¶ Primò quæro. Quod quidē probatur. s. eodem. l. iij. in versicu. quacunque, in verbo, tuebitur. quoties enim lex loquitur verbo, tuebitur: intelligiē quo ad actionem & quo ad exceptionem in. l. statuas. infrà de acquiren. rerum domi. ꝯ. quam posset dici ꝙ illa verba prætoris non sunt, sed Iurisconsulti, eius edictum interpretantis. & bene fecit. §. item si quis postula. in verbo actionem dat. insti. de actio.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Actio ex iuramento oritur, & exceptio: & habetur pro ueritate.*
2 *Actio ex iureiurando ponitur inter prætorias.*
3 *Probari quid debeat, ubi ex iureiur. agitur?*

Iureiurando. †Ex iureiur. oritur actio & exceptio, & habetur pro veritate. hoc. d. ¶ Primò quæro: vnde oriatur actio hæc, ex iureiurando: cùm in edict. nil dicatur de actione, sed exceptione? Respondeo: credēdum est quòd plura erant verba in edicto, ex quibus apparebat prætorem dare actionem ex iureiurando: ideò nostri authores † posuerunt hanc actionem in risiurandi inter prætorias. ita fecit Ioan. in arbore. & Rofre. in libellis. ¶ Quæro, quæ est ista actio? dic vt in gloss. ¶ Quæro, quando agitur ex iureiurando. an sufficiat hoc solùm probari, scilicet iuratum esse, vel remissum? Text. videtur hic velle ꝙ sic: fupple, quòd debet probari iuramentum delatum: vt. s. eod. l. iij. in prin. & incontinenti postea iuratum: vt. l. non erit. in fin. s. eodem.

1 *Iuramentum, quòd perpetuet omnes actiones, quæ perpetuantur litis contestatione. & numero 3.*
2 *Actio de dolo non perpetuatur iuramento.*
4 *Iuramentum habet uim sententiæ.*
5 *Dispositio huius. §. an habeat locum in omni iuramento?*
6 *Iuramentum appositum in fine instrumenti, quòd perpetuet actionem.*

Si is qui †Iuramentum habet vim contestationis, & actionem perpetuat. hoc dicit. ¶ † Querit gloss. quid si fuerit iuratum super actione de dolo? Respondeo, non perpetuatur iuramento: quia nec contestatione. vt. l. fina. C. de dolo. Et breuiter hæc est regula, † quòd omnes actiones, quæ perpetuantur lit. contestatio. perpetuantur iuramento: aliæ non. fateor tamen quòd iuramentū habet vim sententiæ: vt. j. l. sed & si possessori. in fin. j. eod. ideò ex eo iuramēto oritur actio, quę est perpetua, sicut ex sententia, non tamen perpetuat primam, quæ non perpetuaretur lite contestata. † ¶ Quæro. vtrum hoc habeat locum in omni iuramento? Guli. dicit, quòd solùm habeat locum in iuramento iudiciali. allegat in authen. de testi. §. pen. & fin. qui nihil faciunt. Iaco. but. dicit indistinctè habere locum in quolibet iuramento. non enim dicitur hic, quòd iuramentum fit lit. conte. sed quòd habet vim contestationis: ergo & c. Prętereā hic loquitur generaliter: ergo &c. quod est multum † vti scire: vt si quis in fine instrumenti faceret sibi deferri iuramentum: vt dixi supra eodem. l. ij. perpetuaret sibi hanc actionem, per hanc legem.

1 *Priuilegiatus, quando excipiat restitutione in integrum nō habita propter lesionem?*
2 *Exceptio doli, & exceptio quod metus causa, quòd competant, etiam actione de dolo non intentata.*
3 *Querela, quòd non sit actio, nec accusatio, sed quoddam officium iudicis.*
4 *Opponi contra sententiam latam prætextu falsorum instrumentorum, quando possit absq; restitutione?*
5 *Annalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum.*
6 *Minor, qui non appellauit, quòd non sit lesus ex hoc, nisi doceat se habere aliquid, propter quod in causa appellationis deberet uincere.*

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Sententia post iuramentum, etiam iuramento contraria, ꝙ ualeat.*
2 *Sententia contra sententiam, quando ualeat?*

Sed si damnetur. Sententia † valet post iuramentū, etiam si sit contraria. hoc dicit. ¶ Oppono, quòd non valet sententia contra sententiam. C. qñ prouo. non est necesse. l. j. ergo nec contra iuramentum, cū sit maioris authoritatis: vt. s. eodem. l. ij. Solutio. in hoc sententia superat iuramentum: vt not. in. l. ij. s. eodem. ¶ Pro intellectu huius. §. debemus videre, † qualiter sententia non valet contra sententiā. Quidam dicunt, quòd si prima fuit absolutoria, secunda condemnatoria: tunc non valet secunda: vt dicta l. j. C. quando prouo. non est ne. Sed econtra bene valeret secunda absolutoria, fauore liberationis. argu. l. eius qui. §. quas verò. s. titu. j. & l. arrianus. de actio. & obligatio. & quia imputet sibi actor, qui habebat sententiam condemnatoriam, si posteà de nouo egit, & succubuit. quæ ratio cessat in reo, in cuius potestate non erat agere. Ego dixi, & dico, quòd si iam est lata sententia: & iterum feratur alia ex nouo processu, indistinctè valeat secunda: siue secunda noceat reo, siue actori. Imputet enim sibi reus, si ex prima sententia non opposuit exceptiones. Andræas in additioni. ad Speculator. in titulo de teste. §. sequitur. super versiculo & nota. vbi voluit quòd si in actis apparet scriptum quòd præsente iudice & partibus, testis fuit iuratus, quòd præsumantur omnia solenniter acta: vt latius hic per eum. cui etiam adde quo ad illud quod dicit alleganti stipulationem &c. Baldum consilio. iij. lib. j. & ad not. per Io. And. Adde etiam quòd si notarius diceret iuratū esse secundùm morem, per hoc non præsumetur iudicis præsentia, licet alia præsumantur: vt voluit Oldra. consi. cccxxiij. incip. circa primum.

c ¶ Quidā dicunt. Adde tu circa hoc & vide per Areti. in capit. quoniam contra falsam. columna. vj. de probatio.

✣POMATES.

f ¶ Ego dixi & dico. Licet ista opinio Bartoli ab omnibus modernis hic reprobetur, & per cano. ī. c. inter monast. & de Bu. consil. xxij. incip. visis præsentibus quæsitis. salua tamē eam in vno casu, de quo per Bal. dum. in rubri. de præscriptio. colū. vltima.

g ¶ Nouo. Alexā. dicit, quòd magis communis opinio est contra Barto. in dicto cap. inter monasteriū. quia etiam si sit lata sententia secunda in noua instantia, nō valebit: vt hic per eum. cui adde qd' Bal. consil. cxcix. incipien. proponitur. dicit quòd ex nouo dubio or to valebit secūda sententia, contra primam.

✣POMATES.

h ¶ Quæro. Propi. tamen Gul. facit, quia vbi nō habet locum veritas, ibi nō potest habere locum fictio, ni si in iudicio, & nō extra legem.

✣POMATES.

i ¶ Prætera. hanc vtilitatem posuit Cep. caute. xxxv. vide Felin. c. fina. columna tertia de præscript.

k ¶ Perpetuaret. Alexand. transit cum opin. Bartoli, cum quo dicit quòd transeunt Angelus & Salic. hic. Imo. in lege, naturaliter. infra de usucapio. tu dic quod Baldus consilio cccxx. inci. quædam scripturā. lib. iij. dicit quòd nullo iure cauetur, quòd iuramentum perpetuet obligationem vltra suam naturam datam à. Laliàs frustra interruptiones præscriptionum essent introductæ.

a ✣POMATES. ¶ Op. quod minori. Circa istam doctrinam Barto. vide Bart. in authen. si omnes. C. si vt se ab hæred. absti.

b ✣POMATES. ¶ Secūdo mō. Qñ restō in integrū petitur incidēter in eo iudicio, non requiritur litis contestatio, nec aliud simile: sed sufficit contestatio facta in principali iudicio. Ad hoc benefacit quod not. Bart. in. l. si autem. §. si versi. not. ex isto §. quem legit, cū l. si pupilli. j. de nego. gest.

7 *Minor, si intra terminum non probauit, non statim restituēdus est ad terminum, nisi ostendat se habere probationem. Et ita ad allegationem omissam.*
8 *Minor, quòd restituitur aduersus iuramentum alteri delatum non sibi.*

✣POMATES.

c ¶ Principalis. Quando restitutio petiē per viā principalis petitionis: ita debet esse quando petitur per viā cōtradictionis inciden ter. ad hoc bñ facit quod no. Bal. l. ordinari. per il. a lum text. C. de rei vendicatione.

9 *Iuramentum omne habet uim litis contestationis.*

Si minor Iste. §. est no. multùm, & magistralis. h. d. Quādo aliqui per iudicis officiū subuenitur ad aliquid restituēdum: potest illo vti excipiendo, & replicando eodem tñ mō, intra eadem tēpora, intra quæ poterat agendo. h. d. & est difficilis. Diuiditur. Primò. ponit vnum dictum. Secundò. Illud limitat, & declarat circa modum ex quo apparet practica. Tertiò. illud limitat circa tempora. Secundò ibi, ego autem. Tertia ibi, prætereà. ¶ Op. quòd minori propter læsionem non datur exceptio, nisi prius restituatur: vt. l. nec non. §. exemplo. s. ex quib. cau. maio. & j. de exceptio. l. exceptiones. la secunda. in fi. hic dicitur simpliciter replicari: ergo malè. Glo. fatetur contrariū dicens replicari non posse, nisi restitutione prohibita. & hoc videtur sentire Iurisconsultus in versi. ego autem. in fin. ibi in integrum restituere. ¶ Ego dico gl. bene dicere: tamen ista materia potest practicari duobus modis. † Primo mō, quòd in integrum restitutio petatur per modum cuiusdam reconuentionis: vel (vt verius loquar) per modum cuiusdam petitionis principaliter intentatæ. Non est enim propriè reconuentio: quia istud iudicium est prætudiciale ad primum: ideò non possunt simul tractari, secundùm quòd exigit natura reconuentionis: vt. l. j. j. quæ senten. si. appel. rescin. & not. in l. qui prior. s. de iudic. & authen. & consequenter. C. de senten. licet glo. hanc appellet reconuentionē in simili in l. Papinianus. §. si filius. in fin. glo. s. de inofficio. testa. Et isto casu, super sedetur in primo iudicio, opposita replicatione: quia pendet causa prærudicialis ad exceptionem. & in isto iudicio ordinariè procedetur, & coram cōpetenti iudice. Secundo modo b potest practicari: vt in eodem iudicio per modum contradictionis petatur ista restitutio: & conditionaliter vt habita restitutione, imponatur silentium super exceptione. Isti duo modi colligūtur in. d. l. Papinianus. §. si filius. & hoc vult dicere text. hic in fi. ibi, prætereà, exceptio ista, siue cognitio. Exceptio, quando per modum contradictionis opponitur in eodem iudicio. Cognitio, quando iudicis officium principaliter imploratur. hoc etiā modo potest intelligi. l. si prætheritus. j. de bon. pos. contra tab. Et in hoc secundo modo, quoniam per modū contradictionis proponitur: vt puto, non erit lis contestanda super hac cōtradictione: sed sufficit contestatio facta super principali causa: cum in totum sit vnum iudicium. Nec requiritur iuramentum calūniæ: & similia: sed modus probandi debet esse idem, & intra eadem tempora: vt hic vides in text. Puto etiam quòd idē debeat esse iudex super ista contradictione, qui esset, si dicta restitutio principaliter peteretur. vñ si causa principalis c ageretur coram iudice quodam pedaneo, qui non posit contra delationem iuramenti etiam principaliter restituere minorē: fortè quia iuramentum erat delatum coram maiori iudice: & coram maiori iudice deberet illa contradictio cognosci, & terminari. & hoc est quòd dixit textus quia loquitur quando minor vult restitui aduersus factum suum legitimè: quo casu, quædam est maior præsumptio contra eum: & ideò non est mirum, si est necesse, ꝙ ꝓbet & c. Sed in casu Bar. nō vult restitui aduersus factum legitimè, sed aduersus cōmissum: quo casu, restitueretur etiā absq; eo quòd probet. Et istam differentiam facit glos. in. l. fi. C. in quibus cau. restit. in inte. & contra Bart. tenet Spec. titul. de in integ. restituti. §. j. ver. illud quoq;. Antoni. de Bu. in. c. cū venissent. & in ca. ex literis. pe. colū. Inno. eo. tit. Are. cōsi. lxvj. incip. viso pūcto. in. vij. & viij. col. Alex. cōsi. xxj. pe nul. col. vol. j.

7 ipsum Prætorem debere cognoscere. &c, quasi dicat, coram suo iudice: cū non posset hoc quilibet iudex, modò habes vnum bonum notabile. ¶ Opponitur secundò: † video qd' exceptio doli competit, etiam non intentata actione de dolo. Item exceptio metus d: vt. j. de doli exceptione. l. j. & ij. s. quòd metus causa. l. metū. §. sed quod prætor. tamen illæ actiones dantur ad restituendum, sicut hæc restitutio: quare ergo aliud requiritur hic quàm ibi? Respondeo, quandoq; prætor dat actionem ex aliquo facto: tunc ex eodem facto dat exceptionem, etiam nulla actione intētata: vt in contrarijs. & j. proximo §. Quandoq; non dat actionem, sed subuenit p officium iudicis: tunc exceptio non competit, nisi officio iudicis intentato principaliter, vel per modum contradictionis: vt hic: & in dicta. l. Papinianus. §. e si filius de inoffi. testamen. † Querela ēm non est actio, nec est accusatio: sed magis dicitur quoddam officium iudicis: vt nota. in. l. posthumus. §. si qs ex his. eodem tit. Idem in bonorum possessione contratabulas, quæ similiter per officiū iudicis petitur: vt dicta. l. si prætheritus. j. de bono. possess. contratabulas. ¶ Contra hoc opponitur, † quando sententia est lata prætextu falsorum instrumentorum, datur officium iudicis, per qd' petitur restitutio: vt dicta. l. diuus. j. de re iudica. & l. ij. C. si ex fal. instru. tamen reperio, quòd si agatur ex tali sententia, potest excipi perpetuò: etiam non petita restitutione: vt extra de excep. t. c. cum venerabilis. Respondeo hic, & aduerte: & dico quòd quandoq; ex sententia lata ex falsis instrumentis, datur in integrum restitutio: vt quis in statum pristinum reponatur: vt sententietur, prout sententiari deberet, si sententia lata non esset: vt. l. diuus. & ad hunc finem non posset opponi exceptio, nisi exceptione prehabita: sed eoipso quòd sententia lata est ex falsis instrumentis, competit mihi actio de dolo, vel in factum contra te ad interesse. s. de dolo. l. & eleganter. §. penulti. & eodem modo mihi competit exceptio contra te, quæ est perpetua: vt dicto. c. cum venerabilis.

5 ¶ † Oppo. & videtur quòd ea quæ sunt annalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum: vt. l. pure. in fi, j. de doli exceptio. & C. de exceptio. l. licet. Sol. dicit glos. hæc est replicatio, quæ est temporalis, sicut actio: vt. j. de pecul'. l. quæsitum. §. in dolo. Ista non est bona: quia idem esset in exceptione: vt l. exceptiones. la secunda. in fin. j. de exceptio. Solue ergo, ꝙ id quod dicitur, quòd exceptio est perpetua, verum est: sed hic nō tollitur exceptio tempore, postq; est nata: sed eius natiuitas impeditur, si negligit petere restitutionem. ¶ Opponitur: dicitur hic, quòd debet se probare minorē, & læsum. Contrà. C. si aduer. credi. l. j. & de prædijs mino. l. si prædium. Sol. vt in glos. ¶ Quæro, quomodo probabit e se læsum in delatione iuramenti? Respond. si probat se habere testes, vel alias probationes: vt l. tutor. j. eodem. & ex hoc mirabili textu, sic intelle

6 cto per glos. l. habes expressum, † quòd minor qui non appellauit, non est læsus: eoipso quòd non appellauit: nisi doceat se habere aliquid, propter qd' in causa appellationis deberet vincere f. Contra hoc tamen facit. s. de minori. l. si minor. xxv. annis. filiofami. §. j. quod ibi nota. Solu. ante latam sententiam, g si minor renuntiaret appellationi: eoipso quod renūtiat, decipitur: quia possibile est sententia lata ex falsis instrumentis, quòd ipse non sciat: vel non habeat instrumenta: vel ea non recolat: vel ea non possit habere: vel ea non sciat esse falsa: vel ea non sciat probare esse falsa: vel ea non sciat probare esse falsa: vel ea non sciat probare

toris, videt omnino ei velle stare. l. non erit. in ver. dato. ff. eo. Imol. qui 7 fortius est, constituit eũ iudicẽ, & testẽ in ꝓpria cã l. fi. C. de fideicõ. & tñ posset eẽ, ꝙ iurare[t] inquꝫ: sicut põtesse ꝓtr. dex proferat sententiã iniquã. vbi a renũtiauit minor appellatiõi, tñ nõ dicitur læsus, nisi probet, vt hic no. Et si dicas ꝙ non est præsumẽdũ, ꝙ aduersari[9] procuret. l. fi. C. ad. l. Iu. 8 rep. Respõdeo, ꝙ etiã nõ est præsumẽdum, ꝙ iudex proferat sententiã iniquã. l. hærẽti[9]. §. can. j. de euict. & maximè: quia nõ habet proferre sententiam ad sui vtilitatẽ, sicut aduersarius iurare.

POMATES.

a ¶ Iudicio. Vide Cepo. cõsil. clxxiiij. in. j. co. ad hoc bñ facit quod no. Bartol. in. l. proscriptione. col. iij. C. si contra ius vel vti. public.

POMATES.

b ¶ Distinguit. Et quòd imò ex iudiciali iurꝫ oriatur 9 actio. facit. l. actori. C. eod.

c ¶ Natiua. Adde ꝙ idẽ tenet Bald. in lect. antiqua, & Ang. hic. & Ang. in. l. miles. §. fi. de re iu. l[3] ibi Imol. cõtra, de quo hic. per Alex.

d Cætera exẽplaria tũ scripta, tum vetustis characterib[9] impressa, habent post verbũ. pro empto. Et argu. eius, quod dicim[9] in sꝛia: vt no. in. l. exceptio. j. de exc. rei iudi. quæ verba optimè quadrãt, necessariãq; fore puto. Alexã. Losæus.

tiam iniustam sequi: & sic constat eum statim decipi: sed postq; est lata sententia, non constat ipsum statim decipi: nisi appareat ipsum fouere iustã causam, tex. est hic. ¶ Item per hoc habes, quòd si minor intra terminum non probauit, non statim tãq; læsus, debet restitui ad terminum, nisi ostendat se habere probationem: vt hic. ¶ Et eodem modo si minor petit se restitui ad allegationem omissam, nõ restituetur, nisi doceat se illam allegationem habere: ita intelligitur. l. minor. xxv. annorum omissam. §. de mino. & quod not. per Inno. in. c. auditis. & c. coram fœlicis. extra de in integr. restitut. Fiet tamen in isto iudicio, [a] quo quæritur, an minor sit læsus, facilior probatio. an habeat probationem vel non. sufficit enim ꝙ ostendatur iudici præsumptiuè, ꝙ minor potuisset probare. arg. l. in lege aquilia, si deletum. §. ad. l. aqui. & istæ probationes quæ fiunt hic, non facerent plenam fidem in causa principali: vt in. c. veniens. el. ij. extra de testibus. ¶ Vltimò. iste. §. videtur contra glo. in. l. ij. in fi. §. c. vbi dicitur, †ꝙ minor non restituitur aduersus iuramẽtum. Sol. contra iuramentum præstitum à se nemo restituitur: vt in auẽ. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. ita loquitur in glo. in. l. ij. in fi. §. eo. sed cõtra iuramentum delatum alteri, bene restituitur minor: vt hic. & ita tenet Inn. extra eo. c. j. aliàs. ij.

Sed & si quis. Cui contra iuramentum subuenitur per actionẽ, subuenitur etiam per exceptionẽ, & replicationẽ. h. d. ¶ Opp. ꝙ imò prius habet agere actione in factum, ex illo edicto, de his quæ in frau. cre. & sic restituit: vt. §. proxi. §. Solu. vt ibi dixi.

Iusiurandum. Iuramentum procuratoris, vel defensoris, prodest domino ad exceptionem, & etiam ad actionem. h. d. ¶ No. quod dixi in summario &c. ¶ Oppo. de. l. non solùm. §. qui alieno. §. de procu. Solut. dicunt quidam, quòd hic acquiritur domino. i. ad eius vtilitatem: nõ quòd dominus possit agere. Vel verius, dicit glo. in iudicio, domino quæritur vtilis, etiam sine cessione. ita loquitur hic: directa verò nõ quæritur domino. & ita loquitur. l. contraria. & secundùm hoc ista lex non haberet locum, nisi in iuramẽto iudiciali. Sed possemus etiam dicere, quòd †loquatur in omni iuramento: quia omne iuramentũ habet vim litis contestationis: vt. §. e. l. §. fi is qui. ¶ Ad. l. contrariam. respond. ꝙ ideò dominus non poterat agere: quia ibi erat dubium de mandato: secus si erat certum de ipso mãdato. ita loquitur hic. Præcedens tamen solutio est tutior.

SVMMARIVM.

1 *Actionem oriri ex iuramento uoluntario, uel iudiciali, non ex necessario.*
2 *Actio, quæ oritur ex iuramento, quando sit datiua, & quando natiua?*
3 *Actionem in factum ex sententia oriri. Et an in actione in rem, locum habeat in factum actio: nu. 4.*

Si petitor. In reali actione, iuramentum actori parat actionem, reo exceptionem: & si iurauerit rem suam esse, etiã actionẽ. Idẽ in personali, vel mista. h. d. vsque ad. l. fi. duo patroni. legã tñ per partes. ¶ Primò, pro declaratione literæ, quæro, quæ actio detur actori? Gloss. dixit in factum. & probatur. j. proxi. ver. proinde. ¶ Contra hoc oppo. & videtur, ꝙ competit publiciana: vt. §. de publi. l. eũ qui. §. fi petẽti. So. aut ego nitor ex iuramẽto tãtùm: & loquitur hic. aut ex iuramento, & traditione: & ita loquitur. l. cõtraria. ita dicit glo. ¶ Sed contra gl. opp. quia ille qui sic tradit rẽ, tradit eã, vt accipiẽtis: & sic si tradẽs est dñs, nõ transfertur dãium: vt. l. iij. §. subtilius. j. de cõdi. ob cauſ. ergo si non est dñs, non transfert vsucapiendi conditionem, nec publicianam: vt. j. de cõtrahen. emp. l. claubus. & l. eũ qui. in prin. §. de publi. So. secũdùm opi. quã tenemus, est ſpãle ibi, fauore rei iudicatæ: vt no. insti. de offi. iu. in fi. & de publi. l. sunt & aliꝫ. & l. j. & l. põponius. §. si iussu. de acq. pos. & ibi plenè dixi: licet quidam vltramontani contrà. ¶ Et ex hoc. §. gloss. fundat duas opinio. Prima est, quòd ex quolibet iuramento oritur actio, & posteà ex sententia oritur alia actio: & sic erunt duæ actiones. Plac. tamẽ dicebat, quòd ex necessario, vel iudiciali, non oritur actio: sed solùm ex voluntario. ita dicit gloss. hic: & C. e. l. j. & ibi Petr. vt Cyn. refert, tenebat opinio. Plac. Iacob. Butr. videbatur idem dicere. Mihi videtur, †quòd ex iuramento voluntario, vel etiam iudiciali, quæratur actio. ex necessario verò non: & sic pro parte teneo glos. pro parte Plac. Probo quando quis defert iuramentum, videtur contrahere, & confiteri se debitorem, illo iurante: vt. j. eodem. l. qui iurasse. in fine. & l. depositi. §. j. j. de pecu. sed ex confessione oritur actio: vt. l. certum. in fin. j. de confessis. ergo & c. Præterea, hoc probo. per. §. j. §. eadem. l. vbi dicitur quòd solùm oritur actio, quando iuramentum est delatum, vel remissum à parte, referendo illum. §. ad verba edicti, quæ intelligũtur etiam de iudiciali. & probatur hic. Loquitur enim de possessore deferente. non dicit de iudice: & sic non habet locum in necessario. Item non distinguit, [b] vtrùm possessor deferat in iudicio, vel extrà: imò magis videtur innuere in iudicio delatũ, ex eo quod dicit. petitor: & sic innuit litem contestatam esse: vt infrà rem rat. habe. l. amplius non peti. vnde ex iudiciali oritur actio: ex necessario, non: quia hoc lege non reperitur. Præterea actus non debet operari vltra intentionem agentis: vt. §. titulo. j. l. non omnis. sed iudex defert iuramentum necessarium, in defectum probationis: ergo illud iuramentum valet ad perficiendam probationem, non ad abligandum partem? vt. l. admonẽdi. j. eodem. Iuramentum verò necessarium, vel extraiudiciale, defertur ad obligandum partem: vt suprà dixi. ¶ †Quæro, vtrùm ista actio sit datiua, vel natiua? & videtur quòd datiua: quia text. hic. dabitur actio. & j. eodẽ. l. proxi. dixit. actionem dandam. In contrarium videtur quòd sit natiua, ex quasi contractu præcedenti: vt infrà eodem. l. qui iurasse. §. fina. Solu. potest probabiliter dici, quòd quando iuramẽtum defertur in reali, quòd tunc sit datiua: quia non præsupponitur obligatio. ita loquitur hic: sed qñ defertur in personali, tunc sit natiua: [c] vt infrà eodem. l. qui iurasse. ¶ †Vltimò. glo. probat ex hac. l. ꝙ ex sententia oritur actio in factum, in actione in rem: cùm iudicatur rem esse meam: sicut dicit in fin. ¶ Ista glo. duo præsupponit. Primò, quòd ex sententia datur actio in factum. ¶ Vltramontani contrà: quia imò vocatur actio iudicati. de quo per Cyn. C. eod. l. actori. Item præsupponit aliud. s. †quòd in actione in rem, habet locum actio in factum, contrarium not. C. de iudic. l. j. in fin. magnæ glossi. vbi dicit quòd competit vtilis in rem: & ibi per Cyn. De quolibet istorum dixi plenè in. l. miles. §. iudicati. de re iudicata. vbi hoc tangit glossi. & Dyn. ¶ Opponi. ad hanc. l. quia quandoq; alteri nocet, quod inter alios actum est: vt. l. Papinianus. §. fi. de inoffi. testa. Sol. vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Facta ad exceptionem, quando pariant actionem?*
2 *Condemnatione ad rem facta, quam quis restituit, si res ipsa reuersa sit: an contra ipsum per illum cui res fuit restituta, poterit agi ex prima sententia?*
3 *Officium iudicis, quòd habeat executionem paratam.*
4 *Iuramentum habetur pro ueritate.*
5 *Verba impropriantur, ut sustineatur libellus, iuramentum, & dictum testis.*
6 *Donatio inter uirum & uxorem, an confirmetur iuramento? remissiuè.*
7 *Iuramentum habet uim sententiæ, & executionem paratam.*
8 *Actio quando oriatur ex solis probationibus?*
9 *Nuncij relatio in bonorum discussione nõ sufficit: sed necessaria est iudicis pronũciatio.*
10 *Actio utilis, & actio in factum, quòd oriatur ex iuramento.*

LEX XI.

Sed & si possessori. Istam legem summaui cũ præcedenti. ¶ Opp. de. l. eum qui. §. si petenti. §. de publi. Solu. quando iuramentum defertur actori: si iuratur, & si ex iuramento solo nitatur, habet actionem in factum. Si ex iuramento & traditione, habet publicianam. Sed quando defertur possessori: tunc publiciana competere non potest: quia sibi traditio non est facta. ita loquitur hic: & ita dicit gloss. Vel aliter possumus dicere, quòd hic loquatur de actione in factum, quæ est idem quòd publiciana. quod non placet glo. propter duo. Primò, quia non fuit facta tradi tio, vt dictum est. Item, publiciana est specialis: ideo non recurrimus ad actionem in factum generalem. vt instit. de actio. §. aliæ. Quidam tamen videntur dicere velle, quòd illud dimittere rem apud possessorẽ, habet vim traditionis: vt instit. de re. diui. §. interdum. quod non placet, argum. eius, quod dicimus de transactione: vt. l. si pro fundo. C. de transact. & quod not. in. l. pe. de vsucap. pro empto[d]. j. de excep. rei iud. ¶ Oppo. actus non operatur vltra intentionem agentis, vt. l. non omnis. §. si cer. pet. sed quando iuramentum defertur possessori, defertur ad exceptionem, nõ ad actionem: quia possidenti non datur actio: vt. l. j. §. hoc interdum. j. vti possid. ergo ex tali iuramento non debet dari actio. gloss. tangit istud contrarium & nõ soluit. Sed[1] dic, quod † hodie idem. Alibi contingit, quòd facta ad exceptionem, pariunt actionem: vt. l. quod mihi. j. de libe. lega. de dona. ante nup. l. si cũ ante nuptias. Tu rñde, ꝙ hic iuramentũ deferẽs ad id, qd[v] est causa actiõis & qd[v] ꝓducit actionẽ aptitudine: licet nõ actu. Nã ille q est dñs aptitudie, semp habet rei vendicationẽ, nõ aũt habet eam actu si possidet: vt. l. in rẽ in princ. s. de rei vẽ. C. de aliena. iudi. mu. cau. fact. l. j. sed hic detulit, ꝙ iuraret rẽ suã eẽ, & sic ꝙ hñt actionẽ suã aptitudine: meritò cũ cadit à possessiõe, aptitudo illa in actu deducit, & actio cõpetit. ita loquit hic. ¶ Vltimò[a] hanc legẽ inducit † Mar. ad. q. si fui tibi cõdemnatus ad rẽ, vnde habes contra me actionẽ in factum, ex sententia, & officiũ iudicis, † quod habet executionẽ paratã, pone ꝙ illam rem tibi restituit: posteà à possessione cecidisti, quæ ad me reuersa est: vtrùm poteris agere ex prima sentẽtia: vt tibi restituat? videt ꝙ nõ: quia solutione prima, videt sublata obligatio ex sentẽtia: vt instit. qui. mo. tol. obli. in prin. Ad idẽ facit, quod no. in auẽ. sacramẽta puberũ. C. si aduer. vendi. in glo. fi. pro hoc videtur casus in. l. à diuo pio. §. si post addictũ. de re iudi. ¶ In cõtrarium videtur casus hic, vbi ille qui possidet, si posteà cadat à possessiõe, habet actionẽ ex illo iuramẽto. & hoc tenet Gul. & Ia. Bu. quod est notãdum. A si signat rationẽ: nã ex illa sentẽtia, oritur alicui ius duplex, vt sibi restituatur res: vt in possessione conseruetur: vt. l. si quis missus. §. cùm prætor. j. ne vis fiat ei. & l. iij. §. missum. j. de carbo. edi. C. ad Carb. l. j. secũdùm vnã lect. facit. l. qui vniuersas. §. itẽ cùm prætor. j. de acqui. pos. licet ergo quãtũ ad primam partẽ, de restitutione rei sit satisfactũ sentẽtiæ: tamẽ adhuc durat remediũ aliud, ꝙ iudex debet eum tueri in possessione: quæ tuitio fieri non potest, nisi sibi restituatur: & sic habebit officiũ iudicis ad restitutionem sibi fiendam. Per hoc apparet responsum ad contraria: quia per hoc non fuit sublata obligatio in totum. arg. eius quod no. C. de vsufru. l. corruptionem. & l. pluribus. §. & si placeat. de ver. ob. Nõ ob. §. fi post addictũ. quia verum est quòd non durat iudicis officium, scilicet cõtra extraneos: sed contra ipsum, contra quem iudicatum est, sicut patet ex prædictis.

Item si iurauero. Summaui cũ præcedenti. vel aliter. Verba, iuramẽti, si nõ possunt stare secũdùm propriã significationẽ, ītelligũtur secũdùm ipropriã. [b] h. d. ¶ † No. iuramẽtũ haberi pro veritate. ¶ Contrà. j. e. l. eũ qui. in prin. Gl. non soluit. dic ꝙ ibi nõ videtur, ꝙ pro veritate nõ habeatur: sed quod deserens exoneretur à pœna: quia cessat ratio pœnæ. ¶ Vltimò. [c] no istũ tex. in versi. sed & si rerũ. quòd hoc verbum. vsusfructus, accipitur impropriè pro quasi vsufructu. † Et ideò si aliquis diceret in libello se esse in possessione alicuius iuris incorporalis, quod est impossibile, debet intelligi in quasi possessione: ideò si emphyteuta diceret se dñm, debet intelligi. s. vtiliter. per hunc text. & est arg. §. de iu. l. si quis intentione ambigua. Facit etiã pro saluandis dictis testiũ, qui quandoq; verbis propriis non vtuntur. ¶ † Vltimò Guli. de Cu. tractat hic quæstio. an donatio inter virum, & vxorem confirmetur iuramento? quod non facit ad materiam nostrã: dixi in. l. si quis pro eo. in prin. j. de fideiusso.

Si cum de hæreditate.

Summaui cũ præcedenti. Dictum est. §. de actione teali, & personali: hic loquitur de mista. vel aliter: Dictum est supra de actionibus in rem particularibus: hic loquitur de actionibus in rem vniuersalibus. ¶ † Nota quòd iuramentum habet vim sententiæ: ex quo apparet, quòd habet executionẽ paratam. vt dixi in. l. ij. §. eodem. ¶ Secundò nota, ꝙ iuramentum habet vim sententiæ, præcedentibus probationibus latè: vt hic, dum dicit, atque si probatũ esset &c. subaudit gl. & pronuntiatũ. [d] Nam ex solis probationibus non † oriretur actio, vt glo. dicit. quod no. Quod intellige, nisi probatio fieret per confessionem, vel iuramentum: vt vidisti in. l. nam posteà. §. fi. §. eodem. Et sic vides secũdùm gl. quòd pronuntiatio requiritur. Et sic facit † ꝙ non sufficiat relatio nũtij, super discussione bonorum: nisi sequatur pronuntiatio. de quo dixi in. l. stipulatio. §. habet autem. infrà de operis noui nuntiatio. ¶ † Vltimò. nota quòd ex iuramento cõpetit vtilis actio. Contrà. imò actio in factum. vt. §. eadẽ. l. in princ. Sol. dico, quòd cõpetit hæc, & illa. Et ideò est aduertendum, quòd præstito iuramento per actorem in reali actione, si quidem verè erat dominus, habet rei vendicationem. Item, actionem in factum, vtilemq; in rem: vt hic patet. si non erat dominus, habet actionem in factũ, & vtilem in rem, vt hic: & publicianam, si nitatur ex traditione, vt habuisti not. supra eadem. l. in princip. Sed si iuramentum deferatur possessori, si iurauit rem suam esse, habet tantùm actionem in factum, & vtilem in rem, & rei vendicationem directam, si verò erat dominus, publicianam non habet: vt notatum fuit supra eadem. l. in princip. ¶ Vltimò glo. signat duo argu. contraria, & nõ soluit. & est super ver. iusiurandum. ibi in eo. titu. de libe. cau. l. iubemus. Dic sed ibi inter easdem personas: hic inter diuersas. ¶ In ea glossi. ibi. l. à sententia. dic, sed ibi non facit plenum præiudicium, sed aliquale: vt nota. supra eodem. lege, quia.

SVMMARIVM.

1 *Ius accrescendi, quòd non habeat locum in portione quæ nõ deficit ipso iure, sed ope exceptionis.*
2 *Dispositio. l. primæ. C. si imperia. liber. soe. non habet locum altero socio excluso. per sententiam.*
3 *Probationes utriusque partis quando sunt pares, ille obtinet qui habet aliquam præsumptionem pro se.*

LEX XII.

Si duo patroni. Lex ista consueuit reputari difficilis: & in veritate intricata est: sed ego extricabo eam vobis multum clarè. Et legitur in glossi. duobus modis. secundum primum, breuiter, hoc dicit. Si vnus ex patronis excludatur iureiurando, non prodest alteri non deferenti: sed facit præsumptionem pro eo: qui se insolidum dicit esse patronum. hoc dicit. Et diuiditur. primò loquitur quando quilibet dicebat se patronum pro parte. Secundò, quando alter dicebat se patronum insolidum. Secunda ibi, multum tamen. Et aduerte: quia hic est vna variatio in litera: quia dictio, alteri, & dictio, sibi: & dictio, ei: possunt referri ad patronum deferentem, & non deferentem, de qua variatione non curo: quia idem est sensus, & ideò de ea non faciam infrà mentionem, sed solùm videas exponendo literam. ¶ Opponitur de principio huius. l. ad verficu. multum. huius timore, variata est lectura huius. l. Nam quidam intelligunt, vt dixi in summario. nam in principio, quilibet dicebat se patronum pro parte: vnde non potest alteri prodesse, si vnus esset excluſus. In verficu. multum. dicebat vnus se patronum insolidum. & ista lectura tangitur in glossi. super verbo. alteri: in fine. & in glo. super verbo, prodesse. & in penultima, aliàs vltima glossa magna. Alij legunt istam. l. aliter. & secũdùm eos, ista lex tota loquitur quando quilibet dicebat se patronum insolidum, & secundùm istam lecturam, hoc dicit. Quando vnus ex patronis iureiurando excluditur, alteri dicenti se patronum insolidum non prodest, quo ad plenam probationem: sed quo ad qualequale præiudicium. hoc dicit, non repeto literam. ¶ Opponitur de princi. ad versi. multum. Solu. in prin. dicit quòd non prodest: scilicet quo ad plenam probationem, seu plenum præiudicium. In versi. multum. dicit prodesse, quo ad qualequale præiudicium. & ista lectura ponitur in glo. super verbo, iurasset. & in glo. vltima. in princip. quælibet potest esse vera. ¶ Opponitur, & videtur quòd iuramẽtum vnius alteri prosit, vel noceat: vt. l, duobus. in princip. j. eodem. Sol. ibi erant duo rei, hic, non. ¶ Opponitur[e] de. l. com muni. liberto. j. de bonis libertorum. in fine. vbi si vnus excluditur, alteri accrescit. Solu. dicit glossi. hic patronus qui excluditur iureiurando, non excluditur in totum, sed ope exceptionis: vnde non accrescit: ibi verò, ipso iure excluditur. Sed Iacobus, Bal. col. Ale. in. l. si cũ nulla. colũ. x. ff. de re iudi. & circa dictũ Bart. hic vide etiã Ang. Aret. in cõs. v. Ale. cxxx. viij. vo. ij. Ale. cõ. xcvj. als. xlvj. col. ij. vol. iiij. Pau. de ca. l. j. C. de vsufr. Alex. l. debitor. v. co. ver. dicit Bald. ff. ad Tre. & multas remissiones p Feli. c. feries. j. co. de testi. &. c. audi tis. j. &. ij. col. de p̃ scrip. Ant. de Bu. cons. Alex. lxiij. l. j. iij. co. in fin. ff. de le. j. Pan. c. examinata. vij. co. de iudi. Feli. i. c. cum cõtingat. col. j. de rescript. Are. cõs. cxxvij. co. ij. Ale. l. fi. & ibi Ias. C. ꝙ admitti.

POMATES.

d ¶ Pronunciatũ. De ista glo. vltra adiecta p Alexã. meminit Bald. c. j. iij. col. de li. cõte. &. c. cũ dilect[9]. v. co. ad fi. de ordin. cog. i. c. causam q̃. de testi. & i. c. tua nos. penul. col. de cohabi. cle. & mu. &. l. j. co. ij. ff. e. Feli. c. ij. co. iij. de except. & vide istũ §. ad hoc allegatum per Fel. in rubrica extra de pro ba. in vlt. col.

POMATES.

e ¶ Opp. vide Bal. c. quãto. col. ij. ad finem, de iudicijs.

Universidad de Murcia

a ✣POMATES.¶ No. contra hoc facit. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. ver. accrescere. C. de testa. vbi Imol. in portione quæ in totũ non deficit, habet locum ius accrescendi: vt ibi colligitur, cùm debitum in testamento solenni naturaliter debeatur. not. doct. l. cùm quis. C. de iuris & fact. igno. Aduerte: quòd fortassis potest assignari ratio: quia hic nõ accrescit, ex eo q̃ remanet actio patrono. not. Bartol. in superioribus vet-
bis cùm propter interitũ sit solum sublata actio naturalis, & remansit ciuilis: ex qua oritur actio, cùm semel fuerit adiuncta naturali, licet a prima separetur: 1
sed ibi nunq̃ cõpetit aliqua actio, b cùm tantùm esset 2
naturaliter debitum, & naturalis obligatio non sit potens ad actionẽ producẽdã. insti. de oblig. in princ. & ideò nõ est mirum, si accrescit. Et ad hoc facit aliquã quod no. ibi Bald. quod tñ mihi non placet: quia per hoc non remouetur q̃ portio ibi in totũ desiceret, cùm possit habere locum cõpensatio, & retentio, si ad maius pueniatur. Ideò tenendo quòd. §. ex imperfecto loquatur tantùm inter hæredes: vide pro solut. quæ scripsi. d. l. cùm qs. cogita tamen, quia nõ facile perfici põt: 3
quòd. §. ex imperfecto loquatur so c
lùm in hæredib⁹. vide etiam pro solutiõe alterius cõtrariũ ad hoc Paul. de castr. l. pe. j. de acqui. hære.

b ¶ Mirabile. Adde q̃ per hoc aliã quæstio. no. decidit Bald. in. l. vnica. §. vbi autem. C. de cadu. tol.

c ¶ Pro se. Adde secundùm Ang. quòd hoc cõmuniter sequuntur d
doct. hic: & etiam no. Ang. per istã glo. in. l. j. j. de except. rei iudi. & in repetitione. l. sciẽdum. j. de verbo. obli. in. xiij. colũ. vbi dicit gl. istam singularẽ Alexã. Tu adde quod cõ
suluit Bal. consil. ccclij. libro. iij.
✣POMATES.

timore huius contrarij, recedebat à lectu. glossꝰ. & le
gebat istud principium alio modo, vt exponeret ibi, nec ei prodest &c. nec ei: scilicet liberto. quasi dicat, portio exclusi accrescit alteri patrono. Ista le
ctura non est vera, nec eam sequitur Odof. nec alij. Ratio: quia quandocunque quis perfectè non excluditur, eius portio alteri non accrescit: vt. l. planè. §. si cõiunctim. j. de legatis primo. & quod ibi no. & l. huiusmodi. §. si titio. eodem titulo. sed per iusiurandum quis perfectè non excluditur: quia ipso iure actio remanet patrono: ergo &c. ¶ Nota. ²ex
hac lege, †quòd in portione quæ non deficit ipso iure, sed ope exceptionis, non est locus iuri accrescendi. quod est mirabile. ᵇVide glossꝰ. super verbo iurasset. quæ hoc dicit. Et hoc facit quòd †. l. j. si imperialis liberalitatis socius. libro. x. non habet locum altero ex socijs excluso per sententiam, vel iureiurando, vel alia exceptione. ¶ Quæro, circa istam legem, quæ est ratio huius præsumptionis? Respond. dicit glossꝰ. vltima, quòd hic libertus, confitebatur alium esse patronũ pro parte. sed impossibile est quem esse libertum pro parte. & pro parte non: & ideò cùm iurauerit se non esse libertum alterius, videtur redargui eius mendacium. Aduerte: ista glossꝰ. non adaptur ad literam: quia litera loquitur in liberto mortuo: cùm quæritur de bonorum possessio. i ipsius glossꝰ. loquitur de liberto viuo. Tamen quod dicit glossꝰ. de liberto, intelligẽ quòd dicatur per alios, qui dicebant se successores liberti. ¶ Item, videtur quòd ista glo. non dicat verum: quia si ego dico me non esse tuum libertum: non sequitur, ergo sum alterius: quia potest esse q̃ sim ingenuus. Ideò vt tollat hęc obiectio, dicit gl. prima huius. l. quòd libertus non dicebat se ingenuum, sed fatebatur se esse libertum alterius. Item in glossꝰ. vltima dicitur, quòd libertus fatebatur se pro parte alterius libertum: ergo non erat ingenuus. & non dicebat se ingenuum: quia tũc nulla præsumptio. ¶ Quæro, ad quid prodest ista præsumptio. dicit glossꝰ. quòd prodest: quia si vtriusq̃ probationes essent partes, creditur magis probationi patroni. hoc dicit. glossꝰ. super verbo ⁴authoritatis. quam vide & not. ¶ †No. quòd quando sunt probationes vtriusq̃ partis, vinceret ille qui haberet præsumptionem aliquam pro se^c vltra aduersariũ: vt vides hic text. cum glossꝰ. Doctores ponunt in materia. vti possidetis: tene menti. An autem hæc præsumptio sit tantæ authoritatis, quòd propter eam possit deferri iuramentum, dicam. j. eodem. l. admonendi, in principio vltimæ chartæ. in versic. quæro quid si dicta testium. ¶ Quæro, hic loquitur quando libertus iurauit se non esse libertum. Quid econtra, si patronus iurauit se non esse patronum: quid importet? dic vt' dicitur in glossꝰ. super verbo, non esse. Gul. de Cug. inducit hanc legem, ad quæstionem quam dicam. j. in processu. ¶ Vltimò. glo. fin. in fin. opponit & non soluit: & ideò dicas in fine eius. ibi, non facit plenum præiudicium hic qualequale.

Iulianus. ᵈHic. §. legitur duobus modis in glo. & alio modo extra glo. secundùm primam lectu. h. dicit. Etiam ei qui ante præscripserat ex iuramento competit actio vtilis. hoc dicit. vel secundum secundam hoc dicit: post iuramentum, præscriptio non impedit actionem vtilem. h. d. vel tertiò extra glossꝰ. Etiam ille qui iurauit, põt præscribere: & ex præscriptione sibi actionem acquirere. hoc dicit in summa.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Iudex non debet admittere articulum impertinentem. Nec quòd quis interrogetur super eo quod iam est decisum.*
2 *Iudex non debet pati, quòd testes examinentur super articulis contrarijs.*
3 *Probatio, quòd includat omnem modum probandi.*
4 *Iuramento super facto, tollitur omnis actio quæ potest ex illo oriri. & idem quando pronuntiatur.*
5 *Absolutoria lata in ciuili, quando faciat præiudicium in criminali: uel contrà: remissiuè.*
6 *Minor qui iurauit non uenire contra contractum, quando possit petere restitutionem in integrum?*
7 *Testes, quòd non sint interrogandi, nisi super articulo super quo sunt producti.*
8 *Testis deponens extra articulum: an ualeat eius dictum?*
9 *Testis debet iurare super tota causa.*
10 *Testis examinatus super articulo impertinenti, quando non ualeat eius dictum?*
11 *Iudex si præcepit responderi positionibus, saluo iure impertinentium, & non admittendarum, quòd post responsionem ipsam poterit disputari, an debuerit responderi necne.*
12 *Testis interrogatus, an sit criminosus, & responderit sic, q̃ eius dictum non ualet.*

Idem Iulianus.

Quando iuratur super facto, tollitur omnis actio quæ potest oriri ex illo facto. Item iudex non debet admittere impertinentes articulos. hoc dicit. ¶ Nota† quod dixi in summario, quòd iudex non debet admittere impertinentem articulum: nec debet admittere, vt aliquis interrogetur super eo quod est iam decisum, vel responsum. Item. nota^c quòd iudex nõ debet pati, vt exa- c
minentur testes super † articulis impertinẽtibus: 2
hæc omnia probantur hic, dum dicit. iudex nõ debet pati hoc probari. † Probatio enim includit o- 3
mnem modum probandi, scilicet, per testes, instrumenta, & confessionem: & sic tene menti. Istud tangitur in glossꝰ. l. ij. §. quod obseruari. C. de iuramento calumniæ. ¶ Oppo. de. l. si pro fure. in principio. infrà de condictio. furti. Solu. hic tollitur ope exceptionis, non ipso iure: vt in contrario. Certè istud est imponere legem verbis, vel dic, ibi fuit actum actione furti, non condictione furtiua. argumẽ. pro hoc. C. de trãsactionib. l. si de certa. Vide te, ego non curo qua actione fit actum. sed su- 4
per quo fit iuratum, seu pronuntiatum. † Si enim iuratur, vel pronuntiatur super facto, tollitur omnis actio quæ potest oriri, ex illo facto. ita loquitur hic: sed si iuratur super vna actione, vel pronunciatur. vt quia iudex pronunciat te non teneri furti, vel iuras te non teneri furti: non sequitur: ergo non teneris condictione furtiua: vnde poterit agi condictione furtiua. ita loquitur lex contraria. ¶ Contra prædicta, facit textus in lege contraria: vbi dicit, si pro fure damnum decisum sit. & sic videtur quòd sit facta decisio super facto. sustinendo prædicta intelligas vbi pro fure: id est super actione furti. l. inter omnes. §. hæc actio. infra de furtis. Alij dicunt vt Ioannes, quòd ibi fuit transactum, per quod videtur quis confiteri delictum. vt. l. quoniam. suprà de his qui notantur infamia. hic verò fuit iuratum, per quod delictum negatur. Et ista etiam potest esse bona, quam iunge cum præcedenti, & sic distingues: aut fuit transactum, aut sententiatum, siue iuratum: & hoc secundo casu, aut super facto, aut super actione certa: vt patet ex prædictis. ¶ Secundò oppo. de. l. si quis vxori. §. si quis iurauerit. infrà de furt. glossꝰ. ponit duplicem solutionem: quælibet potest esse vera: tu tene vltimã, quòd post iuramentum, non agitur condictione furtiua, sed rei vendicatione, in qua nihil venit contra id, quod est iuratum. ¶ † Ex ista prima parte possumus dicere

d ¶ Iulianus. Et pro intellectu nota limitationem ad regulam, quæ habet, q̃ qui est dominus, non potest amplius fieri dominus. l. sequẽ. §. Iana. j. de vsucap. quia procedit, quando habent directũ dñiũ, & proprium. secus si vtile vt hic colligitur. Et potest esse ratio huius tex. quia plenius succurritur agenti ex iuramento, vbi non requiritur titulus, neque bona fides, cũ
ex præscriptiõe. & ad hoc no. Bar. in. l. in bello. §. si quis seruum. ff. de capti. tñ cõtra videtur facere: quia per præscriptionem est acquisitũ dominium irreuocabiliter ergo &c. no. Bar. in. §. si qs seruum.
✣POMATES.

e ¶ Itẽ no. Aduertẽtiã, q̃ Bar. innuere videt, dũ dicit q̃ probatio includit oẽm modum, p̃bãdi. s. p testes. instrã, & cõfessiones, q̃ vbi cã est iuramẽto decisa, q̃ nõ admittatur probatio per confessionẽ eius qui iurauit cõtra ipm iuramentũ, quod puto falsum: quia post iurm etiã admittit̃ p̃batio in cõtrariũ p cõfessionẽ. gl. l. qui iurasse. §. si pr̃. gl. ri. j. e. Itẽ. posit̃q̃ renũtiatũ est omnibus probationib. & sic est conclusum in causa, admittitur probatio per confessio. c. cũ Ioannes ere. de fide instru. & Bal. in rub. C. de prob. pen. co. Itẽ contra præsumptionẽ iuris, & de iure nõ admittit̃ probatio in contrariũ, nisi per cõfessionẽ, glossꝰ. est i §. aliud quoq̃. in auẽ. de æqua. dot. no. Bal. in auẽ. sed iam. C. de do. ante nupt. Ex quibus rationib⁹ apparet Bar. malè loq. nisi vellem⁹ dicere, saluando eũ, q̃ intellexerit de cõfessione de facto ante iuramentũ prę
stitum, à qua videtur receptum iuramentũ, deferendo eum tanquam posteriori loco p̃
stitum, standũ est hp̃ic argu. l. duobus. §. fi. j. eo.

a ¶ Absolutoria. Adde vt per glo. & doct. maximè Bal. in. l. ex more. C. ad leg. aquil. & in. l. j. C. ad leg. fal. de pla. Bar. in. l. ñ. j. vi bo. ra. per omnes in l. j. C. quando ciuilis actio præiudi. cri. Ant. de but. in. c. de his. extra de accusa. per omnes in. c. dilectus. extra de purga. cano. Alexan.

b ¶ Ego dico. Alex. hîc, & in. l. sciẽdũ. tenet opi. Bartol. q̃ si minor iurauit, non requiraẽ certioratio. Tu dic a
quòd cũ opi. Dy. & Io. andr. transit Bal. cõsil. iij. libr. ij. & cõs. xlvij. & clarius eũdẽ Ioã. and. vide in addi. ad Specu. in titul. de renun. §. j. ver. 5
cui iuri. ibi idem tenet & Bal. cõsi. xl. lib. v. inci. con b
silium. d. Dy. vbi dicit q̃ de iureiu. dictum Dyni est verum: tamen q̃ si in aliqua parte instrumenti eẽt fi
cta mẽtio ætatis, procedat dictum Bartoli, maximè quãdo iurauit ex c
certa scientia. & 7
hocidẽ tenet cõs. ccxxxiiij. lib. iij.
✣POMATES.

c ¶ Venio. Adde & põdera ad hoc gl. in. c. inquisitionis. §. ij. ij. gl. i ver. solũmodo, extra d
de accu. etiam gl. 8
l. admonendi. glo. ij. in fi. quæ illum tex. ad hoc põderat. & ibi Bar. no. gl. ẽt in. c. de testi. extra de test. ĩ gl. j. circa mediũ. & tenẽt hoc Bart. & Fulg. licet contrarium teneat Iaco. de But. Alber. & Paul. de ca. hîc: & vide Felin. in. d. c. de testi. col. fi. Alexan. in cõsil. xxv. e
col. ij. vo. ij. 9
✣POMATES.

d ¶ Pro cuiu⁹. Pro cuius declaratio. f
ce. testis qui iura- g
uit dicere veritatẽ 10
super articulis, nõ probat in eo qd' vltra deponit; qa in eis deponit nõ iuratus: secus si iurasset dicere veritatem super tota causa. Et ad hoc vltra tradita p Alexan. hîc in. iiij. nota. bene facit tex. c. cum dilect. de accu. vide tamen pro horum declaratione Bal. in. l. peremptorias. C. senten. rescin. non pos. pe. col. Et quando testis dicatur deponere in articulo, vel extra, vltra adducta hîc per Alex. in iiij. no. vide Bal. in. l. ij. in. iiij. co. C. de iuramen. calum. tex. in. c. iij. ibi Bal. de testi. idem Bal. c. licet causam. vij. col. de proba. Item in quantum Bar. quærit, qualiter debeat iurare testis vltra Alex. hîc vide Inn. & Bal. in. c. ij. colum. penul. de confessis, & Alexan. l. ij. de iurisd. omni. iud. §. pro quibus facit text. in. l. sed & si possessori. §. j. §. e. vide Feli. in. c. causam quæ. columna. ij. de testi. Alex. consi. xc. volu. iij. col. ij. & in. l. j. colum. iij. §. tit. proximo.

e ¶ Dixi. Adde vltra dicta Alexan. Ange. consi. clxix. Bald. consi. cxxiij. libro. ij. & an testis iuratus super vno capitulo possit super appenditijs deponere? Vide Bald. consilio clx. libr. iij. & an testis dicens falsum, quod tamen non nocet parti. possit puniri, vide Bal. consi. lxxxv. eo. lib. in. & quid si extra capitulum deposuit falsum: vide per eundem consi. xc. eo. lib.

f ✣POMATES.¶ Quæro. In quantum Bart. hic dicit, quòd pars cui dar copia articulo
postea: & dicta testium non valebunt. Sed si ei po- rũ, sibi p̃iudicat si
test aliquid imputari: secus: extra de ordi. cog. cap. j. illis nõ opponat,
& per Innoc. in. d. c. per tuas. de testi. ¶ Et ex hoc etiam si erunt im
h apparet, ʰquòd † quando iudex præcepit respon- pertinentes. adde
11 deri positionibus, saluo iure impertinentium, & non tex. l. j. et quod ibi
admittendarum: tunc etiam post responsionem po no. C. de rela. quẽ
test disputari, an debuerit responderi, vel non: quia sequitur Bal. in. l.
apparet partem non consensisse. Prædicta vera, in ne in arbi. C. de ar-
his positionibus, quæ fieri non debent ob fauorem bi. tex. c. fi. de acc.
partis. ¶ Sunt etiam aliæ interrogationes quæ nõ in. vj. Inquantum
debent fieri à teste propter fauorem ipsius testis: vt verò concludit, q̃
12 puta † si testis interrogetur, an sit criminosus, & si- si iudex admisitar
milia: tunc non curo de consensu partium aliquid, ticulos, saluo iure
i an consenserit necne: si testis interrogetur, ⁱan sit impertinentium,
criminosus, & responderit se criminosum: licet in- & non admitten-
terrogari non debuerit: vitiatur tamen dictum eius: dorum: quòd tũc
vt extra de exceptionibus. capit. j. & ibi per docto. pars sibi nõ prę-
& canonistas. Barto. iudicat, etiam si ni-
hil opponat. vltra
hîc per Ale. vide
Ang. ĩ. l. in specia
le. ff. de rei vendi.
Imol. l. iiij. §. prætor ait. ff. de dam.
infec. Et quid ope
retur talis prote-
statio reseruato-
ria. vide Bal. i. l. ille
à quo. §. si de testa
mento. ff. ad Tre.
Feli. in. c. per tuas.
col. iij. & in. c. in-
ter monasterium.
columna xiij. de
re iudic.
✣POMATES.
¶ Literam. Vide
g quæ not. Fel. c. pa
storalis. vltima co
lũ. de excc. & ĩ. c.
fraternitatis. ij. co
lum. de test.
✣POMATES.
h ¶ Apparet. Vide
gloss. in. c. cũ cau-
sam. in versic. per-
sonis. extra de te-
stib. & an debeat
testis respondere
si interrogetur. an
sit criminosus, vi-
de Felin. in. c. cum
causam. versi. in ea
dem glos. de test.
col. x.
✣POMATES.
i ¶ Interrogetur.
Vide Feli. in. d. c.
cum causam. in e.
colum.
✣POMATES.
k ¶ Oppon. Vide
ad hoc Feli. in. d.
c. cum causam. col. v. & sequen. de testi.

l ✣POMAT.¶ Exemplum. Vltra tradita hîc, notat ex isto tex. Barto. consi. suo inci. in nomine domini. Proponit̃ quòd Io. q̃ quoties in aliquo actu orit̃ aliqua præsumptio, quòd debet assumi cum omnib⁹ qualitatibus & modis illi actui cohęrẽtibus: & istud nõ solùm procedit in præsumptione, sed etiam in fictione. vnde in confessione ficta quæ oritur propter contumaciam, inducitur confessio cum omnibus qualitatibus. ita est textus. l. ij. §. quòd si actor. in versic. quemadmodum rei qualitas. quem notat ibi ad hoc Baldus. C. de iuramento calumniæ. Contrarium tamen tenuit Petrus de Ancharano, quòd imò ex confessione ficta non oriantur qualitates: consilio suo. cccc xij. incip. probata tantiviri scientia. ad finem. vbi con-

soluit quòd statutum disponens, quòd contumax habeatur pro confesso, debet intelligi quo ad principalem causam, non autem quo ad qualitates. Et idem videtur tenere Bar. in consilio incipiente, statuto ciuitatis Asisij. Et confirmatur per id quod tenet Angel. consilio suo. cxlvj. incipiente, super primo, dico sententiam. vbi tenet, quòd etiam verè cõfitens delictum non videtur confiteri qualitates delicti. Cõfirmatur præterea per id quod notat Bart. in l. qui debitum æstimauerunt supra si certum petatur vbi dicit, aliud esse haberi quem pro cõfesso quo ad factũ: & aliud quo ad qualitates facti. Et confirmatur vltra supra dicta, per id quod decidit Bartol. l. si cui. secũdo. §. si à filio. infrà de lega. j. vbi vide quę scripsi: & tunc de ista opinione quã per superiora puto veram, respondeat ad istum text. q loquitur in his quæ veniũt de natura contractus, quæ bene fateor oriri cum præsumptione & fictione quæ præsumitur ex actu: de quo argumento aliàs p superiora.

POMATES.

a ¶ Statuto. Vide Alexandrum consilio septimo, & in quarta columna. ñ. volu. Iason l. j. in princi. in sept. columa. in fi. ff. de offi. eius cui mandatum est iurisdicta.

POMATES.

b ¶ Propter. Vide scilicet per Felinum cap. causam quæ. in secũda & in. iiij. col. de re iudicata.

POMATES.

c ¶ Iuxta hoc. Nota. Barto. velle, quòd oriatur actio ex empto antè quam emptor tradat, aut offerat pretium. Contrarium tamen tenet Ful. sing. in. l. filiæ licet. C. de collationi. Sed pro opinione Bartol. est textus. l. iurisgentium. in principio. de pactis. si bene ponderetur. Et vide doctores in. d. l. filiæ licet. & Alexandrũ ibi. Romanũ consi. lxxvj. in tertia colum. in quarto dubio. Raphaelem consi. xix. Alexandrum consi. xviij. in. j. vo. Paulum de castro. l. fi. ad fin. C. de sacrosanctis eccle. & in. l. j. vltima col. C. de iuris & facti ignorantia. Cum petitur executio ad rem venditam, non opponitur exceptio de pretio. In contrarium tenuit Bald. l. peremptorias. C. sententiam rescindi non posse. & sequuti sunt Fulgosius & Paulus de castro. l. filiæ. C. de collationibus. vbi videas Alexandrum. & communis opinio est contra Bart. vt inquit Alexander. vide Romanum consilio. lxxvj. Videtur tamen facere pro opinione Bartoli: quia liquidum est emptionem factam: sed tamen liquidum non est pretium non esse solutum: & sic non debet fieri compensatio de non liquido ad liquidum.

d ¶ Et bene. Adde q Alex. dicit hic magis communem conclusionem esse contra Bart. vt hic per eum. cui adde Paul. de castro. consi. cxliij. vbi contra Bal. & Speculatorem apertè tenet. Pro quo facit quod voluit Petr. de ancha. consi. vj. quod exceptio inuentarij possit opponi post sententiã: quia

tuto: vt. l. j. in fi. j. de condi. ex lege. & argu. eorum quæ. §. dicta. ¶ Ad secundum op. & videtur q iuramentum nõ debeat nocere ei qui præstitit: vt. l. cui denter. j. de exec. rei iud. Sol. dicit gl. istud est propter cõnexitatẽ. In omnibus enim cõtractibus in quibus vltro citroq; oritur obligatio, si iuratur ex vna parte, ex alia iurari videtur, vt hic. facit. l. fin. j. de accept. ¶ Iuxta hoc quæro: ego dixi in. l. ij. §. e. quòd iuramentum habet executionem paratam: † vtrum qñ tu petis executionẽ ad rẽ tibi venditã, ego possim in executione excipere de pretio? videtur q sic, vt infra proximo. §. Cõtrarij determinatur in Spe. de executione sententiæ. §. fi. versi. illud autem quæritur. & bene. Nam q pretium soluatur antè, quàm res tradatur, venit iure exceptionis: vt. l. Iulianus. §. offerri. j. de actio. emp. Sed exceptio peremptoria non potest opponi post sententiam, vel post iusiurãdũ: vt. l. peremptorias. C. sentẽ. rescin. nõ pos. & §. e. l. §. j. secũdum primã lect. debebit ergo pretiũ peti iure actionis. Nõ ob. j. proxi. §. quia ibi non erat nata actio ante debiti solutionem: vt. l. fi rem. §. omnis. j. de pignora. actione.

SVMMARIVM.

1 *Iurans dedisse librum pignori pro decem, quòd non fatetur recepisse.*
2 *Iurans se conuenisse mecum de permutando librum cum meo, quòd ex isto iuramento non poterit agere.*
3 *Iurans me emisse à te rem pro certo pretio, non expressa quantitate, quòd ex iuramento agere possim.*

Marcellus. Quando iuratur super contractu, competit vtilis ex eo contractu tunc, quando competeret, si verè cõtractus intercessisset. h. d. ¶ Oppo. si aliquis dedisset verè librum pignori pro decem, posset repetere pignus, nisi creditor probaret se. x. numerasse: vt. l. j. C. de non numerata pecunia. C. si pigno. cõuen. nu. seq. non fue. l. j. Solu. intelligo q† hic iurauit se dedisse librum pignori pro. x. quæ recepit, secus si simpliciter dixisset pro. x. ita intelligit gl. nostra. c ¶ Quæro, qua actione conueniatur iste ad. x. Glo. respõdet. q actione in factũ: quia quo ad ista. x. informiter est iuratum. ¶ Iuxta hanc. l. quæro: † pone q ego iurauí q inter te & me cõuenit de permutando librũ tuũ cũ meo: an ex hoc iuramento agere potero: Rñdeo q non: quia cõtractus qui iuramento exprimitur, de se actionẽ non produceret, nisi vestiatur rei interuentu: ergo &c. vt in hoc. §. ¶ Secũdò. f quæro, † quid si iurauí me rẽ à te emisse pro certo pretio, nõ tamẽ expressi quantitatẽ: an ex hoc iuramẽ. agere potero? videt q nõ: qa pretiũ non est certũ, vt in. §. pretiũ. insti. de emp. & vend.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ad egregias personas mittit officialem pro iuramento.*
2 *Pars quòd possit esse præsens, quando egregia persona iurat, & debet moneri per iudicem.*
Mulier propter honestatem, iurat parte absente.

3

LEX XV.

A D personas. h Ista lex seipsam summat. ¶ Ad hanc. l. oppo. l. iubemus. §. fina. de epis. & cleri. Solut. hic non dicit, quòd iudex vadat ad eum: sed † quòd iudex mittat officialem. ¶ † Quæro: cum tempore quo iuratur, vel respondetur, pars debet esse præsens: vtrum teneatur pars, quòd compareat ad domum ipsius, vt videat eum iurare? text. est quòd sic. C. eodem. l. generaliter. §. his de præsenti. facit authent. apud eloquentissimum. & melius in. l. iudices. C. de fide instrumento. Intellige, nisi sit mulier. i Illa enim propter honestatem † potest iurare absente parte k: vt authentica. vt liti. iurent. §. si verò mulier. secundum Gulielmum.

LEX XVI.

S I patronus. Non cogitur quis iurare sup actione quæ nõ potest contra eum proponi. Item. patrono remittitur iuramentum calumniæ. h. d. ¶ Op. de. l. Marcell⁹. §. j. j. rerũ amo. singu. cccl xxxviij. columna. xiij. & Barto. l. j. C. de aduoca. diuer so. iudi. vi de aliquid per Felin. c. cum inter. colum. ij. de re iudi. Romañ. singu. clxx. colum. xvj. & Alexander. l. petens. col. fina. ad medium. C. de pactis. & Roma. singu. suo. cccexiij. & Alexander pro confirmatione. l. si conuenerit. columna penultima. de re iudicata. vide etiam Panormitanum. c. significauit. de offi. ordina. & Rot. in deci. nouis deci. vij. in titu. de testi. Alexand. l. hac consultissima. §. si quis autem. colum. ij. ad finem. C. de testamentis. Felin. c. si diligenti. col. ix. de foro competenti.

i ¶ Mulier. Panormitanus in. c. si qui testium. extrà de testibus. dicit, quòd licet ista opinio doctorum sit æqua: tamen de iuris rigore ipse non admitteret: quia sicut vadit notarius ad mulierem: ita debet posse pars accedere. Cuius autem expensis mittatur officialis ad domum egregiæ personæ, vel infirmæ? Specu. in titu. de iura. calum. §. restat. versicu. antepe. dicit quòd expensis communibus.

k POMATES. ¶ Absente parte. Contrarium tenet Roma. singula. xxxvj. aliàs. cccl xvj. vide Feli. c. ñ. vj. col. de testi. & in. c. si qui testũ. ñ. co. eo. tit. vbi ponit aliqua in proposito. & Alexan. consi. xliij. in. ij. col. j. volu. Feli. c. cum non deceat. in. j. col. & tribus sequentibus, de præscriptio. vbi ponit aliqua de iure reuerentiali.

Solu.

a ¶ Specul. Vide ibi Ioã. an. in addi. & Alexã. consi. xxx vij. lib. ij.

POMATES.

b ¶ Qui nõ põt. Ex hoc sequitur q parãdo iuramentũ trãs actioni. l. ij. §. e. q nec ẽt potuit trãsigere. ad qd bene facit. l. nõ solũ. C. de prædijs mino. glo. l. j. C. si aduer. trãsa. quã ibi no. Barto. Secũdò ex hoc seqtur qd cũ trãsactio & cõpromissum æquparetur. gl. i. §. illud in auẽ. vt dif. iu. bart. & doct. in auẽ. si verò cõtigerit. C. de iud. q sicut q nõ põt alienare, non põt trãsigere vt. §. nõ poterit ẽt cõpromittere, vt est bonus tex. c. cũ tpe. & ibi not. cañ. extra de arbi. Itẽ infert ex hoc, vt quẽadmodũ bona subiecta fideicommisso nõ possunt effectualiter alienari. l. ij. §. pen. & auẽ. res quę. C. cõmu. de leg. ita etiã super illis non poterit iuramentũ deferri. & ita vult Bar. l. eum qui. §. si libertus. & in. l. manifestè. circame diũ. j. eo. Item infertur quòd quẽad modum vasallus vl emphyteuta nõ põt alienare irreq sito dominoquòd ita etiam non poterunt iuramentũ deferre sup re feudali, vl emphyteutica, vt hic inquit Pau. de cast. cõtrarium tenuerit Rom. hic: de quo articulo vide per Iaso. hic.

POMATES.

c Quærit gl. aduertamẽ, quòd istæ gl. nõ sunt cõtrarię sed diuersæ, vt inquit do. Cristo. de castel. Nã prima posita ẽ in ver. debet. & loq̃ qñ pupill⁹ & adult⁹ defert iuramẽtũ, authore tutore & curatore, & tũc æquparantur. qa est ne cesse. qd † in integrũ restituantur ad hoc vt cõpetat ratificatio ipso iure. Sol. ibi in alium, cõtra quẽ hæc actio proponi põt: hic, in patrono, cõtra quẽ nõ potest proponi, quia est turpis, vt. l. honori. j. de obsequi. pa. præstan.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum conuentionale non refertur.*
2 *Iuramentum, quando sit modus in ducendæ obligationis?*
3 *Iuramento aduersarij super expensis & interesse, potest quis in instrumento se crediturum promittere.*

LEX XVII.

I Vsiurandum. Iuramentũ conuentionale, † non potest referri. h. d. ¶ Oppo. j. eodem. l. manifestè. Solu. ibi loquitur in iuramento iudiciali, hic, in conuentionali. ¶ † Quæro vtrum iuramentum sit modus inducendæ obligationis? Breuiter, dic tres casus. Aut est iuramentũ litis deciforium, & tunc ex eo oritur obligatio & actio, vt per totum istum ti. Aut est iuramentum cõfirmatorium, & tunc confirmat contractum etiam inualidum, vt ex eo oriatur actio, vt in auẽ. sacramẽta puberum. C. si aduer. vend. Quoddam est iuramẽtum introductorium obligationis, verbi gratia, iuro, quòd ego dabo tibi centum, nulla præcedente causa: tunc iuramentum non est modus inducendę obligationis, nisi in liberto, vt. l. vt iurisiurandi. in prin. de ope. libe. & l. fi. C. de lib. causa. quod plenè dixi in. l. si quis pro eo. in principio. j. de fideiuss. & Gul. tangit hic. Non dico plus, quia non sunt hic alia. ¶ Vltimò inducitur per Gul. in arg. q si quis in instrumento † promittat se stare iuramento aduersarij de interesse & expensis, quòd valeat. Alij contra de quo in Spec.ª de proba. §. videdum. ver. quid si ibi dicitur. & per Cyn. C. de episcopis & clericis. l. penul. & per Dyn. in. l. vltima. j. de prætor. stipu. ibi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Alienare qui non potest, non potest iuramentum deferre.*
2 *Pupillus qui fari potest, esse potest in iudicio cum tutore: & quando possit iuramentum deferre?*
3 *Iuramentum, quòd non habeat uim solutionis quo ad omnia.*
4 *Adultus quando possit iuramentum deferre, etiam sine curatore.*
5 *Iuramentum an habeat uim confessionis?*
6 *Actus facti per non iure electos, quòd cassentur.*
9 *Gesta per ritè institutum ab initio, licet postea casu cassata sint, an teneant? remissiuè.*

Pupillus. Pupillus sine tutore, non potest iusiurandum deferre, sed tutor sine pupillo. hoc dicit vel breuiª sic summari põt: Qui non põt b † alienare, non potest iuramentum deferre. h. d. ¶ Opp. q non omnis pupillus põtesse iudicio cũ tutore, vt. l. j. §. sufficit. de admi. tu. hius timore, glos. l. j. huius. §. dicit itellige de pupillo doli capace, sed certè nõ requiritur qd sit, doli capax. sufficit † eñ quòd fari possit, vt. d. §. sufficit. ¶ Opp. quod etiã qñ cum tutore detulit, non nocent pupillo, vt. l. ij. C. si tut. vel cu. interuene. sol. qñ sine tutore detulit, competit replicatio ipso iure, vt hic qñ cũ tutore posset restitui: & aliàs replicatio nõ cõpeteret, vt. l. cõtraria. & §. l. nã posteà. §. si minor. ¶ Opp. j. eo. l. qui iurasse. Sol. ibi loquit in pupillo iurante, hic in pupillo deferẽte. ¶ Opp. quòd iuramẽtũ habet vim solutionis: vt. j. e. l. iusiurãdũ. sed si soluitur cũ iudicis authoritate, præiudicat minori, vt. C. de admi. tut. l. fancim⁹. & l. ait ptor. §. pmittit de minor. ergo &c. Sol. nõ habet † vim solutionis, quo ad oĩa, vt in gl. & bñ. Itẽ op. & videt q ipso iure nõ obstet exceptio, vt. j. quarũ re. act. nõ da. l. j. §. Sol. illa intelligit secũdũ istã. §. q actio nõ dat ope replicationis &c. ¶ Quærit glo. c qd † in adulto curatorẽ habẽte? gl. hic variat. Nã gl. magna hic in fin. dicit idẽ p omnia, in adulto curatorẽ habẽte. gl. seq. dicit cõtrariũ ibi, licet secus sit in adulto curatorẽ habẽte, secũdũ Ioã. & pla. qd dicem⁹? qd sit aliter in minore curatorem habente probatur. Nam deferre iuramentum, † habet vim cuiusdam confessionis: vt. l. qui iurasse, in fi. j. eo. sed confessio in iudicio præiudicat minori habenti curatorem, nisi restituatur, vt. l. certum. §. minorem. de confess. ergo & iuramentum. Contrariũ puto. Nam in confessionibus quæ fiũt ad solennizandum iudiciũ, cõfessio minoris nõ valet. vnde eius cõfessio nõ posset induc ere li. contesta. vt no. in. l. ij. §. qd obseruari. & ibi per glo. & doct. de iura. calum. & scripsi. in. d. §. minorem. sed iuramentum habet vim contestationis & sententiæ: & sic habet vim eorum actuũ q solennizantur. meritò non põt istos actus exercere sine authoritate curatoris. vnde teneo qd no. in. d. glos. magna. d in fi. ¶ Vltimò inducit glos. in arg. hanc. l. d 6 in omnibus † contractibus quos innuit hic, qui non e sunt iure electi, vt omnia cassentur c, vt hic, &. C. de sacrosan. eccl. l. decernimus. & de re. eo. l. qui neq. &. C. de eo qui pro tut. l. ij. & quod ibi not. & in qb. cau. in integ. resti. non est ne. l. pen. Sed contra dictum arg. facit de offi. præto. l. barbarius. Respondeo, q ibi fuit error cõis. ¶ Quærit glos. quid si ab 7 initio tenuit institutio: sed postea aliquo casu est cassata? dicit glo. tunc tenent gesta per eum. dicam plenè in. l. barbarius. de offi. præto.

SVMMARIVM.

1 *Procurator in quibus casibus possit iuramentum deferre?*
2 *Par est non habere mandatum, uel habere, & nõ apparere.* d
3 *Turpitudinem suam quando quis allegare, possit? & nu. s.*
4 *Iurare nemo cogitur quando timet probabiliter, ne iurãdo suum periurium redarguatur per quandam consequentiã.*
6 *Vendens fundum in fraudem fisci, ut pœnam euadat, quando possit postea cum repetere?*
7 *Procurator si detulit iuramentum, & postea dominus ueniens uincat, uel succumbat: qualiter committatur stipulatio rati.* e
8 *Exceptio non debet audiri, quia allegas turpitudinem tuam. quando debet opponi? remissiuè.*

Procurator. Procurator potest iuramentum deferre: si habet generale cum libera, vel speciale mandatum, vel est in rem suam: aliàs secus, etiam si caueret de rato, propter dubium de mandato. hoc dicit. cum duabus legibus sequent. Diuiditur in quatuor partes. Primo ponit vnum dictum de procuratore habente mandatum. Secundò, ponit aliud, quando de mandato dubitatur. Tertiò, ponit rationem secundi dicti. Quarto, ponit rationem primi. Secũda ibi, nec mistum. Tertia ibi, siue enim. Quarta ibi, si itaque. Et quia in quarta ponitur ratio primi dicti: ideò adiunges eam cum prima positione casus. & prima pars est facilis. secunda multùm difficilis. In terminis pone casum per te in prima parte & in quarta, quæ est ratio primi dicti. In secunda verò parte, in versiculo. nec multum, sic pone casum. quid si est dubium de mandato, & procurator vult cauere de rato: an tunc cogetur reus iurare? Respondet iurisconsultus & dicit quòd non. si enim reo fuerit cautum de rato: ista cautio non multùm sibi præficeret. hoc dicit primò. Vide textum ibi de rato: & ideò non cogitur reus iurare tali procuratore deferente, qui propter dubium de mandato cauet de rato. ¶ Sequitur. §. siue enim. in quo sic forma casum. Quæ est ratio domine Iurisconsulte, quòd cautio de rato non prodest reo, cui defertur iuramentum? si enim iuraret, & dominus postea non haberet ratum committeretur cautio de rato: & sic sibi multum prodesset. Ad hoc respondet Iurisconsultus, si dominus venit postea, & ratum non habet: aut reus cogetur se defendere ab actore opposita exceptione, si qua sibi prius competebat: & hoc casu non est dubium, quòd iuramentum sibi nihil prodest: quia ita se defendit postea sicut prius. Aut non vult se defendere, sed patitur se vinci, & postea vult agere contra procuratorem ex cautione de rato: & tũc doceret de periurio suo. Ostẽderet eñ

cus in adulto: qa si ipse defert iuramentũ sine curatore, non cõpetit replicatio ipso iure: sed debebit in integ. restitui potius, & debent vti replicatiõe in alio casu. sed tñ & glo. errat. qa isto casu habebit replicationem ipso iure, etiã adultus absque in inte. restitut. l. iij. C. de in inte. restimili. & hoc est fortasse per quod dicit Bart. glo. bene dixisse. Sed tñ videt cõtra tex. nostrũ, q loquit qñ pupill⁹ hẽbat tutorẽ, vt æquipara tio, pcedat & maximè cum. §. si minor. etiam loquat in adulto curatorẽ habẽte vt Pau. de cast. hic.

¶ Glos. magna. Alex. transit cum hac opin. tanq magis cõi. p qua facit qd voluit Bal. consi. cclx. inci. vt mulier. lib. iij.

¶ Cassentur. adde vt p Feli. in. c. Rodulphus. extra de rescrip. Abb. in. c. nihil. extra de ele.

Universidad de Sevilla Biblioteca

sententiam latam cõtra illud quod ipse iurauit. hoc dicit. ¶ Notabilia colligam vobis recitando appara tum. ¶ Nota quod dixi in summario. ¶ Ad pri-
1 mam opposi. † procurator omniũ bonorum non potest alienare, vt. l. procurator. toto &. l. mandato generali. dẽ procur. ergo non potest iuramentum deferre, vt. s, proximo. §. Sol. intellige hic, vniuersorum bonorum cum libera, vt. l. procurator cui libera. §. de procu. & sic habes tres casus, in quibus procurator potest deferre iuramentum, vt reus cogatur iurare, vel referre: aliàs secus. ¶ Circa istam partem quæro, quid in procuratore dato ad vnam causam tantùm: & in illa est sibi concessa libera administratio, an poterit iusiurandum deferre? de hoc videtur casus in capitulo qui ad agendum. in fine. extra de procurat lib. vj. &. l. qui romæ. §. callimach⁹. in fi. & infrà de verb. obli. & ibi no. ¶ Venio ad secundam partem dicitur hic, quòd si dominus postea venit, cogetur reus postea docere se liquidè iurasse opposita exceptione. ¶ Quæro de qua exceptiõe loquat? quidam dicũt, de exceptione iurisiurandi, qd' non videtur verũ: quia hæc exceptio non obstat dño, nisi in trib⁹ casib⁹, quos. s. vidistis, nisi intelligas eo modo, quo statim dicã in tertia op. Vnde alij dicũt, qd' hic loquitur de exceptione pacti, vel rei iudicatæ, vel solutionis. seu de alia simili, & ista est clara. Tertij dicũt: & fuit opi. Io. qd' hic põatur exceptio pro replicatione. Si em reus de sacramẽto excipiat replicabit dñs, quòd iuramentũ sibi nõ ob. ¶ Ista gl. videt habere hũc intellectũ, sed tamẽ aduerte vt clarè intelligas. Aut emista verba, opposita exceptiõe, determinãt verbũ docere & tunc procedit expositio prædicens. Aut determinat verbum, cogetur: & tunc habet locũ hæc expositio Io. quasi dicat propter hãc replicationẽ, quam dñs opponit cogitur reus probare se liquidò iurasse, & intelligere, cogitur causatiuè: si nõ vult se pati cõdẽnari ¶ Secũdò quæro, dicitur hic quòd si reus vult agere ex stipulatione de rato, cogeẽ docere de suo periurio. ¶ Quæro quomodo perueniatur ad hãc doctrinam de pe. iurio? glo. magna in principio. respondet, arguendo à sufficienti diuisione, & ponit quatuor casus, per quos ad hanc doctrinã de periurio peruenit: & sic apparet qd' cautio de rato modicũ
3 ꝑdest reo. vide gl. ad literã. ¶ Quia ergo gl. arguit. à sufficienti diuisione, & quatuor casus, si ego ostendam vobis aliquem ex istis casibus esse falsum: apparebit quòd argumentatio gl. non est bona, nec bene docuit peruenire ad istam doctrinam. Vnde assumo primum casum, quando dominus posteaveni t, & egit, & succubuit: & videtur quòd stipulatio de rato cõmittatur ad totũ interesse, non solũ ad expẽsas tantũ & sic multũ ꝑdest reo: vt. l. ꝑcurator ad exhibendũ. §. j. j. rem ra. hab. Sol. dicit gl. ibi loquitur de procuratore, qui nunc habuit mandatum, & sic erat falsus: hic loquitur in vero procuratore, de cuius mandato dubitatur. vide gloss. ibi sed certè &c. Intelligit ergo glo. istum ver. nec multum in procuratore habente mandatũ sufficiẽs, sed de eo dubitabatur. & sic videtur fateri, qꝑ si nullũ haberet mandatum: cautio de rato multũ operaretur. ¶ Ista lect. non videtur bona, qa principiũ huius. l. loquit
a in procuratore habente mandatum sufficiens: ita in
5 ver. nec multum, nisi diceres qd' hic mutuat casum. Prætereà non habere † mandatum, & habere & nõ apparere, sunt paria. l. duo sunt titij. de test. tut. & §. de transl. & post rem. & sic videtur, qd' etiam in casu in quo dubitatur de mandato: cautio de rato multũ operetur, nisi sustinendo gloss. dicas, qd' licèt tempore cautionis non constaret de mandato, postea tamen incœpit cõstare, & sic loquit lect. gl. & potest eẽ vera in se inquantũ hic intelligit de vero procuratore: de cuius mandato dubitabatur, sed in quantum dicit secus esse in eo, qui nunc habuit mandatũ, nõ bene dicit: imò etiam in eo põt hic in telligi. Nonob. l. procurator ad exhibendũ. §. j. quia ibi loquitur in falso procuratore, qui egit & exegit:
3 vñ si dominus postea nõ habet ratũ, interest rei i to to debito, quòd soluit, siue reus vincat, siue succumbat. hic loquitur in falso procuratore, qui quodam modo succubuit: quia deferendo iuramentum, absolutus est reus. vnde si actor postea veniens succubuit: non interest eius rei, nisi in expensis. & sic habes defensatum primum casum gloss. per quam peruenitur ad istam doctrinam. ¶ Secũdus casus est, quando dominꝰ postea veniens obtinuit, & iniustè: & tunc dicit gloss. idem: quia iniuria facta reo, non debet nocere procuratori: & sic nõ tenebit procurator, nisi in expensis: vt. l. si sine. §. cũ autem. j. rem ra. ha. ¶ Ad hunc casum gloss. non opponit: sed ego opp. & videtur quòd non sit considerandum, vtrũ iustè vel iniustè, sed indistinctè ille qui cauit de rato teneatur, vt. l. iij. §. fi. j. rem ra. ha. Sol. secũdũ lect. gl. hic loquitur in procuratore vero, de cuius mandato dubitabatur: ibi de procuratore falso, vel si vis tenere aliã opin. quæ videtur verior, quòd hic loquatur in procuratore funditus falso. Quantum ad potestatem deferendi iuramentum, dicas: sententia prima facie præsumitur iusta, & pro ea præsumitur vt. l. hærennius. §. caia. infrà de euict. & ibi not. & ideo prima facie videbitur iste reꝰ periurus: meritò non prodest sibi multum hæc cautio de rato: quia antè quàm declaret sententiã esse iniustã, ipse erit diffamatus quòd falsum iurauit: & sic prima facie periurium suum allegaret. Est enim durum iniustitiam sententiæ docere: & propter hoc est statutum biennium in causa appellationis. Ne ergo habeat necesse suam infamiam purgare, dicitur ei cautionem de rato non multum prodesse: quia maior est pœna infamiæ, saltem de facto: & maior est labor purgationis ipsius, quàm quicquid posset consequi ex illa stipulatione, & sic potest defendi secũdus casus gloss. ¶ Tertius est quando fuit condemnatus & iustè. quo casu egendo ex stipulatione de rato, doceret de suo periurio. ¶ Ad istud oppo. glo. aut tu dicis, quòd ex hac stipulatione non potest agere: & tunc dicis contra istum tex. qui expressè vult, qꝑ agere possit. licet de suo periurio doceat. Aut dicis qꝑ potest agere, & tũc dicis contra iura quæ dicunt, quòd quis nõ potest suam turpitudinem allegare: vt. l. transactione. C. de transact. ¶ Ad istud contrarium respondet Azo. Primò: fateor qꝑ nõ potest agere: quia allegaret turpitudinem suam. & hoc est verũ quoad sortẽ, in qua iustè condemnatus est, & super qua iurauit: sed quo ad expensas & quo ad vsuras, quæ concurrunt post res iudicatam, bene potest agere. vt hic in text. & propter hoc dicitur hic text. quòd ei non multum prodest ista cautio. q. d non est multum istud ad quod potest agere: quia solùm ad expẽsas & ad vsuras. Posteà idem Azo mutauit solutionem & dixit quòd potest agi ad totam sortem. & ad expensas, & ad vsuras: vt hic in tex. licet de suo periurio doceat directo & pro tanto dicitur ei non multum prodesse: quia maior est pœna illius diffamationis, quòd reputetur periurus, quàm sit totum illud quod consequitur ex stipulatione. ¶ Ad contrariũ, qꝑ quis non potest allegare suam turpitudinem, respõdet quòd fallit hic: non enim potest procurator contra quem agitur, ei suam turpitudinem obijcere: quia ipse detulit iusiurandum, vt. l. qui iurasse. §. fi pater. j. e. ita dicit Azo. Pet. de bellaperti. respondet aliter ad istud contrarium. & est
3 multum not. † Non põt quis allegare suam turpitũdinem: verum est, ab alio non detectam: sed si ab alio fuit detecta. prout hic fuit: quia fuit condemnatus, & fuit pronuntiatum se illud debere, quod iurauerat se nõ debere: tunc bene potest hanc turpitudinem suam allegare. Casus est hic. qd' satis placet. Probo per. l. antepe. j. de suspect. tu. vbi ille qui est remotus vt suspectus, potest hoc allegare ad defendendum se ab actione tutelæ. Idem in quolibet infami per sententiam, quod potest allegare infamiã, vt excusetur ab oneribus: vt. l. relegatorum. in fin. de interdi. & releg. facit quod not. ff. de offic. assessо. l. j. in gl. super verbo, postulationibus. ¶ Et
4 sic ex hoc versi. nec multum. habes notare duo. Primò † qꝑ quãdo qs probabiliter potest timere, ne suum periurium redarguatur per quandam consequentiam, non cogitur iurare: & ideò si vnus ex hæredibus deferat iuramentum, fortè non coger etur reus iurare ne fortè altero agente suum periurium detegatur. Iusta enim causa recusandi est, quando aliquid petitur, quod contra debitam honestatem personæ venire t: vt. l. quintus. j. manda. Et ideò in. l. si duo patroni. in princip. §. eo. dico, quòd ille libertus altero deferente non cogebatur iurare, sed sponte iurauit. Secundum quod habes notare, quòd quis potest allegare suam turpitudinem ab alio
a detectam, vt hic cum si. suprà allega. ¶ Et pro huius² declaratione, quia
5 hanc materiam non declarauit tibi in aliquo loco adhuc: ideò dicas † aut quis allegat suam turpitudinem contra se & ad sui præiudicium: & tunc auditur: vt. l. inde neratius. §. finali. cum. l. sequenti. §. ad legem aquiliam. de custo. reo. l. si confessus. cum si. & extra de concess. præben. c. ex tenore. ¶ Aut quis allegat turpitudinem suam contra alium: & tunc, aut agendo principaliter, & fundando intentionem suam ex turpitudine sua: & non potest, vt infrà de condictione ob turpem causam. per totum. de furt. l. itaq; fullo. &. C. de transactio. l. transactione. & de seruo pign. da. ma. l. si creditoribus. ¶ Aut non agit ex sua turpitudine, sed eam allegat excipiendo, vel replicando, vel alio modo adiuuando intentionem seu exceptionem suam: & tunc, aut hoc allegat contra eum qui fuit particeps turpitudinis: & auditur, vt. l. de tutela. C. de in integrum restitutione minorum.
b & ibi not. Hoc intelligo⁵ quando ille, contra quem allegatur, qui fuit particeps turpitudinis, certat de lucro, & allegans, certat de damno. aliàs secus, vt lege viro atque vxore. ff. soluto matrimonio. &. lapud celsum. §.
c marcellus. de doli exceptione. Aut suam⁶ turpitudinem allegat contra alium: & tunc, aut eius turpitudo erat aliàs ab alio detecta: & auditur eam allegando, vt hic. Non enim agit hic ex sua turpitudine: sed agit

POMATES.

a ¶ Et ꝑ huius. De hac materia vide Cæpo. cõsi. lvij. in ci. francus. i. j. col. Bal. c. tertio loco. & ibi Feli. col iiij. de ꝑb. Barba. consi. lxiiij. in fi. j. vol. Fel. c. lator. j. col. de re iud, Barba. cõs. liij. ij. vol. Alexan. consi. lix. col. fi. j. vo. Pau. i. c. cũ M. col. j. de de con sti. Fel. in. c. gratũ. col. iij. de offic. de le. Ale. cõs. cxxxij. vo. ij. & cõ. lxxx iiij. col. ij. volu. iij. Bar. cõsi. xxxvij. col. penul. vol. ij.

POMATES.

b ¶ Hoc intelligo. Vide Alex. cõsil. xxxix. in fi. i. iiij. volu.

POMATES.

c ¶ Aut suam. vide qd' not. Fel. in ꝑ posito. c. scisciat⁹ col. iiij. versi. non se excusat. de rescrip. in. c. lator. de re iudi.

sed agit ex stipulatione de rato ad interesse, adquod ꝑbãdũ adducit sniam per quã docet de suo periurio. Ad idẽ de suspec. tu. l. antepe. & de interdic. & rele. l. relegatorũ. in fin. ¶ Aut nõ est ab alio detecta: & non auditur suam turpitudinem allegans. vt. d. l. transactione. C. de transac. cõsil. & ibi no. Fallit in casu extra, de præsump. c. tertio loco. & ibi no. fallit in aut. no uo iure. C. de pœ. iud. qui malè iudi. fallit in. l. qfquis. i fi. C. ad. l. iu. ma. & in quolibet apparet ratio specialitatis. ¶ Et ideò ꝑ dicta dicebãt semel, rndẽ
6 do ad qõnem. † Quidã³ vendidit possessionẽ in fraudẽ fisci, vt euaderet
a pœnam. posset a volebat eam repetere. dicebatur qꝑ nõ poterat, qa allegabat suam turpitudinem, vt. d. l. si creditoribus. C. de seruo pig. da. ma. & l.
b filios. C. de reuo. his quæ in frau. credit. Ego dicebã b si quidem ab initio fuit venditio vera, tñ in fraudẽ fisci facta, quia volebã habere pecuniã, quę melius posset celari &c. & non possum petere rescindi: allegando fraudẽ & turpitudinẽ meam: cũ alius mecũ fraudẽ participasset: qa fundo intentionẽ meã ex mea turpitudine. ita loquuntur iura alleg. per hac pro. Si verò ago rei vendicatione: dicens rẽ esse meã tu opponis qd' fuit tibi vendita: ego replico qd' illa venditio fuit simulata, & imaginaria, & facta in fraudẽ fisci, & tunc audior, licèt allegẽ turpitudinẽ meã, nã eam allego ad coadiuuandã actionẽ. Itẽ eã allego cõtra te, qa eã ꝑticipasti. Itẽ ego certo de dãno euitãdo, & tu de lucro captãdo, vt. d. l. de tutela. de in integ. resti. mi. &. l. viro atq; vxore. sol. ma. & qd' no. in. d. l. apud celsum. §. Marcellus. de
7 doli exce. ¶ † Quartus casus est, quãdo pendet iudiciũ, tunc dicit gl. magna circa princi. quòd interim nõ cõmittitur stipulatio. ¶ Cõtra hoc op. j. rẽ ra. ha. l. quo eñ. §. ij. & fin. &. l. procurator. la. ij. §. fin. &. sic statim com missa est stipulatio ad interesse totale, nec est necesse, qd' expectetur snia per quam doceatur de periurio, & sic cautio ista multum prodest reo. Rñ det gl. contrarium est verum, in procuratore falso: sed in procuratore vero non cõmittitur, nisi expectata snia hic, tenendo lect. gl. Sed tenendo aliã, qꝑ hic loquatur in procuratore falso, Rñ. secundùm Hug. licet gl. de eo nõ faciat mentionem: tñ referebat Iaco. Butr. qꝑ hic reus noluit ab initio statim agere. s. primò ad sortẽ, postea ad expensas, vel vsuras, sed volebat expectare sniam: & sic agere vno iudicio, quo casu non multum prodest reo stipulatio, vt in tribus præcedentibus casus apparet. ¶ Sed contra hoc for titer oppo. qa si fateris stipulationẽ ab initio esse cõmissam ad totam sor tẽ. ergo fiex post facto sequit absolutoria vt in primo casu posito in gl. ad huc remanet actio ad totum interesse: qa non extinguit actio, licèt desinat interesse. l. qui autẽ. §. j. §. si qs cau. ergo saltem in illo casu primo, multum prodest reo cautio de rato, & fic est falsa doctrina glo. certè gl. tenet hoc in. l. si siue. §. cũ autem rẽ. ra. ha. & tenendo illã opi. non possumus sustinere istam lect. sed eã. ibi reprobaui, & dico quòd secuta absolutoria, extinguitur actio ab initio cõmissa, ad totum interesse, quia definit mõ interesse, & cessat dãnũ de præterito: vt. l. si eum. §. q iniuriarũ. s. si qs cau. & sic ista gl. remanet substentata in omnib⁹ suis casibus siue in falso, siue inve ro, ꝑ curatore loquatur. qñ ergo procurator egit, & detulit iuramentum: si dns posteà, veniens vicat, siue succumbat, prout hic in vero procuratore, siue in falso qualiter cõmittat cautio de rato, habes hic. Qñ verò procurator ve nit, & litigauit vsq; ad snam: posteà venit dns, & similiter litigauit vsq; ad sentẽtiam: an cõmittatur stipulatio rato? dixi vobis per decẽ cõbinationes quas per ordinẽ posui in. d. l. si fine. ¶ Et ad. §. Marcellus. &. §. cũ aũt &c. Vltimò op. & videt qd' ista stipulatio cõmittatur lite contestata. vt. l. amplius nõ peti. j. rẽ ra. ha. Sol. hic loquitur in stipatione de rato: ibi, in stipulatione amplius nõ peti. qñ aũt istæ stipulationes & similes cõmittãt: dic vt per doct. in. l. si qs maior. C. de transac. Ego pleni⁹ in. d. l. amplì⁹ nõ
8 peti. rẽ ra. habe. ¶ † Vltimò qripositet, illa exceptio: tu nõ debes audiri, qa tu allegas turpitudinem tuã, qñ debeat proponi ante litis contest. vel post. de quo per Inno. extrà de concessio. præbend. c. cum super.

LEX XX.

SEruus Seruꝰ & filiusfamilias in cã peculiari, põt patri & dño ꝑdesse, & obesse, i cã nõ peculiari, põt ꝑdesse: sed obesse neqt. h. d. vsq; ad. l. q iurasse. ¶ Op. de. l. seruꝰ. j. eo. ad istã. l. seruꝰ. fol. hic loqtur in cã peculiari: ibi in nõ peculia ri cã, in qua nõ põt dño obesse, nisi i casib⁹, q no. C. de pact. l. seruꝰ. &. l. filiꝰ.

SVMMARIVM.

1 *Conditio iurantis, quòd non inspiciatur in pupillo.*
2 *Pupillus quòd ex iuramento non obligetur, nisi sit doli capax.*
3 *Pupillus qui fari põt, iurare potest.*
4 *Pupillus quando dicatur proximus pubertati: remissiuè.*

LEX XXVI.

1 QVi iurasse. Nõ † inspicit cõditio pſonæ iurãtis nisi in pupil. h. d. ¶ Op. ad. l. istã, & vr qd' i dubio nullꝰ videat deierare, vt. l. merito. j. ꝑ socio. &. l. vlt. C. ad. l. iul. repe. Sol. dico, qꝑ i adulto ꝑsumeret ipsum deierasse, si apparet cõtrariũ eius qd' iurauit, vt. l. aliàs. §. eo. sed i pupil. nõ ꝑsumit: qd' deierauerit: eꝫ si apparet cõtrariũ, ẽt ex facto, ꝑrio. ꝑsumit em qd' fuerit obligatus, & qd' tpe iuramẽti nõ recordet. & hoc vult dicere litera hic, dũ dicit, cuis. ¶ Quæro, † vos videtis qꝑ iuramẽtũ pupilli fertur ad suã vtilitatẽ, quid si aliquis cõtra se iurauerit super aliquo contractu, an sibi præiudicet? glo. tenet quòd non. in aut. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. si per verbo puberũ. & idẽ in corpore, vnde sumit. & hoc ar. huius. l. qa pupillus deierare nõ vr. & sic iureiurãdo non obligatur. fallit in casu. l. vltimæ. ꝑ. de libe. causa. vt dicit gl. Canonistæ tamen dicunt quòd pupillus doli capax potest deierare: vnde ex
a iuramento suo obligat vt extra de delict. pue. c. j.
c d ¶ Quæro, de quo pupillo loquitur hic? dicit Gul.
3 intelligit † de pupillo qui fari possit: sit doli capax,
b vel non. Nam iuramentum requiritur, vt in aut. de man. princi. §. fed nec. ergo si non posset fari, non
4 posset iurare. ¶ Quærit hic Gul. quando dicatur † pupillus proximus pubertati? de quo per glos. in l. j. ꝑ. de noua. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum patris super obligatione, quando prosit filio?*
2 *Interrogationi per quam periurium detegitur quis respondere non cogitur.*
3 *Interrogari nemo debet super eo quod iam decisum est, nec iudex hoc pati debet.*
4 *Præsumptio. l. merito. quòd non habeat locum ad condemnationem.*
5 *Propositioni criminosæ, quòd non sit respondendum, & quando: remissiuè.*
6 *Iuramentum, quòd tollat naturalem obligationem.*
7 *Iuramentum, quòd habeat uim nouationis.*
8 *Iuramentum, quòd habeat uim fictæ solutionis.*

1 SI pater. Iuramentum patris † super obligationis, prodest filio: secus si iurauerit nihil esse in peculio. h. d. ¶ Oppon. ad princip. de. l. & hæredi. §. nos autem. &. l. si tibi. §. penulti. ff. de pact. Solu. hęc intelligitur secũdũ illas. & ideò distingue: aut iurauit pro filio, vt pro hærede: aut ꝑ filio vt filio. aut pro filio vt extraneo: vt in gloss. & plenè dicemus in. d. l. si tibi. vbi glo. plenius tangit. ¶ Secundò oppo. qꝑ hic habeatur ratio peculij ante quæsiti tpe iuramenti. nam si pater modò reperitur habere in peculio, interrogabitur: an est posteà ꝙsitum. & si rñderit qꝑ sic: habeo propositũ. Aut dicit qꝑ nõ: & esset periurus. si nihil dicit, præsumit ꝑ nõ sit periurius, & sic peculiũ posteà quæsitũ. e
2 Gl. respõdet multũ no. dico, qꝑ istis † interrogationibus non cogitur quis respondere: quia per hoc
3 detegeretur periurium suum. Item † examinaretur quod iam decisum est, qd' iudex pati non debet: vt l. si duo. §. idem Iul. s. eo. Idem tenet gl. j. de eodem. l. f
eum qui. §. in popularibus. in verbo per collusionem. & ibi de hoc tangam. Ad illud quod dicit, ergo præsumitur non deierasse: & sic posteà quęritũ.
4 Rndeo huic, præsumptioni non esse stãdum: dicit glo. quòd non. Licet enim in dubio, quantum ad absolutionem, stemus huic præsumptioni, qꝑ quis
e delinquere non videatur: vt. l. merito⁶. j. pro socio
f cum simi. tamen quo ad condemnationem⁶ ista præsumptio non sufficit: vt hic vides in glo. & est tex. s. eodẽ. l. si duo patroni. in princi. in ver. multum. tamen tene bene menti determinationem huius
g glo. ¶ Item. nota⁸ ex hac glosa. qꝑ † positioni per
5 quã quis detegeret delictum suum, quis non cogi-
h tur⁵ respondere. & hoc est quod dicitur in practica. ista positio est criminosa: & ideò ei non respondendum. de quo per Cano. extra de elect. c. dudũ. Spe. g
ponit etiam in tractatu suo de positionibus. de hoc etiam dixi in. l. Marcellus. j. rerũ amo. & l. si. de his qui. vt indig.

IVRISIVRANDI. Nota quòd iusiurandum perficitur ex conuẽtione,
6 & sic apparet quòd tollit † naturalem obligatiõem. quia habet consensum: vt dixi. s. eodem. l. secunda. videor enim confiteri, & velle sic verum esse, si iuraueris. facit infrà de pecu. l. depositi. §. j. ¶ † Secun
7 dò nota, quòd iuramentum habet vim nouationis.
8 In quo autem differant, dic vt in glossa. ¶ † Item nota quòd iuramentum habet vim solutionis. Intellige, scilicet fictè, non verè: vt not. infrà. eo. l. proxima. §. j.

SVMMARIVM.

h 1 *Reorum unus credẽdi, quòd alteri præiudicet litè cõtestãdo.*

POMATES.

a ¶ Quidam. Vide Alex. consil. cxj. col. pe. iij. vol.
¶ Ego dicebam. Adde vltra ea quę hic habes, & Alexan. Spe. qui hoc latè prosequitur ĩ titul. de dona. §. j. ver. Item pone. & ibi Io. an. in addit.

c ¶ Capit. j. Adde vltra dicta per Alexan. Panor. consi. xxxix. lib. ij.

POMATES.

d ¶ De quo pupillo. Not. qꝑ in iuramento requirant verba. facit iudicio meo gl. l. & ꝑ iusiurandũ. in gl. j. j. de accep. tenet Ro. & ibidem Pau. l. j. de ver. obli. Corse. in rub. de iureiu. vj. q. vbi plenè.

✠ ¶ Respõdeo huic. Allegat Bart. contrarius cõsi. cxvij. inci. accusati. sed ꝑ solone vide eius dẽ concordantias, cõcor. cccv. incip. incumbit ei qui dicit pluralitatem probare &c.

POMATES.

e ¶ L. merito. Vide Iaſ. in. l. pen. C. de pact. colũ. pen. Pau. de cast. l. si à te. in fi. de excepti. rei iudi.

f ¶ Ad condemnationẽ. Adde & vide Fulg. & Moder. in. l. non hoc. C. vnde cogna. & ꝑ notabili alleg. Soci. in consi. cxlj. col. ix. qd' non habetur impressum.

POMATES.

g ¶ Itẽ not. Limita octo modis, vt per Georgi. natã in repe. cle. sæpe. §. & quia. xvij. co. de verb. sign. Speti. depo. §. vij. versic. sed quid si probo. Ro. consi. cccxlix. inci. quærit nunquid. vbi dicit qꝑ hoc non procederet quando talis positio, fieret super aliqua exceptione iuratoria.

h ¶ Cogitur. Adde Bart. in. l. ij. §. qd'

obseruari. C. de iu
ramen. calum. & i
l. Marcellus. j. reru
amo. & in l. nō in
telligitur. §. tacite.
de iur. fis. Bal. in l.
j. C. de pe. iudi. vt
hic per Alexan.
cui adde Bar. con
silio. cxciij.

Iuramentum delatum ab uno ex reis credendi, quando noceat alteri?

Iuramentum unius ex reis debendi, quando alteri præiudicet?

LEX XXVIII.

DVobus. Opp. de. l. si duo. §. si qs cauti. Solu. intellige, qd' isti duo rei erāt socij, dicit gl. non puto eam verum dicere. nam per † litis conte stat. vnus ex reis credēdi præiudicat alteri, siue sint socij, siue nō: vt. l. fideicōmissa. §. plerunq;. j. de lega tis tertio. sed iuramentum habet vim cōtesta. vt hic ea. glossa dicitur, ergo &c. Non obstat. l. si duo. qa ibi loquitur in alio actu, qui non habet vim contestat. ¶ Opponitur de. l. si vnus. in princi. s. de pact. Solu. ibi loquitur in pacto, hic loquitur in iureiurando, quod habet vim solutionis, vt. §. l. proxi. & vim contestationis. vt. l. nam postea. §. si is qui. §. eodem. ideò alteri nocet: quia est maioris efficacię. † & ideò indistincte iuramentum delatum ab vno ex reis credendi, alteri nocet. Idem puto etiam, si ei fuerit delatum: & ipse iurauerit sibi deberi, quia alter correus credendi excluditur, sicut per lit. contesta. vt. l. ex duobus. j. de duobus reis. ¶ † Quid in pluribus reis debendi? dic vt in. §. si ex duobus. j. eadem. l.

✣ POMATES.

a ¶ Quæro vtrum. vide Bar. cōsi. clv. aliās. clxv. ale. cōsi. xxv. col. ij. vo. ij. et cōsil. xc. colum. ij. vbi latè reprobat Bar. vo. iij. Bar. cōsilio. clx. incipiē. titi⁹ promisit sempronio.

✳ ¶ Quo creditor. Contrarius allegatur Bar. secūdùm Ale. ibi cōsi. clx. incip. titius, promisit sempronio, sed solue, qa hic Bar. non firmat pedē, qa vtit isto verbo, forte. Adde Ange. & Moder. in l. à duo pio. §. sed si em ptor. ff. de re iudi. & in l. ij. §. creditū ff. si cer. pe. cōcordā, vt in concord. ccxxij. incip. credi tor principalis.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iuramentum delatum quando prosit principali?*
2 *Fideiussor, qui iurauit, quando possit repetere à reo principali.*
3 *Fideiussor ut habeat actionem mandati contrà reum, debet docere se uere soluisse.*
4 *Iuramentum, quòd præsumatur præstitum super re.*
5 *Sententia non tollit obligationem naturalem.*
6 *Iuramentum tollit obligationem naturalem.*
7 *Absolutoria lata pro fideiussore super re, quando prodest principali?*
8 *Testis uocatur, ut declaret eius dictum obscurum.*

b ¶ Tenementi. ad de vt p Bar. consi. mihi. clx. Pau. de cast. cōsil. cccxcv. Alexā. consi. xxv. lib. j.

✳ ¶ In sīa. Bar. videē tenere cōtrariū. quòd aliud sit in sīa, cū i iuramēto. in. l. fi. & in. l. adulter. §. si eo tpe. ff. de adul. & i. l. ad uersus. ff. de arbi. sed cōtrariūvoluit in. l. ex duobus. ff. de duo. reis. soluiplures dant, tā per Bal. cū p alios in. d. §. à fideiussore. & Bar. in pluribus locis soluit in. l. amisi. §. fi. ff. de fideiu. tamen vide cōcordantias eiusdē vbi latiꝰ cōcor. xxxv. inci. Item, casum notabilem.

1 *Iuramentum fideiussoris, quando prosit principali?*
2 *Fideiussor, qui iurauit, quando possit repetere à reo principali.*
3 *Fideiussor ut habeat actionem mandati contrà reum, debet docere se uere soluisse.*
4 *Iuramentum, quòd præsumatur præstitum super re.*
5 *Sententia non tollit obligationem naturalem.*
6 *Iuramentum tollit obligationem naturalem.*
7 *Absolutoria lata pro fideiussore super re, quando prodest principali?*
8 *Testis uocatur, ut declaret eius dictum obscurum.*

A fideiussore. Iuramentum fideiussoris† prodest reo principali, si iuratum est super re: secus si super persona hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. fideiussoris. §. de pact. Solutio. aliud in pacto, quàm in iuramento: quia iuramentum habet vim solutionis, vt hic. ¶ Quæro vtrum a † fideiussor, qui iurauit, possit repetere à reo principali? videē quod sic, quia videtur soluisse, vt hic. Contrarium tenet glossa. quia ista est ficta solutio: & ad hoc vt possit repeti, requiritur solutio vera. Et per hoc fortè possumus dicere, quòd non sufficeret fideiussori, † qui habet instrumentum, in quo creditor confessus est se recepisse, sed oportet quòd doceat esse verè solutum, ad hoc, vt habeat actionem mandati. tene menti. b ¶ Quæro, hic distinguitur aut est iuratum super re, aut super persona. quid in dubio? † Respondeo præsumitur iuratum super re, qa loco solutionis cedit. ita dicit gl. hic facit. infrà. eodem. l. vltima. & nota. j. qua. re. ac. non datur. l. prima. §. si fideiussor. quod not. & hoc videē verum in iureiurando: secus puto in sententia: nam in dubio videtur sententiatum, quia non probatum non quia contractum: vt. l. Iulianus verum debitorem. infrà de condictione indebiti. & infrà de exceptione rei iudi. l. si inter. & de liber. ca. l. diui fratres. & ideò sententia† non tollit naturalem obligationem. iuramentum verò sic. quia † proficiscit ex conuentione, & habet vim solutionis. quæ tene menti. ¶ Quæro, vtrum absolutoria lata super re, † quasi non fuerit contractum pro fideiussore, prosit reo? Dynus. quòd sic. Distinguamus eodem modo in sententia, quod hic in iuramento, vt nota. per Dy. in capitulo ratihabitonem. circa fin. regulæ de regulis iuris. lib. vj. Richar. Malum. disputauit contrarium, quòd aliud sit in sententia, vt. l. aduersus. in fin. §. de arbi. & l. denuntiasse. §. finali. l. adulter. §. si eo tempore. j. de adul. & ibi plenè dixi. Nō ob. hæc. l. quia aliud in iuramento, quod habet vim solutionis: vt. dixi. §.

Si ei qui. Iuramentum fideiussoris de iudicio sisti, prodest principali, si agēdo contra principalem veniretur contra iuramentum fideiussoris: aliās secus. hoc dicit. & hoc quod hic dicitur. replicatione em ndandū. potest intelligi, quod est emendandū. id est declarandū per ipm iurisconsultum distinguentem. potest etiam c intelligi, quod est emendandū per iudicem, coram quo lis agitatur: quia fideiussor iurat obscurè, posteà auocabitur, vt dicat causam sui iramenti, ex qua causa apparebit, vtrum reo proficiat vel non. Simile dicimus d & † in teste: vt in authen. de test. §. penul. & ibi not. in gloss. magna ad quod iste textus est notandus. facit quod dicam infrà eadem. l. §. igitur si quis.

Si ex duobus. Iuramentum vnius ex reis debendi prodest alteri. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. si vnus. in principio. s. de pact. & l. si duo. s. de arbi. Solut. dicit gloss. intellige, quòd hic erant socij: quod potest esse verum, quando iuramentum est super persona, seu super causa quæ eximit personam tantùm. Nam si super re vel simpliciter, indistinctè prodesset: vt. s. eodē l. §. à fideiussore. ¶ Quæro, quid si vnus ex reis debendi detulit iusiurandum? respondeo, alteri non nocet: nec contra alterum ex hoc iureiurando posset agi, vel executio fieri, sicut nec ex sententia: vt C. de fideiuss. l. fi. in fine. Noceret tamen alteri quo ad interrumpendam præscriptionem: vt. l. fi. C. de duo. re. De his quæstionibus plenissimè dixi in materia de duo. re. & specialiter in. l. ex duobus. j. de duobus reis.

Exceptio. Ex iuramento oritur exceptio, contra omnem actionē. quæ oritur ex eadē causa super qua iuratū est. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Rapina est furtum, sed non econtra.*
2 *Positionem speciei, sequitur positio generis. Et remota specie, non censetur remotum genus. nu. 3.*

Si quis iurauerit. Ad remotionem speciei, nō sequitur remotio generis. hoc dicit. Opponitur † quòd rapina est furtum: vt institu. vi verborum raptorum. in princip. sed hic dicitur, quòd est aliud. ergo &c. soluit, est aliud, id est, esse potest. & verum dicit. tamen clarius dic, † quòd ad positionem rapinæ, quæ est species furti, sequitur positio generis. Bene enim dico, rapina e est, ergo factum est, sicut homo est: ergo animal est. Ita loquitur lex contraria: sed † ad remotionem speciei, non sequitur remotio generis. ita loquitur hic.

Colonus. Idem dicit quod. §. exceptio in summa: tamen ponit aliud exemplum.

Quæ iurauit. Exceptio iurisiurandi obstat, si agat alia actione. in qua venit examinandum, quod in prima fuit decisum: aliās secus. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iuramentum unius quando prosit alteri, uel noceat?*
2 *Iurantis declarationi, quando ob iuramenti obscuritatem standum sit?*
3 *Sententia lata contra principalem, quòd mādetur executioni contra fideiussorem iudicatum solui.*

Igitur si quis. Istum. §. summaui cum præcedenti. ¶ Opp. in dubio videtur iuratum super re ipsa: vt no. s. eod. l. §. j. ergo quando iuratum est dari non oportere, in dubio videtur non posse conueniri ex stipulatione: quasi super re ipsa sit iuratum. sed in tex. hic dicit contrarium. quare malè. Rñ. illud quod dicitur, in dubio videtur iuratū super re intelligitur. i. super contractu. quasi dicat non esse celebratum contractum de quo agitur. ita dicit glo. in. d. §. à fideiussore non

✣ POMATES.

c ¶ Potest etiam. Facit qd' no. Ro. consi. lxv. inc. visothemate. & consi. cccclxxxvij. inci. in casu præmisso.

✣ POMATES.

d ¶ Si re dicimus. si vult Bart. q testis posit declarare dictum suum ambiguū: intellige, qñ iudex hoc faceret ex officio suo, & nō ad instantiam partis: qa tūc subornatio præsumeretur. secūdū glo. §. pe. & ibi Ang. in auē. de test. Secūdò intellige, qñ talis declaratio, in totum non annullat actū precedētē ita Badl. in authent. at q semel. C. de pba. Tertio. intellige, nisi aliquid posset imputari pti: puta quod fecisset capitul a obscura: quia tūc testis nō posset declarare: vt est tex. l. veluti. ff. de eden.

e ¶ Rapina. Adde qd' consuluit Ro. consi. mihi. cl.

re. non intelligas super re, quasi sit solutum. Nunc in proposito: quòd iuratum intelligatur sedari non oportere, quasi stipulatio iudicatū solui nō sit interposita. hoc non facit præiudicium agenti ex re iudicata, quia non deuoluitur in secundo iudicio, quod est in primo decisum. ¶ Aduerte, & secundò oppo. & videtur quòd non sit simpliciter respondēdū exceptionē iurisiurandi non obstare: sed debeat iterū vocari ille: qui iurauit, & interrogari, qua ex causa iurauerit: vt. §. ea. l. §. si ei qui. Sol. intellige istā secūdū illā. Vel dic, & forte melius, quando dubitatur, vtrum † vnius iuramentū prosit alteri, vel non: propter obscuritatem causæ, tunc recurritur ad iurā tem. vt. l. cōtraria. Simile dicimus in teste, vt ibi dixi. sed † dū dubitatur, vtrū prosit eidem iuranti in alia causa, tūc nō est standū declarationi eius, imò in dubio sibi non, quia perderet, nisi expresse, quia esset iurasse ea cā, q sibi, prosit, vt hic in tex. Ratio: ne sit in eius potestate eludere iudiciū. vt. l. interstipulātē. §. stichū. j. de verb. obl. Nec ob. s. de iudi. l. si quis intentiōe. quia hic nō sunt verba ambigua, sed clara. de causa autem dubitatur. ¶ Vltimò, dicebat Iac. but. quòd hic est casus, quòd sententia † lata contra principalē non mandatur executioni cōtra fideiussorem iudicatum solui. nā dicit tex. potest enim fieri: vt non sit commissa stipulatio iudi. solui, licet res iudicata sit. & in veritate multum facit pro ista opi. Ego tamen determinaui cōtrarium, in. l. j. j. iudi. sol. & ibi latè dixi, & respondi ad hanc legem.

Item Pomponius. Rationem huius. §. dic vt in gloss.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iuramento posteriori etiam contrario, quòd sterur.*
2 *Dispositio huius legis, an habeat locum in omni iuramento?*

1 Item cum. Iuramento † posteriori a etiam contrario primo, standū est. h. d. cū. l. seq. ¶ † Quæro, vtū hæc. l. ha-
2 beat locum in omni iuramento? Gul. de cu. dicit q non habet locum in omni iuramento necessario, quod defertur in defectū probationis: vt. l. admonendi. j. eo. Illud enim tantùm ad probationem inducitur: & ideò si primò esset delatum iuramentum reo, postea actori, vel econtra, vna probatio tolleret aliam. vt. l. scripturæ. C. de fid. instru. & l. eos. §. j. j. de fal. & dicā in. d. l. admonendi. j. eo. Et sic distinguit ipse, q in iuramento voluntario, & iudiciali, præualet vltimū: in necessario, nō ualet vltimū. sed si vnū est necessariū, aliud volūtariū tūc si volūtariū, est vltimū præualet, vt hic: secus si necessarium est vltimum, quia non potest iudex sua voluntate tollere quæstionem de voluntate partium decisam. dicta. l. admonendi. in fine.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Grauatus in uno, in alio releuatur. Et quando grauamen est causa commodi, sublato grauamine, cessat comodum nu. 2.*
3 *Iurare nolle est iusta causa.*
4 *Reus qui primò negauit delictum, si postea confessus est, quòd non habeat beneficium statuti, & iudex recusare potest.*
5 *Iuramentum, quòd habeat uim nouationis.*
6 *Reus post probationem actoris si confiteatur, iudex potest illam confessionem reijcere.*
7 *Iudex post primam negationem rei si admisit eius confessionem, potest adhuc maleficiū probare per testes: & reus amittet beneficium confessionis.*
8 *Inficiatio quænam faciat crescere condemnationem?*
9 *Qualitas negata, quando faciat crescere condemnationem?*
10 *Reus qui confitetur per torturam, licet primò negauerit, uel contra ipsum sit deuētum ad iuramentum in defectum probationis, non punitur ut negans.*

LEX XXX.

b 1 EVm qui. b Qui in vno † grauatur, in alio releuatur, &
2 econtra, vel melius. Quando † vnum grauamen est causa alterius cōmodi, sublato grauamine, cessat cōmodum. h. d. Primò ponit dictum. secūdo illud probat per tres rationes. hæc diuisio tangitur in glo. super verb. abūdè. prima pars potest intelligi duobus modis. Primò ego contra te. l. aquilia, negasti, demū detulisti mihi iuramentum, & iurasti. queritur, an in hoc iudicio. l. aquiliæ fiet condemnatio in duplum, vel in simplum? & respondetur quòd in simplū. Secundo modo potest intelligi, quòd non quæritur de actione. l. aquiliæ, sed de actione quæ oritur ex iureiurando, vtrum detur ad duplum, vel ad simplū? & respōdeē quòd ad simplū. & ad istud vadit opi. gl. de. l. si eū. §. q iniuriarū. s. fi qs cau. Rñdeo quòd ibi vna actio accedit alteri accessoriè. hic hæc actio accedit alteri pricipaliter: & ex diuersis principijs. Nā actio. l. aq. datur, quia damnū datū est. actio iurisiurādi datur, qa iuratū est. Secūda particula ibi: abundè enim. non habet varietates, dicit em quòd ideò non fit cōdemnatio ad duplū, quia ideò illud fit, qa propter negationem actor grauatur onere probandi, sed per iuramentum releuatur ab illo onere, ergo cessat cōdemnatio dupli. & hæc ratio est communis ad vtranq; lect. posita in p̄cedenti ver. quod facit ad multa. vt. j. dicam. in ver. cū omissa est duplex lect. potest enim intelligi antè q̄ sit iuratum, & tūc ista ratio talis est. Nō potest conqueri actor de prædicto tali statuto, per quod perdit cōdemnationem dupli. nā est in eius ptāte non iurare, & sic hanc partē edicti omittere, & probare per testes. & sic remanebit sibi integra actio. l. aquiliæ. ¶ Ex
2 qua lect. nota. † qd' iusta causa est nolle iurare: quia per hoc effectus cōdē

nationis minuitur. quod facit ad ea quæ nota. in. l.
4 manifestè. infrà eodem. ¶ † Secūdo not. ad illud qd' tota die occurrit: si reus in prima comparitione negauit. in alia posteà venit & vult confiteri & habeat beneficium confessionis ex forma statuti, potest dicere iudex, vel accusator: nolo confessionem tuam quia per hoc condemnatio tua minuitur. casus est
c hic. d Nam ille qui defert iuramentum, videtur cōfiteri, si aduersarius iurauerit. l. qui iurasse. in fin. §. eo. tamen sicut non cogitur hic quis recipere talem delationem iuramenti: ita non cogit recipere talem confessionem. hic est casus ibi cum omissa &c. & in gl. ibi posita super illo verbo &c. ¶ Secūdo modo potest legi iste ver. vt loquatur post iuramentum præstitū: & tūc ratio est talis. Non potest cōqueri
c actor, e q̄ per tale iuramentū sibi sit paratū præiudiciū: quia si vult omittere ius sibi quæ sitū ex hoc iuramento, & probare per testes, adhuc remanet integra actio ad duplū. Ista lect. ponitur in hac eadē gl. vide eam ibi: quid autē si posteà &c. ¶ Cōtra b
5 hāc lect. facit, quia † iuramentum habet vim nouationis: vt. l. qui iurasse. in fin. §. eo. Sol. nouatio hęc non tollit primam: vt ibi not. ¶ Ex qua lectu. not.
6 † q̄ post probatiōem actoris, reꝰ vult confiteri, potest dicere actor, seu accusator vel iudex inquirens nolo vti tua confessione: sed volo vti probationibꝰ
7 factis per testes. ¶ Not. etiā q̄ † si iudex post primam negationem admisit confessionem rei, adhuc potest maleficiū probare per testes; & reꝰ amittet beneficiū cōfessionis. sic vides hic quòd etiā post iuramentū præstitū, actor potest facere probationem per testes. ¶ Et semper aduerte: qa dico post primam negationem. nam si in prima responsione, seu comparitione confiteretur, non est dubium † q̄ sibi tale beneficiū prodesset: nec sibi tale beneficiū d
to⁹li posset. ¶ In ver. & potest dici. Iste ver. potest legi duobus modis. Primò vt dicat sic, Ratio quare condemnatio debet fieri ad simplū, est: quia maleficiū non probatur verè: sed iusiurandū actoris habetur pro veritate: & hoc modo refertur ad primam casus positionem, quam feci in prin. l. ¶ Secū
do modo potest intelligi vt referatur ad secūdam casus positionem factam in prin. & tunc erit ratio talis: In actione. l. aquiliæ est quòd crescit per inficiationem: sed ista non est actio. l. aquiliæ. sed actio in factum ex iuramento. quod patet ex medio con
cludendi: nam in ista non concluditur: quia damnū est datum: sed quia est iuratū. ¶ Expedito text. & apparatu circa hanc. l. quæro, in his quæ crescunt
f per inficiationem, quæ inficiatio † est illa, quæ cre-
8 scere facit? Respondeo, si negat ipsum factū, & hoc fine dubio: vt. l. ij. §. ad le. aquil. & l. contra negantem. C. ad le. aquil. insti. de act. §. item missa. Item, e
si negetur aliqua qualitas per quā facti substantia alteratur: vt puta si accusas me de vno mense: ego confiteor me illud fecisse, sed non in illo mense: vel non in illo loco. Nego enim illud totum factum quod ponitur, vt plenè dixi infrà, de adulte. l. de
g nūtiasse. §. qd tamen. g Idem si nego aliquam qualitatem, † per quam condemnatio perimitur, seu mi-
9 nuitur. Sicut enim ille qui debet rem, si eam soluisset cum diminutiōe alicuius qualitatis, nil soluisse videtur: vt. l. Iul. §. j. de verbo. obliga. & l. etiam de f
sol. Ita q confitetur cū diminutione alicuius qualitatis. ita intelligo quod not. per glo. instit. de actio. §. item missa. hoc tamen qd' dico de qualitate negata, intelligo, si erat talis qualitas, quam scire debebat probabiliter: secus si potuisset probabiliter ignorare. Nam cū id quod condemnatio crescat, sit in pœnam mentientis: si non præcederet delictū in negādo, non deberet seq pœna. quæ sine delicto non est
vt. l. aliud est fraus. j. de verbo. sig. Et per hoc vides g
in. l. aquil. si aliquis confitetur se dixisse damnū: negat tamē æstimationē, quæ ab actore vel accusatore dicitur, ex hoc nō condemnet in duplū. vt probat in. l. inde neratius. §. fi. cū se. & l. proinde. §. fi. cū se. & ad le. aquil. sic intelligo qd' no. in. d. §. item missa. secūdū aliā opi. ¶ Secūdo, ex eo qd' hic dicit, qd' iō crescit condēnatio: quia grauat actorē in onere probādi. dico, q si negaret aliquam qualitatē, pro

✣ POMATES.

a ¶ Posteriori. in. quātū Ale. hic tāgit. q. de muliere, q̄ priò iurauit nō alienare: q̄ si alienet, & iuret q̄ stari debeat primo, p gl. in. c. mulieres. adde Bal. consilio cxviij. lib. iij. vbi limitat illā gl. ,pcedere: qñ cōtrahens habet notitiā primi iuramenti: aſs secus. qa eēt ī ptāte mulieris decipere cōtrahētes. inci pit q̄dam mulier.

✣ POMATES.

b ¶ Eū qui. Adde similia per Barba. cōsi. lj. col. vol. ij. Alex. consi. xxix. col. ij. vol. iij. & cōsi. c. j. col. eo. volu. vbi ponit aliqua similia. Feli. ī. c. de hoc. de simo. co. ñ.

✣ POMATES.

c ¶ Cōfessionē. ad de Ro. cōsi. lix. vl. col. & cōsi. cclv. in fi. Ale. cōsi. lxxx. ij. ij. col. vol. j.

d ¶ Est hic. Adde q̄ in hoc alex. trā sit cū opin. quòd post litem cōtesta tā nō possit cōfiteri: nō solū in terminis statuti q̄ vellet cōsequi mū: sed ēt ī terminis huiꝰ l. p. §. itē missa. insti. de action. & l. electio. §. neq;. §. de noxa. & hanc opin. dicit tenere gl. in. l. de ætate. §. fina. de interrog. actio. hic per eū.

✣ POMATES.

e ¶ Cōqueri actor. Intellige vt à parte eius, q̄ iuramentū detulit: nō aūt eius, q̄ suscepit: qa ipse bene pōt cōqueri, omittendo ius acquisitum ex iuramento.

✣ POMATES.

f ¶ Quæ inficiatio. Vide q̄ sit inficiatio. q̄ præstet augmentū actiōibus: pulchrè Bal. c. j. §. rursus. vers. porro co. iñ. q̄ fuit prima causa būficij ami.

✣ POMATES.

g ¶ Quid timē Vide Are. l. j. co. iiij. j. de vulg. & pup.

cuius negatione actor nō grauaret onere probandi: quòd tunc nō puniretur, vt negans, qa cessat ratio, vt hic vides. Exemplū: confiteor me percussisse tium: tamen dico fecisse ad mei defensionē: vel dico me percussisse, nō tamen animo iniurandi, & simi. cuius probatio incūbit reo, & non actori, vt. l. si nō cōuicti. C. de iniurijs, & de sic a. l. j. ¶ Itē, ex eo qđ hic dicitur, ꝙ ita demū sit cōdēnatio in duplū, si, ꝙ
10 bauerit actor per testes, dico, † ꝙ si actor non probauit plenè, sed semiplenè, ita quòd deuentum est ad iuramentū in defectum probationis: vel deuentū est ad torturam rei, qui posteà est per tormenta cō
a fessus: quòd tunc reus non punietur vt negans. [1] qa non est verū actorem probasse per testes, sed recurrisse ad remedium huius edicti, prout loquitur de iuramento necessario. Et hoc modo potest etiā intelligi hæc. l. secūdū primā lect. quā posui, & sic prima lect. subdiuiditur in duas partes. Primò quòd hic loquat de iuramento iudiciali: & hæc erit vna lect. vel necessario, & hæc erit alia. In nulla eñ parte huius legis dicitur, quòd iuramentum fuerit à reo delatū, sed simpliciter loquitur aliquantulū tū contradicit huic lect. tex. ibi, abūdè enim sufficire exonerare &c. prout intelligis de iuramēto iudiciali, sed prout intelligis de iuramēto necessario, dicabū de sufficere iudicem exonerare. Prædicta latius dixi in illa. q. quā disputaui hoc anno, quæ incipit, p Italiam communiter sunt statuta. ¶ Quærit Gul. hic, vtrum hoc sit verum, siue iuramentum sit delatum, siue relatum? & certè idem est: vt. l. illud. §. j. j. de consti. pecu.

SVMMARIVM.

1 *Res quæ non est, quando deberi possit, per iuramentum?*
2 *Iuramentum, quòd tollat omnem exceptionem reo competentem.*
3 *Reus si deferat iuramentum actori, respectu alicuius rei, quā actor dicit sibi deberi: si illa res pereat penes reum, quādo pereat periculo actoris, uel rei?*

POMATES. 1 Si iurauero. †Per iuramentum nō pōt deberi res quæ nō est: nisi ante interitū mora præcesserit. hoc dicit. ¶ Oppo. per iuramētum actoris, perimitur omnis exceptio competens reo: vt. §. eo. l. duobus. §. fi. &. l. si duo. §. j. §. eo. secundùm primam lect. ergo post iuramentum non potest reus dicere quòd res erat perempta Cui' timore dixit Io. quòd hic tpe iuramēti, res nō erat in rerum natura in veritate, sed esse putabatur seu credebat. Ita dicit prima glossella hic posita quā vide. Et hoc dicit, ꝓ tāto, qa † iuramētū tollit oēm exceptionem reo competentem, quam sciebat, vel scire debebat sibi competere: vt. l. contraria. Illi' eñ quā sibi competere ignorabat, renūtiare non videt. vt. l. mater. §. de inoffi. testa. ¶ Pro isto. §. ergo declarando dic: aut † res non extabat tpe iuramenti, aut postea desijt extare. Primo casu aut reus sciebat nō extare: & tunc tenetur vt. §. eo. l. duobus. §. fi. &. §. dixi. aut ignorabat: & tunc aut mora præcessit interitum, & tunc tenetur: vt hic in secūdo rñso. facit. l. in ter stipulātē. §. pe. de verb. obli. &. j. de cōsti. pecu. l. promissor. l. ij. aut non præcessit mora, & tūc non tenet, vt hic in princ. Si verò res postea perijt: tunc dicūt quidā indistinctè reū teneri, qa iuramentum habet vim cōtestationis, vt. l. nā postea. §. si is q. §. eo. sed re perēpta post cōtestationem, periculū pertinet ad reū sine dubio: ergo &c. & hoc tenebat Gul. de cu. ¶ Sed Iac. but. dicebat melius iudicio meo. aut debitū pcessit iuramētū: & fateor verū essedictū Gul. au nō pcessit, sed p ipsū iuramētū est cōtractū: & tūc iuramētū nō inducit morā. incōueniēs eñ est qđ vno & eodem tpe, qs obligetur, & constituatur in mora. l. quòd dicimus. infrà de solutio. Et istasunt multum notanda in Tuscia, & in partibus nostris. vbi instrumenta guarentigiata seu confessionata habent vī sententiæ diffinitiuæ. Nā si esset vera opi. Gul. ab ipso initio esset debitor in mora, nec esset necessaria noua interpellatio: sed secundum opinio. Iac. Bu. noua interpellatione opus est: & hoc obseruat hodie consuetudo, & multum placet. quod tene menti.

Si mulier. Si iuratur super iure obligationis, tollitur omnis exceptio quæ obligationem perimit. & si iuratur super facto, tollitur exceptio omnis, per quam factum non verum redderetur: secus in his quæ competunt facti veritate manente. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum unius in actione popularj, quando noceat omnibus?*
2 *Iuramentum in actionibus criminalibus, quæ dantur ad interesse fisci, actor non potest de ferre.*
3 *Actionibus in popularibus, & crimnalibus, quòd non possit paciscj, uel transigi in præiudicium aliorum.*
4 *Statutum, quod de maleficijs commissis à sex mensibus retrò potestas non possit cognoscere, an poterit cognoscere de de maleficio commisso habente causam permanentem?*
5 *Facere aliquid de nouo, & iam factum continuare, quòd sunt diuersa.*
6 *Renouare aliud est, & aliud in contractu antiquo perseuerare.*
7 *Actus, qui habent causam continuam, quando uideantur quotidie, & semper fieri?*

b In popularibus. [b] In † actionibus popularibus iuramentum 1 vnius præiudicat omnibus, nisi collusum sit, sicut in sententia. hoc dicit. ¶ Quærit, glos. de vna quæstion. Tu agebas contra me ex edictio, de his qui deie. vel effu. dicens, quòd ego tenebam aliquid super via appensum, contra illud edictum. detulisti mihi iuramentum bona fide: & iuraui me non habere appensum: an alijs præiudicem, cum adhuc appensum teneam? & arguit pro & contrà. finaliter determinat, quòd præiudicat alijs: quia vna & eadem appensio est illa quæ modò est cum illa super qua fuit iuratum. ergo &c. vt. l. qui iurasse. §. si pater. §. eo. secus esset in pacto vel transactione. ita dicit glos. Mihi videtur quòd debemus sic dicere. & aduerte: quia istam quæstionē habeo pro difficilli: quia quædam sunt actiones populares, quæ dantur pro aliquo facto iam præterito, & finito. ¶ Et hic est aduertendum, quòd quandoque ista actio pòst contestationem incipit esse propria actoris, & ad propriū suum commodum dicitur agere: vt. l. si cui. de verborum significatione. & isto casu, dico ꝙ si quidē paciscitur ante litem contesta. non valet. vt. l. iu risgētiū. §. si paciscar. el. ij. §. de pact. sed pòst lit. cōtest. pōt paciscj & trāsigere, sicut quilibet de re sua: quia sua est: vt dixi in dicta. l. si cui. iuramentum verò si quidem defert bona fide, potest deferre ante lit. contestat. & pòst, vt hic: quia habet vim contestationis. & sic per iuramentum suam facit actionem vt. §. eo. l. nam posteà. §. si is qui temporali. secus si colluderet. vt hic in textu. si verò talis actio popularis non daretur ad commodum agentis, sed alterius: tunc per iuramentum, vel pactum alteri præiudicari non potest. ita probatur. j. de libe. ho. exhib. l. iij. §. si tamē reus. Et ideò dico, quòd in actionibus † criminalibus, quæ dantur ad vtilitatem fisci, actor nō potest deferre iuramentum: vt dixi in. l. ij. §. j. §. eodem. sicut nec procurator simplex. l. iusiurādum. in fi. §. eo. Et dicto † casu nō posset etiā paciscj vel transigi in præiudiciū aliorū. d. l. iuris gentiū. §. si paciscar. &. l. si vn°. §. pacta. vers. & in summa. §. de pact. &. j. ad. l. iul. de vi pub. l. q cœrtu. §. j. &. C. de trāf. l. trāsigere. ¶ Quædā sunt facta, ex quibus actio popularis oritur. quæ habet causam manentē, & perseuerantē in futurum, tunc quicquid gloss. hic dicat, sicut non potest paciscj actor in præiudicium aliorum: vt. d. l. iuris gentium. §. si paciscar. ita non potest iusiurandum deferre in præiudicium alterius: vt. l. ij. §. penul. &. l. nam posteà. §. fina. cum. l. sequen. §. eodem. & sic puto quòd in. q. ꝓposita pro eo. quod modò habetur appositum, potest agi à quolibet. Non obstat. §. eodem. l. qui iurasse. §. si pater. & quod ibi nota. &. l. si à te. j. de except. rei iudi. cū si quis ibi detulit quis iuramentum in causa quæ propriè ad eum pertinebat: vnde sibi præiudicat: hic autem, licet sit vna appensio, tamen alijs præiudicere non potest. ¶ Cōtra prædicta facit. j. de fur. l. si quis & quod ibi not. vbi dicitur, quod in actione furti quæ est propriè agentis, potest agi pòst iuramentum ex noua contrectione: vt ibi nota. Respondeo in lege qui iurasse. §. si pater. erat vna retentio in peculio: & in quæstione nostra erat vna appensio continuata: meritò ille qui detulit iuramentum, non potest iterum agere: quia ageret ex eadem causa. sed in lege ei qui fuit noua contrectatio: & sic noua actio ex qua potest agere. secus si rem retinuisset, & de nouo non contrectasset: vt. l. si quis vxori. §. si quis iuraue rit. eodem titulo. ¶ Et prædicta quæ dicuntur in gloss. & quæ dixi suprà, quòd est vna appensio. Not. ad † quæstionem statuti. dicit statutum, quòd
4 nō possit cognosci de maleficijs cōmissis à sex mensibus retro. pone quòd aliquis commisit vnum maleficiū, quod habet causam permanentem, iam sunt elapsi sex menses, & vltra: & adhuc durat. verbi gratia, A Edificium fecit in publico, quod adhuc stat. vel pone, vt fuit de facto in ciuitate ista: facta fuit quædam societas vel liga per ciues huius Ciuitatis contra aliquos, contra formam statutorum: quæ liga adhuc durat, an hodie possit inquiri? hæc glossa videtur velle quòd non. quia idem factum est, licet continuatum. & sicut à principio fuisset absolutus propter præscriptionem: eadem ratione, & ex eo quod modò est. vide gl. dicit gloss.

5 cit gloss. e contra videtur quòd non &c. ibi, sed hæc est vna, & eadem appensio. ¶ Præterea † quòd non debeat puniri, facit, quia aliud est facere aliquid de nouo, aliud iam factum continuare. vt. l. iij. circa princip. & ibi
6 nota. ff. de acquiren possessione. Ad idem facit. † quia aliud est renouare, aliud in contractu antiquo perstitere seu perseuerare. vt. l. itē q̄ritur. §. qui īpleto. infrà loca. &. l. certè. j. de preca. &. l. sed & si manente. eo. titu. actio enim non oritur ex continuatione, sed ex veteri contractu vt dictis. ll. & idem in delictis. vt. l. ei qui. infrà. de fur. Sed si ad primum actum respicimus, ille actus est impunibilis, secundùm formam statuti: ergo &c. Pro hoc videtur casus infrà quod vi aut clam. l. semper. §. annus. aliàs incipit. §. hoc interdictum. vbi opere facto, quod durabat, datur actio intra annum
7 tantum. In contrarium videtur tex. quia in his, † quæ habent causam continuam quotidie fit, & semper fieri videtur, vt vidistis in. l. prima in' fine. ff. de vsufruct. accresc. Solu. dic quòd quidam sunt actus, qui habent causam continuam, & ista continuatio consistit in animo, & perseueratione volūtatis, tunc fateor quòd quotidie fit, vt videmus in vsufructu legato, qui cō stituitur patiendo. vt. l. prima. in fine. §. de vsufructu accrescen. & ideò si respectu initij non potest agi aliquo casu, agetur ex eo quod postea renouari videtur, vt ibi vidistis: ita etiam in proposito dico in quæstione de societate, seu liga. instit. de societate. §. manet ad idem. infrà de fur. l. cū qui. & quod ibi nota. Idem dicerem in quæstione formata in glossa, de eo qui habet appensum. si enim ex prima appensione agi non potest, agetur ex eo quod hodie appensum habet, & pro hoc videtur tex. cum glossa. in. l. si vero. §. finali cum glossa fina. infrà de his qui deie. vel effu. vbi licet ex veteri appensione non posset agi: quia defunctus est habens causam: tamen potest agi contra hæredem, ex eo quod ipse habet, & illud habere cō tinuat. Quandoq; l. ijpunit aliquod factum, & habet respectum magis ad
a factum q̄ ad animum, [2] vt puta. si lex diceret, si quis fecerit ędificiū in publico, non dicit si quis habuit. Nam habere continuatur animo, non autem facere, tunc tēpus limitatum à statuto, curreret à die operis perfecti. si tē
b pus in notitiam [b] peruenerit. si enim opus est factum clam, tunc tempus [c]
c non curreret. vt dicta. l. semper. §. annus. quod vi aut clam. & ideò tunc non posset agi elapso termino statuti, vt puniatur de eo quod fecit: sed vt puniatur de eo, quo factum habet, posset bene agi, si lex, vel statutum hoc disponeret.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum habetur pro ueritate.*
2 *Iuramentum deferre quòd sit alienare.*
3 *Grauatus fideicommisso, quòd deferendo iuramentum super bonis subiectis restitutioni, quòd non præiudicet alteri.*

1 Si libertus. Statur iuramento, quo quis se non esse libertum iurauerit. hoc dicit. ¶ † Nota. quòd iuramentum habetur pro veritate. ¶ Oppo. quia si libertus defert patrono, & iurauerit se patronum esse: tale iuramentum nil præiudicat in bonorum possessione contratabulas: vt. l. si iurauero. infrà de iure patronatus. Solutio. hic quando iurat libertus in sui fauorem, ideò fauore ingenuitatis porrigitur ad omnia. ita dicit glo. hic, & in. l. contraria. Tu assigna aliam rationem, quia patronus potest remittere bonorum possessionem contratabulas, & totūlius patronatus: vt. l. tertia. C. de bonis liberto. Meritò potest super hoc iusturā
2 randum deferre † quod est alienare, & remittere. vt. §. eodem. l. iusiurandum. §. primo. in. l. verò contraria, iurat patronus liberto deferente, qui nō potest sibi auferre liberam testamenti factionem, vt. l. cum donationis. C. de transactio. & de verbo. obligatio. l. stipulatio hoc modo concepta. cum simi. Meritò, quia hoc ius alienare non potest, iuramentum ad hoc nō porrigitur. Glossa quærit de vna quæstione. de qua dic vt in eadem, & vide eam & dic in fine eius, sed illud ne delictum remaneat impunitum: vt ibi
3 no. ¶ Et facit decisio huius glossæ quòd ille qui habet res † quæ subiacent restitutioni, deferendo iusiurādū, non potest alteri præiudicare, facit. C. communia de legā. auē. res quæ coniuncta. l. iusiurandum quod. §. primò §. eodem. & sic esset iusta causa recusandi iuramentum: quia alio postea agente posset quæri de suo periurio.

Si iurauero. Istū. §. vide per te ipsum. ¶ Opponitur quòd per iuramentum tollitur omnis exceptio. vt. l. duobus in fine. §. eo. ergo non potest opponi mihi iuranti de cautione non præstita. Sol. fateor quòd tollitur per iuramentum omnis exceptio, per quam, de tegeretur verum non esse iuratum: aliàs secus, vt. §. eadem. l. §. si mulier sed iste qui petit cautionem, non negat iuramentum esse verum: imo fatetur. ergo &c.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata prætextu iuramenti necessarij, quòd retractetur per instrumenta de nouo reperta.*
2 *Instrumenta de nouo reperta, quòd possint produci post conclusum in causa, etiam peremptorio emanato.*
3 *Instrumenta de nouo non reperta, producuntur usq; ad conclusionem causæ.*
4 *Instrumenta fuisse denouo reperta, quòd probetur per iuramentum.*
5 *Sententia quando est lata sub condictione, an pars admittatur ad probandum usq; ad euentum conditionis?*
6 *Probationes quando post sententiam admittuntur respicientes uires sententiæ, sicut una pars admittitur ad probandum uiditatem sententiæ: ita altera pars ad inualidandam.*
7 *Lex facta à prioribus, quòd quilibet soluat collectam intra decem dies sub pœna quanti pluris, secundùm formam statuti, si non reperiatur statutum, quòd tamen lex ualeat.*
8 *Actor qui in prima dilatione fecit quicquid potuit, in faciendo citari duos testes, qui non uenerunt: quòd habebit secundam dilationem solum, ad producendum illos duos testes.*
9 *Sententia lata in casu. l. si quando. C. unde ui. quòd non retractetur per instrumenta de nouo reperta.*
10 *Sententia lata ex iuramento in litem delato, quòd non retractetur per instrumenta de nouo reperta.*
11 *Sententia lata in casu. l. properandum. §. finautem. C. de iudi. quòd non retractetur pe instrumenta de nouo reperta.*
12 *Iuramentum iudiciale & uoluntarium, quòd tollat obligationem naturalem.*
13 *Actor quando dicatur nil probasse?*
14 *Terminus appositus iurisdictioni, uel instantiæ, quòd habeatur termini peremptorij ad probandum.*
15 *Actor dicitur plenè probasse, quando iudex ex ostensis sibi est adductus ad finem, & credulitatem.*
16 *Iudex ad credulitatem, quando adducatur? numero. 19. & nume. 23*
17 *Scire per rationes, & demonstrationes, quòd sit uerè scire.*
19 *Scientiam quis habere dicitur, quando ad id scire per sensum mouetur.*
20 *Dubitare quis dicitur, quando non applicat eius animum magis ad unam rem, quàm ad aliam.*
21 *Suspicio quæ dicatur: & quando iudex dicatur suspicari? & est primus gradus probationum.*
22 *Opinio quando dicatur in iudice. & est secundus gradus probationum.*
24 *Priuata scriptura, quando faciat semiplenam probationem, & quando plenam: & nu. 26.*
25 *Priuata scriptura triplex.*
26 *Liber rationum quando faciat plenam fidem, & quando semiplenam?*
27 *Liber rationum alicuius defuncti, bonæ conditionis, & famæ, quòd inducat præsumptionem pro hærede.*
28 *Liber rationum exercentis publicè artem, quando non cōtinet aliquid pro eo, nec contra eum, quòd semiplenè probet.*
29 *Consuetudo in probationibus fiendis est attendenda.*
30 *Epistola, quam probationem faciat?*
31 *Exemplum, quam probationem faciat?*
32 *Instrumentum factum inter duos, quòd faciat semiplenam probationem pro tertio ibi nominato.*
33 *Intitulatio instrumenti facta in margine in imbreuiaturis notarij quam fidem faciat?*
34 *Instrumentum carens indictione, uel nomine Papæ, quam fidem faciat?*
35 *Fuga quam probationem faciat?*
36 *Testis unicus quando faciat semiplenam probationem?*
37 *Testis consanguineus, uel multum amicus, quòd non faciat semiplenam probationem, sed suspicionem.*
38 *Testes qui iurauerunt, & non deposuerunt, uel deposuerunt, & non iurauerunt: quòd non faciant fidem.*
39 *Testes duo deponentes quòd Titius legauit centum Scio in præsentia septem testium, quòd probent legatum.*
40 *Testes deficientes in dicto, quando faciant probationem?*
41 *Testis non examinatus à iudice, quam fidem faciat?*
42 *Instrumento creditur propter loci distantiam, cui aliàs non crederetur.*
43 *Testis dictum si appareat, & iuramentum non, quando probet?*
44 *Sententia lata de antiquo, quòd ualeat, licet acta non*

¶ Quàm ad animū. Adde, qđ statibus duob⁹ statutis, quorum vno caueatur, ꝙ elapsis quinq; annis Potestas nō possit inquirere de malefi cio: altero, ꝙ ducens duas vxores eodem tpe capite puniatur: ꝙ si quis duxerit duas vxores: & cū secūda p qnquenniū. & elapso etiā qnquennio semper cohabitauerit: qđ tū Potestas elapso quinquēnio non poterit inquirere: vt cōsuluit Pe. de ancha. no. hoc ei⁹ cōsil. iij. in ci. statuto ca ueā. & de materia huius. §. vide pulchrè p Bal. consil. lxvj. inci. cauetur statuto. lib. j.

¶ In notitiā. adde secūdū Alex. ꝙ in hoc cōis opin. est Bart. vt per Bald. Ang. & alios in. l. fina. C. de dolo. & Bal. hic.

POMATES. ¶ Tunc tps. Adde Are. cōs. cxxij. circa fin. Barba. cō sil. viij. in. j. volu. vbi enumerat multos casus, in qbus ignoranti, vel impedito, non currit præscr. & in cōsi. iij. eo. vol.

a ☞POMATES.¶ Admonēdi. Circa istā materiā, q̄ per instrumēta de nouo reperta, nō retractetur ſnā: q̄ trāſiuit in rem iudicatam. vide quatuor limitatiões, & ſeptem ampliationes, per Feli. c. ſuborta. in antepen. columna. de re iudi.

b ☞POMATES.¶ Et ex hac not. vide Feli. c. ītimauit. ij. col. de teſt. & in. c. poſtoralis. ij. col. de excep. in d. c. ſuborta. colū. 45 *Teſtium dicta inter alios examinata, quòd faciunt ſemiplena. viij.* *nam probationem: ſi modò examinari non poſſunt.*

c ¶ In c. Adde q̄d 46 *Fama, quam probationem faciat? remiſſiuè.*
Ale. hic tandē iudi 47 *Iudicium quando faciat ſemiplenam probationem?*
cit putare Bartol. 48 *Probationes duæ ſemiplenæ quando faciant unam penam?*
bñ loqui, in caſu ī 49 *Perfecta duo tendentia ad diuerſa, quòd non faciant unum*
quo qs nullā negli *perfectum.*
gētiā: aut culpā cō 50 *Actore plenè probante, & reo ſemiplenè, quando probatio*
miſit circa pquiſi *actoris elidatur?*
tionē inſtrorū no 51 *Probatio una imperfecta, quando tollat aliam?*
uiter reptorū poſt 52 *Iuramentum neceſſarium, in quibus cauſis locum habeat?*
cōclonē ī cā vt hic 53 *Cauſa magna, æquiparatur criminali.*
per eū. cui adde oī 54 *Cauſa magna dicitur ſecundum qualitatem perſonarum.*
novidēdū bal. cōſ. 55 *Cauſa poſſeſſionis non dicitur magna, & in ea defertur iura-*
clxxxvj. li. j. in ci *mentum neceſſarium.*
pi. q̄riē vtrū. & hāc 56 *Cauſa quando eſt magni ponderis, & uertatur dubium ſu-*
ſecūdā lect. ſequiē *per eo, per quod uertati non ſit præiudicium, quòd iu-*
Bal. cōſ. cxiij. li. j. *ramentum neceſſarium deferatur.*
qd' vide qa tracta 57 *Iuramentum neceſſarium cui deferatur?*
tus de materia hu 58 *Perſonæ nulli, uel infami, quòd non deferatur iſtud iuramen-*
ius. l. incipit cōmiſ *tum neceſſarium.*
ſus fuit &c. & qñ 59 *Iudex tenetur deferre iuramentum neceſſarium, quando eſt*
per inſtra nouiter *ſemiplenè probatum.*
repta retractet ſen 60 *Pars petit hoc iuramentum deferri.*
tentia. & de intelle 61 *Iuramentum neceſſarium peti poteſt, uſq; ad concluſionem*
ctu huius. l. vide *cauſæ.*
Pau. de ca. cōſ. ccc 62 *Diſpoſitio huius. l. habet locum in actore & reo.*
xxv. inci in cauſa 63 *Sententia quando retractari poſit, per teſtes de nouo reper-*
quæ vertitur. *tos?*

☞POMATES.

d ¶ Tertiꝫ legunt. vide Mat. no. lvij. in. vj. chart. a

LEX XXXI.

☞POMATES. 1

c ¶ Facit ad. adde Feli. c. ij. colū. iiij. de reſcript. Alex. cōſi. lij. co. v. & cō ſi. lvj. lij. col. volu. iiij. & in aut. ſi qs ī aliquo. ī fi. de edē. Ro. cōſi. xxj. Feli. c. j. co. xiij. de proba. Fel. c. ij. col. vj. de reſcrip. Barb. c. cū ſup. colū. iij. de offic. dele. Alex. l. vt liberis. colū. iij. C. de colla.

f ¶ Quod ſic. Adde q̄d' cū hac deciſiõe Bar. trāſeūt cōiter alij. doct. & bal. ī l. j. C. de Epiſ. & cle. & ī. l. ſi donatio. C. de do. & ī. l. ī ciuile. ſ. de le. bar. ī tex trata. ad reprimē. ī verb. pu. gl. xix. di. c. ſi Romanorū. q̄ dixit q̄d' ſi Papa cōcedit priuilegia alicui Eccl'iæ ſecūdū priuilegia exēpti alteri? Eccleſię q̄d' tū illa non reperiantur, valent tamen priuilegia conceſſa, vt hic per Alex. cui adde de hac dictione ſecundum eum aliquid per Barto. conſili. cccix. libro. iij.

g ☞POMATES. S. ¶ Vltimo. Adde Romanum conſilio. ccccxcvj. & cō ſilio. ccxxvj. vl. col.

h ¶ Quod placet. Adde Baldum. in. l. fina. ſ. de ferijs. Anto. de But. in. c. vltra tertiam. extra. de teſti. Paul. de ca. in. l. ſi ſtipulatus ſim abs te. j. de ver. obli. & limita vt hic per Alex.

ADmonendi. [a] Sententia† lata prætextu falſi iuramenti neceſſarij, retractatur per inſtrumenta de nouo reperta. ſecus in iuramento voluntario, & iudiciali. hoc dicit. vide. l. noſtram & diuide eā ſic. Primò ponit vnum dictum. ſecundò illud limitat. Secunda ibi. ſed hæc conſtitutio. Item, prima ſubdiuiditur, quia primò ponit dictum in genere. Secundò exemplificat illud. Secunda ibi. ſi quis noua. Item ſecunda pars principalis ſubdiuiditur. quia primò ponit limitationem, q̄d' dictum intelligatur, quando ſententia eſt lata prætextu iuramenti neceſſarij. Secundò ponit quando deferatur iſtud iuramētū neceſſariū. tertiò q̄d in volūtario, & iudiciali. Secunda ibi, ſolent. Tertia ibi, quod ſi aliās. Nota, q̄ dixi in ſummario, alia nota-bilia habebitis in proſecutione materiæ. ¶ Ad primā partem oppono. & videtur quòd ſententia non poſſit retractari propter noua inſtrumenta: & ſic opponitur de. l. ſi diuerſa. C. de tranſactionibus. & quā do prono. non eſt neceſſ. l. prima. Huius timore, vt arbitror, dicit gloſſa, intellige noua inſtrumenta, id eſt nouiter reperta, non nouiter fabricata. vide gl. quaſi dicat, etiam ſi de conſenſu partium fierent noua inſtrumenta, non poſſet recedi à ſententia prima. Præterea ex inſtrumentis quæ de nouo fierent, nō detegeretur periurium infantis iam præſtitum. vn de de his inſtrumentis non loquitur. ¶ Contra hoc opponitur de. l. j. C. prætext. ſub. de tranſactio. Sol. aliud in tranſactione, quæ non retractatur prætextu nouorum inſtrumentorum. Et eſt ratio: quia tranſactio fit conſenſu partium: ſicut dicimus in iuramento volūtario, & iudiciali. vt hic in fine. ſed hic loquitur in iuramento neceſſario, quod defertur inuita parte. ¶ Opponitur de. l. Imperatores. de re iudicata. & l. ſub ſpecie. C. de re iudicata. vbi prætextu nouorum inſtrumentorum, non reſcinditur ſententia, niſi in certis caſibus. Huius timore, hæc lex legitur quatuor modis, quorum tres ſunt in gloſſ. Primo modo, quando ſententia ſola eſt lata: & tunc loquitur contrarium: hic quando fuit ſententia & inramentum: vnde in odium periurantis permittitur, quòd retractetur per inſtrumenta nouiter reperta. Iſta lectu. eſt vera: vt patet in hoc textu. & communiter omnes eam tenēt. ¶ Sed ad eam opponitur ſic: difficili[b] retractatur quod duplici vinculo fulcitur: vt. C. de pactis. l. prima. & ibi nota. ſed ſi ſententia ſola non poteſt retractari per noua inſtrumenta: multominus vbi eſt ſententia & iuramentum. Reſpondeo quod duplici vinculo &c. Iſtud concedo: ſed hoc non eſt duplex vinculum: hoc eſt duplex remedium finiendarum litium. Nam iuramentum neceſſarium non defertur ad finiendum litem: ſed ad ſupplēdum defectum probationis. vnde vbi eſt ſola ſententia, illa eſt lata per veras probationes: ſed in caſu noſtro eſt lata ſententia per probationes non plenas, ſed ſuppletas per iuramentum: ideò ſi detegatur periurium, retractetur ſententia. & hic eſt verus intellectus huius legis ſingularis, & nota. Alij timore prædictorum contrariorū intelligunt legem iſtam, quòd hic non fuit lata ſententia. Et text. dicit abſolutus: intelligunt deſtinatione & ſic erat abſoluendus. Iſta

b lectu. eſt Dyn. ¶ Et ex hac [b] notabili lectu. habes: quia licet in cauſa ſit

2 concluſum† & quòd licet iudex manifeſtauerit partibus, quam ſententiam debet ferre: & licet fecerit partes citari ad audiendam ſententiam: poſſunt produci inſtrumenta de nouo reperta. caſus eſt hic, ſecundùm iſtā lectu. ſed ſi nō eſſent† reperta de nouo, nō poſſunt produci, niſi vſq;

3 c ad concluſionem in cauſa: [c] vt extra de fide inſtrumento. capitul. cum dilectus. vel vſque ad terminum ſtatutum ad hoc, vt ibi patet. & quod not. per Dynum in capitul. indultum. extrà de regulis iuris. libro ſexto. & per doctor. in. l. iudices. & authenti. iubemus. C. de iudi. & per Ioan. Andræ. in capit. ſæpe. extrà de verborum ſignificatione. in clemen. Quòd autem

4 iſta inſtrumenta ſint† de nouo reperta, videtur etiā probari per iuramentum. extrà de except. c. paſtoralis. modò habes duas lectu. not. ¶ Tertij

d legunt[d] legem iſtam, quòd verè reus erat abſolutus. ſub conditione, ſi iurauerit ſe non teneri: & adhuc non iurauerit. ¶ Ex hac lectura. not. habes

5 † quòd quando ſententia fertur ſub conditione, pars admittitur ad probandum vſque ad euentum conditionis. & hoc verum credo, quando conditio adiecta ſententiæ reſpicit aliquem actum paobationis: vt hic patet. Nam ſicut vni parti permittitur probatio pòſt ſententiam à iudice: ita & alteri permittitur à leg. vt. l. petendę. C. de tempo. in integr. reſtitu. & eſt

6 caſus hic ſecundùm iſtam lecturam. ¶ † Ad vnum tamen aduerte: quia quando pòſt ſententiam admittitur aliqua probatio, quæ reſpicit vires ſententiæ tunc ſicut vna pars poteſt facere illum actum probatorium ad ſententiam validandam: ita altera pars poterit facere alteram probationem ad ſententiam infirmādam: vt hic. Sic etiam intelligo. l. j. C. de iur. & fact. ign. ſed quandoq; pòſt ſententiam admittuntur probationes, quæ non reſpiciunt vires ſententiæ, ſed executionem: verbi gratia. In iudicijs' vniuerſalibus pronuntiatum eſt me eſſe hæredem titij: in executione ſunt faciendæ probationes, quid ſi in hæreditate? certè iſto caſu, ſicut actor habet probare, quòd talis res ſit in hæreditate, ita reus poterit probare, quòd non ſit talis res in hæreditate: vt. l. j. in prin. gloſſ. magnæ. ſ. de eden. Simile in l. ij. C. de ſenten. quæ ſine cer. quanti. profe. non autem poſſet reus producere probationes ad infirmandam ſententiam: quia nec actor ad illud producit: ſed quia iſtæ lect. in ſe licet ſint veræ, faciunt tamen aliquam violentiam literæ vt videtis: ideo teneamus primam veram, & claram. ¶ Fuerūt etiam quidam vt Odof. qui legerunt iſtum tex. quarto modo. & dicunt, quòd hæc. l. loquitur ſolùm in caſu. l. vltimę. C. eo. ſ. quando iuratum eſt ſuper teſtamento, vel prætextu inſtrumenti, quod eſt modò de nouo reperta: & ſecundùm hoc quod dicitur permitti ſacris conſtitutionibus primum, dicit ipſe. ſ. per. l. fi. C. eo. Iſta lect. non eſt vera: quia illa. l. habet locū in omni iuramento, ſiue iudiciario, ſiue voluntario, ſiue neceſſario: vt ibi patet. ergo de illa hic non facit mentionem. ſit ergo mentio de quibuſdam conſtitutionibus, quas hodie non habemus: vt dicit prima gloſſ. ¶ Et hoc

e facit ad[e] quæſtionem. Priores † fecerunt legem, quod quilibet ſoluat collectam intra decem dies, ad pœnam quanti pluris, ſecundùm formam ſta-

7 tuti. ſed de hoc nullum reperitur ſtatutum. an hoc. l. habeat effectum: hic

f videtur caſus, quòd ſic[f]. pro hoc. j. de conſtituta pecu. l. eū qui. C. Iulianus.

g & ibi dixi. ¶ Vltimo[g] iſta prima particula inducitur per glo. in argu. ad quæſt. no. in. l. ſi quis libertatem. in fin. ſ. de de petitio. hæredi. melius facit. l. ſi duo. ſ. Iulianus. ſ. eodem. & ibi dixi. Sed hæc lex eſt magis not. ad

8 aliam† quæſtionem. Actor in prima dilatione fecit citari duos teſtes: & qa non veniebant, fecit eos grauari: & fecit quicquid potuit in iſta prima dilatione. Scitis, q̄ debet ſibi dari ſecunda dilatio: vt. l. fin. ſ. de ferijs. tamen iſta ſecunda non dabitur ſimpliciter ad probandum: ſed ſolùm ad producendum illos duos teſtes, in quibus fuit diligens, & ſolicitus in prima dilatione. argumen. huius. l. ibi: quibus nunc ſolis vſurus ſit. Nam videtis, q̄ hic admittebatur probatio illa ſola in qua ceſſauit negligentia. ita in pro-

h poſita quæſtio. & hoc dicebat Iacob. butri. quod placet. [h] ¶ Veniamus ad ſecundam

ſecundam partem: iſta ſecunda pars in ſtio primo dicto non habet contraria: quia examinata eſt ſupra. ¶ Venio ad verſi. ſolent. Op. quòd cauſa non poſſit eſſe dubia. & ſic, quòd ad iſtud iuramentum, nō poſſit peruenire. Nam aut actor nihil probauit, & certū eſt q̄ reus debet abſolui. C. de edend. l. qui accuſare. Aut actor probauit: & reus debet condemnari. Reſpondet glo. Tu arguis à partibus inſufficienter enumeratis. nam eſt quoddā medium, videlicet, quando actor probauit: & non plenè, ſed ſemiplenè: tunc pertinet ad iuramentum neceſſarium: & ita loquitur hic. Quando autem hoc ſit, dicam ſtatim. ¶ Secūdò

2 op.[a] C. vnde vi. l. ſi quando. Sol. hic loquitur quando iuramentum defertur propter inopiam probationū tantummodo, abſq; alio delicto rei: in. l. contraria de fertur propter inopiam probationum, & propter delictum connexum. ita dicit gl. Et ſic puto† quòd in caſu. l. ſi quando. non retractetur ſententia, propter inſtrumenta de nouo reperta. Idem quando eſt ſen-

10 tentiatum† delato iuramento in litem. Illud enim nō defertur, niſi propter dolum aduerſarij: vt. l. in actio. j. tit. j. ¶ Oppo. C. de iudi. l. properandum. ſ. ſin autem. Solu. eodem modo ibi defertur iuramentum, propter contumaciam partis: hic ſolum propter ꝓ

11 bationis defectum. Et ſic† in caſu illo, non retractatur ſentētia, propter inſtrumenta de nouo reperta. ¶ Ad verſi. vltimum oppo. de princi. l. noſtræ. Sol. principium loquntur in iuramento neceſſario: hic in iuramento voluntario, vel iudiciali. Aſsignat glo. ſin. rationem, quia in iuramento neceſſario, contemnitur religio, & iudex: in iuramento autem voluntario, ſolùm religio. Certè iſta non eſt bona ratio: quia etiam in iuramento voluntario contemnitur religio & iudex. Eſt ergo ratio, quam. ſ. dixi: quia iuramen-

12 mentum voluntarium & † iudiciale, habet conſenſum partis, & per conſequens tollit naturalem obligationem: ſed iuramentum neceſſarium non habet conſenſum partis: ergo &c. ¶ Sumus expediti de contrarijs: veniamus ad materiam: & vt videtis, gloſ. ponit tres caſus. Aut actor nil probat, & reus abſoluitur. aut probat plenè, & reus condemnatur. aut ſe miplenè: & deuenitur ad iuramentum neceſſarium in defectum probationis: vt hic. & C. eod. l. in bonæ fidei. & extra eo. c. finali. ¶ Quæro, primò, quando actor dicatur nil probaſſe. [b] Reſponde † quandoq;

b 13 iuriſdictio iudicis, aut inſtantia cauſæ, habet terminū præfixum à lege: & tunc, ad hoc: vt dicatur actorem nil probaſſe, vt poſsit ſequi abſolutio diffinitiuæ, eſt neceſſe, quòd ei ſit ſtatutus terminus ad probādum: qui ſi ſtatutus non eſſet, non diceretur actor em nil probaſſe: ſed diceretur, nil ſufficiens actitatum eſſe: & ſequeretur abſolutio ab obſeruatione iudicij, non à cauſa: vt. C. de iudi. l. properandum. ſ. & ſi quidem. Quandoq; iuriſdictioni, ſeu inſtantiæ ſtatutus, eſt terminus à partibus: vt tota die euenit in compromiſſis: quia compromittimus in arbitros: vt debeant iudicare vſq; ad mēſem. vel ſi iudex delegaretur de vo-

14 luntate partium: iſto caſu † iſte terminus appoſitus iuriſdictioni, vel inſtantię, habet vim termini peremptorij dati ad probandum: ita quòd ſi actor intra terminum nil probauerit, reus abſoluitur. hic eſt text. cum glo. in. l. ſi de meis. ſ. finali. ſ. de arb. in gloſſ. ſuper verbo, liquere. & per Innoc. extra de appel. c. ſuper eo. el. ij. ¶ Secundò quæro, hic dicitur per gloſſ. quando actor plenè probauit, debet reus condemnari: quando ſemiplenè, deuenitur ad iuramentum. ¶ Quæro, quando dicatur plenè, & quando ſemiplenè probaſſe: hic eſt aduertendum: quia glo. & doctо. hoc non intellexerunt perfectè. ¶ Pro cuius declaratione, primò oportet me dicere, quando dica-

15 tur plenè probatum. Reſpondeo breuiter, † quando eſt facta iudici plena fides, hoc eſt, quando iudex p ea quæ ſunt ſibi oſtenſa, eſt adductus ad fidem & credulitatem eius quo intenditur: vt. C. de edend. l. procurator. j. de teſtibus. l. ad fidem. de proba. l. quiquaginta. in fine. & ibi ſunt multæ concordātię. ¶ Hoc

16 premiſſo, videndum eſt qualiter iudex † ad iſtam credulitatem adducatur. Pro cuius euidētia, primò premitto quędam extrema, quę omnino ſunt extra fidem, & credulitatem. Et primò, eſt neſcientia. Illud enim quod homo neſcit, de eo nō eſt fides, nec credulitas. & de hoc habes gloſſ. j. de iur. & fac. ignoran. in rubri. & j. de teſt. l. de ſtatu. & ibi not. Item ſecundò, eſt ſcientia vera, & iſta ſcientia habetur duobus modis. Vno modo, in rebus quæ ſunt artis, ſeu ſcientiæ † alicuius, per rationes, & demon-

17 ſtrationes: & iſtud etiam ſcire, eſt rem per cauſam cognoſcere, vt dicit Philoſophus. de hoc habes de leg. l. ſcire. & j. de excuſa. tuto. l. ſcire oportet. & j. de iur. & fac. ignoran. l. ij. cum ſi. ¶ Secundo modo, iſta ſcientia habetur in his quæ ſunt facti: & tūc

18 illud ſcire† dicimur, ad quod mouemur per ſenſum. hæc eſt ſcientia quæ requiritur in teſte: vt. l. teſtium. C. de teſti. & . l. qui teſtamento. in fi. j. de teſtamen. & de hac ſcientia loquitur. ſ. de noxa. l. in delictis. in princip. & j. de tribu. l. j. ſ. ſcientiam. Ad hanc autem ſcientiam, iudex non poſſet perduci in his, quæ habent actum tranſeuntem: ſed bene poſſet perduci, in his quæ ſunt actus permanentis: vt ſ. fin. regund. l. ſi irruptione. & inter iſta duo extrema, ſcilicet neſcientiam, & ſcientiam: eſt quoddam medium: videlicet, credulitas, ſiue fides. Ad iſtam

19 autem credulitatem, ſiue fidem, peruenitur: per quatuor gradus. Primò, cum iudici res proponitur per actorem, & per reum negatur: tunc iudex adducitur in dubietatem. Eſt enim dubitare, quan-

20 do † quis non applicat magis animum ſuum ad vnam partem, quàm ad aliam: vt not. j. de iur. & facti ignorant. ſuper rubric. de teſt. l. de ſtatut. De hac dubitatione loquitur. C. quib. ad li. procla. non licet. l. iij. ſ. de tranſact. l. poſt rem. de pet. hæred. l. ſi debitor. & gloſ. in. l. j. C. de procura. Iſta dubitatio non eſt gradus probationis: hoc eſt, quòd ſit aliqua eius pars: quia (vt dixi) per hoc iudex non ap- ☞POMATES.

c plicat animum ſuum ad aliquam partium: ſed eſt ¶ Dubijs. Aduerte, quòd Barto. in iſtouer. & ſequēti ibi, & de iſtis duabus cauſis dubijs. extra videt velle, quòd iuramētūin ſupplemētū probationis, nō tantùm debet actori deferri, quādo eſt ſemiplenè probatū: ſed etiā quando eſt aliqua præſumptio p ſe, vel habet aliquas coniecturas, propter quas animus iudicis inducitur ad aliquam ſuſpicionē, vel opinio. & hoc ſequitur Ale. Bart. conſilio. liij. incipi. in cauſa. in vl. co. & de hoceſt gl. c. tā literis. de teſtib. in gloſſ. in verbo, probata. & tenet Bal. l. ſi fundū. ad fi. C. de rei ven. & hoc etiam probat. c. j. & ibi Bald. not. de coninter me & do. in feud. de quo vide plenè per Roma. in. ij. col. Ego teneo contra Bart. quoties præſumptiones, vel coniecturæ inducūtur minus, q̄ ſemiplenā probationē, per gloſſ. l. iij. ſ. j. j. de mino. Et tūc dico deferendum iura

21 Poſt dubitationem† autem poteſt incipere iudex inclinare animum ſuum ad aliquam partiū: & tunc ſi hoc facit ex aliquo leui indicio, vel ex aliquo leui argumento, iſta appellatur ſuſpicio, quæ aliqua-liter mouet animum iudicis, non tamen in totum remouet dubietatem. de hoc loquitur. ſ. ad legē Aquil. l. in lege aquilia ſi deletum. ibi, ad ſuſpicionem iudicis &c. & j. de pœnis. l. abſentem. ibi non debet quis ex ſuſpicionibus cōdemnari. hic eſt primus gradus probationis, ſeu credulitatis: quia incipit animus iudicis adhęrere vni parti: licet remaneat dubium. Poſt autem iſtam ſuſpicionem† ſi iu-

22 dici apparent argumenta fortiora: tunc iudex incipit opinari: cum adhuc dubitat, ne ſit cōtrarium: modicum tamen dnbium remanet. Et iſta vocatur opinio: q̄d' ſtatim probabo. & hic eſt ſecundus gradus probationis: quia modicum reſtat ad credendum: tamen adhuc aliquid dubij eſt. Et de iſtis

c duabus cauſis dubijs[c]. ſcilicet, quando iudex adductus eſt ad ſuſpicionem, & opinionem, loquitur

23 hic. Poſt iſtam opinio, ſi iudici appareat † tantum quòd firmiter adhæreat vni parti, abſq; aliquo dubio alicuius contrarij: tunc dicitur perfecta credulitas, ſeu perfecta probatio, nec eſt tūc cauſa dubia. Iſta duo de credulitate, & de opinione probantur. j. de teſti. l. iij. ſ. eiuſdem quoq; Principis. in fi. ibi, quid autem credas: aut quid probatum opinaris. Nam prout dicit credas, loquitur de plena fide, & plena probatione, qua ad perfectam credulitatem adducitur iudex. prout dicit opinaris, loquitur de imperfecta. & de hoc etiā eſt textus qui probat omnes iſtos gradus. infrà de queſtionib. l. j. poſt principium. ibi: dum dicit ad quæſtionem tunc peruenitur cum reus ſuſpectus eſt, & alijs argumentis probationis admonetur iudex: ita quòd ſola confeſsio deeſſe videatur &c. ¶ Ex eo quòd dicit, cum reus ſuſpectus eſt: habes primū gradum probationis: qui eſt ſuſpicio. Ex eo quod dicit, quòd alijs argumentis probationis admonetur iudex: loquitur de ſecundo gradu probationis, quę eſt opinio, quæ eſt multum propinqua credulitati, & plenæ proba-

mentum reo, ad se purgandum juxta c. final. §. sane. extra eod. vt vult clare Bart. in vlti. col. versi. his præmissis. per. d. c. fin. & tenet ibi expresse Abbas. §. sanè. iij. quæstio. & Ange. §. si verò vsusfru. in authē. de nup. ad fi. Et quod hoc sit verum, est aduertendum, quòd Bar. hic sequen. colum. in versi. videnda ergo. intellexit. quòd hic dicit de suspicione & opi. de semi

plena probatione

dū dicit: quæ sunt ista quæ faciunt istam suspicionem vel istam opi. quā glo. nostræ appellant semiplenam probationem: vide remissiuè Alexan. l. j. colum. ij. C. de testa. milit.

☞POMATES.

a ¶ Pro. an autem liber rationum sit propriè scriptura priuata? Vide are ti. consili. lj. nota tres casus, in qbus scriptura priuata facit plenam fidē. Aduerte tamen, quòd inquantum 24 Bartol. hic requirit in tertio casu, etiā literarū com parationē: qa hoc est falsum. sufficit em isto casu, qd testes deponāt ad plenam probatio nem faciēdam se fuisse præsentes, & vidisse talem scribētem de mā dato debitoris. & ita se cognoscere eius scripturā absq eo quòd interueniat literarum comparatio: vt late hic Alexāder. cuius dictis adde Francis. Areti. cō sil. lxxxiij. inci. diligenter. Alexand. lxxx. ij. co. iij. volumi. & cō- a sil. viij. eod. volumine. Fel. c. cum olim. x. col. de re iudi. Roma. consil. lxxxvj. colū. iij. Imol. consilio lxxxvj. j. colum. Card. cōsilio. xv. & Anan. consi. iij. De libro rationum vide Alexan. consi. clxxxiij. incip. visis subtilissimis. vol. ij. & l. j. in fi. de edē. De priuata scriptura, vide Roma. consil. cccclxxiij. incipi. in casu proposito. Alexan. consi. ix. col. ij. vo lu. iij. Et ad hoc, vt apocha faciat fidē in fauorē alicuius, non requir eī præ sentia. Alex. consi. cxcj. incipi. visis scripturis. volu. j.

b ¶ Apocham. Adde vltra plenè dicta, per Alexan. de fide apochæ, Bald. consil. cxxxiij. &. clxvij. &. ccccxj. ij. libro. Roma. pulchrè consil. cciij. &. cccij. Pau. de cast. cōsi. cccxxxij. vbi multa notabilia dicit. vnum dixit Bald. consilio. xiij. commissus fuit articulus & c. j. li. quòd si scriptura priuata facit semiplenā probationem, oportet quòd sit scripta à persona notabili, & fide digna.

c ☞POMATES. ¶ Plenam fidem. Idem tenet dominus ant. de But. c. secundo. de fide instru. Are. consi. lxij. in. iiij. col. Alexand. cōsi. clxxx. col. ij. vol. ij. & ibi ponit, quid si duo ex tribus testibus tantùm, recognoscerent subscriptionem suam.

d ☞POMATES. ¶ Appodissa. Vide Ro. consi. ccxl. & sequenti. & ☞ Bart. tenuerit contrarium. d. l. scripturas. & quòd imò etiam isto casu appodissa faciat semiplenam probationem: tamen eius opi. hīc verior. & hic per Alexandr. Quam tamen limita, nisi esset appodissa antiqua: quia tunc faceret plenam probationem, ita Io. and. in addi. ad Spec. ti. de instru

tioni. Ex eo quod subinfertur, ita quòd sola confessio deesse videatur, ponitur tertius gradus probationis, qui facit plenam fidem. Nam habita confessione, seu plena probatione, iudex adducitur ad plenam credulitatem. & iste tertius gradus probationis, hoc est credulitatis, habet hoc commune cum scientia: quia sicut firmiter vni parti quis adhæret per scientiam: ita firmiter vni parti, per hanc credulitatem. Tamen est differentia in modo perueniendi ad istam adhæsionem. Nam sciens perducitur ad hanc scientiam, seu adhæsionem per sensum, credens per alia, argu. vt dictum est. hæc quidem sunt vera, & quasi p se nota, & iure probata: vt. s. vidistis &c. ¶ Videnda sunt ergo exempla prædictorum: & quæ sunt ista quæ faciunt istam opi. vel istam suspicionem quam gl. nostræ appellant semiplenam probationem. Glo. ponit hic quatuor, scilicet, priuata scriptura, comparatio literarum: fuga rei, vnus testis. Alij addūt, scilicet famam: vt. l. iij. §. eiusdem quoq; Principis. j. de testi. exam: inemus ista. ¶ Primo quæro vtrum priuata† scriptura faciat semiplenam probationem: glos. hic q fic, & idem. C. eodem l. in bonæ fidei. &. j. de fide instru. l. ij. Idem etiam in summa per Azo. & idem de verbo ad verbum. Host. ī summa de iureiu. vbi tractat de hoc iuramēto. & vide in Specu. in titu. de instrumen. edi. §. nūc dicendū. post mediū. in versic. restat. vbi Specul. tractans de priuata scriptura dicit, quòd liber rationū mercatorum, etiam pro ipso mercatore facit semiplenam probationem: & sufficit cum vno teste ad plenam. quod tamē durum est, dicit ipse. Pe. de bella. per. vt Cy. refert & sequitur. C. eodē. l. in bonæ fidei. dicit dictū glos. non esse verum. Nam priuatæ scripturæ non debet plus credi, quā viuæ voci ipsi⁹ qui scripsit: sed sibi ipsi non crederetur pro se. ergo &c. Præterea, si hoc esset, de facili pararet quis sibi semiplenam probationem, faciendo de hoc sibi scripturam. Ioā. an. extra eo. c. fina. circa finem dicit idē qd glo. hic. & addit, quem quidam reprehendunt, licet indebitè: & non dicit vltra ordinem glo. Glossē nostra formauit sibi istam obiectionem, & respondet ad eam. in auē. de inst. cau. & fide. §. si tamē quis quā in glos. super verbo. inuenerit. & ibi respondet quòd hoc debet intelligi de priuata scriptura, quæ dicit alterius, quàm producentis. quod. j. statim declarabo. ¶ Pro[a] declaratione igitur huius passus est 25 aduertendum: quòd priuata† scriptura est triplex. quædam est priuata scriptura, quæ dicitur apocha. quæ datur à parte parti: & vocatur in vulgari nostro appodissa. de qua loquitur. C. de fide instru. l. plures apochis. & in auē. si quis vult cautè deponere. C. qui po. in pig. ha. Secūda priuata scriptura, est liber rationum, quem quilibet sibi conficit sua sponte.

Tertia priuata scriptura, est epistola, quæ ab altero alteri destinatur. Circam primā, scilicet circa apocham[b]. dic, aut pars contra quam producitur, confitetur eam sua manu scriptam: & facit plenā fidem: vt. l. publia. in fin. infrà depo. aut negat eam scriptā manu sua: & tunc, aut habet subscriptionem partiū, & testium: & faceret plenā fidem[c], cum esset à partibus approbata: vt. l. scripturas. C. qui potio. in pigno. habean. Aut habet subscriptionem testiū tantùm, vel non habet: sed testes interfuerunt, qui eam viderunt scribi: & tunc siquidem approbatur per testes, & per comparationem literarū, facit plenam fidem: vt in authen. & si contractus. C. de fide instrumen. Si verò approbatur per testes tantùm, vel per comparationem literarum tantū: tunc non facit plenam, sed semiplenam: vt in authen. de instru. cau. & fide. §. si quis igitur. vt dicta authen. & si cōtractus. & quod ibi not. Vnde vides, quòd priuata scriptura probata per testes tantùm: vel per comparationē literarum tantùm, facit semiplenam probationem. & ideò gl. de istis posuit duos casus, scilicet priuatā scripturam, & comparationem literarum. dico tamen, quòd posset esse tanta fides testium, vel posset esse tanta vis comparationis literarū, quòd ei daretur plena fides. quod apparet: quia si comparatio cō traditeret dicto testium, iudex posset adhibere fidem, vel testibus, vel comparationi literarum, secundùm quod sibi videretur: vt in auth. de instru. cau. & fide. §. si verò aliquid tale. licet de iure antiquo cō paratio semper faceret plenam fidem: vt. l. comparationes. C. de fide instrument. Si verò appodissa[d] nullo modo approbatur, nec testibus, nec comparatione: tūc etiam potest loqui hic, quòd faciat aliquam ✳ lem præsumptionē: non dico semiplenam probationem. & hoc est quod voluit glos. in. d. §. si tamen quisquam. Nam nō de facili quis faceret vnam falsam appodissam propter timorem magnæ pœnę. Item, quia scit quòd potest de facili, probari contrarium per comparationē literarum. & ideò, ex quo tu producis priuatam scripturam, quam dicis factam manu tui debitoris, colligitur quædam præsumptio pro te & c. ¶ Circa secundum, [e] scilicet circa librum [f] rationum, aduerte. Dico† aut in libro rationum cō 26 tinetur aliquid contra scribentem: & non est dubiū quòd facit plenam fidem: vt. l. quædam. §. nummulari. s. de edendo. & ibi glos. Aut cōtinetur aliquid pro scribente: & tunc si quidem loquimur in his quæ dependent à mera eius voluntate: & facit plenam fidem: vt. l. nesennius. suprà de nego. gest. Si verò ab eius mera voluntate non dependent: tunc liber rationum pro scribente nil probat: vt. l. exem- 27 plo. C. de probation. In casu tamen† putarem quòd pro scribente vel eius hærede, induceret aliquam

cerdotis. text⁹. §. quantum. in authenti. quib. mo. natu. effic. leg. col l. x. v. de quo Bal. §. quibus. iij. co. j. consti. C. et. l. filiū eū. contrà de his q sunt sui, vel alieni iur. Adde idem es se quoties esset, vt staretur priuatæ apochæ, vt est Ve netijs & Genuæ, c. cum dilectus. de fide instrumē. ita tenet Innocē. in. c. cum. p. tabel lio. de fide instru. & not. q apocha facta ī loco: ī quo est talis consuetu do, non solùm faceret plenam fidem in eo, sed alibi etiam. & vbicūque locorū dicit Anto. c. ij. col. iij. de fide instrumē. & in. c. cum dilectus. alle. l. j. de emā. lib. C. idem tenet Ioan. And. licet ipse nō dicat, titu. de instru. edi. §. nūc. in additio. magna. ad finem. Et hoc confirmatur per regulam Salice. & Bald. l. si non speciali. per illum tex. C. de testamen. quòd scriptura facta in vno loco probat vbicunq; locorum, secundùm priuilegia loci in quo facta est. allega. l. ij. C. qui testamen. face. poss. Secundò confirmatur per hoc qd dicit Bal. l. exemplo. C. de ꝓbatio. quòd consuetudo quæ dat robur probatorium scripturæ priuatæ, facit quòd illud robur non solùm locum habeat in loco territorij, vbi est consuetudo: sed etiam alibi vbicunq; locorum: limitando tamen, vt ibi pēr eum. Tertiò cōfirmatur per id quod tenet ipse Bald. in. l. ij. col. ij. C. de constit. pecu. quòd stante statuto, quòd priuata scriptura mercatoris faceret fidem: illud debebit seruari, tam in foro Ecclesiæ, quàm ciuili. iuxta glos. l. ex ea. ff. de postul. Quod tamen limita, vt ibi per eum: nisi statutum se ad proprios iudices mercatorū referret, puta consules. & iuxta hoc vide etiam Roma. consilio. cciij. & sequen.

✳ ¶ Probationem. Contrarius allegatur hīc per Iaso. in sua repetitione, char. xvj. in. l. fina. C. qui pot. vbi allegat, quòd plures doctores tenent pro vtraq; parte. sed pro solutione, illud quod hic Bar. dicit procedit regulariter, sed fallit multis modis, hoc est decem casibus, vt hic per dominum Iasonem. & ita procedat quod dicit in dicta. l. scripturas. vide con cordan. Bart. de saxo ferra. concor. cclxxxviij. incipien. apocha est scriptura priuata.

e ☞POMATES. ¶ Secundum. Vide Ponormitanum consilio. j. in principio. in. j. volumi. Alexan. consi. clxxxv. colum. j. volumi. ij. vbi ponit de libro officialis. & consil. cxc. eodem volumine. ij.

f ¶ Librum. Adde quod Alexan. dicit, quòd cum dictis Barto. communiter transeant doc. excepto Roma. de quo hic per eum. Cui adde videndum præsumptionem

p Paulū de cast. consilio proximè allega. vbi transit cum dictis Bartoli. in l. nuda ratio. Roma. consi. cccxlvj. Panormita. consilio. lxxxj. Bald. consilio. cxcvij. primo libro. & consi. cclxiij. ij. libro. Et ibi quando in libro est scriptura tertij. ¶ Quid autem de libris massarij alicuius terræ, vide eundē Bal. consilio. xxvj. secundo libro. Quid de libris archiui publici, per Alexau. consi. cxxxviij. primo libro. Et an valeat consuetudo, quòd libris mercatorum detur fides, vide Bald. cōsilio cccl xix. iiij. libro. Ad 28 de tu vltra ea, quę ponuntur hic per repetentes: & ad Bar. hic adde dominum Alexan. b de Imo. in consilio. j. columna. j. & consilio. lxxxj. columna. j. in primo volumine. Et Lanfran. in repetitio. c. quoniam 29 contra falsam. in versic. instrumentorum productiones. colum. xxj. ī princi. de probationibus. & dom. Fran. de Areti. ibi 30 col. iij. vbi quòd li c bro gestoris cum eius iuramēto creditur de expensis minutis.

☞POMATES.

a ¶ Defuncti. Vide Rapha. cu. consil. xxxj.

☞POMATES. e

b ¶ Faceret. Vide 31 Barba. in rubri. de fide instrumen. j. f col. Panor. consi. lxxxj. col. j. volu. j. Imo. cōsi. cxvij. col. v.

c ¶ Epistola. Adde q cum Bart. transit Alexan. post a- g liquos doct. de q- 32 bus hic per eum. Cui adde Bald. de literis respōsiuis, consilio. ccliij. iiij. libro. & consilio I. ij. libro. Et quid de literis cambij. consili. cccxvij. iij. libr. & co. silio h l. iij. libro. Et an i credatur literis & k sigillis principū. 33 consilio. cccxx. &. cccxcvij. iij. li.

d ☞POMATES. ¶ Quæro vide Alexand. in auē. si quis in aliquo. columna. v. ver. sextò fallit. C. de eden. & in materia exempli vide Roma. singu. cccxlvj. incip. an papa. Ale. consi. cx. incipien. visis acutissimis. col. iij. j. vol. & consi. vj. incipien. confideratis. volu. iiij.

e ¶ Exemplo. Adde vt per Bald. consi. lvj. primo libr. & consi. cxcix. libro tertio.

f ☞POMATES. ¶ C. de. ad hæc vide Alexandrum in authentica. si quis in aliquo. colum. ij. versiculo, quintò fallit. & consi. xxiiij. colum. viij. volumi. ij. Roma. consilio. clvij. Alexan. consil. xxxviij. volu. secundo. vbi sentit hoc procedere in causa dotis. Floria. in. l. in lege aquilia si deletum. columna. ij. ff. ad legem aquil. Alexandr. consilio. xxxvij. colum. j. volumine. iij.

g ☞POMATES. ¶ Item. Vide Roma. consilio. clvij. Barto. consilio cxciij. incipi. factum sic se habet. Alexand. consilio. iiij. incipien. videretur. ij. volum. & consilio. xxxvij. j. columna, volum i. iij.

h ¶ Semiplenam. Adde, quod fallit fauore dotis: quia tunc plenam probationem facit: vt consuluit Bartolus consilio incipiente, factum sic se habet, Titius. & Paul. de castro cōsilio mihi. lxxxviij. incipiente, de viris de Benalijs.

illa rubrica colligatur aliqua fides? Respondeo, quādoq; illa rubrica est rubrica alicuius contractus vniformis: quandoq; est contractus alicuius dissormis.

¶ Primo casu, pone exemplum: præcedit in libro instrumentum in quo continetur quòd Titius & Seius receperunt centum mutuò à Sempronio, quę restituere insolidum promiserunt: & statim infra sequitur rubrica instrumenti conseruationis indemnitatis, quam Titius fecit Seio. Certè cum conseruatio indemnitatis sit vniformis, & instrumentum nō recepit veritatem in se: satis puto quòd inducatur k aliqualis præsumptio, vel fortè semiplena probatio quomodo de præcedenti contractu alter alterū cōn seruauerit indemnē. Istę enim rubricę seu quasi probationes, inducunt præsumptionem eorum quæ ibi debent sequi: vt. C. de impo. Iucra. descri. l. j. in fin. &. C. vt nemo priua. l. j. Si verò esset contractus dissormis: vt puta: dicit rubrica notarij. instrumentum venditionis talis fundi factæ à Titio Sempronio. Certè vēditio potest esse facta magno & paruo pretio, & sic dissormiter: tunc talis rubrica non probaret: quia etiam confessio partis incerta, nil probaret. j. de confes. l. certum. in principio. §. de interroga. act. l. de ętate. §. quod autem. ¶ Quæro, quid si in in- 1 strumento† reperitur† defectus in indictione, vel in 34 nomine Papæ[m], vel simi. vel in aliquib. alijs necessa m rijs: in faciat aliquam fidem: Respondeo, si quidem notarius supereset, nullam fidem facit: sed imputetur parti, cur non agit contra notarium, vt sibi instrumentū perfectum restituat. argumen. l. veluti. §. de edēdo. sed si notarius esset mortuus, tunc puto quòd faceret semiplenam probationem: vt. l. quarta. C. de fabri. lib. xj. facit de bo. pos. secundum tab. l. j. §. fi li num. &. §. si roſę. & ista sufficiant circa scripturam & comparationem &c. ¶ Venio ad secundum circa 35 fugam rei: dicit glo. quòd† hoc facit semiplenā probationem. Idem no. C. eodem l. in bonę fidei. Breuiter dic, quòd fuga quandoq́ue opponitur alicui n vt delictum: & tunc non est dubium, q fuga[n] facit semiplenam probationem, vt. l. quis sit fugitiuus. j. de ędili. edic. &. l. defensorē. de re mili. &. C. de ser. fugiti. per totum. Quandoq; fuga adducitur ad probationem alterius criminis de quo agitur: & tunc si quidem ad probationem illius, sufficit sola suspicio, tunc fuga probat suspicionem: & per consequens plenè: vt. l. impuberibus. in fi. ff. de suspect. tut. Si verò requiratur plena probatio: & tunc regulariter per fugam non probatur plenè, nec semiplenè: sed aliqualis præsumptio inducitur: vt. j. ad Sylla. l. lege cornelia. &. C. de rap. virg. l. j. & ibi tāgit Cy. in qua dam additione quam fecit ad lect. dixi plenè in. d. l. 36 lege cornelia. ideò nō insisto. ¶ Venio ad tertium[o] o †& quæro vtrum per vnum testem fiat semiplena probatio? glo. dicit quòd sic: quia si duo faciunt plenam: ergo vnus semiplenam. alleg. gl. alias leges. l Idem tenet etiam glo. in dicta. l. in bonæ fidei. C. eodem. licet multi contrà: sed de hoc nō disputo: quia habemus casum de hoc extra de procu. c. ex infinua tione. & de succes. ab intesta. c. finali. ¶ Hoc tamen limito q vnus testis faciat semiplenam probatiōnē, m

☞POMATES.

¶ Instrumento. vide Alexan. consi. lix. col. iij. volumi. ij. in fi. & sequen. col.

¶ Papæ. Adde Ange consi. cclxxxiij. vbi plenè.

n ¶ Fuga. Adde limitanda dicta Bart. vt per eundem in. l. j. ī. de bonis eo. & de materia latè per Ioan. And. in addition. ad Specula. in ti. de præsumptio. & aliquid per Alexan. hic. Cui adde Bald. cōsilio. cxxij. &. ccxxx. libro. j.

o ☞POMATES. ¶ Tertium. Vide Alexan. consi. xv. viij. colu. & consil. xviij. ij. col. & consil. clxxxiij. vij. colum. volum. j. Et vnum verbum Felini in ca. licet causam. v. col. de probatio. Barb. consil. iij. colum. xv. volumi. ij. Imol. consilio. cxxxiij. Cardina. consil. cvij. Cuma. sequitur consilio. lv. columna. iij. Alexan. consilio. lxvj. columna. j. volumine. j. & consilio. lxxviij. in principio. eodem volumine. &. c. j. vomi. v. colum. fi. vbi ponit de teste consanguineo. Felin. c. præterea. de testi. cogen. co. ij. vide. Felinum, vbi dicit, quòd ad dictum testis se corrigentis, non potest tale instrumentum deferri.

¶ Consanguineus. Adde Anto. de Butri. in. c. fin. extra eodem. Bart. in. l. qui test. j. de testa. & in. l. parentes. p doctores. C. de testibus. Petr. de Anchi. consilio. ccxvij. ad corro. Et plures casus, in quibus vnus testis facit plenam probationem: vide per Specul. in titu. de teste. §. restat. versicu. hoc tamen fallit. & per vnum testē de visu, & plures de fama, probatur violentia vt voluit Baldus consil. xlix. libro iiij.

b ¶ Amicus. Adde 37 tu, quando amicus posit esse testis pro amico. & vide glos. nota. in auē. de mo. in. §. cogitandum. in verbo. testes. in fin. no. Cy. & Pe. c in. l eos. C. de test. & Bald. in. l. data opera. columna xxij. C. qui accu. Ioann. Andræ. in addi. ad Specu. in titu. de testa. §. j. circa princip. & nota. Cano. in. c. quoties. de testi. Non tamen intel ligas hoc de teste 38 instrumentario, per id quod habetur in. l. sciendum j. de vsuris. & per Bald. in. l. scripturas. C. qui poti. in pigno. hab. & vide per Alexan. in consi. cliij. co. pe. in. v. volumi. Et aduerte, quia amicitia non reddit omnino testem inhabilem: & hoc relinquitur iudicis arbitrio. ita Bald. in. l. eos. C. de appella. per text. in d. l. sciendum. infrà. de vsur. & tenet Abbas. i dict. c. quoties. de test. facit quòd dicit Iaco. butr. in. l. iij. in princip. j. de testi. vbi quod licet d duo testes magna 39 amicitia coniuncti non probent plenè: tamen tres probarent: quia numerus supplet defectum: vt. l. iij. §. eiusdem. & in. l. ob carmē. §. fin. j. de testibus. Nec est verosimile qđ testis pro amico falsum dicat, cum pretiosior sit anima, quàm corpus. c. cum infirmitas. de pœniten. & remiss. l. fancimus. C. de sacrosan. eccle. Et vide Abb. & Moder. in dicto. c. quoties. Alexan. in consi. lxxxviij. colu. iiij. in. v. libro. Et de materia plenè etiam per Barba. in cōsi. iij. col. v. in. j. volumi. vbi quòd amicus potest testificari, sed diminuitur de fide. & vide eundē in consilio. xix. col. vj. & in consil. xxix. colū. xij. in. ij. volumi. Et vide etiam Alex. in consi. l. col. iiij. in. v. vol.

b ⊰POMATES. ¶ Amicus. An autem amicus sit idoneus testis pro amico. vide Alexan. consilio. lxxviij. columna. ij. ad fin. volum. j. & quid de affine & consanguineo, vide etiam eum consilio. cxxxiij. colum. iiij. eodē volumi. & consil. cxxxvj. columna. iiij. eodem volumine. & Areti. lxj. col. vide Ancha. consil. ccxlvj. & de affine, vide Alexand. consilio. xlv. colūna ij. volumine. ij. & cxxij. columna. ij. eodem volum. Et ibi potuit, quid si cū tali esset alius testis, an tunc deferretur tale iuramentum? & quid si foret à quando est testis omni exceptione maior. si verò testis esset talis conditionis, propter quam fides eius vacillaret in aliquo: vt puta † cōsanguineus: [a] vel multum amicus [b] parti, & simi. tunc nō faceret semiplenā probationem, nec induceret iudicem ad opinionem sed ad suspicionē. h. d. vna gloss. no. j. de proba. l. etiam matris. Item. hoc intelligo verum, nisi circa idem possent verisimiliter haberi plures testes. Exemplū in ciuitate ista in quibusdam casibus sufficit probatio maleficij per famam, & vnus testis probat famā probabit ne semiplenè? certè puto q̄ non [c]. Sicut em̄ exemplo non creditur, quando potes producere originale & non producis: & ideò est suspicio contra te, vt. §. dixi, & probatur. C. de fide instrumē. l. fi. ita cum de fama debeant verisimiliter esse multi testes, si vnum solum producis contra illum, & contra te producentem esset suspicio. Item. istud quod dicitur, quòd vnus testis facit simplenam probationem intelligo in casibus in quibus sufficiunt duo testes: aliàs secus. & assumo rationem glo. per contrarium: si duo non faciunt plenam probationem: ergo nec vnus semiplenam. ¶ Et pro declaratione huius, p positionis formo tibi vnum dubium. Ponet reperiū tur testes qui iurauerunt, non tamen [d] deposuerūt: vel deposuerūt, & non iurauerunt: vtrum sit probatum saltem semiplenè? & videtur q̄ sic: per istam rationē quia ista duo, scilicet dictum & iuramentum, faciūt plenam probatiōem: ergo vnum istorum facit semiplenam. & sic concluditur, quòd iuramentum solū fine dicto, probaret: quod esset absurdum: cum nil explicitè sit dictum per testem. Et ideò istud dictū duo faciunt probationem plenam: ergo vnus facit semiplenam. intelligas in duobus æqualis potentię. secus si vnus si potentior altero. Exemplum: duo floreni faciunt plenam solutionem: ergo vnus semiplenam. bene sequitur istud. Sed si diceremus, vnus florenus & vnus Anconitanus faciunt plenam solutionem: ergo alter istorum facit semiplenam: hoc non esset verum, si assumeres illum, qui esset minoris potentiæ. istud patet ad sensum. Modò in duobus testibus qui sunt paris potentiæ procedit dictum glossē. in dicto iuramento: & istud non sequitur. Et ideò vt declarē istud, dicas: quia quandoq̄ in testibus cōtingit esse multos defectus. ¶ Primò. contingit esse defectum numeri. Verbi gratia: in testamētis requirūtur. vij. testes. quæro, vtrum duo faciant semiplenā probationem? videtur quòd non: nam quatuor nō faciunt plenā: ergo duo non faciunt semiplenā. ¶ Hic aduerte [e] ante [f] determinem: primò. oportet me cōcludere, † quòd non sit defectus in dicto, sed solùm in numero testium: hoc volo dicere, si duo testes dicerent, q̄ titius legauit mihi centum. Isti nihil probarent: quia etiam si hæres cōfiteretur, nihil probaret: quia est relictum in minus solenni voluntate, cum sit defectus in numero testium, vnde non probaretur, non propter defectum dicti: sed propter defectum numeri testium. Sed si duo testes dicerent, dico, quòd titius reliquit tibi centum coram. vij. testibus ad hoc rogatis: si. vij. testes hoc dicerent, sufficerent ad plenam probationem. sed quia duo non sufficiūt propter defectum numeri: hoc casu puto quòd faciant semiplenam probationem, vt. C. de bo. pos. secundū tabu. l. ij. & quod ibi not. & C. fi. er. l. fi. & de testa. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. & quod ibi no. ¶ Item. ad rationem factam in contrarium, dum dicitur. quatuor non faciunt plenam probationem: ergo duo non faciunt semiplenam. ¶ Aduerte ista probatio quæ fit in testamentis, componitur ex duobus: videlicet, ex probatione quæ est de iure naturali, vel gentium, & solennitate ciuili. quod apparet: quia si iuris ciuilis solennitas subduceretur, sicut fit in testamento militis, remanet valida probatio per duos testes: vt. j. de testa. mili. l. j. & l. diuus. sicut etiam fit in testamento facto inter liberos: vt. d. §. ex imperfecto. & d. l. fin. fami. ercis. Modò istę duę partes, solennitas iuris ciuilis, & solennitas iuris gentiū faciunt plenam probationem: ergo solennitas iuris gentium sola, quæ est pars potentior, facit semiplenam, vt dictis legibus. vnde in testamento non assumo probationem quæ prouenit per numerum. vij. testium, sed per duas illas solennitates, scilicet iuris gentium, & iuris ciui. Præterea, solennitas, iuris ciuilis affuit: licet modo omnes non possint haberi. & sic sufficiunt saltem ad indicium, vel ad semiplenam probationem: vt. l. testium. in fine. C. de testa.

e ¶ Quæro [e] quid si testis deficiat [f] in dicto: verbi gra
f tia: dicunt duo testes, † vidimus quòd mutuauit sibi
40 pecuniam, sed non recordantur quanta fuerit: an isti faciant aliquam fidem? Respondeo. si ex aliquibus alijs coniecturis potest coniecturari de quantitate: puta, per duos testes probo quod petijsti. x. mutuò à me: per alios duos testes, probo quòd mutuauit: sed illi non recordantur de quantitate, certè ex his duobus, iudex poterit deferre iuramentum: vt extra eo.
41 c. ex literis. ¶ † Quid [g] si dictum testis deficit ex par
g te examinantis: [h] quia non fuit examinatus à iudice,
h sed à quodam notario extra iudicium? videtur q̄ nullam fidem faciat: vt. l. hac consultissima. C. de testa. circa fin. & l. solam. C. de testi. prout intelligitur solam à presentia iudicis, vt ibi in glo. & hoc puto verum, si parti potest imputari, cur eum solenniter examinari non fecit. & ex hoc inducitur suspicio cōtra eum: vt suprà dixi in quæstione de exemplo & fama. Sed si parti nil posset imputari, vt puta, quia testis erat in partibus valde longinquis, vel erat in articulo mortis: vnde si iuissēt ad iudicem, statim decessisset: illo casu, puto quòd faciat aliqualem præsumptionē, q̄ induceret iudicē ad opinionē: seu p̄sumptionem, secundùm qualitatem personę. Pro hoc induco. C. de test. l. fi. vbi creditur attestationibus, quibus aliàs non crederetur propter mortem testis. Pro hoc facit quod no. in summa Azo. in authē. de instru. cau. & fide, † vbi creditur instrumento cui aliàs non crederētur propter distantiam loci.
i ¶ Quæro, quid si reperiuntur dicta testium, [i] & nō
43 reperitur iuratum †: an faciat aliquam fidem? tex. in l. solam. C. de testib⁹. videtur dicere quòd nō: prout ibi dicitur, solam scilicet à iuramenti præstatione: quòd idem tenet Bal. consi. cccl. xxxiiij. in. v. parte.

c. ex literis. ¶ † Quid [g] si dictum testis deficit ex parte examinantis: [h] quia non fuit examinatus à iudice, sed à quodam notario extra iudicium? videtur q̄ nullam fidem faciat: vt. l. hac consultissima. C. de testa. circa fin. & l. solam. C. de testi. prout intelligitur solam à presentia iudicis, vt ibi in glo. & hoc puto verum, si parti potest imputari, cur eum solenniter examinari non fecit. & ex hoc inducitur suspicio cōtra eum: vt suprà dixi in quæstione de exemplo & fama. Sed si parti nil posset imputari, vt puta, quia testis erat in partibus valde longinquis, vel erat in articulo mortis: vnde si iuissēt ad iudicem, statim decessisset: illo casu, puto quòd faciat aliqualem præsumptionē, q̄ induceret iudicē ad opinionē: seu p̄sumptionem, secundùm qualitatem personę. Pro hoc induco. C. de test. l. fi. vbi creditur attestationibus, quibus aliàs non crederetur propter mortem testis. Pro hoc facit quod no. in summa Azo. in authē. de instru. cau. & fide, † vbi creditur instrumento cui aliàs non crederētur propter distantiam loci.

¶ Quæro, quid si reperiuntur dicta testium, [i] & nō reperitur iuratum †: an faciat aliquam fidem? tex. in l. solam. C. de testib⁹. videtur dicere quòd nō: prout ibi dicitur, solam scilicet à iuramenti præstatione: quòd idem tenet Bal. consi. cccl. xxxiiij. in. v. parte.

stis sine iuramento non probet, quòd quādo probationes essent hincinde pares, quòd iudex debet pro eo sententiam ferre, qui vltra aduersarium haberet pro se vnum testem non iuratum. ita dicit Alexā. consi. cxij. incipiente, in causa & lite. ad finem. in. iiij. volumine. Feli. c. de testibus in. iiij. columna. de testibus. & ponit. d. l. solam. C. de testibus. Alexan. l. milites. colū. ij. de. testa. militari.

⊰POMATES.
a ¶ Dicimus. Vide Fe. c. quoniam cō tra fal. xvj. col. ver siculo, quarta con a clusio, de pbatio 44 nibus. & Alexan. b consi. lxxix. col. 45 iij. volum. j.

⊰POMATES. c
b ¶ Quæro. contra istam decisionem licet magis communiter ab omni 46 bus teneaē: tenuit Aret. in. c. cauſam quæ. in. iiij. col. & sequen. & consil. clxiij. incip. sicut Io. inapoca. & eo dem modo tex. in l. sed & si. §. eo. vide Feli. c. quis. col ij. de re iudic. & Are. consi. xv. colum. iij. vbi tenet cū Bar. vide Ale c xan. consi. clv. volu. ij. & cōsi. cxxviij. volumi. eo. & Bald. consi. cccl. xxxiiij. in. v. parte.

dico eodem modo, si parti potest aliquid imputari, cur prestationem iuramenti non producit: nulla fides dabitur ei: aliàs creditur ei semplenè: vt puta, si dicta testium erant scripta manu vnius notarij antiqui defuncti, cuius acta non reperiuntur. sicut dicimus [a] de sententia † antiquitus lata, quòd valet: licet non reperiantur acta, vt no. per Innocen. in. c. cum in iura. extra de offic. de leg. ¶ Quæro [b], quid si dicta testium sunt recepta † & examinata inter alias personas, vtrum contra alium faciāt aliquam fidem? Respon. quòd [c] semiplenam, sicut dicemus de sententia in. l. à sententia. j. de appel. Quod tamen semper intelligo, si modò examinari non possent: aliàs sibi imputaretur, cur de nouo non faciat examinari, vt. l. fi. C. de testi. ¶ Quātò esset videndum † de fama, de
d qua & de omnibus dixi [d] plenè in. l. de minore. §. tor menta. de quæstioni. ¶ Sextò esset † videndum de
47 aliis indicijs qualiter faciant semiplenam probationem, de quibus plenè dixi, vt. l. fi. j. de quæstioni.

¶ Vnum tamen aduerte, quòd indicium de quo loquitur. l. si duo patroni. in versi. multum tamē. §. eo. videtur sufficiens ad deferendum iuramentum. & hoc videtur sentire hic glos. dum allegat. l. illam. ad q. de vno teste. hoc etiam probatur ex illo tex. dum dicit multum tamen fidei &c. si multum fidei facit, apparet quòd excesit primū gradum fidei, & fuit
e sufficit ad iuramentum: vt dixi. §. ¶ His præmissis [e]
48 quæro † vtrum duę semiplenę probationes faciant vnam plenam probationem? & si quidem sunt duæ semiplenę eiusdem generis, vt duo testes: non est dubium quòd faciant plenam: sed si sunt duæ semiplenæ diuersi generis: tunc videtur, quòd non faciant plenam, vt. l. ij. §. fi. de excu. tut. & ibi videtur glossē. dicere. & l. spadonem. §. qui jura. eo. tit. & C. qui numero tu. l. j. ¶ Aduerte, veritas est, quòd duæ semi
f plenæ [f] faciant vnam plenam, vt puta, vnus testis &
g g consessio [g] facta absente parte. casus [h] est extra de such cessab intesta. c. fi. Item. vnus testis & fama publica, eo casu quo faceret semiplenam, vt in. c. j. extra de appel. & no. in. l. ij. §. eiusdem quoq̄ principis. j. de testitu. Et idem in alijs similibus casibus, de quibus dixi, inducit semiplenam probationem. Et ad con
d ¶ Dixi plenè. Ad de quòd idem te 49 trarium respondeo: duo † imperfecta nō faciunt vnū net Bal. cōsi. cclxxviij. icip. principalis cura. j. lib.

⊰POMATES. ¶ Præmissis. Vide in ista materia, an duæ semiplenæ probationes faciant vnam plenam. Alex. consi. xj. incipien. censeo renouari in dubium. in. iiij. volu. & consi. xxj. incipien. repetito in causa mi
i litię. in. iiij. volu. & consi. xix. col. iij. vol. e. & cōsi. cxxviij. in. ij. co. volumine. ij. & consi. lxxxij. eo. vol. Panor. consi. xvj. in fi. j. vol. Roma. consi. viij. Feli. in. c. cum causam. col. iiij. de proba. & c. veniens. vlti. colum. de test. & in. c. tertio loco. Cæpo. consi. xxxij. ix. col. Barb. consi. vj. ij. co. volu. j. Roma. consi. xcj. in vlti. col. in consi. cxxvij. Imo. consi. xcj. & cōsi. cxxxviij. & adde ad Ana. consi. lv. Alexand. consi. liij. in fi. j. vol. Aret. cōsi. xlij. col. ij. ad fin. in cor si. lxv. colum. ij. Ancha. consi. ccxlvj. Alex. consilio. xxiij. col. fi. ij. volu. vbi dicit: quid in criminalibus. & c. xxviij. col. fi. eo. vbi dicit, quòd duo testes singulares & imperfecti, nō iunguntur ad faciendam plenam, vel semiplenam probationem.

f ¶ Semiplenè. Adde Specu. in titu. de no. cri. §. fama. versi. fama. gl. in. l. ij. in princi. in verbo: legi. j. de excusa. tuto. Bal. in. l. j. §. idem cornelio. j. de quæstio. in. l. ij. C. quorum appel. non recip. & in authē. rogati. C. de testibus. & in l. vnica. C. de confessi. & in. l. ex cauti. C. de non numera. pecu. & in. l. si quis ex argentarijs. §. j. §. de eden. per Bal. consi. ccxcij. j. libro. Alex. consi. ix. & c. lxv. ij. libro. & consi. xxj. lib. iiij.

g ¶ Et confessio. Adde tu, quòd confessio non potest probari per testes singulares, scilicet, quando vnus deponet de vna, alius de alia: quia tunc non iunguntur isti testes, vt plenè probent. Istam conclusionem ita decidit Ant. de But. in. c. ex quadam. col. iij. de testibus. Et idem videtur velle, licet ita non clarè, domi. Abb. in. c. cum causam. co. iiij. de probatio. dum dicit, quòd testes singulares non debent coniungi ab probationem integrā. dam. & est de mente Cyn. in. l. ij. C. quæ sit longa cōsuetudo dum dicit, an consuetudo probetur per testes singulares? & ponit dominus Alexan. in consilio. xxxvj. colum. ij. post medium. in. v. volumine. Et adde quòd ad hoc vt confessio facta absente parte parte, faciat semiplenam probationem oportet quòd probetur per duos testes, vt est de mente Bar. hic: & no. in d. c. fin. de succes. ab intesta. Et dixit Alex. in dicto consilio. xxxvj. & in consilio. xxxix. columna. iij. in fi. in. v. volumi. pro quo adde glo. & Cardi. in. l. fin. C. fami. ercis cun. & quod not. Angel. in. l. si debitori. de iudic. Quinimo talis cō fessio facta parte absente, probata per vnum testem non facit indiciū, per id quod habetur in. l. fi. §. de interrog. act. iūctis not per. Bar. post glos. in. d. l. fin. C. fami. ercis. & An. in. l. fi. in prin. §. quod metus cau. & Inno. in. c. ficut el. j. extra de sym. Et pōit do. Alex. i cōsi. cxxiiij. col. pen. v. volumine. Et aduerte: quia cōclusio Bart. hic scilicet, quòd cō fessio absente par te facta per duos testes probata fiat semiplenam probationem: nō videtur, pbari in d. c. fi. de succes. ab intesta. qa ibi cōfessio facta fuit par te presente, qui tamen ibi non faciebat plenam probationē: quia verba fuerunt incidēter & enuntiatiuè prolata: vt ibi declarat Abb. & plenius Sali. hic, & in l. in bonę fidei. C. de reb. cred. vbi tenet contra Bar. hic, scilicet quòd nō faciat semiplenam probationē sed aliquale indicium. & Ro. hic. & refert Alexan. in consilio. clij. colum. penul. in. v. volumi. tamen idem Alex. in consi. cl. eo. volumi. in. ij. col. tenet opi. Bart. per no. in. c. fi. cautio. de fide instru. & in. c. ex parte. de confessi.

h ⊰POMATES. ¶ Cassus est. Vide Alexan. cōsi. cxv. in. ij. colum. iiij. volu. & cōsi. cxvij. in. ij. col. eo. volu. & Imo. cōsil. xxxv. col. vj. &. xcj. & Cardi. ix. colum. fi. & Alex. lxviij. volu. iij. vbi loquitur in duabus confessionibus probatis per testes singulares in consi. xxxix. colum. ij. eo. vo. vbi ponit, quid requiratur ad hoc vt confessio facta parte absente faciat semiplenam probationem: & consi. xx. col. ij. volumi. iiij. & lxxxij. eo. & cōsi. xiij. col. fi. volu. j. & consilio. xxiiij. col. vlti. volu. ij.

i ⊰POMATES. ¶ Quæro quid. Vide ad hæc Alex. cōsi. xvij. in fi. volu. j. vbi ponit, quid iuris quando duo testes ab eadem parte producti, forent contrarij, videlicet an iure posit iuramentum deferri?

k ⊰POMATES. ¶ Probationes. Vide Alex. consilio. cxv. in. ij. colūna, in. iiij. volumine. & cōsilio. cxvij. in. ij. colū. eo. volu. Imo. cōsi. xxxiiij. in. j. col. in. ij. volumi. vide q̄ posui ad Barto. in. l. j. in prin. in ver. vlterius. j. de vētre inspici. Panormi. in. c. in nostra. in penult. col. ver. quandoq̄ vn⁹ & c. extra de testibus. & Iaso. in. l. non hoc. col. vij. in fine. C. vnde legi.

l ¶ Remanet valida. Adde tu Ant. de But. in. c. vt nostrum. in secundo notabili de offi. Arch. Barto. in. l. j. j. de vent. inspi. & Alex. de Imo. in consil. cxxxiiij. col. j. in. ij. vol. & Moder. scilicet do. Phili. Deciū. c. in præsentia. col. ix. in prin. de proba. quos vide.

✳ ¶ Quandoq̄. vide Alex. cōsi. cxxxiiij. in pen. col. in. ij. volu. in. xj. col. versi. viso consilio. aliquid per Ro. consilio. xcj. col. iij.

m ¶ Locum. Adde quòd in probanda consuetudine nō defertur hoc iuramentū. ita Bald. in. l. de quibus. colum. xxij. §. de leg. & refert & sequitur Alexā. in consi. cxxxvj. col. v. versi. nec est locus. in. j. volu.

n ⊰POMATES. ¶ Item an. Vide Alexā. consi. cxliij. c. ij. volu. j. Bald. cōsi. cxxij. in secunda parte & præcedēti. & vide ad hæc Alexā. cōsil. lxix.

columni. ij. volu. vbi videtur sentire contrarium, quòd si adesset statutum quod posset &c.

✣ POMATES. ¶ Magnis. Facit bene gloss. in. l. aduocati. in verbo, vitam. C. de aduo. diuer. iu. & text. in. c. j. §. illū. de resti. spol. in. vj. & quod not. Bart. in. l. ij. in prin. j. de testi. & illud vulgatum, q facultates habētur secundus hominum sanguis. & ad hæc vide Alexan. consi. cxxij. in. ij. & iij. colum. volu. ij. & consil. xlij. ad fi. in. iij. volu. & consi. cix. in vltima col. in. iiij. volu. Barba. consil. j. in. xiiij. colū. in. j. volu. & in simili consili. xlij. & xix. in. v. colū. ad fi. j. volumi. & consilio. liij. aliàs xxxiij. in. iiij. co. & col. x. & seq. j. volu. & consil. iij. in. xix. colum. in ij. volumi. & cōsi. xviij. i. vj. colum. in. ij. vol. in. x. co. in. xvj. in. vj. col. vol. ij. colū. xj. & xviij. col. ij. volu. ij. & Roma. cons. Ixxv. in. iiij. dubio. Imol. consili. cxlviij. in. iij. colū. Alexand. in materia consilio. xcj. incip. in causa & lite. in. v. volumi. & Alexand. lxxvj. volum. primo. & Ixxiij. col. j. in fi. j. volu. & pulchrè Alexan. consilio cxxxvj. colum. v. eodem vol. vbi tenet, quòd in probanda consuetudine non defertur iuramentum &c. & Areti. consili. lxxj. colum. iiij. & Feli. in. c. iij. de offi. delega. & ibi Barb. col. ij. in fin. & sequen. & in. c. prudentiam. §. ad ij cimus. colum. ij. eo. titu. & Ale. consil. lxviij. in fi. volumi. iij. vbi sequitur Bar. & sentit valere statutum quòd à tanta summa suprà non deferatur iuramētū.

& vide ad hoc scribent. in. l. iiij. §. eod. vbi ponunt, quid iuris in his causis in quibus regulariter non defertur iuramentum in supplementum probationis, quādo aliquid adesset, quod ficeret vltra semiplenam probationē. & omnino Soci. consi. suo. clv. & sul. consi. clxxij. & ibi ponit aliquid, cui magis sit deferendum iuramentum reo an actori. & an causa trecentorum ducatorum dicatur magna. & vide vnum verbum per Barba. consil. xxxvij. colum. xix. volumi. iij. & Cardi. consil. cxlj. colum. fi. & Alexan. consil. xxix. colum. penult. volumi. v. vbi ponit, quæ dicantur & ipsæ causæ magnæ: & dicit tandem relinquit arbitrio iudicis.

b ¶ Magnæ. Adde tu do. Alex. in consi. xxxix. in fi. in. v. volumi. & Spe. in ti. de iuramen. dela. §. j. circa medium.

c ✣ POMATES. ¶ Pro seipso. vide per Rom. consi. ccxc. in. ij. colum. vers. nec refragatur. Imol. consi. cxlvij. in. iij. colum. & Alexand. consi. lxix. in fin. volu. ij. & consi. cxxxiij. eo. & lxxj. colum. pe. vol. iij. vbi ponit, an

a

posit deferri hæredi defuncti, vel ei qui habet notitiam rei per formam vel confessionem partis: vel quando iuramentum petetur super eo, quod nō est verosimile: &. xxxix. col. penul. vol. v. vbi logē in hærede & filia de functi. & dās Felinus in. c. ad reprimendā. colum. j. ad finē. de offi. ordin.

d ¶ Vilis. Adde quòd per hoc verificatur illud quod dicit Cy. in. l. in bonæ fidei. in. vij. quæstione. C. e. vbi volui, quòd fœneratori nō deferatur iuramentū: quia constat fœnerato res reddi infames. l. improbū. C. ex quibus cau. infa. irroga. & cum de cisione Cy. cōcor. Bal. in. l. qui accusare. C. de edē. vbi dicit, quòd iudęò non defertur iuramentum in defectum semiplenæ probation. Et qđ dictum est de fœneratore, dicit Alexan. quòd illud se quunturdocto. in. c. fina. extra eo. Et quando sit deferē dum iuramētum in defectum probationis tā actori, quàm reo, vide Ang. consilio. cclxj. &. cxxxvj.

✣ POMATES.

e ¶ Itē. Vide Paul. de cast. i. l. ij. in fi. C. de bonorum possef. secundum tab. & hic vide Feli. in. c. in nostra. iiij. col. de testi. & in. c. cū in tua. col. iij. eo. & in. c. veniens. viij. col. & ī c. prætereà. eo. titu. Barb. cōsi. xxxij. col. v. volu. j.

✣ POMATES.

f ¶ Vtrum. Adde vnū singul. quòd sufficiat hæc petitio ab initio facta per clausulam, petio ius & iustitiam ministrari. Alex. consi. xcij. in. j. colum. in. v. volum. no. necesse esse vt iudex deferat istud iuramentū, quod petat à parte. Idē tenet do. Anto. de Butri. in. c. finali. in vltima columna. extra. eodem titu. doctores, & præsertim Salicetus in. l. in bonæ fidei. C. eodem. vltima columna. quāquam contrarium teneat dominus Abbas in dicto capitulo finali. §. sanè. ad finem. & sequenti. domi. Alexander nihil mentionem faciens de prædictis in consilio. iiij. incipiente, in causa vertente inter Michaelem in vltima columna. Teneas cum Barto. & doct. vt scilicet, quanquàm iudex necessitetur iuramentum deferre: intelligatur tamen si à parte petatur: aliàs non, valeret iuramentum, neq; iuranti prodesset. Et hoc multis modis probo. & infrà quia stante statuto quòd capitaneus teneatur ferre sententiam ad cōsilium sapientis: intelligitur, scilicet si à parte petatur. per regulam. d. l. iiij. §. hoc autem iudicium. hic alleg. & l. iā tamen. §. j. infrà iudi. solu. aliàs si à parte nō peteret, & ferret sententiam capitaneus, valet ipsa sententia, non obstante statuto glo. est in. c. fi. de rescript. & ibi not. doct. & tenet Antoni. de Butri. in. c. penulti. de iudo. Alexander consilio. cclxiij. incipiente, viso processu vtriusq; causæ,

iuramentum

in vlti. colum. Secūdò. facit, quia stante statuto quòd potestas teneatur cō pellere agnatos ad compromissum, intelligitur scilicet, si ab aliqua parte petatur. p notata in. d. c. fi. de rescriptis. & ita tenet expressè domi. Ant. de But. in. c. venerabilis. de iudiciis. & sequitur do. Alexan. in consi. lxxij. incipien. in causa vertente inter Pe. Io. an. in penult. colū. ¶ Tertiò. facit tex. notabilis in. l. peto. §. fin. j. de leg. ij. in versi. quòd si cautio non fuerit a desiderata. Et qđ 61 dicit Pau. de cast. b illum tex. inducē 62 do ad fi. ad statutum Paduæ de quo dic vt ibi p eum. & decisionē 63 eiꝰ ibi sequiē simpliciter do. Alex. cōsi. ccccclxxvj. incipi. visis narratis in themate. circa pri. ¶ Quartò. facit text. notabilis in. l. debitoribꝰ in prin. in verbo, petētibus. j. de re iudica. & quod ibi per illum tex. not. Ange. Et do. Alexan. de termino quatuor mensium dato cōdemnato &c. ¶ Quitò facit quod decidit Angel. in consil. cxl. incipi. quidā Matthęꝰ ¶ Sextò facit quod notant do. Ant. & Abb. in. c. penul. de iudi. Paul. de Cast. in. l. properandū. & ibidem domi. 1 Alexand. in prin cip. in. ij. col. C. de iudi. quòd stante c statuto quòd iudex debeat terminare causam &c. ¶ Septiò facit textus in. l. Iulianus. 1 §. offerri pretiū. j. de actio. empt. 2 cum declaratione 3 Bal. ad illum tex. 4 in. l. ij. C. de his q̄ sub modo. in. l. j. in. iij. col. ne liceat tertiò. quo. ¶ Octauo facit tex. in in. l. j. §. fi. j. de iur. delib. vbi quamuis 1 tempus ad deliberandum sit arbitrarium: tñ debet peti. ¶ Vltimò 2 facit glo. c. cupientes. in. §. quod si per viginti. in verbo contēpserint. de elect. in. vj. & text. in. l. si quis. in verbo, interpellatur. j. de col. bo. & in. l. ij. §. quod ait prætor. j. quo. legatorum. & in l. j. in verbo, non exigit. j. vt legat. no. ca. & vide Ar. e

a

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Tutor non potest promittere in instrumento stare simplici uerbo aduersarij de expensis & damno.*

LEX XXXII.

IVrisiurandi. Querit glo. an hoc possit face re cū tutore: & rñ det qđ nō: qa habet in se speciem donationis. quod no. † & sic est casus, quòd si tutor in instrumento promitteret de quantitate damni & expensarum stare simplici verbo aduersarij, nō valeret. c. de alijs ita promittentibus tetigi in. l. iusiurandum. in prin. §. ea.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iuramentum quando defertur, simpliciter intelligitur, quòd iuretur per deum.*
2 *Iurari hodie debet per sancta Dei euangelia.*
3 *Electio prima si fuit inualida, an posit denuò eligi remittitur.*
4 *Testis qui primò inualidè deposuit, potest iteratò examinari, licet testificata dicta fuerint.*

LEX XXXIII.

VI per salutem. Si non est legitimè iuratum, iterū est iurandū. hoc dicit. hac ex. l. colligitur, qđ qñ iuramentū defertur simpliciter, intelligitur quòd iuret per Deum. per aliquam verò creaturam, vel salutem creaturæ, nō potest iurari, nisi sic specialiter deferatur: vt hic. Hodie verò debemus iurare per sancta dei euangelia. ¶ Secundò no. quod dixi in summario. ¶ Opp. quòd iuramentum postea præstitum non valet, vt supra eo. l. non erit. in fi. Glo. dicit ibi, iurauit ex interuallo, cum iam delatio esset reuocata. certè vt ibi dixi, delatio habet in se conditionem tacitam, quòd statim iuretur, seu acceptetur: vnde solue, quòd hic iuramentum fuit acceptatum statim: ideò potest ex interuallo iurari, ibi non fuit acceptatum. & ita tenebat Iaco. But. ¶ Secundò op. & videtur quòd delatio referatur ad primum iuramentum: vt. d. matrimonij. q & à q. & l. boues. §. hoc sermone. j. de verbo. signi. Glo. non solvit, dic quòd ibi matrimonium se cundum per primum redditur vilius. quæ ratio hic cessat. vel melius: hic iurauit ex iure suo sibi iā quæ

ti. in. c. j. colum. v. de iudi.

a ✣ POMATES. ¶ Ad quod. Vide Roma consilio. cclv. in fi. Aret. in c. j. de iudi. in. v. co. & Alex. consi. cxxij. co. fi. ij. vo. Vbi dicit talē delationem iuramenti esse fiendam parte citata. & ibi etiā ponit, an cōdemnatus propter talem delationem sit in expēsis condemnandus. Et quòd requiratur partis citatio in delatione talis iuramenti, vide etiam Bald. consil. cxxxv. in. ij. col. in prima parte. & Soci. consil. clv. colum. penul. vbi dicit, quòd requiritē causę cognitio, et qualis.

¶ Consuetudo. Adde Bald. idem tenentem eius cō filio. ccxij. in fine primi libri.

¶ Valeret. Adde quod voluit Ange. in. l. Imperatores. §. de pact. vbi dixit, quod tutor non potest cōpromittere causam pupilli in arbitratorem cū potestate iudicandi de iure & de facto. de quo vltra Alexā. vide Bal. consilio cccxc. et. ccxxvij. ij. lib. Inquantum etiam tāgit, an pupillus possit iuramento obligatur ad obseruandā pacem.

✣ POMATES.

d ¶ Qui. de hoc vide Alex. in. l. ij. §. iurari. in. ij. col. §. eo. & aliquid in epistola Iacobi. c. v. ad fi. in glos. in verbo, anteomnia fratres mei nolite iurare.

¶ Inualidam. Adde, vt pulchrè per Rom. consi. cccc. xcij. inquantū Alexand. post Bal. quærit de cōpromisso, quòd primò nō habuit effectum. an de nouo habeat fieri? dic quòd sic. & cōsuluit Ro. cōsilio cccciij. & Bal. cōsil. cccclxxxviij. libro. iij.

✣ POMATES.

f Vltimò. vide Alex. consil. ccv. in vlti. col. in. ij. vol.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iuramentum potest deferri super omni re.*
1 *Iuramētum cui defertur, potest petere tempus ad deliberandum.*
3 *Iuramentum de quo in hoc titulo, est iuramentum ueritatis, non credulitatis.*
4 *Iuraturus de calumnia potest petere tēpus ad deliberandū.*
5 *Defensor ciuitatis potest iuramentum deferre.*
6 *Defensor municipij quando æquiparetur tutori uel procuratori?*
7 *Procurator, uel defensor quòd iuramentum decisiuum subire non cogitur.*
8 *Procurator cogitur subire iuramentum in respondendo positionibus & interrogationibus.*
9 *Iuramentum calumniæ hodie potest omitti, non remitti.*
10 *Iuratur hodie semel de calumnia in his quæ emergunt post litem contestatam.*
11 *Iuramentum calumniæ remittitur parenti & patrono.*
12 *Iudex format punctum, quando inter partes, est discordia.*
13 *Actionibus turpibus motis, quando ille cui defertur iuramētum scit ueritatem: quòd tunc non posit illud deferre.*
14 *Iuramentum, quòd ratione diuersitatis personarum potest in aliam formam deferri, quàm sit delatum.*
15 *Reum, si soluerit, uel iurauerit, à iudicij obseruatione absolui: qualiter intelligendum sit?*
16 *Cautela, ad euitandam, ex condemnatione, infamiam.*

LEX XXXIIII.

1 IVsiurandum. De omni re potest iusiurandum deferri: & ille cui defertur ex causa, potest petere tempus ad deliberandum. hoc dicit. ¶ Not. quod iuramentum de quo tractatur in hoc titu. est iuramentum veritatis, non credulitatis, vt hic patet. Licet enim quis putet quem decessisse, & sic habet credulitatem suam: tamen non cogitur ad iurandum, donec certificetur de veritate. ¶ Contrà. C. de iura. calum. l. ij. §. quod obseruari. vbi cogitur quis iurare de eo quod putat & & credit. dicit gl. ibi loquitur de iuramento calumniæ: hic de iuramento veritatis. & verum dicit: tamē 4 †etiam in iuramento calumniæ potest quis petere tempus ad deliberandum, vt no. in. d. §. quod obseruari. Ratio, quia potest esse: quòd nō habet credulitatem firmam, sed titubat: nec inclinat animū suum magis ad credendū sic, quàm non: vt no. j. de iuris & fac. igno. super rubrica. & in. l. de statu. ff. de testib. & probatur. §. de inter. act. l. qui interrogatur. iuncti. not. per gloss. in. l. j. in princip. in verbo, damni, eo. tit. ¶ Oppo. de. l. non erit. in fi. §. eodem. Sol. hic statim acceptauit. vnde ex causa potest iurare ex interuallo: ibi non acceptauit statim, vt dixi suprà. l. proxima.

e

f

Universidad de Deusto Biblioteca

Defensor. Defensor ciuitatis pōt deferre iuramētū, si ei est mandatū. h.

a d. ¶ Quæro, vtrū defensor municipij æquparet tutori, an ꝓcuratori, in gl. sunt opi. Doc. dicūt, aut talis defensor habet mandatū ab vniuersitate: & tūc erit legitimꝰ administrator, & æquiparabit tutori: qa administratione geritꝫ legitimā. l. j. circa prin. & l. munerū. in prin. & §. defensores. j. de mu. & ho. facit. C. de trāslac. l. pses. Aut habet mādatū ab his, q regūt rem

6 publicā: & tūc æquparabit ꝓcuratori: vt. l. itē eorum §. actor. §. quòd cuiusꝫ vniuer. no. quod satis placet.

Procurator. Procurator vel defensor iurare non cogit. h. d. Opff. de procu. l. nō solū. in prin. Sol. quoddā† est iuramentū decisiuū totius litis, vel etiā partis: & hoc subire nō cogit, ꝓcurator vel defensor: vt hic. sed si nō esset decisiuū: vt iuramentū† per quod rndet positionibus vel interrogationibus: in quibus licet procurator vel defensor neget: adhuc pōt ꝓbari cōtrariū: &

7 illud cogeret subire & rndere: vt. l. cōtraria. ¶ Opqa secūdum hoc fit deterior conditio actoris paduē tum procuratoris. cōtra. l. ij. §. defendi. j. ex quibus cau. in pos. eatur. Sol. nō fit deterior, qa si reus est absens, vel cogeretur venire, vel ad eum mittitur iuramentū: vt. C. eo. l. generaliter. §. his de præsentibus.

Qui iusiurandum. Istū. §. legit gl. clarè. Ex eo et colligit tria notabilia. ¶ Primò, quòd iuramentum calūniæ pōt tacitè remitti de quo in. l. ij. §. fed qa. C. de iuramē. calū. dic: hodie potest omitti, †non remit

9 ti: vt extra de iura. calū. c. j. li. vj. ¶ Secūdò not. ꝙ oli

10 pluries iurabatur: hodie verò semel tātum.† quòd intelligo in his quæ emergunt post lit. contesta. nam tunc præstatur vniuersale iuramentum calumniæ. In his verò quæ præcesserūt añ litis cōtesta. iura antiqua remanēt icorrecta. ¶ Tertiò no. gl. sup ver. se.

Hoc iusiurandum. Iste versicul. allegatur ꝓ §. dicit gl. Iste versi. allegatur ad tria in gl. sed nota,

11 quòd iuramentū† calūniæ remittitur parenti [b] & pa

b trono, quod secundū quosdā hodie corrigit. Tu dic ꝙ non corrigitur: sed lex noua. C. per istā determina

12 tur. ¶ Quæro, quid ecōuerso, si filius vel libertꝰ defert patrono: an ei remittat hoc iusiurādum? certè sic secūdùm Gul., ꝓpter æqualitatem seruandam, vt. l.

c fi. C. de fruct. & lit. expen. & est tex. x. col. de consue

d tu. rec. seu. c. j. §. sacramentum. &. §. in quibus.

Si de qualitate. Nota bonum casum, qñ est cōtentio inter partes† de formatione puncti mittendi consultori. Nam potest [c] iudex dirimere contentionem, & ad suum sensum formare, [d] vt hic, &. j. ea. l. §. non semper. &. j. de bo. auth. iud. posi. l. in venditione. §. fin. &. j. de vent. inspi. l. j. §. & notan. facit. l. ij. C. de rela.

Ait prætor. Si is cui deferꝫ iuramentum non iurat, nec refert: cogitur

e soluere: nisi ex causa [e] recuset. h. d. vsq; ad fi. Opp. de l. marcellus. j. re amo. Solu. dicit gl. speciale in illa actione & in omnibus turpibus, vt si conuenti sciant

13 factū, non posint referre. Pet. dicit, quòd† in actionibus turpibus siue inhonestis, si, ille cui defertur sci at veritatem, & deferens potest probabiliter ignorare: quòd tunc non potest referri iuramētum: vt si dico te subtraxisse, vel amouisse dā. certè tu scis veritatem, quia de facto tuo agitur: ego deferens ignoro: meritò mihi non potest referri: vt. d. l. marcellus. sed si vterq; scit æquè veritatem: vt puta, agis iniuria rum de eo quod dicis quòd percussi te, & mihi defers iuramētum: certè ita scis tu veritatem sicut ego, tunc meritò potest referri propter generalitatem huius edicti: vt. C. eod. l. delata. ita intelligatur. infrà de iniu. l. lex cornelia. §. penu. ¶ In ver. nō semper. quæro exemplum, quando diuersitas rerum inducit diuersitatem iuramen. dic vt in gloss. ¶ Quæro

14 exemplum, qñ diuersitas† iuramenti inducit ex diuersitate personarum. glo. ponit in liberto & patrono. Tu potes ponere exēplū in christiano & iudeo. nā christianus debet deferre iudeo iuramētū per De

f um, vel per legem moysi: iudæus† posset deferre christiano iuramentum per sancta Dei euangelia.

Cum res. In hoc. §. docet Iurisc̄ōsultus pra f cticam præcedētē. Hoc quod dicit, reum nolentē iurare debet condēnari. declarabo in. l. manifestę. j. eo. Hoc verò quod dicit, reū iurantem vel soluentē absolui. & glo. exponit ab obseruatione iudicij: qualiter debeat intelligi, dubitaꝫ.

¶† Pro cuius declaratione dic, quòd quādoq; superuenit reo exceptio pendente iudicio, per quā tollit ius actori ipso iure: vt si soluit: tunc debet absolui ab g obseruatione iudicij. à causa enim iam est absolutus, propterꝰ solutionē. & hoc est quod dicit. omnia iudicia sunt absolutoria. insti. de per. & tēp. act. in fi. h

Et hoc iam persuasit† cuidam potestati huius ciuitatis, qui tempore syndicatus debebat cōdēnari in parua quantitate: cùm hic erat vnū statutū, ꝙ quicunq; condemnatus fuerit in officio quòd is gesserit, non posit hic iterū esse rector ipse, nec aliquis de eius

h domo: vt effugeret istam pœnam, persuasit [h] quòd soluere t ante sententiam. & ita factum est. ¶ Item consului in omnibus actionibus famosis, vt quis soluat: & ideò absoluatur: quia soluit: & si paratus esset quis soluere, non cogeret quis respondere accusatio- POMATES.

ni vel inquisitioni: vt. §. de procu. l. si reus. qui tex. est i no. ad hoc. &. l. si debitor. j. de solu. ¶ Quandoq; supuenit reo aliqua exceptio perēptoria pendēte iudicio, quæ tamen actionem ipso iurenō perimit: & k tunc si quidem est de exceptionibus impedientibus processum, vt iusiurandi, transactionis, & rei iudicatæ: si opponatur ad processum, absoluetur ab obseruatione iudicij: vt hic in fi. facit. l. eleganter. §. si quis post. j. de condi. indebit. Si verò non opponatur ad processum, sed ad iustitiam causæ: esset idem, quod in alijs peremptorijs. Sed si essent de peremptorijs, q nō impediunt processum: tunc reus debet absolui à tota causa, & ab obseruatione iudicij, vt. C. senten. rescindi non pos. l. perēptorias. ita loquit totus tit. de re. iu. prout loquitur de absolutione. ita intelligebat Iaco. But. quod placet.

LEX XXXV.

Tutor. [i] Quando deficiunt probationes, potest tutor [k] iuramentū deferre. h. d. in summa.

Prodigus Prodigus & furiosus non possunt iusiurandum deferre. h. d. No. quòd sacramentū succedit loco pacti, loco solutionis, & loco iudicij: cedit etiam loco aliorū: vt hic in gl. & plenius. C. e. &. l. generaliter. in prin. Barto.

Qui non. Non cogitur quis iurare, vbi nō potest conueniri. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentū restringitur ad causam super qua iuratur, & ultra eam nō extenditur.*

2 *Iuramentum, quòd habeat uim solutionis quantum ad causam, super qua iuratur, non quantum ad aliam.*

LEX XXXVI.

Si actor. [l] Iuramētum restringitur ad eam† causam. s. super qua iuratur, nec ad aliam porrigitur. h. d. ¶ Opl 1 pono de. l. duobus. §. exceptio. ſ. eodem. Sol. concorda. quòd hic ex alia causa agit. ¶ Secundò. oppo. ꝙ iuramentū habet† vim solutionis. vt. l. duobus. §. j. ſ. 2 eo. vnde tollitur omnis obligatio. l. item illa. §. fi. de consti. pecu. Sol. verum est quātum ad eam causam super qua iuratur: non quantū ad aliā: qd' no. licet illa tolleretur vera solutione facta ex vna causa: tamen hæc ficta solutio restringitur ad eam causam tantū, super qua iuratum est. Ista ergo ficta solutio non egreditur causam, neque personam, vt no. in. d. l. duobus. §. j. ſ. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum deferens non potest pœnitere, postquàm alius dicit se uelle iurare.*

LEX XXXVII.

Si non fuerit. Deferens qui nō vult iurare de calumnia, remittenti similis est, hoc dicit. Dicit glo. quòd illud qd' hic dicitur de iuramēto calumniæ hodie corrigit: qa semel tantū defert: nec in omni articulo iuratur, Hoc intelligo verū, quando iuramentum

¶ Iudeus. Plures formas deferendi iuramentū iudeis vide per Specu. in titul. de iura. calū. §. j. versic. sed pone, iudæus.

POMATES.

¶ Propter. Vide Feli. c. cū te. in. j. col. j. de re iudi.

¶ Persuasi. Adde Bal. & Ang. in. l. si reus paratus. ſ. de procu. Bal. in. l. ea q. in fi. de cōd. indeb. aliā cautelā quam ponūt Bar. & Bald. in. l. furti. §. qui alieno. ſ. de his q not. infamia.

POMATES.

¶ Tutor. Vide al leg. per Are. in. c. ij. col. j. de proba.

¶ Tutor. Adde qd' Paul. de cast. hic dicit, quòd ad uersarius nō pōt recusare iuramentum delatum à tutore, ex eò, ꝙ pupillus posit aduersus illud restitui: qa nō debet in spici illud qd' euenire potest de iure speciali. alle. casum in hac. l. in verbo, audiendus. Alexā. dicit bene facere. l. ergo. §. si is qui. j. de fideic. liber.

POMATES.

¶ Si actor. Iuramentum strictè intelligit, nōtamē ꝙ posito vno ex correlatiuis, ponatur & aliud. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ſ. e. titu. ad hoc credo quòd leg. solu. ex his quæ ponit do mi. Ale. hic in fi.

iuramentū deferꝫ post litis contest. & sic post ꝓstitū iuramentū calūniæ: secus si añ, vt dixi. ſ. eo. l. iusiurā dū. §. q iusiurandū. ¶ No. ex ista. l. ꝙ ille q defert iuramētū, nō pōt† pœnitere post§ alꝰ dicit se velle iurare. Hoc em dicebat aduersarius, volo iurare si tu iuras de calūnia: certè ille, qui detulit nō pōt dicere, no lo. dixi in. l. non erit. §. si neq;. ſ. eo.

SVMMARIVM.

1 *Negationes duæ quando referuntur ad diuersa, quòd non faciant affirmationem.*

2 *Iuramenti delatio postquàm est acceptata, quòd recusari non potest.*

3 *Iuramenti delatio à parte facta, & à iudice approbata, absq; causa non recusatur.*

4 *Iuramentum ex quibus causis licitè recusari potest?*

5 *Iuramentum delatum super re subiacente restitutioni, quòd licitè recusatur.*

6 *Iuramentum delatum reo, qui ideò defendit, ut paret actionem de euictione, quòd reus posit recusare.*

7 *Reus qui recusauit iuramentum, si moriatur antequàm pronuncietur eum haberi pro confesso, uel condemnato: quòd eius hæres non poterit condemnari ex ista ficta confessione.*

LEX XXXVIII.

Manifestæ. Primò ꝓ declaratione huius. l. q̄ro, vtrū loquat hæc. l. ex pte actoris, vel ex parte rei: Rn. ex parte vtri usq;. & iō illud qd' dicit manifestę turpitudinis, referas ad actorē, & qd' dicit cōfessionis, referas ad reū. vel vtriusq; referas ad vtrūq;. q. d. Actor q non vult iurare, vel referre, manifestè turpiter petit: & manifestè videt fateri se non iustè petere. Et reus q nō vult iurare vel referre, manifestè turpiter se defendit: & videt confiteri se debitorē. ¶ Op. quòd hic sunt negatiōes duæ: & sic faciunt vnā affirmatiuā: vt. l. duobus. j. de ver. sig. Sol. di

1 cit gl. hic† abūdat vna negatio. vel dic, ꝓut refert ad reum, subaudias in tex. sic manifestæ turpitudinis est nolle, intellige. ſ. soluere. Sequit, nec iurare, nec iusiurandum referre: & sic quælibet negatio refertur ad diuersa: & nulla abundat. ¶ Opp. C. e. l. gñaliter.

2 §. j. ibi. pōt quis iuramentū recusare. Sol. †hic fuit susceptū: ibi non, secundùm gl. añ em quàm susceptū sit, pōt * sine turpitudie recusari, sicut & pt * delatio reuocari: vt. l. si qs iusiurādum. C. eo. Certè de hoc, an delatio posit reuocari dixi in. l. nō erit. §. fi. ſ. eo. An aūt posit recusari anteq; acceptet, puto quòd non: nec de iure antiquo, vt hic, &. l. iusiurādum. §: ait p̄tor. ſ. eo. nec de iure nouo, nisi ex cā: vt. l. gñaliter. §. j. C. eo. in hoc tñ est magis declaratū hodie, quàm p ista iura digestorū. † Nam delationē factā à pte pōt aduersarius licitè recusare. sed si iudex delationē ap probauerit, & præceperit pti cui est delatum, quòd iuret: si recusauit sine cā, poterit eū tanq; confessum cōdēnare, vt. d. l. gñaliter. §. j. In. l. em illa nil de iure antiquo corrigit, sed declaratur: vt ibi dicit in fi. quic qd glo. hic dicat. ¶ Pro declaratione huius. l. quero, † quæ sunt causæ ex quibus pōt iuramentum licitè recusari? Rñ plures: qñq; ex persona deferētis, vt. ſ. eo. l. tutor. §. j. &. l. iusiurādum. la. j. §. fin. Qñq; ex p sona eius, cui deferꝫ, vt. ſ. eo. l. iusiurandum & ad pecunias. §. pupillo. &. §., ꝓcurator. qñq; ex natura loci, vbi deferꝫ, vt. l. tutor. in fi. ſ. eo. Q ñq; ex natura actionis super qua deferꝫ. Non em cogit quis iurare sup ea actione, sup qua non pōt conueniri vt. ſ. eo. l. si patronus. Qñq; ex natura exceptionis propositę. Nā si opponaꝫ aliqua exceptio, quę opponi nō pōt sup ea qs iurare non cogit: vt. l. in cōtractibus. §. illo C. de non nu. pecu. & ibi est casus no. Q ñq; ꝓpter ignorātiā, vel dubitationē cui deferꝫ vel referꝫ: vt. ſ. l. iusiurādū & ad pecunias. §. j. & §. ait p̄tor. & ibi dixi. Q ñq; pōt recusari, si ille cui deferꝫ, dubitat ne alio post ea agēte detegat peiuriū suum: vt. ſ. e. l. al's. & ibi dixi. Et ideo† puto ꝙ si quis iuramētū deferret sup re quæ subiacet restitutioni, quòd qs noncogit iurare: ne postea cū casus restōnis aduenerit, de suo piurio doceaꝫ. argu. dictæ. l. aliàs. & tetigi in. l. eum q

b §. si libertus. ſ. eo. d. Q ñq; pōt recusari, si per hoc ius eius cui deferꝫ, minuit, vt. l. eū qui. in princ. ſ. eod. &

6 ibi est exemplū in actore. † Et ideò puto, ꝙ si iuramētū deferaꝫ reo, q ideò defendit, vt paret actionem de euictione, possit reus recusare iusiurandum: qa si res decideretur p iuramētū, nō haberet actiōem de

c euictione. arg. l. si dictū. §. si cōpromisero. c. j. de euic. Qñq; recusaꝫ, ꝓpter qualitatē & modū deferēdi, seu referēdi, vt no. ſ. e. l. iusiurādum. §. si de qualitate. &

d §. non semp. ¶ Vltimò [d] not. ꝙ licet tex. dicat, ꝙ est manifestę cōfessionis, nō tñ habet ꝓ confesso: nisi se

e cuta ꝓnūciatiōe [e] super hoc, vel sniā, vt. l. eius qui de-

7 latorē. de iur. fis. ꝓ quā. l. etiā, ꝓbatur, †quòd si reus q recusauit iurare decessit antè, quàm iudex pronūciet eū habendū ꝓ cōfesso, vel condēnato: ꝙ eiꝰ hæ-

f res nō posit cōdēnari ex hac ficta, vel psumpta con-

g fessione: vt. d. l. eius qui delatorem. tene menti. [g]

SVMMARIVM.

1 *Promissa ubi sunt tibi centum, si iures ascendere capitolium, & iurasti: an ex iuramento, an ex pacto oriatur actio?*

2 *Contractus innominati, quando iudicentur secundum modū ineundi contractum?*

3 *Contractus innominati, quando fiunt per, si, & per ut.*

4 *Contractus innominatus, quando per, si, cōtrahitur impleta conditione, an agatur ex stipulatione uel donatione uel simili?*

LEX XXXIX.

Si quis cum. Ex pacto collato in cōditione iuramēti, secuto iuramēto, oriꝫ exceptio. h. d. ¶ Opp. quòd conuentio nō posit cōferri in conditione iuramēti, vt. l. quæ sub conditiōe in prin. j. de cōd. inst. Sol. dicit glo. ibi loquit in vltimis voluntatibus: hic in contractibus. Tu dic, ꝙ ibi loquitur de iuramento super futuro: hic de iuramento sup præterito. quòd dic vt in. l. contraria. ¶ Secūdò opp. quòd hic non oriaꝫ exceptio iurisiurādi: nā non oriaꝫ super lite, de quo iuramento loquit iste ti-

vt. l. ij. &. iij. ſ. eo. Huiꝰ timore, quidā exponūt tex. ibi, exceptio iurisiurandi. i. pacti, ꝓpter iusiurandū. & hoc videt sentire gl. in. l. q. quā format dū dicit, actio oriꝫ ex pacto, nō ex iureiurando: quod satis placet. Possumus etiā tex. intelligere, ꝓpriè, vt si petebā à te centū: tu dicebas, ꝙ ista centum non debebas: ideò, qa de mandato meo alꝰ qd feceras, vel non feceras, ꝓpter quod mihi satisfactum erat de illis cētum super hac exceptione tua, ego detuli tibi iuramentū tunc dico, quòd oritur exceptio iusiurandi propriè.

1 ¶† Quæ it glos. qd si promisi tibi centum, si iures ascendere capitoliū & iuras: nūquid oritur actio ex iuramēto vel ex pacto: & videt quòd oriatur ex pacto, seu ex hoc contractu innominato: & erit contra ctus, facio vt des, qua si prius debeas prævenire in faciendo. vnde oritur actio de dolo: vt. l. naturalis. §. quod si faciam. j. de præsc. verb. licet lex distinguat ibi, an ex eius facto absit aliquid, & adsit alteri vel non. ¶ Alij dicunt, & ista opin. est glossę. no. & singularis, quòd contractus innominati non fiunt p si, sed p vt, & ideò in qōne ꝓposita, non fuit cōtractus innominatꝰ: oriet ergo actio ex stipulatiōe si intercesit: vel ex donatione, si fuit donatio conditionalis, impleta conditione: & in hoc resident glossę. ¶ Ex

2 qua glo. habes primò † quòd licet contractus innoiati iudicent secundùm modum ineundi contractum, vt C. de trāsactio. l. cū mota. & de rer. pmu. l. ex placito. & in qualibet earū no. Tñ illud est verū, qñ fiunt per vt: sed si fiant p si, non inspecto ordine quid ꝓcedat, semp videtur actum, vt prueniat in eo quod fuit in conditione deductum. Ita tenet hic glo. & secūdùm hoc iudicabitur, qs sit contractus innominatus. hoc putarē verū tenēdo opi gl. sed tenēdo alia opi. ꝙ cōtractꝰ innoiati iudicent diuersimodè: ex parte dātis est, do vt facias: ex parte facientis est, facio vt des: non inspecto ordine cōtrahēdi: sicut in emptiōe & vēditiōe, locatiōe, & si. vt dixi in. l. ex placito. de re. permu. & dicam in. l. naturalis. j. de præscri. ver. & tunc

c ¶ Si compromisero. Adde secundū Fulgo. qd' potius 5 ille. §. facit in contrariū, vt hic per Alexandrum.

d ¶ Vltimò. Licet Moder. hic multa dicāt cōtra bar. tñ ipse bene loqui videt, si intelligimus eū, quod loquat in sniā declaratoria facti, p. c. cū secundū leges. de hęret. in. vj. vbi ꝓbat, ꝙ licet pœna imponat ipso iure, tñ semp requirit sniā declaratoria. Ro. consi. iij. aliās xiij. & consi. cxj. Alex. cōsi. ciij. incip. vī prima cōsideratiōe. vol. j. & Curtius cōsi. l. viij. colū. vbi loquitur in bannito.

e ¶ Pronūciatione. Adde tex. in. l. generaliter. §. sin aūt C. eo. quē ad hoc ponderat Bal. ibi & vide Bal. in. c. j. §. vasallus feudū. in ti. si de feu. fue. controi. inter dum & agna. & p Ale. hic.

POMATES.

f ¶ Comdemnari. Vide Aret. consi. cxlvij. inc. visa cō sultatiōe. vide Rapha. Cuma. consilio. xxxij.

g ¶ Tene menti. ad de secundū Bal. in l. ij. C. de edē. qd' d. l. eius, q delatorē. est nota. ad hoc & secundū Io. de Imo. i. l. q à latronib⁹. j. de te. & ale. hic. Cui etiā adde ꝙ stāte statuto. ꝙ hæres non posit molestari, ꝙ condēnatione defuncti, & defunctꝰ cō dēnat⁹ in vita soluerit partē condē natiōis qd' de alia parte hęres nō poterit molestari, vt cōsilio Ro. consilio. clxv.

Universidad de Deusto

5 de ista gl. nō est curādum. ¶ Secundò† habes ex hac gl. quod cōtractus innoiati nō fiunt per fi. contrariū no. ſ. de pactis. l. ſi tra. & j. de do. l. hoc iure. §. labeo. Veritas est, quòd ſi ex implemēto cōditionis parti aliqd adest, erit contractus innominatus. ita loquunt gl. cōtrariæ iunctæ cum. ll. ſuis: ſi nihil adest, non est contractus innominatus: vt hac gl. ¶ Aduerte tñ, ꝙ in cōtractibus innominatis, qui fiunt per vt, poteſt quælibet partiū præuenire, implēdo cōtractum ex parte ſua: vt. d. l. naturalis. de præſcr. ver. Sed qñ fit p̄ſi. de neceſsitate expedit, quòd ille præueniat, cuius ex parte in modum cōditionis est obligatio collata. Nam ſi alius præueniret, nō haberet actiōne, vt aduerſarius implere cogatur: qa illud qđ venit in conditione, nullo mō est in obligatione, vt. l. ſi qs ſub cō ditione. ſi quis omiſ. cau. teſt. ¶ Tertiò, habes† ex iſta glo. quòd quando per ſi, contrahitur contractus innominatus, impleta conditione agitur ex ſtipulatione vel ex donatione, vel ſimili cōtractu. ¶ In hoc quod dicit ex ſtipulatiōe, est clarum, vt. l. ex placito C. de rer. permu. In eo quod dicit de donatiōe, vel ſimili cōtractu, est dubiū, ꝓpter gl. cōtrarias: ſed ſolue vt dixi. Itē. videt quòd agatur præſcri. verb. vt. l. Labeo ſcribit. aliās incipit, ſi mihi bibliothecā. de cō trahen. emp. vbi ex implemento cōditiōis nil adest parti: & tū præſc. verbis agitur. Solu. hic loquit, qñ cōditio confertur merè in factum, ſeu volūtatē partis: & ſic est in eius poteſtate cōditionē implere, vel non implere. lex verò cōtraria loquitur, quādo conditio pendebat ex facto alterius: tunc ſi quidem per contrahentē impeditur, quominus impleatur, pōt agi præſcriptis ver. non conſiderato quòd conditio habeatur pro impleta, vt ibi patet: nec erit actio præſcri. ver. quæ oritur ex cōtractu innominato: ſed erit tunc præſcript. ver. quæ est idem quod in factum ex æquitate quæ pſuadet actionē dari, vt. l. quoties de præſc. ver. Poteſt etiam agi ex contractu, condi- tione habita, ꝓ impleta: vt. d. l. labeo. ¶ Circa legem iſtā quæro in qđ nomen cōtractus cadit iſta cōuen tio? Rñ. nō curo: qa fuit factū pactū ad excipiēdum quod ſufficit etiā ſine cauſa: & ſic ſtat in nomine pacti ſimplicis: vt. l. tale pactum. in prin. & l. iuriſgentium. in prin. &. §. quinimo. ſ. de pact.

LEX XL.

IVſiurandum. Si iurāt ſuper debito liberatur pignus: & contra actionem ad pœnam paratur exceptio, & ſoluti poſtea datur repetitio. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum remittitur etiam abſenti.*
2 *Iuſiurandum quando remittitur abſenti, fit notificatio per nuncium, uel per epiſtolam.*
3 *Dilatio quando ſtatuitur abſenti, notificari poteſt, & per nuncium uel epiſtolam.*
4 *Collatio prębendæ poteſt fieri procuratori abſentis.*
5 *Creditor quòd poſſit remittere iuramentum debitori, qui iurauit ſoluere in paſchate.*
6 *Moram contrahi quæ impediunt, impediunt periurium cō mitti. Et quid ſi propter moram quis non poteſt adim- plere promiſſa, & creditor prorogat terminum, an & quando debitor ſit periurus remiſſiuè.*

LEX XLI.

IAbeo etiam. Etiā †abſenti pōt iuſiurandū remitti[a]. h. d. ¶ †Quæro, vtrū, qñ fit gra abſenti, reqrāt nuncius, vel epiſtola? gl. videtur velle quòd ſic, dū dicit, p nūciū. qđ, ꝓbāt qa ſi poſſet fieri abſenti & ignorāti penitus: fruſtra adiſceret, ſed & per epiſtolā &c. quia nullū dubium haberet pro hoc: qa iuramentū procedit ex cōſenſu vt. ſ. eo. l. qui iuraſſe. in fi. ergo requirit nuncius, vel epiſtola, vt. l. conſenſu. de ac. & ob. & ibi not. & hoc tenet Gul. ¶ †Per hoc dico bonam eſſe practicam, quando dilatio ſtatuitur abſenti parti, & ei notificatur[b] per nuncium, vel epiſtolam, quando ſufficit, vt hic. Gul. dicit. ¶ Glo. inducit† in ar. ad quæſtionem

c de collatione prębendæ[c] quæ fit procuratori abſentis, vt poſſit fieri. de hoc plenè dixi in. l. abſenti. j. de do. & extra de præb. c. ſi tibi abſenti. li. vj. Gul. q̄rit
5 †hic, ſi tu iuraſti ſoluere ei paſchate: vtrū creditor poſ
d ſit tibi licitè hoc iuramētū remittere?[d] & videt ꝙ ſic p hāc. l. certè hæc. l. nihil facit: qa hīc loqtur, qñ non est iuratum. Breuiter iſta est veritas, quòd ille, ꝓ cu ius vtilitate iuratur, ante quàm veniat terminus pōt iuramentum remittere, vt extra eo. ca. j. Et breuiter
6 omniā[†] quæ impedirent contrahi moram: illa impediunt periurium committi: vt difficultas, & ſimilia: vt extra eodem. c. breui. & dixi in. l. quòd te. ſ. titu. j.
7 ¶ † Quid autem ſi tantū ſtetiſti in mora, quòd promiſſum nō poteras adimplere: an ſis periurus, ſi creditor prorogat terminum? & videtur ꝙ ſic. j. de ver. ob. l. cum ſtipulatus ſim mihi à proculo. ſed contrarium ibi determinaui, vbi videas.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum debitoris, quando proſit fideiuſſorit*
2 *Iurari ſuper iure, quando poſsit?*
3 *Res iudicata, an eodem modo proficiat ſicut iuramentum.*

LEX XLII.

GReditore. † Si debitor iurat ex cā quæ perſonā tan tùm ſuam ab obligatiōe eximit, fideiuſſori nō proderit. ſecus ſi iurat ſuper contractu: quod facere videt in dubio. h. d. & bon[a] tex. est. ¶ Opp. ꝙ pupillus non obligat naturaliter, vt. l. vī prī. j. de auct. tuto. ergo, ꝓ eo nō tenet fideiuſſor: Sol. hic intellige de pupillo q poterat naturaliter obligari, vt not. in. l. j. j. de noua. facit quod videbis. j. de condi. indeb. l. quod pupillus. ¶ Opp. & videt ꝙ non poſsit iurare ſup iure: qa ius est certū: vt. l. ij. j. de
2 iur. & fact. ign. Sol. hic† iuratur ſup iure propter dubietatem facti. Vel dic, ſuper iure communi nō iura tur, ſed ſuper iure priuato: hoc eſt: an aliqs ſit obligatus, vel an habeat actionem & ſimilia, bene pōt iurari. ¶ Opp. & videtur quòd in dubio ſic nō debeat iurari: imo debeat mitti pro iurāte, & interrogari ex qua cā iurauerit: vt. ſ. e. l. duobus. §. ſi ei. vel debet interpretari contra iurantem, vt. l. duobus. §. igitur ſi quis. ſ. eo. Sol. l. contrariæ loquunt, qñ poſtea agitur ex alia cā: tūc debet diſtingui, vt ibi vidiſti. hīc loqui tur quādo ex eadē cauſa agit. Agitur enim cōtra fideiuſſorem, qui idem ꝓmiſerat: ſed ibi erat fideiuſſor de iudicio ſiſti. ad hoc facit. ſ. eod. l. ſi actor. & ibi vidiſti.

Si fideiuſſor. Iuramentum fideiuſſoris ſuper facto, ꝓdeſt reo: ſecus ſi ſuper ſua perſona iuretur. h. d. de hoc dic, vt. l. duobus. §. j. ſ. eo.

Sed ſi actore. Ex iuramēto defenſoris, quærit exceptio defenſo & etiā ei cui quærere[t] ſi defenſus iuraſſet. idē in re in dicata. h. d. ¶ No. tex. ibi, eadē rō. vſq; ad fi. qa notā dus est. ¶ Not. iſtū caſum in defenſore fideiuſſoris: qa alibi nō habuimus, dicit gl. ¶ Tertiò nota finē hu ius. §. q videt dicere, quòd eodem modo, ꝓficiat res iudicata, ſicut iuramentū. ¶ Cōtra hoc facit. ſ. de arbi. l. aduerſus. in fi. & qđ dixi in. l. duobus. in fi. ſ. e. Sol. gl. videt ita intelligere, qđ ſententia lata, ꝓ reo, ꝓ ſit fideiuſſori, ſi fideiuſſor eſt habiturus regreſſum cōtra reū: aliās ſecus. ¶ † Et econtra, ſententia lata, ꝓ
3 fideiuſſore, ꝓſit reo, qñ reus poſſet redire cōtra fideiuſſorē: vt puta, ſi fideiuſſit in rē ſuā. ita intelligit gl. in. l. j, j. rē ra. ha. vbi hoc videt velle tex. hoc videt tenere gl. in. n. l. aduerſus. Quod ergo dicitur, ꝙ res iudicata ſecūdùm alterum, vtriq; proficiat: intellige, qñ vnus habiturus est regreſſum cōtra alium: vt dixi, & ſic nō est per omnia bona æquiparatio rei iudicatæ & iuriſiurandi: vt dixi in. d. l. duobus. §. j. ſ. eo. & in. l. ex duobus. de duob. reis,

De in litem iurando. Rubrica.

¶ Continua rubricam vt in gl.

Inſpicere

rēiurā. ſed ex iſto nulla oritur actio, vt est gloſ. in. §. præterea quaſdam. in verſ. ex arbitrio. inſti. de act. Ang. & Ro. in. l. ij. ſ. ti. prox. Bar. in. l. in actionibus. j. eo. Bald. in auc. nouo iure. C. de iudi. Inno. in. c. ſuper eo. quod me cauſa. Nona ſit differentia, ꝙ iuramentū iudiciale & voluntarium etiam de fertur, vbi intētat iudicis officiū. text. eſt. l. ſi duo patroni. iuncta gl. ſ. ti. j. ſe cus in iſto. Nam habet locum, vbi officiū iudicis in-
1 tentatur. gl. eſt in l. harum. in gl. fi.
2 in fi. ſ. fi ſeruit. vē dicet. Decima ſit
3 differentia: quia iſtud iuramētum nō competit fiſco
4 quinimo minores vires habet, quām priuati. glo. eſt in l. quoties. in gloſ.
5 fi. C. de exact. tri. libr. x. ſecus in oī alio iuramento. l. ij. §. quęcunq;. & l. eū qui. §. j popu
1 la. ti. ꝓxi. Vndeci a ma fit, quòd iuramētum de quo ti tulo prędeti, po teſt pupillo defer ri, & prędudicabit parti, q̄ detulit iu ramentū. l. qui iu raſſe. in prin. ſ. tit. prox. Sed iſtud ñ
2 pōt pupillo defer ri. l. videam[a]. j. eo. & hīc Barto. aſsignat rōnē. Duodecima, qđ iſtud iuramentū nunq; defertur cōtra hæredem dolosum. l. aliās. cū. l. ſe. j. eo. ſed illud de quo ti tulo prędeti, bene pōt deferri. l. nam poſtea. §. fi. ſ. titu. prox. poteſt tamē illud aduers[a] quā cūque perſonam deferri, vt colligi b poteſt ex illo tit.
¶ POMATES. 3
a ¶ Non debemus. Adde quod not. Bal. in. l. ſi mondū. C. de fur. quòd res denominatur ab c eo, pro quo eſt. l. qđ ſi fortè. §. qd ergo. j. de ſoluti. 4 Habes præterea notare, quòd licet reus, ꝓpter contumaciā ſuam cōdē neā vltra valorem & pretiū rei, qđ tamen per hoc nō cenſetur auctum pretium rei. de quo Bal. in. c. teſtimonium. col. vltima. de teſti. & in. l. j. C. de confeſ. & de iſto articulo vide per Albe. vltra adducta hīc per Alex.

b ¶ POMATES. ¶ Notādus eſt. Aduerte tñ dū Bar. loquitur generaliter de cauſibus criminalibus, quòd debet intelligi de cauſis criminalibus, vbi ingerit pœna pecuniaria, nō aūt ſanguinis: in illis autem non admittitur fideiuſſores, vt voluit Bar. in. l. ſi quis reū. j. de cuſt. reo. Item aduerte, quòd Bar. hīc in prima qōne videt ſe confundere, dum. ſ. remittit ad. l. iudicatū ſolui. dicēs: qđ fideiuſſor q; ꝓmiſit ſimpliciter de iudicato ſoluendo, tenebitur ad totum id qđ tenebit re[a], & vna proferet tm ſententia: & tamē hīc in caſu, vbi vna tantū profertur ſententia: nō vult qđ teneat ad pœnam negationis & contumaciæ, ad quā tñ reus principalis tenetur. vnde cogita & hoc etiam videtur ſenſiſſe Alex. hīc in fi. colum. in fi. dum allegat Fulg.

Item & in ſecundo videt minus rectè loqui Barto. quia iſta lect. ſup qua ſe fundat, declarata, intelligit glo. loquitur in fauorē eorum qui interceſſerūt nō aūt rei principaliter de quo loquitur Bar. Sed cōſidera ꝙ iſta. l. generaliter loquitur, licet gl. in fideiuſſoribus exemplificauerit. & quod Bar. pō deret eius actionis rōnem. Et qđ intellexit quātum ad euitandnm pœnā amputationis manus: nō aūt aliam pœnā. Et vltimò ad cautelā Bartol. hīc in fi. adde tex. in. l. quæro. & ibi Bar. not. vbi circa hoc ponitur alia cautela. ff. loca. de his tū vide Ioan. de plat. in. §. final. inſtit. de actioni. quę ex delicto na ſcun. vel in. §. furti autem. Et ꝓ ſecunda cautela ficit tex. ī. l. grææ. §. & poſt li. i verſ. an ergo. in verbo, titius. j. de fideiuſ ſoribus.

c ¶ Quod nō. Adde ſecūdū Fulgo. qđ ſententia Bart. non videtur procedere, qñ vna ſententia tantùm ferebatur & in illis facta erat cōdemnatio etiā in augmēto, vigore cōtumaciæ, vel inficitationis. Et hoc etiam ſequit Alexād. cui adde, quòd Bald. conſi. cclxxxv. incipiē. ſtatuto cauetur. vi deę tenere quòd fideiuſſor in criminali non tenea tur de acceſſoriis maleficij, niſi dictū ſit de omni cā q̄ ex iudicio naſci poſſet. ibi & c. Po nit, an ſtāte ſtatuto, qđ à condēnatione maleficij nō poſsit appellari: an appellari pote rit ab acceſſoriis ꝓcedentibus occaſi one maleficij? Adde etiā quòd Ioā. Andrę. in rubri. de fideiuſſo. i addi. ad Spec. format. q. de illo, qui dedit fideiuſſorē cōi pro maleficio ꝙ quo bōa fuerūt publicata & vltra condēnatus in centū fuit principalis, vt fideiuſſor nō teneat in centū. ſecū dū Alb. Præpo. & Vber. de Bo. ſuper. l. j. C. de fideiuſ. quòd limitat Ioan. an. niſi maleficiū fuiſſet in fraudādis rōnibus cōis. & repertus fuiſſet debitor in illis centū plusq; aſcenderēt bona. Et idem qñ pro maleficio nō debeat cōfiſcatio: ſed pœna mille librarū: & bona nō afcēdiſſent, niſi ad noringēta: qa fideiuſſor etiā teneret ad cētū, inquantū Ale. tāgit. q. de cuſtode caſtri, qui dedit fideiuſſorē ꝓ certo tempore: & poſtea fuit refirmatus & caſtro ſpoliatus: an fideiuſſor teneatur? Io. an. in addi. ad Spe. in ti. de fideiuſ. §. j. ver. illud. in addi. vt ibi ſcripſi. dicit Lamb. de rampo. hīc diſputaſſe: ibi latè vide. an autem per compromiſſum factū per principalem, liberetur fideiuſſor, vide Bal. conſi. cccl xxxvj. inj. li.

d ¶ POMATES. ¶ Vt ibi. Vide Capo. caute. ciij. ad confirmatiōem vide Old. conſi. cij.

1 *Iuratur in litem non contra culpoſum ſed cōtra doloſum.*
2 *Intereſſe contra eum, qui eſt in culpa, qualiter iuramento affirmetur.*
3 *Intereſſe uerum, quòd aliquo caſu probetur per iuramētū.*

LEX II.

SIue noſtrum. Iſta lex poteſt cōtinuari cum prædeti, & erit. §. ibi: interdum, & pōt nō cōtinuari: & nō erit. §. ibi interdū. sed
1 tū ſi eſt. §. h. d. Cōtra doloſum † iurat in litē: cōtra cul
2 poſum non. h. d. ¶ † Quæro qualiter, ꝓbet intereſſe contra eum q est in culpa? dicit gl. p teſtes: quod dic vt. l. j. C. de ſent. q̄, ꝓ eo quod intereſt. videbitis. vt. j. eo. l. in actionib[a]. ¶ † Quæro, vtrū verum intereſſe probet aliquo caſu per iuramētū? gl. dicit ꝙ ſic. vide
c hitis in. d. l. in actionibus. ¶ Quærit glo. quid ſi affectio partis est nota iudici? dic vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentū in litem affectionis, quòd non deferatur in his in quibus affectio non cadit: ſed iuramentum ad probandum uerum intereſſe etiam extra rem.*
2 *Æſtimatio in nummis quando incidat?*
3 *Diſpoſitio huius. l. quòd habeat locum in florenis & groſsis & in omnibus, quæ in genere ſuo functionem recipiūt.*
4 *Intereſſe extra rem quando habeatur ratio. Et in intereſſe extra rem, quòd habeatur ratio lucri. nu. 5.*
6 *Perdidiſſe nū iudicer ſi debebas mihi centum libras tępore quo florenus ualebat quadraginta ſolidos: & ſic potuiſſem habere quinquaginta florenos: nūc ualet quinquaginta, & ſic non poſſum habere niſi quadraginta? Et quid iuris? remiſſiuè.*
7 *Actionibus ſtrictiī iuris motis an præſtetur iſtud iuramētum ueritatis in litem?*

LEX III.

NVmmis. In his † in qb[a] nō cadit affectio, ñ deferē iurm in litem, quod est affectiōis: ſed deferē iuramētū in litē ad ꝓbāndūverū intereſſe etiā extra rē, qñ circa rē nō cadit. h. d. dinidit in ptes duas: q̄ patēt ex ſummario. ſecūda ibi, niſi de eo fortè. ¶ No. qđ dixi in ſummario. veniam[a] ad apparatum & aduertatis qa no. l. eſt. ¶ Oppo. j. depo. l. j. §. in depoſiti. Sol. hic in depoſito pecuniæ: ibi in depoſito aliarū rerum, in qbus cadit affectio, vt in libris & ſi. ¶ Secūdò, op. dicit hic nūmorū æſtimatio eſt certa. Cōtra, nūmi nō æſtimāt, vt. l. ſi ita fideiuſſorē accepo, qđ ego. x. j. de fideiuſ. Sol. expone, certa eſt nūmorū ęſtimatio. i. ipſi nūmi certi ſunt, q̄ ſunt re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

✣POMATES.
a ¶ Hoc oppo. pro declaratiõe istius solu. vide q̃ scribit Bar. in. l. in actiõibus. in. ij. co. versi. circa primũ. in fi. 3 j. codẽ. Sed tamen est aduertẽdũ qd̃ ista sol. restringit text. in. d. l. pe. q̃ si fuerit debitor in specie tm. qd̃ ẽ ,p certo diuinare. & nisi velim⁹ dicere, q̃ imò sit necesa se. ita intelligiẽ, q̃ loquit̃ iste tex. de iuramento in litẽ: q̃ cadit nisi in specieb⁹: vt hic est gl. Et de hoc vide alexan. in. l. in actionibus. i. ij. colum. in fi. eo. tit.

✣POMATES.
b ¶ Vino. Et ex hoc inferẽ in practica, q̃ ex quo i frumẽto & similib⁹ quãtitatibus non habeẽ ratio intereſſe extrinseci: sed tãtũ intrinseci: q̃ si cũ essem emphyteuta, & haberem solutere singulis annis. x. saccos frumenti, quos si nõ soluerẽ, caderẽ à 4 iure meo: qd̃ si illos. x. saccos apud te depoſuerim, cũ hoc, vt certa die qua volebã soluere canonem, mihi restituieres. In qua interpellatus resti b tuere noluisti: sic c q̃ eo q̃ propter id 5 soluere nõ potuerim, ceciderim à iure meo. qd̃ tũ nõ teneris ad istud dãnũ resarciẽdum 6 ex quo istud est ĩ tereſſe extrinsecũ de quo in frumento & siſib⁹, iõ non habeẽ rõ: vt hic p Bar. 7

✣POMATES.
c ¶ Intereſſe. Adde qd̃ in mercatore semp habeẽ rõ lucri, vt per Ale. cõ ſi. xij. in. v, co. i. iij. vol. & cõſi. exeq. ĩ vlt. col. in. ij. volu. 2

✣POMATES.
d ¶ Istũ text. vide 3 Fel. c. tuis q̃ſtiõibus. vl. col. de teſt. 4
e ¶ A iudice. Adde tu Lanfranc. in. c. 8 qm̃ cõtra falſam. 9 ver. teſtiũ depoſitiões. & verſi. xv. 10

nũeſtimatio: non aũt ipſi nũmi eſtimãtur per res. ita dicit gl. Certè istud dictũ gl. habet locũ ſolũ in pecunia minuta. sed pecunia groſſa auri, vel argenti bene eſtimãt̃ per minutã. ¶ Quid ergo dicem⁹: ſi eſſent depoſiti floreni: habebit ne locum iſta lex: videtur q̃ non. nã eorũ eſtimatio nõ est certa, imò creſcit. & decreſcit, vt videtis tota die. Dico† q̃ hæc. l. habet locũ in florenis & in groſſis, & in qualibet quãtitate: hoc est in ojbus q̃ in genere ſuo recipiũt funcẽionem, in quibus non cadit affectio: vt. l. ij. in prin. ſ. ſi cer. pe. & ideo nõ est neceſſaria expoſitio glo. hic factæ: sed tex. ſtat proprie, qa certa est eſtimatio nũmorũ, licet poſsit creſcere & decreſcere in nũmis groſsis: tñ qa in eis nõ cadit affectio, non habet locum iſtud iuramentũ quod est affectionis. & ſic gñaliter in oĩ quãtitate intelligit seq. gl. ¶ Cõtra hoc op.ãs. ne quis eũ qui in ius voc. l. pe. ſ. in. eũ. vbi agit̃ ad itereſſe: & ſic ad quãtitatẽ: & tamen iurat̃ in litẽ. So. hic loquitur q̃n quantitas ab initio fuit in obligatione: ibi, quãdo obligatio quantitatis ſucceſsit in locum obligatiõis ſpecie in qua cadebat affectio, vt dicam in. l. in actionibus. j. eo. ¶ Contra hoc opp. quia ſi non cadit affectio: ergo nullo modo preſtaẽ iuramentũ in litẽ. Sed contrarium dicitur in hac. l. ij. rñſo. Sol. in. ij. rñſo nõ loqtur de iuramẽto in litẽ, quod est affectiõis: ſed de eo qd̃ est veritatis, ſecũdùm gl. ¶ Sed cõtra: ergo ex ceptio ſequẽs non est de regula. Sol. glo. ſubaudit in prin. non iurat̃ in litẽ ratione affectionis vel alia rõne tũc bene ſequitur exceptio, niſi &c. Si quis tñ vellet ſuſtinere, q̃ etiã exceptio loquat̃ de iuramento affectiõis: poſſet dicere, qd̃ in vltimo caſu. l. loquat̃, q̃n ,ppter cõtumaciã nõ reſtituẽtis pignora ſunt diſtracta. Nã in illis pignoribus cadebat affectio. gl. tamẽ iſtud nõ patiẽ: nã in litẽ iurat̃ ſolũ pp dolũ nõ reſtituẽtis: ſed circa pignora non fuit dolus cõmiſſus: ergo nõ põt intelligi de iuramẽto affectiõis: loquiẽ ergo de iuramẽto in litẽ, qd̃ est veritatis, vt videbitis in. l. in actionib⁹. ſ. planè. j. e. ¶ Veniamus ad ſe. gl. op. de intereſſe extra rem nõ habeẽ rõ, vt. l. ſi ſterilis ſ. cũ per venditorẽ. de ac, emp. Sol. † & aduerte, hic loqtur in nũmis, in quib⁹ nõ venit intereſſe intra rẽ ideò habeẽ rõ de intereſſe qd̃ est extrarẽ. hic est casus hic: &. l. liber homo. in fi. de ver. ob. cũ ſua gl. & l. ſi pœnã. e. tit. Et ſecũdùm hoc licet. 5 principiũ hui⁹ l. ſit generale ad oẽm quãtitatẽ propter rõnẽ ſuam: nõ ,ppter verba tex. tamẽ hic finis reſtringiẽ ad nũmos tm̃. In aliis eñ quantitatibus, puta in frumẽto, vino⁹, & ſimilib⁹, nõ habeẽ rõ intereſſe extrinseci, vt. l. cõtraria. ¶ Quæro, vtrũ in hoc intereſſe⁶ habeaẽ ratio lucri? Gl. hic vr̃ dicere, †q̃ nõ. tex. videẽ velle cõtrariũ in. l. nõ vtiq̃. ſ. nũc de officio. j. de eo quod cert. lo. quã gl. allegat ,p cõcordanti. & iſta est vera, maximè hodie. per. l. j. C. de ſen. quę ,p eo. ¶ Sed iuxta hoc quæro: vos vidiſtis aliqualẽ dubitationem vtrũ habeaẽ ratio lucri, vel nõ. Quæro: † debebas mihi dare. c. libras tẽpore quo florenus valebat. xl. ſol. nũc florenus valet. l. ſolidos: & ſic tunc habuiſſem ,p cẽtũ lib. l. florenos: nũc non poſſum habere niſi. xl. an dicar perdidiſſe, & dãnũ paſſus eſſe, anverò nõ ac quiſiuiſſe? dubiũ difficile est, nõ examino hic. dixi tibi in. l. Paulus. de ſol. ¶ Vltimò† q̃rò, an in aliis actionibus ſtricti iuris præſtetur illud iuramentũ in litẽ, quod est veritatis? dicit gl. quòd ſic, cõtra doloſos. per hãc. l. & videbitis in. l. in action: bus. ſ. planè j. eo. & ibi plenè dicam.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Pupillus uel eius mater, quòd non admittatur ad iurandũ de affectione in cauſa, quæ per tutorem agitatur.*
2 *Tutor non cogitur præſtare iuramentum affectionis, ſed calumniæ & ueritatis, ſi eam ſcit.*
3 *Periurium anceps ſubire cogitur nemo.*
4 *Tutor eſt quaſi dominus.*
5 *Forma iuramenti affectionis præſtandi per tutorẽ. nu. 6.*
6 *Adoleſcens quando æquiparatur pupillo.*
7 *Adoleſcẽs iurare poteſt in litẽ, & de ueritate interrogari.*
8 *Iuramentum in litem debet à iudice deferri, notarius tamen poteſt deferre iudice mandante.*
9 *Iudicis in arbitrio eſt deferre, uel non deferre iuramentum in litem.*
10 *Iudex taxat quantitatem iuramenti.*
11 *Iudex poſt iuramentum præſtitum poteſt diminuere, & illud non ſequi. & numero. 14.*
12 *Infirmitas quando euitetur & remiſſiuè.*

LEX IIII.

1 VIdeamus. In cauſa, quæ per tutorem † agitatur, pupilli vel mater eius ad iurandum de affectione non admittitẽ: tutor & curator non cogiẽ, ſed volẽs admittiẽ adultus etiã admittitur. h. d. ¶ Opp. de. l. qui iuraſſe. in princi. ſ. ti. j. Sol. ibi loquitur in iuramento, qd̃ deferẽ à pte parti: vnde imputet ſibi, qui pupillo detulit: hìc in iuramẽto: quòd inuita parte deferẽ. Secũdò. opp. mater poteſt eſſe tutrix: ergo põt iurare pro pupillo, vt in aũt. matri & auiæ. C. quando muli. tute. offi. fun. poteſt. Sol. hic loquitur, quãdo mater non est tutrix. Et ratio. dicit gl. quia credimus eas in infinitum iurare, propter amorẽ filiorum. Iſta ratio reprehẽdiẽ per doc. qa ſi eſſet vera, idẽ eſſet quando eſſet tutrix. Præterea, maiorem affectionẽ habet quis ad ſeipſum, quàm mater ad filiũ: ſed pro ſeipſo quis admittitur ad iurãdum: ergo &c. Est ergo rõ: qa iſtud iuramentum defertur tãtum dño litis: ſed mater, qa non est tutrix, nihil habet facere in lite: ergo &c. vt. d. l. vulgo. j. eo. ¶ Tertiò. oppo. & videtur tutorem cogendũ: vt. l. ij. ſ. qd̃ obſeruari. C. de iur. cal. Sol. dicit gl. & no. triplex † est iuramentũ. ſcilicet affectionis: & ad hoc tutor non cagitur, vt hic. Itẽ calumniæ: & istud cogiẽ præſtare tutor, vt. d. ſ. quod obſeruari. Itẽ iuramentum veritatis: & tunc ſi tutor põt ſcire veritatem, æquè ſicut pupillus cogetur preſtare: ar. l. generaliter. ſ. j. C. de iureiur. & . l. properandum. ſ. pe. de iud. ¶ Oppo. & videẽ, q̃ alicnũ compendiũ quis debeat præferre ſuo: vt. l. tutor. da. ſ. nõ est audiendus. j. de admi. tuto. Sol. fateor hoc q̃nq̃: nõ tamen quod per hoc, † q̃s debeat ſubire anceps periurium, vt hic. aia enim &c. vt. C. de ſacro. ſanc. eccl. l. ſancimus. ¶ Opp. q̃ tutor volẽs non admittatur: qa nõ est dñs, vt. l. vulgo. j. eo. Sol. 4 † est quaſi dñs, vt. l. qui fundum. ſ. ſi tutor. j. pro emptore. ¶ Opp. hic dicitur, q̃ tutor hic preſtat iuramẽtum ad vtilitatem pupilli. Contrà, iſtud iuramẽtum est affectiõis, vt. j. ea. l. ſ. iurare. & . l. in actionibus. & vidiſtis not. ſ. l. proxima. sed hic dicit, qd̃ est vtilitatis. quare malè. Sol. fateor quòd est affectionis cõtinentis vtilitatẽ: nã propter affectionem ſimplicẽ ſine vtilitate, non augereẽ cõdẽnatio. Ita intelligiẽ hìc: licet quandoq̃ daẽ actio, q̃ aſs nõ cõpeteret: vt. j. mã. l. cũ ſeruus. facit. j. de bo. lib. l. libertus qui ſoluẽ. 5 do. & ex hoc tex. ſic expoſito, hìc aſſumit† gl. formam iuramenti, qd̃ præſtat tutor. Iurabit eñ pro quãto ſeruus, pupillus, vel adultus nollet carere non pro quãto ipſe tutor vellet pupillũ nõ carere. sed hoc non placet. Cũ enim pupillus affectionem nõ habeat, vt hac. l. in prin. & . l. qui iuraſſe. ſ. ti. 6 j. referendo ſe ad affectionẽ pupilli deieraret. ¶ † Erit ergo hæc forma, q̃ ipſe iurabit, qd̃ ſi ipſe tutor eſſet eius conditiõis, cuius est pupillus, & eſſet in loco pupilli, nollet illa re carere pro tanto. & iuramenti forma colligitur ex tex. l. cõtinuus. j. de ver. ob. ſ. cũ ita. facit. j. de duo. reis. l. nemo est qui neſciat. facit quod no. per doc. C. de ſen. quę pro eo. l. j. in. v. quæſtione 7 pricipali. ¶ Op. & videẽ, q̃ adoleſcẽs † æquareẽ, pupillo vt. l. ſi curatorẽ habens. C. de in inte. reſt. mi. Sol. quidam diſtinguunt hic: aut adoleſcens habebat curatorem, aut non. quòd gl. non placet. nam in iudicio, adoleſcens de neceſsitate debet habere curatorẽ. vt. l. cũ & minores. C. ſi aduer. rẽ iu. & . l. contra pupillum. j. de re iud. ſed licet curatorem debeat habere: tamẽ 8 poteſt † in litem iurare: nam poteſt de veritate interrogari. Ita habes hic. & nota. in. l. ij. ſ. quod obſeruari. C. de jur. calum. in verbo, ſcire poſſunt. Barto.

Deferre. Hoc iuramentum præſtatur iudice deferente, non alio. Et poteſt iudex taxare vſq̃ ad quam quantitatem iuret & ante & pòſt. poteſt etiam ex cauſa iuramentum non ſequi. h. d. ¶ Oppo. & videtur & imò poſsit deferre pars, vt. l. iij. in prin. ſ. tit. j. Sol. aliud in iſto iuramento: aliud in illo, dicit glo. Et ſecundùm hoc, videtur quòd pars deferente, non valeret iuramentum in litem. & ſatis puto verum, rectè intelligendo. Nam pro quanto nollet quis re carere, non est contẽtio: nec de hoc litigatur: meritò ſi pars defert iſtud iuramentum ſimpliciter, nihil refertˌ. ſed ſi in delatione adijceretur, volo condemnari ad illam quantitatem, quam iurauerit: tunc valeret, vt. ſ. ti. j. l. ſi qs cum debitore. Tene mentiſtum tex. d quia† tale iuramentum debet deferri à iudice. e & ſic non ſufficeret ſi deferretur à notario, niſi faceret iudice mandante & præſente: tũc 9 enim iudex videtur facere, vt. l. falſus. ſ. ſed & ſi is. j. de fur. & . l. ſi procuratori præſentis. de ver. ob.

Iurare. Istum. ſ. ſummaui cum ẽce. ¶ † No. q̃ est in arbitrio iudicis 10 deferre vel non deferre iuramentum in litem: licet tamẽ hoc ſit puto, quòd quis poſsit hoc petere, & iudicis officiũ ſuper hoc implorare: vt. ſ. ver. l. ver. ſi tñ. vbi tutores & curatores petũt ſe admitti. facit ad hoc 11 j. l. prox. ¶ † No. ſecũdò, q̃ iudex põt taxare quãtitatẽ iuramẽti. ¶ Tertiò, q̃ etiã † poſt iuramentũ præſtitũ poteſt diminuere, & illud nõ ſequi. 12 ¶ Opp. q̃ nõ poſsit taxare, vt. l. qui reſtituere. ſ. de re ci vend. Sol. non taxatur à. l. vt ibi: ſed à iudice ſic, vt hic. ¶ Opp. q̃ infinitas non euitetur, vt. l. ſi 13 ita. ff. de fideiuſ. Sol. de hoc † plenè dic, vt no. p Cyn. C. de ſent. q̃ præ pro eo. in. l. j. in prima op. & per Dy. in. l. qui bona. ſ. ſi. ſ. de dã. infect. & ibi plenissimè dixi. ¶ Opp. & videẽ q̃ poſtq̃ est iuratũ, debeat omnino ſequi: vt l. nam poſtea. ſ. j. & . l. ſi duo patroni. ſ. idẽ iul. ſ. ti. j. Sol. ibi loquitur in iuramento voluntario & iudiciali: quod poteſt quis non ſequi poſtea reper 14 tis probationibus: vt. ſ. titu. j. l. admonendi. ¶ Oppo. & videtur † q̃ poſt iuramentum

iuramẽtum præſtitum, nõ poſsit taxare, vt in aũt. pe iud. ſ. oportet. poſita. C. de iud. aũt. nouo iure. aliàs incipit, poſt iuſiurandũ. Plures ſolutiones dantur: ſed illa est vera: q̃ ibi loquiẽ de iuramẽto veritatis p quod quis iurat ſe tot expẽſas feciſſe: vnde ſi iudex poſtea taxaret, redargueret eum de periurio, vel faceret ei iniuſtitiã: hìc loquitur de iuramento affectionis. vnde poſt tale iuramentum poteſt taxare. Non enim redarguit eum de periurio: ſed de inordinata affectione.

Ex culpa. Contra eum qui est in culpa, non iuratur in litem. h. d. ¶ Op. de. l. ij. C. eo. Sol. vt in contrario. Bar.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Iuramentum in litem ob latam culpam non fit. Et quid in actione tutelæ? nu. 2. & . 15.*
2 *Iuramentum litem in actione ex empto non præſtatur.*
3 *Iuramentum affectionis in litem ut deferatur, quatuor principaliter attenduntur. primò natura rei petitæ, natura actionis, dolus aduerſarij. nu. 22. & habilitas perſonæ. nu. 17.*
4 *Iuramentum affectionis in litem, quando habeat locũ in actionibus bonæfidei?*
5 *In actione ex empto an iuretur in litem.*
6 *Iuramentum affectionis in litem quòd habeat locum in actione in rem, & actiõe ad exhibendum. Et quid in actione hypothecaria & in aliis in rem, quæ nõ dantur ratione pleni dominij an iuratur in litem? nu. 7. & quid in actionibus arbitrarijs quando habeat locum iuramentum in litem affectionis. nu. 8.*
9 *Actio arbitraria dicitur propter multa, in quibus uertitur iudicis arbitriũ. & nu. 11.*
10 *Actio queuis in qua res non reſtituitur ad mandatum ſeu præceptum iudicis, dicitur arbitraria.*
14 *Dolus in quo debeat eſſe commiſſus, ad hoc, ut deueniatur ad hoc iuramentum. & quando?*
15 *Non parere iudici circa reſtitutionem rei, uel facere quo minus pareri poſsit, idem est in hac materia.*
16 *Actione bonæ fidei tota, quando dolus ceſſat in nõ parendo iudici, quia fortè res uẽdita extat, iuratur in litem: ſecus in actionibus arbitrarijs.*
18 *Iuramentum in litem affectionis, quòd in actionibus arbitrarijs præſtatur poſt ſentẽtiam: in bonæ fidei poſt litis conteſtationem. & nu. 20.*
19 *Actionibus in arbitrarijs ſeruntur duæ ſententiæ.*
21 *Iurari in litem ob defuncti dolum aduerſus hæredem, quando contingat? & num. 25.*
22 *Iuramentum in litem ueritatis, quando præſtari poſsit, & quando locum habeat.*
23 *Iurari in litem, ob fardellum depoſitum, non reſtitutum: aut reſtitutum, ſed reſignatum. Et in hoc ueritatis iuramento taxat iudex, prius, quàm iuretur. nu. 24.*
26 *Appellari an poſsit ab iſto iuramento in litem, uel eius delatione?*

LEX V.

In actionibus. In actionibus in rem arbitrarijs & bonæ fidei, iuratur in litem ſecundùm taxationem iudicis ob dolum tantùm: in aliis autem actionibus ſtricti iuris, nõ iuratur in litem: niſi quãdo alia vera eſtimatio probari nõ poteſt. h. d. cum. l. ſeq. Diuide in duas. Primò. loquitur de iuramẽto in litẽ, quod est affectionis. Secũdò. de iuramẽto in litem qd̃ est veritatis. Secũda ibi, in verſi. planè. Itẽ. prima ſubdiuiditur: qa primò ponit in quibus actiõibus iuraẽ. Secũdò, qd̃ ſit officiũ iudicis in delatione iuramẽti. Tertiò, qd̃ ſit eius officiũ poſtq̃ est iuratum. Quartò. ob quã cãm deferaẽ. ſecunda ibi, ſed iudex. Tertiq̃ ibi, itẽ & ſi. Quarta ibi, ſed in his. ¶ Primò opp. q̃ nõ debeat vocari actio in rẽ, ſed petitio: vt. j. de ac. c ob. l. actio in perſonam. Solu. hìc loquiẽ impropriè. ¶ Sed quæro, qd in aliis actionibus in rẽ: vt hypothecaria, publiciana, & ſi. gl. dicit idem: quod examinabo vobis. j. ¶ Secũdò q̃ro, vtrũ in actiõe exempto iuretur in litẽ gl. dicit, q̃ ſic. hæc fuit opi. Hugonis. & not. ſumma huius ti. C. eo. Sed certè ibi not. contrarium: quid iuris ſit. j. dicã. ¶ Venio ad ſecundam & tertiam particulam: & illam examino, vt dixi. ſ. l. proxima. ſ. pe. ¶ Venio ad 2 ver. ſed in his. & oppo. † q̃ ob latam culpam debet in litẽ iurari: quia dolo comparatur, vt. l. q̃ª nerua. j. depo. & . l. j. ſ. j. ſ. ſi mẽ. fal. mo. di. Sol. quidã hoc fatentur gl. tenet contrariũ, & dicit: q̃ hìc est vnus de casibus, in quib⁹ lata culpa dolo nõ æquiparatur: & bene dicit. & ponit etiã alios casus, in quibus lata culpa dolo non æquiparaẽ, quã vide: qa est not. Plenius q̃ alibi examinabo in. l. quòd nerua. j. depo. tangit glo. in. l. ſi mora. ſol. ma. & ibi dixi: & . j. ſi quis teſtamen. liber eſſe iu. fue. l. j. ſ. j. & ibi plenissimè dixi. vi- a de gl. & eam no. ª ſuper verbo, culpã. & ibi cõparatur: ergo &c. ¶ Oppo. qd̃ etiam propter culpã iuraẽ in litem: vt. C. eo. l. is q. & . l. alio. Sol. ſpecia- 2 le est † in actione tutelę, in qua contra tutorem iuratur in litẽ. ob latã culpã & leuẽ: cõtra hæredẽ verò eius, ob dolũ & latã culpã: vt in. ll. contrarijs. In aliis actionibus ſecus: vt hìc. ¶ Venio ad ver. planè. & anteq̃ intrẽ in contrarijs gloſſ. Primò quæro, cui aduerſetur hæc dictio planè? dicunt quidam ad principium. l. vbi videtur iurari in litem in actionib⁹ bonæ fidei & in arbitrarijs: hìc verò loquitur in ſtricti iuris actionibus: quaſi dicat, actiones arbitrariæ non ſunt ſtricti iuris. Hoc non placet gloſſ. hìc, & inſti. d e acti. ſ. præterea. Nam cum arbitrariæ non ponanẽ in. ſ. actionum. inſt. de acti. conſtat q̃ non ſunt bonæ fidei: vnde alij dicunt, quòd aduerſatur ad principium. Lege alio modo. Dictũ est in actionibus arbitrarijs quę ſunt ſtricti iuris, & in actionibus bonæ fidei iurari in litem: hìc loquitur de actionibus

a ¶ Et eam no. Adde Bal. hìc. Sa. in. l. j. C. depo. p Bar. in. l. ij. C. de prob. in. l. ij. C. de noxa. per. An. de bu. & Imo. in. c. ij. de teſt. Limita tñ, vt per Barto. cõſ. mihi. cl. inc. Cũ ,p dicta examinarẽ. qd̃ vide ad materiã etiã. l. ,pcedẽtis.

b ✣POMATES. ¶ In litẽ Hoc tñ intellige interuenientie cõnẽptu iudicis: alioq̃ ei ſuccederet obligatio ad intereſſe. l. ſtipulatiões non diuidun tur. verſi celſus. j. de ver. obli.

✣POMATES.
¶ Nũmis. Cogita hìc. quia neſcio quo ſpũ Barto. in iſto ſuo ſecũdo re quiſito ſeparet actiões in rẽ ab arbitrarijs: cũ ĩ actio nib⁹ in rẽ, nũquã deferaẽ iſtud iuramentũ in litẽ: niſi arbitrariæ efficiãtur. l. qui reſtituere. ſ. de rei vẽd. & ſ. præterea. inſt. de act. Niſi velles dicere, qd̃ hoc gẽra commodioris dictrinæ, vt & Iurisc õſulẽ⁹ hic in prĩ. quem ipſe ſequiẽ. Sed credo q̃ hoc facit, qa etiã in arbitrarijs iuris deferẽ iſtud iuramẽtum interueniẽte iudicis contẽptu. ita vr̃ velle Iac. in ſ. præterea. inſtit. de actio.

✣POMATES.
¶ Regulam. Adde Io. Andr. in add. ad Specul. in tit. de iureiurã. ſ. j. addi. mag. in verſ. eſt etiã ſciendum. Io. fabr. inſtit. de act. in. ſ. præterea quaſdã. & Imolã. l. neſennius. ſ. ſundum. de re iudica.

4 gulariter. Primò dixi, q̃ habet † locũ in actiõib⁹ bonæ ſidei. hoc intellige in directis: ſecª in cõtrarijs, vt l. ei apud quẽ. j. depoſi. & ibi rõ appet. Itẽ, hoc habet locũ in dubitanter, q̃n p actionem bonęfidei petiẽ q̃ reſtituatur illud, qd̃ à me ad te peruenit: vt. l. ij. ſ. in c e in hac. j. commo. & . l. j. ſ. in depoſiti. j. depoſi. & . l. ſi cui. ſ. j. j. loc. Idem ſi peto reſtitui tanc̃ pertinẽs ad me: vt in petitione hæreditatis: vt. l. ſed & ſi lege. ſ. hæc verba. de pe. hære. & . l. ſi poſſeſſori. ſ. ſi. eo. tit. Sed ſi peto aliquã rẽ, tanc̃ mihi debitã: vt actiõe ex 5 empto † tunc est dubiũ. Nam quidã dicunt, q̃ in illa actione nõ iuraẽ in litẽ: ſed liberaẽ qs præſtando veritatem intereſſe: vt. l. j. in prin. c. de act. emp. Et iſtã opi. tenet Azo in ſumma. Hugo tenet cõtrarium, cuius opi. vr̃ gl. hìc inhęrere. Veritas est, q̃ diſtinguamus aut quis habet facultatẽ rei tradendæ. ita q̃ ad id poterat præcisè cogi: & tunc poſsit iurari in litem. quia committit dolũ in non tradendo: & natura actionis hoc patitur: quia bonæ fidei. ita loquiẽ opi. gl. hìc po ſita. Si verò nõ habet facultatẽ rei tradendæ, tunc liberatur præſtando verũ intereſſe: nec dr̃ dolum cõ d beratur præſtando verũ intereſſe: nec dr̃ dolum cõmittere. ita loquitur opi. Azo. d ¶ Secundò. habet lo 6 cum in actiõe in rem † & ad exhibendũ: vt dicit hìc 7 tex. ¶ Quæro, vtrũ habeat † locum in hypothecaria & in aliis in rem, quæ non daneẽ rõne, pleni dñij? Rñ. ſic in omnibus, vt. j. de pig. l. ſi fundus. ſ. in vendicatione. & inſtitu. de act. ſ. præterea. & iſtas. ll. allegat gl. in. l. harũ. in fi. ſ. ſi ſer. ven. & . l. cũ qui. ſ. in publi- e 8 cana. ſ. de pub. ¶ † Tertiò habet locum in arbitra- 9 rijs. & hìc est aduertendũ. Nam arbitraria † actio dr̃ propter multa, in quibus vertiẽ iudicis arbitrium: vt inſti. de act. ſ. præterea. hìc aũt hoc ſolum est aduertendũ, in quibus vertaẽ arbitrium iudicis, vt deferat iſtud iuramentum in litem. quod est affectiõis. Ad qd̃ dico q̃ tex. in. d. ſ. præterea. ponit exemplũ in actione de dolo, qd̃ met. cau. & ſi. quę ſunt ſimiles. e ¶ Ego do vnã regulãe, q̃ oĩs actio in qua res non re 10 ſtituiẽ ad mandatum iudicis † ſeu ſcd'm ꝑceptum iu

a ✣POMATES. ¶Dicam. An autem istud iuramentum ex temeritate deferatur, vide per Abb. in.c. quoniam frequenter. §. in aliqs. in. ij. col. extra vt lit. non contest.

b ✣POMATES. ¶Arbitrio. an aũt ista differentia, quam fecit Bart. hîc inter actiões bonæ fidei & stricti iuris atbitrarias procedat, vide alex. hîc.

c ¶Vt dixi. Adde secũdum Ful. qđ Bart. in actiõibus bonæ fidei non vi dẽ bã dicere: qa tex. i. d. l. si posses for. loquit, quando reus dolo fecit quo minus possit restituere: qa dũ erat in mala fide, vendidit alteri. vñ nil mirum si iurat in litẽ contra ipsum: quia paria sunt committere dolum in non parẽdo indici, vel faciendo quo minꝰ pareri possit, vt etiam ipse Bart. fatetur. & hoc sequitur Alex.

✣POMATES.

d ¶Quartò. & circa hoc no. q istud iuramentũ nunq̃ defertur fisco, vt est glo. vt. §. etiam in rubr. scripsi. & in. l. quoties. C. de exac. trib. li. x. de qua vide Io. Fab. a in. §. præterea. in. sti. de act. & Ioã. de Pla. & Bal. in. d. l. quoties. & Alex. in. l. pe. §. in eum. s. ne quis eum qui. vltra autem ista quatuor requisita, adde q etiam requirit vt intentetur actio, non autem officium iudicis. & circa hoc vide quę ego scripsi. in. l. fi prius. ad Bar. in. ij. q. ff. de noui ope. nunci. Sextò. vltra p̃dicta regritur, quòd agatur ad tale quid, ad qđ quis prę̃standum prę̃cisè cogatur, vt dicit hîc gl. iij. circa prin. & Bar. in. d. l. ij. circa medium. Septimò. requiritur qđ quis ex proprio dolo vel contumacia conueniatur, vt text. in. l. j. ff. quando ex fact. tuto. Vnde stante statuto, qđ si factum fuerit delictum in territorio alicuius ville: quod villa teneatur emẽdare delictum. Pone, quòd quis sit derobatus, & non probet se derobatum: an stabitur iuramento? certè non: quia villa non ex proprio, sed alieno dolo, & delicto conuenitur. Ita dicat Bar. in. l. ne quid. ij. col. ff. de incen. ruin. naufr. & ponit Bald. in cap. primo. §. conuenticulas. de pace iura. fir. Cano. in. c. fi. quod metus causa. Hoc tamen limita, nisi ea persona fungeretur cum eo, qui dolum commisit, aut qui fuit contumax, vt. infra dicam. Octauò requiritur, quòd is contra quem iuramentum defertur non habeat causam ab agente l. si donatę. in prin. infra de dona. inter virum & vxo. Nonò requiritur, q agens non habeat rem quam petit venalem, vt est glo. in. l. j. in verbo contraria. C. eod. de qua Roma. in singul. quod incipit, lege qui restituere. & facit: quia qui rẽ venalem exposuit, videtur non habere affectionem ad illam. Facit text. in. l. j. supra de rerum permut. & l. non enim. iuncta glosſ. & ibi Bartol. infrà rerum amo. Reliqua autem vide hîc per Paul. de castr.

e ✣POMATES. ¶Si verò. An autem ista doctrina Bartol. sit vera vide per Alexand. Salice. Roma. & Iason. hîc, qui in aliquibus Bartolũ impugnant.

f ✣POMATES. ¶De isto. Vide Alexandr. consilio. xviij. colum. fin. volumi. j. & consili. cxcvj. colum. fin. volum. ij. & in. l. ij. colum. j. s. tit. proximo.

g ✣POMATES. ¶Omnes dolosos. Ex doctrina Bartol. hîc, glosſ. & docto. communiter, habes notare, quòd licet regulariter damna, æstimatio, & interesse debeãt probari p testes, vel instrumenta: & sic p veras ꝓbationes: quod tamen concurrentibus dolo aduersarij, & probandi difficultate, poterunt iuramento probari, & hæc etiam tenent canoni. cap. si. quod metus cau. Bal. in. l. prima. vltima charta. C. de sentẽ. quæ pro eo qđ. Et facit gl. in. l. semper. §. in hoc interdicto. hîc allega. & quod voluit Bal. & Alexan. in. l. qui accusare. C. de edẽdo. quòd probato dolo noterij damnum probatur per iuramentum partis. Ista tamen non habent locum in criminalibus, vt vult Barto. in. l. fi. j. eod. non etiam habent locum, quando quis conueniretur ex dolo alieno: vt per Bartolũ. in. l. j. infra quando ex

12 ¶†Tertiò. debet concurrere: vt deueniaꝫ ad iuramentum in litẽ qđ est affectiõis. s. vt dolus aduersarij intercedat: vt. §. l. ij. &. §. l. ꝓxima. in fi. & i hac
13 l. ver. sed in his. Fallit †in actione tutelę, in qua iuraꝫ propter culpã: vt. §. di-
14 xi. ¶Sed hîc est aduertendũ, qñ† & in quo debeat esse commissus dolus, ad hoc vt perueniaꝫ ad hoc iuramentũ: Rñ. aut loquimur in actionibus stricti iuris arbitrarijs tantùm: & tunc, aut dolus fuit cõmissus tantũ ab initio contractæ obligationis, & ex postfacto, nõ parendo iudici circa rei restitutionem: & non est dubiũ, qđ† potest iurari in litem. Aut committit dolus in non parendo iudici vel faciendo, quo minus pareri posit: & idem: quia iuratur in litem, vt. l. qui restituere. in fi. §. dẽ rei vend. & inst. de act. §. præterea. Aut dolus fuit cõmissus ab initio: non tñ committit in non parendo iudici, vel faciendo: & tunc nõ põt iurari in litẽ: siue res extat fortè vẽdita, siue dolo malo, siue est perempta: vt. l. arbitrio, in princi. &. §. j. & qđ ibi no. §. de dolo. Ratio est: qa illud ꝓpter qđ daꝫ iudici arbitriũ in istis actionibus est: qa dolosæ eius sententiæ nõ paretur. sed hîc cessat iste dolus: ergo cessabit officiũ iudicis, seu arbitrium: vt. d. l. arbitrio. b ¶Si verò loquimur in actione bonæ fidei: tũc si ponimus ab initio dolum esse cõmissum
15 & etiã † in nõ parẽdo iudici circa restitutionẽ, seu etiã in faciendo, quo minus pareri posit, qđ pro eodẽ accipe in tota ista materia: tunc sine dubio potest iurari in litẽ. l. fi cui. §. j. locati. & l. sed & si lege. §. hæc verba. de peti. hær. & l. j. §. in depositi. j. depositi. l. ij. §. in hac. j. cõmo. Sed si ponamus dolum solũ esse cõmissum ab initio, vt in malæ fidei possessore hæreditatis: sed dolum cessare in nõ parendo iudici: qa forte res est mortua: tunc nõ iuratur in litẽ, vt. l. si possessor. §. fi. §. de pet. hær. & in his omnibus est idẽ in actionibus stricti iuris, quod in actione bonæ fidei, vt videtis quantum
16 ad hoc. sed si ponerem⁹ dolum cessare in non parendo iudici, fortè quia res est vẽdita & extat: tũc in istis actionibus bonę fidei iurareꝫ in litem: vt d. l. si possessor. §. fi. & in hoc differunt ab arbitrarijs quę sunt stricti iuris:
c qa in hoc casu non iurarẽtur, vt dixi. ᶜRatio: qa in actionibus bonæ fidei, datur iudici arbitriũ, in eo, qđ æquum est ex natura actiõis, vt in. §. bonę fidei. instit. de act. & §. actionũ. sed si res extat: æquũ est quòd reus q ab initio fuit in dolo, cuius facto actor perdit rem suam, puniatur secũdùm estimationẽ actoris. Ista ãt æquitas cessat re perẽpta: quia etiã perꝑisset penes
17 actorem: & ideo tũc nõ deueniꝫ ad iuramentum in litem. ¶†Quartò d &
d vltimò req̃ritur qđ concurrat habilitas personę iurantis. s. quòd sit dñs litis, vel quasi dñs: & qđ† sit pubes: vt. ꝑ. eo. l. vulgo. &. §. eo. l. videam⁹. in prĩ. &. §. j. & hs quatuor cõcurrentibꝰ potest iudex deferre iuramentum in litẽ, prę̃missa taxatione, vel nõ, vt hîc: &. §. l. proxi. §. deferre. ¶Mõ quæro
18 †circa istud iuramentũ, qñ debeat deferri: Respon. dicit Gul. post litis contest. sicut cęterę probationes fiũt post lit. conte. Tu dic clarius, in actionibus arbitrarijs, & in rẽ, præstaꝫ semp post sentẽtiam: qa tũc arbitrarię sunt quãdo contempsit pars parere iudici: vt. l. qui restituere. in fi. &. l. arbitrio.
19 m prin. &. §. j. de dolo. & ideò† dicunt glo. in arbitrarijs duas ferri sententi-
20 as: vt. l. si cũ exceptione. §. hæc autem actio. s. qđ† me. cau. In actiõibus †verò bonę fidei, fateor, qđ† præstaꝫ post litis cõtest. qa ante omnia debet præcedere, quòd probetur dolus nõ restituẽtis: vt hæc. l. &. §. eo. l. j. Sed illa probatio fit post litem conte. ergo & iuramentũ hoc præstabitur ante sñiam: qa in actionibus bonæ fidei, vna sñia tantũ debet ferri: vt no. in. l. j. in prin.
21 de act. emp. j. ¶Secũdò q̃ro, vtrũ† ob dolũ defuncti, iuretur in litem contra hæredẽ? Rñ. si quidẽ reus decessit ante litem cõtesta. nõ iuraꝫ contra hæredẽ: vt. C. eo. l. ij. &. iij. & quasi per totum: si verò decessit post li. contesta. tũc, aut loquimur in actiõibus bonæ fidei, aut in actiõibꝰ stricti iuris
Si in bonæ fidei: tunc si qdẽ ille dolus, vel illa culpa in casu quo iuraꝫ propter culpam, fuit cõmissus ante lit. cõte. iurabit cõtra hæredẽ, vt. l. pe. C. c.
vt puta, si reus hoiem debitũ ante litis contest. occidit. ad quod facit. l. arlẽ
trio. §. j. cũ glo. ibi posita. Si verò ponas dolum esse commissum post litis
contest. tunc ex eo nõ iuraretur in litẽ cõtra hęredẽ. ar. l. eius qui delatorẽ.
c j. de iur. fis. Si verò† loquimur in actionibus stricti iuris arbitrarijs: tũc reo defuncto ante sentẽtiam, nõ videtur qđ† posit iurari ex eius dolo contra hęredem. Ratio: quia nõ est cõmissus dolus, qui dat iudici arbitrium in deferendo istud iuramentũ, cũ cõmittatur solùm in nõ parendo iudici: vel faciendo quo minus pareri posit: vt dictum est. ¶Veniõ ad secũdum iuramentum in litẽ, quod est veritatis, & nõ affectiõis: & in hoc examinabitur intellectus istius ver. planè. Dicebat em̃ G uar. qđ† hîc loqmur de iuramẽto affectionis: & ideo est speciale in homine mortuo: secus esset in alijs speciebus. Assignat rationẽ, quã dic vt in glo. q homo mortuus non est ad ali
quem vsum, secus in alijs speciebus. Ista lect. est falsa. Primò in eo, qđ† dicit, q est speciale in homine mortuo: malè dicit: qa text. in fin. loquitur generaliter de re, quę non extat: & rei appellatio generalis est, vt. l. j. in fi. §. si certum pe. Item, quia si poneremus bouem esse combustum: ita esset ad nullum vsum, sicuti homo mortuus. Item. dicit gl. malè in eo, q intelligit quòd hîc loquatur de iuramento affectiõis. Nam specie debita perempta ante sententiam absq̃ dolo adꝺ̃bito in peremptione: cessat arbitrium iudicis: vt. d. l. arbitrio. §. j. sed hîc est huiusmodi: ergo &c. Teneamus ergo lectu. Azo. quòd hîc loquitur de iuramento in litem, quod est† veritatis. & eodem modo intelligunt. l. cum furti. j. eo qđ† an sit verũ, ibi dicam. & eodem modo intelligunt. l. si quando. C. vnde vi. quod est verũ, vt ibi patet. & ex-
f tra qđ† me. cã. c. fi. ¶De isto† ergo iuramẽto ĩ litẽ, quod est veritatis† videa
22 mus quãdo præstari possit, & qñ locũ habeat. Et gl. in. l. nũmis. in fi. vl. gl.
g tenet indistinctè, quod habeat locũ contra omnes dolosos. ᵍIdem videtur not. in

no. in. l. j. C. de sent. quæ pro eo qđ† iterest. in fi. qõ: & videt tex. in. l. semp.
§. in hoc interdicto. qđ† vi aut clam. hîc verò gl. dicit melius, & clarius, qđ†
ad hoc vt istud iuramentũ possit deferri: duo requirunt. s. dolus rei, & difficultas probationis. In eo qđ† dicit dolus rei, non curo vtrũ sit commissus à principio obligationis cõtractę, vel ex postfacto: qa fiunt in mora restituẽdi: vt. d. l. nummis. in fi. s. eod. & hoc in eo, quòd dicit, post moram. Itẽ nõ requiriꝫ dolus in parẽdo iudici, sicut. s. dixi in alio iuramento: vt hîc patet & in. d. l. si qñ. C. vnde vi. & extra qđ† met. cau. c. fi. &. d. l. nũmis. in fi. qđ† aũt dicit, difficultas probationis, verũ dicit: qa probatur in hoc tex. & in. l. seq. & l. si qñ. C. vnde vi. Intelligo autem difficultatẽ probationis, vbicũq̃ res, quę petunt̃ non possunt ad oculũ demõstrari: qa non extant: vt hîc in
23 fi. vel qa nõ apparent: qđ† est idem: vt. l. cùm res. §. pe. ff. de le. j. &. d. l. num
mis. in fi. &. d. l. si qñ. qđ† est mẽti tenendũ. ¶Et ex hoc dicit Inno. †quòd
si ego deposui apud te fardellum, vel cistam, vel capsam, signatã & sigilla
a tã,ª & tu nõ restituis: vel restituis non signatam, vel sigillatam: & sic arguit
dolus tuus in non restituendo, vel diffsigillãdo, qđ† habitur iuramẽto acto
ris contra te, de rebus, quę dicebanꝫ intus esse. ita notat ipse in. d. c. fi. extra
24 qđ† met. cau. ¶†Quæro, an quando tale iuramentũ deferꝫ, iudex posit taxare: sicut dixi. s. de iuramẽto affectiõis? Rñ. quòd taxare potest antèquã iuretur, vt. d. c. fi. extra quod met. causa. &. d. l. si qñ. postquã verò iuratum est, taxare non põt: qa redargueretur periurium partis: vt in aut. de iudi. §.
25 oportet, posita. C. de iudic. aut. nouo iure. dixi. s. in. l. ꝓxi. §. iurare. ¶†Quę
ro, an ob dolum desimẽti, deferatur istud iuramentum contra hæredem?
Rñ. vt. s. dixi. Aut dolus propter quem deuenitur ad istud iuramentum fu
26 it cõmissus ante litis contesta. aut nõ. ¶Quæro an ab†isto iuramento, vel
eius delatione posit appellari? Rñ. ista quęstio pendet ex eo qđ† habuisti
no. in. l. sed & si possessori. §. j. §. ti. j. & in. l. nã postea. §. fi. eo. tí Si em̃ dici-
mus, quòd ex iuramento necessario oriaꝫ actio: statim sequit quòd possit
appellari: qa non est tutũ aduersario expectare sententiã. ¶Quid enim, si
nunq̃ ferat, & ageretur ex illo iuramento: vel peteretur executio? certè nõ
esset cõsultum parti: ergo posset appellare: vt. l. ante sententię tẽpus. quo-
tũ appel. nõ reci. facit. l. ait prętor. §. pmittit. s. de mino. Sed si dicamus nõ
oriri actionem, vt ego tenui vobis: tunc non posset appellari propter rõnẽ
cõem iuris nostri: vt. l. pe. C. quo. appel. non reci. &. l. ij. C. de Epist. audiẽ. &
videt casus in. l. generaliter. §. siue aũt illatũ. C. de iureiurã. licet sit ar. cõtra,
s. de mino. l. intra vtile. dic, vt ibi. ad qđ† facit quod no. per Innocẽ. in. c. fin.
extra quod met. cau. Sumus expediti de hac difficili materia, quę à nemine tractatur, & nunquam intellexi, nisi modò. Bartolus.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Actio ex testamento, quòd non semper habeat naturam actionis bonæ fidei.*

LEX VI.

1 ALias. Intellectus huius. l. patet ex prędictis: quia si nõ prę
cessisset mora, vel pręcessisset, & res extaret: ita qđ†
nõ esset difficilis ꝓbatio, nõ deueniretur ad hoc iuramentum.
¶Vltimò no. † ex hac. l. q licet actio ex testamẽto habeat in-
star actionis bonę fidei, vt. l. in minorũ. C. in q. cau. in inte. resti. non est ne-
cess. non tamen hoc est verum semper: vt hîc * vides. Ianc legem annectit &
admiscet superiori: dum dicit, hoc incogitans enim iudex &c. * & actio-
num stricti iuris naturam sequitur, quantum ad iuramentum in litem non
bonę fidei. Bartolus.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Dominis litus iurat in litem, non alius.*
2 *Principalis, qui per procuratorem litem contestatus fuit, potest in litem iurare.*
3 *Procurator & coniuncta persona non admittuntur ad iurandum in litem.*

LEX VII.

1 VIgo. Dñs lit†is debet in litem iurare, nõ alius. h. d. hoc
2 intellige, vt vidisti in. l. videamus. in princ. s. eod.
Itẽ licet hîc dicat, † q ille q cõtestatus est litem suo noĩe, debeat
iurare, non alius: tñ puto, q si qs litigauerit per ꝓcuratorẽ, tu-
torem, vel curatorẽ, licet ipse nõ sit litẽ cõtestatus, sed alius suo nomine, ad
mittiꝫ ad iurandũ: vt. d. l. videamus. ver. fi. adolescens. Solu. hîc intendit ex-
3 cludere procuratorem † & cõiunctam personam, & similes, qui non admit
tuntur ad iuraꝺ̃dum in litem. Bartolus.

LEX VIII.

SItutor. In actione tutelę, quia est bonę fidei, iuratur in litẽ
hoc dicit. Bartolus.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iurans rem ualere centum, non est periurus, si res ualeat plus.*
2 *Hæc lex an intelligatur de iuramento in litem affectionis, an uerò ueritatis?*
3 *Iuramento si adiciatur pluris ue, an uitietur?*
4 *Testes qui super æstimatione rei dicit, quòd ualet centum, si post publicationem fiat capitulum, quòd ualeat centum quinquaginta, quòd poterunt adhuc examinari.*
5 *Testis super possessione deponẽs dixit, uidi Titium possidere decem annis & plus, quòd talis adiectio nil operetur.*

LEX IX.

b GVm furti. ᵇQui iurat† rem valere centũ, quæ valet
1 plus, nõ est periurus: licet non dicat, &
2 plus. h. d. ¶Quæro, † de quo iuramẽto hîc loquaꝫ? dicunt quidã de iuramẽto in litem, quod est affectionis: licet hîc agatur actione stricti iuris: vt furti, vel condictione furtiua. & intelligit in homine fac. tuto. neq̃ etiam in actionibus bonę fidei, vt hîc per Ale. in. v. colũ. Pau. consi. cix. vol. ij. in fi.

a ¶Sigillatam. adde etiã post Alex. qđ† Pet. de anch. cõsi. cclxxxviij. incipi. Ex facti narratione dicit, quòd stabitur iuramẽto, cõsyderata qualitate personæ deponẽtis, & cõditione depositarij, & hoc dicit determinando. q. de duobus cohęredibus, quorũ vnus subtraxerat clãues, & aperuerat scriniũ desimẽti: alter aũt asserebat ibi esse magnam quantitatẽ argẽti: ille verò q apuit, dicebat nihil inuenisse. Pet. de anc. dicit ibi, q hęc q̃stio similiseſt prędictę. de qua in. d. c. fin.

✣POMATES.

b ¶Cum furti. Iste tex. facit, quòd si duo testes sunt, quorũ vnꝰ dicat aliquam summam alius verò dicat vltra. qđ† nõ sunt cõtrarij. de quo vide alex. cõsil. ccxix. col. j. vol. ij. & remissiuè p eũ i. l. q quartã. j. de leg. j. de duobus testibꝰ vno plus altero referẽtibꝰ. vide Are. ti. cõsi. xxxvj. co. ij. Laſ. in. l. cũ antiq tas. col. iij. de test. Are. in simili. cõ. lx. col. ij. Iaſo. l. ij. col. pen. C. de bono. posseſ. Alex. consi. xxix. co. fi. vo. ij. & cõſ. xlvij. col. ij. vol. ij. & vide additio. ad Panor. c. licet ex quadã. de test. col. pe. in addi. inci. ante stes. & vide Imo. & feli. i. c. cũ tu. co. v. in ver. secundo no. de testi. & Signo. cõſ. ccxl. iiij. col. vij.

✣POMATES.

c ¶Quæro qđ. Vide Alex. con. lx. iiij. co. iiij. vo. ij. & in materia, vide p Alexã. in. d. l. qui quartam. de leg. j.

✣POMATES.

¶Per hanc. Limita. vt per Geor. natam in repetit. cle. sæpe. in. v. col. in fi. prin. de ver. sig. Alexã. consi. cviij. ibi. iij. vo. ij. Imo. cõſ. lxxxiij. in fin & consi. cv. in fi. Car. cõſ. cvij. Are. cõsi. ciij. col. ij. & Soci. cõſ. cxvij. col. iiij. vbi loquitur in dictiõe, aliquantulum.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iuramentum in litem ex cã retractatur, & ex quæ? nu. 3.*
2 *Iurare in litem, an quis necessario cogatur?*
4 *Æstimatio rerum furatarum in criminalibus, quòd nõ probetur iuramento.*
5 *Iuramentum quòd in ciuilibus facit plenam probationem: in criminalibus facit semiplenam.*

LEX XI.

1 DEperiurio. Iuramentum in li
tem† non retractatur nisi ex causa. hoc. d. dicit hîc, q ex ne
cessitate quis iurat in litẽ: quæro, vtrum d
2 hoc† sit verũ? gl. dicit q sic. Nõ em̃ potest tale iusiurandum referri: habet ergo necessitatẽ vel iurare, vel à lite discedere. Ego dico, q̃ qs ñ habet necesse iurare, vel à lite discedere. Posset em̃ aliqs dicere, volo ꝓbare p testes. hoc ꝓbatur in. l. semper. §. in hoc inter dicto, quòd vi aut clam. cũ glo. in verbo. iudicis. Cũ em̃ hoc iuramentũ sit inductũ in fauorẽ eius cui defertur, põt illi renũtiare: secus in iuramẽto iudiciali. In eo em̃ habet necesse iurare, vel referre, nisi recuset ex causa: vt. l. manifestè. s. tit. j. vertit em̃ in illo etiam fauor deferentis: qui litigare nõ vult. Nec obstat text. qui hîc dicit de necessitate: qa debet intelligi, quòd hoc iuramentũ est introductum ex necessitate: hoc est propter necessitatẽ, & difficultatẽ ꝓbationis: vt in. l. in actionibus. in fi. s. eo. Vel dic, qđ† quandoq̃
d cum cã quæ iter œconomũ. eo. tit. ¶Per hãc d. l. põt
5 determinari q ô† de teste, q dixit, vidi eũ possidere. x. annis & plus. quã tãgit gl. in. l. ab hostibus. §. sed qđ† simpliciter. s. ex qb. cau. ma. & p Gul. in. l. & si post tres. s. si qs cau. qđ† talis adiectio nil operatur: qa qñ aliquis interrogaꝫ, vt aliqd reddat certũ: ista adiectio & plus, tãquã incerta, nil operaꝫ: vt hîc. In alijs verò dispositionibꝰ, posset aliqd operari: vt. d. l. & si post tres. & de verb. signi. l. hęc adiectio. & l. cũ filiꝰ. §. pater. ff. de le. ij. Bartolus.

LEX X.

INinstrumentis. Cõtra nõ exhibẽtẽ
instrumenta: iuratur in litem. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iuramentum in litem ex cã retractatur, & ex quæ? nu. 3.*
2 *Iurare in litem, an quis necessario cogatur?*
4 *Æstimatio rerum furatarum in criminalibus, quòd nõ probetur iuramento.*
5 *Iuramentum quòd in ciuilibus facit plenam probationem: in criminalibus facit semiplenam.*

LEX XI.

1 DEperiurio. Iuramentum in li
tem† non retractatur nisi ex causa. hoc. d. dicit hîc, q ex ne
cessitate quis iurat in litẽ: quæro, vtrum d
2 hoc† sit verũ? gl. dicit q sic. Nõ em̃ potest tale iusiurandum referri: habet ergo necessitatẽ vel iurare, vel à lite discedere. Ego dico, q̃ qs ñ habet necesse iurare, vel à lite discedere. Posset em̃ aliqs dicere, volo ꝓbare p testes. hoc ꝓbatur in. l. semper. §. in hoc inter dicto, quòd vi aut clam. cũ glo. in verbo. iudicis. Cũ em̃ hoc iuramentũ sit inductũ in fauorẽ eius cui defertur, põt illi renũtiare: secus in iuramẽto iudiciali. In eo em̃ habet necesse iurare, vel referre, nisi recuset ex causa: vt. l. manifestè. s. tit. j. vertit em̃ in illo etiam fauor deferentis: qui litigare nõ vult. Nec obstat text. qui hîc dicit de necessitate: qa debet intelligi, quòd hoc iuramentũ est introductum ex necessitate: hoc est propter necessitatẽ, & difficultatẽ ꝓbationis: vt in. l. in actionibus. in fi. s. eo. Vel dic, qđ† quandoq̃

Universidad de Deusto

POMATES.

a ¶ Vt in glo. vide cõcordata p Feli. j.c. de cætero. co. 3 ij. versic. sed credo etiã per. in. limita. a de testib⁹. & ibi p Aret. in. j. colũna.

b ¶ In criminali- 4 bus. adde qđ decidit Io. and. in. c. j. de fo. cõpetẽ. in vj. in nouella. & Bal. in. l. j. C. de re. cre. & in. l. prẽscri ptione. C. si cõtra jus vel vti. public. vbi dicũt, quòd si statuto caueẽ, qđ de iniuria illata certo generi personarũ, stetur iuramẽto offensi: tale statutum: quia est cõtra ius commune. l. omnib⁹. C. de⁹ test. habebit locũ solũ quo ad negotium principale: non quo ad fundandam intenc tionem iudicis coram quo accusaẽ forensis, tanc̃ sortiatur ibi forum ratione cõmissi delicti. vnde cum. l. si quando. loquaẽ c quãdo ciuiliter in tentatur iudiciũ, non debet extẽdi ad aliũcasum cum illa dispositio sit 2 exorbitans. Ang. tamen & Ro. contra Bart. tenent, vt refert Alex. cuius ꝓdicta sunt verba.

POMATES.

c ¶ Si parendi. declara per Barto. in l. is cui. in prin. de condi. inde.

POMATES. d

d ¶ Quædam est. An institutus sub conditione, eã implendo videaẽ adire: videhicaliquos maximè Ias.

POMATES.

e ¶ Causa finienda rũ. In trãsactione siue alio quocunq̃ pacto simplici, ꝙ fit cã finiẽdarum litium, vel liberationis, non est locus pœnitẽtię. an autem istud vltimum sit verũ? vide Alex. hic. Con 1 sydera tamẽ quo- 2 modo possit hoc procedere in om- 3 ni pacto conuento, quòd sit litiũ 4 minuendarũ causa. Nõ enim video 5 quomodo possit pecunia dari: vt à lite discedaẽ, qđ sit transactio. nec obstat exemplũ ipsius Alex. hic. quia si bene videris, continet repugnantiã. vnde cogita, nisi volueris ponere exemplũ in arbitramento. Aduerte tamen si possit colligi aliquod exemplum extra not. ꝓ Bal. l. j. in fin. supra de transact. 6

De condictione causa data, & causa non secuta *Rubrica.*

¶ Quia dictũ est. s. de cõdictione certi gñali, sequit̃ videre de spãli. Itẽ qđ hic dicit de cõdictione causa data, dicit gl. & bñ, ꝙ ponit impropriè: vt. l. domus. in prin. j. de cõdi. inde. & ibi videbitis. Barto.

SVMMARIVM.

1 *Datum ob causam, causa secuta, non repetitur, siue sit expressa tacitè, siue expressè.*
2 *Implens conditionem, quando videatur adire?*

LEX I.

Sl ob rem. Dati ob causã, cã secutaꝫ cessat repetitio: secus si cã non sit secuta, siue fuerit expressa, siue ab vtraq̃ parte tacitè intellecta. h. d. cum. l. sequenti. ¶ In. §. sed si parendi. ᶜ op. de. l. si repetẽdi. C. e. solu. ibi causa tacitè ab vna tantum parte fuit intellecta: hìc fuit tacitè actũ ab vtraque parte: qa veniebat ex natura actionis. Adde qđ no. de verbo. ob. l. triticum. simile in. l. non omnis. s. si cer. pe. ¶ Secũdò op. đr hìc† ꝙ implendo cõditionem, non vr̃ quis adire hæreditatẽ: quod patet: quia potest repudiare. Contrà. vt. l. iã dubitari. in fi. ff. de hære. instit. Sol. dicit gl. ibi loquiẽ in filio: suo, qui'implendo conditionẽ statim est suus hæres: hìc loquiẽ in extraneo. Probatur in. l. cum pupillus. j. de cõdi. & demon. Ista sol. non est bona, habito respectu ad ius prætorium, qđ concessit beneficium abstinendi suis: vt. j. de acquir. hęre. l. cum bonis. Sed bene est bona solu. habito respectu ad ius ciuile: & ideò ponitur alia solutio, & vniuerſalior: tũ clarius dic aliquantulum. ¶ Quædã est⁴ conditio, quæ cõsistit in nuda voluntatis expressione, circa ipsam aditionẽ: tunc implendo conditionem, videẽ adire: vt. d. l. iam dubitari. in fin. Q̃q̃ consistit conditio circa aliud: & tunc, aut est certũ quòd impleuit conditionẽ animo adeundi: & habetur pro adeunte vt hìc: aut non animo adeũdi, & hoc constat, vel dubitatur quo animo fecerit: & habeẽ pro nõ adeunte: vt hìc, ita debet intelligi. j. de acquir. hære. l. cũ bonis. & l. Antistius. de condi. instit. l. si quis ita. & quod ibi not. facit qđ no. de offi. testa. l. qui de inoffi. Bart.

LEX II.

Sed & si falsum. Glo. indu cit hanc. l. ij. ad. q. de muliere, q̃ dedit dotem viro, qñ matrimoniũ non cõstabat de iure, de quo dic vt in. l. j. C. eo. & in. l. fi, j. de condi. sine causa.

SVMMARIVM.

1 *Datum ob causam, quando possit repeti ex pœnitentia?*
2 *Quasi est ueritatis expressium.*
3 *Creditor in diem, potest petere quòd caueatur sibi.*
4 *Debitor in diem non tenetur cauere: quando est ei cautum per exceptionem.*
5 *Cautio mutiana, an habet locum in contractibus remissiuè.*
6 *Causa mutiana præstatur à uolente.*
7 *Quomodo possit agi, ut fiat instrumentum de eo quod conuentum est?*

LEX III.

Edi tibi. Si pecunia datur ne qs ad iudicẽ euocet, nõ põt repeti licet de nõ vocãdo nõ caueaẽ: secus si ad iudicẽ qs vocet. hoc dicit. ¶ Op. datũ obtẽ cãm põt repeti ex pœnitentia. vt no. j. ꝓxim. §. & l. si pecuniã. in prin. Sol. dicit gl. ideò hìc nõ habet locum pœnitẽtia: quia res non est integra: dedi enim pecuniã ne ad iudicem iretur, quasi decidi: & veritatis† est expressiuum: quia, in veritate transegi, & decidi tecum ex quo pacto tibi adest pecunia, quã tibi dedi: & mihi adest exceptio quã parasti mihi ex cõuẽtiõe. ita vult dicere prima glo. & verũ dicit in casu ꝓpositio. ¶ Possum⁹ etiã dicere, & generali⁹ loq: qđ est speciale in cõtractu trãsactiõis: q licet sit cõtract⁹ innominatus, nõ est loc⁹ pœnitẽtię: vt. l. quãuis. C. de trãs act. Istã nõ seqt̃ Iac. but. sed primã. Vel possumus loq largius, siue sit trãsactio: siue sit aliud pactũ simplex: dũ tñ fiat cã finiẽdarũ litiũ, nõ est locus pœnitẽtiæ: vt hìc: &. d. l. quãuis. mõ hãbemus primã gl. ¶ Quidã verò largius adhuc loquunt, ꝙ in omni pacto, qđ sit cã liberatiõis: nõ est locus pœnitẽtiæ: vt j. l., ꝓxima. §. j. qđ nõ placet. ¶ Venio ad sequẽtem gl. quæ op. & eius oppositiões nõ videtur adaptari ad tex. Nã in nulla parte huius. l. dicit qđ nõ debeat caueri: sed dicit ꝙ si nõ cauetur, nõ põt cõdici: tñ ex hoc vr̃ text. innuere, qđ caueri nõ debet. Si em̃ hoc deberet caueri ex natura cõtract⁹, tacitè hoc vr̃ actũ ab vtraq̃ pte: vt. l. cũ qd. s. si cer. pe. ergo si nõ fieret, locus esset cõdictiõi: vt. s. eo. l. j. §. j. & ibi no. ¶ Ad istud ergo opp. & vr̃ qđ imò debeat caueri: vt. l. in oibus. s. de iudic. Solut. dicit gl. ibi loqt̃ in dãdis: hìc in faciẽdis. Mirabilis intellect⁹ est illi⁹. l. in oĩb⁹. nec l., pbaẽ: imò est cõtra. l. q̃ dicit indistinctè† quẽlibet creditorẽ in diẽ posse petere cautionẽ: vt. j. de privi. credi. l. si creditor es. & l. i. possessionẽ. j. ex qb. cau. in pos. ea. vr̃ etiã cõtra. l. harũ. & l. egi. s. si ser. vend. & etiã cõtra. l. insulã. in fi. j. loca. vbi in facto caueẽ. vñ solut gl. secũdò, qđ hic nõ fuit actũ expẽsè, qđ caueret. Iste intellect⁹ est mirabilior, quã prim⁹. In nuit em̃ quòd. l. in oibus. nõ habet locũ, nisi in eo q tenet ad diẽ ex obligatiõe expẽssa: sed hoc vr̃ contra regulã. d. l. cũ qd. si cer. pet. qa tm̃ valet tacitũ, quãtũ expressum: & cõtra prædictã regulã. l. si creditores de priu. cre. ¶ Alij dicũt, ꝙ hìc loqtur in cõtractib⁹ stricti iuris: ibi, in bonæ fidei. & hoc tenet gl. in aliq bus locis: vt. d. l. in oibus. s. de iudi. & l. ij. §. j. sol. matri. quòd est falsum. & cõtra dictã. l. si creditores. de priuile. credi. & l. in possessionẽ. §. j. qb. ex caus. in pos. ea. & l. i omnib⁹. Dic ergo, †quòd hìc nõ debet caueri: qa cautũ est debitori p exceptionẽ quã habet vt. l. j. §. fi debitori. j. vt in poss. le. facit qđ no. j. eo. l. si pecuniã. §. planè. in gl. inver. restituturũ. ¶ Tertiò op. de. l. mutianę. j. de cõdi. & demõ. Sol. ibi loqẽ in vltimis volũtatibus: hìc in cõtractibus. Dicit gl. Tene ergo, quòd† cautio mutiana nõ habet locũ in cõtractib⁹. Aliud sentit gl. in. l. siue apud acta. C. de trãs act. & ibi dixi: & dixi etiã in. d. l. mutianæ. vbi gl. tã git: tãgit etiã de ver. ob. l. si ita stipulatus. tãgit etiam in. l. j. C. de pact. in fi. gl. magnæ. Gul. examinat: hìc nõ est nostra materia. dic vt plenè dixi in. d. l. mutianæ. Tũ quantũ ad ꝓpositũ dico, ꝙ cautio† mutiana præstat à volẽte: vt habeat vim cõditionis impletæ: nõ aũt exigit ab ĩuito: & ita loqẽ hìc. Vñ si pecunia nõ esset hìc data creditori, sed esset cõuentũ de dando sibi: ne ad iudiciũ eaẽ: & ipse vellet cauere de non eundo: an cauẽdo videaẽ implere cõtractũ ex parte suaẽ? ista est materia. l. siue apud acta. C. de transact.

¶ Quartò op. f de. l. si pecuniã. §. planè repromittere. j. eo. gl. dicit vt ibi, & bñ: qa iõ hìc nõ caueẽ: qa reo est cautũ per exceptionem, vt dixi. ¶ Opp. extra gl, & vidatur qđ semp possimꝰ agere, vt fiat mihi in strumẽtũ de eo qđ cõuenit inter nos: vt. l. sicut datã C. de li. cau. de fide instrumẽ. l. plures apochis. Sol. si ego vellẽ petere vt mihi fiat instrumẽtũ, in quo appareat, quòd ego dedi tibi cẽtũ ne ad iudicẽ ireẽ: hoc posset fieri p iura contraria: sed si peto, vt caueas de nõ eundo, hoc non possum, vt hìc. Rõ: qa hìc pl⁹ peto, scilicet, vt de nouo obligeris de nõ eũdo ad iudicẽ: sed in primo nõ peto, qđ caueas de nõ eũdo: sed vt facias

POMATES.

¶ Quartò. op. Licet ista rõ glo. ibi & Bar. hìc sit bona, & in se vera, tñ nihil facit ad istũ tex. q textꝰ hìc dicit: qđ ideò hìc nõ caueẽ, nõ rõne de quã, hìc p Bar. & gl. ibi, sed ideò quia de hoc nihil erat conuentum, quod etiã sentit Bart. circa finem.

vt facias apparere instrumentũ de eo, qđ actũ est. dixi plenè in. l. si finita §. elegãter. de dã. infec. Si tñ dictũ instrumẽtũ nolles facere, nõ credo, qđ hoc daret cõdictio ob cãm. nã q̃ de hoc facias instrumẽtũ, nõ fuit actũ taciteè vel expresse: sed venit ex æquitate officio iudicis, meritò defectus illius causę hanc cõdictionẽ nõ parit, & hoc mõẽt possemus intelligere. l. istã. & secũdũ hoc omnia ª cõtraria quæ in gl. signanẽ, nõ facerẽt cõtra eã: quia posito, ꝙ qs cogeret a deuẽdũ, nõ cogit ideo, qa tacitè vel expresse fuerit actũ. ¶ Vltimo q̃ro: hìc dicit ꝙ si itur ad iudicẽ, reus q dedit pecuniã põt repetere: quæro, an etiam poterit exceptionẽ obijcere? Respondeo: ista est materia illius. l. difficilis, vbi pactũ. C. de transac. dic, vt ibi dixi, Barto.

SVMMARIVM.

1 *Seruus, qui datus est ut manumittatur intra certum tẽpus: quando post tempus sit liber?*
2 *Pecunia si data est ut seruus manumittatur per recipientem pecuniam quando post tempus efficiatur liber?*
3 *Pecunia si datur in sacculo non numerata pro seruo manumittendo, quòd non sit emptio.*
4 *Actio præscriptis uerbis potest appellari condictio. & est personalis.*

Idem erit. Si do pecuniam vt stichũ manumittas, nõ potest repeti: qa nõ cauetur de manumittendo, nisi fuerit actum sed, potest repeti, si dantẽ pœniteat, vel nõ manumittaẽ, nisi q debebat manumittere, casu fuerit impeditus. h. d. ¶ Opp. ꝙ iste ver. sed si tibi superflua, ꝓpter præcedentẽ. Sol. in princ. volebat repetere, qa non cauebatur. in ver. si tibi volebat repetere, quia nõ manumittebatur, vel ex pœnitentia. ¶ Secundùm hoc op. ad prin. & videẽ, ꝙ caueri debeat, vt. l. si pecuniã §. plane. j. eo. Nec põt dicere ꝙ ei q dedit pecuniã sit consultũ ꝑ exceptionẽ secundũ qđ dixi in prin. legis. Sol. si ponimus datũ, vt stich⁹ manumittatur simpliciter, non adiecta die, vel conditione, tunc dico, ꝙ non põt peti cautio, cũ sit in potestate actoris petẽdi statim, quòd manumittaẽ, vt videbis not. in. l. j. prox. Sed si ponamus, qđ fuerit actũ de manumittendo ad diem, tunc fateor: ꝙ põt peti cautio, si tñ nõ, præstatur. nõ inducẽ condictio ob cãm, quia nõ petitur ex eo, qđ fuerit actũ tacitè vel expresse, vt modò dixi in prin. §. ¶ Secundò opp. & videtur ꝙ nõ sit locus pœnitẽtiæ v. s. ea. l. in prin. Sol. vt ibi dixi. ¶ Tertiò opp. ad versi. qđ si ita. & videẽ quòd sibi contradicat. Dicit em̃ ꝙ nõ põt ante diẽ repeti, nisi pœniteat. nã repetendo videtur eum pœnitere, vt. l. actione. in prin. prosocio. Sol. & aduerte, quia hoc est valde subtile. Iurisconsultus hìc respicit mediũ per quod in libello concluditur. Aut em̃ cõdico, quia nõ manumisisti ante diẽ & tunc succumbã. aut condico, qa me pœnitet: & obtinebo: tũc fateor, ꝙ ista pœnitentia probatur per istũ libellum. & hoc videtur sentire gl. ¶ Itẽ opp. dicit hìc, ꝙ post diẽ põt repeti. Cõtrà. C. si man. ita fue. alie. l. si is. & j. eo. l. si pecuniã. §. j. in fi. §. gl. pro solutione vacillat multũ hìc, & ĩ cõtrarijs & in. l. naturalis. §. at cũ do. j. de præscrip. verb. Tu tũ† ex omnibus, vt habeas claritatem, dicas, aut ego do tibi seruum meũ, vt eũ manumittas intra certum tempus, tũc aut fuit cogitatũ de certo actu manumittendi, & post diẽ non efficit liber ex constitutione. vt. j. de obli. l. qui romæ. §. flauius. & ibi no. Aut non fuit actũ de certo actu: & tũc efficit liber, vt. l. si pecuniam §. j. in fi. j. eod. cũ fi. Aut nõ dedi† tibi seruũ meũ, sed dedi tibi pecuniã, vt tuũ manumittas: & tunc ego emi seruum tuũ, & apud te dimisi, vt manumitteres: & tunc post tempus efficitur liber ipso iure ex cõstitutione. l. si is qui. C. si mã. ita fue. alie. Aut non emi, sed hìc simpliciter dedi pecuniam vt manumitteres: & tunc post tempus, cõstitutio non facit eũ liberũ, vt hìc. & l. naturalis. §. at cũ do. j. de præscri. ver. & l. nõ omnis. in princip. s. si cer. pe. qcqd. ibi gl. dicat. † Aut dubitatur, vtrum emerim vel nõ, & tunc aut dedi pecuniam non numeratam, sed tanc̃ speciem in sacculo: & non fuit emptio seru. italoquitur hìc secundũ vnã lect. & d. §. at cũ do. Aut de di pecuniã numeratam, & tunc aut illa correspondet vero pretio serui: & præsumit emptio, vt. d. l. si is. C. si manci. ita fue. alie. Aut nõ correspondet vero pretio, sed multò minus, & tũc nõ videẽ emptio. sed contractus innoꝰatus. vt hìc secũdũ Pe. & quosdã alios modernos. Quæ distinctio videẽ ꝓbari de regu. iu. l. semper in stipulationibus. & qđ ibi no. Ratio prædictorũ est: qa qñ ego emi: videor tibi tradidisse seruũ propriũ, merito succedit cõstitutio post tẽpus, & facit eum liberũ, vt. l. si pecuniã. §. j. eo. Et ad prædicta facit qđ not. per Cy. C. e. l. si liber. & ꝑdicta omnia intelligas nisi conditio serui repugnaret: quia ex aliqua causa fortè ad libertatem perduci nõ posset. ita etiam intelligitur hìc secũdũ vnã solutionẽ. Quãdoq̃ do ti bi pecuniã, vt manumittas seruũ alienũ, & tũc nullo casu post tempus cõstitutio succedit, ne domino fiat iniuria, & hoc modo etiã põt intelligi hìc secundùm aliã lect. & dictũ. §. at cũ do. ¶ Venio ad versi. sed si stich⁹. dicit hìc, ꝙ si stich⁹ decesìt ante morã, cessat repetitio. Contra. j. e. l. si pecuniã. §. sed vbi. Solu. dicũt quidã, cessat repetitio, quasi cã non sequuta, vt hìc: sed ex pœnitentia competit, vt in cõtrarijs: quo casu, qñ ago ex pœnitentia, debet distingui vt dicitur in. l. cõtraria: & hoc verũ. ¶ Venio ad versi. quinimo. dicit hìc, sticho mortuo cõpetere condictionẽ. Contrà, condictio ob cãm datur ad repetendũ, qđ est datũ nõ ad cõsequẽdũ quod est promissum, vt. l. j. in fin. de rerũ permu. Sol. dicũt quidã: quòd hìc loquiẽ de certi cõdictione generali. † Alij quòd hìc loquitur de actiõe præscript. verb. quæ põt appellari condictio, ideò, qa personalis est actio. & ista cõi ter tenetur. Alij dicũt, quòd hìc est casus specialis† quo datur cõdictio ob cãm ad cõsequẽdũ promissum. simile. j. eo. l. si pecuniã. §. itẽ si qs. & §. sed si acceperit. sed cõiter ista non tenetur, vt ibi dixi.

¶ Op. & vr̃, ꝙ cõpetat actio de dolo: vt. C. de dolo. l. cũ ꝓponas. ergo cõdictio de qua loquiẽ hìc cessat vt. l. j. & ij. de dolo. Sol. si hìc intelligas ꝙ loquiẽ de certi cõdictiõe generali, nõ obstat: qa cõcurret cũ actiõe de dolo, tãc̃ gñalis. Sed si ĩtelligas de actiõe ꝑscriptis verbis: dicit gl. ꝙ ibi fuit cõtract⁹, facio vt des: hìc fuit, do vt facias. certè illa est multũ difficilis. l. tñ quãtũ ad propositũ, si volo agere, vt observeẽtur ꝓmissa: cõpetit actio ꝑscriptis verbis. ita loquiẽ hìc. Si verò volo repetere id qđ est datũ: si qdẽ est repetibile: habet locũ cõdictio ob cãm vt p totũ istũ titu. sed si nõ est repetibile tunc habebit locũ actio de dolo: qa dolo tuo fui iduct⁹ ad hoc faciẽdũ, vt. d. l. cũ proponas. loquitur enim cum est data libertas, quæ non potest repeti. ¶ Vltimò. quidã dicunt ex hoc. §. qđ mora inducit hãc cõdictionem: quod glo. non placet. dicam in dicta. l. si pecuniã. in prin. j. eo. Barto.

Si liber homo. Si causa ob quam datur sequatur de facto & non de iure: cõpetit repetitio: nec distinguitur, sciens an ignorans quis receperit. hoc dicit.

¶ No. summarium. ¶ Opp. de. l. si procuratorem. §. si liber homo. j. manda. Solu. ibi dedit de pecunia pertinente ad manumittẽtem: hìc ad manumittendum. Barto.

SVMMARIVM.

1 *Filius quando possit corrigere patrem?*
2 *Causa pro qua est data pecunia si sit sequuta: non tamen ex causa qua data fuit, quando competat repetitio?*
3 *Exceptionem ut consequamur, quòd non referat à quo fiat dummodo fiat. remissiuè.*

Si quis quasi. Si pecunia datur vt aliqd ex certa causa sequatur, si illud postea sequatur: nõ tñ ex eadem causa competit repetitio. Item defectus à dante tantũ in mente retentus, hanc condictionem non parit. hoc dicit.

1 ¶ † Opp. ꝙ filius non debeat corrigere patrem, vt in auct. de nup. §. sed qđ sancitũ. col. circa distractiõnẽ & administratiõnẽ bonorum, non debet corrigere: vt ibi, & l. cũ oportet. §. nõ aũt. C. de bo. quæ li. sed de iure põt, vt hìc, ita dicit gl. Posset etiã eũ cir administratiõnem bonorũ corrigere. qñ eius prodigalitas esset multa. C. de cur. pat. fi. & infrà ad trebel. l. imperator. ¶ † Op. ꝙ hìc nõ cõpetat repeti- 2 tio: quia cã ob quã data est pecunia, sequuta est, sci- b licet liberta: & fuit sequuta de iure. s. ex testamento. Sol. huius timore, dicunt quidã, ꝙ hìc datur cõdictio sine cã, nõ ob cãm. Tu dic secũdũ gl. aut debebaẽ hìc libertas p fideicõmissum, aut direct⁹. Si per fideicõmissum & sequuta est manumissio: non põt habere locũ cõdictio ob cãm, sed sine cã. Nam causa sequuta est: & sic cessat ob cãm. sed qa causa dandi fuit iniusta: ideò habet locũ sine causa. Mihi videtur, quòd etiã tunc cõpetat condictio ob cãm. Nam causa proxima ob quã pecunia daẽ, est vt relictũ libertatis purificeẽ: vt. s. e. l. j. §. j. sed istud nõ est sequutũ: ergo habet locum condictio ob cãm. Si verò erat relicta libertas directa: tunc dicit glo. ꝙ cõpetit condictio sine cã, tanc̃ gñalis. Item cõdictio ob cãm: quia non habet libertatem ꝓpter eã donationẽ quã fecit, q̃ requiritur vt. s. ꝓxi §. Mihi videtur, b ꝙ si pecunia fuit data pòst aditam hæreditatẽ: tũc dicit glo. verũ simpliciter: qa iam erat liber homo. Si verò fuit data ante, cum iam nõ esset liber homo: tunc est dicendũ idẽ qđ in libertate relicta p fideicõmissum. ¶ Itẽ. opp. & videẽ ꝙ sufficiat libertatem seq quocũq̃ mõ: vt. l. cũ seruus. j. de ver. obli. Sol. expone vt ibi in gl. & etiã hìc. & cessat cõtrarium: quia debet intelligi dũmodo habeat libertatem per eum cui pecunia est data, vel promissa.

¶ Sed contra hoc opp. † quantum ad exceptionem 3 parandam: nõ refert à quo fiat, dũmodo fiat: vt. l. si puellã. C. si mã. ita fue. alie. ergo quantum ad defendendum hæredes, ne cõueniantur condictione ob causam, non refert à quo fiat. Sol. vt dicam vobis. j. eo. l. si pecuniam. §. j. ¶ Quæro vtrum ista pecunia possit repeti cõdictione indebiti? gl. hìc dicit, quòd nõ. quod dic vt dicam in. l. is cui hæreditas. infrà de

POMATES.

¶ Secũdù hoc oĩ. vt patet in toto ti tu. quib⁹ ad liber. procla. nõ licet. & toto tit. C. q ad liber. perueni. non pos.

POMATES.

¶ Mihi videt. Aduerte ꝙ Barto. hìc videt sentire, ꝙ si hæres recipiat illud qđ est sibi sol uẽdũ gratia condi tionis implẽdę: & tũ p hoc nõ videẽ adire hæreditatẽ: q̃ ꝑfectò est contra casum. l., ꝓ hærede. §. Patroni. ff. de acqui. her. Et si dicas non esse ita exasperãda verba Bart. qa p hoc, qđ dicit, aut erat hæreditas adita, aut nõ: nõ negat ipse ꝓpter hoc qn hæres recipiendo id qđ erat sibi solueẽ dũ gratia condicti ni ipsẽdæ, videaẽ hæreditatẽ adire: qa rñ. ꝙ tunc nescio quæ differentia sit inter primũ & secũdũ casum. vnde cogita quæ fuerit mens Bart.

Universitätsbibliothek Basel Bibliotheca

cõdi.inde. ¶ Venio adver. c̃p̃s. & op.de.l.si quasi. j. de pig.act. Sol.ibi fuit cã ab vtrãq; parte in mentere tenta, hic ab vna tantùm. facit quod no. ꝙ.eo.l. j. §. j. §. si cer.peta. l.non omnis.

Subtilius. Si quod meũ est, tibi trado tã-c̃p̃ tuũ, nõ trãsfero dominiũ. h. d. Iste. §. cõtinuatur cũ præcedenti: vnde magis dicitur esse verũ. c̃p̃. §. Materiã istã q̃ tractat de errore, qui impedit translationem dõn, habuisti in. l. cum fundus. §. fernum tuũ imprudens. ꝙ.si cer.peta. dicemus. in. l. j. ꝙ. de offi. procur. Cę. & dixi in. l. eius q in provincia. ꝙ.si cer.peta.

a **Quanquam.** a Habeẽ cõditio ꝓ ipleta q̃nis q̃plere debet, ipediẽ facto ei⁹: q ex ipleme̅to teneẽ. ¶ Op. de. l. si peculiũ §. de illo. j. de testa. li. Sol. ibi ꝓlegatũ erat peculiũ seruo. hic sec⁹. ¶ Op. q̃ nullũ est hic hæredis ipedientis cõmodũ. Nã teneẽ legataria actione in factũ, vt dicit in si. tex. Gl. rũdet, q̃ est cõmodũ. qa teneẽ ad x. in gñe, nõ ad illa q̃ erãt i peculio: certè hoc cõmodũ modicũ è. Dicas dari hoc cõsilium. hæredi de rigore, sed de ætate ficcurriẽ legatario p actionẽ in factũ, quia ætate cõsiderata, nullũ est cõmodũ hæredis. ¶ Op. q̃ de ætate etiã vr̃: q̃ ei i cui⁹ psona di citẽ impleri cõditio, nõ subueniaẽ: vt. j. si q̃s omisi. cãte. l. si q̃s sub cõditione. Sol. illud. qd' est soluẽdũ in vi cõditiõis ex testõ, nõ põt peti de rigore, nec de ætate, vt. l. cõtraria, sed hic ætas fundaẽ ex alio, c̃p̃ ex testõ. ſ. qa hr̃s seruũ nolẽte̅ soluere ipediuit. Bar.

a ¶ Quanq̃. Adde inquantũ Alexan. hic notãdu refert Pan. de ca. & Ray. dicere hũc tex. notabilẽ, q̃ si q̃s volebat mihi relinquere in testõ, & tu ipediuisti, teneris mihi ad interesse. qd' Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de iudi. §. gñalia. ver. posset etiam. ponit. q. de tutore q ꝓcurauit pertestatorem sibi relinq̃ totum' vel partem eius, qd' pupillo relinq̃re intẽdebat q̃ pupillus possit agere ad interesse, si manifestè apparet suasione tutoris sibi relictum, qd' pupillo relinq̃re intendebat. ibi late vide. fuit q̃ Pilei, vt ipe refert.

LEX IIII.

b **Si quis accepto.** b Si cã ꝓ pterquam debitor liberatur, nõ implẽ: agitur vt in pristinam obligationẽ reponaẽ. ¶ Pro declaratiõe huius. l. q̃ro, qd cõdicatur? gl. distinguit notabiliter. Aut debitũ qd' fuit remissum, erat liqdũ, & cõdicit ipsa pecunia: vt. j. eo. l. si mulier. Aut non erat liqdũ, sed erat fortè in diẽ, vel sub cõditiõe: & cõdicit vt in pristinã obligationẽ reponaẽ, vt. j. de iure do. l. licet. ¶ Ad hoc opp. de. l. ob. eã cãm. j. de præscri. ver. Sol. secundũ verã solutionẽ, fateor ꝙ posset agi cõtra cessantẽ ad implere ꝓmissa actiõe incerti. ſ. pscri. ver. vt ibi, & etiam cõdictiõe ob cãm vt hic. ¶ Op. de. l. licet. j. de iure do. Sol. ibi acceptila tio habebat tacitã cõditionẽ si mrimoniũ sequeret, hic nõ. ¶ Extra op. de. l. cũ mota. C. de transa. vbi nõ daẽ cõdictio ob cau. So. ibi actio q̃ erat remissa, non poterat ex cõsensu ptiũ restaurari, vt. q̃rela iofficio si. Itẽ, actio descẽdens ex delicto, vt. l. si vnº. §. pactº ꝙ. de. pact. meritò nõ põt cõdici, vt se repona. in pristinã obligationẽ. ¶ Not. ergo ex hac. l. cũ gl. sua, qd' q̃n statim possum petere debitũ, nõ cõpetit mihi actio, vel iudicis offm, vt debitũ illud ꝓmittas. cessat em ætas. In contrariũ facit. l. si finita. §. elegãter. j. de dã. infect. sed ibi erat debitum quodam ex traordinario iure, vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia quando faciat locum condictioni.*
2 *Præparatoria quòd non faciunt desinere rem esse integram.*
3 *Sponsalia sunt initium matrimonij.*
4 *Pœnitentiæ locum esse, contractu impleto, respectu eius qui ipsum nupleuit. & nu. 11.*
5 *Pœnitentia in contractibus innominatis facio ut des, & facio ut facias, quando locum habeat?*
6 *Pœnitentia in omnibus innominatis contractibus locum habet. Et cur ita? nu. 7.*
8 *Obligatio quando debet impleri ex rei interuentu, licet parti pœnitere, & rem non accipere.*
9 *Pœnitere in mandato, deposito, & societate licet?*
10 *Libellus in condictione ob causam ex pœnitentia.*
11 *Pœnitentiæ in contractibus quando sit locus?*
12 *Pœnitentiæ ex parte eius cui est impletum, non est locus, & nu. 4.*
13 *Pecuniam si dedero alicui, ut uadat pro me Romam, quando dicatur contractus locationis & conductionis, uel contractus innominatus?*
14 *Repetitio quando competat ex defectu causæ.*
15 *Causa finalis uel impulsiua quando præsumatur remissiuè.*
16 *Condictio ob causam, quòd habeat locum in contractibus innominatis, & quando actio de dolo?*

17 *Condictio ob causam, in omni dati one ob causam licet non resultet contractus innominatus, habet locum.*
18 *Condictio ob causam, ut competat, est necesse quòd agens perfectè contractum impleuerit.*
19 *Contractus si est ab utraq; parte perfectus, & postea ab una parte implementum rescinditur: habet locum condictio ob causam.*
20 *Condictio ob causam ad quid detur?*
21 *Potest is electus si fecit præparamenta, & postmodum ire non potuit quia uris? remissiuè.*

LEX V.

c **Si pecuniam.** c In contractibus innominatis, si ex vna parte impletur, ex alia nõ: ꝓpter casum cessat condictio ob cãm, quasi cã nõ sequuta: sed habet locũ ex pœnitentia, dum tn̄ aduersæ pti de indẽnitate cõsulaẽ h. d. Diuiditur in tres partes. Primò dicit cessare condictionẽ, quasi cã nõ sequuta. Secũdò dicit eã habere locũ ex pœnitentia. Tertiò: istud dictũ limitat vt indẽnitati aduersæ partis consulaẽ. Secunda ibi, sed cũ liceat. Tertia ibi, nisi fortè. ¶ †Tu habes hic, q̃ pœnitẽtia facit locũ huic cõdictioni. Contrà & assumo gl. mag. & op. de eo qd' habeẽ. j. e. l. qd' seruius. Dicũt quidam q̃ ibi loquiẽ qñ cõtractus est celebratus gratia vtriusq; : hic gratia dãtis tantùm. Gl. reprehẽdit. nã & hic gratia vtriusq; fit. ſ. donatio causa recipientis, & ire eã dãtis. & tn̄ est locus pœnitẽtiæ. Simile, ꝙ.l. iij. §. j. Gl. istorũ opin. fideliter recitauit. nã bene videbatur ipsis, q̃ hic contractus fiebat gratia vtriusq; : sed ibi dixerunt distinguendum esse, an factum qd' erat explicandum post datam pecuniam, vt ire capuam: fieret gratia dantis vel gratia vtriusq; : & hoc mõ recitatur in sequenti gl. super ver. repetetur. & intelligẽdo sic, fortè ista sol. nõ est mala: secũdùm quosdã: vt. j. dicã: ideò glo. soluit cõtrariũ aliter, quia res hic erat integra: & sic locus est pœnitentiæ: in. l. quod seruius. non erat res integra. ¶ †Aduerte ex hac gl. cõiuncto tex. apparet, quòd præparatoria non faciunt rem desinere esse integrã, vt hic: & ꝙ.l. si defunctus. ꝙ.de ꝓcu. secus si de aliquo facto aliquid incipiatur, vt. d. l. quod seruius. †Nam sponsalia sunt initium matrimonij. pro hoc facit. j. de pollici. l. j. §. cœpisse. ¶ Contra hoc oppo. extrà glo. ſ. e. l. §. itẽ si quis dederit. vbi est cœptum aliquid de eo qd' erat fiendũ: & tn̄ locus est pœnitẽtiæ. Sol. dicit Iacob. de Are. vt colligitur ex distinctione sua quã facit, & refert Cy. in. l. sicut. C. de ac. & ob. q. l. qd' seruius. loqtur qñ illud qd' post donationẽ erat fiẽdũ, respicit cõmodũ vtriusq; . §. item si quis. loquitur qñ respicit commodũ dantis tantùm: & secũdùm hoc videtur bona sol. posita in prin. gl. rectè intelligendo. quod non placet. Nam siue id quod est faciẽdũ respicit cõmodũ dãtis tm̄, siue vtriusq; idẽ iuris est, & eadẽ rõ. vt. j. videbis. Prætereà. §. itẽ si quis. nõ respiciebat commodum dantis, sed tertij. ſ. manumittendi. Rñdeo ergo ad. l. quod Seruius. q̃ illud est speciale fauore matrimonij, siue matrimoniũ illud sit cõtrahendũ inter dante & recipientẽ, & sic gratia vtriusq; : siue inter extraneos: & sic nõ respiciat commodũ dãtis. casus est in. l. si ego. in prin. &. §. j. vbi hæc sol. ꝓbatur ad literã. j. de iure do. ¶ Opp. in cõtractibus innominatis põt agi, vt quis cogaẽ implere qd' ꝓmisit, vt. j. de præscri. ver. l. naturalis. per totã. l. ergo apparet q̃ nõ est locus pœnitentiæ. Sol. dicit gl. & bene, †q̃ pœnitẽtiæ locus est ex parte cui⁹ q̃ impleuit cõtractũ, nõ ex parte eius cui impletũ est. Cũ enim ipse sit pfectè obligatus, nõ põt pœnitere: sed potest agi cõtra cũ vt impleat. vt in cõtrarijs: ille verò qui impleuit, potest pœnitere, & repetere qd' dedit. ita loquitur hic, &. s. e. l. iij. §. j. ¶ Contra hoc op. ea q̃ facta sunt non possunt repeti, vt. l. si non fortè. §. libertus. j. de condi. inde. vnde videtur q̃ nõ sit locus pœnitentiæ. Huius timore, dicit gl. q̃ hoc qd' de pœnitẽtia dicit habet locũ in do vt des, & do vt facias: & in permutatione. q. d. in facio vt des, vel in facio, vt facias. nõ habet locũ: qa postq̃ est factũ, cessat pœnitentia. Illud etiãvr̃ tenere. lac. de Are. & Cy. qui recitauit eum in. d. l. sicut. de act. & ob. Certè etiam in facio vt des, & facio vt facias, potest habere locum pœnitentia, quãdo ex alia parte nil est impletum. Item, quando ex vna parte esset impletum, si esset tale factum quod posset repeti, vt vacuum possessionem tradi, & similia: haberet locum ista lex scilicet, repetitio. Vel si pto vt te reponas in pristinam obligationem, vt suprà. l. proxi. Item quando est tale factum quod non potest repeti, licet non detur condictio ob causam ad repetendum: tamen datur de dolo in locum illius condictionis ob causam: vt. l. cum proponas. C. de dolo. & ibi tangitur per doctor. & ibi dixi. Præterea potest esse datio talis, quæ non potest repeti: vt datio libertatis, vt dicta l. cum proponas. & sic non est facienda distinctio inter contractus innominatos: quia in omnibus idem videtur. & hoc puto verum. Tamen Gul. de Cu. in hac materia est in mirabili opinione. dicit enim, quòd solùm in contractu do vt facias: locus est pœnitentiæ: & non in alio, vt hic, &. l. iij. §. j. suprà eodem: quia in alio nulla. l. reperitur. Prætereà, quòd in contractu permutationis non sit locus pœnitentiæ, videtur probari in. l. j. infrà de rerum permutatio. Ratio dicit ipse: quia contractus innominati iudicantur secundùm naturam contractuum innominatorum quibus æquiparantur: vt. l. j. §. si quis seruum. j. depositi. &. l. eum qui. §. si rem inspectori. j. commoda. Sed iste contractus assimilatur mandato, merito debet esse locus pœnitentiæ sicut in mandato. hoc quod ipse dicit non placet. Nam do vt des, similatur emptioni: do vt facias ꝓ condictioni, non mandato: facio vt facias ꝙequiparatur mandato. hic est text. in. l. naturalis. §. j. &. §. sed si facio.

sed si facio. j. de præscript. verb. sed posito quòd do vt facias. æquiparetur mandato: tamen non esset locus pœnitentiæ quantum ad repetendum id quod datum est, vt. l. si militem. & quod ibi not. C. eodem. sed quãtum ad impediendum ne fiat, sic. Prætereà, illa est eadem ratio, quæ est in contractu, de vt facias: est in omnibus cõtractibus innominatis. vt. j. dicã. Et sic te
6 neo q̃ † in omnibus contractibus innominatis habeat locum pœnitentia. ¶ Sed contra hoc op. de. l. sicut. C. de act. & obli. sol. ibi loquitur in contra
7 ctibus nominatis, hic in innominatis. Ista est vera ratio, dicit gl. † qa sicut sunt debiles in obligatione inducenda, quia consensu non contrahuntur, vt. l. iurisgentium in princi. ꝙ.de pac. sic & in obligatione retinenda sunt debiles. & sic pœnitentia dissoluunt. ita dicit etiam Dy. in. l. stipulationes non diuiduntur. in sua distin. magna. Tu dic clarius secundum Ia. de are. & Cy. refert, in. d. l. sicut. cõtractũ innominati antèc̃p̃ cõpleantur, nõ, pducunt obligationẽ ciuilẽ, vt. l. ex placito. C. de. re. permu. cũ ergo nullus contrahentiũ sit ciuiliter obligatus: meritò potest pœnitere, & eodẽ modo post contractum impletum ab vna parte, ille, qui impleuit põt pœnitere, quia implendo obligauit aliũ sibi: non se alteri. & hoc not. in. d. l. ex placito. Et
8 ista ratio, quia obligatio nõ est cõtracta, est generalis & vrgens ad omnem speciem contractus innominati. Prætere a qñ † obligatio debet impleri ex
interuentu rei: licet parti pœnitere. & rem non acciperevt. l. qui pecuniã. ꝙ.si cer.pet. &. j. quę res pig. ob. posſ. l. penul. &. j. qui pot. in pig. ha. l. j. & l. potior. in princi. sed contractus nominati ſtatim ab ipso initio sunt perfecti, & est nata ciuilis obligatio & actio: vt. d. l. iurisgẽtiũ in prin. meritò nõ licet pœnitere, vt. l. sicut. C. de act. & obli. ¶ Contra hoc op. quòd etiã
9 in contractibus nominatis, licet pœnitere, vt † in mandato, deposito, & societate. Gl. fatetur contrarium, quòd in illis fallit. ita dicit hic, & in. d. l. si cut & idem Dy. in. c. quod semel. de reg. iur. lib. vj. Alij dicũt & melius, qd' in illis non fallit, nunc̃p̃ em̃ licet pœnitere ab eo in quo obligatio est cõtracta, vt in. l. in cõmodato. §. sicut. j. commo. &. d. l. sicut de act. & obliga. vñ in mandato non sum obligatus ad tenendũ te procuratorem perpetuò: meritò possum te reuocare. Idem in depositò & societate. & prædicta tenent doc. in dicta. l. sicut de actio. & ob. & bene. ¶ Item oppo. in contractibus innominatis, licèt non fit nata ciuilis obligatio, tamen est nata naturalis, quę impedit repetitionẽ ſoluti, vt. l. naturaliter. de condi. inde. ergo illud quod ſoluiſti, non potes repetere ex pœnitentia: quia naturaliter erat debitũ. Respondeo, non erat debitũ naturaliter ſimpliciter: ſed debebã cẽtùm ires capuam ad recipiendum: ad istud tuũ ire capuam, nullo iure eras obligatus: vt. d. l. qui pecuniam. ꝙ.si cer.pet. ſi ergo ex pœnitentia tollitur ne eas capuam, vel ne impleas contractum ex parte tua, tollitur obligatio naturalis, qua tenebar tibi ſoluere. & sic apparet mõomnino ſolutũ in debitũ
a qd' ergo hic dicitur, quòd potest pœnitere: nõ intelligas a eius quod dedit principaliter: quia cum ad id esset naturaliter obligatus, non potest pœnitere, sed intelligas quòd pœniteat eum de eo, quod per aduersam par-
10 tem est faciendum. Et ex hoc † apparet medium per quod in libello concluditur. ¶ Si quis tamen diceret in libello, repeto decem, quæ dedi: quia pœnitet me dediſſe: licet impropriè loquatur, tamen istum libellum non reprobo. Nam cum de hoc non possit pœnitere, nisi prius pœnituerit de eo, quod est per aduersarium faciẽdum: videtur etiam de illo pœnitere vt
b 1. illud. de acqui. hæredi. ¶ His expeditis b reassumamus breuiter, vtrũ in
11 † contractibus sit locus pœnitentiæ: & dic. Aut loquimur in contractibꝰ nominatis, & non est locus pœnitentiæ in eo in quo obligatio est contracta, vt. l. sicut. j. de act. & obli. & l. in commodato. §. sicut. j. commoda. & hoc nunc̃p̃ fallit. aut loquimur in contractibus innominatis & tunc aut sunt celebrati causa minuendarum litium: & nõ licet pœnitere, vt. l. iij. in prin. ꝙ.eo. & l. q̃uis. C. de transac. Aut contractus innominati celebrantur ad aliud, c̃p̃ causa minuendarum litium: & tunc aut à nulla parte est aliquid impletum: & absq̃ dubio est locus pœnitentiæ. Aut ex vtraq; parte est perfectè impletum: & non est locus pœnitentiæ: quia obligatio perfecta est: vt. l. ex placito. C. de re. permutatiõe. Aut ex vna parte est impletum perfectè: & ex alia nullo modo: & tunc aut ſupereſt facultas implendi: & est locus pœnitentiæ. vt. ꝙ.eo. l. iij. §. j. Aut non ſupereſt facultas implendi & tũc, aut non ſupeſt mõ, nec vnq̃ fuit facultas implendi de iure vel de facto. aut ab initio fuit facultas implendi, & postea desijt. ¶ Primo casu: aut
15 ille qui impleuit fuit sciens, & non est locus repetitioni seu pœnitentiæ: vt. C. eo. l. dictã. & . l. si militem. & ibi no. Aut fuit ignorans, & tunc secus. l. tertia. §. si quis quasi. ꝙ.eodem. Ex parte verò recipientis, non distinguiẽ scientia ab ignorantia, vt. l. iij. §. si liber homo. ꝙ.eodem. ¶ Secũdo casu, posteſt quis pœnitere, dum tamen indemnitati aduersarij consulatur, vt. j. eo. l. §. fin. & no. ꝙ.eodem. l. iij. §. j. non autem posset repeti quasi causa non ſequuta vt dicto. §. j. &. l. pe. C. eodem. nisi facultas implendi defecerit post moram aduersarij, vt. dicto. §. primo. Et prædictavera ex parte impletis.
12 . ¶ † Ex parte verò eius cui est impletum, non est locus pœnitentiæ, vt dictum est, & ita intelligas ea quę. j. dicentur. Quandoq̃ ex vna parte est impletũ, aliquid perfectè: ex alia est factum aliquid de illo: & tunc aut illud, quod est factum, est de præparamentis: aut de eo quod erat faciendum. ¶ Primo casu, est locus pœnitentiæ dum tamen indemnitati aduersarij cõsulatur: vt hic. Secundo casu idem, vt hac. l. §. item si quis dederit. Ratio, qa faciendo aliquid, non impletur contractus, & sic alius non obligatur: meritò est locus pœnitentiæ, vt dictum est. Fallit fauore matrimonij: vt. j. eod. l. quod Seruius. &. l. si ego. in principio. &. §. j. infrà de iure do. Quandoq̃

a ¶ POMATES. ¶ Nõ itelligas. Hoc rep̃hẽdit bal. inouel. i repe. rub. de ver. obl. col. ix. & seq. Et no. q̃ regula huius. l. q̃ in cõtractibus innominatis est locus pœnitentiæ: loquitur in cõtractibus innominatis respectiuis, q̃ sunt quatuor, de qb⁹ in. l. naturalis. de pscri. verb. nõ aũt in cõtractibus simplicibus, de quo vide q̃ scripsi ad Bar. in. l. si eũ fundũ. ꝙ.de pact. Et ꝓ ratione glo. hic cõsirmate ꝙ Bart. facit, qa si cõuenit inter me & titiũ, vt dẽ sibi aliqd in cõtractu innoiato non poterit pcisè cogere me vt dẽ sibi aliqd in cõtractu innominato, sed pstãdo ĩteresse liberabor. l. naturalis. §. j. & ibi Bart. col. n̄. ff. de pscript. ver. & in. l. stipulationes non diuidũ tur. xj. oppositione. j. de ver. oblig. cum tamẽ aliàs si inter me & ipmde dãdo cõuenissem posset me pręcisè cogere vt darem. §. fic itaq̃. insti. de act. Secũdò facit, q̃ licet in cõtractibꝰ nominatis oblatio habeat vim perfecti cõplementi. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. empt. tn̄ nõ habet locũ in contractibus in nominatis, vt est gl. in. l. iurisgẽtiũ. in prin. in gl. mag. in ver. vt aliquid faciam. ff. de pact. de qua Bald. in. l. ex placito. i. xviij. q. C. de rerum per mutatione.

¶ POMATES. ¶ His expeditis. Aduerte qd' imò quoties mandatũ dedisset cãm contractui nominato, q̃ tũc eẽt loc⁹ pœnitentiæ. tex. l. cũ in plures. §. mãdatum. & ibi Bart. no. ff. loca. quẽ casum dicunt ibi esse frequentem Albe. & Paul. & iõ no. aliꝰ est casus, in quo etiam in contractu nominato licita est pœnitentia: quẽ ponit Barto. in. l. qd' scitis, in. j. col. in fi. de agric. & cẽs. lib. xj. Aduerte tn̄, q̃ limitatio Bartoli loquiẽ in contractu locationis: & ipse alleleges seq. in societate qualibet. l. si conuenerit. j. pro soc.

a ✣ POMATES. ¶ Sol. breuiter. Q̄ defect⁹ causæ ĩducat hāc cōdictio
nē, ti hoc aūt omissis m⁹tis ver bis bart. hic facias tibi vnā regulā firmā, q̄
datū ob cām siue cā sit nullo mō do subsecuta, siue sit secuta, non tamen le
gitimè: siue causa sit expressa, siue tacita ab vtraq; pte intellecta facit: qđ
id quod est datū. possit repeti hac condictione, ex capite causæ nō secutæ,
fallit quoties ali- tex. est no. in l. senat⁹, §. j. de do. cā mor., ꝓbat in l. j.
quid esset datum §. si parēdi. s. eo. & per multas. ll. istius ti. ¶ Quæro
ꝓpter cām impul- vtrū ad hoc, vt dāti cōpetat † cōdictio ob cām, sit ne
tunc defectus talis cessē q̄ pfecta cōtractū ipleuerit ex pte sua: gl. vī te
causæ nō habet in nere, q̄ sic. l. actiōe. C. de trāsac. als nō haberet locū
ducenda cōdictio- cōdictio ob cām, sed actio de dolo, vt ibino. ¶ Quæ
nem, vt hic in glo. ro. qđ si cōtractus† est ab vtraq; pte pfectus, tū po-
nullo ēm mō tale stea ex vna pte illud implemētū rescindit: fortè, qa
datū repetit. Et q̄ res euincitur, an habeat locū cōdi. ob causam: Rñ. hic
cā dicaē ipulsiua, vt. l. fi. j. eo. Fallit in cōtractu transactionis, vt. l. si ꝑ
vel finalis, videhic fiundo. C. de transac. in quo nō agitur condictiōe ob
p Sal. & Bart. in. l. cām sed præscriptis verbis ad interesse eius, qđ' fie
ñ. §. fin. ff. de don. ri cōuenit, vt ibi patet. ¶ Procedo vlterius. dicitur
hic alle. ¶ Secūdò hic q̄ daē cōdictio ob cām ad repetendū illud qđ' ē
fallit. q̄ cā ē tacita datū. Cōtrā. imò daē cōdictio ad aliud. f. ad fructⁿ &
& ab vno tm̄ intel- si. vt. j. e. l. cū qs. Sol. huius timore. gl. hic tractat† ad
lecta: tūc ēm datū qđ deē condictio ob cām. dico q̄ datur ad repeten-
nullo mō repetiē dum illud qđ' est datū. si est spēs, vel tantūdē, si est
cā deficiēte. l. si re cētitas: vt. l. j. de re. pmu. & hic. Itē, da. ad naturales
petēdi. C. e. & hic accessiones, nō ad ciuiles, vt. j. eo. l. cū qs. Et q̄ non
in gl. dicit. ¶ Ter ad ciuiles. probat in. l. j. C. de cōdi. inde. & l. quoties
tiò fallit, q̄n esseta C. de cōdi. ob. tur. cau. Itē daē ad repetēdū illud, qđ'
liqd datū ob cām est datū verē, seu datū interptatiue vt glo. dicit, nō
impossibilem siue aūt datur vt fiat qđ' cōuenit, vt dixi in. l. iij. §. j. §. e.
de iure, siue de fa- ¶ Vltimò op. de. l. si q operas. j. loca. Sol. breuiter
cto a sciente: tunc hæc vera, aut quis vult repetere, qđ' dedit ex pœni
ēm nullo mō da- tētia: & habet locū ista. l. in cōtractibus innoiatis, q̄
tū, ꝓpter qđ' causa pœnitētia cessat in cōtractibus noiatis, vt dictū est.
non fit secuta, re- Aut qs vult repetere quasi cā nō secuta, & tunc eod.
petiē. l. dictā. &. l. mō distinguiē in cōtractib⁹ noiatis. qđ' dic vt. j. lo-
similiterē. C. e. & hic ca. l. si vno. §. itē cū qđā. ¶ Gl. q̄rit: hic dicit q̄ debet
ꝑ Bart. ¶ Quartò restitui illud, q̄ qs expendit in ꝓparamētis. ¶ Que
fallit quoties cā nō ro, an illa ꝓparamenta debēt dari illi repetenti? gl. di
ē secuta casu for cit q̄ sic: aliās remaneret in lucro illeq̄ ꝓparamēta fe
tuito, quia debet cit. qđ' est notandū. vel deberent remanere apud eū
iplere. tūc ēm licet qui accepit, deducta æstimatiōe quāti modo valēt,
repetatur, vt hic in vt. l. nā si nō sit idoneus cū. l. seq. &. l. cū emptor. §. fi.
tex. & bar. ex capi & l. dāni infecti stipulatio. in. princ. j. de dam. infe.
te causæ nō secutę ¶ Vltimò hæc. l. facit in argu. ad. q. de ptāte electo:
sed ex capite pœ- q̄ qui fecit ꝓparamenta, & post modū nonpotuit ire.
nitentiæ. ¶ Quin quod dic, vt plenè dixi in. l. j. §. diuus. j. de. va. & exor. cog. & l. diem functo. s. de offi. assesso.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Aduersarius debet certiorari de pœnitentia.*
2 *Reuocatio procuratoris mandati, an requiratur quòd peruenīat ad procuratorem? remissiuè.*
3 *Seruus si fuit manumissus post pœnitentiam, ad quid agatur condictione ob causam?*
4 *Lex est semper certa.*
5 *Mandans titio ut percuteret clericū, & reuocauit mandatum eo non certiorato, si percutit, an sim excommunicatus?*

Si seruum. In cōtractib⁹ innoiatis, si res est integra, siue aliqd cœptū sit vel desierit posse fieri facto tertij, vl' casu, ex pnīa datur cōdictio ei, q̄ ex pte sua impleuit dūmō inde nitati aduersarij cōsulaē siqđ' dānū occasione illius cōtracⁿ incurreret. & h. d. vsq; ad fi. Diuide, qa primò le quiē, q̄n qs dedit seruum suum vt manumit

b ✣ POMATES. ¶ Quero quid. No. ex isto' versi. planè. quod licèt pœnitentia sine certioratione non impediat factum hominis: quod tamen bene impedit dispositionem legalem. Ratio est quam infrà subijcit Bar. contra tamen fortiter obst. text. in. l. in. §. primo. infrà de ma. vin. & vide Baldum in. l. ex parte decan. vij. colum. de ꝓscrip. & capitulo exceptionem. in fin. de excep. & Io. de ana. consi. xxv. inci. vtrum præsentatio rescripti. & pro horum confirmatiōe facit, quod vult Bald. in. l. rogasti. §. si fugitiuus. ff. si cer. peta.

c ✣ POMATES. ¶ Vltimò circa vide. Alberi. I. non ideò minus. quæstione quarta. C. de accusat. Angelus de Areti. in tractatu maleficiorum. in glossa in verbo Sempronium. ix. columna.

teretur. Secundò. q̄n quis dedit pecuniam, vt seruus tertij emeretur & manumitteretur: & tertio q̄n quis dedit pecuniam vt seruus accipientis manumittatur. Secūda in. §. itē si quis. Tertia in. §. sed si acceperit. legā p partes. ¶ † Not. in prima parte, q̄ aduersarius debet certiorari de pœnitentia. Ad illud opponi. de. l. si pater. j. de manu. vin. Sol. ibi loquiē de ꝓcuratore simplici: hic de ꝓcuratore nō simplici in quē erat trāslatū dnium, vt posset manumittere. De hoc, † an requiraē q̄ reuocatio mandati perueniat ad notitiā ꝓcuratoris? dic vt per Dy. in. d. l. si pater. p Cy. in. l. mādatū. C. mā. videbitis. in. l. si ꝓcuratorē. s. de proc. ¶ Op. de. l. quæsitū. j. de ser. expor.

2 Sol. ibi fuit cōtractus innoiatus: hic innoiat⁹. ¶ † Quæro: dicit hic q̄ si fuit manumissus post pœnitētiā, pt agi cōdictiōe ob cām. Quæro, ad qđ dicūt qđā q̄ ad ipm seruū: qa manumissio nō valuit post reuocatiōnē: vt. l. si pr. alleg. Alij dicūt, q̄ imò ageē ad æstimationē: qa valuit manumissio: qa fuit trāslatū dōium in accipientē, vt ar. j. de do. l. hoc iure. §. si qs dederit. &. j. māda. l. si. hoiem. ¶ Ego fateor q̄ manumissio tenuit vt dictū est, tū cōdictio daē adhuc ad ipm hoiem: licet executio fiat in æstimatione. Istud ꝓbaē in. l. si seruus. §. boue. i. de cōdi. fur. & l. iij. in fi. e. ti. & l. j. qđ' met. cau. C. pōt etiā directo cōdici æstimatio, vt. l. in re furtiua. in prin. j. de condi.

b fur. licet gl. ibi aliter senti t. ¶ Quæro, qđ si dātē pœniteat & nō certiorauit, an constitutio succedat & ficiat cū liberū: gl. dicit q̄ nō. Nā in ver. planè. dicit si nondū pœniteat, nō repetit: & certiorauerit: hoc tenēt doct.

4 † qa lex est certa. & hoc, ꝓbat ꝑ istū tex., ꝓbat in. l. cū ad præsens. §. si cerpe. & l. eius q̄ in, ꝓincia. in fi. & l. cū quidā. §. qđ' dicit ver. qđ' si ipe. j. de

5 acq. hæ. Et hoc inducebat Ia. de ra. † q̄ si ego mandaui alicui vt percuteret clericū, & reuocaui mādatū, eo nō certiorato de reuocatione: q̄ si ille percutiat, nō succedit constitutio, seu canō vt sim excōicatus. Gul. de Cu. dicit cōtra. nā illa excōicatio nō inferē à iure simpliciter, sed interueniēte facto hoīs percutientis: & ideò, debet ille homo ex cuius facto excōicatio debebat seq. certiorari: vt in primo rñso huius. §. hoc etiā tenent cano. in. c. mulieres. de sen. excō. ¶ Vltimò. circa' istum finē in vers. planè. pūt dubitari: hic videē q̄ ad excusandū aliquē ne teneaē cōdictione ob cām sufficit factū esse à lege. Contrariū habuistis no. in. l. iij. §. si qs quasi. in fi. mag. gl. s. eo. Sol. possumus dicere, q̄ ibi pecunia data fuit, vt aliqd obueniat: hoc est, vt dispositio purificeē quā condictionalē putabat. Sed illud nullo mō est factū, nec à lege, nec ab hoīe: quia de se erat dispositio pura, vel aliās sufficiat factū à lege ad excusandū eū qui conuenitur. q̄n tractat de dāno euitando, vt si ab eo petitur pecunia vel petitur illud qđ' non habeē: vt hic in fi. & l. si puellā. C. si manci. ita fue. alie. secus si ab eo peteretur quod sibi fuit ab initio datum. ita loquitur contrarium.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Procurator debet certiorari de reuocatione, quādo eo non certiorato, posset damnum incurrere.*
2 *Pœnitentiæ, ubi in contractu innominato ex altera parte est aliquod factum ad implendum contractum, si tamen non est perfectum, non est locus.*
3 *Condictio ob causam, quòd detur ad aliud quam fuerit datum.*
4 *Procurator tenetur de leuissima culpa.*
5 *Contractus innominatus, quando habeat similitudinem cum mandato?*
6 *Carcerati qui sunt in casu absolutionis, non sunt ita diligenter custodiendi.*

Item si quis. Hic loquitur quando pecunia fuit data vt emat
1 seruus tertij & manumittatur, vt. s. dixi. ¶ † No. q̄ tunc debet certiorari procurator, quando eo non certiorato posset damnum incurrere. h. d. In tex. ibi, ne si posteà emat, damno efficiatur. Simile. j. mand. l. si mandassem. & ideo si nullū damnum posset incurrere: certio-
2 ratio non esset necessaria, vt. j. de ma. vin. l. si pater. & ibi dixi. ¶ † Secūdò no. q̄ licet ex altera parte sit aliquod factum ad implendum contractum, si tamen non est perfectum, locus est pœnitentiæ: quod dic vt dixi. s. in
3 prin. huius. l. ¶ Tertiò no. † quòd condictio ob causam datur ad aliud, quàm fuerit datum. Nam hic fuerunt data. x. & repetitur seruus. tamen hoc ideò est quia est quasi datio. ita no. s. eo. l. in prin. circa fin. mag. gloss. quod intellige vt. j. dicā. ¶ Vltimò no. quòd iste debet cauere de restituendo, si in potestatem eius peruenerit. Contrà. j. depositi. l. si sine. Solut. dicit gloss. ibi in deponente: hic in procuratore qui grauatur in plus quàm de-
4 ponens: quia † tenetur de leuissima, vt. l. à procuratore. C. mand. Ista non est vera: quia hic non fuit mandatum: sed fuit contractus innominatus. do vt facias. vt patet ex tractatu in quo nos sumus. sed sustinendo dicas † quòd
5 licet sit contractus innominatus, iuducatur tamen secūdum naturam illius contractus cui æquiparatur: sed hic assimilatur magis mandato quàm alteri contractui: ergo &c. ¶ Nunc aduerte, si poneremus nos, quòd datum esset verum pretiū serui & emeretur & manumitteretur: tunc concedo quòd habet similitudinem cum mandato: & tunc procedat ratio gloss. & procedit quod dictum est. s. scilicet, quòd potest agi condictione ob cām ad dictū seruū. Sed si poneremus qđ' non dedi verum pretiū: q̄ ¶ cum viderē te fortè illū seruū diligere: & non haberes totum pretium, quo, posses eū redimere, dedi tibi partem, vt emeres eum & manumitteres: tunc non habet oīmodā similitudinem cū mādato. Feci ēm gratiā tui, magis q̄ mei: & isto casu putarem q̄ nō daretur cōdictio ob cām ad ipsum seruū: sed deberē ex pœnitētia cōdicere ipam pecuniā: tu aūt haberes ptātē q̄ dā di seruum, ve

seruum, vel pecuniā: ne ex ex hoc contractu remaneas in dāno. & ita sonat tex. in ver. si verò iā sit emp. facit. j. ꝓxi. §. sic ergo intelligo tex. Rñ. ad. l. si sine. j. depo. eodem mō quo. s. quia ibi loquitur in depositario, q̄ te
netur de solo dolo cū gratia dātis fuerit celebratus contractus: hic verò gratia recipientis, vel vtriusq;. ¶ Opp. q̄ nō debeat præstari cautio, vt. l. in. in prin. s. eodem. Solu. aliud ibi, qa debitor ibi habet exceptionem, vt ibi dixi. & glo. hic ponit.

a Sed si acceperit. a Hic loquiē, q̄n quis accepit pecuniam, vt manumitteret seruū propriū. Et primò ponit. q̄n seruus fugit secūdò q̄n seruus mortuus est. secūda ibi: sed vbi accepit vides hic in ver. sed si eligat. q̄ qs pōt petere ipm seruū. Cōtrà, cōdictio ob cām daē ad repetēdū illud, qđ' est datū vel quasi datū, vt dixi. s. ꝓxi. §. & no. in hac. l. in fi. mag. gl. nō aūt datur ad aliud: ergo hic malè loquitur, dū dicit dari ad seruū. Sol. dicit gl. q̄ fallit hoc vbi cōdictio daē, vt fiat id quod ꝓmisit facere, vt. s. ꝓxi. §. & s. eo. l. iij. §. j. Nō ēm puto, qđ' vnq;
cōdictio ob cām deē, vt fiat qđ' cōuenit, sed ad illud daē actio præscriptis verbis. vt. l. naturalis. §. j. & p totā. l. j. de pscri. verb. Nā ista cōdictio oriē ex tra id qđ' agitur, vt. l. si is. in fi. j. cōmo. nō ergo daē, vt impleatur id quod agiē, vel fieri debet. Nō ob. l. iij. §. j. s. eo. qa dic, vt ibi dixi. Nō ob. s. ꝓxi. §. qa ibi fuit quasi datū. Nō ob. ver. sed si eligat, qa eū intelligo sic q̄n seruꝰ
q̄ aufugit reuertus est in ptātē dñi, tunc si ego q̄ dedi, dico volo q̄ mandmittaē & ille nō vult manumittere, cessat cā ob quā datū est sui culpa. me
ritò tū q̄ dedi repetitur, vt hic in ver. planè. Q̄n ꝓ nolo, q̄ manumittaē sed me pœnitet, & repeto pecuniā, quā dedi. Accipiēs dicit, ego volo ex
1 hac pecunia retinere tantū, quātū seruus est vilior ꝓpter fugā, tūc ego di
co nolo, sed habeas tibi totā pecuniā & da mihi seruū sic viliorē effectum,
tūc cogiē accipiens, vel totā pecuniā reddere, vel seruū: & sic videś q̄ non
cogiē directò ad ipm seruū, sed ad pecuniā: sed cogiē restituere seruū per
officiū iudicis, si nollet totā pecuniā restituere. ¶ Op. dicit hic in ver. q̄
si distractus. q̄ nō imputaē sibi si cū diligēter nō custodiuit. Cōtra, qa ex
hoc videē in culpa, vt. l. si à bonæ fidei. cū. l. se. s. de rei vē. ergo debet sibi i
putari, vt. s. eo. l. §. itē si qs dederit. Sol. hic fuit cā quare nō eū ita diligenter custodiuit, vñ in culpa nō fuit. Nō ēm est ꝑsumendū, q̄ ille q̄ de ꝓxio
dꝰ manumitti aufugiat, iō ñ erit necessaria tāta custodia, qđ' no. ꝑ carcera
6 tis, q̄ † sunt in casu absolutionis, qa nō est necesse ita diligenter eos custodiri.

Sed vbi accepit. Hic loqtur seruus ꝓprius qui manumit
ti debebat, decesit. ¶ Op. de. l. in. §. j. s. e.
Sol. aut vult repetere quasi cā nō sequuta, & loquiē. l. cōtraria. Aut vult repetere ex pœnitentia: & habet locum distinctio huius. §. Bart.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Casus omissus remanet in dispositione iuris communis.*
2 *Equa si uendatur prægnans hac lege, ut si pepererit masculum, pertineret ad emptorem: si fœminam ad uenditorem: si peperit masculum & fœminam, quòd partus de æquitate diuidatur. & nu. 4.*
3 *Masculus præsumitur primò nasci.*

LEX VI.

b Si extraneus. b Casus omissus † remanet in dispositio
1 ne iuris cōis. h. d. ¶ Op. de. l. sicū dotem in princip. j. sol. ma. sol. huius timore, hoc. l. legiē duob⁹ modis. vno mō: q̄ ille q̄ dedit, agat ex stipl'one p̄sumpta ex eo q̄ qui si
bi in vnū casum pepigit, in alio videē sibi prouidere. Tuncob. fortiter. l. cō
traria, ad quā rñdet glo. q̄ hic fuit diligens, ꝓuidendo sibi in oēm casum q
posset euenire. so. ma. meritò p̄sumiē sibi ꝓuidisse in casu i quo mīrimoniū
nō cōtrahereē. pro hac lect. facit tex. ibi, & verosimile est in hūc quoq; ca-
sum ꝓspicere. sed hæc nō est vera lect. p tex. q̄ sequiē, vbi expīsè dicitur
c q̄ nō agit ex stipulatiōe, sed cōdictiōe ob cau. Ad cōtrariū rñdeo, q̄ ibi casus omissus remanet in dispōne iuris cōis, sicut & hic. nā contracto mīrimonio, q̄ nō stipulatur dotē videē donare: vt. l. j. §. accedit. C. de rei vx. ac. se
cē in mīrimonio nō cōtracto. & iō in casu omisso, nō vī donatū mulieri, sī datū ob dotē: vt mīrimoniū sequaē. vt. l. si ego. in prin. j. de iure do. meritò cōpetit cōdictio ob cau. ipsi danti: & hæc est secūda lectu. huius. l. & vera.
¶ Aliquātulū ob. ꝑdictis qđ' ibi in tex. dicit de pre. s. in. l. si cū dotē. i prī.
nā in casu omisso de iure cōi actio debet esse cōis pri & filiæ & innuit cō
2 trariū, dic vt ibi dixi. ¶ Etinducit ad. q. ꝓ vltram ō. † vēdidi tibi equā: & cōueni vt si pareret pullū masculū, ptineret ad vēditorē, si pareret fœminā ptineret ad emptorē. peperit vtrūq; ad quē ptineat? Quidā dicūtad vēdito
rē, qa q̄ sibi ꝓuidit in vno casu, videē ꝓuidere in alio, ꝓ hāc. l. Sed hęc. l.
magis facit in cōtrariū secūdū Gul. nā casus omissus remanet in dispōne iuris cōis, sed de iure cōi nō ptinet ad vēditorē, vt. l. fruct⁹. C. de act. emp.
ergo &c. videndū est qui primo fuerit nat⁹: qa ambo simul nasci nō pōt, vt. l. aret husa de sta. ho. de primo ēm partu intelligit, vt. l. boues. §. hoc ser
3 mone. de ver. sig. ¶ Quid si nō apparet in dubio † qđā præsumūt masculū primò natū, vt. l. si fuerit. i fi. s. de reb. du. sed ibi fauore libertatis. Et ideò
4 Gul. dicit † q̄ ex æquitate hic partus inter eos diuidiē d. argu. de liberis &
d posthu. l. si ita. facit. l. qui quadringenta. in prin. ff. ad legem falci.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Exceptione doli tutus soluens quando repetat?*

Excepto doli quotuplex sit?

LEX VII.

c Qui se debere. c Ista lex est de diffi-
cilioribus. ll. quā habueris hoc anno: licet tex. Et gl. videantur prima facie faciles, &. h. d. Si debitor putatiuus pro muliere dotē promittat & soluit ignorāter mīmonio nō sequuto: ipsi cōdictio cōpetit. si sciēter, cōpetit mulieri: sed debitor verꝰ indistinctē cōdictionē habebit: sed eā mulieri cedēdo, liberabiē. d. d. ¶ Diuide: qa primò loquiē in debitore nō vero: secūdò in vero. secūda ibi, finaūt. Prima subdiuiditur in tres. Primò ponit thema & q̄stio. Secūdò rñsio i debitore errāte. Tertiò in sciēte. Secūda ibi, Nerua. Tertia ibi, sed si cum sciret. Iste ver. Nerua. i rōne quā ponit, scilicet q̄n si putasset &c. variat duobus modis. Priò. q̄ dicamus q̄ potuisset se tueri exceptione aduersus ipm spōsum cui ꝓmisit. & hoc tāgit. in fi. primæ gloss. & in fi. gl. mag. sup ver. q̄n. Alio mō q̄ dicat, q̄ potuisset se tueri exceptione cōtra ipsam mulierem, & hoc tangitur in prin. gl. super ver. q̄n. & iste ver. habet alias varietates de quibus tangam. j. in contra
rijs. ¶ † Op. tutus exceptione doli, soluens nō repe
a tit. vt. l. qui exceptionē. j. de condi. indeb. ergo huic
1 nō daē cōdictio. Sol. quadruplex † est exceptio do
li. dicit gl. tertia in verb. exceptione. qđ' dic vt in ea.
2 Adde qntā exceptionē doli: qui succedit in locum cuiuslibet exceptiōis de mūdo, vt. j. de excep. do. l. ij. §. & gñaliter. Sed. l. q exceptionē. loquiē de exce
ptione doli odiosa, quæ oriē ab initio cōtractę obligatiōis, non de alijs doli exceptionib. ita loquiē hic. Nam hic intelligitur de exceptiōe doli, hoc est facti vel intentionis. Nam cū hæc promisio habeat in se tacitā cōditionē, vt. l. stipulationē. j. de iur. dot. apparet ex sponsus, si ageret, non haberet actionem: ideò contra eum erat tutus debitor exceptione doli, hoc est, facti vel intentionis. Ista est vna lect. ita intelligit prima gl. hūc ver. quoniam putassēt &c. Et in glo. super ver. q̄n in contrario formato de. l. stipulationē. j. de iure do. ¶ Sed op. Istud non videē bene dictum. nā. in. l. q exceptionē, loquiē de cōdi.
inde. hic de cōdictiōe ob cau. in qua ab initio cū da c
tur certum est q̄ nō est debitū. iō hic nō debet q̄ri, vtrū debitor erat tutꝰ doli exceptiōe, vel nō aduersus eū cui soluerat. Et propter hoc dicūt qđā. q̄ ista gl. nō est bene signata hic. Alij dicūt, & istud est ve
rū. & hoc tenet Iac. Bu. q̄ gl. hic posita est bñ signa d
ta: tū hoc debet aliter intelligi, videlicet q̄ soluens erat tutus exceptione doli aduersus mulierē, cuius iussu promisit. Hæc gl. tangit super verbo. q̄n. in prin. & est ratio talis, q̄n soluitur scienter, non pōt repetere, & cōpetit cōdictio mulieri & nō soluēti: vt in ver. sed si cū sciret. Idē ēt q̄n esset tutus cōtra mulierē tali exceptione ex qua solutū nō posset repeti: quia cōpeteret ipsi mulieri cōdictio ob cām, ex eadem rōne qua cōpetit, q̄n solutū est scienter. Sed hic erat tutus cōtra mulierē tali exceptione ex qua solutū poterat repeti: meritò sibi cōpetit cōdictio cōtra virū. & sic gl. hic est bñ signata. ¶ Sed cō
trà: si ista ratio est vera q̄ ideò sibi cōpetit cōdictio ob cām cōtra virū: qa solutū mulieri potest repete
re: malè dicit. scilicet, q̄ vero debitori cōpetat cōdi
ctio: qa ille solutū mulieri nō posset repetere. Solu. huius tumore, exponunt qđā q̄n, ꝓ quātuis: & sed ꝓ tñ: quasi nō ponātur causatiuè ꝓ modū rōnis, sed c
ponātur aduersatiuè. Alij subaudiūt hic maximè, e
& sic nō curāt: poterat se tueri exceptione, vel non aduersus mulierē. & sic pertrāsit gl. tua super verbo, q̄n. Certè secūdū hoc, ratio Iurisc̄sulti nō eēt bona. dic ergo eam bonā. Nō ob. ver. sinaūt verè. scilicet quod dicit de vero debitore: qa q̄n verus debitor, ꝓmittit, & soluit negotiū: veritate ſpectata ad
eū: nō solū ad mulierē, ꝓ qua soluit, meritò sibi cōpetit cōdictio ob cām: sed debitor putatiuꝰ in casu in quo solutū non pōt repetere: nō pōt dicere q̄ negotiū aliquo mō ad eū ptineat in veritate: ideo hic distinguiē, vtrū posit repetere à muliere, vel non?
¶ Op. q̄ cōdictio cōpetat mulieri cuiꝰ iussu est solutū, vt. j. ti. ñ. l. si procutor. Solu. hic mulier iussit

✣ POMATES. ¶ Sed si acceperit. Vide Are. consil. cxiij. vbi plenè tractat materiam huius. §.

✣ POMATES. ¶ Si extraneus. Vide plenè q̄ posui ad Bartol. in. l. cōmodissimè. ff. de libe. & posthu. an aūt istud hic ꝓbetur, vide Bald. l. iij. circa fi. de insti. & substi. C. & limita hāc regulā vt ꝓ Bar. in. l. maritus. C. de procur.

✣ POMATES. ¶ Ad cōtrariū rñ deo. Vide Panor. consi. xlvij. col. iij. tertio dub. in. j. volumi.

¶ Diuiditur. Ad de vt per Alex. cui inquātū refert. q. de eo q dotē quā pro muliere dedit stipulatus est sibi reddi in omnē casum sol. mat. q̄ si contingat virum vergere ad iopiā, non posit dans dotē agere ad illā p. l. vbi adhuc. sed mulier posit. addē quod voluit Bar. consi. cxxvj. i ci. titius maritauit fororem.

✣ POMATES. ¶ Qui se debere. Vide Panor. consi. xlvij. in. j. volu.

a ✠POMATES. ¶ Quod Seruius. Limita vt per Alexā. in prin. referē tem Pau. de cast. & Albe.

b ¶ Matrimoniū. Adde in quātum Alex. in. gl. in versi. sponsa. tangit an in casibus in quibus matrimoniū valet in vim sponsaliū, transeat in vim matrimonij, ætate superueniente absq; alio contractu. Bal. con. cccxiij. & ccc. ix. j. lib. & consi. cccexxvij. cum sequenti. eo. j. vol. Et an sponsus & sponsa possint co gi ad contrahendū matrimoniū per verba de præsenti, vide Abb. cōsil. xlviij. j. lib. & an dos data ob matrimoniū nō secutū habeat illa priuilegia q̄ habent dos vera, vide Bal. consi. xvj. ij. lib.

✠POMATES.

c ¶ Dicit statutum. Vide, nunqd isto statuto quòd affines cogantur adcō promittēdum, an cogenē tales, qui sunt affines per sponsalia: & vide reē dicendū q̄ nō, p doctrinam bart. tñ ego teneo cōtra hoc, qd' ,pbo per doct. Bald. Pau. & Alex. i. l. q se pris C. vñ vi. vlti. co. & Bal. & pau. in. l. affinitatis. C. commu. de succes. vbi dicunt, quòd statutum fauorabile comprehendit casus merè improprios. V si dicunt, q̄ statute statuto quòd agnati cogantur ad cōpromittēdum, qd' veniēt emancipati & nati ab eis, licet impropriè sint agnati. & hoc sequitur Alex. in rub. ff. solu. ma. in vij. col. & seq. nec discrepātē inuenies. cū ergo tale statutum cō prehēdat casus improprios, eo qd' sit fauorabile: ergo idē dicendū in casu nostro, vt comprehēdantur affines p sola sponsalia, & sic casus impropriꝰ, cū militet eadē rō fauoris in eo, q̄ in casu superiori, & ad hoc magis in spē facit qd' dicit se cōsuluisse Paul. de ca. in. l. qui se patris. pe. col. q̄ ſtāte tali statuto qd' affines cogātur ad cōpromittendū: qd' veniūt affines ipropriꝰ simè & sine effectu, de quibus in gl. in. c. nō debet. de consan. & affi. & sic habes colligere quòd tale statutum, cū sit fauorabile, vt suprà dixi, vendicabit sibi locum inter affines ex solis sponsalibus. Secundò, quòd statuta fauorabilia extenduntur ad casus improprios: & per consequens habes limitationem ad regulam: quòd statuta debent propriè intelligi. quia fallit vt ex prædictis, nisi sit fauorabile: quia tunc etiam locum habent in casibꝰ impropriꝰ. Contrà tamen hoc facit, quia in testamentis, licet sint fauorabilia, non capiuntur verba impropriè. l. non aliter. l. ille aut ille. & l. librorū. ff. de legatis tertio. Primò respondeo, quòd hoc non est, quia testator censetur minus velle grauare hæredē quā pōt. vnde si fieret lata interpretatio, hæres magis grauaretur. vel respondeo, quòd regula quę dicit, quòd in testamentis debet lata fieri interpretatio. l. in testamentis. j. de re. iur. habet locum quoties de testamento sustinendo tractatur, quia tunc de fauore tractatur, vt est gl. in. l. gal. ¶. q fi is. ff. de lib. & posth. in. gl. in verbo vtilitate. Non aūt q̄n tractatur de legatis. gl. est in. l. si plures. gl. fi. in fi. ff. de condi. insti. Et hoc cō firmat: qa cōditio appōsita i legatis debet adipleri c̄p primū pōt. l. hæc cōditio. ff. de cōdi. & demō. fec' i cōditiōe appōsita in testamē to, vt est in. l. si quis instituatur. quam no. Bar. in. d. l. hæc cōditio. j. de hære. insti. confirmat ex hoc per tex. in. l. pe. ¶. j. C. de fer. necess. hære. insti. cogita tamen: qa hæc sunt cum aliqua dubitatione.

d ✠POMATES. ¶ Venio ad vltimam glossam: vide per istam regulam quòd verba debent intelligi &c. adde idem si esset iuratum. per Barba. consil. xxxvj. Alex. consilio. cxxij. volumine secundo. & consi. xxxviij. x. columna. volumine. j. Alex. consi. xxix. iiij. colūna. volumine primo. Bar. consi. xx. in. xxiij. col. vo. ij. & in. c. cū. M. de consti. col. lxij. Bar. in rubrica. C. qui admit. columna. xxiij. & pulchrè Alexand consilio. lxxij. col. fi. vol. iij.

e ✠POMATES. ¶ Quandiu contrahi potest. vide Barba. consi. cxxij. incipien. frater.

j. de iure do. l. stipulatio. gl. in ver. cōdicere. soluit. & bene. Nā hīc soluebat ob mīmoniū de futuro, nō de præterito. ¶ Secūdò opp. & videt q̄ hac solutione debitor sit liberatus: qa soluit alteri volēte creditore: vt. j. de sol. l. solutam. Sol. dicit gl. hīc soluit reuocabiliter. Alij dicūt q̄ hic habuit mā datū de promittendo, nō de soluendo. Ista nō est vera: qa tūc nō liberarē cedēdo actionē mulieri, imò imputarē sibi, cūr soluit ante cōditionis euē tū, vt. j. man. l. si mādauero. in prin. la. ñ. Dicit ergo gl. q̄ hic soluit ,p obligatione sua qua tenebaē marito, non ,p ea qua tenebaē mulieri. Ista est vera, & probaē in. l. indebitam. j. de cōdi. inde. ¶ Opp. & vī q̄ imò deē mulieri cōdictio, vt. j. de cōdi. inde. l. si ,pcurator. Gl. dicit fateor, si seq̄reē ratihabitio. certè videē q̄ ratihabitio nō sit necessaria, cū p̄cesserit iussus, vt in prin. l. vñ oportet intelligere q̄ in isto. versi. sinaūt mutēē casus. ſ. q̄ non p̄cesit iussus. Vel dic qd' gl. bene dicit. Nam vt dixi, debitor iste soluit ,p obligatione sua. quā solutionē si mulier ratā habet licet nō suo noīe factā, habebat condictionē cōtra virum ex æquitate quā habuisti in. l. cū fundus. ¶. seruū tuū. in prin. ſ. si cer. pe. Cum enim agēdo cōtra debitorē suū, ille liberaretur cedendo actionē suā: æquū est, vt directò possit agere cōtra virum, per. d. ¶. seruum tuum. Materiam istius. l. summabo tibi statim in. l. si donaturus. j. eodem

Fundus. Hac cōdictiōe repetit res cū accessiōibus naturalibus. h. d. ¶ Op. C. de cōdi. ide. l. j. & l. quoties. C. de cōd. ob tur. cau. Sol. ibi loquitur de accessiombus ciuilibus, vt puta, de vsuris, q̄ non venium in istis condictionibus, cum sint strictī iuris. Bart.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Affinitas quòd non contrahatur per sponsalia.*
2 *Statutum, quòd qui sit consanguineus, vel affinis alicuius perusini, nō possit esse potesta: quòd si sint contracta sponsalia cum filia ciuis perusini, quòd non impeditur.*
3 *Verbum potest, quomodo intelligatur.*
4 *Clausula, rebus sic stantibus, quòd intelligatur quando quis renunciat omni iuri quod habet, vel habere potest in aliqua re.*

LEX VIII.

a **QVod Seruius.** Datū cā dotis nō repetit, donec matrimoniū putatur subesse: vel spes est q̄ cōtrahatur. h. d. Et primò ponit dictum Seruij. Secūdò declarat casum in quo debet intelligi. Tertiò ponit casum in quo nō debet intelligi & adducit simile. Secūda ibi, sic intelligendū. Tertia ibi donec. ¶ Opp. de. l. inter diuortiū. j. de verb. sig. Sol. hic dicit uortiū ponitur impropriē. ¶ Secūdò op. q̄ dictum & simile quod adducit, sint idem: & sic vnū p aliud supfluat. Sol. dicit gl. & bā, q̄ in primo casu putabatur matrimoniū constare, qd' nō constabat: in secūdo. solū putabatur esse sponsalia. ¶ Vlterius opp. q̄ inter sponsos, non est affinitas. j. de grad. l. nō facile. ¶. j. & . ij. gl. dicit, q̄ hic ponitur affinitas impropriē: & bene dicit. qd' no. Quia per sponsalia tñ nō contrahitur affinitas. de hoc habes in. l. nō facile. de gradi. & in quadā. l. paruula. & l. labeo. & l. seruius qd' est vtile. ¶ Dicit statutū hic, q̄ nullus possit esse potestas, qui sit cō sanguineus vel affinis alicuius peru fini: certè licet inter perusinum filium & filiā alterius ciuitatis nobilis, sint sponsalia facta: nō dicit affinis ,priè: ideò eligi non ,phibetur ptās: qd' tene menti, quia hic fuit de facto. ¶ Venio ad vltimā gl. dicitur hic q̄ datū nō pōt repeti, q̄diu possunt contrahi nuptiæ. Cōtrà imò potest pœnitere: vt. l. si pecuniam. ¶. itē si quis in prin. ſ. eo. Solu. dicit gloſſ. hic non erat res integra sed inchoata. hæc solu. videē contra. l. si pecuniam. ¶. itē si quis. ſ. eod. Quare alij aliter dixerunt in. d. l. si pecuniam. vi ibi dixi. Tamen ante q̄ istud cōtrariū soluā: primò videamus q̄n ista pecunia poterit repeti. & videtur q̄ non possit repeti donec vterq; viuit: qa possibile est ipsis viuentibus contrahi matrimonium: quia istud verbum potest intelligitur, id est possibile est, vt. l. j. j. de iniusto testa. glo. tua dicit contrariū: quia tunc poterit repeti, cū alias nuptias cū alio cōtraxerit. Nā ista verba, quādiu cōtrahi potest. ᶜ debent intelligi quādiu rebus sic se habentibus. arg. l. cōtinuus. ¶. cū quis. de verbo. oblig. non enim debet intelligi, potest id est, possibile est: quia iste est intellectus logicorum. ita dicit gl. ¶ †Contra glo. quòd debet intelligi potest id est possibile est: videtur casus in auē. cui relictum. C. de indic. vid. vbi oportet q̄ spes nuptiarum deficiat intrādo religionem, vel similia faciendo. pro hoc dicta. l. j. de iniusto testamen. & l. ita stipulatus. de verbo. oblig. Sol. quādo verbū. potest, non refertur ad actum certæ personæ: tunc intelligitur potest. i. possibile est, vt. l. j. de iniust testa. & eodem modo loquitur auē. cui relictum. Nam ibi dicit si nuptias non contraxerit: non se restringit ad certas nuptias: ideò oportet q̄ deficiat spes nuptiarum simpliciter: hic verò se restrinxit ad nuptias certas. vt statim dicam: & eodem modo nō ob. d. l. ita stipulatus. sed in eo quod gloſſ. dicit, quòd est necesse quòd alter eorum nuptias contrahat, oppo. imò videtur simpliciter, q̄ sufficiat sponsalibus renunciare, vt. l. j. C. de insti. & substi. & l. vter ex fratribus. de condi. institu. ibi si neuter. & l. titio. ¶. titio genero. de condi. & demonstra. ibi, si nolit nubere possumus dicere, quòd ibi est speciale in vltimis voluntatibus: vt. d. l. ita stipulatus. ¶. fabinus. de verborum obligationibus. sed hoc non est verum: quia imò idem in contractibus, vt. l. stipulanem. cum. l. sequen. infrà de iure do. & l. dotis fructus. ¶. fin. & l. si ego. in prnic. eo. tit. Et ideò puto quòd debeat subaudiri ad gloſſ. dum dicit donec alias nuptias cōtraxerit. subaudi, vel sponsalibus renunciauerit. & hoc innuit iste tex. dum dicit donec inter eos manet affinitas: hoc est illa sponsalia.

a ¶ Sponsalia. Adde quòd hoc verum est: si datum est nomine dotis propter nuptias: quæ sperantur subesse ex causa de præsenti: quia iā erant sponsalia contracta: vt hic. & idem si contracta nō erant. Ita consuluit Bart. quòd etiam tunc ad repetendum sufficat, quòd maritus requisitus dixerit se nolle cōtrahere, per iura. allegata. nō obst. ita stipulatus. qua loquit in eo qui petit, sed nos in eo qui repetit. Bart. a consili. lator præ- b sentiam. Paul. de ca. in addi. hic.

✠POMATES.

b ¶ Ista em̄ verba. Hoc tñ nō. hs locū quoties in renūciatione dictū foret, qd' habeo vel habere spero etiā ex cā de futuro. ita not. Bart. in. l. j. C. de pac. ñ. co. in vl. mēbro suæ distin. dū allegat. l. si rem meā. ff. de verb. ob. Alex. in. l. j. in. ñ. col. solue illud. vide Rō. consi. xxij. Lance. in. l. j. C. de pact. Panor. c. ex multiplici. de. dec. ad finem.

✠POMATES. c

c ¶ Si donatur'. Aduerte quia videtur q̄ decisio Iurisconsulti hic in ver. sed si ego. sit superflua quia quoties aliqd datur ,pter nuptias: illis non secutis, ab sq; quod de repetēdo actū sit illud repeti potest. l. si ego. j. de iure do. & sic videtur contra doctrinā Bart. & cōmunem. in. l. si extraneus. ¶. eo. & in. l. si cū dotem. j. sol. ma. & in. l. dominus testamento j. de condi. ide. vbi traditur quòd si do aliquid mulieri ,pter nuptias, qd' nunquam censeē illi donatum, nisi secutis nuptijs. Si ergo ista doctrina est vera, & hic nuptiæ secutæ non sunt, & per consequēs non mulieri donatum cēseaē: & sic nulla sibi competit actio, sed imò ei qui dedit: vtpote, re propter quam dederat non secuta, necesse est dicere q̄ tex. superfluat ex quo etiam sine pacto dāti actio competebat. aut qd' illa doctrina non sit vera, & quòd imò si datur pecunia mulieri simpliciter quòd simpliciter videtur donatum siue sequantur nuptiæ siue non, sustinendo illam doctrinam possumus dicere, quòd est mirabile: quòd id quod ex legis dispositione deducatur in pacto: quia simile videmus: quòd in statuto potest ius commune deduci: vt vult Barto. in l. prima per illum tex. j. ad le. fal. Cano. in ¶. j. de referip. erit q̄ huius pacti duplex defec'. Primò quòd ex quo contra ius commune, quod non dicatur superfluum imò si esset pactū nudum, produceret actionem tanquā legitima conuentio. l. non impossibile. & ibi Bart. & in. l. legitima. ¶. de pac. facit tex. l. inter socerum. ¶. conuenit. j. de pact. dota. quem reputat ad hoc singu. Bald. in. c. si cautio. in vltima co. de fide instru. Sicut ergo ex statuto cōtinente idem quod ius cōmune oritur condictio ex illo statuto, ne dicatur superfluum. vt vult Bar. in. d. l. ij. & in. l. ij. ¶. si rem. j. de legatis iij. & l. non solùm. & ibi glo. ¶. de rei vendica. ergo idem dicendum in pacto continente ius commune, vt non dicatur superfluum, cū ex eo oriaē actio: vt. ¶. dictum est, tanē fit legitima cōuentio, & maximè cum ex tali pacto, quia est appositum iuxta rei traditionem, oriatur actio præscrip. verbis. l. rebus. C. de re. permu. & l. si dominus. in fi. ff. de præscrip. verb. & l. ij. & ibi gl. & Bart. j. titul. ñ. in princ. vide alia ad istū per gl. in ver. virginitatis. xxij. q. ij. c. beata.

¶ Indebitam. Ad de inquātū Alex. in primo notabili tenet, q̄ maritus non teneatur alere vxorem cum dos est sibi promissa: nec traditur p glo. in auē. de non eligēdo secūdo nub. in. ¶. fi. in ver. one ra. nisi mulier quę dotē promisit dare t marito id qd' posset: quia nō tenē nisi in q̄tū facere pōt. p. l. ex di uersō. in princi. & ibi Bar. j. sol. mat. Et idē dicit in patre mulieris: qa si etiā ipe ,promisset genero, & nō posset: tamen maritus teneatur vxorē alere. Pro q̄ ad primum Roma. consil. cccexxvij. incipi. in ,ppesita con sultati. dicit se nū q̄ inteniſſe gloſſ. quæ illud dicat in dicta auē. verum. quæ est glo. in dicto verb. onera. re lata ad tex. nō dicit hoc: sed dicit, q̄ si promissa fuit dos marito, vel à muliere, vel à patre, vel ab extraneo: & marit' susti nuerit onera matrimoniꝰ, mortuusq; fit nulla facta traditione dotis ,promissæ: quod iniquum videtur: q̄nulier ante nu ptialem accipiat donationē: qa satis est qd' mulieri alimenta præstiterit & seruientibus

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Exceptio doli, quòd obstet ei qui petit quod restituturus est alteri, etiam est interuallo. nu. 2.*
3 *Condictio promittenti pro dote mulieris quando competat ad repetendum, non secutis nuptijs?*

Si quis indebitam. ¶ Exceptio doli quæ obstat deleganti: nō obstat ei cui facta est delegatio ex causa onerosa, nisi quatenus ad delegantem res est reuersura: sed delegato contra delegantem succurri tur. hoc dicit. Primò ponit vnum dictum per qd' consuluit ei cui facta est delegatio. Secundò ponit aliud per quod consuluit delegato. Tertiò ponit limitationem primi dicti. Secunda ibi: ita q̄. tertia ibi: sed si soluto. ¶ Opp. de. l. ij. ¶. cum vero. infrà de dona. & de doli exceptione. l. Iulianus. Solu. hic fuit facta delegatio ex causa dotis quæ est onerosa, ibi verò ex titulo lucratiuo. ¶ Oppo. de admi. tuto. l. cū post. ¶. fine. Solu. ibi promisit, vt tutor, & sic nomine mulieris, hīc promisit ipse tanq; ipse sic debens. non sunt aliæ glo. ¶ Ad finem istius. l. no. hic: qd' ob. † exceptiodolo facit, is qui petit qd' restituturꝰ est alteri, q̄ rei à quo petit. Contrà in. l. si socer. ¶. lucius. j. solu. matri. Sol. hic debet restituere alteri, qui restituturus est reo: ideò habeē perinde ac si reo restituere deberet. ¶ †Secundò habes hic, q̄ regula, dolo facis, obstat ei qui restituturus est alteri ex interuallo. nā maritus debet restituere dotem vxori annua, bima, trima die: vel hodie post annum: vt d C. de rei vxo. act. l. j. ¶. exactio. Contrà in. l. fi. ¶. j. j. vt leg. no. ca. Sol. hic maritus habebat dilationem miseratiōis cā, sicut in tēpore quod datur iudicatis. Contrarium loquitur qñ dies respicit ipsam obligationē: quæ distinctio probatur. j. de compensa. l. si cum militi. ¶. j. ¶ †His expeditis pro summanda materia. l. nostræ, debetis scire, q̄ qñq; occasione matrimoniꝰ dant dotem ipsi cōtrahentes, vel contrahere debentes: tunc loquit. ¶. l. proxi. & . j. l. pxi. Quandoq; dat extraneus: & tunc aut dat sua sponte, non iussu, vel rogatu mulieris: & loquitur. l. si extraneus. ¶. eo. & ista. l. ij. respondeo. Quandoq; dat extraneus iussu, vel rogatu mulieris: tunc loquitur hęc. l. in prin. &, ¶. fi quis in debitā. & . l. q ſe debere. ¶ Et quia iste passus est multū inuolutus: ideò dic, qñ extraneus dedit: aut dedit animo donādi: quia non putabat se debitorē: & tūc ipsa mulier reperet, si matrimoniū nō est cōtractū: vt hac. l. in prin. & repetet, dico pecuniā, si soluit: vel vt cedaē actio, si ,p misit dūtaxat. l. qui se debere. in gl. super ver. actio. ¶. eo. & hoc si matrimoniū nō est secutū. sed si matrimoniū est cōtractū: conuertit in dotē. & hoc nō est dubiū. Si verò ille qui dedit, vel promisit, putabatur debitor. & tunc, aut erat in veritate. aut non: si erat debitor verus: & tūc aut soluit tantùm iussu mulieris, nulla præcedēte, ,pmissione: & ipse est liberatus: vt. l. solutā. j. de sol. & mulier ipsa repetet vt. l. si procurator. j. ti. ñ. Aut promisit, & postea solui uit: & tunc, aut soluit nomine mulieris: & idem per eaſdem leges. Aut soluit pro obligatione sua: & tūc aut fuit ei mandatū solū q̄ promitteret, non quòd solueret: & tunc si soluitur antè matrimoniū contractum, imputet sibi: vt. l. si mandauero. in princip. j. mand. ideo sibi cōpetit condictio matrimonio non secuto: & ipse mulieri tenebitur. ar. l. qui se debere. in versi. sinautem. ¶. eo. nō tamen liberatur cedendo illā cōdictionē propter suā culpā: vt. ¶. dixi. Si verò habuit mandatū q̄ promitteret & solueret: & tūc ipsi competit condictio nō secutis nuptijs, quā cedendo mulieri ab ea liberabitur: vt. l. qui se debere. ¶. finaūt. ¶. eodem. ¶ Et prædicta vera nuptijs non contractis: sed si fuerunt contractæ: non recipit dubium, q̄ in dotem conuertuntur, vt. j. de iure dotiū. l. promittēdo. ¶. si à debitore. & . ¶. fi. & l. sequē. & l. licet. & per multas leges illius tituli. ¶ Secundo casu quādo in veritate debitor nō erat: aut promisit, vel soluit scienter: & cōdictio competit mulieri, si matrimoniū nō sequitur: & sibi prodest, si sequeretur: vt. l. qui se debere. ver. sed si cum sciret. ¶. eod. Aut ignorabat: & tunc aut errabat tali errore ex quo solutum non potest repeti: & idem: vt. d. l. qui se debere. ver. Nerua. à cōtrario sensu, secūdū verū ipsam. ita mihi videtur q̄ dicat glo. saluo suo saniori &c. vñ in se. Ro. d. consi. tenet, q̄ si dos sit ,pmissa, & mulier sit in seruitio viri, vel nō in seruitio: culpa tñ viri, q̄ maritus illā alere teneaē, possit tñ si vult illā expellere. & hæc est sententia Spe. in ti. qui fil. sint leg. ¶. j. ver. nunc dicamus. de alimentis vxoris. quo verò ad secūdū dic, q̄ idē videtur in matre: qa si ,pmit teret dotem pro filia, & ipsa nō teneretur. nisi inquantum facere posset: vt voluit Bal. consi. cccc. ij. lib. Et inquātum Alex. transit cū opinione, q̄ statutū loquens in dote data, habeat locum in promissa, cum promittens fuit in mora. adde Bal. consi. cxxxiiij. lib. iij. idem volentem. & Paul. de ca. consi. xxiij. Quo verò ad vlti. q. tactā per Alexand. an maritus debeat lucrari dotem mulieris desponsatæ per verba de præsenti, & nō traductę ad domum? Adde Bal. consi. xcviij. v. lib. & consi. cccexxviij. lib. j. & cōsi. cxxxiij. & cōsi. cclxxvj. ij. lib. & ibi, quid si stetit per mulierem, quominꝰ duceretur? per Abb. consi. lxxix. incipiē. stante statuto. illud quod alleg. Alex. vt ipse dicit incipit, facti contingentia.

intellectũ. Si verò nõ impediebat repetitio tali errore, & tũc aut matrimoniũ est secutũ & durat: & nullo mõ põt se tueri cõtra virũ cui promisi, sed sibi subuenitur cõtra mulierẽ: vt hac. l. §. j. Aut matrimoniũ nõ est secutũ & tũc, aut soluit tantũ iussu mulieris, nõ præcedẽte, ꝓmissione: & mulieri cõpetit cõdictio, & ipse repetet à muliere. ar. l. si procurator. j. tit. ij. Aut ꝓmisit, & soluit iussu mulieris: & tũc, aut soluit nõie mulieris: & idẽ pẽ dẽ. l. Aut soluit ꝓ obligatione sua, & tũc sibi cõpetit cõdictio, vt. l. q se debere. ver. nerua. s. e. Aut matrimoniũ fuit cõtractũ, & nõ durat: & tunc in oibus casibus in qbus dixi eũ posse repetere matrimonio nõ cõtracto, nõ poterit repetere matrimonio cõtracto & dissoluto: nisi quatenꝰ res, quæ data est ad mulierem teuerti debet. vt hac. in. l. j. in fine. Barto.

LEX X.

SI mulier. Si cã ob quã facta est liberatio, secuta non est, repetitur pecunia ac si soluta fuisset. ¶ Opp. imò debet agi, vt se reponat in pristinã obligationẽ, vt. l. si qs accepto. s. eo. Sol. híc erat debitũ purũ, præsens, & li quidũ. ibi secus, vt ibi vidistis. ¶ Opp. ꝙ ista acceptilatio non valuit, habuit em in se tacitã conditionẽ, si nuptiæ sequerentꝰ, quæ secutæ non sunt vt. l. licet. in prin. j. de iure do. Sol. oportet te híc intelligere, qd' fuit factũ vt acceptilatio illã conditionem tacitam nõ haberet. Simile habuisti not. in. l. qui se debere. s. eodem.

LEX XI.

SI hæres. Datum nudo ministro, causa nõ secuta, condicit. h. d. vel aliter: Datum executori vltimæ voluntatis, si in causam debitam non expendit, repetitur. hoc dicit.

LEX XII.

CVm quis. Reuocata donatione causa mortis, res condicitur cum suis accessionibus. h. d. vidisti in. l. qui se debere. in fi. s. eodem.

LEX XIII.

5 Ifilius. Collatio ob causam facta, causa non secuta, repetitur. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Solutum procuratori falso in rem suam, quando repetatur: & sic, an distinctio. l. cum quis. §. j. de solu. habeat locum in procuratore in rem suam? & nu. 21.*
2 *Procurator in rem suam, quòd non possit reuocari.*
3 *Soluens scienter falso procuratori, an liberatur, nec repetit.*
4 *Soluens procuratori reuocato ignoranter, quòd statim liberatur, si recipit bona fide. & numero. 18.*
5 *Procurator falsus, uel falsus creditor scienter recipiens indebitum, quãdo cõmittat furtum?*
6 *Soluens procuratori falso indebitum, quando est quòd habeat condictionẽ indebiti cõtra procuratorem, & quando contra dominum? nu. 8. & nu. 19.*
7 *Procurator uerus ad recipiendũ indebitũ dicitur, quãdo habet ad hoc speciale mãdatum.*
9 *Soluens debitum falso procuratori ratihabitione non secuta, liberatur.*
10 *Procurator falsus ubi committit furtũ, tenetur condictione furtiua, & alijs condiction.*
11 *Solutum falso procuratori, transferendo in eo dominium ut faciat liberari soluentem, quando cõdictione ob causam, & quãdo condictione sine causa repetatur?*
13 *Datum falso procuratori, ut nuncio: ut portet ad creditorem, quando præstet liberationem danti. & quo remedio succurratur. nu. 14.*
15 *Solutum procuratori simplici, qui nunqam habuit mandatum, quando parat soluenti liberationem, uel repetere possit soluens: & quo remedio succurratur? nu. 16.*
17 *Condictio ob causam quasi causa non secuta quando detur, quæ sit ista causa quæ non est secuta, ob quam datur condictio.*

LEX XIIII.

SI procuratori. Si procuratori falso in rem suam, soluatur indebitum, ab eo condicitur, nisi domini rati habitio subsequatur. Item si debitor dat alicui vt eum faciat liberari, ab eo repetitur nisi causa sequatur. Item. id quod debitor tradit alicui, vt nuncio, si ad creditorem non portat cõdictione furtiua repetit, & furti agitur. h. d. secũdũ gl. Et diuidit in tres partes. Primò loquitur. qñ soluit ꝓcuratori falso in rẽ suã, secũdò qñ dat alicui, vt eũ à creditore faciat liberari. Tertiò, qñ dat pecunia alicui, vt portet ad creditorẽ. Secũda ibi, qd' si dñs. Tertia ibi: vel qd' furtũ. & hoc secũ dũ lect. gl. & omniũ doct. ¶ Et vt intelligam⁹ istã lect. gl. intro gl. sup ver. nõ intercedente. Et opp. ꝙ ista lect. cõtradicat sibi. nã in prin. l. innuit, cõtra ꝓcuratorem dari cõdictionẽ indebiti: & sic præsuponit ratihabitionẽ nõ secutã, cui cõcordat. l. creditoris. C. de cõdi. indeb. In medio, dicit nõ da ri cõdictionẽ idebiti, sed ob cãm. In fi. dicit dari cõdictionẽ furtiuã, & sic ꝓsupponit, qd' ille q dederit, remãsit dñs, vt. l. j. §. de cõdi. fur. & sic nõ põt dari cõdictio indebiti, vel ob cãm, cũ nemo cõdicat rẽ suã & c. vt. l. si. vsufru. quẽadmo. ca. & j. l., pxi. in fi. & l. si ego in prin. j. de iur. do. & sic ista l. cõtradicit suis inuicẽ in qualibet sui parte. ¶ Horũ timore, variata est lect. huius. l. vt in diuersis causis loquat in qualibet sui pte: vt patet ex sumario & ex diuisiõe. & ita cessat ois cõtrarietas, vt in gl. quã vide. Ista lect. displicet mihi in totũ. nã quod principiũ intelligatur in procuratore in rẽ suam nõ procedit. nã tunc ratihabitio nil operaret. Solutum est enim procuratori eius cõtemplatione: & ipse procurator falsus eam pecuniam habet ex errore soluentis, nec tenetur eam restituere domino ratum habenti, vt l. debitor. in fi. j. ad treb. & qa nõ est gestũ nõie illius dñi: ergo &c. vt. l. si pupilli. §. fi ego. de neg. gest. Nõ enim pertinet negotiũ ad dñm re, vel ipo gestu: cũ ponamus indebitũ solutũ. nec ratihabitiõe: cũ eius nõie nõ sit ge stum, vt dictum est. Itẽ: in secũdo dicto, non placet ꝙ intelligatur qñ solutum est hoc pacto, vt liberetur. nã Iurisco sultus vult híc facere differẽtiã inter hunc casum & ꝓcedẽtẽ: quia hic ratihabitio nõ interuenit: suprà verò interuenit, vt ex tex. apparet. nõ aũt vult facere differẽtiam inter hunc casum, & præcedẽtẽ. s. vtrũ sit datũ, vt ꝓcuratoriin rem suã, vel vt liberetur. Item qñ datur ꝓcuratori vt eũ faciat liberari, transferẽdo in eũ dñium: vt glosſ. intelligit. nõ est curandũ, vtrũ sit verꝰ ꝓcurator vel falsus. Non emẽ ideò tibi do, quia sis procurator: sed quia ꝓmittis ꝙ facies me liberari. bene tamen põt esse ꝙ hoc qd' puto te ꝓcuratorẽ esse, est quædã cã impul siua, quare tibi trado. Credo emẽ ꝙ facilius facies me liberari: tũ causa finalis est solum, quia promittis hoc, scilicet ꝙ liberabor. sed Iurisco sultus in tex. solũ hoc denotat. s. vtrũ sit falsus ꝓcurator, vel verꝰ. Itẽ. ꝙ tertia pars loquatur in ministro nudo, seu in nuncio: non placet eadẽ rõne: quia tunc nil ad propositum vtrũ esset ꝓcurator vel non. non emẽ. s. vt procuratori soluitur, sed traditur ei tanꝗ esset nũcius ipsius debitoris vt portet ad creditorem: Iurisconsultus aũt híc põderat, vtrũ esset falsus procurator, vel nõ, quod non est necesse. ¶ Concludo ergo, ꝙ licet illud qd' dicit gl. sit verum in se, per. ll. alle. in glo. tũ híc intellectus gl. huic. l. nõ cõgruit aliquo modo: licet tũ reprobauerim hãc lect. teneamus tũ eã pro vera. donec recitemus alias gl. quæ hanc lect. respiciunt. ¶ Oppo. ad prin. l. cum quis. §. j. j. fol. Sol. hæc. l. loquitur in sui principio, quando fuit solutum indebitum: quo casu non habet locum illa distinctio: vtrum falsus procurator habuerit mandatum nunꝗ: vel habuerit, sed fuit reuocatum. l. contraria loquitur qñ fuit solutũ debitum falso procuratori: quo casu distinguiẽ, aut soluens fuit scienꝫ: & non liberatur à dño nec repetet: quia fuit scienꝫ: dicit glo. Aut ignorabat: & tunc, aut ille procurator reuocatus acceperat bona fide: & statim debitor liberatur. aut mala fide: & tunc secus, vt ibi. ista sunt verba glosſ. ¶ †Ex qua gl. not. primò, ꝙ distinctio posita in. l. cũ quis. §. j. j. de so. habet locũ etiã in procuratore in rẽ suam. Nam cum ista gl. intelligat sic hoc principiũ necesse est ꝙ ista prima glosſ. posita super eo, intelligatur de procuratore in rem suã. Sed dices tu: quomodo põt habere locũ hæc distinctio in procuratore in rem suam cum nunꝗ habuerit mandatum vel habuerit sed fuit reuocatum: cũ ꝓcurator in rem suam non possit reuocari: vt. l. illam. C. de dona. Intellige eo modo quo potest, fortè vtroq; consentiente. ¶ †Secũdò habes ex hac glosſ. ꝙ qui soluit falso procuratori scienter nõ liberaꝫ, nec repetit: & eam no. Ia. de Ra. contra: vt refert Cy. C. de fur. l. falsus. nã tunc soluens scienter, non repetit, quãdo nõ potest esse alia præsumptio, cꝫ donationis: sed hic potest esse alia præsumptio, scilicet ꝙ portet ad dominũ: ergo &c. vt. l. eleganter. §. qui reprobos. j. de pig. act. &. l. cũ aurum. j. de solu. & ista fuit opin. gl. in. l. dispensatorẽ. de solu. in ver. solutiõem. Licet Ia. de Ra. vel Cy. nõ allegetꝫ veritas est qd' in hac glo. dicitur probatur ꝙ in. l. si non sortem. §. qui filio. j. de condi. inde. & l. qui fundum. §. seruus. ver. quod si scierit. j. pro emptore. & istud tenet Dy. in. d. l. dispensatorem. reprobata glo. ibi posita. Non ob. rationes Iac. de Ra. quia illæ procederẽt in soluẽte simpliciter: secus si soluit procuratori cum sciret eum esse falsum: tunc enim de necessitate donatio præsumitur: vt dictis legibus. ¶ †Tertiò, habes ex hac glosſ. quòd ille qui soluit procuratori reuocato ignoranter, statim liberatur, si recipit bona fide: vt. d. l. cum quis. Sed híc dubitatur, an per talem procuratorem reuocatũ, quæratur dominium domino. glosſ. in. l. acceptam. C. de vsu. ꝙ nõ. Contrarium tenet in. d. l. cum quis. §. j. & l. si quis seruo. eo. titu. qd' est verũ. Cũ enim fauore liberationis lex lex velit debitorem soluentem liberari, vt. l. eins qui. s. si cer. pet. per consequens voluit creditori dominium acquiri, vt dictis legibus. ¶ Venio ad vltimam gl. & oppo. ille in quẽ transferẽ dñium, nõ cõmittit furtum: qa furtũ est cõtrectatio rei alienæ inuito domino. j. de fur. l. j. &. j. l. proxi. sed in talẽ procuratorẽ est trãslatũ dñium. qd' patet: qa cõdictione ob cãm tenet, vt dictũ est: ergo non cõmittit furtum. ¶ Huius timore, dixit Mar. ꝙ hic est casus in quo falsus procurator, & etiam falsus creditor indebitum scienter recipiendo cõmittit furtũ, licet in eum transferat dñium. simile in. l. qm. j. de cõdi. fur. ¶ Glo. reprehẽdit p rõnem prædictã: quia dñs nõ cõtrectat: sed dicit ꝙ mutat casum. & sic loquitur qñ fuit solutũ vt nuncio. ¶ Ad. l. qm respondet. vt ibi no. Doct. vltramon. dicũt, ꝙ Mar. nõ dixit hoc qd' gl. dicit: sed dixit ꝙ procurator falsus recipiendo, furtũ cõmittit: & per consequens tenetur furti, & cõdictione furtiua, & cõdictione ob cãm, & indebiti: qa omnis condictio degenerat cõtra furem. l. fi. vsufru. quẽad. ca. & si ita intellexit, verum dixit. ¶ Tamen si gratia disputationis volumus sustinere Marti. prout re citatur per glosſ. possumus dicere, ꝙ dñium acquiritur traditione, vt. l. traditionibus. C. de pact. & insti. de re diui. §. per traditionem. traditio ergo præcedit acquisitionem dñi ꝙ in illa ergo cõtrectatione quã facit tempore traditionis, dicitur furtum cõmittere, licet postea sequatur acqsitio dñij: non ergo cõtrectabat rem suã, sed alienam. & licet dñũ det tradẽs, nõ pdit tũ cõdictionem furtiuam. Nã illud dñium pdit eo inuito, seu dolo aduersarij: vt. l. & ideò. j. de condi. furt. & melius in. l. si seruus. in princip. eo. titu. qd' an sit verum, dicam in. d. l. quoniam. j. de condi. furt. ¶ Venio ad secundam gl. & opp. in prin. innuit à contrario sensu, ꝙ si dominꝰ ratum non habet ipse procurator tenetur condictione indebiti. ¶ Contra in

tra in secundo rñso huius legis. vbi dicit dari ob causam. Sol. intellige híc hoc principium in procuratore in rem suam. Sic intelligitur. j. de condi.
6 indebi. l. si procurator. §. Celsus. Vide gl. quæ vult, †quòd contra procuratorem in rẽ suam, tantùm detur condictio indebiti. vides etiam quòd glo. híc intelligit. §. Celsus. in procuratore in rem suam. Certè glo. intelligit ibi in simplici procuratore: & videtur tenere, quòd contra eum detur condictio indebiti. O dof. videtur tenere híc, quod cõtra procuratorẽ falsum detur cõdictio indebiti, qñ solutum est indebitũ, vt. l. creditoris. de condi. indeb. secus quando solutũ est debitũ: quia tunc datur cõdictio ob cau. ita dicit ipse: & nil aliud alleg. Nec respõdet ad istum tex. ij, respon. so. vbi videtur expresse dici, quod siue sit solutũ indebitũ, siue debitum: nõ habet locũ cõdictio indebiti, sed ob equ. Ego istam opi. puto verã: qa qñ procuratori falso soluitur indebitũ, ab eo repetitur cõdictione indebiti, ratihabitione non secuta. casus est in. l. cùm indebitum. §. j. j. de condi. indebiti. & . l. si vendidero. §. fi. j. de fur. ¶ Ad istam. l. respondeo, ꝙ debet aliter legi quàm legatur per glo. vt tota loquatur in eo qui soluit alicui, vt procuratori nõ habenti mandatũ, seu potestatem recipiendi solutionem: non dico in rem suã, sed in simplici procuratore. ¶ Et secũdùm istã lect. hæc. l. diuiditur in quatuor partes. Primò. qñ falso procuratori solutũ est indebitũ ratihabitione secuta. Secundò. qñ solutũ est debitũ, vel indebitũ ratihabitione non secuta. Tertiò. respõdet tacitæ obiectioni. Quartò. consuluit soluenti per alia remedia. Secũda ibi, qp si dñs. Tertia ibi, non enim. Quarta ibi, vel quod furtũ. & secũdùm hanc lect. breuiter. h. d. ¶ Si procuratori falso indebitũ soluatur ꝙ dñs ratũ habeat: repetitur à dño. sed si ratũ nõ habet, repetitur à procuratore per condictionẽ indebiti, si indebitum est solutũ. sed si debitũ quasi causa non secuta repetitur. Et si procurator habeat malam fidem sibi lucrandi, agetur furti, & alijs condictioni-
a bus. h. d. ¶ Ad euidentiam[a] præmitte, ꝙ ille qui soluit vero procuratori debitum statim liberatur: vt. l. vero procuratori. j. de fol. & ille qui soluit vero procuratori indebitũ, statim habet cõdictionẽ indebiti cõtra dñm.
7 †Est autem verus procurator ad recipiendũ indebitũ, si hoc sibi speciali ter est mandatum: aliàs secus, vt. l. si procurator. j. titu. ij. hoc præmisso. in prima & secunda parte huius. l. casus est clarus. ¶ Sequitur ver. non enim. in quo sic forma casum: vos dicitis, domine Iurisconsulte, quòd qñ solutũ est debitũ falso procuratori, repetitur per cõdictionem indebiti. ¶ Quæro, quomodo põt hoc fieri, ꝙ debitũ repetatur tanꝗ indebitũ? in veritate enim debitũ est, nec põt dici ꝙ respectu procuratoris erat indebitũ. non emẽ fuit sibi solutũ tanꝗ indebitũ: sed sibi solutũ fuit tanꝗ debitum alteri cui verè debebatur. Ad hoc respondet Iurisconsultus, quòd hoc casu, qñ verè debitũ est solutum, nõ repetitur tanꝗ debitũ cõdi. indebi. sed condictione ob causam. Fuit enim solutũ tanꝗ verè debitũ, & vt liberetur ista solutione: quæ res non est secuta, ratihabitione nõ intercedente. h. & sic iste ver. nõ refertur nisi ad illũ casum, in quo debitũ est solutũ falso procuratori. ¶ Sequitur ver. vel quod furtũ. in quo sic formã casum. Vidi ꝙ cõtra procuratorẽ falsum succurritur cõdictione indebiti, vel ob causam: an habeat debitor alia remedia contra ipsum? rñdet iurisconsultus ꝙ sic. si enim procurator falsus recipiens habuit malũ animum lucrãdi sibi: & sic cõmisit furtũ: tenet nõ solùm actiõe furti, sed etiã cõdi. furti. & oĩb⁹ alijs
8 cõdictionibus prædictis. h. d. vide literã. ¶ Et secundùm hãc lect. no. tria.
9 Primò †ꝙ qñ idebitũ soluitur falso procuratori: si dñs habet ratũ, cõdicit à dño: aliàs cõdicitur à procuratore cõdi. inde. ¶ †Secundò no. quòd quãdo falso procuratori soluitur debitũ, ratihabitiõe nõ ꝓsecuta liberatur: ideò
10 repetitur cõdictione ob cãm, nõ indebiti. ¶ †Tertiò no. ꝙ qñ falsus procurator cõmittit furtũ, tenetur cõdi. furti, & omnibus alijs cõdictionibus, vt. s. dixi. Ex his quæ dicta sunt, cessant omnia contraria. ¶ Restat vt per modũ summæ tradamus materiam huius. l. difficilem & intricatã, quam recito per quatuor quæstiones principales. ¶ Primò, qñ soluit falso procuratori in rẽ suã. ¶ Secũdò. qñ soluitur falso procuratori, trãsferẽdo in eũ dominiũ: hoc actò, quòd debitorem faciat liberari. ¶ Tertiò, qñ falso procuratori soluitur, vt nũcio: vt ad dñm portet. ¶ Quartò & vltimò, qñ falso procuratori soluitur, vt procuratori vero, nõ dico transferẽdo dominiũ, vel nõ hoc actò, vt liberetur, vel nõ: sed simpliciter vt procuratori soluatur, qui verè est casus. l. nostræ. Et in qualibet harũ quæstionũ est videndũ, an soluẽs liberetur. Itẽ. an transferatur dñiũ in accipientẽ. Et de remediꝭ quæ cõpetunt contra falsum procuratorem, & quædam alia,
11 quę videbitis. ¶ †Primò ergo quæro, qñ soluit falso procuratori in rem suã: quo casu dicatur soluitur à sciente, & nõ repetitur: vt. j. ti. ij. l. j. & hoc dixi super. j. glo. Aut soluitur ab ignorante: & tunc, aut soluitur indebitum omnino: & hoc non est quærendum, an soluens liberetur: & tũc repetitur condi. indebi. ab ipso procuratore: vt hic in prin. secundùm lect. glo. & l. creditoris. C. de cõdictio. indebi. Idem si erat debitũ aliquo iure sed fortè obstabat exceptio, vel erat tale debitũ, quòd solutũ poterat re-
b peti eadem ratione. Si verò erat tale debitũ, ꝙ solutũ repeti non poterat: tũc vꝫ velle gl. ꝙ ratihabitio híc aliquid operetur, & trahat negotium ad dñm: vt hic in prin. secũdùm lect. gl. quo casu, ratihabitione secuta, videt ꝙ dñs à tali procuratore repeteret. quod posset procedere, si dicamus esse solutũ cõtemplatione directæ actionis quæ apud dñm erat: secus si cõ templatiõe vtilis: vt. d. l. debitor. in fi. ad Treb. quo casu, licet ab ipso dño solutũ repeti nõ possit: tñ ab ipso procuratore repetitur: quoniã eius respectu oino est indebitum, vt hic in prin. facit. l. procurator. ad exhibẽdũ.

a ¶ POMATES. ¶ Ad euidentiam. No. ex istis verbis Bar. ꝙ ad hoc vt quis dicatur verus procurator ad recipiẽdũ indebitũ, requiritur quòd sup hoc habeat spãle mandatũ. vnde habes inferre, ꝙ fi⁹ procurator gñaliter cõstitutus, inter cederet in casibus in quibus spãle mandatũ requiritur, de quibus multi casus cõnumerantur in glosſ. c. qui ad agendum. de procurat. in. vj. ꝙ dicereꝫ falsus ꝓcurator. quod volunt clarè Bald. c. nonnulli. in. j. no. ta. de rescr. & ĩ. c. ex pte decani. pe. col. eo. ti. De multis modis p quos qs dicat falsus ꝓcurator, vide glo. in. d. ca. ex pte de cani. Bald. in. l. falsus. C. de fur. & l. licet. & ibi Moder. C. de procur.
b ¶ Si verò. Not. ꝙ solutũ falso procuratori in rẽ põ test ratificari, vt p dñm, si solutũ est contẽplatione directarũ actionum ꝙ sunt penes ipm dñm. & hoc mõ põt saluari glos. j. quam reprehẽdit Barto. s. in. j. colũ. secus verò si soluitur cõtẽplatione vtilũ quę sunt penes ipm ꝓcuratorẽ. Et vltra[a] dicta p Alex. hic, adde Bal. tenẽre contra Bar. hic. in. j. co. & dicentẽ nõ esse di stinguendũ: qa in aliquo casu istorũ nil potest operari ratihabitio: vt hic per eundem: ita sentit Romanus in glosſ. in ꝓncipio. Et quod idem sit, quando soluit nomine directarũ: vt est quado soluitur contẽplatione vtilium, ꝓbatur sic: nã vbi soluitur contemplatione directarum, non est dubium quòd vtilitas remanet penes procuratorem, per. l. j. C. de act. & obli. & sic nomen nudum duntaxat remanet penes dominũ sine aliqua vtilitate. Sed tunc succedit regula, quod qui habet nomẽ nudũ tantũ, nõ potest ratificare in ꝓiudiciũ habẽtis vtilitatẽ, vt ea in se vertat. gl. & ibi Bal. l. fi. C. de iu. do. Nil enim prodest nudũ nomen: si alteri vt ilitas quæratur. l. mulier. ff. de do. inter vi. & vx. & no. in. l. legato. §. si de certo. ff. de leg. j. vnde cogita bene super verbo. Bart.
c ¶ POMATES. ¶ Si verò. Vide Alex. circa hoc. & Mod. hic.
d ¶ POMATES. ¶ Item cõstat. Aduerte tamẽ super hoc: ꝙ quoties pecunia esset data ad numerũ: quòd trãsferret dominiũ in nunciũ. gl. in. l. eius qui in prouincia. in ver. quas verò. & ibi Bart. ff. si cer. pet. & facit bene tex. l. in naue Saupheli. ff. loca.
e ¶ POMATES. ¶ Vt. l. argentũ. No. limitationem ad. l. argentũ. qd' procedat tantũ in debitore speciei, aut quãtitatis. han c limitationẽ ponit Ang. in. l. si finita. §. si iam ruerint. ff. de dam. infe. & ibi Imol. & Pau. de ca. in. d. l. argentum. Et probatur: quia si esset debitor generis, nõ liberaretur cum genus perire non possit. l. incendiũ. C. si cer. pet. istud sing. not. Ias. in l. j. in vlti. colum. ff. de eo per quem fa. est.
f ¶ Missio. Adde, quid si creditor scribat debitori hoc modo, el tempo del creditore:

pagameto,& mādare locū vestra salute & mia. & debitor dedit pecuniā hoī fide digno, qui aufugit: vel creditori non detulit, an debitor sit liberatus: & quo remedio si bi cōsulatur? vi de Bal. consi. ccc. xxxij. lib. j.

a ¶ Ignorāter. Ad. a de vt per Bal. cō. si. xiiij. cū seq. iij. libr. vbi ponit de quodā filiosa. qui liberauerat debitorem paternum, asserēdo se habere mādatū. deide illud nomē debitoris cesserat. etiā asserendo habere ad id mandatū, vi 16 de etiā Ioā. an. in addi. ad Specu. in ti. de solu. in rubr. vbi ponit etiā. q. de eo qui suasione falsa procuratoris ostendentis mandatū falsum, soluit: & procurator falsius amisit pecuniā cuius periculo perierit?

b ¶ Condictione. 17 Adde q etiam te. neē crimine falsi, si p dolū solutionem recepit. l. fin. autē. §. item scien dū. de nego. gest. per Bart. & Paul. de ca. hic in addi.

c ¶ Iuiustè. A dde q Paul. de cast. ex eo qđ glo. appel lat suam latā à iudice cōpetēti iniustam esse notan dū, q si quis vel- 18 let dicere sentētiā nullā iniustā. non ineptē ageret. all. gl. fing. in auc. de here. & fal. ī. §. ex heredatos. in ver. iuste. & gl. ī. l. j. j. de test. Alex. verò pro hoc alleg. tex. & ibi Bald. in l. scire oportet. §. b fi. in versi. iustè. j. de excu. tuto.

d ¶ Vilis. Adde secundum Bulg. & Alex. q nō potest hic seruus puniri pena capitali, per. l. j. C. de offic. præfe. vig. sed debuit remitti ad præfectum vrbis, si pœna capitali dignus erat.

creditorē tunc dic. vt. j. dicemus in procuratore falso. & hoc de tertio. ¶ Quartò principaliter quæro, qñ soluitur alicui. vt procuratori simplici: & istud habemus examinare per quatuor quæstiones. Aut enim soluitur procuratori simplici, qui nunq̄ habuit mandatum: & tunc, aut soluitur debitum, aut indebitū. Item, qñq̄ soluitur procuratori falso, qui aliās habuit mandatum, sed fuit reuocatum: & tūc, aut soluitur debitum, aut indebitum. ¶ Primo casu quæro, qñ procuratori qui nunq̄ habuit mandatum, soluitur debitū: & tunc, aut soluitur sciēter: & non liberatur, nec repetit: vt hic in. j. glo. &. l. si nō sortem. §. qui filio. j. de condi inde. & ś. dixi. Aut soluitur ignoranter, a & tunc etiā non liberatur, vt l. qui hominē. §. si nullo. j. de sol. Puto tñ, q si soluens habuit iustam causam credendi ipsum eē procuratorem, q liberabitur cedendo creditori actionem quā habet contra istum falsum procuratorē. Casus est in. l. si fundus. §. seruū tuū imprudens. in fi. ś. fi cer. pe. licet Cy. dubitādo videatur tenere cōtrariū. C. de fur. l. falsus. in prin. iij. q. Sed si quæratur, an in talē procuratorē sit translatū dominium: certū est q nō, vt. l. si ego. ś. de nego. gest. Nō enim hic agebat tradēs, vt procuratori quereretur, sed vt dño per ipsum procuratorē: vt. l. vero procuratori. j. de sol. & l. qui mihi donatū. j. de dona. ¶ †Si quæratur, qualiter subueniatur cōtra istum falsum procuratorē? Rñdeo: si quidē accepit malo animo: tenetur furti, condi. fur. & condi. ob cau. vt hac. l. sed si non habuit malum animum: tūc solùm tenetur cō di. ob cau. vt hac. l. ver. non enim. & verisic. quòd si dominus. ¶ Sed dices tu, qūo datur condictio ob causam: cùm dominium non sit translatū in eū: & nemo condicat rē suā, vt. ś. dixi: Rñdeo, oportet te intelligere eo casu quo nō fuit furtū cōmissum: ga solutio fuit recōciliata cōsimptione, quod prodest ad condictionē ob cau. sicut ad certi condictionem. & ad condi. inde. vt no. ś. e. l. iij. ś. subtilius. in. ij. gl.

¶ †Item quæritur qñ datur cōdictio ob cau. quasi causa non secuta: quæ est ista causa quæ non est secuta, ob quā datur cōdictio? tex. hîc videtur dicere. ratihabitione. Tu dic, qñq̄ ego solui tibi simpliciter, credens te procuratorem: & per consequens me liberatum in continenti: nec à te aliquid petij vltra: & datur mihi cōdictio indebi. vt dictū est. Aut à te petij: & tunc dicitur causa cessare, eoipso q nō sequitur liberatio. sed si fortè licet crederē me liberatum, dixi tibi, facias quòd ego habeam literas ratihabitionis: tunc diceretur cessare causa, si ratihabitio nō sequeretur. Istā distinctionē ponit tex. ī. l. si offerenti. in princ. j. de solu. omnia tamen dicta remedia tolluntur contra dictū falsum procuratorem ratihabitione secuta. per. d. l. si quis offerenti. facit hæc. l. in prin. & l. vero procurator. j. de sol. ¶ †Secundò quæro, qñ falso procuratori qui nūq̄ habuit mandatum, soluitur indebitum, isto casu, cōstat q in eum nō transfertur dominiū. vt. d. l. si ego. quod patet, quia contrectando, furtum facit, vt hic in fin. Item. non est quærendum de liberatione, cùm nō sit debitum: sed quærendū est de remediis contra procuratorem: & si quidem ratihabitio non sequatur, falsus procurator tenetur cōdi. indebi. l. si procurator. j. de condi. indeb. & hac. l. in prin. & l. cum indebitum. §. j. j. ti. ñ. & l. si vendidero. in fine. j. de fur. Tenetur etiam furti, & condictione furtiua, si habuerit animum intercipiendi: vt hic in fi. & d. l. si vendidero. & l. falsus. C. de furt. tamen ratihabitione secuta, tenetur dñs cōdi. indebi. vt hac. l. in prin. & d. l. si vendidero. in fi. & melius in. §. si titius. nō tñ tollitur condictione furt. quæ nata erat debitori cōtra procuratorem: vt. d. l. si vendidero. §. si titius. quod qualiter procedat, dic vt ibi. & hoc qñ tali falso procuratori solutum est ignoranter. sed si sciēter solutū esset: tunc si quidem ego sciui eū falsum procuratorē: videor sibi donare, vt. ś. dixi. Si verò credebam ipsum esse verū procuratorē: sed sciēter solui indebitum: tunc videor donare dño: tamen cōtra ipsum procuratorē competūt mihi omnia prædicta remedia: quæ tamen tolluntur ratihabitione secuta: vt. l. si tibi dederim. j. de dona. & hæc de se-

19 cundo. ¶ †Tertio quæro, quando falso procuratori qui semel habuit mādatum, & fuit reuocatū, soluitur indebitū? Respondeo per omnia idē quod in falso procuratore, qui nunq̄ habuit mandatū, vt no. hic in. j. gl. ¶ Quartò quæro, quando falso procuratori qui habuit mandatū & fuit reuocatū, soluitur debitū? Respondeo, vt. d. l. cū quis. §. j. de sol. & hic no. in. j. gl. Sed dubitatur, cum in multis casibus. ś. fit dictū: aut secuta est ratihabitio: aut nō. ¶ Quæro, quid habet facere soluēs, si dubitat, an dominus ratū habeat, vel non? Dic vt. in. l. si indebitū. j. rem ra. hab. ¶ Vltimò ex prędictis appa ret, quòd nō est quæstio, vtrū in dubio soluens videat transferre dominiū, vel nō: quando soluit procuratori simplici. qa non videt trāsferre, vt. d. l. si ego. ś. de nego. gest. Nec ob. l. dotis fructus. §. fi. cum seq. j. de iure dotiū. & l. j. j. pro dote. quia ibi præcedebat titulus habilis ad translationē dominij in accipientem: hîc verò nō præcedebat titulus. Aut soluitur vt procuratori in rem suam: tunc dic vt. j. titu. ij. l. quoniam. & ś. dixi. ¶ Vltimò. no. si dubitatur, an soluit vt procuratori in rem suam, vel simplici, an vt nuncio: an transferendo dominiū faciat liberari? hoc perpēdi debet ex qualitate verborum præcedentium & sequentium, & eorum quæ gesta sunt, vt in. c. inspicimus. extra de regu. iur. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Furtum non est crimen publicum.*
2 *Præfectus vigilum, quòd habeat iurisdictionem in viles personas.*
3 *Re perempta, quando agi possit ad æstimationem.*
4 *Lucrari rem, quòd videatur voluisse, quando suam voluntatem impleuit.*
5 *Re perempta, quòd agatur ad ipsam rem.*
6 *Liber homo, quòd non possit se dare in quæstionem, uel torturam alicui.*
7 *Percutiendum aut cruciandum, num quis committere queat.*
8 *Confessio extorta à seruo cum tortura indicijs legitimis præcedentibus, quòd faciat fidem contra dominium.*

LEX V.

CVm seruus. Res ob causam data, causa non secuta, etiam si desierit extare, condicitur, & si non est translatum dominium ad exhibendum, & furti, seu cōdictione furtiua, agitur. h. d. Diuiditur. primò ponit vnū dictū. Secundò ponit aliud, quod videtur contrariū primo. Tertiò reducit ad cōcordiam, addendo aliqua. Quartò. addit quædam ad prædicta. Secūda ibi, labeo. Tertia ibi, sed proculus. Quarta ibi, sed si tuus. ¶ Op. ś. de offi. præfec. vigi. l. iij. §. j. dicit Hugo. quod hîc suspēdit eum iniustè. c Azo dicit q c 1 imò iustè: tquia furtū non est publicum crimen. Gul. de cug. idem alia ratione: videlicet, quia hîc suspendit seruum, qui est vilis d persona: t& in viles personas præfectus vigilum habet iurisdictionem & potestatem: 2 vt. l. contraria. facit. l. interdū. §. qui furem. ff. de fur. ¶ †Secundò. opponitur, & videtur quòd re perempta debeat agi ad æstimationē: vt. l. in re furtiua. j. de condictione furti. no. per glos. ś. eodem. l. si pecuniā. §. j. iste passus est difficilis multū. Finaliter ego teneo in obligatione rem dari, vel reddi, debere agi ad ipsam rem: vt hic, & l. si fernum. §. finali. de verborū obligatio. & l. promissor. j. de constituta pecunia. Fiet tamen executio in æstimatione: & etiam condemnatio poterit fieri in æstimatione: vt. l. Iulianus. j. de confess. & l. fina. quæ senten. sine appella. rescin. & ibi plenè not. Sed in obligatione rem restitui potest, potest agi & peti ipsa res, & peti æstimatio: vt. j. de condictione furtiua. l. in re furtiua. & l. j. C. eodem titu. & l. si seruus. §. boue. dixi plenissimè. in. l. stipulationes non diuidimtur. j. de verbo. obliga. in vltimis opposi. in. vj. quæstione. ¶ Opp. de. l. si dominus. j. de præscrip. verbis. Solu. ibi seruus fuit datus æstimatus. ¶ Oppo. ad finē, quia in furto requiritur quòd quis cōtrectes animo lucrandi: vt. l. j. j. de furtis. sed hîc nō habuit animū lucrandi: ergo & c. Sol. optimè glo. Et not. tq 4 fatis videtur lucrari, cum voluntatē suam impleuerit de eo quod placet. & est no. ¶ †Nota, quòd re perēpta, agitur ad ipsam rem: dixi in. l. vinum. ś. 5 si cer. pet. ¶ †Quæro circa principiū legis, vtrum sit licitū libero homini 6 dare se alicui in quæstionem, vel ad torturā? Glo. in. d. l. interdū. §. qui furem. de furtis. dicit quòd sic. Contrarium ibi dixi: nam liber homo nō est dominus membrorū suorū: vt. l. liber homo. ad legem Aquiliā. Itē. tortura est meri imperij: vt. defensores. C. de defenso. ciui. & in auc. de testibus. §. j. & no. in. l. imperiū. ff. de iurisdictione omnium iudicum. ergo pacto priuatorum non potest concedi: vt. C. de iurisdictione omnium iudicum. l. priuatorum. †Nec enim potest quis permittere alicui, quòd eum percutiat, vel quòd corpus eius cruciet: vt. l. prima. §. vsq; adeò. de iniurijs. ¶ Secundò quæro, si verum id quod præfectus vigilum iustè fecit: ergo seruus fuit in facinore deprehensus: ergo iste non tenetur. Respondeo, dico quòd fecit iniustè, hoc est iurisdictionem habuit indicandi de hoc crimine: non tamen contra istum habuit legitimas probationes. vel aliter, & verius: hic fuit datus vt per accipientem haberet quæstio: vnde eoipso quòd per eum est repertus in facinore, cessat causa ob quam datus est. Fateor tamen, †quòd cōfessio exorta à seruo præcedentibus legitimis indicijs, faciat etiam fidem contra dominum: vt. l. cum probatio. infrà de probationibus. Barto.

SVMMARIVM.

1 *Condictionem ob causam locum habere, ubi ex dantis pecuniam parte, & ex parte speciem dantis, dādum quid uenit, nec tum emptionem, sed cōtractū innominatū esse.*
2 *Verbum dari, quando intelligatur proprie, & secundum naturam contractus.*

Clausula

2 *Clausula dedit, uendidit & tradidit, quando constituat uenditionē, & quando contractum innominatum?*
4 *Contractu innominato inito, non cauetur de euictione.*
5 *Condictio ob causam, quòd non habeat locum in contractibus nominatis. & nu. 13. & an ex pœnitentia. & nu. 15.*
6 *Donatio, an fuerit olim & hodie contractus nominatus, uel innominatus?*
7 *Locum non esse in donatione. Et aliud donatio, aliud pactum de donando. nu. 8.*
9 *Condictio ob causam, quòd nō habeat locū in cōtractu donatiōis: & de ratione. nu. 10.*
11 *Contractibus nominatis imitis, ubi ex pacto informatur actio ex eo contractu, quòd possit agi condictione ob causam.*
12 *Condictio ob causam, quando non habeat locum in contractibus innominatis?*
14 *Contractus innominatus & nominatus quando permistus est, an habeat locum condictio ob causam?*

LEX XVI.

DEdi. Ista. l. est valde nota. & h. d. †Quando ex parte dātis pecuniam, & ex parte dantis speciem, venit dari, non est emptio & venditio, sed contractus innominatus: ideò habebat locum condictio ob causam. h. d. Gloss. diuidit. Primò. ponit dictum. secundò. tres rationes. Secūda ibi, & ideò. Tu dic, quòd nō
a sunt rationes: imò sunt illationes ex dicto. ¶ Oppo. a & videtur quòd sit contractus emptionis & venditionis: vt. l. naturalis. §. j. j. de præscrip. ver. Sol. hîc fuit data pecunia vt species: ibi fuit numerata. Istud est diuinare in se: tamē verum est. Vel dic, quòd hîc fuit actum vt istchum dares, hoc est accipientis facere, quod non est de natura emptionis & venditionis. l. ex empto. in princip. j. de acti. empt. Ex hoc sequitur, quòd est cōtractus innominatus, do vt des. Istud colligit hîc in ver. finge, sed in. l. contraria fuit dictum, do pecuniam, vt accipiam speciem. verbum enim accipio, nō includit de necessitate translationem dominij: vt ibi patet. Contra hoc op-
b po. b extra de. l. si stipulatus. de vsur. Sol. ibi † verbum. dari, fuit appositū
2 iuxta contractum emptionis & venditionis: ideò intelligitur impropriè
3 secundum naturam contractus. Simile in. l. j. in princip. j. depositi. & ideò
c instrumēta quæ fiunt tota die, q̄ dicūt: dedit, c vendidit & tradidit, nō constituūt cōtractū innominatū, propter verbū. dedit, imò verbū dedit: intelligitur impropriè, propter verbum. vendidit, cui adijcitur. Sed si diceret dedit, & tradidit, non adiecto, vendidit: tunc esset contractus innominatus, vt hic. sed si diceret tantùm, tradidit pro certa quantitate pecuniæ: intelligeretur venditio, vt. d. l. naturalis. §. j. j. de præscript. verb. quæ tenementi. ¶ Secundò oppo. ad versi. & ideò de. l. naturalis. §. sed si istchum. de præscrip. verb. Sol. vt in glo. & bene hic & ibi. ¶ Venio ad fi. l. & oppo. & videtur quòd posit agi, vt caueat de euictione: vt. l. ij. j. de euictio.
4 Sol. ibi, in contractu emptionis & venditionis: hîc in contractu innominato. Ista est vera. Alij vt Io. dicunt, quòd hîc exigitur satisdatio: sed in cōtractu venditionis, sufficit nuda promissio. Istud non videtur verum, per l. sciendum. j. de euict. & ideò tene primam. ¶ Opponi. & videtur, quòd condictio ob causam locum non habeat: vt. l. ea condictione. C. de rescin.
5 vend. & l. inciuile. C. de rei vendi. Sol. dicit glo. illud verum † in contracti bus nominatis, in quibus cessat condictio ob cau. hoc in innominatis. & propter hoc fuit facta hæc lex vt ostenderet, quòd non habeat locum cōdictio ob causam in contractibus nominatis: sed in innominatis. idē in. l. j. in fi. j. de rerum permu. ¶ Contra hoc oppo. glo. donatio est hodie contractus nominatus: quod patet: qu ia consensu contrahitur, vt. l. si quis argentum. C. de dona. ergo est nominatus, vt probatur in. l. j. j. de re. permu. sed in donatione est locus condictioni ob causam: vt. l. j. C. de donat. quæ sub modo. & C. eod. l. ea lege. & de dona. l. cùm res. ergo & c. Sol. dicit gl. Fallit in cōtractu donationis, qui est hodie cōtractus nominatus: sed olim erat innominatus. ¶ Pro declarando istam glos. j. habemus videre vtrùm
6 hoc sit verum † q donatio d fuerit olim contractus innominatus, & hodie
d nominatus. quod cenet glo. hic, & in. l. pacta. j. de contrahen. empt. & c. eo. l. ij. Iac. But. dicebat, quòd etiam hodie est innominatus. Licet em hodie contrahatur consensu: non sequitur ergo est nominatus: quia multi contractus fiunt, qui consensu contrahuntur, & sunt innominati. Et sæpe etiam quidam contractus qui contrahuntur re, innominati dicūtur: vt. l. iurisgentium. in prin. de pact. pro Iaco. facit quia etiam hodie ex contractu donationis non oritur actio: sed propter pactū, seu contractum datur condictio ex lege: vt. d. l. si quis argentum. Sed de natura contractuū nominatorum est, quod eoipso quod subsunt, actionem producant: vt. d. l. iurisgentium. in prin. ergo & c. Alij dicūt, quòd olim & hodie fuit cōtractus nominatus: quia ita elegans nomen est donatio, sicut locatio, & venditio, & simi. cùm igitur habeat speciale nomen: ergo erat & est contractus nominatus, vt no. de re. permu. super ru. ¶ Istam partem ego teneo:
13 & probo q in cōtractibus innominatis locus est pœnitētiæ ex parte im
7 plentis: vt. l. si pecuniā. ś. eo. † Sed in donatione non est locus pœnitentiæ, vt. l. aristo. j. de dona. ergo non erat, nec est innominatus. & sic allego pro casu. l. aristo. Nō ob. q olim nō cōtrahebatur cōsensu: quia etiam stipulatio olim nō cōtrahebatur consensu: & tamen est cōtractus nominatus, vt
8 l. j. in fi. de pact. & etiam alij cōtractus nominati qui cōtrahuntur re, non celebrantur consensu solo: vt. d. l. iurisgentiū. in princ. Nō ob. † q ex isto contractu non oriatur actio: quia debes scire q aliud est donatio, aliud est pactū de donando: sicut aliud est venditio, aliud est pactū de vendendo.

Donatio enim eo ipso quod est perfecta, est idē de iure antiquo & de iure nouo. In pacto verò de donando, est hodie immutatū. per. d. l. si quis argentū. & de illo nō quærimus hîc. Sed hoc præmisso dicit glo. quòd fallit in cōtractu donationis, in quo habet locum cōdictio ob causam, licet sit cōtractus nomi-
9 natus. Est ne istud verū? respondeo † quòd in contractu donatiōis, cōdictio ob causam bene habet locū si causa ob quā datur nō est secuta: vt. C. e. l. ea lege. & de dona. l. cum res. C. de dona. quæ sub mo. l. j. & bene no. j. de dona. l. j. sed ex pœnitentia, non habet locum condictio ob causam ad reuocandū id in quo est donatio: vt. l. aristo. j. de dona. Potest tamen bene pœnitere, ne fiat illud quod fuit actum in donatione, quando fuit appositum tantū ad commodū pœ-
10 nitentis: vt. d. l. aristo. & statim dicā in alijs cōtractibus nominatis. ¶ †Secundò habemus videre quæ sit ratio specialitatis in donatione. Respondeo. in alijs contractibus nominatis ex pacto incontinenti apposito, vt aliquid detur, vel fiat, informatur actio descendens ex eo contractu: vt. l. tenetur. §. j. j. de actio. emp. & in. l. in bonæ fidei. C. de pact. & l. iurisgentium. §. j. de pact. Ideò cum ad hoc competat actio ex contractu nominato: nō habet locum cōdictio ob causam, sed agitur actiōe ex eo cōtractu: sed in donatiōe hoc non est. Exēplum: dono tibi librū vt soluas creditoribus meis: donatio fit pro te, & ad tui cōmodum: non poterit informari vt pariat actionē mihi, vt habuisti no. in. l. lecta. ś. fi cer. pe. C. de pact. l. petens. & l. iurisgentiū. §. quinimo. & ibi glo. sic cum actione ex eo contractu non posit agi, habet locum condictio ob causam. Eadē ratione dico idem in alijs contractibus nominatis. ¶ Pone. promitto tibi per stipulationē dare centū vt vadas pro me Romā: ex hac stipulatione nō potest agi actione ex contractu, vt vadas pro me Romam: quia fuit interposita pro te, nō contra te: vt not. in. d. l. pe tens. poterit ergo agi condictione ob causam, vel actione præscriptis verbis. sicut in contractibus innominatis. dicam in dicto. §. quinimo. ¶ † Contra
11 prædicta oppono, & videtur, quòd etiam in contractibus nominatis, vbi ex pacto informatur actio, ex eo contractu posit agi condictione ob causam: vt. l. cum te. C. de pact. inter empt. & vendit. Solu. dicit glos. & bene, quòd vbi illud quod deuenit in cōtractu, aliās in pacto, dederat causam contractui nominato: vt not. in. d. l. cum te. secus si causam non dederat, vt. dicta. l. ea conditione. C. de rescin. vendi. Ista d
est vera, secundùm omnes: licet quidam glosſatores antiqui aliter dixerint, vt notatur in. l. pacta. conuenta. infrà de contrahen. empt. circa finem magnæ
12 glo. ¶ Contra prædicta opponit & videtur, † quòd etiam in aliquibus contractibus innominatis non habeat locū condictio ob causam, vt facio vt des: & facio vt facias: quia facta non possiunt repeti, vt. l. penultima. infrà de præscript. verb. Glo. fatetur contrarium, & sic habet locum solùm in do vt des: & in do vt facias: & in do vt non facias: & in permutatione. Simile habuisti in. l. si pecuniam. in prin. ś. e. sed hoc non est verum: quia etiam facta quandoq̄ possiunt repeti, vt. l. si quis accepto. ś. eodem. Præterea licet non possint repeti: tamē sunt prodita remedia in locum condictionis ob causam, vt. l. cum proponas. C. de dolo. & hoc etiam tenebat Gulielmus de Cu. Reassumo ergo prædicta breuiter: quandoq̄ue est contractus innominatus merè & simpliciter: & tunc habet locum condictio ob causam, tam ex pœnitentia, quàm ex causa cessante, vt hic, & l. si pecuniam. in principio. ś. e. & l. naturalis. per totum.
13 j. de præscrip. ¶ † Quādoq̄ est contractus nominatus merè & simpliciter: & tunc nullo modo est locus cōdictioni ob causam, nec ex pœnitētia, nec ex causa cessante, vt hic, & l. j. j. de rerum permut. & l. inciuile. C. de rei vendica. & l. sicut. de actio. & obli-
14 ga. Quandoq̄ † est permistus contractus nominatus cum innominato. Exemplum: vendo tibi fundum pro centum, hoc pacto vt des mihi librū. Nam hic primò est contractus nominatus: quia vēdo, & est mistus cum contractu innominato: vendo enim vt

POMATES.
a ¶ Op. Vide aliquid per Prepositū. qui venatori bus. lxxxvj. dist.
POMATES.
b ¶ Cōtra hoc op. Vide Are. consil. clxij. col. vj.
¶ Dedit. Adde vt per eūdē Bar. in. l. j. C. de re permu. & in. l. ex empto. in prin. j. act. empt. & in. l. si stipulatus. j. de vsu.
d ¶ Donatio. Adde vtrū Alexā. in l. iurisgentium in pri. ś. de pact. cuj inquatum tangit post Bal. an statum loquēs in vē ditione, habeat locum in permutatione. & se remittit ad Specu. in ti. de emp. & ven. §. nunc dicendū. el ij. versic. sed pone statutum. & ibi Io. an. Adde post illos Roma. consil. cvij.

Universidad de Deusto

a ¶ Iustā tamen. Adde ad hanc. q. Io. An in addi. ad Spec. in tit. de iu. §. generalia. ver. posset etiam. vbi ponit de tutore qui accepit marchā argenti à pupilla vt illa nuberet titio, an pupilla facta maior posit illā repetere: licet condigno tutor nuptui dedisset: facit alia. q. Pet. de ancha. consanguineus qui similiter accepit pecuniam à consanguinea vt illam matrimonio traderet: qui veniens ad mortem, habens conscientiam læsam, quærebat. an restituere teneretur quod habuerat à dicta consanguinea? vel licitè ipse retinere posset, vel qd fiendum? consuluit pauperibus erogandā: ex quo non apparebat q̄ mala intentione illam cōsanguineus habuisset. lati⁹ vide eius cōsi. clxxiiij. incip. præmittendum. An autē liceat aliquid dare iudici vt aliquē eximat de banno? & an ille qui dedit, posit esse testis? vide pulchrè Bald. consil. cccclxxviij. iiij. li. pro ponitur.

b ¶ Pignoratitia. ad de secūdùm Ful. quē sequit Alex. q̄ non pōt petere liberari, cùm principalis obligatio sit nulla: vt notat gloss. in. d. §. fi ob maleficiū. & not. Bart. in. l. pe. j. eo. Præterea agendo fundaret intentionem suā in turpitudine sua: ergo succūberet agēs. l. ij. j. eo. non obst. secūdùm ipos. l. j. C. eo. quia nō loquitur in agēte, sed in accipiēte. An aūt ille qui deposuit obrē turpē peragēdā, posit agere vt depositū restituatur? vide pulchrè per Bal. cōsi. lxxviij. incip. sex sunt. & de dicto Fulg. vide oīno Bald. consi. v. iiij. li. circa fi. consi.

POMATES.

c ¶ Alij dicunt. Vide multa quæ scribunt Are. & Alexan. in. l. si plagij. ff. de ver. ob. quæ poteris ad propositum adducere.

d POMATES. ¶ Venio ad. §. vide ad hoc propositum in. c. qui venatoribus. dist. lxvj. aliàs. lxxxvj.

e ¶ Meretrici. Adde, q̄ Alex. transit cum opi. quòd datum meretrici ne sit meretrix, posit repeti. per istum tex. ad quod vide no. per Bal. consil. v. iiij. lib. incip. præmittendum.

f ¶ Indicet. Adde. q. Io. And. in rub. de fur. in addi. Spe. firmat. q. de eo qui passus est damnum pro furto, qui pactus fuerat cum Titio, quòd si sibi indicaret fures, si ipe in aliquo teneretur ipsum liberaret, quòd si ipse fuit de furibus, quòd pactum non prodest sibi.

De condictione ob turpē causam Rub.

¶ Continua vt in gl. Quærit glo. circa rubr. vtrùm hic ti. habeat locū ob cām præteritā, vel futurā? dicit gl. ob vtrāq̄. Idē no. C. eo. sup rub. hoc videt cō tra. l. pe. j. eo. vbi ob cām turpē præteritā pecunia data repeti nō pōt. Simile quod me. cā. l. ŋ. Dicūt doct. q̄ debet intelligi glo. q̄ hæc cōdictio respicit cām futurā, vel præteritā: intellige præteritā tpe repudiationis: sed futurā, tpe traditionis: & sic nō obcōtraria. Sed cōdictio ob cām, nunc̄ habet locū, si cā ob quā datur est facta & præterita. facit. l. si plagij. de verb. ob. & quod ibi no. dicit ibi. Bart.

SVMMARIVM.

1 *Datum iudici ut ferat sententiam iustam pro se, quādo posfit repeti.*
2 *Pignora data ob turpem causam, quando posint repeti.*
3 *Turpitudinem suam quòd quis allegare potest ad coadiuuādum causam suam.*

LEX I.

OMne. Datum ob causam honestam, nō repetitur ea secuta: sed datum ob turpē causam, si est turpitudo ex parte accipientis, repetit: secus si est turpitudo ex parte dantis, vel vtriusq̄. hoc dicit vsque ad. §. si tibi ob iudicium. ¶ Oppo. dicitur hic in. l. vt puta. §. fi. in fi. q̄ quando aliquis dat iudici, versatur turpitudo solùm ex parte recipientis. Contrà. C. de pœ. iu. qui malè iu. l. j. & aut. ibi posita. Huius timore, iste ver. sed & si dedi. legitur in gloss. duobus modis, secundùm primum modum corrigitur per sequentem literam: ibi, sed hic quoque. & secundùm. l. contraria non obst. secundū primū modum corrigitur per sequentem literā: ibi, sed hic quoq̄. & secundū hoc. l. contraria non ob. secūdū alium non corrigitur. & ista vera: q̄ si corrigitur per. l. seq. q̄ incip. vbi, nihil adderet ad præcedētia. ¶ Ex qua lec. †habes, q̄ aut quis dat iudici, vt ferat sententiam pro se, iustam tū: & tunc datum potest repeti per condictionem ob causam, licet perdat litē principalē: sed si dedit iudici vt daret sententiam pro eo iniustā: tūc perdit litem principalem, & non potest repetere quod dedit vt iudicet: vt hac. l. vbi hodie verò indistinctè siue dedit vt iudicet pro eo in bonā causam, siue ī malam: perdit vtrūq̄, vt. d. l. j. de pœna iud. qui malè iudi. & ī authē. ibi posita. ¶ Quærit gl. circa fi. eiusdem. l. quid si ob turpē causam dedit pignora, †vtrū possit illa repetere? Glos. hic dicit q̄ sic indistinctè: qa pignus nō est cōtractū: sed ī. l. ij. C. e. distīguit, aut qs vult agere rei vēdicatiōe aut pignoratitia actiōe. Doc. vltramō. ibi dicūt idistinctè, q̄ nec̄ rei vē. nec̄ pignoratitia, possit agi. Si em̄ agas rei vē. obj̄cia de hypotheca: tu replicabis, q̄ ob turpem cām fuit facta, & sic non debes audīri allegando turpitudinē tuā. ¶ Ego dico q̄ potest agi pignoratitia & hypothecaria. nā hoc ti. prohibetur† quis allegare turpitudinē suam principaliter agendo & fundādo intentionem suam fundat ex alio: tunc ad nuandam suā potest suam turpitudinem allegare: vt. l. alās. §. de iureiu. & ibi plenè dixi. poterit enim esse quoddam remedium in dubitabile, & erimus extra opinionem, scilicet vt contra accipientem quis agat vt liberetur à principali obligatione facta ob turpem causam, quod potest facere, siue ex parte promittentis, siue ex parte recipientis, siue ex parte vtriusq̄ versetur turpitudo: vt. l. j. C. e. qua obligatione subdata poterit agi pignoratitia, vel rei vendica. vt. l. ităt liberatur. j. qui. mo. pig. vel hypot. sol. Bat.

SVMMARIVM.

1 *Indiuiduum si datum fuerit partim ob honestam, q̄ repetatur pars estimationis.*
2 *Equus quòd sit diuiduus.*

LEX III.

VBi. †Quærit gl. quid si dedi rem indiuiduam, vt puta, seruitutem vel equum, partim ob turpem causam, & partim ob honestam: an totum repetetur? Videtur quòd sic, alle. gl. l. ij. ī fi. j. si quis omis. caus. testa. vult allegare. j. ad sylla. & illa lex bene facit. & facit j. de iur. fis. l. non intelligitur. §. si quis palam. Quidam dicunt, quòd totū repetitur, vt. l. si non fortem. §. si centū. j. tu. j. Alij dicunt q̄ repetitur pars estimationis, vt. j. de leg. ij. l. cum filius. in princ. & hoc tenet Dy. in. l. hæc scriptura. de condi. & demon. quod etiam tangitur in gl. x. colla. de fra. de no. benefi. inuesti. cap. j. non obst. l. si non sortem. §. si cētum. quia ibi fuit error in soluente, propter quem conceditur repetitio totius: hīc autem nullus error præsupponitur. ¶ Ad vnum tamen aduerte, quòd gl. hic dicit equum esse indiuiduum. quod est falsum: imò est diuiduus, sicut ęte ræ spēs: vt. l. ij. de verb. ob. & j. de solu. l. si stipula. §. j. Possumus enim habere partem dimidiam equi, vel tertiam, vel quartam: non autem dimidiā seruitutis, vel aliorum indiuiduorum.

SVMMARIVM.

1 *Promissum meretrici, quòd meretrix posit petere.*

LEX IIII.

DEm si. Ad principium oppo. s. quod metus cau. l. nec timorem. & l. sequenti. Sol. vt in glos. hic & ibi. Venio ad. §. sed quod meretrici. & oppo. & videtur quòd prima causa debeat inspici, vt. l. verum. la. ij. j. de fur. t. sed prima est turpis, in eo q̄ meretrix est. ergo &c. Solu. dicit gl. aliud ibi: aliud hic. & nō dicit plus. Tu dic, quòd prima causa tollit effectum secundi actus. facit enim cessare dolum & animum lucrandi: quæ ratio hic cessat. ¶ †Quæro quid si meretrici est promissum: an poterit petere? Glo. dicit quòd non: vt. l. generaliter. & l. si plagij. de verborum obligationibus. Et quia quędam honestè recipiuntur, quæ non honestè petuntur. l. prima. §. primo. j. de varijs & extraordina. cog. Idem not. C. eodem. l. ij. & l. prima. idem in. l. affectionis. j. de donationibus. Docto. Vltramon. & Cyn. sequendo eos, dicunt contrarium per rationem positam hic in tex. quorum opi. aliàs consuetus sum tenere propter generalitatem. l. affectionis. j. de donatio. Præterea in minore & milite est speciale: vt not. in dicta. l. affectionis. ergo in cōtrarium est ius commune in alijs. ¶ Contra hoc facit. l. fin. j. de actionibus & obligatio nibus. So. ibi mulier, pmisit viro: hic vir promisit mulieri meretrici. ¶ In alijs verò mulieribus, quæ meretrices nō essent, cessat ratio hic posita.

SVMMARIVM.

1 *Furem ut quis indicet, an quippiam accipere liceat?*
2 *Indicare malefactorem parti, quòd quis non cogatur: & quando iudicium.*
4 *Bannum si fiat, quòd qui indicauerit malefactorem, habeat centum: quòd particeps crīminis iudicans, non habebit præmium.*
5 *Bannum factum pro recipiendo malefactorem, quòd etiam si sit particeps criminis, remittatur pœna: quòd valet.*

C

SI tibi. Potest quis honestè accipere, vt malefactorem indicet, non vt eū cælet: nisi sit particeps criminis. h. d. ¶ No. quòd licet

f accipere, vt quis aliquem indicet. f ¶ Opp. quando quis accipit pecuniā, vt faciat id quod gratis facere tenetur, turpiter accipit. j. eodem. l. penultima. sed quis gratis tenetur indicare furem. quod patet: quia tenetur ferre testimonium secundùm veritatem: aliàs punitur: ergo patet, quòd hic turpiter

2 turpiter accipit. Sol. si quæris, †an quis teneatur indicare malefactorē par
3 ti, & non tenetur, vt hic. & ideò à parte licitè accepit. ¶ Sed si quæris, †an teneatur indicare iudici: Rñ deo: aut quæris, an iudex posit quem cōpellere ad hoc ad petitionem partis: & nō potest. arg. huius. §. Nec ob. si dicis, q̄ testificari cogitur: quia tunc non indicat furem, imò contra furem iam indicatum & accusatum testificatur. ¶ Sed si quæris, an iudex possit hoc facere ex officio suo, fortè faciēdo inquisitionem generalē: vt prouinciam purget malis hominibus: & tunc per iudicem cogitur, vt. l. congruit. §. de offi. presi. & extra de fur. c. qui cum fure. ita debet intelligi. C. de fur. l. ciuile est. ita debet intelligi hæc glos. quam vide super ver. repeti. ¶ Op. §. eadem. l. §. j. Solu. turpiter accipitur, ne fur indicetur: sed vt indicetur, non accipitur turpiter. vt hic. ¶ Item op. ad secundum responsum in prin. huius. l. ad ver. quòd si à fugitiuo. & videtur quòd datum ne indicet, non posit repeti: quia versatur turpitudo ex parte, vtriusq̄: vt. §. e. l. j. Solu. non potest repeti ab ipso malefactore dante, vt ibi, sed ab alio sic, vt
a hoc versi. ¶ Vltimo[a] no. istum versi. †ad excusationem communis Peru
4 si quod fecit bannimentum, quòd quicunque indicaret occisores sabbati iudei, haberet tantam quantitatem. nam debet intelligi de alijs indicantibus, quàm de socijs & participibus criminis. Illi enim licitè accipere non possunt: & ideò ille fornarius qui indicauit alios, licitè fuit suspensus.
5 ¶ Sed quid† si fiat lex, vel bannimentum, quòd etiam si esset de participibus criminis, ci remittatur pœna: an valeat? certè sic, vt in aut. nouo iure. C. de pœ. iudi. qui malè iudi. & l. non omnes. §. fi. de re mili.

LEX V.

SI a seruo. Ista. l. fuit summata cum præcedenti: ideò non summo. ¶ Quærit glo. qua actione ista pecunia repetatur? & distinguit: aut extat: & vēdicatur. aut est consumpta: & condicitur.

LEX VI.

PErpetuo. Regula ista est infallibilis: quod apud aliquē est ex iniusta causa & turpi, repetitur. h. d. Intellige cum distinctione præcedentis. l. aut est turpitudo ex parte dantis, aut ex parte recipientis, aut vtriusq̄.

LEX VII.

c XEa. Istam. l. declarabo. j. l. proxi. & dic, vt ibi, & non eget summario.

SVMMARIVM.

1 *Solutionis non promissionis tempus in concedenda ob turpem causam repetitione, spectandum.*
2 *Exceptio cessationis turpitudinis tempore solutionis per reum cōuētū in actione, quod metus causa uel condictionis ob turpem causam, quòd posit opponi, licet non in recuperandæ possessionis.*
3 *Turpitudinem uel metum affuisse tempore solutionis, quis probare debeat?*
4 *Statuto cauente quòd contra instrumentum non posit opponi exceptio doli, metus uel turpitudinis: quòd tamen solutum ex turpi causa, uigore talis instrumenti poterit repeti.*
5 *Tyrannus si compulit me promittere centum, & soluo tyrannide durante: quòd taliter solutum poterit repeti.*
6 *Metus amissionis omnium bonorum æquiparatur metui mortis.*
7 *Mulier quæ consensit instrumento facto per uirum, si probet se acerrimè fuisse percussam ante à uiro, quia nolebat consentire: quòd uidetur feciſſe metu.*
8 *Promissio quando est facta ob turpem causam, quòd non sit nata obligatio.*

LEX VIII.

b SI ob turpem. [b]Ista est nota. l. & habet pulchrā materiam. & h. d. Promissum ex cā turpi ex parte recipientis, si soluatur: causa finita non repetitur. sed quando est turpitudo ex parte vtriusq̄, siue causa sit finita, vel non: solutum non repetitur. h. d. vel breuius. † In concedenda repetitiōe ob turpem causam, tempus solutionis, nō promissionis inspicitur. Diuiditur. Primò loquitur quando turpitudo est ex parte recipientis tātùm. Secundò. quando ex parte vtriusq̄. Secunda ibi. porro. Glo. nostræ non dicunt aliquid, nisi quòd declarant tex. ad hanc. l. concordat. C. quod met. cau. l. ij. Sed contrà. §. l. proxi. & quod met. cau. l. metum. §. sed, quod prætor. Solu. ibi fuit adhibitus metus tempore promissionis & solutionis, qui cessabat: hic tempore solutionis. ¶ Op. ad istud: qua spoliatus añ omnia est restituendus: vt. C. ad le. Iul. de vi. l. fi quis ad se fundum: ergo cōtra agentem actione. quod metus causa, nō poterit opponi hæc exceptio,
2 quòd sublata sit turpitudo, seu metus per sequentem solutionem. ¶ †So. quando quis ageret interdicto recuperandæ possessionis, vel alio remedio recuperandæ possessionis: procederet. l. cōtraria. sed quando agitur actione, quod metus causa, vel condictione ob turpem causam, in qua non fuit spoliatio facta per vim ablatiuam, vel expulsiuam, sed per compulsiuam vbi est partis cōsensus: tunc potest opponi dicta exceptio, vt hic, & C. quod met. cau. l. ij. Probatur hæc distinctio extra de resti. spo. c. ij. & iij. de renun. c. super hoc. & quod ibi not. ¶ Opp. quod me. cau. l. iij. & iiij. vbi recipiendo pretium rei venditæ per vim, non tollitur metus vel turpitudo. Respon. hic soluendo, facit aliquid per quod sibi adest aliquid, &

a POMATES. ¶ Vltiò. Vide Alex. in. l. rogasti. in princ. col. v. §. si cer. pet. facit quod dicit Bart. in. l. transactio. C. de transact. Feli. in. c. dilecti filij. col. iij. & in. c. i. circa col. iij. de offi. dele.

b POMATES. ¶ Si ob turpem. Vide Cæpo. cautela. xxviij.

c POMATES. ¶ Solutio. Vide Alex. consi. iiij. vbi pōderātur ista verba. col. v. in. j. volumine.

ei qui metum seu turpitudinem fecit, abest. sed in l. contraria est totum contra. Nam passo metum d adest, & inferenti abest: quia soluit. quod ergo fit ad eius diminutionem, non operatur confirmationem iuris sui. ita videtur sentire Iuno. in. d. c. super hoc. extra de renuncia. ¶ Cōtra hoc facit. §. de inof. testa. l. penul. vbi recipiendo videtur approbare testamentum. Solu. in eo qui passus erat metum seu turpitudinem, nō est turpe præsumere quòd pretium acceperit, vt sibi sit cautum cōtra metum inferentem: & sic eum quodāmodo decipiat. Est em̄ dolus bonus, vt. l. j. §. j. §. de dolo. hoc enim facit, vt fraudem elidat: vt. l. cùm pater. §. titio. de leg. ij. quę ratio cessat in. d. l. pen. de inofficio. testa. quod tenemenți. ¶ †Quæro, quis debet probare, vel ille qui repetit, quod tempore solutionis turpitudo subesset: vel ille à quo repetitur, quod non subesset? tex. & glo. in. l. ij. &. C. quod met. cau. dicūt de ipso acto e re repetēte. In contrariū facit. c. super hoc. extra de renun. Rñ deo: q̄nc̄ actor fundat intentionē suā ex turpitudine adhibita tempore contractus celebrati: & reus dicit turpitudinē esse submotā ex sequēti ratihabitione: tūc reus debet probare, vt. d. c. sup hoc. Quando q̄ actor non fundat intentionem suā ex turpitudine adhibita tempore actus, vel contractus celebrati contra quem venit: sed adhibita tempore anteriori. Exēplum: quis promisit & soluit: nunc venit quis contra solutionē: certè non sufficit probare turpitudinem tempore promissionis, vt hic, &. l. ij. C. quod met. cau. ¶ Sed contra hoc opiste soluens soluit ex necessitate primæ obligationis: ergo sufficit probare turpitudinem adhibitam
4 in obligatione prima, vt. j. de dam. infect. l. dāni. §. c fabinus. Sol. 'dic, q̄ hic non habebat necesse soluere: qa erat tutus exceptione: vnde solutio non habuit necessariam cōsequētiam ad promissionem: sed in l. cōtraria finis habuit necessariam consequentiam à principio. ¶ babatur in. l. ij. §. j. §. de mino. ¶ †Et per hoc dico, quòd si ex necessitate primæ obligationis q̄s soluerit ex forma statutorū Italię, quæ volunt q̄ cōtra instrumenta non possit opponi exceptio doli,
d metus, vel turpidinis[d], sed solū permittunt quasdam exceptiones: quòd tūc solutū posset repeti: qa tempore solutionis adhuc subest turpitudo: & habet ne cessariā consequetiā ad primā turpitudinē. ¶ †Idē
5 dico[e], si metus sublatus adhuc tempore solutionis du
e raret. exemplum. Tyrannus[f] cōpulit me ad promit-
f tendum centum, vel etiā commune istius ciuitatis: certè tēpore solutiōis adhuc subest metus, donec tyrannis illius durat, vel regimē istius ciuitatis. ar. l. fulcinius. §. quid sit. ex q. cau. in pos. ea. & est expressū extra qđ me. cau. c. j. cū gl. fi. Nec potest dici, tu debebas recedere de illa ciuitate, & dimittere domū & 6 oia bona tua. † quia imò debuit primò soluere. Me-
g tus[g] enim perditionis omnium bonorum, æquipara tur metui mortis: vt. l. propter litem. in princ. de ex cu. tu. & extra quod me. cau. c. ij. vnde ex his apparet, q. l. ista debet itelligi, qñ causa turpitudinis est finita tempore solutionis, vt si promisi pecuniam vt librum redderes, & eam solui postq̄ reddidisti. secus si in ipso actu redditionis soluerem, vel modicum post, vt. l. lecta. §. si cer. pet. & l. vt iusiurandi. §. j. de ope. liber. Item est exemplū huius. l. vt si adhibuisti metum tempore promissionis: & postea ibi soluo in loco & tempore in quo omnis metus, & f oīs suspicio cessabat: secus si adhuc poterat durare,

¶ Tyrānus. Adde, qñ p̄sumat̄ metus durare, pulchrè Pet. de anc. consilio. ccc. inci. visa prædicta &c. vbi ponit de dom̄no Ottone Bononiēn. Tyranno parmę, qui cōpulerat quędam ad promittēdum vni id quod alteri debebat. ponit etiam Io. an. in addi. Spe. in tit. de sol. §. j. ver. illud quæritur. q. debitoris Cremonensis cuius erat creditor Parmēsis & cōmune Cremonæ coactus fuit soluere: an esset tut? ibi vide.

g POMATES. ¶ Metus. Idem tenet Bal. l. iterpositas. C. de transac. per. l. fi. C. de reuo. do. dicens q̄ isto casu dabitur officium iudicis.

vt.s.dñi. Exemplum[a] de metu, vel turpitudine durante. si promisi ne maleficium facere: licet ista cā sit completa per tempus: quia stetisti per mensem quòd non feci maleficium: tamen adhuc potes facere: ideò soluēs repetā, vt.s.e.l.ij.& ideò in quēstione de facto probatur, † quòd vir percussit optimè vxorem quæ no lebat consentire cuidam instrumento: posteà mulier consensit ex intervallo: certè metu videtur fecisse. Donec eñ durat in maleficio, durat iste metus. facit ad hoc quod no.j.quarum re. act. non da.l.j.§.quæ onerādæ.& C.de trāsact.l. interpositas.& per Cano. maximè per Inno. extra de conuer. coniu. ca. accedens.& c. veniens.& de offi. deleg. c. causam matrimonij.& ibi plenius.

¶ Vltimò quæro, † quando promissio est facta ob turpem causam, vtrùm sit nata obligatio? Gloss. dicunt q̄ non, in.l. iurisgentium.§. si ob maleficium. s. de pact. l. generaliter. de verbo. obligatio. Vltramon. contrà, vt no. per Cy. C. de inuti. stip. l. ex eo. pro quibus licet ipsi non allegent, videtur casus in l. ista, vbi dicit, quòd habet locum exceptio doli, vel in factum. ergo præsupponit obligationem nata. Ego teneo gl. in. d. l. generaliter. de verborum obligationib. Ad hanc. l. respondeꝫ, quòd hic loquitur de exceptione facti, vel intentionis. vt not. in. l. qui se debere.s. tit. j. vel dicaut in obligatione est expressa turpis causa: & loquitur glo. aut non expressa, sed in veritate est facta ob turpem causam: & tunc procedit opi. vltramon. ita intelligatur hic, &. l. j. C. e. Bar.

LEX IX.

Si vestimenta. Qui pecuniā recipit vt faciat id quòd gratis facere tenetur: turpiter accipit. hoc dicit. Bar.

b De condictione indebiti[b] Rubrica.

¶ Continua vt in glo. super rub. Quærit gloss. per modum summæ: & remittit se ad nota. ad. l. huius titu. & ideò dic vt in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Soluens scienter, quòd non repetat, & an hoc casu sit uera donatio, & egeat insinuatione remissiue.*
2 *Indebiti sunt quatuor species.*
3 *Soluens, quod defalcatur per falcidiam, dicitur soluere naturaliter debitum: quia est naturaliter debitum.*
4 *Defalcatum per Trebellianum, dicitur debitum naturaliter, & soluens non repetit.*
5 *Defalcatum per legitimam portionem filio uel patrono, nullo iure est debitum: & soluens quocunque errore repetit.*
6 *Legatum factum in testamento non solenni, quòd dicitur debitum naturaliter.*
7 *Obligatio naturalis, quòd nascatur ex testamento non solenni, sicut nascitur ex stipulatione non solenni.*
8 *Hæres cum legatarijs quasi contrahit.*
9 *Obligari quempiam naturaliter, quid sit?*
10 *Obligatio naturalis, quòd etiam sine consensu contrahitur, ubicunque æquitas naturalis hoc dictat.*
11 *Obligatio naturalis ex testamento condito per pupillum nō oritur: nec ex eo quod defecit præteritione filij, quem testator ignorabat. & nu. 12.*
12 *Debitor uerus liberatus per sententiam, an remaneat naturaliter obligatus? & nu. 15.*
13 *Exceptio rei iudicatæ, quòd sit exceptio iuris & non facti.*
14 *Obligatio naturalis quæ secum habuit ciuilem ab initio, q̄ ciuili sublata, conseruat actionem, quam cum ciuili produxerat.*
15 *Indebitum ciuiliter sed naturaliter debitum, si per errorem soluatur, an posit repeti? & nu. 17. ubi quòd sic.*
16 *Debitum naturale, quòd opponi potest compensando contra petentem, non contra repetentem.*
17 *AEquitas in specie, quòd præferatur æquitati in genere.*
18 *Debitor ex chirographo, seu ex literarum obligatione ante biennium, an sit naturaliter & ciuiliter obligatus? & tenet quòd non: naturaliter & ciuiliter sic. nu. 21.*
19 *Actio, quòd oriatur ex sola ciuili obligatione.*
20 *Pactum de non petendo, quando tollat naturalem obligationem?*
21 *Sententia condemnatoria lata, quòd non oriatur nisi obligatio ciuilis.*
22 *Indebitum naturaliter, sed ciuiliter debitum. si soluatur per errorem, an posit repeti? indebitum utroq; iure solutum, quibus casibus non repetatur?*
23 *Debitum utroq; iure, sed indebitum ope exceptionis, si soluatur, quando repetatur? & numero 29.*
24 *Excepiio Macedoniani & Velleiani, quòd non tollat naturalem, nec ciuilem obligationem: & ibi de ratione.*
25 *Interuſurium medij temporis, quòd quis posset lucrari, quòd inducat retentionem & actionem.*

LEX I.

Nunc videndum. Soluens indebitum[c] ignorāter repetit: sciēter non. h. d. ¶ Circa hanc leg. quæro: † dicit hic, q̄ ille q̄ soluit scienter, nō repetit: an hæc sit vera donatio ita, q̄ egeat insinuatione, qñ excedit quingentos aureos, prout dicimus de alijs donationibus? dic vt not. per glo. in. l. j. j. de dona. & ibi plenè dixi. ¶ Item quæro, quotuplex sit indebitum: & quo errore solutū posit repetiꝫ dic vt in gloss. hic, & .l. cuius per errorem. j. de reg. iur. &. l. cū quis. C. de iur. & fact. igno. vbi plenè per glo. & per doct. & ibi ego vltra alios plenissimè dixi, & hic repetā. ¶ Pro glo. ergo & p̄ tota materia declaranda debes scire, quòd quatuor sunt species indebiti. Quoddam est indebitū ciuiliter, sed naturaliter debitū, de quo hic. Quoddā est econtrà. Quoddā est indebitū vtroq; iure, scilicet, ciuiliter, & naturaliter. Quoddā est indebitū ope excptionis: sed ciuiliter & naturaliter debitum. Circa quæ videamus exempla, & qualiter per errorem solutum repetatur. ¶ Circa primū glo. ponit exēplum in eo, † qd' defalcaꝫ per falcidiā. d. alle. l. error. C. ad leg. fal. ¶ Cōtra istud dictum insurgūt Vltramon. vt Pet. dicentes, quòd illud non est debitū ciuiliter, nec naturaliter. nam. l. fil. resecat legata ipso iure: vt. d. l. Plautius. &. l. linea margaritarum. ad leg. fal. &. l. j. § si quis ex mortis. j. quorū legatorum. Præterea. quādo resistit obligationi: nec ciuilis nec naturalis oritur obligatio: vt. l. nō dubium. C. de legi. &. l. si non sortem. in prin. j. co. &. l. cum lex. j. de fideiuſ. Sed lex Falci. resistit legatis, ne excedant dodrātem: vt. l. j. ff. ad leg. falci. ergo nullo iure debetur. Gul. tenet glo. istam. Nam in legatis, voluntas testatoris debet inspici. l. in conditionibus primum locum. de condi. & demō. sed de iure antiquo permittebatur legare quantum volebat: sed superuenit. l. fal. quæ est contra volūtatē testatoris: vt. j. ad. l. fal. l. Titia. &. l. si patronus. §. j. de do. Remanet ergo voluntas testatoris, q̄ soluatur: & sic debeꝫ naturaliter. Idem tenet Iac. But. Cynus. recitat Petrus in. d. l. cum quis. C. de iuris & facti ignoran. Simiiter ego dico opin. gl. nostrarum esse verisimā: primò per casum expressum. C. ad leg. falci. l. j. ᵉvbi dicitur, quòd qui soluit illud quod poterat per falcidiam resecari, non soluit plus debito: nec potest per condictionem indebiti illud repetere: ergo apparet, quòd erat aliquo iure debitum ciuiliter, nō propter. l. fal. ergo restat, q̄ erat naturaliter debitū. ¶ Præterea probo sic. donari videtur q̄ iure nullo, vel nullo cogēte imperio concediꝫ, vt. l. donari. de do. sed si illud quod defalcatur per legem falci. nullo iure esset debitum: esset donatio. sed hoc est falsum: quia non est donatio, vt. d. l. j. C. ad legem falci. ergo naturaliter debitum. Solutio. non est donatio, vt. l. hoc iure. §. penul. inf. à de donatio. Pro hoc facit optimè. l. si patronus. §. de illo de donatio. vbi est casus, & ibi tetigi. Ad contraria dum dicit Petrus quòd lex falcidia resecat ipso iure: docto. non respond. Ego dico, falci. resecat ipso iure quo ad dominium: non quo ad obligationem naturalē, vt. s. probatū est. Non obst. quod dicunt, quòd lex resistit obligationi: quia hoc est falsum. Dicit enim lex falci. quòd quis possit legare quantū vult, dummodo apud hæredē remaneat quadrans. hic nō prohibet testatorē vltra legare: sed præcipit apud hæredem debere remanere quadrantē. Præterea hoc esse verum apparebit in quæstione, quam faciam de testamento non solenni. Ex dictis concludo glo. verū dicere. ¶ † Extra quæro, † quid de eo qd' defalcaꝫ per trebellianicam? Respō. quòd est debitū naturaliter: & eius solutio non est donatio, vt est tex. in. l. debitorē. de his quę in frau. cre. ¶ †† Item quæro, quid de eo quod defalcatur per legitimam portionem debitam filio, vel patrono? Respōdeo. nullo iure est debitū. quod apparet: quia quocunq; errore soluatur, repetiꝫ. tex. est in. l. fil patronus. in prin. ¶ Sumus expeditiᵍ de primo exemplo gl. ¶ Secundum exēplum gl. estʰ de legato relicto in testamento nō solenni. dicit glo. quòd est naturaliter debitū, vt. l. fideicommissum. j. eo. & vide glo. ibi, vel dic in voluntate non solenni. ¶ Petr. dicit, quòd id non est verū. nam obligatio naturalis cōtrahitur consensu, vt. l. j. de pact. &. l. in his. §. imperator. j. de solutio. sed in proposito, testator hoc nō consentit: quia non grauauit venientem ab intestato. Item hæres non consentit: quia nō est verosimile, quòd velit obligari. Præterea dicit Pet. quādo id quod agitur peccat in sui forma, non causatur ciuilis, nec naturalis obligatio: vt. l. j. §. si quis ita. de verborum obligatio. sed hic testamentū peccauit in sui forma: ergo non causatur ciuilis nec naturalis. Et per hoc apparet quòd quædā æquiparatio quam facit gloss. in. l. si post diuisionē. C. de iur. & facti igno. per quā cōcludit, † quod ex testamento nō solenni nascit naturalis obligatio. eo q̄ ex stipulatione nō solēni nō exoritʲ naturalis: nō est bona. Et in hoc stat Gul. cum Pet. aliqualiter tamen limitat Gul. & dicit sic. † hæres non cōtrahit cum legatarijs, sed quasi cōtrahit. l. apud Iulianū. in fi.

in fi. quib. ex cau. in pos. ea. & insti. de obl. quæ ex quasi contractu. §. hæres. &. l. ex maleficijs. §. hæres. s. de act. & obli. ita q̄ cùm nō sit verus cōsensus, nec verᵉ cōtractᵘ: possimᵘ dicere, q̄ nō sit naturaliter obligatus, sed quasi naturaliter. Iac. But. tenebat glo. dicebat ipse, q̄ hæres & defunctᵃ præsumuntᵉ vna & eadē psona, vt in aut. de iureiu. à mo. prę sti. in prin. sed defunctus cōsensit, q̄ legatariᵘ haberet legatū: ergo hæres. & sic cōsensus inducit naturalē obligationē. ¶ Ego dico gl. dicere veritatem.
9 pro cuius euidētia quæro, † quid est dictū aliquē naturaliter ob ligariʔ dicit. l. is naturaliter tenetur, qui iure gentiū tenetur, vt. l. cùm amplius. §. j. j. de regu. iur. l. stichū. §. naturalis. de sol. Sed ego repio q̄ relictū minus solēni testamento, remanet debitū de iure gētiū, si potest, p̄bari relictū per duos testes: ergo naturaliter debetur. Probo minorē. Concessium est priuilegium militibus, vt possint testari quo velint, detracta omni solennitate iuris ciuilis, & eos reponit in pristinū iusgentiū: vt. l. j. de testa. mili. sed testū militis probaꝫ p duos testes, etiā nō rogatos, vt no. in. d. l. j. &. l. lucius. &. l. diuus. eo. titu. ergo apparet q̄ va-
10 let relictū factū corā duobus testibus de iure gētiū. ¶ † Præterea, obligatio naturalis cōtrahitʲ qñq; ēt sine cōsensu, vbicūque æquitas naturalis, hoc est de iure gentiū, hoc dictat. Exemplū: gero negotia absentis, vel furiosi, vel ignorātis, expēdēdo vtiliter pro eo. certè ipse & naturaliter & ciuiliter mihi obligatur, per ti. de nego. gest. l. in. §. & si furiosi. de neg. ge. Præterea. ex maleficijs quis obligatur ciuiliter & naturaliter. & dicit hoc eē æquū ex æqtate: vt. l. nō solùm. §. j. de iniu. & tñ ille qui deliqt & in quē delinquitur, nō cōsentit. A Eqtas ergo naturalis est, quæ, p̄ducit hāc naturalē obligationē. facit. l. j. §. ius naturale. s. de iu. & iu. sed de iure naturali est æquū q̄ hæres impleat vo
11 lūtatē testatoris, q̄tūcunq; nō sit solēnis: ergo tenet hæres de iure naturali. Pro hoc expresseˢ. l. in testō. de fideicō. lib. & l. fi. de re. eo. qui sub tu. vel cura. sunt. &. l. ij. C. de fideicō. l. fi. e. ti. prout loquiʲ de eo q̄ noluit solēniter testari, vt insti. de fideic.
a hære. §. fin. Et p hoc appetᵃ rīsum ad id quod dicūt, q̄. deficit hic cōsensᵘ, nō ob. qd' dicūt qñ id qd' agit peccat ī sui forma, non oritur obligatio naturalis: quia debes scire e q̄ in vltima voluntate, quędā est forma substatialis: vt defuncti volūtas: & ita adest inq̄one proposita. & de illa loquitur ratio facta in cōtrariū, qñ cessat. sed hic nō cessat. Quædā est forma, p̄bationis, vt quod ibi sint septē testes: & simi. & ista licet cessetˢ, nō tñ cessat obligatio naturalis, sed cessat, p̄batio q̄tū ad obligationē ci
11 uilē. ¶ Præterea dico, † q̄ vbicūque testū nō eēt solēne pp for mæ substātialis defectū: vt quia pupillᵘ & furiosus: nō oriʲ obligatio naturalis: qa cessat forma substātialis: nec de iure gentiū est æquū q̄ probaꝫ naturaliter, vt. l. fi. C. de testa. mili. vbi pupillus miles non potest testari: ḥ ei remissa sit oīs solennitas iuris
12 ciuilis: & sic in statū iurisgētiū reponitur. Idem dico † si testū deficit ex præteritione filij quē testator ignorabat habere: qa præsumimus voluntatē cessare, vt. l. sicut certi. &. l. si cū vel in vtero. C. de testa. mil. Et ex hoc apparet, q̄ id quod resecaꝫ p. l. falcidiā & trebel. de quibᵘ. s. dixi, est debitū naturaliter: qa de
b iure gentiū remanet debitū: & sic glosˢ. nostra remanet sustentata. ¶ †† Tertium exēplū ponit glo. in. l. Iulianus. j. eo. in ve-
13 ro debitore absoluto per sentētiā: tūc enī ciuilis tolliʲ, & rema net naturalis, vt. l. Iulianus. in prin. j. eo. Pet. cōtra dicēs, quòd remanet vtroq; iure de bitū: nā cōtra actorem obstat exceptio rei iudicatæ, vt in toto tit. de excep. rei iudi. sed exceptio præsupponit actionem, vt. l. ij. de excep. ergo remanet ciuilis: quia naturalis nō sola pōt pere actionē. de act. & obli. l. naturales. & & de fideiuſſ. l. fideiuſſor. §. fideiuſſor. &. l. iurisgentiū. §. quin imo, de pact. ¶ Præterea. actᵘ nō operaꝫ vltra intētionē agētis, vt. l. nō oīs. si cer. p t. &. l. fi. ne vxor pro ma. sed iudex absoluēs nō intēdit aliquē liberare, sed oñdere & declarare ipm libe ratum: ergo nō inducit liberatio. & iste rōnes isto loco positæ sunt suæ. Cōtrariū puto: & tex. videt expssus in. d. l. Julianᵘ. in prin. j. e. Præterea. sicut cōdēnatoria inducit obligationem ex qua oriʲ actio, vt. l. iij. §. idē scribit. de pec. eadē rōne & absolutoria tollit ciuilē. Pet. nitiʲ rīdere ad hoc. de qua sol. non curo. Ad rōnes Pet. rīdeo ex dictis eius. ipse tenet quòd exceptio rei iudicatæ sit exceptio intentionis seu facti, nō iuris, vt no. ipse in. l. excep. C. de excep. sed posito q̄ sit iuris, put est verū: nō ergo sequiʲ q̄ remanet ciuilis: & ad, p̄bādū dicit, natu-
14 ralis † nō est sufficiens ad producendā actionē, cōcedo: sed hoc est verū in naturali quæ nūq; habuit secū ciuilē: sed ea quæ habuit secū ciuilē, ab initio, p̄duxit actionē: & adhuc pē eā cōservare, ciuili sublata, vt no. in. l. si vnus. §. pacīˢ ne peteret. in gl. ī ver. ipso iure. de pact. & p̄batī exēplis de muliere & viro. mulier, quę nūq; fuit nupta viro, non pōt parere filiū: sed ea q̄ fuit nupta semel, bene pōt parere filiū: & conseruat filiū, etiā viro extincto. Ita in proposito, obligatio ciuilis ḥ s ead obligatio-

nē naturalem, vt causa agens: obligatio naturalis habet se ad ciuilē, vt cā patiēs, seu materia ex qua iure ciuili, p̄ducī actio. vñ sublata ciuili quę producit actionē, tñ pōt remanere actio. Nō ob. qd' dicīʲ, actᵘ nō opaꝫ & c. qa cōcedo. Quod subdit, iudex nō intēdit eū absoluere, nego: qa imò ītēdit imponere finē liti, & facere hoc quod ciuile ius amplī nō obstet: quinimo si iu- a
dex nō exprimat, intelligitur, vt. l. quid tñ. §. j. de arbi. ¶ His
15 præmissis, debemus scire, † q̄ aut iudex absoluit: qa actor non probauit: & tunc tollitʲ ciuilis & remanet naturalis. ita loquiʲ. l. Iulianus. in p̄rin. j. e. Qᵗ̄ᵇ absoluiʲ reus, quasi nullo modo deberet, & naturalis nō tolliʲ: quia iudex nō pōt, vt insti. de iure natu. §. sed naturalia. Quidā tñ dicūt, q̄ quia res iudicata inter partes habetur pro iudicata veritate, vt. l. res iudicata. & quod ibi no. j. de reg. iur. Istā, naturalē obligationē pars non poterit allegare cōtra eū de cætero. Idem si iudex absoluisset tāq; debitū non esset cōtractū. arg. l. fi. de iureiur. &. l. duobus. §. si qs iurauerit. &. §. igitur. eo. ti. Sed si iudex absoluisset tanq; non debitū, nec adiecisset nullo modo debitū: tunc intelligiʲ quasi non debitū. s. ciuiliter. Sufficit enim q̄ actionē excludit. argu. d. l. Iulianus. in prin. j. eo. & hoc verū. & videʲ sentire Iac. But. remanet ergo glo. vera. ¶ Sunt alia exempla debiti naturaliter tantùm, quæ sunt indubitata, vt si promittatur pacto nudo, vt. l. iurisgentiū. §. igitur nud. s. de pact. &. l. in his. §. impator. de sol. Itē in pupillo, per ea quæ plenè no. in. l. j. j. de noua. &. l. pu-
16 pillus. de reg. iur. ¶ †† His præmissis. pro declaratiōe materiæ quæro, illud indebitū ciuiliter, sed naturaliter debitū, si p erroꝛē soluatur: an posit repeti? In hoc reperio tres opinio. vna fuit glosstorū: aut soluit per errorē iuris: & nō pōt repeti. aut per c
errorē facti: & tūc potest repeti. Casus est hic, ᶜ & in. l. error. C. ad leg. fal. &. j. eo. l. fideicōmissum. quę leges, p̄priè, p̄bāt hoc in testamēto nō solēni, vel etiā in eo qd' resecaᵗ p falcidiā. alī. etiā glosˢ. l. fi. j. ad macedo. sed nō facit propriè, quia ibi loquiʲ in eo quod erat oī iure debitū, sed p exceptio. idebitū. ¶ Fallit dicit gl. in muliere & minore, qui solutū p ignorātiā iuris repetunt, vt. j. ad velleia. l. q̄uis. §. interdū. &. j. eo. l. interdum. hæc est opi. glo. Pla. fuit in cōtraria opi. & dixit simpliʳ, q̄ tale indebitum quocūq; errore solutū, nō repetiʲ. fallit in muliere & minore, vt. d. l. interdum. Istā tenēt Pet. & Iacob. de ra. contra glo. nostram. & probant sic: sp̄āle est in minore, q̄ soluendo tale indebitū, repetat: ergo in cōtrariū est ius cōe. ¶ Præterea. cō dictio indebiti est inducta naturali æquitate, vt. l. nā hoc natura. j. eo. sed æquitas naturalis non est, q̄ ab eo qui habet quodest debitū naturaliter, repetatur: ergo &c. Præterea. debitum naturale inducit cōpensationē: ergo cōtra eū, qui agit condictione indebiti ad tale debitū, opponeretur cōp̄ latio. In hoc resident Cyn. qd' Gul. ibidē probat: & sic in pari causa melior est cōditio possidentis, vt. l. si seruū. §. de illo. de verb. obli. sed posito quòd sit æquitas naturalis ex parte repetentis, & etiā ex parte eiᵒ, cui solutū est: qa sibi naturaliter debeꝫ: ergo potior est eius conditio. Præterea, ego video quòd solutū indebitè pōt, palio debito retineri: vt. l. si nō sortē. §. si centū. j. eo. ergo multo ma- b
gis pro seipso, quādo est naturaliter debitū. Et sic nō tenet opi. gl. nec opi. Pe. simpliciter. & probaꝫ hoc sic: Ego video, q̄ per præscriptionē tolliʲ ciuilis, & remanet naturalis: & tñ tale debitū solutū p errorē repetiʲ, vt. l. si quis postq̄. de fideiuſ. ergo dictū Pe. nō est verū simpliciter. Distinguit ergo sic: quoddā est debitū naturaliter tñ, qd' nunq; habuit cōcomitātiā cū ciuili: & illud quocunq; errore solutū, non repetiʲ, per rōnem factā per eū, & per Pe. contra gl. & arg. l. etiā. de cōpē. Quoddā est naturale debitū quod ab initio fuit mistū cū ciuili: & tunc qñq; ciuilis obligatio fuit sublata facto hominis: & tunc ideni quod quocūq; errore solutū non repetiʲ: vt. l. Iulianus. in prin. &. l. si pœnæ causa. j. e. &. l. ij. in fi. quod quisq; in q̄ lex nō distinguit. c
Ratio secundū eū: quia cū lis fuit sublata facto hominis, potuit esse sublata iuste: ideò lex voluit, quòd quocūq; errore solutū, nō repetaꝫ. Quandoq; ciuilis fuit sublata ex dispositione leg. tunc distingue: aut soluitur per errorē facti: & repetiʲ, vt. l. si qs postq̄. de fideiuſ. aliàs nō repetiʲ, vt. l. fi. rem ra. habe. Ratio: qa quādo lex tollit ciuilē, tollit eā equitate naturali aliqua fuadente: ideò fuit prædicta distinctio adhibēda. Istā verba non placent: quia dum dicit in primo mēbro qñ fuit ab initio naturalis sola sine ciuili, quocūq; errore solutum nō repetiʲ. dicit contra casum. l. error. C. ad le. fal. & secundū opi. Gul. dum tenuit, quòd illud qd' resecaᵗ p falcidiā sit naturaliter debitum. Item secundū & tertiū mēbrū non placet: qa qñ ciuilis tollitur facto hominis, aut à iudice: vt. d. l. Iulianus. in prin. & tūc iudex facit hoc authoritate legis: & sic ipsa lex facit, vt. l. sanctio legum. & ibi no. de pœnis. & sic est eadē ratio, quę est quando tollitur per legem: vel tollitur sola ciuilis per hominem, scilicet per principem, vt. d. l. ij. in fi. quod quisq; iuris. Et tunc quia prin-

Universitätsbibliothek Basel

POMATES.
a ¶ Explū. Vide Iaſin. §. quadrupli. in. j. col. insti. de actio.
POMATES.
b ¶ De condictione indebiti. Limita istū ti. vt nō, pcedat quando debitor absq; facto creditoris & eiᵒ suggestione daret: qa isto casu, trāsferretur dñiū. Bald. in l. falsus. ff. de fur.
POMATES.
c ¶ Soluens indebitū. vide Alexā. cōſ. lxxxj. ad fin. volu. iij. vbi declarat Soci. cōſil. iiij. col. ij. & seq. vbi pōit maximè qd iuris, qñ dictum fuit in instrō, q̄ soluebatur ex certa ſcientia?
POMATES.
d ¶ Per falcidiā. Vide Alex. in. d. l. j. ī ſi. in prin. col. fi.
e ¶ Ad leg. falc. l. j. Adde, q̄ pro hac opi. facit tex. in. l. regula. §. pen. j. de iu. & fact. igno. & l. lex falcidia. j. ad leg. fal. &. l. error. C. ad leg. falc. & p̄bāt hęc opi. secūdū Alex. in. l. fin. C. ad leg. fal. secundū ītellectū, quē sequūtur ibi Bal. Ange. & Sali.
POMATES.
f ¶ Extra quæro. Vide Bart. consi. xcj. in fi.
POMATES.
g ¶ Sumus expediti. An legatum in testō non solenni relictū naturaliʳ debeaꝫ? & an is q̄ debet ex titulo minᵒ solēni, sit tutus in foro cōſciētiæ? vide Alex. cō ſi. lxxvj. col. vlti. & cōſil. ccx. vlti. col. vo. ij. Et qd de hærede qui possidet aliqua, vigore testamēti inualidi? vide aliqua p Feli. in. c. ij. col. x. de consti. Bald. in c. ad audientiam. col. ij. de reſcript.

POMATES.
a ¶ Per hoc appet. Bart. hic sentit, q̄ numerᵒ septē testiū nō sit de substātiali forma testamēti: sed cōtrariū tꝫ ī. l. nemo ſpt. in gl. ibi, de leg. j. & ibi vide Areti. ī. iij. &. vj. col. & l. hæredes palā. in prin. de test. Ia. in d. l. nemo. vbi pro opi. Bar. ibi addu cit text. ī. l. ſi vnᵒ. C. de test. inducē. do vt ibi p eū dupliciter. Prīò dū dicit, q̄ vno teſte deficiēte testiū ē ipso iure nullū: & tñ si vera eēt opi. Bar. hic testiū posſet, p̄bari p sex testes, iūcta maxīe cōfeſsione venientium ab intestato. Sedᵗ ò, p Bart. facit id qd' voluit Bal. c. j. in vlt. col. qd sit inue. vbi dicit, q̄ ſolēnitas testiū in dubio eſt p̄bata, nō subſtātialis: nili lex vltra annullando, p̄cedat. sic facit in testō, vt patet. l. hac cōſultiſſima. C. de te. ergo &c. pro hoc vide Alexā. & reliquos hic & Bar. in l. vniuerſa. C. de preci. impe. offe.
b ¶ Sustentata. ad de de hoc articulo vt p Bar. in tract. suo minoricarū. ī j. parte. & in. l. j. C. de fac. fan. ec. & in l. ſi veritas. C. de fideico. p Ang. in diſput. sua incipi. astensis miles. per Cano. in. c. fin. ex tra de solu.
c ¶ Casus est hic. Adde quod opi. glo. & Bar. tenent Ange. & Sal. hic. & Sali. ī. l. cū quis C. de iur. & fact. igno. Ant. de Bu. & Io. de Imol. in d. c. fin. Ange in repe. l. j. C. de iud. Fulg. Paul. de ca. in. d. l. iubemus. licet Bar. ibi cōtrà.

Universidad de Murcia Biblioteca

ceps est lex animata in terris, est eadem ratio, quæ est in lege.
17 ¶ †Quid ergo dicemus? breuiter, teneo opi. gl. nostræ: quia tale indebitū solutū per ignorātiā facti, repetit̄ pleges alī. in glo. & ita intellige. l. Iulianus. & l. si pœnæ. j. e. & l. iij. in fi. qd' qs̄q; & ita intellige. l. Iulianus. & l. si pœnæ. j. e. & l. iij. in fi. qd' qs̄q; de iur. & fact. igno. Rñdeamus ad rões eorū. dicūt ipsi, quòd spāle est in minore: ergo in contrariū est ius cōe. Dico q; spāle est in minore, hoc est q; soluēs p ignorātiā iuris repetit. quod est in minore, hoc est q; soluēs p ignorātiā iuris repetit. quod est in maiore. Itē dicūt, q; cōdictio indebiti nitit̄ æqui tate: sed hoc nō est æquum: ergo &c. Rñdeo, cōdictio indebiti continet in se quandā restitutionis causam, & sicut minor restituit̄ propter ætatē: ita si errore probabili facti errat, restituat errans propter errorem facti probabilē. ex isto tit. de cōdi. inde. & ita apparet, q; æquitas adest, scilicet iusta causa restitutionis. Præterea. dicunt ipsi posse opponi cōpensationē de debito naturali: ergo &c. Rñdeo, †opponi potest cōpēsatio de debito naturali contra petentē, nō cōtra repetentem. Ita videtur velle glo. in. d. l. interdū. j. e. expressius in. l. cū is. ¶. j. j. e. vbi gl. Rō: quia cū ista causa quandā restitutionē in se contineat: ante oīa, iste qui propter suū errorē probabilē est spoliat⁹, debet in pristinū statū restitui. quæ rō in petēte cessat. Præterea. dicunt ipsi: in pari causa potior est cōditio possidētis. Cōcedo. sed hic non est par causa: nā ille cui debetur naturaliter, habet æqtatē in genere suo. †Iste qui agit cōdictione indebiti, habet æquitatem in specie, vt restituat ante oīa, vt dictū est: quæ præfert æqt

Universidad de Deusto

POMATES. ¶ Tu dic. Vide Aret. cõsi. xxxiij. j. col. vide Ro. in. l. si procurator falso. s. ti. ij. Ex doctrina Bart. collige regulã quòd in mandato generali nunq̃ intelligitur mandatũ, q̃ quis indebitũ recipiat: & per cõsequẽs, ne illicitũ cõmittat mẽs est mãdantis: & etiã ne aliquid tale propter, qd̃ posset in pœnã incidere. Et q̃c̃ Bar. sumat hęc ex tex. hic. tũ cõsidera q̃ text. nul-

lam ficit de pœna mentionem vnde credo quod Bart. habuerit cõsideration ad ea quæ frequentius accidunt. Cũ enim dicatur hic, q̃ in generali mãdato nũquam venit illicitũ: licet aliq̃n possit esse illicitũ line pœna: & p hæc videatur ex quo, in tex. de pœna verbũ nullũ, q̃ Bart. hîc malè collegerit, q̃ etiã nõ intelligitur mãdatum. id propterq̃ dñs in pœnã incidere posset: tñ Bartol. bene no. si cõsideram. & hãc credo fuisse eius intentionẽ, q̃ plerunq̃ illicitũ pœna aliquacoercetur. l. in testamento. §. fin. de manu. testa. ibi quos pœna &c. & vltra istas duas. q. quæ hic per Bart. ꝓpter hanc regulam deducuntur. adde quod dicit Paul. de ca. hic in vlti. colũ. in fi. de fiñia quam facit revocari propter articulos: criminosos factos p ꝓcuratorẽ. Et ista qdẽ regula, ꝓceditetiã si, ꝓcurator habet mandatum generale cũ libera: l. si pater. j. q̃ in fraud. cre. & etiã si in generali, ꝓcurat. ratũ esset per dominum, quòd nõ veniret cõtra ea, q̃ faceret procurator. ita dicit egregiè Bal. c. j. in. viij. colum. vt lite non cõtest. per gl. l. nõ videtur. §. q iussu. j. de regul. iur. de qua glos. vide etiã hic Bald. Et ad id adde, quod nota. Bal. c. nonnulli ad finẽ. de rescript. q̃ in generali mãdato non venit vt procurator compromittat: sed necesse q̃ in hoc habeat mandatum speciale: qa compromissum est res periculosa. l. diem proferre. §. stari. ś. de arbi. & hoc est de mẽte Barto. licet in specie non dicat hoc in prima illatione. ¶ In materia huius regulæ & dicti Barto. hîc vide quod eleganter dicit Ang. l. ab executore in. iij. col. &. l. si expressim. xxvij. col. ff. de appel. dum vult, q̃ in generali mandato nunq̃ venit, vt quis appellet ab executore, etiam si mandatum esset procurari, vt posset appellare ab omni sententia diffinitiua, & interlocutoria: sed ad hoc requiritur mandatum speciale in indiuiduo propter. l. ab executione. in fi. C. quorum appel. non recip. Ita de facto obtinuisse alleg. Ang. de perusio in. q. incip. pronũciata est tenuta ex instrumento locationis. Adde qd̃ consuluit Ro. consi. cxlj. incip. spectabilis. colũ. vlti. & consi. ccxxj. aliàs. ccxx. incip. circa primum. col. iiij. Anch. consi. ccclx. incip. in quęsito. Alex. cõsi. lxxxj. incipiẽte in causa & litecertè tũc nulla esset dubitatio. Intellige ergo in indebito & tũc ob. cõtrariũ. Sed tñ deo, q̃ hic dr̃ tutorẽ & ꝓcuratorẽ minoris nõ posse repetere: intellige, nisi sicut quilibet maior vtili actiõe, ratihabitiõe non secuta. & sic concordat cum principio. ¶ †Quæritur, & ista est pulchra. q. q̃n sciemus, vtrũ pupillus seu minor curatorẽ vel tutorẽ habẽs, ratũ habeat vel nõ. dicunt quidam, q̃ hoc non potest sciri durante pupillari, seu minori ætate: quia illo tempore non põt ratum habere, nec non habere: vt. l. si pupillus. de noua. Alij dicunt, & in hoc residet gl. q̃ ipsi possunt repetere nomine pupilli & sic eius nomine habere ratum. arg. l. cum indebitum. & l. si. §. j. j. eo. Sed ad illam. l. si. rñ. gl. vide glo. ibi, hoc autem &c. & teneas menti, †q̃n factum est aliquid noie pupilli, vel minoris curatorem habentis per alium, potest ipse pupillus vel minor ratum habere, cũ authoritate ipsius tutoris seu curatoris: sicut põt cæteros cõtractus facere. pro hoc. l. iij. §. j. j. rẽ ra. ha. Sed deeo, q̃ est factum per suũ tutorẽ, vel curatorẽ, est dubiũ: qa eo authore non potest: & sine eo similiter non potest. Quid dicemus? dico si loquitur hîc in casu, in quo procurator soluit, posset minor ratum habere authoritate tutoris: vt dictum est. Si verò soluit tutor: potest similiter habere ratum authoritate alterius tutoris vt l. pupillus. §. j. de autho. tuto. Si vero nullum alium habet tutorem: tunc si quidem tutor soluit de pecunia sua: si quidẽ soluit cessante omni culpa: & sic poterat ipse imputare minori illam solutionem: vt. ś. eo. l. iij. tunc potest pupillus ratum habere, & etiam ipse tutor: qa ex hoc nõ authoratur sibi tutor, nec sibi aliqd acqrit, sed solum pupillo prodest: qa parat sibi cõdictionẽ indebiti. ita loquitur hîc. Sed si tutori posset aliqua culpa imputari: & sic quòd soluit nõ posset repetere à minore: tũc nõ posset ipse ratũ habere, nec minori authorari: qa authoraretur in re suã contra dictã. l. pupillus. j. de authoritate tut. Facit ad prædicta de noua. l. nouare. sed si tutor soluit de pecunia pupilli: puto tũc indistinctè, q̃ nomine pupilli potest repetere. Ex hoc em̃ in nullo cõditio pupilli fit deterior, ergo &c. vt. d. l. nouare. & secũdũ hãc distinctionem habent saluari istę opi. ¶ Vltimò. gl. hîc per modũ summæ tractat materiã, † cui & cõtra quem competat condictio indebi. ꝓ qua declarãda aliquãtulum clarius dic, q̃n̄ qs soluit indebitũ noie suo, & ꝓ sua obligatione contracta à se: tunc ipse soluens repetit: vt per totum istum titulũ. Quandoq̃ quis soluit noie suo & ꝓ sua obligatione: nõ tñ contracta à se, sed ab alio, & tunc non semp ipse repetit, sed q̃n̄ repetit alĩ? ad quẽ ex postfacto apparet negotiũ pertinere: vt. ś. eo. l. ij. iij. iiij. &. v. quòd dic vt ś. de peti. hæredi. l. si quid possessor. in fi. & ibi not. Quandoq̃ quis soluit noie alieno, & pro obligatione aliena: vt tutor & procurator, & tunc, aut soluit illud qd̃ putabat debitũ, omni culpa cessante. & dño cõpetit condictio indebiti, qa hoc videtur venire in mandato, vt. ś. dixi. aut aliqua culpa potest ei imputari: & tunc distingue, vt in glo. ¶ †Secundò quæriẽ contra quẽ detur condictio indebiti? & hîc gl. dicit: aut soluitur alicui suo noie, aut alieno. si noie alieno: aut habebat ꝑ speciale mandatũ: aut non. qd̃ dic vt in gl. adde tñ, qa si recipiebat hoc procurator oi culpa cessante: indistinctè repetitur à domino: qa hoc videtur venire ĩ mãdato: vt dictũ est. Quomodo aũt hoc procedat, quòd contra procuratorem dat̃ condictio

POMATES. ¶ Et per istum. Vide Alex. cõsi. xxxiij. in. j. colũ. volu. j.

c ¶ Generali. Adde Baldum consilio. xciij, libro. iij. vbi ponit, quòd procurator habens mandatum generale ad ꝯarandum, & faciendum omnia requisita secundùm formam statutorum, quòd non potest facere incidere dominum in pœnam prouenientem ex statuto, consilio. vj. libro. iij. tenet quòd procurator constitutus ad homologandum laudum antè quàm sit latum, non potest homologare in præiudicium domini, si sit iniquum. & vide eundem Baldum consil. ccxxviij. incipiente, magnifico cauallere. eodem libro quinto.

indebiti

indebiti. plenè dixi in. l. si procurator falso. ś. tit. ij̃. vide istam gl. ij̃. magnã quæ est notanda. & signa eam: quia est magistra.

SVMMARIVM.

1 *Condictione indebiti agens, quid petere debeat?*
2 *Condictiõis indebiti natura est, ut quis obligetur ad id, in quo factus est locupletior, & non in plus.*

LEX VII.

QVod indebitum. Pro declaratiõe huiꝰ. l. quęro, † q̃n idem idipsum repetitur, & q̃n tantundem. duæ sunt lec. vna q̃ tota. l. loquatur in specie soluta: quæ si extat ipsa repetitẽ: si non, tũc repetitur æstimatio. & hoc est quod dicit tantundẽ. ¶ Cõtra hanc lec. op. in obligatiõe rem dari, semp debet idipsum peti. vt. l. pe. ś. ti. ij̃. & l. si seruũ. in fi. de ver. obl. Sol. dicit glo. q̃ hoc respicit fi. hoc est executionẽ ipsam: tñ in libello ipsum debet peti. hoc nõ est verũ, & cõtra. l. in summa. §. in frumento. j. eo. sed dicamus vt ꝓ. dicã. Alij dicũt, q̃ n̄ q̃ species soluitur, repetitẽ ipsa species: q̃n̄ soluitur quantitas, repetitur tantundẽ. & hæc bona. ¶ Sed contra hoc opp. quia q̃n̄ repetitur plus, q̃n̄ minus, vt. l. in summa. §. ei qui. & §. frumento. &. §. pe. &. l. indebiti. in prin. j. eo. Dicit gl. regula est hîc, quę tñ q̃n̄ fallit: vt. ll. alleg. in cõtrariũ. † Natura em̃ conditionis huius est, vt quis obligetur ad id in quo factus est locupletior, & nõ in plus: vt. l. nam hoc natura. &. l. si nõ sortem. §. libertus. j. eo. vbi est tex. magis no. q̃ alibi. & no. p gl. j. de trit. l. in hac. in fi. magnæ gl. Modo quando mihi soluta est species, si extat: sum locupletior in ipsa re: ideò ipsa debet repeti: vt hîc. si nõ extat, & eam vẽdidissem, vel in meã vtilitatẽ cõsumpsissem: tũc essem locupletior in æstimatiõe. ideò æstimatio veniet in petitiõe & executiõe: vt. l. in summa. §. in frumento. j. eo. & dixi in. l. stipula. non diuì. j. de verb. oblig. sed si esset locupletior in plus: puta, in fructibus, vel accessionibus, vel in minus: illud tantundẽ repetitur, vt in legibus hîc alleg. per gl. in cõtrarium. sed quando quantitas soluitur: tunc indistinctè dicitur quis locupletior in eo, quod recipit. Quantitas enim perire non potest. ideò tantundem repetitur: vt hîc, & l. indebiti. §. sed & si nummi. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem, ne exigatur, nisi inquantum facere potest, an qui dotis non per errorem promittit, opponere queat?*
3 *Exceptio, ne quis cõueniatur, nisi inquantum facere potest, quòd posśit opponi post sententiam.*
3 *Promissio & solutio quando æquiparentur?*
4 *Exceptio ne quis conueniatur, nisi inquantum facere posśit, quòd sit temporalis.*

LEX VIII.

QVod nomine. Tutus exceptione, ne quis exigatur, nisi inquantũ facere potest solutũ per errorẽ non repetit. h. d. cũ. l. seq. ¶ †Oppo. de. l. q̃ si maritus. j. de consti. pecu. Sol. dicit gl. aliud in promittente, vt ibi: aliud in soluente, vt hîc. Ista vera rectè intelligẽdo: qa ibi loquit̃ in promittente non animo nouandi: sed accedit obligatio obligationi. sicut ergo post sniam† posset opponi hęc exceptio: vt. l. ex diuerso. §. fi. fol. ma. &. l. Nesennius. in fi. de re iudic. & post cõstitutum seu secũdã promissionem. Sed si esset facta animo nouandi: tũc distinguere debemus, qualiter fuerit facta. aut enim promisit, q̃ noie suo, vel noie dotis debebat. ś. non expressa quãtitate: & tunc intelligit̃ quòd debet. ś. cũ effectu. Et potest opponi exceptio. Aut ꝓmisit expressa quãtitate certa: & tunc nõ posset opponi exceptio: vt. l. si prior. & ibi not. fol. matri. &. d. l. Nesennius. † Ex hoc apparet, q̃ promissio & solutio non æquiparanť. Nec ob. dictæ solutioni. C. ad le. fal. l. fi. vbi promittere & soluere æquiparanť: qa est verum quantùm ad approbationem, vt ibi: sed quantũ ad impediendã repetitionẽ: si quidẽ ꝑ promissionem tollitur prima actio, & eius natura, sicut per solutionem: & tunc est idem iuris: aliàs secus, vt apparet ex prædictis. ¶ Secundò op. & videtur ista. l. sibi contradicere. Dicit enim, qui nõ potest soluere. istud est cõtradictio. Sol. non poterat facere, deducto, ne egeat: sed fecit remanẽ do egens. ¶ Tertiò, opp. extrà glosſ. tutus fauorabili exceptione & dubia, soluens repetit: vt. l. qui exceptionem. j. eod. sed hoc est hmõi: ergo &c. In hoc contrario & eius solutione multũ se inuoluit Cy. C. de iur. & fac. igno. l. cum quis. in. v. q. Breuiter † hæc est veritas, quam tenet Iaco. But. & Guli. de Cu. & Cy. addidit ad lectu. q̃ hæc exceptio est tpalis: quia præsumitur quòd dies efficiatur, vt. l. cura. §. deficientium. de mu. &. l. si defunctus. C. arbit. tute.

LEX X.

IN diem. Ante diem debitum soluens non repetit. videbitis in. l. sub conditione. cum. l. sequenti. j. eodem titulo.

LEX XI.

SIis cum quo. Solutum pro seruo, licet minꝰ sit in peculio, non repetitur. h. d. ¶ Opp. infrà de li. leg. I. si quis reum. Solut. hîc soluit nomine obligationis, qua tenebatur filius vel seruus: ibi, nomine obligationis propriæ. Barto.

SVMMARIVM.

1 *Condictio indebiti transit ad hęredem.*
2 *Soluens indebitè usumfructum fundi proprij quando repetat?*

LEX XII.

SI fundi. † Etiã ad hæredẽ transit hæc cõdictio. h. d. Ista. l. legit̃ duobus modis. vno mõ, q̃ fuit solutus vsusfructus indebitè, & ab eo q̃ solũ vsumfructũ habebat. quo defuncto, hæres eius repetit vsumfructũ, hoc est fructũ ꝑteriti tpis. Alio modo legit̃, q̃ qs soluit vsumfructũ fundi ꝓprij indebitè: tunc eo mortuo, eius hæres repetit vsumfructũ, nõ formalẽ quia cũ sit dñs, eum haberenon põt. Vel intellige q̃ repetit formalem, qui est apud reũ indebitè, qui efficietur causalis, cũ erit solutꝰ. ¶ Vltimò gl. format † vnã. q. q̃ est dubia ibi, qd ꝑ fundũ alienasset. gl. ista põt intelligi tribus modis. vno mõ, qd si alienasset fundũ is, q̃ fructũ soluerat indebitè: tũc rñ fio gl. q̃ remittit ad. l. qui vsumfructũ. §. stipulatꝰ. nihil facit. Sed rñde, q̃ repetet dñs, ad quem ex postfacto apparet ptinere: a vt. ś. e. l. ij̃. &. ij̃. Fructꝰ aũt ꝑteriti tpis repetet ipe soluẽs. facit ad prędicta. ś. vsufruc. quẽad. ca. l. si tibi vsufruct. &. l. iij̃. §. si hęres. ¶ Sc̃d'o modo põt intelligi. qd si aliquis alienasset fundũ de a ducto vsufructu, quę vsumfructũ postea soluit indebitè, & decesśit: tũc ꝓcedit rñsio gl. de. §. stipulatus. vt distinguamus, an retinuerit vsumfructũ ꝓ se tm̃, an pro se & hæredẽ? Aut dubitať vt eo casu, quo pro se tm̃ retinuit, hæres nõ posśit repetere, nisi fructus præteriti tpis. sed si vsusfructus pertineat ad hęredẽ hæres põt repetere vsumfructũ. ¶ Tertio mõ põt intelligi: qd si alienauit fundũ retẽto vsufructu, hoc est, quia ipsam alienationem proprietatis fecit indebitè: tunc similiter rẽsponsio gl. nil faceret ad propositum: nã tũc non dubium, q̃ hæres eius posset prorietatem nudam repetere. Bar.

¶ Pertinere. Ad. de secundũ Alex. hîc q̃ magis cõis opinio est contra Barto.

LEX XIII.

NAturaliter. Naturalis obligatio impedit repetitionem soluti, & ei potest accedere fideiussor & pignus. h. d.

VMMARIVM.

1 *Pupillus in eo quo factus est locupletior obligatur ciuiliter & naturaliter sine tutore. & nu. a.*

Item quod. † Pupilꝰ sine tutore obligaťin quo locupletior efficit̃: iõ solutũ ex æquitate naturali, nõ repetit. h. d. cũ. l. seq. ¶ Ad prin. l. op. q̃ debitũ naturale solutũ, posśit repeti: vt. l. cũ qs. de iur. & fac. igno. &. j. e. l. fideicommissum. Solu. gl. ś. eo. l. j. &. d. l. cũ qs. & dicit. q̃ hoc debet intelligi, q̃n̄ soluit̃ per errorẽ iuris: secus si fãcti, vt in cõtrarijs. ¶ Vltramõ. aliter dicũt. dic vt dixi. & tangã in. l. interdũ. j. eo. Cætera quæ hîc ꝓ glo. tangunť in princ. sunt clara. Ad fi. l. opp. de. l. pupillus. dicit gl. hîc loquitur in casu, quo pupillus obligaťnaturaliter: quia efficit̃ locupletior. Contraria loquunť in casibus, in qbus nec naturaliter obligaťcertè verũ dicit glo. tũ † in casu huius. l. obligatur ciuiliter & naturaliter, q̃n̄ est factus locupletior vt dr̃ hîc in tex. & probatur: j. commo. l. iij̃. in prin. Q̃n aũt pupillus obligetur naturaliter vel non, dic vt. l. j. j. de noua.

LEX XIIII.

NAm hoc natura. b Opdevsusca. & præscri. in qbus quis locupletaťcũ aliena iactura. Gl. dicit, fallit ibi propter culpã eius, cõtra quem præscribit̃. l. quod quis. j. de regu. iur. hæc est bona sol. nã potest esse, q̃ cõtra aliquem præscribitur, & nulla est ista culpa vt si ponamus eum ignorare: vt. C. de præscrip. lon. tem. l. fin. ideò Dy. in. l. j. de vsusca. pro empto. & in. c. ij̃. extrà de regulis iur. lib. vj. & Cyn. in. l. j. C. de legi. dicunt: quòd ibi est rigor scriptus in specie propter bonum publicum: vt. l. j. j. de vsuca. & præfertur hîc æquitati in genere.

b POMATES. ¶ Nam hoc natura. Facit quod voluit Bar. pro regula huius tex. cõsil. xxxvij. colũ. v. & cõsi. xxxvij. col. vj. j. volu.

SVMMARIVM.

1 *Condictio indebiti est ex æquitate naturali: & ideo in ea ueniunt fructus & cætere accessiones naturales.*
2 *Fructuum ratio à quo tempore haberi debeat?*
3 *Indebitum mala fide recipiens quòd non faciat furtum.*

Universidad de Sevilla Biblioteca

LEX XV.

1 INdebiti. Ista est notabilis lex. hęc †cõdictio est ex æquitate naturali: & ideò in ea veniunt, & fructus & cæteræ accessiones naturales. h.d. ¶ Anteq̃ opponam, quæro quid est dictũ, indebiti cõdictio natura lis? dicit glo. ſ. in ea naturales accessiones veniũt. hæc non est recta expoſitio: quia tunc illud quod ſequit in tex. magis deberet opponi per modum rationis, quàm per modum illationis, hoc eſt indebiti condictio naturalis eſt. hoc eſt, quia in ea acceſſiones naturales veniunt: ſed text. ponit per modum illationis. & ideò expone, vt dixi, indebiti condictio naturalis eſt. i. ex æquitate naturali eſt: vt. ſ. l. proxi. & tũc bñ ſequiť: & ideò &c. ¶ Op. C. eo. l. j. Sol. ibi loquiť de acceſsione ciuili, hoc eſt de vſura: híc de naturali. ¶ Op. q̃ fructuũ non habeať ratio, niſi poſt lit. conteſt. vel niſi probeť: vt. l. cũ fundus. ſ. ſi cer. pe. Solu-

2 q̃ñq̃ † peto illud, quod eſt meũ p rei vẽdi. tunc quia liter habeať ratio fructuũ, dic vt. l. fructus. &. l. ex diuerſo. de rei vẽdi. Qñq̃ peto id qđ eſt, vel fuit meũ iure pſonalis obligationis: & hr̃ ro fructuũ à tpe contractæ obligatiõis: vt híc, &. ſ. ti. ñ. l. qui ſe debere. §. fi. &. l. † cũ qs. Aut peto, qđ non eſt, vel fuit meũ: &

3 tunc ſi actione ſtricti iuris: & loquiť. l. cõtraria, cum fundus. Si actione bonę fidei, dic vt. l. videamus. §. ex cauſa. cum ſeq. j. de vſur. & per totam illã. l. vbi, ꝓbatur hęc diſtinctio. ¶ Opp. de. l. ſi nõ ſortem. §. liber tus. j. eo. Sol. hæc. l. limitatur per illum. §. vt teneatur de fructꝰ. quatenus factus eſt locupletior ſi bona fide percipit. Quæro, qd ſi mala fide? gl. dicit, q̃ tunc facit furtũ: vt. l. qm̃. j. de condi. furt. vel dic, vt ibi dicit gl. veritas eſt, q̃ non facit furtũ: cũ in eum ſit translatum dñium. dicemus in. d. l. quoniam.

POMATES.

a ¶ Repeti. Contrarium tenuit idem Bart. l. j. §. ſi vir. ff. de acquir. poſ. de quo ibi per Iaſo.

b ¶ Fidem. Adde q̃ Bal. in lec. antiqua & Fulg. híc ſequũtur opi. glo. per. l. qui hominẽ. allegatam in gl. trãſit Albe. de roſa. & Alexan.

c ¶ Fructus. Adde vt ibi per Bar. per Spe. in titu. de loca. §. nunc aliqua. verſi. clxj. Bald. in l. ij. C. de fruct. & li. expẽ. & in. c. j. §. prætereа. l. vlti. de prohi. feu. ali. per Federi.

SVMMARIVM.

1 *Condictio indebiti datur ad poſſeſsionem, etiam rerum mobilium. & nu. 3.*
2 *Poſſeßio ubi transfertur, quòd transferatur & dominium quod ei acceſsit.*
4 *Recipiẽs pecuniam indebitam ab aliquo, an ſi illam perdat ſine culpa, liberetur?*
5 *Indebitum, recõciliatur, ſicut mutuum, & ei æquiparatur. & nume. 11.*
6 *Condictione indebiti mota, non veniunt acceſsiones ciuiles ad damnum & pœnam.*
7 *Poſſeſsionem indebitam ſcienter recipiens, quando poſsit præſcribere?*
8 *Condictione indebiti: ſi agis contra me & ego cum credebam me dominum factum poſtea ago contra te reiuendicatione, quia dominus: utrum potero opponere exceptionem, dolo facis?*
9 *Fundus ſi ſit traditus, in quo habebam proprietatem, alius uſumfructum: non tñ poſsidebat: quid repetendum ſit?*
10 *Fundus ſi titio traditus in quo quis habebat nudam proprietatem, & titius expulit fructuarium: ad quid agetur?*
12 *Fundi proprietas ſi tradita eſt nuda, in quo alius habet utile dominium: ſi ille cui eſt tradita proprietas expulit emphyteutam, uel feudatarium, & proprietas repetitur: an etiam habebit illud utile dominium?*
13 *Opponere de iure tertij, quando quis poſsit?*
14 *Poſſeßio alicuius fundi emphyteutici ſi ad te peruenit, quòd durante illa emphyteuſi, fundus ipſe à te non poterit uendicari.*

Sed & ſi nummi. Iſte eſt difficilis & bñ glo. §. h. d. Hęc actio competit ad poſſeſsionẽ tm̃, q̃ñ ſola poſſeſsio eſt trãſlata: & ad dñium, quod ipſius poſſeſsiõis occaſiõe acceſsit: & ad proprietatẽ nudã, ſi ea ſola fuit trãſlata. h. d. Primò loquiť, q̃ñ volẽs transferre dñiũ & poſſeſsionẽ, ſuã poſſeſsionẽ trãſtulit. Secũdò, q̃ñ ſolam poſſeſsionẽ transferre voluit, & trãſtulit. Tertio, q̃ñ poſſeſsioni acceſsit dñium. Quarto, q̃ñ nudã proprietatẽ trãſtulit. Secũda ibi, quemadmodũ. Tertia ibi: ſed & ſi poſſeſsionẽ. Quarta ibi: ſed & ſi vſus fructus. Rõ huius. §. eſt illud quod ponit in prin. huius. l. qa hæc actio eſt ex æquitate naturali: iõ non cõpetit, niſi ad illud, quod eſt trãſlatũ, & qđ eiacceſsit.

7 ¶ Not. q̃ cõdictio † indebiti dať ad poſſeſsionẽ. qđ tene menti: quia ſæpe tibi occurret, q̃ñ fit aliquis cõtractus inualidus per minorẽ, vel eccleſiã, vel aliũ: &

a eius vigore poſſeſsio tm̃ in alium transferẽ, poterit repeti: per hanc condictionẽ. ¶ No. q̃ transferẽ poſſeſsio † & dñium, quod ei acceſsit. Cõcordat de dona. cã mor. l. ſi alienam. &. j. de iure dotium. l. ꝓculus. & ſol. matr. l. ſi

3 alienam. alia ſunt clara. ¶ Op. † q̃ pro recuperanda poſſeſsione rei mobilis nullum deť poſſeſſoriũ: vt no. in. l. rem q̃ nobis. de acq. poſ. Sol. nullum poſſeſſoriũ datur. ſ. interdictũ: ſed bñ dantur actiones ciuiles: vt hic, & in. l. in hac. j. de triti. &. l. ſi rẽ. ſ. fi. & ibi no. j. de pig. actio. ¶ Quæriť circa iſtã pri

4 mã partẽ, quid ſi † iſte cui ſolutũ eſt, pecuniã pdiderit, an teneať? vẽ q̃ ſic: vt. l. incẽdiũ. C. ſi cer. pe. In cõtrariũ vr̃: nã iſte nõ põt dici teneri ad poſſeſſionẽ in genere. Nã aliqd in genere nõ põt poſsideri: qa oportet q̃ ſit certum id, qđ poſsidetur: vt. l. iñ. §. incertã. j. de acqr. poſ. &. l. locus certus. eo. tit. ſed hic teneť ad poſſeſsionẽ: ergo ad ſpẽm: ſed interitu ſpeciei debitor liberať: vt. l. quod te. ſ. ſi cer. pe. &. l. ſi ex legati cauſa. de ver. obl. Prætereà hæc cõdictio nõ datur vltraq̃ qs ſit factus locupletior, vt. l. ſi nõ ſortẽ. §. libertus. j. eo. ergo &c. Sol. ſi iſta pecunia eſt cõſumpta in vtilitate conſumẽtis: & tunc ſine dubio tenetur per regulam: quia locupletior eſt factus. Itẽ

5 per aliã regulam: qa indebitũ recõciliatur, † ſicut mutuũ: quia ei æquiparatur: vt in. §. is quoq̃. inſti. qui. mo. re cõtra. obli. aut pecunia fuit pdita ſimpliciter: & tunc dicunt quidã, vt Iaco. de Are. híc eum nõ teneri per rõnes prædictas. gl. híc videtur tenere cõtrariũ. & idem Ia. de are. in. l. ñ. §. appellata. ſ. ſi cer. pe. Ad rõnes in cõtrariũ reſpõdeť: qa pditiõe ſecuta fingitur ab ipſo initio trãſlatũ dñium nummorũ, vt. l. ſi filius. ſ. ſi cer. pe. Ideò perinde eſt acſi à prin. fuiſſet cõſtitutus debitor generis, quod perire non poteſt. Cõtraria loquuntur, vbi ceſſat alia fictio. ¶ Venio ad ſecundã partẽ. & op. de. l. ſi in area. j. eo. Sol. vt in glo. & ibi. & in. l. qui exceptionem. §. ſi

6 pars. j. eo. ¶ Venio ad tertiam partem. & opp. extra glo. in cõdictione indebiti, † nõ veniunt acceſsiões ciuiles, vt. C. eo. l. j. ſed quod accedit per vſu ſcapionẽ, eſt ciuilis acceſsio, vt inſti. de vſuſca. in prin. ergo &c. So. non veniunt ciuiles actiones ad damnum & pœnam debitoris: vt. l. contraria. Solere enim vſurã ſibi pœna eſt: ſed vbi debitor nõ damnificaretur, qa aliũde ſibi obuenit: tunc ex æquitate naturali reſtituere tenetur, ſicut cæteras

7 acceſsiones: vt hic. ¶ Opp. q̃ iſte † qui poſſeſsionem receperit, non poſsit præſcribere: quia ſciebat indebitum, & ſic habebat malã fidem: ergo &c. vt. l. j. C. de vſuſc. transfor. Dicit gl. ſol. intelligo, quòd híc ignorabat indebitum. certè non eſt neceſse dicere: nam bona fides requiritur aduerſus eũ contra quem præſcribiť: nõ aduerſus ſoluentem, ſeu cauſam ſolutionis. vt

b l. ſi quis fundum. j. de acqui. poſ. vnde híc poſito, q̃ ego ſcirem indebitum: tñ credebã me factum dñm ſolutione: & ſic aduerſus verũ dominũ habebam bonã fidẽ. b ¶ † Opp. ſi tu agis cõtra me cõdi. inde. ego cũ credebam

8 me factum dñm, poſtea agã cõtra te rei vendi. quia dñs: vt tum potero opponere exceptionem, dolo facis, vt. j. de do. except. l. dolo. & ſic tua repetitio non habebit effectum. Reſpon. non eſt verũ: qa tn̄ non agis hoc caſu cõdictione indebi. ad poſſeſsionem tm̃: ſed ad poſſeſsionẽ & ad dominiũ: quaſi dominium ſit recõciliatũ vſuſcapiõe: ſicut dicimus de mutuo. vt no. in. l. ij. §. appellata. ſ. ſi cer. pe. vnde reſtitues mihi poſſeſsionem & dñium per cõdi. inde. & ideò non poſſes poſtea agere rei ven. quia deſiſſes eſſe dñs. In caſu tamen procederet oppoſitio: q̃ tu tradidiſti mihi poſſeſsionem ex vna cauſa: & ego ex alio titulo, & ex alia cauſa præſcripſi: tunc ergo ſolã poſſeſsionẽ, quam habui à te, poſſes condicere, nõ proprietatem: quia eius occaſiõe nõ acceſsit. tex. ẽm híc loquitur, q̃ñ ex illa cã ſecuta eſt vſuſcapio ſi bene aduertatur, quẽ vide ibi: feciſſem ita & &c. ¶ Opp. C. de his qui à nõ

9 domino. l. ſi. gl. híc dicit, q̃ ibi fallit fauore libertatis. Tu dic, vt dicebat Ia. de Are. q̃ ibi fallit: ſed ideò eſt; quia pſcriptio ibi tollit dominiũ, quod eſt cauſa perſonalis actionis: híc verò præſcriptio nõ tollit cauſam perſonalis actionis: ſed eam auget & validat. ¶ Quærit gloſ. an ego qui repeto tenear domino contrà quẽ præſcripſi eſt? reſpõdet glo. q̃ nõ: vt. l. ſi alienam. j. de

10 dona. cã mor. ¶ Venio ad quartã partẽ. Circa iſtã partẽ glo. q̃rit † notabiliter, quid ſi tradidi tibi fundum in quo habebam proprietatem: alius habebat vſumfructũ: nõ tũ poſsidebat? dicit gl. dic, vt. l. in fructus. c la prima. in

c fi. &. l. ſe. de rei vẽ. videlicet, q̃ ſi fructus ſunt pcepti ab ipſo poſſeſſore, reperiť perinde acſi tradens pfectũ dñium habuiſſet: ſecus in fructibus nõ

11 perceptis, vt ibi no. ¶ Itẽ † q̃ro: quid ſi tradidi tibi nudã proprietatem: tu poſteà expulſiſti fructuariũ: ad quid agã? reſpõdet gl. nudã proprietatẽ repetã p cõdictionẽ indebiti: poſteà agã negatoria cõtra te: qa quo ad te, liberas ædes habeo: vt. l. loci corpus. §. competit. ſi ſerui. vẽdi. & ſic tu, ꝑpter vſumfructũ tertij non potes te tueri. ita dicit glo. & bene. ¶ Itẽ quæro: qd

12 ſi q̃ ſoluo indebitũ: nõ transfero in te dñium: quia credo tuum: an ſecuta † conſumptione recõcilieť indebitũ? gl. dicit q̃ ſic, ſicut in mutuo. inſti. quibus

12 mo. re cõtra. obl. §. aliãs ſi is & bñ. ¶ Quæro, † & iſtud eſt no. pone, tu tradis mihi nudã ꝓprietatẽ fundi in quo alius habet vtile dñium: qa emphyteuta, vel feudatarius: poſtea illũ emphyteutã vel feudatariũ expello: tu repetis proprietatem: an debeas à me habere illu d vtile dñium vel poſſeſsionem fundi, reſpectu illius vtilis dominiꝰ? videť q̃ ſic, vt. ſ. dictũ eſt de vſufructuario expulſo. Contrariũ determinat gl. qa vſusfructus ſi atať pſonã, vt cũ pſona finiať: nõ eſt ſic in emphyteuſi. Iſta gl. nõ vr̃ vera. nam ſeruitutes reales nõ imitanť perſonã: & tñ nõ põt quis opponere de iure tertij: vt d. l. loci corpus. §. cõpetit. Eadẽ rõne nec in emphyteuſi. Prætereà etiã emphyteuſis vr̃ pſonalis: quia extinctis perſonis, reuertiť ad dñm, vt in. §. emphyteuſim. in auť. de non alie. colla. ij. Sol. dico glo. bene dicere, ſi rectè intelligatur. Debes ſcire, q̃ † q̃ñ q̃ ius tertij eſt excluſiuũ iuris agentis in totũ ipſo iure,

ipſo iure. Q̃ñq̃ opeexceptionis: & tũc, an poſsit opponi de iure tertij, dixi ſ. l. ij. de excep. rei iudi. Quãdoq̃ ius tertij non eſt excluſiuũ iuris agentis, niſi reſpectu cõmoditatis & vtilitatis. Nã dñs es, licet fundus tuꝰ debeat mihi ſeruitutẽ, vel in eo habeã vſum fructũ, vel ius emphyteuticũ & ſimilia: tũ propter ius tuũ, vtilitas iuris mei minuiť. ¶ Iſto caſu, an quis poſſet opponere de iure talis tertij: habes híc meli⁹, q̃ alibi. Aut ius tertij eſt quoddã ius acceſſoriũ rei: vt ſeruitutes reales, vel perſonæ, vt ſeruitutes pſonales: tunc de iure tertij nõ poſſum opponere dño: vt d. l. loci corpus. §. cõpetit. & hac gl. Aut ius tertij nõ eſt acceſſoriũ ad aliud, ſed ꝑ ſe principaliter ſubſiſtit: vt vtile dñiũ quod cõpetit emphyteutæ, ſeu feudatario: & tunc poſſum opponere de iure illius tertij, ad excludendũ intentionẽ tuã reſpectu illius iuris: vt hac. l. Sicut poſſum opponere de eo, qđ eſſet excluſiuũ totius iuris tui: vt. l. fi. C. de rei ven. &. l. cũ ſeruũ quiſpiã. & ibi no. C. de ſer. fugi. Nec põt dici, q̃ iſtud ius emphyteuticũ accedat pſonæ, ſicut vſus fructus. Nã vna emphyteuſis eſt in perſona oĩm: ſed vſusfructus non põt eſſe idẽ, variatis pſonis: vt. l. ſtipulatio iſta. §. ſi qs ita. de verb. ob. &. l. repeti. in glo. qui. mo. vſusfru. amit. Et p hoc habes multũ notare iſtam glo. a q̃ ſi tu expuliſti aliquem emphyteutam de fundo, vel alio reſpectu, ad te peruenit poſſeſsio fundi: quod alius nõ poteſt vendicare à te, donec durat ius illius emphyteutæ: vt hoc expreſsè tenet gl. facit. j. de pig. l. lex vectigali.

a ¶ Iſtã gl. Adde quòd cum glo. trãſit Iac. Bu. Albe. de Roſa. Bald. in lectura antiqua. Angel. & Salice. hic: & Pau. de ca. q̃ dicit non recedendũ à gl. & eſt cõis opi. licet contrafaciat. l. ſi tibi homo. §. fi. de lega. j. Alexã. tñ dicit, q̃ in pũcto iuris, verior videtur opin. cõtraria quã dicit tenere Bal. & Fulg. híc: & per iura allegata per ipſum. q̃q̃ Bart. in. d. l. ñ. deexcep rei iudic. Tu dic do ctrina Bart. l. ñ. vide Pau. de caſt. cõ ſi. mihi. cxlij. incip. ad id qđ quæritur. Et etiã quãdo quis poſſit opponere de iure tertij, vltra copioſèdicta per Alexã. ad de Pet. de Anch. cõſ. mihi. ccxcviij incipi. efficacibus rationibus. in pe. & vltima col.

POMATES.

b ¶ Legibus. vide Alex. cõſi. xl. col. e. volu. iiij. & vide q̃ ſcripſi. l. ſi alienam. §. Marcell⁹. ff. de donat. cauſa mortis.

LEX XVI.

SVb conditione. Solutũ antẽq̃ debeať, pendente dubio põt repeti. ſed ſi certũ eſt debitum eſſe, vel futurũ eſſe, repeti non poteſt. h. d. cum duabus. ll. ſequen.

SVMMARIVM.

1 *Dies incertus, quid à conditione diſtet?*
2 *Dictio cum, facit principaliter diem: ſecundariò conditionem. dictio ſi, conditionem: ſecundariò diem.*
3 *Promiſsio facta cum moriar, quando uideatur donatio cauſa mortis?*

LEX XVII.

NAm & ſi cum moriar. ¶ Oppo. ad hanc. l. de. l. ſi cum hæres, q̃ñ dies le. ce. ſol. aliud in ſtipulatione, vt híc, aliud in legato: vt ibi. ¶ † Quæro, q̃ eſt differentia inter diẽ in certum & conditionẽ. glo. in hac. l. q̃ ſi ſub ea cõditione, vacillat. finaliter dicit, q̃ dies incertus fit ꝑ cũ: cõditio, per ſi. vide gl. Iſta eſt vera. nã cũ, facit † principaliter diem: ſecundariò cõditionẽ. Dictio ſi, facit principaliter cõditionẽ: ſecundario diẽ, vt. l. ſi titio. q̃ñ dies leg. ce. & colligiť ex iſtis legi. Aut ergo promittiť, vel legatur ad diẽ certam: & ante ſolutũ non repetitur, vt. ſ. e. l. in diẽ. Aut ꝓmittiť vel legať aliqd ad diẽ incertã: & tunc, aut eſt incerta oĩ incertitudine. ſ. an & q̃ñ: vt ſi ꝓmitto, q̃ñ imperator venerit in Italiam. & tunc ſolutũ ante diẽ poteritrepeti, vt hac l. q̃ ſi ſub ea cõditione. in ſi. Aut eſt dies incerta q̃ñ: ſed certa an: vt dies mortis: & tunc nõ põt repeti, vt hac. l. nã & ſi cũ moriar. & hoc in cõtractibꝰ. In vltimis voluntatibus dic, vt. l. ſi cũ hæres. q̃ñ di. le. ce. Si verò debeť ſub conditione: & tunc, aut eſt conditio q̃ oĩno extitura eſt: & ita certũ eſt debitũ iri: & tunc

b non põt repeti. ſecus ſi dubitať, vt in iſtis legibus. b ¶ † Vltimo op. ad hãc. l. nã & ſi cum moriar. ꝓmiſ

3 ſum cũ moriar, vr̃ donatio cauſa mortis, vt. l. ſcia. de dona. cã mor. &. l. ſcia. de do. ple. & not. in. l. q̃ dotis. j. ſol. ma. Sol. oportet te intelligere hãc. l. & ſimiles, quę iſto modo loquunť, q̃ñ ꝑceſit aliqua cã promiſſionis, ex qua colligiť, q̃ non fuit donatio cã mortis, ſed ꝓmiſsio inter viuos. ita intelligať. l. j. C. vt act. ab hære. & cõtra hæredes. &. j. de bo. auť. iud. poſ. l. hæreditariũ. &. C. de cõtrahen. & cõmit. ſtipu. l. fi. aliãs in dubio intelligeretur donatio cauſa mortis: vt dictis legibꝰ. &. l. mortis cauſa. de dona. cauſa mor. ita intelligit Gul. híc, & alij doct.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio naturalis: nõ tollitur per diſpoſitionem. l. ſi quis in tantam. & ſimilium.*
2 *Liberatus ex diſpoſitione, puta legis, ſi quis in tantam. & ſimilium, an teneatur in foro conſcientiæ?*
3 *Indebitum conſumptione & commiſtione reconciliatur.*
4 *Condicere partem dimidiam, non corpus, eſt dicere, quòd pars dimidia reſpectu numeri condicitur, non reſpectu cuiuslibet corporis.*
5 *Error circa rem debitam inducit repetitionem.*

LEX XIX.

SI poenæ cauſa. Liberatio q̃ cõtingit ex pœna, nõ tollit naturalem obligationem. h. Gl. q̃rit exempla huius. l. & ponit exemplum in eo qui impetrauit iniquũ ius: & in eo qui pdidit actiones ſuas. & ponit exemplũ per. l. extat. ff. qđ me cã. & p. l. ſi qs in tãtã. C. vñ vi. vel p. l. in criminali. de iuriſdic. om. iu. vel p auť. habita. C. ne filius pro pa. vel p auť. ſtatuimus. C. de epiſ. & cle.

1 Qđ no. & tene mẽti, † q̃ ex illis legibꝰ nõ tollitť obligatio naturalis. ¶ † Vñ fortè in foro cõſcietiæ q̃s teneť ſoluere: licet tñ iſta naturalis, q̃ remanet, impediat petitionẽ ſolutiõ: nõ crederem, q̃ ex tali debito non ſoluto, poſſet opponi compenſatio: vt. j. de cõpẽ. l. quæcũq̃. & qđ ibi dicẽ. Itẽ ponit gl. exemplũ in Macedo. ſed exemplum non eſt bonũ: quia per Macedonianũ non tollitť naturalis nec ciuilis, ſed parať exceptio. videbitis. j. e. l. indebiti. &. l. q exceptionem. & no. in. l. cum quis. C. de iur. & fac. igno.

Quamuis. Indebitum cõſideratur etiã ex parte ſoluentis. h. d. ¶ Opp. C. de peti. hæ. l. de hæreditate. &. j. e. l. repetitio. Sol. gl. híc ſoluit noĩe ſuo: ibi, ſoluit noĩe alieno. ſ. hæreditario. Plenè no. in. l. ſi qd poſſeſſor. ſ. de peti. hæredi. Quid in dubio? dicũt quidam ſuo noĩe, vt. l. & magis. j. de ſolu. & ſ. eo. l. indebitam. &. j. de in rem ver. l. ſi filius. &. j. man. l. Papi. Cõtrariũ tenet Guli. per l. j. j. de inſti. &. l. cũ poſt mortẽ. j. de admi. tut. & de acq. hære. l. pro hærede. §. j. & iſta vera. Ad cõtraria rñ de, licet ipſe nõ rñdeat, q̃ñq̃ duplex eſt obligatio: alia ſoluẽtis: alia alterius: tũc in dubio q̃s pro ſua vr̃ ſoluere: vt in cõtrarij̃s. Q̃ñq̃ vna obligatio eſt, q̃ tñ eſt qualificata. Exẽplũ, hic hæres teneť hæreditario noĩe: inſtitor teneť inſtitorio noĩe: iſta obligatio poteſt conſiderari ſimpliciter ſine adiectione illa: & poteſt cõſiderari cũ illa adiectiõe: ſemper tñ eſt vna obligatio. quo caſu, pro illa obligatiõe cũ adiectiõe ſua ſoluiſſe videtur: & ſic hereditario noĩe, vt. ſ. dixi.

Si falſo. Si ſoluit indebitè cõis pecunia: pars dimidia cõdicitur, nõ cuiuſlibet corporis. h. d. ¶ † Opp. cõſumptione reconciliať indebitum, vt. ſ. e. l. indebiti. ſ. fin. & ſ. ſi nummi. Item conſumi dicitur per immiſtionem, vt. l. ſi alieni nũmi. j. de ſol. ſed híc erant commiſti: ergo omnes poſſunt condici. Rñ. illud eſt verũ, q̃ñ commiſtio fuit facta poſtea per creditorem recipientem, ſed ſi ab ipſo initio ſoluitur pecunia commiſta communis, procedit iſte ver. facit. ſ. ſi cer. pe. l. nã & ſi fur. in. fi. &. l. ſi focius. ¶ Quæro, quid eſt hoc dictum: partem † dimidiam concidere, non corpus? Reſpon. quia condiciť pars dimidia reſpectu numeri, non reſpectu cuiuſlibet corporis, vt. d. l. nã & ſi fur. in fi. ¶ Sed contra hoc op. quia ſaltem pro alia parte põt condici poſſeſsio, vt. ſ. e. l. indebiti. §. ſed & ſi nummi. Sol. dicunt quidam quòd hoc vult dicere iſte. §. quia vnam partem condicam ratione dominij, aliam ratione poſſeſsionis non corporis. q. d. non condicam ipſa corpora ratione dominij. Alij vt Io. exponunt dictam literã quòd condicam partem dimidiam non certam: puta has, vel alias ar. ſ. de vſuf. l. vſufructuarium. §. ſi in vnaꝛ̃s. & verũ dicit, rectè intelligendo: nã cõdicã certã partẽ reſpectu numeri: ſicut dicerẽ peto quinque ex illis. x. nõ autẽ magis vna, quinq̃ q̃ ex alia. Et ꝑdicta vera reſpectu, ꝓprietatis: ſed reſpectu poſſeſsionis poteſt alia pars cõdici: vt dictũ eſt, niſi ſecuta ſit cõſumptio: qa tũc repeteret totũ. qđ eſt verũ: niſi cõſumens fuiſſet dominus partis: qa tũc conſumptio nõ recõciliaret indebitũ: ſicut nec mutuum, vt not. in. d. l. nam & ſi fur. in fi. j. ſi cer. peta.

Si putem. Solutum indebitè per errorem circa rem repetitur. vel aliter:

5 Error circa rem debitam, repetitionem inducit. h. c Secunda Bart. ſuper Digeſt. Vet.

c ¶ Conſcię. Adde vltra Alex. inquãtum tangit, an valeat ſtatutũ, q̃ creditor excludať à credito, ſi fuerit p quinquẽnium negligens, Petrũ de Anch. cõſi. cclix.

POMATES.

c ¶ Conſcientiæ.

Vide Panormitanum, capitu. nonit, columna decima. de iudicijs.

dicit. Secus esset, si alius pro alio soluisset: qa tũc creditore inuito, non dareť repetitio. sed hic soluit aliud tanq̃ pro se debitum.

Si duo. Si per plures soluať indebitũ in quãtitate, cuilibet pro rata competit repetitio. si in speciebus est electio eius, q ad reddẽdã teneť. h.d. cũ duabus sequẽ. ¶ Op. de l. cũ duo. j. eo. Sol. ibi nõ soluunt simul: ideo repetit qui posteà soluit: quia tũc erat indebitũ: hic soluerunt indebitum simul & pariter. ¶ Opp. & vť, q prius repetat fideiussor: quia reus debet primò soluere: vt in auť. præsente. C. de fideiuss. Sol. hoc procedit de iure antiquo hodie prius repeteret fideiussor per dictam auť. sed si esset renunciatum beneficio fideiussoris: hodie remaneret. l. ista incorrecta.

LEX XXI.

Plane. Opp. ad hãc. l. de pœñ. C. e. Duæ sunt solutiones, quas simul iunge. vtrum in repetendo sit electio eius cuius erat in soluendo? Dic, aut soluentes sunt plures: & transfertur electio ad creditorem, qui tenetur reddere, ne forte ipsi in petendo variẽť: vt hic. Aut soluẽs est vn⁹: & tũc de iureantiquo est idẽ: arg. hui⁹. l. hodie cõtrà, vt. l. peñ. C. eo.

SVMMARIVM.

1 *Error in facto proprio toleratur, quando certatur de damno euitando.*
2 *Errorem præsumi, ubi de damno uitando quis contendat, contrà alius de lucro captando, rem aliter se habere probato.*

LEX XXII.

Sed & si me putem. Qñ quis certat† de damno vitando, error in facto proprio tolerať. h.d. ¶ Opp. in facto proprio nõ est tolerabilis ignorãtia: vt. l. c̃p̃q̃. j. ad Velleia. Sol. hic certat de dãno euitando, aduersarius de lucro captãdo: meritò est tolerabilis ignorantia. ¶ †No. ergo ex hoc tex. cum gl. q vbicunq̃ qs certat de dãno euitando, & alius de lucro captãdo probando rem aliter se habere, error præsumiť. Idẽ not. in. l. cum de indebito. j. de ꝓba. & l. si post diuisionẽ. C. de iur. & fac. igno. & no. in. l. de ætate. §. qui iusto. ś. de inter ro. act. dixi⁹ plenè in. l. non fatetur. j. de confeſ. vide glo. super verbo, potero.

SVMMARIVM.

1 *Condictionis incerti, materia.*
2 *Condictio incerti, an sit actio? nume. 5.*
3 *Fallacia de quid ad quale, uocatur fallacia accidentis. Et à uerbo recedere nõ debemus quantum possumus. nu. 4.*
6 *Condictio incerti, quod nũquam habeat locũ ubi alia actio sit prodita.*
7 *Possessionem repetere, an dicatur incertum?*

Cum iter. Cũ soluitur debitum: tũ aliter c̃p̃, debeatur ad soluentis incommodũ: si est incertũ, ei p actionẽ incerti consulitur. h.d.

2 ¶ †Materia condictiõis incerti tradiť hic p glo. me lius c̃p̃ alibi: iõ circa eã aduertamus. ¶ Opp. & vť q debeat agi sine cã, vt. l. j. & l. iñ. j. tit. j. Huius timore reperio in ista materia tres opi. & ego sum in quarta. Vna fuit Ioã. qui cõcedebat oppositionem: q hic agať condictiõe sine cã: & q hic dť incerti, exponi. i. condictione sine cã, quæ dať ad incertũ. Dicit emi Io. q condictio incerti† nõ est ꝓpriũ nomen actionis: & iõ in arbore sua nõ fecit ei specialẽ titulũ: sed posuit sub tit. de cõdi. sine cau. Idẽ tenet Rof. qa si condictio incerti esset propriũ nomẽ actiõis, haberemus de ea specialẽ titulũ sicut de alꝭ actiõibus, seu condictiõibus. ¶ Cõtra op. Io. facit p condictionẽ sine cã, repetiť illud quod sine cã est apud alium: vt. l. j. j. de condi. sine cã sed fundus nõ est apud aliũ sine cã: qa erat debitus: iter nõ est apud alium: quia dñs non debebat iter sibi ꝓsi: condicit ergo aliqd qd nõ est in rerũ natura, nec fuit traditũ. Dicit emi text. condicam vt iter cõcedatur. huius timore dicit Io. q hæc propositio: fundus est apud eũ sine cã: non est vera. sed ista ꝓpositio: fundus liber est apud eũ sine cã: bene est vera: & ideò condiceť ab eo, vt patiať seruitutẽ imponi. ita dicit Io. ¶ Itẽ opp. cõtra Ioã. qa scd'm hoc iste. §. nõ facer et ad titulũ: contrà. l. imperator. j. de in diẽ add.

dicit ipse: imò qa indebitè est solutũ hoc est, fundus liber est indebitũ. Ista op. Ioã. non vť vera: cõtinet emi fallaciam† de qd ad quale: q vocatur fallacia accidentis: nã cõdictio sine cã cõpetit, qñ quid sine cã vel indebitè soluiť: vt. l. j. in prin. j. de cõdi. sine cau. Sed hoc qd' soluiť indebitè, non soluitur: sed soluitur aliter, c̃p̃ debeať: qa soluitur liber fundꝰ, cũ debeat solui seruus: & sic nõ cõpetit sine causa. Præterea, hoc est facere violentiã huic tex. sed non† debemus recedere à verbo, quantũ possumus: vt. l. j. §. si is. j. de exercito. &. l. nõ aliter. de leg. iñ. ergo &c. Nõ obsť. q† hæc actio nõ habet specialem tractatũ: qa nos reperimus in multis alꝭs: vt in interdicto fraudatorio. de quo in. l. pupilli debitor. in princ. j. de sol. & in interdicto de ruderibus tollendis. de quo. j. de dã. infe. & l. ꝓtor. §. fin. & in multis alꝭs. Vñ alꝭ sunt in alia opi. q condictio incerti, sit propriũ nomen actionis: & habeat locũ vbicunq̃ petitur incertum: sicut certi condictio habet locum vbicunq̃ petitur certum. Horum opi. recitat Iaco. de Are. in. l. certi condi. in princ. ś. si cer. pe. & ibi tãgiť in gl. sup verbo, ex certo. Istæ opi. nõ tenenť à nostris doc. qa hoc nulla lege reperiť cautũ: ergo &c. imò vť cõtrariũ iſti. de verb. ob. in prin. vbi dť, q qñ ex stipulatione debeť incertũ, agitur ex stipulatione. Tertia fuit opi. Azo. quã gl. refert hic in summa, vt dicamus, q condictio incerti, est propriũ nomẽ actiõis: & habet locũ vbicunq̃ petiť incertũ ꝓterq̃ ex stipu. ita loquiť hic, &. l. qui exceptionẽ. §. si pars. j. eo. &. l. si tibi liberũ. j. de actio. emp. &. j. de leg. j. l. qd' si nulla. &. l. &. ideò. §. fi. j. ti. iñ. secundũ gl. hic. Vnde cũ alꝭs actionibꝰ cõcurret ista cõdictio incerti, vt cũ actione cõmodati & depositi, in qua peto rẽ restitui, & sic incertũ. ita dicit gl. & sic intelligit. l. istam. ¶ Sed cõtra hanc lec. op. de. l. indebiti j. §. sed & si nummi. ś. eo. sol. ibi agiť ad possessionẽ. & licet aliã rẽ tradi, dicatur esse incertum: tñ in cõdictione indebiti, videť esse certum: qa peto possessionẽ quam tibi tradidi, eo modo quo tibi tradidi: sicut dicimus in mutuo: qa licet aliãs hæc appellatio vinũ bonum, sit incerta: tñ in mutuo dť continere certum. Referť enim ad eã bonitatẽ, seu qualitatẽ, in qua factum est mutuũ vt. ś. si cer. pe. l. cũ quid. & no. in. l. certi condictio. eo. tit. & sic gl. pertransit.

6 ¶ Ego dico, †q cõdictio incerti nunc̃ habeat locum, vbi est prodita alia actio. quod probo: qa sicut aliaactio. ſ. ex stipulatu, facit cessare condictionẽ incerti, scd'm Azo. ita alia actio ordinaria: & multòmagis. Pro hoc vť tex. in. l. permisisti. j. de ꝓscrip. ver. & hoc vť voluisse sentire gl. quę alibi, vbi alia actio cõpeteret, & tex. diceret incerti condictionem, exponit illa verba incerti, q sunt significatiua facti: hoc est, id quod est incertũ. ita no. in. l. si hæres. j. de act. emp. &. ś. de vſufru. earũ re. quæ vsu cõsum. l. tribus. in verbo incerti. ¶ Dico ergo sic: qñq̃ aliquid est incertũ, sed venit certificandũ p sententiã, vt intereſſe: tũc nõ habet locũ cõdictio incerti: sed certi cõdictio, vt ibi tex. videť dicere, incerti, dic. i. certi condictione, q datur ad intereſſe, quod est incertum ab initio: vt. l. si. ś. si qs in ius voc. non ierit. &. l. liber homo. §. fi. de ver. ob. & no. per gl. in. l. certi condictio. sup verbo ex certo cõtractu. ś. si cer. pe. Qñq̃ petiť illud q est oĩno incertũ, & durat incertũ: nõ aũt venit certificandum per sniam: tunc si quidẽ ad id est aliqua actio prodita: qa cadit obligatio in speciem alicuius contractus. Vel debeť ex testamento: tunc ageť illa actione ordinaria: & nõ cõpetit cõdictio incerti: vt insti. de verb. ob. in princ. &. l. permisisti. j. de ꝓscri. verb. & vbi lex diceret: incerti, expone. i. tali actiõe, quæ cõpetit ad incertũ: & sic fictum significet: vt. l. si hæres. j. de act. emp. &. l. tribus. de vſufru. earũ re. quę vsu cõsu. Sed si non cadit in speciẽ alicuius cõtractus, vel quasi: tunc aduerte, si qdẽ illud quod est gestũ inter partes, est tale, qd' cõsueuit parere cõdictionem, recurrimus ad cõdictionem incerti, vt hic, &. l. qui exceptionem. §. si pars. j. eo. l. si tibi liberũ. j. de act. emp. l. qd' si nulla. j. de leg. j. & de vſufr. earũ re. q vsu consu. l. hoc senatus. §. j. ¶ Declaro hoc: istæ cõdictiones ob causam indebiti, & sine causa, nõ oriuntur, nisi aliquod negotium sit inter partes gestũ. l. si in area. j. eo. &. l. si & me & titiũ. ś. si cer. pe. negotio tñ gesto inter eos, oriť cõdictio dicta, nõ secundũ id qd' agitur, sed extra id. i. extra ꝓpositũ agentiũ, vt. l. si is in fi. j. commo. Vnde in casu proposito huius. l. & similium allegatorum. ś. hæc cõcurrũt. negotium emi est gestũ inter me & te: qa fundũ tibi dedi liberũ: & est æquũ, q mihi constituas seruitutem: qa hoc ab initio debebã deducere: licet tpe solutionis hoc non ageret, sed quia indebiti non possum agere: qa debitũ solui. nec sine causa: qm aliquid non est apud te sine causa: ideò recurrimus ad condictionem incerti. De hoc est casus hic, cũ similibus. ll. alleg. sed si illud qd' tibi solui, & eius substantia esset apud te indebitè, vel sine causa: puto q condictio inde. & sine causa, daretur ad illud, licet esset incertum: vt. d. l. iñ. j. de cõdi. sine cau. Et probať. ś. l. proxi. vbi fuit solutus stichus aut pãphilus, qui debebať alterna tiuè: certè cũ non sit electio repetentis, illa actio dicit continere incertũ. l. vbi autem. §. qui illud aut illud. de verb. ob. & tñ competit condictio indebiti: vt. ś. ꝓxi. §. Idẽ. eo. l. si fundi mei. vbi p hanc cõdictionem repetiť vsus fructus: & ille qui petit vsumfructũ, petit incertum: vt. d. l. vbi autem. ñ. rñ so. Et hoc modo possumus intelligere. l. indebiti. §. sed & si nummi. qa licet repetere† possessionem dicať incertum: tñ cõpetit hæc condictio: qa illud incertum fuit solutum. Qñq̃ incertũ debetur ex aliquo actu, ex quo consueuerunt oriri istæ cõdictiones: & æquũ est actionẽ dari, tũc cõpeteret actio in factũ: vt. l. quoties. j. de præscrip. verb. in casu tamen competit condictio incerti: vt. l. & ideò. in fin. j. de condi. fur. quod qualiter intelligatur, ibi dicam. tene menti prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Transactio post sententiam, cur non ualeat?*

Statutum

¶ POMATES.
2 ¶ Non est. Vide aliquid p Alexã. cõſi. xxxj. col. iij. volu. ij.

Statutum quod de qualibet lite fiat compromissum: quòd non fiat quãdo quis habet sniam diffinitiuam, uel instrumentum guarentigiatum habẽs executionem paratam.
3 *Compromissum, quòd sit quædam transactio.*
4 *Transactio non fit per Aquilianam stipulationem super re iudicata.*
5 *Res iudicata, quòd non ducatur donec appellari poteſt.*

LEX XXIII.

Eleganter. Datum ex cã transactiõis, q secuta nõ est, a vel inualida est, repetiť. h.d. vſq̃ a ad §. si quis post. ¶ Quæro, q differẽtia est inter principiũ. l. & versi. idẽ puto. dic vt in gl. ¶ Secũdò q̃ro, quæ differẽtia est inter principiũ. l. & §. si post rem? Rñ. qa. ś. transactio non fuit secuta: hic fuit secuta, sed inualida. ¶ Quæro, q est rõ, q† nõ valeat b trãſactio post rẽ iudicatã? tex. dicit q Imperator sic voluit. gl. dicit melius, q trãſactio debet fieri de re dubia: sed postq̃ est iudicatũ, nõ est dubiũ: ergo &c. Qd' tene mẽti, ꝓpter ſtatuta† terrarum, q dicũt, q de qualibet lite, partes coganť cõpromittere in arbitros, vel i arbitratores. Nã si qs haberet sniam diffinitiuã, vel instrm publicũ guarentigiatũ, q secundũ formã ſtatuti mereretˇ executionẽ sicut snia diffinitiua: tũc nõ cogereť ' ad cõpromittẽdũ: qa cõpromissum est† quędã tranſactio: vt in auť. de disse. iud. §. j. & i auť. si verò cõtigerit. C. de iud. & ibi not. Sed de eo, qd' certũ est, nõ põt trãſigi: ergo &c. sed si illud instrm nõ esset liquidũ, sed posset in aliquo in dubium reuocari: tũc secus, vt hic. ¶ Quærit glo. † an per, aquilianã ſtip. possit trãnſigi super re iudicata? quidam dicunt q sic. Contrariũ dicit gl. & bene hic, &. l. si cã. C. de trãſa. vbi dť per gl. melius quã hic. ¶ Supra dicit gl. q illud quod deuenit in sniam posset deduci in ſtipulationẽ, & posteà posset sup ſtipulatiõe dubitari. & sic valeret transactio. Qd' in tellige, si dubitaretur non fictè: vt. ś. de transac. l. cũ hi. §. si cum lis. ¶ Vltimò. dicunt quidam, q† res iudicata nõ dť donec appellari possit: vt hic. & hoc est qd' dicũt canoniſtę: sniã trãſiuit in rem iud. qd' etiã vť tex. dicere in. l. si fundus. §. si pluris. j. de pig. quod dic, vt. l. litigatoribꝰ. C. de appel. plenè. j. de re iud. l. j.

VMMARIVM.

1 *Exceptio transactionis, iurisiurandi, & rei iudicatæ, quòd impediat litis conteſtationẽ: & qñ poſit opponi? nu. 7.*
2 *Exceptio impediens litis conteſtationẽ, ſt omittatur, quòd non reddit proceſſum nullum.*
3 *Exceptio impediens proceſſum, debet opponi ante litẽ conteſtatã: & opponitur etiã post, si post incipit cõpetere.*
4 *Exceptio incompetentiæ seu priuilegii fori, debet opponi in initio, & sic antè, quàm aliquid fiat.*
5 *Exceptio procuratoria, quòd non poſit opponi post litem conteſtatam.*
6 *Exceptio excommunicationis, uel banni, uel nõ ſolutarum collectarum, quòd poſit opponi quandocunq̃.*
8 *Exceptionem ad impediendum proceſſum ſi opposuerim, & super ea fuerunt teſtes examinati, & succubui: utrũ post litem conteſtatam potero illam opponere ad iuſtitiam causæ in uim peremptoriæ?*

Si quis post. Iste est notabi. §. Exceptio transactionis impedit lit. cõteſt. & ſi omittatur, non reddit ꝓceſſum nullũ: & si post conteſt. incipit cõpetere reliquã partẽ iudicij, impediet si opponať: & si nõ opponať, solutũ poterit repeti. h.d. Primò loquitur qñ transactio ꝓcesit cõteſtationẽ. Secũdò qñ est secuta. Scd'a ibi, sed & si. ¶ No. q† exceptio trãſactionis impedit cõteſta. Idẽ in exceptiõe iurisiurãdi, & rei iudic. vt. l. j. &. iij. &. l. nã posteà. ś. de iureiur. &. C. de transac. l. fratris.

2 ¶ Scd'o not. † q exceptio q impedit cõteſt. si omittať, nõ reddit iudicium retrò nullũ. ¶ Tertiò not. q † exceptio d impediens proceſſum, debet opponi ante lit. cõte. si incipit ante cõpetere: sed si incipit post cõperere. põt opponi posteà: vt. l. iij. C. de cõſor. eius dẽ lit. &. l. Põpo. §. rati. ś. de procu. & ibi dixi. ¶ Circa primum de exceptionibus, q impediunt lit. conteſt. dic vt dixi in. l. nã posteà. in prin. ś. de iureiurã.

e ¶ Circa scd'm, qñ debeat opponi ista exceptio e videtur q poſit opponi in quacunq̃ parte iudicij: vt in. c. j. extra de excep. in. vj. Sol. quędã est exceptio dilatoria, seu impediens, ꝓceſſum† propter priuilegium fori: & ista debet opponi in initio antè, c̃p̃ fiat aliqs actus per quẽ videať in iudicẽ cõsentiri. vt. l. fi. C. de exce. & extrà de re iudi. c. inter monasteriũ. di xi plenè. j. de re iud. l. quidã consulebãt. ¶ Quędam est exceptio quæ impediret† proceſſum, ꝓpter personam agentis: & ista quãdoq̃ purgať per li. cõteſt. vt in exceptione procuratoria. l. Põponius. §. rati. ś. de ꝓcu. Nã cũ procurator p lit. cõteſt. efficiať dñs lit. ideò posteà nõ põt sibi dici: tu nõ es procurator. vel nõ potes agere: vt. d. l. Põponius. §. rati. &. l. ita ita demum. C. de ꝓcu. Quandoq̃ exceptio non purgatur per cõteſtationẽ: vt exceptio excõicationis. Si cutˇ enim eratˇ excõicatus ab initio: ita post cõteſt. remanet excõicatus: & ideò licet hæc exceptio non posſit opponi cõtra ea, q iam acta sunt: poterit opp. cõtra ea, quę agenda sunt. g Sicut enim ab initio potˇ rat sibi dici, tu nõ es audiendus. ita nũc põt sibi dici: tu non es audiendus: vt. d. c. j. extra de excep. li. vj. Et idem vť de exceptione h banni: vel de exceptione, q nõ soluit collectas. & si. quæ per formã ſtatuti reddunt pſonã inhabilẽ ad agendũ: vel faciunt, q audiri non debeat. Quædam est† exceptio q impedit cõte. ex natura causæ, vel cõtractus: vt† exceptio trãſactionis, rei iudi. & iurisfiu. & si. tunc ad impediendũ processum, debet opponi ante lit. conteſta. vt hic. Sed si non opponereť, posſet opponi post cõte. non ad impediendũ proceſſum, sed ad iuſtitiã causæ, sicut cæteræ perẽptoriæ: vt. l. perẽptorias. C. senten. rescin. non posse. sed si inciperet cõpetere post cõteſt. tunc etiam posſet opponi ad ꝓcessum: vt hoc. §. cum si.

8 ¶ † Quæro. quid si opposui vnã de istis exceptionibus ad impediendũ proceſſum, & super ea fuerunt examinati teſtes, & succubui: vtrũ post lit. cõte. potero opponere ad iuſtitiã causæ in vim peremptoriæ, & de nouo teſtes producere? Gul. de Cu. videť dicere q non: qa iã sunt aperti & publicati teſtes: ergo &c. In cõtrariũ i videtur tex. in. c. veniens. el. ij. de teſti. non determino k nunc.

SVMMARIVM.

1 *Solutum indebitè in actionibus pœnalibus repetitur.*
2 *Solutum indebitè in actionibus quæ crescunt per inficiationem non repetitur. & nu. 7. & de ratiõe. nu. 3. & nu. 5.*
4 *Aeſtimatio uani timoris nulla eſt.*
6 *Causæ, quæ impediant repetitionem indebiti.*

Si qua lex. Solutũ indebitè in actionibus pœnalibus repetiť. h.d. ¶ Op. C. eo. l. ea quæ: sol. hic loquiť in actiõibus, q sunt pœnales ab initio: ibi, in his, q ex postfacto creſcũt, per inficiationẽ. ¶ Cõtra hoc op. de. l. inde neratius. §. ficũ. l. seq. ś. ad le. A qui. Sol. intellige hanc solutionẽ. i secundũ illã. l. q† maleficium erat ab aliquo cõmiſſum: ideò in actione. l. aquiliæ soluẽs nõ repetit. secus si à nemine esset commiſſum, vt ibi. ¶ Quæro, † quæ est rõ q in actionibus, q creſcunt p inficiationẽ, solutum indebitè nõ posſit repeti? Rñ. dicũt qui dã, q licet sit indebitũ respectu soluẽtis: tm̃ est debitũ respectu eius, cui soluiť: vt patet ex his, q dixi in p̃cedẽti cõtrario. Ista rñsio cõfundiť p. l. si pœnæ. §. j. ś. eo. vñ alꝭ dicũt, q rõ est: qa vanè timuit. Et† vani timoris nulla est ęstimatio: vt. ś. quod me. cã. l. nec timorẽ. &. j. de re iud. l. si qs ab alio. Ista rõ gl. non est bona: qa idem esset & si iuſtè timuiſſet, vť si oĩno se debitorẽ credidiſſet ex iuſta cã: vt. l. ea q. C. eo. vide glo. A libi ponit† rõnẽ verisimã in his, q creſcunt p inficiationẽ, si ab initio soluo: videor tecum trãſigere, quasi dicã, prius volo hoc soluere, c̃p̃ me in hoc dubio ponere. Vñ sicut solutũ ex cã trãſactionis nõ repetitur transactiõe secuta: vt. ś. ea. l. in princ. &. C. eo. l. ꝙ. ita solutũ ex hac cã, quæ per inficiationẽ creſcit ita not. in. l. error. C. de iur. & fac. igno. & tangiť per glo. in. d. l. ea quæ. C. eo. qd' hic tenet Gul. & ista vera est, q quid dicat Pe. in. d. l. ea quæ. C. e. ¶ Quæro, † quæ sunt causæ, q impediunt repetitionẽ indebiti: & aduerte, qa quoddã est indebitũ ciuiliter, sed naturaliter debitũ: vel est indebitũ ope exceptionis: & de istis, dic vt. ś. e. l. j. ¶ Sed si qris de eo, qd' est indebitũ oĩ iure: tũc gl. hic enumerat casus, quã tu inuenis vide, & eã signa. Primus casus est in his, q creſcunt p inficiationẽ: vt dictũ est: † sed certè licet hoc

h ¶ Exceptiõe. Cõtrariũ tenuit Bar. l. Vranį⁹. viti. col. ff. de fideiuſ. & ibi p Alex. in apoſt.

i ¶ In cõtrarium. Adde Fed. consil. ccxxij.

¶ POMATES.
k ¶ Determino. ad de q determinatur in extraua. ad reprimendũ in gl. in verbo ſummariè. versi. q dã sunt emergentes. Ancharan⁹ cõſil. cccxxxiij. inci. ꝓ declaratione istarũ. versi. item aduer.

¶ POMATES.
f ¶ Sicut. Vide Fe. li. i. c. exceptionẽ. colũ. vj. ver. fallit. iij. & in colũ. xij. versi. itẽ ista. de exce. Alex. l. i. §. sub la. ś. ad trebel.

g ¶ Agẽda sunt. ad de de exce. excõi. qñ posſit oppõi, Fede. cõſil. cxviij. & de excep. Bãni, Ro. cõſ. ccxiij. & ad dicta de excõicato habeat locũ in bãnito: vide Io. in addi. ad Spe. in ti. de snia. §. iuxta. versi. Itẽ est nulla rõne litigatorum.

a ✠POMATES. ¶ Quæro. Q̃ lex resistit contractui, ex eo nõ nascit[ur] ciuilis, neq; naturalis obligatio, quod etiam procedit in prohibitione iudicis. tex. est no. in l. is cui bonis. j. de verb. obl. vbi si interdicitur bonorum administratio prodigo per iudicem nõ potest postea ciuiliter, aut naturaliter obligari, cũ ante interdictionẽ, secundũ cõem opi. doc. vbi se obligare potuisset. vide Ro. consi. cccc. xxxvij. in. j. dubio. col. j. Alex.

b ¶ Q̃ si postea soluit. hodie lex resistit oĩno obligatiõi vsurarum. rex. i. c. debitores. extra de iureiurã. sed vnum dicebat Bal. & Ange. in. l. si marito. §. j. solu. matri. argu. huius rex. cũ similib⁹ q̃ si vsuræ iuste constituntur se recepisse cẽsetur, & de alijs quittationẽ facit, q̃ ille de quibus facta est quittatio nõ possunt ab eo repeti: licet aliàs vsuræ solutę repetant. Faciebat dubium, quia quitta tio habet vim solutionis. Qualiter autem intelligat, q̃ solutũ pro vsuris repetat, & qd in depositario qui scienter vel per errorẽ restituit depositum, cũ. x. ff. cẽtenario pro parte lucri: an habet locũ repetitio? vide Bald. in. l. j. in x. q. C. pro socio Alex. de Imo. Ad de de minore con trahẽte nõ seruata forma statuti: vt p Bar. in. l. cũ lex. j. de fideiuss. & per Cano. in. c. cũ contingat. de iureiur. qd̃ no. ad apostil lã. Adde q̃ fit dria q̃ remittens simpliciter vsuras solutas, non repetit: & faciẽs pactũ de nõpetẽdo, repetit Fede. cõsi. clxxxiij. An autem officialis posit cum bona conscientia mãdare executioni sententias prædecessorum super vsuris, vide Paulum de castro con filio. cccl xxx.

c ✠POMATES. b

c ¶ Si quis. Vide Alexã. consi. vij. columna secunda volumi. iij.

d ¶ Vsuras. no. q̃ soluẽs vsuras sciẽter indebitas, repetit. & sic no. limitationem ad. l. j. §. eo. quod tñ rectè intelligas: vt hic hĩ. & vide quod habet. j. ea. l. §. si quis. Adde ca. debitores. & ibi plenè p doc. de iureiu. & Bal. in auẽ. ei qui. m. vlti. col. de bo. au. in. pos. & quod dictũ est p Bar. §. ea. l. in fi. princi. & Bal. in. l. constitutionibus. in fi. C. de vsu. & l. ab anastasio. C. man. & per Dom. in. c. cum tu. de vsu. vide no. Bal. aliter loquẽtem in. l. si ob turpem. §. j. ŝ. tit. j. & quod ibi scripsi post Pau. de ca. Alex.

e ✠POMATES. ¶ Si centum. Quod datio in solutũ plus debito vitiat in totũ pro quo facit qd̃ dicit Bal. in. §. qm̃. l. certi condi. ŝ. si cer. pe. facit. l. cũ amplius. j. de reg. iur. & ibi gl. licet videat tenui esse cõtrariũ Bar. ĩ. l. post cõtractũ. in fi. j. de dona. Et limita vt p Bal. in. l. fi. in pe. col. C. de iur. do. & circa dictũ Bar. & vide Alex. consil. lxiij. col. vj. volu. iiij. Cremen. sing. xcij. &. xcv. Paũ. cõsi. xliij. ij. volu. facit dictũ Bar. in l. certi cõdi. §. qm̃ ff. si cer. pet. alex. l. iustè possidet. in vj. col. cir. camediũ de acq. pos. Bald. in. l. fi. quod met. cã. Et in. l. sunt & aliæ de publi. Bar ba. l. cũ super. col. vij. de oss. dele. & ibi Feli. colũ. xij. aliàs. ij. alex. cõsil. lxxxv. col. j. volu. ij. vbi latè tenet, q̃ datio in solutũ p debito nõ vere est nulla. Rom. consi. cccl. vbi ponit, qd iuris qñ datio in solutũ fieret p viã contractus? & consi. ccccliij. col. vbi ponit, qñ debitũ erat, p parte verũ, & pro parte falsum: an saltẽ sustineat in ea parte in qua est verum, vbi loquit in commissiõe ex primo decreto. & Bald. omnino. c. qm̃ fre quẽter. §. finaliter. vt lite nõ cõte. colũ. ij. Fulgo. consi. clxxij. vbi loquit in vẽditione facta p incantũ debonis debitoris ad instãtiã creditoris minus iusto p̃tio, & p̃ maiori debito, quã foret verũ credit pulchrè Bal. p̃ hoc cõsi. cxxij. in. ij. parte. & cõsi. lxxv. parte. j. & consil. ccc. xcvj. ea. parte. vbi ponit pulchrum casum.

f ¶ §. sequẽ. Ad materiã huius. §. vide q̃ notat Bart. in. l. ij. ŝ. de condi. ob turpẽ cã. Alexan.

g ¶ Nemo. Adde q̃ dixi post Bar. in l. in hoc iudicio. §. j. ŝ. fami. ercis. cun. Alex.

h ¶ Datiõib⁹. Vide Bal. in. l. certi cõdictio. §. qm̃. ŝ. si cer. pe. vbi alĩ⁹ agat Bar. ita cõsuluisse. & p Flo. in. l. in hoc iudicio. fami. erc. tñ limitat, vt p Bald. in l. ordo. in vlt. q. de execu. rei iudi. & cũ Bar. hic trãsit sing. Lud. in. l. j. §. pe. de ver. obl. Alex. ¶ Adde q̃ dictũ Bar. de dationibus in solutũ de verbo ad verbum refert & sequitur Bal. consil. xc. incip. ꝓponitur. lib. j. inquantùm Alex. in lec. post Pau. de cast. tangit, quid si res valet plus q̃ quantitas, pro qua data est in solutum: adde vt per Old. consi. xxvij. in fi.

tota datio

tota datio videatur insolutum, vt hic: licet sit locus retentioni. ¶ Opponitur & videtur quòd non debitum non ꝓsit retineri propter debitum[a], vt. l. vlt. C. commo. Breuiter, docto. sic distinguunt, aut res quæ est apud me est mihi obligata pro aliquo debito, & possum pro alio debito retinere, vt. C. etiã ob chirographa. pec. l. j. Aut non est mihi obligata, & tunc aut volo eam retinere propter expensas factas: vel aliud debitum contractum propter vtilitatem ipsius rei, & possum retinere, vt. l. in rebus. §. possunt. j. commo. &. l. Paulus. j. de doli exceptio. &. l. si in area. j. eo. & de acquir. re.

6 domi. l. qua ratione. §. literæ. Et sic ꝓscriptor merito potest retinere quinternos, quia retinet pro melioratione facta circa rem retentam, & sic intelligo de quinterno, in quo scribit. Aut volo retinere propter aliud debitũ, & tunc aut illa res peruenit ad me occasione illius debiti, & possum retinere. vt hic, &. l. eleganter. §. qui reprobos. j. de pign. actio. l. si, cum aurum. j. de sol. Aut non peruenit ad me dicta occasione, & tunc non potero retinere, vt. l. fi. C. commo. & ibi per doc. &. C. in quibus cau. pign. ta. contra. l. si non indu&ta. Et sic apparet, quòd ꝓscriptor non potest retinere quinternũ exemplaris, propter debitum &c.

Adeo. ¶ Tutus exceptione perpetua, per errorẽ soluens, repetit. h. d. ¶ Opp. de. l. si quis reum. j. de lib. leg. Solut. ibi fuit libe

b ratio⁹ legata ad tempus, hic in perpetuum. ¶ † Quæro nunquid debitor,

9 cui relicta est liberatio sit interim naturaliter obligatus? gl. dicit quòd sic. vide gl. quamuis Azo videatur notare contrarium in summa huius ti. Potes dicere, quòd hic loquitur quando testator damnabit hæredem, quòd liberet dictum debitorem. Azo loquitur quando ipse testator liberauit: licet inter hæc quo ad alia sit differentia, vt. l. j. &. ij. de li. leg. facit quod di xi in. l. Aurelio. §. Cains. j. de lib. leg.

Qui filio. ¶ Qui ignorãs mandatum reuocatũ soluit, liberatur: sciens, non liberatur, nec indebitum repetit. hoc dicit. Primum habuistis in. l. eius qui in prouincia. ŝ. fi cert. pet. Secundum examinaui in. l. si procuratori falso. ŝ. tit. ij. circa primam gl. ¶ Vltimò gl. hęc

10 inducit in argumentum ad quæstionem de† monacho fugitiuo, & syndico reuocato, qui accepit pecuniam mutuo, quod Abb. teneatur. certè gl. tenet quòd liberatur soluens fauore liberatiõis, vt. l. eius qui in prouincia.

11 & sic loquitur iste. §. An autem† procurator reuocatus possit obligare dominum, est recurrendum ad istam materiam, vtrum sit necesse, quòd reuocatio mandati perueniat ad notitiam debitoris seu aduersarij, habuisti in. l. si pecuniam. §. j. ŝ. titu. ij. & not. doct. in. l. mandatum. C. mandati. dicetur. in. l. procurator. aliàs si procurator. ŝ. de procu.

12 Si filius. ¶ † Non potest quis venire contra factum suum ad sui cõmodum, etiam ex persona alterius. h. d. de hoc habuistis

ctum. ŝ. si cert. pet. l. si filius. Glo. opponit, sed non soluit in glo. ibi. sed argumentum contra de adoptionibus. l. si pater. §. qui duos. dic sed hoc ideo est, quia venit contra factum suum &c.

Si quis quasi. ¶ Qui soluit indebitum scienter, ne incidat in aliud debitum putatiuum tanquam indebitum repetit. h. d. ¶ Quæro quæ erat hic ratio dubitandi? Respondeo. quia posito quòd sententia arbitri erat lata, tamen ex eã non est debitũ. vt. l. j. C. de arbi. & ideò videor soluere scienter indebitum, quia hoc facio ne incidam in aliud debitum. hoc est ĩ pœnam, ideò repeto tanquam indebitè solutũ. Est enim occasionaliter debitum, si in pœnam ĩcidere nolo. Facit quod di

c cam. j. eodem. l. is cui[c].

Hæredi. ¶ Ab hærede indebitum solutum in omnem euentum repetitur, sed si in quæstione de hæreditate succumbat, debitum & indebitum repetitur. hoc dicit. ¶ Opp. de tit. C. res inter alios acta alijs ꝓiudicare non debet. per totum. ergo sententia lata inter hæredem & euincentem, nullũ præiudicium debet facere inter hæredem & re petentem. Huius timore, hæc lex legitur duobus modis. ¶ Primo, vt totus. §. loquatur in hærede, & bonorum possessore putatiuo, & tunc cessat contrarium, quia repetitur, quia nõ est hæres. Alio modo: quòd loquatur in hæredevero, & tunc prima pars. §. quando obtinet. procedit clarè. ¶ Secundam partem quando succumbit, vbi dicitur, quòd repeti potest, intelligas quòd iudex debeat audire repetentem, & super hoc iudicio procede re. non tamen quòd sententia lata inter hæredem & euincentem, hic faciat

13 ius, sed iudex iudicabit secũdùm allegata & probata in nouo iudicio. † Tu dic verius: quòd imò in casu isto, sententia lata inter hæredem & euincentem, quorum principaliter intererat, habetur pro veritate, etiam quo ad alios, vt. C. de pet. hær. l. fi. &. l. Papinianus. §. meminisse. ŝ. de inofficioso testamen.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Naturalis obligatio, quòd impediat repetitionem indebiti. & nu. 7. & nu. 10.*
2 *Facta quòd non possunt repeti, repetitur tamen æstimatio. nu. 4.*
3 *Ex diuersitate personarum & factorum inducitur diuersitas factorum & operarum.*
5 *Natura condictionis indebiti est, ut quis teneatur in eo quo factus est locupletior.*
6 *Indebitum solutum ex una causa, quod potest retineri ex alia ex qua est debitum.*
8 *Officium dicitur illud quod quis sine doctrina facere scit, & ibi quæ sit officialis operâ. & nu. 28. & num. 22.*
9 *Artificiales operæ dicuntur quæ consistunt in artificio per doctrinam didiscito.*

a ¶ Debitum. An quis possit sibi prouidere per retentionem rei nõ debitę pro re debita? & qd de scriptore? & adde, q̃ regula dicẽs quẽ retẽtione vti nõ posse, fallit fauore dotis & mulieris tex. est not. secundùm intellectũ Bar. & doc. in. l. filię. in prin. j. fol. mat. & dixi ĩ. l. neq̃. C. de cõpẽ. Regula aũt dicens in casu suo, quẽ posse vti retentione, fallit, nisi talis res peruenerit & vitio vel de licto, vt ĩ. c. fin. de ord. cog. & ĩ. l. j. §. rediguñ. j. quor. leg. Et dũ hic dicitur, q̃ pp expẽsas & fifes, põt qs vti retẽtiõe. Adde q̃ fortiꝰ est, qa ẽt si posterior esset talis creditor præferꝫ priori hñtium ĩ pignore. tex. est no. in. l. iterdũ. cũ seq. j. q. po. in pig. ha. Itẽ adde, q̃ hñs quasi pignus in re põt vti retẽtiõe. l. Julian⁹. §. offerri. j. de ac. empt. &. l. hæreditatis. j. de hære. vel act. ven. Itẽ fallit dicta regula prolibitiua retẽtiõis ĩ casu val de no. in. l. j. C. ẽt obchirogra. pe. & ibi not. & dicit Bal. p illũ text. q̃ si moriatur scholaris, & in infirmitate vel in funere, expendi, possum eius libros retinere, nisi hęredes scholaris prius mihi soluãt. qd̃ no. & hoc dicit in. l. i restituenda. C. de pe. hære. & latè p eũ in. d. l. fi. C. cõmoda. & quodipse sing. no. in. l. pen. C. de pigno, ac. & in materia vide. l. fi. C. etiã ob chirogra. pecu. ĩ. l. p retẽtionẽ. C. de vsu. & p Bar. plenè & pleni⁹ q̃ hic in. l. fi nõ inducta. C. ĩ qb. cau. pig. ta. cõtraha. & Paul. de leaza. in. c. finẽ. de dolo & cõtu. ĩ. j. co. Alex. Addeq̃ quis posit vti retentione rei nõ debitę pro re debita Bald. consi. cclij. lib. iij.

¶ Liberatio. Vide quod not. Bal. ĩ. l. peremptorias. in pe. col. in versi. sed hic surgit qõ. C. sentent. rescin. non pos. Alexan.

¶ Is cui. Et quod no. ŝ. l. j. §. j. & Barto. in. l. is cui. j. de condi. inde. & in l. damus. j. eo. Alexander.

11 *Condictio indebiti, quòd præter partium propositum oriatur.*
12 *Si aliquis putans se obligatum in genere soluit aliquam speciem illius generis, quis repetat?*
13 *Operæ præstitæ quando repetantur, uel earum æstimatio?*
14 *Opera est diurnum officium, scilicet diei artificialis.*
15 *Operæ nocturnæ ad custodiendũ turrim, dicuntur operæ.*
16 *Operæ qualiter diuiduntur. & nu. 18. & nu. 21.*
17 *Obsequium, an sit opera?*
19 *Seruire uni domino in mensa, uel in camera, uel associare eum ad missam, est præstare operam officialem.*
20 *Opera fabrilis dicitur quæ fit zappando, uagando & arãdo.*
23 *Operæ obsequiales qualiter differant inter se, & in quo differant ab alijs operibus?*
24 *Operæ propriæ qualiter imponantur, qualiter differant, & in quibus conueniant?*
25 *Operæ officiales promissæ quæ concernunt personam eius cui exhibentur, quòd cedant cum inducuntur.*
26 *Operæ fabriles uel artificiales cedunt ꝙ die stipulationis,*
27 *Si stipulantur operæ fabriles uel artificiales loco non designato: quòd ualeat stipulatio, secus si stipuletur opus.*
28 *Promissio operarum in genere, quando dicatur de operis fabrilibus, & quando de obsequialibus?*
29 *Si fiat bannum quòd quilibet compareat armatus tali die in platea ad faciendum monstrum, quòd debet intelligi quòd ueniat armatus secundùm conditionem suæ personæ.*
30 *Si conduxisti seruitorem ad tibi seruiendum certo pretio, quando possis illum alteri concedere eo inuito?*
31 *Libertus quas operas præstet patrono, suo sumptu, & quas non?*
32 *Si conducuntur operæ alicuius, quando intelligatur quòd præstentur sumptu locantis uel conducentis?*
33 *Quæ operæ transeant ad hæredem hæredis, & etiam ad extraneos? & nu. 36.*
34 *Emphyteusis accepta pro se & filijs, quando transit ad filios ut filios non ut hæredes, & sic non pro hæreditate vijs portionibus.*
35 *Si quis est stipulatus sibi & filijs, quòd intelligitur ordine successiuo.*

Libertus. Iste. §. conuenit reputari difficilis, quia habet materiam scholaribus extraneam, scilicet materiam de ope. libe. tamẽ in veritate est multum vtilis, & hoc dicit. ¶ Si libertus operas officiales indebitè præstat, non repetit. Idem si earum æstimationem nec in eis potest alij delegari. sed si delegatus præstiterit non repetet. si verò fabriles indebitè præstiterit, non repetet eas, sed earum æstimationem, & in eis libertus poterit delegari. h. d. ¶ Primò, loquitur in operis officialibus, secundò in fabrilibus. tertiò redit ad officiales, & immiscuit aliquid de fabrilibus. Secunda ibi, sed & sĩ delegatus. ¶ Ad euidẽtiã nostri. §. est premittẽdum, quę dicantur operę officiales, & quę fabriles? quod. j. dicam in prosecutione materię. Vides ergo quòd coniuncta prima parte cum tertia, in operis officialibus habes quatuor dicta quę cõtinentur in prima parte summarij, quorum duo sunt in prima parte, & duo in tertia parte. ¶ In operis verò fabrilib⁹ b

b habes tria dicta, quorum duo continentur in secun

1 da parte: aliud in tertia. ¶ No. primò quòd† naturalis obligatio impedit repetitionem indebiti, vt hic, &. l. naturaliter. ŝ. eo. de alia tamen naturali loquitur

2 hic, vt. j. dicam. ¶ † Secundò nota, quòd facta non possunt repeti, vt hic, &. j. de prę scr. ver. l. penultim.

3 ¶ † Tertiò nota, quòd ex diuersitate personarum, c vel temporum, inducitur diuersitas factorum & ope

4 rarum. ¶ † Quartò not. quòd licet facta non repetã

5 tur: repetitur tamen æstimatio. ¶ † Quintò not. q̃ natura condictionis indebiti est, vt ille cui facta est solutio, teneatur in eo quo factus est locupletior.

¶ Venio ad apparatũ, & opp. quia illud qd̃ est na

Universidad de Navarra Biblioteca

turaliter debitum solutum facti errore, repetitur: vt C. de iur. & fact. igno. l. cum quis. ad legem falcid. l. error. ergo hic eodem modo debet distingui. Solu. dicit glo. intelligas hoc principium in operis obsequialibus ad quas libert⁹ naturaliter tenetur. & ista naturalis est redacta ad præstandum necessitatem, potest enim libertus cogi per officium iudicis: vt. §. de offi. præse. vrb. l. j. §. cum patron⁹. & ita dicit gl. ¶ Sed contra hoc opp. de tex. qui dicit. libertus cū se putaret. si enim vere teneret, ad quid diceret tex. putaret? So. dicit glo. putabat se teneri ex promissione, sed nō tenebatur, sed naturaliter ad hoc erat obligatus. vt dictum est. hæc dicuntur in prin. gl. ¶ Sed contra hoc oppo. Nā de iure naturali, omnes liberi nascebantur: ergo de iure naturali, libertus non tenetur patrono. Solu. dicit glo. intellige hic natura. i. ratione insita de iure naturali quæ est, vt benefacienti bus benefaciamus. vel dic natura. i. iure gentiū. Certè istæ duæ solutiões sunt idē. nam eo ipso quod facit mentionem de naturali ratione, oportet q̄ tu referas ad hominem tantùm, cum animalia bruta careāt ratione, vt. l. j. §. si qua. pau. se di. & ideò nō pōt intelligi de iure naturali, quod est commune omnibus animalibus, & quòd vbicunq; dicitur obligatio naturalis, debeat intelligi. i. de iure gentium. probat̄ in l. cum amplius. §. j. j. de reg. iur. no. in. l. stichum. §. naturalis. j. de sol. & ita expedit se glo. de prima parte huius. §. ¶ Secundum quam lectu. not. duo, scilicet,

6 quòd † quando soluitur ex vna causa ex qua est inde bitum, potest retineri ex alia ex qua est debitum. facit. l. cum in corpus. j. de acqui. re. do. ¶ Secundò no.

7 † quòd naturalis obligatio quæ est redacta ad præstandum necessitatem, impedit repetitionem indebiti. Sed doct. nostris vltramon. ista lec. nō placet, q̄ hīc loquatur de operis obsequialibus, quia illæ ꝓ priè non sunt operæ: vt. j. dicā: sed intelligunt ipsi. §. de officialibus operis proprie: hoc est de illis operis quæ consistunt in officio, † quod quilibet scit facere sine doctrina[a]. illud em dicitur officium, vt. l. legatis seruis. §. si ex officio. j. de leg. iij. secundùm Gul.

a ¶ Doctrina. quid sit officiū, & arti ficiū, & quot modis sumatur officium, vide Bald. in rubr. C. de ope. libe. Alex.

8 ¶ Artificiales † dicuntur, quæ consistunt in artificio didiscito per doctrinā: vt. d. §. si ex officio. & de his loquitur secunda pars huius. §. ¶ Mihi verò placet, quòd principium istud non loquatur in operis obsequialibus. nam cum sint debitę, & pōt libertus ad eas cogi, non facit ad materiam condictionis indebiti. Item placet quòd principium loquatur in operis officialibus, vt tex. exprimit tamen intelligo officia les, aliter quàm vltramon. s. operas quæ concernunt personam operantis, & eius cui editur, seu operatur vt. l. operæ in rerum. j. de ope. liber. vbi tex. hoc exprimit: vt. j. dicam. Istæ quidem officiales non debētur. si non imponantur, vt. j. videbitis. nec potest libertus ad earum prestationem cogi. In illis ergo ponendus est casus in hoc principio. ¶ Contra quā

10 lecturam opponi. naturalis obligatio † , vt beneficiē ti benefacias, non impedit repetitionem indebiti: vt. l. ex hoc iure gentium. §. de iustit. & iure. & l. sed & si lege. §. consuluit. de peti. hæredi. hīc verò dicitur contrarium: ergo malè. Sol. ista naturalis obligatio, vt benefacienti benefaciamus, in liberto respicit certam speciem obligationis, hoc est, vt ei seruiā & ei operer circa personam suam. Isto casu: si illud ad quod contracta est obligatio, soluatur: non potest repeti, vt in principio huius. §. Si verò eidem soluam aliud indebitè: vt operas fabriles quæ respiciunt patrimonium, & non personam, licet ei sim obligatus naturaliter in genere benefacere, non tamen impedior repetere illud indebitè solutum: vt hic. & ita debet intelligi glossa in dicta. l. ex hoc iure. & ibi plenè dicam. dixi etiam in. l. si testamento. §. primo. infrà. de fideiusso. ¶ Contra hoc oppo. de l. cum quis. & l. error. C. ad legem falcidiam. Sol. vltramon. reprehendunt glossam in eo quod dicit, quòd ibi loquatur de naturali debito, & ideò leges non obstant, sed ego tenui glo. in dicta. l. cum quis. & l. prima. suprà eod. & ideò dic, quòd hæc. l. debet distingui secundùm illas. de ista tamen naturali obligatione, plenius videbitis in dicta. l. ex hoc iure gentium. ¶ Venio ad secundam partem. Ista secunda pars est multùm subtilis: & glo. intelligit hīc, in operis fabrilibus incertis: & opp. quòd diuersorum hominum operæ dicantur eædem, vt l. nemo est qui nesciat. j. de duobus reis. Solu. dicit glo. quòd sunt eædem in genere, nō in specie, vel verius, nō sunt eædē verè, vt hic: sed iuris fictione. sic quandoq;, vt ibi. Quod quando sit. j. dicā. ¶ Item oppo. illud idem quod soluitur, debet repeti, vt. l. quod indebitum. §. eodem. sed hic dicitur æstimationem repetendam: quare malè so. lex, quòd indebitum loquitur quando solutum extat: sed hic statim cum opera soluitur, extinguitur: ergo &c. Hoc non videtur verum: quia saltem fictione iuris dicitur extare præstando operam similem: vt. d. l. nemo est, qui nesciat. Huius timore, Io. in glo. posita super verbo, operæ. dicit istum. §. debere intelligi in operis incertis: & sic non potest dici, quòd reddantur aliæ similes, propter earum incertitudinem. ¶ Sed contra hoc oppo. de tex. qui dicit, veluti pictorias &c. Et sic loquitur de certis. Solut. dicit glossella parua ibi, quòd illud veluti, est exemplificatiuum præstationis, non obligationis. Item contra dictum Io. oppon. Condictio indebiti datur respectu eius quod est solutū: sed opera, quæ iam soluta est, semper est certa: ergo alia similis illi solutę potest cōdici. Solu. dicit glo. illam potestatē debet habere recipiens in reddendo, quam habuit soluens in soluendo, secundùm ista iura: vt. l. planè. §. eo. sed soluens qui credebat se teneri ad operas incertas, habebat potestatem soluendi eam quam volebat: eodem modo patronus recipiens posset reddere quam vellet: & sic contingeret quòd redderet in alio genere quàm solutū est. Ne ergo perueniatur ad illud absurdum, repetitur æstimatio. ita loquitur hīc. Istud non est verum: nam licet quis soluat respectu obligationis generis: tamen idipsum quod est solutum repetitur: vt. l. cum is. in fin. j. eod. sed hic ideò non repetitur: quia non extat: vt hic dicit tex. Nec obstat si dicis, quòd fictione iuris dicuntur extare, si reddantur aliæ similes: vt dicta. l. nemo est, qui nesciat. quia illi fictioni est locus, duobus concurrentibus: scilicet, quòd sit actum inter partes, & quòd homines sint eiusdē peritiæ, vt ibi patet: quia hīc nō cōcurrunt. † Nam condictio indebiti præter propositum partiū oritur: ideò hīc non habet locum illa fictio. Ita tenet Iaco. But. & ita tibi dixi in. d. l. nemo. & ideò non curo vtrum libertus putaret se obligatum ad operas certas, vel incertas: idem enim iuris est quantum ad hoc. ¶ † Quando ergo aliquis putans se obligatum in genere, soluit aliquā speciem illius generis, quid possit repetere? dic, aut solutio est facta in his, quæ in suo genere recipiūt functionem: & repetet tantundem, vt. §. eodem. l. quod indebitū. Aut in his, quæ non recipiunt functionem in suo genere: & tunc, aut loquimur in his, quæ per solutionem extinguntur: & tunc illud solutum non poterit repeti: sed eius æstimatio, quatenus recipiendo factus est locupletior, vt hic. Aut in his, quæ non extinguntur: & tunc si quidem extat, idipsum repetitur: vt. l. cum is. j. eo. si non extat, non repetitur: nisi recipiens esset factus locupletior: vt. d. l. cum is. j. eod. ¶ Item opp. quòd

13 ipsæ operæ repetantur, vt. l. fina. de ope. seruo. Solu. dicit glo. † ibi petūtur operę, hoc est, æstimatio operarū. ita dicit glo. hic super verbo, potest.

b ¶ Tu dicas, quandoq; operæ petuntur simpliciter[b], non respectiuè ad alias operas iam præstitas, vel præstandas: & ipsæ operæ possunt peti, sicut cætera facta: sed post moram succedit obligatio ad interesse: vt. l. in stipulationibus. §. operarū. j. de verb. obli. & l. fin. de ope. seruo. Quādoq; petuntur respectiuè ad alias operas: & tunc si quidem hoc fit ex conuentione: ipsæ operæ possunt peti duobus modis cōcurrētibus: scilicet quòd ex cōuētione fiat, vt dictū est: & sit similitudo peritiæ. vt. d. l. nemo. Si verò nō fiat ex conuentione, sed in obligationē icidamus præter propositū: tunc nō possunt peti operæ, sed æstimatio, vt hic. Sumus expediti de his quæ pertinent ad. §. ¶ Veniamus ad glos. magnam, quæ tractat materiam

14 de operis libertorū. Primò † quæro, quid sit opera[c]? Respōdeo, est diurnū

c officium: vt lege prima. j. de ope. libe. & intellige diurnum: scilicet diei artificialis, vt. l. secunda. de ann. leg. & de verborum significatio. l. secunda.

15 ¶ Iuxta hoc quæro, quid si aliquis † debet operas nocturnas. idest custodire turrim de nocte, an dicantur operæ? puto quòd sic: vt. l. duorum. j. de oper. lib. & arg. de aqua pluuia. arcen. l. si prius. in prin. ¶ Quæro. vtrū obsequium sit operæ? Respōde vt dicam infrà proximē. ¶ Secūdò princi-

16 paliter quęro † qualiter operę diuiduntur[d]? Respondeo secundùm Azo. in

d sum. de ope. lib. & hīc in gl. quòd triplex est operarum diuisio, quia alię obsequiales, alię fabriles, alię artificiales. obsequiales consistunt in reuerē tia fabriles incertę, & artificiales certę. dicit gl. Iac. de ra. & Pet. in repetitione huius. §. & Cy. sequendo eos in. l. liberti liberteq;. C. de operis libert.

17 reprobant istam diuisionem. Nam nō placet eis † quòd obsequium sit opera, nam opera est diurnum officium, vt dictum est. † sed obsequium non consistit in diurno officio, ergo &c. Prætereà. distincti sunt tractatus, & distincti tituli de obsequijs liber. & de operis libertorum, ergo non debet idem dici. vt. l. si idem. C. de condi. Certè glo. & Azo. hoc idem dicūt, quòd obsequiales impropriè dicuntur operę. vt infrà sequitur in glo. dein de dicunt prędicti Iaco. & Pet. quòd differentia prędicta scilicet fabriles incertę, & artificiales certę, non est vera, quia nulla est lex in mundo, quę hoc dicat, nisi iste. §. intelligendo prout glossa. intelligit qui intellectus nō est, verus, vt dictum est. Certè Azo in summa dicit, quòd illa appellatio fabrilis non est iuris: sed ipse hoc nomine appellat gratia doctrinę. Dicunt ergo prędicti doctores vltramontani, quòd est duplex operarum diuisio: alia officialis, alia artificialis. Officialis quę exercetur per artē hominis habitam

habitā sine doctrina, artificialis verò, quæ exercetur per artem hoīs habitam per doctrinā, vt. l. legatis. §. si ex officio. j. de leg. iij. & hoc modo solūt cōtrarietatē multarū legū, & sic intelligunt istū. §. ¶ Mihi verò videt

18 † q̄ in ista materia ipsi nō bene loquūtur. [a] nā operæ officiales, intelligēdo

a prout ipsi dicunt, in vagando & zappando & similia, q̄ quilibet scit facere sine doctrina, possunt edi alteri, sicut patrono, & libertus in eis posset delegari, quia mutatione personæ non vident aliæ, vt. l. operæ in rerum. j. de ope. liber. ergo hoc modo nō pōt intelligi iste. §. dico ergo q̄ iurisconsulti

19 appellant operas officiales quæ cōcernunt † personā edētis, & eius cui edū tur. & sic ex varietate personæ variantur operæ. Verbi gratia, seruire vni dño in mēsa, in camera, associare eū per terram, istæ dicunt operæ officiales, quę variantur varietate personę. Aliud enim seruitiū requirit vna persona, aliud alia, vt. d. l. operæ. j. de ope. lib. & l. hæ demū operæ. in fi. eo. ti.

20 Sed si ponerem⁹ † aliquē esse zappatorem, vel bubulcum, vel aliquid aliud scire quod personā eius cui exhibetur non concernat. tunc non dicuntur opæ officiales, prout in hac materia sumitur, sed magis dicunt operæ fabriles, quæ cuicunq; exhibeantur, eædē sunt respectu exhibentis, vt. d. l. operæ. in fi. licet alio respectu dictæ operæ possint dici officiales, vt dicunt doct. vltramon. tamen dico non in ista materia. ¶ Itē diuisio glo. nostrarū non placet. cum enim habemus vocabula diuisionis à lege, nō est necessē, ꝓ nomina magistraliter imponamus: vt. j. de præscrip. ver. l. ij. Dico ergo

21 fic, † q̄ operarum quadruplex est species, quædā sunt obsequiales, & istæ non dicuntur operæ, vt dictum est. Quædam sunt officiales, quæ respiciunt personam eius cui eduntur, & mutatione personæ dicent alię. Aliæ sunt operæ fabriles, seu artificiales certę. Et appello fabriles, quas homines sciunt facere sine doctrina, artificiales, quas sciunt facere homines ex doctrina & artificio, & istæ mutatione personæ eius, cui adhibentur, non diuersificantur: vt. d. l. operæ in rerum. & l. seq. & in hoc. §. in fin. Quarta est opera incerta vt quando patronus ita obscurè stipulatur, quòd non appa-

22 ret vtrum senserit de officialibus fabrilibus, vel artificialibus, & de his. j:

b videmus. ¶ Redeo † ad primum. scilicet ad operas obsequiales, & quæro, in quo consistant[b]. glo. hic dicit, q̄ obsequiales consistunt in assurgendo & similibus. Azo verò in summa dicit, q̄ consistunt in assurgendo, salutando,

c reuerendo, eius q̄ negotia gerendo. [c] Hoc vltimum, quod dicit de negotijs gerendis, pōt esse verum, si cō mittatur vnū negotium, quod nō habet officium[d] vnius diei. vt mittere libertum p̄ ambasiata ad domū cuiusdā amici. Sed si gestio negotij requireret officium diurnū, tūc esset magis opera fabrilis, vel artificialis, vt. l. hæ demum. de oper. lib. ¶ Item dicit gl. hic, q̄ istæ operæ obsequiales cōsistunt in non faciendo, vt de nō vocando in ius

23 de nō testificando cōtra patronum, de nō accusando, vt. l. ij. de in ius voc. & l. pe. & l. fi. qui acc. nō pos. & j. de testi. l. lege iul. ¶ † Secundò est viden

d dū, in quo differāt istæ operæ inter se. f. obsequiales, & in quo cōueniūt. differunt, quia hæ quæ cōsistūt in faciendo nō transeūt ad hæredē[e] extraneum, vt. l. ij. C. de in ius vocā. sed ad filium sic etiam exhæredatum, nō mala mente. Sed hæ quæ consistunt in non faciendo, transeunt ad hæredem extraneū, vt. d. l. ij. C. de in ius voc. ita dicit gl. hic & Azo in summa. Certè in eo quod distinctè dicit, q̄ hæ quæ cōsistūt in non faciendo, transeunt in extraneum hæredem, nō placet, quia hoc est verum de non vocādo in ius sine venia: sed in alijs de non accusando, vel non testificando, seu actionem famosam non proponendo, ista nō transeūt ad hæredem extraneum, sed possunt prędicta cōtra eū proponi, vbi originē nō trahunt à facto defuncti patroni: vt. j. de doli excep. l. apud celsum. §. aduersus. ¶ Tertiò est videndū. in quo differūt istæ operæ ab alijs, & differunt, quia nō sunt ꝓpriè operę, vt dictum est. Item debentur sine impositiōe, quod est in alijs sec⁹,

24 vt. j. dicetur. & ita dicit gl. hic. ¶ † Quartò est videndū de alijs operis quæ

e propriè sunt operæ, videlicet qualiter imponantur, & qualiter differūt, & in quibus conueniunt, & certè oēs operæ imponuntur per stipulationem vel per iusiurandum præstitum à liberto, vt. j. de lib. causa. l. fin. & de ope. lib. l. vt iurisiurādi. §. iurare. ibi qualescūq; &c. & hoc dicit gl. & bñ. ¶ Dein de est videndum, in quibus differūt. & gl. hīc & Azo no. sex differentias. ¶ Prima est, nā certæ operæ statim veniunt & cedunt, cū posint præstari: cedunt tñ à die stip;lationis, incertæ nō, nisi indicantur. i. petantur à patrono. V træq; tamen petuntur tunc demum, cū tantum tempus transierit quo præstari potuerint, vt. j. de ope. li. j. quoties certæ. l. cū patronus. & l. operæ in rerū. sed hoc nō placet Iac. de are. & Pe. quos Cy. refert i. l. liberti liberteq;. C. de ope. libe. quia dicta differētia, an certæ vel incertæ nō, ꝓbat̄ iure secundùm eos, sed differētia debet notari inter opas officiales & artificiales, accipiēdo officiales pro his quæ cōsistūt in aliquo actu quæsito, seu q̄ scitur sine doctrina: vt. s. dixi. Sed hoc mihi nō placet vt dixi, nec etiā

25 dictū gl. placet vsquequaq;. Dicēdū est † ergo, q̄ operæ officiales quæ concernūt personā eius, cui exhibentur, vt. s. dixi, cedāt cū indicunt. Absurdum enim est, q̄ tu faceres personæ meæ seruitiū, nisi q̄n vellē. vt. l. cū patronus.

26 in princi. de oper. lib. & l. operæ in rerum. ec⁹i. † Fabriles verò seu artificiales, quæ nō cōcernūt certā personā, cedūt à die stipulatiōis, vt. d. l. quoties certæ. & l. operæ in rerū. & j. de ver. ob. l. interdū. §. j. ¶ Sed hīc est aduertē dū: quia quandoq; operæ promittuntur omnino certæ omni certitudine, tam ex parte operarum, quàm ex parte loci in quo debet fieri operatio: vtputa promitto tibi decē operas zappatorias in tali vinea, vel in tali campo, tunc debet intelligi quod dixi, q̄ cedunt à die stipulatiōis. Sed si essent incertæ ratione loci: vtputa, promitto tibi. x. operas zappatorias: nec dico

h q̄ exp;sè hoc probat. Et prędicta faciūt ad q̄nē[h].

vbi, tunc illud quod dicitur per glo. quòd cedunt à die stipulationis, pro tanto dicit, quòd non est necessarium peti à patrono, sed tamen est necesse, quòd ipsi liberto demonstret loc⁹ in quo debeat zappare, a aliàs non tenetur, vt. l. multum. in princ. j. de condi.

27 & demon. ¶ † Dicetis vos, quando locus certus non

c designatur: tunc stipulatio erit ipso iure nulla: [c] vt. l. iij. §. fi quis insulam. j. de eo quod cert. lo. & l. qui in sulam. de ver. obl. Respondeo. differētia est, vtrum quis stipuletur operas, vel opus. Nam si stipuletur b opus, certum est quòd de sui natura cohæreat solo: aliàs non valet nō adiecto loco, vt in legib⁹ cōtrarijs. Sed si quis stipuletur operas referendo se ad actum personæ: tunc valet, etiā non adiecto loco, vt in multis legibus. s. alleg. & hoc tenui in. l. ita stipulatus. in

28 prin. in. v. opp. j. partis. j. de ver. obliga. † Quandoq; quis stipulatur operas simpliciter, nō distīcto vtrū c sint officiales, an fabriles, vel quæ: isto casu, quicqd gl. dicat debemus respicere personam promittentē operas. si enim promissor exerceret aliquod artificium tempore promissionis, intelligemus de operis artificialibus, idem & de fabrilibus iudicabimus. Si verò libertus nullas alias operas exercere sciebat nisi officiales, vt sunt multi domicelli, qui nesciunt aliud facere, quàm famulari, tunc tanquàm de officialibus, siue obsequialibus iudicabim⁹. hīc est tex. expressus in. l. hæ operæ. in princip. & l. hæ demū. de ope. libe. ¶ Sed quid si vtrunq; sciebat facere: & d C. de neg. ge. Ale. erat consuetus facere? dico inspicimus id in quo magis versabatur tempore quo operæ debebant præstari: non tamen facta fuit promissio: vt. d. l. hæ demum. & l. eius artificij. eod. tit. & l. legatis seruis. §.

29 si vnus. j. de lega. iij. ¶ † Et prædicta faciunt, q̄ si sta-

f tutum est factū seu prœconium, sq̄ quilibet debeat e comparere armatus publicè tali die ad faciendū mō strum, debet intelligi armatus, secundùm conditionem personę: vtputa, miles vt miles, pedes vt pedes: & hoc cum distinctione, quia balistarius cū balista, & sic de similibus, & sic secundùm qualitatem illi⁹ exercitij armorum in quo versatur, debet esse armatus, aliàs secūdùm qualitatē hoīm eiusdē qualitatis vel cōditionis. facit. l. plenū. §. equitij. s. de vsu & habit. ¶ Secūda est dīa secūdùm gl. i solutiōe. Certæ

g em aliq; solui possunt[g], incertæ nō, vt. d. l. operæ ī rerum. In duob⁹ tñ casib⁹ fallit, in q̄b⁹ etiā incertæ solūtur aliq;, volente patrono. Prim⁹, si patronus non pōt aliter vti operis. ¶ Secūdus, si est inops: vt. l. patronus qui operas. & l. si libertus artē. j. de ope. lib. Vltramontani nō admittunt dictā differētiā inter certas & incertas: sed inter officiales & artificiales, intelligendo officiales, quādo dictū exercitiū est q̄situm sine doctrina, secūdùm eos. ¶ Tu dic, quod officiales hæ sunt quæ cōcernūt officiū exhibitū personæ, & nō pōt aliq; solui nisi in duobus casibus no. p gl. ¶ Artificiales verò seu fabriles possunt aliq; solui, vt in gl. Incertæ verò iudicantur q̄nq; officiales, quādoq; artificiales secundùm conditionē, pmittētis. vt dictū est, & eodē mō quo ad solutionē, vt. d. l. operæ in prin. j. de ope. lib. ¶ Tertia dīa est secū dum gl. in adiectione personārū factā in stipone: certas em mihi aut Titio, ĩcertas aut tm mihi stipulor. Itē certas pōt seruus mihi, vel sibi, vel simpliciter f stipulari: incertas verò mihi, vel simpliciter nō sibi, vt. j. de ope. liber. l. operæ in rerum. cum. l. sequen. ¶ Vltramon. hoc nō patiuntur inter certas & incertas, sed inter artificiales & obsequiales, vt dictum est g secundùm eos. Tu verò dicas, q̄ officiales quæ concernūt personā ei⁹ cui edunt, nō pōt q̄s stipulari sibi aut Titio, vt valeat adiectio, vt p solutionē factā adiecto libere ipso iure. fateor tñ q̄ liber. ret ope exceptiōis. l. fi. in prin. alios est ī. §. cū mihi. j. de ver. ob. & l. si id quod. de duo. reis. & q̄ liberat̄ ope exceptiō. s tangunt doc. in. d. l. liberti libertę. C. de ope. lib. ¶ Itē seru⁹ nō pōt eas stipulari sibi, sed dño vel simpliciter, sec⁹ in opis fabrilibus, seu artificiali h bus, vt. d. l. operæ in rerū cū. l. seq. q̄ hoc expresse, pbat. Operę verò incertæ quantū ad prædicta, iudicā tur q̄nq; vt officiales: q̄nq; vt artificiales, seu fabriles secundùm qualitatem promittētis. vt. d. l. hæ operę. quę exp;sè hoc probat. Et prędicta faciūt ad q̄nē[h].

¶ Loquunt, quæ sunt operę officiales p Bal. ī. l. liberti libertę. in. iiij. col. C. de ope. lib. Alex.

¶ Cōsistāt. Opę obsequales in quo cōsistāt. vide per Bal. in. l. liberti. in iiij. col. C. de oper. lib. & in. iij. colū. Alexander.

¶ Negotia geren do. & Bal. ī. l. liberti. in. iiij. col. dicit q̄ si libert⁹ ibi ꝓcurat negotia patroni, nō pōt petere mercedē, & vt tenere, q̄sit ob sequialis opa. & vide de tex. i. l. officio. C. de neg. ge. Ale.

¶ Hæredem. Vide. Bal. in. l. fi. circa fi. co. vl. de ver. ob. & Bal. i. l. liberti liberteq;. de op. lib. & j. in vlt. col.

¶ Nulla. Potest q̄s stipulari opas sine adiectiōe loci. & vide Bart. in d. §. si q̄s insulam. sed Bal. aliter loqtur in. l. liberti. in vj. col. de oper. libert. Alexander.

¶ Et tu adde ad Bart. hīc, & vide do. Maria. Soc. i. c. delicti. de fo. compe. vbi, q̄ q̄n promittit factū solo cohærēs, tūc vltra expressionē loci, requiritur etiā q̄ exprimat quātitas altitudinis, lōgitudinis, & latitudinis, secus si ꝓ mittat factū non cohærens solo. & alle. Barto. hic ita ipse ibi in. d. c. dilecti. ver. circa secundum.

¶ Præconiū. adde Bal. in. l. liberti, in vj. col. de ope. lib. Alexander.

¶ Solui possunt. vide. j. proxi. col. & Bal. in. l. liberti in. vj. col. de oper. lib. & quid sit dare operas certas & incertas? vide Bal. in. l. liberti. ī. v. colū. C. de ope. lib.

¶ Faciunt ad quę stionem. Sed Bar. & Imo. in. l. ij. in pi inci. solu. matr. in. q. an teneat facere quod tibi

prodest & mihi non nocet. videt tenere cõtrarium in ea cõbinatione dũ allegat .l. nec creditores. C. de noua. videlicet, q etiã scriptor non posit cogi scribere aliq̃ ibi. Item ad hoc quod not. in l. aquam, & ibi Bal. C. de fer. Pau. de ca. in d. l. ij. in prin. dicit q regula. l. j. C. de noua. Fallit in debitore operarum. Allegat istũ tex. in fi. & idem dicit ipse hic nisi incõmodũ esset opas præstare debẽti. p. d. l. ij. in princ. & hoc placet, & vide per Angel. & Imo. in l. i stipulationib⁹. §. operarũ. de ver. ob. p Bald. in l. ij. C. de do. & hic ad de quę no. Bar. in l. si isq. §. fi. j. de pigno. vide. ſ. in pro xi. col. in ver⁹. sed differentia est. & Bal. in. l. j. ad fi. C. de ope. lib. & in. l. liberti. in. vj. colũ. eo. tit. & dixi. ſ., p ximè. Alexan.

¶ Adde Alexan. hic eadem dicere in. d. l. in stipulationibus.

a ¶ Operas alicui⁹. Si quis locat operas suas, an intelligatur q debeat alimentari à cõducẽte, sed q conducẽs debet alimentare, tenet gl. in. l. qm̃. C. de test. sed Bald. ibi tenet, q nõ debent alimẽta, nisi vniuersalis cõsuetudo esset i cotrariũ. & ibi ẽt g l. & Bal. qd si laborator meus rũpit sua ferramenta in laborerio, q nõ teneor satisfacere. & hic adde Bal. in. l. liberti li. b bertęę. in. vj. col. C. de ope. libe. An aũt vasall⁹ debeat sequi dom̃ suis sumptibus? vide Bar. in. l. meuia. §. j. de annuis lega. Et an teneantur operarij portare sua ferramenta? vide Ange. & Imo. in. l. stipulationes commodissimũ. de verbo. obliga. & Bal. in. l. j. C. de

Si † tu cõduxisti operas cuiusdã seruitoris, an possis illum seruitorẽ alij cõcedere eo inuito? vel actionẽ alteri cedere, quã aduersus eum habes? & certè si quidem promisit tibi seruitium quod cõcernit personã tuam, & tunc non poterit alij delegari. Si verò aliud promisit, puta scribere, & similia, & tunc poterit alteri delegari, vt hic. sed si, ꝓmisit tibi seruitium, vel operas simpliciter, dic præmissam promissionem iudicandam esse de operis officialibus, vel aliàs secũdum qualitatem personæ promittentis, vt dictum est, & secundùm hoc poterit alij delegari vel non delegari. Facit ad prædicta de fide. liber. l. is qui ex cã. & l. generaliter. §. quoties. Sic debet intelligi quod no. per doc. C. de noua. l. j. ¶ Quarta differentia est secundùm gl. quia certas debet libertus prestare victu & vestitu patroni: incertas, suo victu. vt. j. de ope. lib. l. suo victu. & l. aut certæ. & l. imponi. & l. pen. & sic. d. l. pen. intelligatur de operis certis tm̃: vt ibi no. & est in hac glo. Alij vt Iac. Bal. dicunt totũ ecõtra, vt certas præstet libertus suo victu, incertas victu patroni. Ratio, quia in operis certis põt sibi prouider e quid faciat, secus in incertis. ¶ Tertij dicunt quòd si libertus non habet vnde se alat, debet præstare sumptu patroni, aliàs sumptu suo. videtur. d. l. suo victu. & d. l. aut certæ. & istam opi. videt tene re gl. tertia in. d. l. suo victu. & Azo in summa. quod mihi placet. ¶ Quid ergo dicemus de alijs aliqs† cõducit operas alicuius, a vtrum intelligatur sumptu locãtis? aut sumptu conducentis? Respondeo. imò inspicienda est consuetudo regionum, quæ consuevit esse in conductione talium, & illa est seruanda, quia sic actum videtur, vt. l. excepto. & ibi not. C. loc. & de agricolis & censi. l. domini prædiorum. & ibi not. & de ædil. edic. l. quod si nolit. §. qui asidua & j. de aqua plu. arcen. l. si prius. §. j. Sed si cõsuetudo non apparet, tunc ille alimentabitur de pecunia sibi debita pro mercede, cũ in dubio intelligatur facere suo victu. Ad hoc facit quod not. C. loc. l. ij. & j. mand. l. si verò non remunerandi. §. fin. & d. l. suo victu. vbi melius probatur, quia sicut ibi facit propter remunerationem. & ita hic propter mercedem. Sed si aliquis promitteret operas causa remunerationis seruitij antè habiti: tunc est adhibẽda dicta distinctio. Aut promittens erat inops, vel non, prout dixi in liberto, vt dictis legibus, quę non habet locum solùm in liberto, sed i quolibet alio, vt. d. l. pe. de ope. liber. Non enim intelligo ibi in alio exhibente pro liberto, sed pro seipso ex vigore suæ obligationis. Pro quo facit, quia eadem est ratio. Si verò promissio operarum fieret ex mera liberalitate, nõ causa mercedis, nec causa remunerationis, tunc intelligerentur promitti sumptu eius cui debentur: vt. j. cõmo. l. in rebus. §. possunt. ¶ Quinta differentia est secundùm glo. quia in incertis, fideiussor ex sua mora teneri non potest: vtputa, cum non cedant, nisi indicantur, sed in operis certis est idem quod in qualibet pecunia credita, vt. l. si libertus moram. &. l. à duobus. infrà. de oper. libe. Ita dicit gloss. hic & in dicta lege si libertus moram. Sed ista differentia non videtur vera, vt. l. cum filius. §. primo. infrà de verborum obligatio. quod dic vt ibi plenè dixi, & in. l. si quis pro eod. in principio. infrà. de fideiusso. quæ faciunt ad multa, vt dixi in dicta. l. cum filius. §. primo. ¶ Sexta differentia est secundùm gloss. † in transmissione, circa quam not. duo generalia b secũdùm gloss. Primò, quia nulla opera transit ad hæredem hæredis, vt. l. sciendum. de verborum significatione etiam dicit Azo in summa. hoc non placet, quia operæ obsequiales transeunt ad quemlibet ex liberis etiam per infinitos gradus, vt. l. sed si hac lege. §. liberos. et secundo. suprà de in ius vo. Ad extraneos verò nullo modo transeunt, nisi vt superius dictũ est. De officialibus verò & fabribilibus, dic vt statim dicam. Sed generale est vt distinguatur, si quidem patronus stipuletur operas incertas sibi & liberis suis, transit ad liberos pro æqualibus portionibus, non pro hæreditarijs, vt lege vt iurisiurandi. §. si liberi. infrà de operis libert. ¶ Istud est primum dictum glossæ quod est notabile ad multa, & Bal. in. l. j. C. de 34 † quando aliquis recepit. in emphyteusim pro se & filijs. Certè transit ad filios, non pro hæreditarijs portionibus, nec ad eos, vt ad hæredes: sed vt ad filios, etiam si abstineant ab hæreditate paterna. dixi plenè in. d. l. vt iurisiurãdi. §. si liberi. ¶ Itẽ aduerte, † quia licet stipuletur c sibi & filijs suis copulatiuè: tamen intelligit ordine successiuo, hoc est primò sibi, secũdò filijs suis: vt. j. de oper. lib. l. opas. aliàs in. l. si qs. & hoc est notabile ad multa quæ tã gũtur i. d. l. operas. & no. p doc. i. l. liberti libertæ. C. de ope. lib. & hoc etiam explicaui in. l. gallus. §. j. de lib. & posthu. Si † verò tantùm sibi stipulatus fuerit patronus, distinguit glossa operas certas ab incertis, vt hic & plene per Azon. in summa. Tu dic, aut loqueris de operis officialibus: & transeunt ad filios, non ad extraneos: nisi secundùm quod b glossa dicit de operis incertis, per easdem leges. Si verò loquimur de fabrilibus siue artificialibus: tunc dic vt glossa dicit de operis certis, per easdem leges. De operis incertis, dic quandoq; iudicandum esse sicut de officialibus: quandoq; prout de fabrilibus, seu artificialibus: vt patet ex his quæ dicta sunt. ſ. ex quibus apparet declaratio non solùm istius glossę. sed totius tituli de operis libertorum.

d **Si decem.** d Si soluatur pars vnius, ex rebus alternatiuè debitis, an competat liberatio, vel detur repetitio, pendet ex futuro euentu. h. d. ¶ Oppon. & videtur quòd c pro parte soluta contingit liberatio: vt. l. qui hominem. j. de accept. Glos. hic, & in. l. cõtraria dat multas solutiones: neutram ponit veram. ¶ Ista est veritas, quòd ibi loquitur in acceptilatione, per quam potest tolli pars obligatiõis: hic verò in solutione partis. Ratio differentiæ est: quia si solutio partis tolleret obligationẽ. in parte: posset debitor postea soluẽdo partẽ in stichо cõsequi liberationẽ: d & sic contingeret solutionem in diuersis rebus fieri. quod est absurdum, vt. j. proximo. §. & l. in executione. §. pro parte. j. de verb. ob iga. Sed in acceptilatione non, potest contingere istud absurdũ, vt apparet euidenter. secundùm Pe. vt dixi in. l. cõtraria. e & in. l. ij. §. si cum hominem. j. de verbo. obli. ¶ Op. de. l. si stipulatus. §. j. j. de solu. Solutio. ibi erat certa ſpecies in obligatione, non alternatiuè: ideò solutione partis contingit liberatio: quia non potest deuenire ad illud absurdum, quod in alia re partem soluas. ¶ Oppo. j. de verbo. obliga. l. ij. §. j. Solut. ibi loquitur in obligatione generis: vt si debeo hominem in genere, solutione vnius partis hominis, non contingit liberatio: ne deueniatur ad illud absurdum, quòd in alio homine alia pars soluatur: vt in dicta. l. in executione. §. pro parte. ¶ Opponi. de l. penulti. C. eod. titu. Solu. fateor quòd vltimum responsum huius. l. corrigitur hodie. nã ille cuius erat electio in soluendo, habet electionem in repetẽdo. ¶ Quæro dicitur hic, eum qui soluerit esse in pendenti: e quæro, quid est dictũ in pendenti? ¶ Respõdeo, natiuitas condictionis indebiti est in pendenti, vt hic, & dicta. l. ij. §. j. j. de verborum obliga. Itẽ exercitium actionis primæ, quo ad alia quinq; solutа est in pendenti. non enim possum petere stichũ, aut quinque de summa decem, licet in illis quinq; solutis liberatio non contingat, tamen non possunt peti interim, sed illa quinq; quæ non sunt soluta, possunt peti. & textus est hic, qui videtur dicere, quòd sit in pendenti, vtrum possint peti reliqua quinq;, aut stichus diuisim intellige vtrum possint peti reliqua quinq;, vel stichus tantum? alternatiuè autem stichum, aut quinq; sine dubio petere posset. Sed in obligatione generis hoc non contingeret, quia si soluisti medietatem in vno homine, cum deberes hominem in genere, statim possum petere integrum hominem. vt in d. ta. l. si stipulatus. de solutionibus. Rationem horum & qualiter prædicta procedant, ponit glossa licet obscurè, & Dynus in lege secunda. §. primo. infrà. de verborum obliga. ibi plenè dixi.

Idem ait. In obligatione alternatiua solutione partium in diuersis rebus, liberatio non contingit; licet ad verb. signi. & hic adde Bart. in. l. ij. C. de negoti. gest. Facit quod not. Barto. in. l. venditores. ff. de verb. obligat. Alexan. ¶ Adde Alexã. in. d. l. stipulationes. & ibi an officialis teneat suis sumptibus facere cõducere farcinulas assessoris?

¶ No. duo generalia. Qualiter & quomodo opera trãseat ad hęredes vide Barto. in. l. si sic. de ver. obliga. circa fi. gl. Bar. & latè Bald. in. l. liberti. C. de oper. & ibi an etiã trãseat ad filium exhæredatum. vide ſ. eod. §. j. iiij. col. ¶ Licet stipuleť. De his omnibus vide latè Bald. in c. j. §. hic quoq;. de succ. feu. & per Ioã. de Imo. in. l. quod dicitur de verbo. obliga.

¶ Si decẽ. alleg. Bal. in no. q. in. l. j. in pe. col. i. xiij. q. C. de his quæ pœn. nomine.

¶ In pẽdenti. Et adde, quòd i obligatiõe alternatiua nõ trãsit dñiũ ãte electionem. l. si in rẽ. la. j. de rei vẽdi. & ita alleg. Bald. in. l. conuẽticulã. in iij. col. de epis. & cle. Alexan.

plures hæredes creditoris, vel promissoris pertineat obligatio. h. d. &c.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Quasi contrahi in indebito dicitur.*
2 *Forum ratione indebiti solutũ in loco, quòd quasi contrahatur, & ubi posit repeti.*

LEX XXVI.

Viloco certo. Glo. intelligit istã. l. vno modo & Gul. alio modo secũdùm gl. breuiter hoc intendit. Sicut promissum in certo loco põt vbiq; peti: ita solutũ iudebitè certo loco, non obstante errore soluẽtis h. d. ¶ Quæro quid vult dicere tex. ibi, nõ enim æstimationẽ &c. Respondeo, quia ibi putabat se teneri in vno loco: in alijs non putabat se 2 teneri, & ideò quo ad loca alia non videbatur erratum, & ideò in alijs lo- c cis non videbatur posse repetere, sed istum errorem hæc species repetitionis non sequitur. Ita intelligit glo. quasi dicat, nõ solùm in loco in quo est erratum, potest repeti, sed vbiq; sicut ille qui certo loco promisit. vt. l. j. & ij. j. de eo quod certo loco. Gul. de cug. dicit totum econtra, & secundùm eum hæc lex breuiter hoc intendit. In loco in quo fit solutio per errorem non sortitur quis forum illius, quasi contractus ratiõe. h. d. ¶ Tu scis q ra 3 tione contractus, vel quasi contrahitur forum: vt. ſ. de iudi. l. hæres absens. Item. † in indebito dicitur quasi contrahi: a vt. j. eod. l. si in area. & dici 1 a tur celebrari re iste quasi contractus, vt insti. quib. mod. re. contra. ob. §. is quoq;. Certè si ego solui tibi per errorem in certo loco, ratione istius quasi contractus, non contrahitur forum, quia error impedit cõtractionem fori, sed poterit repeti in quolibet alio loco secundùm Gul. vide literam. Pro isto intellectu facit hæc litera, non enim æstimatione soluẽtis &c. vt l. si per errorem. ſ. de iu. om. iud. & videtur casus secundùm eum. C. vbi & 2 apud quem in integrum resti. pos. l. j. & ij. tene ergo † opi. glo. per istũ tex. qui dicit quolibet loco. & sic nõ videtur velle excludere, imo includere locum solutionis. de hoc. C. vbi de ratiocinijs agi opor. per totum. vbi con trahitur forum ex quasi contractu in quo creditoris nullus consensus interuenit: vt si ibi sint gesta negotia, administrata tutela, & similia. Nõ ob. l. si per errorem. quia ibi errabatur in iudice seu iudicio, hic in causa solutionis. Non obstat. l. ij. C. vbi & apud quem. quia licet ibi dicat, quòd debet adire iudicem domicilij, tamen non negat quin possit adiri iudex loci, vbi negotium gestum est. Vel aliter, ibi loquitur de in inte. resti., quæ nõ oritur ex negotio gesto, sed datur per officium iudicis. vt. l. quod si minor. in fi. ſ. de minori. Item loquitur de condictione ob causam, quæ oriẽ ex illo negotio gest. nec oritur tempore quo negotiũ est gestum sed oritur propter causam non secutam, sed condictio indebiti oritur statim. Prior tamen solutio melior fortè est.

LEX XXVIII.

Iudex. Tutus exceptione rei iudicatæ, soluens non repetit. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. qui exceptionem. j. eodem. Solu. hic speciale in hac exceptione, quæ inducta est ad rigorem iuris conseruandum. quod plenè dicam in. l. Iul. j. eod. tit. & c. Bar.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Pupillus, prodigus & furiosus, indebitè solutum repetunt, etiam ubi alius non repeteret.*
2 *Pecunia dicitur de rebus, quæ seruando non possunt seruari.*
3 *Restitutio, est in pristinum statum repositio.*
4 *Minor quando restituatur aduersus naturalem obligationem?*
5 *Compensatio naturalis debiti: quòd non admittitur contra repetentem, & num. 8.*
6 *Obligatio ex testamento perfecto oritur ciuilis & naturalis: ex imperfecto, naturalis.*
7 *Testamentum ipsum, quòd sit de iure gentium.*
9 *Medium concludendi quando minor repetit indebitum, & quando minor uel pupillus.*
10 *Pupillus, prodigus, furiosus & minor, quando repetant indebitum absq; restitutione in integrum.*
11 *Pupillus, quòd non habeat beneficium huius legis, nisi intra tempora, intra quæ posset restitui.*
12 *Condictio indebiti, quòd competit furioso & prodigo sicut pupillo.*

LEX XXIX.

b **Interdum.** b Ista est subtilis lex. Pupill⁹, prodigus, 1 †& furiosus indebitè solutum repetunt, etiam vbi alius nõ repeteret. hoc dicit. ¶ Oppo. à diuisione. Aut pupillus soluit debitum, & non repetit, quia pecunia soluta, est consumpta, & cedit in solutum, vt. l. nõ omnis. §. si pupillus. &. §. si certum peta. & l. quod si fortè, in fi. j. de solutio. Aut soluit indebitũ, & tunc quilibet alius repeteret, & sic persona nõ facit locum repetitioni. So. dicit gl. Tu arguis à partibus insufficienter enumeratis, scilicet, aut soluit debitũ, aut soluit indebitũ, sed est quoddã tertium, scilicet: quando soluitur indebitũ ciuiliter, sed debitũ naturaliter, quo casu maior soluẽs p erro rem iuris, nõ repetit: minor seu pupillus sic: & sic p a sona facit locũ repetitioni. casus est hic, vel intelligas in casibus in quibus maior nõ repetit. quod intellige, vt vidistis in. l. eleganter. ſ. eo. ¶ Contra hoc opp. de. l. fi. C. ſi aduer. sol. vbi dicit, quòd restituit. Sol. intellige hanc secundùm illam, quòd hic datur condictio, scilicet restitutione petita, & ita pertransit gl. ¶ Cõtrà hoc opp. si hoc esset verũ, idem esset in quolibet minore cui subuenitur p restitutionem per titulum de minoribus. gl. dicit fateor, sed hic lo a quitur in pupillo gratia exẽpli, in hoc tñ differt pupillus ab adulto, quia adult⁹ curatorem non habẽs, soluens pecuniam, statim trãsfert dñiũ, nec expecta tur cõsumptio: qd⁹ nõ est in pupillo: vt hac. l. ¶ No. 2 istã gl. quia in hoc dicit verũ, & sic † pecunia nõ dici c tur esse in rebus quæ seruãdo seruari⁹ possunt. tunc enim nõ posset alienare adultus sine decreto. Idem b⁶ no. in. l. j. ſ. fuit quæsitum. j. ad treb. & ita gl. intelligit quod hic conceditur condictio, petita prius restitutione in integrum. ¶ Contrà hoc opp. fortiter Iaco. bu. illud reddit restitutio, quod abstulit lesio. 3 Est enim restitutio in pristinũ statum repositio: vt §. de mino. l. quod si minor. §. restõ. vñ si minor est læsus in re: restituitur in re. ſi in actione, restituit⁹ in actione: vt. l. qui proprio. ſ. idẽ quæritur. ſ. de procur. sed hic minor soluens fuit læsus in re quam solvit: ergo per restitutionem in integrũ rehabebit rẽ. malè ergo dicit gl. & tex. qui dicunt. q cõpetit condictio indebiti restõne prælabita. Nam si vult petere restitutionẽ ad condictionem indebiti non põt. quia illã nunquid habuerit nec in ea cõtingit læsio. sed si restituit ad id quod soluit, non est necessaria cõdictio. Hui⁹ timore, dixit Iac. bu. quòd istud, qd⁹ hic dicit in fine cõdictio locũ habeat. i. in integrũ restitutio. Est ẽm cõdictio nomẽ gnale ad oẽm repetitionẽ, & sic pertransit. durũ tñ videt mihi quòd Iurisconsultus in tractatu condictionis indebiti, intel- d lexerit de restõne in integrũ. ¶ Vnde Iac. de are. d volens enadere istud cõtrariũ, intelligit hãc. l. in debito naturali soluto, q⁹ minor petit restõnẽ aduersus naturalẽ obligationẽ quæ per restõnẽ totaliter tollet. Nam eo casu quo cõtra obligationẽ ciuilẽ restitutio parit exceptionẽ, eo casu, naturalem obliga e tionẽ in totũ extinguit: vt. l. si ei⁹. j. ad treb. quia restitutione habita habebit locum condictio indebiti.

4 ¶† Cõtrà hoc opp. cõtra naturalẽ obligationem e nõ dat restõ, ita no. inst. quib. mod. tol. obl. §. præterea. & ſ. de procura. l. minor. in gl. magna de arbitris. l. si pupill⁹. & j. de verb. ob. l. puberes & in qualibet earum notat. Sustinẽdo Iac. de are. dico quòd cõtra naturalẽ obligationẽ nõ dat restõ minori, eo casu quo per eã nõ lædit ur, sed potest se tueri iure communi nõ soluẽdo. ita loquuntur dictæ gl. arg. ſ. de mino. l. in causæ. Sed eo casu quo per eã lædit, po f test petere restõnẽ, vt puta, si eam soluit secundùm prædictũ intellectũ. j. de fideiuſ. l. marcellus. & qd⁹ ibi no. & hoc puto satis verum in se, nõ tamen quantum ad in' ellectũ nostræ. l. Nam gl. intelligit hic in legato soluto, nõ deducta falcidia, certè per illã obligationẽ naturalẽ minor nõ lædit ur. Nã quilibet maior & diligẽs adiuisset hæreditatẽ, & sic fuisset obligatus, vt ipse idẽ in obligatione naturali qui habuit originem de p sona maioris, cui minor successit. Ista lectura solùm procederet in obligatione naturali cõtracta solum pro minore, vnde nimis restringeret. l. istã licet posset esse vera hoc casu: non tamen puto, q aliquo casu sit necesse peti restitutionẽ, vt. j. dicã. f ¶ Secundò opp. secundùm ordinem glo. ſi minor est obligatus naturaliter, opponetur sibi cõpensatio 5 vt. l. etiã. j. de cõpen. dicit gl. † q naturaliter debitum cõpensetur. habet locũ in petente, nõ in repetente: f vt no. in. l. cũ is. §. j. j. eo. & videbitis ibi, quod puto verũ, vt ibi dicã: tñ Iac. de are. tnõ stat in hoc. Imò dicit, q ſi intelligis in debito naturaliter soluto: dico q fuit petita restõ contra ipsam naturalem obligationẽ. & sic fuit sublata. quod nõ placet, vt vobis. §. dixi. Vel dic, dicit ipse q hic loquitur de debito tm̃ ciuiliter soluto. Pro cuius euidentia debes scire, dicit Ia. de are. q ex testõ nõ oriẽ obligatio naturalis quã tuncunq; validò, sed solùm ciuilis, quę habet effectũ

¶ Contrahi. Et an ex quasi contractis quis sortiatur forũ, hic vide latè p Ang. in. l. exigere. ſ. de iudi. & ibi qd in loco distractus, p Bar. in. l. de eo. ſ. de iud.

¶ Interdum. In prin. huius. l. vltra hęc dicta vide Ange. & d. Io. an. in l. nõ ois. ſ. ſi pupillus. in princi. ſ. ſi cer. pe. Alex.

b⁶ ¶ Seruari. Ex istis glo. alle. tex. expſſum instit. de vſu. §. cõstituitur simi lem in. l. Aristo. §. fi. & l. seq. j. de iu. delibe. & l. ij. ſ. de vſuf. earũ rerũ. Et quæ sint quę seruando seruari nõ possunt? Sunt res quæ finiunt ante triẽniũ finitũ. gl. allegat pro singulari in. l. j. C. ſi advſu. sed habes ſi⁹ e in gl. fi. i. l. pe. C. in q. cau. in inte. rest. non est necesse. Ad hoc adde tex. in. l. Iuli. de pet. hære.

¶ Iaco. de Areti. Istã opi. Iaco. de Are. ponit Cy. i. l. ij. in fi. C. ſi aduer. solu.

¶ Obligationẽ. Adde gl. & Bar. in. l. ij. §. alterius. de neg. gest. & an sit verũ, q minor ſi soluat legata nõ deducta falcidia, possit restitui, vide per gl. & doct. in. l. j. C. ad legem falcidiam.

¶ Secundùm ordinẽ. gl. ¿Quo debitũ naturale cõpenset, adde Bar. i. d. l. ij. & limitat Bal. hic, ſi de obligatione inefficaci opponatur, secus ſi de efficaci. & hoc etiã sentit ex presse Bar. in. d. l. cum is. §. j. j. e. sed cõtrariũ eius, qd⁹ hic dicit Bar. vide tur ipe tenuisse in l. frater à fratre. in vij. co. j. co.

POMATES.

¶ Secundùm ordinẽ gl. vide Ale. cõsi. ij. col. pe. vo. j. & cõsi. lxxxvij. col. iij. volu. ij. & Martinum laudẽsem in tract. primogenitur, co. lum. ij.

Universitäts Bibliothek Bielefeld

exactionis, quod apparet, quia deportatus in quem non cadunt ea, quæ sunt iuris ciuilis, sed ea quæ sunt iurisgentium, non habet testamenti factionem, neq; actiue, neq; passiue. vt. l. j. C. de hær. instit. & l. eiusq. j. de testa. Si enim oriretur obligatio naturalis quæ est de iure gentium: dic vt vi debis in. l. fin ō sortē. §. libertus. ſ. eod. Sed si testamentum est imperfectū: tunc oritur obligatio ciuilis, quæ nō habet effectū exactionis, ideo puto q; resecatur per falcidiam. dicit ipse. Et ita intelligo hīc, quòd pupillus soluit tale indebitum, quod maior per errorem iuris solutū non repeteret, sed minor, sic, & sic persona facit locum repetitioni. Nec est necesse, quòd petatur restitutio, nec obstat exceptio de compensatione, cū non sit debitum naturale. ¶ Vltramon. concordāt cum Ia. de are. in hoc vltimo, quòd ex testamēto imperfecto, vel in eo quod resecat per falcidiā, non est obligatio naturalis, & sic intelligūt legē istā. & cessant dictæ oppositiones. Certè opinio Iac. de are. &
6 vltramon. displicet mihi: totaliter. nam ex testō perfecto, sine dubio oritur ciuilis & naturalis obligatio. nam adita hæreditate, obligatur hæres ex quasi contractu: vt. l. ex maleficijs. §. hæres. ſ. de act. & ob. qui quasi contractus habet consensum, qui parit naturalem. ¶ Item ex testamento imperfecto oritur naturalis, vt plenè probaui. ſ. e. l. j. Idem in eo quod defalcatur per fal. Non ob. quod dicit Ia. de are. de restitutio. Imò per illud arguo cōtra: militi remissa
e st iuris ciuilis solennitas. vt. l. j. §. cum in notitiam. de test. mi. & ex hoc sequitur quòd miles potest instituere deportatum: vt. l. nec enim. §. deportati. j. de test. mi. ergo apparet q; de iure gentium, deportat⁹ est capax hæreditatis ex testamento. Licet enim testamentum cum adictione istarum solēnitatum dicatur iuris ciuilis: vt. l. iij. j. de test. tamen ipsum† testamentum de se simpliciter est de iure gentium.[a] Nam eo ipso, quòd gentes esse cœperunt, disponebant de bonis suis post mortem, vt legitur in veteri testamento de antiquis patribus. tenendo ergo lec. gl. esset verior solutio eius: quod† compensatio debi
8 ti naturalis habet locum in petente, non in repetente: vt. d. l. cum is. §. j. ¶ Tertiò opp. secundum ordinem glo. de. l. ſi eius. §. j. j. ad trebel. Sol. per illa. l. dicebat Placentinus, quòd pupillus repetit sine restitutione, sed gl. illam. l. retorquet contra eum, vt habes in ea. qualiter tamē illa. l. debeat intelligi. j. dicā. ¶ Quartò opp. secundùm ordinē gl. in furioso & in prodigo, non potest reconciliari indebitū, cōsumptione sequuta, quia nō pōt cū his videri negotium esse gestū, vel cōtractū, vt. l. ſi à furioso, & ibi no. ſ. ſi cer. pe. Sol. dicit gl. cōcedo, oppositū, q; nō repetit cōdictione indebiti, sed sine causa, & sic aliter in telligit cōdictio in pupillo, aliter in furioso & prodigo. dicit glo. arg. in. l. negotijs. j. de regulis iuris.

9 ¶ Vidistis ergo, opp. nostrorum doc. qualiter procedāt. mihi aūt videtur, q; istæ infrascationes non sunt necessariæ, sed casus istius legis sit magis clar⁹, q; in aliqua. l. istius tituli, qñ maior soluit indebitū, si vult repetere cā cōdictiōis indebiti, & mediū per quod cōcludit in ea est, quòd indebitū soluit p error em: vt. ſ. e. l. j. in prin. & qñq; est necesse quòd exprimatur error facti: qñq; error iuris, vt ibi not. In pupillo verò furioso, & prodigo, mediū per quod cōcludit in cōdictiōe indebiti. est ipsa qualitas personę. Nec habeo necesse dicere in libello: q; soluit in debitū scienter, vel per errorem: imò indistinctè suffi cit, q; ego dicā q; erā pupill⁹, furiosus vel prodigus, & solui indebitū: ex hoc datur mihi repetitio: siue interuenerit error, siue non, & sic in maiore facit repetitionē error. In istis verò facit locū repetitioni personæ. & vide tex. ibi in istis personis generaliter: & ex hoc apparet, quòd in istis articulis & probationibus, personis istis repetentibus, non habent necesse probare errorē, sed in maiore sic. ¶ Vt
10 ergo declaremus istam materiam, †aduertendū est q; quādoq; istæ psonę, quę hīc numerātur, vel alius minor, soluit indebitum, tūc dic: vt hic in prin. huius gl. Quādoq; soluit indebitū oi iure: & tūc i istis personis hic enumeratis, indistinctè est locus repetitioni, quod apparet: quia donare nō potest: & sic

a ¶ Iure gentium. An testō sit deiure ciuili vel gen. vide gl. in. l. j. j. de acquirē. re. domi. & Bar. in rub. ff. de acqui. hære.

b ¶ Propter scientiā. cōtrariū hic tenet Bal. quod fortè verius est, per ea quę habentur in. l. j. &. ij. C. ſi aduer. do. na. Alex.

✠ POMATES.

c ¶ Cōtra hoc. vide Ale. cōſi. xij. j. co. volu. ij.

d ¶ In exceptione propria. Adde tu, quòd exceptiocō pensationis no sit propriè exceptio & vide Alex. & ibi concor. in cō ſi. xij. ver. præterea. per illa verba. in col. penu. in. ij. volumi.

e ¶ Is q plus. Quid ſi obligauit bona pro vero debito: an obligatio possit rescindi? Vide Bald. in. l. ſi veritas. C. de fideicō. Alexander.

b propter scientiam, [b] non potest præsumi donatio. sed si esset alius minor quàm pupillus, haberet necesse petere restitutionem, si nō haberet curatorem: aliàs esset idem quòd in pupillo: vt. l. ſi curatorem habens. C. de in integr. resti. & vide quod not. in. l. j. C. ad. l. fal. & l. illud. ſ. de mino. Quandoq; soluit indebitum naturaliter, sed ciuiliter debitū: & tunc si est indebitū ciuiliter sine effectu exactionis, vt in chirographo ante biennium, idem per omnia quòd in his quę indebita sunt omni iure: vt. ſ. eo. l. j. Sed si esset debitum ciuile, quod habet effectum exactionis, vt res iudicata, vel debitū ex testamento solēni, secūdùm Iac. de Are. dic, quòd tunc esset idē. quod ſ. dixi in debito vtroq; iure. Si verò soluitur indebitū ciuiliter sed naturaliter debitum: tunc à personis hīc enumeratis indistinctè repetitur, non distincto quo errore, vel scienter vel ignoranter, vt hīc in eo, quod dicit, generaliter &c. hoc est sine distinctione. Nec opus est restitutione in integrū. hīc est casus in. l. illud. in prin. ſ. de mino. & l. vlt. C. ſi aduer. ſo. quę dicunt repetitionē decerni: nec restitutionis faciunt mentionem, imò. d. l. illud. ſ. de min. hoc vult notanter dicere, quòd licet in aliįs casibus daretur restitutio: tamen in indebito soluto, datur repetitio sine restitutione: licet glos. aliter intelligat. vel si vis leges istas intelligere restitutione petita: intellige in maiori pupillo: & sic nō obst. huic legi. ¶ Contra hoc facit j. ad treb. l. ſi eius. §. j. vbi dicitur, quòd pupillus naturaliter debitum soluens, nō repetit. Sol. non repetit. f. de iure cōmuni: sed repetit beneficio speciali concesso minori per hanc legem, sine restitutione impetrata à
11 iudice. Restitutionem ergo quam iudex deberet facere, hæc. l. supplet: †& ideo pupillus non habet beneficiū istius. l. nisi intra tēpora, intra quæ posset restitui: vt. l. ſi. C. ſi aduer. ſol. Quandoq; soluitur aliquid, quod est vtroq; iure debitū, sed ob. exceptio: & dicitur ope exceptionis indebitū: tunc à personis hīc enumeratis pōt indistinctè repeti, nō adhibita distinctione, vtrū sit exceptio odiosa vel fauorabilis: vel quo errore sit solutū, vt hīc. dū dicit. generaliter. Quandoq; soluitur aliquid indebitè quòd à maiore nō repeteretur: vt in eo quod crescit per inficiationē, & in aliįs casibus notatis in. l. eleganter. §. fin. ſ. eo. & tunc datur repetitio istis per-
12 sonis sine distinctione, crescat per inficiationem, vel nō. ¶ †Vltimò dico. condictio indebiti ita datur furioso & prodigo, sicut pupillo: & consumptione secuta reconciliatur indebitum, sicut mutuum. tenendo opi. glo. in. l. furioso. in princ. ſ. ſi cer. pet. &c.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Condictio indebiti quòd non habeat locum in contractibus innominatis.*
2 *Quantitas, ubi ab utraq; parte debetur, ita quòd locus esset compensationi, an indebitè solutum repetatur?*
3 *Compensatio, quòd non sit propriè exceptio.*

LEX XXX.

Qui inuicem. Si quis soluat tutus exceptione, quia sibi debetur, non repetit: sed suum debitum petit. h. d. Duobus modis potest poni casus. Primò, in cōtractu vltro, citroq; obligatorio: vt si vēditor tradit rem antè, q; soluatur pretiū, vel ecōuerso, licet esset tutus exceptione, vt. l. Iul. §. offerri. j. de act. empt. tamen nō repetit, vt indebitū, sed petit quod sibi debetur. ¶ Secundo modo potest poni casus, qñ duo sunt inuicē creditor & debitor ex causis separatis: & istū intellectū videtur habuisse glos. Ex
1 prima lect. no. † quòd in cōtractib⁹ nominatis, sicut nō est loc⁹ cōdictioni ob causam: ita nec condictioni indebiti. facit. l. inciuile. C. de rei ven. facit quod dixi. ſ. titu. ij. l. fi. &c. ¶ Quæro circa secundam lectu. qui sunt casus
2 in quibus cōpensatio locum non habet. glos. eos enumerat. ¶ † Sed tunc quæro, quid ex vtraq; parte debebatur quantitas: ita q; locus esset compensationi: an solutum repetitur, vt indebitū gl. respondet, aut erat locus compensationi facto hominis, non ipso iure, & non est locus repetitioni indebiti. hic est casus hīc, & secundùm hoc quod tex. dicit in quibus casibus compensatio locum non habet subaudi ipso iure: sed si compensatio ni locus esset ipso iure: vt in. l. ſi ambo. §. j. j. de compensa. & in casibus no. in. l. ſi constat. C. de compensa. tunc repeteret, vt indebitum, quia verè indebitum est. Pro hoc do tex. in. l. quod dicitur. §. penul. j. de impensis in
c rebus do. factis. cum impensæ ipso iure dotem minuant. ¶ Contra hoc[c] oppo. de. l. qui exceptionē. j. eod. Nam exceptio compensationis est fauo-
3 rabilis, ergo solutum indebitè repetit. Sol. †ibi loquitur in exceptione[d]
d propria, secus in ea quæ ideò est exceptio, quia actio. cum eīm habet actio nem ad petendum suum debitum, extat æquitas naturalis, ex qua inducitur condictio indebiti, vt. l. nam hoc natura. suprà eodem. & ideò fortè si illud debitum de quo poterat opponi compensatio, erat naturale tantū ita quòd non competebat actio: tunc tutus hac exceptione per errorem soluens repeteret, vt. j. eodem. l. qui exceptionem. §. ſi pars.

LEX XXXI.

e i Si qui plus. [e] Qui promisit plus quàm deberet, condicit liberationem. hoc dicit.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Ignorantia in facto proprio, quod admittitur, quando tractatur de damno uitando.*
2 *Solutio quæ parit fideiussori repetitionem, non parit reo liberationem.*
3 *Actus unus idem non potest produ. ere diuersos effectus.*

Compensatio

a ¶ Et repetitionē. Idem actus non producit diuersos effectus, vide bal. in. l. pacta, q̄ contra. in. ij. col. C. de pac. & Bar. in. l. j. C. qd̄ met. cau. & Bart. in. l. ſi socer. §. ſi. ſo. ma. & bar. in. §. pact⁹ ne peteret. in glo. mag.

✠ POMATES.

b ¶ Si fideiuss. vide exemplū p Ale. consilio. lxix. i fi. vol. iiij.

c ¶ Hoc esset verū. dicit Barto. in. l. j. ſ. e. i. l. j. in. vj. col. & adde Bal. i. l. cū qs. in. viij. col. de iur. & fac. ignorā. vbi cōcordat cum Bart. hīc, & dicit, q; exceptio doli obstat petenti, & non repetenti, sicut nec ob. ſpolia to. vide ibi, & bar. in. l. ſi socer. §. fin. ſo. ma. & Bal. in. l. ij. C. ſi aduer. solu. pòst Bar. & adde Bar. in. l. penulti. ſ. tit. j. Alex.

✠ POMATES.

d ¶ Hoc verū. De hac ratione dubitauit Iason. i. §. in bonæ fidei. ij. col. a instit. de act. & ibi Ang. dat aliam. b

✠ POMATES.

3 idem actus nō potest producere diuersos effectus, vt hīc, cum similibus. ¶ Contrà hoc opponitur de l. in numerationibus. j. de soluti. Sol. ibi tex. producit actionem, vel liberationē diuersis respectibus, & circa diuersa, non autem respectu eiusdem obligatio nis, vt hic. ¶ Et ex hoc dicto gl. hīc arguit ad quæstionem, nos habemus quòd debitū naturaliter tantùm solutum per facti errorem repetitur. l. error. C. ad legem falcid. &. l. cum quis. C. de iur. & fac. igno.
4 † An contra agentem condictionem indebiti, potuerit compensatio? videtur quòd sic. nam per illā solutionem non tollitur illa naturalis obligatio, quia cū detur repetitio, non producit liberationem, vt hic. Si durat, ergo &c. vt. l. etiam. j. de compen. Contrarium dicit glo. quia si hoc esset verum, [c] leges quæ dicunt quòd naturale debitum potest repeti, essent impositæ verbis, & non rebus: & secundùm hoc. l. etiam. j. de compen. habet locum in petente, nō in re petente. Idem & ego puto hoc verum [d] esse, licet quidem hoc non teneāt: vt tetigi. ſ. e. o. l. interdū. ¶ Nā debes scire, quòd est quædā spoliatio vera & propria, & tunc ante omnia spoliatus est restituendus: & sibi nulla potest opponi exceptio, neq; compensatio, vt. l. ſi quis ad se fundū, C. ad leg. Iul. de vi. &. il
5 la etiam † est ratio in depositō, quia denegans depositum, videtur spoliare, ideò compensa. nō objicit, vt. l. ſi. C. de compensa. ¶ Quædam est spoliatio nō vera, lvt quando non fuit spoliatus dolo aduersarij, sed per errorem meum. isto casu, bene potest obijci compensatio alterius debiti, quòd haberet executionem, vt hoc. §. in fi. quando reus succesit fideiussori. Sed de debito naturaliter tātùm, non potest obijci compensatio. per omnes leges quæ dicunt natu rale debitum per errorem solutum repeti. Quādoq; contingit quòd nulla spoliatio nec vera nec ficta, tunc procedit. l. etiam. j. de compen. & sic in petente magis quàm in repetente. Et est ratio, quia repe-

titio habet naturam cuiusdam petitionis restitutionis ad id quo quis spoliatus est. Pro hoc optimè facit. infrà. de regulis iuris. l. non debet actori. §. in re obscura.

c 6 Si mulier. [c] Quādo à pietate cātur error, [d] esset repetitio indebiti soluti. h. d. ¶ Oppo. de. l. cū post. §. j. j. de administra. tut. Solu. ibi, vt tutor, hic suo nomine soluit. ¶ Opp. de l. ſi pater ignorans. j. soluto matrimonio. Sol. vt ibi patet. ¶ Opp. de. l. patrem. C. de nup. Sol. fallit ibi. ¶ Opp. ſ. tit. ij. l. ſi donaturus. §. j. &. l. qui se⁹ debere. in principio. [e] ¶ Sol. & aduerte, quia ex hoc declarabitur ista lex. Non intelligas quòd solutum in
f debitę ex causa dotis simpliciter, non repetatur, quia si ipsa dotis causa sit pietas quæ repetitionem impedit: quia hoc esset contra casum illarum legum, sed intellige quando causa pietatis inducit aliquem
g ad credendum [g] se obligatum: vt puta, mater credebat se teneri ad dotandum filiam vel frater sororem in casu quo non debet. vel soror sororem, vel nutrix nutritam: & ista pietas & affectio quæ erat inter eos, fuit causa istius erroris. ita intellige primam glossam hic positam, quæ dicit mater forte vel extranea. Sed si alia causa, quàm causa pietatis eam induceret in errorem, vt si mater, vel soror putabat se teneri ex testamento, vel putabat se teneri: ideò quia putabat se debitricem ex causa mutui, vel depositi: & tunc solutum indebitè, repeteretur, vt legib⁹ contrarijs, quia sublato errore, non manet causa pietatis. Ad prædicta facit. C. de negotijs gestis. l. j. &
7 ij. &. l. ſi alimenta. ¶ Vltimò glos. quærit. † quid si mulier fideiusit, & soluit pro dote, an repetet? & dicit quòd sic: quia alieno nomine soluit, & non suo. & bene.

Qui hominem. Obligatio generis & alternatiua, æquiparantur, & in obligatione generis, qui certam speciem soluit putās se ad eā teneri, repetit. hoc dicit. Primò ponit vnum dictum. secundò. ponit aliud. Secunda ibi, & ideò. nec est dicendum quòd secunda pars sit illatio primi dicti, vt. j. dicā. ¶ No. quòd
8 † obligatio generis & alternatiua, æquiparātur. ¶ Se
9 cundò nor. † quòd debitor in genere potest soluere quamlibet speciem eiusdem generis. ¶ Op. debitor alternatiuè, si putans se debere vnum, soluit, non repetit, vt. l. ſi is cui. infrà de legatis secundo. ergo nec debitor generis, cum sint similes, vt hīc in prin. sed in fine dicitur contrarium. ergo malè. ¶ Huius timore, hæc. l. legitur duobus modis. Primò modo, vt hīc in princ. ponatur similitudo inter obligationem hominis in genere ex vna parte, & inter obligationem alternatiuā hominis in genere, aut decem ex alia parte, & tunc non obstat contrarium, quia ibi erat species in vtraq; parte alternatiuè. ¶ Secundo modo legitur, quod hīc homo certus, aut decem alternatiuè debebantur, & tunc obstat contrarium.
10 Dantur plures solutiones, sed illa est vera, † quòd obligatio generis & alternatiua, æquiparātur, in soluendo: quia quilibet potest soluere quod vult. Itē quia non tenetur præcisè ad aliquam speciem, sed i repetendo, non æquiparantur, quia in alternatiua, soluens vnum non repetit, vt. l. contraria. secus in obligatione generis, vt hīc in fi. Ratio huius est. qa
h in obligatione generis nihil est in obligatione [h] ſecus in obligatione alternatiua. vtrunq; est in obligatione. l. cum incertus. de legatis primo. &. l. ſi duo. j. de verborum obligatio. ¶ Contrà hoc oppo. de. l. meuius. §. duobus. de leg. ij. Solue vt ibi plenè dixi. Tene menti istam glo. ibi, tu dicas. Ad hoc oppon. ergo est mala illatio text. qui dicit, quòd ideò repe- h tit, quia æquiparantur alternatiuè. Solu. leges text. quòd non inferat ex præcedentibus, vnde dimittis, & ideò posteà reassumas, hoc modo valet. & sic cū æstimaret eum stichum promisisse, cū dederit, ideò condicet. alium autem quemlibet &c. Bar.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Condictio indebiti oritur ex negotio gesto.*
2 *Condictio indebiti quòd cesset quando soluens nihil facit accipientis.*

di. mi. & alimenta relicta, propter paupertatem, cedunt incausam piā, per no. p Bar. ſ. i. alio. circa princ. ff. de ali. leg. Ideò dos relicta & data pauperi psonæ æqparaī piæ causæ: secus si propter debitū, vel amicitiā, p no. in. d. l. alio. p Bart. bñ faciūt no tata in auc. res quę C. cōia de lega. & quid in alimentis no. Bar. in. l. diui. ff. ad. l. fal. Et q̄ dotis relictū sit causa pia, tenet Bal. ī l. j. C. de fac. san. ecc le. i repe. in. xvj. col. Et ideò dicit bal. hic, no. arguēs q; relictū pro virginibus maritandis, intelligiē relictum ad pias cās: & ideò cessat falcidia. Et q; dos & pia cā æquiparentur, vī velle Bar. ī l. ij. §. titio decem. in prin. j. de don. & Bald. in. l. sicut. ad fin. C. de act. & obli. Bal. in. l. mādatū. in. iiij. col. in versi. sed contra hoc. C. manda. & Bar. in. l. ſi ego. in prin. &. §. j. de iure do. Et an de legato dotis detrahatur falcidia? vide glo. in. l. tali. in §. ſi socer. j. de iur. do. & i. l. in testō militis. C. ad leg. fal. Vno tñ casu clarū est q; de legato dotis nō detrahatur falc. vide licet qñ legat dos quia tale legatum censetur æs alienum, vt dicit no. Bar. in. l. quæsitū. §. j. de priui. cred. Adde, q; alimēta & dos æquiparantur, Ro. cōſi. cccc lvj. vbi consuluit, q; sicut res prohibita alienari, pōt alienari fauore dotis, ita fauore alimentorum.

¶ Obligatione. vide Bar. in. l. ij. §. j. in fi. de ver. obl.

LEX XXXIII.

In area. [a] Vbi inter partes nullum negotium gestum est, cessat condictio indebiti. h.d. Diuiditur in duas partes. Prima, quãdo quis ædificat in solo alieno à se possesso. Secunda, qñ quis ædificat[b] in solo alieno à dño possesso. Secũda ibi, sed & si is. ¶ †No. quòd ista cõdictio oriẽ ex negotio gesto, hoc est ex isto quasi contractu: vt inst. de obl. q̃ ex quasi contractu. §. pen. qui celebrat re, vt in. §. is quoq;. inst. qui. mo. re. con. ob. ¶ †Secũdò no. quòd quando soluens nihil facit accipientis, cessat hæc condictio, facit ad hanc. l. si & me & titiũ. ff. si cert. petat. ¶ Oppo. de. l. indebiti. §. j. s. eod. Solut. ibi fecit possessionem accipientis, quæ non erat eius, nec sibi debita: hic secus. ¶ Oppo. de. l. qui exceptionem. §. j. j. eod. Solut. vt ibi, & declarabitur. ¶ Oppon. de. l. si pupilli. §. sed & si quis. ff. de negot. gest. Solut. dicit Mart. quòd hic loquitur de rigore: ibi de æquitate. Glos. tenet communiter, quod nec de rigore reputatur. quod plenè dicetur in. l. fundo. de rei vẽdi. ad leg. contrariam respondeo, quod ibi impedit[c] nomine alieno: hîc, proprio nomine.

a ¶ Si in area. In prin. huius. l. huius tã hãc. l. vt p Cy. in. l. si mandatũ. C. de neg. gest. per l. si mãdauero. §. si curator. in fi. ff. mandã. Alex. 1

b ¶ Edificat. Vide no. in. l. j. C. de rei vendi. Alexã. 2

c ¶ Impedit. Et sic iste tex. in fi. est contra no. per Barto. & Bald. & doc. in. l. si mãdatũ. C. de ne. ge. dũ alle. l. si pœnæ. §. j. s. eo. & vide quę ibi dixi post Bal. Alexan.

d ¶ Habet locum. adde glo. in. l. fin. c in prin. j. eod. & aliquid per Imo. in. l. j. §. & harũ. de verbo. obliga. Alexan.

e ¶ Qui ob rem. Vide Bart. in. l. si insulam. xxxiiij. q. j. de verb. obli. Alexan.

f ¶ Seruus. vide quæ dixi in. l. in cuilẽ. post Bart. C. de furt. & hic vide Bal. iducẽtẽ hanc. l. cõtra hebręos. & per hãc leg. dicit Bald. in rub. C. de cõdi. ob tur. cau. quòd vincens in ludo pecuniam serui quæ erat domini, vel filij fumil. quę erat patris, vel institoris, quę erat dñi committat furtũ. & ibi idem dicit in ludẽte cũ falsis taxillis. & ad dictum Bal. hic contra hebręos, adde eundẽ Bal. in. l. eos. C. de fur. Alexand. 1

POMATES.

f ¶ Seruus. Vide aliquid per Ana. cosil. vñ. & Bal. cxxxj. i. iij. parte vbi loquitur monacho.

SVMMARIVM.

1 *Solutum causa condictionis implendæ, quando repetatur.*

LEX XXXIIII.

Is cui. Quando dispositio efficitur indebita: solutum causa cõditionis implẽdæ, repetitur. h.d. ¶ Op. non potest quis grauari vltra vires hæreditarias. l. j. §. fi is qui. ad trebe. C. de le. l. si vniuersæ. sed hîc grauatur hæres vltra vires hereditarias: ergo &c. ¶ Huius timore, variatur principium istud duobus modis. Vno modo, quod in litera non sit dictio, tota, & sic grauauit cũ de restituendo hæreditatem, & fundum hereditarium. ¶ Secundo modo, quòd in text. sit dictio tota: & tunc debet intelligi quòd fuit grauat[a] dare fundum ipsius hæredis. tamen non erat grauatus de restituẽdo hæreditatem statim: sed ex interuallo. Vnde interim poterit habere tot fructus, quot equiualebũt fundo. Quelibet potest esse bona: vel potes dicere, quòd legando fundum vltra hereditatem, videtur de relicto hereditatis fundũ eximere. ¶ Secũdò oppo. condictio indeb. habet locum, [d] quando soluit ex causa de preterito, vt. l. damus. j. eod. sed hîc fuit soluta cũ causa conditionis implendæ. f. vt habeat fundũ: & sic ob causam de futuro: ergo videt, quòd habeat locum condictio ob causam: vt. l. j. §. sed si parendi. ff. de cõdi. ob causam. Et si intelligas hîc de condictione indebiti, lex est clara: sed obstat contrarium. si intelligis de condi. ob cau. ista lex nõ faceret ad titulum. ¶ Quid dicemus? quidam intelligunt de cõdi. ob cau. quidã de cõdi. indeb. gl. s. ti. ij. l. iij. §. si quis quasi. circa fi. glo. magnæ videt dicere, †quòd in soluto causa condit. implendæ cessat cõdictio in debiti, & pro hoc: quia nõ soluitur vt debitũ: vt. l. si quis sub cõ di. j. si quis omis. cau. testa. Sol. puto sic dicendum, quãdoq; soluitur aliquid causa conditionis implendæ, vt consequat aliquid ipso iure absq; facto hoîs, vt libertatẽ relictã purè, vel legatũ. Qñq; relinquitur res testatoris, tũc habet locũ cõdictio in debiti. Ita loquitur hic, prout intelligitur de re testatoris legata. Nec ob. si dicas, hîc soluitur ob causam de futuro. quia nõ est de futuro facto hoîs, sed trahit secum executionẽ ipsa solutio, sicut in eo qui soluit indebitũ. I deò enim soluit vt ipsa solutiõe liberet, tamen quia ipsa liberatio debet secum trahere executionẽ, nõ dicitur solui ob causam de futuro. Et sic gl. in. d. §. fi quis quasi. nõ loquitur, vsq; quaq; bene. Nõ ob. si dicis, quòd nõ est debitũ. qa rñdeo, quòd debitum etiam dicitur, si nõ putet se obligatũ, sed si contemplatione alterius dãni vitãdi, vel lucri consequẽdi soluit, & sic est indebitũ causatiuè, vt. s. eo. l. si non sortẽ. §. fi quis quasi. &. §. hæredi. &. §. si qs falso. & in quolibet eorũ dixi. Si verò datur causa cõditionis implendæ, ita quòd nõ trahit secum executionem, sed debeat aliquid fieri ab homine, tunc nõ haberet locũ condictio inde. sed cõdictio ob cãm. vt. d. l. j. §. sed si parendi. & ita debet intelligi hîc. ¶ Si poneres fundum hę redis esse legatum cuius dominium non transit ipso iure in legatarium. Op. de. l. qui heredi. §. sed cum suspecta. de condi. & demon. So. plures solutiones dantur hîc. & ibi ista est veritas, prout tu ponis hîc in fundo hæredis legato. quòd ibi fuit solutũ causa implendę conditionis legati, quod remanebat debitum: etiam post coactionem, hîc causa implendæ conditionis legati, quod erat enacuatũ propter coactionem. Sed prout intelligis in fundo hæreditario legato. solue, quòd hîc loquitur de rigore, ibi de æquitate. Vel verius, hîc fuit solutum ab ipso fideicõmissario qui coegit: ibi à quodam extraneo.

SVMMARIVM.

1 *Mora quòd non purgetur postquàm facta est executio ab homine.*
Idem quando à lege, & in illis pœnis in quibus lex facit executionem.
2 *Exceptionem habere aliud est, & aliud habere posse.*

LEX XXXV.

Qui ob rem. [e] Poresta purgandi moràm non facit vt indebitum videatur esse solutum. hoc dicit. ¶ †Not. quòd post factam executionem ab homine, non est locus purgationi moræ. Idem post factam executionem. a. l. arg. l. si is. infrà. de le gatis secundo, & not. per Dyn. in. l. si seruum. §. de illo. de verbo. oblig. & ideò in his pœnis in quibus lex facit executionem ipso iure, non est locus purgationis moræ. ¶ Opp. de. l. qui exceptionem. in princip. j. eodem. Sol. hîc non habebat exceptionem, cum soluit: sed poterat habere purgando moram. †Aliud est ergo habere exceptionem, aliud posse habere. Et hoc facit ad id, quod aliàs dixi, si res debita pereat post moram, intra tempus quo mora purgari potest, nihilominus perit periculo ipsius debitoris: casus est in. l. sancimus. in fi. C. de fideiussio.

c ¶ Impedit. Et sic iste tex. in fi. est contra no. per Barto. & Bald. & doc. in. l. si mãda tũ. C. de ne. ge. dũ alle. l. si pœnæ. §. j. s. eo. & vide quę ibi dixi post Bal. Alexan.

d ¶ Habet locum. adde glo. in. l. fin. c in prin. j. eod. & aliquid per Imo. in. l. j. §. & harũ. de verbo. obliga. Alexan.

e ¶ Qui ob rem. Vide Bart. in. l. si insulam. xxxiiij. q. j. de verb. obli. Alexan.

f ¶ Seruus. vide quæ dixi in. l. in cuilẽ. post Bart. C. de furt. & hic vide Bal. iducẽtẽ hanc. l. cõtra hebręos. & per hãc leg. dicit Bald. in rub. C. de cõdi. ob tur. cau. quòd vincens in ludo pecuniam serui quæ erat domini, vel filij fumil. quę erat patris, vel institoris, quę erat dñi committat furtũ. & ibi idem dicit in ludẽte cũ falsis taxillis. & ad dictum Bal. hic contra hebręos, adde eundẽ Bal. in. l. eos. C. de fur. Alexand. 1

POMATES.

f ¶ Seruus. Vide aliquid per Ana. cosil. vñ. & Bal. cxxxj. i. iij. parte vbi loquitur monacho.

LEX XXXVI.

Eruus. [f] Pecunia accepta vt reddatur res in qua quis recipiẽ do pignori furtum commisit, repetitur, aliàs secus. hoc dicit.

LEX XXXVII.

Eruum. Pretium solutum ex causa emptionis inualidæ, repetitur. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio naturalis, quòd oriatur solum inter patrem & filium, & inter duos fratres in eiusdem patris potestate.*
2 *Obligatio peculiaris, est onus ipsius peculij. & nu. 4.*
3 *Obseruare quod debeo aduersus alium: debeo obseruare aduersus me.*
4 *Filius familias quinq; modis habet pecuniam: scilicet patris, quasi castrensis, aduentitij & profectitij peculij. Et hodie in aduentitijs potest cõsistere inter patrẽ & filium obligatio ciuilis & naturalis, uel inter duos fratres in eadem potestate constitutos. & nu. 16.*
6 *Obligatio in duobus reis credendi quando successione unius extinguatur? & nu. 8.*
7 *Pater & filius an dicantur duo rei credendi in hac obligatione naturali? nu. 22.*
9 *Correus credendi, quando teneatur communicare correo illud quod exegit? & nu. 24.*
10 *Pater promittens directò filio obligatur naturaliter, nec ad ipsum patrem reuertitur: secus quando obligaretur filio per filium.*
11 *Ratio quare inter patrem & filium, uel duos fratres in eiusdem patris potestate existentes, non cadit obligatio ciuilis.*
12 *Patria potestas est de iure ciuili.*
23 *Filius mutuans pecuniam alteri nomine patris, an & quando mutuum contrahatur ita quòd patri acquiratur?*
14 *Mutuũ non cõtrahitur, quando filius mutuat noie suo, & an tũ habeat locũ hæc lex?*
15 *Senatusconsultum Macedonianum, quòd non impediat naturalem obligationem.*
17 *Obligatio naturalis, an quæratur patri per filium, & mediante persona filij? nu. 19.*
18 *Iura naturalia, licet non possint mutari, possunt tamen transferri de uno in aliũ.*
20 *Patri ubi quæritur per filium an apud ipsum aliquid remaneat?*
21 *Obligationes naturales duæ quòd non nascantur à principio in obligatiõe, quæ quæritur patri per filium.*
23 *Obligatio patris, an sit potentior obligatione filij, dato quòd sint duo rei?*
25 *Peculium profectitium, quòd conferatur, & qualiter?*
26 *Actio de peculio, quòd sit personalis.*
27 *Actio de peculio, an sit natiua, uel datiua, ubi quòd est natiua?*
Et an, oritur ex naturali & ciuili, uel naturali tantùm, uel ciuili tantùm. nu. 28.
29 *Obligatio naturalis oritur de iure gentium.*
30 *Pars uidetur facere illud, quod iudex facit, uel legis conditor.*
31 *Pater an obligetur naturaliter ex persona illius filij, qui est naturaliter obligatus.*
32 *Seruorum duorum unius dom;ni si unus mutuat alteri, an dominus ex persona serui accipientis pecuniam mutuò, obligetur?*
33 *Creditor & debitor respectu diuersi patrimonij, quis esse potest?*
34 *Dominus an obligetur ex persona serui delinquentis in res alterius domini, uel alterius serui.*
35 *Obligatio naturalis, an sit in obligationibus ex delictis?*
36 *Frater unus si mutuat alteri existenti in eadem potestate, an pater obligetur ex persona recipientis?*

Obligatio

57 *Obligatio naturalis quæ quæritur filio, an quæratur patri?*
38 *Frater soluens mutuum acceptum a fratre ipsi fratri post mortem patris ante aditam hæreditatem, an possit repetere.*
39 *Quando peruentione peculij extinguitur ista obligatio naturalis, an extinguatur ratione quotæ: an ratione quantitatis?*
40 *Peculium & hæreditas in quo differant?*
42 *Filius si debet Titio decem, & decem sunt in peculio: de quibus pater donauit Titio quinque, quòd pater liberetur in illis quinque.*
43 *Creditor peculiaris extraneus, an possit agere contra fratrem creditorem quatenus habet in peculio?*
44 *Frater debitor si soluit creditoribus peculiaribus de suo: an repetat à fratre creditore ad quem peruenit peculium pro parte.*
45 *Peculio adempto, an filius uel seruus remanet obligatus naturaliter?*
46 *Frater conuentus ex obligatione hæreditaria actione de peculio, quando teneatur pro parte, & quando in totum?*
47 *Mutuum inter patrem & filium, qualiter contrahi possit?*
48 *Contractus commodati & depositi inter patrem & filium qualiter contrahatur.*
49 *Parere maioribus, est præceptum iurisgentium.*
50 *Contractus emptionis & uenditionis, an celebrari possit inter patrem & filium?*
51 *Palam & publicè fieri dicitur, quod fit consanguineis & amicis præsentibus.*
52 *Frater quando possit emere à fratre existenti in eiusdem patris potestate.*
53 *Pater an possit authoràri uni filio uendenti alteri rem peculij aduentitij?*
54 *Locatio inter patrem & filium, quando contrahatur?*
55 *Contractus mandati inter patrem & filium, an contrahi possit?*
56 *Carcer est species seruitutis.*
57 *Contractus donationis, an consistat inter patrem & filium?*
58 *Solutum per patrem in redimendo ipsum filium captiuum, an imputetur à cohærede in portionem suam: remittitur.*

LEX XXXVI.

Frater a fratre. [a] Re & fama difficilis est hæc. l. si. cut alia in toto corpore iuris. h.d. Inter duos fratres qui sunt in eiusdẽ potestate, & inter patrẽ & filium, sola obligatio naturalis cõtrahitur, quæ per fratrem mutuantem patri acquiritur. Itẽ. cùm debitor creditori succedit: pro quo ta obligatio extinguitur. Item huius obligationis onus, peculiũ respicit, & quatenus de eo peruenit ad creditorẽ, obligatio tollitur. ¶ Item solutum inquantum erat obligatio extincta, repetitur: residuum non, naturali obligatione impediente. hoc. d. ¶ Diuiditur in duas partes principales. Primo. quãdo mutuũ est contractum inter duos fratres. Secundò. qñ est contractum inter patrem & filium. Secũda ibi. §. quæsitum. Item. prima pars subdiuiditur per gl. in sex partes. quod dic vt in glos. eo excepto, q vbi dicit tria argumenta ad rationẽ: nõ intelligas ad rationem positam in text. sed ad rationẽ subauditã, vt dicã super litera. Partes sunt manifestæ. Itẽ secunda pars subdiuiditur. nã primò loquitur qñ pater credidit filio: secũdò qñ eõuerso. Secũda ibi, econtra si pater. & quælibet istarum posset recipere alias subdiuisiões, quas dimitto: qa claræ sunt. ¶ Antè q̃ veniam ad casum in terminis, præmitto breuiter, quòd †inter patrẽ & filium, & inter duos fratres in eiusdem potestate, solùm obligatio naturalis contrahitur. Rationẽ videbis infra. Item præmitto, quòd illa obligatio acquiritur per filiũ patri. ¶ Tertiò. præmitto, q̃ qñ debitor succedit creditori, extinguitur obligatio. ista tetigi vobis in summario. ¶ His præmissis, venio ad casum in terminis, vt litera iacet ibi, repetiturum, quia patri fuit quæsita illa naturalis obligatio: quia tenetur frater alteri fratri: & sic cùm sit debitor patris succedẽdo ei pro parte: pro illa parte obligationem extinguit. & sic pro ea parte indebitũ solutũ repetit. ibi consecutus. Ratio est, quia onus istius obligationis sequitur peculiũ: & ad hoc probã dum sequuntur tres articuli. ¶ Notabilia collige per te ex his quæ dixi ad euidẽtiã. Item. no. †quòd obligatio peculiaris est onus ipsius peculij. ¶ Itẽ. no. †ex ver. porro. q̃ illud quod debeo obseruare aduersus aliũ, debeo obseruare aduersus me. ¶ Venio ad apparatũ: & circa eius recitationem tenebo hunc ordinẽ: quia primò declarabo eũ quantum ad literam, pro iuuenibus: postea reassumã per. q. examinãdo difficultates quæ sunt in eo. Et quia istæ gl. consueuerunt apparere scholaribus valde difficiles & horribiles: ideò diuido eas. Nã prima glo. mag. tria facit. primò. tractat qualiter inter duos fratres in eiusdem potestate cõstitutos posit cõtrahi mutuũ. Secundò. tractat qualiter ex isto mutuo cõtracto nascatur obligatio: & qualiter patri & filio acquiratur. Tertiò. tractat an sicut patri p filiũ quæritur: ita pater per filiũ obligetur? Secũda ibi, nam & si tunc dico. Tertia ibi, itẽ q̃ro. in secũda glos. magna & in oibus aliis glossellis, tractat qualiter obligatio ista tollatur, seu extinguatur cõfusione, vel peculij peruentione. ¶ Intro primã partẽ gl. & op. Aut intelligis q̃ frater mutuauit fratri de castrensi peculio: & tũc acquiretur sibi ciuilis & naturalis, & non patri: vt. l. ij. j. ad mace. & sic ista lex nõ procederet in castrẽsi peculio. Idẽ in quasi castrensi. Aut mutuauit de pecunia profectitia: & tunc nõ potuit trãsferre dominiũ: quia erat pecunia patris: & sic nõ fuit cõtractũ mutuũ. vt. l. ij. §. appellata. s. si cer. pe. ¶ Huius timore, dicit gl. tu debes scire q̃ si lius põt habere pecuniã quinque modis. s. patris pecuniã: secundò. pecuniã castrensis peculij: tertiò. pecuniã quasi castrẽsis peculij: quartò. pecuniã aduentitij peculij: quintò. pecuniam profectitij peculij. Et differt pecunia profectitij pecunij à pecunia patris: quia hæc separata est à rationibus patris: illa non, vt not. in. l. quam Tuberonis. §. fina. cum. l. sequẽ. j. de peculio. ¶ His præmissis, si tu vis ponere q̃ frater mutuauit nomine patris. ista lex procedit sine scrupulo, vt dicit glo. si verò vis ponere qd' mutuauit noie suo: tũc hæc lex nõ procedit in castrensi, vel quasi peculio, nec in aduẽtitio hodie: qa sic filio quęreret pfectẽ: & sic nõ extingueret successione patris, vt hic dicit in tex. In pecunia verò patris, vel profectitij peculij, vel etiã aduẽtitij, secũdũ ista iura, pcedit, si ponas esse datũ patre volẽte, & sic transtulit dominiũ. Vel si ponas ipsum esse recõciliatũ cõsumptiõe: vt. l. si à furioso. s. fi cer. pe. ita debet itelligi hîc. Ex qua gl. no. †illud præcipuè, quòd hodie in aduẽtitijs potest consistere ciuilis & naturalis obligatio inter patrem & filium, vel inter duos fratres in eadem potestate existentes. quod latius. j. dicam. ¶ Venio ad secundam partem glo. & opp. quòd patri obligatio non quæratur. Nam lex dicit, deduci de peculio, quod filio debetur. vt. j. de pecu. l. sed si damnum. §. peculium. aliàs. l. peculium autem. in prin. Si ergo esset quæsitũ patri, non deberetur filio. huius timore, dicit gl. fateor, quòd naturalis obligatio quæritur filio. Item. per filiũ quęritur patri, quæ postea transit in hæredem patris. Nec intelligo dicit glo. quòd quęrat patri, ita q̃ nil remaneat apud filium: quia dico, quòd sunt duę naturales obligationes: vna quæritur patri: & alia remanet apud filium: & sic pater & filius habentur tanq̃ duo rei: vnde sicut solutio facta vni ex reis credendi liberat alium: ita successio. ¶ Oppo. in †duobus reis credẽdi. d. l. Vranius. in prin. j. de fideiuss. Sol. gl. voluit soluere: ibi loquitur, quando sunt duo rei credendi paris potentiæ: sed hîc, obligatio patris est maioris potẽtiæ, cui obligatio filij: ideò si debitor succedit patri, tollit obligatio alterius filij. ¶ No. † istã gl. quæ tenet, quòd pater & filius[c] dicantur tanquàm duo rei credendi, quod an sit verum. j. dicã. ¶ †Secũdò. no. distinctionẽ, quãdo debitor succedit vni ex reis credendi, si erãt paris potentię, nõ extinguitur obligatio: aliàs secus, vt d. l. Vranius. &. j. dicã. ¶ Tertio. op. q̃ si sunt duo, tanq̃ duo rei credendi, illud qd' vnus exigit, tenet restituere alteri per actionẽ neg. gest. ergo pater filio creditori, & sic filius debitor succedendo: cũ successio habeat, p solutione, tenet alteri fratri actione neg. gest. nõ ergo repeteret vt indebitũ. Gl, nõ soluit. q. ñ. cõcedo q̃ frater debitor posset opponere cõpensationẽ cõtra fratrem agentẽ condictione indebiti de eo qd' ab eo posset repetere per actionẽ ne. gest. sed si nõ opponeret cõpensatio, p. cederet ista lex. Tu dic, quod tũc est verum, q̃ illud qd' vnus ex duobus reis credẽdi exegit, tenet restituere alteri pro parte, quãdo debitũ pertinet pariter ad vtrũq;. secus si in veritate totaliter ad vnũ pertinet: quia de pecunia eius esset cõtractum mutuũ. & hoc est fortè quod gl. volut dicere, q̃ obligatio patris maioris est potẽtiæ, q̃ obligatio filij: vide istam glo. ibi sed si vni &c. ¶ No. istam partẽ gl. f q̃ illud qd' correus credendi exegit, tenet alteri cõmunicare. Idem no. in. l. si Titio aut Seio. j. de le. ij. &. l. q ho minẽ. §. j. j. de solu. In contrariũ videt casus. in. l. in le gefal. hoc esse seruandũ. j. ad. l. fal. sed dicvt dixi in d. l. qui hominem. §. j. sed quantũ ad præsens, tene distinctionẽ quã præmisi. Illud qd' sequitur in gl. & probandũ, quomodo successiõe frater libereꝫ: est ad probandũ, quomodo successiõe frater libereꝫ: & quo etiã apud ipsum filiũ mutuantẽ remanet ob ligatio, vide eã quæ est clara ibi, videt &c. ¶ Op. q̃ apud filium nihil remaneat, & vt. l. placet. j. de acqui. hær. So. dicit glo. no. hæc lex loquitur in obligatione quæ acquiritur per actum naturalẽ & iurisgentium: vt mutuando. Contrariũ loquit in his, quæ acquiruntur per actum ciuilẽ, vt adeundo hæreditatẽ, vel agnoscẽdo bo. pos. vel acceptando trebellianicã restitutionẽ. in quibus casibus nil remanet apud filium. Ratio: quia ibi ius ciuile multũ potest, quo iure est inducta patria potestas: vt. l. cum ciuiũ. s. de his q sunt sui vel alie. iur. & insti. de pa. pot. §. j. vide glo. non intelligas quod bo. pos. & trebellianica restitutio, acquirantur solo animo: quia illud est solũ in hæredi. ate. sed dicit, quòd est ciuilis acquisitio. an

a ¶ Frater à fratre. vide casum huius l. cum materia pe. Bald. in. l. fi. in. iij. col. C. qd' cũ eo. & vtrũ hęc lex ī pri. intelligat in casibus, in quibus senatusconsultũ Macedonianum locũ nõ habet: de quib' in. l. Macedonianũ. & in. l. Macedoniani. C. ad Maced. Bal. hic videt velle q̃ sic: videlicet ī illis tantũ, non in aliis. Cogita, cũ etiã in aliis casibus naturaliter semper obligeꝫ. leg. quia naturaliter. j. ad Maced. & no. in. l. j. e. ti. & vide Bal. in. l. fi. C. quod cũ eo. in v. col. Alexan.

b ¶ Pecuniã. & sic Ad hoc vt dicatur peculiũ, requiriꝫ cõcessio. Adde. l. peculiũ. in prin. j. de pec. & l. filiũ. se cundũ le. antiquorũ. C. fami. erc. & no. in. l. fi. j. de pecu. leg. secundùm Bal. hic. Alexan.

c ¶ Profectitij. Ad hoc. l. si absentis. C. si cer. pe. Alex.

d ¶ Credẽdi. vide Bal. in. l. fi. C. quod cũ eo. in. vj. col. in ver. modò veniamus.

e ¶ Et filius. pater & filius sunt tanq̃ duo rei credendi. Bal. hic quòd nõ. sicut in patre & filia in actiõe de dote. iuxta no. in. l. ij. j. fol. mat. Alexã.

f ¶ Istã partẽ glo, an illud qd' vn' ex reis credendi exegit, teneatur alii cõicare? vide qd' not. Bar. in. l. si vnus. in princ. s. de pact.

g ¶ Remanet. vide Bal. in. l. fin. C. qd' cũ eo. in ver. si. sed contra hoc.

POMATES.
¶ Quæ est rō. qa iter patrē & filiū, vel inter duos fratres, nō cadit obligatio ciuilis, ſ naturalis tantùm. & vide Alexā. cōſil. viij. vol. ij. colū. ij. vbi ſequit̄ hoc, q oriat̄ naturalis. & cōſil. ij. col. ij. vol. iij. & Soci. cōſ. iiij. & ibi tenet nō valere diuiſionem ſiētā inter patrē & filios in ptāte.

b ¶ Et filiū. Quare iter patrē & filiū nō cōſiſtit ciuilis obligatio, ſ naturalis ſic vide Bal. in. l. fi. C. quod cū eo. in. ij. col. i ver. iij. præmittendū.

c ¶ Cōcludit. quare ciuilis cōtra patrē filio non dat̄. cogita: qa p iſtas rōnes nō deberet etiā acqri filio obligatio naturalis cōtra patrē, quod est cōtra iſtū tex. i. §. quæſitū. vij vt̄ tenēda prima & ſecunda rō. ſ. rela ta. Sed aduert̄ q Bartol. ſaluando arg. quod fecit i. l. ſi qs pro eo. §. j. de fideiuſ. dicit ſecūdùm Dy. q iſta regula non habet locū in obligatione naturali. & Bart. j. in. viij. col. Alexā.

POMATES.
d ¶ Quæ autē. Ex iſta doctrina Bar. habes inferre, q quēadmodū iter patrē & filiū non cōſiſtit donatio, q ēt nō cōſiſtit iter fratres in eiuſ- 10 dē patris ptāte cō ſtitutos: qa ñ poſſet donare niſi patris bona. & hoc ,pcederet etiā, ſi filius haberet bonorū adminiſtrationē: qa ī gñali adminiſtratione, nō venit vt qs donet. l. filiuſſa. j. de dona. Hoc tñ limita ſecundùm Io. an. in addi. Specu. in ti. de iſtr. edi. §. portro. ver. quid ſi filiuſſa. in. ij. col. ni. ſi frater donet alteri fratri de cōſenſu patris: quia tūc valeret. de quo cogita: qa tūc fortiter obſtat regula quę tradit̄ per gl. prędicta vera ſint. j. dicetur. ¶ Venio ad tertiā partem gl. ibi. Item quæro. & oppo. ſicut per filiū creditorem quæritur patri obligatio actiuē: ita per filiū debitorē quæritur patri actio paſſiuē, ſeu obligatio eadē rōne. Quod patet per totum titulū. j. de peculio. vbi patri quæritur, vel pater cōuenitur de peculio filij. Et ſic apparet, q ipſe idē pater erit debitor & creditor ex pſona filiorū: nō ergo tollitur obligatio propter ſucceſſionē: ſed magis propter cōpenſationē. hic in tex. dicitur cōtrariū: quare male. ¶ Huius timore, eſt ficta tota iſta pars gloſ. quæ habet tres partes. Primò. ponit opi. quorūdā, qui dicūt q patri nō quæritur obligatio actiuē nec paſſiuē. quod glo. reprehēdit per hāc. l. Secūdò ponit opi. Hug. qui dicit, q patri quæritꝝ obligatio actiuē & paſſiuē. Tertio. ponit opin. Azo. qui dicit, q patri quæritur obligatio actiuē, non paſſiuē: ita q ipſe pr̄ obligeť. Primæ duę partes ſunt claræ: ideò vide eas ad literā vsq; ibi, ſ Azo. ¶ Venio ad opi. Azo. & q pr̄ ex pſona filij recipientis mutuū, non obligetur, probat ipſe quatuor rationibus. Primò, q ñ filius accipit pecuniā mutuò ab extraneo, obligatur de peculio, ſecūdùm quod Hug. dicit: ſ iſta obligatio eſt ciuilis tantùm, nō naturalis: quia non habet patris cōſenſum: ergo q ñ accepit à fratre, pr̄ nullo mō tenetur. ciuiliter nō: qa nō pōt eſſe inter patrē & filiū, vel inter duos fratres, naturaliter nō: quia naturaliter nō tenet, etiā ſi accepiſſet ab extraneo: & ſic rō Hu. retorquetur cōtra eū. hoc vult dicere primarō Azo. vide eā. ¶ Secūdā rō eſt in duobus ſeruis, quorū vn⁹ recepit mutuò ab alio. ¶ Tertia rō eſt in ſeruo delinquente. ¶ Quarta rō eſt: qa ſi pater eſſet debitor & creditor, tollereť actio cōpenſatione, & nō ſucceſſione: & ſic eſſet cōtra iſtā l. vt dixi in cōtrariosignato in prin. huius partis. & iſta gl. eſt clara, ideò vide eam vſque ibi. eſt & alia. ¶ Quintā probat Azo ſic. idē nō pōt eē ſibi debitor & creditor: nec idē apud ſecūdē pro eodē pōt eē obligat⁹: vt. l. ſi qs pro eo. §. j. j. de fideiuſſ. & l. vranius. e. tit. & l. hæres à debitore. §. j. Sed ſi tu diceres hūc patrē eſſe debitorē & creditorē: eſſet idē debitor & creditor. Itē. teneretur eidē iſte filius debitor pro eodē. Cōcluditur ergo, q pater nō obligať, licet ſibi acquiratur. ¶ Cōtra hoc op. ſi hoc eſt verū ergo pater qui promittit filio, nō obligatur ipſi filio naturaliter: quia illa obligatio qua obligatur filio, reuerteretur ad ipſum patrē. Rñ. Illud quod dicitur, q naturalis obligatio quæritur per filiū pr̄i, eſt verū, qñ filiꝰ obligat ſibi extraneū: ſecus ſi ipm patrē: vt hic in. §. quæſitū. Et hæc eſt ratio in. d. l. ſi qs pro eo. §. j. q fideiuſſor nō pōt intercedere pro patre apud filiū. licet em̄ pater ipſi filio naturaliter obligetur: nec reacq̄rat ipſi patri: tñ obligatio qua obligať fideiuſſor ipi patri acquireretur: & ſic eſſet obligatus idē pro eodē. quod iura nolūt. ¶ Mō habes totā iſtā gl. ext̄ qua habes, q ꝯñ pr̄ promittit ſi lio directò: obligať naturaliter, nec ad ipſum patrē d reuertitur: licet glo. dicat cōtrariū, & malè, in. d. l. ſi qs pro eo. §. j. Sec⁹ qñ obligaretur filio per aliū, vt per fideiuſſorē datū à patre: quia tūc reacqreret ipi e patri. & hæc eſt ratio hic, q pater nō obligatur ex pſona filij accipiētis mutuū: quia ſi obligareť, reacquireretur ſibi ipſi. ¶ Op. q iſta ſit imperfecta rñſio. Quid em̄ ſi hæreditas non eēt adita, qd̄ in hoc tex. nō ponitur? Gl. rñdet, q quidā fatenť cōtrariū, f q tūc nō poſſet repeti: & eo caſu, hæc lex nō reſpōdet. Alij dicūt, q etiā tūc poſſet repeti: quia tūc ēt eſt hæres ipſo iure. quod dic vt in gl. ſuper verbo. poſt mortē. quæ eſt clara. ¶ Itē. op. dicit hic, q liberatur filius pro ea quātitate quæ ad aliū peruenit ex peculio. Cōtrà, imò debet liberari reſpectu quo tæ, & nō reſpectu quātitatis, vt. l. ſi ab eo. C. de neg. ge. & l. ſi adulta. C. de hære. act. Sol. aliud in hæredi tate, vt ibi: aliud in peculio, vt hic. h. d. glo. ſup verbo. non minus. quod eſt no. vt dicā. j. quod declarabo. ¶ Op. & nūc venio ad ſecūdam gloſ. magnam. dicitur hic, quòd tollitur obligatio pro ea quantitate quæ ad fratrē creditorē peruenit de peculio. Cōtrà: medietas peculij profectitij pertinet ad fratrem iure hæreditario: vt. l. certū. C. ſa. erci. cum cipiat ſuum, non debet alter frater liberari. Timore huius, eſt facta tota gl. ſecūda magna. Quidam dicunt, q debet intelligi, qñ ad fratrē peruenit de peculio. ſ. de portione fratris debitoris. Ioā. dicit contrariū, q probat multis rationibus & exēplis. vide glo. per te, quæ eſt clara. aliæ gloſ. ſunt clariſimæ. ¶ Apparatu ſic aliqualiter ad literam examinato, veniamus ad difficultates quæ hic tangūtur. Et primò† circa primam partē gl. quæro, quæ eſt ratio⁹ q a inter patrē & filiū, b vel inter duos fratres, nō cadit b obligatio ciuilis: ſed ſolùm naturalis? Rñ. cōmunis 12 ratio doct. eſt, quia† patria poteſtas eſt de iure ciui. vt inſti. de pa. pot. in prin. & l. nam ciuiū. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. ſed de iure ciui. pater & filius cenſenť vna & eadē pſona: vt inſtit. de inuti. ſtipu. §. ei qui. & C. de impube. & aliꝭ ſubſti. l. fi. Sicut ergo idem non pōt ſibi ꝑ ipſi eſſe obligatus: ita nec pater & filius, & eadē ratione plures filij in eiuſdē potestate: ſed de iuregen. pater & filius ſunt diuerſæ perſonæ. & ideò obligatio naturalis quæ eſt de iuregētiū, cadit inter eos. ¶ Alij aſſignāt aliā rōnem, quā glo. tangit inſti. de oblig. in prin. circa fi. gloſ. mag. Nā actiones & obligationes ſunt introductæ propter iudiciū. Eſt enim actio ius perſequendi in iudicio &c. ſed inter patrē & filiū nō pōt eſſe iudicium: vt. l. lis nulla. ſ. de iudi. Iſtæ ſunt rōnes cōes, quæ licet ſatis bonæ ſint: tñ alia ratio eſt melior & firmior, quam ponit Iuriſconſultus, ſi quis bene aduertit. Nā debetis ſcire, q de iuregētiū añq̄ eſſent proditæ actiones illæ, qui debebat aliquid recipere, cōſequebatur illud manu regia, ſeu per poteſtatē regiā: vt. l. ij. in prin. ſ. de ori. iur. & iſtud eſt cōe omnibus gentibus. Nam regia poteſtas de iuregentium eſt, vt. ſ. de inſti. & iure. l. ex hoc iure. Poſteà de iure ciuili fuerūt introductæ actiones, per quas quis in iudicio proſequatur quod ſibi debetur, & cōſiderauit ius ciuile, q patri erga filiū, vel domino erga ſeruū remanebat illa poteſtas regia, quæ ſua authoritate pōt auferre à ſeruo, vel filio illud quod ſibi debet: ideò ipſi patri vel dño, nō prouidit de remedio actionis, vel obligationis ciuilis. Iſtam ratio nē ponit tex. in. l. ſi ſerui & filij. ī princ. j. de fur. facit j. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus fue. l. j. §. habet itaq̄. ibi, quia coerceri potuit. facit ad hoc de pa. poteſt. l. congruētius. ¶ Dices tu. iſta ratio concludit c, quare pater nō habet obligatū filiū ciuiliter: c ſed q̄ eſt ratio, q filius nō habet patrē obligatū ciuiliter: cū filius in patrē nequeat exercere illā poteſtatē: Rñ. ratio hæc ex duabus regulis iuris noſtri. vna regula eſt, q quicqd acqrit filiꝰ, acqrit patri. l. j. ī prī. f ff. ſi qs à pa. fue. ma. & j. de acq. hære. l. placet. Alia regula eſt, quòd ex qua cauſa recipiēdo ab alio tu ac quiris mihi: ex eadē ſtipulando à tibi nō obligor. Iſtam regulā tradit Iul. l. l. ſi ſeruo. §. & regulariter. ſ. de vſu. & l. liber homo. ī prin. de ver. ob. Cū ergo filius obligādo ſibi aliū ciuiliter quærat patri: meritò patrem ſibi obligare non poteſt. ¶ Quæ autē ſit ratio inter dominū & ſeruū, dicetur. j. eo. l. ſi id qd̄. Sed quæ eſt ratio, quòd inter duos filios nō contrahitur ciuilis? e Reſpon. ex prædictis rationibus colligitur vna tertia ratio inter duos filios. vna regula eſt, quicquid acquirit filius: acquirit patri., ergo ſi vnus ex fratribus obligatur alteri: quæritur patri: ſed pater nō habet ciuilē obligationē in filium, per iam dictam rationem: ergo &c. ¶ Nunc introf glo. & quæro† quando filius mutuat pecuniā alteri 13 nomine patris, vtrū contrahatur mutuū, ita q patri acquirať? g Gloſ. dicit indiſtinctè q ſic, qualitercūq; g filius habuerit pecuniā. qd̄ nō eſt vſquequaq; verum. Aut enim filius mutuat pecuniā ſuam caſtrenſem, vel quaſi caſtrenſem nomine patris: tunc patri nō acquiritur, niſi ratihabitione ſecuta: vt. l. ſi abſentis. C. ſi cer. pe. Aut mutuat pecuniā ipſi⁹ patris: & tūc nūc nō contrahiť mutuū, niſi patris voluntas inter cedat, vel ſequatur conſumptio: qa dominium transferendo non potuit. Aut mutuat pecuniam ſui peculij aduentitij ſecundùm iura hodierna: & intelligo in caſibus, in quibus patri nō acquiriť vſusfructus: vt. j. dicam: & tunc videť idem quod. ſ. dixi in caſtrenſi, vel quaſi. ſ. qd̄ requirať ratihabitio patris.

Et eſt in. l. fin. in verbo. accōmodauerit. C. de pact. & per bar. & Bal. l. j. C. ſi aduer. dona. & Bar. in. l. ſi fund⁹. j. de pign. quod q ipm actum facere nō pōt alij faciēti nō pōt aſſentire: ſed pater non pōt filio in poteſtate donare. l. donationes quas parētes. C. de donatio. inter vi. & vx. ergo etiā nō poterit aſſentire filio fratri donāti. Prętereà, clarum eſt, quòd fieret fraus. l. de perſona ad perſonā. l. cōtra legē. ſ. de legi. & cōtra. l. non dubiū. C. eo. ti. Ad hoc præter eà vide Old. cōſil. xxvj. inci. pr̄ conſenſit filio. Are. l. placet. j. de acqui. hęre. Alex. cōſil. x. col. iij. vo. iij.

¶ Ciuilis. dicit tñ no. Bal. l. cū oportet. ſ. nō autē. ad fi. C. de bo. quæ libe. Sed in caſibus in quibus patri nō quæritur vſusfructus, nec eſt legitimus adminiſtrator, procederet hæc glo. ¶ Pro cuius declaratione quæro, c† an hodie 16 inter patrem & filiumin aduentitijs conſiſtere poſſet ciuilis d obligatio? d ¶ Gloſſ. vt vides hic, videtur dicere quòd ſic. Idem not. in. l. ſi quis pro eo. §. j. ſ. allega. & in authen. vnde ſi parens. C. de inoffi. teſta. & de pact. conuen. l. pactū. & videtur tex. in l. iubemus. C. ad Treb. Sed certè illę leges hoc concludunt. ſ. q pater obligetur filio, & bene: quia ceſſat ratio prædicta. Nam filius ſtipulando ab alio ex cauſa aduentitia non acquirit patri: ergo poteſt ſtipulari à patre. Sed quòd filius obligetur patri ex cauſa aduentitia ciuiliter: hoc non eſt bene clarum: ſed puto quòd in caſibus in quibus patri non quæritur vſusfructus, nec eſt legitimus adminiſtrator, quòd filiꝰ ſibi obligetur: quia in illis rebus non poteſt patriam poteſtatem exercere, ſicut in caſtrēſi, vel quaſi, vt. j. de fur. l. ſi qs vxori. §. j. ſed ī aduētitijs in quibus habet vſumfructum, & in quibus eſt legitimus adminiſtrator, & poteſt poteſtatem patriam exercere ſine reprehenſione, vt. l. j. C. de bo. ma. & in authenti. de nuptijs. §. & ita. tunc non puto, qnòd obligetur filius patri ciuiliter: quia ſubeſt adhuc ratio p̄dicta. Sumus expediti de prima parte gloſ.

17 &c. ¶ Venio ad ſecundam partem gl. Et primò† quæro, vtrùm obligatio naturalis quæratur per filium patri? tex. eſt hic quòd ſic. licet quidam dixerint contrarium: vt tangit glo. hic in prin. tertiæ partis huius gl. ¶ Pro quibus arguo: ſi obligatio naturalis quæratur patri: ergo pater promittendo filio non obligatur naturaliter per regulam Iuliani. ſ. allega. & l. ſi ſeruo. §. & regulariter. ſ. de vſufruct. & l. liber homo. in principio. ff. de verbo. obliga. Prætereà. iura naturalia ſunt immutabilia: vt inſtitu. de iure naturali. §. ſed naturalia quidem. ergo &c. Reſpon. ad primum, quòd illa regula c Iuliani non habet locum in acquiſitionibus de iure naturali primæuo. Ratiq̄ quia cùm illa regula ſit de iure ciuili, non poteſt impedire acquiſitionem naturalem.

16 Non obſt̄ cūda ratio: quia dico in propoſito, per ius ciuile nō tollitur obligatio naturalis, ſed transfertur de vno in alium: ſicut dicimus de dominio, quod licet ſit iuris gentium, trāſfertur per vſucapionem, & etiam per alios actus iuris ciuilis: vt per

19 ſententiā, vt per reſcriptum Principis. ¶ Secundò quæro, †& hoc eſt magis ſubtile, vtrum acquiratur per filium, hoc eſt mediante perſona filij: ita quòd primo filio & ipſi patri per filium acquiratur? an verò acquiratur patri directò per filium tanquā per quoddam organum? Quòd acquiratur patri directo, probatur: quia iſta obligatio naturalis ex contractu mutui contrahitur per actum naturalē, ſcilicet numerationem: ergo alteri quæritur directo, vt. l. ea quæ ciuiliter. de acquiren. rerum domi. & l. quòd meo. §. j. de acquiren. poſſeſ. Contrarium dicit gloſſ. hic, quòd quæritur primo filio: & ex perſona filij quæritur patri: & videtur glo. ibi, & patri per filium. & hoc videtur probari in. l. j. in principi. ſi quis à pa. fuerit ma. Solu. in obligationibus quæ contrahuntur per actum naturalem, vt numerationem vel traditionem: ſi quidem per filium fuit facta nomine patris, acquiritur patri directo, vt. l. certi condict. §. ſi nummos. ſ. ſi certum pe. b Sed ſi fuit facta nomine ipſius filij: tunc procedit hæc glo. quòd acquiritur filio: & per filium patri. Idem dico in acquiſitionibꝰ quæ fiunt per actus merè ciuiles, vt. d. l. ea quæ ciuiliter. de acquiren. re. do. ¶ Tertiò quæro. dixi, †quòd per filiū acquiritur patri, an apud filium aliquid remaneat? & gl. dicit quòd apud filiū remanet naturalis, & patri acquiritur naturalis. & ſic concludit, quòd ab initio natæ fuerunt duæ naturales, & hoc in acquiſitionibus quæ fiunt per actum naturalem. In illis verò quæ fiunt per actum ciuilem, nihil remanet apud filium. dicit gloſſ. vt. l. placet. j. de acquirend. hæredit. ¶ Contra hoc vltimum arguo ſic: ea quæ ſunt iuris ciuilis durius ſeparantur à nobis, quàm ea quæ ſunt iuris naturalis. Nam obligationes ciuiles non tranſeunt in fideicommiſſarium: niſi vtiles directæ apud hæredem remaneant: ſed obligationes naturales in totum tranſeunt in fideicommiſſarium: vt. l. ſi eius. ff. ad Trebellianū. & ideò concludo, q in iſto actu acquirendi patri per filium, non acquiritur magis illud quod eſt de iure ciuili: quàm illud quod eſt de iure ciuiturali. vnde in hoc iſtam glo. non teneo. ¶ Item in eo quod gl. dicit, quòd ab initio naſcuntur duæ obligationes naturales, nō dicit verum: quia vt dictum eſt in præcedenti quæſtione naturalis quæ quæritur patri, primò quæritur filio. Dicere autem POMATES. †quòd ab initio ipſi filio quærantur duæ naturales: hoc eſt abc ſurdum, & ſine lege loqui, contra. l. illam. C. de colla. Præterea. ſi hoc eſſet verum, fideiuſſor poſſet accedere pro patre apud filium. Nam licet obligatio naturalis in perſonā fideiuſſoris quæ acquiritur patri per filium, ſit nulla: quia non poteſt eſſe pro eodem apud eundem obligatus: tamen illa naturalis quæ remanet apud filium contra fideiuſſorem, remaneret aliqua. quod eſt cō- d tra dictum. §. primum. in. l. ſi quis pro eo. allega. & tangitur hic circa finem huius glo. Dic ergo, quòd vna ab initio naturalis naſcitur, & illa cum effectu quæritur patri, vt hic: & apud filium nulla remanet, niſi ſolo nomine, non effectu aliquo: vt dicit. l. ſi quis à pa. fuerit manum. & l. cum filium. j. de lega. j. Et licet ibi loquatur de ciuili acquiſitione: tamen idem de acquiſitione naturali, & multò fortius, vt. ſ. dixi. &c. Ad rationes glo. quæ concludunt e qd̄ naſcantur duæ naturales. reſpō. Prima ratio eſt, qa f cludunt⁹ qd̄ naſcantur duæ naturales. reſpō. Prima ratio eſt, qa peculium pertinet ad patrem & ad filium: ergo & obligatio naturalis ad patrē & ad filiū debet pertinere. Reſpon. peculium vere pertinet ad patrem, & ideò diuiditur inter hæredes: vt hic, & l. certum. C. famil. erciſcun. Quo ad quid tamē, dicitur ad filium pertinere. ſ. ſi bona patris publicarentur: vt. l. iij. §. ſed vtrum. ff. de mino. quem caſum expectare non debemus, vt. l. inter ſtipulantem. §. facram. j. de verb. obliga. Apparet ergo, quòd pecuſium filij dicitur ſolo noie eſſe filij: ſed effectu, eſt patris. eodem modo iſta obligatio naturalis ſolo nomine eſt filij, ſed effectu patris eſt: & ideò dico, quòd in caſu huius legis, ſi filius creditor non fuiſſet hæres patris: ſolutum ab eo indiſtinctè repetereretur: quia quo ad eum omnino erat indebitum: vt. d. l. ſi eius. ad treb. ¶ Item probat gloſ. per leges quæ dicunt deduci quòd filio debetur, & quod ſeruo. Sed omnes illas leges intelligo, debetur filio, ſcilicet nomine, non effectu. ¶ † Quæro, vtrum in hac obli- 22 gatione naturali g pater & filius habeantur tanq̄ duo rei credendi? gl. hic dicit, quòd ſic. ſed ex prædictis apparet, quòd hoc non eſt verū: qa in duobus reis ſunt plures & diuerſæ obligationes. l. iij. in fi. j. de duo. reis. & l. eandem. in fi. eo. tit. ſed hic eſt vna tantùm: ergo &c. Prætereà poſito, q eſſent duæ, vt dicit gloſſ. non eſſent duo rei: nam filio debetur ex ſuo contractu, patri verò debetur ex diſpoſitione legali, ſed diuerſitas cauſarum impedit conſtitutionem duorum reorum: vt. l. qui ſeruum. & ibi not. ſ. e de interroga. actio. ergo &c. In hoc tamen poſſet ſuſtineri iſta gloſſ. quòd pater & filius dicantur duo rei: hoc eſt habeant ſimi litudinem cum duobus reis in hoc. Nam ſicut cuilibet ex duobus reis poteſt ſolui: ita etiam poteſt ſolui patri & filio. Etiſtam f ſimilitudinem facit tex. in. l. ſi vnus. in prin. ſ. de pact. licet tamē filio poſſit ſolui: non tamen per hoc intendo dicere, quòd filius habeat communionem aliquam in obligatione naturali, niſi ſo- g

¶ Ratū habētē. ſed imò indiſtinctè vi detur dicendū, q habeat locū etiam iſto caſu, cōdictio indeb. quia iſta exceptio cōpenſationis nō poteſt obij ci repetēti. iſto caſu, iuxta not. in. l. cum his. §. j. ſ. & videtur hoc ſentire. Bal. Alex.

¶ Impediat. videtur quòd etiā, quā do habet locū Senatuſconſultū, tñ habeat locū diſpoſitio huius leg. & quòd ſolutū nō repetať, per tex. in. l. ſed & ſi pater. §. ſi. cū. l. ſe. j. ad Maced. & quod not. gl. in. l. j. §. j. in ver. petitio. e. ti. & l. q exceptionē. i pri. j. c. vbi ſolutū à filio tuto beneficio Senatuſconſulti repetitur: quanquā Bal. hic trāſeat, cū ſententia Bar. hic proxi. Alex.

POMATES.
¶ Declaratiōe q̄ro. an inter pat. & filium in aduentitio cōſiſtat obligatio ciuilis? vide Soci. cōſ. clxij. co. iij.

¶ Ciuilis obligatio. cū Bar. tranſit hic Bal. & idē Iac. de bel. in diſputatione quā ponit in l. ij. C. de inof. donat. licet hic nihil firmet. & vide q̄ dixi poſſ Bart. in d. l. iubemus. cum concor. & ibi per Bal. & in. §. j. vbi quærit, qui contra ctus fieri poſſint inter patrē & filiū & qd in profectitijs: an valeat ceſſio ficta filio cōtra patrem? Et quod in aduentitijs cōtrahatur, etiā aliās tenet Bal. in. l. cū oportet. §. non autē. in fi. de bo. quę lib. Adde, qd̄ obligatio legalis bene cadit inter patrem & filium. l. ſi quis prioris. §. in illo. & ibi Bal. C. de ſecun. nup. Alex.

¶ Regula. Vide Bu. ī. l. ſi qs, p eo. §. j. de fideiuſ. & j. i. xij. colū. Ale.

¶ Cōcludūt. adde bar. j. ī. j. q. decōtra ctu mutui. Alex.

¶ Naturali. vide

Universidad de Navarra Biblioteca

s.& per Baldū. in l.fi.v.q.de duob. reis.Alex.

lium nudum nomen:vt suprà dixi.Si enim haberet aliquam cōmunionem morte patris consolidaretur in eo:sicut dicimus in actione de dote:vt.l.j.§.videamus.C.de rei vxori.actio.Quod
23 tamen procedit hic,vt patet ex hac litera.¶ Item quæro,†retē ti opinio.glo.quòd sint quasi duo rei:an obligatio patris sit potentior quàm obligatio filij?glo.dicit quòd sic ratione patriæ potestatis.vel dic,quòd ideò est potentior:quia negotiū in veritate spectat ad patrem:sicut quando vnus ex correis credendi credidisset pecuniam propriam,alius nil promisisset.¶ Quæro†vtrùm sit verum quòd quando vnus ex reis credendi exigit,teneatur alteri communicare?Glo.dicit quòd sic.quod dic
25 vt dixi.§.in recitatione literali huius glo.¶ Quæro,an peculiū profectitium conferatur,& qualiter?glo.†dicit quòd cōfertur: & confertur tradendo vel liberando,vt habes in glo.Quod intellige de collatione facti.Nam de iure,peculium profectitium est commune,licet sit separatum à rationibus patris:vt.l.certum.C.familiæ ercisciundæ.&.C.de collationibus.l.si donatione.& hic sumus expediti de secunda parte glosſ.¶ Veniamus ad tertiam partem glo.Et pro huius declaratione primò quæro,an actio de peculio sit in rem,vel in personam?Quidā†di-
26 cunt quòd est in rem:& hoc dicunt,vt ostendant nullam obligationem præsupponere:& sic pater per filium,dominus per seruum,non obligantur:quod probant:quia re perempta,dominus non tenetur sicut in realibus:vt.l.quæsitum.j.de peculio.Pro eis arguo:quia ille ad quem transit peculium titulo singulari,potest conueniri:vt.j.de pecu.l.& ancillarum.§.si seruus.quod non est in actionibus personalibus:vt.l.j.§.fi hæres. j.ad trebel.Prætereà cedendo peculio liberatur:vt.l.sed postquàm.in fin.communi diui.quod non est in actionibus personalibus:vt.l.sed cùm fructuarius.&.l.seq.§.de vsufru.¶ Contrarium est veritas:vt instit.de actio.§.in personam.&.l.summa.in fi.j.de pecu.& in qualibet earum est expressum.Nec curo de dicto Pet.quod refert Cyn.in.l.dominium.C.quod cum eo.qui dicit,quòd actio est personalis,sed adiectiōe in rē:quia leges prædictæ loquuntur de ipsa actione cum adiectione de peculio.Nec potest separari dicta adiectio,vt aliquid remaneat ab actione:sicut nec qualitas à subiecto:vt.l.ij.§.de vsufructu.
¶ Contraria non ob.nam etiam in actionibus personalibus,video quòd re perempta quandoq; quis liberatur:vt in debitore speciei.¶ Item.video quòd ille ad quem res peruenit titulo singulari,tenetur vt in actionibus scriptis in rem:vt.l.de eo.§.fin. s.ad exhiben.&.l.j.§.j.de interdict.& hoc etiam casu liberatur cedendo rem bonafide:vt dicta.l.sed postquàm.in fi.¶ Se-
27 cundò quæro,†posito quòd hæc actio sit personalis[b],vtrùm sit b datiua vel natiua?hoc est,quòd nascatur ex matre,scilicet ex obligatione?Cyn.in dicta.l.dominum.circa finē.& sunt verba sua,dicit,q; est datiua.tenetur enim pater,vel dominus,propter contractum filij,vel serui.non ex aliqua obligatione:sed quia lex dat istam actionem.hoc est falsum & contra casum plurimū legum.Primò.cōtrà.l.ij.§.fi filius.infrà.de pec.&.§. Iuli.&.§.sed & si filius.&.l.depositi.in prin.& qñ actio de pecu.est anna.l.j.§.merito.ibi,produci obligationem.¶ Conclu
28 do ergo,quòd ista actio oritur ex matre obligatione.¶ Tertiò,quæro†ergo si oritur ex obligatione:vtrùm ex obligatione ciuili,vel naturali,vel ciuili tantùm,vel naturali tantùm?In hoc sunt opinio.hic inter Hugo.& Azo.Hugo dicit quòd pater & dominus tenentur ciuiliter & naturaliter.Pro eo facit:quia ciuilis sola,vel naturalis sola,non est sufficiens ad producendā actionem:vt no.insti.de obliga.in princip.Azo dicit quòd ex sola obligatione ciuili,quæ tamen habet effectum naturalis. Pro eo facit:quia deficit cōsensus,imò obligantur pater & dominus,etiam inuiti:vt.l.si quis seruum.ver.etiam.infrà de pe-
29 cu.¶ Istam opinionem Azo.puto veram:nam obligatio† naturalis dicitur de iuregentium[c],vt dixi in.l.si non sortem.§.libertus.in principio.s.eodem.Sed hoc,quòd pater & dominus teneantur de peculio,non est de iuregentium.Item.non est ibi consensus qui naturalem obligationem inducat:ergo &c.Non obstat si dicis:ergo non est sufficiens ad producendum actionem:quia debes scire,quòd quædam sunt obligationes ciuiles quæ habent effectum naturalis:vt dicit Azo propter authoritatem statuentis,vt obligatione quæ descendit ex re iudicata: & obligatio quæ descendit ex rescripto principis:vel etiam ex edicto Prætoris,vt in casu nostro,quæ producunt actionē. Possumus tamen dicere,quòd hic est quædam ficta naturalis:
30 quia illud† quod facit iudex,vel conditor,l.videtur facere pars: vt.C.de cuict.l.si ob causam.& suprà de legatis primo.& hoc est quod Azo voluit dicere,quòd habet naturalis effectum.
31 ¶ Quæro in casu.l.nostræ,†vtrùm ex persona illius filij qui est naturaliter obligatus,pater obligetur naturaliter? Azo dicit quòd non:nam etiam extraneus non obligatur naturaliter,

a ¶ In personā. Vide insti.de act.§. actiōes aūt.de peculio.vbi plenissi a mè de oibus istis articulis quasi in fra positis. & de hoc vide p Pet.& Bal.in.l.pe.C.qd' cū eo.& ibi p Cy. de forma libelli in actione de peculio.& vide Bal.in l.fi.C. quod cum eo.Alex.

vt dictum est suprà. quod intellige verum, quantum ad personam ipsorum filiorum:aliàs secus, quantum ad personam ex-
32 traneorum.vt statim dicam.¶ Quæro:†duo seruij eiusdem dominī erant, quorum vnus accepit ab alio pecuniam mutuò. vtrum ex persona serui mutuum accipientis dominus teneatur? Azo(vt hic vides) dicit,quòd non. Probat,quia de peculio de ducit,quod alteri debet.Nec obst.si dicis, quòd in peculio eius cui debetur, computatur illud quod seruus accipiens mutuò, debet:vt.l.quam Tuberonis.in fi.infrà de peculio.quia cōputatur tanquam debitū à seruo,nō à domino,ita dicit Azo.¶ Dominī, hic est aduertendum . nam vbicunq; in materia de peculio , leges dicunt seruum debere : loquuntur impropriè, & factum significant:vt.d.l.nec seruus.infrà de pecu.Item debes scire,quòd illud quòd naturaliter tantùm debetur, non potest ab alio imputari in patrimonio:vt.l.j.§.id quod natura.j.ad le.falcidiam.Ex hoc dico,quòd cum lex dicat quòd id dominus debet imputare in peculio,quòd seruus debet : quòd ad id dominus tenetur ciuiliter.quæ ciuilis habet effectum naturalis,vt suprà dixi.& hoc respectu extraneorū agentium de peculio.non
33 respectu ipsorū seruorum. Et secundùm hoc concludo†, quòd dominus dicitur debitor & creditor respectu eiusdem debiti. s.debitor respectu serui debentis:& creditor respectu mutuantis.& si dicis,hoc videtur impossibile , quòd quis debeat sibiipsi?Respon.diuersitas patrimoniorum tollit contrarium.Nam respectu peculij vnius serui,dicitur debitor.respectu alterius,dicitur creditor.sicut dicimus in fisco habente diuersas stationes: vt.l.j.&.iij.C.de compen.sicut etiam dicimus aliàs propter diuersitatem patrimonij,vt.l.si arrogator.s.de adop.¶ Itē,si opponis,si ipsemet dicitur debitor & creditor:ergo ipsemet compensat.Respon.hoc non est verum.nam illud quod debetur sibi,omnino debet deduci de peculio:vt.l.sed si damnum.§.j.& §.sequen.j.de pec.sed illud quod ipse debet ex peculio alterius, non omnino debet:sed prius facta deductione de eo quod debetur sibi & alijs seruis:qua deductione facta, fortè nil erit in peculio:& hæc est ratio quare cessat compensatio. Probatur hoc infra de pœnis.l. quoties. §. si creditor. habuistis no. in.l. cum fundus.§.seruum tuum.suprà si certum petatur. ¶ Quæro, v-
34 trum† ex persona serui delinquentis in res alterius domini , vel alterius serui,domino obligetur?Azo dicit quòd non.& in hoc apparet manifestè ratio:quia dominus vel pater non obligatur naturaliter per filium,vel seruum:vt.l.id quod.j. si conseruum. j.de pec.leg. ¶ Videte,si loquimur de obligatiōe quæ descendit ex edicto de peculio:fateor quòd ex edicto serui,dominus nullo modo obligatur,etiam extraneo:quia actio de peculio nō datur ex delicto:vt.j.de pecu.l.iij.§.furtiua causa.& tunc procederet clarè dictum glosſ. Sed si loquimur de obligatione quæ procedit ex edicto de noxalibus : tunc posset habere dubium. Finaliter dicendum est idem , quando delinquitur contra ipsum dominum, vel contra seruum . sed si contra extraneum: tunc obligatur,vt in toto titulo de noxali. & de hoc est regula tradita per Imperatorem in.l. apud antiquos.C.de furtis. quia
35 eius serui nomine &c.vt ibi. ¶ Circa hoc† posset moueri vnū dubium.vtrum in obligationibus ex delictis , sit obligatio naturalis? & glo.institu.de iure naturali.§.ius autem gentium. vi detur tenere quòd non:quia delicta sunt contraria iuri naturali.doctores tangunt in.l.ex hoc iure.ff.de iustitia & iure. & ibi
36 dicam. ¶ Quæro circa† casum leg.nostræ.quando vnus frater mutuat alteri, vtrum ex persona recipientis mutuò pater obligetur? glo. quòd non: quia secundùm hoc esset sibi debitor & creditor:& tolleretur actio vi compensationis:quod est contra istam legem.quod est verum respectu ipsorum filiorum,sed respectu extraneorum volentium agere de peculio,diceretur obligatus ciuiliter : quæ obligatio haberet effectum naturalis : vt suprà dixi in contrarijs. ¶ Quæro vltimò,vtrum obligatio na-
37 turalis quæ quæritur filio,quæratur patri? Glo.hic optimè distinguit:aut obligatio naturalis quæritur filio directò ab ipso patre:quia ipse pater promittit,vel obligatur:& tunc nō reuertitur ad patrem:vt hac.l.§.quæsitum.Sed si quæritur filio ab alio,vt à fratre suo,vel extraneo:tunc quæritur patri,vt hac.l.in principio. Et illa est ratio in.l.si quis pro eo.§.j.j. de fideiusso. quod fideiussor promittens pro patre,nō obligatur:quia si obligaretur filio, acquireretur ipsi patri : & sic reperiretur eidem pro eodem obligatus,vt ibi patet:licet ibi videatur aliquantulum ab ista gl.discrepare:& huic gl.cōtradicere,& malè.¶ Sed cōtra hoc op.ex qua causa stipulādo ab alio mihi acqris, ex eadem stipulando à me non obligor.l.si seruo.§.& regulariter. s. de vsufru.&.l.liber homo.in princ.j.de verbo.obligat. Si ergo naturalis ab alio qnæsita,quæritur patri:ergo pater ipsi filio nō potest naturaliter obligari. Respon.illa regula de qua opponitur , est iuris ciuilis : ideò solùm debet intelligi de obligatione ciuili

ne ciuili,non de naturali:vt hic & ibi patet.¶ Sumus expediti de prima glo.magna:veniamus ad sequentem gl.quæ incipit tractare qualiter ista
38 obligatio naturalis extinguatur.¶ Pro cuius declaratione,†quæro,quid si stipulatus,naturale debitum fuisset solutum à fratre debitore post mortem patris ante aditam hæreditatem?an possit repeti?Ioan.& Hug.dicunt q; non:quia tunc est in totum debitum.Azo non contradicit huic,sed limitat.Dicit enim,quòd in aditione postea secuta,apparet ab initio fuisse indebitum:& sic,causa deuenit ad non causam:merito potest repeti.quod maximè habet locum in filijs,qui ab ipsa morte fingūtur fuisse hæredes, ita dicit Azo.¶ Ego dico totum contrarium.nam obligatio naturalis qua frater tenebatur fratri,in totum fuit quæsita patri:ita quòd nudum nomen remansit apud filium:vt supra dixi circa secundam partem præcedentis glosſ.& ideò si soluitur illi fratri non existenti hæredi patris:soluitur omnino indebitum,& ab eo repetitur:vt dicta.l.si eius.ad Trebell'. sed si soluitur post aditam hæreditatem:est sibi pro parte hæreditaria debitum:& tunc tex.noster procedit. Posſumus tamē dicere quòd recipiēdo ista solutionem,videtur hæreditatem adire:quia citra ius & nomen hæredis fieri non potest:vt.l.pro hærede.§.Papinianus.j.de acquirē.hæ-
a redi.¶ Venio ad glosſ.[a] super verbo,non minus. Et quæro,quando† per-
39 uentione peculij extinguitur ista obligatio naturalis,vtrùm extinguatur respectu quotæ,an respectu quantitatis quæ peruenit? Verbi gratia,debitum erat.xx.ad fratrem creditorem de peculio,peruenerunt quinque, quæ erant dimidia peculij:vtrùm obligatio extinguetur pro dimidia,an pro quinque tantùm? Glosſ.dicit,quòd pro quinque tantùm. Et hoc est quod text.dicit.non minus,vt sic respiciat quantitatem,non quotam.fecus esset in hæreditate:vt.l.si ab eo.C.de neg.gest.& de hære.actio.l.pro hæreditarijs.&.l.si adulta.& iste est pulcher passus.¶ Quæro,†quæ est
40 ratio differentiæ inter peculium & hæreditatem?docto.dicunt optimè, hæreditas representat personam defuncti:& pro ea parte pro qua quis est hæres,pro ea persona defuncti repræsentat.l.cùm à matre.C.de rei vendi.& quod no.in.l.ij.in fi.j.de præto.stipulati.Sed peculium non repræsentat personam filij vel serui,sed solùm est quædam vniuersitas iurium, vel rerum:meritò nō tollitur obligatio,nisi respectu eius quod peruenit: quia persona adhuc remanet in se obligata:licet sit separata à peculio,vt infrà videbitis.¶ Quærit glosſ.quid si nihil de peculio fratris debitoris ad fratrem creditorem peruenit:an poterit agere pro eo quod sibi naturaliter debetur? Glo.dicit quòd non:quia erat naturalis tantùm,quæ non parit petitionem.Hic aduerte,si quidem frater creditor vellet agere certi conditione ex mutuo,non posset.& in hoc glosſ.dicit verum.Sed si vellet agere conditione indebiti:quia dando peculium,puta sibi prælegatum,vt hic:non facta deductione eius quod sibi debetur,soluit plus debito:tunc optimè posset argumen.huius.l.ver.adeò &.j.eodem,l.qui exce
b ptionem.§.fi pars.¶ Venio ad secundam glosſ.[b] mag.pro cuius declara-
41 tione antè quàm intrem glo.quæro & reuoco in dubium,vtrùm† debitū à filio vel à seruo,sit onus peculij:ita quòd ipsum peculium sequatur penes quemcunque vadat:& qualiter istud debeat intelligi.Circa quod di-
42 co q; onus peculij† est indistinctè,vt hic patet,& infrà de peculio.l.si ex duobus.§.primo.& sequitur peculium penes quemcunque vadat:tamen intelligo vt dicam.nam si quidem peculium vadit ad alium vnà cum ipso seruo:sine dubio sequitur pec lium,vt.l.& si ancillarum.§.si seruus.j.de peculio.&.l.si ex duobus.§.fin.cum.ll.sequentibus.sed si peculium vadit sine ipso seruo,si quidē titulo singulari,vt ex causa legati,vel vēditiōis: tunc non sequitur peculium vt ille ad quem peculium vadit:posset conueniri de peculio.sed dominus potest deducere debitum de peculio,antè quàm soluat peculium:vel condicere,si soluit sine deductione:vt.l.j.§. item hæres.infrà quando act.de pecul.est anna.Nisi fortè perueniret ad ipsum seruum manumissum:vt.j.de dote præleg.l.ij.§.per contrarium. quod intellige vt ibi no.Sed si peculium transit ad aliquem titulo vniuersali:vt puta,titulo hæreditario:tunc tenetur,vt.l.quæsitum.§.j.j.de peculio.Idem si ex causa fideicommissi vniuersalis.l.j.§.fi præcepto.j.quando act.de pecu.est anna.& tunc tenetur in his casibus pro hæreditaria portione,inquantùm vires peculij patiuntur:vt.d.l.quæsitum.§.j.¶ Hoc præmisso,intro glosſ.& quæro,dicitur hîc,quòd pro eo quod ad fratrem creditorem peruenit de peculio,tollitur obligatio.quæro,vtrùm hoc intelligatur de parte quę ad eum peruenit?an de parte quæ peruenit ad fratrem debitorem? Quidam dicunt de parte quę peruenit ad fratrem debitorem. nam aliam habet iure suo.Huic dicto contradicit Ioā.& bene.nam istud debitum sequitur peculium,sicut lepra sequitur hominem:vt dictum est s.vnde pro ea parte quę remanet apud fratrem debitorem,tollitur obligatio pro parte ipsius fratris debitoris. Pro ea parte verò quę peruenit ad fratrem creditorem,tollitur obligatio pro parte ipsius fratris creditoris.Nā cùm vterq; fratrum succedat patri,cui ista obligatio erat quæsita: vterq; debet pari iure censeri:& sic quilibet soluet de parte sua. Et per hoc apparet,quod illud quod dicebant quidam,vt.j.refertur in glosſ.in vers. item nec dicat.quòd debitum pro parte fratris debitoris tollatur confusione: pro parte alterius fratris creditoris,remanet debitum,quod respiciat totū peculium,non est bene dictum.nam pro parte fratris debitoris,dicitur obligatio tolli,non solùm cōfusione,sed etiā,quia sibi ipsi videtur de peculio soluere.Potius enim ista obligatio dicitur peculij,q; ipsius filij.quod apparet:quia si ipse filius soluisset de suo:repeteret ab alio fratre,ad quem

a ¶ POMATES.¶ Venio ad glo.No.ex verbis Bar.quòd eo ipso q; filius recipit debitū patri,etiam naturaliter,videtur adire hæreditatem. quod no.quia inter coniecturas quas ponit Bar.in.j.gerit.j.de acqui.hære.ex quibus præsumitur idem adire hæreditatem non ponit quando recipit solu.pecuniæ debitæ naturaliter defuncto.quæ tamen est leuior cæteris coniecturis ibi p eū positis.§ ga Bart.fundat se sup.l.pro hærede. §.Papi.quę parū facit.ga vt ibi p-
43 spici pōt,est longe diuersa rō à ter minis nris:iō volo ei? opi.aliquo mō firmare.Vñ præmitto idē esse ecōtra,qñ filiꝰ sol nit debitū pris:vī hæres testatoris. tex.l.ij.& ibi Bar. C.de iur.deli. tūc sic argumento à fortiori omisso argumēto à correlatiuis,si inducit aditio hęreditatis,qñ quis soluit debitū defuncti:& tñ gli bet pōt pro debitore soluere:& eū liberare,etiā si no lit.l.soluēdo. s.de ne.ge.& sic vī q; sit actꝰ qui possit fieri à quocunq; citra ius & nomē hæredis:rō quę ē ga in dubio presūmit magis nomine suo, q; alieno actū gerere. l.magis.j.de solut. tanto magis debet induci, vbi quis recipit pecuniā debitam defuncto: cum quis non possit debitum recipere, nisi habeat spe ciale mandatum.l. vero procur. &.l. hoc iure. infrà de fo.aliàs enim esset præsumptio delicti. A sero igitur brevibus, vt quē admodum per solam solutionem debiti testatoris, inducitur aditio hæreditatis, eo qa quis censetur actū magis nomine suo gerere, quàm alieno : vt ita etiam inducatur per solā receptionem pecuniæ debitæ defuncto:cùm magis sit recipere, quàm soluere, vt.s. probatum est : ne aliàs incideremus in præsumptionem delicti.

b ¶ Ad secundā gl. Adde q; no.Bal.in.l.fi.in pe.col.C.q; cū eo.in.xxiij.col. in ver.circa istam vlt.partē videndū est qualiter cōtractus &c. Adde Bar. in.l.si quis pro eo.§.j.j. de fideiuss.& Pau.in.l.j.iubem[a].§.j. C.ad tre.& tenementi,quòd ex iuramēto inter patrē & filium,oritur efficax obligatio de iure cano.vt in.c.cū iuramento.& ibi doc.de homicid.faciūt no.per Bal.C. de dona.l.fi. Adde Bal.cōsi.cccl xij.lib.iij.Alexand.

c ✣ POMATES.¶ Quero.no.singulariter,q; quādo aliquī debet fieri solutio de certa pecunia,vel frumēto nascituro ex tali fūdo:q; si debitor do nat illi partem pecuniæ vel frumēti:q; nō videtur donare,sed videtur donare animo cōpensandi.de quo vide hic Pau.de ca.in pe.col.& do.Iaso.

Universidad de Deusto Biblioteca

peculio nihil esset: ipse nihilominus remaneret obligatus. d. l. si qs cũ filio. & l. seq. & l. tã ex cõtractib⁹. de iu. ¶ Sum⁹ expediti de hac gl. ma. quæro. dicit hic, q̃ frater soluẽs aliis creditoribus repetet p iudi-
46 ciũ fa. er. † quæro, an potuerit soluere pro parte sua tantũm? Glo. dicit hic in verbo. fa. erci. q̃ non: ideò venit in iudicio fami. ercis. quod intellige verum, si ipse filius debitor cõueniebatur ex obligatiõe sua: sed si cõueniretur ex obligatione hæreditaria actio ne de peculio, nõ teneretur nisi pro parte sua: vt. d. ¶ quæsitum. §. j. & ideò si totũ soluisset: repeteret per actionẽ negotiorum gestorũ: vt. l. hæredes. §. si vn⁹. §. fa. er. Et ex hoc appet, q̃ id quod hic dicitur in duobus fratribus, nõ procederet in duobus seruis, qui⁹ posteà essent à dño hæredes instituti. Nam cũ ipi nõ possent cõueniri ex propria obligatione, sed ex hæreditaria tãtùm, nõ haberẽt necesse soluere pro solido: & ideò si soluissent, veniret in actione negotiorũ gestorũ, nõ per iudicium fa. erc. vt ex prædictis patet. ¶ Vltimò. circa istã vltimã partẽ
47 videndũ est qualiter † cõtractus possit celebrari inter patrẽ & filiũ. Et primò. videamus de contractu mutui. & si quidem filius mutuat patri pecuniam peculij castrensis, vel quasi castrẽsis: vel de peculio aduẽtitio: eo casu quo patri nõ queritur vsusfruct⁹, vt de pecunia malè quæsita. quo casu. per filiũ non quæritur patri: vt. l. quod seruus. j. de acqui. possẽ. tunc sine dubio cõsistit cõtractus mutui, & producit actionẽ & obligationẽ: vt. §. dictũ ẽ. Si verò mutuaret patri pecuniã patris propriã: tũc nõ est con tractus mutui: nec oritur aliqua obligatio: quia pecunia propria mihi mutuò dari nõ põt: vt. §. si cer. pe. l. nã & si fur. in fi. & l. si socius. Si verò⁹ mutuat a
pecuniã peculij profectitij: tũc est dubiũ: qa ista pecunia est patris in veritate, & eius durat: vt. C. fa. er. l. certũ. & ibi no. de colla. l. filiæ licet. in fi. & sic videtur mutuũ nõ contrahi: vt suprà proximè dixi.
¶ In contrariũ videtur hæc lex. §. quæsitũ. Puto sic dicẽdũ, aut quæritur, vtrùm cõsistat mutuũ, vt pater obligetur naturaliter respectu creditoris peculij: & puto q̃ sic: qa prout habemus respectũ ad eos, obligatur filius cum suo peculio: sicut homo liber cũ suo patrimonio: vt. l. si ex duob⁹ circa prin. j. de peculio. & l. nõ solùm in fi. eo. ti. & ds ita intelligi hæc lex, ibi & ar. & c. Aut habem⁹ respectũ ad ipm filiũ tãtùm: & tũc si quidẽ istud peculiũ profectitiũ est propriè de bonis patris profectũ: ita q̃ ẽt de iuregentiũ absque aliqua dispositione iuris ciui
50 lis esset ipsius patris: tũc nec cõtrahitur mutuũ: nec ipsi filio naturaliter obligatur quantum ad eius cõmodum: quia deficit æquitas naturalis, hoc est iurisgentiũ. Non enim est æquum, quòd pater teneatur reddere filio illud q̃ filius accepit de proprio ipsi⁹ patris. hoc probat. j. de in diẽ addicti. l. si venditor. §. sed & si pupillus. ver. aliter atque. inducẽdo, put j. inducã circa contractũ emptionis & venditionis. Aut illud peculiũ profectitiũ immediatè nõ est de bonis pris profectũ: & cõsideratis meris regulis iurisgentiũ, nõ est patris. Verbi gratia: illud quo filij⁹
51 quæsiuit ex pecunia patris, dicitur profectitium: vt no. in. l. cùm oportet. in prin. de bo. quæ lib. & hoc est ex dispõne iuris ciuilis. sed secũdùm veritatẽ nõ est: quod apparet: qa pecunia quæsita per extraneũ ex pecunia vel re mea, non quæritur mihi: vt. l. quivas. §. fi. j. de fur. & sic cõsiderato iuregentiũ, quo filius non est in potestate patris: consistit mutuũ, & contrahitur obligatio naturalis. Ita debet intelligi hic tex. in ver. contra si pater. & hæc procedũt solũ in filio qui de iure ciuili patriæ potestati subijcit. nõ autẽ procederẽt in seruo cuius status de iuregentiũ annihilat: vt. l. si id quod. j. e. Et ideò, puto quòd dñs non possit obligari seruo naturaliter, ex cõtractu mutui respectu ipsius seruj: sed dicit obligari respectu creditoris peculij: vt. §. dixi. sed bene posset dñs obligari naturaliter seruo ex aliqua promissione ex illa æquitate iurisgentiũ, quæ dictat fidem seruandã esse: quæ ægtas fuit antè cj: esset constitutio iurisgẽtium: qua introducta fuit seruitus: vt dixi in d. l. si id quod. j. e. Dices tu: istud est contra ea quæ dixisti. §. Dictum est enim, q̃ in actione de peculio non est obligatio naturalis: sed illud sic est intelligendũ, quòd teneat naturaliter ipsis creditoribus agentibus de peculio: sed propter ipsos creditores filius habeat tanc̃ homo sui iuris, habẽs propriũ patrimoniũ: ideò ei filio dicitur pater obligari naturaliter: vt sic tale debitũ computet in peculio ad cõmodum creditorũ. ¶ Itẽ. quod dixi in actione de peculio nõ inest obligationẽ naturalem, intellige, nisi ex illa æquitate iurisgentiũ, quæ est, vt maioribus pareamus: vt. j. dicã. e. l. Iulianus. in tractatu de effectu sententiæ. Si verò pater mutuat filio, si quidem filius habeat peculiũ castrense, vel quasi castrense, vel aduentitiũ, cuius patri nõ quæritur vsusfructus: sine dubio tũc cõsistit mutuũ. vt dictũ est. Si verò habet solũ peculiũ profectitiũ, tunc obligatur naturaliter: ita quòd pater potest deducere de peculio: vt hic. ¶ Et si dicas, quomodo contrahit mutuũ cum dominiũ non transeat in filiũ? Respon. sufficit trãsire in peculiũ: tunc nõ video q̃ posit cõtrahi mutuũ traditione, nisi recõcilietur cõsumptione: & tũc filius obligaretur patri naturaliter: qa de iuregẽtiũ cõsistit mutuũ: sed solũ est impedimentũ patria potestas, quæ est de iure ciuili: ergo nisi impediẽt obligatio naturalis. Tamen hæc naturalis à præcedẽti differt, qñ filius habet peculiũ: qa cum peculiũ habet, cohæres deducit ab eo tale debitũ de peculio: et ipse à cohærede: cum pater ei teneat: vt hic. Sed qñ est tale debitũ naturale simpl ex absq̃ peculio: tunc nec ab ipso filio deducit: nec ipse à cohærede deducit quod pater ei debebat: vt de pe. hær. l. si qd possessor. §. sed & si ipsi. & fami. ercis. l. meuius. §. j. quòd ibi no. facit. l. j. §. id quod. j. ad falci. ¶ Se-
48 cundò quæro, † qd de cõtractu cõmodati & depositi: rñ. siquidẽ filius cõmodat vel deponit apud patrẽ rem castrẽsis peculij, vel quasi castrẽsis, vel aduẽtitij eo casu quo patri nõ quæritur vsusfructus: sine dubio cõsistit contractus: & actio, & obligatio oritur, vt dictũ est. ¶ Sed si cõmodat vel depõit res profectitij peculij respectu creditorũ peculij, cõsistit cõtractus, & oritur obligatio naturalis: vt. §. dixi. ¶ Sed an respectu filij cõsistat cõtractus & obligatio contrahat: potest dubitari. et idẽ qñ deponit vel cõmodat rem patris propriã. Circa q̃d dicendũ, q̃ cõsiderãda sunt tria. ¶ Primò. obligatio, quæ oritur ex cõtractu cõmodati: ex ista nõ oritur etiã naturalis: quia nõ est cõtractus cõmodati: cum rei propriæ nõ consistat commodatũ, vel depositum: vt. l. neq̃ pignus. de regu. iur. & l. qui rem. j. depositi. ¶ Secundò. est videndum de obligatione illa qua tenet. ex. l. si quis cõductionis. C. locati. scilicet ad restituendam possessionẽ: nec potest opponi exceptio do-
49 minj: & ex illa lege teneret ciuiliter. vbi patria potestas non esset. Itẽ † reneretur naturaliter ex illo præcepto iurisgentiũ, vt maioribus pareamus, secundùm ea quæ suprà tetigi: & dixi plenè in. l. Iulia. j. eo. sed subest alia naturalis æqtas q̃ est, q̃ filius nõ reposcat illud illud q̃ patris est, q̃ obligat filium naturaliter ad non petendum, quę est fortior æquitate precedenti: vt. l. bona fides. j. depositi. & ideò dico patrem nõ teneri naturaliter, nec ciuiliter in effectu. ¶ Tertiò est videndum de obligatione secundaria, quæ contrahitur ratione moræ delicti, vel culpæ commissæ in rebus commodatis, vel depositis: & in istis eo casu, & eo modo, quo pater obligatur ex isto cõtractu obligatione primæua, eo casu, & eo modo obligat obligatione secũdaria. Si verò filio commodatur, vel datur in depositum à patre, tũc filius tenetur naturaliter, & patre mortuo deducetur de peculio, si habet:
50 aliàs secus: vt. j. de pecu. lega. l. stichus. ¶ Tertiò quæro. † quid de cõtractu
c emptiõis & vẽditionis? Rñ. si quidẽ pater emit à filio rẽ castrẽsis, vel quasi castrẽsis peculij, vel aduẽtitij, cuius pater non habet vsumfructum: sine dubio procedit emptio, sicut in quolibet extraneo. & ex eadẽ causa filius videtur habere pretiũ, ex qua habebat rem quam vendidit: vt. l. j. in fi. cũ seq. j. de contrahen. emp. Si verò ad ipsum patrem pertinebat vsusfructus: tunc videt quòd ipse non possit emere à filio, quoniã ipse est legitimus administrator illorum bonorũ: & sic se author emere non poterit: vt. j. de author. tuto. l. j. & ibi no. & fortè non contrahitur obligatio etiã naturalis, sicut diximus in pupillo cõtrahente cũ tutore: vt. l. pupillus. de author. tut. Et prædicta intelligo, nisi palàm & bona fide emeret: vt. C. de contrahen. emp. l.
51 cum ipse. Intelligo, aũt palam † & bona fide fieri, vt cesset omnis suspicio qñ fieret præsentibus consanguineis, vel amicis: vt. C. de trãsactio. l. transactionem. vel præsente iudice: vt. l. fi. in prin. §. quod met. cau. Et prædicta sunt vtilia, maximè, quando pater habet filiã habentem aduẽtitiũ peculiũ, quam vult dotare in pecunia: & ab ea emere dictas res aduentitias. Si verò emeret pater à filio rẽ peculij profectitij: tunc respectu creditorũ peculij, diceretur contrahi obligatio naturalis: respectu verò ipsius filij, ita demũ contraheretur obligatio naturalis, si esset tale peculium profectitium, qd̃ inspectis principijs iurisgentiũ, non quereretur patri: aliàs secus: qa rei suę non consistit emp. vt. l. suę rei. j. de contrahẽ. emp. & ibi tex. hoc exprimit dum dicit, nulla obligatio: & sic nec ciuilis nec naturalis. Probatur etiã ex his quę dicta sunt. §. Idẽ quando emeret rẽ propriam quæ non esset peculij: ciuilis autem obligatio non contrahitur, vt. d. l. j. in fi. j. de cõtrahẽ. emp. & hac. l. ¶ Si verò filius emit à patre rem ipsius patris: hic est aduertendũ, de qua pecunia soluitur pretium. & si quidem soluatur de pecunia filij castrensis, vel quasi castrensis peculij, vel aduentitij, cuius pater non habet vsumfructum: constat quòd valet emptio: vt. d. l. j. in fi. de cõtrahen. emp. Si verò soluit de pecunia aduentitia, cuius pater habet vsumfructum, vel de pecunia peculij profectitij, quæ inspecto iuregentium patri non quæ-
d reretur: tunc contrahitur obligatio naturalis: d qa solum ius ciuile est impedimento: vt hac. l. non ciuilis obligatio: vt. d. l. prima in fin. de contrahend. empti. & hic. Si verò soluit de pecunia propria ipsius patris, seu peculij profectitij

✣ POMATES.

a ¶ Si verò. not. q̃ illud q̃d dicit hic Ange. q̃ licet naturalis obligatio non sit potens ad agendum. l. iurisgentiũ. §. sed cum nulla. s. de pactis. quod tamẽ in diuisione hæreditatis quę fit ĩter fratres, deducitur id quod naturaliter debet hr̃e locum: vt dicit hic Barto. qñ talis naturalis obligatio est annexa peculio. q̃d nota.

b ¶ Iurisgentium. quæ dictat fidem seruandã. de quo in. l. j. in prin. j. de consti. pec. Alex.

c ¶ Et venditionis. Quid autem si pater vẽdidit, vt exe cutor testamenti, vel vt minister: vl̃ vendidit filio naturali, vel emanci patoꝛ vide Bald. in l. j. C. de sacrosan. ec. in. xviij. col. in v. qõ. Et hic adde Bal. in. l. iubem⁹. §. j. C. ad tre. Ale.

d ¶ Obligatio naturalis. vide moder. in l. j. §. fuit quæsitum. ad trebel.

profectitij qui ad patrẽ spectaret, etiã de iuregentiũ: tũc respectu ipsi⁹ si ĩ & patris, nõ cõtrahit obligatio etiã naturalis: vt. j. de in diẽ adie. l. si vẽditor. §. fi pupillus. ver. aliter atque. vbi dicit, q̃ per emptionẽ facta à pupillo, recedit à priori emptiõe: quia pupillus obligat saltẽ naturaliter. sec⁹: si emat filius vel seruus propri⁹: qa illa emptio est nulla. Et sic patet, q̃ nec obligatio naturalis tenet, nec aliqs cõtractus cõtrahit. ¶ Posses tu dicere: imò debemus dicere obligationẽ naturalẽ esse contractam ab ipso initio antè quàm perueniatur ad solutionem. & solutione postea secuta, nullam esse: cùm soluerit nummos ipsius accipientis. Ad hc respondetur, quòd istud procederet in homine sui iuris: secus in homine posito ni potestate alterius: tunc enim ab initio totus contractus est in pendenti: & futura solutio declarabit, quid sit de cõtractu: vt. l. sed & si quis. §. j. suprà de vsufructu. & l. si seruus cõis meus. §. final. j. de stipu. seruo. Sed quid,
52 † si vnus frater emit ab altero? rñ deo. cõsiderandũ est quæ res vẽditur, & quæ pecunia soluitur: & tũc apparebit ex prædictis quid iuris sit. In re au
53 tẽ † peculij aduentitij, an pater possit esse author vni filio vẽdẽti, vel donãti alteri? tãgitur. j. de autho. tut. l. j. in fi. & in. l. puberem. §. j. j. de fal. & ibi
54 vide quod circa hoc dixi. ¶ † Quartò quæro de cõtractu locationis & cõductiõis. Circa quod dic, qñ res locãtur & cõducũtur: est idẽ quod in emptione & vẽditione: quia eisdẽ regulis procedũt: vt. l. j. j. locati. ¶ Si verò loquimur de locatione operarũ: tunc si quidem filius locaret operas patri debitas: nõ valeret, videt eñ locatio rei suæ. Sed si fili⁹ locaret operas suas patri nõ debitas: tũc valeret locatio: & pecunia mercedis efficeretur aduẽtitia. Illud enim quod filius quærit laboribus suis, est aduẽtitiũ: vt. l. cùm oportet. in prin. alleg. §. j. de bon. quæ libe. ¶ Si verò pater locaret operas suas filio, est videndũ, vtùm illarum operarum effectus acquiratur ipsi filio: ita q̃ ad patrẽ nõ trãseat: secũdùm quod no. in. l. quod dicitur. j. de verbo. ob. & tunc filius obligatur patri, saltẽ naturaliter. & soluendo pecuniam patris, non liberaretur. Sed si effectus illarũ operarũ reuerteretur ad patrẽ: vt puta, si operaretur in aliqua re quæ per filiũ quæritur patri: tũc esset idẽ quod in emptione & vẽditione, & in locatione rerũ: vt. §. dictũ
55 est. ¶ Quintò † quæro, quid de cõtractu mãdati: respondeo, si quidẽ man
a datũ nõ egreditur a personas patris & filij: tũc idẽ quod in aliqs cõtractibus dictũ est: quia cõsiderandũ est circa quã rẽ consistat mãdatũ. Si verò ps̃onas reorũ egreditur: verbi gratia: pater mandauit filio vt promitteret titio creditori suo: & filius promisit: certè ex hoc mãdato filius est obligatus titio. Et per hoc puto, q̃ antè cj filius soluat, si vellet agere contra patrẽ, q̃ eũ faceret liberari in casu in quo posset hoc facere extraneus. arg. l. lucius. in fi. j. mandati. & l. si pro ea. C. mãdati. tunc puto quòd haberet ius agendi, sicut quilibet extraneus. quod apparet: quia ista obligatio qua filius obligatus est Titio, cohæret meræ personæ ipsius filij, & ipse fili⁹ cõ
56 demnatus poneretur in carcerẽ, vel cederet bonis: vt. l. penul. C. qui bo. ce
b de. pos. qui carcer † est quædã species seruitutis: vt. j. de lib. ho. exhi. l. ij. vñ quodam modo est cã status, quæ potest esse inter patrem & filiũ: b vt no. in. l. lis nulla. §. de iudi. ¶ Prætereà. hic cessat causa quam. §. dixi, quæ impedit patrẽ obligari filio ciuiliter. Nam si filius haberet extraneũ obligatũ ad hoc vt ipsum filium faceret liberari, istud ius non quæreretur patri: quia cohæret meræ personæ ipsius filij: vt no. in. d. l. quod dicitur. ergo si
c dicam. Si verò filius soluit viuo patre: est considerandum, de qua pecunia soluit. & ex hoc sciemus, vtrùm posset repetere vel non: vt. l. si filius. & quod ibi no. C. de neg. gest. & l. hæredes. §. si filius. §. fami. erci. si verò fili⁹ soluit patre iam mortuo: hoc debet à cohærede percipere: vt. §. fa. erc. l. si filia. §. j. & d. l. hæredes. §. si filius. Ex hoc apparet, q̃ viuo patre erat debitum ciuiliter & naturaliter: quia si esset debitũ naturaliter tantùm, inter cohæredes huius debiti non fieret perceptio: vt. l. meuius. cum. l. sequẽ. §. fami. erci. & l. j. §. id quod natura. j. ad. l. falci. vt. §. tetigi. Si verò filius mãdaret patri: tunc dic, vt colligitur ex his quæ dixi in. l. Stichus habet. j. de
57 pecu. lega. ¶ † Sextò, quæro, quid de contractu donationis, an cõsistat in
d ter patrem & filium? d dic: si quidem pater donat filio propter merita præcedentia, talia propter quæ ciuiliter extraneo ad idem teneretur: tunc valet donatio, & res donata efficitur peculij aduentitij. Videtur enim filius quæsiuisse ex operas & laboribus suis: & sic aduentitium, vt. l. cùm oportet. §. j. de bo. quæ lib. ita debet intelligi quod no. C. de inoffi. testa. authẽ. vnde si parens. nec sufficeret dicere in isto numẽto, q̃ hoc fecerit propter merita, nisi merita probarentur: vt. l. si fortè. j. de castren. pecu. & l. si donatione. C. de colla. ¶ Si verò donat simpliciter, meritis non præcedentibus: tunc non valet donatio, nisi morte confirmetur: vt. l. ij. C. de inoffici. dona. & l. donationes. C. de dona. inter virum & vxor. Fallit in dote & in aliqs casibus qui no. in dicta. l. ij. C. de inoffi. dona. & quando remittit filio vsumfructum in bonis aduentitijs: vt dicta. l. cùm oportet. §. finautem. Et prædicta vera, quòd donatio non valet quantum ad ciuilem obligationẽ.
e Ratio: quia illud e quod donat simpliciter, est profectitiũ. & si quæreretur filio, reuerteretur ad patrem. Obligationẽ in autem naturalem puto consistere per hanc. l. solum enim ius ciuile est impedimento. Si verò filius donat patri, si quidem donat obligando se ad aliquid in genere: valet donatio quo ad obligationem naturalem. Et ideò si filius promitteret creditori patris animo donãdi: ipsi patri soluens nõ repeteret. tex. est. j. de in rem verso. l. si pro patre. in principi. ibi, nisi donare &c. Ciuiliter autem filius
f nõ est obligatus, per ea quę. s. dixi. ¶ Si verò f donaret aliquã rẽ in specie,

a ¶ Egreditur. Vtrũ autẽ pater possit cedere actionẽ filio, dic vt per Bal. in. l. ij. C. manda. & ibi etiam, an valeat cessio facta ab extraneo filio contra patrem? & ibi etiam quid si fit cessio fratri contra fratrem? Adde quid de contractu societatis, an possit esse inter patrem & filium? Angelum, consilio. cxij. Alexander.

b ¶ Et filium. an donatio consistat inter patrẽ & filiũ: Adde Bal. in. l. ij. i prin. de dona. Itẽ valet, si pater donat filio, vt habeat in peculiũ. l. si donatio. de col. Item si donat filio eunti in castra. l. miles & l. castrẽse. j. de castren. pecu. & l. j. C. de castren. pecu. mil. lib. xij. cũ ibi not. Itẽ prodote. l. Pomponius Philadelphus. §. fami. ercis. Sed certè est propriæ obligationis dissolutio. l. fi. C. de dotis promiss. Item fallit, si donat filio emãcipato. l. pe. §. pe. j. p suo. secundùm vnã lect. Itẽ fallit, si hodie donat ex causa aduẽtitia, vt ob merita. & prædictis omnibus casibus morte confirmatur. & ita enumerauit Angel. in. l. ij. §. filium. j. pro hæ. quòd talis donatio, nõ potest p pœnitentiã reuocari in prædictis casibus. alleg. tex. in. l. j. de his q̃ sine manu. ad liber. perue. Adde quod dixi post Bar. in. l. ij. C. de inoffi. donat. Ang. in. l. j. a d fin. j. fol. ma. dicit, q̃d valet donatio facta filio scholari à patre causa studij, sicut in patre donante causa dotis. dicta. l. Pomponius Philadelphus. sed Imo. in. d. l. j. solu. mat. in fi. tenet contra. Adde qualiter donatio posit esse inter patrem & filiũ: Pau. de cast. cõsil. cv. Bal. consil. cccvij. & cccl xij. lib. ij. Roma. consi. cclxxij. pe. de Anc. consilio. cvj. Alexander.

c ✣ POMATES. ¶ Si verò. Vide Alex. consil. xx. in. ij. col. vol. ij. & Imo. in. l. j. §. fiut quæsitum. Alex.

d ✣ POMATES. ¶ Inter patrem & filiũ. An inter patrẽ & filium cõsistat donatio: & de isto primo casu Bart. hic vide Alex. cons. xx. in. j. col. ij. volu. & in. l. antepe. col. pe. C. qui admit. Pano. consi. lxvj. in. j. col. ad fi. ij. volu. Are. consi. ij. & consil. xvij. & lxvij. & an talis donatio inter patrem & filium firmet iuramento? vide Alex. in. d. l. si donatione. colũ. iij. vi de etiam Ale. cõs. xcv. vo. ij. vbi ponit, an inter patrẽ & filiũ ex causa dotis, cõsistat obligatio, maxima interueniente iuramẽto? & per Soci. consi. xcj.

e ¶ Quia illud. cõtrariũ tenet Bal. in. l. ij. in princ. C. de inoffi. do. Alexand.

f POMAT. ¶ Si verò. vide Soc. cõs. cxxij. in. ij. dubio. in. ij. & in. iij. col.

g ¶ Imputetur. & hic refert Bal. Gul. determinat hic, q̃ in dubio videtur solutum causa pietatis, non vt imputetur: & sic transit Bal. & idem Bal. post Bar. in. l. cum duobus. §. idem Pap. pro socio. Alexand.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Exceptio perpetua & fauorabili tutus, soluens quocunq;*

Universidad de Navarra Biblioteca

a ¶ Qui exceptionē. Ad intellectū huius l. dū dicitur, q̄ si tutus exceptione fauoratus ille ignorāter soluit repetit. intellige secūdum Bal. & d. Ioā. de Imo. in. l. si pater ignorās. j. so. ma. qñ cōpetit exceptio quæ sui natiuitate impedit, siue elidit actionē. Sed si esset talis hæc exceptio, quæ nō elideret à sui natiuitate, sed ita demū si opponatur: vt exceptio compēsationis, vel alia: tunc nō repeteret indebitū: qa non facit indebitū antè, q̄ opponatur, p ea quæ not. in. l. si pr. & idē de exceptione. dolo facis quod petis. si ista priꝰ fuit sīa Bar. in. l. qui inuicē. s. eod. & p illū tex. qd si qs est tutus priuilegio, an repetat? vide bal. l. l. fi. i fi. ñ. col. C. de fruct. & lit. expē. qui videtur velle, q̄ non: Alex.

a ✠ POMATES. ¶ Qui exceptionē. Declara hanc l. vt per Iaso. l. qui se debere. in gl. j. de condi. ob caus. vide Alexā. l. si qs cū aliter. in. ij. col. & se. j. de ver. ob.

b ¶ Perpetua. Secꝰ si nō esset perpetua, vt. l. quod nomine. s. e. itē hanc l. limita, vt p Bar. in. l. qui inuicē. s. eo. Alex.

c ✠ POMATES. ¶ Notabilis lex. Vide aliquid per Alex. in. l. ñ. ad fi. C. de in ius voc. & ibi gl. & doc. Ro. in fiſi cōſi. iiij. aſs xl. in. j. dub. col. ñ. & cōſ. cccxxviij. ī ij. co. & cōſ. xxx. ij. col. ij. & xxix. colū. ñ. in. j. dub. & Ancha. c. canonū ſtatuta. in. xc. iiij. colum. de cōſti. & gloſſ. in fin. alios in cap. ſciant cuncti. de elect. & ibi Domi. in. vj.

d ¶ Debitū. Et quid in dubio, vide Bal. in. l. fi. C. qui ad liber. pertue. nō poſ. & ibi gl. & vide Bal. in. l. cunctos populos. in ver. vj. videndū, & ibi Bal. in ſua repeti. in. viij. col. C. de ſum. tri. & fide catho. Alex.

e ¶ L. Iulianus. Et vide quod no. Bar. & doct. in. l. ij. C. quod met. cā. Alex.

f ¶ Exceptio. Sed q̄ tutꝰ exceptiōe excuſionis repetat ſoluēs eſt tex. iuncta gl. cōtra Bar. in. l. cùm is. §. fideiuſſor. & ibi Bart. s. eo. ſed dici poteſt, q̄ illud ideò eſt: quia ſimul ſoluerunt. ſecus ſi ſeparatim. Alex.

g ✠ POMATES. ¶ Exceptionis. Vide Fel. C. j. col. viij. ad fi. de ſponſa. & Ancha. conſ. xxx. vide Are. cōſi. ij. in. v. col. & Alex. conſi. xxxviij. in vlti. col. in. iij. vo. Are. conſi. xxix. col. viij.

h ¶ Realiena. Et adde. l. ij. & quod ibi Bald. in. j. col. C. de ſerui. & aqua. an pro expēſis factis poſſit retineri, latius per eum in. l. fi. C. commo. de hoc & ibi generaliter qñ quis poſſit vti retentione. Alex.

i ¶ L. prætor ait. In contrariū eſt caſus in. l. in hoc iudicium. s. communi diuidundo. allegat doct. Io. de Imo. in. l. domus. hīc allegata. & illū tex. habeo allegatum hic in libro per do. Iac. de Are. ſuper gl. l. ex quibus. j. e. ti. vide Bal. in. l. ſi quis ſciens. C. de rei ven. Alex.

k ¶ Hanc gloſſ. no. quia iſtud ius retinendi impenſas, tranſit ad ſingularem ſucceſſorem ſine ceſſione, tex. eſt notabilis in. l. in hoc iudiciū. in. §. impēdia. in ver. ſi is. s. commu. diui. facit. qd' habeꝫ in. l. reſcriptū. §. fi. de pact. & quod ibi Bar. & vide quod no. Bar. in. l. ſi is qui hære. j. eo. ti.

l ✠ POMATES. ¶ Repetitio. limita, vt per Roma. conſilio. cccclviij. in vltimo dub.

telligis de exceptione rei iudicatæ, non dicis bene: quia debitor abſolutus tenetur naturaliter tantùm, & nō ciuiliter. Et iſto caſu, qualiter ſoluēs indebitū repetat, vidiſtis in. l. j. s. eo. nos verò tractamus hic de debito ciuliter & naturaliter, cui obſtat exceptio. f Dico, q̄ exceptio inducta ad rigorem iuris conſeruandū, dicitur exceptio litis pēdētiæ: de qua loquitur dicta. l. Iulianus. in prin. Idē dicerem de exceptione quæ competit ſucceſſori, vt prius principalis diſcutiatur, vel de exceptione ex epiſtola diui Adriani: vt diuidatur debitum inter fideiuſſores. Iſtæ enim exceptiones non ſiberant quem directò, ſed differunt: licet dilatio poſſit eſſe cauſa liberationis, ſi ab alio fieret exactio: & hoc plenè dixi. C. de iuris & fact. igno. l. cum quis. &. s. eodem. l. j. ¶ Op. in locū cuiuſlibet exceptionis cō petit exceptio doli: vt. l. ij. §. & generaliter. j. de doli exceptio. quæ exceptio eſt odioſa: ergo nunq̄ ſolutum repetitur. Sol. dicit gl. inſpiciendam eſſe originem exceptionis, g & bene dicit. dixi clarius in. l. qui ſe debere. s. de condi. ob cauſam.

f 5

g

6 **Si pars.** †Res data poteſt condici, vt poſſit pro impenſis retineri. h. d. ¶ Op. de. l. ſi ita legatum. §. fi. de leg. j. Solu. dicit glo. hic arſa eſt pars: ibi tota domus: & ſic legatum eſt extinctum, licet per hæredem reficiatur. ¶ Credo q̄ iſta gl. ſit corrupta vitio ſcriptoris ibi. dū dicit, per hæredem reficiatur. vult dicere. per teſtatorem. ita loquitur. d. l. ſi ita. nam ſi per hæredem reficiatur: licet tota eſſet combuſta: deberetur legatario: quia remanet legatū areæ: vt. l. grege. &. l. domos. de leg. j. ¶ Op. quibus modis vſuffru. amit. l. quid tñ. §. j. &. §. pe. Sol. dicit gl. eo. modo, hic pars fuit diſtructa: ibi nota. Tu dic q̄ ibi erat legata proprietas: vñ non curo, vtrùm tota, vel pars fuerit deſtructa, ſi per hæredē reficitur: hic verò erat vſuſtructus legatus, in quo adhibetur illa diſtinctio. ¶ Opponitur. q̄ non poſſit condici, vt habeatur retentio: vt. l. ſi area. s. eodem. Iſtud eſt ſortè cōtrarium. ¶ Huius timore, variatur lect. huius. §. duobus modis. Quidā intelligunt q̄ hīc res legata non erat defuncti, ſed hæredis: & ideò extā te conditione, non tranſiuit dominium recta via in legatarium: ſed hæres ipſe tradidit, & dominiū trāſtulit: & ſic inter hæredē & legatarium geſtū eſt negotium ex quo hæc condictio oritur. In. l. contraria: nil facit accipiē tis. & ſic inter eos nullū geſtū eſt negotiū. & hæc eſt ſatis bona & notabi lis ſolu. Alij dicunt q̄ etiam hæc lex poteſt procedere in re teſtatoris legata: & licet dominium tranſeat recta via in legatarii: tranſit ad eum vt à defuncto. & ſic videtur habere ab hærede, qui cum defuncto eſt vna & eadem perſona: & ſic negotium eſt geſtum inter eos quod producebat iſtā actionē: ibi recipiebat vt ſuā, & à ſe, vt à tradēte vel eius authore: & hec ēt eſt notabilis. Alij dicūt q̄ ibi ædificauit qs in re alienā h tāq̄ in re propria: & ſic nullū habebat animum repetendi. hīc verò, hæres ſciebat rem legatā ſub conditione: & ædificando habuit animū prouidēdi ſibi, & etiam legatario, ſi cōditio exiſteret: & ſic negociū eſt geſtū inter eos. & ſic quodāmodo videt negotia eius geſsiſſe. Sed certè hoc caſu haberet actionē negotiorū geſtorū, vel in factū, vt dicem? in. l. prætor ait. i j. de bo. aut. iu. poſ. & ſic ceſſaret cōdictio, vt. l. qui inuicē. s. eo. quod plenè dic, vt. l. domꝰ. cum. l. ſe. de lega. j. ¶ Oppono, & videtur, quòd competat condictio indebiti, & non condictio incerti: vt. l. indebiti. §. ſed & ſi nummi. s. eo. dicit gloſſ. ibi cōdicitur poſſeſsio quæ eſt certa. hīc condicit retraditio, vt habeat retētionē propter impenſas: quod eſt certū. Tene mēti hāc glo. k quia ex hoc percipis qualiter hic debeat formari libellus. †Nō enim cōdico rē, nec rei poſſeſsionē: ſed ſolùm peto retraditionē, vt habeā retentionē propter impenſas, non dico poſſeſsionē, ſed retentionem tantùm propter impenſas.

h

i

k 7

Si pactus. Per pactum tollitur obligatio operarū: quæ poſteà ſolutę repetent. h. d. Iſtū. §. intellige in pacto appoſito de nō præſtādis operis aliįs ab obſequialibus. Nam pactū, ne operæ obſequales præſtentur parenti, vel patrono, eſt cōtra bonos mores: vt. l. alia. §. eleganter. &. §. ſi paciſcat. ſol. ma. Nec obſt. l. ſtichū. §. naturalis. j. de ſolu. †quia tūc per pactū naturalis obligatio tollit, quādo nō eſt contra bonos mores: ſed pactum de obſequijs non præſtandis, eſt contra bonos mores. igit &c.

8

LEX XL.

Qui exceptionem. [2] Tutus †exceptione ppetua [b] & fauorabili, ſoluēs quocūque errore, repetit: ſecꝰ ſi ſit exceptio odioſa. h. d. hæc notabi. lex. c ¶ No. diſtinctionē. l. quæ ſingularis eſt. ¶ Secūdò no. vt cognoſcas, an exceptio † ſit fauorabilis vel odioſa, debet inſpici cuius cā principaliter ſit inducta. Nā nō eſt dubiū q̄ Macedonianū fauet filiįſsfi. tñ quia principaliter nō inducitur in eorum fauorē, ſed in odiū creditorū. i. fœneratorū: dicit totū odioſum. Simile videmus in Velleiano, quod fuit principaliter in fauorē mulierū inductū: licet ſecundariò redundet in odiū creditorum: dicitur totum fauorabile, inſpecto principali propoſito illius Senatuſcōſulti. Et hoc eſt multū vtile propter ſtatuta. † dicit ſtatutum, q̄ ſi quis nō aſsignauerit debitū d in cataſtro, cadat à iure ſuo: certè hīc orietꝫ exceptio odioſa: quia in odium nō ſoluentis. & idē in ſimilibus. Sed ſi ſtatutū diceret, † q̄ minor vel mulier nō poſſit contrahere ſine conſenſu conſanguineorum: hīc orietur exceptio fauorabilis. hoc dixi. s. ſi cer. peta. l. ſi quis nec cauſam. & in. l. rogaſti. eo. ti. ¶ Oppo. de. l. fi. j. ad Mace. Solu. hīc debet intelligi, quòd filius tutus Macedoniano, ſoluit per errorē iuris: & hoc innuit dictio, perperam. poſita hīc. facit. C. de pœ. iudi. qui malè iudi. l. ij. ſecus ſi per errorē facti: vt. l. cōtraria. & no. in. l. cū quis. C. de iur. & & fact. igno. ¶ Secūdò op. s. de cōdi. ob cau. l. qui ſe debere. Sol. dic vt ibi dixi. ¶ Tertiò op. de. l. Iulianus. e in prin. j. vbi erat exceptio fauorabilis, & ſoluēs nō repetit. Solut. dicit gl. ibi erat exceptio inducta ad rigorē iuris cōſeruandū: qd vult hoc dicere? ſi tu in-

errore repetit: ſecus ſi ſit exceptio odioſa.

1 *Exceptio, an ſit fauorabilis uel odioſa, inſpicitur cuius cauſa ſit principaliter inducta. Et ex ſtatuto diſponente, ſi quis non poſuerit debitum in cataſtro, cadat à iure ſuo: oritur exceptio odioſa. nunc. 3. Et ex ſtatuto, quòd mulier non poſsit contrahere ſine conſenſu conſanguineorum oritur exceptio fauorabilis. nu. 4.*

g *Exceptio inducta ad rigorem iuris conſeruandum, dicitur exceptio litis pendentis.*

Res data, quòd poſsit condici, ut retineatur pro expenſis.

Forma libelli, quando condicitur res data, ut poſsit pro expēſis retineri.

8 *Obligatio naturalis quòd tollatur pacto, quando non eſt contra bonos mores.*

LEX XLI.

Quod pupillus. Pupillus infans, vel cum tutore contrahens, etiam naturaliter, nō tenetur. h. d. ¶ Oppo. j. de noua. l. j. in fi. Solu. intelligas hic in pupillo infante, vel contrahente cum tutore. & dic plenè vt dixi in. l. contraria. & per gl. in. l. pupillus. j. de reg. iur. & per Cy. in. l. j. C. de inut. ſtipu. ¶ Quid ſi pupillo ſoluatur indebitum? dic vt. l. ſi pupil. de ſolu.

p **Oenæ.** Dic vt in gl. facit quod dixi. s. eo. l. qui ob rem.

LEX XLII.

LEX XLIII.

Si quis iuraſſet. Tutus exceptione iuriſiurandi per errorem ſoluens, repetit.

LEX XLIIII.

Repetitio. [1] Ad ſit debitum, inſpicitur ex perſona eius cui ſoluitur. h. d. ¶ Contrà. s. eo. l. ſi pœnæ. §. j. & l. ſi à patre. C. eod. Sol. vt. in. d. l. ſi pœnę.

j

LEX XLV.

Si is qui. Qui ex hęreditate ſibi debitū nō deducit: repetit. h. dicit. Q uæro, quid ſi hæredi erat debitum naturaliter tantùm? Rñ. idem. vt. l. Stichus. §. aliquando. j. de ſolu. videtur enim

enim hæres ſibi ſoluere ſtatim, cum eſt hæres, vt. l. ſi cū. j. de cuict. ¶ Sed q̄ro, qd repetet? pecuniā debitā certè nō pōt repetere, qa eā nō ſoluit, hæreditatē nō pōt repetere, qa eā debitē ſoluit. Puto, q̄ repeteret quantitatem ſibi debitā, licet eā nō ſoluerit, vt. l. ſi mulier. s. titu. ij. & l. ſi qs accepto. eo. tit. Illā ēm quātitatē ſoluiſſe videt. ¶ Cōtra prædicta facit. s. eo. l. q exceptionē. §. ſi pars. Sol. ibi fuit ſoluta certa ſpecies, hīc fuit ſoluta q̄dā iuris vniuerſitas, vt puta: hęreditas quæ cōtinet oīa debita & credita, & ſimilia. & ſic iſta pecunia pōt videri ſoluta, quia de ipſa hæreditate deduci poteſt. facit. j. de impenſis in reb. dom. fact. l. quod dicit. §. ſi dos.

LEX XLVI.

Vi hæredis. Hanc. l. habuiſtis declaratam. s. eo. in. l. ſi procurator. dic vt ibi.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Fideiuſſo. quòd uideatur habere mandatum de ſoluendo.*

2 *Mandatum ſpeciale habēs ad aliquid agendum, quòd uideatur habere etiam mandatum ad ea quæ ueniunt neceſſario ad mandatum.*

LEX XLVII.

Indebitam. [a] Iſta eſt lex valde notabilis. Si fideiuſſor ſoluat indebitum, debitori cōpetit repetitio, ſi eius noīe eſt ſolutū: vel fideiuſſori ſi ſuo ꝓprio nomine ſoluerit. h. d. ¶ † No. tu inuenis, quòd fideiuſſor videtur habere mandatū de ſoluēdo. ¶ Secundò nota diſtinctionē huius. l. ad qd' facit. j. manda. l. Papi. & quod ibi not. ¶ Opp. de. l. ſi qs alicui. in fi. j. de acqr. hære. Sol. hic habebat mandatū, ibi nō: qa erat reuocatum p furorem. ¶ Opp. de. l. ſi procurator. s. eo. vbi videtur, quòd reqratur ſpeciale mandatū: vt ei cuius noīe ſoluit indebitū, cōpetat repetitio. ¶ Solu. dico, † qd' id quod dicit q̄ requiritur ſpeciale mādatū: debet itelligi, qd' id ipſum prīcipaliter mādetur vel aliud ad qd' ipſa ſolutio neceſſariā habeat cōſequentiā. hīc eſt caſus in hac. l. hoc tene menti. In omnibus caſibus in qbus requiritꝫ ſpeciale mandatū, [b] ſi mandaſ aliqd nominatim ad quod habeat neceſſariā cōſequētiā illud quod p ſe requirit ſpeciale mandatū, iſto caſu veniet ſub virtute præcedentis mandati, vt hic, &. l. ij. s. de iuriſd. omniū iudi. &. l. ad rē mobilē, &. l. ad legatū. s. de ꝓpc. facit. eo. ti. l. q proprio. §. itē quęrit. & l. vel in operis. Et ideo licet ad petēdā reſtitutionem [c] requiratur ſpeciale mandatū, vt. s. de minor. l. illud. in fi. &. l. ſequē. tñ quando reſtitutio petitur incidenter, ita quòd id quod erat ſpecialiter mandatū nō pōt aliter exp̄duri ſpeciale mandatū, nō requirit. quoniam illud quod ſpecialiter erat mandatū habet neceſſariam conſequentiā ad reſtitutionē. de hoc dixi plenè de oper. noui nun. l. cū procurator. in fi. ¶ Opp. d. l. cū procurator. in fi. Sol. ibi ſequētia nō ſequebanꝫ de neceſſitate ad præcedentia: hīc ſic. ¶ Op. de. l. fi. §. titius. j. eo. Solu. dic vt ibi.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Si & cum, quando differre dicantur?*

LEX XLVIII.

Vi promiſit. [d] Inter ſi, & cū nō eſt differentia. h. d. ¶ Opp. de. l. cētesimis. §. fi. de ver. obligatio. Solu. † quando iſtæ dictiones apponunt circa ſubſtātiam obligationis vt circa voluntatem, & tūc eſt differentia inter ſi, & cū, vt ibi. ſed qñ apponūtur circa extrinſeca, tunc nō eſt differentia: vt hic. Doc. ſcilicet Gul. & alij tractant hīc iſtā materiā de dictione ſi, & cum. tu dic pleniſsimè: vt. d. l. centeſimi. in fi. [e] Bart.

d

1

e

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Condictio indebiti, quòd ſit perſonalis.*

2 *Indebitum ſi cui ſolutum fuit, isq; non ſit ſoluendo, an detur actio contra eum cui profecit?*

3 *Mutuo facto pauperi, de quo filios aliment auit poteſt agi contra filios qui habent materna.*

LEX XLIX.

His ſolis. † Hæc cōdictio eſt pſonalis, ideò datur contra eū cui ſoluitur, nec eſt in rē ſcripta, ideò nō datur contra eum cui ſolutio ꝓficit. h. d. ¶ † Q uærit gl. & eſt notabilis q̄ſtio [f], qd ſiille cui ē ſolutū nō ē ſoluēdo, an deē repetitio cōtra eū cui ꝓficit? Gl. dicit quòd ſic: ſi cām lucratiuā habuit: alias ſecus. argu. s. de eo per quē factū erit. l. fi. &. j. de leg. j. l. planè. l. a. ñ. §. j. quod tenent doct. facit quod dixi. s. ſi cert. peta. l. ſi enim ſeruum. ¶ Et ſic eſt argumentū ad. q. †. quòd ſi ego mutuaui pecuniā pauperi, & & exiſtenti nō ſoluēdo q̄ ex illa pecunia almētauit filios, vtrū poſsim agere contra filios, q̄ habēt ſortēres maternas? & ſic eſt argumentum, quòd ſic. cogitabitis. [h]

f

2

3 g

h

LEX L.

Quod quis. Soluens ſcienter indebitum, non repetit. hoc dicit.

LEX LI.

Ex quibus. Qui habet ſolā retentionē, ſoluēs nō repetit. h. d. Caſum pone vt. s. eo. l. ſi in area. & declara vt. s. eo. l. qui exceptionem. §. ſi pars.

a ¶ Indebitam. Ad hoc latè ꝓ Bar. in. l. ſi quis mandato. s. de neg. geſt. & in l. j. & ibi Bal. C. de dolo. & quid ſi fideiuſſor ſoluit vſuras indebitas an repetat à reo, an à creditore? vide no. Bal. in. l. conſtitutionibus. C. de vſuris. Adde vt per Abb. conſil. viij. ij. lib. Alex.

a ✠ POMATES. ¶ Indebitam. pro extenſione iſtius tex. & l. Pap. j. manda. vide Pau. in. l. qui ſe debere. ante fi. s. titu. j.

b ¶ Mandatum. In caſibus emergentibus nōq̄ requirit ſpeciale mandatū, licet in principalibus ſic. & vide Bar. in. l. filiꝰ. j. de do. & Bar. in. l. illud. §. j. s. de minori. & quod not. Ange. in. l. ij. s. de iuriſ. om. iud. Sed qd ſi ī mādato ex primantur aliq ca ſus reqrētes ſpeciale mandatū, vel etiā nō reqrētes, poſteà ſubdatur clauſula generalis, in quibuſcūq; alijs: an cōpræhendat alios caſus requirentes ſpeciale mandatū: & an maiores, vel minores? vide quod legitur & notatur in clementi. nō poteſt. de. ꝓcur. & p docto. in. c. ſedes. de reſcript. Adde Ro. cōſi. cxiij. inci. viſis. vbi conſuluit, q̄ ꝓcura. ſpecialiter cōſtitutus ad accipiēdū cētū mutuò, tū poteſt ſe obligare ad cābia & vſuras illius mutui tāq̄ acceſſoria, licet trāſcenderent ſummam centum. Alex.

¶ Reſtitutionem. Adde Innoc. in. c. ſciſcitatus. de reſcriptis. vbi etiam dat notabilem limitationem, & etiam Bal. in. d. l. illud. Alex.

d ¶ Q ui promiſit. an glo. fi. hic ſit vera, vide Ang. & Imo. in. l. ſtipulatio iſta. §. inter certam. de verb. obli. in fine. Alex.

e ¶ In fi. & per Bar. inl. quocunq; . §. non ſolùm. eo. titu. Alex.

f ¶ Q uæſtio. adde Bar. in. l. cum fundus. §. ſeruum. ſi cer. pet. In contrariū vide Cy. & Bal. in. l. j. in fi. C. de repu. quæ fiunt in iudicio. & quod ibi dixi in fi. Alex.

g ¶ Pauperi. latius per Bal. in. l. fi. C. ad Mace. adde tu qd' Ro. hīc alle. pro ſingulari in ſin. ccxvij. & Cæp. cau. cccxxxix. & ꝓ hoc dicto. d. meus. d. Franciſ. Pet. in. l. ſi eum ſeruum. s. ſi cer. pet. alleg. in ar. tex. in. l. ei qui. C. quod cum eo. Alex.

h ✠ POMATES. ¶ Cogitabis. vide Ro. conſi. cccclviij. & vide Mar. laudē. in tracta. ſuo de milite. inci. miles. Et ꝓ iſta qō. facit tex. l. ſi me & titiū. in ratione decidendi. & in. l. ſi eum ſeruum. ff. ſi cer. pe. & in. l. ei qui ſeruo. in fi. C. qd' cum eo. vide Ro. ſing. cxiij. Cre. notabili. ſuo. xxxvj. & certè (iudicio meo) ad iſtam. q. multum facit. l. ſi eum ſeruum. hīc alleg.

i ¶ Damus. alleg. iſte tex. q̄ condictio ob cauſam non poteſt concurrere cum condi. indebi. vide Ange. & Imo. & plenius per Lud. in. l. ij. §. & harum. de verbo. oblig. Alex.

k ✠ POMATES. ¶ Differentiam. vide Alex. conſi. lxxvij. in fi. vo. ij. vbi ponit exemplum.

l ¶ Rem. vide Bar. in. l. demonſtratio. §. quod autem. j. alleg. Alex.

m ¶ Daturus. adde omnino Barto. in. l. ſi cum te. s. de pact. Alex.

n ¶ In area. vide glo. & quod ibi habetur in. l. quod quis. s. eodem. Alex.

1 *Cauſa eſt de præterito: res uerò de futuro.*

2 *Cauſa de præterito ſi eſt falſa, an competat repetitio?*

3 *Condictio indebiti quæ oritur ex quaſi contractu.*

4 *Exceptione doli tutus & ſoluens, quando repetat?*

LEX LII.

Damus. [i] Datū ob cauſam de præterito, nō obligatoriā, nō repetitur: datū verò ob cām de futuro, cauſa nō ſecuta, repetitur. h. d. ¶ Not. † differentiā [k] inter cauſam & rem [l] quia cā eſt de ꝓterito: & res de futuro: licet lex iſtis vocabulis abutatur, vt vidiſtis. s. ti. ij. per totū. ¶ † Secūdò no. q̄ licet cā de præterito ſit falſa: non cōpetit repetitio.

i

k

l

2 ¶ Contra hoc opp. de omnibus legibus iſtius tit. Sol. dicit glo. intellige, quòd hīc ſoluit non putās ſe teneri ſed quia volebat donare: intelligē iſtam glo. q̄ non putabat ſe teneri, ideò quia cauſa propter quā dabat, nō erat obligatoria de ſui natura. ita videtur ſentire glo. hīc in fine. vt puta, ſi do ideò quia bene fuiſti prælatus: vel quia bñ geſsiſti negotia mea: vt. l. demōſtratio. §. j. j. de conditioni & demonſtratio. ¶ Cōtra hoc oppon. & videtur q̄ etiā qñ datur ob cām nō obligatoriā, cōpetat repetitio: vt. s. eo. l. ſi nō ſortem. §. ſi qs falſo. &. §. ſi quis quaſi. Sol. in tellige hic ob cauſam nō obligatoriā ꝓ ſe, nec paccē ſoriā alteri? obligationis, vt in cōtrarijs nec alicuius lucri acquſitoriam, vel damni excluſoriam: vt. l. is cui. s. eo. & ibi dixi? &c. ¶ Oppo. ſecundùm glo. s. eo. l. eleganter. in princip. Solu. ibi erat cauſa obligatoria, ſcilicet tranſactionis. ¶ Opponitur. d. l. cū tale. §. falſam infrà de conditio. & demonſtrat. Sol. dicit gloſſ. quòd hæc lex determinatur per illam: quia ſi dās nō erat aliās daturus [m], ſi ſciuiſſet cauſam falſam: cōpeteret repetitio. ¶ Hic aduerte, in lege cōtraria nil de repetitiōe tractatur: ſed vtrum legatum vitietur reſpectu falſæ cauſæ. & ideò eſt aduertendum: quia legatum conſiſtit ex ſola voluntate teſtantis. Vnde ſi appareret teſtantem aliās legaturum non fuiſſe: vitiatur legatum, vt in contrario. ſed condictio indebiti † oritur ex quaſi contractu: vt. s. eo. l. ſi in area [n], & ideò, eſt neceſſe quòd appareat hanc mentem: ſcilicet, quòd aliās daturus non erat fuiſſe expreſſam, vel ab vtroq; intellectam: aliās ſecus: vt lege ſi repetendi. C. de condi. ob cau. c ſam. & ſuprà titul. ſecundo. l. iij. §. ſi quis quaſi. circa finē. ¶ Opponitur de lege demonſtratio. §. j. infrà de conditio. & demonſtrat. Sol. quandoq̄ue

3

n

c

Universidad de Deusto
Biblioteca

cã exprimit̃ p modũ cauſę, ſeu caſualiter, vt̃p dictio nẽ qa, & p ideo, & ſimilia, & tũc ꝓcedit qd̃ ſupra dixi. q̃nq; cã exprimit̃ cõditionaliter: vt p ſi: & tũc videt̃ agi vt ita demũ traditio illa, vl̃ diſpoſitio hẽat effectũ, ſi cã eſt vera: aliãs ſecꝰ, vt.l. cõtraria. ¶ Op. † tutus exceptiõe doli odioſa ſoluens p errorẽ, non repetit, vt. ſ. eo. l. q exceptionẽ. §. j. ſed hîc erat tutꝰ exceptio. doli, ergo &c. Gl. dicit, quòd hoc põt, ꝓcedere in legatis: ſed in ſolutiõe inter vinos, nõ: qa ſoluens nullo mõ tenebat̃, & ſic nõ obſtat exceptio hîc: ſed erat exceptio facti, vel intẽtiõis. Tu dic in legatis, & ĩ ſolutiõe inter vinos idẽ eſſe. nã poſito qd̃ qs eſſet tutus exceptiõe doli, in caſu ĩ quo loqmur, nõ eſt exceptio doli adhibiti in ꝓmittẽdo, ſeu contrahẽdo ſed in petẽdo: q̃ exceptio nõ ĩpedit repetio nẽ, vt not. ĩ. d. l. q ſe debere, ſ. ti. ij. & ſ. e. ĩ. l. q excep.

a ¶ Compelli. Vide Bart. j. in. l. proxima. Alex.

POMATES.

b ¶ Secundò. vide Aret. cõſi. cliij. in j. colũ. Pano. in cõſi. xvj. in. ij. col. in j. vol. Alexan. omnino. l. ſi tibi. x. §. cum poſſeſſor. ſ. de pact. vbi cõcordãt. q actus facti p habentẽ ius putatiuè, non profunt habenti verum.

POMATES.

c ¶ Item opp. vide Are. cõſi. lxxxv. in. j. col. & ſeq.

d ¶ Et oppo. & an malæfidei poſſeſſor ꝓcipiendo fructus cõmittat furtum, vide Bal. in. l. ij. ĩ. j. col. C. de fiu. & lit. expẽ. Alex.

POMATES.

e ¶ Si nauis. Vide Bal. cõſi. cccclxxxvj. in. j. pte. ij. colũ.

f Contrarium. ſecũdum Bal. in. l. ſi tradidio. ĩ fi. C. de act. empt. intelligit q gl. hic velit dicere, quòd pẽſio nõ eſt fructus.

LEX LIII.

Dominus. Iſta eſt ſortis lex. Solutũ indebitè, ſi nõ ẽ translatũ dñĩ: vendicat̃ à domino: ſi eſt trãſlatũ, cõdicit̃ ab eo immediatè ad quẽ 1 in veritate ſpectat, vt euitet̃ circuitus. h. d. ¶ † No. quòd euitat̃ circuitꝰ ꝓpter æquitatẽ. Idẽ habuiſtis i l. cũ fundꝰ. §. ſeruũ tuũ inprudẽs. ſ. ſi cer. peta. & ſ. vſufr. quemadmodũ ca. l. ſi vſufructꝰ. ĩ prĩc. Aduerte: qa iſta gl. eſt multũ ſubtilis. ¶ Op. ad prin. & videtur, quòd ſemp intelligatur pmiſſum ſeruo tuo, vt ſoluat de peculio, vt. ſ. ti. ij. l. iij. §. fi. Sol. ibi teſtm valebat, hîc erat inualidũ. Secundò opp. ad ſecundã partem: iſte extraneus ſoluens volebat donare ipſi ſeruo: & ꝑ conſequens ipſi domino: debet cõpetere repetio: vt. ſ. ti. ij. l. q ſe debere. § . ſed ſi cum ſciret. & l. ſi donaturus. in princ. huius timore: dicit glo. fateor contrariumde rigore: de æquitate verò procedit hæc. l. Et ratio æquitatis eſt: quia extraneus volebat donare ſeruo, ita q nõ dño. Putabat enim ex hoc ſeruum ad libertatem peruenire: ex quo apparet, quòd non habuit animum vt peruẽiret ad dominum, vt. l. perfecta teſtamento. j. de hære. inſt. & inſt. de vulg. ſubſt. in fi. Et errat æquitas in duobus. ¶ Primò in eo quod ſibi datur repetitio ſeu reſtitutio. & huius cauſa eſt error: vt dixi. ¶ Secũdò eſt æqtas in eo quod ſibi datur repetitio directò, & huius cauſa, vt euitetur circuitus: vt hîc. & hoc prout intelligimus, quod ſibi extraneus volebat ſeruo donare. ¶ Alĩ hnius timore intelligunt in eo qui ſoluit mandato ſerui nec volebat donare, vnde habet contra dominum ſerui actionem de peculio. In peculio autem eſt iſta actio, vt poſſit repeti ab eo cui eſt ſolutum, ergo tenetur illam cedere, vt. j. de peculio. l. quod debetur. & ſecundùm hoc aget hîc iſte ſoluẽs ex actione ceſſa. Sed certè textus iſte videtur velle quòd agat iure ſuo abſque ceſſione actiõis. & ideò teneamus primam, vel verius (vt puto) ponamus caſum ſimpliciter, vt litera iacet: in eo qui ſoluit pro ſeruo, nec apparet, an habuerit animum donandi vel non. quo caſu, cum ſoluat ob cauſam fauorabilẽ & piam, ſcilicet conſequendi libertatem: ſi quidem cauſa ſequatur videtur donare, ſi cauſa non ſequatur non videtur donare. & poteſt repetere ſicut dicimꝰ in dote, vt. l. ſi ego. in principio. infrà de iure dotiũ vidiſtis in. l. ſi extraneꝰ. ſ. titulo ſecundo. ¶ Sed contra hoc oppo. ſecundùm hoc ipſi ſoluenti de rigore daret repetitio, vt. d. l. ſi extraneꝰ. & l. ſi ego. Solutio. ibi loquitur. quando extraneus principaliter cõtraxit & ſuo nomine dotem conſtituit pro muliere: hic verò ſoluit nomine ſerui, & eius rogatu, vt dicit tex. quo caſu, domino datur repetitio de rigore. Sicut etiam dicimus in. l. qui ſe debere. quòd mulieri ratum habenti daretur repetitio, vt not. in penultima glo. illius. l. Sicut etiam dicimus in procuratore ſoluente indebitum ex ſpeciali mandato, quia domino repetitio datur, vt. ſ. e. l. ſi procurator. ſed quia dominus iſtam actionem tenetur cedere ſoluenti: ideò de æquitate ſoluenti datur directa repetitio cauſa euitandi circuitus. Simile in. d. l. cum fundus. §. ſeruum tuum. ſi cer. pet. ſ. & dixi ibi. ¶ Op. & videtur, ꝙ hoc ſecũdo caſu, domino detur vẽdicatio: quia videt̃ dominiũ eſſe trãſlatũ in ſeruũ, & per conſequẽs acquiſitũ domino: vt. l. acquiritur. j. de acqui. rerũ do. Sol. dico, q dñĩ recta via trãſiuit in accipiẽtẽ: vt. l. ſed & ſi pater. §. j. j. ad Maced. ideò domino nõ daẽ vendicatio: quia non daretur ſeruo, etiã ſi liber eſſet. ¶ Vltimò ad id qd̃ hîc dicit de euitãdo circuitu, opp. j. ad. l. Rhod. de iactu. l. ij. in prin. Gloſſ. nõ ſoluit: veritas eſt, q etiã ibi poteſt euitari circuitus, vt ibi no. per gloſſ. ¶ Cõtra hoc oppo. de. l. cũ in plures. §. meſſem. ff. loc. & . l. ſi ſic. in fi. j. de leg. j. & . l. Iulia. §. penul. j. de actio. emp. Huius gratia dicas ſic: q̃nq; quæritur, vtrũ circuitus ſit euitãdus à legum cõditoribus: & dicendũ eſt ꝙ ſic inquãtũ poſſunt: vt. C. cõia de leg. l. j. & . ff. vſufruct. quemadmod. caue. l. ſi vſuſfructus. in prin. cum multis ſimilibus. Quãdoq; quæritur, vtrum circuitus euitetur: hoc eſt, vtrum illa actio quam alius tenetur mihi cedere, poſſit p me exerceri directò: & ad hoc vadit iſta. l. ¶ Circa qd̃ dicas, quãdoq; mihi cui debet cedi, competit vtilis ſine ceſſione: vt in caſibus notat. in. l. ex legato nominis. C. de legi. & de act. & ob. l. j. & in illis caſibus, nõ eſt dubium quòd poſſum intentare vtil em. Quandoq; vtilis mihi non cõpetit: & tũc ſi quidem ille qui debet mihi cedere, non reperitur: & tũc potero eam intentare directò: vt. d. l. j. de act. & obl. & . j. de inſti. l. j. §. fi. & in l. damni. §. fina. & ibi no. de dã. infect. Si verò poteſt reperiri: tũc poſſum agere directò, vt euitetur circuitus tribus concurrentibus, quorum ſi qd̃ deficiat, non euitabitur. Primò quòd ille contra quẽ agitur factus ſit locupletior ex re mea: vt. l. ſi & me & titiũ. & . l. ſi eũ ſeruũ. ſ. ſi certũ petat. Secundòꝙ ille alius contra quẽ habeo actionẽ liberetur cedẽdo. ita loquitur hic, & dic. §. ſeruum tuum. in prin. Si emꝑ poſſet præcisè cõpelli[a] ad ſoluendũ: non daretur mihi iſta actio: vt no. in. d. l. ſi eũ ſeruum. ſi cer. pe. De tertio, dic vt declaraui tibi in. d. §. ſeruum tuum imprudens.

a ¶ Circuitus propter æquitatem euitatur.

LEX LIIII.

c Xhis. Iſta lex eſt ſumma quaſi totius materiæ, & ponit ſummarium in toto titulo.

SVMMARIVM.

1 Conducens à prædone, non tenetur domino.
2 Prædo locans res alienas, ad quid obligetur domino?
3 Soluens prædoni, quando ſit liberatus?
4 Soluentes abbati intruſo quando liberentur?
5 Actionem competere ex locatione facta per abbatem intruſum abbati uer ſine ceſſione.
6 Actio ex locatione facta à prædone, competit pupillo & militi.

LEX LV.

Surbana. Ex locatione prædonis non competit actio domino. Item ex locatione ſerui, vel domini, non rectè ſoluitur prædoni: ſed ſolutum vt indebitum repetitur. h. d. ¶ Hæc eſt lex notabilis & ſingularis. Glo. diuiditur in tres partes. dic vt in ea. ¶ Quæro, dicitur ſi vrbana, quid ſi prædia ruſtica fuerunt locata? dicit glo. idem ſi locatio eſt in pecunia, quaſi aliud eẽt in colono partiario. hoc dicit propter illud quod dicitur in fine leg. quia hoc caſu ſoluerentur prædoni fructus qui eſſent ipſius domini. ¶ Secun dò[b] quæro. poſtq̃ cõductor ſoluit ipſi prædoni à quo cõduxit, eſt liberatus: vt hîc. Sed an antè q̃ ſoluat dominus poſſit ab eo petere penſionem? dicit gloſ. q nõ. & hîc eſt caſus hic, exponendo non repetitur, id eſt non petitur. quod no t. † Quia contra eum qui à prædone conduxit, domino nulla actio datur. ¶ † Quæro dicitur hic quòd ipſe prædo erit domino obligatus: q̃ro ad quid? Rñ. puto quòd ſit in electione domini, vel agere ad penſiones quas ipſe dominus percipere potuiſſet, ſi poſſediſſet: vt l. ſi nauis. in fi. de rei vendi. vel agere ad penſiones quas ipſe prædo percepit, ſeu vt cedat actiones cõtra eos qbus prædo locauit, vt. l. iulianus. ſ. d petitio. hære. & ex hoc qa prędo non liberatur cedẽdo actionẽ: niſi ex domini voluntate, ſed cogitur præcisè domino ſatiffacere. nõ habet locũ illa æquitas, quòd poſſit directò dominus agere cõtra cõductores, q̃ cõduxerũt à prędone, vt modò dixi in. l. dominus teſtamẽto. in. fi. ſ. eo. ¶ Venio ad vltimã partẽ, & opp. † quòd ſoluendo prædoni ſit liberatus, vt. j. de ſolutio. l. q hominẽ. §. ſi prædo. Solu. ibi prædo reſtituit dominо: hîc ſecus. ¶ Item oppo.[c] inſt. mandati. §. itẽ ſi. & . l. eius q in prouincia. ſ. ſi cer. pe. Sol. ibi. præceſſit mandatũ: licet eſſet reuocatũ: hîc verò nullũ præceſſit mandatum vt. l. qui hominẽ. §. ſi nullo. de ſolut. Subaudi, nec aliqua iuſta cauſa præceſſit. propter quam deberet ſoluere prædoni: aliàs ſecus: vt. l. cũ fundus. §. ſeruũ tuum imprudens. ſ. ſi certum petatur. ¶ Oppon. de. l. j. §. ſi rem. j. depoſiti. gl. ſoluit vno modo. Tu dic, q ibi loqtur in depoſito in quo quis tenetur ſolùm de dolo & lata culpa. ¶ Venio ad finem. l. & op.[d] etiam quando fructus non ſunt domini, condicuntur à prædone, vt hac. l. in principio. Solu. dicit gloſſa non condicuntur fructuum nomine, ſed obuentionũ. quid vult dicere? credo quòd velit dicere, quòd non condicuntur nomine fructuum, qui percipiantur ex re, ſed nomine obuentionum ciuilium. vt. d. l. ſi nauis[e]. ſ. de rei vend. Tu potes contrarium[f] alio modo ſoluere, videlicet quòd quando fructus non fuerunt domini, indiſtinctè condicuntur à prædone. Sed quando fructus non fuerunt domini vt penſiones, diſtinguitur: aut dominus habet regreſſum contra penſionarios, quibus ipſe locauit, & tunc non agitur contra prædonem: vt hic in vltimo caſu. Aut non habet regreſſum contra penſionarios: & tunc dic vt hic.

dic vt hîc in prin. l. & cõdicitur à ꝑdone, vt hîc in prin. & . l. Julian⁹. ſ. de pe tu. hær. & . l. ſi nauis. ſ. de rei vẽ. ¶ Quærit glo. qua cõdictione fructus cõdicuntur à ꝑdone: & dicit gl. qd̃ cõdictiõe furtiua. quod dic vt in gl. ¶ Vltimo[a] p hãc. l. põt determinari q̃ſtio. b qdã abbas † nõ iuſtè electꝰ ingreſſus eſt monaſt. & fructꝰ recollegit, & ſoluta ẽ ei pẽſio, an pẽſiõarij ſoluẽdo ſibi liberent? c Et ĩ hoc debes ex ꝑdictis diſtinguere: aut pẽſionarij cõduxerũt ab illo abbate intruſo: & ſoluendo ei, liberãtur, vt hæc. l. in prin. Aut cõduxerunt ab abbate vero, vel ab alio mõacho vero illiꝰ monaſterij: & tunc ei ſoluẽdo, nõ liberãt̃, vt hîc. ĩ. j. & . ij. caſu. qd̃ intellige, niſi habeant iuſtam cãm eũ credẽdi abbatẽ, vt qa habeat cõfirmationẽ ſupioris, q̃ fortè de iure nõ tenebat, vt in. §. ſeruũ tuũ imprudens. ſ. alleg. & . ſ. dixi de hoc p Inn. ĩ. c. nihil. de elec. ¶ Sed ſi † q̃ratur, an ex locatione talis intruſi cõpetat actio vero Abbati? dico, q ſic: ſine ceſſione licet in † ꝑdone rei priuatæ perſonæ re quiratur ceſſio: vt ſuprà dixi, & hoc fauore eccl̃iæ. Idẽ eſſet in pupillo[d] & milite: vt. l. ſi vt proponis. C. de rei vend. & . l. ij. quando ex facto tutorum.

a ¶ POMATES. ¶ Vltimò. Vide Alex. conſi. ciij. in. v. col. & ſeq. ij. vo. & cõſi. cxxx. i. ij. co. in fi. in. v. vol. Fel. c. de quarta. col. x. de præſcr. ad fi. & Are. cõſi. xxv. col. j. & . lxiij. col. iiij. & Fel. c. venerabili. de off. dele. & do. de ro. nõ abre. in ti. de præben. in. iiij. deci. in antiquis. latè Soc. cõſi. xxxij. col. vij. vide etiã nõ abre, ꝑ Bal. c. ego. N. epiſcopꝰ. col. j. de iureiu.

b ¶ Quæſtio. & iſta faciũt ad id quod dicit Bal. in. l. peto. §. mater. de lega. ij. Et quòd mãdatũ ſiue præceptum ad aliquem vt abbatem, licet ille non ſit vertus abbas: illud manda tũ aſtrinxerit verum abbatem, licet ſecus in iudicijs: quia iudiciũ agitatum cum illo qui non eſt vertus abbas, non præiudicat vero abbati. per nota. in. l. ſi tutor. C. in quibus cau. in integ. reſt. & ibi Bar. & Bal. Item limita hæc dicta, vt per Paul. de caſt. in. l. ſi pro patre. §. versum. per illum text. in fi. j. de in rẽ verſo. Item. vide ad hoc Ange. & Paul. de caſt. in. l. ſi tibi. §. cũ poſſeſſor. ſ. de pact. Adde quæ notari voluit Bal. in. c. j. q ſucceſſores teneantur feudũ cõfirmare &c. Alex.

c ¶ Liberentur. An penſionarij ſoluẽdo Abbati iniuſtè electo, liberẽtur? & fa. bonus caſus in. l. j. §. ſi rem. j. de poſiti. Adde quod habeẽ in. c. dudũ. el. ĩ. de elect. & ĩ. c. de multa. de ꝓb. & per Inno. in. c. ſicut. de iureiu. Et iſtis Adde Bar. in tractatu de tyrannide. in. vj. q. & no. per Bal. in. l. ij. C. de ſeruit. ibi. nunc de. v. puncto. & ibi, ſed quid de vj. & c. Alex. ¶ Adde vt p Bal. conſi. cxlvij. incipi. viſo proceſſu. vbi ponit cui de fructibus ſoluti debet, ſi duo litigant de beneficio: & an ſoluens tyranno liberetur? vide Pet. de Ancha. conſil. lxiij.

SVMMARIVM.

1 Debitor ſoluens pendente iudicio, quòd non repetat, & quan do nunc. ij.
2 Probatio contra præſumptionem iuris & de iure, admittitur ſolùm per confeſſionem.
3 Probare poſſum quod non probaui prima inſtantia in alia inſtantia tendente ad diuerſum finẽ: licet ſuper ciſdẽ articulis ſint recepti teſtes, & publicati in alia inſtantia.
4 Sententia pro uno ex duobus reis, quòd profit alteri.
5 Sententia quòd non probet, niſi quatenus ex ea infertur.
6 Soluens poſt ſententiã abſolutoriam, quãdo repetere poſſit?
7 Compromiſſo ſi eſt appoſita clauſula, quòd laudum non poſſit reduci ad arbitrium boni iuris: ſi aduerſarius fuit abſolutus, & pœna petatur: an ille contra quem pœna petitur, poterit probare laudum inquum?
8 Sententia licet ſit iniuſta, tamen operatur ut ſ poſſit agi ad pœnam.
9 Exceptionem ſ lutionis, uel pacti opponens, quòd non uideatur confiteri intentionem aduerſarij.
10 Exceptio appoſita & diſcuſſa in uno iudicio, quando poſſit in alio iudicio refricari?
12 Statuto cauente quòd contra inſtrumentum non poſſit opponi exceptio ſolutionis quaſi probetur per aliud inſtrumentum: ſi ſoluo: quia non poſſum probare per inſtrumẽtum: quòd repetam quod primò ſolui per condictionem ſine cauſa.
13 Exceptio facti & intentionis, quòd perimat obligationem ciuilem & naturalem: & tutus illa exceptione quocunq; errore ſoluens repetit.
14 Exceptiones iuris elidentes actionem & impedientes repetitionem, quæ ſint?
Exceptio pacti de non petendo & iuriſiurandi, quòd tollit naturalem & elidit ciuilem.
15 Exceptio præſcriptionis tollit obligationem ciuilem, & elidit effectum naturalis.
16 Exceptio rei iudicatæ tollit ciuilem, & nõ tangit naturalẽ.
17 Exceptio rei iudicatæ, quòd ſit inducta ad rigorem iuris conſeruandum.
18 Exceptiones perempioriæ nec ciuilem, nec naturalem tollunt ſed utramq; elidunt.
19 Exceptio litis pendentiæ non perimit, nec elidit naturalem, nec ciuilem obligationem: ſed ſolùm elidit actionem.
20 Exceptio litis pendentiæ poteſt dici, quòd ſit inducta ad rigorem iuris conſeruandum.

LEX LVI.

Vfficit. c Dubia exceptiõis ꝑpetuæ cauſæ dubietate pendente: habẽt vim exceptionis ꝑpetuæ. h. d. ¶ † Not. quòd dubiũ interpretatur in cauſam magis ſpediẽtẽ. ¶ † Itẽ no. quòd dubiũ interpretatꝰ ꝑpetuũ. facit. l. iuriſpe 1 ritos. in pri. j. de excuſa. tut. ¶ No. etiã ex hac. l. ſecũdù gl. quatuor ꝓportionabilia, duo & duo. q̃ dic vt in gl. ¶ Op. de. l. iulia. j. de iure do. & . l. eandẽ. §. j. de duo. reis Gl. dicit, licèt ſint ꝓportionabilia hîc: nõ tamẽ ibi. Tu dic clariſſimè quòd iſta q̃ hîc ponunt̃, ſcilicet prima duo ꝓportionabilia, nõ ſunt proportionabilia reſpectu initij, ſed reſpectu effectus: vt in. l. pecuniã. ſ. ſi cer. pe. & ibi no. ſ. gl. ¶ Itẽ ſecũda duo ſimiliter nõ ſunt ꝓportionabilia reſpectu initij: vt dixi in. l. lecta. ſ. ſi cer. peta. ſed reſpectu effectus ſic vt hîc. cõtraria verò loquũtur reſpectu initij: qd̃ tunc nõ proportiõabilia. ¶ Opp. de. l. ſub conditione. j. de aſſigna. liber. Sol. vt dicam plenè de iſta dubietate. in. l. Iulianus. ſ. eo. Barto.

LEX LVII.

Vm indebitum. Ex ſolutione tutoris cõpetit condictio impuberi. h. d. vel ſic. Indebitũ ſolutũ ꝑ tutorẽ cõdicit̃ à pupillo. ¶ Opp. q non repetat impubes[g]: qa in poteſtate conceſſa tutori, nõ videt̃ con g ceſſum quòd ſoluat indebitũ: vt. l. ſi procurator[h]. ſ. eo. Sol. intellige quòd hîc tutor habebat iuſtam cãm credẽdi debitũ ſubeſſe. ſimile dixi in. d. l. ſi procurator. h

SVMMARIVM.

1 Solutum indebitè procuratori non habenti mandatum ad hoc, repetitur à domino uel ab eodem.
2 Agens contra illum, contra quem agere non poterat, non perdit actionem contra illum contra quem poterat agere.

1 Creditor. Solutum † indebitè, procuratori nõ habenti mandatũ ad hoc repetit̃ à domino, vel ab eodẽ. h. d. ¶ Ex fi 2 ne. l. not. † quòd q egit contra perſonam contra quã agere non poterat nõ perdit actionem contra eum cõtra quem agere poterat. Cætera circa hãc l. dic vt. l. ſi procurator. ſ. eodem.

SVMMARIVM.

1 Conditio impoſsibilis, quam teſtator putabat poſsibilem, iuuat legatum.
2 Inſtitutus in re certa, quòd habeat portionem cohæredis inſtituti in reliquo mortui, quẽ teſtator putabat uiuere.

LEX LVIII.

Seruo. i Cõditio † impoſsibilis quã teſtator putabat poſsibilẽ, vitiat legatũ. h. d. Et iſta eſt notabilis & ſin 1 gularis. l. ¶ Op. ipoſsibilis cõditio ñ vitiat legatũ. vt. l. obtinuit de cõd. & demõ. & de hær. inſtit. §. fi. gl. ponit multas ſo. tu te ne illã, q licèt ſit impoſsibilis, tamen teſtator putabat eã poſsibilẽ. Cõtraria loquuntur in conditione quã teſtator putabat impoſsibilem. quod plenè examinatũ in. l. j. de condi. inſt. ¶ Vltimò Gul. de Cu. inducit hanc. l. ad k q.[k] cũ ſua gl. ſi teſtator inſtituit † aliquẽ hæredẽ ex re certa, & aliũ inſoli 2 dum, quem putabat viuere, cum in veritate non viuebat, quia erat mortuus: an hæres ex re certa capiat totũ? videt̃ q non: qa. l. j. §. fi ex fundo. de hær. inſt. loqtur q̃n teſtator fecit vnũ hæredẽ ex re certa, & non aliũ: & ſic l putabat portionẽ[l] ad aliũ non puẽturã. ſed in caſu iſto, putabat hæreditatẽ peruẽturã ad aliũ. Contrariũ determinat Gul. qa hîc nõ inſpicit cõditio ſeu opinio defuncti, ſed ptãs iuris. q̃ eſt: vt q̃s nõ decedat ꝑ parte teſtatꝰ & pro pte inteſta. vt. r. fundo. j. deteſt. mi. vt. l. jus noſtrũ. de re. iur. & ꝓbatm. l. ſi miles vnũ ex fund. eo. ti. l. ex militari. §. fi. cum. l. ſeq.

SVMMARIVM.

1 Solutio una non parit liberationem & repetitionem.
2 Solutio quæ parit liberationẽ, nõ tollit obligatioñ ciuilẽ, nec naturalẽ.

LEX LIX.

Si fideiuſſor. Si fideiuſſor ſolꝰ eſt liberatꝰ: ſoluens repetit, ſecꝰ ſi principalis reꝰ ſoluerit. h. 1 h. ¶ † No. ꝙ eadẽ ſolutio nõ parit liberationẽ, & repetitionẽ, vt 2 l. cum his. §. j. & . l. ſi nõ ſortẽ. §. ſi decẽ. ſ. e. ¶ † Not. ꝙ ſolu. q̃ parit liberationem, non tollit obligationem ciuilẽ, nec naturalem, vt hîc.

Sentētia quòd faciat ius, & in quibus casibus.
22 *Sententia sit certa, & quod in ea continetur, haberi pro uerita te diuersa esse.*
23 *Sententia condemnatoria in actione reali, an & quando transferat dominum? remissiue.*
Item an ex ea oriatur actio in factum?
Item effectum sententiæ absolutoriæ.
24 *Sententia condemnatoria in actione personali, quòd producat actionem. Et an inducat obligationem, & quam? numero 25.*
26 *Obligatio naturalis dicitur de iure gentium.*
27 *Parere mioribus nostris, est de iure naturali gentium.*
28 *Sententia formiter lata, puta, rem uenditam esse, quòd oriatur actio utilis ex contractu.*
29 *Sententia absolutoria, quam obligationem tollat, & quos effectus producat? nu. 30.*
31 *Restitutio in integrum, quòd producat exceptionem: & nō tollit nec ciuilem nec naturalem obligationem, & quando aliquis petit per in integrum restitutionem se liberari ab aliqua obligatione.*
32 *Obligatio naturalis sola, licèt non sit habilis ad producendā actionē, est tamen habilis ad eam conseruandam.*
33 *Sententia ubi est lata dolo actoris: tunc probari potest contra sententiam.*
34 *Exceptio quando tollat ipso iure actionem, & quando obligationem?*
35 *Debitum sub duabus conditionibus contrarijs alternatiuè positis, quando peti possit?*
36 *Compensatio num possit opponi contra rem debitorem absolutum de illo debito. Et ubi aliquid debetur ex obligatione diuisa in plures conditiones, si soluatur, quando possit repeti. nu. 37.*
38 *Solutum pendente dubietate, quando possit repeti?*
39 *Repræsaliæ si ex forma reformationis reuideri debeant per duos bonos uiros, an isto medio tempore antequàm reui deantur, possit fieri executio.*

LEX LX.

IVlianus verum. Subtilis & summa habet. ¶ Quod ex nullo euentu iudicij: id dubietas nō iducit. & q̄ tam nē euentū certū est debitū iri ab eodē: vt indebitū nō repetit, secus si diuersæ personæ illud debiturę sint. h.d. tota. l. ¶ Primò ponit dictū Iul. secundò ponit casus dicto Iuliani dissimilis secūdū quosdā Iurisconsultos. Tertiò ponit dictum dicto Iuliani dissimile secūdum oēs. quartò: rō differentiæ inter illos duos casus ostendit. secūda ibi. vbi aūt. tertia ibi: idēq̄ quarta ibi, sed hoc dissimile. Itē prima pars subdiuiditur in tres: quia primò ponitur dictū Iul. secundò eius probatio per arg. tertiò eius probatio per simile. Secunda ibi, quia nec absolutus. Tertia ibi, similemq̄. ¶ Casum in terminis pone in nube: vt litera iacet: tamen. j. in contrarijs recitabo magis clarè examinando lecturas. ¶ Notabilia erunt multa. i hac. l. quæ tamen venient declaranda secūdum diuersitatē lecturarū &c. Ideò intro gl. & opp. qa postq̄ soluit: nō pōt seq̄ absolutoria, vel cōdēnatoria, sed solū absolutoria ab obseruatiōe iudicij, vt in inst. de perpe. & tē. ac. in fi. hic dicit cōtrariū: quare malè. huius timore, principiū. l. nostræ legitur per gl. tribus modis principaliter. Priò q̄ in ver. qa nec absolut⁹. mutet casum: & loquitur de eo qui soluit post sententiam absolutoriam: & sic nō dicitur q̄ absoluat⁊ diffinitiue post solutionē: & secūdum hāc lect. sic forma casū. ¶ Sit debitor soluit pendēte iudicio: nō pōt repetere. hoc primò probat. nō pōt esse melioris conditionis, qui est in casu dubij, q̄ qui est in casu certi. sed qui est in casu certi, puta qui est condemnat⁹ & soluit: non repetit. Item si est absolutus & soluit non pōt repetere, quia remanet naturaliter obligatus: ergo multominus repetit, qui soluit pendente iudicio. h.d. vsq; ad versi. similēq̄. vide literam, & vide etiā gl. j. in prin. ¶ Ad istā lect. op. gl.[a] ibi secundū autē primū, sua habet, p veritate, vt. l. res iudi. de regu. iur. & .ff. de statu ho. l. ingenuum. sed si per sniam absolutoriā declaratū est quę non esse debitorem: ergo si postea soluit. per sniam, apparet quòd soluit indebitum, ergo potest repetere. huius timore, glo. tua notabiliter soluit distinguendo: aut iudex absoluit reū: qa actor nō probauit: & tūc procederet hoc princi. quia postea quādo agitur contra eū condictiōe indebiti, poterit probare quod non probauit prius. Aut iudex absoluit reū tanq̄ non deberet, vel non de buisset: & tunc reus postea soluens repeteret: qa hæc sniа pro veritate habetur. vide hāc gl. in. d. ver. & signa eā: qa est notabilis, & malè notata per alios: & ad qd sit notabilis. j. declarabo statim defendēdo eam ab impugnationibus. ¶ Ad istā so. op. Pe. & etiā Nic. Ma. sententia nō pōt retractari prætextu nouorum instrumentorū, vel notarū probationum: vt. C. de re iud. l. si sub specie. & .j. de re iu. l. Imperatores. Si ergo absolutus est aliqs, quia non est probatū: non pōt de cætero, pbari contrariū. vnde idem est dicere absoluo te: quia nō debes: vel quia nō, pbatū. Pro hoc videtur tex. in. l. si quis rē à nō dño. j. de excep. rei iud. vnde ipsi recedūt ab ipsa lectura gl. & legū talio modo. & dicebat Nic. ma. q̄ hic debet intelligi, q̄ reus confitebatur debitū præcisè sed allegabat se absolutū per sententiam, & ad hoc respondet Iurisconsultus. q̄ sententia naturalē obligationē non tollit. Sed si ipse negaret omnino debitum: non posset probari contrarium. ita dicit ipse. Ista lectura placet, & puto quòd sit vera in se: quia posito q̄ sententia declaret quem non esse debitorem: isto casu, sententia non facit ius: sed inducit præsumptionē iuris & de iure: qd⁊ ita fit. Cōtrà quā† præsumptionē admittitur probatio[b] solùm per confessionē: vt in auē. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. & in corpore vnde sumitur, cū sua glos. vnde si reus non negaret debitū præcessisse, sed solùm vellet defendere ex sententia: hęc opinio esset vera. sed in quātum isti damnant glo. nostrā, malè dicūt. ¶ Et in hoc est aduertendum. nā verum est, q̄ illud qd⁊ non, pbaui in vno iudicio, nō possum probare iterū in eadē instantia, vel in alia quę tēdat ad idē, vt. d. l. si sub specie. & .d. l. Imperatores. &. C. de, pba. auē. at quiescemel. sed in alia instātia† quæ tēdit ad diuersum finē, potero probare, quod in aliā nō probaui, seu in prima: licet super eisdem articulis in alia instantia sint recepti & publicati testes: vt extra de test. c. veniens. &. c. cū in tua. & ibi no.[c] & hic est casus secūdū hāc notabilē glo. ¶ Videatis iterum hanc glo. quā probo vobis per prædicta capitula. non obst. l. si quis rē à nō domino. quia ibi fuit reus absolutus: quia probauit se dominum, secundùm vnam solutionē quæ probatur in. l. si inter me & te. eo. titu. ¶ Contra hoc oppo. quia si hoc est verum: ista distinctio gl. nō procedit. nā quē non debere, est merè negatiua[d]: & sic nō potest probari: ergo non potest iudex, pnunciare quē non debere, quasi hoc sit probatum: sed qa actor nō probauit: & sic post sententiā semper poterit probari contrariū. Rā. intelligas istā negatiuā coarctatā esse loco & tēpore, ita quòd potuit liquere iudici debitū nō esse contractū: vt potest liquere iudici debitum fuisse oblatum solutione, vel acceptilatione, & sic potuit rectè pronuncia re quē non esse debitorem. ¶ Item ad idem oppo. quia si hoc est verum, quòd in alia instantia admittantur nouæ probationes circa idem: actor poterit inducere nouos testes: ad impugnandum dicta illorum testium qui probauerunt in primo iudicio non esse debitū. & sic in isto secundo iudicio probabit debitū esse. ¶ Respon. & in hoc aduertatis: quia istud est vtile ad multa, quæ statim dicam. si quidē tu fundares intentionē tuā hoc modo, videlicet dico q̄ id qd⁊ solui, erat indebitum: quia in tali iudicio fuit pbatū indebitum: tūc procederet quod. ŝ. dixi: quia actor posset impugnare primas probationes, per nouas probationes: vt. l. fi. C. de testi. Sed si tu non fundas intetionē tuam ex probatione, sed ex sententia, dicens sic: dico q̄ illud qd⁊ solui erat indebitū: quia sic fuit, pnunciatum in alio iudicio. tunc actor nō potest probare contra illud quod pronūciatum fuit: qa quod semel est decisum & terminatum in vno iudicio. si aliquis vellet illud refricare in alio iudicio: obstaret sibi exceptio rei iu. vt. l. si quis cū totum. ŝ. si ancillam. de excep. rei iu. & hoc vult dicere gl. hic. si bene aduertis. quā vide. ¶ Istæ lect. licet in se sint veræ, sic declaratæ vt dixi: tamē videtur cōtinere quādā diuinationē. Nā dicit hic tex. absolutus simpliciter. nec annectit causam: quia non, pbauit, vel aliam: & ideò quidā dicunt q̄ hæc lex debet intelligi in eo qui fuit obsolutus simpliciter: quo casu videtur absolutus super toto: vt. l. vlt. ŝ. de iureiu. & qd⁊ no. in. l. j. ŝ. si fideiuss or. quarum rerū actio nō datur. & secūdùm hoc reprobatur distin. huius gl. quæ dicit, aut fuit absolutus: quia non probauit: aut quia non debitor: cùm in dubio videatur absolutus, quia nō debitor: & tamen nō competit repetitio: vt hic. Ista opi. non tangitur in gl. nec est vera. nam licet in iureiur. hoc fit, quòd in dubio videatur super toto iuratum: tamē hoc non est in sententia[e]: & ideò videtur quis absolutus: quia nō probatū: vt. l. circa. j. de proba. & .j. de li. cau. l. liber. ŝ. j. aliàs fi. &. d. l. si inter me. de excep. rei in. & tamen non competit repetitio: vt hic, &. d. l. si inter me. dixi in. l. ex duobus. de duo. reis. † In quæstione illa, an sententia pro vno ex duo. relata prosit alteri? & hic est casus rectè intelligendo[4] q̄ fic: qa si re⁹ est absolutus simpliciter: videtur absolut⁹, qa nō, pbatū: & ideò pōt postea probare debitū in alia instātia. nec venit contra sniam: licet cōtra prædicta faciat. ŝ. de iureiu. l. fin. sed ibi solui. ¶ Prædicta vera, nisi ex actis appareret probatū[f] esse non debitū: quia ista semper refertur ad casum q̄ colligitur ex actis: vt. l. si quis ad exhibēdū. de excep. rei iud. & ibi no. & tunc reus q̄ agit cōdictione indebiti, deberet fundare suā intētionē hoc mō: dico non esse debitū quia ego fui per sententiā absolutus cum probatum esset debitum non esse, & sic fundaret se ex sententia & ex, pbatiōibus simul. ex, pbationib⁹ em̄ solis nō sufficeret: vt. ŝ. dixi scilicet q̄ posset, pbari cōtrariū ex sniа sola. Similiter nō sufficeret: qa in dubio videtur absolutus: qa non probatum,

a ¶ De necessitate. Adde tu quòd do. Alex. in consi. cxxiij. col. ij. in. j. vo. al leg. Bart. hic. q̄ sententia probatil lud nedū quod verba sonant, sed etiam quod ex verbis necessario infertur.

b ¶ Clausula. Sed quod remediū habeo & petendi, & pœna euitandi? dicvt cedā iura, & ille petat. de quo per Ia. bu. in. l. iij. ŝ. opus. de ali. iu. mut. caus. fact. & q̄ ibi, notat Barto. optimè facit quod dixi. in. l. C. j. vbi in rē acti. post Bar. quæ fortè ialio obstabūt. Et ad. q. Barto. hic adde quod notat Bal. in. c. j. ŝ. si autē inter pares. i prin. de. l. corradi. i ver sicu. sed quid si arbitrator pcipit? q̄ quod not. docto. post Bartolū. in. l. mulcta. de cōdi. & demon. & ibi dixi latè per Ludou. in ru. de arbi. in. xiij. charta. & bal. i auē. generaliter. in. iij. col. de epi. & cle. in. l. edita. in. xiiij. col. in viij. oppo. de edē. & in. l. eos. ŝ. cautiōe. de app. & ibi q̄rit, qd si, p parte fuit infirmatum laudū & in. l. fi. in. xj. d. C. de cō trahē. empt. qd si pars renūciauit re ductioni ad arbit. boni vi. postea petijt & succubuit: an incidat in pœnā: adde Bar. in. l. qui romæ. ŝ. duo fratres. de verbor. obli. & Bald. in. l. tres fratres. ŝ. de pac. qui aliter loqu tur, quàm Bartol. hic. Adde Bald. in cap. j. ŝ. fi aūt inter pares. de. l. corra. i prin. ver. qd si arbitrator p̄cepit. & qd⁊ not. do ct. post Bar. in. l. mulctade cōdi. & demon. & ibi dixi. & latè per Lud. in ru. de arb. in. ix. char. & Bal. in auē. generaliter. & de epi. & cle. in iij. col. in. l. edita. in viij. colū. verficulo viij. op. C. de eden do. in. l. eos. ŝ. ne te merè. C. de app. & ibi q̄ritur, quid si pars fecit infirmari laudum, in. l. fi. in xj. col. C. de contrahen. emp. & in materia adde Abb. in. c. quintaual lis in xviij. col. de iureiur. & ibi per Imo. in vltima char. ¶ Et adde quòd opi. quam tenet hic Bartolus, etiam sequitur Baldus. in. l. ex diuerso, ŝ. j. de rei vē. quē approbat Bal. in. l. q cū tutorib⁹. in prin. de transac. & bal. in. l. si iudex. de his q̄ sunt sui vel alie. iur. Alia fuit opi. Bar. i. d. ŝ. duo fratres. post Dy. & ibi tenet indistinctè pœnā peti posse. & istud sequitur etiam Bald. in. c. j. ŝ. imperator. & Bald. in. l. cum antea. ad ŝi. C. de arbi. Tertia fuit opi. Ang. post Bal. d. ŝ. duo fratres. videlicet q̄ pœna nō cōmittat: quia sicut iusta ca litigādi excusat ab expēsis, ita debet excusare à pœna. vt. l. q̄ solidū ŝ. etiā. de. leg. ij. Pro quo allego gl. in. l. ab executione. in ver. mulctandos, C. quorum app. tex. in. c. sacro. de sentē. excō. Item alleg. Ang. pro se tex. in. l. quidā cum filium de verb. obli. & hāc opinionē dicit, quod tenet Ioā. and. in tit. de arb. ŝ. fi. ver. item quid si com promissum. hanc opi. tenet etiam Bal. & Petrus de ancharano. in. l. non solùm. ŝ. de rei vendi. Baldus &

5 probatū, vt. ŝ., pbaui., pbo etiā ex sniа † nō probat, nisi quatenus ex ea de necessitate a infertur, vt. l. si a iudex. ŝ. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ibi not. & de or. cog. l. ij. C. de or. iud. l. j. sed fi aliquis est absolutus simpliciter, non sequitur de necessitate, qa non est debitū: qa ad absolutionē sufficit nō probatum: qm̄ actore nō, pbāte &c. vt. C. de eden. l. qui accusare. ergo in dubio præsumitur: qa nō, pbatū. ¶ Item opp. qa si hoc est verū: ergo gl. malè dicit. Nam posito q̄ iudex dicat absoluo te, qa nō es debitor: de necessitate nō infertur, q̄ nullo modo sis debitor. Nā ad absolutionē sufficit, q̄ qs nō sit debitor ciuiliter, qanaturalis obligatio non, pducit actionem, nec est sufficiens ad agendum. Certè huius timore sibat hic Iac. bu. q̄ iudex pronunciauit nullo mō esse debitorē, vel, pnūciauit nō esse cōtractū: aliàs si simpliciter, pnūciasset nō debere, intelligeret scilicet ciuiliter, quod sufficeret ad sniam absolutoriā. & ideo pōt probari postea fuisse debitū naturale, qd⁊ satis puto verum: nisi ex actis apperet aliquid esse probatū, ppter quod concluderet non esse debitū ciuiliter & naturaliter. & ideò tunc agēs cōdictione indebiti, deberet fundare intentionem suam ex sniа & ex actis, simul, vt. ŝ. dixi, quoniam alerūt non suffice 6 ret. ¶ Reassumo ergo istam lect. † quę pertinet ad primā partē p quā dist. fic. qn̄ ille q̄ soluit post sniam absolutoriā vult repetere, an possit? dic, aut partes sunt in concordia, quòd debitum præcesserit, sed agens cōdictiōe indebiti, dicit indebitū, ppter sniam & non auditur, vt hic, quocunq; modo fuerit pronūciatum secūdùm opi. Nic. ma. Aut negat omnino debitū præcessisse: & tunc aut reus fuit absolutus, qa nō, pbatū: aut qa non debitū, aut simpliciter. Si qē non probatū: pōt agi cōdictione indebiti, tū si conuentus probabit debitum, actor succūbet. & pro tā to dicitur hic, q̄ nō pōt repetere. A ut fuit absolutus, qa nō debitū: & tūc aut fuit pronunciatū super facto, vt quia nō contractū, & tunc poterit repeti: & per sniam probabit indebitū: vt. l. si duo. ŝ. idem Iul. ŝ. de iureiu. aut fuit pronunciatū non debitum, tunc aut fuit dictū nullū, vel nullo modo debitum: & tunc sniа probat indebitū. Aut fuit dictum non debitum: & tunc intelligitur non debitum, scilicet ciuiliter: & sic posset probari per cōuētū debitū naturaliter: nisi ex actis aliud apperet, vt. ŝ. dixi. Aut fuit absolutus simpliciter: & præsumitur absolutus qa nō probatum, vt hic. & sic nō poterit repeti, ētsi à cōuento debitū nō probetur: nisi ex actis aliud appareret, vt. ŝ. dixi. ¶ Et ꝑdicta sunt valde vtilia ad ad. q. imò est decisio q̄nis, quā hoc anno habui defecto, & quotidie contingit, & secūdū hoc iudicaui. In† quolibet arbitramento apponitur clausula[b], q̄ pars promittit, non petere ad arbi. bo. viri reduci laudum sub certa pœna, quæ promissio intelligitur, si æquè arbitratū fuerit vt. l. si libertus. de oper. li. Modo pone quòd pars petijt laudum reduci, & aduersarius fuit absolutus, nūc conuētus petit pœnā iste cōtra quē agit, vult, pbare q̄ nō incidit in pœnā, quia

laudū erat iniquū: quęritur, an possit? rn̄. q. d. Dyn. determinauit q̄ sic. & est casus, p ista opin. in. l. qui Romæ. ŝ. duo fratres. de ver. ob. secūdū opi. quā te 8 neo, q̄ sniа illa licet † fuerit iniqua: tn̄ facit vt possit agi ad pœnā. Pro hoc in. l. ex diuer. ŝ. j. de rei vē. & ibi dixi. veritas est q̄ ex iam dictis colligit. nā aut iu dex absoluit cōuētū cā expressa, quia arbitramentū erat æquū: & tūc nō poterit, pbare iniquū. in. q. c pœnæ, vt. d. ŝ. duo fratres. & hic secūdū istā gl. notabilē. Aut fuit reus simp⁹r absolutus, vel exp⁹sa cā quia nō fuit, pbatū iniquū: & tūc in. q. pœnæ pote d rit de iniqtate probari, ad hibita tūc distinctione, quā. ŝ. dixi. qd⁊ est notabilissimū. mō habes primā lect. verā in se. ¶ Sed qa qbusdā vī iniquū q̄ in isto ver. qa nec absolut⁹. mutet casus: ideò legūt alio mō q̄ prosequaē eūdē casum de eo q̄ soluit pēdēte iudicio. & secūdū hāc lect. sic forma casum. si debitor soluit pēdēte iudicio, nō pōt repetere. Et, pbatur: nō debet expectari ei⁹ casus cuius euētus nihil opaē, sed in nullū euētū iste posset repetere, qa si esset cō c dēnat⁹ certū ē q̄ nō repeteret. Itē si eēt absolut⁹, nō repeteret. qa naturaliter debitū pmanet: ergo interi nō repeteret: cū nullus casus possit euenire, q̄ repetitionē cōcedat. h.d. vide literā, vide glo. primam & reassume ibi vbi dimisi. vel dic &c. q̄ eo casu &c. ¶ Ad istā li. op. qa est ipossibile q̄ sequaē adsoluto ria, vī cōdēnatoria: vt ist. de ppe. & tēp. act. ŝ. fi. So. illud verū qñ cōstat quē soluisse: tūc em̄ nō pt absol ui p sniam, qa iā est absolut⁹ solutiōe. sed hęc solu. fuit facta extra iudiciū: nec potuit, pbari in iudicio: nec actor potuit, pbare debitū: & sic re⁹ fuit absolutus: nec iō repetet: multomin⁹ repeteret si cōdēna tus. fuisset: e vide gl. istā & est cōtra op. Dy. ad īram e qa secūdū istā lect. † put loḡ de absolutiōe est casus cōtra Cy. i. c. null⁹ plurib⁹. de reg. iu. i. vj. q. dicit, q̄ si re⁹ op. excc. fo. vel pacti, vī cōfiteri itētionē ad uersarij, q̄ fuerit debitū: hic est de directo casus in cōtrariū. Et ista gl. dicit veri⁹ p casū. l. cū de ꝑdebi. f j. de, pba. dixi plenè in. l. nemo. j. de excep. Nā ille q opponit exce. solutiōis nō⁹, ppterea vī fateri q̄ sit debitū. ¶ Prout verò ista gl. loq̄t, q̄ re⁹ fuerit cōdēnat⁹ op. qa secūdū hoc, seq̄ref, q̄ re⁹ cōdēnat⁹ solue ret bis idē debi. qd⁊ bōa fides nō patiē: vt in re. jud. bōa fides. Rn̄. dicit glo. fateor. cū pria solutio redibit ad nō cām: & sic inuit, q̄ illud qd⁊ priò solutū est, repetit⁊ p cōdictionē sine cā. Cōtrà: qa est solutū ptextu sniæ: vt. l. j. C. de cōd. id. Rn. nec hic repetit, qd⁊ est solutū ptextu sniæ: sed illud qd⁊ priò solutū fuit extrà iudiciū cū detinent ad nō cām. ¶ Secūdò 10 op. i priò iudicio fuit † opposita exce. solutiōis & discussa: ergo in alio iudicio nō pt reiricari per modū actiōis: vt. l. qd⁊ i diē. ŝ. fi. rōne. j. de copē. Sol. dicas q̄ hic fuit opposita ista exce. & nō examinata. vī licet fuisset examinata: tn̄ in secūdo iudicio, pponit p modum actionis ad aliū finē. & sic nō obst. exce. rei iu. licet aīs i ea, pposita p modū exceptiōis succubuerit, p. l. vēdicātē. cū. l. fe. j. de eui. Quē passim plenè examinaui per contraria in. d. ŝ. duo fratres. ligit ibi Bar. respodet ad, ŝ. duo fratres. q̄ ibi fuerat iudicatū. dixi nō ostare hic: qa venit cōtra sniam: qa verū est q̄ cōtra eū non pōt venire, hoc est cōtra principalē effectū, qui inducit: secus si venit ad rescindēdū aliqd qd⁊ fit inductū nō principaliter, sed accessoriè. Alex. ¶ Adde latius per Alexan. in. d. ŝ. duo fratres. & Pau. de cast. cōsi. ccxxx. in. iij. colum.

d ¶ Probari. & p hoc maximè: quia iusta causa excusat à pœna. iuxta. glo. ord. in. c. j. in glo. j. de elect. in. vj. est bonus tex. in auē. omnes. & ibi Bald. C. com. de succes. & auē. generaliter. & ibi no. de epi. & cleri. & per Lud. in Rubri. de arg. in. xiij. charta.

e ¶ Condemnatus fuisset. vide Ang. & Imo. in. l. decem. de verb. oblig.

f ¶ L. cum de indebito. neq; qui dicit emisse ab aliquo, fatetur vendentem esse dominum. no. glos. in. l. j. ŝ. de publi. neq; qui opponit aliquem permutasse, fatetur permutantem fuisse dominum. dixit not. Spe. in ti. de excep. ŝ. viso. ver. & Papa. Alex. ¶ Adde, an obijciens cōpensationem videatur fateri debitum, Roma. consi. lxxvij.

a ¶ Iudicio. not. q̄ si soluī indebitum licēt vigore ſuīæ hoc ſoluī: potero repetere condictiōe ſine cauſa. & vltra iſta tu alle. cauſam no. in. l. eleganter. §. ſi quis poſt. §. eodem. Adde Bar. in. l. j. §. ij. in fi. quod vi aut clam. & hoc tenebat Paul. de cauſ. in. l. ſi fullo. hic alle. & Bar. in. l. fi. in princi. ff. rem ra. ha. & ita de facto fuit Bononiæ iudicatum licet do. Io. in. l. imperatores. de re iudic. teneat cōtra & male. & adde Bar. not. in. l. ij. cir a ea fi. C. quod met. cauſa. & videlatius per Moder. in. l. ff. ad quib⁹ ap. nō licet. & quod no. Spe. de exe. ſen. §. fin. verſ. illud autē queritur. & Ioan. An. de inſtru. edi. §. poſtq̄. in addi. q̄ incipit, quid ſi ſoluī. & canoniſtę ī. c. inter monaſte rium. de re iudic. b Cy. & Bal. in. l. j. C. de condi. inde. Et adde quod notat Spec. in titu. de. j. &. ij. decre. §. qualiter, & Inn. in. c. ij. de dila. cōpetit etiam remedium criminale, & actio in factum ciuiliter ſecūdū bal. in. l. j. ī verſi. ij. quero & i verſi. vl. aduerte. cum ſequ. & cum Bar. cōcordat bal. in. l. receptitia. in prin. ij. colū. de cō ſtit. pec. & ī. l. ſub ſpē. per Bal. de re iud. & vide. §. proxi. & ad Bart. hic adde quæ no. Inn. in capi. grauis. de depo. & Bald. in auē. ad hæc. de uſur. in. ix. columna. quæro iuxta hoc, ſiī propter contumaciam bannitus in cētum ſed qa ſecūdū formā ſtatuti debebāt relegari poſteā fuī relegatus: vtrum repetā centū in quibus ſiī condemnatus, & q̄ ſolueram? Bald. in. l. fi. C. de ſi deicom. li. per gl. ibi tenet quòd non. propter contumaciam meam. & ad id quod dicit Bar. po gl. Adde Bal. idem tenentem in. l. j. in vltim. col. C. q̄ī prouo. non eſt neceſſe. Alex. ¶ Adde, an indebitū ſolutū vigore ſeutētię poſsit repeti? Bal. conſi. lxxv). lib. iij.

b ¶ Opp. Adde Bal. in. l. ij. in prin. C. vt in poſ. lega. Bald. Ange. & Sa. in. l. ij. C. quod met. cau.

c ¶ Innuit. Adde Baldum in. l. cum quis. in nona columna. C. de iu. & fac. igno.

d ¶ Ciuilē. Intelligitur ipſo iure. l. ſtichū. §. naturalis. j. de ſo. & Bartolus in d. l. ſi vnus. §. pactus poſt glo. ſ. de pact. in verſicul. item dubitatur vtrum res iudicata producat obligationem & c. & etiā vide Bar. in. l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. & m. l. j. in. vj. col. ſ. eodem. & in. l. cū quis. de iur. & fac. ignor. & in omnibus prædictis locis tenet ex ſententia condēnatoria non oriri naturalē obligationem. Cuius cōtrariū ipſe tenet hic. poſſet fortè intelligi opi. ſua in. d. l. ab eo. cum ſimilibus. quando eſſet ſnīa iniuſta re ipſa: quoniā licēt trāſierit in rem iudicatam: ex quo tamen nō eſt ex preſsè approbata per ſuccumbentem, non oritur naturalis: ſicut dicimus ī ſententia iniuſta abſolutoria: quę non tollit obligationem naturalem: vt hic. & l. proc. ad exhibēdum. §. j. rem ra. hab. multominus ergo ſententia iniuſta debet inducere obligati. naturalem. arg. l. Arrianus. ſed opi. bart. hic verificatur, quando verè eſſet ſententia iuſta, dubito, ideò cogita per Angelum in repetitione. l. primæ deiudiciis. in quarta & quinta charta. Alexander.

¶ Ex prædictis ergo dic, † qñ quis ſoluit pendente iudicio, & poſtea ſequtur ſnīa, aut ſequitur abſoluto ria ab obſeruatione iudicij, quia ſolutum. & conſtat quòd non repetitur, vt. d. §. fi. inſt. de perpe. & tēp. ae. Aut ſequitur abſolutoria ſimpliciter, & tunc, an poſsit repeti? dic vt dixi in prima lect. Aut ſequitur cōdēnatoria, & tunc ſi quidem ex ea nō eſt facta ex actio, & non eſt dubiū, quòd non repetit, quia ſnīa declarauit debitū fuiſſe. Si verò eſt facta exactio, & tunc aut volo repetere per cond. inde. & non poſſum, quia cum ſoluī, ſoluī debitum. Aut per condi. ſine cauſa & poſſum, quia prima cā per ſecundam redit ad non cauſam: vt. j. de condi. ſine cā. l. ſi fullo &. j. commo. in. l. commadato. in fi. & in hac gloſſ.

12 ¶ Et per hoc dico. quod ſi ſtatutū eſt hic, † quod cō tra inſtrumentū nō poſsit opponi b exceptio ſolutionis, vel quietationis: niſi illæ probētur p aliud in ſtrm. Mō primò ego ſolui: & qa nō potui, ꝓbare ſolutionē p inſtrumētū, fuī coactus iterū ſoluere: certè facta ſecūda ſolutione, repetā qd' primò ſoluī, p cōdictionē ſine cā: vt ex p̄dictis apparet. ¶ Iſta lec. qñ declarata eſt: q̄ licēt in ſe vera ſit: tñ nō bene congruit, literæ: qa tex. dicit, qd' natura debitor manet. Sed ſi verū eſt eū ſoluiſſe pendente iudicio, nullo mō eſt debitor, cū omnis obligatio tollatur ſolutione. Iō tene primā, vel ſi vis ſuſtinere hāc lect. dic ꝙ natura manet debitor. f. ſi ſnīæ effectum cōſideras.

¶ Aliꝭ horū timore leg̃t tertio modo quā lect. vi deamus. & fuit lectura Pilei. & ſecundum hāc lect. pone caſum ſic. Dictū eſt qd' ſi ver⁹ debitor ſoluit lite pēdēte, nō ꝓt repetere. hoc, ꝓbāt p rationē ſic: Illud quod factū eſt in illo caſu qui euenire poſsit, pōt fieri q̄ ſit ī fectū: ſed nos p̄ſupponim⁹ qd' erat ver⁹ debitor ille q ſoluit pendēte iudicio. Aut ergo ſequetur cōdēnatoria: & tūc certū eſt, q̄ non efficiē indebitū. Aut ſequetur abſolutoria: & tunc ſnīa abſolutoria nō pōt facere: qa tūc cū ſolueretur, fuerit ſolutū debitum: & ideò non repetitur. Sed ſi ſolueretur poſt ſnīam abſolutoriam, bene poſſet repeti. Dicebat Pileus, quod ergo dicit tex. natura tamen debitor permanet. debet exponi ſecūdū iſtā lectu. ſic. i. ipſa natura facit, quòd hoc permanet verū, qd' 19 verus debitor erat cū ſoluit: nec iſta veritas p ſnīam abſolutoriam ſecutam infringitur, Et differt hæc lectura à præcedenti duobus modis. Primò inmō formandi iſtam rōnē. Secūdo, qa iſta lect. cōcludit: q̄ ſi ſoluaē poſt abſolutoriam pōt repeti: ſed p̄cedens lect. hoc non concludebat, ſed innuebat cōtrarium. Nam præſupponebat poſt abſolutionem remanere debitum naturale qd' impedit repetitionē ſoluti. hoc vult dicere gloſ. quā vide. T̄n circa fi. ei⁹, eſt aliqua variatio. vt dicā ſup ea. ſic habetis ingl. ſolutū poſt abſolutionē. illud qd' dicit ſi itelligas hic dicas. i. ī eo hic dictū eſt, in gl. ſ. proxi. Aliꝭ habent abſolutū poſt abſolutionē: & tunc exponas c hic, ſcilicet in tex. ¶ Op. ad hāc lect., put inmuit', ꝙ ſolutum poſt ſnīam repetitur, de. l. iudex. ſ. eo. Sol. dicit Pileus, ibi ſoluit ſcienter: ſecus ſi ignoranter. ſecundū hoc iſta lect. cōtradicit priæ & etiā ſecūdæ. & ideò videamus vtrūm ſolutum poſt ſententiā poſsit repeti. Pileus ait ꝙ ſic: quia abſolutus eſt tutus excep. fauorabili: ergo &c. vt. l. q exceptionē. ſ. eo. Aliꝭ quia abſolutoria non tollit naturalem obligationē: ergo ſolutū non repetitur. vt hic, & l. ſi id qd'. j. eo. & ſ. eo. l. naturaliter, ꝓ hoc. ſ. eod. l. iudex. Ad. l. q exceptionem. rñdet qd' hic loquitur in exceptiōe iſta, quę eſt inducta ad rigorē iuris cōſeruandum: ſecus in aliꝭ exceptionibus. vt ibi, ita tenet gloſſ. hic & ibi. & in. l. cū quis. C. de iur. & fact. igno. ¶ Opinionem gloſſ. ego puto veram: tū vt omnia contraria ceſſent, tu debes aduertere: 13 quædam eſt exceptio quæ perimit ciuilē & naturalem obligationem: & p conſequēs actionē. & iſta dicitur magis exceptio facti, vel intētionis ꝯ iuris: vt. l. ij. j. de excep. & qd' habuiſtis ro. in. l. q ſe debere. ſ. de condi. ob cau. & tūc tutus hac exceptione abſq; dubio quocunq; errore ſoluens, repeteret: vt. ſ. eo. l. ſed & ſi me putē. in princ. ¶ Quædā eſt exceptio iuris: 14 † & iſta ſemper elidit actionē: quia exceptio eſt actionis excluſio: vt. l. j. &. ij. j. de excep. ¶ Tamē in hoc eſt differentia: quia quædā exceptio naturalem obligationem tollit, & elidit ciuilem. Quædā ciuilem tollit, & naturalem elidit. Quædam exceptio ciuilem tollit, & naturalem nullo modo tangit. Quædam exceptio nec ciuilem, nec naturalē tollit: ſed vtrunq; elidit. Quædā neutrā tollit nec elidit, ſed ſolùm elidit actionem. ¶ Prima quæ naturalem tollit, & elidit ciuilem[d], eſt exceptio pacti de nō petēdo, & iuriſiur. vt. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ſ. de pact. & in iſta ſimiliter quocunq; errore ſolutum, repetit: vt. ſ. eo. l. ſi nō ſortē. §. indebitum. d

15 ¶ Secūda quæ ciuilem tollit & naturalē elidit, eſt † præſcriptiōis exceptio. quæ tollit ciuilem, & elidit effectū naturalis, ſecūdū Dyn. in. l. fi. rē ra. ha. & ideò ſolutum ſimiliter quocunq; errore, repetitur: vt ibi ſecūdùm eum. Quod dic vt ibi dixi. & doct. tangunt in. l. cū quis. C. de iur. & fact. ignor.

16 ¶ † Tertia eſt exceptio, q̄ ciuilē tollit, & nullo mō tāgit naturalem: & iſta eſt exceptio rei iudicatæ, vt hic patet. & j. dicā. Et in hac ſolutū quocunq; errore, nō repetitur aliquo modo naturali obligatiōe impediēte: vt hic, & l. iudex. ſ. eo. Dices tu, ego video quòd debitū naturale ſolutum per facti errorē, repetitur: vt. l. cū quis. C. de iur. & fact. igno. &. C. ad leg. fal. l. error. Quare ergo nō hic: Rñdeo contraria loquunt in debito naturali qd' nūq; fuit efficax ad ꝓducendā actionem: at hic eſt debitū naturale qd' iā habuit cōcomitantiā cū ciuili obligatiōe, & ꝓduxit actionē q̄ adhuc durat, licet ei obſtet exceptio. vñ iſtud debitū eſt fortius, q̄ ſimplex debitum naturale. & iſtā appellat † gl. ad rigorē iuris cōſeruādū eſſe inductā. 17

18 ¶ Quarta eſt exceptio † q̄ nec ciuilē, nec naturalē tollit: ſed vtrāq; elidit. & iſtæ ſūt cōiter oēs exceptiones perēptoriæ: vt exceptio Macedoniani, Velleiani, & ſi. & in iſtis diſtinguitur: aut eſt exceptio odioſa, aut fauorabilis. Si odioſa, aut ſoluiē p errorē facti, aut p errorē iuris: vt vidiſtis. ſ. eo. l. q exceptionē. ¶ † Quinta ex exceptio quæ nec ciuilē nec naturalē obligationē perimit, vel elidit: ſed ſolū elidit actionem & iſta eſt exceptio litis pēdētis: qa pēdēte lite ſup actiōe iā, ꝓpoſita, illa actio nō pōt iterū intētari: tam⁹ obligatiōes remanēt in ſuis viribus, & hæc exceptio nullo mō cōcedit repetionē ſoluti. hic eſt caſus hic in prin. & hæc † exceptio verè pōt appellari exceptio inducta ad rigorem iuris conſeruandum. ¶ Expediti ſumus de prima glo. venio ad ſecūdā. Dicūt hic in tex. ꝙ poſt ſententiā abſolutoriā remanet debitū naturale, & ita tenui. ſ. Contrā. quia fauorabiliores debemus eſſe ad abſoluendum q̄ ad condemnandum: vt. l. arrianus. de act. & ob. & l. fauorabiliores. de re. iur. ſed per ſententiam condemnatoriam ipſo iure actio in factū, inducit: vt. C. de reb. cre. l. actori. ergo mſ tomagis debet p ſnīam abſolutoriā tolli ipſo iure. Dicit gloſ. iſtud ideò eſt qa actori non prodeſſet ſententia: niſi pareret ei actiōnē: eo verò prodeſt abſolutoria, ſi parit ſolā exceptionē. ar. ſ. de eo p quē fic. erit. l. j. §. reus. ita dicit glo. vide eam: nec dicit plus, ſecundùm quoſdā libros. Aliꝭ habēt aliqd vltra, & fuit additio Franciſci accurſij. ¶ Aduertatis ad prædicta. Tu dicis, ꝙ plus facit ſentētia cōdemnatoria, q̄ abſolutoria, per rationem iam dictam. Contrà, ſententia abſolutoria tollit ciuilem, vt hic, ſententia condemnatoria inducit ciuilem obligationem: ergo idem facit tollendo quod inducendo, vnde idem facit cōdemnatoria, quod abſolutoria. huius timore dicit glo. non eſt verū quòd abſolutoria tollat ciuilem obligationem, ſed elidit eam, cōdēnatoria verò bene inducit ciuilē. & ſic plus facit cōdemnatoria: q̄ abſolutoria. ita dicit gl. an ſic verū ſtatim videbimus. ¶ † Itē oppo. ad prædicta. 21 ſnīa facit ius. vt. l. ingenuum. de ſtatu ho. ergo ſnīa inducit & tollit obligationem. Reſpōdeo. quòd ſnīa facit ius: eſt verū in caſibus tātùm, qui no tantur in. l. Papi. §. finali. ſ. de inoff. teſt. dicit gl. inter quos caſus non eſt iſte, huic gl. videtur cōtradicere gl. præcedens, quæ dicit ꝙ etiā in caſu. l. noſtræ, ſnīa pro veritate habēt. Reſpondeo aliud † eſt dicere ſnīam facere 22 ius: vt hic, aliud eſt dicere quòd contineatur in ſnīa habeāt pro veritate. Nam primo caſu, ſententia inducit ipſam veritatē, & facit quòd verum eſt illud q̄ in ſnīa dicitur: ſecundò caſu non facit hoc, ſed perinde habetur fictè, acſi eſſet. ita ītelligit gl. j. de re. iur. l. res iudicata. ¶ Pro declaratiōe p miſſorū, hēm⁹ videre de, effectu rei iudicatę. ſeu de effectu ſnię circa qd'

ſciendum

¶ Idē. vide Felic. quod ad conſul. tationem. col. iiij. de re iud.

¶ Declaratione. vñ cauſetur ciuilis obligatio & naturalis. De naturali, vide qd' nor. Bal. ī l. fi. ī. ix. co. C. qd' cū eo. in verſi. itē op. qd' pr̄. & not. Bal. in aut. ad hęc. C. de vſur. latius p Bar. in. l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iur. Alex.

¶ Aſtringit. Ius diuinū dicit naturale, ꝓ quo allego glo. inſti. de ob. q̄ ex delict. naſ. in in prin. Alex.

¶ Formiter. Ex ſnīa formiter lata oritur actio vtilis ex eo cōtractu. & vide. l. ne in arbit. & qd' ibi Bald. C. de arb. Alex.

¶ Formiter. Ex ſnīa formiter lata oritur actio vtilis ex illo contractu cuius forma continet ipſa ſnīa. & vide Alex. ī. l. miles. §. fi. col. pen. j. de re. in. vide Bald. in. c. ſciſcitatus. a d fin. de reſcri.

¶ Abſolutoria. vtrum abſolutoria tollat ciuilē & naturalē. ꝓ hoc dicebat Bal. in. l. id qd' pauperibus. in. v. col. C. de epiſc. & cle. q̄ ſi teſtator iubet ſolui debita, nō poterunt peti debita de quibus teſtator iuſtè fuit abſolutus: niſi in iuſtitia eēnt notoria, ad hoc qd' no. Inn. in. c. qa plerq; ę. de immu. ec. & Bar. hic adde Bal. aliter loquentem, in. l. cū qs. in. vj. col. & ibi Bar. C. de iu. & fact. igno. plenè Ang. in. l. j. C. de iud. in repetitiōe in. iiij. & v. charta. & in. l. vbi cūq; de fideiuſſo.

¶ Iuris prætorij, Bar. tenet contrariū in. d. §. natura lis. & in. l. vbicūq; de fideiuſ.

¶ Ciuilis. & vide j. e. ī verſ. vbicūq; & iſta limita vt p

sed elideret. Rō, qa iudex nō intēdit aliꝙd inducere, ſed declarare. & act⁹ nō debet opari vltra intētionē a agētis: vt. l. nō oīs. ſ. ſi cer. pe. ¶ Mihi vr̄ ꝙ iſto caſu tollat cēt ciuilis. qa iudex intēdit ponere finē cōtro uerſiæ ī omni ſnīa diffinitiua: vt. l. j. j. de re iud. Præterea, ſi iudex in pſonali ſolū declarat, inducit actio b nē, l. ſi ptor. in prin. ſ. de iud. Eadē rōne p declaratiōnē abſolutoriā tollit obligationē. Præterea. ciuilis obligatio eſt, qñ qs tenet ſecūdū noſtræ ciuitatis iura: ſed poſtq̄ qs eſt abſolutus, nō tenet ſecūdū nr̄æ ciuitatis iura: ergo tollitur ciuilis. Præterea, qcqd di caſ, caſus eſt hic in prī. iſti⁹. l. dū dicit: natura debitor pmanet. q. d. ñ tū ciuiſ'. ¶ Quia tñ hęc dicta circa effectū ſnīæ abſolutoriæ nō ſunt plena: iō aduertēdū eſt ꝙ re⁹ abſoluitur qñ̄ ipſo reo principaliter poſtulāte, & ad hoc aliū ad iudiciū, puocāte. Qñ̄ abſoluit: cū ipſe ab actore ad iudiciū, puocat. & hoc ſecūdo caſu. Qñ̄ abſoluit, qa nō, ꝓbatū. Qñ̄ nō: qa debitū. ¶ Qñ̄ exceptiōe eſt tut⁹. Qñ̄ ſimpl'r. c Qñ̄ abſoluit ab obſeruatiōe iudicij. ¶ Circa quod libet iſtorū de effectu ſnīæ abſolutoriæ videam⁹. Et primò qñ abſoluit ipſo reo hoc pricipal'r poſtulāte. Aut re⁹ hoc poſtulat p aliqd' remediū iuris p̄torij: f vt qa p ī integrū reſtōnē petit ſe liberari ab f aliqua obſone: tūc ī integrū reſtō nō tollit actionē, d nec obligatiōem naturalē ſaltē, ſed ꝓducit exceptionē, ſecūdū gl. in. l. ij. §. ſed vtrū. ſ. de mino. & il la gl. incipit, licet em̄ pr̄ & c. licet moderni aſr. dicāt. C. de fidei. min. l. ij. Quorū dictū nō placet, vt ego dixi ī. l. ſtichū. §. naturalis. de ſol. rō hui⁹ eſt qa ꝓtor obligationē iuris ciuilis nō pōt tollere, ſeu totaliter extinguere, ſed in effectu ſic: vt inſtit. de bo. poſ. §. quos āt, &. l. &. ſi ſine. §. ſed qd' Pap. ſ. de min. Qñ̄ g q̄ abſoluit aliquo remedio iuris ciuilis[g], ꝓpoſito: & tūc aut obligatio, q̄ p̄cedebat erat paris potēt iæ cū ſnīa: vt puta, qa p ſolā ſnīam erat obligat⁹: & tūc pu to ꝙ in totū libere⁹ à prīa obligatiōe, vt. l. j. &. ñ. C. de ſen. paſ. & l. illicitas. §. fi. ſ. de off. pſi. Si verò obligatio q̄ p̄cedebat erat inducta à principij̄s potētio ribus, vt puta qa erat obligat⁹ ex cōſenſu: vel qa factus erat locupletior: & tūc puto ꝙ talis abſolutoria tollat actionē & obligationē ciuilē naturalis aūt nō tollit, ſed remanet: vt. l. ſi pœnæ cā. in prin. ſ. eo. ī tex. & gl., put ponit exēplū de. l. extat. de. l. ī criminali. de auē. ſtatuim⁹. C. de epi. & cle. Poſſet poni e exemplū in auē. habita. C. ne fil. ꝓ pr̄e. & ſimilib⁹.

¶ Prædicta vera, qñ iudex ipſe abſoluit: ſecus ſi par tē cogeret ad abſoluēdū: qa tūc ſecūdū abſolutionē quā ficeret ps, iudicamus: nō ſecūdū ſnīam & iō eēt vidēdū an cogaē ad abſoluēdū pacto, vel acceptilatione vt. l. iij. §. nūc de effectu. &. §. ſequēti. de lib. le. ¶ Poſſes tu dicere ꝙ ſemp debeat tolli naturalis. cū em̄ ſnīa naturalē inducat, vt. ſ. dictū eſt: ergo naturalē obligationē multomagis tollit: vt in. §. pactꝰ 27 ne peteret. Sol. vt patet ex diſtinctiōe p̄dicta: nam obligatio naturalis pōt cauſari à quadā æquitate iuriſgentiū, q̄ cauſaē in perſona ipſi⁹ obligationis: ſi vt puta ex illa æqtate qd' placuit, p̄miſſa ſeruari: vt. l. j. de pact. &. j. de cōſti. pec. l. j. vel ex illa æquitate qua placuit neminē cū aliena iactura locupletari: vt. l. nā hoc natura. ſ. eo. Quædā eſt æqtas iuriſgentiū q̄ nō cauſaē principaliter in pſona ipſi⁹ obli. ſed in cōi: vt puta, ꝙ maiorib⁹ paream⁹. & iſta ſecunda nō eſt tātæ potētiæ quātæ eſt æqtas prima q̄, pcedit magis ſecūdū naturalē rōnē: iō ſnīa bñ tollit naturalē q̄ cauſaē à pari potētia: ſec⁹ ſi cāreē à maiori potentia: vt. ſ. dictū eſt. ¶ Secūdò dixi, ꝙ qñ̄ quis abſoluit, puocat⁹ ī iudicio ab actore: & hoc fit qñ̄ qa actor nō, ꝓbauit: qñ actore nō, ꝓbāte, re⁹ abſoluit: vt. l. q accuſare. C. de edē. &. l. actor. C. de, ꝓb. Et iſto caſu, puto ꝙ tollaē obligatio ciuilis: naturalis verò remaneat vt hic. licet glo. aliter ſentiat. Ita intelligo inſtitu. de excep. §. itē ſi in iudicio. nō tū f tollit actio: vt. l. cū à te. ſ. de dolo. ¶ Et ſi dicis, qūo pōt remanere actio naturalis ſublata ciuili: cū ſola 32 † naturalis ſit inhabilis ad producendum actionem: vt. j. de fideiuſ. l. fideiuſſor. §. fideiuſſor. & de act. & obl. l. naturales. Reſpon. ſola naturalis non produ- g cit: ſed eſt habilis ad actionem producēdam conſeruandam: ſicut ſola ciuilis non eſt habilis ad

Universidad de Sevilla Biblioteca

Ange. & Imo. in d.l. vbicunq; de fideiusso. & qd' no. do. Ioan. de Imo. in.l.ij.j.de fideiuss.

producendū actionē, & no. inst. de ob. in princ. tū cōseruat actionē iam ꝓducta, licēt naturalis obligatio tollat, vt.l.si vnus.§.pactus.ś.de pac. ¶ Itē posses tu dicere, si sna tollit obligationē ciuilē, quare non tollit actionē, quæ fit? est de iure ciuili? Rndeo, obligatio ciuilis cansatur merè à dispositione ciuili: actio verò oriē ex obligatione ciuili & naturali simul iūcta. & ideò licet tollat obligatio ciuilis, non tollitur actio, quia nō tota ꝓducitur ab obligatione ciuili, sed à naturali. Naturalis enim obligatio est ibi, vt mater, seu vt materia: ciuilis verò est ibi vt pater seu vt cā agēs & sufficit ad cōseruādū quē ī aliquo iure, su peresse prem, vel matrē: vt.l.j.C. de cap. ¶ Qñq; obsoluit reus, quia nō debitu. & hic est aduertendum. Aut absoluitur, quia nō debitū, hoc est, quia nō contractū, & sic, pnūciat super facto: & tūc idem, quia tollit ciuilis & remanet naturalis, tū ista naturalis remanet inualida: qa nō poterit ꝓbari, ne veniatur cōtra snam, vt hic in prima lect: qd' limita, nisi ꝓpter

33 † dolū actoris hoc cōtingeret, qa tūc cōtra illud, qd' sententiatū est, posset ꝓbari, vt.l. seru⁹. & ibi no. in l. cū à te. ś. de dolo. & in.l. & eleganter. §. pe. & ibi ēt no. eo. ti. Si verò absoluitur, quia nō debitū: & pnūciat super iure: & tūc dic, aut dicit nō debitū simpliciter: aut nullo mō debitū, vt. ś. dixi secundùm Ia. bu. circa primā lect. huius. l. actio tū non tollitur, vt d.l. cū à te, licēt qdā doc. dixerīt cōtrariū: vt refert Cy. C. de prob. l. exceptionē. dicētes, q exceptio rei iudicatæ est exceptio facti, vel intentionis potius, q̄ iuris, quasi ꝓ absolutoriā ſeēt actio sublata. quod manifestè falsum est, vt. d. l. cum à te. ¶ Quandoq; quis absoluitur, quia habet exceptionē. hic aduerte, qa subtile est, & intramus quādā opi. q̄ fuit īter Pe. & Ia. quā Cy. ponit in. d. l. exceptionē. dicebat em Ia.

34 quòd exceptio † tollit ipso iure actionem, postq̄ p uentū est ad cōflictū. Pe dicebat cōtrariū. qa ego video cōtra exceptionē iā ꝓpositā, q ꝓponit replica tio & iuuatur actio: vt inst. de replica. in prin. & sic p exceptionē quātūcunq; ꝓpositam actio nō perimitur ipso iure. ¶ Mihi videtur dicendum, q si quidem exceptio est opposita,[a] quæ in veritate cōpetebat: & super ea est obtentum: adeò, qd' eius vigore re' est absolut⁹ tūc actio ipso iure perimitur. text. est in. l. si plures. in prin. de fideiuss. Nā ibi dicit factio nē restituēdā per bñficiū restitutionis, ergo erat sub lata. ꝓ hoc. j. de excep. rei iud. l. ij. & hoc. si verè con petebat excepti. vt dixi aliàs si nō cōpetebat sed fuit ꝓposita, licēt falsa, & super ea fuerit obtentū: tunc actionem non tollit, vt. d. l. cum à te. ś. de dolo. Ante tū q̄ sup ea obtineatur sola propositio exceptionis, actionem non perimit. ita loquitur opinio Pet. aliàs nunq; oppo. posset aliqua replicatio, quod est absonū. Vides ergo q perimitur actio: sed an perimatur obligatio puto considerandum, vtrum exceptio oriatur ex tali æquitate, q̄ elidat obligationē ciuilem & naturalē, vel alterā tm? qd' appet ex his q̄ dixi super hac gl. & illā quā elidit postq̄ veneritad conflictū, perimat toliter per ea quæ modò dixi circa actione m. Eam verò quā nullo mode elidit, non pimat. ¶ Qñq; qs absoluitur simpliciter: & tūc (vt dixi) absolutio simpliciter facta intelligitur facta ex ea causa, q̄ ex actis colligitur, vt no. in. l. si qs ad exhibendū. j. de excep. rei iud. & in dubio vr̄ qs absolut⁹ qa nō ꝓbatū: vt hic. & dixi. ś. circa primā le. vñ q cqd ex actis appareat, vel nō appareat: ex p dictis habes responsionem. ¶ Qñq; qs absoluitur ab obseruatione iudicij: & hic est aduertendum. Qñq; qs absoluit ab obseruatione iudicij ex vigore alicui⁹ exceptiōis peremptoriæ: vt puta, iudex me absoluit, quia opposui exceptionem rei iudicatæ, transactionis, vel iurisiurandi, vel quia solui pēdēte iudicio vt inst. de perpe. & tēp. act. in fi. & tūc per hāc absolutionem quis liberatur ipso iure: per ea quæ. ś. dixi de exceptione, quæ tollit actionem ipso iure, cnm venitur ad cōflictū, & per casum. l. si oleū. §. j. ś. de dolo. Et est mirādum, q licēt solutio de qua est oppositū añ snam, nō esset ita perfectè facta q actionē pimeret: añ secuta dicta absolutoria cū solutione imperfecta

b actio ipso iure tollitur. & ideò non pōt agi[b] nisi de dolo. d. l. si oleum. §. j. Si tamen nulla solutio fuisset facta: & sic ibi nulla exceptio cōpetebat in veritate, & falsò fuisset opposita: tunc actio prima nō tolleretur: vt. d. l. cū à te. ś. de dolo. Si verò absoluitur ab instantia iudicij virtute alicuius exceptionis dilatoriæ, vt quia libellus non esset bene formatus, vel propter fmilia: tūc certum est q nec actio, nec obligatio perimitur: vt. ś. si mens. fal. mo. dixe. l. j. §. j. vbicunq; aūt. ś. dixi per sententiā nō tolli actionē, nec obligationē naturalē: intelligas, nisi obligatio & actio p̄cedēs essent in pari potētia: vt puta: ex alia sna, ex qua dubitabatur, an esset lata: tunc alia sententia cōtra illam lata, valet, & tollit eam ipso iure & omnem eius effectum: vt. l. j. circa princi. j. quæ sen. fine app. rescin. ¶ Sumus expediti de ista parte. sequitur versic. similemq;. Iste ver. in fi. sui ibi, dū dicit quia ex vna causa alterutrius solutionis origo proficiscit &c. legitur in gl. duobus modis, quę est clara, tene quā vis. ¶ Oppo. hic intuitur q quādo quis ꝓmisit, si nauis ex asia venerit: quòd certum sit debitum iri. Contrà. j. q̄ di. leg. ce. l. huiusmodi. Istud contrariū soluitur in glo. tribus modis. Primo mō, q aliud in contractibus, vt hic: & aliud in vltimis voluntatibus, vt ibi. Ista est vera rō qa ista obligatio videt interim conditionalis antè q̄ simus certi q nauis ex asia venerit vel nō: & ideò gl. hic in fi. dicit, q interim nō potest agi p. l. si ita quis. j. de verb. ob. vnde cū in cōtractu spes obligationis conditionalis trāseat ad hæredē: vt in. §. ex cōditionali. inst. de ver. obli. certum est debitū iri ex ista obligatione: sed in vltimis voluntatibus, spes obligationis conditionalis non transit ad hæredē. & ideò quia legatarius posset, interim mo riantè q̄ sit certū nauē ex asia venire, vel non venire, nō est certum debitū iri. ideò solutū posset repeti. vt. d. l. hmōi. Sed si legatū esset conceptum sub duabus conditionibus contrariis: quarū vnam existere in vita legatarij certum esset: tunc esset idem in legato qd' in contractibus. exemplū: lego titio centū, siue Romam iuerit, siue non iuerit. Certè in puncto quo morietur, licet adhuc viuat, certū est ipsum Romā nō iuisse, vel nō iturū

34 cē, ꝓ hoc optimè. j. qū di. leg. ce. l. si. &. ista est vera so. ¶ Alij vt Io. dicūt, aut sunt duæ stipulatiōes, vel duo legata: qd' apparet, si bis est posita ista dictio. siue. Aut est vna stipulatio vel vnū legatum: quod apparet quando ista dictio siue. semel tātū est posita. Primo casu nō cedit nisi altera istarū cōditionū extiterit. secūdo sic, secūdū Io. Gl. reprehēdit hāc sol. qa est cōtra casum huius. l. &. d. l. huiusmodi. & bene reprehēderetur Io. si sic, dixisset. sed ipse intellexit aliter, scilicet, aut repetitur bis verbum inductiuum obligationis, aut semel tantū: vt primo casu sint duæ obligatiōes. Secundo casu vna habens bipartitas conditiones. & quando sunt plures obligationes, solutū potest repeti: nisi sit certum ex qua debetur, secūdū opin. Io. & etiā gl. j. ꝓxi. respon. sed corū opi. nō est vera: vt. j. dicā. iō nec hæc sol. ¶ Tamen vt scias an in oratione posit poni vnū siue tm: vel nō: aduerte: aut cū ponit dictio, siue, nō præcedit alia oratio cōditionalis: & tūc de necessitate debet sequi aliud. siue. j. de in rem verso. l. ij. §. j. & ibi no. glo. in verbo siue. Aut præcedit oratio cōditionalis: & tunc sufficit vnū. siue tm. vt dico, ꝓmitto tibi cētū si nauis ex asia venerit: siue stichus factus cōsul fuerit: vt in hac gl. facit. j. de verb. obl. l. si ita quis stipuletur. ¶ Tertio mō soluitur secūdū Azo. aut fuit appositū certū tps: & loqtur. l. cōtraria. Aut non fuit appositum: & tūc secus. Ista lectura simpliciter intelligendo cēt mala: quia appositio diei certæ facit vt obligatio minus sūspēdat. Sed si, be ne aduertis ad dictum Azo. solu, ipsius est bona, quia certū tempus fuit appositum in vna parte conditiōis, in alia parte non: verbi gratia: promitto tibi dare, cētū, siue nauis ex asia venerit intra triduum, siue non venerit. nā si venerit intra triduum: debeo tibi dare cētum: secus si posteà. Item si certū est post triduum nauē non venire, debeo tibi dare centū: secus si añ. ideò est mere cōditiōalis: qa nō est certum debitū iri. & ideò prima sol. ve

35 rior est, licet hæc etiā in se posset cē vera. ¶ † Reassumo ergo breuiter q̄ aliquid debetur sub duabus conditionibus contrarijs alternatiuè positis. Aut quæris, vtrùm potest peti interim, aut vtrùm solutum posset repeti. & hoc secundo casu, aut erat debitum ex contractu, aut ex vltima volū tate. si ex contractu: aut nullum fuit tps appositū: aut fuit appositum tem pus in vna parte alternatiuè, & in alia nō. si ex vltima voluntate: tunc aut possibile est legatariū mori antecq̄ aliqua pars dictarū cōditionū existat: aut vna ps de necessitate extabat in vita, vt ex prædictis patet. ¶ Vltimò

36 quærit gl. vtrūq; contra verum debitorē absolutū de illo debito, posset opponi cōpensatio? dicit gl. dic vt. j. de compensa. l. etiam. vbi nihil dicit. sed dicitur in. l. quęcūq; eod. ti. & per Cyn. de compensa. in. l. ex cā. dixi plenè in. l. procurator ad exhibendū. j. rem ra. hab. ¶ Sequitur versi. vbi autē. Iste versi. continet dictum dissimile dicto Iulia. secūdùm quosdam. quorum opinio reprobatur in fin. l. ibi: sed hoc dissimile. & hoc si habetis in fin. l. illū ver. & ideò. si pendente conditione soluatur, non poterit repeti. sed quidā non habent illū ver. & iō. & tūc istud dictū in ver. vbi aūt. non corrigit secundùm Io. & Azo. licet in ver. sed hoc dissimile. aliqua differē tia assignetur, non tamē in modo repetendi. Et si dicis, quomodo potest repeti cum vnum deberi certū sit: vt. ś. proxi. ver. dicunt Io. & Axo: quia in præcedenti casu quando apponuntur duæ conditiōes contrariæ diffiūctiuæ videtur promissor omni dilationi renunciare, & purè deberе. & ideò solutum non repetitur. in casu huius versi. quando debitum urè promittitur sub conditione, videtur creditor illi, obligationi purè renūciare secūdùm eos. Ista ratio videt frivola. nā non est verū, quod, in præcedēti respōso debeat purè. qd' apparet, quia interim peti nō pōt, vt dixi. Itē nō est verum, qd' qui stipulatur sub conditione, videtur obligatiōi purè renunciare nunciare, imò obligatio pura remanet in cōditionis defectum: vt. ś. si cer. pet. l. pecuniā quā. Prēterea, in p̄cedenti rō sto, stipulatio habet duas partes cōditionales: & tū nō pōt repeti solutum: multominus pōt repeti: hic, cū vna obligatio fuerit pura. & ista opi. vr̄ vera. & est casus hic in fi. secundū vnā lec. ideò iste ver. corrigit. ¶ Sed ad hoc op. de. l. qd' in diē. in prin. j. de cōpen. hoc mō. In hoc ver. sunt duæ obligatiōes, vna ex stipulatiōe condi tionali interposita aio nouandi: alia ex stipulatione pura, q̄ est suspensa in cōtrariā cōditionē: vt. l. pecuniā quā. fi cer. pe. Modo si debitor soluat inte rim ex vna obligatiōe, posset repetere: quia incertum est, an ex illa debeat vt. l. sub conditione. ś. eo. Et si tu dicis: si nō debebitur ex illa, debebitur ex alia. Certè de alia obligatione, quæ suspendit in diē, non pōt opponi compensatio, vel ex ea fieri retentio: vt. d. l. qd' in diē. & hęc opi. nō videt vera. Rndeo illud verum, q̄ est alia obligatio prorsus extranea: hic verò sunt duæ obligationes se inuicē cōtingētes. Vna em imprimit in aliā, & eā nouat in conditionis euentū, & interim suspēdit: & ideò iudicat de ambabus

37 vt de vna tm. ¶ Reassume† ergo sic: q̄ñq; aliqd debeat vna obligatione, diuisa in plures conditiones: & tunc si certū est debitū iri, solutum nō repetitur, vt. ś. ꝓxi. ver. Qñq; debeat idem pluribus obligationibus suspensis in diuersas conditiones: tūc aut debeat à diuersis: & solutū pōt repeti: vt hic in ver. idēq;. Aut ab vno: & tunc aut illæ obligationes. ſ. duę fuerunt simul & semel cōtractæ: & habent pro vna: & solutū nō pōt repeti: vt dixi. ś., ꝓxi. versi. reprobando opi. Io. & Azo. Aut fuerunt cōtractæ diuersis tpibus: & tunc aut dictæ duæ obligatiōes sic se habēt, q vna in aliā imprimit, & circa illā disponit: & solutū nō poterit repeti: vt hic cōiuncto si. huius. l. Aut sunt prorsus separatæ: & tunc si soluit ex vna, propter aliam non impedi

38 tur repetitio. arg. d. l. qd' in diē. inducēdo, vt. ś. dixi. ¶ Op. & videtur, † q indistinctè solutū pendente dubietate posit repeti: vt. l. sufficit. ś. eo. Sol. ibi loquitur, q̄ aliquo casu pōt existere, q nō sit debitum: hic verò q̄ñ in oēm casum est certum debitū iri. ¶ Contra prædictā sol. oppo. dubietate pendente nō debemus præsumere exceptionē: non enim dubietas habet vim perpetuæ exclusionis: vt. l. sub cōditione. j. de aſsi. liber. & . l. si ex duobus. §. sed & marcellus. j. de in diē addic. Sol. q̄ñq; pśens status rei tendit ad exclusionē: sed est dubium, an illa sit ppetua exclusio, tunc habet vim exclusionis: vt. d. l. sufficit. Qñq; pśens status rei non tendit ad exclusionem, sed est dubiū, an in futurū inducat exclusio: tūc nō habet vim exclusiōis p

a petuę, vt in contrarijs. ita dicit do. Old. ¶ Et hæc[a] faciunt ad. q. quam tetigi

39 † vobis hoc anno. Facta est hīc reformatio, q oēs repressaliæ reuideantur per duos bonos viros: & quę fuerint approbatę, valeāt: quæ fuerint reprobatæ, non valeant. Q uæriē, vtrū isto medio tpe antè, q̄ reuideantur p duos bonos viros, possit fieri executio repressaliarum? certè si bene respicis verba reformationis, habēt vim exclusiuā de præsenti: sed dubiū est ne in

b futurum inducatur exclusio:[b] & ideò interim non habēt vim exclusionis perpetuæ, & sic videtur q executio possit fieri, præstita tū satisdatione secundū formā authenticæ, quæ supplicatio. C. de preci. impe. offe.

LEX LXI.

c VTores. 'Qd' bonafide factum est, habeturratum, etiā pupillo postea per in integrum resti. abstēso: secus si dolo factum est. Item repetitio cōpetit ei ad quem post eā negotium incipit pertinere. h. d. ¶ Op. & videt, q quicquid est solutū creditoribus, repetat ab eis, vt sic veniāt in contributionē cū alijs creditoribus qb⁹ non est solutū: vt. l. si non expedierit. §. j. j. de bo. aut. iudi. pos. Sol. hic q̄ñ solutū fuit bona fide. secus si dolo, vt in cōtrario. & hoc innuit hæc litera. ¶ Opp. de. l. qui autē. §. sciendū. de his quæ in frau. cre. Solu. ibi fuit solutū iā postq̄ bona fuerūt possessa: hic ante. & glos. hic ponit vnam distinctionem, quā tex. ponit clarius. in. l. pupill⁹. j. de his q̄ in frau. cre. & ibi plenissimè per Iac. de Are. & ibi dixi. ¶ Opp. & videtur, q non competat condictio indebiti, sed cōdictio ex lege: vt. d. l. si non expedierit. §. j. Sol. vt ibi plenè no. per glo.

LEX LXII.

IDeicommissum. Indebitū sciēter ꝓmissum nō repetit. h. d. ¶ Ex testō non solēni, vtrum dicatur indebitum omni iure, vel ciuiliter tā tùm, tetigi in. l. interdum. ś. eo. plenè in. l. j. hoc eo. titu.

LEX LXIII.

NEratius. Si species debita perfectè non soluitur: talis solutio non parit liberationem, nec inducit repetitionem. h. d. ¶ Opp. ś. eo. l. si fideiussor. & . l. cū is. §. j. solu. ista duo negatiuè posūt esse vera. Ista sol. nō parit liberationē nec repetitionē: vt hic. affirmatiuè nō pōt esse verū vtrūq; qd' pariat liberatio nē & repetitionē: vt i. ll. cōtrarijs. nec à ciuili tm, nec à naturali tm: vt. d. l. si fideiussor. ¶ Contra hoc op. extrà de iurein. c. debitores. vbi soluēdo vsuras

d quis à iuramento liberat: & tū repetit. Solu. aliud de iure cano. vt ibi. a aliud de iure ciuili: vt hic. vel aliter dicę, q p iuramentum quis nō est obligatus parti ad soluendas vsuras, sed obligatur deo: & ideò soluendo vsuras creditori liberatur respectu Dei. Creditor tū recipit indebitū: ideò ab eo repetitur. ita loquit ibi. ¶ Venio ad secundam gl. & op. de. l. cū quis. §. qui hoiem. de sol. ibi homo erat debitus in genere: hic in specie. ¶ Cōtra hoc op. de. l. statuliberum. j. de statuliber. Solu. ibi fuit factus statuliber sine facto debitoris: hīc facto ei⁹. vel ibi debitor nō fuit in mora: hic sic. Quælibet est bona solu. & ideo distingue, vt in gl. coniungēdo simul prædictas duas solu. vide glo. & signa ibi, dum dicit. distingue &c. ¶ Vltimò, quod hic dē de statulibero soluto, intelligę gāliter de qualibet specie debita nō pfectè soluta ita q prima actio durat: vt. l. etiā. j. de sol. & . l. Iulia. §. j. de ver. obli. & . l. ij. §. ij reddita. j. cōmo.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Obligatio naturalis quòd sit de iuregentium.*
2 *Ius gentium duplex: & qualiter intelligatur, quòd seruus quo ad ius ciuile pro nihilo reputetur.*
3 *Seruus quòd in acquisitionibus ciuilibus non acquirit à domino: sed in acquisitionibus naturalibus de iuregentium primæuo, sic.*

LEX LXIIII.

SI id quod. Ista est notabilis. l. & subtilis. & h. d. Dūs obligat seruo naturaliter: q̄ obligatio sequitur ipsum etiā manumissum. h. d. ¶ Op. q̄ solū de iure ciuili seruus pro nihilo reputetur, vt. l. quod attinet. j. de reg. iur. Sol. ibi appellat ius ciuile oēm iuris partē, præter naturale: & sic cōprehendit iusgentiū: quo iure, seruus pro nihilo nō reputat: vt hic. ¶ Contra hoc op. obligatio naturalis † est de iuregentiū: vt. l. cum amplius. de reg. iu. & no. ś. eo. l. nō sortem. ś. libertus. in princ. & . l. nō tichū. §. naturalis. j. de sol. ergo seru⁹ de iuregentiū nō obligatur: & sic nō obligat naturaliter. Prætereа, ius naturale est cōe omnibus animalibus: vt. l. j. in fin. ś. de iusti. & iu. sed aālia non obligant: vt. l. j. §. j. ś. si quadru. pau. fe. dica. ergo de iure naturali nō est obligatio. gl. voluit hoc tangere in. l. ex hoc iure. ś. de iusti. & iur. tū non bene explicat. nec doc. ¶ Ego semper dixi sic: q̄ de iure naturali prout est cōe omnib⁹, (vt dixi) animalibus: non dr̄ esse naturalis obligatio, de b qua loquimur p rationes p̄dictas: sed de iuregentiū:

2 vt in. l. ś. alle. ¶ Debetis† tū scire, q ius gentium est

c duplex[c]. Quoddā est iusgentium quod tuit cuitq; q̄ gentes esse cœperūt, naturali ratiōe inductū absq; aliqua cōstitutione iusrgentiū: vt fidē, seu ꝓmissa c

f seruare libert⁹. & si. Et isto iuregentiū[f] primæuo, status serui nō est annihilat⁹, imò oēs erāt liberi: me ritò ista obligatio naturalis cadit in eū actiuè, & passiuè. Quoddā est iusgētiū, quio oēs gētes vtunt ex cōstitutione earū, non secundū rationē naturalē, imò

d q̄ñq; contra: vt bella, captiuitates, seruitutes, distin. d ctiones dñiorū: vt. l. ex hoc iure. ś. de iusti. & iure. & l. postliminiū. j. de capti. & postli. reuer. Et isto iure status seruorū est annihilatus: & nō est aliquid. & ideò ea, quæ sunt iurisgentium ex hac parte, nō cadunt in seruum. vnde seruus nō pōt habere dñium alicuius rei: licet sit de iuregentiū, nec possessionē, vt. l. acquirit. de acqui. re. do. & . l. j. §. p seruū. j. de acqui. pos. & ita debetis intelligere hic. ¶ Op. q̄quid e

e seruus acquirit, statim acquirit dño: vt. l. placet. j. de acqui. hære. Sol. ibi loquit in acquisitione ciuili: hic in acquisitione naturali. Dy. ibi vr̄ reprehendere hāc sol. dicens, q etiam obligatio naturalis acquiritur p seruū dño: vt. l. frater à fratre. ś. eo. & ego etiā in. d. l. frater à fratre. Circa aliud non tenui ista differentiā ciuilis & naturalis acquisitiōis, vt ibi vidistis: tū quia tum ad ꝓpositū possumus sustinere gl. vt dicamus, q hæc lex loquit† q̄ñ seruus acquirit aliquid dño: 3 quo casu, in acquisitionibus ciuilibus, nil pōt à dño acquirere per regulā iuris positā in. l. si seruo. §. & regulariter. aliās est. §. Iuli. ś. de vsufr. & . l. liber homo. circa prin. j. de verb. obli. sed in acquisitionibus naturalibus: hoc est, de iuregentiū primæuo, vt dictū est, pōt seruus acquirere à dño, & filius à patre: vt hic, & f

f d. l. frater à fratre. ś. eo. ¶ Vltimò ex hac. l. habes speciale rationē, quare dūs non obligat seruo ciuiliter, vel seruus dño. ſ. quia status serui de iure ciuili non est aliquid. in filio vidistis alias rationes, vt in. d. l. frater à fratre. plenè dixi.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Transactio facta per, dolum quando valeat & solutum repetatur?*
2 *Dolus dans causam contractui, quando annullet contractum?*
3 *Error in causa obligatoria, non inducit repetitionem.*
4 *Conuenire qua ratione possit qui simpliciter domum alienā habitauit, uel indebitè habuit ab alio locationem.*

✠ POMATES.

¶ Et hæc faciunt ad. q. vide Feli. in c. fi. in prima & seq̄. col. versi. amplia tertio. de consti. & facit ad hęc q̄ habent per Paū. in. c. suscitata. ad fi. de resti. in inte. & vide Bald. in. c. cū olim. de do. & cōtu. & do. Nico. Milij in repertorio suo, in verbo excusa. §. j.

¶ Exclusio. Ad hoc bñ facit q no. Bald. in. l. illud. in fi. de fac. san. eccl. Alex.

¶ Tutores. in prī. huius. l. specialis casus secūdū Bal. in. l. ij. ad fi. C. q̄ fiscus vel priuatus &c. Alex.

¶ Canonico vt ibi. Et de intellectu huj⁹, vide not. in. l. nō quæcūq; in prī. de leg. j. & l. inter stipulantē. §. pe. de ver. obli. Alex.

¶ Duplex est iusgētium. Sed q̄o pōt dici, q̄ de primæuo iuregentiū fuerit introducta obligatio naturalis? cū illo iure do minia distinctanō essent, ſs ex sed⁹ o iure, vt. l. ex hoc iure &c. vide Bar. in. l. frater à fratre. in. xxx. col. ś. hoc eo. titu. de condi. indebi.

✠ POMATES.

¶ Iuregentiū. viare. in. l. j. in. ij. gl. ff. de acq. pos. vbi subtiliter tenet, q̄ simplex est iusgētiū, not. possessio nē etiā de iuregē. quod magni facit Lancelo. in. l. j. ff. de acqui. pos.

LEX LXV.

In summa. [a]Quia ponit quædã distinctio ad titulum: ideò summationẽ congruam nõ recipit. ¶ Opp. ad principium, q hęc distinctio sit super flua: nã oĩa ista sub duobus mẽbris cõprehendũtur. s. aut ob rẽ, aut ob causam: vt. ff. eo. l. damus. Sol. concedo. sed hic plura expresit ad maiorem declarationem. ¶ †Opp. q trãsactio facta p dolũ valet, licet detur replicatio doli: vt. l. fin. pretextu. C. de trãsac. Sol. dicit gl. hic etiam & in. l. contraria. & in. l. fin. C. de transact. q hic qñ dolus erat ex parte actoris: ibi qñ ex parte rei. Rogerius dicebat esse idẽ vt robiq; p hanc. l. & hoc vr tenere' Pe. dicẽs q transactio valet: tñ actori decepto per dolum, succurritur per replicationem doli: reo verò per exceptionem doli. ita intelligit. l. sub prætextu. C. de trãsact. Hoc non est verum: quia si reo succurritur per exceptionem doli antè, q̃ solueret: soluens nõ reperet: quia tutus est exceptione odiosa: vt. l. qui exceptionem. [b]ff. eo. quod est contra hanc. l. vnde alij dicunt, q hic est speciale in odium inferentis litem calumniosè, vt transactio non valeat. Et hoc dicebat Ia. co. But. hic postea in. l. contraria dicebat sic: qñq; dolus committitur in calũniosè litigando: & tũc nõ valet trãsactio. ita loquitur hic. Qñq; dolus committit in inducendo aliquem ad transigẽdum: & tunc trãsactio valet: sed succurritur læso per exceptionẽ doli vel replicationem, vt. d. l. sub prætextu. nec distinguitur actor à reo: [c]quia lex illã distinctionem non facit. & hoc satis placet. Hoc enim videtur velle hęc litera. nam cum recedere à lite sit illud, ꝓpter quod datur, vel remittitur: tam ex parte actoris quàm ex parte rei: ille qui calumniosè litigabat, debebat gratis recedere: ergo quod accepit turpiter [d]accepit: vt l. pe. s. de condi. ob turp. causam. & ideò, puto q nõ solùm condictione indebiti, sed etiam condictione ob turpem causam repeteretur. sed qñ dolus cõmittitur in inducendo quem ad trãsigendum: procedit d. l. sub prætextu. ¶ Contra hoc opp. quando dolus †dedit causam contractui stricti iuris, valet contractus: vt. l. dolo. C. de inuti. stipula. Sed transactio est stricti iuris: ergo &c. Solu. secundum prædicta hic dolus non dedit causam transactioni immediatè: qa non fuit quis inductus dolo ad transigendum, sed dedit causam liti. vnde de alio dolo loquitur hic, quàm ibi: in quo est alia ratio quàm ibi. Fateor [e]tamen q si quidem transactio per dolum est interposita super actione bonæfidei: transactio esset nulla. nam sicut contractus bonæfidei est nullus [f], quando dolus dedit ei causam: ita etiam distractus seu contractus resolutus adhibitus super eo contractu dolo dante causam, est null[a]: vt. l. de tutela. [g] & ibi no. C. de in integ. resti. mi. sic potest intelligi, quod no. in. d. l. sub prætextu. C. de transact. in eo quod dicit transactionem nullam, & actione de dolo agi ad repetendum quod est datum, sicut in contractibus bonæfidei: dicitur in l. eleganter [h]. in prin. ff. de dolo. ¶ Opp. C. de plus petitione. l. j. Sol. ibi fuit transactum super dolo: non tamen per dolum, secundũ veram solutionem.

Id quoque. [3]Prosequitur secundùm mẽbrũ summæ &c. ¶ †Not. ex hoc. ff. q̃ error in cã non obligatoria nõ inducit repetitionem: vt dixi in. l. damus. ff. eo. & intelligitur, nõ obligatoria de iure ciuili vel naturali: licet sit obligatoria illius generalitatis: quia benefacientibus ad remunerãdum tenemur: vt patet ex hoc tex. ¶ Quærit glo. quid si aliãs donaturus non erat? dic vt dixi in d. l. damus. ff. eo.

Sed & agere. Vtrũ datum pro cõditione implẽda, repetatur cõditione indebiti, vel ob causam? dic vt dixi. ff. eo. l. is cui. & tangitur per glo. j. in. l. fi.

Quod obrem. Hic dicitur de tertio. istud est examinatũ ff. in tit. de condi. ob causam.

Ei qui. Hic incipit tractare propriè de condi. indebi. ¶ Quærit gl. quo iure veniunt fructus & partus? respondet iure actionis. vidistis in l. indebi. in prin. ff. eo.

In frumento. [i]Iste est notabilis. §. Primò opp. in obligatione dandi re peremptа agitur ad ipsam rẽ, nõ ad æstimationem: vt. l. si seruum. §. fi. de verbo. obli. & l. pe. ff. tit. j. hic aũt dicit agi ad pretium: quare malè. Quidam concedunt contrariũ, & dicunt q hic agitur ad frumentum, & cõsequiẽs pretium: & ita dicunt vltra in. l. vinum. ff. cer. pe. §. quod est destruere istum tex. & ideò, dico q pretium repetitur. ¶ Ad cõtrarium respondeo, q in condictione indebiti nõ est ipsa res soluta in obligatiõe: sed id in quo qs est locupletior, vt. j. l. proxi. & ff. eo. l. si non sortẽ. §. libertus. sed hic re cõsumpta quis est locupletior in pretio: ergo pretium repetiẽ, quod est in obligatione. hoc sentit gl. in. l. in hac. in fi. j. de triti. ¶ Opp. qñ soluitur quantitas repetitur tantũdẽ, nõ æstimatio: vt. l. quod indebi. ff. eo. sed frumentũ est quãtitas: cõsistit em in põdere, numero, vel mensura: vt. l. j. §. mutui datio. ff. cer. pe. ergo debet tantundem repe. Sol. dicit gl. Hic frumentũ soluebaṫ, vt debitũ in specie: secus si vt de bitũ in genere, vt in cõtrario. Dubito de hac solutione. possumus fortè dicere, q in quantitatibus quarũ æstimatio variatur: vt in frumento, vino, oleo, & si. procedit hic. §. ne reus conueniaṫ, vltra quàm sit effectus locupletior, contra naturam condictionis indebi. contraria loquunṫ in pecunia, cuius æstimatio nõ variatur: sed per ipsam aliæ res æstimãtur: vt. l. si ita. j. de fideiuss.

Et sic. [k]Tene menti hunc. §. & nota ipsum ad hoc. habitasti in domo mea: certè si quidem eam habui locatam ab alio, † quid iuris sit, habuisti in. l. si vrbana. ff. eo. Si habuisti à me: si quidem indebitè repetitur quanti cõducturus fuisses: vt hic. sed si non habuisti à me: sed simpliciter habitasti: putarem agendum condictione sine causa ad id quanti conducturus fuisses. arg. huius. §. & j. ti. j. in. l. j.

Si seruum. Opp. q non potuit manumittere, qui non fuit dominus: vt j. de condi. fur. l. quoniam. sol. vt in glo. ¶ Op. de. l. si res cui. j. de dona. causa mortis. Sol. aliud in donatione causa mortis: vt in gl. ¶ Tertiò oppo. insti. deleg. §. si res legata. Sol. aliud in hærede, qui habet commodũ à defuncto. ita dicit gl. hic. Cõtrariũ plenè examinaui in. l. si seruum. §. de illo. j. de verb. obli.

LEX LXVII.

Stichus. Datũ pro libertate ab eo, qui postea reperitur ingenuus, reperiẽ. hoc dicit. ¶ Quæro, qua actione repetatur: dicunt quidam, cõdictione indebiti, vt sic faciat ad titulum. Alij dicunt, condictione ob causam: quia fuit datum ob causam de futuro, nõ ob causam de præterito. & in hoc residet gl. Mihi plus placet prima opi. quia lex in dubio debet intelligi secũ dũ naturam tituli, in quo posita est. & ad illam actionem debet referri: vt. l. imperator. j. de in diẽ addict. & ita hũc intelligatur de condi. inde. Pro hoc facit. ff. eo. l. is cui. & ibi de hoc plenè dixi.

Tutor. Si res mea ad te sine causa peruenit, & diffinit mihi aduersus alium esse cõsultum: à te repetam. hoc dicit. ¶ Quæro, qua actione aget iste tutor [l]? potes intelligere q agat condictione sine causa ex æquitate. l. fi & me & titium. ff. si cer. pet. Omnia enim hic concurrunt: quia ad illũ creditorem peruenit indebitum ex causa lucrativa: nec est tutori consultum aduersus alium: nec imputat in ratione tutelæ. Possumus etiam dicere, quòd agatur vtili condictione indebiti: cum pupillus ratũ non habeat, cuius nomine gestũ est: vt. l. si absentis. C. si cer. peta. & not. ff. eo. l. si procurator. ita videtur sentire glos.

¶ Et sic. si indebitè vt sine causa habitasti domũ meã qualem pensionẽ soluere debes: an quanti locaturus fuissem, an quanti locaturus fuisses? vide tñ q̃ dixi. l. l. ff. eo. serui electione. §. fi. de leg. j. & qd' not. Barto. in. l. in hanc. de dã. infec. vide. l. creditor. & qd' ibi Bar. & bal. C. de pign. act. & vide Bald. oĩno in l. contractus. C. locat. vbi ponit, qd' vxor habitãs post mortẽ viri in domo locata viro, tenet ad pensionem cõpetentẽ taxandã officio iudicis, nisi iure familiari tatis habitauerit cũ hæredib[a] viri. Et ad Bar. hic ad de Io. An. in ti. de loca. §. postq̃. in addi. secũdũ Ros. & Bal. in. l. cũ quẽrit. §. q̃ impleto. j. loca. Adde specu. in tit. de pig. §. j. circa fi. Alexan.

¶ Et sic. vide Alexã. cõsil. cxviij. in iij. volu. & consi. xlij. ĩ vlt. col. i. iij. vo. & cõsi. clxxx. in. j. vol. in. ij. col. Ro. cõsi. clxvij. & Alex. consi. cvii. col. iij. in vol. j. & cõsi. iij. col. fi. vol. v. & Ro. cõsi. cccc. xxij. col. j.

¶ Tutor. ad hui? itellectũ vide bar. in. l. domin[a]. in fi. ff. eo.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Procurator in rem suam, quòd sit etiam ex parte rei.*
2 *Procuratori in rem suam datur condictio indebiti.*
3 *Soluenti ultimo datur repetitio.*

Titius. Duobus idem debitum soluentibus: vltimò soluenti repetitio conceditur: hoc

a ✠ POMATES. ¶ Istud. vide Alex. consi. xj. in. iij. col. in. j. vol.
b ✠ POMATES. ¶ Et idem. vide Alex. consi. xlij. in. iij. col. in. j. volu. Ang. consi. xcij. in. iij. col.
c ¶ Apponitur. Imo. in. c. cum contingat. in. xxxvij. char. de iureiur. Alex.
d ✠ POMATES. ¶ Renunciationẽ. Faciunt quę no. Barb. cõsi. xxvij. in. viij. col. in. j. vo

Iu. & de isto articulo vide aliquid per Alber. post Ia. Bu. & Guli. de Cugno in. l. j. ff. eo dẽ tit. & Ang. hic & Pau. de ca. cõsi. cxxxj. incip. licet ista differentia. in vlti. col. qui oẽs videntur tenere opinionẽ Bart. & ab opi. Bar. hic durũ est in practica discedere: vt dicit Ia. so. i. d. l. j. vbi examinat hũc articulũ. facit quod not. idem Bart. in. l. si ex cautiõe. & ibi Pau. de ca. in. ij. col. Ium. C. de nõ nu. pecuñ. quẽ sequiẽ Imo. in ca. si cautio. de fi. istr. facit qd' traditSpec. in ti. de except. §. ij. ver. cæterũ. & cõtrariam tenet opinio. Fulgo. hic, & Imol. quem allegat hic dom. Alexan. in commento. c. cum contingat. & col. cxxiij. de iureiurando. & in capi. penult. in xv. columna, de emptio. & vendi. tiõe. Contrarium tamen tenet Are. ti. in. l. si quis cum aliter. in vltima col. ff. de verborũ obligatione & de isto articulo vide Iasonem in dicta l. j. in princi. & in l. cum quis. C. de iuris & facti ignorã. facit etiam qd' notat Bartol. pro opinio. sua hic in l. si quis cum aliter. j. de verborũ oblig. & Alexan. in dicta. l. si quis cum aliter. in. iij. colum. & consil. lxxxix. in. v. col. in. ij. volumi. Barba. consi. xvj. in. viij. col. in. ij. volumi. & Alexan. etiam. xlij. colum. ij. volumi. j. & consi. lxxxix. aliàs. lxxx. colum. iij. in fi. volu. ij. Paul. de castr. ccxl. colum. j. in primo dubio in simili. clix. colum. iij. in fin. vbi dicit sequendo Barto. hic, quòd clausula, ex certa scientia, nil operatur in his, quæ apparẽt ignorata.

facit quod nota. in. l. si quis cum aliter. de verborum obligatio. circa finem. Et ad hoc in fine adde quod notat Bar. in. l. iiij. ff. in fin. ff. si quis cau. not. Bar. in. l. si dari. de verborum obligatio. & vide not. Barto. in. l. mater. in. ij. colũ. C. de rei vendica. de eo, qui dicit: ex certa scientia & sponte confessus fuit, quòd non præsumitur aliquis error, & statur instrumento. ibidem in vij. quæstio. C. de resciñd. venditio. & per Imol. in. l. prima de verbo. obligatio. Alexã. ¶ Adde, quando dicit: ex certa scientia: illa habeẽ pro causa, licet causa non esset expressa, vt voluit Bald. consi. cccxvij. in ci. Ioã. raioisius. lib. o iij.

✠ POMATES. ¶ Circa. vide tu eũ disponere not. instrumẽtum debere fic intelligi: ne repugnantiam contineat. de quo vide Alex. consil. xxvij. col. fi. in. ij. volumi. & consil. xliij. in. ij. vol. & cõsi. lxxxij. in. ij. volumi. & consil. cxlj. in. v. volumi. & consi. clxxx. in v. volumi. Areti. consilio. xc. & cõsilio. vij. in princ. Raph. cum. consi. vij. xvij. columna, in secundo dubio. Roma. consil. lvj. in. ij. columna. in versiculo. nihilominus. de testibus. & in. ij. columna. versi. & procedit. de testa. & Socin. consi. ccc. col. j. & Puteum in. l. fi. C. de eden.

¶ Verba. & facit quod not. Cyn. & Bald. in. l. cum falsa. C. de iuris & facti igno. Quid autem operetur generalis renuncia tio, & omni legũ auxilio. vide Barto. in auẽ. matri & auię. C. quãdo mulier tuto. offi. fungi potest. Adde quid operetur renunciatio generalis, Bal. consil. iiij. lib. iij. Specu. in ti. de renun. §. j. ver. cui. Alex.

e ✠ POMATES. ¶ Sciẽs. de ista clausula vide Alex. in. l. fed & si quis. §. fi. ff. si quis cautio. Pau. de castr. consi. cxxxj. Roma. consi. vij. in vlti. colum. Alexan. consi. cxcviij. in. iiij. colum. in princ. in. ij. volu. & latè Feli. in c. cum inter priorem. in. j. colum. cum duabus sequenti. de excep. & de ista clausula vide omnino Alexã. consi. cxij. in. ij. col. in. iij. volu. & consi. iij. in. iij. colum. in. j. volumi. & xlij. in. iij. col. j. & ij. volumi. col. xij. in fi. & sequen. volu. ij.

f ¶ Teneri. Quando notarij dicunt sciens se non teneri ad infrascripta,

de cum dicit, sciens se ad infrascripta non teneri debet intelligi, nisi ex cã infrascripta: aliàs continerent repugnãtiã: vt. l. vbi repugnantia. de reg. iur. ꝓ hoc j. quod vi aut clã. l. j. §. j. vbi dr̃, nulla exceptio possit opponi. & tñ ibi subaudiẽ, nisi infrascriptæ ponitæ in illo titulo. Et ideò † si quis vellet euitare ista, deberet dicere: & si aliquo casu appareat prædicta, præmissa indebitè, exnunc donauit & dedit quicquid pẽ dictionẽ indebiti, vel sine cã, vel per errorem posset repetere, vel ex aliquo cõtractu: vt. l. si quis ratiões. de li. leg. In casibus aũt prædictis, in quibus dixi dictas clausulas non operari, esset certũ & indubitabile, qñ ille cui promittitur esset in dolo: vt. d. l. tres fratres. ff. de pac. vel si error procederet ex testamento incognito: vt. l. fi. C. de reb. cred. & ff. de transac. l. de his. ¶ Vltimò, scias, q hæc est vna de legibus, quas allego pro opi. quam teneo contra Dyn. in. l. qui romæ. §. duo fratres. de verb. obli. vt illa verba, promisserunt † nihil facere contra diuisionem: non impediant fideicommissi petitionem ex testamento paterno. De liberatione autem generali dixi in. l. si ex pluribus. de solu. & in. l. si de certa. C. de transact. dic vt ibi.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Restitutio concessa super principali, quòd ad accessorium non extenditur. & nu. 3.*
2 *Causa principali finita, quæ examinari possint?*
4 *Iudicis officio quod debetur, an possit in compensationem deduci?*

Lucius Titius. [i]Restitutio † concessa super principali, ad accessorium nõ extenditur. Item, quod per in integrum restitutionem quis posset consequi: nõ posset in compensationem deduci. h. d. ille notabilis. §. ¶ Op. q si minor fuit Iæsus in forte: eadem ratione in vsuris, vt. l. eos. in prin. C. de vsu. & de legi. l. nõ dubiũ. Sol. dicit gl. fateor q etiam in vsu. põt repeti restitutio: sed hic non fuit petita: possit est etiam denouo peti: vt gl. dicit. ¶ Contra hoc opp. de. l. iiij. C. depositi. [k]gl. soluit notabiliter & tene menti. Quædã veniunt expediendа † officio iudicis mercenario: & illa non possunt examinari finita causa principali: vt d. l. quarta. C. depositi. & l. terminato. C. de fru. & lit. expen. Quædam veniunt terminanda per officium iudicis nobile: & tunc licet sit finita causa super principali: adhuc durat officium iudicis nobile super accessorio, & illa bene poterit expediri finita cã principali. hic est casus. Et vide gl. & no. eam ibi, posset tñ dici. Ad hoc facit, quod dicam. j. de re iud. l. quod iussit. nam ibi dico: pone q iudex ex officio nobili aliquid iubet. verbi gratia: dat tutorem cui permittit alienationem: & vult reuocare: potest & c. dic, vt dixi de hac. q. ¶ Opp. j. de compen. l. quod in diẽ. §. si rationem. Solu. hic posset peti si esset indebitum: sed non apparet indebitum antè, quàm detur restitutio: ergo &c. ¶ Opp. † sublato principali, tollitur accessorium [l]: vt. l. eos. C. de vsuris. ergo hic restitutio concessa super principali, videtur concessa etiam super accessorio. Sol. qñ ab initio obligatio principalis esset nulla: etiam esset nulla obligatio vsurarũ, sed

Universidad de Deusto Biblioteca

qñ ab initio fuit valida principalis & accessoria: restitutio in integrũ nõ esset tãtæ potẽtiæ, q̃ tollat accessoriã: vt. j. j. & ij. C. de fideiuss. mino. & hic. ¶ Ad
a finẽ opp. omne qd' debeť [a] naturaliter põt cõpẽsari: vt. l. etiã. j. de cõpen. sed hic debeť, qa põt fieri restitutio in vsur. ergo &c. Sol. gl. dicit, non debeť ante restitutionẽ petitã: & iõ non põt compẽsari. ¶ Sed
4 quid dices de alio, quod deberetur iudici† officio: an posset in cõpensationẽ deduci? Rñ. officium iudicis per qd' cõcedit restitutio; habet tollere quoddã obstaculum, quod obstat de iure cõi: aliàs non daretur restitutio: vt. l. in causæ. ş. de mino. ideò de eo nõ potest opponi compensatio, donec istud obstaculum omnino tollatur. sed ſi aliàs directo deberet per iudicis officium poſset in compensationem deduci: vt. j. de compensa. l. ſi ambo. ş. pe. l. ſi. &. l. pecuniam. & j. de fur. l. ſi seruus. ş. j.

a ¶ Debeť. an quod debeť officio iudicis poſsit deduci in cõpẽsationem? vide Bar. in. l. etiã. C. de cõpen. & ibi etiã Bal. & Bal. in l. fi. ad fi. e. ti. alex. 1

b ¶ Contractibus. vtrũ hæc cõdictio 2 habeat locũ in cõtractib⁹ nõiatis & 3 qualiter formare debeamus libellũ in hac cõdictione vide Bald. in. l. edita. in. xviij. col. de edẽ. & cui incumbat onus probandi causam nõ subesse, vide no. gl. & Bal. i. l. ij. C. de do. ante nup. Alex. 1

c ¶ Non repetitur. an solutũ p sñiam poſsit aliquo casu repeti cõdictiõe ſi ne cã, adde Bar. ĩ. l. j. ş. deniq. j. qd' vi aut clã. in fi. & qd' not. dixit Bar. i. l. 3 senatus. in. j. q. j. de accu. & oĩno Bar. & q̃ ibi dixi in. l. Iulia. verũ debitorem. ş. ti. j. in fi. vj. col. alex. ¶ Adde Bal. consil. lxxvj. lib. iij. b

d ¶ Aestimationẽ. sed Bar. in. l. in cõmodato. ş. fin. tenuit etiã cõpetere vtilẽ actionẽ ĩ rẽ. de quo vide p bar. ĩ. l. j. j. p emptore.

POMATES.

e ¶ Condict. Vide Alexan. consi. cij. col. iij. vol. j.

f ¶ Repeti. Et de hac materia p bal. in rub. solu. ma. & ibi, qd in dote, & qd in arris, & quid in donatiõe, & tã pro matrimonio contracto de futuro, & pro contrahendo. Alex.

C. de condi. inde. & d. l. ſi sine. ş. qd' ſi, procurator per iudicem. Sed quando per cõdictionẽ non dr iniusta sñia: sed dr q causa sententiæ deuenit ad nõ causam: tunc datur condictio sine causa. & hic est casus. Nam fullo confitetur se condemnatũ: & bene condẽnatum: tamen de nouo res puenit ad dominum: & sic dicit causam deuenisse ad non causam. Sed ſi veniret contra sñiam, non audiretur per condictionem sine causa: sicut nec p̃ condictionẽ indebiti. ita no. doc. in. l. j. C. de condi. indebi. & bene. ¶ Op. cõdictio non debet habere locum, vbi cõpetit actio ex eo contractu: vt. ş. ti. j. l. qui inuicem. Sol. ibi in condictione indebiti: hic in condictione sine causa. Vel verius: dico, q istæ actiones cõpetunt ad diuersa. nam p̃ condictionem sine causa cõdicitur æstimatio soluta, vt hic per actionem ex eo contractu agitur alternatiuè vt reddat rem, vel æstimationem: vt. l. in commodato. ş. fi. j. cõmo. & ibi videbitis. ¶ Opp. q non habeat locum actio personalis, sed publiciana vel vtilis in rem. ş. de rei vendi. l. ſi culpa. Solu. dicit gl. ibi soluit
d æstimationem [d] ille, qui à non domino causam habebat: hic soluit æstimationem ille, qui à dño causam habebat. & intelligit Dy. hoc esse verum, ſi post solutam æstimationẽ res peruenit ad fullonem antè, q̃ reuerteretur ad dñm. ita not. ipse extra de regu. iur. &. c. pro possessore. in. v. q. lib. vj. quod quantũ ad. l. nostrã est diuinare. Dicã de hoc in. d. l. ſi culpa. tu tñ tenẽ sol. gl. hic posita: & eius ratio est: qa ille qui habuit cãm à me: vt cõmodatarius, fullo, & similes, conueniunť ratione culpæ: & ideò soluendo æstimationem, videnť soluere æstimationem culpæ, & non rei: ideò eis nõ datur in rẽ vtilis, sed p̃sonalis: vt hic dr. sed ille qui cãm non habet à me, conueniťur ratione rei tanq̃ possessor: & ideò soluendo vr soluere æstimationem rei, vt rei: non vt culpæ. Ita intellexit Hugo. antiquus glossator, licet
3 glo. nõ referat, vt dicebat Iac. Bu. ¶ Q uæro, vtrum debeat† actio cedi, seu reddi ei qui soluit æstimationem rei? glo. tangit hic: & Dy. in. d. c. pro possessore. & in. l. is qui dolo. ş. de rei vendi. Ego autem dixi in. l. in depositi. j. de re iudi. dic vt ibi.

S V M M A R I V M.

1 *Iuris quod est de toto ad totum, idem est de parte ad partem. & nu. 3.*
2 *Obligatio sine causa, quando sit ipso iure nulla?*
4 *Condictio incerti, an sit proprium nomen actionis?*

LEX III.

e Vi sine. Qui sine causa in totũ, vel in partẽ obligatur, liberationẽ cõdicit. [e] h. d. ¶ No. q qd iuris est
1 †de toto quo ad totũ: idẽ est de parte quo ad partẽ, vt hic, & ş. de rei ven. l. q̃ de tota. ¶ Op. q nõ sit necessaria cõdictio: cum
2 obligatio sine† causa sit ipso iure nulla: vt. l. cũ de indebito. in fi. j. de proba. Solu. intellige q hic fuit cã expressa, quæ in veritate erat nulla, q̃ autem causa non exprimitur: dr in. l. hactenus. j. de cõsti. pecu. ¶ Opp. & videtur q† non sit idem iuris de parte, quo ad partem: quod est in toto, quo ad totum: vt. l. quãdiu. C. de distra. pigno. gl. non soluit. Tu solue, q in his, quæ sunt omnino diuidua, idem iuris est de parte quo ad partẽ, quod est de toto quo ad totum. ita loquitur hic. Sed in his quæ aliquo modo sunt indiuidua, hæc regula nõ procedit: vt in. l. contraria. probať in. l. in executione. ş.
4 pro parte. j. de verb. obl. ¶ Quæro, vtrũ† cõdictio incerti sit hic proprium nomen actionis? glo. dicit q non: sed exponitur, id est sine causa. quod dic vt dixi in. l. sed & ſi me putem. ş. j. ş. ti. j.

LEX IIII.

Nihil refert. Paria sunt ab initio aliquid esse tale, vel ex post facto deueniri ad tale. hoc dicit hæc lex.

S V M M A R I V M.

1 *Dos data occasione matrimonij illiciti, quod non contrabitur, quando poſsit repeti?*
2 *Argumentum à contrario sensu non sumitur, quãdo resultaret prauus intellectus.*
3 *Dos data pro matrimonio illicito de facto contracto, quando poſsit repeti?*
4 *Iuris ignorantia quando excuſet quo ad pœnam adulterij?*
5 *Dotis titulus, quòd sit oneroſus.*

LEX V.

A Vunculo. Ista est fortis. l. & h. d. Datum ob causam impoſsibilem de iure [f] causa non secuta de
facto, condictione sine causa repetitur. h. d. ¶ Primò loquitur quando matrimonium erat prohibitũ ratione cõsanguinitatis: secundò, q̃ ratione affinitatis. Secunda ibi nouerca. ¶ Ista materia habet duas partes. Prima, q̃ spõsalia fuerũt facta, nec matrimonium copulatũ. & de hoc tractat prima gl. Secũda, q̃ matrimonium fuit de facto contractũ & copulatum: & de hoc tractat secũda gl. ¶ Quæro ergo, & reuoco in
1 dubiũ casum istius. l. videlicet, q̃ dos† datur nõie matrimonij illiciti, quod
f nõ cõtrahitur: an dos poſsit repeti? In gl. sunt opi. ſ. tres. Prima, q poſsit indistinctè repeti, ſi dans fuerit sciẽs siue ignorans: & hæc fuit opin. Azo. siue Placentini: quod probatur per. l. istam in eo, quod dicitur, vtriusq̃ turpitudinem versari. Si enim fuisset ignorans, nulla esset turpitudo. Secũda est opinio quorundam, quæ recitatur in fine gloss. quod hic intelligatur de ignorante ius, vel factum. Nam ſi sciret ius vel factum, non posset repetere. argu. C. solu. matri. l. ſi ignorans. sed hæc non est vera: nam hic dicit aunculo, &c. & sic coniunctæ personę: vt. l. octaui. j. vnde cognati. nec
2 ob. l. contraria: quia ibi† non debet sumi ar. à contrario sensu: quia resultaret prauus intellectus. Tertia fuit opi. glossatorum nostrorũ, vt distingua
tur, aut sciuit ius & factum: & indistinctè nõ repetit: aut sciuit factum & ignorauit ius: & tũc mrimonio nõ secuto, repetit. hic est casus, hic & in. l. j. de condi. ob cau. & in. l. ſi tutor. de interdi. matr. Nam q̃ vterque sciuit, nõ est honeſtũ, q̃ illa poſsit repetere, cuius scelere matrimoniũ est, pnunciatũ nullum: vt. ş. de cõdi. ob tur. cau. l. j. ş. fi. & l. seq. Nec ob. tex. qui dicit in delicto pari: qa illud refertur ad extrinsecos, nõ ad casus poſitos in hac. l. Et istã tenent doct. cõiter in. l. qui contra. C. de incest. nup. & in. l. j. C. de cõdi. ob tur. cau. ¶ Mihi vr q tam opi. Pla. quã glossarum saluari [a] poſsit. Nam q̃ñq̃ contrahuntur spõsalia, & dos datur: nec tñ mulier nubit sua sponte: quia
a nõ vult: tunc repetit per condictionẽ sine causa, etiã si fuerit sciẽs ius & factũ. hic est casus secũdùm opi. gl. Pla. & in veritate tex. hic voluit hoc dicere, dũ dicit, hanc rationẽ fortaſsis & c. Si verò poneremus eã ignorare: tunc null⁹ diceret eã esse in delicto, vel turpitudine: & sic argumentũ Iurisconsulti nõ, pcederet. Prætereà, in cõdictione ob tur. cau. debet inspici, pxima cã non remota: vt. l. iij. ş. fed q̃d' meretrici s. de cõdi. ob tur. cau. sed hic ſi inſpicis causam, pximã. ſ. dotis, non est turpis, sed magis est nulla: licet
f matrimoniũ, qd' est cãremota, ſi copulare† esset turpe, & ista est ratio quã Iuris cõsultus hic assignat, nõ ppter ignorantiã: sed qa causa nõ est turpis. Præter ea, q̃ñ delictũ non pficiť, qa qs nõ vult, cessat pœna: vt. l. qui falsam. j. de falſis. Fa. de inof. te. l. Papi. ş. me miniſse. & de bo. lib. l. qui cũ maior. ş. accuſasse. & l. in seruitutem. ş. petiſſe eo. ti. ¶ Sed cõtra hoc facit: qa cõtrahendo spõſalia vr delictũ perfectũ: vt. l. ſi qs tutor. ş. quamuis. j. de ri. nup. Sol. fateor q sponſalia sunt prohibita, & sunt nulla, ſicut mrimoniũ: nõ tñ imponiť illa pœna, ſi qs à spõſalibus spõte recedat. ita loquiť hic. Itẽ, pòt procedere opiñ. Io. ſi ponere-
mus spõſalia esse cõtracta & matrimoniũ per verba de præſenti, ita q fuerit neceſse, quòd per sñiam cpi pronunciaret nullũ: & ſic pars sua sponte non recesſit. Istud probať in. l. cũ hic ſtatus. ş. ſi. j. de do. inter vi. & vxo. & ibi gl. paruula, q̃ intelligit in matrimonio cõtracto p verba de p̃senti. & q̃ hic gl. intellexerit, ſic apparet ex verbis eius, dũ dicit: qũo dotem repetit illa, cuius scelere pronũciať nullũ. & ſic præſupponit, q mrimoniũ fuerit cõtractũ per verba de
b p̃senti. & pnunciationẽ esse neceſsariã. arg. d. ş. accuſasse. & d. ş. meminiſse. & d. ş. petiſſe. ş. alle. ¶ Venio ad sc̃am gl. hic dr, nec nupſit. † Quæro, quid ſi nupſit, & de facto copulatũ est mrimoniũ: an poſsit dotẽ repetere? glo. dicit, q ſi sciuit factũ, licet errauit in iure, non põt dotem repetere, sed applicatur fisco vt. l. qui contra. C. de ince. nup. ¶ Cõtra hoc op. nam ad impediendũ condictionẽ ob cau. non ſufficit. qd de facto ſequi: vt. l. ij. ş. ſi liber homo. ş. de condi. ob cau. Sol. dico, q non impedit cõdictionẽ ob. cau. tñ illa nõ datur mulieri: sed applicať fisco: cũ ipsa reputetur indigna: vt. d. l. qui contra. ¶ Item op. ad præ-
dicta. j. de adulte. [b] l. ſi adulterium cum incestu. Solu. ignorantia† iuris excuſat, quantum ad pœnam adulterij & incestus, vt ibi: non quantum ad pœnã amiſsionis dotis: vt hic. ¶ Ego ſum in contraria opi. glo. & doc. in ista materia. Pro cuius euidentia debes scire, q q̃ñq̃ dans dotem errat in iure & in facto: & sine dubio potest repetere cõdictiõe ob cau. & sine causa: vt. ſſ. ſolu. mat. l. ſi cum dotem. ş. fi. &. l. ſi spon. & l. dotẽ. j. de iure do. Q ñq̃ ſciuit ius & factũ, & cõtraxit incestas nuptias: & tunc sine dubio perdit dotẽ: & etiam patitur pœnas, de quibus in auc. incestas. C. de ince. nup. & in corpore vnde ſumitur. Q ñq̃ ſciuit factum & ignorauit ius: & hic aduerte. Q ñq̃ quæritur, an error iuris excuſet à pœna: & videť q ſic, cum distinctione tñ, quæ ponitur in. d. l. ſi adulterium cũ incestu. j. de adult. Q ñq̃ quæritur, an excuſet à pœna cõtrahentis incestas nuptias: & hic aduerte. Quædam est pœna, q̃ matrimonium ſit nullũ & in hoc nulla est excuſatio: vt. l. j. C. de interdict. matri. Q uædam est pœna, q̃ filij ſint non legitimi: & in hoc potest esse excuſatio: vt ex parte ignorantis dicãtur filij legitimi: vt. j. de ritu nuptia. l. qui in pro-
uincia. ş. j. & quod no. in. l. qui contra. de incest. nuptijs. Quędam est pœna quę conſiſtit in amittendo

a ¶ Saluari. Sed tu cogita, quia istam opi. Placẽtini nõ video posse saluari. Primò q̃ ſi mulier soluit sciẽs ius & factũ, soluit ex cã de iure impoſsibili, quæ causa licet nõ sequať, impedit tamen repetitio. l. dictam. C. de cõdi. ob cau. & qd' no. in. l. ſi milite. co. ti. Sed ò cõtra hoc facit multũ. l. cuius per errorẽ. de reg. iur. & p ista esset rñsum ad motiuum Bar. ideò cogita: & de ista materia legit & no. in. c. & ſi ne cesse. de do. inter vi. p Bal. in rubr. j. ſol. ma. & c. Alex.

b ¶ De adult. Et vide Bal. in. d. l. q cõtra. in. ij. q. Alexã.

c ¶ Propria. Ad hæc adde bo. glo. inſti. de nupt. ş. ſi aduerſus. sed Bar. ş. ea. l. in verſic. itẽ 3 potest, pducere. videtur tenere cõtra: qa ibi loquiť, q̃ñ sciebat factum & ignorabat iꝰ, ſic loquiť hic: sed contra Barto. facit text. etiã in. d. l. q cõtra. ibi quo cõmodatũ. iũcta gl. b in verſi. datũ. quæ 4 dixit pro dote & c Item probať, quia erit amiſsio pprij patrimonij, nõ tñ lucri: dũ ibi amittebať donatio propter tradita ab vxore viro. de hoc cogita. Alex.

tur, aut sciuit ius & factum: & indistinctè nõ repetit: aut sciuit factum & ignorauit ius: & tũc mrimonio nõ secuto, repetit. hic est casus, hic & in. l. j. de condi. ob cau. & in. l. ſi tutor. de interdi. matr. Nam q̃ vterque sciuit, nõ est honeſtũ, q̃ illa poſsit repetere, cuius scelere matrimoniũ est, pnunciatũ nullum: vt. ş. de cõdi. ob tur. cau. l. j. ş. fi. & l. ſeq. Nec ob. tex. qui dicit in delicto pari: qa illud refertur ad extrinsecos, nõ ad casus poſitos in hac. l. Et istã tenent doct. cõiter in. l. qui contra. C. de incest. nup. & in. l. j. C. de cõdi. ob tur. cau. ¶ Mihi vr q tam opi. Pla. quã glossarum saluari [a] poſsit. Nam q̃ñq̃ contrahuntur spõſalia, & dos datur: nec tñ mulier nubit sua sponte: quia nõ vult: tunc repetit per condictionẽ sine causa, etiã si fuerit sciẽs ius & factũ. hic est casus secũdùm opi. gl. Pla. & in veritate tex. hic voluit hoc dicere, dũ dicit, hanc rationẽ fortaſsis & c. Si verò poneremus eã ignorare: tunc null⁹ diceret eã esse in delicto, vel turpitudine: & sic argumentũ Iurisconsulti nõ, pcederet. Prætereà, in cõdictione ob tur. cau. debet inspici, pxima cã non remota: vt. l. iij. ş. fed q̃d' meretrici s. de cõdi. ob tur. cau. sed hic ſi inſpicis causam, pximã. ſ. dotis, non est turpis, sed magis est nulla: licet
f matrimoniũ, qd' est cãremota, ſi copulare† esset turpe, & ista est ratio quã Iuris cõsultus hic assignat, nõ ppter ignorantiã: sed qa causa nõ est turpis. Præter ea, q̃ñ delictũ non pficiť, qa qs nõ vult, cessat pœna: vt. l. qui falsam. j. de falſis. Fa. de inof. te. l. Papi. ş. me miniſse. & de bo. lib. l. qui cũ maior. ş. accuſasse. & l. in seruitutem. ş. petiſſe eo. ti. ¶ Sed cõtra hoc facit: qa cõtrahendo spõſalia vr delictũ perfectũ: vt. l. ſi qs tutor. ş. quamuis. j. de ri. nup. Sol. fateor q sponſalia sunt prohibita, & sunt nulla, ſicut mrimoniũ: nõ tñ imponiť illa pœna, ſi qs à spõſalibus spõte recedat. ita loquiť hic. Itẽ, pòt procedere opiñ. Io. ſi ponere-
mus spõſalia esse cõtracta & matrimoniũ per verba de præſenti, ita q fuerit neceſse, quòd per sñiam cpi pronunciaret nullũ: & ſic pars sua sponte non recesſit. Istud probať in. l. cũ hic ſtatus. ş. ſi. j. de do. inter vi. & vxo. & ibi gl. paruula, q̃ intelligit in matrimonio cõtracto p verba de p̃senti. & q̃ hic gl. intellexerit, ſic apparet ex verbis eius, dũ dicit: qũo dotem repetit illa, cuius scelere pronũciať nullũ. & ſic præſupponit, q mrimoniũ fuerit cõtractũ per verba de
b p̃senti. & pnunciationẽ esse neceſsariã. arg. d. ş. accuſasse. & d. ş. meminiſse. & d. ş. petiſſe. ş. alle. ¶ Venio ad sc̃am gl. hic dr, nec nupſit. † Quæro, quid ſi nupſit, & de facto copulatũ est mrimoniũ: an poſsit dotẽ repetere? glo. dicit, q ſi sciuit factũ, licet errauit in iure, non põt dotem repetere, sed applicatur fisco vt. l. qui contra. C. de ince. nup. ¶ Cõtra hoc op. nam ad impediendũ condictionẽ ob cau. non ſufficit. qd de facto ſequi: vt. l. ij. ş. ſi liber homo. ş. de condi. ob cau. Sol. dico, q non impedit cõdictionẽ ob. cau. tñ illa nõ datur mulieri: sed applicať fisco: cũ ipsa reputetur indigna: vt. d. l. qui contra. ¶ Item op. ad præ-
dicta. j. de adulte. [b] l. ſi adulterium cum incestu. Solu. ignorantia† iuris excuſat, quantum ad pœnam adulterij & incestus, vt ibi: non quantum ad pœnã amiſsionis dotis: vt hic. ¶ Ego ſum in contraria opi. glo. & doc. in ista materia. Pro cuius euidentia debes scire, q q̃ñq̃ dans dotem errat in iure & in facto: & sine dubio potest repetere cõdictiõe ob cau. & sine causa: vt. ſſ. ſolu. mat. l. ſi cum dotem. ş. fi. &. l. ſi spon. & l. dotẽ. j. de iure do. Q ñq̃ ſciuit ius & factũ, & cõtraxit incestas nuptias: & tunc sine dubio perdit dotẽ: & etiam patitur pœnas, de quibus in auc. incestas. C. de ince. nup. & in corpore vnde ſumitur. Q ñq̃ ſciuit factum & ignorauit ius: & hic aduerte. Q ñq̃ quæritur, an error iuris excuſet à pœna: & videť q ſic, cum distinctione tñ, quæ ponitur in. d. l. ſi adulterium cũ incestu. j. de adult. Q ñq̃ quæritur, an excuſet à pœna cõtrahentis incestas nuptias: & hic aduerte. Quędam est pœna, q̃ matrimonium ſit nullũ & in hoc nulla est excuſatio: vt. l. j. C. de interdict. matri. Q uædam est pœna, q̃ filij ſint non legitimi: & in hoc potest esse excuſatio: vt ex parte ignorantis dicãtur filij legitimi: vt. j. de ritu nuptia. l. qui in pro-
uincia. ş. j. & quod no. in. l. qui contra. de incest. nuptijs. Quędam est pœna quę conſiſtit in amittendo lucrum: & hæc ignorantia iuris non excuſat. Debet enim esse iuſtiſsima ignorantia, quæ excuſet, vt. d. l. qui contra. de incest. nup. secus ſi esset ignorantia iuſta: vt. l. ſi. j. de leg. j. ita debet intelligi qd' no. de vſufruc. leg. l. vxori maritus. & de his qui. vt indic. l. ij. ş.
c j. Quædam est pœna in amittendo propria [c]: & istã pœnam patiunť ſolũ scientes, vt de incest. nupt. auc. incestas. & in corpore vñ ſumiť. In proposito q mulier perdat dotẽ, est amittere propriũ: iò istã pœnã non incurrit, niſi fuerit sciẽs: vt. d. auc. incestas. & ibi dr expreſsè. Nõ ob. l. q cõtra. q imò facit, pro ſi beneficium aduertãt: nã ibi dicit, q ei qui cõtra inter dicta legum nuptias cõtraxerit, nil datũ nõie donatiõis propter nuptias, vel dotis nõie acqraf. in hoc vult dicere q mulier q̃ñ ſibi daf donatio: vel maritus q̃ñ ſibi data tur dos nõ acquiriť eis dñium. Sequiť ibidẽ ſtatim, q omne lucrũ qd' ab alio coniuge inceſtuoſo q̃ſiuit, applicet fisco: vñ de eo qd' peruenit ad eũ, vt lucrũ perdendo, loquiť illa. l. Dos aũt non peruenit ad lu-
5 crum: qa est† titulus oneroſus: ergo non perdiť, niſi à sciẽte. Et in hac opi. ſum pro modo, ſalua meliori deliberatione. & posset etiã fortè dici, q in vtroq̃ ca ſu etiam ſi fuerit sciẽs ius & factũ, mulieri competat condi. ob cau. Nam rõne turpitudinis non repelliť: vt hic in text. ea verò rõne, qa est indigna, non põt repelli ab alio, niſi à fiſco. ita vr text. in. l. his consequenter. ş. j. ş. fa. ercif. hoc tñ relinquo ſub dubio. Ratio, quia. d. l. loquitur in hæreditate, quæ põt esse dã nosa: ideò requiritur fiſci agnitio. hic in dote, in qua non potest esse damnum: & ſic quæritur ipſo iure, & mulier agere non posset.

De condictione furtiua Rubrica.

LEX I.

d IN re furtiua. [d] Opp. de. l. sed nec legatarius. e
j. co. & l. interdum. ş. q tutelam. d. e furt. Sol. qd' dicit dominꝰ, subaudi, vel quaſi.
¶ Opp. j. de pig. act. l. ſi pig. Sol. dic, vt in gl.

S V M M A R I V M.

1 *Furioſus & infans, quòd sint neceſsarij hæredes.*
2 *Citari quòd non poſsit furioſus, sed eius curator.*
3 *Infans & furioſus qua ratione conueniri poſsint?*

LEX II.

f GOndictione. Qui non põt furtũ cõmittere, põt ab actione ex alterius persona teneri. h. d. ¶ Nota † q furioſus & infans
1 sunt neceſsarij hæredes. ¶ No. q cũ eis non põt agi: & sic no. nõ valere† citationẽ factã de furioſo: sed de
2 bere citari curatorem, vt. j. dicam. ¶ Opp. primò q habeat beneficium abſtinendi: vt inſti. de hære. qua. & dif. ş. sed & his. Sol. cõcedo, sed hic loquitur secũdũ rigorem iuris ciuilis, non consideratо beneficio
3 abſtinendi. ¶ Q uæro† qualiter poſsum agere cõtra infantem [e], vel furioſum? Respõ. pro infante conue-
e nitur tutor: vt. l. j. ş. ſufficit. de admi. tuto. pro furioſo curator, vt. l. Licinius Locuſta. ş. fi. de lega. ij.

S V M M A R I V M.

1 *Obligatiõe rem reſtitui inita, poteſt res ipſa peti, etiam ſi ſit perempta.*
2 *Monachus decedens ante hæreditatẽ aditam, an illam transmittat ad Abbatem, uel monaſterium? remiſsiuè.*

LEX III.

SI condicatur. In condictio ne furtiua habetur ratio intereſse cõſiſtentis in lucro.
¶ No. id quod dicit, ſi mortuũ hoĩem cõ
1 dicat: quia in obligatione† rẽ restitui, põt peti ipſa res, etiam re perempta. ditã de hoc ſtatim. j. eod. l. in
2 re furti. ¶ Secũdò no. q† ſi monachus [f] decedat ante
f aditam hæreditatẽ, nõ transmittit ad Abbatem vel monaſterium. facit. l. inde neratius. in prin. & ş. j. ad le. aquil. & ibi dixi. & in. l. cum non ſolum. in prin. de bo. quæ libe. & in. l. j. de vulga. & pupil. & per cano niſtas in. c. in præſentia. de proba.

LEX IIII.

SI ſeruus. Hæc actiõe tenetur dñs ex perſona ſerui, & dať noxalis in eo, quod ad dñm non peruenit. Idẽ in

d ¶ In re furtiua. ad intellectũ huiꝰ. l. & libelli formãdi in cõdictione furtiua, & q̃, pbari requirantur, dic ſin gulr vt per Bal. in rub. ſi ex fal. inſtr. in verſi. rurſus. & in verſi. l. amplius &c. Alex.

e ¶ Infantem. an infans & furioſus poſsint citari: de infante vide Bal. ſi l. donatarũ. C. deac qui. poſ. & vide. ş. proxi. Alexã.

f ¶ Monachus, an monachꝰ equipareť filio vel ſeruo, & vltra iſta adde gl. & ibi not. in. l. Pedi⁹. in fi. de arb. & gl. in. l. ſi lõgi⁹. inſi. de iud. & bar. in. l. tutor de boñ. poſ. & in. l. cũ hæredes. ş. fi. in gl. de acqui. poſ. & in. l. cum hi. ş. ea tranſactione. de tranſac. in. l. j. ş. j. & ş. fi ter uus. de ſtip. ſer. in l. ij. j. de acqui. hære. Bald. in. l. j. C. q admit. & in. l. filiꝰ. C. de pact. & in. l. cũ aliquis. de iure deli. & in. l. cũ nõ ſolùm. in prin. de bo. quę lib. Adde Bald. no. in. l. fi. in fin. C. quod cũ eo. per Bart. in. l. j. de vulg. & pupil. & in. l. inj. de acquir. hęre. & C. de her. inſti. in. l. ſi alienã. ff. de hæred. inſti. in prin. hęc ſcripſi poſt Ro. in. l. j. ş. item acquirimus. de acquire. poſ. vi de etiam Bald. in l. ſeruus. commu-

nia de succes. vbi dicit, q̄ seruus æquiparatur monacho in his, quæ possunt monacho adaptari, & non in alijs. Bal. in quodam suo consil. quod incipit, mo nachus quidam. In quo dicit quod tanꝯ voluntate carens æquiparetur infanti. Pro quo videtur tex. no. in. l. ꝯ in fi. iuncta. l. adoptiuum. in princ. ff. de in ius voc. Abb. verò æquiparatur patri, tanꝯ legitimo administrato ri, secundùm glo. in. l. ſi ſpes. C. quo & qñ iud. quod li mita, vt p Bal. in. l. cum non ſolū. de bo. quæ liber. Et ex prædictis adde nota. per cano. in c. cū olim. de pri- a uilegijs. el . j. & Bal. in. l. cum pro ponas. C. de hære- b di. inſti. & per do cto. maximè mo- c dernos in. l. is qui hæres. de acquirē. hęre. §. neq; filius. & ibi Barto. in. l. j. §. per ſeruū. & l. quicquid. de acq. poſ. & Bal. in. l. ex repudiatiõe. C. de fideicom. Bartol. in. l. ij. §. fina. in fi. de ſecun. tabu. & Bald. & Imo. in. l. filio. in princi. de condit. & demon. Bald. in. l. Deo no bis. in penult. col. de epiſco. & cleri. Bald. in. l. ſeruus. C. de pac. & in. l. ſi Ius. eodem titul. & in. l. ſi liber. de condi. ob cauſam. Adde cui æquipa retur monachus, vel ſeruo vel filio Ange. latè conſil. cxxij. & cõſil. xc. per Bald. an reti- 1 neat iura ſuitatis conſi. cccxvj. inci pi. monialis. li. iij. Alex. f

a ¶ Opem. an pre- g ſtãs opẽ teneatur h condictione furti i na? adde Innocen. k. in. c. querelam. de elec. refert Ange. in. l. j. in principio de eo per quem fi ctum erit. per illũ tex. & c. Alex. l

b ¶ De peculio. Ad de & vide ibi Bar to. Alex.

c ¶ Si pro fure. in hac. l. decidit Dy. quẽ ſequitur Bal. 1 quòd remittẽs in iuriam, non vide tur remittere ius conſequendi dam num quod ex in iuria paſſus eſt. l. ſed & ſi vnus. §. ſi añ. ff. de iniur. & ibi Dyn. & notat Bal. in. l. ſi tibi. §. j. de pac. & Bal. in. l. ſi domus. ff. de ſerui. vr̃ba. prædio. vbi dicit plus & fortius, quod eſt de mente Specu. in tit. de accu. §. j. ver. ſed ſi vulneratus. Alex.

r ❧ POMATES. ¶ Si pro fure. Nota. quòd remittendo iniuriam non videor remittere damnum, quod propter illam paſſus ſum.

d ¶ Perſecutoria m. Vide ad hoc gloſſ. in. l. rei communis. j. pro ſocio. & in l. j. C. de furtis. & in. l. fina. C. de codicil. & Bart. in. l. j. §. vnde quæritur. j. de publi. Alex.

e ¶ Condictio. Et an actio furti & condictio furtiua poſſint eo libello cumulari? vide Bald. q̄ ſic, i lege tertia. C. de re. iud. Alex.

f ¶ Contra hæredẽ idem. nota. in. l. j. in principio. ff. de actio. & obli. & in ſtitu. de actio. §. j. Et idẽ dicas, ſi nõ fuit furata res mea ſed quaſi mea, vel mihi obligata: qa tunc incerti cõdictio datur contra hæredem: ſed Bal dus in. l. j. in. j. co lum. C. ne ex de lic. defun. argum. l. & ideò. §. Nera tius. infrà eodem. Alex.

g ¶ Varijs. ad iſtud poſuit etiam vnũ exẽplum Bart. in l. ſi & me & titiũ. §. ſi cer. pe. Alexã.

h ¶ Furtiua eſt. & ideò dicit hîc Bal. quòd ſi ſtatutum dicit, quòd de ma leficio non poſſit cognoſci poſt mẽ ſem: certè non po terit etiam de con dictione furtiua. Ad id tamẽ quod dicit Bartolus hîc vide gloſſam & Bartol. in. l. Cel ſius. aliàs in. l. q̄d ab alio. j. eodẽ ti tulo. Alex.

i ¶ Quoties. Ad de tex. in. l. græcè. §. ſed & ſi ex de lic. j. de fide.

k ¶ Figuris. Ad de etiam aliud ſpe ciale. j. eodem. l. ſi ſeruus. §. fin. & ibi nota. Alex.

l ¶ In re furtiua. Sed quid ſi res nõ eſt perempta, non tamen apparet, an ſuccedat obliga ꝯio ad æſtimatio nem? dicquòd ſic, ſecundùm Bartolum & do ctos. per illum text. in lege ſi conſtante. §. ſi vxor. ſoluto matrimo. facit lex, cum res. §. penul timo. de lega. primo. & vltra iſtavi de Bart. in. l. cum ſeruus. de condi ction. ob cauſam. & quod notat bo na gl. in. l. rei iudicatæ. §. primo. ſoluto matrimonio. quam ibi ſingu. ponderat Imo.

m ¶ Siue manifeſtus. Adde ad iſtam. l. Bar. in. l. fur eſt manifeſtus. in prin. de fur. & in. l. falſus. in prin. eo. titu.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex delicto, quando detur contra hæredem?*
2 *Conductio furtiua, quòd ſit ex delicto.*

Condictio.

ꝯHæc actio datur contra hę redem, etiam in eo, quod ad eum non peruenit qualitercunq; & quomodocunq; res perierit: ſiue quantũcunq; h. d. ¶ Oppo. dicit hîc poſt mortẽ: & ſic innuit aliud eſſe ante mortẽ. cuius contrarium dixerat in hoc eo. §. gloſ. ſe inuoluit. Tu dic, q̄ ideò dicit poſt mortem: qa oẽs alios caſus poſuerat: ideò hunc volebat ponere. ſiue ergo ſeruus vi uat, ſiue mortuus ſit ante mortẽ furis, ſiue poſt mor tem: & poſtq̄ peruenit ad hæredem, ſiue poſt mor tem furis ante, cũ peruenerit ad hæredem, idem eſt. ¶ Opp. de. l. q̄dam. §. j. ſ. de eden. & j. eo. l. ſed nec le gatarius. Sol. intellige hîc de ſucceſſoribus[l] vniuerſa libus. ¶ Op. tactio ex delicto nõ datur contra hęredem, [f] niſi quatenus puenit ad eos: vt. l. j. j. de priua. delic. & C. ne ex delic. defun. l. j. gloſſ. dicit hic iõ: qa eſt ex varijs [g] figuris cauſarũ, non ex delic. hanc gl. reprehendunt omnes, vt Guli. hîc & alij: t̄qa condi ctio furtiua eſt [h] ex delicto: vt. l. ſi ambo. §. quoties. [i] j. de cõpen. & l. ſi mulier. §. pe. j. rerũ amo. & ibi hoc tenet Dy. & leges, quæ dicunt de actiõibus, q̄ oriunt ex varijs figuris [k] cauſarũ: loquunt in alijs caſibus. Fa teor tũ q̄ in condictione furtiua, eſt hoc ſpeciale, q̄ detur cõtra hæredem, vltra q̄ ad eum peruenerit.

SVMMARIVM.

1 *Obligatione rem reſtitui contracta etiam re perempta, res ipſa peti poteſt, & etiam æſtimatio.*

LEX VIII.

IN re furtiua,

[l] In obligatio nẽ rẽ reſtitui dem̃um perempta re, ſucceditobligatio ad intereſſe: q̄d eſt cõtra furẽ, quãtũ res plurimi fuerit. & habeẽ ratio fructuũ. h. d. ¶ Op. & & vr̃ q̄ t debeat peti t ipſa res, nõ æſtimatio: vt. l. pe. ſ. de condi. ob cau. & l. ſi ſeruum. in fi. de verb. obli. gl. tua fateẽ cõtrarium, q̄ ſemp ipſa res eſt in petitio ne: ſed re perẽpta æſtimatio erit in ſolutiõe. vide gl. Gul. hîc & Dy. aliter dicunt, vt no. p Dy. in. l. ſtipu. non diui. in magna diſtinctione in. vj. qõ. ¶ Ego ibi iſtum paſſum multum latè examinaui: finaliter de terminaui, quòd ipſa res poteſt peti tanꝯ perẽpta: vt. ſ. eo. l. iij. & hac eadem. l. ver. ſi ex cauſa. & j. eo. l.

SVMMARIVM.

1 *Condictio furtiua competit contra furem manifeſtum.*
2 *Condictio hæc quando detur, etiam re alienata?*
3 *Actio furti an extinguatur re alienata?*

LEX X.

SIue[m] manifeſtus.

Hæc [1] dictio cõpetit cõtra furem manifeſtum ſiue nõ manifeſtum: niſi poſſeſsio rei ad dominum ſit reuerſa. h. d. ¶ Quærit glo. vtrum con tra furem manifeſtum poſsit dari hæc condictio in alijs caſibus, quàm in caſibus hîc poſitis. Pla. q̄ non, quia ſemper requiritur apprehenſio, vt fur dicatur manifeſtus. gloſſ. tenet contrarium: quia ſufficit cõ tra furem, ſi inſurgat, rumor furti factẽ, & ſit viſus: vt. j. de fur. l. ſi qs in ſeruitute. & ibi dixi: quia potuit eſſe q̄ fur cum re ſubtracta auſugit: & ſic poſuit hîc exempla indubitabilia.

Tandiu.

Hæc condictio datur domino & hæredi eius non ſucceſſori titulo ſingulari: & durat etiam re alienata ex neceſsitate: ſe cus ſi ex voluntate. h. d. vſq; ad. l. & ideò. §. Neratius. l. gl. j. huius. §. ponit caſum: & ideo non eget recitatio ne. dic vt in ea. ¶ Opp. extra gl. de. l. huic ſcripturæ. ſ. ad leg. aquil. vbi re alienata voluntariè durat actio. l. aquil. ¶ Sol. quædam[t] ſunt actiones, quæ nõ competunt ad rem, ſed ad æſtimationem damni vel iniu riæ, occaſione rei. & iſtæ durant eriam re alienata: vt l. contraria. cum diſtinctione tamen, quã ponit Dy. in. l. ſi tertius. §. ſi quis prius. de aqua plu. arcen. & ibi dixi plenè. Q uædam ſunt actiones, quæ competũt ad rem ipſam: & tunc extinguntur re alienata volũ tariè. Iſtam diſtinctionem facit text. in. l. quæcunq; actiones, infrà, de actio. & obliga. Ex hoc[t] poteſt ap parere ſolutio quæſtionis formatæ in gloſſ. an actio furti extinguatur re alienata ipſi furi, vel alij extra neo? certè nõ: quia non competit ad rem, ſed ad pœ nam occaſione delicti commiſi in ſe. argumen. j. ar borum furtim cæſarũ. l. fina. ¶ Venio ad. l. ſed nec le gatarius.

SVMMARIVM.

1 *Conditio furtiua, quòd non competat legatario.*
2 *Actio furti qualiter dicatur competere legatario? nu. 5.*
3 *Actio noua ex aſsidua contrectatione rei furatæ abſq; muta tione dominij, an naſcatur?*
4 *Puratus equum florentiæ, illum duxit Bononiã: poterit Bo noniæ conueniri.*

LEX XI.

SEd nec legatarius.

¶ Op. q̄ legatario cõpetat iſta actio, vt j. de fur. l. ſi dñium. Sol. dicũt quidã, ve rũ eſt ex noua cõtrectatione, vt ibi: nõ ex antiqua, vt hîc. hæc ſol. cõiter nõ teneẽ: qa cõtra generalitatẽ 1 iſtius. l. q̄ ſolũ permittit rei ven. vñ alij t dicunt, q̄ ibi loquiẽ in actione furti, quæ cõpetit legatario: hîc in cõdictione furtiua, q̄ nõ cõpetit legatario. & hanc te nent oẽs. Sed quæ eſt ratio differentiæ inter actionẽ furti, & cõdictionẽ furtiuam? gl. ponit eam hîc in fi. 2 glo. dic vt in ea. ¶ Sed quæro, t & reuoco in dubiũ, a vtrum actio furti cõpetat legatario, [a] & qualiter in hoc ſunt tres opi. Vna fuit, q̄ legatario cõpetãt duę actiones furti: vna ex veteri: alia ex noua contrectatione. Secunda, q̄ legatario cõpetat tm̃ ex noua con trectatione: ei verò, qui ſuccederet titulo vniuerſali, cõpetant duę: vna ex veteri: alia ex noua cõtrectatio ne. Tertia opi. eſt, q̄ nullo caſu ex veteri cõtrectatio ne datur actio nouo dño, etiam ſi ſuccedat titulo vl̃i.

✳ ¶ Examinem[o] ergo iſtas tres opi. dico primã opi. q̄ legatarius habeat duas actiões furti. ſ. ex cõtrecta tione veteri: vnã aliã ex noua cõtrectatione. Probat in. l. ſi dñium. de fur. e. ti. l. ſi cũ qs in hoſtiũ. §. j. Hoc etiã, pbat per ſimile. Nã ſi res ſubtracta reuerſa eſt ad dñm & iterũ ab eo ſubtrahat: cõpetunt eidem & cõtra eundẽ, & eiuſdẽ rei occaſione duę actiones fur ti: vt. l. interdũ. la. ij. in prin. j. de fur. Gl. vr̃ iſtam opi. tenere in. l. ſi abducta, C. de furt. ſed in. l. ſi dñium. de fur. & hîc reprobat eã. Et primò rñdet ad ſimile in ductum de l. interdũ. qa ibi fuerũt duo furta: cũ poſ ſeſsio apud furẽ fuerit interrupta: ſ̃tio nr̃a logẽ q̄ poſſeſsio apud furẽ eſt cõtinuata: vñ ad, ppoſitũ nõ facit illud ſimile. Præterea, cõtra opi. p dictã, ſi verũ eẽt, q̄ legatario daret ex noua cõtrectatiõe actio fur ti, & ex veteri: eſſet cõtra. l. ſed & hæres. de ſer. cor. & ideò glo. recedit ab hac opi. qdã tñ volentes hanc opi. ſuſtinere, reſpondent, q̄d aliud in actione ſerui corrup. vt. d. l. ſed & hæres. aliud in actione furti. ſed q̄quid ipſi dicant, iſta opiñ. eſt cõtra caſum. l. ſi is q rem. j. de fur. vbi ex veteri contrectatione nõ dat̃ le gatario actio furti. Nõ obſt. l. ſi 'dñium. qa intelligo dari legatario ex noua cõtrectatiõe, vt ibi not. ¶ Se cũda fuit opi. Hugo. q̄ legatario detur actio furti ex noua contrectatione: hæredi verò ex veteri tantùm, quando res eſſet legata: ſi verò res non eſſet lega ta, competeret ex veteri: & ex noua contrectatione: & ſic haberet hæres duas actiones furti: vt. d. l. ſi dominium. &. l. ſi cũ quis id hoſtiũ. §. j. j. de furt., pbat hoc gl. per ſimilitudinẽ de hærede furis, qui ex no ua cõtrectatiõe teneẽ furti. Iſta opi. eſt vera, & eã te neatis. ¶ Sed cõtra hoc, q̄d dixi dari duas actio. fur. op. glo. de. l. ei qui. j. de fur. gl. ſoluit multũ notabili ter, & dicit, t q̄ ex aſsidua cõtrectatione nõ naſcitur noua actio furti: vt. d. l. ei q. nifi dñium ſit mutatum: vt. l. ſi dñium. cum ſimi. & illud quod operatur rem ad dominium reuerti: illud etiam operatur mutatio dñij: quod eſt valde notãdũ: vt. d. l. ei qui. ¶ Et illud 3 eſt multũ notabile[b] ad. q. occurrẽtẽ quotidie. Aliqs 4 furatus eſt equum in ciuitate Floren. & duxit huc: vtrum poſsit hîc cõueniri? & vr̃ q̄ non: qa ab initio eſt mihi nata actio & accuſatio Florentiæ, & aſsidua contrectatione nõ naſcitur actio furti noua: vt. d. l. ei qui. ergo licet hîc cõtrectetur: nõ poterit hîc puniri. contrarium videtur verũ: nam ſicut mutatione dñij aſsidua cõtrectatiõe noua naſcit actio furti: ita muta tione dñij, hoc eſt iuriſdictiõis rei principalis, ſeu mu tatione territorij noua naſcitur actio criminalis ad vindictã publicam. arg. in. l. qui furẽre. ſ. de ſta. ho. & ideò tanꝯ de nouo contrectans, poterit hîc puniri. hoc idem dixi tibi in. d. l. ſi dominium. de fur. ¶ Cõ tra illud quod. ſ. dixi legatario competere actionẽ furti ex aſsidua contrectatiõe, opp. extra gl. Rei hæ reditariæ non poſſeſſæ non fit furtum: vt. l. hæredi- c tariæ. j. de fur. & de vſuſcap. l. ſi homo. ſed legatarius nõ poſſedit rem: ergo nõ habet furti actionẽ. glo. in l. ſi abducta. C. de fur. & i. d. l. ſi homo. dicit q̄ hoc iõ eſt: qa facto furis cõtingit, ne legatari[o] rẽ poſsideret.

5 ¶ Tu verò clarius, p t declaratiõe iſtius paſſus [c] dic: c quãdoq; ille q eſt dñs rei nõ poſsidebat tẽpore furti facti, ſed antè poſſederat: & tũc ei cõpetit actio fur ti: vt. l. falſus. §. ſi iactũ. de fur. q̄ñq; dictã rẽ nunc̃q; poſ ſederat: & tũc aut facto furis impedit[o] fuit quomin[o] poſſeſsionẽ adipiſcat: & competit dño actio furti, vt hîc vides in hærede & legatario: vt no. in. l. ſi abducta & in. d. l. ſi homo. Aut id nõ cõtingit facto furis, ſed d al's caſu: vt puta, qa iacente hæreditate rem furripuit vel poſt aditã hæreditatẽ, & ante poſſeſsionẽ appre hẽſam, vel alio quolibet caſu: & tũc aut iſta res à ne mine poſsidebaẽ cõtẽplatiõe ſeu reſpectu dñi: & ei nõ competit actio furti, vt. d. l. hæreditarię. Aut poſ ſidebaẽ ab aliquo cõteplatione dñi: & cõpetit actio furti: vt. d. l. ſi homo. de vſuca. & ex hoc põt colligi rõ, quare dñs cõtrectãdo rẽ pignoratã quã creditor nũc̃ poſſedit, cõmittit furtũ, & teneẽ furti. Certè rõ eſt: qa licet nõ poſsideat creditor, poſsidet tamẽ ipſe debitor, p creditore, recognoſcẽs illã rem obligatã: vt. l. in actiõe. in fi. j. de fur. & l. ſi is q rem. in prin. eo. ti. ¶ Modò habes expeditã gl. in. l. ſed nec legatarius quæ qa fortis eſt, debet diuidi hoc mõ. qa ptimò for mat cõtrarium. de. l. ſi dñiũ. & illud ſoluit duob[o] mo dis. Secũdò in ſecũda ſol. ſubitrat qõnẽ, qualiter a ctio furti tranſeat ad ſucceſſores. & in hoc recitat tres opi. Vltimò ponit rationem diuerſitatis inter condi ctionẽ furtiuã, & actionem furti.

SVMMARIVM.

1 *Dominium ſine traditione iudicijs fami. er. cõi diuidũ. & fini. regũ. an tranſferatur?*
2 *Reſolutio cõtractus iudicatur eius naturæ, cuius cõtractus.*
3 *Dominiũ in ſocietate uniuerſali, quòd quæratur ſine tradi tione: ita & in eius reſolutione.*
4 *Res emphyteutica ſi diuidatur inter fratres an debeat ſolui laudemiũ, & an poſit diuidi domino irrequiſito?*

LEX XII.

ETideo.

Aſſumo gl. in verbo, re [1] tineas. qa aliæ ptinent ad declarationẽ tex. ¶ Opp. q̄ hoc mõ non pcedat. nã dñiũ ſine traditiõe nõ trãſfer tur, vt. C. de pac. l. traditiõibus. ſed hîc, ſi res erat ſub tracta, nõ potuit trãſferre dominiũ in ſociũ: ergo re manet dñiũ cõe ſicut erat prius. ſed ſi diceres poſſeſ ſionẽ eſſe tranſlatã: ergo fuit reuerſa ad dñm, & ſic ceſſaret[t] condictio furtiua: vt. ſ. e. ti. l. ſiue manifeſt[o]. e in prĩ. gl. dicit, quòd licet fuerit tranſlata poſſeſsio: fuit tñ inductus in poſſeſsionẽ. vel dic q̄d[t] fuit tradi ta ſocio. vel dic vt dicit gl. & iſtud[t] eſt multũ notabi 1 le ſi eſſet verũ[d] q̄d ſpeciale eſt in iſtis tribus iudicijs. d fa. er. fi. reg. & cõi diui. vt acquiraẽ dñiũ ſine traditio ne cũ poſſeſsione ſola. ar. inſti. de offi. iud. §. fi. certè f ibi nõ dicit, ſine traditione. ¶ Quid ergo dicemus? 2 ſuſtineamus hãc gl. Vos[t] debetis ſcire quòd reſolu e tio cõtractus[s] iudicatur eiuſdẽ naturę cuius eſt cõtra g ctus. vñ ſicut dolus dãs cauſam cõtractui irritat cõtra ctũ bonæ fidei: ita reſolutionẽ ipſius: vt. l. de tute. & ibi no. C. de in inte. reſti. mi. Dixi vobis in. l. in ſum 3 ma. ſ. ti. ij. ſed in ſocietate[t] vniuerſali hoc eſt ſpeciale, vt dñium quęraẽ ſine traditiõe, qñ fuit cõmunio: vt h f j. p ſocio. [f] l. j. &. ij. & no. j. pro dote. l. j. in prin. Eadẽ rõne in reſolutione ipſius ſocietatis q̄ fit per diuiſio nẽ, trãſferẽ dñium ſine traditione, vt hîc. Sed ſi pone remus rem vel hæreditatẽ eſſe cõmunem aliter quã ex ſocietate: tũc fortè illud vltimũ dicit glo. nõ eſſe c verũ, ſed deberemus tenere prędecentem ſo. ¶ Vlti i g mò teneamus mẽti hãc diſtinctionem[g] de eo qui a lienat voluntariè vel neceſſariè. quòd facit ad multa, & probatur. j. de dam. infec. l. cũ poſtulaſſem. ſ. fi. & h l. peto. §. prædium. de. le. ij. Gul. inducit in ar.[h] ad. q. 4 ſi plures habentes fundum[t] emphyteuticũ communem diuidunt, vtrũ debeatur portio ſtatuta per. l. vl. i C. de iure emphyt. ¶ Iſtam. q.[i] præcedit alia. ſ. vtrũ poſsint diuidere dño irrequiſito? & vr̃ q̄ nõ: qa ſicut nõ poſſunt alienare alijs: ita nec inter ſe. ar. ſ. de trãſ.

❧ POMATES.

¶ Iſtam qõ. Vide Ale. cõſil. clxxx. iij. in. ij. co. ij. vol.

a ¶ Ad restituendum. de hoc vide p. Bal. & Imo. in. l. scire debemus. de ver. oblī. in. §. fi. allegat gl. in. d. l. sed & si me putem. Alex.

b ¶ Si seruus. Et illud quod dicitur hic, quod res æstimatur cum consideratione illius dubij eiectus cōditionis. fallit vbi illa conditio cōsisteret in morte alicuius: qa ibi non æstimatur, vt no. Bal. in. l. j. in. ij. col. C. de pac. Alex.

✠ POMATES.

c ¶ Si actor. Vide Fran. cre. notabili suo. xxxj. inci. sæpe istud cōtingit &. clvij. incipi. vn⁹ soc⁹. & Are. consi. xvij. co. fi. v. volu. vbi dicit econtra.

d ¶ Cū hærede. hoc no. alleg. Bar. in. l. si seruum. §. j. de ver. oō. Alex.

e ¶ Quæstionē. & adde qd idem volu it Pau. de cas. & Lud. in. l. stipulatio ista. de ver. ob li. q̄ q̄ Bald. tenet contrariū in. c. j. q. succ. feu. dar. tenean. in feud. & vide ad hoc Cyn. in. l. si ue. C. de neg. gest. & idē dicit Bal. si esset dictio taxatiua. & idē eēt cō tra si qs promisit de suo facto: tū venit etiā factū sui hæredis. pro quo vide etiā not. Bal. in. l. fi. C. p em. & tex. in. l. stip. ista. de ver. ob. qd⁹ no. Alex.

¶ Adde qd cōsu luit Bal. cōsi. lij. li. iij. de eo q promisit vēdere fundū. & nō velle teneri ni si p suo dato & facto tū. & interim fecit sibi cedere iura vnius mulieris, cui ipse erat obligat⁹ ad restituti onē dotis, & fecit ī pēsas in fundo, an posit retinē sun dū iure cessō & ob impēsas? & cōclu dit q sic: quia iste promisit de facto suo tātūm: & nūc venit tā quàm no- uus homo.

f ¶ Et sol. hāc glo. hic intellige, quā do ista vo lutas de functi secuta est post factum, sec⁹ si ante: vt no. bar. p illum tex. in. l. si seruum. §. item si homo. de ver. ob. & adde glos. in. l. qui exceptiōem. §. si pars de cōdi. inde. & similiter alienans, dicens se nolle teneri nisi de facto suo: nihilominus tenetur de facto sui successoris singularis. d. l. stipulatio. §. sed si quis. & tex. optimus in. l. si necessarias. §. de vendendo. de pi. actio,

a ctione furtiua pōt actor cōcludere q reus cōdemnē ad restituēdū rē. Itē potest concludere ad dandū sibi rem: qd est speciale odio furis: quia licet actor sit dominus: tū potest petere sibi dari, vt nota. insti. de act. §. fic itaq. sed in hac cōdictione incerti, petet solū restitutionem rei, nō aūt sibi dari: cùm ipse actor non sit dominus. Et ex prædictis apparet, quæ ratio est, q hīc datur cōdictio incerti: quia aliæ condictiones speciales deficiunt. Nam vt vidistis in cōdictionibus quæ oriuntur ex negocio gesto, de quibus dictum est in præcedenti libro, vbi aliæ condictiones deficiūt, recurrim⁹ ad condictionē incerti. l. sed & si me putem. §. j. ff. tit. ij. ita in cōdictione, quæ oritur ex delicto, vbi deficit condictio furtiua, recurritur ad condictionē incerti, vt dictum est.

LEX XIII.

EX argento. Etiam spes facta ex materia mea, venit in hac actione: & in ea habetur ratio meliorationis factæ, etiam sumptibus furis. h. d.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Hæres est dominus rei legatæ sub conditione.*
2 *Ius actoris si perit, etiam lite contestata iudicio pendente, reus absoluitur.*
3 *Res quòd tantum ualeat, quantum uendi potest: & quomodo hoc procedat? & nu. 7.*
4 *Vendens & promittens pro suo dato & facto tantum, quòd etiam tencatur pro facto illius, cuius est hæres.*
Exceptio superueniens pendente iudicio, quando prosit reo? remissiuè.
6 *Res an æstimetur tantum, quantum uendi potest?*
8 *Lite contestē. quæ superueniunt, & ab initio impediuissent processum, quod impediāt reliquam partem iudicij, si reus est paratus statim probare.*

LEX XIIII.

b 1 SI seruus. b Si actor pendente iudicio desinit esse dominus facto suo, vel authoris sui, ius extinguit: secus si facto furis. & res æstimat quātū vendi pōt. h. d. ¶ †No. q hæres est dominus rei legatæ sub cōditione. ¶ Secūdo no. q si 2 iust⁹ actoris perit pendēte iudicio, ēt lite cōtestata, sequit absolutio. ¶ Ter 3 tiò no. q tres tantū valet, quātū vendi potest. ¶ Op. q si actor c perdat dominiū absq facto suo, nō cesset cōdictio: vt. l. & ideò. in prin. j. eo. Sol. hīc videt perdere facto suo: quia ex dispositione defuncti, quis fingit esse vna d & eadē persona cū hærede. d vide gl. & tene mēti. & no. q. aliquis vēdit rē, e †& promisit de suo dato & facto: certè ipse tenebit ex persona eius, cuius 4 est hæres, vt hīc. quod tene mēti. ¶ Secūdò op. de. l. inter omnes. in princ. de fur. Sol. ibi loq de actione furti: hīc de cōdictione furtiua: & ista est bona & notabilis sol. ita habuistis notatū in. l. siue manifestus. ī vlt. gl. §. e. Alij dicūt, q hīc definit esse seruus actoris facto suo: ibi: absq facto suo. sed hęc so. nō procedit in actione furti, sed cōdi. furti probatur. j. de act. & ob. l. q- cunq. ¶ Tertiò op. & videt q nō pereat ius actoris quo ad effectū: licet pereat quo ad dominiū lite pendēte, vt. l. si post acceptū. §. de rei ven. Sol. hīc loquit qn perit facto actoris, vel authoris sui: secus si facto rei, vt ibi dicit 5 tex. & ita loq. l. cōtraria. Hunc † aūt passum. f. qn profit reo exceptio superueniens pendēte iudicio, examinati plu. j. de exce. l. j. ¶ Opp. hīc dicit, q 6 res æstimat † quantū vendi potest. contra: imò debet æstimari perinde ac si res legata nō esset, vel libertas sub cōditione relicta: vt. l. locū. §. cōdemnatio. de tab. exhi. Sol. ibi nō erat ius de præsenti. sed sperabat adesse & recedere in cōditionis euentū: hīc ecōtra erat ius de præsenti, sed sperabat abesse et redire in cōditionis euentū. Rōnē diuersitatis dic, vt ibi dixi. ¶ Op. §. ad. l. Aquil. l. in. l. aqlia si deletū. Sol. vt ibi. qa ibi loq qn delictū cōmissū est culpa: hīc qn dolo. & dixi plenè in. d. §. cōdēnatio. ¶ Vltimò venio ad 7 illud notabile, quòd res tantū valet † quantum vendi potest. quòd intellige quantū vendi potest. s. homini sciēti cōditiōē rei: vt. l. mortis causa. §. fi. & ibi no. j. de do. causa mor. Itē. intellige quantū vendi potest. s. cōmuniter, & in loco publico. intellige quantū potuerit vendi pluribus, & pluribus diebus, nō vna die, vel vno momēto: vt. l. pretia rerū. in fi. & ibi no. per gl. & ibi plenius dixi. ff. ad. l. Falci. Item debet intelligi, qn tractatur de æstimatiōe rerū mobiliū: sed quando tractat de cstimatione alicuius rei immobilis, fit æstimatio secundùm gl. posita in. l. ij. C. de rescin. vendi. dic vt ibi. ¶ Quæro, si conditio extiterit pendente iudicio, dicit tex. quòd seq debet absolutio: qro, à quo fiet absolutio: vtrū à petitione, an ab instātia iudi 8 cali? gl. videt tenere, q ab instātia iudicij. dū dicit, q vlterius procedi nō debet: quasi dicat, hęc exceptio impedit, pcessum. quòd intellige, † si reus est paratus probare statim, secūdùm quod dixi in. l. nā postea. in prin. §. de iureiurā. Nā ea quæ supereuenunt post litē cōtest. q ab initio impediuissent, pcessum, impediūt ali quā partē iudicij. vt vidistis in. l. eleganter. §. si qs post. §. de condic. indebi. ¶ In gl. sup verbo, quāti emptorē inuenerit ibi, f sed ar. conera. j. ad. l. falci. in lege falci. Dic & solue, quòd hīc recipit sibi de bitum nullo casu soluendi, ab eo restituēdum: sed mihi restituere tenet sol uēti in casu falcidiæ imminētis. adeò sibi cauet. ¶ In gl. ibi, sed in ea specia le. f. vt non fiat executio intra tpa sua, sed expectetur conditionis euentus. & est ratio: qa ibi agebat is cui nondum ius competebat, cont. regulam. l. si pupilli. §. videamus. §. de neg. gest. hīc verò is cui ius de præsenti competebat: licet in futurum recedere debebat in conditionis euentum.

Cauere autem. Malæfidei possessori litis æstimationem soluēti, de cuictione nō cauetur. h. d. de hoc dic vt. l.

dic vt. l. ex diuerso. §. petitor. s. de rei ven. & l. litis æstimatio. j. pro emptore.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Pars rei quando peti possit?*
2 *Boue mortuo, quando possit peti corium & carnes?*
3 *Petens plus debito, quando perdat totam causam?*
4 *Conditio furtiua, quòd oriatur ex delicto.*

a Boue. a Iste est subtilis. §. A fure possum condicere rem meam, & id quod ex re mea supereſt, & qui consecutus est totum, non potest petere partem, & qui cōsecutus est b partem, pōt petere residuum. h. d. ¶ No. q possum petere b rem & etiam possum petere partes rei. ¶ Opp. quòd non procedit 1 petitio partis † rei, vt in. l. commodato. §. duabus. j. commo. Huius timore, hīc. §. legitur duobus modis. vno modo, in diuersis personis, quia alius fuit fur bouis, alius fuit fur corij & carnis, quasi contra eundem, licet possit agi ad totum, non tamen potest agi pro partibus, vt. l. contraria. & intellige hoc pro partibus integralibus: vt si vellem petere vnum pedē, caput, vel cornu, & si. sed si vellem petere partem quotam, vt dimidiam, vel tertiam, nō est dubiū quod possem, vt. l. si stipulatus. j. de sol. hæc lectu. vera esset, donec totum duratī sui integritate, sed toro dissoluto per partes. procedit alia lect. s. vt iste. §. intelligatur etiam in eadem persona, vt contra eum possit agi ad partes. Nō ob. lex contraria, quia ibi loquitur toto existente in integritate sua, hīc facta partium separatione. ¶ Secundò. opp. ex noua cō trectatione non nascitur actio furti, vt. l. ei qui. j. de fur. ergo noua contrectatione correi, non nascitur actio furti. Sol. secundùm primam lect. hoc operatur hīc diuersitas personarum, secūdùm secundam lect. hoc operatur hīc diuersitas rerum, quia alia res est modo corium, & carnes, quàm esset bos. ¶ Sed contra hoc op. si corium & carnes videntur aliæ res, ergo solutione factæ, q boue, non contiget liberatio pro corio, & carnibus, vel econtra, quia nil prodest exceptio rei iudicatæ quando res sunt diuersæ vt. l. cum quæritur. de excep. rei iudi. Sol. licet res sit diuersa, tamen est de prima, & sic eadem fingitur. & hoc secundùm istam lect. ¶ Sed tenendo primam, iterum opp. quando sunt personę diuersæ, non ob. exceptio rei iud. vt. C. res inter alios acta. per totum. & d. l. cum quæritur. ergo si vnus soluit litis æstimationem, nullo modo prodest alteri. glos. hoc non bene declarat. Tenendo istam lect. oportet te dicere, q ille ali⁹ habebat causam à fure, & erat habituris regressum contra eum, vt no. in. l. nec vlam. §. j. s. de peti. hære. ¶ Oppo. q exceptio rei iudicatæ nunq profit condemnato, vt. j. de excep. rei iudi. l. euidenter. sed hīc dicit quod prodest, quare malè. Solu. hīc dicit q fuit condemnatus, & soluit, meritò sibi prodest. ¶ Venio ad secundā glo. 2 & opp. boue † mortuo non potest peti corium & carnes, vt. l. mortuo boue. in prin. de leg. ij. Sol. dicit gl. aliud in boue legato & aliud in boue subtracto. Breuiter, ista est veritas, quandoq vnum totum integrale potest à me peti tanq meum, tūc eo dissoluto potero petere quamlibet eius partem, vt hīc. Quandoq possum petere vnum totum, tanq mihi debitum actione personali, tunc eo dissoluto sine culpa debitoris non possunt peti partes, vt in. l. contraria. dic vt ibi. ¶ Venio ad tertiam gl. & op. qui petit plus, debet repelli à petitione totius, vt. l. ij. §. item quę ritur. de aqua quoti. & æsti. dicit glo. hīc erat detentum ad æstimationem, quæ est diuidua, ibi de indiuiduo loquitur. certè ipse bos quando peteretur dari, dicitur diuiduus per quotas, vt. l. si 3 stipulatus. j. de sol. ¶ Item opp. q debeat perdere causam suam quia plus petit, vt. C. de plus peti. l. j. & insti. de actio. §. si quis 5 agens. Sol. quando quis petit † plus debito, absq dolo debet ob c tinere, quod probauit sine dubio c. & hoc modo potest hīc intelligi. Quando verò plus petit dolo, tūc si quidem deliquit in duobus, scilicet in plus petendo, & in plus cautionem exigendo, perdit totum, vt. d. l. j. C. de plus peti. aliās secus, vt ibi no. per doct. & per canonistas in. c. j. de plus peti. ita debet intelligi. d. §. si quis agens. insti. de actio.

LEX XV.

QVod ab alio. aliās. §. Celsus. Liber factus ex veteri contrectatione cō dict. furtiua non tenetur. h. ¶ Dicit glo. q ex hoc. §. ap 1 paret q condictio † furtiua non oritur ex delicto, quia tunc noxa caput sequitur. Tu dic contrarium, vt dixi in. l. si pro fure. §. fi. s. eo. licet in quibusdam habeat aliquas singularitates, inter quas est hæc.

LEX XVI.

VI furtum. In hac actione, periculum interitus pertinet ad furem in distinctè, sed in actionibus desc endentibus ex contractu habetur ratio culpæ secundùm naturam con d tractus. h. d. ¶ Op. ad secundam partem, d & videtur q commo datarius teneatur de casu, vt. d. l. si vt certo. §. ij. j. como. Sol. illud verum si culpa, vel mora præcesit. Mirabile est hoc, cū hīc præsupponamus furtum esse factum, ergo culpa & mora præcesit vt. l. in re furtiua. §. eo. & j. eo. l. fi. vnde lac. but. videbatur fateri contrariū, & dicit quòd hīc dicit in tex. & gl. intelligatur secundùm naturam actionis communem commodati & depositi, nō referendo nos ad casum positum in tex. Sed hoc videtur mihi contra mentem huius. l. ideò dico q etiam in casu huius. l. si agerem commodati, vel depositi, non haberetur ratio culpæ. Nam culpa quæ fuit commissa in vtendo, non fuit ordinata ad casum, & ideò non facit commodatarium vel depositarium teneri de casu: vt. l. si vehenda. §. j. j. ad. l. rho. de iactu. & ibi no. & l. & in totum. j. de impen. in re. do. fa. & idem dico in mora. Nam quamuis sit in mora quo ad condictionem furtiuam, non tamen est, quo ad actionem commodati, vel depositi. ¶ Op. d. l. j. §. si rem. j. depositi. Sol. ibi commisit furtum in vendendo, hīc invtendo. Et ideò ibi deliquit circa totam rem, hīc tantùm circa vsum ei⁹, vt. l. qui iumenta. j. de fur. & ibi no.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Mora furi quòd purgetur oblatione & nouatione.*
2 *Rem meam, quòd possim stipulari à fure.*
3 *Mora præcedens, qualiter per stipulationem purgetur? remissiuè.*

LEX XVII.

1 PArui. c Oblatione & nouatione purgatur mora † furis. h. d. ¶ Opp. de. l. qui decem. in prin. de so. So. l. dico q quantum ad purgādum mo ram nil differt inter oblationem & nouationē, sed quantum ad liberationem inducendam differt, vt hic not. in primo glo. ¶ Opp. q quis non posit rem suam stipulari à fure, vt l. nemo rem suam. de verb. oblig. Solu. dicit glos. quòd hīc fuit 2 stipulatus rem suam sibi restitui, non sibi dari, vt. l. scire debemus. j. de verb. oblig. Alij dicūt, q sicut quis à fure potest condicere rem suam, vt in. §. fic itaq. insti. de act. ita potest ab eo stipulari sibi dari: & hoc modo intelligunt. d. l. scire debemus. dic vt ibi. ¶ Oppon. q sit differentia vtrum sit res præsens vel absens, f vt. l. qui decem. §. idem responsum. de sol. Solu. dicit glos. notabiliter, hīc stipulatio fuit interposita animo nouandi, quo casu, non refert an res sit præsens vel absens, ibi fuit interposita non animo nouandi, quo casu, refert an quis sit præsens vel absens. quod satis placet. Tamen ista † materia qualiter per stipulationem purgetur mora præcedens, est multum difficilis, quam dic plenè vt. l. si rem. j. de noua. tangitur plenè in. l. eum qui. §. fi. de verb. oblig.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Creditor falsus accipiendo scienter indebitum, quando faciat furtum?*

LEX XVIII.

g VOniam. g Falsus creditor accipiendo sciēter indebitum, furtum facit, & condictione furtiua soluenti tenetur. h. d. ¶ Oppo. si sit furtum, ergo non transfertur dominium, & sic cessat condictio indebiti, quia nemo condicit rē suam & c. vt. §. vsufru. quēad. ca. l. vlti. meritò ergo per hanc. l. totus ille titulus de condi. inde. videtur destrui. Huius timore, sunt multæ solutiones. finaliter glo. intelligit hoc, quando quis labitur in perso h na, h & sic in substantia personæ. Idem no. in. l. falsus. de fur. sed g Dy. in. d. l. falsus. dicit q hoc non est necesse, quia posito, q non transferatur dominium, habet tamen locum condictio, quia o- i mnis condictio degenerat contra furem. ¶ Ego † in. d. l. falsus. dicebam, sic distinguendo, quando q falsus creditor simulat se creditorem, & inducit debitorem ad soluendum sibi, & tunc committit furtum. videtur enim soluere sub ea cōditiōe, si creditor est, ita intelligatur. d. l. falsus. & hīc, vbi tex. sonat hoc. Quādoq debitor sua sponte vadit ad soluendum, illo nihil faciente, nisi de quod recipit pecuniam, & tunc non fit furtum: & dominiū transfertur, vt in toto titu. de condictio indebiti. Ratio, quia debitor habebat pro constanti quòd esset creditor, & sic illa conditio, si creditor est, non inerat. Nec potest dici illud quod dicebam in. l. si procuratori falso. in vltima gl. s. de condictio. ob causam. videlicet, quòd in ipso actu traditionis committatur furtū: licet postea immediatè res incipiat esse creditoris. Nam vt hīc dicit tex. illud furtum parit condictionem furtiuam, sed postea translato dominio, condictio furtiua extinguitur, quia voluntate actoris transfertur, vt. l. siue manifestus. §. fina. l. si fernus. in prin. s. eo. Sed impossibile est quòd eodem momento condictio furtiua oriatur, & desinat. l. titio cum morietur. supra de vsu fructu. ergo &c. Alia quæ hīc tanguntur, in glossa sunt clara.

LEX XIX.

VLianus. Hæc condictio datur cum adiectione de peculio. hoc dicit.

Universidad de Sevilla Biblioteca

Universidad de Navarra Biblioteca

De condict. ex lege.

De condictione ex lege Rubrica.

¶ Continua rubricam vt in glo.

✣ SVMMARIVM. ✣

¶ Licet. Adde l. nemo rem suam. & q̃ ibi no. §. fi. de verbo. obl. Alex.

¶ Si obligatio. sed qd differt con dictio ex l. & accusatio ex l. & vide gl. singu. & ibi Bal. in l. fi. C. de li tigi.

¶ Obligationes. vtrũ verba psentis temporis posita in l. inducantur ad' futura? vide Bart. in l. oẽs populi. in antepen. col. de iusti. & iu.

¶ Agẽdi. vtrum ex dispositione legis oriat ius agendi, idẽ dicit Bal. in l. fi. §. prætereà in. ff. colũ. de iure dot. Q. q̃ aũt lex noua disponit circa principale fictum roborando & actio nascit ex illo facto. arg. l. ex placito. de rerum mu. aut actionẽ inducendo, & oritur condi. ex l. vt l. si quis argentũ. de dona. Q. q̃ lex noua disponit circa accessorium, & tunc non inducit obligationẽ, sed iudicis officium, vide ibi & adde Bal. in rub. C. eo.

¶ Permittit. vide Bal. in rubr. C. eo. qui aliter loquit.

¶ Hæreditatem. adire est ius, non facultas, & an ei p̃scribatur? vide tamen quod singulariter scripsi in l. finum. C. de iure deli. post Bar. qd' faceret tibi honorem Alex. ¶ Adde, an iuri adeundi p̃scribatur? vide Bald. consil. xiij. lib. iij.

1 Lex ista quòd habeat locum etiam in legibus antiquis.
2 Lex semper loquitur. Et ex legis dispositione quando oritur ius agendi. nume. 3.
4 Lex quando permittit, an ei cui permittitur oriatur ex tali permissione aliquod ius. Et id dispositione legis aliquis uetantis ad commodũ alicuius, ei tunc oriatur exceptio, & quando actio? nu. 5.
6 Ius agendi quando ex l. competit, utrum sit actio uel officium iudicis?
7 Actio quando ex dispositione legis oritur, utrum sit condictio ex lege, an alia actio?
8 Actio specialis ex emphyteusi, ex contractu emphyteutico nascitur.
9 Obligatione literarum contracta non agitur condictione ex lege, sed actione ex literis.
10 Lex uel consuetudo ubicunq; inducret nouum contractum, ex tali contractu oritur actio, & non condictio ex lege.
11 Actio criminalis quando ex lege inducitur non dicitur condictio ex lege, sed accusatio ex lege.
12 Lex ubi obligationem inductam declarat, quæ actio oriatur?
13 Lex si confirmat obligationem inductam, an ex ea oriatur condictio ex lege?
14 Condictio ex lege, quòd concurrat cum alia.

LEX I.

Si obligatio. Quando per legem cuilem inducitur obligatio immediatè, nec ex primitur, actio, cõdictione ex lege agitur. h. d. ¶ Antè q̃ vlterius procedam, quæro exempla huius. l. Gl. ponit quædam exempla de iure antiquo Digestorũ vt. l. si postulauerit. §. fi. de adulte. ¶ Contra istam lec. op. quia tex. hic dicit ex. l. noua. sed illa est lex vetus, ergo non est bonũ exemplum. Huius timore, quidam legũt hic hoc modo, si obligatio noua introducta ex lege, scilicet veteri vel noua, & sic illud verbũ, noua, determinat illud verbum, obligatio. & hæc est satis bona. Alij dicunt quòd etiam. l. si postulauerit. est noua. O nmis enim lex post legem duodecim tabularum potest dici noua. Certe qualiter dicatur lex noua, nõ curo hìc examinare: examinatur plenè. j. de regu. cato. l. fi. per gl. & Iac. de Are. sed verum est indubitanter quòd hæc. l. habet locum etiam in legibus antiquis, & etiam in nouis. De antiquis induxit exemplũ in dicta. l. si postulauerit. §. fi. & . l. extat. ff. quod met. cau. & . l. fi. §. de rei vendi. secundùm illam lec. & in multis alijs legibus. Alij ponunt exemplum in legibus nouis. C. de dona. l. si quis argentum. & C. de suffra. l. j. & de peti. hære. l. fi. de iure deli. l. scimus. §. licentia. & C. vnde vi. l. si quis in tantam. Ista sunt iura per gl. hìc alleg. tamen sunt in. C. multæ aliæ leges, videlicet de sacrosan. eccle. l. iubemus. de paga. l. christianis. quod met. cau. l. si per impressionem. de arbi. l. ne in arbitris. de fideiuss. l. j. si per vim vel alio modo. l. j. vnde vi. l. meminerint. & . l. momentariæ. & . l. non ab re. & C. loca. l. si quis conductionis. de litigio. l. penul. & fi. & multæ aliæ leges, quas inuenire laboriosum esset potius, q̃ subtile. in authen. sunt etiam multæ aliæ. & authẽ. iubemus. C. de episc. & cleri. ne filius pro patre auc. habita. & ne vxor pro ma. auc. sed omnino. & quomodo & quando. in auc. qui semel. & qui potio. in pign. habe. authẽ. idem possessor. & multæ aliæ. Possumus etiam ponere exemplum in statutis ciuitatis, & constitutionibus regum & principum. ¶ Sed cõtra hoc op. quomodo potuit lex antiqua cogitare de futuris legibus, contra. l. iubemus. in fi. C. de test. Respon. non potuit cogitare specialiter, sed generaliter sic, sicut pater põt cogitare de filijs sibi nascituris, instituendo eos, vel exhæredando, vt. l. gall'. per totam. l. de liberis & posthumis. & de testam. milita. l. qui iure militari &c. ¶ Item oppo. quia hoc videtur contra hanc legem quæ dicit, si obligatio lege noua introducta est, quod est temporis præsentis, ergo non refertur ad obligationes introductas postea, vt. l. si ita. de auro & argento. leg. Huius timore, dicit glosse. expone hìc est, ideò est erit. glosse. ista habuit bonum intellectum, non tamen est necessaria expositio sua. Nam' debes scire quòd lex semper loquitur, & semper est in viridi observantia, vt lege Arriani. C. de hæretic. Probatur in' omnibus legibus incipientibus, hodie &c. & in authẽticis dicit, sed hodie hoc iure vtimur. vt. C. de app. auc. hodie. nam illud hodie, intelligitur scilicet de illo die, quo illa lex vel auc. legitur. Ita hìc, lex dicit, si obligatio lege noua introducta est, sufficit quòd sit in presenti eadem die qua hæc lex legitur: quoniã semper loquitur. Non obstat. l. si ita. de auro & argẽto legato. quia ibi loquitur in testatore qui semel tãtùm loquitur. ¶ Expediti sumus de apparatu legis nostræ: videamus ergo materiam huius leg. hic habemus tria, quòd ex dispositione leg. oritur ius agendi. Item. quòd istud ius agẽdi est actio. Item quòd illa actio vocatur condictio ex lege. ¶ Quæro ergo post, & reuoco in dubium, † vtrũ ex dispositione leg. oriatur ius agendi? & videtur quod sic, vt hìc. In contrarium. j. ad leg. falci. lege prima. in principio. & C. ne fideiuss. do. den. lege prima & secunda. & de reb. eorum. l. j. ¶ Aduerte, scitis quòd legis virtus consistit in quas tuor, imperare, permittere, vetare, & punire, vt. §. de leg. l. legi virtus. vnde si quidem lex præcipit imperando, seu præcipiendo: & tunc aut præcipit aliquid quod respicit commodum tantùm eius cui præcipitur: & tunc non oritur actio. nisi sicut infra dicam de lege permittente. Magis enim est permissio & cõsilium quàm præceptum: vt l. sepe. de offi. presid. Aut præcipit aliquid ad commodum alterius, quàm eius cui præcipitur: & tunc oritur ius agendi. hoc probatur in omnibus interdictis restitutorijs: vt. C. de seruis fugiti. l. quicunq;. & . §. ad. l. aquil. ij. cũ multis simi. Q uandoq; lex permittit & hìc aduerte: aut permittit aliquid fiendum ab aliquo in se, vel in suo: & tunc non oritur ius agendi, sed efficitur, vt ille actus sit validus & impunitus: vt. l. in re mandata. C. manda. & . l. si constante. §. si maritus. soluto matrimo. Aut permittit quòd fiat aliquid in alieno: & oritur ius agendi: vt. l. venditor. §. si constat. §. communia pred. & . l. j. in fi. & . l. ij. & . iij. in fi. j. de aqua plu. arcen. Q uandoq; lex permittit fieri aliquid quod non fit in loco: intellige, vt loco coheret: tunc aut illud venit tantùm explicandum intra personam facientis: & non oritur ius agendi. Exemplum in omnibus legibus quæ deferunt hæreditates ex testamento vel ab intestato. Nam non competit mihi ius agendi ad hoc vt habeam hæreditatem: quoniam in meipso possum hoc expedire sola voluntate. tamen hæreditate adita possum postea agere peti. hæredi. si verò illud veniret explicandum cum alio: tunc aut venit oxplicandum principaliter propter se: & competit ius agendi, vt puta in casibus in quibus filius potest agere contra patrem vt eum emancipet: vt. l. si lenones. C. de epis. aud. vel pater contra filium vt patiatur se emancipare: vt. l. quidam cum filium. & ibi per doc. de verb. oblig. Q uãdoq; venit explicandum propter aliud: & tunc ius agendi non competit, sed sufficit quòd ille qui debet facere, impleat pro parte sua quantum potest. hoc probatur per omnes leges, quæ dicunt de obligatione & consignatione, vt. l. acceptam. C. de vsur. & . l. obsignatione. C. de sol. & . l. iure ciui. de condi. & demon. ¶ Iuxta prædicta quæro, in casibus in quibus ius permittit aliquid, non oritur ius agendi: vt. §. dixi, an † ei cui permittitur, dicatur competere aliquod ius ex illa permissione? an verò sit aliqua facultas fictiè? Pro cuius declaratione debes scire quod dicitur de vsufructu formali & causali. Nam vsufructus formalis, est ius alienis rebus vtendi & fruendi: vt. l. j. §. vsufru. vsufructus verò causalis non est ius, sed quædam facultas percipiendi fructus: quia est dominus: vt. l. vti frui. in prin. §. si vsufr. pe. Nũc ad propositũ.

Q uãdoq; lex permittit aliquid alicui facere pro cõseruatione iuris sui iam quæsiti: & illud non est ius, sed facultas quædã: vt d. l. in re mandata. & . d. §. si maritus. Q uandoq; permittit lex aliquid facere pro acquisitione alicuius iuris de nouo: & tunc est ius: vt ius adeundi hæreditatem. & hoc apparet ex eo quod ei præscribitur: vt. l. licet. C. de iure deli. Facultati autem quæ ficti est, nõ præscribitur: quia leges quę loquuntur de prescriptione, vt. l. sicut. & . l. cùm notissimi. de præscri. xxx. ann. loquuntur de præscriptiõe cõtra iura tãtũ, nõ cõtra facultates quę facti sunt, & ideò doct. in illa. q. vtrum præscribatur iuri offerendi, reuoluunt, vtrum ius offerendi sit ius vel facultas? de quo dicã j. de pig. act. l. si rem. §. omnis. ¶ Q uandoq; lex vetat: † & tunc aut vetat aliquid ad commodum eius, vel hæredis eius cui vetatur, & oritur ius excipiendi, non agendi, vt. l. j. in prin. j. ad. l. falcid. & . C. ne fideiuss. do. dentur. l. j. & . ij. licet solutione facta per errorem competeret condictio indebiti, tamen illa non oritur ex illa. l. vetante & inducente exceptionem, sed oritur ex quasi contractu qui celebratur solutione, vt. l. si in area. §. de condi. in de. Q uandoq; lex vetat aliquid ad commodũ alterius, q̃ cuius tat, & tunc sine dubio oritur ius agendi. hoc probat in oibus interdictis prohibitorijs. vt. C. ne liceat po. l. j. & . ij. &. C. nemini licere signa imponere. cum multis simi. Et prædicta distinctio procedit, quando lex prohibet factum. si verò, phibere expsse

ius agendi,

ius agendi, vtputa ne actio, petitióve detur, & tunc esset indubitabile, q solùm paratur exceptio, vt. l. ij. §. j. ad velleia. & ad Maced. l. j. ¶ Sed contra opp.ª vbicunq; lex dat ius excipiendi, ibi reo competit ius agẽdi per officium iudicis, vt. l. aurelius. §. sticho. de lib. leg. & . l. si contendat. & ibi not. de fideiuss. & . l. ij. C. q bo. ce. pos. Rñ. illud ius agendi non oritur ex illa. l. vetante, sed ex æquita te iudicis, ppter illam. l. vt. d. l. ij. C. qui bo. cede. pos. & ibi hoc tex. declarat. ¶ Quarto, & vlti. lex procedit puniendo: & tunc sine dubio competit ius agendi, vt patet in omnibus legibus punientibus

b maleficia. ¶ Secundò principaliter est videndum[b] eo casu quo competit

6 ius agendi? te x. l. vtrũ sit actio vel officium iudicis. videtur casus in. l. quòd si minor. in fi. §. de mino. & ex quibus cau. ma. l. j. & per totum, q̃ sit iudicis officium. Tu dicas, quòd qñq; verba legis disponentis referuntur ad partes, quandoq; referuntur ad iudicem, qñq; impersonaliter proferuntur. ¶ Primo casu, semper oritur actio. ita debet intelligi. §. ad leg. aquil. l. ij. & de peti. hære. l. item veniunt. §. pridie. Et hoc apparet ex omnibus interdictis prætorijs restitutorijs. dicit enim restitues & C. vt vnde vi. per totum: & ne quid in lo. pub. l. ij. cum si. ¶ Quandoq; referuntur ad iudicem verba legis disponentis, & tunc quandoq; referuntur ad iudicem affirmãdo, qñq; negando. si affirmando: semper competit iudicis officium, vt. §. de mino. l. j. coniuncta. l. quod si minor. in fi. §. §. ex qui. cau. ma. l. j. in prin. & . §. quod met. cã. l. fi. §. j. & . ij. & . j. de colla. do. l. j. in prin. & de ali. & cib. le. l. ij. & ibi dixi. & . C. de colla. l. si soror. & ibi gl. quæ hoc dicit. ¶ Quandoq; referuntur ad iudicem negatiuè, & tunc non producũt officium iudicis. nõ

d enim aliquid committitur iudici directò, d sed magis pariunt actionem ei ad cuius vtilitatẽ verba fuerunt prolata, vt. §. quod met. cau. l. j. vbi prætor dicit, quod met. cau. gestum erit ratum non habeo, licet verba referã tur ad iudicem, tñ quia referuntur priuatiuè, non pariunt officium iudicis sed actionem parti ad cuius commodum priuatio illa inducitur. Et prædicta distinctio locum habet qñ verba legis disponunt circa factum, puta aliquem reddere, vel restituere, & si. sed quando directò disponerẽt circa ius agendi: sine dubio producerent actionem. Hoc apparet ex omnibus[e] edi-

e ctis quæ dicunt, iudiciũ[e] dabo. licet enim verba referantur ad iudicem, tñ quia directò circa ius agendi disponunt, producunt actionem: vt. §. de iurisd. om. iud. l. si qs id quod. & de his qui deiec. vel effu. l. j. cũ simi. ¶ Quã doq; verba impersonaliter proferuntur: & tunc competit ius agendi, vt in aut. sacramẽta. C. si aduer. ven. & ibi no. j. de acquiren. re. do. l. statuas. & de

f his qui deiec. vel effu. si vero. §. prætor[f]. ver. si seruus inficiẽte. cum si. & idẽ

g intelligo in statutis eadem ratione. ¶ Tertio principaliter est videndum[g]

7 eo casu quo ex dispositione legis oritur actio, † vtrum si condictio ex. l. an alia actio? Ista est multum intricata materia, quam glo. nostræ posuerũt in l. quoties. j. de præscrip. ver. & multum imperfecte Iac. Bald. fecit de hoc magistraliter vnam suam additionem, quæ incipit, turbatus est eorum spiritus. & mirantur tanq; ignari &c. Cy. recitando dicta vltramontanorum examinat hoc in. l. ex placito. C. de rer. permu. & vbi vltramon. videnẽ vel le loqui subtiliter, tamen malè declarant, nec veritatem ponunt. Ego tradã vobis hanc materiam per cum modum, quem intelligam. ¶ Si quidem est cautum quo nomine actionis agatur, & eo agitur, & hoc non habet dubiũ. ¶ Si verò non est cautum, & tunc quandoq; lex obligationem inducit, qñ q; inductam declarat: quandoq; inductã confirmat. Primo casu, aut obligationem inducit immediatè, aut mediãte aliquo cõtractu, vel simili. Si immediatè, aut est lex prætoria, & habet locum actio in factum. vt. l. fina. in principio. de eo per quem factum erit. & insti. de interdic. in fi. Aut est lex ciuilis, & habet locũ cõdictio ex lege. hìc est casus in hac. l. & ita posui tibi in summario. Si verò lex inducit obligationem mediante aliquo contractu vel simili, tunc in hoc sunt opin. secundùm diuersas materias: verbi gratia, Lex ciuilis inducit contractum emphyteuticum, nec est cautũ quo nomine actionis agatur, vt. l. j. C. de iure emphy. quo nomine tunc actionis agetur? Pe. de bella pertica dicit, actione præscriptis verbis, quia illa. l. respicit principia legis. xij. ta. Istud est falsum. Primò secundùm opi. ipsorũ vltramontanorum qui dicunt, quòd actio præscrip. verb. non oritur nisi ex contractibus innominatis. sed contractus emphyteuticus est nominatus, ergo &c. tamẽ qa opi. eorum est falsa, ideò non curo de ea. Prætereà, istud est contra. l. iiij. j. de præscrip. verb. quando cõtractus nullum habet nomẽ

h à iure ciuili, vnde alij dicunt[h], & hæc est communis opi. quòd agatur ex condictione ex lege. l. j. C. de iure emphy. sed non placet, quia hæc codictio habet locum, quando obligatio inducitur ex lege, vt hìc, sed ibi non inducitur ex lege, sed ex contractu. Modus inducendi ex. l. & inducendi ex cõtractu, differunt in specie, vt. l. obligamur. §. lege. & per totam. l. de act. & obl. ¶ Prætereà regula est q̃ quoties contrahimus lucri faciendi causã oritur actio ex contractu: vt. l. actionum genera. §. ex contractu. de act. & ob. Prætereà dicitur in tex. instit. de loca. §. adeò. quòd cõtractus emphyteu-

i sis sit species contractus per se, sicut alij contractus iurisgentium. sed contractus nominati iurisgentium eoipso q̃ sunt, actionem producunt, vt. l.

8 iurisgentium. in prin. §. de pac. ergo &c. ¶ Concludo[i] ergo q̃ ex cõtractu emphyteutico oritur quædã actio specialis, quæ vocatur actio ex emphyteusi, & sic denominatur à contractu, sicut actio ex empto, & locato, & similes. hìc est tex. in. d. l. actionum genera. §. ex contractu. & c. ¶ Aliud exẽplum in obligatione literarum quæ actio oritur? gl. insti. de lite. oblig. di-

k cit. [k] quòd oritur condictio ex lege. idem doc. in. l. in contractibus. de non

9 nume. pecu. ¶ Ego dico contrarium. nam scitis † quòd verborum obliga-

a ¶ Oppo. Adde Bar. in. l. societatem. §. arbitrorum. in. v. col. in vers. quæro quo iure sententia arbitrorum. j. pro soc. Alex.

b ¶ Videndum. Vide Bar. aliter dicentem in rub. C. e. & in aut. dos data. ad fi. C. de don. ante nup. in ver. si affirmando semper competit iudicis officium & c. Adde Bar. idem tenentem in. l. j. in prin. §. si quis ius di. & Bart. in. l. j. §. ait prætor §. de post. &c. Alexander.

✣ POMATES.

c ¶ Iudicis. vide Fely. in. c. exceptionem. in. iij. col. de excep. ver. demũ scias. Iason. in. l. si soror. C. de colla. Cepo. consil. xcij. fi. Barba. cõsil. ij. aliàs. iij. i. xxvj. colũ. m. j. vol. l. al. i. l. ea demũ. col. ij. C. de collat. vide & Alexan. cõsil. co. ij. ad fi. ij. vo. & Fely. i. c. ij. ad fi. post Panor. ibi de offi.

d ¶ Directò. adde bonum tex. & ibi Bar. in. l. metum. §. sed qd' prætor. §. quod met. cau. Alexander.

¶ Iudicium. vt. j. cõmo. l. j. in prin. Alex.

¶ §. prætor. quòd idem sit, vide Bar. per illum tex. in l. arriani. C. de hære Alexan.

g ¶ Videndũ. per Bal. in rubr. C. eo. [g] an cõdictio ex l. det pro facto? vide Bal. i. d. l. ex placito. i. ix. q. Alex.

¶ Dicũt. cõtrariũ tenet Bart. i. d. l. j. & . j. de pub. iud. l. j. Alex.

¶ Emphyteusis. Et adde q̃ condictio ex. l. qñq; currit cũ alia ex diuerso capite. ll. quoties. de act. & ob. & ibi gl. & no. Bal. i rub. C. eo. in pe. col. Alex.

¶ Dicit. sed Bald. in rub. C. eo. tenet opi. gl. & doc. cõtra Bar. & c. Alex.

¶ Vbicunq; not. & adde Bart. in. l. oẽs populi. d. e iusti. & ciu. i. v. q. pri. & in. l. de pub. iu. in pe. co. & Bal. in

10 rub. C. eo. vbi ts q̃ agat cõdictiõe ex moribº. sed Bal. ī. l. ij. C. qñ li. ab empdi. ts, q̃ nõ oriat actio fiti nois ex feudo, sed cõdictio ex. l. vel pscriptis verbis. & feudũ est cõtract[9] inoiat[9], vt no. Bal. i ru. C. de re. pmu. Et ad Bar. hic an ex cõsuetudie, vel ex moribº, vel ex statuto oriat cõd. ex leg. vide Bal. i l. ex placito. i. x. q. C. de re. pmu. & . Bar. i. l. de qbº. i. fi. de. ll. & adde Bal. i. l. fi. C. de le. & Bar. i. l. oẽs ppl'. i. v. q. prin. & in. d. l. qbus. ad fi. §. de legi. Ale.

✣ POMATES. ¶ Ex lege. Adde q̃ in criminalibus, ppriè dicit accusatio. gl. in. l. fi. in ver. recipiat. in fi. C. de ligiti. declarat Ang. in. l. si qs id quod. ff. de iurisdi. om. iudi. Alex. in. l. vi ro. in prin. ff. solu. matr.

n ¶ Ex illa. l. nõ pactionẽ fictiũ & qa plenè p doc. i. l. ex placito. & ibi bal. de re. pmu. & qd differat à cõdictiõe ex. l. & an sit datiua vel natiua. Alex.

o ✣ POMATES. ¶ Exẽplũ. Vide Ia. i. §. actionũ. i. xxij. co. ifti. de act.

Universidad de Navarra Biblioteca

scrip.verb. naturalis.§.sed si dedi. ¶ Secundo casu, quãdo agitur aliter quàm ex delicto, & tũc aut ista obligatio est ad reddendum quod quis accepit, & tunc agetur condictione ſine cã, vt.l.si & me & titium.ff.si cer.pe.&.l.si eum seruum.e.ti. Aut principaliter ad dandũ, & tunc si quidem ista obligatio[a] oritur ex aliquo gesto verbis, & habet locum actio prescri.ver. quæ largo modo põt dici in factũ, vt.j. de præscrip.ver. per totum. Si verò ex aliquo gesto per aliquod factũ, & tunc habet locũ actio in factũ, cuius tenor receptus est in variis articulis iuris, vt l.sancimus.C.de sac.ſan.ec. ¶ Tertius casus principa-
13 lis est, †quando lex confirmat obligationem inductam, & tunc quando& lex confirmat obligationẽ directò disponendo in eam, & tunc non oritur actio ex lege, seu cõdictio: sed oritur ex ipsa obligatione
b vel contractu, vt.ff.dixi. & probatur in.l.legitima. [b] de pac.& j.de verb.sig.l.lege obuenire. Si verò non disponit directò in ipsam obligationẽ, vel cõtractũ sed ob ipsam. vel propter ipsam, tũc habet locũ con dictio ex lege: vt.l.si quis argẽtum.C.de dona.&.l. j.C.de suffra. Non enim cõfirmat ibi pactũ donatio nis directò, sed propter pactũ lex producit actionẽ.
¶ Contra prędicta facit.ff.de arbit.l.ne in arbitris. vbi dicitur agẽdum esse in factũ vel condic.ex lege, vel vtili in rem, prout facti qualitas postulauerit, & tamen lex ibi inducit seu cõfirmat obligationem.
¶ Pro cui[9] declaratiõe debes scire q illa lex ponit vnum casum, qñ partes & arbitri iurauerunt, & tũc agitur actione factũ, nõ generali: vt gl. ibi dicit, sed in factũ ex inreiurando. nam partes videntur iurare id esse verũ quod arbitri dixerint meritò non agitur cõdic. ex lege, quia nõ inducitur noua obligatio, & ita vr ibi sentire Marti. Sil. Posteà ponit alium casum qñ partes nõ iurauerũt: sed arbiter solus, tũc cõ petit condictio ex lege, quia ex illa inducit vtilis in rem, de qua ibi loquit: ideò nõ facit ad propositum, qa actio in rẽ nõ presupponit obligationẽ. nos aũt hic loquimur qñ ex lege inducit obligatio. Et ph hoc
c etiã apparet q tractatus vtilis actiõis quæ dat ei cui est actio cessa, vel quæ dat nobis ex cõtractu alteri[9], nõ pertinet ad hũc tractatum. Nam illa est simplici ter datiua nõ ex obligatione. nos autem loquimur qñ ex lege inducit obligatio. ¶ Vltimò q̃ro, an ista
14 actio posit cũ alia cõcurrere? Rñdeo q sic. text. est in.l. quoties. j. de act. & obli. & ideò tex. hic dicit ea dem. l. quia si alia lege oriretur, non impediret hanc oriri. Et sic hæc lex est multum bene examinata.

a ¶ Obligatio. hîc adde Bar. in rub. de præscrip. vers. Alexander.

b ¶ Legitima. Adde Bar. in. d. l. legitima. Alexander.

c ¶ Apparet. Sed q̃ actio oriatur ex statuto vel cõsuetudine, vide Bar. in. l. si duo. §. si qs iurauerit. ff. de iureiuran. Alex.

POMATES.

d ¶ Qui certam. vide Iason. in addi. ad Porcum insti. de verbo. obli. in ij. col.

e ¶ Actione de dolo. Ad hoc vide Pau. de cast. in. l. etiam de sol. Ale.

De condictione triticaria *Rubrica.*

¶ Glos. continuat rubricam ad præcedentia. dic v t in ea, & quæritquare appellet triticaria? dic vt ī ea.

SVMMARIVM.

1 *Si certum petatur, quòd non sit proprium nomen actionis.*
2 *Condictio triticaria, quare non competat pro pecunia numerata, sed pro aliis rebus sic?*
3 *Fratres minores accipiunt omnes alias res, præter pecuniã numeratam.*
4 *Condicere rem suam quando quis posit?*
5 *Condicere quando quis posit per hanc actionem usumfructum, vel aliam seruitutem?*

LEX I.

d ¶ Hæc cõdictio locũ habet pro oĩ re, excepta pecunia numerata, siue certum siue incertum, siue dominium, siue possessio petatur. h.d. ¶ Primò queritur, vtrũ si certum petatur, sit propriũ nomen actionis? certè non, vt.ff. si certum petatur. dixi in rubri. & in.l. cer
2 ti condictio. in prin. ¶ Secundò quæro, †quare hæc condictio nõ cõpetit pro pecunia numerata, sed p aliis rebus fiet? possemus fortè dicere, quòd ille qui
3 induxit hanc cõdictionem fuit frater minor, †qui omnes alias res accipiunt præter pecuniam numeratam. & licet iste ordo tempore illius leg. non fuerit, erat quidam philosophus qui erat talis conditionis, quòd pecuniam respuebat. vel verius ista condictio fuit introducta pro rebus quarum æstimatio variatur ex tẽpore de facili, vt videbitis. j. co. l. in hac. & .l. fi. sed æstimatio pecuniæ non variatur de facili, vt.l. nummis. ff. de in litem iuran. ideò ad illam non porrigitur. ita dicit Gul. & bene.

Rem autem. Summaui cum precedenti. vel magis propriè ad hunc. §. summa hîc. Nemo condicit rem suã
4 præter quã à fure, & à violento possessore: possessionem verò suã omissam quilibet condicit. ¶ Vt declarem hunc. §. oppo. † & videtur quòd idẽ sit condicere dominium à fure, & cõdicere possessionẽ. Si enim habet dominiũ, quid aliud potest cõdicere nisi possessionẽ nudã? cũ semel, dominus nõ posit amplius fieri dominus, vt de acquir. pos. l. iij. §. ex pluribus. insti. de leg. §. si quis rẽ. & .C. de le. l. proprias. ¶ Pro cuius declaratione debes scire, quòd cõtra furẽ & cõtra violẽtũ est inductũ, quòd dominus cõdicendo petat rẽ suã sibi dari oportere: vt insti. de acti. §. ic itaq. sed si nõ esset dominus: nõ posset petere sibi dari oportere, sed solũ sibi restitui. & hîc posset esse vn[9] intellectus ad hũc. §. V el aliter, & melius. debemus cõsiderare cõdictionẽ ex parte actoris & ex parte rei: sed ex parte actoris condicit quis rẽ, hoc est possessionẽ ratione dominij rei quod est apud actorẽ: & hoc nõ potest fieri nisi cõtra furẽ raptorem & violẽtum, vt hîc, & .ff. vsufruc. quemadmo. ca. l. vlti. & .ff. de cõdi. ob causam. l. penul. Ex parte verò rei semper condicitur possessio: quia ad aliud restituendum non tenetur, nisi ad ipsam possessionem: cum nec posit aliud dare: vt.l. scire debemus. §. fi. de ver. ob. Quandoq; verò ex parte actoris condicitur possessio, non quia dominus, sed quia possidebat: & hoc cuilibet permittitur, vt hîc, & .ff. de condi. inde. l. indebiti. §. fed & si nummi. tetigi vobis in. l. si quis nec
5 causam. ff. si certum petatur. ¶ Quæro, vtrum †vsumfructum, vel aliã seruitutem quis possit condicere per hanc condictionem? Rñ. si quidem ius vsusfructus, vel aliud ius est promissum: tantùm hac condictione potest peti, vt.ff. proximè. si verò est constitutum: non potest[b] tunc condici: quia iam condiceret rem suam, quod non licet: nisi in casibus hîc expressis. Ita videtur intelligere glossa hîc, quod est notandum. ¶ Vltimò. materiam condictionis possessionis, vidistis plenè in. l. & ideò. §. Neratius. ff. titu lo secundo.

LEX III.

In hac. Glo. magna hîc posita est tota fundata super
.l.iij.§.in hac.j.commo. & ideò solùm hîc recitabo quantum pertinet ad declarationem tex. materiam verò totam recitabo in.d.l.iij.§.in hac.& .h.d. ¶ Si tempore sententię, vel tempore mortis res plurimi fuit: illud tẽpus inspicit[r]: aliàs inspicit[r] quantiplurimi fuit à tempore morę. hoc dicit. Primò ponit quando certum erat quo tempore plurimi fuit. Secundò, quando erat dubium. Secũda ibi, sed & antea. In tex. ibi mortis tempus. dic sic. certũ est quòd dictis temporibus res plurimi valuit: sed si dubitetur: inspicitur q̃ tiplurimi valuit à tempore morę. & hoc sequitur, sed & antea &c. ¶ Op. si res extat, frustra tractatur de æstimatione: vt.l.fi.C. de fideicon. liber. Glosſ. soluit & dicit, intellige quòd hîc res extabat: tamen debitor non poterat eam perfectè facere meam: vnde peruenitur ad eius æstimationem. & hæc est latis bona. V el potes dicere quòd extabat tempore sententiæ: tamen decesit ante factam executionem. & hoc in primo responso huius legis. in secundo verò responso, decesit ante sententiam. Secundò. dicit opp. hîc, quòd qui tradit seruum deterioratum, non liberatur. contra. j. de solut. l. qui sibi. §. j. glosſ. dicit, liberatur ab actione prima, vt in contrario: sed remanet obligatus actione de dolo: ideò non dicitur liberari. De hoc an ab actione prima liberetur, glosſ. tractat plenè in .l. & eleganter. §. non solùm. ff. de dolo. & docto. C. ad exhibend. l. exhibitionis. ego dixi vobis in. l. Iulia. §. primo. infrà. de verborum obligatio. & in. d. l. qui sibi. §. primo. de solu. tangam. j. commo. l. tertia. §. fi reddita, ideò hîc non insisto.
¶ Contra prædicta opp. & videtur quòd liberetur etiam ab actione de do
e lo. [c] nam recipiendo rem deterioratam scienter, videtur remittere, vt.l. penulti. suprà. de condictio. ob turp. cau. &... secunda. C. quod metus causa. facit. j. titu. j. l. centum capuæ. Solu. dicit glosſ. nota. hîc vitium erat latens, & sic recipiendo non videtur remittere. vel dic, dicit glosſ. quòd hîc non dedit, sed dare voluit. Simile in lege si stipulatus sim damam. infrà de verborum obliga. Istum passum examinat glosſ. in. d. l. & eleganter. §. non solum. de dolo. & Cyn. in. l. exhibitionis. & alleg. nec tamen allegat istam gl. dixi in. d. l. qui sibi. §. j. declarabo vobis in. d. l. centum capuæ. §. primo. titul. j. ¶ Oppo. & videtur, quòd hæc lex sibi contradicat. nam in principio dicit expectandum tempus sententiæ, vel mortis: in fine verò dicit quantiplurimum fuit à tempore moræ. glosſ. magna in princip. ponit varias solu. quæ possunt esse bonæ. Tu tamẽ dic clarè vt dixi, ponendo casum. quia principium loquitur, quãdo certum fuit quòd plurimi fuit, tempore sententiæ, vel mortis. finis loquitur quando non erat certum: ideò inspicitur quantiplurimi fuit à tempore moræ. ¶ Opp. quòd debeat inspici, tẽpus lit. contesta. & non tempus moræ. vt.l.iij.§.in hac.j.commo. Huius timore est facta tota glosſ. mag. hîc, & ibi ideò eam ibi declarabo. omitto hîc pro modo.

Sires.

LEX III.

Sires. De tempore ad locũ idem est iudicium. h.d. Istam. l. habuistis declaratam in. l. vinum. ff. si cer. pet. dic vt ibi. & quod deficit dicetur in. l. iij. §. in hac. j. commo.

De eo quod certo loco *Rubrica.*

¶ Glo. cõtinuat rubricam duobus modis, teneas quem vis: & iste titulus est multum difficilis.

SVMMARIVM.

1 *Conueniri alibi quis, quàm in loco destinato solutionis, uel contractus, qñ posit.*
2 *Promittens dare certo loco, an posit ubiq; conueniri?*
3 *Verba generalia quando recipiant restrictionem de habilitate?*
4 *Clausula in contractibus, quòd quis possit conueniri Florentiæ, Senis, & ubiq; locorum, quid operetur? remissiuè.*
5 *Remissio de uno loco ad alium, an habeat locum in contractibus? remissiuè.*

LEX I.

a **Alio loco.** [a] Qui promisit dare certo loco, si in eo non reperiatur, põt vbiq; conueniri. h.d. ¶ Primò opp. ad hanc. l. & † videtur q alibi non posit conueniri, cũ in loco solutionis, vel in loco contractus celebrati: vt.l. hæres absens. §. fi. de iudi. & .l. eum qui
j. de cõsti. pec. Sol. locus cõtractus verè est ille locus ī quo debet fieri solutio. vt.l. cõtraxisse. de acti. & obli. in loco verò vbi verba cõtractus fuerunt apposita, non potest conueniri, nisi aliud fuerit actũ, ita tenet gl. C. e. l. j. & .l. iij. j. de bo. aut. iu. pos. & videtur tex. hîc, & .j. de sol. l. quæro. & ibi de hoc dixi. licet glo. de hoc dubitet in. l. eum qui. in. §. j. j. ti. j. ¶ Opp. & videtur quòd alibi nõ posit cõueniri, quia eligendo vnum locum, videtur alteri renunciare, vt.l. fi. C. de pact. cõuen. Sol. dicit glosſ. ex hac interpretatione actio redderetur inutilis, ideò non facimus eã. Probat
b in. l. titia. §. idem respõdit. de verb. ob. ¶ Quæro, [b] vtrum posit† vbiq; con
2 ueniri? iste qui certo loco promisit? videtur q fic, vt.l. eum qui. ff. de iudi. &
c j. tit. j. l. si duo. §. j. gl. determinat contrarium per. l. hæres absens. §. fi. de iudi. Et quod in. l. alleg. in cõtrariũ dicit ur quilibet loco, subaudi. si idoneo, vt.l. vt gradatim. §. & si lege. de mu. & hono. & hæc est communis opinio.
d ¶ Ego reperio q Nico. mat. in quadam sua disputatione tenuit cõtrariũ q posit quolibet loco cõueniri propter generalitatem dictarum legum, quæ hoc dicũt expressè. Pro hoc facit. l. qui certo. ff. de cõd. inde. & hoc ad
fi[r]titudinẽ fugitiui, vt.l. j. C. vbi decurialis vel cohorta. & .l. j. C. vbi causa sta. verùm quia reus in hoc grauat, q vbiq; cõuenitur, datur arbitrium iudi. vt habeat in ista actione rationem interesse propter locum, vt. j. l. proxi. & p totum titulum. nõ ob. l. hæres absens. §. fi. Nam quandoq; ego formo libellum, petens q quis mihi condemnetur ad soluendum in loco destinato solutioni secundùm formam promissionis: tunc in ista actione nõ verteret iudicis arbitrium, quia peto q fiat secundùm quod promissum est, ideò nõ potest reus conueniri nisi in eo loco vbi debet fieri solutio, vel alio idoneo. ff. in loco domicilij: vt. d. l. hæres absens. §. fi. & quòd sic posit formari libellus, facit optimè. l. fi. C. de sen. quæ sine cer. quanti. profe. ¶ Quandoq; volo petere, q mihi soluat in loco iudicij, vel peto simpliciter, tũc põt vbi cunq; cõueniri, vt hîc, & dictis legibus, non quia ibi cõtraxisse videat, sed ex natura arbitrarię actionis propter locũ, vt hîc & dictis legibus. ita dicit
e Nic. ma. & bene iudicio meo[e], tñ ipse nõ rñdet ad. l. vt gradatim. §. & si lege. quæ videtur probare q leges quæ dicunt quolibet loco restringantur. f. idoneo. ¶ Sed respondeo ex dictis Ia. de are. & Old. in. l. j. §. nũciatio. de
g op. no. nun. † Nam quando q dispõ generalis continet cõcessionem noui actus, vel noui iuris cõcessionem, tũc recipit restrictionẽ de habilitate, seu de idoneitate, vt. d. §. & si lege. Q ñq; continet iuris iam cõcessi extensioẽ, & tunc non recipit illã restrictionẽ: vt. d. l. j. §. nunciatio. vbi dicitur q nunciatio potest fieri oĩbus diebus, & gl. ibi intellegit etiã feriatis, & nõ feriatis. aliàs dicta gñalis cõcessio nil operaret, ita hîc si itelligeres q nõ posset cõueniri nisi in loco idoneo, frustra Paulus Iurisc. hanc. l. induxisset: cũ de iure communi hoc esset. Dico ergo q põt vbiq; cõueniri. ¶ De hoc quando verbũ generale recipiat restrictionẽ, dixi plenè in. d. §. nunciatio. ho-
4 die tũ notarij, vt cesset hæc dubietas apponũt in cõtractu† q voluit posse cõueniri in tali loco, & in tali, & vbicunq; fuerit inuentus, quæ clausula qd operetur, & qualiter debeat concipi. dicã. j. e. l. iij. §. si quis ita. ¶ Vltimò
5 hîc videtur casus† q in contractibus non sit locus remissioi de vno loco ad alium. Nam si remissio posset fieri, non esset necessaria æquitas huius. l. de hoc ibi per Gui. & per gl. in. l. hæres absens. de iudi. & per doc. in auth. qui semel quomodo & quando iud. tetigi in. l. si cui. §. fi. de accus.

SVMMARIVM.

1 *Actionem arbitrariam in in actioni. bonæfidei propter locum non esse.*
2 *Locus in petenda restitutione in integrum quis inspici debeat, an locus iudicij, an contractus?*
3 *Restitutio in integrum, quòd transeat ad hæredes.*
4 *Locus in libello in hac actione quando sit apponendus?*
Et si omittatur, quòd processus non uitiatur. nu. 5.
6 *Accusator quod teneatur in accusatione apponere diem commissi delicti.*

a ¶ Alio loco. In prin. huius. l. & in materia huius tituli vnum scias, quod est not. licet quis alibi non posset compelli soluere, quàm in loco promisso, fallit nisi ab illo loco quis posteà esset relegatus, vel bannitus, cùm ibi pro curatorem constituere non possit. tex. est multum nota. in. l. vsuras. C. de solu. iuncta gl. quod tene menti. fortè per hoc posset etiam limitari regula, quòd actor seq
tur forum rei. & no. Bal. in. d. l. vsuras. & ibidem gl. quæ ponit aliasiu stas causas. Alex.
¶ Adde Bal. cõsi. cccxxxviij. vbi ponit, an bannit[9] possit citari ad ciuitatem à qua est bannitus. iiij. lib.

LEX II.

Arbitraria. In actione arbitraria propter locum habetur ratio interesse actoris & rei. h.d.
2 ¶ Opp. q actio non sit arbitraria, ppter locũ, vt. j. eod. in bonæfidei. Sol. † in actionibus bonæfidei iudex potest exercere suum officium ex natura actionis, ideò no dicuntur arbitrariæ, in actionibus verò stricti iuris, iudex hoc non posset ex natura actionis, sed quia æquitas hoc requirit propter aliquod extrinsecus accidens cõtra naturam actiõis ideò lex dat iudici arbitrium, vt hîc, & propter hoc dicitur arbitraria. ita Ioquitur hîc. dixi in. l. in actio-
b nibus. ff. de in lit. iur. ¶ Op. duo cõtraria simul stare
f non possunt: † vt. l. hæc verba, ille aut ille. de verb. sig. & .l. vbi repugnantia. de reg. iu. sed q interfit actoris & rei simul & semel, videtur cõtinere [c] cõtrarietatẽ. c
dicit gl. intellige hoc separatim. i. qñq; actoris, & qñ q; rei. vel põt esse q eodem tempore habetur rõ in teresse actoris & rei, diuersis tamen respectibus, vt in exemplo in gl. posito. Vt quia actoris interest, ppter pœnã in quam incidit, & rei interest propter valorem rei debitæ. & hæc est satis bona. & per hoc non potest dici q sit repugnantia, quia non est circa idẽ, nec eodem respectu. ¶ Quærit gl. quid si rei interfit nõ cõueniri alibi in totũ, qa fortè in loco solutionis haberet restitutionem in integ. de iure cõi. in loco verò vbi conuenitur, nõ potest illam habere de iure speciali illius loci, quid iuris? gl. determinat q huius non est habenda ratio. quia hoc interesse nõ venit rõne rei, sed rõne personæ. ¶ No. istã gl. quæ
g tenet[8] in formando quæstionẽ, q̃ ctum ad cõceden
2 dam vel denegãdã restitutionẽ † debeat inspici loc[9] iudicij nõ locus cõtractus. hoc videt cõtra. l. fi. si fundus. j. de euic. vbi in his q̃ ptinẽt ad decisionẽ inspicitur locus cõtractus propter quod Gul. & alij hic reprobãt istã glo. sed in. l. j. C. de fium. trini. Gul. videt hãc gl. sustinere, & rñdet ad. l. si fundus, quia inspicitur locus cõtractus quantũ ad ea quę veniũt ex natura cõtractus. & quę agebant à partibus tacitè vel ex presse, sed in integrũ restõ non est de his: ergo &c.
¶ Ego ibidẽ teneo cõtrariũ per regulã generalẽ. l. semper in stipulationib[9]. j. de regu. iu. vbi dicit sem per inspiciendũ esse locũ contract[9], & sic sine illa distinctione. Prætereà, in actione quæ venit in cõtractu, inspicim[9] locũ vbi celebratus est cõtractus. Eadem rõne in officio iudicis per quod petit restõ, debemus inspicere locũ, vbi gestus est iste actus qui

POMATES.

b ¶ Quæro. Vide Areti. consi. xcv. col. j. in fi. & cõsi. cvj. col. iij.

c ¶ Cõueniri. vtrũ ille qui promisit dare certo loco, si ibi nõ reperiatur posit in quocunq; loco, etiam non idoneo conueniri? & quod debeat intelligi de loco idoneo, tenet etiã glos. in. l. j. §. eod. Flo. dicit ibi, q in hoc dubio vidit aliàs Bal. concor. opin. videlicet q opi. Nico. & Bar. hîc procedat invagabũdo, iuxta gl. in. l. j. C. vbi de criagi opor. sed in non vagabundo requiritur in loco idoneo, procedit opi. gl. Sed istud ipsi Flo. non placet, quia in vagabũdo illud est de iure communi, ergo hæc lex nihil induceret noui, sed opi. gl. dicit Flo. facere, quia si intelligeretur de quolibet loco nõ idoneo, sequeretur absurdum, quòd ille qui promisit in vno tantùm loco soluere, posset in pluribus locis conueniri, tamen quia ille q simpliciter promisit soluere, non potest conueniri nisi in loco idoneo, & ideo dicit quòd verior videtur opinio glos. Et vide tu in materiam huius l. domi. Maria. Sozi. in. c. dilecti. arti. ij. quæstio. ij. in prin. de fo. compe. & ibi latè. Alex.

d ¶ Contrarium. & quia doct. in hoc tenent contra Bal. ideò vide instit. de de actio. §. præterea per Mod. Alexan.

e ¶ Iudicio meo. Ad illud, quòd verba generalia recipiũt restrictionem de habilitate, vide in. l. prima. C. de sacrosan. eccle. & tex. in. l. j. §. j. j. de constitu. pecu. per quem infert Pau. de ca. ad not. quæstio. vt ibi videas per eũ. Alex. ¶ Adde q Pau. de ca. hîc in addi. ad Bar. in verbo, frustra. dicit imò non frustra, quia videbatur aliis locis non posse cõueniri, vt hac. l. per rationes gl. nec est secũdùm ipm cõueniẽs dicere, q pluribus locis cõueniri posit qui promittit vno loco tantùm, cùm ille qui simpliciter tantùm promisit: imò ratio dictat contra eum, & ideò facta est lex, quapropter dicit tenendam aliam opinionem.

f ¶ Non possunt. An in hac actione habeatur ratio interesse actoris & rei, vide per gl. & ibi no. Bal. in. l. j. C. e. tit. Alexander.

g ¶ Quæ tenet. An debeat inspici locus iudicij, vel contractus, adde not. in l. j. &. ñ. C. vbi & apud quem in integ. rest. Alex. ¶ Adde Bald. in. l. j. C. ne fil. pro pa. Pau. de cast. & adde quòd contra opi. Bar. hîc tenet etiam dom. Maria. Sozi. in. c. dilecti. de fo. compet. ar. iiij. ver. & ex prędictis. & Ang. in. l. j. C. vbi conue. quæ cer. loco dare promisit. & vide. domi. Maria. ibi. §. distinguentem.

Universidad de Deusto Biblioteca

haber mouere iudicis æquitatẽ ad dandam restitutionem in integ. vnde eadem est ratio in restitutione, quæ in contractu. Pro hoc facit. l. qui loco certo ff. de condi. inde. & quod ibi dixi, & sic videtur q̃ titulus quæstionis non procedat: sustinendo tamen gl. dicamus, q̃ hic minor volebat petere restitutionẽ ob aliquam negligentiam commissam in loco iudicij, vel dicamus q̃ erat ibi statutũ expressum, q̃ non daretur restitutio de gestis ibi: vel alibi, & sic procederet quæstio. ¶ Nũc venio ad solutionem. Dicit gl. q̃ huius interesse non habeo rõ, quia venit rõne personæ. Si nos intelligimus quæstionẽ secundũm primũ modũ, quẽ dixi. ff. gl. dicit verum. Nam cũ negligentia sit cõmissa in loco iudicij, quo ad cõcedendam vel denegãdum restitutionem, locus in quo illa negligentia est cõmissa, debet inspici, etiã si conueniretur in loco destinato solutioni, sed si intelligimus secundũm secũdũ modũ, tũc glo. non dicit verum. Primò, quia contradicit sibi in hac eadẽ glo. nã. ff. dixit, q̃ habeo rõ interesse actoris, quia incidit in pœnam alteri, & hoc est mere personale ad ipsum actorem: ergo in interesse quod venit rõne personæ hr̃ ratio. Præterea. in inte. rest. non concedit mere fauore personæ, sed rõne etiã lesionis, quod apparet, † quia transit ad hæredẽ, vt. l. nõ solũ. ff. de in integ. rest. & per Dy. in. c. priuilegiũ personale. de regu. iu. in. vj. ¶ Possetis vos dicere, quòd determinatio gl. est bona alia rõne. nã in integ. restitutio petitur officio iudicis nobili, ergo de ea non potest haberi ratio in hoc iudicio incidenter. vt. l. necnon. ff. exemplo. s. ex quib. cau. man. & l. exceptio. ff. fi. j. de excep. Respon. quòd imò in hoc iudicio poterit haberi ratio ea opposita per modũ contradictionis, secundùm ea quæ plene dixi in. l. nã posteà. ff. si minor. s. de iureiu. ¶ Opp. & videtur, q̃ reus nõ debeat condemnari in plus sine aliqua causa, quia vbi nõ est culpa, non debet esse pœna, vt. l. aliud. j. de ver. sign. & in regula, sine culpa. de reg. iu. in. vj. Sol. dicit gl. intellige hic q̃ reus erat in mora, aliàs secus, quod satis placet. & sic propter moram habetur ratio interesse quod venit ratione loci, nõ aũt eius quod venit ratione temporis in iudicijs stricti iuris, nisi secundùm quod dicã. j. e. l. quod si Ephesi. in princ. Item qualiter mora actoris & rei consideretur in hac actione arbitraria, statim declarabo. j. l. proxi. ff. nunc de offi. vbi glo. tangit.

a ¶ Sed in libello. Et q̃ reus conuenitur in alio loco q̃m in loco solutionis, debeat apponi locus in libello adde tu tex. in. ff. loco. instit. de act. vbi hoc probatur, facit. c. j. de plus petit. & ita tenet. d. Maria. Sozi. in. c. dilecti. de fo. compe. arti. ij. vers. iij. subijcitur quæstio. vbi q̃ debet fieri cõmemoratio loci in narratione, non autem conclusione.

☞ POMATES.

b ¶ Vltimò. Vide Areti. in. c. quaꝛ & q̃. lo. ij. co. iiij. de accu.

c ¶ Electiõe. Vide Barto. in simili in l. si p errorem. ff. de iur. om. iudic. Alexander.

d ¶ Alternatiuam. de alternatiua locorũ ad materiã, vide text. in. l. ei apud quem. ff. j. ff. depositi. Alex.

SVMMARIVM.

1 *Alternatiua potest esse quadruplex.*
2 *Casus in terminis positio.*
3 *In obligatione alternatiua rerum, quid sit in obligatione remissiue.*
4 *In alternatiua rerum, cuius sit electio remissiue. & usq; ad quod tempus ueniat. numero. 5.*
6 *In alternatiua rerum altera perempta, an teneatur ad aliam præcise remittit.*
7 *In alternatiua locorum, quo ad petitionem electio est actoris.*
8 *Locus in libello in hac actione arbitraria quando inseri debeat.*
9 *In alternatiua locorum quo ad solutionem, electio est rei ante litem contestatam.*
10 *Potestas iudicis quo ad condemnationem in alternatiua locorum, & quando actio sit arbitraria, & quando respectu actoris. nu. 11.*

LEX III.

NOn vtique. Materia huius leg. est valde difficilis. h. d. In alternatiuis in rei est ptãte quid debeat: nõ an debeat, aut æquipollẽs. h. d. vsq; ad. ff. si quis ita. ¶ Primò ponit vnũ dictũ Scæuolæ. Secũdò ad eius probationem præmittit duas regulas, & vnam illationem confusæ. Tertiò p̃dicta declarat per multa exempla, vsq; ad. ff. nũc de officio. & in hoc. ff. sunt multæ glo. ad declarationẽ tex. ¶ Tu verò dic clarius ad euidentiam, quòd in stipulationibus, quædã tacitè insunt: vt puta electio in alternatiuis. †. Alternatiua potest esse triplex vel quadruplex: quia vel est alternatiua rerũ tantũ, vel locorũ tantũ, vel rerũ & locorũ, vel personarũ. Itẽ in stipulatiõe tacitè inest tẽpus intra quod debet fieri solutio. Itẽ locus in quo debet fieri solutio, seu in quo debeat peti. ¶ Præmissis p̃dictis pone casum ĩ termi-
1 nis. † Quæritur, vtrũ ea quæ insunt stipulatiõibus, sint semper in potestate rei, hoc est in eius electione & declaratione? Ad hoc respõdet quòd non vtique ea quæ tacitè insunt stipulationibus, sint semper in ptãte rei. q. d. quã doq; sunt in ptãte rei: q̃q; actoris: quandoq; lex ipsa declarat: quandoq; stipulationẽ ipsam vitiat. & hoc ꝓbat per exẽpla vsq; ad. ff. nũc de offi. Instat quærẽs: domine Iurisconsulte istæ regulæ & istæ cõclusiones vestræ sunt mihi multũ dubiæ: declaretis eas mihi. Ad hoc rndet Iurisco. declaro vtrãque regulã per tria exẽpla. Primũ est in alternatiua rerũ tantũ. nã vtraque re existẽte est in ptãte rei, seu electione ex virtute primæ regulæ quę est quòd sit in eius electione quid debeat: sed altera re perẽpta, nõ est in eius electione quid debeat. Ex virtute secũdæ regulæ negatiuæ quę est, quòd in eius electione nõ sit, an debeat: sed hic si haberet electionẽ, posset eligere rẽ perẽptam: & sic esset in eius electione, an deberet, cõtra regulã prædictã. h. d. ¶ Sequitur ver. quare. istat quærẽs: declaretis mihi circa locum de quo posuistis cõclusionẽ vestrã. Rñ. Iurisco. in ꝓpositio. scilicet de loco. pone exẽplũ: ꝓmisi tibi dare cẽtum Ephesi, aut Capuæ. Iste locus potest considerari dupliciter. vno modo quo ad petitionẽ, alio modo quo ad solutionẽ. Quo ad petitionẽ, nõ est in electione rei: quia semper variaret. Si enim cõueniretur Capuæ, diceret cõuenias me Ephesi, & econtra: & sic ꝓpetuò variaret, vnde esset in eius electione, 'an deberet. meritò nõ haberet ipse electionẽ, sed actor qui potest in altero dictorũ locorũ agere sine adiectione alterius loci. vnde gñaliter verũ est actorẽ in alternatiua locorũ habere electionẽ, vbi petat. Si verò locus cõsideretur quo ad solutionem: tunc est in potestate rei eligere in quo loco velit soluere ex virtute primæ regulæ affirmatiuæ, quę dicit, quòd est ĩ eius potestate quid debeat. & hoc verũ ante petitionẽ: hoc est ante lit. cõte. h. d. vsq; ad ver. ꝓinde. in quo casu est clarus. No. ex hoc. ff. regulas quas ponit Iurisconsꝰ. ¶ Secundò not. quòd potest agi sine loci adiectione. quod qualiter intelligatur. j. dicam.
3 ¶ Aduertatis, in hoc ff. ꝓcedã quęrẽdo: & circa alternatiuã rerũ. † Primò quęro, quid sit in obligatione? dic vt. l. illud aut illud. j. de consti. pe. & l. si duo rei. de ver. obli. & ibi plenè dixi.
4 ¶ † Secũdò q̃ro, cuius sit electio? dic vt. l. lucius. de leg. ij. & ꝑ Dy. ĩ. c. in alternatiuis. de reg. iu. ĩ. vj. & ꝑ Cy. ĩ. l. cũ qdã. C. de ver. sig. ¶ † Tertiò quęro, vsq; ad qd̃ tẽp̃. põt reus variare? dic
5 6 ¶ plenè, vt in. l. eũ q̃ certarũ. in fi. de ver. ob. ¶ Quarto q̃ro, † altera re perẽpta, vtrũ ad eã q̃ supest teneaꝛ ꝓcise? dic plenè in. l. stichũ aut pãphilũ. de solu. ¶ Venio ad secũdũ. scilicet ad alternatiuã [d] locorum circa quã quæro.
7 8 Primò in cuius facultate sit electio loci quo ad petitionem? Rñ. actoris, vt hic in tex. ¶ Secũdò quęro, † vtrũ locus debeat iseri in libello? videt q̃ sic, vt. ff. l, ꝓxi. in fi. In cõtrariũ videt hic ibi, sine adiectiõe loci &c. videte dñi, q̃n ageret in loco destinato solutioni: & sic actio nõ esset arbitraria: vt. l. q̃ si Ephesi. in prin. nõ est necesse, q̃ iseraꝛ locꝰ, qa nullã vtilitatẽ affert qd̃ intellige nisi agaꝛ ex maleficio: vt. j. de iiur. l. ꝓtor edixit. ĩ pri. & ff. de dolo. l. itẽ exigit. Sed ĩ actiõib⁹ arbitrarijs, vt q̃n nõ agiꝛ ĩ loco destinato solꝺoni, vel agiꝛ ĩ vno ex locis alternatiuę positis, an locꝰ debeat iseri? dic q̃ narratione facti præambuli debet inferi locꝰ, hoc est, dico q̃ promisisti mihi dare cẽtũ Ephesi, aut Capuę. ne loci omissio auferat reo vtilitatẽ: vt. ff. l, ꝓxi. in fi. In petitiõe verò nõ debet inferi locꝰ, hoc est, nõ habeo dicere, peto à te Ephesi, aut Capuæ, hoc est eũ impossibile, sed in vno tãtùm debet peti. ita loquit hic. ¶ Tertiò quo ad executionẽ nõ est necesse, quòd inseraꝛ locus, vt puta, peto te cõdẽnari. ad. c. soluenda mihi Ephesi, aut Capuę. hoc ẽm nõ ẽ necesse. imò possũ petere præcisè, q̃ cogaꝛ ad soluẽdũ ĩ loco petis

tionis

tionis, vt hic: aliàs nõ esset actio arbitraria, vt dixi. ff. e. l. j. & sic iste tex. qui dicit sine loci adiectione. debet intelligi respectu petitionis, vel executionis, nõ respectu narrationis facti præambuli, vt. ff. dixi, & hæc est vera solutio ad cõtrarium. quod gl. tenet. Si verò locus omittaꝛ, quid iuris sit? dixi in
9 cõtrario. ¶ † Tertiò, quæro de potestate rei quo ad solutionem. Respon. potest reus soluere in altero de dictis locis in quo vult antè petitionẽ, qd̃ est intelligendum secundùm gl. j. ante lit. conte. & bene: vt. l. amplius non peti. j. rem ra. ha. & videtur expressum in. l. si ita stipulatus fuero. x. in mel le. de sol. quando etiã post litem conte. datur reo hæc facultas, vt videbitis
10 j. eo. l. q̃ si Ephesi. ff. interdum. ¶ † Quartò, quęro de potestate iudicis quo ad condemnationem. Respon. vt dixi vobis. ff. l. proxi. in prin. arbitriũ iudicis vertitur in hac actione, si reus fuerit in mora. & de mora actoris quid iuris sit, dicã. j. ff. nunc de officio. vnde in proposito, aut reus conuenitur in tertio loco, nõ in aliquo ex his quæ apposita sunt in promissione, & tunc sine dubio si reus est in mora, actio est arbitraria: vt. ff. l. proxi. in fi. & habetur ratio interesse actoris & rei. ¶ Si verò conuenitur in aliquo ex locis in stipulatione positis, tunc quidam dicunt actionem nõ esse arbitrariam, & hoc est quod dicit tex. hic sine loci adiectione & c. & hoc modo tollitur cõtrarium de. l. præcedenti. in fi. & hoc tenebat Nico. mat. nam quando petitio fit in loco destinato, actio nõ est arbitraria: vt. l. quod si Ephesi. in prĩ. j. e. sed hoc est huiusmodi, ergo &c. Glossatores nostri & moderni cõiter tenẽt cõtrariũ. Primò, quia aliàs Iurisconsul. nõ posuisset hic istũ. ff. in tractatu arbitrariarũ actionũ. Secundò, qa actor habet electionem loci respectu peti. ex necessitate quadam, ne sit in potestate rei, an debeat: cũ ipse reꝰ habeat electionem respectu solutionis, propter cõuentionẽ: ergo factũ de reo in altero locorũ aufertur sibi cõmoditas loci, merito per arbitrium iudicis, eius debet haberi ratio. Sed hoc intelligo verũ ante lit. contest. reo volẽte soluere in loco petitionis. secus post lit. cõte. quia tũc nõ est eius electio in solutione, vt hic in tex. Sed cõtra hoc opp. mora rei nõ facit vt non debeat haberi ratio vtilitatis eius, vt. ff. l. proxi. in prin. & ibi no. Sol. istud est verũ, q̃n cõuenitur in tertio loco non destinato solutioni, quia cõuenitur ex pmissiõe quadã cõtra ius cõe, vt. ff. eo. l. j. hic cõuenit in altero ex locis
11 destinatis secũdùm ius cõe, & secũdùm formã cõuentionis. ¶ † Quinto q̃ro, vtrũ ista actio sit arbitraria respectu actoris, & eius vtilitatis debeat haberi rõ? dicũt qdã q̃ nõ. qa ipse agit in loco vbi vult, & in loco destinato solutiõis. gl. tua super verbo, alternationi. determinat cõtrariũ, qd̃ intelligit Iac. Bu. q̃n reꝰ vult soluere in alio loco post lit. cõte. actore ꝑmittẽte, nõ aĩo remittẽdi ius suũ. vel q̃n ius ꝑmittit reo post litẽ cõte. purgare morã, vt in casu. l. quod si Ephesi. j. eo. nam si añ lit. cõte. reus vellet soluere cũ hoc faciat. l. ꝑmittẽte, & nihil sit qd̃ reo posit ꝑputari: nõ hr̃ rõa actoris circa eius ĩteresse. Prędicta vera q̃n plura loca sunt posita in stipulatione alternatiuè: q̃n verò plura loca sunt posita ĩ stipulatione copulatiuè, videbitis. ff. ꝓxi. ff. q̃n verò apponiꝛ vnꝰ locꝰ tm̃, vel nullus, videbitis. j. eo. l. qd̃ si Ephesi. in princ.

SVMMARIVM.

1 *Promittẽdo posse cõueniri in pluribus locis copulatiuè, an summa censeatur diuisa?*
2 *Loca quando plura in promissione ponuntur copulatiuè, quando actio sit arbitraria?*
3 *Clausula apposita in instrumento, & pro dicta summa voluit posse conueniri. Paduæ & Florentiæ, ut operetur, quòd debet poni sic, quam summam totam & integram promittit soluere Florentiæ & Paduæ, & ubicunq; fuerit inuentus.*
4 *Stipulatio facti quando requirat locum?*
5 *Dies qui tacitè ineſt stipulationi, quòd non sit in potestate rei, uel actoris, sed lex declarat.*
6 *In alternatiua personarum est electio rei, cui soluat in loco destinato solutioni.*

a Si quis ita. [a] Inter plura loca † copulatiuè posita, videtur summa
2 pro rata esse diuisa. h. d. Per hunc tex. videntur posse destrui omnia instrumenta quæ fiunt hodie, in quibus dicitur, quam pecuniam promisit soluere, & pro ea voluit conueniri Bononiæ, Paduæ, Florentiæ, & vbicunq; fuerit inuentus. Si igit̃ ista præstatio diuidatur per loca singula, deuenietur ad minimũ, quia dicet reus, tu potes me cõuenire per oẽs terras Italiæ, cum per oẽs terras Italiæ posses me inuenire. Rñ. istam. l. intelligo quando in stipulatione certa loca limitatè sunt adiecta: sed quando oĩa loca generaliter sunt adiecta in quibus quis ĩueniretur, puto q̃ debeat intelligi, quòd in quolibet locorũ soluat totũ, quia aliàs stipulatio esset inb tilis, ergo hæc interpretatio [b] nõ debet fieriꝰ: vt. l. quoties. de reb. du. Præterea si esset in electione rei noĩare loca in quibus diceret se posse inueniri a esset contra regulã. ff. eo. l. j. in prin. ¶ † Secũdò quæro, vtrũ quando plura loca ponunꝰ copulatiuè, actio sit arbitraria? Respon. si conueniretur in alio loco nõ expresso, sine dubio esset arbitraria. Si verò conueniretur in vno ex locis nominatis, pro ea parte quæ ibi debet solui, non esset actio arbitraria: vt. l. quod si Ephesi. j. eo. pro ea verò parte quæ debebat solui in alio loco, bene est actio arbitraria, quia est eadẽ ratio. ¶ Vltimò quæro, vtrũ iste ver. faciat aliquid ad dictũ Scæuolæ positũ in prin. huius. l. respondeo sic. nã ipse ibi dixit, ea quæ tacitè insunt non semper esse in ptãte ipsiꝰ rei, sed quandoq; esse in ptãte ipsius rei, quãdoq; actoris, q̃q; legis, & hoc vltimum ostẽdit, quia si plura loca sunt appositа copulatiuè, qualiter debeat intelligi, declaratur per. l. vt hic, nec est in potestate actoris vel rei.
3 ¶ † Vltimò, scias, q̃ illa clausula quæ apponitur per notarios in instrumentis, & pro prædicta summa voluit posse conueniri Bononiæ, Paduæ, &c. modicum releuat, vt. l. si conuenerit. ff. de iurisdi. omnium iudic. Sed vt ali

quid operetur dicas sic, quam pecuniam totam & integram promisit Bononiæ soluere, Florentiæ & Paduæ, & vbicũq; fuerit inuentus, & tunc poterit vbiq; cõueniri, vbi fuerit inuentus, vt hic, & ff. de admi. tu. l. titiũ & meuiũ. ff. tutores. & videt mihi quòd Spec. tangit in Spec. de cõpe. iudi. additione. & ita obseruaꝛ hodie in instrumentis. & est tex. in. l. Lucius Titius Sempronio. in p rin. j. depositi.

c Si quis insulam. 'Qui stipulatur fieri in insulam non adiecto loco, inutiliter stipulatur. h. d. ¶ Op. & videtur
4 q̃ † stipulatio facti non requirat locũ, vt. j. de ope. libe. per totum. & l. interdũ. ff. j. de verb. ob. Sol. aliud est stipulari operas, vt in contrario, aliud stipulari opus. tũc enim si est tale opus quod solo cohæreat, requirit locum, aliàs stipulatio non valet, vt. l. q̃ insulam. de ver. ob. & ibi plenè dixi. tetigi in. l. si nõ fortẽ. ff. libertus. s. de condi. inde. Vltimò [d] vides hic q̃ in stipulatione insulã fieri, tacitè locꝰ ineſt, de necessitate tamẽ declaratio respectu loci, non est in ptãte rei, nec actoris, nec lex declarat, sed vitiat stipulationem, & sic adaptatur ad regulam quam posuit Scæuola. s. in prin. huius. l. q̃ ea quæ tacitè insunt stipulationi, non sunt semper in potestate ipsius rei.

a ¶ Si quis ita. ff. huius. ff. & c. & sequitur do. Ioã. de Imo. & doct. in. c. j. de iudi. Alex.

Si quis ita. Si solutio conferꝛ in alium locum quàm fiat promissio: ineſt tacitè dies, qua posit peruenire ad locũ. & impossibilitas stipulationem vitiat. h. d. ¶ Opp. de. l. fi. ff. si inter eos. de verb. ob. Solu. ibi per ea quæ gesta erãt ante stipulationẽ, erat possibile ea die dari carthagini: meritò valet stipulatio. secus si erat impossibile: vt hic. ¶ Opp. de. l. si mihi & tibi. ff. j. de legatis. j.
5 Sol. vt ibi dixi. ¶ † Vltimò, vides quod hic dies qui tacitè ineſt, non est in potestate rei, vel actoris, sed declarat lex eam diem qua posit peruenire Ephesi, & sic adaptatur ad regulam Scæuolæ positam in prin. leg.

Item Iulianus. Qui soluit adiecto alinato, non liberatur, sed propter interesse loci durat petitio. h. d. & est subtilis & difficilis. ff. & diuiditur in quinq; partes, quas videbitis ponendo casum. ¶ Primò, ponit thema, aliquis stipulatꝰ est sibi aut Titio Ephesi. soluitur Titio alibi, vtrum non obstãte hac solutione creditor posit agere? hoc est thema satis facile. vide literam. Sequiẽ, & Iulia. scribit. hæc est secunda pars in qua ponitur responsio Iuliani ibi mẽbris. dicit enim, quòd illa solutio liberationem non parit. & hoc primò. Item, q̃ põt agi ad id quod interest ratione loci. & hoc secundò. Sequitur versi. marcellus. vbi incipit tertia pars, in qua ponitur re
c prehẽsio Iul. secũdùm Marcellũ in primo dicto. nã Iul. dicit liberationẽ nõ cõtigisse tali solutiõe: Marcel. dicit cõtrariũ, qa si ipsi principali creditori soluatur alibi, cõtingit liberatio, licet ipse recipere nõ teneretꝛ: ergo vr̃ idẽ si soluaꝛ adiecto in alio loco: q̃ contingat liberatio. Sequitur ver. planè. hic incipit quarta pars, in qua ponitur reprehẽsio Iuliani in secundo dicto secũdùm Marcel. dixit em̃, q̃ licet liberatio nõ cõtingat, ad interesse tñ põt agi. Marcel. cõtrà, qa si liberatio nõ cõtingit: ergo põt peti totũ quod priꝰ debebat, & hoc probat p fiẽ. si promisisti facere insulã certo loco, & feciſti alibi, in nullo cõtingit liberatio & põt peti totũ. ita in proposito. h. d. Sequiẽ ver. sed mihi. hic incipit quinta ps, in qua ponit̃ determinatio Iurisconsulti authoris legis approbantis Iulia. & casus est planus. ¶ Pro declaratione. l. primò quæro, an Iulia. bene dixeritꝛ primo dicto, dũ dicit liberationẽ nõ cõtigisse? & videt̃ q̃ nõ: p rõnẽ positã per Marcell. qa si principali creditori solueret, cõtingeret liberatio, ergo eadẽ ratione si adiecto. Iurisco. hic ad hãc rõnẽ nõ respondet quasi nõ sit necesse. veritas est. Iulianum bene dixiſse, & aliud est si soluatur ipsi principali creditori in cuius potestate est sibiipsi præiudicare: vt. l. centum capuæ. in fi. j. e. Aliud si soluaꝛ adiecto, in cuius potestate nõ est mutare locũ: vt. l. qui romæ. ff. Callimachus. de verb. obli. ¶ Secũdò quæro, in quo differt fabrica insulæ à solutione pecuniæ? glo. hic ponit. Tu dic clarius, ea quæ sunt meri facti, variantur

☞ POMATES.

d ¶ Vltimò. Vide Panor. c. j. ix. col. de iudi.

Universidad de Sevilla

¶ L. centum Capuæ. A diuerte quod Ang. in l. si marito. §. fi. sol. ma. dicebat, q̃ licet regulariter accessorium, quod petitur solo officio iudicis, extincto principali nõ duret: vt. l. iiij. C. depo. dicebat ipse q̃ hoc fallit in casu singulari huius. §. secũdum suũ intellectũ, & secundùm eum, hic erat hoc speciale, ne debitor locupletaretur cum aliena iactura, quod interueniente, facto creditoris, & ex quadam naturali æquitate, cõpetit officium iudicis etiã extincto iudiciali. Sed glo. & Io. de Imol. in d. l. si marito. §. fi. dicit, q̃ sibi plus placet intellectus Bart. hic ad istum text. qui est mirũ exorbitans à regulis iuris, & minus gratiosus. Fugiendi autẽ sunt q̃ tra hunt ius ad gratias, seu ad ius gratiosum, vt no. Io. andr. in c. ex pte extra de testi. cũ Bar. transit Bal. & Paul. de cast. hic, & glo. in. l. iiij. C. depos. i. sentit idẽ quod An. in. d. l. si marito. Alex.

¶ Regula. not. & tene menti, & vide Bar. in. l. j. C. de sen. quæ pro eo quod interest. & vide Inno. in. c. fa cro. extra de sent. excõ. & Abb. in c. cũ venerabilis. de excep. & in. c. per vestras. de do. inter vir. & vxo. Alex. ¶ Adde tu & vide Soci. i con si. clvj. in nouiter impressis. col. vij. & do. Ma. Soci. in c. dilecti. in notabilib⁹. defo. cõpe. vbi dicit hoc etiã procedere de iure can. & ibi allegat concor. Et intelligit procedere hęc in mercatore, vel alio qui cumpecunia solit⁹ sit lucrari. secus in doctore, vel similibus. & dicit ibi ita plures consuluisse & obtinuisse in foro ecclesiastico.

¶ POMATES. ¶ Mercari. Vide Alex. l. si constante. §. quoties. ff. solu. matri. limita per Ro. sing. cl. Alex. l. cum quid. pe. col. ff. si cer. pet.

¶ Vltimò no. vide Anch. in. c. peccati venia. versi. vj. quæro. de reg. iur. Fely. in. c. cum venerabilis. iiij. colum. de except.

¶ Simpliciter. quis locus videat destinatus solutioni, non expresso aliquo loco: vide Bar. in. l. item illa circa fi. prin. j. de const. pe. Alex.

¶ POMATES ¶ Verum. vide Are. cõsi. xc. in fi. & Maria. in. c. dilecti filij. col. v. ver. quæro igitur. de so. compe.

¶ Interdum. in prin. huius. §. &c. istum text. alle. Bart. in. l. j. C. de iurisd. iudi. in q̃. iij. &c. in versi. quæro, vtrum arbitrator & c. an arbitrator possit in totũ condemnare, & in totũ absoluere? adde Bar. in. l. furti. §. qui iussu. de insti. Et qualiter intelligitur q̃ arbitramentum est transactio? adde Bar. in. l. societatem. §. arbitrorũ. in. j. q. extra gl. j. pro socio. & adde Bart. in. d. §. qui iussu. & Bal. in. l. fi. in. j. opp. C. de cõtrahen. empt. & in rub. C. de rer. permu. Alex. ¶ Adde tu quod Io. de Imo. in. c. fi. q̃n. de offi. deleg. tenet q̃ statutũ faciens mentionem de transactione, habet locũ in laudo. & vide Bal. in cõsi. cclxiij. in. j. volu. vbi tenet, quòd sit transactio.

a vt. l. trãsactio. C. de transa. ergo & c. In cõtrariũ vr̃ hic tex.[a] nã licèt hæc actio sit arbitraria & ẽt cõmittat ini udicis arbitriũ, põt tñ iudex nõ solũ augere vel minuere, sed ẽt ĩ totũ absoluere: vt hic, & hoc verũ & ita obseruat.

b Ad argumẽtum in cõtrariũ rñ. dũ dicit arbitramẽtũ[b] est q̃dã trãsactio: verũ est, largo mõ sumpta: hoc est recessus à lite: vt vidistis in. l. ij. §. de iureiur. nõ aũt itelligas, q̃ arbitramẽtũ sit trãsactio propriè & strictè sumpta.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex testamento, an & in quibus habeat instar bonæfidei?*
2 *Actiones arbitrariæ quot sint?*

LEX VI.

SIhæres. Actio ex testõ, & certi cõdictio ex mutuo sũt arbitrariæ, ppter locũ. h. d. cũ. l. sequẽ. ¶ Op. q̃ actio ex testõ nõ sit arbitraria †, qa habet instar bonęfidei, vt. l. in minorũ. C. in qb. cau. in ĩte. resti. nõ est necesse. & no. ś. l. ꝓxi. in prin. ergo nõ est bonũ[c] argumẽtũ. Rñ. actio ex testõ dicit hĩe ĩstar bonæfidei quo ad fiuct⁹, & vsuras, vt. d. l. ĩ minorũ. Et hoc ad aliud[d] vt resoluta ñ pfectè dure tactio pria: sicuti actionib⁹ bonęfidei, vt. l. hmõi. ś. ædes. j. de le. j. quo ad alia remanet stricti iuris: nisi, ꝓpter aliqd̃ esset arbitraria, vt hic, &. l. aliãs. ś. de in lit. iur. ¶ † Quæro, quot sunt istæ actiões arbitrariæ ꝓpter locũ: gl. dicit q̃ tres, ꝓprię. l. qñ qs stipulat⁹ est, vt. l. j. &. l. iij. in prin. §. eo. ex testõ. & ex mutuo, vt hic est. & quarta ad ex ẽplũ istarũ. f. actio de cõstituta pecunia: vt. l. si duo. j. ti. j. Do. Ni. de mat. dixit in quadã sua disputatiõe, q̃ ois actio stricti iuris ꝓpter adiectionẽ loci: posset esse arbitraria. hoc ꝓbat primò ex rub. q̃ naturaliter loqr̃ de eo q̃ certo loco dari op; & nõ dicit nec restringit se ad cãm. sic. C. e. ĩ rub. ꝓ hoc. ś. de cõdi. inde. l. q̃ certo. ad idẽ. ś. de iudi. l. cũ q. vbi ille q̃ stipulat⁹ est factũsi agit ad interesse ex pśsẽi stipulatiõe ñ ẽ deductũ agit arbitra. Et istã opi. puto verã. ad idẽ d. l. si duo. §. j. de cõsti. pec. & ꝓ hoc qa eadẽ est ratio q̃ ponit. in. l. j. ś. eod.

SVMMARIVM.

1 *Actiones bonæfidei quòd non dicantur arbitrariæ propter locum.*
2 *Actiones bonæfidei cur non dicuntur arbitrariæ propter locum?*
3 *Dictio arbitraria, quòd non sit proprium nomen actionis, sed adiectio.*
4 *Locus solutionis si in stipulatione non sit positus sed petitionis, quòd promittens, si in loco non inueniatur, posśit alibi conueniri.*

LEX VIII.

IN bonæfidei. [c] Actiones bonæfidei † nõ dicũt arbitrariæ, ꝓpter locũ: sed actiões stricti iuris sic. h. d. ¶ † Quæro q̃re actiões bonęfidei ñ dicũt arbitrarię? rñ. qa ex natura ipsarũ iudicis officiũ mltũ pt, vñ ñ eget ea actione arbitraria: secus ĩ stricti iuris. ¶ † Quæro, vtrũ hæc dictio arbitraria, sit, ꝓpriũ nomẽ actionis? dicit gl. q̃ nõ, sed dicit q̃dã adiectio. dicit ẽm actio ex testõ arbitraria, & certi condictio arbitraria & si. ¶ † Quæro, qd si in stipulatione nõ sit adiectus loc⁹ solutionis, sed petitiõis: verbi gratia, tu, ꝓmisisti mihi dare cẽtũ, & ego, ꝓmisi à te petere tm̃ Florẽtiæ; non reperio te ibi, vtrũ potero alibi cõuenire virtute actionis arbitrariæ, ita q̃ in illa actione vertatur iudicis officium propter locũ? certè sic. casus est hic secundùm vnam lect. ibi, cõdicturũ. i. condictione acturũ. Sic debet intelligi. l. nemo põt. j. de leg. j. Et illud qd̃ ibi dicit, q̃ agenti[f] alio loco obstat exceptio, est verũ, nisi propter moram rei deueniretur ad arbitrium iudicis: vt hic. quod est valde notandum.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis in arbitrarijs exercetur, etiam contra fideiussorem.*
2 *Moræ rei, quòd non augeat obligationem fideiussoris, & nu. 8*
3 *Fideiussor simpliciter acceptus, quòd uidetur intercedere in usuris.*
4 *Officium iudicis mercenarium, quòd non subsistit actione principali sublata.*
5 *Actione arbitri ex morâ fideiussoris, quando posśit agi? Et quando posśit ex sua mora teneri? nu. 7.*
6 *Fideiussor quando posśit in plus teneri, quàm principalis?*

LEX IX.

GEntum capuæ. [g] Arbitraria actione fideiussor cõuenitur, vt reꝰ: nec ex mora rei eius obligatio auget: sicꝰ ĩ usuris p stipulationẽ debitis. & hoc interesse cũ officio iudicis mercenario exigat: in tãtũ durat ꝓ rata inquãtũ de forte restat soluẽdum. h. d. & est famosa & subtilis. l. Et diuidit, qa primò ponit vnũ dictũ. secũdò aliud dictũ. Tertiò ñdet tacitæ obiectiõi. quarto suã rñsionẽ, ꝓbat p argumẽtũ. Secũda ibi nec oportebit. Tertia ibi, nec ẽm. quarta ibi, eius. Casus in terminis ĩ prima parte est plan us. ¶ Sequitur ver. nec oportebit. ist ever. legit ĩ gl. sex modis. & septimo mõ secũdùm Pet. adeò ponã casum in nube, & lecturas examinabo p cõtraria. Et casum forma fic. vidi q̃ agit arbitraria cõtra fideiussorẽ: q̃ro, vtrũ iudex debeat habere respectũ ad morã ipsius rei principalis, vel ad moram ipsius, fideiussoris? rñdeꝰ q̃ ad morã ipsius fideiussoris, Nam ex mora ipsiꝰ rei principalis, qa fortè stetit p eũ quominus capuæ soluerет, nõ augeretur obligatio ipsius fideiussoris. h. d. sequit̃ in tex. nec ẽm. ¶ Ad prædicta op. quia si debitor, ꝓmisit fortè & vsuras, & dedit fideiussorẽ, obligatio vsurarum cõmittit etiã cõtra fideiussorẽ, eo[i]ã ex mora rei principalis, & sic mora rei principalis auget obligatiõẽ fideiussoris. [h] adhoc rñdetꝑ diuersus casus: ille qui q̃ opponit: nã ibi duæ sunt obligatiões ab initio. ś. fortus & vsurarũ vñ fideiussor simpliciter acceptus in oẽm obligationẽ vr̃ intercedere, sed hic fors debeꝭ iure actiõis: interesse verò, ꝓpter locũ nõ est in obligatiõe, sed venit offo iudicis mercenario: qa loco destinato seu tpe debito, debitor nõ soluit: vñ in hoc nõ tenet fideiussor ex psona rei: nec hoc vr̃, ꝓmisisse: sed ex psona sua. h. d. ¶ Sequit̃ ver. ciusq̃. Dixistis, q̃ hoc interesse ꝓ locũ venit offo iudicis mercenario: probetis hoc. Ad hoc rñdet Iurisconsultus, eiusq̃ differẽtia & c. casus est plan us. ¶ † No. q̃ officiũ iudicis in arbitrarijs, exercet etiã cõtra fideiussorẽ. & hoc in prima parte hui⁹. l.

¶ † Secũdo no. q̃ mora rei nõ auget obligationẽ fideiussoris. & hoc in secũda pte. ¶ † Tertio no. q̃ fideiussor simplr̃ accept⁹, vr̃ intercedere in vsuris per stip. ꝓmissis. & hoc in tertia pte. ¶ † Quartò not. q̃ sublata actiõe principali. officiũ iudicis mercenariũ nõ subsistit. ¶ Venio ad apparatũ, ꝓ cui⁹ euidẽtia, debes scire q̃ hic sunt duæ gl. ma. vna fuit gl. antiqua: & illa fuit Azo. & ista est secũda gl. sup verbo augeri, tñ in illa fuit inserta q̃dã additio circa finem ipsiꝰ q̃ fuit inordinatè posita: vt. j. videbitis. Alia, est gl. noua Accursij, & ista est pria gl. mag. quę recitat opi. oim. & ꝓpter hoc multa cõtraria tãgũtur, ẽt ĩ secũda gl. & oẽs istæ varietates respiciũt secũdã pticulã huiꝰ. l. q̃ dicit, q̃ ex mora rei nõ augeꝫ obligatio fideiussoris. Ego quãlibet pticulã legis de p se examinabo. ¶ Venio ad primã, & op. q̃ ex moraⁱ fideiussoris nõ põt agi arbitraria: vt. j. de fideiuss. l. si testõ. ś. fi. So. ꝙ si reꝰ principalis nõ eẽt in mora pue niendiad locũ, ex mora fideiussoris nõ agereꝫ arbitraria: vt in cõtrario. sed si ẽ in mora vterq; tã reꝰ q̃ fideiussor: tũc agit̃ arbitraria cõtra fideiussorẽ ex mora ipsiꝰ fideiussoris. nõ ex mora rei principalis. ita loquit̃ hic: & sic oportet te intelligere pricipiũ, qd̃ vterq; erat ĩ mora. ¶ Ex hac so. habes duo. prio q̃ fideiussor nõ teneꝫ ex mora sua, nisi ẽt pricipalis reꝰ sit ĩ mora. Secũdò q̃ ipse fideiussor ex mora sua teneꝫ. ¶ Ad primũ op. de. l. mora. j. de ver. ob. &. l. si seruũ. ś. sequit̃, &. ś. nũc de effectu. e. ti. Solu. Q ñq; pricipalẽ nõ eẽ in mora, facit diẽ obligatiõis nõ venisse quo ad id qd̃ principalis obliga. deducit̃: & tũc fideiussor ex sua mora nõ põt teneri, ni ꝑcedat mora rei. hic est casus hic. Nã nisi ꝑcedat tps quo reꝰ potuit puenire ad locũ: dies obligatiõis nõ venit: vt. l. iij. ś. si qs ita. ś. e. Qñq; reũ pricipalẽ nõ esse in mora nõ ꝓdit diẽ obligatiõis pricipalis venire tũc fideiussor ꝑ teneri ex sua mora: vt. d. l. mora. de ver. ob. cũ fi. ¶ Sed cõtra hoc op. ergo i plꝰ tenebit fideiussor cũ principalis cõtra. l. hi qui accessiõis. j. de fideiuss. Sol. † fideiussor nõ põt in plꝰ teneri, cũ principalis, in his q̃ ex post facto, ꝓpter aliqd̃ factũ, vel nõ factũ incipiũt deberi ꝑ fideiussor in plꝰ teneri cũ pricipalis, vt hic. & qd̃. ś. ꝓxi. dixi. & p hoc dico q̃ licet pricipalis nõ, ꝓmiserit pœnã, & fideiussor intercellerit, ꝓmittẽdo pœnã, nõ vitiatur fideiussio.

¶ Ad secũdũ opp. † q̃ fideiussor nũcũ ex mora sua posśit teneri[k] vt. l. si libert⁹ morã. j. de ope. lib. &. l. cũ fili⁹. ś. j. de ver. ob. ¶ Sol. aut loq̃ris in obligatiõibus factis & loquũtur cõtraria. qd̃ dic vt ibi. Aut in obligatiõib⁹ dãdi: & tũc aut loq̃ris de interesse qd̃ venit ꝓpter locũ: & põt fideiussor in plꝰ teneri ex psona sua, vt hic. Aut q̃ris de usuris: & tũc si qdẽ de his q̃ venit̃ officio iudicis mercenario in actionib⁹ bonæfidei: tũc fideiussor nõ ꝑ teneri ex sua mora[l]: qa ipse semp tenet actiõe stricti iuris. f. ex stipulatiõe, vt. l. blãdit⁹. C. de fideiuss. &. l. v. ś. satisfacceptio. j. de ver. ob. Sed si accipere fideiussorẽ largè, ita q̃ cõphẽderet mãdatorẽ q̃ tenet actiõe bonęfidei: tũc posset teneri ad usuras ex sua mora: vt. l. mora. ś. in bonæfidei. j. de usu. ¶ Sed si q̃ris de usuris q̃ veniũt ex stipulatiõe: tũc si in sortẽ tm̃ intercessit: ad usuras nõ tenet: vt. l. fideiussores magistratiũ. j. de fideiuss. sed si promisit simplr̃: tũc tenet tã ex mora sua quã pricipalis rei: vt hic in tertio rñso. Et hoc volunt tãgere q̃dã additio, q̃ fuit facta circa fi. secundę gl. magnę q̃ tñ additio malè est signata. & iõ videas eã ne erres in intellectu gl. Ibi, videt etiã q̃ ex sua psona &c. & est additio, nec bene cõtinuat cũ præcedẽtibus, & durat vsq; ibi, hic in sorte tm̃ intercessit &c. & illud hic in sorte tm̃ &c. debet cõiũgi cũ præcedẽti pte gl. qa est de gl. veteri. ¶ Venio ad secũdã partẽ. & op. † q̃ ex mora rei augeatur obligatio fideiussoris, vt. l. mora rei. de ver. ob. Gl. j. mag. istud cõtrarium signat simul cũ contrario de. l. quęro. & ꝓcedit ad solutionem contrarij. de. l. quęro. istud omittit. Secunda verò glos. mag. in prin. istud

¶ POMATES. ¶ Textus. Vide Bar. l. sub ꝑtextu. la. j. C. de transact. Alex. consi. cxix. col. ij. vol. ij.

¶ POMATES. ¶ Arbitramentũ. Vide Iaso. l. transact. C. de trãs. Alexan. cõsi. xxxij. in j. col. vo. ij. & consi. cxix. col. ij. j. in vo lu. ij. Iaso. in. §. omnium. col. iij. in sti. de act. Limita per Pau. cõsi. lxx.

¶ Bonum. Adde glos. in. d. l. in minorum. Alex.

¶ Aliud. Adde Bar. in. l. insulam. §. j. j. lo. & Bar. ĩ. l. cõtinuꝰ. §. illud. j. de verb. ob. alex.

¶ POMATES. ¶ Aliud. An vltima voluntas æqui pareꝫ, videare. in l. iiij. §. cato. colũ. xiij. ff. de ver. obl. vbi ponit notabilem intellectũ huius legis.

¶ In bonæfidei. in prin. huiꝰ. l. &c. adde Bart. in. l. j. C. vbi conueniꝫ q̃ certo loco dare, ꝓ misit. & istũ text. allegaui tibi ĩ. l. singularia. ś. si cer. pe. in. xiij. colũ. alex.

¶ POMATES. ¶ In bonæfidei. Vide qd per istũ tex. dicat Matth. nora. xlvj.

¶ POMATES. ¶ Agenti. Vide alex. & Moder. in vlt. col. ibi.

¶ POMATES. ¶ Cẽtum Capuę. Intellectum huiꝰ. l. vide p ang. aret. in. §. prætereà. penult. char. institu. de act.

¶ POMATES. ¶ Fideiussoris. vide Bar. in. l. iij. §. fi. ś. qd̃ quisq; iur.

¶ Ex mora. vide insti. de act. §. prę tereà. p Mod. ale.

¶ Teneri. Adde gl. in. l. sicut reꝰ. j. de fideiuss. alexan.

¶ Ex sua mora. An ex mora rei augeat obligatio fideiussionis, adde quod ipse no. in. l fi. j. eo. & Mod. in stit. de action. §. ꝑtereà quasdam. Alex.

Universidad de Navarra Biblioteca

soluit, & bñ. nã ibi morarei nocet fideiussori ad cõ
seruãdã obligationẽ in qua obligatus erat, vt interi
tu speciei nõ liberet, nõ auget vt aliqd addat. ¶ Op.
ñ. de. l. qro. j. sotati. vbi mora rei auget obligationẽ fi
deiussoris: & facit cum teneri ad vsuras. Huius timo
re, sunt in hoc ver. septẽ lecturæ. quarũ quinq; po-
nũtur in. j. glos. mag. sexta in. ñ. gl. mag. septima tan
git in quadã gl. pua, q̃ est sup verbo, p reũ. ¶ Venio
ad primã. dico q̃ hic fideiussor intercesit i certa q̃-
titate limitata, vñ nõ tenet i plꝰ ex mora rei: in cõtra
rio intercesit simplr. Ista lect. licet i se sit vera p. d. l.
fideiussores magistratuũ. tñ q̃tũ ad hãc. l. nõ est ve-
ra: qa secũdùm hoc nõ esset dria inter interesse rõne
loci. & vsuras. cuiꝰ cõtrariũ vult hęc. l. & ista reph̃sio
tãgit i fi. secũd. gl. mag. iũgẽdo eã vt. s. dixi. Vñ aliꝫ
legũt secundo mõ, q̃ hic simplr intercesit in oẽm
casum, fi ideo ñ auget obligatio fideiussoris, qa fors
iã erat soluta: ideo nõ põt agi, p interesse, vt hic in
fi. l. & secũdũ hoc ẽ dria inter obligationẽ vsurarũ
debitarũ ex stipulatiõe: & hoc interesse, qa forte solu
ta vsurę pñt adhuc peti. & hoc vult dicer̃ ista. l. ¶ Si
cõtra hoc op. de tex. q dicit fi augeri. cũ em̃ sit soluta
obligatio, quo q̃rit de eiꝰ augmẽto? rñdet, q̃ hic cõ
siderauit illud, qd̃ fuit añ solutionẽ factã. Ista lect.
cõtinet diuinationẽ, nec vr̃ de mẽte huiꝰ lr̃ę q̃ i hoc
casu fors esset soluta. nãtũc Iurisc. ponit, p cõstanti
qd̃ interesse nõ posit peti, vt in fi. l. Vñ aliꝫ legũt ter
tio mõ & dicũt, q̃ hic nõ augeꝫ obl'o fideiussoris:
qa nõ erat i mora ipse, nec ab eo poterat vllo mõ pe
tiꝰ qa fortẽ reus principalis erat fortior, & titius po
tuit puenire ad locũ. Fideiussor erat debilior: & sic
tar dius potuit puenire ad locũ: meritò cũ nullo mõ
posit cõueniri, vt. l. si testõ. i fi. de fideiuss. obl'o eius
nõ augeꝫ, ppter rei morã. Sed si ponerem⁹ vtrunq;
esse in mora: obl'o fideiussoris augereꝫ ex mora rei
p. d. l. qro. ita itelligũt isti. ¶ Per. dicit hanc lect. ñ eẽ
verã: qa debilitas fideiussoris nõ debet attẽdi. nã ca-
sus supueniẽs in psona eius, q̃ debet, nõ nocet credi-
tori, vt. l. ad diẽ. j. dever. ob. p̃t em̃ mittere aliũ si ipse
nõ põt ire. Certè dictũ Pe. põt esse verũ, si debilitas
supuenit fideiussori post obligationẽ cõtractã. sed
si tpe obligationis fideiussor esset debilior reo: tunc
q̃litas psõę, cõsideraret, vt. l. cõtinuꝰ. §. cũ ita. de ver.
ob. Vel vt ista obiectio Petri cesset, potes ponere
exẽplũ, fideiussorẽ nõ esse in mora. & principalem
sic ex diuersitate locorũ: qa locꝰ vbi fideiussor, pmi
fit magis distabat à loco solutiõis. ar. l. eadẽ. in fi. de
duo. reis. & tangit i hac gl. circa lect. Io. quintã. Hęc
lect. cõtinet diuinationẽ, tũ vera est in se q̃tũ ad ca-
sum. l. nõ inq̃tũ cõcedit fideiussorẽ teneri ex mora
rei, si ipse fideiussor nõ esset in mora, vt videbitis. j.
Vñ aliꝫ legũt quarto mõ, q̃ hic cõueniebatur capuę
s. in loco destinato solutioni, vñ nõ est arbitraria, vt
l. qd̃ si epheſi. in prin. s. eo. ¶ Contra hoc opp. qa si
hoc esset, teneret̃ ad vsuras debitas officio iudicis, si
conueniretur in loco destinato solutioni. p. d. l. quę
ro. & tex. hic in seq. ver. vr̃ velle facere differentia in
ter vsuras debitas ex stipulatione, & debitas officio
iudicis. So. fateor in cõtrariũ, si fideiussor interces̃is
set in cõtractu bonę fidei, sed hic ideò in tex. fit mẽ
tio de vsuris debitis p stipulationẽ: qa itercesit i cõ
tractu stricti iuris, & ideò ñ debeꝫ. Ista lecꝰ̃ est ve-
ra. & cõtinet diuinationẽ. & vr̃ cõtra tex. in princ. q
dicit, si alibi, q̃ capuę petæ &c. vñaliꝫ vt io. legũt qu
to mõ. & incipit eiꝰ lect. ibi. vel clariꝰ &c. qd̃ hęc. l.
loquat̃ i fideiussore, qñ tercesit simplr: & qd̃ ñ ẽ so
luta sors: & qd̃ fideiussor ẽ in mora: & qd̃ cõueniꝫ
alibi q̃ capuę. & sic excludũt oẽs lect. p̃cedẽtes. Ad
l. qro. rñ. q̃ ibi loqtur i vsuris debitis officio iudicis
mercenario, qd̃ deseruit actiõi bonę fidei secũdũ na
turã ipsiꝰ actiõis, meritò fideiussor simplr acceptꝰ
ad illas teneꝫ, licet Pla. dixerit cõtrariũ. Ad cuiꝰ rõ
nẽ plenè rñdeꝫ p gl. in. d. l. qro. hic verò loqmur i in
teresse, qd̃ venit ppter locũ in actiõe arbitraria of-
ficio iudicis p̃ter naturã actionis. meritò ergo ad hoc
fideiussor nõ teneꝫ. ita loqtur hic & sic habes notare
tres casus, interesse, ppter locũ, vt hic, vsuras debi-
tas ex stipulatione: vt in seq. rñ so. Item vsuras debi-
tas per offm̃ iudicis in actionibus bonæ fidei, vt. d. l.
q̃ro. & hoc clarè examinatur in vltima parte huius
gl. & hanc opi. tenet Dy. in repe. huius. l. Mart. sil. reprehẽdit hãc lect. q
pacta incontinenti apposita insint, & informant actionẽ, vt videantur eẽ
eiusdẽ naturæ: vt. l. lecta. si cer. pet. s. sed hic i ipsa stipulatiõe fuit adiect̃ lo
loci de soluendo Capuæ: & ppter locũ habet iudex arbitriũ in hac actio
ne: ergo videtur illud habere ex natura actiõis. Pe. etiã in repe. huiꝰ. l. dã-
nat rationem Io. qa si in vsuris tenetur fideiussor simpliciter acceptus, q̃
vsuræ sunt odiosæ, & debẽtur creditori, nõ cõtẽplatione alicuiꝰ interesse
multomagis in isto interesse deberet teneri: in quo cõsideratur dãnũ emer
gẽs & lucrũ cessans: vt. s. e. l. iij. §. de officio. Vñ Azo legit sexto modo, &
eiꝰ lect. ponitur in. ñ. gl. ma. ibi, sed adhuc vr̃ in totũ teneri. & etiã in sum-
ma. C. loca. circa fi. vt dicamus idẽ esse in hoc interesse & vsuris debitis ex
officio iudicis. Sed distinguamus sic: aut tpe quo intercesit fideiussor vsu
ræ debebãtur, vel interesse, ppter locũ: & fideiussor simplr acceptꝰ tene-
bit̃: vt. d. l. q̃ro. Aut tpe quo intercesit nõ erãt vsuræ debitæ vel interesse:
& tũc ex mora rei nõ augebit̃ obligatio fideiussoris. ita loqtur hic. ¶ Con
tra hãc lecturã facit j. ea. l. fi. So. Azo. ibi format. q. & non rndet. vt ibi ple
nè examinabo. & i hac lect. residebat Mar. sil. & Ia. Bu. Ista lect. Azo. est
cõtra casum. l. si posteà. j. rẽ pu. sal. fo. vbi fideiussor simplr acceptus tene
tur ad vsuras q̃ nõ debebãtur tpe quo intercesit. vñ Pet. legit hãc. l. septi
mo mõ. & dicit q̃ hæc. l. concor. cũ. l. q̃ro. Nã nec hic, nec ibi obligatio fi-
deiussoris augetur: sed vsura, vel interesse possñ iudicis debeꝫ. Ista lectu.
tacitè tãgitur & reph̃ditur hic, p gl. paruã sup verbo, p cũ. qa hæc obliga
gatio assimilatur largè, & cõprehẽdit ẽt id qd̃ officio iudicis debeꝫ. & hoc
est qd̃ voluit hic dicere Iurisc. qa offm̃ iudicis hic nõ exercebitur cir
ca obligationẽ fideiussoris propter morã rei. ¶ Quid ergo dicemus? dico
q̃ opi. Io. est verissima: qa aliud est in interesse debito, ppter locũ, vt hic:
aliud in vsura debita officio iudicis: vt in contrario. Rõnẽ assigno, licet rõ
Io. posset ẽt sustẽtari: tñ rõ vera est, quã ponit hic Iurisc. nã illud quod
mouet offm̃ iudicis in actione arbitraria, ppter locũ, nõ est mora nõ. so-
lutis tm̃: sed est etiã qa alio loco petitur, & alio loco qs ad solutionẽ cogit̃:
qa si in loco destinato cogeretur: nõ esset actio arbitraria: vt. s. eod. l. qd̃ si
Ephesi. licet ergo reꝰ principalis sit in mora: apparet q̃ in eiꝰ psona nõ con
currit id qd̃ causat iudicis arbitriũ in hac actione: qa ab eo nõ petitur ali-
qd sed à fideiussore. qa igitur à fideiussore petitur, à fideiussore fit execu-
tio & sic cũ eo agit̃ ille actꝰ q̃ parit arbitriũ iudicis: meritò eiꝰ psona inspi
cit̃. & hoc dicit Iurisc. in ver. seq. vbi dicit, hic autẽ vna pecuniæ creditæ est
circa eiꝰ executionẽ &c. actus ergo cogẽdi ad soluẽdũ in alio loco est ille q̃
arbitriũ iudicis principaliter, p̃ducit: q̃ cũ gerat̃ cũ fideiussore, meritò eiꝰ
psona inspicit̃. Et hũc intellectũ ad hãc. l. habuit Pau. Iurisc. j. e. l. fi. & ibi
declarabo. sed in actionibꝰ bonæ fidei, istud qd̃ causat offm̃ iudicis ad vsu
ras est principaliꝫ natura obligatiõis, p qua fideiussor intercesit meritò au
geꝫ obligatio ex mora rei: & iõ circa hoc haberemus distinguere. sed circa
hoc distinguã. j. e. l. fi. q̃ lex est declaratio huiꝰ. l. ¶ Venio ad tertiã ptẽ: di-
citur hic, q̃ hoc interesse venit officio iudicis. cõtra de. l. stipulatiões nõ di
uidũtur. ver. celsus. de ver. ob. & de act. emp. l. j. in prin. & de cõd. fur. l. re
furtiua. Sol. ibi loqtur in obligationibꝰ facti, & de interesse qd̃ succedit in
locũ ipsiꝰ principalis obligationis, qd̃ interesse vr̃ tacitè, p̃missum. hic lo
qtur de interesse qd̃ venit extrinsecꝰ: vt. l. iij. §. nũc de offo. s. eo. ¶ Venio
ad vltimã partẽ, & vr̃ q̃ forte soluta remanet actio, ppter illud interesse:
vt. s. e. a. l. in. §. itẽ Iulia. Sol. & istud cõtrariũ tãgitur in. l. j. gl. mag. circa prĩ
ci. quartæ lectu. Dic breuiter, q̃ ibi fuit solutũ adiecto hic ipsi principali
debitori: vt ibi dixi. ¶ Vltimo op. de. l. si, p fiure. in prin. s. de cõdi. fur. So.
Istũ passum, qũo & qualiter soluta forte remaneat actio? examinabo vo-
bis. j. eo. l. fi. vbi gl. plenius tangit.

LEX X.

TS qui certo. Nõ põt creditori inuito alibi solui q̃ in
loco destinato. h. d. ¶ Op. s. eo. l. iij. §.
& gñal'r. vbi est electio rei, vbi soluat ante petitionẽ. Sol. qdã
intelligũt hic post li. cõte. Tu dic secũdũ gl. q̃ ibi fuerũt plura
loca alternatiuè destinata. vñ reꝰ põt eligere vnũ ex illis añ lit. contest. non
aũt aliũ locum tertiũ. ita loquitur hic. qd̃ intellige, nisi differret quãtit. atẽ
& interesse actoris, ppter locũ: qa tũc cogeretur actor vbicũq; recipere.
arg. ei? qd̃ no. in. l. q romæ i prin. de ver. ob. ¶ Itẽ op. q̃ posit vbiq; solui
vt. l. cõtinuꝰ. §. cũ ita. de ver. ob. Sol. glo. pluribus modis. Tene illam, quòd
põt soluere vbiq; soluendo fortẽ & interesse: vt. s. dixi. Vel dic, q̃ ibi locꝰ
fuit appositus gratia rei: & hoc constat. & ideò nõ debet haberi ipsius lo-
ci rõ, vt arg. in. l. fideicommissi. §. cũ Pollidi'. j. de vsu. & l. si ita relictum.
§. pegasus. de leg. ij. & l. cũ qui. aliàs incipit, Iabolenus. j. de an. leg. & isto
casu põt reus vbiq; soluere: hoc est, sicut posset si locus non esset adiect̃:
ergo potest soluere in loco domicilij actoris: vt videbitis. j. ti. j. l. item illa.
Ex prædictis potes distinguere: aut locus apponitur gratia actoris, aut rei
aut gratia vtriusq;. Si quidem gratia actoris vel vtriusq;: aut reus vult sol-
uere in altero ex locis destinatis: aut in tertio loco. & si in tertio loco: tunc
aut vult soluere sortem tantùm: aut sortem & interesse: vt ex prædictis pa
tet. & l. qui Romæ. in prin. de verb. oõ. & ibi etiam dixi.

SVMMARIVM.

1 Obligatio fideiussoris simpliciter accepti, quando augeatur ex mora rei?
2 Solutio simplex quòd non cadat in pœnam, quæ venit contra naturam actionis.
3 Sorte soluta, quando remaneat petitio pœnæ seu interesse?
4 Creditor recipiendo sortem cũ protestatione quòd vult sibi esse salua ius super interes
se, an cõseruauerit sibi ius illud? & sic an recipiẽdo sortẽ præiudicet sibi in interesse?

Si post

LEX XI.

SI post moram. Ista lex est magis difficilis quàm
fit. l. centũ capuæ. §. eo. & est glo.
illius. & secũdũ Io. legit vno mõ, & ista subdiuidit in duas secũ
dùm Azo. legit duob' modis, secũdũ quosdã aliosmodernos le
gitur alio modo. Ego ponã casum verũ secundũ Io. posteà in, pfecutione
materiæ declarabo lec. omniũ. & . h. d. ¶ Fideiussor simpliciter acceptus,
nõ teneꝫ ad interesse, ppter locũ ex mora rei etiã p̃cedẽte: nec admittit̃ q̃
simplex solutio, p rata sortis & interesse facta esse videaꝫ. h. d. ¶ Et diuidit:
qa primò format qstionẽ. Secũdo rndet ad illã inducendo similia. Tertiò.
circa p̃dicta mouet vnũ dubiũ. quarto: illud determinat & declarat. secunda
da ibi, adeò. Tertia ibi, nisi si quis. Quarta ibi, quod nõ puto. Casus in ter
minis in prima parte est plan⁹. Sequit̃ ver. adeò. rndet Iurisc̃o. adeò, hoc est
in tantũ. est hoc verũ: qd̃ illud interesse nõ est in obligatione in præcedẽ
ti casu, vt. j. sicut est verũ, qd̃ sorte soluta, vt si capuæ petaꝫ, hoc est in lo-
co destinato, cessat arbitriũ iudicis: nec debeꝫ interesse. h. d. vide literam.
¶ Seqtur vers. nisi si qs dicat. instat q̃rens: dixistis quòd sorte solutacessat
arbitriũ iudicis. cõtrà, sorte soluta simpliciter debet intelligi esse soluta, p
rata sortis & p rata interesse: ergo remanet petitio eius: qd̃ restat de sorte
& interesse, p rata. respõ. Iurisc̃o. illud qd̃ dixi. s. de sorte interesse soluta est
vel verũ nisi ista oppositio obstet: sed hæc oppositio facit me dubitare. h. d.
iste ver. nisi si qs dicat &c. & litera est plana. ¶ Seqtur ver. q̃ nõ puto. in-
stat q̃rẽs, qd videtur vobis dñe iuriscõsulte de ista oppositione. erit ne ve
rũ, quòd videat̃ solutum, p rata sortis & interesse? rñdet q̃ hoc nõ putat ad
mittendum, imò totum cõputatur in sorte, & eã accipiendo videt̃ pœnã
remisisse, hoc est interesse, ppter locum. h. d. & habes hãc. l. lect. secũdùm
hanc lect. satis planã. ¶ Pro declaratione huius. l. reuoco in dubiũ ver. secũ
dæ partis. s. ver. adeò. qd velit dicere. tenendo istã lect. Ioã. rñ. põt intelligi
duobus modis, vno mõ, quòd respõdeat ad. q. vt. s. dixi ponendo casum, &
secundùm hũc modum variat intellectus huius literæ duobꝰ modis. Vno
mõ vt ponat vt, q̃ sicut: & sic sit aduerbiũ similitudinis, vt dixi. s. in posi
tione casus. Alio modo, vt ponatur vt, q̃ q̃, & sic fit coniũctio, & erit sen
sus vt respondeat sic, adeò. i. in tãtum verũ est, qd̃ interesse non est in ob
ligatione fideiussoris, vt q̃ q̃ nũc soluta sorte, vel si capuæ petaꝫ, cessat ar-
bitriũ iudicis: & sic ex hac positione, qd̃ interesse nõ est in obligatione, se
quũtur istæ duæ illatiões. i. quòd sorte soluta nõ põt peti interesse. Item,
quòd si Capuæ petatur, nõ põt peti interesse. innuit ergo à contrario sen
su, quòd si esset in obligatione, posset peti, etiam sorte soluta, vel si capuę
petatur. hoc aũt est falsum, vt. s. eo. l. centum Capuæ. & . l. quod si Epheſi.
in prin. ergo concluditur q̃ hæc litera non posit hoc modo legi, vt ponа-
tur vt, q̃ q̃ & sic fit coniunctio. & hoc ponit gl. hic super verbo adeo. quæ
merè respicit lect. Io. vide eam. ¶ Tu verò dic, qd̃ etiam legendo vt, q̃ q̃.
põt sustineri. Primò. qa litera dicit nunc quoq;, exponẽdo quoq;, pro etiã
& sic implicat idem à cõtrario: vnde arg. à contrario sensu, quod gl. sumit,
propter quod ab ista lect. recedit, non potest hic sumi. vel aliter, posito q̃
dictio quoq;, nõ implicaret idem à contrario, sed argumentum à contra-
rio posset hic sumi, vt. gl. dicit, procederet adhuc hæc lect. Non ob. contra
ria. nam interesse propter locum esse in obligatione potest intelligi duo
bus modis. Primò in obligatione largè & impropriè, hoc est in iudicis of
ficio, & hoc modo non posset hic sumi. argũ. à contrario sensu, quia sorte
soluta non potest iudicis officium remanere, vt. l. centum Capuæ. s. eodem
in fine. sed si accipis obligationem propriè: tunc arg. à contrario sensu pro
cedit. Nam si est in obligatione sorte soluta: posset adhuc peti in interesse.
Idem si capuæ peteret sicut dicimus in vsuris debitis per stipulationẽ vt. d.
l. centum Capuæ. s. eo. Alio modo legitur iste versi. adeò, secundùm lect.
Io. quòd hic nõ respondeat qõni: sed totum sit de qõne præcedenti, & in
versi. nisi si qs dicat &c. formet aliud dubium. & in fi. in ver. quod nõ puto
respondeat ad. q. vtranq;. s. q. nõ puto admittendũ, vt fideiussor teneatur,
nec pro rato sortis & interesse intelligatur solutum. & ista lect. tãgitur in
pe. gl. huius. l. ¶ Sumus expediti de lect. Ioã. cõtra quam op. & videtur q̃
si fideiussor acceptus est post inoram teneatur ad interesse, vt. s. l. centum
Capuæ. secundùm lect. Azo. & . l. quæro in prin. j. loc. Huius timore Azo
legit hãc. l. duobus modis. Primò quod hic fideiussor intercesit in certã
summam nominatim, & secundũ hoc tota. l. legatur prout. s. dixi. secũdũ
Ioã. eo excepto, qd̃ hic pono, q̃ intercesit in certã summã specialiter, sed
secũdũ Io. simpliciter ista lect. nõ est vera. primò, qa hæc lect. nõ habet et
dubiũ. Secũdò, quia cõtra tex. q dicit, q̃ fideiussor intercesit eius noïe, &
sic simpliciter, nõ exprimẽdo quãtitatẽ: vnde ipsemet Azo recesit ab ista
lec. & legit hãc. l. alio mõ, videlicet q̃ huic qõni factæ in prin. nõ rndet, sed
formet aliã, cui rndeat. & ista lect. tãgitur hic in. ñ. gl. huius. l. & explicatur
clarius in. l. centũ capuæ. s. e. in, ñ. gl. mag. ibi, licet huic solutiõi &c. ¶ Secũ
dũ lect. diuide hanc. l. qa primò format vnam. q. cui nõ rndet. Secundò in
ver. adeò. format aliã, vtrũ sorte soluta, vel si petatur in loco distinato ces
set arbitrium iudicis. Tertiò inver. nisi qs ad illud, quod dixerat de sorte so
luta, facit vnã rõnem, per quã ostendit nõ cessare iudi. arbitrium sorte so-
luta. quartò in ver. qd̃ nõ puto. determinat secundam qõnem, dicens q̃ sor
te soluta cessat arbitrium iudi. Non ob. ar. prædicta, &. sic ad. j. q. non est
rñsum. si ergo q̃rat qd iuris, rñ. quod erit in obligatione, secundùm opin.
Azo. vt. s. d. l. cẽtũ capuæ. & . l. q̃ro. j. loca. qd̃ an sit verum, statim dicam.

¶ Circa hanc lect. quæro & reuoco in dubiũ intellectũ vers. adeo. Rñ. secũ
dùm Azo hic formatur noua. q. & illud qd̃ dicit de sorte soluta intelligo
à reo. vel fideiussore, non cum o. Cũ enim reus fi Capuæ esset, non posset
in plus cõueniri, ergo nec fideiussor qui non põt in plus teneri. & sic hæc
q. nõ refertur vt dependeat à q. ppõsita. ¶ Contra istã opi. opp. qa secun
dùm Azo. fideiussor teneꝫ ad istud interesse iure obligationis: ergo etiã
sorte soluta ab eo poterit peti. Solu. vt dixi: iste ver. nõ refertur ad primũ
casum: nec si referatur idem esset. Nam cum principalis habeat iustam cau
sam in se, q̃ sorte soluta non teneatur ad interesse: ergo nec fideiussor qui
in duriorem causam nõ potest teneri: vt. l. hi qui accesioni. de fideiuss. Sed
adhuc instatur, q̃ in plus tenetur fideiussor secũdùm opi. Azo. quia teneꝫ
iure obligationis: & sic efficacius q̃ reus qui tenetur officio iudicis. So. nõ
tenetur in plus aliquo de quatuor modis, qui ponuntur i m. §. plus. instit.
de act. licet teneatur efficacius: & istud obligationem fideiussoris non vi-
tiat: vt hic: sicut si intercederet pro obligato naturaliter, vt no. in. l. si pu-
pillus. de verb. obl. & hoc voluit dicere quædã glos. hic posita super ver
bo, soluta, q̃ tota respicit lect. Azo. verũ: qa hęc lect. Azo. q̃ iste ver. adeò.
nõ referatur ad præcedentia, videtur aliquantulum repugnare literę: ideò
quidam moderni tenentes lect. Azo. videlicet, q̃ fideiussor simpliciter te
neatur ad interesse: legũt istũ ver. adeò. alio modo. s. q̃ qõni factæ respon
deat hoc mõ. s. quæsitũ est, an fideiussor acceptus post morã nõ teneatur
ad interesse: nec sit in obligatiõe? rñdetur q̃ hoc est verũ. ver. adeò. hoc est
in tm̃ q̃ sorte soluta, vel si Capuæ petaꝫ cesset arbitriũ iudicis. q. d. in istis
tantùm duobus casibus est verum q̃ non est in obligatione, aliàs secus. &
si opi. Azo. remanet vera, cætera nõ mutanꝫ. ¶ Est ne vera ista lectura? cer
tè nõ. primò, qa vt dixi vobis. s. eo. l. centum Capuæ. interesse rõne loci nõ
causatur principaliter à mora rei: sed ex eo etiã quod qs cogitur ad soluẽ
dum in alio loco: & ideo istud officium dicitur ipsam cõdemnationẽ respi
cere, & executionem: vt ibi vidistis vnde licet reus esset in mora, & actor
vellet petere, vt dicit tex. non tñ adhuc petierat, nec litem cõtestatus erat:
vnde interesse non erat adhuc in officio iudicis: meritò fideiussor simpli-
citer acceptus ad illud nõ tenetur. & hoc est quod vult hic dicere Paul. Iu
riscon. Idem si poneremus litem contest. esse, & post lit. contest. fideiuss-
forem acceptum, si tamen esset aliqua æquitas quæ moueret officiũ iudi-
cis ad faciendũ quòd solueret in loco destinato: vt. s. eo. quod si Epheſi. §.
interdum. sed si esset lis contest. nec aliqua æquitas esset quæ illud induce
ret: tunc cum iam fundata esset æquitas quæ arbitriũ iudicis inducit ad cõ
demnandum super interesse ratione loci: dicerem fideiussorem simpli-
citer acceptum teneri. & hoc modo posset esse vera opi. Azo. ¶ Secũdò di-
splicet opi. Azo. in alio. Nam ipse ponit q̃ posito q̃ fideiussor teneatur
ad istud interesse: tñ forte soluta nõ poterit peti. hoc est falsum. Nam licet
principalis teneatur officio iudicis, quod nõ põt sustinere principali actio
ne sublata: vt. l. centum. s. e. tamen fideiussor tenetur iure obligationis, p
priæ: vt no. j. loca. l. quæro. & ideò sorte soluta contra fideiussorem posset
agi ad interesse: sicut dicimus in vsuris debitis per stipulationem: vt. d. l. cẽ
tum Capuæ. s. eod. & hoc est quod voluit hic quærere in versic.
adeò. secũdùm qd̃ dictio, vt. ponit, p q̃ vt. s. dixi. Nec ob. si dicis, ergo in-
tercedit in duriorem causam quàm principalis: quia nego istã. Nam licet
principalis sorte soluta non possit conueniri: hoc cõtingit ex stultitia acto
ris qui sortem recepit sine interesse, non ex natura obligationis. Poterat
enim actor non recipere: vnde causa ex hoc non dicitur durior. non enim
debemus præsumere quòd actor sit stultus, & sortem recipiat sine inter-
esse. ¶ Teneamus ergo lect. Ioan. aliꝫ vt do. Nic. de ma. legunt hanc. l. alio
modo, & est bona lect. vt hic intelligatur in fideiussore iudi. solui, & secũ
dùm hanc pone casum: cum reus esset in mora perueniendi capuam: & sic
in alio loco vellem agere contra eum, vel eius procuratorem, & dedissem
libellum, ipse dedit fideiussorem iudicatum solui quæritur, an illud quod
accedere potest obligationi ex sententia iudicis, sit in obligatione fideiuss-
soris: & hoc primò. Sequitur ver. adeò. in quo quæritur an hoc casu, hoc
est condemnatione secuta sorte soluta: vel si capuæ petatur ex condemna
tione: an cesset officium iudicis: hoc est cesset deberi illa quantitas quæ ac-
cesit seu debetur per officium iudicis. Sequitur ver. nisi si quis dicat. hic
non mutatur casus. Sequitur versic. quod non puto. hic respondet ad am-
bas qõnes, dicens: q̃ non putat hoc admittendum. s. q̃ interesse non sit in
obligatione: quia imo est in obligatione: in tm̃ hoc non putat: quod etiam
nõ putat admittendum, quòd sorte soluta videatur remissa pœna. h. dicit
secũdùm eum. ¶ Contra hãc lect. oppo. quia nemo suo nomine cõuentus
cogitur satisdare iudicatum solui: vt insti. de satisdat. §. fi. verò. Respon. hic
conueniebatur procurator: vel ipse satisfecit sua sponte iudicatum solui.
¶ Sed contra hoc oppo. de tex. qui dicit, eius actionis nomine: ergo non
satisfecit iudi. solui. Solu. intellige quòd satisfecit iudicatum solui eius a-
ctionis nomine. Item oppon. fideiussor simpliciter acceptus non tenetur
ad interesse propter locum, vt suprà. eod. l. centum Capuæ. Solut. ibi lo-
quitur in simplici fideiussore: hic in fideiussore iudicatum solui, qui in sua
obligatione videtur habere respectum ad id quod per iudicem poterit ju
dicari: vt. l. iud. soluã. insta iudi. fol. & . j. loca. l. quæro. in principio. ibi, ac si
fideiussisset quantum illum condemnari &c. & hæc opinio satis vera est
in se. ¶ Item oppon. suprà de in litem iuran. l. prima. Solu. vt ex his quæ
ibi dixi apparet: & ista lect. est satis vera in se, tamẽ lect. Io. magis applau
deret literæ: ideò eam tene. ¶ Ex prædictis ergo, & ex his quæ dixi in

a ¶ L. cētū capuę. Et adde p eūdē bart. i d. l. cētū. ś. c. Alex.

b ¶ Sorte soluta, Vtrū sorte soluta remaneat pœna seu accessoriū in petitiōe, adde qđ no. Bar. i. l. si cui, & cū sacrilegiū. j. de accusa. & ibi alleg. istam. l. & qñ pœna cōuētiōalis succedat loco interesse tunc sublata petitiōe sortis, videt pœna remissa. l. p dia. de act. emp. si verò pœna succedit loco cōtēptus: & tūc si primò solui tur res, submouereť petitio pœnæ nō econtra. l. si duo. §. itē si duo. ś. si quis cau. l. ita de mū. ś. de ar. & no. doc. post gl. in. d. l. ij. si qs cau. i pri. & vtrū accipiēdo partim videatur remissum pro parte: vide no. in. l. in executione. §. pe. de ver. ob. & ś. l. p xi. & no. in. l. ijm prin. si qs cau. q q trāsigit super contractu principali vī trāsigere sup pœna, vt ibi. sec⁹ si eēt trāsactū sup actione sortis nō sup cō tractu, secūdū bal. no. in. l. iij. in prin. de fru. & lit. expē. & an q petit rē videať renūciasse petitiōi pœnæ, vide in. l. cōmissorię. C. de pact. iter emp. & vē. Et an marit⁹ q post morā recepit dotē posit de p se petere fructⁿ & accessiones? ad hoc vide Bal. in fi. §. pe. C. de iur. do. & no. vide Imolā post Ang. i. l. si in sutā. in pe. char. in ver. restat. deverb. obligatio. Alex.

¶ Adde, an soluta sorte posit peti i teresse bal. cōś. clj. inci. statuto cauek. lib. iij. Et an sæpi⁹ calculata rōne de sorte, videať remiſ c sa pœna? vide Ro. consi. mihi. clvj.

a 1. centū Capuæ. ś. eo. ¶ †Pro declaratione præsentis materiæ, vtrum fideiussoris simpliciter accepti augeať obl'o, ex mora rei? sic distingue: aut loqmur in vsuris debitis per stipulationem, aut in vsuris debitis per officium iudicis: aut interesse. Primo casu, aut stip'o vsurarū pcesit obligationē fideiussoris: & teneť. ś. c. l. cētū: Capuæ. aut secuta est, & nō tenetur. ar. l. fi. ś. de pac. secundo casu: aut mora pcesit: & sic vsuræ iā officio iudicis debebāť, & fideiussor siū iudiō teneť: vt. l. qro. in prin. j. loc. secūdū lect. azo. Aut nō pcesit, sed secuta est: & tūc sunt opi. Tu tene opi. io. q etiā tūc obligatio fideiussoris augeaťqa tales vsuræ veniūt secūdū naturā actiōis ex offō iudicis, vt. d. l. qro. & l. si post ea. j. rē pu. fal. for. tertio casu, qñ qris de interesse, aut qris de īteresse, qđ' succedit in obl'one, ppter morā: vt ī obl'onib⁹ facti: & tunc augeť obl'o fideiussoris, vt. l. cū filiꝰ. §. j. de ver. obl. & l. si habetª morā. de ope. lib & l. si stipulatª esses. j. de fideiuss. & eo. ti. l. si qsª, p e. in pri. cū si. Aut qris de interesse, qđ' venit p officiū iudicis. Ista est materia nra, circa quā dic, aut sors soluitur adiecto, & remanet petitio interesse, vt. l. iij. §. itē Iulia. ś. eo. aut soluitur ipsi principali creditori: & tūc aut soluitur ipsi sciēti: & exigiť petitio interesse, vt. d. l. cētum capuæ. & hic in fi. Aut soluitur ipsi ignoranti, & remanet petitio interesse, vel actio prima, vel actio de dolo, vel actio in factū, vt habuistis no. ś. de trit. ica. l. in hac gl. sup ver. liberari. videbitis in. l. iij. §. fi reddita. j. commo. & in. l. & elegauter. §. non solūm. ś. de do. ¶ Vltmò quæro, quid si creditor recipiendo sortem † protestatus est saluum sibi esse ius suum sup interesse? an p hanc ,ptestā. sibi ius suum conseruauerit? Ista qstio resident in hoc, an recipiendo sortē pdať petitio interesse ratione tacitæ voluntatis, vel tacitæ remissionis: an ex alia necessitate iuris? quia protestatio recipientis impedit illud, quod veniebat ex sua tacita voluntate, seu remissiōe: non aliud vt. l. at si quis. §. plerq. de religio. & sump. fune. & notatur. in. l. alimenta. C. de negotijs gestis Et quòd ista petitio interesse perdatur ex tacita remissione, videť tex. hic in fi. In cōtrariū q perdať ex iuris necessitate, videť casus in. l. cētum Capuæ. in fi. ś. eo. & C. de posi. l. iiij. vbi dicit q perdiť ex necessitate: qa cū sit officiū iudicis mercenariū, modo pōt subsistere principali actione sublata. ¶ Petrus videť dicere q nō possit qs seruare istud ius p ,ptestationē, p rōnē p dictam: ex iuris necessitate hoc euenit, non ex tacito cōsensu. Mihi videtur dicendū, q si quidē recipiēs expresse liberaret soluentē à sorte, ,ptestā do q sibi remaneat saluū ius petēdi interesse: quòd tunc Petrus dicat verū. Sed si nō liberaret, sed simpliciter sortē solutā reciperet cum illa ,ptestatione: q tunc ,ptestatio sibi prodest in hoc. ś. q nō videať liberatus à sorte: sed remaneat petitio sortis ,ppter interesse. Hoc ,pbať. ś. c. l. iij. §. itē Iulia. vbi solutio facta adiecto nō liberat à sorte propter interesse. & hoc ideò qa deficit consensus veri creditoris. Ita in ,ppositō p ,ptestationē apparet q deficit cōsensus eius: ideo remanet petitio sortis ,ppter interesse: vt ś. dixi. ¶ Possemus etiā dicere in casu p cedēti, qñ liberauit à sorte: hoc acto q remaneret petitio ītereſse quòd si qdē reus soluēs cōsensit sup interesse possit interesse peti, nō ex vigore officij iudicis, vel primæ actionis sublatæ: sed noua actione præscriptis verbis, q̄ oriť ex quodā cōtractu innominato tpe solutionis celebrato. ś. libero te, hoc acto q habeā interesse: etiā si soluēs nō cōsenserit, apparet q ego liberauit te soluētē, nō liberaturus si crederē me non posse petere interesse: & sic cū ab interesse sis liberatus sine cā posset agi cōdictiōe sine cā vt reponas te in pristinā obligationē, vt possim petere interesse. verùm qa ipsum interesse erat purū: petitur ipm principaliter omisso circuitu, vt. l. si mulier. ś. de cō di. ob cau. & qđ' no. in. l. si qs accepto. eod. ti. modò habes expeditam istā. l. valde difficilem, vt vidisti.

De consti. pecunia Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Masculinum, quod cōcipiat fœmininum. & nu. 3. remissiuè.*
2 *Vtilitas huius edicti est quòd ex pacto nudo oritur actio.*
3 *Tractatus cum sit de obligatione inducēda, si non valet quod ago, ut ago: quòd ualeat ut ualere possit.*
4 *Factum pro facto, & factum pro dato q, posit constitui.*
5 *Debitum aliquid esse, quomodo intelligatur.*

LEX I.

d HOc edicto. dNot. tex. ibi qm̄ graue, &c.

1 Ait prætor, † Masculinum concipit fœminum. h. d. ¶ Quæro, quia verba edicti hic posita sunt imperfecta. quæro, quid erat vltra in edicto? dicit glo. subaudi. soluere cogā. hoc nō placet: quia secundum hoc ex hoc edicto actio non daretur, sed iudicis officium: cùm verba referantur ad iudicem secundùm doctrinam quā dedi vobis in. l. j. ś. de cō di. ex le. erāt ergo alia verba. ś. iudicium dabo, & si. & vide plura verba edicti. j. e. l. si duo. §. ait prætor.

2 ¶ † Quæro, ad quid est vtile hoc edictū? Respondeo de iure cōi ex pacto nudo non oritur actio: vt e ✳ ś. de pact. l. iuris gentiū. §. igitur nuda. sed prætor in casu isto solo, qn quis p pactū nudū promisit, istud qđ' aliàs erat debitū, cōstituendo illud debitū se soluturū, vult q ex illo pacto, licet nudo, oriať actio q̄ vocatur actio de cōstituta pecunia. vī si per stipulationē qs ,pmitteret f nō haberet locū actio de cō stituta pecunia: sed certi condictio ex stipulatione.

3 hoc probatur institu. de act. §. de cōsti. ¶ † Quæro vtrum masculinum concipiat fœmininū: Cy. tractat de hoc in. l. quicunq;. C. de ser. fug. alij doct. ponunt in. l. j. j. de ver. sig. & ibi plenè dixi.

De pupillo. Not. quòd hæc dictio quæ, refertur ad masculos & ad fœminas maiores, & minores, liberos & ī potestate. hoc dicit iste tex. &c.

Eum qui Hic exponitur verbum constituit, licet eius expositionē ,lati⁹ reassumat. j. eod. l. qui autem. §. constituere. &. h. d.

4 Cum tractemus † de obligatione inducenda: si non valet qđ' ago, vt ago: nō valet vt valere potest. h. d.

Oppo. de

POMATES.

c ¶ Vltimò. Vide Alex. consil. cxc. vlti. col. vo. ij. Aretin. consil. ix. dubio. ij.

d ¶ Hoc edicto. in princi. huius. l. sed quid est fides, vide Bald. in. c. j. in prin. de ca. corra. Alex.

¶ Edictum. qd si in dicto constituto nudo pacto ,pmittať pœna? dic q ad pœnam non oritur acti. l. titiꝰ. j. e. secūdū Bal. in rub. C. eo. in. iiij. q. Alex.

✳ ¶ Pacto nudo. Vide Iaso. in. §. in psonam. institu. de acti. vbi est multū subtilis. & allegat Bar. hic contrariū iuxta ea quæ tradit in. l. j. C. eo. tit. pro quo vide concor. eiusdem concor. xij.

f ¶ Promitteret. Et si debitum nul lū præcessisset: tūc oritur actio ex stipulatiōe. ita dixit Bar. in. l. j. C. eod. Alexan.

Op. de. l. Luciꝰ Titius cū haberet j. depositi. Sol. ibi illud qđ' agiť valet, vt agiť, & fic nō est cōtra. ¶ Op. ś. de trāsac. l. Et post rē. §. fi. & de pac. l. si vnꝰ. §. pe. Sol. ibi loqtur de obl'one tollēda, & inducenda libe- c ratione, quod est fauorabile, hic de inducenda obl'o ne, qđ' est odiosum: & istud brocardicū examinat Cy. in. l. nō codicillū. C. de testa. ego plenius quā aliꝰ in. l. j. §. si quis ita. de verb. obli. dic vt ibi.

An potest. Hic incipit exponere illud verbū debitā. & durat hæc expositio vsq; ad. l. q aūt. §. cōstituere. & ne ,pcedas inæquoco, hic, verbū pecuniā, nō exponit, sed ,p cōstāti oēs veteres acceperūt pecuniā ,p qualibet re: solū ergo ad expositionē huiꝰ verbi debitā, attēdit. &. h. d. Sicu taliud ,p aliop̄t solui: ita taliud ,p aliop̄t cōstitui.

5 ¶ Quæro, ,† vtrū pōt cōstitui factū ,p facto: vel factū ,p dato? & fi. Io. dicit q nō p. l. q res. §. mihi, x. de sol. In cōtrariū ē veritas: q factū ,p pecunia, & pecunia ,p facto: & vnū factū ,p alio p̄t solui creditore volēte, vt. l. ī stipu. §. operarū. j. de ver. ob. satisfactū eī accepimꝰ & c. vt. l. si rē. §. satisfactū. j. de pig. act.

a 6 Debitum. aDebitū ītelligiť ex q̄cūq; cā q natural ē, vel naturalē tm̄, vel de iure ptorio sine exceptiōis obstaculo. ¶ Itē siue sit debitū purè, siue in diē. h. d. vsq; ad. l. eum qui.

a ¶ Debitū. in prin. huiꝰ. §. &c. p istū tex. iuncta. l. q autē. §. fi. j. e. dicit q ex duplici & nudo pacto sup eadē re ex interuallo fecto semper ex actio ēt de iur. ciui. pt; qa ex primo pacto inducta est naturalis obligatio. l. j. de pac. l. in his. §. imperator. de so. Ex secūdo pacto, iducit actio de cō sti. vt hic & hāc regulā sentit hosti. ī c. p tuas. de arbi. & ibi clarè do. Ant. idē sentit in. c. qn tauallis. de iu. facit qđ' not. bar. in. l. cū scimꝰ. C. de ag. & cē. li. xj. & q̄ sit rō q̄ constitutū nō habet locū in ciuili tantū obligatione vide no. Bal. in. l. pe. de non nu. pe. & fideiussor accedit: vt no. Bart. in l. ij. ff. de fideiuss. & pdictis adde, qđ' imò cōstitutū nō vī pactū nudum: sed contractⁿ noīatus, vt p Bar. in. l. iuris gentiū. §. igit nuda. ś. de pactis. Alex.

b ¶ Quod si maritꝰ in prin. huiꝰ. l. &c. vide Bar. in. l. maritū. j. solu. ma. per Imol. plenius in. l. non tm̄. in prin. de re iudi. Alex.

c ¶ Destinato. vide gl. & doct. in. l. hæres absens. §. pe. aliàs fi. ś. de iudi. & Bal. in. l. cū archime. doram. C. vt in possl. leg. Alex.

LEX II.

Q Vod si filii. Quæro, quę est ratio q teneatur ad ītegra. x. licēt minꝰ sit ī peculio? dicit gl. qa exceptionē remittere vī, vt. l. sed & si qs. §. pe. & si qs si cau. Ista gl. ñ dicit verū hoc casu, cū noīe filij qs ,pmittit. nā filio nulla cōpetebat exceptio, sed ūsolidū tenebať, vt. ś. l. ,pxi. §, sed si filius. ergo & pater cōstituēs ,p filio q insolidū tenebatur, tenetur in solidum, cum noīe filij constituit.

SVMMARIVM.

1 *Tutus exceptione perpetua, quòd nō dicatur debitor.*
2 *Tutus exceptione, si sciens cōstituit, an uideatur donare? remittiuè.*
3 *Conditionem indebiti quæ inducūt, eadem cōstitutionem impediunt.*

LEX III.

b Q Vod si maritus. bOp. de. l. nā & mari tus. ś. de cōdi. indeb. sol. ibi loqtur in soluēte. hic in cōstituēte. Ro ibi pt;. ¶ † Op. j. ,pxi. §. vbi tutus exceptione cōstituēdo non teneť. Solu. hic loquiť de exceptione temporali, vt dixi in. d. l. nam & maritus. ibi de exceptione perpetua loquitur.

Si quis autem. Not. tex. ibi qa debitaiu rib⁹ &c. ¶ No. q nō dicit deberi, qđ' exceptiōe ppetua p̄t defendi. ¶ Op. de. l. q exceptionē. ś. de cōdi. inde. Sol. dicit gl. hæc. l. dꝫ ītelligi secūdū illā, q hic erat tūt⁹ exceptiōe iurisiurādi, & pacti, & similiū: secus si exceptione odiosa: qa tūc idē ī soluente qđ' in cōstituēte, qa æquparātur, vt. ś. e. l. j. §. an pōt. ¶ Quæro † qd si tut⁹ exceptiōesciēs cōstituit? dicit gl. vī donare verū dicit: sed cōtrariū vī dicere. j. e. l. haēten⁹. ī fi. sed ibi soluā. vide hāc gl. q̄ incipit. ś. fauorabilē. ibi, sed qd si sciens.

Si is qui. Op. debitor in diē añ diē, est tutⁿ exceptione', vt. l. j. in fi. ś. qñ di. v. fussiru. leg. cedat. ergo cōstituēdo ñ teneť. Rñ ibi; pponit de exceptiōe ppetua: hic de tpali: & sic si bñ aduertis ea, q̄ iducūt; cōdictionē īdebiti, īpediūt cōstitutū, q̄ cōdictionē īdebiti ñ iducūt, cōstitutū ñ īpediunt. ¶ Op. de. l. id qđ'. j. e. sol. ibi de debito cōditionali: hic de debito ī diē. ¶ Quæro, qd si alius & non ipse debitor cōstituit se soluturū citeriori? die, an valeat dic vt ingl.

LEX IV.

E Vm qui. Varietas loci cōstitutionē nō īpedit. h. d. ¶ Op. de. l. si q̄s ,ȝ legatiōe. de iud. gl. soluit q̄tuor modis. finaliter approbat primā & vlti. Iac. Bu. iūgebat eas simul: & dicebat ad hoc vt legatⁿ posit tpele gatiōis cōueniri romę die cōstituta: duo requrunť. ś. qđ' tpe legatiōis īcipiat deberi: & qđ' solutio cōferāť in ipsum legatiōis locū. istud primū vī contra istū tex. vbi dicit, qđ' accepit in ,pincia. & sic ante legationē cœpit deberi: & constituēdo romę teneť, nisi dicas, qđ' accepit in ,pincia inchoato tpe loca

tiōis. Et hoc mō posset sustineri hæc lect. q̄ cōiter teneť. ¶ Ad secūdū dictū opp. de. l. contraxisse. de act. & ob. & l. iij. de bo. auť. iud. posi. vbi dꝫ, q in loco destinatoˣ solutiōi possit conueniri: quia ibi vī contraxisse. dicit gl. q vbi videť contrahere iuris fictione: tū ibi habet forū. vbi verba contractus celebrātur. Istud nō est verū: vt dixi. ś. ti. j. l. j. vbi est casus. & in. l. quæro. de so. Dic ergo, q hic ideò conueniri non potest propter priuilegiū legationis.

Quod exigimus. Sufficit esse debitū licet nō debeat q cōstituit. h. d. ¶ Op. d. l. si pœnę. §. j. ś. de cō di. inde. Sol. ego intelligo q hic cōstituit qs qđ' ab alio debeť, nō tāq; debitū à se: qa tūc nō valet cōstitutū: vt in cōtrario. ¶ Secūdò op. qa illud qđ' alteri debeť, ī p̄t qs recipiēdo alteri cōstituit: vt. l. si stichū. ī fi. de noua. So. ītellige hoc fieri creditore volēte.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus ad dandum unum par caponum, secundùm quod sui antecessores fecerunt: quòd non dicatur condemnatus sub conditione.*
2 *Constituti uerba, quòd debeant referri ad promittentem.*

Iulianus. Per epistolam pōt qs se obligare cōstituēdo se ,p debito alteriꝰ, nō d aliū. hoc. d. ¶ No. dꝫ tex. in eo qđ' dicit, scripsi me sē cūdū mādatū. q̄ verba (vt vides) nō faciūt cōditionē sed teneť scribēs de cōstituto simpliciter. Quod fa e cit ad. q. dicit iudexˢ in sniā, cōdemnoˢte ad dādum vnū par caponū in anno tali: secūdū qđ' tui antecesf sores cōsueuerūt. qđ' ista verba nō faciunt cōditionē: imò simplr contradēnatª tenetur. ad hoc facit. l. pe. C. de ist. & sub. & qđ' no. Cy. de cōtrahē. stip. l. secūdū. ,p hoc optimè facit qđ' no. p glo. Ber. extrà de of. dele. c. qm̄ abbas. vbi sunt ista verba. cōfirmo sniam, sicut iusta est in actionibꝰ dispositiuis q̄ non faciunt conditionē. vt ibi no. ¶ Secundò habes hic, †qđ' verba constituti debēt referri ad ,pmittentem nō ad aliū: qđ' dic vt ī auť. vt cū de ap. cog. §. ad hæc posita. C. eo. ti. auť. si quando, quod hic glossi. refert.

f *Contractus uerba qñ debeāt referri in procuratore ad ipsum. Et quid in nūcio, & quid in administratore generali? remiſ.*

Item si mihi. fVerba constituti debent referri ad aliū. nisi ille aliꝰ fingeretur eadē rōne ptātis vel legitimę administratiōis. h. d. vsq; ad. l. sed & si filio. §. j.

1 ¶ † No. qđ' ī ,procuratore verba cōtractⁿ debēt referri in psonā ipsi⁹ ,procuratoris, nō in psonā dni: in nūcio verò aliter eēt: vt. & licet. j. e. ¶ Secūdò no. q in pso na administratoris legitimi, hoc nō exigitur de necessitate. Prędicta examino plenè & mūtū latè in. l. stipu ista. §. si qs ūsulā. de ver. ob.

LEX VII.

Sed & si filiofam. Si mihi. Adiectio nō pōt cōstituti, sed principali creditori: & posteā creditori fuerit constitutū, impeditur facultas soluendi adiecto, vel alteri correo credendi. h. vsq; ad. l. hactenus.

LEX XII.

H Actenus. Sufficit ad constitutū q̄ sit debitū, licet non g appareat persona quæ debeat. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Constituens scienter plus debito, quando uideatur donare?*

Si quis centum. Q ui plꝰ debito cō stituit se soluturū, teneť vsq; ad quātitatem debiti, nō vltra. h. d. Q uę ro † quid si sciens constituitª plus debito? quidā dicunt quòd valet iure donationis: vt. C. ad. l. falc. l. fi. g glo. dicit contrarium de iure isto, qm̄ donatio non potest valere isto iure pacto nudo: hodie secus vt. l. si quis argentum. §. fi. C. de dona. Contrarium videtur tenuisse gl. ś. eo. l. iij. §. fi. Tu dic, quandoq; aliquid non debetur iure exceptionis: & tunc per constitutum fictum scienter tenetur: quia obstaculum exceptionis tollitur. & actio prima remanet valida non quòd oriatur actio de constituta. argu. l. si vnꝰ. §. pactus. ś. de pact. sic potest intelligi glossi. in. d. l. ij. ś. eodem. Quandoque quis constituit illud qđ' nullo modo est debitum: & tunc tene istam glossi.

Universidad de Salamanca

a ¶ Qui autem. in prin. huius. l. &c. & illum tex. cũ. l. seq. allegat Bar. in. l. j. in. ij. q. de iurisdi. om. iudi.

b In dubio. Idẽ voluit Bal. in rub. de cõsti. pecu. in vlti. col. & Ang. & Imo. in. l. inter stipulantẽ. de ver. ob. Pau. de cast. & Ro. in. l. stipulista. in prin. de ver. ob. & hoc no. ad limitationem. d. l. stipulatio istain prin. & adde no. p Bal. in. l. si pater C. de collat. & nota. qd' si, pmitto tibi me curatorũ, qd' vnus tale qdmcidet, q excusor si facio cẽtũ in me est qd' titius id faciat, & hoc vult Fede. de senis in cõsi. ccij. q reassumpsit, & se. qtur Anto. de bu. in. c. gẽma. de spõsa. & Bar. idẽ in cõ si. suo incip. marit⁹ pmisit. Ad qd' vide qd' not. Bal. in l. si. in vlti. colũ. C. de dot. pmiſ. pro quo vide. l. fivehẽ 2 da. §. idẽ Iulia. ad b l. rhodiã de iac. in cõtrariũ facit iste tex. in versi. quid tñ &c. in eo. vers. 1 no. & teneməti. & vide gl. in. l. v. §. j. 2 de verb. ob. Alex.

¶ Adde, ad qd te. 3 neat q pmitit sefa cturũ & curatorũ? 4 Bal. cõsi. xcvj. lib. 5 j. incipi. & propo nit qd' tutor. & cõ 6 si. cccxlviij. inci. p 7 mittẽdũ. eo. lib. j.

POMATES. c

b ¶ In dubio. Vide Alex. cõsi. x. col. ij. vo. ij. & idẽ in p misione facta in sponsalibus Bald. in. l. fi. C. de nõ nu 1 me. pe. & idẽ in oi bus alijs spũalibus secũdum Ant. & Pan. ī. c. literas. de 2 spõsa. A ret. in cõ si. xcviij. col. ij.

POMATES. c

c ¶ Constituere. vi- d de Alexand. in. l. quod qs. iiij. colũ. 3 C. de procu.

d ¶ Præstat nudum. vide bal. in. j. in. x. 4 viij. col. de confes. e & p ea quæ hic ha f bẽtur dicit no. bal. in rub. C. de exerci toria. quòd prohi bitus aliquem sub stituere, põt expli care per nuncium. Alex.

POMATES. 5

e ¶ Et ex hoc. Vide g Alex. cõsi. xcj. col. j. iiij. volu. 7

f ¶ Mandati. Et qd' non põt dari gña lis nuncius sicut p curator, adde Bar tolumi. l. prima. C.

de iure dñi impe. p illũ tex. & qd' ibi dixi cõtra Bar. ten g et Bal. in rub. C. e. ti. ij. col. Adde Bal. ī. l. si pupilli. §. j. de neg. gest. & Bal. ī. l. multũ. Alex.

¶ Procurator. si, pcurator facit vt nũtius, nõ valet. nec põt ratũ haberi. & quo cognoscatur, an quis contrahat vt nudus minister: vide Bal. in. l. si ex contractu. C. quod cũ eo. & differentiam inter nunciũ & procuratorẽ, vide in Spe. de procu. §. vt aũt ver. & no. in. c. quanquã. de vsur. in. vj. Et sic nunc̃ obligatur nuncius: vt no. gl. in. l. si pupilli. §. j. de neg. ge. & Bal. in. l. ei qui. C. quod cũ eo. Adde Bald. no. in extraua. de pace cõst. vbi habes q nũci⁹ etiam ignorãs põt statim reuocari, qd' not. & vide circa hoc pulchrũ dictũ Iode imo. in. l. q bona. §. alieno. quem ibi refero de dã. in fect. Alexand.

¶ Adde quòd balcõsi. cxxxiiij. lib. iij. dicit q dñs qui est solitus ratificare contractus celebratos⁸ per nunciũ bonafide, non potest dicere nullum in alio contractu bonafide gest.

¶ Idonea. p Bar. ī extraua. ad reprimendum. in ver. p nũciũ &c. Alex.

¶ Clarius. vel aliter similiter secũdũ qd' intelligit p doct. ī. l. nemo rẽ de verb. ob. Alex.

¶ Hęc aũt verba. in princ. huius adde Bart. in. l. ita stipulatus. in. vj. q. de verb. obl. in eo dem princ. not. ad multa. & vide qd' dicit Bar. in. l. op⁹. j. loca. circa fin. & ad declarationem huius principij vide hic omnino Paul. de castr. &c.

¶ Contra hoc oppo. & vide qd' p glos. hic/in verbo. constituti. no. Cy. & Bald. in. l. fin. §. pen. in. iiij. colũ. C. de iur. dot. Alex.

POMATES.

m ¶ Tunc verba. vide ad dicta ad bar. consi. vij. Alex. l. j. §. item si ita. col. ij. quarto notabili ff. ad le. fal. & cõsi. cix. co. pe. in fi. volu. v. & Soci. late cons. cxxxiij.

LEX XIIII.

Vi autem. [a] Summatui cum præcedenti.

SVMMARIVM.

Promittens aliquẽ aliquid facturũ ad cõseruationẽ eius, quod ipse promittens debet: intelligitur promittere se facturũ & curaturum.

Si quis con. Sufficit quòd istud, quod in cõstitutũ deducitur, sit de accessorijs ad debitũ, licèt per se principaliter nõ sit debitũ. h. d. ¶ Opp. quod nõ est debitũ, nõ põt cõstitui, vt. §. p totũ, sed pignus nõ est debitũ, ergo &c. Sol. licèt pignus nõ sit debitum: tñ accedit debito. ¶ Secũdo. op. ad ver. sed & si qs. factũ alienum qs nõ põt promittere, vt. l. stipulatio ista. in prin. de verb. obl. & insti. de inuti. stip. §. qs aliũ. sed hic, pmittit factũ alienũ. s. alium fideiussurũ: ergo &c. Sol. dicit gl. hic promisit curaturum, quòd alius fide iuberet, & sic factũ suũ. No. ergo † q in dubio[b], qñ quis, pmittit aliquẽ aliquid facturũ, ad cõseruationẽ eius, quod ipse promittens debet, intelligit̃ promittere se facturũ & curaturũ. quod tene menti.

SVMMARIVM.

Constitutum celebratur consensu. quòd etiam inter absentes, per nuncium, vel epistolam fit.

Nuncius quando constituit, quòd conferat verba in personã domini. Et domino acquirit directò.

Nuncius, quòd sit quoddam organũ, quo mediante vox unius uadit ad alium.

Nuncius priuati, nunquàm potest esse generalis.

Procurator qui facit aliquid ut nuncius, quòd nõ ualeat quod agit.

Nuncij factum an possit ualidari ratihabitione?

Nuncij persona an debeat esse idonea: remissiuè.

Constituere. [c] Hic Iurisc. exponit verbũ cõstituere. positũ in edicto. & h. d. cõstitui ẽt põt inter absentes inter ueniẽte organo, & nũci⁹ pstat nudũ ministeriũ. h. d. cũ. l. seq. & diuide. Primo ponit vnũ dictũ. ¶ Secũdò. respõdet tacitæ obiectioni. Secũda ibi, &licèt. ¶ † No. qd' cõstitutũ sit cõsensu, nec reqrit solẽnitatẽ verborũ. Ex hoc seqtur aliud notabile, quod pt fieri inter absentes p nũciũ, vel epistolã, vt. l. consensu. de act. & ob. & j. de cõtrahẽ. emp. l. j. in. fi. ¶ Tertiò. no. † q nuncius confert verba in pſonã dñi dicẽ do sic: tu cõstituis te solutorũ dño meo: vt hic, & l. licet. ibi, p quã tibi cõstituitur & c. no. p gl. in. l. multũ. in fi. C. si quis alteri vel sibi. ¶ Quartò. not. quòd nuncius præstat nudũ [d] ministerium, quasi dicat, nõ qritur nuncio: & p nunciũ domino, sed directò queritur dño. † Nũcius em̃ est quoddam organum, quo mediante vadit vox vnius ad aliũ, sicut p epistolã. & sicut aliquis loqueretur p picã aliquã, seu buccinum: & hoc modo vocem suã ad alium transferret vt hic in gl. ¶ † Et ex hoc [e] habes, q nuncius priuati nũquã põt esse generalis, ita quo ex virtute illius generalis mãdatiſ, ipse descendat ad aliqua specialia tunc em̃ nõ esset tanq̃ organũ, sed ipse p se aliquid faceret vltra id, quod dominus dixit. & hoc videtur velle textus. ſ. de procurato. l. j. Et per hæc verba, q quotidie apponuntur in instrumentis, scilicet talis fecit suum procuratorẽ, actorẽ, factorem, & nunciũ specialẽ, prout de nuncio loquuntur. non habẽt effectum, nisi in his quæ specialiter inseruntur, vt ex prædictis patet. ¶ Item ex prædictis † apparet, quòd si ille, qui est procurator [g] fecit vt nuncius: non valet quod agit, vt. d. l. multũ. C. si qs alteri vel sibi. ſ. eod. l. eum qui. §. Iulia. Item † ex hoc videtur velle Pe. & refert Cy. in. d. l. multũ. quod illud qd' quis fecit, vt nuncius, non possit validari, ratihabitione si mandatum non præcesſit. Non enim fuit pica, vel organum mandato non præcedente. Facit ad prædicta. ſ. quòd speciale mandatum præcedere

Reus

a POMATES. ¶ Sed & si alia. vide per istum tex. quid dicat Alex. in. l. vinum. col. iij. ff. si cer. pe.

b Mora. no. qd' debitor tenet offerre pecuniã totã, & cũ interesse. & vide latius Bal. in. l. acceptam. C. de vsur. in. vj. opp. & in. xvij. q. & etiã in. vij. op. & in. l. si traditio. in. l. j. C. de act. emp. in. vij. q. & in duabus seq. Alex.

c ¶ Interest eius. idẽ j. tenet Pau. de cas. l. se. circa pri. alex. 1

d ¶ Moram. qñ sola 2 oblatio sufficiat ad purgationem mo ræ, adde Bar. cõno a in. l. interdũ. §. fi. de ver. ob. & not, ad declarationẽ eo 1 rum, q no. Bart. in 2 l. acceptam. C. de b vsu. & hic adde Bal. ī. l. acceptam. c in. xxiij. colum. & in. l. si traditio. in. vij. q̃. de act, emp. Alex.

¶ Adde quãdo ad mittatur purgatio moræ, Paul. de ca, consi. cclxxiij.

e ¶ Venire. istud d posset fortè limitari, vt dixi no. post bar. ſ. de eo q cer. Io. qd' si esset verũ esset multum notabile, Alex.

f ¶ Mora. & si cõ ta non valere productionẽ instrumentorũ pte non citata, nisi datus esset terminus ad p ducẽdum. secũdũ 1 Bal. in. d. l. q ante calen. in addi. & l. sancim⁹. in addi. p 2 ua. C. de iudic, & clarè Bald. in. l. si quando. in vlti. q. C. de testi. & vide hic Bar. & est tex. ibi & Bal. in. l. iudices. C. de fi. istr. Et quòd requiratur partis præsentia, vel citatio, tenet Angel. per illum tex. in. l. properandum. C. de jud. in §. si autẽ reus. ibi terribilis. quod dicit ad hoc esse singulariter no. alex. &c. ¶ Adde Rõ cõs. cliij. & bal. cõ si. cccxxxvj. j. li.

g ¶ Cõparere. Vide hic paul. de ca. ad. q. q. p si nõ fecit ipsum citari, & testes produci, vel iurare fecit: an valebit testificatio? Vide per eum hic, q etiam ad hanc qõ. alle. Ioan. An. in. c. i no. ine domini. de testi. & in regula præsumitur. in prin. Alex.

h ¶ Notabile. De hac. q, vide etiam per eundem in. l. ij. C. de temp. appel. & per Bal. in. l. si quando per illum tex. C. de testa. & in. l. eo. §. apostolos. de app. & in. l. fin. C. qui admit. & in. l. si ita scriptum. §. Pegasius. de lega. ij. & in. l. ij. si quis cau. & in. c. j. quo tempore miles. in vsib. feud. & in aut. ei qui de temp. ap. & per Pau. de cast. in. l. si quis arbitratu. de ver. obli. per Ro. in rub. de arbi. in. x. q. per Pe. de anc. i cle. ẽ quis. de app. ibi seqtur dicta per Bald. & ibi est glos. no. in ver. j. dictũ. al ex.

i ¶ Excusẽt. vide hic oĩo Paul. de ca. qui not. loquit̃ circa ista. Alex.

¶ Ad domum actoris. an creditor tenet ire ad domũ debitoris, vel nõ, vide pulchrè Bal. ī. l. acceptã. ī. x. q. C. de vsur. & per dom̃. Anto. post Imo. ī. c. significãte de pig. & p bal. in. l. j. pe. co. C. de insti. & subst. ale.

¶ Adde an creditor teneatire ad domũ debitoris. Bal. consi. ch. & cccclxix. ij. lib. & Pet. de ancha. cõsil. lxxx. & ibi in obligatio sufficiat ad faciendũ partem incurrere pœnam.

¶ Secũdũ Gul. & ad intellectũ corũ q hic dicunt̃, vide Innoc. & Ioan. an. i. c. significante. de pig. & vide Bald. post gl. ī. l. vsuras. C. de sol. Et quid si solutio est destinata in domicilio debitoris, & debitor vult soluere in domicilio creditoris, vide Bal. in. d. l. acceptã. in. xij. q. de vsur. & in. xiij. Quid si debitor, p misit soluere ad domum creditoris, qui postea mutauit domũ. & de materia vide etiã per moder. in stit. de actio. §. ptereà quæstã. per Bart. Ange. & Imol. in l. si seruũ. §. nũc vi deamus ī. l. cũ filiº. §. fi. de ver. ob. p Ro. ī. l. de die. §. q mulier est. qui satisfd. cog. aliquid p Ange. in. l. spaciũ. §. de eden.

LEX XVI.

Si duo. Constituendo possunt constitui duo rei. h. d.

Sed & certo. In constituto potest adiici locus & tps: & erit actio arbitraria. h. d. ¶ Glos. intelligit hic vbiq̃ seu quolibet loco. ſ. idoneo. ¶ Ego aliter dixi. ſ. ti. j. l. j. nec ob. l. eum qui in prin. &. §. j. ſ. eo. qa ibi non poterat conueniri propter priuilegium legationis. ¶ Quærit hic Gul. quid de eo q constituit se soluturũ vbicunq̃ fuerit inuentus? dic vt dixi. ſ. ti. j. l. iij. §. fi quis ita.

Ait prætor. In hoc. §. Iuricon. refert aliqua verba edicti, quæ seque h bantur post verba relata. ſ. eo. l. j. & sunt verba talia coniungendo cum illis. ſ. ait prætor, qui pecuniam debitam constituit: si appareat eum qui constituit nec soluere &c. vt hic in tex. sed quia illa verba non i sunt perfecta: quæro quid sequebatur in edicto? dicit glos. satisfacere cogã. vel si quicquid de re contingat. Aduerte vt dixi. ſ. eo. l. j. Certè si talia verba essent apposita. quæ dicit glo. nõ oriretur actio de constituta: sed officium dabo iudicis. subaudi ergo k iudicium dabo &c. Itẽ illud quod dicit gl. quicqd de re contingit &c. non est necesse quòd ponatur: quia ex verbis prædictis bene sequitur illatio quæ statim ponitur per iurisc.

Ergo si non. Periculum interitus pertinet ad debitorem post mo ram quã potest purgare vsq̃ ad lit. contest. li. d. cum l. seq. ¶ Quæro vnde veniat illa illatio, ergo si non stetit per actorem periculum interitus pertinet ad reum. Rñ. ex verbis edicti ruditer consideratis. vide tur enim apparere reum non dedisse nec fecisse: nec per actorem stetisse: ergo datur in eum iudicium, licet res sit perẽpta. ¶ Secũdò quæro, dicitur hic, l reo subueniendum. quæro, qualiter ei subuenitur? dicunt quidam de æquitate, licet de rigore sit contra eum. Tu dic clarius, ſq reo subuenitur iusta est i vera interpretatione & declaratione verborum edicti, quæ declaratio ponitur. j. proxi. §. & l. & licet aliàs verba ruditer considerata fecerunt contra eũ.

Hæc autem verba. [k] Istũ. §. sum k maui cũ præcedẽti. & no. q̃ ista verba, nec̃ dedisse, nec̃ fecisse debent intelligi: hoc est, ac si in mora fuerit dãdi, vt faciendi, quod est notabile ad multa. Contra hoc op pol. de. l. in illa stiputatione si calendis. de verbor. obli. Sol. quando præcedit dispositio ex qua inducitur obligatio de aliquo dandõ vel faciendo: tunc m verba[m] illa si non dederit, vel non fecerit: intelligun tur. i. si in mora fuerit dãdi vel faciendi: vt. hic, &. j. de verb. obli. si homo mortuus. & l. si penum. quãdo di. leg. ce. Sed si non præcedit dispositio, sed simpliciter ponuntur in vim conditionis: tunc verificãtur simpliciter ex eo quod non est datum, vel factum: vt. l. illa. &. l. hoc iure. j. de verb. obli.

SVMMARIVM.

Reus quòd possit morã purgare usq̃ ad litem contestatam.

Actor quòd dicitur esse mora quando recusat recipere sine iusta causa. Et quæ dicatur iusta causa?

LEX XVII.

Sed & si alia. [a] Cõtinuat̃ cũ præcedẽti. & ẽ summata. ſ. cũ. §. ergo si &c. Nota quòd re† potest purgare morã vsq̃ ad li. cõte. ¶ Secũdò no. † quòd actor dicit esse in mora [b], qñ recusat recipere sine iusta cã. posset aũt esse iusta cã, si ei nõ offertur pecunia tota, vel offertur sine interesse: quia fortè interest eius, [c] debito loco, vel debito tpe non esse solutũ. ¶ Op. extra gl. illud quod petitur semp põt offerri vsq̃ ad sententiã: & sequeret̃ absolutio, vt insti, de pp. & tẽp. ac. §. fi. sed hic petitur ipa res debita de necessitate. p quod nos referimus hãc. l. ad obligationẽ dandi. Dicit em̃ nec̃ dedisse, nec̃ fecisse: ergo perpetuò poterit offerri vsq̃ ad sentẽtiã. Sol, illud qd' petitur põt offerri vsq̃ ad sentẽtiã. ita loquitur lex cõtraria, sed oblatio sola purgaret moram [d] ante litem cõtesta. vt hic. post li. verò contesta. non sufficeret sola oblatio, sed requireret̃ consignatio & depositio, ita q haberet vim solutionis. Ita ego declaro hanc. l. in. l. si insulam. de verbo. obliga.

¶ Op. de. l. magnam. C. de contrahẽ. & cõmit. stip. Sol. ibi erat dies & pœna: hic dies & nõ pœna. qd' plenè dic, vt. d. l. si insulã.

¶ Quæro, dicitur hic reo subueniẽdũ exceptione, aut iusta interpretatiõe: qd vult dicere hoc? Respon, exceptione qñ quãdo quã titas fuit oblata, scilicet debita, vt. l. qui decẽ. in prin. de solu. iusta interpretatione, scilicet, quando fuit oblata species debita, quo casu, liberatur ipso iure.

SVMMARIVM.

Actor qui non uenit die statuta in loco solutionis dicitur in mora. & nu. 5. & quando post diem statutam posit in mora constitui: nu. 7.

Difficultas, quòd non excuset actorem à mora sicut excusat reum. & de ratione. nu. 6.

Actor debet ire ad locum rei, ut sibi soluatur. Et ante diẽ quãdo solui posit? nu. 4.

Terminum ad producendum instrumenta habens, si ultra diẽ termini producit, non debet citare partem: secus, intra terminum.

Obligationi quando non inest dies tacita, nec expressa, reus non constituitur in mora, nisi per interpellationem. interpellatio, quòd debeat fieri debitori per creditorem, uel ad eius domum.

Reus uolens euitare moram & commissionem pœnæ, quando debeat ire ad domum actoris cum re debita?

Reus si uult purgare moram, quòd debeat ire ad domum creditoris.

Reus si nõ phat nec actor se fuisse in die pasthatis florentiæ, ubi solutio erat fienda: quod mora nõ dicitur probata per lapsum dici, & debitor tunc constituitur in mora per interpellationem.

Debitor & creditor quando uadunt ad locum destinatum, solutioni: quis debet alterum perquirere?

Fori eiusdem esse, an intelligatur respectu eiusdem ciuitatis, an uerò eiusdem dominij, ad hoc, ut debitor debeat ire ad domum creditoris.

Vino in genere empto per me, quòd expensis uendentis debet portari ad domum meam: secus si emo decem salmas uini de tali uegete, uel uinea.

LEX XVIII.

Item illa. [a] Actor dicitur esse in mora recipiendi, si tempore debito ad locum solutionis nõ venerit, hoc dicit. ¶ Nota. † quòd actor dicitur esse in mora recipiendi: si die statuta non venit in loco solutionis. ¶ † Secũdò nota, qd' licet difficultas excuset reũ à mora, vt. l. qd' te. ſ. si certũpe ta. tñ nõ dicit excusare actorẽ, qn nõ dicat esse i mo-

Universidad de Navarra Biblioteca

tus soluere canonẽ, si esset q reciperet, & hoc faciat scribi. Debet enim creditor ire ad eũ: nõ ipse ad creditorẽ alterius fori, vt hic patet, nisi aliter se haberet consuetudo. ¶ Si verò solutio, quæ est fieda nõ fiat respectu rei, & pro aliqua re, tunc aut illa solutio respicit tantũ cõmodum personæ: & debet ire debitor ad domũ creditoris, vt. l. quod nisi. j. de oper. liber. cũsi. Aut respicit cõmodũ bursale & patrimoniale, & tũc aut ex hac solutione volo aliquẽ mihi obligare: vel aliquid mihi acquirere, & debeo ire ad domũ creditoris[a], vt. l. cum quidam. C. de condi. inser. & l. pe. in fin. de condi. & demõ. Aut volo me exonerare, ne incidam in morã, [b] vel pœnam: tunc aut creditor est eiusdẽ fori mecũ, & debeo ire ad domũ eius. Aut diuersi fori: & tunc debet creditor venire ad me vt hic cũ sua gl. & ideò in hoc casu, sufficit, q debitor in die solutionis dicat in domo [c] sua esse me paratus soluere si aliqs esset, qui reciperet. ita dicit Gul. & bn. ¶ Iuxta predicta [d]† q̃ro. hoc est verũ, quãdo reus vult soluere ne incidat in morã: sed quid si re[e] vult soluere ad purgandã morã, in quã iam incidérat? gl. videtur hic intelligere eãdẽ distinctionẽ esse adhibendã. vide gl. q̃ incipit, in eũ locũ. ¶ Ego dico quòd ad purgandã morã, semper debet reus ire ad domũ actoris, etiam si sint diuersi fori. Nam cũ reus ex mora sua iam sit obligatus ad pœnam, vel ad periculum interitus: istã solutionẽ facit vt aliquid sibi acquirat, non vt simpliciter se exoneret; ergo debet ad domũ creditoris accedere, vt. d. l. cũ qdã. & l. pe. alle. s. & eodẽ mõ dico de actore q semel fuit in mora recipiendi, q̃ semper debet ire ad domum rei. vt purget morã suã, & reũ in mora constituat eadẽ rõne. ¶ Quæro. pone, [f] q̃ solutio debeat fieri [g] in ciuitate florentiæ † die pachatis: illo die non probat re[h] se fuisse florentiæ ad soluendum. nec etiã actor probat se illa die ibi fuisse ad recipiẽdum, vtrum sit pro bata mora per cursum diei? Rñ. nõ, vt. l. arbiter calendis. s. de arbi. ¶ Quæro, qd erit positei, qualiter debitor cõstituatur in morã? Rñ. cũ illa dies esset apposita, vt interpellaret pro creditore, ex eo, quòd omissit creditor illa die venire: videtur illam interpellationẽ & instantiam petendi remisisse, vt. l. mora. circa prin. j. de vsur. & ideò remanet actio ac si esset debitor sine adiectione diei: vt cõstituatur in mora p interpellationẽ, vt. si ex legati causa. de ver. obliga.

¶ Quæro, creditor & debitor [g] vadunt ad locum destinatũ solutioni. quis † debet alterũ perquirere: & vbi debet perquiri? Rñ. secundum' ea, quæ statim dicã in. q. seq. eo eñ casu, quo q̃s fuit eiusdem fori debet ire debitor ad domũ creditoris, eo casu debet debitor perquirere creditorẽ. & eo casu quo creditor deberet ire ad domũ debitoris, si essent diuersi fori: eo casu deberet creditor debitorem pquirere eadem ratione [h], vt. j. videbitis. Perquiri autem debet apud notos, & eos, & apud ea loca, cũ quibus & in quibus cõsueuit conuersari, vel deberet verosimiliter hospitari, vel conseruari. Nec tenetur eũ perquirere per loca absconsa & inusitata, vt. l. hæc autem. §. j. & ibi no. ff. ex qb. cau. in pos. ea. & q̃s appel. sit. l. j. §. adeũdi. ¶ Quæro, qa [i] dictũ est. §. q̃s sunt eiusdẽ fori, vel diuersi, an † itelligantur eiusdẽ fori respectu ciuitatis? an eiusdẽ respectu vniuersitatis fori? vt puta sub eodẽ præside, puincię? qui habet sub se multas ciuitates? Rñ. totus hic tractatus ex bono & æquo pendet, vt. l. quod si Ephesi. in pri. §. ti. j. & l. si seruũ. §. sequitur. de verb. ob. Et ideò quæ dixi. §. quòd q̃s sunt eiusdẽ fori, debet ire debitor ad domũ creditoris. sic intelligẽda sunt, si vterq; habitat in ea de ciuitate. Nã si debitor habitaret in ciuitate, & [k] creditor cõitatu remoto & tedioso ad eũdũ, nõ deberet ad eũ accedere, vt. §. de arbi. l. si cũ dies. §. si arbiter. versi. quid ergo. Nã cũ in dubio videatur actũ, vt solutum in loco vbi peti põt, vt. l. vlti. §. ti. ij. & l. qd' legat. §. j. de'peri. & com. rei ven. l. j. §. licet autẽ. de le. j. cum res: in prin. cũ si. ¶ Ex hoc apparet[m], q̃s tu emis vinũ vel frumentum, † cuius expensis debeat portari ad domum tuam. nam si emeres vinũ vel frumentũ in genere debet portari ad domũ tuã expẽsis debitoris. sed si in genere subalterno, vt. x. salmas vini de tali vegete, vel de tali vinea: tunc expensis tuis vel eius, secundùm ea quæ supra dicta sunt.

SVMMARIVM.

1 *Præscribens quando sit similis soluenti?*
2 *Actus qui peruenit ad eum casum à quo incipere non potest, quando uitietur?*
3 *Actio accedens cum alia principaliter, quòd non sapiat naturam illius cui accedit: secus si subrogatur.*

Quod adiicitur. [n] Sufficit debitũ fuisse tẽpore constitutionis: licet posteà debitum esse desierit. hoc dicit.

¶ † No. quòd præscribens non est similis soluenti. Nam si soluisset, actio prima & actio de cõstituta tollerentur. ¶ Et sic op. de. l. si pupillus. §. j. de administ. tuto. gloss. non soluit Solu. præscribens est similis soluenti quo ad quid, non in omnibus. ita loquitur hic. Similis est enim soluenti, quo ad damnũ creditoris: vt in cõtrario: nisi ex facto debitoris sibi p̃uideat: vt hic. ¶ Ad istud oppon. & videt: q hic nõ currat præscriptio in actiõe prima, sed fuerit interrupta agnitione debiti: vt. l. sicut. §. sed si quas. & l. cum notissimi. in princip. de præscriptio. xxx. anno. cogitabitis. ¶ † Secũdo. no. q non vitiatur aliquid, licet peruenerit eũ casum à quo nõ põt incipere. Contrà de. l. iij. de quæ pro non scrip. ha. gl. non soluit, dic q hic actus erat perfectus & consummetus antè q̃ eueniret casus à quo non posset inchoari: vt no. p Dy. in. c. actus legitimi. de reg. in. lib. vj. ¶ † No. q actio subrogata non[o] sapit naturã eius in cuius locum subrogatur. Nam actio de constituta non tollitur tempore sicut prima. Contrà, si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarũ, glo. non soluit. dic q hæc non succedit in locũ alterius, imò accedit cum alia principaliter. dixi plenè in. l. j. §. hæc aũt si quis testa. lib. esse iust. fue.

Bene autem.

d. l. si cũ dies. §. si arbiter. & de le. j. l. cũ res. in princ. ibi, vel nisi verosimiliter: & ibi no. Sed si vterq; habitaret in ciuitate: tunc debet ire debitor ad domũ creditoris: vt hic not. Quod semper intellige, nisi ex conditione personarũ aliud dictaret æquitas: vt h. l. ad personas. §. de iureiu. & p ea quæ dicta sunt suprà. Si verò tã debitor quàm creditor[k] habitaret in comitatu: tunc si facilius est debitori venire ad ciuitatem: non tenetur debitor ire ad domum creditoris: quia de loco ciuitatis videtur actũ vbi peti põt vt dictum est. Sed si esset ei facilius ire ad domũ creditoris quàm ad ciuitatem: deberet hoc facere. & haberet locũ q̃[p] hęc glo. no. nec esset audiẽdus si vellet agere & facere eũ attẽdiare: vel facere eum venire ad ciuitatem. arg. §. de rei ven. l. in fundo. ¶ Prædicta vera, nisi condictio personarũ aliud induceret vt dixi. Ea verò quæ. §. dixi de [l] his qui sunt diuersi fori, cũ possit dupliciter intelligi. §. de foro ciuitatis & de foro prouinciali, vt. §. dixi debet intelligi, put facilius est debitori: sicut dicimus de tempore, vt. l. hoc ex bono & æquo in rẽdu est: vt. l. q̃[r]. Ephesi. §. tit. j. Quid enim si essent diuersi fori, tñ essent multum propinqui: vt habitantes in confinibus diuersarum ciuitatũ: certè si accederet ad domum creditoris, eẽt facili[s] q̃ ire ad locũ fori: hoc facere debet per ea quæ dicta sunt. & hoc verosimiliter videtur actũ: licet quo ad alium tractatũ, identitas & diuersitas fori aliter assumatur: vt. l. fi. de præscrip. long. temp. ¶ Et prędicta omnia sunt vera in debitore in genere[t]. & idem putarem in debitore alicuius speciei quę sine periculo & sine sumptu seu labore portari nõ posset. Si verò esset debitor alicui[u] speciei, vel alicuius generis subalterni: puta, si deberẽ. x. salmas vini de tali vegete: sufficit debitorẽ illã rẽ soluere vbi est, dũ tamen dolo ipsius debitoris in locũ extraneũ non sit trãslata: & creditor suis expensis & periculo faciat sibi eam portari vbi vult: vt. §. de eden. l. prætor. §. fi. & de iudi. l. qd' legat. & j. de'peri. & com. rei ven. l. j. §. licet autẽ. de le. j. cum res: in prin. cũ si. ¶ Ex hoc apparet[m], q̃s tu emis vinũ vel frumentum, † cuius expensis debeat portari ad domum tuam. nam si emeres vinũ vel frumentũ in genere debet portari ad domũ tuã expẽsis debitoris. sed si in genere subalterno, vt. x. salmas vini de tali vegete, vel de tali vinea: tunc expensis tuis vel eius, secundùm ea quæ supra dicta sunt.

SVMMARIVM.

1 *Præscribens quando sit similis soluenti?*
2 *Actus qui peruenit ad eum casum à quo incipere non potest, quando uitietur?*
3 *Actio accedens cum alia principaliter, quòd non sapiat naturam illius cui accedit: secus si subrogatur.*

non solùm. §. mortem. in fi. xvij. col. j. de ope. no. nũcia. Alex.

¶ Eadem rõne. Et hoc sequitur Abbas. i. c. significante. de pig. Ale.

POMATES.

¶ Quæro, quia. Ad huius dicti declarationem vide Alexand. l. vinũ. in. j. co. ff. si certũ pet. Ana. consi. v. & Bar. & ibi addita in. l. mediterraneę. C. de an no. & trib. lib. x.

¶ Quàm creditor. Adde q̃[p] no. Bal. & gl. in. l. vsuras. C. de solu. Ale.

¶ In genere. An creditor debeat portare rẽ ad domum suã sumptibus suis, vel sumptibus debitoris? per Baldum. in. l. acceptã. in. xv. q. C. de vsũ. & quis debeat soluere gabellã. & vide Bal. in. l. fi. C. de condi. inser. Alex.

¶ Apparet. An emptor debeat portare rem suis sumptibus, vide quod no. gl. & Bar. in. l. si hæres dãnatus. de vi. tri. & oleo le. & in. l. j. de ali. leg. & vide q̃[p] habes post Bar. not. in. l. quod legatur §. de iudi. Alex.

¶ Quod adiicitur. hunc tex. no. Bal. in rub. in. ij. col. C. eodem.

POMATES.

a ¶ Creditoris. An emphyteuta debeat portare censum ad domũ dñi? vide Bal. ã. l. acceptã. in xij. q. de vsu. vbi net cõtra bar. p̃mitte aũt & decimę debent portari ad domũ sacerdotis. tex est not. xvj. q. j. retertimini. & ibi no. quẽ alleg. imo. & Ro. ã. l. flip. ista. §. inter. de ver. oblig. Alex.

b ¶ In morã. Et de mõhuius constitutiõis & interpellationis in mora. q̃[q] sunt diuersi fori. vide. §. fi. de verb. obl. & no. per eum dẽ in. l. si seruũ. §. nũc videamus. de verb. obli. Alex.

POMATES.

c ¶ In domo. Vide Feli in. c. fi. ix. còl. & seq. de testi.

POMATES.

d ¶ Iuxta prædicta. Si autem nõ fieret ista protestatio, & alio mõ nõ p̃bareť hoc, an sufficeret? dic q̃[d] ficta Are. cõsi. clxij. colũ. iij. vide Alex. l. non hoc. col. iij. C. vñ le gi. & cõf. cxx. col. h. v. volu.

POMATES.

e ¶ Quæro pone, vide Alex. cõsi. xlj. col. ij. iiij. volu. & i consi. lxxij. aliàs x vij. aliàs. clxxxj. col. ij. & consi. xc. col. ij. v. vol. Alex. cõsi. lxxj. in. j. col. vo. ij.

f ¶ Debeat fieri. Vide Barto. in. l. cũ filius. §. fi. de verbo. ob. dubito tñ quia videť q̃ etiã isto casu debitor debeat se ostendere in termino, & dicere se paratũ soluere, vt §. dixit bar. nec potuit reddi ratio differẽtiæ. Alex.

g ¶ Et debitor. adde quæ no. Bart. in. l. Sublata. Adde Bar. in. l. vbi quis. j. eo. & in. l. j. ff. de noua. Alexand.

b ¶ Si sine. In prin. huj[us]. §. &c. & intellige hic tps habere locũ inter præsentes: sed inter absentes est in arbitrio iudicis. l. cõtinuus. §. cùm ita. de verb. ob. & Bald. in rub. C. e. in. iij. q. vide insti. de act. §. in personã. Quod dicať modicũ tps vide gl. magnã in cle. j. de re. ec. nõ alie. super ver. modicũ. Et an istud tps decẽ dierũ sit statutũ à l. vel sit statutũ à iudice, & cuius sit effect[q]? vide Imo. in. l. liber hõ. §. de cẽ hodie. de ver. obl. per Bar. in. l. ita stipulatus. in. j. q. de verbo. obli. Alex.

¶ Mortuus. vide Bart. in. l. stipulationes nõ diuidũtur. in. x. opp. de ver. ob. Alex.

¶ Titi[s]. vide Bal. in rub. C. e. in. iiij. q. in prin. ibi, nihil em repugnat pro hoc quod no. Bar. in. l. nuda rõ. de do. in vl. dicto. & faciunt ad hãc q. not. per Bart. in l. quo enim. rẽ ra. ha. Alex.

e ¶ Quidã. Et iste casus est vnicus secundùm Bald. in aut. si quando. C. de cõsti. pe. & sic habes hic casum, quòd si per epistolam confiteor illud q̃ aliàs debitũ erat, ex tali cõfessione oriť actio de cõsti. q̃[d] bene no. Et ad id quod dicit in. l. publia. depositi. quòd ex cõfessione nõ oritur actio: hoc tñ limitat Bald. in. d. aut. nisi talis cõfessio emanaret ab admiństratore: qa inducit tũc tantũ probationẽ per. l. fi. j. de inst. ad idẽ q̃[d] not Bal. in. l. contractus. in. v. col. de fi. instr. vbi vult, quòd si asserome debere tibi decẽ ex causa depositi, suppletur per verbũ promitto. & vide q̃ dixi post Bal. in. d. aut. si quando. Alex.

POMATES.

¶ Quidam. Vide Roma. sing. cccxxix. Bal. ã. l. si qs in conscribendo. in. j. not. C. de epi. sco. & cle.

Bene autem. Hæc actio est rei persecutoria, & non pœnalis. h. d.

Vetus. Petitione ex hac actione non tollitur actio prima, sed ex actione sic. h. d. ¶ Op. q̃ electione tollatur, vt. l. quod in hæ rede. §. eligere. de trib. Sol. qñ plures actiones procedunt ex eadem causa, vel ex diuersis contrarijs: tamen tunc electione tolluntur, vt in contrario. & C. de fur. l. j. sed quando procedunt ex diuersis causis non cõtrarijs: tũc
a non tolluntur electione: vt hic. ¶ Op. q̃ actio prima sit sublata[a] per constitutum: cùm in dubio præsumatur nouatio, secundùm hæc iura: vt. l. vl. C. de noua. Sol. illud verum, quando interponitur in stipulatione. secus in alio contractu, nisi expresse agatur, vt hic dixi vobis. in. l. singularia. ŝ. si cer. pe. probatur in. l. si mandato meo. in fi. j. mandati.

SVMMARIVM.

1 *Debitum purè, si constituitur sub conditione, an conditione pendente possit agi prima actione?*
2 *Onus cùm imponitur per statutum, quòd inspiciatur tempus impositionis.*

LEX XIX.

ID quod. Debitum sub conditione potest constitui purè, sed suspenditur in cõditionis euentũ. & debitum purè põt cõstitui sub conditione. h. d. ¶ Op. pendente conditione nõ est debitũ: ergo nõ põt constitui. glo. dicit, licet hic non sit debitum, sit tñ propter debitũ. non intelligas gl. propter debitũ constituti: quia nullum debitũ subsistit, sed propter debitum,
1 scilicet in cõditionis euẽtum. ¶ Quæro, q̃ debitũ purè[b] cõstituitur sub cõditione, vtrum cõditione pendente, possit agi prima actione? videtur q̃ nõ, vt. l. pecuniã quã. ŝ. fi cer. pet. gl. videtur hic dicere contrariũ: quia hic actio prima non speratur nouari: vt. ŝ. l. proxi. in fi. quod est verũ, nisi appareat q̃ constitutum esset factum animo nouandi: vt no. j. eo. l. si quis.

2 Si pater. Sufficit debitum fuisse tempore constituti. h. d. Hanc. l. inducit Gul. quòd si factum[c] esset statutum, q̃ quicunq; habet libram mille librarum, teneatur tenere equum: licet libra posteà crescat, vel decrescat: non est curandum, sed illud quod habebat tempore impositionis solùm inspicitur.

LEX XXI.

PRomissor. In constitutum potest deduci examinatio, seu pretiũ rei peremptæ post morã. h. d. ¶ Opp. quòd æstimatio non est debitum: ergo non potest constitui: vt. l. j. §. debitum. ŝ. eo. Huius timore dicũt quidam, q̃ re perempta succedit æstimatio in obligationem. quod est contra. l. si seruũ. in fi. de ver. ob. Dic ergo, q̃ seruus est in obligatiõe, licet sit mortuus: tñ quia executio debet fieri in æstimatiõe, æstimatio tãc[p] debita põt cõsti
1 tui. vel dic, q̃ nihil prohibet aliud pro debito cõstitui: vt. ŝ. eo. l. j. §. an p̃t.

SVMMARIVM.

1 *Tempus decem dierum uidetur modicum: & in constituto uidetur tacitè statutum.*

b 1 Si sine. [b] In constituto intelligitur tacitè spatium. x. dierum. h. d. ¶ † No. modicũ tps. x. dierũ. ¶ Secũdò not. q̃ tps decẽ dierum videtur tacitè statutũ. ¶ Ad primũ opp. de. l. si debitori. de iud. & l. absholutibus. §. fed quod simpliciter. ŝ. ex qui. cau. ma. So. modicũ tempus aliter accipitur in materia illa, q̃[p] in ista. Secũdò opp. q̃ nõ debet debitor venire cũ sacco paratus: vt. j. de sol. quod dicimus. dicit glos. q̃ speciale est hic. Tu dic q̃ in constituto est hoc speciale, quia est limitatũ tps decẽ dierum. quod non est in aliis obligationibus: sed est tempus arbitrio iudicis: vt. d. l. quod dicimus. & inst. de inuti. stip. in fi. sed in neutro debet venire
2 cũ sacco parat[a]. ¶ Op. q̃ obligatio in dubio intelligitur pura. ŝ. quòd incõtinẽti cedat dies, vt. l. eũ qui calẽdis. §. quoties. de ver. ob. dicit gl. spãle est in cõstituta pecunia. cùm enim vnũ fit cõtra eũ q̃ obligetur pacto nudo, aliud est pro eo, q̃ nõ teneatur statim. hoc etiã tãgitur inst. de ver. ob. §. omnis. Tu dic verius, q̃ ibi & hic statim venit, & cedit dies obligatiõis, & tps decẽ dierũ quod hic ponitur. nõ hic adijcitur obligationi, sed miseratiõis cã indulgetur solutioni: vt probatur in. l. si cũ militi. j. de cõpẽsa. & hoc est, quod vult dicere tex. vt exactio celebretur &c. Respicit eñ exactionẽ nõ obligationẽ: & vt dixi istud tps q̃[d] miserationis cã indulgeť, est in cõstituto limitatũ, vt hic. in aliis est arbitrio iudicis. Hoc etiã sentiebat Old. quod puto verũ. tetigi in. l. ita stipulatus. de ver. obl. in. q. illa, q̃ eõmittatur obligatio pura. ¶ Quæro, vtrum cursus istius diei constituat debitorem in mora? tex. & gl. est, quod sic. ŝ. eo. l. si duo. §. fi.

Constituto. Qui constituit se soluturum, non liberatur dando fideiussorem, vel pignora: secus si constituit satisfacturum, vel satisfactũrum. h. d. ¶ Op. de. l. prætoriæ. de præto. stip. Sol. dic vt ibi plenè dixi.

LEX XXII.

SI post. Constitutũ ab hærede, debet transferri ad eũ ad quẽ hæreditas ex postfacto peruenit. ¶ Opp. sufficit debitũ fuisse tpe cõstituti, vt. l. itẽ illa. §. j. ŝ. eo. Sol. hic desijt deberi hunc creditori facto suo: ibi secus. ¶ Op. de. l. si hæres pecuniã. ad Trebel. Sol. intelligas quòd hic actio decernetur per cessionẽ, non ipso iure. licet qdam cõtrà, & malè: quia contra. d. l. si hæres pecuniam. & j. de fideiuss. l. hæres à debitore. in prin. ¶ Op. de. l. si tibi. §. cùm possessor. ŝ. de pact.

Sol. vt ibi. & dixi in. d. l. hæres à debitore,

LEX XXIII.

PRomissor. Res debita si post morã pereat, pot in cõstitutũ deduci. h. d. ¶ Op. hõ mortuus nõ est hõ: ergo nõ põt in obligationẽ deduci. l. j. §. debitũ. ŝ. ea. vera solutio est, q̃ licet sit mortuus: tñ post morã remanet in obligatione, ideò põt in cõstitutum deduci. Quidã tñ dicunt, quòd nõ remanet in obligatione: & malè: quia cõtra. l. si seruũ. §. fi. de ver. ob. & fundãt se isti per. l. promissor. ŝ. eo. sed dic vt ibi. Itẽ per. l. in re furtiua. ŝ. de cõdi. furt. sed ibi est in obligatiõe rẽ restitui, nõ rẽ dari: vt ibi dixi. Itẽ. fundãt se per. l. cũ fundus. §. seruũ tuũ im prudẽs. ŝ. si cer. pe. ibi quo ad peculiares nummos. & c. qui tex. facit sequẽdo op. ibi positã, q̃ habebat locũ cõpensatio. quæ opi. ibi reprobatur: ideò non obstat. Itẽ, pro eis facit: quia hõ mortuus[c] ad nullũ vsum est: vt. l. principaliter. C. de lib. cau. Sol. hic nõ dicitur homo esse in obligatione, vt homo tradatur, sed vt æstimatio. ideò non obstat.

SVMMARIVM.

1 *Epistola quãdo inducat obligationẽ, vel inducta an probet?*
2 *Recipies epistolã & nõ contradicens, q. uideatur cõsentire.*

LEX XXIIII.

d ITius. [d] In his quæ per epistolã pñtio. h. d. ¶ † Op. q̃ epistola nõ inducat obligationẽ, sed inducta probet: vt. j. depo. l. pub. Sol. illud verũ in his quæ post epistolã geri non possunt: secus in his quæ possunt per epistolam[e] geri & induci. ¶ Opp. quod per epistolam nõ possit cõtrahi stipulatio: vt. l. j. in prin. j. de ver. ob. Sol. fateor. sed per epistolã posset probari inducta. ita loquitur hic. Nihil enim repugnat, quòd præsens præsenti det vnam schedulam in modum epistolę, & inter eos intercueniat stipulatio. facit. l. ea q̃. de donatio. inter virum & vxorem. ¶ Op. q̃ teneať ad vsuras, vt. j. e. l. quidã. Solu. vt ibi. ¶ Vltimò. tenenti hanc. l. pro literis mercatorũ quæ transmittũtur quotidie. ¶ Vltimò quæro. cũ ad quodlibet pactũ: & per consequens ad constitutũ requiratur cõsensus: vt. l. j. ŝ. de pact. quomodo probabit iste ad quẽ epistola missa est, q̃ huic epistolæ cõsensit? Re
2 spon. † eo ipso quòd eam recipit, & nõ contradicit, cõsentire videť: vt. l. si filius. j. ad Maced. facit quod no. in. l. si absentis. C. fi cer. pe. & dixi l. quo enim. §. j. rem ra. hab. hoc tenet Gul. hic.

LEX XXV.

ILlud aut illud. Qui cõstituit se soluturũ vnã ex reb[s] alternatiuè debitis, alterã soluẽdo nõ liberať. h. d. ¶ No. q̃ in obligatiõe alternatiua vtrũq; est in obligatiõe. q̃ dic vt. l. si duo. j. de ver. ob. ¶ Opp. de. l. si illud aut illud. j. de leg. ij. sol. vt in gl. ¶ Op. de. l. si ita stipulatus. de solu. Sol. quod hic dicitur, constituit se soluturum alteram, subaudi tantùm: aliàs secus, vt ibi.

Si iureiurando. Si iuratũ fuerit cõstitutũ fuisse ex iuramẽto delato, vel relato, agi potest de cõstituto. h. d. e

LEX XXVI.

QVidam. [e] Constitutũ põt fieri per epistolã. h. d. Quæro, vtrum teneatur ad vsuras? dic vt in gl. c

LEX XXVII.

VTrum. Potest quis cõstituere p̃ debitore inuito. Itẽ, p̃testatio inhibitoria eius actus, ad quẽ quis est obligatus, nullius est momenti. h. d. Facit ad. q. notatam per gl. j. de fideiuss. l. si fideiussor. Ego dixi in. l. non solum. §. morte. de ope. no. nun. vide ibi.

Universidad de Sevilla Biblioteca

a ¶ Qui iniuriarū. Istū tex. nō. Bal. in. l. j. in pe. col. C. ne ex delict. defun.
b ¶ Lucius. Istū tex. allegat pro singulari Bal. in. l. si absentis. C. si cer. pe. ad fi. q̄ si in instrō nō valet principale: nec etiā tenet cōfessio accessoria super ea, nec præceptū guarentigiæ. vt tñ no. Bart. in. l. certi cōdictio. §. si numos. in vlti. col. s. si cer. pe. & similiter istum tex. ad id quod. §. alleg. Bald. in rubri. C. e. in. ij. col. in. l. post legatū. j. de his q. vt i. dig. vbi dicitur q̄ vbi instrm est nullū, nulla est cōfessio apposita i eo. & Inn. in. c. cū venerabilis. de sent. excō. j. c. cū olim. de cēsi. facit quod voluit gl. & Bar. i l. ij. C. de bon. pos. secundùm tab. & ad istud dictum Bar. vide in simili Bal. in. l. ex testō C. de fideicōmis. & Bald. in. c. j. de feu. da. j vicē. l. cōmissoriæ. & vide post Bart. ī. l. post legatū. de his qui. vt indi. dū Barto. allegat Inno. in. c. cùm venerabilis. &c. adde pulchrè Ro. cons. cclxxxiij. Alex.

¶ POMATES.

b ¶ Lucius, Vide cōcordata ad istū tex. Barba. consi. xliij. xix. col. vol. j. Alexā. reputat istū tex. sing. ī. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. co. xciij. ff. de ver. ob. & ī. l. j. §. si vir. co. iij. ff. de acq. pos. & vide ad qd allegat istū text. Barba. consil. xxviij. vij. col. vo. j.

c ¶ Sufficiens. Vide Bal. in rubr. C. eo. in. iij. col. Ale.

d ¶ Huius edicti. ī prin. huiꝰ vide hic Pau. de ca. q. querit, qs posit com modare habitatio nem. Alex.

e ¶ De quolibet cō tractu. Vide pau. de ca. hic cōtrariū t. & contra Bart. hic ēt t. Paul. de ca. in. l. rei cōmodatæ. per istū tex. j. eo. Alex.

f ¶ Loquatur. sed qd si pupillus culpā cōmisit: an teneaf. dic q̄ nō nisi naturaſr. gl. est nota. in. l. ij. de fideiusso. & ibi vide Bar. Alex.

c ¶ POMATES.

g ¶ Prima tollatur. Vide Are. consil. lxxxiij. col. ij.

LEX XXVIII.

VBi quis. ¶ Interuentu nouæ psonæ constituentis, nō præsumitur nouatio. h. d. ¶ Op. quòd præsumaf nouatio secundùm ista tempora: vt. C. de noua. l. fin. & insti. quib. mod. tolli. obli. §. præterea. Sol. illud est verū in stipulatione: secus in cōstituto: vbi nō præsumitur nouatio, nisi appeat: vt. ſ. eo. itē illa. §. fin. & ibi dixi. Quo casu si appet facta nouatio, debitor primus posset conueniri. saltem ope exceptionis: vt. l. pe. j. de præto. stip. Bart.

LEX XXIX.

QVi iniuriarum. [a] Actiones ex delicto pūt in cōsti itutū deduci. h. dicit. ¶ Quærit gl. ad qd tenebitur ille qui te nebatur actione iniuriarū? Rñ det. q̄ inc̄tū actor iu rauerit: intellige hoc, vt no. j. de iniu. l. iniuriarum. ¶ Sed cōtra hoc op. ergo ante iuramentū nō valet constitutum: cum non sit debitum. gl. respōdet, & bene: q̄ subest debitum, licet sit nobis incertum.

a

LEX XXX.

SI quis duobus. Per solutio nē factā adiecto in constituto, qui nō erit adiectus in principali: tollitur actio principalis ope exceptionis. h. d. ¶ Op. per solutionē factam adiecto, quis liberatur ipso iure: vt. ſ. l. sed & si filio. §. j. ¶ Huius timore hæc. l. intellecta est tribus modis. Primo modo, q̄ hic fuit adiectus in constituto, nō in prima actione. & hoc duobus modis pōt intelligi. primo mō, q̄ soluitur adiecto r espectu constituti, seu obligationis de cōstituta, à qua per sōlutionē liberatur ipso iure: sed ab actione prima liberatur ope exceptionis. ¶ Sed huic ob. tex. qui dicit, propria actione pecuniæ cōstitutæ manet obligatus: ergo ab actiōe de constituta nō liberaf. Ideò gl. volēs sustinere, dicit q̄ hic nō debēt esse illa verba. propria actione. vel si habes illa verba expone i. certi condictione, quæ cōpetit nomine pecuniæ quæ postea cōstituta est. Sed quia hæc lectu. facit violentiā literæ: ideò alij moderni volētes sustinere. d. lect. dicūt, q̄ hic fuit adiectus solùm in cōstituto, & q̄ hic fuit solutū adiecto respectu primæ obligationis in qua nō erat adiectus: ideò nō liberaf à cōstituta ipso iure: sed ope exceptionis. & sic litera procedit plane. ¶ Tertij, timore huius cōtrarij diuinātur in expositione huius. l. vt dicit gl. Do. Ia. Bu. dicebat q̄ gl. voluit facere mētionē de opi. Hug. q̄ intellexit q̄ hic fuit adiectus in vtraq; tū ipsi adiecto fuit solutū post prohibitionē factā à dño: ideò nō contingit liberatio ipso iure, sed ope exceptionis. Ista est eius lectu. quæ continet diuinationem. ¶ Præterea, non est vera, vt. l. illud. j. de solu. nō em potest dominus prohibere, vt ibi patet.

b

c

LEX XXXI.

EVcius. [b] Qui constituit se solutu rū quod alius debet tāq̄ ipse deberet, non tenetur. h. d. ¶ Opp. sufficit q̄ cōstitutū sit debitū, licet non sit debitum à constituēte: vt. l. hactenus. ſ. e. Sol. verū est, si quis promitteret tāq̄ debitū ab altero: sed hic promisit tāq̄ debitū à se. facit. l. si pœnæ cā. §. j. ſ. de condi. inde. ¶ Secūdò oppo. q̄ ista epistola saltē inducit probationē, q̄ ad istū pervenerit, vt. l. pub. in fi. j. depoſi. Sol. posito q̄ hoc esset, ista probatio non esset sufficiens ad aliquā obligationem inducendam, seu demonstrandam. Nā licet pecunia quam alteri dediſti, vel credidiſti, ad me pervenerit, non teneor propter hoc: vt. l. his solis. §. de cō di. indebi. & l. non aduersus. C. ſi certum pet. ¶ Vltimò oppo. quia hic debitor erat tutus exceptione doli: ergo non repetit soluens: vt. l. qui exceptionē. ſ. de condi. inde. sol. hīc erat tutus exceptione facti seu intentionis: cum obligatio erat nulla, vt dicitur in tex. & no. in. l. qui se debere. ſ. de condi. ob cau.

b

Commodati *Rubrica.*

¶ Continua rubricam vt in gloſſ.

LEX I.

AIt prætor. Quæro, vtrum fecerit prætor in hoc edicto &c. & dicit quòd sequiť, & innuit quòd hæc actio est ptoria, cōtra. j. e. in cōmodato. §. sicut. Sol. vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Habitatio quòd posit commodari.*
2 *Statutū quod de quolibet contractu ex quo alteri quæritur ius, soluatur gabella: quòd soluetur de contractu commodati.*
3 *Actio præscriptis verbis, quando habeat locum pro commodato?*

Huius edicti. [d] Commodari potest res mobilis, & immobilis & incorporalis. h. d. ¶ † Op. quòd habitatio nō posit commodari. nam habitatio consumiť nec redditur: cū de natura commodati sit, vt reddatur: nec transeat dominiū, vel eius possessio: vt. l. rei cōmodatæ. j. eo. ¶ Huius timore, exponunt hīc quidam habitationē commodari. i. domū causa habitandi. Nā ista omnia verbalia ponunť quandoq; p̄ proprio nomine rei. Nā possessio quādoq; ponitur pro re possessa: vt. l. interdū. j. de verb. sig. & in vulgari dicimus lectionē. i. rem lectā. Certè in hoc iste ver. Iulianus. nihil adderet præcedētibus. cū intendat addere ex eo qd dicit amplius. Dic ergo q̄ domus dicit cōmodari à domino, seu bonæfidei possessore. habitatio dicitur commodari ab eo q̄ habet solū ius habitationis. & eodē modo posset cōmodari vsusfructus & aliæ seruitutes. & sic habes, qd mobilia & immobilia & incorporalia cōmodari possunt. & illud qd commodaf debet restitui. in vsu aūt eius consistit donatio: vt. l. in ædibus. in prin. de do. ¶ Et hoc facit ad. q. dicit statutū †, q̄ de quolibet contractu ex quo alteri qæriť ius, debet solui gabella: an soluetur de contractu cōmodati? certè sic, facta æstimatione illius vsus in quo consistit donatio: vt d. l. in ædibus. ¶ † Op. de. l. si gratuitā. j. de præscr. ver. dicit gl. fateor quòd competat actio cōmodati, & etiā p̄scriptis verbis: vt. l. contraria. hoc nō videť verū: qa actio præscrip. verb. non concurrit cū alia. j. de p̄sc. ver. l. quoties. Nec habet locū in contractibus nominatis, vt. l. iij. e. ti. Ideo dicit Gul. quòd hic loqť qñ cōmodatur ad certū & determinatū vsum: tūc enim est p̄riè cōmodatū. secus si ad incertū: vt. j. e. l. in cōmodato. §. sicut. & ibi vi debitis: & tūc haberet locū actio præscriptis verbis, vt in contrario.

d

1

2

SVMMARIVM.

1 *Pupillus quando teneatur actione commodati?*
2 *Pupillus quando dicatur factus locupletior.*

Impuberes. Si cōmodatū ab initio nullo iure consistit: ex post facto non reconualeſcit, secus si saltē iure naturali consistat. h. d. vsq; ad. §. si reddita. ¶ Op. ad istū tex. de. l. sed mihi. hoc ſe. tit. ¶ Huius timore. duæ hīc sunt lect. Prima, quòd. l. sed mihi. corrigat hūc §. & hoc innuit dictio. sed, quæ denotat diuersitatē in iure. & licet hęc. l. sed mihi. loquaf eo casu in quo pupillus factus est locupletior: Idē tamē est si dolū commisit. vt. l. j. §. an in pupillū. j. depoſi. & ista est vna lect. quæ tā gitur per gl. huius. §. & in prin. gl. super. l. iij. ¶ Alia lect. est † quòd diuerso casu loquatur. ſ. q̄ si ab initio nō consistit commodatū iure ciuili, vel naturali: qa pupillus erat infans, vel à tutore accepit in commodatū: tunc nullo casu detur actio commodati, qa ab initio non consistit, vt in hoc. §. impubes. & l. nec in furiosum. sed si ab initio consistit saltem naturaliter: quia pupillus erat proximus pubertati: tunc tenetur vtili actione cōmodati, quatenus est factus locupletior: † vel si dolū commisit, vt. l. ij. in prin. & sic nō corrigit præcedentia. & secundùm hanc lect. summaui vobis. quæ lect. tangitur in fi. glo. super hanc. l. iij. ¶ Quæro. quando pupillus dicatur factus locupletior? Respond. si non est effectus pauperior: vt dicunt quidā. quos Ioan. reprehendit. Sed certè rectè intelligēdo non est iusta reprehensio. Nam illi qui dicunt quòd est locupletior eoipso quòd nō est effectus pauperior, intelligunt, si non est pauperior faciendē illud qd ab eo petiť per actionē commodati: vt. l. in pupillo. de sol. ideò si pupillus habet rem & cō uenitur, vt eā restituat: tenetur: qa restituēdo nō efficitur pauperior. & circa intellectum huius leg. vide. j. de fideiusso. l. ij. & quod ibi notat in glo. & ibi dixi.

1

2

LEX III.

SEd mihi.

SVMMARIVM.

1 *Res si redditur deteriorata in actionibus bonæfidei, quod non uidetur reddi.*
2 *Actio pro interesse deteriorationis rei commodatæ, quænam competat?*
3 *Libellus quando agitur ad interesse ratione deteriorationis rei commodatæ.*

Si reddita. † In actionibus bonæfidei non videtur res reddita, quæ deterior redditur: ideò actio prima durat. hoc dicit. ¶ Oppono quòd imò videtur reddita, & quòd actio prima tollatur: § vt. l. exhibitionis. C. ad exhiben. Sol. ibi loquitur in actionibus stricti iuris quibus videtur reddita, nisi prorsus in alia forma reddatur, vt. l. Iulia. ſ. si quis ad exhibendum. ¶ Quæro, qua actione agatur pro isto interesse deteriorationis: glo. hic vacillat. Materiam istam perfectè ponit in. l. & eleganter. §. non solū. ſ. de dolo. & doct. in. l. exhibitionis. ſ. alle. Sed quā tum ad

1

2

3

g

a tum ad propositum spectat: [a] dic q̄ñ q̄ nō soluitur tota res, sed pars rei: & tunc pro alia parte tantùm est agendum: vt. l. ita stipulatus. j. de sol. Q̄ñ q̄ soluitur tota res perfectè quātum ad se, sed cū defectu alicuius iuris, vtputa: quia nō est cautū de euictione: & tunc agitur actione prima ad integrā rem, vt. l. etiā. de sol. & l. Iul. §. j. de ver. obl. & ibi dixi. Q̄ñ q̄ soluitur res, sed deteriorata in se: & tunc si quidem erat debita ex cōtractu bonæfidei & non videtur reddita, sed durat prima actio, vt hic: & j. depoſiti. l. j. §. si rem. Aut actione stricti iuris: & tūc tollitur actio prima, & agetur actione de dolo, vel in factū: vt. l. & elegāter. §. nō solùm. alleg. & d. l. exhibitionis. C. ad exhi. ¶ † Quæro, qualiter formetur libellus? Rñ. q̄ securè poterit in libello narrari q̄ tibi rē commodauī: & q̄ reddidiſti deteriorem me ignorante. hoc dico pro his quæ not. in. l. in hac. ſ. de tritica. quare peto dictam rem, vt consequar interesse deteriorationis: vt probatur in. d. l. Iulia. §. j. de verbo. obli.

a

SVMMARIVM.

1 *Iurari in litem in hac actione commodati sicut in cæteris bonæfidei.*
2 *Tempus rei iudicatæ in iudicijs bonæfidei, ut æstimatio crescat, inſpicitur.*
3 *Tempus litis contestationis quo ad æstimationem, inſpicitur in iudicijs stricti iuris.*
4 *Iuramentum in litem, quòd sit duplex, scilicet affectionis & ueritatis. Et de eius forma.*
5 *Iuramentum in litem affectionis, quòd non defertur nisi ob dolum commiſſum in non parendo iudici præcipienti rem restituere.*
6 *Iuramentum ueritatis in litem præstatur propter dolum commiſſum ante sententiam: quandoq; propter difficultatem probationis.*
7 *Æstimatio rei commodatæ propter moram non restituentis, à quo tempore incipiat crescere.*
8 *Æstimatio rei commodatæ usque ad quod tempus, crescat? & nu. 14.*
9 *Cautio iudicatum solui & damni infecti, q̄ toties committatur quoties interest.*
10 *Statutum, q̄ æstimatione damni credatur dominum passo usque ad certam summam, quòd dominum passus debet iurare de damno passo tempore dati damni.*
11 *Statuto cauente, ut inſtrumenta guarentigiæ, habeant executionem paratam: an si inſtrumenti continentis quantitatem uini, olei, frumenti executio petatur, ratio æstimationis à tempore moræ habeatur?*
12 *Æstimationem crescere post sententiam: intellige deducto tempore, quod datur iudicatis ad soluendum.*
13 *Æstimationem crescere à tempore moræ usque ad sententiam: quòd intelligatur, nisi mora sit purgata. Item nisi res deſierit extare.*
15 *Mora actoris quando facit æstimationem decrescere?*
16 *Practica probandi æstimationem propter moram: ac etiam sententiæ ferendæ.*
18 *Vsuræ in actionibus stricti iuris nunquam ueniunt.*
19 *Condictione indebiti, illud est in obligatione, in quo quis est locupletior.*

b In hac actione. [b] Iſte. §. reddiť difficilis propter varietatē lecturarū. Videť em q̄ intellectus noſtrorū doctorū antiquorū fuerit obtenebratus in intellectu huius. §. & reperio in hac glo. & in gl. l. in hac. ſ. de triti. hūc. §. legi sex modis. Gul. de cu. in. l. vinū. ſi cer. pe. legit eū septimo mō. Ego legā eū vobis octauo mō. & ex ista octaua lect. reddiť hīc. §. facilimus. & est iſte. §. ita breuis in suis dictis, q̄ nō pōt summari. habet em̄ tria dicta, vt videbitis. ¶ Casum in terminis propter diuersitatē lect. pono in mūbe. & lect. j. declarabo seu recitabo per contraria. ¶ † Not. ex prima particula, q̄ in hac actione iuratur in litē, sicut in cæteris bonæfidei actiōibꝰ. & ista pars nō habet varietatē.

1

2 ¶ † No. ex secunda parte, q̄ in iudicijs bonæfidei, debemus inſpicere tps rei iudicatæ. ¶ † Ex tertia parte no. q̄ in iudicijs stricti iuris inſpicimꝰ ītē pus litis contestationis. & hæ duæ particulæ habent varietates prædictas. ¶ Op. secūdùm hoc melioris cōditionis erit iudiciū stricti iuris, cū bonæ fidei. nā in iudicijs stricti iuris iudex q̄ñ deuenitur ad æſtimationē pōt habere respectū à tpe litis contestationis vſque ad tps sentētiæ. ¶ Huius timore Io. legit hanc. l. in secūda parte hoc modo, q̄ in actionibus bonæfidei inſpicitur tps rei iudicandæ: subaudi, & etiā tps moræ, qñ mora præceſsit: & hoc ſcilicet subauditū, quod à tpe moræ, probat per argumētū à minori. Cū em̄ in stricti iuris iudicijs, de quibus minus vr, inſpiciatur tps litis contestationis: ergo multò magis in actionibus bonæfidei, in quibus exuberātius pōt officiū iudicis. & secūdùm hāc lect. exponiť cūus, pro cū. & ista lect. tāgiť hīc ī fi. gl. vide glo. ibi. Ītē quod dicit rei iudicādę &c. ¶ Ad istā lect signātur oppositiones quæ sunt in prin. glo. & opp. & vr q̄ inſpiciatur tps obligationis cōtractæ, vt. l. hominem. j. mandati. So. ibi æſtimatio petitur iure obligationis: hic verò ipſa res petitur principaſr, sed æſtimatio venit officio iudicis. ¶ Secūdò op. & vr q̄ in contractibus stricti iuris inſpiciatur tps moræ: vt. l. vinū. ſ. si cer. pe. l. fi. ſ. de tritica. So. si quidē intelligis. l. istā in quantitate debita actione stricti iuris: tunc inſpicitur tps litis contestationis, vt hic: nisi mora præceſserit: quia tūc inſpicitur tps moræ: vt. l. contraria. Si verò intelligeres hunc. §. in specie debita, si quidem nulla præceſsit mora: tunc reddi debet talis qualis est, vel qualis esse deſit: vt. d. l. in hac. Si verò fuerit in mora: teneť quantiplurimi fuit à tpe moræ. & secūdùm hoc oportet te intelligere in specie debita, q̄ nulla mora præceſsit lit. cōte. ¶ Inquātū verò hic dicit, q̄ hic. §. pōt intelligi in quātitate debita, nō procedit: quia sumus in materia cōmodati, & q̄ritas, vt quātitas nō cōmodatur. & ista reph̄sio tāgiť in. l. in, hac. de triti. in gloſſ. magna. Prout verò loquitur in specie debita in eo quod intelligūt. l. in hac. de triti. q̄ ibi nō præceſsit mora, sed culpa: in primis tribꝰ casibus illius. l. verū pōt dicere. & erit noua lect. ab ea quā ibi tenuit: vt declarabo vobis. j. in qōnibꝰ. Incipitū verò hic intelligūt in spē debita, & qd mora nō præceſsit lit. dicit verū in se: tñ secūdùm illā lectu. nulla eēt dria inter actiones bonæfidei & stricti iuris, qd ē cōtra text. ¶ Præterea exponēdo. c̄uis, q̄ cū, est violare text. bū em̄ sciuit, p̄riè loq Iuriſc. qū voluit: iō Ioā. vidēs istā lectu. ipropriare lram, legit eā sedo mō. & ista lect. n̄ pōiť hic ī gl. sed ponit ī gl. mag. in. d. l. in hac. ī distinctiōe q̄ ponit circa fi. eiꝰ. secūdū Io. Pōiť ēt hæc lect. i. l. vinū. ſ. si cer. pe. & est talis. ſ. q̄ principiū loquaf de æſtimatiōe quę fit p iurm in litē: & hoc nō mutaf. In ver. & rei loquiť de fructibus q̄n actionibꝰ bonæfidei veniūt à tpe moræ. & hoc est qd dicit text. inſpici tps rei iudicādæ, hoc ē moræ, quo tpe debuit res iudicari. Sed ī actionibus stricti iuris veniūt fructꝰ à die litis cōtestatiōis, nō moræ: vt. l. cū fundꝰ. ſi cer. pe. in prin. ¶ Ista lect. ē vera in se: tñ nō cōgruit huic. §. quia tex. dicit rei iudicandæ tps quāti res sit obseruabiť. non qa dicit q̄ti res sit. & sic loquiť de æſtimatiōe rei, nō de fructibus. Et p hoc Azo recesſit hic ab ista lect. ibi dicit, ſi Azo facit vim ī eo qd dicit q̄ti res sit &c. q̄ verba, p̄riè respiciūt rephēsionē dictæ lect. Io. positę in. d. gl. & n̄ eiꝰ q̄ ponit hic. ¶ Præterea, dicere qd pricipiū loquaf de æſtimatione rei, & statim faciat trāsitū ad fructꝰ, vr absonū: iō ipe Azo legit hāc. l. tertio mō. Debetis em̄ scire, q̄ in faciēda cstimatio ne, duo tpa sunt cōsideranda. vnū est tps à quo dēat lāri rō melioratiōnis & deteriorationis. aliud ē tps vſque ad quod. Io. intellexit, q̄ hic loquiť de tpe à quo. Azo verò dicit q̄ hic loqť de tpe vsq; ad qd. vñ legit sic: In actione cōmodati, sicut in cæteris bonæfidei actionibꝰ, iuraf in litē, vt hic ī prī. & hoc cō tingit, p̄pter dolū tñ: vt. ſ. de in lit. iur. l. in actionibus. ſi qñ nō est cōmiſſus dolꝰ, sed venit fidēa estimatio p̄ p̄bñē testiū: tūc inſpiciť in. cōtractibꝰ bonæfidei quātiplurimi res fuerit à tpe moræ, vſque ad sententiā: vt hic in secundo dicto. In cōtractibus stricti iuris in quibus nō iuraf in litem, siue dolus fit cōmiſſus, siue nō. inſpiciť quātiplurimi fuit à tempore moræ vſq; ad tēpus litis cōtestatiōis, vt hic in tertio dicto. Et secūdùm hoc in prima parte fuit cō miſſus dolus. in secūda culpa. in tertia, siue dolꝰ siue culpa nō curo, vt hic dicit in prima glo. huius. §. & hæc est lect. Azo. hic posita. ¶ Ad hāc lect. op. de. l. in hac. in fi. de triti. vbi dicit inſpiciendū tēpus moræ. Sol. fateor quòd inſpiciaf tempus moręvt ab eo incipiat, & posit crescere vſq; ad sententiā, vel vſq; ad lit. cōt. vt hic. ¶ Secūdò op. q̄ inſpiciaf tēpus obligationis: vt. l. hominē. j. mandati. So. in speciali casu loquiť. & ita pertrāsit Azo. ¶ Contra prædicta op. de. l. Iul. scribit si hominē. in fi. ſ. de rei ven. Sol. intelligo hunc finē etiam, qñ fuit in culpa, nō in dolo. ita dicit hic Azo. & hoc cōtradicit aliquantulum gl. primæ positæ in hoc. §. quæ intelligit hūc finem siue in dolo, siue in culpa. Vnde sustinere volendo Azo. possumꝰ dicere, q̄ prima gl. nō fuit sua. Ista lectu. nō est vera in se: qa in actionibus stricti iuris cre scit vſq; ad sniam: vt. l. vbi exigiť. §. j. de eden. ¶ Præterea secundùm Azo. per lit. cōte. efficeret deterior cōditio creditoris. cōtra. l. nō debet. de re. iur. & l. a. liā. de no. & sic vr necesſe, q̄ ista. l. intelligaf de tpe, à quo mora incepit crescere. Vnde remanet contrariū de. d. l. in hac, q̄ dicit, q̄ à tēpore moræ in stricti iuris iudicijs &c. Vñ alij legūt alio mō. q̄ lec. ponit in gl. magna. in. d. l. in hac. ideò redeo ad eā ibi. sed si tps morę siue sentētię inſpiciaf &c. legiť ergo iſte §. quarto mō secundùm Placen. q̄ intelligaf simpr prout litera iacet, vt inſpiciaf tēpus rei iudicandæ in cōtractibus bonæfidei: in actionibus verò stricti iuris, tēpus litis cōtestatiōis. Nō ob. l. in hac. qa loquiť quando actio triticaria, p̄ponebatur ex contractu bonæfidei. Est enim generalis &c. vt. l. j. de triti. ¶ Sed adhuc obstat finis illius leg. in hac. vbi dicit inſpici tempus moræ. fed ipſe exponit hic, dum dicit tempus rei iudicandæ: id est tempus moræ: tunc enim res debuit iudicari. Ista lectu. displicet gloſſ.

a ¶ Spectat. Vide Bar. in. l. eum qui ita. §. pe. de verb. obli. Ale.

b ¶ In hac. in prin. huius. §. & c. & de intellectu huiꝰ. §. vide aliquid per Bal. in. l. j. in fi. C. de vſu. & fru. le. Alex.

ſ. in hac

Universidad de Navarra Biblioteca

quia nimis restringit. l. in hac. quæ generaliter loqtur. ¶ Præterea, ista distinctio inter actiones bonæ fidei & stricti iuris, non est vera: quia etiã in stricti iuris inspicitur tps moræ: vt. l. vinũ. §. si cert. pet. & l. fi. de tritico. & l. quoties in diẽ. de verb. ob. ¶ Vñ alij vt Gun. & Hug. intellexerunt hunc. §. in. d. l. i hac. quinto mõ: vt distinguatur sic. si quidẽ petatur species: inspicitur tps moræ, vt. l. in hac. si vero petatur q̃titas, hoc est id quod cõsistit in pondere, numero, vel mensura: tũc adhibetur distinctio quę ponitur in hoc. §. vt in cõtractibus bonæ fidei inspicia tur tps rei iudicatæ: in contractibus stricti iuris, tps litis contestationis. Ista lect. reprobatur per gl. Nã dicere q. §. iste loquatur in quãtitatib⁹, est falsum: cùm q̃titas nõ cõmodeẽ vt q̃titas, vt. j. e. l. §. fi. Pręterea, nõ est vera in se aliqs rõnib⁹ hic in gl. positis. ¶ Vñ alij vt Bul. legunt hãc. l. alio mõ. q. tũc inspiciatur tps sentẽtiæ, qñ certũ est q. tunc plurimi valuit: vt in hac. l. in pri. sed si à tpe moræ plus valuisset: inspicitur tps moræ: vt. l. in hac. circa fi. & secũdùm istũ modũ vult intelligere. §. in hac. quod nõ posset procedere, nisi ponẽdo lect. Io. suprà posita, quã supra vobis reprobaui. ¶ Sum expedit⁹ de ista gl. l. in hac. vsque ibi, vt autẽ hæc ad euitãdas cõtrarietates &c. vbi glo. recitat distinctionẽ Ioan. in hac materia, ex qua colligitur secũda lect. Io. quã. §. recitaui & reprobaui. Vñ adhuc iste. §. remanet dubius. qualiter ergo intelligemus? Gul. de cu. in. d. l. vinũ. si cer. pe. dicit, sic in hac actione, & in alijs bonæ fidei iuratur in litẽ. & hoc primò. Et qñ ista æstimatio probatur per iuramẽtũ in litẽ, inspicitur tps sniæ. & hoc secũdò, cuius in iudicijs stricti iuris inspiciatur tps litis contestationis quo ad fructus. hoc tertiò. Ista lect. cõtinet in se veritatẽ: tñ nõ bene cõgruit literæ, q. partim de æstimatione rei, partim de fructibus, loquat. Totũ eñ vẽ loqui de æstimatione rei, si bene inspiciatur. ¶ Vñ ego lego istũ. §. octauo modo clarè & notabiliter, & est practica totius ti. s. de in lit. iur. Ad cuius euidẽtiã præmitto, tq̃ duplex est iuramentũ in litẽ quoddã est affectionis: & istud præstat in actionibus bonæ fidei, & in arbitrarijs: vt. l. in actionibus. s. de in lit. iur. in prin. Quoddã est iuramẽtũ in litẽ veritatis: & istud præstatur in actionibus stricti iuris, & nõ arbitrarijs: vt. l. nũmis. & l. videamus. §. planè. de in lit. iu. Hoc præmisso pone casum sic. In hac actione & ceteris bonæ fidei iurat in litẽ. hoc primò. ¶ Sed quæro, quæ erit forma huius iuramenti: debet ne qs iurare pro quanto noluisset carere retrò: an verò pro q̃to nollet carere tũc tpe sniæ? Rñd. Iurisc. pro q̃to nollet carere tũc tpe sniæ. tps eñ rei iudicandæ inspicitur. & in hoc cõcordo cũ Gul. & hoc secundò. ¶ Itẽ quæro: qd in iuro in litẽ quod est veritatis, qd̃ præstat in actionib⁹ stricti iuris, nõ arbitrarijs: ad qd̃ tps refert iurm⁹ Rñdet, q. ad tps lit. cõte. & hoc est quod vult ibi text. dicere. q̃uis in stricti iuris iudicijs &c. ñ ergo sufficeret, nec valeret si de ea fieret iurm quanti tua interest hodie: sed debet deferri seu referri ad id quod interfuit retrò. hic est casus & secũdùm hoc tot⁹ iste. §. legit vniformiter cõtra dolosũ de rei æstimatione seu interesse. ¶ Videam⁹ rõnẽ de hoc. Iurm⁹ in litẽ quod est de affectione, nũq̃ deferẽ nisi propter dolũ cõmissum in nõ parẽdo iudici præcipiẽti rẽ restitui: vt. d. l. in actionib⁹. in prin. & ibi dixi. & de dolo. l. arbitrio. §. j. cùm ergo ille dol⁹ qui causat istud iuramentũ, cõmittat̃ solùm tpe sniæ: meritò ad tps sniæ referẽ iuramẽtũ: nec põt referri ad tps moræ: qa mora istud iuramẽtum nõ causat: & ideò lex semp dicit, quãti ea res est inspici. vt hic. & d. l. in actionib⁹. & l. arbitrio. §. j. alleg. & l. qui restituere. de rei vẽ. Et licet hic loquat̃ de actionibus bonæ fidei tantùm, idẽ tñ intelligo in actionib⁹ stricti iuris in rẽ arbitrarijs: in quibus deferẽ hoc iuramẽtũ de affectione, tper dictas. ll. & rõnẽ prædictã. ¶ Iuramẽtũ verò in litem quod est veritatis præstat̃ pp dolũ cõmissum ante sniam qñcũq̃ propter difficultatẽ probationis: vt d. l. in actionibus. §. planè. meritò istud iuramentũ refertur ad tps doli commissi, vel moræ commissę, quæ est causa huius iuramẽti: & in hoc inspici tẽp⁹ lit. contest. quia tunc indubitanter committitur. Idẽ tamẽ puto, & si ante talis dolus interesserit. & hoc probat̃ leges, q̃ non loquunt̃ de isto iuramẽto, loquunt̃ de præterito. s. quanti interfuit die debita factũ esse, & si. vt de in lit. iu. l. numinis. Non ob. l. in hac. de tritica. nec aliquæ aliæ. ll. quia ille locus quunq̃ quãdo æstimatio rei vel interessẽ probaẽ aliter, q̃s per iuramentũ in litem. Sed qñ per iuramentũ in litem: habes practicã notabilem, ex hoc. §. ¶ Expediti de lect. veniamus ad materiã huius. §. & gl. in distinctione quã ponit secundùm Io. tractat tria, scilicet primò de rei æstimatione seu interesse. secundum de fructibus. Tertiò, de vsuris, à quo tẽpore veniant. ¶ Incipio primũ, & istud expediã⁹ perfectè, quia est materia nostra. Et, p euidentia primi, debetis scire† quòd æstimatio rei seu interesse quandoq̃ petitur iure actionis: quia erat in obligatione, quãdoq̃ officio iudicis. Primũ q. quãdoq̃ iureobligationis põt intelligi duobus modis. vel iure obligationis adhoc principaliter constitutæ: & tunc sine dubio inspicit̃ tempus obligationis cõtractæ, vt. l. fundum Cornelianũ. de noua. & l. si hominẽ. j. mãda. Q uandoq̃ venit in obligatiõe non principaliter b cõstituta, sed subrogata, vt in obligaaionibus factis: in quibus obligatio ad interesse post morã succedit in obligatione: & tunc dicit hic gl. no. q. tempus moræ inspicitur, vt ab eo incipiat quãti plurimi fuerit vsq̃ ad sententiã: vt. j. de re iud. l. si calendis. hoc nõ placet. Nam aut stipulatio cõmittit ad interesse totale: & nũ quã nisi semel cõmittit, nec ex postfacto crescit: vt. l. cũ quærebaẽ. iud. sol. & no. in. l. si sic, de ver. ob. Aut cõmittit ad interesse particulare: & tunc toties cõmittitur, quoties interest. nec inspicit tẽpus sententiæ: nec limitatur vsq̃ ad tempus sentẽtiæ: vt. d. l. si sic. de ver. ob. & j. rem ra. hab. l. si procurator. & l. nouissima. iu. sol. Nec ob. l. si calendis. quia imò facit pro intelligendo, vt sonat ibi litera. licet gl. malè intelligat vt hic. Secundo casu principali, quando æstimatio rei vel interessẽ venit officio iudicis, aut venit de clarandũ per iuramentũ in litem, aut per alias probationes. Primo casu, habet locum hic §. secundùm lec. quã dedi. Secundo casu, aut istius æstimationis seu interessẽ habetur ratio propter culpã, aut propter morã. Primo casu, aut res nõ præstatur: qa reus fortè nõ potest: res tñ extat: & tũc habetur respectus ad tẽpus cõdemnatiõis, vt in. l. in hac. in prin. secundùm intellectum positũ per gl. in hoc. §. in hac. & l. cũ res. §. culpa. de leg. j. & l. si à bonæ fidei. §. si verò. alias. l. si verò. de rei vend. & l. si culpa. e. ti. Aut propter culpã res desijt extare, & semper intelligas nulla p̃cedente mora: & tunc inspicit̃ tẽpus mortis: vt in. l. in hac. secũdo respõ. de tritica. Aut res nõ desijt extare ſtatim, sed ex interuallo, vt in seruo mortiferè vulnerato: tũc inspicit̃ tempus cõmissæ culpæ: vt. d. l. in hac. in. ij. respõ. & ita intelligit glo. in d. §. in hac. qui intellectus est verus, vt dixi. sed si mora præcesisset: tũc inspiceret tẽpus moræ. secundum quod. j. dicã. & ita loquit̃. d. l. in hac. versi. in vtroq; &c. ¶ Secundo casu, qñ habeẽ ratio æstimatiõis seu interesse, propter morã, hic aduerte: qñq̃ mora p̃cesit lit. cõte. & incipit crescere æstimatio, seu interesse à tpe moræ, siue in actionib⁹ bonæ fidei: vt. l. rõ. §. si per vẽditorẽ. & l. si sterilis. §. cũ per venditorẽ. de act. emp. Siue in actionib⁹ stricti iuris: vt. l. vinũ. s. si cer. pe. & d. l. i hac. & l. fi. & l. quoties i diẽ. de ver. o. Siue quęraẽ de interesse ratiõe tpis, vt. d. l. egib. siue rõe loci: vt. l. iij. §. j. &. §. nũc de officio. s. de eo qd̃ cer. loco. Si verò mora nõ p̃cesit lit cõte. tunc si quidẽ mora cõmittit̃ in ipsa cõtestatiõe: qd̃ est regulr, qñ nõ habet iustã cãm litigãdi: tũc incipiet venire interesse, & crescere æstimatio à tpe sentẽtiæ: vt. j. de vsu. l. in fideic. in prin. & ibi no. facit qd̃ no. in. l. in hac. in prin. gl. magnæ. Puto etiã q. si mora cõmitteret illo medio tpe inter lit. cõte. & sniam, q. põt esse, vt. d. l. si qs inficiatus. j. depositi. q. ab illo tpe incipe ret crescere æstimatio. Et sic (vt breuiter dicã) incipit crescere à tpe moræ: vt. l. in hac. de trit. & d. l. vinũ. cũ si. & cõtraria circa hoc particulariter examinaui in. d. l. vinũ. & idẽ dico in actiõe reali: vt. l. Iulia. scribit, si hominẽ. de rei vẽ. ¶ † Quæro, vidi q. æstimatio incipit crescere à tẽpore moræ, vsq̃ ad quod tempus crescet? Ioan. in hac gl. istius. §. dicit, quod quãtuplurimi fuerit vsq̃ ad sententiã, & nõ vltra: vt. l. vbi exigit. §. de eden. Azo in glo. istius. §. secundùm lect. eius, dicit quòd in actionibus bonæ fidei crescit vsq̃ ad sententiam: in actionibus vero stricti iuris crescit vsq̃ ad lit. contẽ. Quam opi. s. reprobaui, vt vidistis. Vltramon. dicunt, quòd qñ petitur aliquid iure obligationis, & officio iudicis venit æstimatio: tũc potest crescere vsq̃ ad sententiã, & etiã postea donec executio fiat: vt. j. de vsu. l. in fidei cõ. in prin. Aut petitur aliquid nõ iure obligationis, sed officio iudicis, & tunc potest crescere vsq̃ ad sententiã. & nõ vltra: vt. s. de eden. l. vbi exigit. §. j. Ratio, quia minoris vigoris est, quod debeat iudicis officio, q̃ illud qd̃ debetur iure actionis: vt. l. cum postulassem. in prin. de dam. infe. hoc non placet: † qa cautio iu. sol. & cautio damni infecti petũtur officio iudicis. & tamen istę cautiones cõmittunt̃ plures, quoties interest: vt. l. nouissima. iu. sol. & l. nõ quasi. §. illud rem pup. fal. fo. & l. si proeurator. rem ra. hab. cum si. Dic ergo, quandoq̃ habetur ratio interesse, seu æstimationis iure actionis: & tunc inspicitur tempus quo actio ista committitur, nec vlterius crescit, vel decrescit: vt. d. l. vbi exigitur. §. j. de eden. & s. titu. j. l. id quod. §. fi. cũ. l. seq. & quod dico de interesse, intellige quando cõmittitur ad interesse totale: vt. §. dixi. eo verò casu quo habeẽ ratio interesse, seu æstimationis iudicis officio: tunc potest crescere quousq̃ iudicis officiũ durat. quod est nõ solùm vsq̃ ad sententiã, sed etiã vsq̃ ad executionẽ: vt. l. in fideicom. in prin. de vsur. & de act. emp. l. ratio. §. si per venditorẽ. ¶ Et ex hoc habes notare

Expediã. Aliud de materia p Bal. & Imo. in. l. quoties, in diẽ. de ver. ob. Alex.

Nõ principal⁹r. Ob. l. rõ. §. si p vẽditorẽ. cũ ibi not. de act. em. vbi loquit̃ in actionẽ rẽ tradi, in qua post morã succedit obligatio ad interesse. l. j. in princi. & ibi Bar. eo. ti. & tñ crescit vsque ad sniam. secũdò ibi loquitur qñ erat vẽditũ gen⁹: quo casu nõ cẽsetur eẽ in obligatione rẽ tradi sed dari, vt p Bar. in. l. ex emp. in prin. eo. ti. ideò tunc non succedit obligatio ad interesse, sed offò iudicis. l. vbi aũt. §. fi. & l. si seruũ. ff. de ver. ob. & in Spe. vide Pau. in. l. j. in fi. pri. de act. em. vbi ergo succedit obligatio ad æstima. siue orta fuerit tpe cõtract⁹. d. l. fundũ. in fi. siue alio tpe, puta soluti onis: illud tẽpus tãtùm inspicitur. Exẽplũ patet. i. l. hoiem. ff. manda. siue oriẽ tpe mortis, vt in obligatione faciendi: qa tps moræ tãtùm inspicitur. d. l. si calendis. &. l. stipulationes nõ diuidũ tur. ver. Celsus. de ver. ob. Alexand.

notare duo, cõia. dicit statutũ, q. emendetur damnũ à rusticis: & q. de æstimatione damni credatur dãnũ passo vsque ad certã quantitatem. nã cum hoc interesse veniat iure actionis, iudex debet deferre iuramentum q̃tũ damnũ ipse est passus tpe dãni dati. Nec valeret iuramentum si diceret, iuro me tãtùm damnum passum esse ex tali facto: nisi referret se ad tps dati dãni. Põt eñ esse q. hodie interest eius in plus q̃ tpe dati damni. sed hoc nõ debet inspici, vt. d. l. vbi. §. j. de edẽ. &. l. id quod. §. fi. cum. l. seq. de cõsti. pec. s. ¶ † Itẽ. ex hoc habes aliã practicã cõem secũdùm statuta & consuetudines Tusciæ. Instra cõsequenter mãdatur executioni: & habẽt vim sniæ diffinitiuæ. quæro ergo, qñ petitur executio instrumenti cõtinẽtis debitũ frumẽti, vini, vel olei: vtrum habeaẽ rõ æstimatiõis à tpe moræ: secũdùm opi. gl. nõ hẽ: qa offm iudicis exequẽtis, se nõ extẽdit ad hoc, sed sup instro solũ petit executio, & tpe facti istri vẽ lata sniæ: ergo &c. sed secũdùm opi. quã teneo, q. etiã post sniam crescat æstimatio: tũc haberet rõ huj⁹ æstimatiõis. & ita fert̃. quod arbitror idubitãter verũ secũdùm iura canonica, secũdùm quæ nõ p̃nt peti vsuræ: & sic nõ p̃nt peti vsuræ centesimæ post quadrimestre tps. Et semp illud† quod dixi post cõdẽnationẽ crescere, intelligas deducto tpe quod daẽ iudicatis ad soluẽdũ: vt. d. l. in prin. j. de vsu. Itẽ † quod dixi crescere à tpe moræ vsque ad sniam, intelligẽ, nisi mora sit purgata: quia tũc nõ creseret à die purgatæ moræ: vt. l. si & si alia, de cõsti. pec. & de peri. & cõmo. rei vẽ. l. illud. de ver. ob. l. si seruũ. §. sequit̃. &. §. de illo. Itẽ intelligẽ, nisi res desierit extare añ sniam: qa tũc posteã est perẽpta, nõ p̃ æstimatio crescere: vt. d. l. i hac. de trit. & no. in. l. vinũ. s. si cer. pe. ¶ † Reassume ergo breuiter vsque ad qd̃ tps crescat æstimatio: aut æstimatio venit iure actionis: & nõ crescit à tpe obligatiõis cõtractæ: vt. d. l. vbi exigitẽ. §. j. de edẽ. &. l. fundũ Cornelianũ. de noua. & l. id qd̃. i fi. cũ. l. se. s. de cõsti. pe. Aut offõ iudicis: & tũc aut mora fuit purgata, & crescit vsq̃ ad tps moræ, purgatæ, & nõ vltra. Aut ñ fuit mora purgata: & tũc, aut res desijt extare, & crescit vsque ad tps mortis, & nõ vltra. Aut nõ desijt extare, & crescit vsque ad sniam, & ẽt post, deducto tpe qd̃ daẽ iudicatis: vt. d. l. rõ. §. fi pvẽditorẽ. de act. emp. &. d. l. in fideic. in pric. de vsu. ¶ Quæro: vidi q. mora rei facit æstimationẽ crescere: quæro? vtrũ mora actoris faciat æstimationẽ decrescere: istã. q. ponit Cy. in. l. in minorũ. C. in q. cau. in inte. resti. nõ est necес. & dicit, q. Ia. de ra. dicebat q. nõ. Pet. dicit cõtra. p. l. si hoiem. in fin. j. mã. & ponit exẽplũ in equo debito. tex. & glo. licet nõ alleget, videtur hoc tenere in. d. l. rõ. ver. quod si pempto. de act. emp. ¶ Breuiter, lex quæ istud declarat & ponit effectũ moræ ex pte actoris, est lex, si mora. so. ma. cũ gl. sua. nã qñ debeẽ spẽs, mora actoris facit eũ teneri solũ de dolo, vbi alias tenebaẽ de culpa leui. Itẽ. non liberat reũ à lucro, sed facit ne versetur in dãno. hic est tex. ibi. ¶ Nũc ad propositũ, specie debita oẽ lucrũ cõtingens in ipa spẽ debita debet reddi creditori. vñ si equ⁹ efficiẽ melior & carior, non ds hoc retinere debitor. Nec ob. d. l. si hoiem. j. mã. qa debet itelligi secũdùm distinctionẽ prædictã, q. mora nocet actori quo ad ea quæ dicta sunt. In q̃titatibus verò debitis, mora actoris facit ne reo dẽat esse in dãno. & ideo si ego deberem tibi decẽ corbes frumenti, quas die debita inuenissem pro decẽ ducatis: & quas die debita tu noluisti recipere. si hodie cũ vis, nõ reperirẽ pro decẽ ducatis, decrescit æstimatio ne ego reus sim in dãno, vt. d. l. rõ. §. si per vẽditorẽ. non autẽ q. reus debeat esse in lucro. ¶ Posita theorica addẽda est practica. primò. quo ad formationẽ libelli. de quo dixi in. d. l. vinũ. si cer. pe. vbi gl. ponit. ¶ † Secũdò est videda practica quo ad modũ probãdi. & si qdẽ probeẽ per iurm, dixi q. practica est casus in hoc. §. Si verò probeẽ alio mõ, dic vt. l. si seru⁹. in prin. s. de cõdi. fur. De probatione verò intereſse dic, vt. l. j. de sentẽ. quæ pro eo. quod interest profe. † Itẽ. est videda practica quo ad sniam. & illa colligitur ex formatiõe libelli, quã feci. l. fi. quę sen. sine app. rescin. &. d. l. vinũ. & dixi in. l. si seruũ. in fi. de ver. ob. ¶ Secũdò. est videdũ de fructibus, de quib⁹ dic vt in gl. pleni⁹ in. l. videam⁹. §. fi in hac. j. de vsur. & dixi in. l. filius. §. j. j. de verb. ob. Tertiò. videndum est de vsuris. & dic vt in gl. Tenet̃ pro cõstanti, q. in actionibus stricti iuris nunq̃ veniunt vsuræ: vt. l. quoties. de condi. ob tur. cau. C. de condi. indebi. l. j. ¶ Vltimò. no. fi. gl. quæ dicit† q. in condictione indebi. illud est in obligatione, in quo quis est locupletior. quod dic vt dixi in. l. quod indebitum. & in. l. in summa. §. in frumento. s. de condi. indebi.

Hæres. [b] In obligatione rẽ restitui in cõtractib⁹ bonæ fidei, hæres tenet̃ vltra hæreditariã portionẽ, quatenus rei restituendæ habet facultatẽ. h. d. ¶ Op. q. actiões psonales ad speciẽ nõ dãtur cõtra hæredes, nisi pro hæreditaria portione: vt. l. si tibi hõ. §. si fund⁹. de lega. j. & l. qui fundũ. §. si tu ex parte. ad. l. fal. &. l. pro hæreditarijs. C. de hæred. ac. Sol. hic in obligatione rẽ restitui ex cõtractib⁹ bonæfidei propter æqtatẽ quæ offõ iudicis in hoc versaẽ: vt hic dicit tex. in fi. ibi in stricti iuris, & in obligatione rẽ dari. & hoc tenet Pe. in. d. l. pro hæreditarijs. ¶ † Contra prædicta op. q. etiã idẽ sit in actionibus stricti iuris: vt. l. in cõdictiõe. de condi. fur. s. &. l. si plures. j. de vi & vi ar. So? illud verũ, q̃n cũ illa actione stricti iuris põt cõcurrere rei vẽdicatio: vt not. per Dyn. in. d. §. si tu ex parte. quod eg⁹ plenè examino in. l. eadem. §. cato. de verbo. obli.

¶ POMATES. ¶ Si cer. pe. Vide Bolo. in addi. ad. v. consilium Anan. ¶ Hæres eius. in prin. huius &c. vide de ratiõe per Bal. in. l. pro hæreditarijs. in. iij. col. in ver. xij. hic alle. & Pau. de ca. in. l. si tibi homo. §. si fundus. dicit q. iste tex. procedit in actione bonæ fidei. secus in actione ex testamẽto, q̃ est stricti iuris. l. aliàs. de in li. juran. & in. §. actionũ. insti. de act. & sic nõ habet ita largã naturã præterq̃ morã & accessiones. l. in minorũ. C. in quibus cau. i. int. rest. l. & Titio & Seio. §. vsuras. de le. ij. & subdit, q. si in casu illius §. fuisset legatares testatoris, postea possideret per vnũ ex hæredibus tantũ quòd nedũ contra eum insolidum posset agi rei ven. vt dicit ibi Bart. sed etiã actione extestamẽto: quia est de casibus in quibus potest cõcurrere rei vendicatio & personalis, iuxta ea q̃ leguntur & notã. in. §. sed nostra. in sti. de leg. p Bart. hic in fi. Alexan.

[a] habebitur ratio. h. d. ¶ Opp. quòd etiam ipse pater potest conueniri directò tanquã legitimus administrator: vt. l. j. C. de bo. ma. & C. de quæ lib. l. fi. Solu. gl. fatetur quòd hodie possit fieri: vel verius, vt glo. postea dicit, illud est verum: qñ agit pro rebus, quarum pater habet vsumfructum: & sic est legitimus administrator. secus si alias agat cõtra filium. veruntamen dicit gl. quòd omni casu consensus patris requiritur: vt. l. cum non solùm. §. necessitatem. de bo. quæ lib. hoc† autem non arbitror secundùm veram opi. Oppo. posita in. d. §. necessitate. in gl. probatur extra de iud. c. j. in. vj. probatur etiã per rationem. Nam de iure Codicis, non est diminutum ius filij, sed auctum. si ergo secundùm ista tempora poterat filius esse in iudicio sine consensu patris: ergo & hodie poterit. loquitur ergo ille. §. necessitate. in casu in quo pater habet vsumfructũ, vel posset habere: sed eum repudiauit: & ideò in signũ repudiationis, eius consensus requiritur. facit quod hoc anno dixi vobis. in. l. fi. §. j. de verb. obli.

Non potest. Commodatum nõ consistit in his quæ vsu consumuntur: nisi sic tradantur, vt vsu non consumantur. hoc dicit. ¶ Quæro, quid est hoc dictum, dantis gratia &c. Solu. vt in glo. vel dic vt quotidie fit: accipiẽ pecunia in commodatũ, vt appareat in contractu præsens & parata solutio. & sic fingitur soluta, vt. l. singularia. s. si cer. pe.

LEX V.

Si vt certo. In hac actione ex natura officij iudicis, quod deseruit actioni bonæfidei, habetur ratio in tercelle loci & temporis. h. d.

Si quis hac act. Litis æstimatio simi lis est emptioni. hoc dicit. hoc intellige vt suprà de rei vendicatio. l. hæc si res. declarau. in. l. litis æstimatio. j. pro emptore. & de re iudi. l. in depositi.

SVMMARIVM.

1 *Contractus in quibus uenit dolus & lata culpa, in quibus leuis & leuissima, & in quibus lata & leuis. Et de casu fortuito quando quis teneatur.*
2 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
3 *AEstimatio quòd faciat teneri de casu fortuito. & numero. 4.*
5 *AEstimatio quando est certa, tunc facit emptionem.*
6 *AEstimatio roncini locati, quòd non faciat emptionem: licet ob hoc ueniat leuissima culpa.*

Nunc videndum [d] In contractibus † qui celebrantur gratia dantis tantùm, venit dolus & lata culpa. In his, qui gratia accipientis tantùm, venit leuis & leuissima. In his qui gratia vtriusq̃, venit lata & leuis. de casu verò fortuito, quis non tenetur, nisi conuentio, æstimatio, vel culpa præcesserit, vel aliud inducat. h. d. vsq̃ ad. §. idem deniq̃. No. distinctionem quòd aut contractus celebratur gratia dantis tantũ, aut gratia recipiẽtis tantũ, aut gratia vtriusq̃. ¶ † Secundò no. quòd contractus ex conuentione legem accipiunt: quia vbi non venit culpa, vt in depositio potest venire ex cõuentione: vt hic. &. l. j. §. fi conueniat. de depositio. & de re iu. c. cõtract⁹. li. vj. ¶ † Tertiò no. q. æstimatio facit teneri de casu fortuito. ¶ Ad primum oppo. de. l. rogasti. in prin. s. fi cer. pet. ibi, & maximè si sine &c. Sol. licet ibi vtriusq̃ versetur vtilitas: tamen hoc principaliter non agebaẽ. Quod ergo hic dicit de cõtractibus in qbus versaẽ vtriusq̃ vtilitas, debet intelligi quòd hoc ab vtroq̃ principaliter agebatur: aliàs diceretur contractus fieri gratia illius tm, cuius causa principaliter agebaẽ: vt. d. l. rogasti. in prin. &. l. si quis nec causam. & ibi not. eod. ti. ¶ Ad secundùm op. quòd propter cõuentionẽ qs nõ teneatur de casu fortuito: vt. l. fed & si qs. §. quęsi.

[c] Si filio. [c] Ex contractu cõmodati celebrato cũ filio, vel seruo, ipse tenet̃ insolidũ: & pater vl dns de peculio. & de dolo ipsorũ

Universidad de Deusto

a ¶ Plerũq. Et adde not. in l. si inter. C. de iur. do. & quod ibi dixi per Bal. in l. si pascẽda. C. de pact. & latius per eũ in l. j. in pe. & vlt. col. C. commo. Io. An. in. c. j. extra eo. distinguit, q in cõtractibus de quorũ natura est vt trãseat dominiũ, seu æstimatio operetur vẽditionẽ: & tunc transit periculũ. Casus est pro hoc in l. quoties. & bon⁹ tex. in l. plerũq. ff. e. ti. & i fundo æstimato dato in dotem. In contractibus verò in qb⁹ de eorũ natura æstimatio nõ facit venditionem: vt in locato, & cõmodato, æstimatio non facit plus trãsire in accipientẽ, q̃ expoſcat natura cõtract⁹: ſed operabit tũc eſtimatio, vt ſciat pretium rei, caſu quo res perderetur, vt deterior aretur. & dicit Abb. Sicu. i dicto cap. j. q ista opinio plus ſibi placet, quàm opi. Bar. hic & Accur. Pro qua etiã facit ga interpretatio etiã ds fieri cõtra eũ qui potuit aptius dicere: vt in rẽa, cõtra eũ. de re gu. iur. li. vj. & in l. qcquid adſtringendę. de ver. ob. ſed Io. an. non reſpondet ad iſtum tex. hic, qui loquitur in cõmodato. ſed Abbas ibi dixit, quòd intelligit hunc text. qñ accipiẽs expreſsè promiſit ſe preſtaturũ æſtimationẽ. & ita aptè loquit iſte. §. in fin. ſec⁹ qñ æſtimatio fuit ſimpliciter facta. Idem dicit qñ quis promiſiſſet alternatiuè rẽ, vel æſtimationẽ, per dictam. l. plerũq. & in cõtractu dotis quando agit vt ſpecies reddatur, æſtimatio non facit trãſire periculum caſus fortuiti: ſed ſolũ deterioratione rei quę fieret dolo vel culpa viri: vt. d. l. ſi inter virum. cum gl. & ibi Bald. C. de iure do. & ibi etiam per Bald. quid ſi res quæ ſeruando ſeruari nõ poteſt, vt animal: vel res quæ cõſiſtit in põdere, numero, & mẽſura? & iſtis ad de Bald. in l. j. in viij. quæſtione. C. pro ſocio. Bart. in l. j. de æſtima. act. Alex.

4 tũ. §. ſi quis cau. Sol. vt ibi. ¶ †Oppo. q æſtimatio non faciat tranſire periculũ: vt. l. j. j. de æſtima. acti. & l. ſi inter virũ. C. de iur. do. dicit gl. quando de natura cõtractus veniebat culpa lata & leuis: æſtimatio facit venire leuiſsimã. ſed qñ de natura cõtract⁹ veniebat leuiſsima: eſtimatio tũc facit venire caſum fortuitũ, vt aliqd operetur. arg. l. ſi quando. de leg. j. ita dicit gl. hic, quã vide & ſigna. ¶ Iſtã materia, quid operetur æſtimatio, ponit Cyn. C. commo. l. j. Gul. ponit eã hic. Ego aũt in mⁱtis diſcrepo ab eis & pro declarãda matẽria opp. j. pro ſocio. l. cũ duobus. §. ſi in coeunda. &. §. damna. dicit Gul. ibi in cõ tractu ſocietatis, in qua nõ põt cõueniri: vt vniⁿ ſolius ſit periculum: vt. l. ſi non fuerint. §. j. eo. ti. meritò æſtimatio non facit tranſire periculũ. hæc ſol. non placet: nã licet nõ poſsit conueniri, vt vnus ex ſocijs ſuſtineat perculũ ſocietatis in totum: poteſt tñ conueniri, vt ſuſtineat in aliqua certa re: vt. d. l. ſi nõ fuerint. §. j. ideò Azo in. l. j. de æſtima. act. intelligit illũ. §. damna. ſecundùm diſtinctionem huius gl. vt vbi venit leuis æſtimatio, faciat venire leuiſsimam. vbi leuiſsima æſtimatio: tunc faciat venire caſum fortuitũ. quod intellige vt j. declarabo. ¶ Sed op. j. de iure do. l. plerũq. §. fin. cum. l. ſeq. Sol. dicit Gul. Qñq̃ æſtimantur res quæ de facili conſumũtur: & tunc æſtimatio facit tranſire periculũ: vt hic, &. l. plerũq.[a] in prin. & in fi. de iure do. &. l. eſtima te. ff. ſo. ma. Aut æſtimantur res quæ nõ ita de facili cõſumuntur: & tunc eſt adhibenda diſtinctio. d. l. plerunq. in fi. vt æſtimatio non faciat venire periculum deterioritionis, ſed peremptionis ſic. Iſta diſtinctio non placet per. d. l. plerũq. in prin. ibi ponitur dictio maximè, quæ idẽ innuit in rebus quæ de facili nõ cõſumuntur, quod in his quæ de facili cõſumuntur. ad idẽ. l. quoties. de iure dot. Dic ergo q in. l. plerunq. in fi. fuit dictum, q redderetur vel æſtimatio, vel res, & ſic alternatiuè. hic verò fuit res tradita æſtimata ſimpliciter. ¶ Itẽ op. de. l. ſi gratuitã. §. j. de præſcri. ver. So. dicit Gul. ibi loquitur, qñ tradiⁱ res æſtimata ei ad quẽ vſus nõ trãſit: quo caſu dic ſecũdùm diſtinctionẽ illius. §. &. l. rogaſti. in prin. ſ. ſi cer. pe. & ibi no. ſed ſi traditur res æſtimata ei ad quem tranſfertur vſus: tunc facit tranſire periculũ, vt hic. &. d. l. plerũq. in prin. hoc nõ placet per. l. j. in fi. j. de eſtimato. act. Ideò dic: qñq̃ res traditur æſtimata. hoc acto quod reddatur æſtimatio, nõ res: & tũc eſt emptio: & tũc ſine dubio periculum ſpectat ad accipiẽtẽ, vt. l. neceſſario. in prin. de peri. & commo. rei vendi. Quandoq̃ datur res æſtimata, hoc acto quòd reddatur res & nõ æſtimatio: & tunc non facit tranſire periculũ, & commodum operatur. Sed eius effectum dic vt. l. ſi inter virum. C. de iure do. Quandoq̃ res traditur æſtimata hoc acto quod reddatur res vel æſtimatio: & tunc aut hoc fit in contractu de cuius natura eſt, vt in re tradita trãſferatur dominiũ, vel vſucapiẽdi cõditio: & tũc non facit trãſire periculũ deteriorationis, ſed peremptionis ſic, vt. d. l. plerũq. in fi. & hoc operatur natura alternatiuę: quia re exiſtente, licet deteriorata: ipſa põt reddi. ſed peremptа: nõ põt reddi ipſa: ideò de neceſsitate deuenitur ad æſtimationem. Si verò hoc fuit actũ in cõtractu de cuiⁿ natura nõ eſt vt tranſferatur dominiũ: & tunc i dẽ quod quando traditur res æſtimata ſimpliciter: vt ſtatim dicam. ¶ Qñq̃ res traditur æſtimata ſimpliciter, & de reddenda re, vel æſtimatione nil dicitur: & tũc, aut hoc fit in cõtractu de cuius natura eſt, vt trãſferaⁱ dñiũ, vel vſuſcapiẽdi cõditio, aut nõ. Primo caſu: aut naturę illius cõtractus repugnat q illa ęſtimatio faciat emptionẽ: & nõ inducitur emptio, nec tranſfertur periculũ: vt. l. ſeruos. ſ. fa. er. pretiũ eⁱ ſerui cũ non ſit hæreditariũ, nõ venit in diuiſionẽ. Aut naturæ cõtractus non repugnat: & tunc vⁱ facta emptio, & trãſit piculũ in accipiẽtẽ, vt. l. plerũq. in prin. &. l.

b ¶ Leuiſsima. Vide Spec. de loca. §. nunc videndum eſt &c. Alex.

c ✤ POMATES. ¶ Præſcrip. verb. Vide Are. cõſ. cvij. aliàs. clxxj. in xj. col. Rom. conſi. cccxiij. ad fi. & plenè Aret. conſi. lxxxiij. col. ij. & ſe. Sozi. conſi. xciij. col. iij. ad finem.

d ¶ Eſſe certus. adde quod Bar. in quodam ſuo conſi. inci. cõmune Liſigna

quoties. ſ. alleg. &. l. æſtimatæ. j. ſol. mat. Sicut enim ipſa res poteſt eſſe in dote: ita æſtimatio eius. Quãdoq̃ æſtimatio eius fit in cõtractu, de cuius natura eſt, vt pro parte transferatur dominiũ, & pro parte non: vt in ſocietate: & tũc pro ea parte pro qua tranſfertur dominium, tranſit periculum in accipiẽtem: vt. d. l. cũ duobus. §. damna. &. §. in coeunda. j. pro ſocio. pro alia verò parte, nõ tranſit periculum. vt. d. §. damna. niſi ſecundùm diſtinctionẽ quã dicam incõtinenti. Secundo caſu. quando æſtimatio fit in contractu, cuius natura non eſt, vt transferatur dominium: vt in commodato, locato, & depoſito, & ſi. & iſta eſt materia noſtra. Quo caſu, diſtingue aliqs contractus ab aliq̃ contractu innominato, quo res ęſtimata vendenda traditur: vt primo caſu: ſi in omnibus aliqs contractibus in quibus dominiũ non tranſfertur, ſed de natura contractus veniebat leuiſsima[b] culpa: tunc facit venire caſum fortuitũ: vt hic in tex. & gl. Si de natura cõtractus veniebat leuis culpa: tũc facit venire leuiſsimam: vt. d. l. cũ duobus. §. damna. prout loquitur in ea parte in qua dominiũ non trãſfertur. & no. in. l. j. j. de eſtima. act. & hac gl. Nec obſtantibus prædictis. l. cum fundus. &. l. quæro. j. loca. quia ibi inſtrumentum non erat locatum: meirò per eſtimationem in eo videtur facta emptio. ſecundùm gl. & doct. Secundo verò caſu, quando res æſtimata traditur vendenda, dicaⁿ æſtimatio refertur ad ipſam rem traditam, prout tradita eſt, vel prout reddenda eſt. aut refertur ad rem prout eſt vendenda: & iſtud cognoſcitur ex verbis. ¶ Primo caſu, æſtimatio facit tranſire periculum in accipientem: vt. l. j. in fi. j. de æſtima. ac. adhibita tamen illa diſtinctione. aut ex natura contractus veniebat leuis: & facit venire leuiſsimam. aut venit leuiſsima: & facit venire caſum fortuitum. argu. huius. l. & no. in. d. l. j. de æſtima. ac. ſecundùm opi. Azon. Secundo caſu, æſtimatio nil operatur quantũ eſt ad translationẽ periculi: ſed eſt aduertendum cuius gratia celebretur contractus. vt d. l. ſi gratuitam. §. de præſcrip. ver. Aut eſt dubiũ qualiter æſtimatio fuerit facta: & in dubio reſpicit rem prout vendenda eſt, non prout eſt reſtituenda: vt. d. l. ſi gratuitam. §. j. de præſcr. verb.[c] ¶ Vltimò. ſciasⁱ quòd in omnibus caſibus in quibus dixi quòd æſtimatio facit emptionem: eſt verum, quando æſtimatio eſt certa. Sed ſi dicerem ſic, reddam tibi æſtimationem ſimpliciter, re perempta cõtingeret libe ratio. vt. l. quidam. §. j. de legat. j. Ex prędictis potes eſſe certus, [d]quando locator locat † tibi roncinum æſtimatum: an æſtimatio faciat in te tranſire periculum: & certè cum ex natura contractus non ſit, vt transferatur dominium: talis æſtimatio nõ facit emptionẽ: ſed cũ ex natura cõtractus veniat leuis: æſtimatio prædicta faciet venire leuiſsimã, vt hac glo.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Culpa quòd præſumatur, quando quis res commodatas amiſit, ſuas autem ſaluas fecit.*

2 *Gratificationi locum eſſe, ubi quis habet diuerſas res commodatas à duobus, quas ſaluet.*

Quod vero ſenectu. Hunc. §.

ſummaui cũ præcedẽtibus. ¶ No. q culpa eſt, quis ſi res ſuas ſaluas fecit, cõmodatas amiſit. & ex hoc ſolo præſumitur culpa, vt. j. de adm. tu. l. tutor. ſecũdùm dignitatẽ. §. nõ eſt audiẽdus. Quærit gl. quid ſi res cõmodata erat vtilior, quàm ſuaⁿ dic vt in ea. ¶ Quæro †: ᵉ qd ſi erãt æquales, vel habebat cõmodatas res duorũ? certè tũc locus eſt gratificę ioi, vt ſi nõ poteſt vtrãq̃ euadere, euadat quam vult, vt. j. ad ſyl. l. iij. §. ij.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Cuſtodire quis tenetur tacitè, idem ſi expreſsè agatur.*

2 *Homo ſeipſum cuſtodit, & in eo non debetur tanta cuſtodia.*

Cuſtodiam. Sũmaui cũ præcedẽtibus.

h. d. Quibus caſibus tacitè tenetur

2 ¶ De cuſtodia. minus tenetur qs de cuſtodia in homine cę in alia re. & adde, quę dicaⁿ fida cuſtodia, dicit gloſſ. in. l. ij. de ſeruis fugit. q ille qui ligat diligenter cuſtodit. vide latè Innocẽ. in. c. nuper. in prin. de ſentẽ. excõ. & ibi videⁿ q qs dicitur carceratus, cui aſſignatur vnus locus de quo nõ poſſit exire. Et dicit Bar. in. l. fin. C. de decur. libr. xij. q aliud eſt ponere i carcerem, & aliud ſub cuſtodia detinere. Et dicit fida cuſtodia tenuiſſe, qui de eius manibus non auſugit. x. coll. de pace tenen. §. ſi iudex. in verſi. ſecurè. & de hac cuſtodia vide Barto. poſt glo. in l. ſi pecuniã. §. ſed ſi acceperit. de cõdi. ob cauſ. Et hic not. q tenetur mi nus cuſtodire ſenẽ, cę iuuenem. & qñ qs dicatur carceratus, & qñ nõ, vide i. l. q neque. ff. de ver. ſig. ante l. bonorũ. ibi poſitam. & per Bal. in. l. j. in vij. colũ. C. de cõſeſ. l. omnino. Bal. i. l. admonendi. in. ix. colũ. de iureiur. & per Ange. in. l. qui in carcerem. ff. quod me. cã. &c. Alex.

b ¶ Sed interdũ. vide Imn. in. c. ſicut. de iureiur. Alex.

c ¶ Et tunc. Adde Bar. in. d. l. q furtũ. de cõdi. fur. p Bald. in. l. pignus. in fi. C. de pig. act. p Pau. de ca. i. l. j. i pri. ſ. de eo p quẽ fiẽtũ erit. Alex.

d ¶ Vſque adeò. an vendito equo videaⁿ vẽdita ſella? Bar. videtur tenere q ſic, per illum tex. in. l. eum qui. §. non ſolùm. j. de fur. facit quod ipe no. in. l. de quib⁹. circa fi. ſ. de leg. & vide qd⁹ dixi i. d. l. eũ qui &c. Alex.

✤ POMATES. ¶ Sequela. Vide Bald. c. tranſlato. de conſti. quẽ ſequitur Iaſ. in. l. ſi ex.

tenetur de cuſtodia: † idẽ eſt ſi expreſsè agatur, & hoc ſequitur ſup verbo, indigeret. ¶ Not. q minus tenetur de cuſtodia[a] in homine, cę in alia re: quia homo ipſe ſcit ſe cuſtodire: † & ideò non debetur tanta cuſtodia iudicialis, vel conuentionalis.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Culpa ubi præeſſit caſũ, quis de caſu tenetur, & quãdo? Poſitiones & articuli quomodo formentur, ut quis teneatur de caſu?*

Sed interdum. [b]Summaui cum præcedentibus.

¶ † Not. q quis tenetur de caſu, qñ culpa præcedit caſum. ¶ Contra hoc op. j. ad. l. Rho. de iactu. l. fi. §. j. gloſ. dicit fallit ibi. nec aliter ſoluit. ¶ Tu dic clariⁿ: qñq̃ culpa præcedit caſum, vtrùm quis teneatur de caſu, dic ſecundùm Gul. ſic, aut illa culpa cadit in morã, & tenetur de caſu: vt. l. quod te. ſ. ſi cert. peta. & l. ſi ex legati cauſa. de ver. ob. Aut nõ cadit in morã: & tuncᶜ aut illa culpa non eſt ordinata ad caſum: quia ex illa culpa nullo modo potuiſſet caſus ille contingere: & tunc non tenetur de caſu: vt. l. nõ oẽ. de ſtat. libe. facit. l. ſi filius. §. eſt & alia. quod vi aut clàm. Qñq̃ culpa poteſt eſſe ordinata ad caſum: quia ex ea poteſt cõtingere caſus: tunc aut caſus ſecutus eſt propter illã culpam: & tunc tenetur de caſu, vt hic. Aut caſus nihilominus contigiſſet poſito q culpa nõ interceſsiſſet: & tunc aut culpa fuit commiſſa in nõ faciẽdo: & quis nõ tenetur de caſu: vt. l. & in totum. j. de impen. Aut fuit cõmiſſa in faciẽdo: & tũc aut illud factũ nõ cadebat in delictũ: & tunc non tenetur de caſu: vt. l. ſi. §. j. j. ad. l. rho. de iactu. & l. ſi is qui. j. de act. & obli. Facit. d. l. ſi alius. §. eſt & alia. quod vi aut clàm. Aut illud factum cadebat in delictũ: & tũc tenetur qñcunq̃ de caſu poſteà euenięte: vt. l. ita vulneratus. ad. l. aquil. ſecũdùm Gul. ¶ Tu hoc vltimum ſubdiſtingue: aut delictũ cõmittebaⁿ circa rem ipſam, & verum dicit Gul. aut cõmittebatur circa vſum rei: & tũc ſecus, vt. ſ. de cõdi. fur. l. qui furtum. & ibi vidiſtis. ¶ † Ex his habes qualiter debeas formare poſitiones & articulos: vt cõclu datur q culpa faciat quẽ teneri de caſu. Nã qñq̃ debet concludi q propter culpam caſus euenit: qñq̃ hoc non eſt neceſſe. ¶ Itẽ. ex prædictis habes qualiter debeant formari articuli ex parte rei, ſcilicet quòd caſus eueniſſet, etiam ſi culpa non præceſsiſſet, vt ex prædictis patet.

Denique. Aliàs Idẽ denicq̃.

Si cõmodans non patitur commodatariũ vti re: ad eum vſum ad quem commodauit, tenetur cõmodati contraria. Si commodatarius aliter vtitur: tenetur commodati directa, & etiam furti. h. d.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Equa uendita, an uideatur uenditus pullus? Et an ſella uendito equo tranſeat.*

Vſque adeo. [d]Diligentia debet adhiberi in re cõmodata, &

eius ſequela. ᵉ h. d. Gul. format hic † duas quæſtiones: vnã vtrùm vendita equa, vel vacca videatur vẽditus pullus qui ſequebatur eã. Item. nunquid vendito equo, videatur vẽdita ſella? de hoc vltimo vide bis in [f]. ædiles. §. item ſciendum. de ædi. edict.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Stagialia burſæ & coronæ quas uir mittit uxori quando eã ducit, quòd non uidentur donata, ſed potius commodata.*

2 *Commodatarius ad hoc ut teneatur de culpa, neceſſe eſt q commodatum fiat gratia ipſius. Et forma poſitionum.*

3 *Commodatum in dubio præſumitur rogatu commodatarij.*

Interdum. [f]Si commodatum fiat gratia

dantis, vel eius contemplatione: commodatarius de ſolo dolo tenetur. h. d. ¶ Tene mẽti[g] hũc caſum, † q ſtagialia, burſæ & coronę, quas vir mittit vxori quando ducit eam: quòd non videntur in dubio donatæ, ſed magis commodatæ, vt hic: vt magis ornatè ad virũ accedat. & propter hoc non confirmantur morte nec debent apud vxorẽ remanere, niſi conſuetudo aliter ſe haberet. ¶ Secundò no. † q ad hoc, vt cõmodatarius[h] teneatur de culpa eſt neceſſe q cõmodatum fiat gratia ipſi⁹. facit. j. depoſi. l. j. §. ſæpe euenit. Et ſic ſis cautus de hoc facere poſitionẽ: quia commodaſti rogatu recipientis: vel ſi defendis conuentum, nitaris probare ſi potes q ille obtulit tibi illam rem. ¶ Sed qd ſi de hoc† nihil eſt probatũ ex vtrãq̃ parte? reſpondeo. præſumitur rogatu cõmodatarij regulariter: vt. ſ. ea. l. §. commodatum autem &c.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Actio quænam cõpetat, ubi res mea per te pignorata eſt. Et contra non luentem rem meam per ipſum pignoratam, quando agere potero. nu. 2.*

Nunc videndum. Si res data vt

pignoret non reſtituitur: competentibus actionibus eſt agendũ: vel actio debet cedi ſumptibus & periculo ipſius cedentis. h. d. ¶ † No. diſtinctionem quando res mea pignoratur per te, qua actione ſit agendum contra te. Quam diſtinctionem ponit, glo. latius. C. eod. l. penul. ¶ † Quæro, quid ſi non eſt appoſitum tempus intra quod luere debeat quãdo ego potero age re contra te? ſolo. dicit hic, cùm diu ſtetit quòd non luit. In. d. l. pen. C. e. dicit, ſi eſt luitio facilis, & non vult luere, dic vt ibi.

Si me. Culpa hominis commodati cũ re, cõ-

modatariũ non excuſat: ſecus in dolo. h. d. ¶ Opp. ad principium, quòd commodatarius non tenetur de culpa iſtius nuncij miſſi cum re: vt l. ſi mei cauſa. §. cõmodatã. j. eo. Sol. intelligas hic q ego commodaui tibi ſeruum cum lance, non tamen hoc acto, vt illa res eſſet in cuſtodia ſerui: & ideò tu commodatarius teneris de culpa, ſi fortè ille ſeruus non erat ita idoneus, quòd ei debuiſſet committi: aliàs ſi iam idoneus eſſet, commodatarius nõ eſſet in culpa: vt. j. eo. l. eum qui. cum. l. ſeq. ad fi. ¶ Op. quòd dolus ſerui non excuſet commodatarium: vt l. rem mihi. §. in exercitu. j. eo. Solu. hic de ſeruo cõmodato cum re: ibi de ſeruo commodantis, non commodato cum re.

✤ SVMMMARIVM. ✤

1 *Cuſtodis appoſitione quando uideatur remiſſa cuſtodia?*

2 *Cuſtos carceris, quòd non liberetur à cuſtodia carcerati recommendati per poteſtatem, licet poſteà poteſtas miſerit ad cuſtodiam famulos.*

2 *Scholaris quando teneatur de cuſtodia roncini locati, ſi locans miſit famulum.*

Si de me. Appoſitio cuſtodis facta ex

poſtfacto nõ remittit cuſtodiã ei, cui res fuerat cõmodata. h. d. ¶ Opp. † q per appoſitionẽ cuſtodis videⁿ remitti cuſtodia, vt. ſ. ea. l. ver. planè. Sol. ibi loquitur quando cuſtodem apposuit ab initio: hic quando ex poſtfacto. Iſta ſolutio vera eſt in ſe, vt ſtatim dicã: tamen non congruit prę cedenti. §. Ibi enim ſeruus non fuit appoſitus, vt cuſtos: ſed fuit cõmodatus vna cum re. Iſta enim lõgè inter ſe differũt: nam ego poſſum cõfidere de re magis, quàm de ſeruo ſeu famulo meo. & ſi cõmodo famulũ & argentum: nõ tamen per hoc famulum prò cuſtode pono. ita loquitur. §. precedens. ¶ Secundò opp. de. l. ſi ſoluturus. j. de ſolu. de ac q. poſ. l. quarundam. Sol. dicit glo. contraria loquunt quando cuſtos fuit appoſitus ab initio: hic quãdo ex poſtfacto fuit appoſitus. & ſecundùm hoc diſtinctio Labeonis hic reprehenditur per Vlpia. & hæc opi. fuit Azon. Io. fuit in contraria opi. quòd per appoſitionẽ cuſtodis indiſtinctè videatur remiſſa cuſtodia. Et iſtam opi. ſequuntur quidam Moderni per. l. ſi mei cauſa. j. eo. Nec ob. ver. ego puto: quia non corrigit dictũ Labeonis: ſed quia Labeo ſolùm de periculo reſpondit, & de actione nil dixit: ideò per Vlp. ſuppletur ibi, ego puto &c. Tu dic quòd iſta veritas, qd⁹ diſt. Labeonis corrigitur etiã inquãtum dicit de periculo: qd⁹ pater p illud, qd⁹ dicit hic, niſi aliud nominatim cõuenit &c. Sed apponere cuſtodẽ nõ eſt nominatim cõuenire: ergo &c. Nõ ob. l. ſi mei cauſſa. j. e. &. l. eũ q. in fi. qa ibi fuit appoſitus cuſtos, & res ablata à cõmodatario & data cuſtodi. Vnde auferẽdo rem à commodatario liberatur à cuſtodia. imò à totali obligatione, quaſi res ſit perfectè reddita. ſuprà eod. l. iij. §. ſi reddita. hic autem fuit appoſitus cuſto-

traneus. §. ſi. ſ. de condi. ob cauſ. vi. de aliã. q. hic poſitam per Iaſo. in l. de quib⁹. xxvj. col. ff. de leg.

f ¶ Interdũ. Adde quod not. Bart. in l. pe. §. j. ſol. ma. & Bar. ĩ. l. j. §. neque caſtrenſe. de col. bo. & ibi dixi. & Bal. in. l. cũ te. ĩ. j. & ij. col. C. de donaⁿ. añ nup. & quę dixi poſt Bart. in l. iij. §. ſi. ff. de mu. & ho. &c. Alex.

✤ POMATES. g ¶ Tene mẽti. vide Feli. c. ſup eo. in. ij. col. de teſti.

h ¶ Commodatarius. Vide Bar. in l. rogaſti. ſ. ſi cert. pet. Alex.

remanẽte re penes cõmodatariũ: ideò nõ vr remitti custodia. licet eñ ego faciã custodire rẽ meã: nõ p hoc nego qn tu custodias, imò ẽt volo te custodire. ita loquit hic. ¶ Reassume ergo breuiter. aut famul[a] vel seru[o] cõmodat simul cũ re, aut apponit vt custos, primo casu, serua distinctionẽ præcedẽtis. §. secũdo casu, distingue: aut custos fuit appositꝰ ab initio: & vr actũ q cõmodatariꝰ nõ teneat de custodia. ar. l. si soluturus. j. de so. & l. quarũdã. & de iure do. l. si ego. §. dotis. & loca. l. dñs horreorũ. & nau. cau. sta. l. fi. §. j. Aut fuit appositꝰ ex postfacto: & tunc, aut res remãsit penes cõmodatariũ: & non vr remissa custodia, vt hic. Aut penes eum non remãsit: & vr remissa custodia: vt. l. eũ q. §. fin. & l. si mei cã. §. j. j. e. ficit ad id qd no. cy. C. lo. l. ex diui.

¶ Et prædicta faciũt ꝛad quæstionẽ. [b] Ptãs recommendauit aliquẽ in carcerib[us]: postea dubitãs misit familiã suã ad custodiã carceris: certè p appositionẽ custodis, nõ vr remissa custodia commentariẽsi, vt hic: cùm apud istũ cõmẽtariẽsem in carcere remanere. secus si familiæ tradereꝫ. vt. d. l. si mei cã. §. j. j. e. ¶ ꝛItem. facit ad quæstionẽ de locatore rõcini. q cũ rõcino misit famulũ suũ[c] vtrum per hoc scholari cõducẽti videat remissa custodia: gl. videtur dicere q ꝓpter hoc nõ minus scholaris teneat: vt. §. vsufr. quẽad. ca. l. pe. & ibi no. Dic, aut cõstat q locauit famulũ & rõcinũ, nõ autẽ eũ apposuit cã custodiæ: & tunc negligentia nunciꝫ nõ excusat scholarẽ: dolus verò sic, vt. §. proxi. §. quod itellige antè cꝫ scholaris reddat rõcinũ. Si eñ postcꝫ ei reddidit, periit: nõ tenet. d. l. si mei cã. §. j. Aut cõstat q eũ misit vt custodẽ: & tũc quia hoc fecit ab initio: scholaris nõ tenetur de custodia, vt patet ex prædictis &c. Aut nihil apparet: sed locauit roncinum & famulũ simpliciter: & tunc in dubio nõ videtur remissa custodia: vt. d. l. pe. cum gl. §. vsuf. quẽad. ca.

SVMMARIVM.

1 *Vsus quando possit haberi pro parte?*
Obligatiõe rẽ restitui inita, qñ quilibet teneatur pro parte, & qñ insolidũ, & quãdo diuidua, & quãdo indiui dua? nu. 6.
2 *Declaratio ad. l. si duo. in fi. j. depositi.*
3 *Communi periculo, & communiter: & quilibet tenetur insolidum, idem signant.*
4 *Authẽticorũ iure in mõ cõstitutẽdi duos reos, nihil est innouatũ, sed in mõ cõueniẽdi: & sic hic. §. non corrigitur.*
5 *Obligatio rem tradi, quòd sit indiuidua quo ad obligationem & solutionem.*
6 *Obligatio rem dari, quòd sit indiuidua quo ad obligationem & solutionem, & quare?*
7 *Obligationibus quæ contrahuntur ad reddendum certam speciem contractis, qualiter plures teneantur?*
8 *Quodammodo est nota improprietatis.*
9 *Insolidum quando plures tenentur, an & quando dicantur duo rei?*
10 *Beneficiũ prælationis. §. quòd prius cõueniatur ille in quẽ pecunia peruenit: quãdo habeat locum in duobus reis?*
11 *Commodati qui egit contra commodatarium pro re commodata deteriorata, uel furto per eum subtracta, quando potuerit agere actione. l. aquiliæ? & nu. 15.*
12 *Punitus pro uulnere, quãdo possit etiã puniri pro cicatrice, uel alia qualitate omissa, quæ augeret cõdemnationẽ?*
13 *Actio una quando tollat aliam?*
14 *Correus quando conuenitur ex facto correi, quòd debeat cedi sibi actio: & inquantum? & nume. 19. an fiat cessio etiam si non habeant beneficium diuisionis?*
15 *Actio quando conuenitur unus ex pluribus fideiussoribus, semper debet sibi cedi contra principalem, & etiam contra alium fideiussorem.*
16 *Possessio ciuilis causat usucapionem.*
17 *Emphyteuta & similes dicũtur tãtũ naturaliter possidere.*

Si duobus vehiculum. In obligatione primitiua quæ ad rei restõnẽ cõtrahit, qlibet tenet pro pte: qa insolidũ ad eos puenire nõ pot. In obligatiõe verò secũdaria qua quẽ cõtrahit rõne doli vl culpæ: qlibet tenet insolidũ. qa ꝓ pte nõ pot delinq: & si agit cõtra vnũ ex facto alteri[us]: ei actio cedi debet: quia si cõtra istũ ageret: actio pro rata tolleret. h. d. ¶ Diuide, quia primò quæritur, qualiter plures cõmodatarij obligentur obligatiõe primitiua, q contrahitur ad rẽ restituendã. Secundò loquit qualiter cõtrahat obligatio secundaria ratione doli, vel culpæ vtroq; delinquẽte. Tertiò loquit quando vnus tantùm deliquit. Secunda ibi, sed verius. Tertia. in. l. vnde quæritur. versi. sed si legis. & quælibet istarũ partium subdiuiditur in plures, vt apparebit in positione casus. In hac parte primò ponitur thema & quæstio. & est clara. ¶ ꝛSequ[i]tur ver. & ait. hic arguit, q nõ[d] teneantur insolidũ: & ponit tantũ probationẽ minoris. vnde forma argumentũ sic: obligatio quæ re cõtrahitur, nõ potest in plus cõtrahi, vltra cꝫ res peruenerit: vt. C. de nõ nu. pe. l. cũ vltra. sed dominiũ vehiculi, vel possessio nõ potest peruenire ad plures insolidũ, sed pro parte: ergo nõ tenet insolidũ, sed ꝓ parte. ¶ Sequitur ver. nec quencꝫ. hic respondet cuidã obiectioni quæ fiebat cõtra obiectionẽ prædictã, quã sic forma: plures possunt esse domini vnius fundi: sed non sunt domini pro parte: qa nulla pars est, quã quis possit dicere suã: ergo sunt domini insolidũ. ad hoc respondet Iurisc. q licet sint domini certę partis quæ possit ad oculum demõstrari: tamen sunt domini totius fundi pro parte indiuisa, quæ nõ potest ad oculum demõstrari. pro parte ergo demonstrabili nõ sunt domini insolidũ. vide literã. ¶ Sequit ver. vsum autem balnei. hic allegat, quòd teneant insolidũ. & forma argumentũ sic. In cõmodato cõceditur vsus, nõ dominiũ, vel possessio: sed vsus vnius reipo test esse apud plures insolidũ. nam platea ego vtor insolidũ seu in totũ, & tu in totũ. & sic de singulis. idem in balneo vel porticu, & similibus. ergo plures cõmodatarij obligant insolidũ. h. d. nõ tamẽ punit nisi ꝓbationem minoris propositionis. ¶ Sequit ver. verũ. hic Iurisc. respõdet ad argumẽtum proximè factũ, ex quo apparet declaratio quæstionis, sed eius determinatio. & dicit sic. fateor q in platea, balneo, theatro & alijs locis amplis plures vti possunt insolidum. Sed quæstio nostra ꝓponit in vehiculo partuo, in quo ego sedeo, tu nõ potes sedere: & sic plures insolidũ nõ possunt vti vehiculo: ergo remanet, qd nec ratione dominij, nec ratiõe possessiõis, nec vsus plures tenent insolidũ. h. d. vide literã. ¶ Sequit ver. si. sed verius. hic incipit secunda pars in qua loquitur de obligatione secũdaria ratione doli vel culpæ. In qua forma casum sic. Vidi q plures nõ obligantur insolidũ ad rem restituendã, sed in cõmodato & locato cõtrahit negligentia, seu obligatio ratione negligentiæ, doli, vel culpæ: an ad istã tenebit quilibet insolidum, vel pro parte? respõdet Iurisc. culpa & dolus nõ potest cõmitti in re ꝓ parte, nec diligẽtia potest adhiberi ꝓ parte: & ideò in ista obligatiõe quilibet tenet insolidũ. h. d. Ex quo infert, q erunt quodãmodo quasi duo rei debendi. Ex hoc sequitur aliud q vnius solutio liberat aliũ. Item, ex prædictis sequitur aliud, quod vtriq; competat actio furti insolidum: quia vtriusq; insolidum interest: & alio agente, tollit actio cõtra alterũ. h. d. vsq; ad. l. vnde quæritur. ¶ Sequit. l. vnde q̃rit. in qua formatur vna. q. circa præmissa, quæ, est clara. & quidã habent in litera cõuenire. & quidã cõueniri. q̃libet litera est bona, vt. j. dicã. ¶ Sequit ver. sed si legis. hic incipit tertia pars, in qua loquit quãdo vnus tantũ deliquit. & diuidit in tres partes. Prima, qñ cõuenit ille q non deliquit. Secũda, quãdo cõuenit ille q deliquit. Tertiò. ponit qdã limitatio præcedẽtis dicti. Secũda ibi, nam & si. Tertia ibi, nisi fortè. Casus in terminis est clarus: ideò videas per teipsum. ¶ Ad primum dictum oppo. & videtur quòd vsus pro parte haberi nõ possit: vt. §. de vsu. & ha. l. vsus pars. Sol. prout ꝛ vsus refert ad ius: & nõ põt haberi ꝓ parte. sed ꝓut refert ad factũ sic, vt hic. ita dicit gl. Hoc nõ videt verũ: qa hic iura incorporalia iudicant diuidua & indiuidua secundũ naturã eius qd in ipso iure deducit: vt. l. iiij. §. cato. de ver. ob. Si ergo ipse vsus secundũ factum esset diuiduus: eodẽ modo esset respectu iuris. Dic ergo, aut vsus refertur ad personam: & tunc non potest in parte diuidi, vt in cõtrario. Aut refertur ad rem: & potest esse vsus partis rei. ita loqtur hic. ¶ Oppo. & videt q in parua re posit esse vsus pluriũ insolidũ: vt l. riparũ. §. de re. diui. &. j. de via pu. l. via publicã. So. fateor q iuris permissione põt permitti vsus pluribus, nõ tñ vtet quilibet insolidũ re parua. sed qñ vsus vnius per vsum alterius incõmodat, est melior cõditio occupãtis: vt. l. ij. §. j. j. ne quid in loco publico. & hoc in rebus publicis, de qbus loqt hic: in rebus verò priuatis, qualiter plures possunt vti insolidũ, dic vt. l. si ædes. §. cõmu. di. & per Dy. in. c. in re cõi. extr de regu. iu. in. vj. ¶ Venio ad secundã partẽ hic in ver. sed verius. dicit q tenet insolidũ. §. proximè dictũ est contrariũ, quare malè dicit gl. q dictũ est vsꝰ; huc, est dictũ allegãdo. & in hoc ver. nõ det qõni. & hoc tangit in. ij. gl. huius. §. super verbo, & ait, &c. Veritas est, q in prima parte loquit de obligatione primitiua, quę contrahit ad rẽ restituendã. & ad illã respõdet, q qlibet tenet pro parte, vt est dictũ. hic loqtur de obligatione secũdaria, quæ cõtrahit ratione doli, vel culpæ. & hoc statim declarabit in sequenti cõtrario. ¶ Op. ad istum ver. & videtur, q quilibet teneat ꝓ parte: vt. l. si duo. in fi. j. depositi. dicit gl. fateor q quilibet tenet insolidũ ad rem restituendã: tamẽ si nõ restituit, ad interesse fit condẽnatio ꝓ parte tantũ: vt in contrario. videas gl. q est difficilis, & in multis ex ꝛsumpta ex summa Azo. C. e. & est ista glo. super verbo, habebuntur. Istud q gl. dicit, quòd ad rẽ restituendã quilibet tenetur insolidũ, est cõtra princi. huius. §. vt dixi. nõ enim tenet insolidũ nisi fit actum, vt dicit hac eadẽ gl. in fi. &. j. depositi. l. j. §. si apud duos. & ibi no. & est expressus tex. C. loca. l. si diuisa. &. j. locati. l. cum apparebit. &. l. eandem. de duobus reis. qd apparet: quia ista obligatio ad rẽ restituendã diuiditur inter hæredes ꝓ hæreditaria portione, vt. §. eo. l. iij. §. hæres. ergo eadem ratione diuiditur inter plures commodatarios. Dic ergo ad declarationem dictæ. l. si duo. quæ signatur ꝓ cõtraria q hic loquit de obligatione secunda, quæ cõtrahit ratiõe doli vel culpæ: quo casu qlibet tenet insolidum, vt hic & in prima parte huius. l. in obligatione verò primitiua ad rẽ restituẽdã, qlibet tenet ꝓ parte. vt. §. dictũ est. tñ licet pro parte teneat præstatio partis: non præstat liberationẽ. & sic est indiuidua quo ad solutionẽ: vt. d. l. si duo. sed si pueniat ad interesse: tunc erit diuidua etiam quo ad solutionẽ: vt. l. cõtraria. Opp. & videt q in obligatione secundaria quili bet teneat ꝓ parte: vt. j. eo. l. rẽ mihi. §. in exercitu. Sol. dicit gl. & bñ, ibi sua it actum, vt quilibet teneret ꝓ parte. dixi enim, cõi periculo, vt ibi patet. ¶ ꝛIta qua gl. no. q idẽ est dicere. cõi periculo: & cõiter qlibet teneat pro parte. vide ista gl. ¶ Itẽ. op. duo rei non cõstituunt, nisi hoc agat: vt in auc. de duo. re. in prin. gl. dicit, cõcedo, quòd ista lex est hodie correcta, nec eñ tenerentur vt duo rei, nisi hoc esset actũ. Ista gl. dicit ꝓ sim̃. Nã per auc. illã, nil est immutatũ in modo cõstituendi duos reos. sed solũ in modo conueniẽdi: quia inductũ est hodie bñficiũ diuisiõis: vt plenè dixi in. l. ij. &. l. reos. §. cũ in tabulis. de duobus reis. & do. in auc. hoc ita. C. de duo. re. vñ ista lex remanet incorrecta. Sed tenẽdo opi. gl. q corrigatur op. vt recitem gl. qa auc. de duobus reis. loquit de his quæ diuidua sunt: quod patet, qa induxit beneficiũ diuisionis. sed ista obligatio rem restitui est indiuidua: qa pro parte solui nõ põt: vt. d. l. si duo. ergo hic nihil immutat. So. dicit gl. sol. illud quod dicit, q hæc obligatio est indiuidua, est verũ si hoc sit actũ: aliàs secus ergo si simpliciter promittit, est diuidua. & sic põt corrigi per auc. de duo. re. & in hoc resident gl. vide eã: & sic vides q finis huius gl. cõtradicat prin cipio. & dicit ver. ius hic, prout se refert ad obligationẽ rẽ restitui. Nã diuidua ꝛest quo ad obligationem. & indiuidua quo ad solutionẽ. vt dixi. sed cõtra hoc op. de. l. stipulatio. nõ diui. in prin. de ver. ob. vbi dicit, quòd etiã nõ recipit diuisionẽ ipsa obligatio: ꝓut loquit de obligatione rẽ tradi. gl. hic vt vidistis tenet, qd hic fuit actũ, q quilibet teneret insolidũ. idẽ not. in l. j. §. si apud duos. j. depositi. quod est diuinare: & contra illũ text. Dic ergo q obligatio rẽ tradi est indiuidua quo ad so. & obligationẽ. sed obligatio rẽ restitui est diuidua quo ad obligationẽ, & indiuidua quo ad so. vt. d. l. si duo. Ratio: qa ꝛobligatio rẽ dari est diuidua quo ad obligationẽ & so. qa põt quis ꝑcise compelli ad dãdum: vñ non põt deueniri ad illud inconueniẽs. scilicet quòd vnus soluat partẽ æstimationis, alter partẽ rei creditore inuito. obligatio verò rẽ tradi, dicit indiuidua vtroq; respectu. Rõ, qa in ea statim post morã succedit obligatio ad interesse: vt. d. l. stipu. non diui. & iõ si vnus traderet partẽ: alter liberaretur soluendo partẽ interesse: quod est absurdũ. vt. l. in executione. §. ꝓ parte. de verb. obl. Sunt etiã aliæ rationes, quare dicta obligatio dicit indiuidua: vt dixi in. d. l. stip. non diui. sed obligatio rem restitui est tertia ratione separata ab his: nã in ea potest qs præci se compelli ad restituẽdũ: nec succedit obligatio ad interesse, nisi cũ desijt posse restitui: vt. l. in re furtiua. §. de condi. fur. & ibi dixi plenius in. d. l. stipu. non diui. vnde ex eo quòd potest præcisè cõpelli ad restituẽdum, dicitur diuidua respectu obligationis: quia non potest deueniri ad illud inconueniens. & ex eo quòd re pempta potest succedere obligatio ad interesse, dicit indiuidua respectu solutionis, & hoc dixi plenius in. d. l. stipula. non diui. ¶ Op. & videt q in obligatione secũdaria non teneat insolidũ: vt. j. depositi. l. j. §. si apud duos. Sol. hic loquit qñ vterq; deliqt. ibi qñ alter tantum. Contra hoc opp. de. l. vñ quærit. ver. sed si legis. j. ꝓxi. Sol. ibi alter tãtum deliquit faciẽdo: sed etiã ali deliquit negligẽdo. vñ quilibet põt dici deliquisse. ideò qlibet tenet insolidũ: vt ibi videbitis. ¶ Reassume ergo breuiter in istis obligationibus, quæ contrahuntur ad reddẽdã certã speciẽ, qualiter plures teneant. Aut loqueris de pluribus principalibus: aut de pluribus hæredibus vnius principalis. Primo casu, aut loqueris de obligatione primitiua ad rẽ restituẽdam: & tunc qlibet tenet ꝓ parte: nisi sit actum q insolidũ teneant. vt hic in prin. &. C. loca. l. si diuisa. &. j. locati. l. cũ appareb it. & de duo. reis. l. eandẽ. in prin. licet teneat ꝓ parte: tñ solutione partis non contingit liberatio. l. si duo. j. depositi. Si verò de obligatione secũdaria loqueris: & tũc, aut est actum quòd qlibet teneatur ꝓ parte: & tenebit ꝓ parte: vt. d. l. rẽ mihi. §. in exercitu. j. eo. Aut quòd qlibet teneat insolidũ & non est dubiũ, quòd teneat insolidũ: vt. d. l. eandẽ. in princ. Aut nihil est dictũ: & tunc, an ambo deliquerũt: & quilibet tenebit insolidũ quasi duo rei: vt hoc ver. Aut alter tñ deliquit: & ille solus tenet, vt dixi. §. & dixi in d. l. j. §. si apud duos. j. depositi. Si verò loqueris de pluribus hæredibus vnius principalis: & tunc, aut teneat actione bonæ fidei, aut stricti iuris. quod dic vt. l. iij. §. hæres. §. eo. & hæc de obligatione primitiua. de obligatione verò secũdaria, dic, vt i. d. l. j. §. si apud duos. j. depositi. & in. d. l. si duo. in princ. ¶ Circa ꝓdicta dubitat, quare tex. hic dicit. quodãmodo duo rei habentur: qa dictio quodãmodo, est nota improprietatis? Rñ. qa si expresse esset dictum quilibet teneretur insolidum, etiam si vnus tantùm deliquisset. quod aliàs non est: vt modò dixi. ¶ Itẽ. dubitat an semper cũ plures tenent insolidũ, dicantur duo rei? Rñ. si tenentur insolidum ex natura rei in obligatione deductæ: qa individua nõn dicuntur duo rei, nisi hoc sit actũ, q hic potest agi leg. Aquilia in eo, qd plus est exrepetitiõe. xxx. dierũ: & hãc opi. tenet Pe. q potest esse vera. Vnde quidã dicũt qd ratio est: qa illud qd crescit per inficiationẽ, venit iure actiõis. illud quod crescit ex repetitiõe. xxx. dierũ venit officio iudicis, meritò nõ põt durare principali sublato: vt. l. centum Capuæ. §. eo. de eo quod cer. Ioc est falsum;

a ¶ Aut famulus. An per appositionẽ custodis, videatur remissa custodia? Adde Bal. ī. l. ex diui. C. loca. & ibi etiã, an dñs teneatur ex mala custodia &c. Alex.

b ¶ Ad qõnẽ. not. qõnẽ & ad materiã vide Bar. ẽt in l. j. §. quemadmodũ. j. de lib. agno. & Bal. ī. d. l. ex diui. C. loca. Alex.

c ¶ Famulũ suum. Adde Bar. §. e. l. §. nunc videndũ. in fi. & Bart. in. l. j. §. quẽadmodũ de li be. agnos. Bald. in l. edem. C. loca. & Ang. ī. l. q romæ. §. Callimach[us]. de verbo. ob. & vide Bar. ī. l. j. §. quẽad modũ. §. alleg.

d ¶ Quod nõ. dũ di hic dicit, q dñiũ nõ ꝓt puenire ad pses insolidũ, facit ad. q. si cõcessum est prædiũ in emphyteusim Pe. & Martino cuilibet eorũ insolidũ: qd ĩportat. de quo p Bal. in. l. j. in. xj. q. C. qñ nõ pet. partes. Itẽ. istã regulã intellige ĩ dñio irreuocabili ꝛ acquisito. sec[us] si reuocabiliter, secũdũ Bal. & Ange. per illũ tex. ī. l. si plurib[us]. de le. j. qd est singulare secundùm eos. vide ibi Imo. in ver. circa prædicta dubitat &c. de quo vide Bart. & quæ ibi post eũ ī l. si is qui pro emptore. j. de vsusca. Alex. ¶ Adde qñ ẽ cõcessa emphyteusis Pe. & Io. & cuilibet eorũ insolidũ qualiter intelligatur. Bal. consi. xxix. j. lib. & consi. c. iij. lib.

res cõmodatarij obligentur obligatiõe primitiua, q contrahitur ad rẽ restituendã. Secundò loquit qualiter cõtrahat obligatio secundaria ratione doli, vel culpæ vtroq; delinquẽte. Tertiò loquit quando vnus tantùm deliquit. Secunda ibi, sed verius. Tertia. in. l. vnde quæritur. versi. sed si legis. & quælibet istarũ partium subdiuiditur in plures, vt apparebit in positione casus. In hac parte primò ponitur thema & quæstio. & est clara. ¶ ꝛSequ[i]tur ver. & ait. hic arguit, q nõ[d] teneantur insolidũ: & ponit tantũ probationẽ minoris. vnde forma argumentũ sic: obligatio quæ re cõtrahitur, nõ potest in plus cõtrahi, vltra cꝫ res peruenerit: vt. C. de nõ nu. pe. l. cũ vltra. sed dominiũ vehiculi, vel possessio nõ potest peruenire ad plures insolidũ, sed pro parte: ergo nõ tenet insolidũ, sed ꝓ parte. ¶ Sequitur ver. nec quencꝫ. hic respondet cuidã obiectioni quæ fiebat cõtra obiectionẽ prædictã, quã sic forma: plures possunt esse domini vnius fundi: sed non sunt domini pro parte: qa nulla pars est, quã quis possit dicere suã: ergo sunt domini insolidũ. ad hoc respondet Iurisc. q licet sint domini certę partis quæ possit ad oculum demõstrari: tamen sunt domini totius fundi pro parte indiuisa, quæ nõ potest ad oculum demõstrari. pro parte ergo demonstrabili nõ sunt domini insolidũ. vide literã. ¶ Sequit ver. vsum autem balnei. hic allegat, quòd teneant insolidũ. & forma argumentũ sic. In cõmodato cõceditur vsus, nõ dominiũ, vel possessio: sed vsus vnius reipo test esse apud plures insolidũ. nam platea ego vtor insolidũ seu in totũ, & tu in totũ. & sic de singulis. idem in balneo vel porticu, & similibus. ergo plures cõmodatarij obligant insolidũ. h. d. nõ tamẽ punit nisi ꝓbationem minoris propositionis. ¶ Sequit ver. verũ. hic Iurisc. respõdet ad argumẽtum proximè factũ, ex quo apparet declaratio quæstionis, sed eius determinatio. & dicit sic. fateor q in platea, balneo, theatro & alijs locis amplis plures vti possunt insolidum. Sed quæstio nostra ꝓponit in vehiculo partuo, in quo ego sedeo, tu nõ potes sedere: & sic plures insolidũ nõ possunt vti vehiculo: ergo remanet, qd nec ratione dominij, nec ratiõe possessiõis, nec vsus plures tenent insolidũ. h. d. vide literã. ¶ Sequit ver. si. sed verius. hic incipit secunda pars in qua loquitur de obligatione secũdaria ratione doli vel culpæ. In qua forma casum sic. Vidi q plures nõ obligantur insolidũ ad rem restituendã, sed in cõmodato & locato cõtrahit negligentia, seu obligatio ratione negligentiæ, doli, vel culpæ: an ad istã tenebit quilibet insolidum, vel pro parte? respõdet Iurisc. culpa & dolus nõ potest cõmitti in re ꝓ parte, nec diligẽtia potest adhiberi ꝓ parte: & ideò in ista obligatiõe quilibet tenet insolidũ. h. d. Ex quo infert, q erunt quodãmodo quasi duo rei debendi. Ex hoc sequitur aliud q vnius solutio liberat aliũ. Item, ex prædictis sequitur aliud, quod vtriq; competat actio furti insolidum: quia vtriusq; insolidum interest: & alio agente, tollit actio cõtra alterũ. h. d. vsq; ad. l. vnde quæritur. ¶ Sequit. l. vnde q̃rit. in qua formatur vna. q. circa præmissa, quæ, est clara. & quidã habent in litera cõuenire. & quidã cõueniri. q̃libet litera est bona, vt. j. dicã. ¶ Sequit ver. sed si legis. hic incipit tertia pars, in qua loquit quãdo vnus tantũ deliquit. & diuidit in tres partes. Prima, qñ cõuenit ille q non deliquit. Secũda, quãdo cõuenit ille q deliquit. Tertiò. ponit qdã limitatio præcedẽtis dicti. Secũda ibi, nam & si. Tertia ibi, nisi fortè. Casus in terminis est clarus: ideò videas per teipsum. ¶ Ad primum dictum oppo. & videtur quòd vsus pro parte haberi nõ possit: vt. §. de vsu. & ha. l. vsus pars. Sol. prout ꝛ vsus refert ad ius: & nõ põt haberi ꝓ parte. sed ꝓut refert ad factũ sic, vt hic. ita dicit gl. Hoc nõ videt verũ: qa hic iura incorporalia iudicant diuidua & indiuidua secundũ naturã eius qd in ipso iure deducit: vt. l. iiij. §. cato. de ver. ob. Si ergo ipse vsus secundũ factum esset diuiduus: eodẽ modo esset respectu iuris. Dic ergo, aut vsus refertur ad personam: & tunc non potest in parte diuidi, vt in cõtrario. Aut refertur ad rem: & potest esse vsus partis rei. ita loqtur hic. ¶ Oppo. & videt q in parua re posit esse vsus pluriũ insolidũ: vt l. riparũ. §. de re. diui. &. j. de via pu. l. via publicã. So. fateor q iuris permissione põt permitti vsus pluribus, nõ tñ vtet quilibet insolidũ re parua. sed qñ vsus vnius per vsum alterius incõmodat, est melior cõditio occupãtis: vt. l. ij. §. j. j. ne quid in loco publico. & hoc in rebus publicis, de qbus loqt hic: in rebus verò priuatis, qualiter plures possunt vti insolidũ, dic vt. l. si ædes. §. cõmu. di. & per Dy. in. c. in re cõi. extr de regu. iu. in. vj. ¶ Venio ad secundã partẽ hic in ver. sed verius. dicit q tenet insolidũ. §. proximè dictũ est contrariũ, quare malè dicit gl. q dictũ est vsꝰ; huc, est dictũ allegãdo. & in hoc ver. nõ det qõni. & hoc tangit in. ij. gl. huius. §. super verbo, & ait, &c. Veritas est, q in prima parte loquit de obligatione primitiua, quę contrahit ad rẽ restituendã. & ad illã respõdet, q qlibet tenet pro parte, vt est dictũ. hic loqtur de obligatione secũdaria, quæ cõtrahit ratione doli, vel culpæ. & hoc statim declarabit in sequenti cõtrario. ¶ Op. ad istum ver. & videtur, q quilibet teneat ꝓ parte: vt. l. si duo. in fi. j. depositi. dicit gl. fateor q quilibet tenet insolidũ ad rem restituendã: tamẽ si nõ restituit, ad interesse fit condẽnatio ꝓ parte tantũ: vt in contrario. videas gl. q est difficilis, & in multis ex ꝛsumpta ex summa Azo. C. e. & est ista glo. super verbo, habebuntur. Istud q gl. dicit, quòd ad rẽ restituendã quilibet tenetur insolidũ, est cõtra princi. huius. §. vt dixi. nõ enim tenet insolidũ nisi fit actum, vt dicit hac eadẽ gl. in fi. &. j. depositi. l. j. §. si apud duos. & ibi no. & est expressus tex. C. loca. l. si diuisa. &. j. locati. l. cum apparebit. &. l. eandem. de duobus reis. qd apparet: quia ista obligatio ad rẽ restituendã diuiditur inter hæredes ꝓ hæreditaria portione, vt. §. eo. l. iij. §. hæres. ergo eadem ratione diuiditur inter plures commodatarios. Dic ergo ad declarationem dictæ. l. si duo. quæ signatur ꝓ cõtraria q hic loquit de obligatione secunda, quæ cõtrahit ratiõe doli vel culpæ: quo casu qlibet tenet insolidum, vt hic & in prima parte huius. l. in obligatione verò primitiua ad rẽ restituendã, qlibet tenet ꝓ parte. vt. §. dictũ est. tñ licet pro parte teneat præstatio partis: non præstat liberationẽ. & sic est indiuidua quo ad solutionẽ: vt. d. l. si duo. sed si pueniat ad interesse: tunc erit diuidua etiam quo ad solutionẽ: vt. l. cõtraria. Opp. & videt q in obligatione secundaria quilibet teneat ꝓ parte: vt. j. eo. l. rẽ mihi. §. in exercitu. Sol. dicit gl. & bñ, ibi sua it actum, vt quilibet teneret ꝓ parte. dixi enim, cõi periculo, vt ibi patet. ¶ ꝛIta qua gl. no. q idẽ est dicere. cõi periculo: & cõiter qlibet teneat pro parte. vide ista gl. ¶ Itẽ. op. duo rei non cõstituunt, nisi hoc agat: vt in auc. de duo. re. in prin. gl. dicit, cõcedo, quòd ista lex est hodie correcta, nec eñ tenerentur vt duo rei, nisi hoc esset actũ. Ista gl. dicit ꝓ sim̃. Nã per auc. illã, nil est immutatũ in modo cõstituendi duos reos. sed solũ in modo conueniẽdi: quia inductũ est hodie bñficiũ diuisiõis: vt plenè dixi in. l. ij. &. l. reos. §. cũ in tabulis. de duobus reis. & do. in auc. hoc ita. C. de duo. re. vñ ista lex remanet incorrecta. Sed tenẽdo opi. gl. q corrigatur op. vt recitem gl. qa auc. de duobus reis. loquit de his quæ diuidua sunt: quod patet, qa induxit beneficiũ diuisionis. sed ista obligatio rem restitui est indiuidua: qa pro parte solui nõ põt: vt. d. l. si duo. ergo hic nihil immutat. So. dicit gl. sol. illud quod dicit, q hæc obligatio est indiuidua, est verũ si hoc sit actũ: aliàs secus ergo si simpliciter promittit, est diuidua. & sic põt corrigi per auc. de duo. re. & in hoc resident gl. vide eã: & sic vides q finis huius gl. cõtradicat prin cipio. & dicit ver. ius hic, prout se refert ad obligationẽ rẽ restitui. Nã diuidua ꝛest quo ad obligationem. & indiuidua quo ad solutionẽ. vt dixi. sed cõtra hoc op. de. l. stipulatio. nõ diui. in prin. de ver. ob. vbi dicit, quòd etiã nõ recipit diuisionẽ ipsa obligatio: ꝓut loquit de obligatione rẽ tradi. gl. hic vt vidistis tenet, qd hic fuit actũ, q quilibet teneret insolidũ. idẽ not. in l. j. §. si apud duos. j. depositi. quod est diuinare: & contra illũ text. Dic ergo q obligatio rẽ tradi est indiuidua quo ad so. & obligationẽ. sed obligatio rẽ restitui est diuidua quo ad obligationẽ, & indiuidua quo ad so. vt. d. l. si duo. Ratio: qa ꝛobligatio rẽ dari est diuidua quo ad obligationẽ & so. qa põt quis ꝑcise compelli ad dãdum: vñ non põt deueniri ad illud inconueniẽs. scilicet quòd vnus soluat partẽ æstimationis, alter partẽ rei creditore inuito. obligatio verò rẽ tradi, dicit indiuidua vtroq; respectu. Rõ, qa in ea statim post morã succedit obligatio ad interesse: vt. d. l. stipu. non diui. & iõ si vnus traderet partẽ: alter liberaretur soluendo partẽ interesse: quod est absurdũ. vt. l. in executione. §. ꝓ parte. de verb. obl. Sunt etiã aliæ rationes, quare dicta obligatio dicit indiuidua: vt dixi in. d. l. stip. non diui. sed obligatio rem restitui est tertia ratione separata ab his: nã in ea potest qs præci se compelli ad restituẽdũ: nec succedit obligatio ad interesse, nisi cũ desijt posse restitui: vt. l. in re furtiua. §. de condi. fur. & ibi dixi plenius in. d. l. stipu. non diui. vnde ex eo quòd potest præcisè cõpelli ad restituẽdum, dicitur diuidua respectu obligationis: quia non potest deueniri ad illud inconueniens. & ex eo quòd re pempta potest succedere obligatio ad interesse, dicit indiuidua respectu solutionis, & hoc dixi plenius in. d. l. stipula. non diui. ¶ Op. & videt q in obligatione secũdaria non teneat insolidũ: vt. j. depositi. l. j. §. si apud duos. Sol. hic loquit qñ vterq; deliqt. ibi qñ alter tantum. Contra hoc opp. de. l. vñ quærit. ver. sed si legis. j. ꝓxi. Sol. ibi alter tãtum deliquit faciẽdo: sed etiã ali deliquit negligẽdo. vñ quilibet põt dici deliquisse. ideò qlibet tenet insolidũ: vt ibi videbitis. ¶ Reassume ergo breuiter in istis obligationibus, quæ contrahuntur ad reddẽdã certã speciẽ, qualiter plures teneant. Aut loqueris de pluribus principalibus: aut de pluribus hæredibus vnius principalis. Primo casu, aut loqueris de obligatione primitiua ad rẽ restituẽdam: & tunc qlibet tenet ꝓ parte: nisi sit actum q insolidũ teneant. vt hic in prin. &. C. loca. l. si diuisa. &. j. locati. l. cũ appareb it. & de duo. reis. l. eandẽ. in prin. licet teneat ꝓ parte: tñ solutione partis non contingit liberatio. l. si duo. j. depositi. Si verò de obligatione secũdaria loqueris: & tũc, aut est actum quòd qlibet teneatur ꝓ parte: & tenebit ꝓ parte: vt. d. l. rẽ mihi. §. in exercitu. j. eo. Aut quòd qlibet teneat insolidũ & non est dubiũ, quòd teneat insolidũ: vt. d. l. eandẽ. in princ. Aut nihil est dictũ: & tunc, an ambo deliquerũt: & quilibet tenebit insolidũ quasi duo rei: vt hoc ver. Aut alter tñ deliquit: & ille solus tenet, vt dixi. §. & dixi in d. l. j. §. si apud duos. j. depositi. Si verò loqueris de pluribus hæredibus vnius principalis: & tunc, aut teneat actione bonæ fidei, aut stricti iuris. quod dic vt. l. iij. §. hæres. §. eo. & hæc de obligatione primitiua. de obligatione verò secũdaria, dic, vt i. d. l. j. §. si apud duos. j. depositi. & in. d. l. si duo. in princ. ¶ Circa ꝓdicta dubitat, quare tex. hic dicit. quodãmodo duo rei habentur: qa dictio quodãmodo, est nota improprietatis? Rñ. qa si expresse esset dictum quilibet teneretur insolidum, etiam si vnus tantùm deliquisset. quod aliàs non est: vt modò dixi. ¶ Itẽ. dubitat an semper cũ plures tenent insolidũ, dicantur duo rei? Rñ. si tenentur insolidum ex natura rei in obligatione deductæ: qa individua nõn dicuntur duo rei, nisi hoc sit actũ, q hic potest agi leg. Aquilia in eo, qd plus est exrepetitiõe. xxx. dierũ: & hãc opi. tenet Pe. q potest esse vera. Vnde quidã dicũt qd ratio est: qa illud qd crescit per inficiationẽ, venit iure actiõis. illud quod crescit ex repetitiõe. xxx. dierũ venit officio iudicis, meritò nõ põt durare principali sublato: vt. l. centum Capuæ. §. eo. de eo quod cer. Ioc est falsum;

a ¶ Contra istam literam op. hic dicitur q vn[us] ex reis. vel dicas q hoc beneficium sit generale. Idem tenet Barto. in. l. iij. ver. fexto q̃ro. & ver. septimo q̃rode duobus reis. & ibi alij, ꝓ qua leg. ponit Bar. esse text. in. l. cũ in plures. §. vestimenta. j. loca. vbi vide & qd no. Bar. in. l. bona. de iure fis. & in. l. quiapoterat. ad fi. j. ad Treb. Adde quòd si substituo aliquẽ meo periculo, & ipse in ali quo deficit de suo defectu nõ tenetur. l. ad similitudinẽ. & ibi Bal. C. de epis. & cleri. & ad Bart. hic adde casum singularẽ in d. l. cũ in plures. §. vestimenta. j. loc. & ibi vide Barto. Item in eo. ver. sic

a ¶ Emphyteuta. Vide plenius gl. & Bar. i. l. iij. §. ex cõtrario. de acq. posses. Alex.

b ☞ Scripta exẽplaria hũt. qa idẽ est dicere. commodo qđ accommodo. Bar. & necessario qdem, vt qa aliis verbis prioribus sensum pstet. tex. quoq; i. l. vbicũq; adducẽ? i. §. sed & si dũ. i fi. corruptè adducitur. voluit Barto. allegare. l. cuiusq; §. sed & cũ fullo. ver. planè. j. de instit. Alexan. Losæus.

c ¶ Si rẽ. in princi. huiꝰ &c. idẽ tenet Bar. in. l. cũ ꝓponas. C. de dolo. Al.

☞ POMATES.

d ¶ Sed & si dũ. Limita vt p Ias. in. l. j. in princ. col. iij. ff. de eo p quẽ fac.

e ¶ Cui pereat. ad de oĩo quæ dixi post gl. in. l. si fini ta. §. si iã ruerint. de dam. infec. & l. argentum. j. eo. & qñ quis teneatur de mala custodia, vide in. l. ex diui. maximè p Bald. C. loc. & p Bal. i. l. dñs horreorum. j. loca. Et istis oĩo adde Bal. in. l. si is cui. C. de fur. Ale. ¶ Adde, qd si pecunia peat culpa nũcij portãtis illã ad creditorẽ, Bal. cõsi. ccccxxvj. li. iij. & qñ qs teneaẽ de mala custodia, consi. cccxxv.

f ¶ Sine lr̃is. Nõ creditur nũcio si non portat literas, vel sine birreto rubeo in capite. Adde Bar. in. l. ꝓhibitũ C. de iure fis. li. x. & no. in. l. j. §. cura. ſ. de offi. ꝓfec. vr. & in extrau. ad reprimẽdũ. in ver. ꝓ nũciũ. & in ver. ꝓ literas. & quod ipse no. ſ. de cõst. pec. in. l. q aũt. & i dicta extrau. ad reprimendũ. in ver. literas. Alex.

¶ Adde vt plenè p ipsum Innoc. in c. cum parati. extra de ap. & annũcio iurato credaꝫ, Paul. de ca. consi. cccxxvij.

qa totũ verũt iure actionis ex expressa dispositione l. aqui. vt. l. j. & l. aqui. & l. si seruꝰ seruum. §. tertio aũt capite. eo. ti. Sed rationẽ veram do vobis ego: qñ agitur in eo quod plus est propter inficiationẽ vide tur agi ex nouo capitulo: scilicet, qa negat. de quo in primo iudicio cum actũ fuit cõmodati, nulla est facta mẽtio: meritò põt agi: vt. C. de iudi. l. licet. sed qñ agitur ad id quod venit ex repetitione. xxx. dierũ: agitur ex eodẽ facto nullo superaddito: vñ nõ videt posse agi, vt. l. si cũ tibi. C. de iu. ita intelligatur. d. l. si seruus. ¶ Et sic intelligẽdo. hæc. l. facit: imò videtur quasi casus illius quæstiõis. Si aliqs est punitus de eo 14 ‡ qđ aliquẽ pcusserit: nec est facta mentio de cicatrice, an posit iterũ ꝓcedi ex eo, qđ in pœna plus est ꝓpter cicatricẽ? & idẽ in qualitatibꝰ similibus. & hic videt tex. qđ sic, si de ea nõ est facta mentio in primo iudicio. hanc quẽstionẽ plenè examinaui in. l. se 15 natus censuit. de accus. ¶ Aliꝰ dicũt, ‡ qp hic per actionem cõmodati consecutus est medietatẽ: aliã medietatẽ cõsequi poterit actiõe commodati, vel. l. aquil. &c. Ista est vera in se p. d. l. centũ Capuæ. in fi. tñ diuinatio est: vñ aliꝰ soluũt, vt iste ver. nisi forte, refertur ad primũ casum huius. §. ſ. qñ agit cõtra illum q nõ delinquit: qa tunc licet soluat: tñ nõ liberat delinquentẽ, nisi respectu eius, quòd soluit: & ista etiam põt esse vera: tñ facit violentiã literæ. vñ quidã aliꝰ moderni legũt istã. l. aliter, vt dicamus sic: nisi fortè qs dixerit. subaudi, & malè. & quod. j. sequit in fin. quòd habere videtur rationẽ, subaudi: vt socio debeat cedi actio cõtra cõsocium ex cuius facto cõueniẽ: & sic respõdeꝫ ad quæstionẽ positã in prin. huius. §. & secũdùm hoc cõcordat cum. l. contraria. ſ. cũ. l. q seruũ. in fi. j. de act. & obli. ſ. alle. Et secũdùm hoc esset in cõtrariũ casus illius qõ. quam statim proximè dixi, quòd ꝓpter qualitatẽ nõ posset procedi de nouo: tamen contrarium est verum, vt dixi in. d. l. senatus. & hãc lect. tenet Dy. j. de ope. no. nun. in. l. prouinciali. in distin. magna. Hãc etiam tenet Hic. mat. & Richar. malum. quæ potest esse vera, si dicamus quòd loquatur de eo, quòd plus est ex repetitione. xxx. dierum. secus si intelligis de eo quod plus est propter negationem: vt. ſ. vidistis secũdùm Ioan. & Pet. Sed dices tu, quomodo propter negationẽ põt de nouo agi, cùm non sit negatũ? non enim est actũ l. aquil. Rñ. actio. l. aquil. non tollitur per præcedentem solutionem ipso iure, sed ope exceptionis: vt. ſ. de iureiu. l. duobus. §. colonus. Et ista exceptio non impedit contestationẽ: ideò poterit esse quòd in nouo iudicio. l. aquil. ille negabit: & ideò in eo qđ crescit per istam negationẽ, fiet cõdemnatio. Simile. C. de non nume. pec. auf. contra qui propriam. ¶ Item 16 posses tu dicere: quare in eo quod plus est ex repetitione. xxx. dierum, nõ potest agi: cùm vna ‡ actio nõ tollat aliã nisi in eo quod concurrunt, vt. l. j. j. vi bono. rapt. & j. arbo. fur. cæſa. l. j. Sol. dicit Dy. in. d. l. in prouincia. j. distinctio. magna, quòd dictæ leges loquuntur, quando sunt plures actiones eiusdem generis: qa quilibet ex delicto, quod declaraꝫ plenius in l. j. §. dixerit aliqs. de publican. sed quando sunt diuersi generis: quia vna ex contractu: alia ex delicto: tunc habet locum hic. §. & hæc sufficiunt pro nunc quantum ad hanc materiam. ¶ Quæro: dicitur hic 17 quòd debet cedi actio: quæro ‡ in quãtum debet cedi? Respond. in quantum quis conuenitur ex facto correi, debet sibi cedi actio contra correũ. sed inquãtum quis conuenitur ex facto suo, non debet sibi cedi actio contra aliũ. Hic est casus hic. & illud qđ hic dicitur in istis q sunt quodãmodo duo rei, intelligas vniuersaliter in omnibus reis: licet secus sit in fideiussoribus. dicit gl. vt. C. de fideiussor. d. auf. præsente. ¶ Quid est hoc quod dicit, aliud in fideiussore? Rñ 18 de. quia ‡ semper debet cedi actio contra principalem & contra fideiussorem: vt. d. auf. præsente. &. l. cum alter. C. de fideiuſ. quia semper conuenitur ex facto alterius ille q verè est fideiussor: vnde nõ est adhibẽda illa distinctio, an ex facto suo, an ex facto correi: licet impropriè dicatur quandoq; fideiussor etiam, qui in rẽ suam intercedit: vt. l. fideiussoris. cum. l. ſe. ſ. de pac. ¶ Subdit glos. sed in reis. Idem dico si tales sint, vt possit conuentus postulare, vt diuidatur actio ad exemplum plurium mandatorum: vt. j. de fideiuſ. l. si fideiussores. 19 §. idem respondit. &. l. fideiussoribus. Hanc gl. allegant quidam, ‡ quòd ita demum inter correos fit cessio, si habent beneficium diuisionis: & ideò si renunciauerint beneficio diuisionis, non habent beneficium cessionis, secundùm hanc glo. Ideò eam reprehendunt: quia renunciatio in vno beneficio, non tollit aliud: vt. l. si domus. ſ. de serui. vrba. præd. & ita refert Cyn. C. de duo. re. in. l. j. in. ij. q. ita etiã recitaui vobis. j. de solutio. l. Modestinus. quæ reprehensio vera est, si hoc modo glo. intelligimus. sed fortè voluit hoc dicere. dixit enim. ſ. quòd fideiussori fiet indistinctè cessio non habita distinctione, an ex facto suo, an correi conueniantur. Idem dicit glos. in duobus reis qui habent beneficium diuisionis: vt quatenus soluit pro alio correo, hoc est, pro illa parte pro qua ille poterat conueniri: illo beneficio diuisionis opposito indistinctè cedatur actiò. quod potest esse verũ. Nec potest creditor dicere illi reo conuento, quòd tota pecunia peruenit ad tetamen si reus vellet beneficium diuisionis opponere, ab ipsius partis petitione eum remoueret. ¶ Sumus expediti de omnibus istis glo. restat glo. magna quæ tractat materiam possessionis, quæ non expediretur bene in quinq; diebus. de ea dic, vt dixi in. l. j. in prin. de acqui. poss. & in. l. iij. §. ex contrario. & in. l. clàm possidere. §. qui ad nuudinas. eo. tit. Tu tamen iuue 20 nis ex hac gl. magna circa princ. not. quòd ciuilis ‡ possessio est illa quę cau 21 sat vsucapionem. Ex medio eius not. qui sint illi qui dicantur ‡ tantum naturaliter possidere: & dicit, quod est emphyteuta[a], & similes.

a LEX IX.

b NEmo. Seipsam summat. ¶ No. secundùm literam prout habetur accommodando.[b]

LEX X.

EVm qui. Ex vsu ad quem res accommodatur, quis nõ obligatur, nisi sit missa culpa. h. d.

c Si rem. Contractus innominati iudicantur secundùm naturam contractus nominati cui adijciuntur. h. d. In tex. ibi, & custodiam. si habes & bene est. sed si habes etiam, dic qp includit simile in commodato. ¶ No. quod dixi in summario, facit. j. depositi. l. j. §. si quis seruum. &. l. si gratuitam. §. j. j. de præscrip. verb.

SVMMARIVM.

1 *Res commodata quæ remittitur per commodatarium, si perit: cuius periculo pereat?*
2 *Commodatarius num rem commodatam reportare debeat, ex personarum qualitate perpendi facile potest.*
3 *Res commodata si detur nuncio commodantis, & perit: quando commodatarius teneatur?*
4 *Nuncio sine literis non creditur.*
5 *Nuncio publico non habenti signum, quando creditur?*
6 *Nuncio portanti literas credentiales, in quibus creditur? remissiuè.*

d Sed & si dum. [d]Si res perit culpa nuncij referentis, perit periculo domini, si eum misit: aliàs periculo commodatarij si nuncium malum elegit. Idem si nũcij dolo perierit. hoc dicit. ¶ Hic habemꝰ videre tria. Primo, an ille qui perdidit debeat probare se si ne dolo & culpa sua amisisse: an verò ille qui agit? quod dicit vt dicam in. l. si quis ex argentarijs. §. fi. ſ. de eden. & in. l. si creditor. C. de pignoratitia, act. 1 ¶ ‡ Secundò est videndum, si res perijt culpa, vel dolo nuncij, cui pereat? e glosſ. distinguit hic optimè, melius quàm alibi: aut fuit actum, vt per ipsum deferres: & tunc eo ipso quòd remittis per alium, es in culpa. arg. l. si procuratorem. §. si tutores. j. mandati. aut non fuit actum: & tunc, aut fuit in culpa in eligendo nuncium. & perit periculo remittentis, vt hic. ibi, si verò &c. ¶ Et intelligendo culpam secundùm naturam contractus: vt hic patet. Aut non fuit in culpa: & tunc non tenetur vt hic, &. l. argentum. j. eodem. Aut dubitatur vtrum ‡ sit actum, vel non: vt per seipsum reportet: & tunc ex qualitate personarum & rei hoc perpendetur, & ex eo quod consuetum est: vt. l. vel vniuersorum. j. titu. j. &. l. plenum. §. equitij. ſ. de vſu & habit. &. l. continuus. §. cum ita. de ver. obli. hic debet intelligi glo. hic posita. &. j. pro socio. l. non ob eam. ¶ Tertiò est videndum c[e] nuncio qui mittitur ab eo cui debet referri. & hic aduerte: aut constat quòd ille erat nuncius domini mittentis: & tunc est diligenter aduertendum. aut mittebat eum vt sibi traderet: & ſtatim tradens est excusatus: vt hic. Aut mittebat eum, vt ipsum moneret, vt rem commodatam remitteret: non tamen dicebat quòd per eum: & tunc tradens non est excusatus. Aut dubitatur vtrum esset nuncius, vel non. & tunc, aut dominus consueuerat talem nuncium de ſtinare ad hoc: & tunc certè potest ei credere quis, quòd sit eius nuncius: vt l. fi. j. quod cum eo. &. l. si quis seruo. &. l. fugitiuus. j. de solu. aut non consueuerat mittere ad hoc: & non debet quis ei credere sine literis: & qui credit, imputet sibi: vt. l. qui hominem. §. si nullo. j. de solu. & de eo per quem fac. erit. l. j. §. j. &. j. de furt. l. si quis vxori. §. apud Labeo. & sic vult sentire hic gl. & hoc est quod tenet Inno. scilicet, non ‡ credendum nuncio sine literis[f]. extra de offi. deleg. c. prudentiam. hoc etiam facit ‡, quòd non ‡ credendum nuncio publico, seu præconi, nisi portet birretum rubeũ: vt mos est: tamen in hoc, scilicet de nuncio publico, ſtandum est consuetudini. 6 ¶ Quid si nuncius ‡ portat literas credentiæ, scilicet tali latori præsentiũ, in his quæ dixerit dabitis plenã fidem. Et materiam istam plenè dico in. l. Lucius. j. de fideiuſ. facit. l. vbicunq; §. planè. de interro. actio.

Si is qui

a ☞ POMATES. ¶ Causam. vide Bar. b. in simili consil. j. xxx. col. vol. j. bar. in. l. iudex. ff. de mino.

b ¶ Depositarius, commodatarius. ibi. j. de pig. act. no. Barto. in. l. rẽ alienã. j. de pign. act. & ibi dixi. & vide omnino Barto. in. l. qui rem. C. loca. Alex.

c ¶ Non possum. Ratio, qñ agenti posit opponi exceptio dñi: vide latius p Bart. in. l. si alienã. fol. mn. & ibi p Bal. dicentem, qp qñ agitur actione psonali, aut nos lo quimur qñ agitur ex quasi cõtractu: & remittit se ad no. in. l. inde. §. sed & si nũmi. ſ. de cõdi. idebi. Aut agiẽ ex maleficio: vel quasi: & remittit se ad not. i. l. & iõ. §. neratiꝰ. de cõdi. fur. sed qñ agitur ex cõtractu, dicit ipse, aut dñiũ est cã validitatis contractus: vt in mutuo. Aut est cãnullitatis: vt i emptione rei suæ. Aut ecõtra, cõtract⁹ est cã dñi, vt est contractus emptionis regulr: & hoc vltimò casu, dicit qp nõ potest opponi exceptio dñi tertij, nisi emineat euictio in limine cõtractus: vt. l. pe. §. fi. de rescin. vẽ. in alijs duobꝰ dic, vt p Bart. in. d. l. si alienã. Sed do. Io. ibi addit qđ licet fortè nõ admittaẽ in quasi cõtractu exceptio dñi tertij, in. d. §. sed & si nũmi. admitteẽ tñ fortè exceptio dominij, ꝓprij cõueẽti. argu. l. bona fides. j. depositi. Sed ego in hoc dubito propter tex. in. l. si qs conductiõis. & qđ no. p gl. & Bart. C. loc. & qđ no. Bar. hic & in. l. ei à quo. de vſufc. vbi cõducens opponebat excep. ꝓ prij dñi contra locatorem agentem cõdictiõe ex. l. & sic extra id, quod erat actum in locatione ex quodam quasi cõtractu agebat: & tamen non admittitur exceptio proprij dñi cõuenti. Et quod in. d. l. si quis cõductionis. agereẽ ex quasi cõtractu, hoc sentit expresse Bar. ibi. d. l. si alienã. in prin. ibi: aut ex ea q descendebat ex quodã quasi contractu, extra id quod agitur: vt in condi. indeb. vel sine cã & c. iuncto eo, quod ipse idem dicit in ea. l. ibi, secundo casu, principali qñ agitur extra &c. Et sic p prædicta credo opi. d. Ioã. non esse verum: cùm nihil obstet ad prædicta. l. bona fides. allegata p eum. Istis adde quæ no. Bar. in. l. legata. ff. de adimen. leg. Vtrum aũt si ego ago contra authorẽ meũ, puta contra venditorẽ: an ipse poterit mihi opponere, qp non erat dñs? gl. no. in. l. cũ res. C. de ꝓbat. tenet qp nõ: quã ibi sequitur Barto. & Bald. & supradictis adde not. per Bal. in. l. nec creditores. C. de pigno. actio. & adde not. in. l. cùm res, allegata hic. & vide Paul. de cast. hic in fin. & de Paul. de ca. cõsil. iij. Alex.

d ¶ Potest oppõi. ego cõtra hoc põderaui casum in. l. penul. in ver. in rẽ & ibi Bar. & Bal. C. depositi. cui minimè põt respõderi. & sic Bar. & doc. sunt sibi ipsis contrarij. Alex.

e ¶ Alijs contractibus. idẽ est in his personis, quę alio nomine tenentur, in alijs non: quia cessaret ratio: qa per denegationẽ restitutiõis, videãtur spoliare agentem quę fuit propria ratio illius. l. vt p Dy. in. d. c. q ad agendũ. dereg. iur. in. vj. & p Cy. in. l. ij. C. si cert. pe. facit tex. not. in. l si mulier. §. q pos sessionẽ. ſ. qđ me tus cã. quem allegat Barto. in. d. l. si alienã. solu. matri. & adde Dyn. in. l. interdicto. post gl. j. de vi & vi ar. & cõtra ea, q dicit Barto. hic de delicto, facit dicta. l. si mulier. nec tex. in d. l. conductores. loquitur qñ locator non erat dñs. Alexan.

f ¶ Contractibus orunẽ. Per Bart. in. l. curatoris. C. de ne. gest. Alex.

si contractu, extra id quod agitur: vt in condi. indeb. vel sine cã & c. iuncto eo, quod ipse idem dicit in ea. l. ibi, secundo casu, principali qñ agitur extra &c. Et sic p prædicta credo opi. d. Ioã. non esse verum: cùm nihil obstet ad prædicta. l. bona fides. allegata p eum. Istis adde quæ no. Bar. in. l. legata. ff. de adimen. leg. Vtrum aũt si ego ago contra authorẽ meũ, puta contra venditorẽ: an ipse poterit mihi opponere, qp non erat dñs? gl. no. in. l. cũ res. C. de ꝓbat. tenet qp nõ: quã ibi sequitur Barto. & Bald. & supradictis adde not. per Bal. in. l. nec creditores. C. de pigno. actio. & adde not. in. l. cùm res, allegata hic. & vide Paul. de cast. hic in fin. & de Paul. de ca. cõsil. iij. Alex.

LEX XIII.

SI quis. Si quem quæstum.

Ad eum ad quem periculum rei non pertinet, commodum non spectabit. h. d. Oppo. & videtur qp iurum non sit suum, cuius est periculũ: quia si quis alteri alienam rem locauit: committit furtũ: & sic eius est periculum: vt. ſ. eo. l. si vt certo. §. interdum. &. §. idem deniq;. Sol. dicit gl. hæc regula procedit, qñ ad aliquem pertinet periculum ex natura cõtractus: secus si ex culpa sua. vel dic secũdũ Richar. Malum. qp hic non commisit furtum. nam ille qui accepit rem experiendam, põt alteri locare: hoc enim est de experientia. vnde vñ vti ad eum vsum, ad quem cõmodata est: vt. ſ. eo. l. eum qui. in prin.

d Si libero. Error in iure consectuiuo, nõ impedit actionẽ oriri ex contractu: sicut nec error in iure, vel in facto antecedente, impedit conditionem oriri extra id, quod agitur. hoc di. ¶ Oppo. qp non habeat locum actio mandati, vt. l. at qui natura. §. si libero. ſ. de neg. gest. Solu. aut ille cui mandatur putabat se libertum: & habet locũ directa. aut putabat se seruum: & habet locum vtilis: quia ex necessitate facit. ¶ Quæro pro declaratiõe tex. quæ differentia est inter casum huius. §. & casum qui adducitur ad probationem: scilicet de indebito soluto? Rñ. in primo casu, nullus erat error in facto circa ipsum contractum: sed erat error in iure consectuiuo ex ipso cõtractu. Non enim putabat obligationem oriri. In secundo casu, erat error in facto, vel in iure, ex quo causabatur solutio. & sic erat error in antecedente. Item erat error in consequente. Non enim putabat, obligationem oriri: & tñ oritur. ergo multo magis in primo casu.

LEX XIIII.

e SI seruus. Ex eodem facto duæ actiones cõtrarię possunt oriri, diuersis respectibus. h. d. ¶ Oppo. de. l. j. C. de fur. Sol. nõ impeditur natiuitas, vt hic. sed exercitium sic, vt. l. contraria. Ratio: qa istæ actiones non contrarianẽ in origine. Nam furtũ fit respectu dñi: commodatum respectu cõtractus celebrati cum seruo. sed contrarianẽ in exercitio: nã exercitum est dñi tm̃: vnde si agit commodati, approbat contractum: si agit furti, reprobat. sed approbare & reprobare sunt omnino contraria: ergo &c.

SVMMARIVM.

1 *Prædo conuentus, quòd non possit referre quæstionem domini.*
2 *Depositarius, commodatarius, creditor, conductor, & similes, quando possint referre quæstionem domini?*
3 *Commodatarius si rem non restituit, ratione harum legum, utrum æstimabitur res uel possessio, quæ per tinebat ad commodantem.*

LEX XV.

COmmodare. Qui conuenitur ex contractu, non potest referre. q. dominũ. hoc dicit. ¶ Quæro, quid si habens causam [a] à me ex aliquo contractu, conuenitur rei vendica. an possit referre mihi. q. dominũ? do. Gul. antiquꝰ glosſator dicebat qp non. glo. dicit contrariũ & bene. Ad contraria respondeꝫ per ordinem, vt in glo. Fallit ‡ in prædone, qui si conueniatur rei vendicatio. non põt referre. q. dñi. vt. l. si quis emptionis. §. sed hæc cõtra super illis. C. de præscrip. xxx. anno. ¶ Opp. qa depositarius, ‡ commodatarius, [b] creditor, cõductor, & similes, possiunt referre. q. dñi: vt. j. depositi. l. qui rem, &. C, locati. l. qui rem. Solu. aut ego volo agenti ex contractu opponere exceptionem, dicendo: tu non es dominus: aut dicendo quòd alter est domi-

LEX XVI.

IN commodato. Pactũ vt non veniat dolus futurus. nõ valet. h. d. ¶ De hoc dic, vt ſ. de pac. l. si vnus. §. illud nulla. &. j. de liberatione legata. l. Aurelius. §. Caio.

SVMMARIVM.

1 *Actiones decretæ & contrariæ ex quibus contractibus oriantur*
2 *Actione contraria mota, an ueniat dolus, uel culpa?*

Contraria. Actiones contrariæ possunt principaliter intentari, sicut directæ. hoc dicit. ¶ Quæro ‡ ex quibus contractibus oriuntur[f] directæ: & ex quibus contrariæ? glo. dicit plenè in. l. consensu. de actio. & obligatio. Dic vt ibi: tamen quantũ ad propositum dic sic. ¶ Quã doq; nomen contractus variatur ex parte contrahentium, vt in emptione & venditione, locatione & cõductione, & similibus: tunc ex vtraq; parte oritur directa secundùm nomen suum. Quandoq; nomen cõtractus non variatur, nec nomen contrahentium, vel quasi contrahentium. vt in societate: & tunc idem; f quia ex vtraq; parte oritur directa pro socio. Quandoq; non variatur nomen contractus: sed nomen cõtrahentium, vel quasi tunc si quidem hæc variatio contingit: quia nomen descendit à nomine: vt in cõmodato depositò & mandato: nam ex vtraq; parte est idem nomen contractus, sed variatur nomen contrahentium: quia vnus appellatur deponens: alter depositarius: vnus mandans: alius mandatarius: tunc actio variatur in directam & contrariam. Directa põtest ei, qui habet nomen proprium: contraria competit ei, qui habet nomen deriuatum: vt hic. & videbitis. j. manda. & depo. per totum. Quandoq; nomẽ contrahentium variatur aliter, quàm per hanc deriuationem: vt in contractu pignoris: quia nomen contractus est idem ex vtraq; parte: sed nomen contra-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Sciat. in prin. huius. §. quid in mutuo, si mutuaui tibi ad certum vsum? an autē, cē fit facta in illū vsum cōuēsio, repeti possit: Bal. qd' non, in. l. ij. C. eo. per glo. in. l. si pœnam. de verb. obl. Et vide Bal. in. l. iij. C. eo. qñ dicat commodatum ad certum vsum, & quādo dicatur vsus finitus, & quod no. Bar. in. l. si pœnam prælle gata. Alex.

b ¶ A pcario. Idem tenet Bar. in. l. ij. §. si cer. pet. & adde istis glos. hic alle gatam in. l. cōtractus. de regul. iur. Adde Bal. in. l. ij. C. eo. & dixit Bal. in. l. fi. in. ij. col. C. de cōpēsa. q precarium magis accedit cōmodato cē depositō. ita dicit ibi in. iiij. op. alex.

c ¶ Instrumentum publicū. valet in strumētum in tabulis de ligno, vel papyro. & vide ſpe. in tit. de instr. edit. §. instrumentum. versi. item q est scriptum. per do. Anto. in. c. j. de fide īstr. & ibi qd si in tabulis eburneis, vel æneis, vide Bart. in. d. l. j. in prin. de bo. poſ. ſe cundū tab. & qd' valet instrm̄ in charta de papyro, & in qualibet aliama teria. est tex. & ibi Bal. in. l. donatio. C. de dona. & hic adde text. in. l. qm̄ indignū. in fin. de

1 test. & ibi Bart. & Bal. ibi in fi. quid

2 in chartis rasis: vide in. l. chartæ. de

3 bo. poſ. secūdū tabu. & qd' ibi Bar. limitat Salic. in. d. l. qm̄. & ibi etiā p Ang. Alex. Adde q scriptura publica posſit fieri i papyro. Bald. consi. xliij. secūdo libr.

a POMATES.

d ¶ Duabus. Vide alex. i. l. si mihi & tibi. ī gl. in ver. nō poſ. col. ij. de le. j.

e ¶ De illis centum. Adde, quæ nota. per Bald. in. l. quidam æstimauerunt. si certum peta. & Bar. in. l. non est nouum. in fi. j. de actio. emp. & vide etiā Bar. in. d. l. quidam æstimauerunt. Ang. & Io. de Imo. & Bal. in. l. j. j. de acqui. hære. Et adde quod Bald. etiam tenuit, quòd iſte libellus ſuſtentetur. ita dicit ipſe in. l. j. j. de acquirend. hæred. cuius contrarium ipſemet tenuit in. l. ſi mihi & tibi, per illam glo. ibi de lega. j. Tu teneas quod dicit Barto. hic & in. d. l. ſcire debemus. pro quo adde quod no. voluit Inn. in. c. cū. M. ferrarienſis. de conſti. Adde quod not. Barto. in. l. prætor. §. ſi mihi plures. de iniur. & Angel. in. d. l. cum quædam puella. tamen doct. tenent contra Bart. ideò videdomi. Ioan. de Imo. in. d. l. ſcire debemus. qui conatur eum ſuſtinere contra alios. & adde quod ſtatim dicam, & not. Bart. in. l. non est nouum in fi. j. de actio. emp. & vide Bar. in auē. at qui ſemel. C. de prob. Et ex hac opi. Barto. limitatur tex. inſti. de actio. §. ſi minus. vbi etiam probatur cū glo. ſua, q ſi de centum, quæ mihi promiſiſti, petiī decem corā vno iudice, & obtinui, vel ſuccubui: & poſtea velim reſiduū petere coram alio incompetenti in illa ciuitate, vel in alia: cōpetit tibi exceptio declinatoria: qa nō teneris reſpondere, niſi corā illo iudice primo. Quod tene mēti: qa fortè prima facie dixiſſem contrarium. & adde no. inſti. de actio. §. ſi quis agens. in. vj. charta. & adde quod no. voluit Bartol. in authen. qui ſemel. de

1 vtili. ¶ Idem in contractu dotis: qa nomen cōtractus dotis ex vtraq; parte nō variatur, ſed vnus vocatur maritus, alia vxor. ¶ Idem in cōtractu tutelæ, vel quaſi tutelę: & isto caſu, variatur ſimiliter per directam & contrariam: vt. j. tit. j. l. j. & . l. tutor. §. cō trariam. & de cōtrario iudicio tutelæ per totū. ¶ In dote probatur in. l. omnino. j. de impen. & ibi dixi.

2 licet gl. aliter ſentiat. Et competit directa ei, cuius est res tpe contractus, ſuper qua cōtrahitur: alij competit contraria, vt dictis legib. Et p hoc dico, q posita actiōe ex emphyteuſi, vel ex feudo, de qbus dixi. §. de condi. ex l. ege. l. j. variabitur in directam & contrariam: vt directa cōpetat dño: contraria emphyteutæ, vel feudatario. ¶ Quæro, vtrum in hac cōtraria iuretur in litem? Rñd. vt dixi in. l. in actionibus. §. de in litem iuran. ¶ Quæro † vtrū in contraria veniat dolus & culpa, ſicut in principali? Rñ. ſi contractus celebratur gratia vtriuſq; idem eſſet in vna, quod in

3 alia. Sed ſi contractus celebratur gratia vnius tm̄: tūc non est idem: quia ceſſat ratio: vt. j. e. l. in rebus. §. itē qui ſciens. & . l. peñ. & hoc dico plenè in. l. quod Nerua. j. depoſiti.

Si ex facto. Obligatione ſecundaria quilibet ex hæredibus teneē inſolidū, licet ſit hæres ex parte. facit. j. depo. l. ſi duo.

4 ¶ Quæro, ſi agitur ad rei reſtitutionem, qd' est cōſilium agentis, vt poſsit eſſe certus: vtrum cōſequatur rem, vel æſtimationem? Rñ. q oēs hęredes ſimul litigare cogentur: vt. j. de ædil. edi. l. qd' ſi nolit. §. ſi plures. Præterea ſi ageret contra vnum, ſolutio partis non pareret liberationem, donec ab alio ſoluatur: vel totum intereſſe, vel alia pars tota: vt. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. §. de condi. inde. & . l. ſi duo. j. depo. & de ver. obli. l. in executione. §. pro parte.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ab initio, quòd ſint uoluntatis, ex poſtfacto, ne ceſſitatis.*

2 *Commodatum à precario in quo differat. Et rationem diuerſitatis habes. nu. 5.*

3 *Equus ſi commodatur mihi, ut uadam ad uillam: quòd inſit tacitè tempus intra quod poſſim ire & redire.*

4 *Libellus quomodo formetur in precario: & quomodo in cō modato?*

6 *Tempus finitum eſt, in quo re commodata uti poterat, abſque tua culpa, & non uſus fuiſti: quòd repetam commodatum.*

7 *Inſtrumentum publicum, quòd poſſit ſcribi in tabulis de ligno, & in chartis de papyro.*

Sicut. a Si commodans non patitur commodatarium vti ad eum vſum, ad quem eſt cō modata: cōtraria cōmodati tenetur. h. d. Primò præmittit quædā præambula ad declarationē qō. ſecundò eā determinat. Secūda ibi, gerit. & inde debet ſu-

1 mi caſus in terminis. ¶ Not. q contractus † ab initio ſunt volūtatis: ex poſt facto, neceſſitatis. ¶ No. tex. in fi. adiutari nos beneficio & cc. ¶ Op. j. depoſi. l. j. §. pe. Sol. aliud in depoſito, quod totum fit gratia cō cedentis. vñ ei licet mutare voluntatē ſi vult: aliud in commodato, quod fit gratia recipientis tm̄. ¶ Opp. de leg. j. & de. l. cum precario. ff. de preca. Sol. aliud in precario: aliud in commodato. & vt videamus rationem, oportet videre in quo differt † cōmodatū à

2 b precario. gl. b hīc, & in. l. j: circa princ. j. de pca. dicit, q cōmodatū datur ad certū vſum: precariū datur ad vſum incertū. qd' intelligę, qñ datur ad certū vſum, limitato certo tpe expreſsè, vel tacitè. Si enim commodo † equū, vt vadas ad villam: ineſt tacitè tps, in-

3 tra qd' poſsis ire & redire de villa: vt. l. iij. §. ſiquis ita. §. de eo quod cer. loco. Si enim daret ad certū vſum non limitato certo tpe tacitè, vel expreſsè: tunc eſſet precarium. & poſſet reuocari ad voluntatē dñi: vt. l. lucius. j. de dona. & ibi dixi. tangitur per doct. in

4 l. ij. C. e. ¶ Ex hoc ſcias in qua † actione debes formare libellum. Nam ſi miſiſti pro libro meo, vel pro equo, vt cōmodarē tibi, nulla adiecta cā: tunc debet agi interdicto illo de precario. Sed ſi adieciſſet certam cām: vt librū ad corrigendum gl. vel equum ad equitādū ad villā: & ſi. tunc debet agi cōmodati finito vſu. ¶ Ex prædictis † apparet ratio diuerſitatis: nā

5 cum precariū datur nō determinato vſu: ſi non poſſet reuocari ad dñi voluntatem, videretur proprietas inutilis. quod eſt abſurdum: vt. l. iij. §. ne tm̄. §. de vſu fr. q ratio ceſſat in cōmodato. ¶ Quid aūt veniat in

6 precario? dic vt. l. quæſitū. j. de pca. ¶ Quæro † qd ſi finitum eſt tempus, quo potuiſti perficere vſum ad quem cōmodaui abſq; culpa tua: qa fortè fuiſti infirmus: an poſſum repetere commodatum? gl. dicit q ſic nec iſte caſus noceat cōmodanti, qui certat de dā no vitādo. & proſit commodatario, qui certat de lucro captando: vt. l. item illa. §. de conſti. pecu. facit. l. ſi vno. §. item cum quidā. j. loca. ¶ Venio ad ver. vt accidit. & opp. de. l. tutori. C. de neg. geſt. Sol. vt ibi, & dixi in. l. ſi pupilli. §. fi. §. de neg. geſtis. ¶ Vltimò

7 ex hoc ver. † ergo no. ar. vt valeat inſtrumentum publicum, c ſi ſcribatur in tabulis de ligno: vel in chartis de papyro. pro hoc. j. de bo. poſſeſ. ſecundum tabulas. l. j.

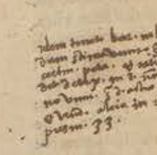
SVMMARIVM.

1 *Creditor in centum, quòd de centum poſsit petere. xxv.*

2 *Debitor poteſt excipere, quòd tota ſumma petatur, ſi iudicis iuriſdictio hoc patiatur.*

d **Duabus.** d Ex pluribus rebus ſeparatis pōt peti vna, non autem pars vnius corporis. h. d. ¶ Opponi. de. l. ſi ſeruus. §. boue. ſuprà, de condictio. furti. dic vt ibi. ¶ Quæro, † ſi debes mihi

1 e centum, an poſſum petere. xxv. de illis cētum? e Reſpon. ſine dubio poſſum petere, vt. l. cùm quædam puella. in fin. §. de iuriſ. om. iudi. nec petā. xxv. tanq; debita, ſed tanquā ex centum debitis: vt. l. ſcire debemus. & ibi per gl. j. de verb. obl. ¶ Sed dubiū eſt, an debitor poſsit dicere: volo q petas totū ſimul: ne diſtringas me in plura iudicia. Guliel. dicit q pōt hoc dicere. arg. §. de procu. l. non tm̄. & . l. planè. §. fami. erciſ. & . §. de qbus rebus ad eundem iudi. l. j. & . ij. facit j. de exer. l. ne in plures. & . l. quod ſi nolit. §. ſi plures. j. de ædil. edict. qd' vī verū, ſi iudicis iuriſdictio hoc patiat: aliās ſecus. vt. d. l. cùm quædam in fi.

SVMMARIVM.

1 *Actiones tres competunt illi, qui ſoluit æſtimationem rei commodatæ, quæ reuerſa poſtea eſt ad dominum.*

2 *Electio in alternatiuis quo ad actionem eſt actoris, quo ad ſolutionem eſt rei ante litem conteſtatam.*

3 *Culpa quando æſtimetur?*

Rem commodatam. Actio cō modati contraria cōpetit, vt dñs reddat rem in ſui prætem reuerſam, vel æſtimationem acceptā. h. d. ¶ No. q iſta actio cōpetit alternatiuè ad duo. Sed q̄ro, cuius erit

2 electio a ? gl. hīc diſputat; finaliter tenet, q ſit in electone eius, qui accepit reddere quod vult. Tu dic clarius, vt dicebat † do. Iac. tres ſunt actiones, q̄ cōpetūt

1 huic, q ſoluit litis æſtimationē, ſcilicet, actio ex eo cōtractu: & hæc dat alternatiuè ad duo: vt hic. Item cōdictio ſine cā. & iſta dat præcisè ad repetendā pe cuniā datam, vt. l. ſi fullo. §. de cōdi. ſine cā. Item. eſt rei vendi. vt. §. de rei vēdi. l. ſi culpa. Sed in actionib' † electio eſt actoris: vt. j. de tribu. l. qd' in hæredē. §. eligere. Rei verò eſt electio, qd ſoluat añ lit. conteſt. vt. l. iij. circa prin. verſi. & gñaliter. §. de eo quod cer. lo. Vñ quancunq; actionē intentet añ lit. cōteſt. dñs poterit eligere, quod vult poſt lit. conteſt. cogeē ſol uere ſec'm naturā actionis intētatæ: vel rem ſi intē tat actionem in rē, vel æſtimationē, ſi intentat cōditionē ſine cā. ſed ſi intentat actio ex eo contractu, poterit ſoluere, quā vult: vt hic. ſicut in aliis obligatiōibus alternatiuis: vt. l. eum qui certarū. j. de verb.

b obli. ¶ Vltimò no. ſi. huiꝰ gl. b ibi, hicſtē nō res, ſed

3 culpa fuit æſtimata. quod eſt notandum: qñ agitur actione ex eo contractu: ſecus ſi ageretur rei vendi. dixi in. l. ſi fullo. all. licet Dyn. aliter ſentiat in. c. pro poſſeſſore. extra de reg. iur. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Culpa leuiſſima eſt non facere illud, quod diligentiſſimus paterfa. faceret.*

LEX XVIII.

In rebus. Commoda tarius tenetur de leuiſſima culpa ſi ipſius gratia fuerit commodatum: non de caſu, niſi culpa precedat. ſed ſi vtriuſq; gratia fuerit commodatum, tenetur ſolùm de dolo & leui. h. d. ¶ Not. q leuiſſima † culpa dr̄ non facere illud quod diligētiſſimꝰ pater familias faceret. de quo die vt dixi in. l. quod Nerua. j. depoſiti.

Siue autem. Pro culpa commiſſa in faciēdo, competit actio ex eo contractu & legis aquiliæ. h. d.

c ¶ Poſſunt. induciē iſte tex. ad qō. de eo qui fecit ex penſas in equo cō modato. de quovi de Bar. in. l. diuor tio. §. impēdia. ſolu. ma. Quid in ſa mulo, vide Bar. in l. ſi cū dotē. §. finautē in ſequiſimo. ſol. ma. & in. l. leg. j. de ali. & cib. leg. Et qd in ptāte, an debeat pſtare medicinas iudici, vide Barto. & quod ibi dixi in. d. l. lega. Alex.

SVMMARIVM.

1 *Expenſas paruas factas circa rem commodatam, commoda tarius non repetit. Et de modico non curatur nu. 2.*

Poſsunt. e Expenſas alimentorum vel valitudinis † paruas, commodatarius non repetit: d ſecus in magnis. h. d. ¶ Nota iſtum co

2 ſium. & no. non † eſſe curandum de modico. de quo per Dy. in. l. ſi proprietarius. de dam. infect.

SVMMARIVM.

1 *Tradens rem uitioſam, quòd teneatur ad intereſſe.*

Item qui. Commodans tenetur de vitio rei ſi ſciens fuit. hoc dicit. ¶ Opp. & videtur q etiam ignorans teneatur: quia in commodato venit leuiſſima culpa; vt. §. eodē. l. ſi vt certo. §. nunc videndum. Sol. ibi loquitur ex parte commodatarij cuius gratia celebratus eſt contractus: hīc ex parte commodantis: meritò non tenetur niſi de dolo. ſubaudi, & lata culpa: vt dixi in. l. quod nerua. j. de po. ¶ Oppo. de. l. ſed addes. §. j. j. loca. & de. l. tenet. §. ſed ſi vas. j. de acti. emp. Dicit glo. aliud in ſeruo vē dito & locato: vt in contrarijs. aliud in commodato:

1 vt hīc. Tu verò † dic, quādoq; res traditur ex tali cōtractu, ex quo dñs transfert dominium: & non dñs vſucapiendi condictionem: vt in emptione, & vendi tione, & ſimilibus: & tunc ſi tradit rē vitioſam ſcien ter: tenetur ad intereſſe, etiam extra rem: ſi traditit ignoranter, tenetur ad intereſſe, vel quātò minoris. Quod dic vt. l. Iulia. j. de act. emp. & . d. §. ſed ſi vas. in. l. tenetur. eo. titu. Quandoq; traditur ex tali contractu, ex quo non transfertur dominium: & tunc e quandoq; recipiens exhibet ſuum officium gratioſe, gratia dantis: vt in depoſitario: & mandatario: & hīc diſtingue e depoſitum à mandato. Nā deponēs de omni intereſſe tenetur: vt. j. de fur. l. ſi ſeruus communis. §. qd' vero. nā cū gratia ipſius contractus cele bratur, teneē de leuiſſima: nec pōt negari quin in cul pa aliquali fuerit, tradendo rem vitioſam: vt. d. §. qd' vero. ¶ In mandato f verò diſtingue: aut procurato ri, ſeu mandatario poteſt aliqua culpa imputari: & tunc in nullo tenetur dñs. Aut non pōt imputari cul f pa: & tunc, aut ei fuit mādatum de certo emendo: & tunc de omni intereſſe tenetur dominus, ſicut in de poſito. Aut de incerto: & tunc, aut dominus potuit eum certiorare: & tenetur in totum: Aut nō potuit, & non tenetur: niſi vt rem pro noxa relinquat, ſi eſt res quæ poſsit noxam committere, vt. j. man. l. inter g cauſas. §. ſi cum ſeruum. & . d. l. ſi ſeruus. §. quod vero j. de fur. ſi verò celebratur contractus gratia recipien tis tantùm, vt in cōmodato: & tunc, aut dñs fuit ſciēs & tenetur in totū: vt hīc. Aut non: & non teneē, niſi vt pro noxa dimittat, ſi poteſt noxam committere il la res: vt. j. eo. l. pe. Aut contractus celebratur gratia vtriuſq;: vt locatio & conductio: & tunc diſtingue vas vitioſum ab aliis rebus vitioſis: vt. d. l. ſed addes. j. loc. quod dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Contrario iudicio quod poteſt peti: poteſt in compenſatio nem deduci.*

2 *Compenſationem ſi mihi agenti ad. x. opponis de. xx. quæ h tibi debeo: non condemnabor in aliis x. niſi agatur per uiam reconuentionis.*

Quod autem. Quod † poteſt contrario g iudicio peti: pōt in compenſationē deduci. h. d. ¶ Hīc eſt caſus vnius

2 quæſtionis. tu petis † à me. x. ego opp. compenſatio nem de. xx. quę mihi debes. iudex abſoluet me à de cem petitis: ſed vtrum in reſiduis. x. cōdēnabit te in eodē iudicio? gl. dicit q non, niſi agatur p modū reconuentionis: vt not. in. l. cum Papi. in ſecunda gl. C. de ſenten. & Gul. hīc. Bar.

LEX XIX.

A Deos. De damno dato à tertiò, non tenetur commodatarius, vel conductor.

LEX XX.

Argentum. h Si res culpa nunciꝰ per datur, perit periculo domini, ſi remittēs non fuit in culpa malæ electionis. h. d. de hoc dic, vt §. eo. l. eum qui. in fi.

LEX XXI.

Rem mihi. Poſtq; quis eſt condemnatus commodati directa, poteſt agere cōmodati cōtraria. h. d. ¶ Op. de. l. ſi fullo. §. de cōdi. ſine cau. Sol. dicit gl. fateor quòd habet locum actio commodati: vt hīc. & etiā ſine cā condictio: vt ibi. Hoc nō placet: qa ibi agēdo cōdictione ſine cā, non impugno ſuam: quia ex poſtfacto deuenit ad non cām. ſed hīc agendo ſine cā condictione impugnar ē ſuam: nam haberem neceſſe dicere iſtā cauſam fuiſſe iniuſtam tpe ſuę. ideò puto, q habet locum actio commodati: vt tex. h. d. p quā non dico cōtra ſuam ſed peto intereſſe meū per actionē cōmodati cōtrariā. ¶ Itē. opp. C. de cōdi. indebi. l. j. & . j. manda. l. ſi fideiuſſor. §. in oībus. Solu. dicit gl. fateor q hīc non cōpetit condictio indebiti: qa ſolutū eſt authoritate ſuā: & ſic concordat, vt in gl. vel aliter, hīc ſua fuit nulla: qa lata ex falſis inſtrumētis: ſed hoc nō eſt vē rū: vt dicam in. l. ſi prætor. §. marcellus. ſ. de iudi.

¶ Distingue. Ad de Barto. in. l. j. in viij. & . ix. co. C. de ſentē. q̄ pro eo, q intereſt. & de qua culpa teneaē prōcu. vide latè Bart. in. l. qd' Nerua. in ix. q. prin. j. depo. Alex.

¶ In mandato. tu verò diſtingue, vt latè Bar. in repetitione. l. qd' nerua. in. ij. q. principali. Alex.

¶ Contrario. ad de no. Bald. in. l. ſi tutores. C. de compenſa. Bal. idē qd' hīc. in. l. cū Papinianus. aliqui habēt in. l. nemo. in ver. itē compenſatio. C. de ſenten. & idē Paul. de caſtr. hīc. & , p hoc alle. c. cum dilectus de ordi. cogni. Alex.

¶ Argentū. hanc l. limita & intelligę in ſpecie nō in gñe, ſec'm Ange. not. in. l. ſi finita. §. ſi iā ruerint. de dā. infec. & ibi dixi poſt Bar. Et ad de, an iſta lex habeat locū, vbicunq; ego ſæpi' mi ſerā famulū, p libro meo: poſtea vna die ſine mādato venit ad te, p libro, & aufugit. an ego tenear: videin l. cuicunq; §. ſed & cū fullo. in apoſtilla antiquorū. j. de inſtitu. & iō di cūt doct. in. l. j. C. depo. & ibi Bal. & cano. in. c. j. de cō modato. q furtū factū à comminēto vī famulo & ſimi. reputaē caſus fortuitus. ar. iſti' l. & vide in. d. l. eum q §. fi. §. eo. vbi bart. Et no. q nunci', licet ſit pauper: ſi tñ non erat malæ fidę, nō dr̄ eligens eſſe in culpa. l. ſi ſpectū. & ibi bar. de ſuſpe. tu. alex. Adde, an furtū factū à famulo reputetur caſus fortuitus, Bald. conſil. lxxxix. lib. j.

a ✣POMATES. ¶ Si commodauero. Vide Fel. in. c. auditis. xvij. col. de præscrip.

b ¶ Contra hoc facit. aliàs est lex, quoties. aliàs lex, qui autem. §. j. ſ. de cõſti. pecu. vbi omnino vide Pau. de cast. Alex.

c ✣POMATES. ¶ Non põt. Vide aliquid per Feli. in. c. literas. colũ.

d ¶ Intro glos. magnã. quę ſit differẽtia inter pignus prętorium & cõuentionale? adde aliã q̃ no. in. l. ſi finita. §. ſi qs dãni. de dam. infe. adde aliã differẽtiã quã nemo ponit: qain pignore prętorio creditor accipiendo pignꝰ, etiã nõ idoneũ, in totũ liberat debitorẽ: vt est tex. not. i. l. à diuo Pio. §. ſi pignora. j. de re iud. secꝰ in pignore cõuentionali: vt. l. creditor, q nonidoneũ: ſ. ſi cer. peta. adde aliam: nam licet in pignore & hypothecaria conuentionali requiritur excuſio, qñagit contra tertios poſſeſſores, ſi aut. hoc ſi debitor. C. de pignori. ſecus in pignore cõuentionali: & hypothecaria. & adde not. in l. ſi finita. §. ſi quis dãni. de dã. infec. & vide no. in aut. hoc ſi debitor. C. de pi. alex. ¶ Adde, quo poſsit conuenire pignꝰ prętorium & cõuentionale? Bald. conſil. cccxvj. lib. iiij.

e ¶ Pignoratitia. & creditor ẽt habet hypothecariã in pignore ꝓtorio l. ij. C. de ꝓto. pig. Alex.

f ¶ Et oppo. adde Imo. in. l. ſi id qd aurũ. in princi. de verb. obli. & vide qd ibi ſcripſi poſt Bar. Alex.

g ¶ Dictio. prąter. vide Barto. in. l. ſi eum. §. qui iniuriarũ. ſi quis cauti. & tex. in. l. q bona. §. ſi qs quia. & Ia. de ąre. & Imo. de dã. infe. & bal. & doc. i. l. actiõe. de tranſac. & tex. in authẽ. hoc amplius. & ibi põdẽrat Bal. in. iij. col. C. de fideicom. & plenè in dictionario in ver. prąter. & habes not. i. d. l. actiõe vbi dixiple

In exercitu. Dolus ſeruꝰ non pręiudicat commodãti, licet pro eo non aliter teneatur. h. d.

LEX XXIII.

a Si commodauero. a Si vtatur commodatarius ad eum vſum, ad quem commodata eſt, & pereat ſine culpa commodatarij: commodatarius non tenetur. h. d.

De pignorititia actione Rubrica.

¶ Dictũ eſt. ſ. de qbuſdã actionibus pſonalibus: verũ qa pignoratitia eſt actio etiã perſonalis, ſicut aliq, ideo de ea ponit hic in tractatu perſonalium. & not. j. in tractatu de pig. Ibi enim tractatur de acti. hypothecar, q̃ eſt realis: vt. l. pignus. j. de pigno. Et q̃ ſit differentia inter hypothecariã & pig. ponit glo. in prima conſtitutione Digeſtorum. §. tertij. dic vt ibi.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Pignus nudo cõſenſu contrahitur, etiã ſi alia res tradatur.*
2 *Error in materia pignoris non impedit conſtitutionem.*
3 *Dictio prąter, quando ponatur inclusiuè & nu. 7.*
4 *Pignus prętorium à conuentionali in quo diſtet?*
5 *Debitor, quòd in pignore prętorio debito ſublato habeat pignoratitium utilem, ſicut in conuentionali.*
6 *Error in nomine, quando utitiet contractum?*

LEX I.

Pignus. Pignus ſ nudo conſenſu contrahit, etiã ſi alia res tradatur. Et error in ꝑ materia pignoris, conſtitutionẽ non impedit. h. d. Primò pręmittit vnum dictũ. Secundò ex eo infert ad ſolutionẽ quæſtio. Tertio format aliam qõ. & ſoluit. Secunda ibi, ſi igitur. Tertia ibi, ſi quis tñ. Not. q dixi in ſummario. ¶ No. hic in fi. qd ſ dictio ꝑter, ponit inclusiuè &c. Ad primum op. iura realis ſolo cõſenſu nõ conſtituunt ſine traditione: vt. C. de pac. l. traditionibus. ſ. devſufru. l. iij. §. j. & . l. ſi partẽ. in prin. quẽadmo. ſerui. amit. Sol. ſpãle eſt in pignore: vt hic: & l. ſi tibi. §. de pignore. & ibi not. ſ. de pact. rõ qa modi ci iudicij eſt. ſimilis ratio in. l. ſi. C. q̃ res pig. oblig. poſ. ¶ Contra hoc facit b. l. qui aũt. §. j. ſ. de cõſti. pecu. Sol. ibi quis promiſit pignꝰ ſe daturũ, & non declarauit ſpeciem: vnde nõ põt c intelligi pignus conſtitutum in genere, vt videbitis no. in hac l. in pe. gl. ſecus ſi certa ſpecies fuiſſet expreſſa. qa tunc ſtatun fuiſſet conſtitutũ pignus, ſcꝫm Gul. ¶ Nunc intro gl. magnam d & opp. de. l. non eſt mirum. j. eo. vbi requirit traditio. Sol. ibi loquit in pignore prętorio: hic in pignore conuentionali. & hinc ſumpta occaſione: gl. hic ponit differentiam inter pignus prętorium & conuentionale. quam vide & ſigna. ¶ Tut tñ dic clarius & latius, q̃ pignus cõuentionale à prętorio differt. Primò in modo cõſtituendi: nã cõuentionale ſolo conſenſu contrahit: ꝓtorium verò traditione: vt. l. cum vnꝰ. §. fi. cum. l. ſeq. j. de bo. autho. iudi. poſ. Itẽ in bonis minoris vniformiter cõſtituitur ꝓtoriũ pignus, ſicut in bonis maioris: vt. l. apud Iulianum. §. j. quibus ex cau. in poſ. eatur. & . l. ſi minor. de boñ. aut. iud. poſ. ſecus eſt in conuentionali. Nam immobilia non poſſunt obligari ſine decreto. ¶ Item differunt in effectu acquiſitionis reſpectu creditoris. Nam in cõuẽtionali, facta traditione trãſit poſſeſſio: vt. l. ſeruũ nomine. j. de vſufca. & . l. qui pignoris. j. de acqui. poſ. & . l. j. §. p ſeruũ corporaliter pignori. eodem titulo. & nota. in. l. cũ nouiſſimi. §. j. de præſcrip. xxx. an. ſecus eſt in prætorio pignore vt not. in. l. tertia. in fine. j. de acquiren. poſſeſſio. ¶ Et ex hoc ſequitur alia differentia: quòd in cõuentionali creditor habet vtile poſſeſſorium: ſecus in prętorio, vt. l. ſi duo. §. creditores. ſ. vti poſ. Item in conuentionali, qui prior eſt tẽpore, potior eſt in iure: ſecus in prætorio, quod dic, vt. l. cum vnus. de bo. autho. iudi. poſ. & . l. ſi & iure. j. qui potio. in pig. habe. Quilibet tamen creditor habet hypothecariam. & in hoc cõueniunt, vt. l. j. &. ij. C. de prętо. pign. Item h cõuentionale nõ põt recuperari, niſi ſoluto debito: vt. l. ſi rem. §. oĩs. j. eodem. Sed prętorium ſtatim cũ venit ad defendendũ, vt in aut, ei qui iurat de bon. autho. iudi. poſ. Q uod dic, vt. l. ſi pecuniæ. in fi. vt ĩ poſ. legato. vt dixi. in. l. eum qui. j. de priuile. credi. tetigi vobis in. l. his conſequenter. §. ſi filius. ſ. fami. erc. ¶ Item differunt, quia in conuentionali creditor habet pignoratitiã cõtrariã, quod ſecus eſt ĩ prętorio, vt dicit gl. quod non puto verum, vt ſtatim dicã. ¶ Tertio differunt in effectu reſpectu debitoris. Nã in conuentionali venit dolus, lata & leuis, vt l. ſi vt certo. §. nunc videndum. ſ. tit. j. In prętorio venit dolus, & lata tm̃, vt. l. prætor. §. eſt prąterea. j. de bo. autho. iud. poſ. ¶ An autem ꝓdebitor habeat pignoratitiã actionem in prætorio debito ſublato, ſicut in cõuentionali? põt dubitari. Veritas eſt, q̃ habeat vtilem, vt. l. is cui. §. quæri poterit. j. vt in poſſ. lega. Et eadem rõne puto, q̃ competat creditori pignoratitiæ contraria p illã. l. ad quod facit quod no. Iac. de are. in. l. vtiq. de dam. infect. licet inter creditorem & debitorem in pignore prætorio, ꝑdita ſit actio in factum ex illo edicto prætoris poſito in. l. prætor. de bo. autho. iud. poſ. Venio ad tertium dictum & opp. f q̃ ꝓ error in noĩe vitiet cõtractũ, vt. j. de contrah. emp. l. quid tamen in fi. Sol. aliud in pignore, aliud in emptione. & aſsignat gloſ. duas bonas rationes. Dic vt in ea. ex quibus concludit gloſ. quòd hoc totum ſtet in voluntate decepti, vtrũ contractꝰ valeat vel nõ. Cõtra hoc videt de peri. & cõmo. rei ven. l. ſi vina. So. ibi nulla fuit deceptio, vnde non eſt æquũ q̃ illud qd deuenit in cõtractu de pẽdeat ex voluntate vnius, ſed hic interuenit dolus, k vñ in fauorẽ decepti & decipiẽtis odium conſeret in decepti voluntatem. Simile dicim̃ in cõtractu cui dolus dedit cãm, vt. ſ. de dolo. l. & eleganter. in prin. & quòd ibi no. &. C. de tranſac. ſub prætextu. & de fer. pig. da. manu. l. ſi creditorib. in fi. ¶ Opp. & vr, 7 q dictio ꝓ prąter g ponatur excluſiuè, vt. l. nã quod li g quidè. de penu. leg. Sol. q̃ñ dictio prąter, apponit parti cõtẽto. ſub premiſsis, & ponit excluſiuè, vt. l. cõtraria. Q̃ñ apponit ei quod ſub premiſsis nõ cõtinet, & ponit incluſiuè, vt hic, &. l. ſeio. §. vxori. de an. leg. & per Cy. C. de tranſ. l. actione. vbi gl. tãgit.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Res aliena quòd, non poſsit obligari.*

LEX II.

Si debitor. Secundus creditor ex cõuẽtione debitoris nõ põt ĩ ius prioris creditoris ſuccedere poſt pignus vẽditũ. h. d. ¶ Not. quod 1 †dixi in ſummario h, q̃ res aliena nõ poteſt obligari. h ¶ Op. C. de his qui in priorũ credit. loc. ſucc. l. & . j. quæ res pigno. obli. poſſ. in. l. Ariſto. Sol. hic erat pignus venditum, & iam bona debitoris exiuerat, ibi adhuc erat in bonis debitoris &c.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Solui ſtatim ſibi putans, non uidetur habere fidem de pretio.*

LEX III.

Si quaſi. i Nõ vr habere fidẽ de ꝓtio, qd ſtatim q̃s recepturum ſe putat. h. d. ¶ Vo. l. iſtã ad materiam q̃n dicat emptor hr̃e fidẽ de ꝓtio k. Nõ em̃ vr̃ hr̃e, ſi putat, ſtatim ſibi ſolui. de quo in ſti. de re. diui. §. venditæ. &. j. tributo. l. procu. in fin.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Pignus, ubi eſt conuentum, quòd non uendatur: quòd tamẽ poſsit uendi trina denunciatione præmiſſa.*
2 *Renunciari, quòd non poſsit diſpoſitioni huius legis.*

Quando

nè. Et de dictiõe, niſi, adde Bar. in. d. l. ꝓtor. & in. l. ſi tutor. §. fi. de tut. & rõ. diſtrahen. per gl. & Bar. in. l. ſed & hæ. ſ. de proctur, quid in dictione vltra. vide Ange. in conſi. ccviij. de qua etiam per Bal. in. d. §. qui iniuriarum. & Bar. in. l. qui ita. ff. de dote pleg. & ibi de aliis. alex. ¶ Adde plenissimè Ol. de dictione prąter, & multis aliis cõſi. xlix. & inquantũ Alex. allo. Ange. cõſi. ccviij. ego habeo. ccxxiij. & de dictiõe ꝓter. vide ẽt Ro. cõſ. cccxxviij.

¶ In ſummario. Limita vt not. per Bal. in. l. mater. in j. col. C. de reiven. & vide no. in. l. cũres. C. ſi res ali. pigno. da. ſit. Et quare non poſsit res aliena hypotheca ri, ſed vendi ſic, vide ꝑ Bal. in. l. ſi ſine. C. ad vel. & ibi ſin. q̃ ſi res aliena eſt mihi hypothecata, nõ præſcribo hypothecam ſpatiolõ. tẽpo. ſequiẽ etiã Bal. in. l. ſi. ad ſi. C. de præſcrip. lon. tẽp. Adde tu, q̃res aliena poſſeſſa bonafide & titulo, põt obligari. d. l. ſi ab eo. j. de pig. Itẽ põt pignorari domino ratificante. l. rem alienam. j. eo.

✣POMATES.

¶ Si quaſi. Vide Alex. in. l. j. co. iij. ff. ſi cer. pet.

¶ Fidẽ de ꝓtio. vide Bal. & Ang. in l. ſi cũ dotẽ. §. finſo. ma. & ibi dixi poſt Bar. & q̃ no. Bar. latè. l. à diuo. pio. §. ſed ſi emptor. de re iud. & Bal. in. l. ciuile. de rei ven. & . l. ſi nõ donationis. C. de contrahen. empt. Alex.

a ¶ Si conuenerit. vtrum valeat pactum de vendendo pignore, nulla monitione præcedente? text. eſt no. ſecundùm vnam lectu. quòd ſic, & ibi Bart. l. titio. §. titius. ad mu. per Bald. in. l. creditor. C. de diſtra. pig. & in glo. ibi. & hic Bal. in. l. fi. per illum tex. de iure dominij impet. Et quando requiratur denunciatio, vide in. l. debitores. & quod ibi not. C. de pigno. latius ĩ. l. creditor. & ibi bal.

3 *Quando denũciationes tres requiruntur, non ſufficit quòd fiant uno momento: ſed requiritur ad minus, quòd una dies ſit inter unam denunciationem & aliam.*
4 *Biennium expectatur poſt iſtas denunciationes, antè quàm pignus uendatur.*

LEX IIII.

Si conuenerit. a Pignus põt vendi ſi eſt actum, vel nihil eſt dictum, ſed ſi agatur quòd non vendatur, trina denunciatione præmiſſa vendi poteſt: aliàs ſecus. hoc dicit. ¶ Nota iſtum caſum. b quia eſt ſingularis, † quod vbi conuentum eſt de non vendendo pignore poteſt vẽdi trina denunciatione præmiſſa. ¶ Opp. quòd nullo caſu liceat vendere, niſi denunciatione præmiſſa: vt. l. fin. §. j. C. de iu. do. impe. Sol. olim poterat vendi ſine denunciatione: hodie ſecus per illam leg. tamen non requiritur niſi vna, quando nihil eſt actum de vendendo. ¶ Ad tertium dictum opponi. c quòd liceat vniuerſq renunciare iuri ſuo. vt. l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. ergo creditor non poteſt vẽdere poſt pactum de non vendendo. gloſſ. reſpondet, quòd hoc eſt propter publicam vtilitatem: aliàs non reperiretur qui mutuaret pecuniam, ſi pignus vendi non poſſet. ſecundùm hoc † etiam beneficio huius leg. nõ poſſet renunciari, ſi de eo etiam fieret mentio ſpecialis. ¶ Quæro, d vtrum poſſint fieri iſtæ tres † denunciationes vna vice, ſcilicet ſolue, ſolue, & iterum, ſolue? gloſſ. dicit quòd non. & bene dicit: quia tunc nõ videtur ſæpius denunciare, ſed ſæpius loqui. e argumen. j. de leg. ĩ. l. meuius. §. eum qui. ¶ Sed quæro, quot dies debent eſſe inter vnam denunciationem & aliam? gloſſ. dicit quòd ad minus vna dies ſ: & ſic in tribus diebus poterit fieri: vt. l. inter accuſatorem. j. de publi. iudi. quod ſatis placet. & hoc tene mẽti: quia aliàs regulariter vna denunciatio ſufficit: vt. l. tit. §. vſuras. de lega. iij. ¶ Quæro vtrum † poſt has denunciationes debeat currere biennium de quo in. l. vltima. C. de iure do. impe. gloſſ. dicit quòd ſic. & bene, licet in quibuſdam partibus de conſuetudine tantùm annus expectetur. ¶ Quæro, à quo tempore currit biennium? dic vt in glo.

LEX V.

Demque. g Oppo. & videt q talia pacta ſint ſeruã da: vt. l. ſi. §. j. C. de iure do. impet. Huius timore dicũt qdã, q̃ hic dicit. Idem q̃ in ris &c. ſcilicet vt teneat furti, ſi nõ denũciauerit & nõ ſeruauerit pacta: & ſic cõcordat cũ. l. cõtraria. alij dicũt. Idẽq iuris &c. vt poſſit fieri vẽditio nõ ſeruatis pactis: ſi tñ ter denũciat. ¶ Ad contrarium reſpõdẽt quòd ibi pacta fuerũt appoſita de vẽdẽdo certo modo: hic de non vendendo. hoc non placet: quia pactũ de vendendo certo modo, includit pactum de non vendendo alio modo. Si ergo iſtud incluſum tacitè non valeret: poſſet vendere quolibet modo. quod eſt contra illã. l. ¶ Vnde alij dicunt, quòd illud pactum eſt ſeruãdũ, niſi ter denuncietur: vt hic, quod placet, cũ hac rõne: quia beneficiũ huius. l. eſt introductũ ob publicã vtilitatẽ vt creditores poſsint vendere pignus. Si igitur obſeruando pactũ cõuentum pignus non poſſet vendi: tũc põt pueniri ad vẽditionẽ alio mõ: vt hic. Sed ſi h põt eſſe creditori cõſultum cõſeruãdo pactũ, debet illud ſeruare: vt. l. contraria.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Pactum appoſitum fauore unius, non debet in eius læſionem.*

✣POMATES.

b ¶ Nota iſtum caſum. Vide Feli. in c. ex literis. colũ. vj. verſi. ſextò ſal lit: de conſtit. Et poſt iſtas tres denunciationes debet expectari per triẽniũ. l. fin. C. de iure domin. vide Cæp. in cautela. c. Itẽ. valet pactũ de vẽdẽdo pignore ſine vlla notificatione Bart. in. l. titio. §. titius. ff. ad munic.

c ¶ Opp. vide oĩno Ange. & Imol. in l. debitoribus. ff. de re iudi. Alex.

✣POMATES.

d ¶ Quæro. vide Feli. in. c. ex literis. colũ. vj. verſi. fallit ix. de cõſti. Barb. cõſi. j. col. xliij. volu. j. vide ro. ſing. cccxxvij. Alex.

e ¶ Sæpius loqui. & ſequitur Ro. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. de operis no. nunciatione. allegat gloſ. fi. in. c. ab eo. ver. inſtanter. de appel. iin. vj. Alex.

f ¶ Vna dies. Hic per Pau. de caſt. & iſtam tene menti ad cle. quamuis. de appel. & ibi no. & in. c. bone. de appel. & in. c. Lotharius. xxxj. q. ij. & Cyno. & do. Io. de Imo. in. l. cum proc. §. ſi dominus. de ope. no. nun. & gloſſ. in. c. ab eo. in ver. inſtanter, de appel. in. vj. alex.

h ¶ Idemq. In hac leg. & in materia. d. l. fi. §. j. vide Pau. de caſt. Alex.

h ✣POMATES. ¶ Sed ſi. Vide Ro. conſi. xliij. ad finem.

i ¶ Quamuis de iſto tex. vide no. Bart. in. l. à diuo. §. ſed & illud. de re iudic. & bñ facit. l. j. §. ſi tabulæ. & qd no. Bar. de ſequeſtro. ff. de ta. exhi. & ratione de qua hic ad declarationem, vide Barto. in. l. ſicut. §. illud. in fi. j. quibus mo. pig. vel hypo. ſol. & hic Pau. de caſt. & vide quod dicit Bar. in. l. fin. in principio infrà eodem titu.

nem redundare.

2 *Promittentem ſoluere centum in paſchate, uel dare obſides* k *quòd poſsim cogere præcisè ad ſoluendum.*
3 *Electio in alternatiuis quod non ſit debentis, quando unum eſt in obligatione, & aliud appoſitum ad cautelam creditoris.*
4 *Creditor, quòd cogatur oſtendere debitori uolenti uendere rem mobilem penes eum pignoratam, præſtita prius per debitorem cautione. & quid in immobili?*
5 *Debitor, quòd in domo pignorata poteſt inuito creditore emptorem domus ducere per cameras.*

LEX VI.

Vamuis. i Creditor nõ poteſt vendere pignus: ſed cogitur venditori oſtendere, vel debitori vt vendatur, ſi ſibi idoneè caueatur. h. d. ¶ Not. quòd pactũ 1 † appoſitum in fauorem vnius non debet redundare in eius læſionem. de quo in. l. quod fauore. C. de legi. & in. l. nulla. de leg. ſ. ¶ Et hoc † inducit Gul. ad. q. k promiſiſti mihi ſoluere centum paſchate, vel dare obſides, ſeu ſufficiens pignus: ego volo te cogere ad ſoluendum præcisè: quæritur, an poſsim? Iſte tex. facit quòd ſic: quia hoc quod dicitur de dandis obſidibus, vel pignoribus, eſt in eius fauorem: ergo nõ debet redundare in eius læſionẽ. Nec obſt. ſi dicatur, in alternatiuis l condictio eſt debentis: quia hoc verum, quando alternatiua cadit inter duo: quorum vtrunq̃ eſt in obligatione & ſolutione: hic verò 3 vnũ eſt in obligatione: aliud opponitur ad cautelã creditoris. Prætereà, ſi non poſſet cogi præcisè ad ſoluẽdum, eſſet in electione debitoris an deberet. Ideò iſta alternatiua ſic intelligi non debebit: vt. l. iij. ſ. prĩ. ſ. de eo quod cer. loco. ¶ Secundò nota. † q̃ creditor cogitur oſtendere rem mobilem debitori volenti 4 videre, præſtita tamen prius idonea cautione. pro hoc. C. de pigno. aut. hoc ita. & in corpore vnde ſumitur, & . j. de re iu. l. à diuo Pio. §. q̃ ſi res. ¶ Quæro, qd de re immobili? Dicit gl. certè illa ſeipſam exhibet: vt. l. ij. C. quando & quibus quarta pars debeatur. & . C. de donatio. ante nup. aut. dos data. Quod 5 poteſt eſſe verum in prædio ruſtico: ſed in prędio † vrbano, poteritne dominus, qui vult vendere domum, ducere emptorem per cameras iuuito creditore, vel conductore, vel ſimili? Gul. dicit quòd ſic. argu. l. ſi ita. §. dominus. de vſu & habita. & . l. j. §. qd ait. j. de cloac.

Si creditor. In actiõe pignoratitia, poſt moram veniunt vſuræ: quia eſt bonæfidei. h. d.

LEX VIII.

Sinecеſsarias. Expenſæ factæ in re pignorata contraria pignoratitia repetuntur. Glo. querit quid in cibariis? Reſpõdem: nam cùm creditor nõ habeat vſum pignoris, ceſſat ratio quæ eſt in. l. pignori. §. fi. j. eo.

Si pignori. Si creditor vendit, & de eius actione promiſit: ei debet à debitore de indemnitate caueri. h. d. glo. 1

¶ Opp. q̃ creditor nõ debeat cauere, vt. C. cre. euic. pig. non debere. l. j. Sol. vt in glo.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Res tota, quòd uendatur ratione partis.*
2 *Emphyteuſis, an redeat ad dominum quando unus ex pluribus hæredibus ceſſauit in ſolutione canonis præmiſſiue.*

Si vnus. Si ceſſatur in ſolutione partis, venditur totum. h. d.

University Library Bibliotheca

1 ¶ No. quòd tratione partis vēditur totum: & sic ficcit ad quæstionē, 2 quòd si ex pluribus hæredibus emphyteutæ, vnus nō soluit pēsionē, & cęteri solverunt: quòd tota res incidit in commissum. hoc tangit gl. in l. cōi diui. in princ. ff. cōi diui. ego plenè in l. fi audati. de publicanis. & Guli. de cu. tangit hic.

SVMMARIVM.

1 *Dictio quæ, quòd importet idem, quod dictio omni.*
2 *Dictio quisquis, est distributiua.*
3 *Negatiua præposita signo uniuersali, quòd faciat æquipollere suo contradictorio.*
4 *Verba contractus celebrati inter rurales, intelliguntur naturaliter, grosso modo & impropriè.*
5 *Oratio indefinita quando æquipolleat uniuersali.*

Si annua. Vniuersalis negatiua non potest dici falsa anteqū in quolibet particulari sit possibile. Item oratio vniuersalis si in vno est falsa, in toto dicitur falsa. Item. oratio distributiua verificatur ī quolibet particulari distributorum. Item. indefinita æquipollet vniuersali. h. d. secundùm gloss. ¶ Op. de prin. ad fi. a Solu. in prin. 1 est dictio quæ, quę importat idem quòd oī: vt hic. ibi, b quia his verbis oēs pensiones & c. & c. l. hoc articulo. in fin. de hær. instī. vbi est dictio, quisquis. quæ est distributiua, vt. l. q filiab. §. j. j. de leg. j. ¶ Sed contra hoc opp. quòd dictio qsquis sit distributiua: vt l. qui liberis. §. hæc verba. de vulg. & pup. So. ibi loquitur in dictione. quisquis, hîc in dictione. quisquis. ideò quædā gl. quæ est hîc: quæ dicit, q dictio qsqs est signum vniuersale: aut malè loquit̄, aut corruptè est scripta. ¶ Op. quòd hic. in prin. nō sit oratio vniuersalis & collectiua, c imò particularis siue distributiua: nam negatiua post posita signo vniuersali, facit æquipollere suo contradictorio: vt. l. legitimos §. an ergo. de legiti. tut. & l. in libello. §. j. j. de cap. in gloss. in verbo. nunc̄. sed hîc est hmōi. dicit enim: Nec verū est suā quæ, die &c. q. d. si non omnibus diebus &c. vt glossa dicit. Sed ista oratio, si non omnibus equipollet si aliquibus non: quæ est eius cō tradictoria: ergo apparet quòd est oratio particularis, seu distributiua. Rñd. licet secundùm propriā significationem hoc sit: tū ex qñ ista verba, pferuntur à cōtrahentibus, q istas æqpollētias ignorāt, secūdùm istū modū non intelligim⁹: sed stamus rudi & grosso verborū significatui. ita loquitur hîc. Nam qñq̄ Iurisc̄. est impropriè locutus circa istas orationes: vt. l. si seruus. §. si pluriū. si quis cau. ¶ Item op. oratio vniuersalis si in vno est falsa, in totum est falsa: vt. l. si is q ducenta. §. vtrū. de reb. dub. ergo si in primo termino non soluit, verum est dicere, quòd falsa est hæc, ppositio, oībus terminis posse solui, licet ad huc oēs termini nō venerint. arg. de ver. ob. in. l. in il la stipulatione si calendis. So. voluit dicere gloss. hîc ponit verbū pecuniæ indefinitè, q̄ æquipollet vniuersali: vt. l. si pluribus. de leg. ij. perinde est ergo ac si diceret: si omnis pecunia soluta non erit. Ergo si est cessatū in primo termino, nō est verum omnē pecuniā solutā nō esse: licet hoc posset esse verū i se. tū Iurisc̄on. nō est motus propter hoc: sed ideò, quia il la dictio quæ, oēs dies significat, vt dicit hîc text. Et ideò respōde ad cōtrariū, quòd licet in præcedēti stipulatione termini solutionis essent distributi & separati: tū in hoc secundo pacto de vendendo, fuerūt in vnū collecti, per hāc dictionem quæ, q. d. ni- si omnibus terminis soluta fuerit: hoc est quod quęli bet dictarū præstationū posset fieri in oībus dictis terminis. & sic in vltimo termino poterit soluere oēs illas præstationes. ¶ Venio ad ver. sed omnibus. hîc dicit, quòd oībus pēsionib⁹ præteritis: si in vna est cessatum, poterit vendi pign⁹. Contrà: ista oratio fuit vniuersalis negatiua: sed si non oībus terminis fuerit solutum: ergo si in aliqua parte est solutum, deficiet ista cōditio: quia sicut ista oratio nō est vera, oībus terminis esse solutū, qñ est in aliquo cessatum: ita non est vera ista, omnibus terminis non esse solutū, si in aliquo est satisfactū: vt. d. §. vtrū. ergo conditio cōuentionis non est adimpleta: meritò pignus vendi nō poterit. Sol. sc̄m significationē verborū argumentū, procederet: sed qa si præcessit stipulatio, qua cautū est, quòd solua oībus terminis, & appareat, q si in aliquo cessatū est, de mēte contrahentiū est, q pignus possit vendi: ideò sic intelligitur. Istæ enim cōditiones, q̄ in pœnalibus stipulationibus ponunt̄, iudicant̄ secundū qd̄ de mente contrahentium pōt apparere, etiam cōtra significationem verborū: vt. l. si is, qui ducēta. §. cū ita. de rebus dubijs. & ibi dixi. ¶ Iterum opp. si ergo committitur stipulatio, si in aliquo est cessatum: ergo præcedens oratio nō accipitur vniuersaliter & collectiuè: cuius cōtrariū dictū est. s. Rñ. duo verba sunt in dicta oratione. Primò, verbū pecunię, in quo licet oratio sit indefinita, intelligit̄ vniuersaliter: tū ista vniuersalis intelligitur vniuersaliter & distributiuè. q. d. si quælibet pars dictę pecunię soluta nō fuerit &c. & hoc ex mē te cōtrahētiū: vt. s. dixi. ¶ Itē in dicta oīone est dies, dicit em̄ sua quæ, die: & ista est vniuersalis collectiua. q. d. oībus diebus elapsis meritò antè, q̄ oēs dies sint elapsi, nō pōt dici cōmissa cōuentio de vēdēdo sed post q̄ sunt elapsi, cōmittit in qualibet pte, pro qua cessatū est. ¶ Venio ad ver. sed si ita scriptū. & op. hîc dr̄, si quapecunia, &. s. dr̄, si qualibet pecunia sc̄m qd̄ mō intellexit: ergo idē importat, quod dictū est. s. Itē hîc subdit sua die: & sic indefinitè loquitur de die: ergo æquipollet vniuersali. & sic cōcludit̄ q idem debeat esse in hac cōceptione, qd̄ in prima. Rñ. tu dicis, q hæc oratio, sua die, est indefinita. falsum est: imò est particularis: qa ei apponitur signū particulare, sua. Est ergo sensus, si qua pecunia appropriato termino soluta non erit &c. meritò cū in aliquo cessatū est, pōt vēdi & hoc sētit gl. hîc posita.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de uendendo in dubio non intelligitur personale. remissiuè.*
2 *Conditio implenda, an transeat ad hæredes? remissiuè.*

De vendendo. Pactum de venden do, in dubio nō intel ligit̄ p sonale. h. d. de materia huius. §. dic vt. s. de pac. l. iurisgentiū. §. pactorū. tetigi in l. si fic. j. de ver. ob.

¶ Gul. qrit hîc, vtrum cōditio implenda trāseat ad hęredes? quod examinaui in l. fi. x. cum petiero. j. de ver. ob. Cy. in. l. si plures. C. de condi. inser.

Cum pignus. Pignus potest vēdi propter debitum, & alias accessiones. h. d. *LEX IX.*

Si rem alienam. Creditori decepto, p contrariam pignoratitiam, succurritur contra debitorem. h. d.

Non tantum. Pro omni obligatione pōt dari pignus. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Pignus & hypotheca, quid distent?*
2 *Statutum loquens in pignore, quòd non habeat locum in hypotheca.*

Proprie. Se ipsum summat, & ponitur differentia† inter pignus & hypothecam. d ¶ Op. de. l. res hypothecæ. §. pe. j. de pig. & insti. de act. §. item seruiana. Solu. quantum ad actionem hypothecariā, nulla est differentia inter pignus & hypothecam, vt ibi. Sed quantū ad pignoratitiā directā, est differentia: qa illa cōtrahitur re: vt instit. qui. mo. re contra. obli. in fi. Ideò nisi ad creditorem transeat possessio, vel detentatio: non haberet locū pignoratitia. ¶ Item not. tex. ibi, ppriè pignus &c. Et sic facit† ad. q. q̄ statuta, quæ loquūtur de pignore, non haberent locum in hypotheca: cū secundùm propriam significationem, debeant intelligi de pignore, quod transit ad creditorem: non tamen hoc pro constanti ponerem.

SVMMARIVM.

1 *Dolus dans causam contractui pignoris, quòd annullet ipsum ipso iure.*
2 *Actio pignoratitia quādo nascatur, & unde nascatur?*
3 *Actio ex stipulatu pro dote, quando & unde nascatur?*
4 *Præscriptio quando incipiat currere contra actionem pignoratitiam.*

Omnis. Pignoratitia directa cōtrahitur cū est creditori soluta pecunia: vel aliter satisfactum. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. aliena. §. fi. j. eo. Solu. fallit ibi. vt ibi patet. ¶ Ad fi. huius. §. opp. dum loquitur de eo, qui est deceptus. de. l. & elegan ter. in princ. de dolo. & l. ij. in fi. de act. emp. Solu. in tellige quòd sit deceptus re ipsa sui facilitate, non dolo aduersarij: nam† cùm contractus pignoris sit bonæfidei: dolus dans contractui bonæfidei causam, annullaret ipsum iure ipso: vt. l. de tute. & ibi not. C. de in integr. restitutio. mino. & l. sub prętextu. C. de transac. ¶ Quæro† quando nascatur actio pignoratitia? & videtur quòd tempore contractus: quia re contrahitur, vt instit. quibus mod. re contra. obli. in fi. in contrarium quòd tempore satisfactionis. vt hîc. Solu. si quærimus quando nascatur: nascitur tempore solutionis, vel satisfactionis: vt hîc. Si quærimus vnde nascatur: nascitur ex contractu dudum inito & celebrato, & traditione secuta: vt. d. §. fina. & sic nascitur hodie ex materia antiqua. Dat gloss. pro hoc exē plum in mutuo reconciliato consumptione. quod dic vt. l. nam & si fur. & l. si à furioso. §. si cert. petat. Item in actione tutelæ, quod dic vt. l. si tutor. in fi. cum. l. sequen. de tut. & ra. distra. Item. in actione† ex stipulatu pro dote. & in hoc sunt gloss. contrarię: quas plenè examinaui in. l. fi constante. §. j. solu. matrimo. tamen glo. hîc dicit veritatem. probatur in. l. in rebus. §. omnis. C. de iure do. & j. de do. præl. l. ij. in princi. & de natiuitate harum actio. & similium, gloss. & docto. tangunt & examināt in. l. j. C. de an. excep. Facit quod no. s. finium regund. l. j. & fa. er. l. j. in quibus tractatur quando dictæ actiones nascā tur & c. ¶ Quærit gloss. quā do incipit† currere præscriptio contra actionem pignoratitiam? Respōdet, quòd à die natiuitatis: ante enim non potest præscribi: quia non est nata, vt hîc, & . l. j. C. de an. excep. a in fi. Præscribitur tamen iuri offerendi & soluendi b de bitum, non ipsi actioni pignoratitiæ dicit glo. Idem no. in. l. cum notissimi. §. eodē iure. de præscri. xxx. an. & ibi doct. moderni tractant. Gul. de cu. ponit hîc, tágiē i. l. pignori. de vsufc. & ibi hoc examinati.

Is quoque. Pro re aliena pignorata, pōt agi pignoratitia. h. d. dic vt. s. ti. j. l. commodare. & l. seq.

SVMMARIVM.

1 *Ius intentatum quando superuenit pendente iudicio ex causa de præterito, quando sequatur condemnatio.*
2 *Iudex qualiter condemnabit in expensis, quando ius intentatum superuenit iudicio pendente.*
3 *Oblatio facta in iudicio, quòd inducat liberationem, sicut facit oblatio & consignatio extra iudicium.*

Qui ante. Quando ius intentatum superuenit† pendente iudicio ex causa de præterito, potest sequi cōdemnatio. hoc dicit. ¶ Op. vt. l. non potest. de iudi. Solu. quantum ad propositum, ibi superuenit ius post lit. contest. ex causa de futuro, seu ex causa noua: hîc ex causa de præterito deducta in iudiciū. facit. j. mand. l. si mandauero tibi vt à titio. & infra de verbo. obligatio. l. si titius. Et ex hoc apparet quòd finis huius gloss. non est bonus sic simpliciter intelligendo. Si ago rei vendi. & superueniret dominium pendente iudicio, si quidem ex causa noua: non debet sequi condemnatio: secus si ex causa de præterito, vt puta, si extiterit conditio legati, cuius occasione vendicabitur. Ita debes intelligere istam gloss. De ista materia dicam plenè in. d. l. non potest. circa hoc vide in c. Abba. sanè. de re iudic. in fine in. vj. ¶ † Quæro, qualiter iudex condemnabit in expensis in hoc casu? Respon. cum vsq̄ ad illam diem in qua obtulit pecuniam illam in iudicio temerè litigauerit: ideò ipse (q̄q̄ vincat) condemnabitur reo in expensis factis vsq̄ ad illam diem. A die verò obligationis, vsq̄ ad sententiam, temerè litigauit reus: & ideo condemnabitur reus actori in expensis. Probatur in. l. si quis inficiatus. j. depo. nec est nouum, vt quandoq̄ ille qui vincat condemnetur in expensis: vt. l. duū. C. de distrac. pig. & gl. & Bal. in. l. si prius. C. eo. ti. & gl. in. l. si acceptā. in versi. periculo. C. de vsuris. Vide tū ibi Bald. in. iij. col. & intellige istud procedere añ lit. contest. secus si post. vt no. Bart. in. l. sed & si alia. de constitu. pecu. ff. & caue, qa ibi loquitur in obligatione extraiudiciali. Alexā. ¶ Adde Bal. consi. xxv. j. lib.

a ¶ Ad finem. de dictione. quæ, quisq̄, quisquis, &c. facit quod no. Bart. in. l. credito. C. de pact. per Bart. latè in. l. hoc articulo. Ang. no. in. l. si stichū. §. stipulatio. de ver. oblig. dicebat q dictio. quaquæ. trat distributiua, & malè. & ibi per Imol. & adde l. pluribus. §. j. & ibi per Angel. & Imo. de verb. obl. Alex. 4

b ¶ Pensiones. vide ad istum. §. quę habentur post gl. & Bar. in. l. si seruus. §. si plurium. s. si quis cau. Bar. in extraua. ad reprimēdum. in versi. nonnullos, Alex.

c ¶ Vniuersalis & collectiua. Adde tex. cum gl. quem ibi not. Bar. in. l. j. C. qūo & quando iud. Alex. 5

d ¶ Et hypothecā. De qbus differentijs vide etiam per gl. in. l. si tibi decē §. de pignore. s. de pac. per gl. & bar. in proœ. Digesto rum. in. §. tertij. in versi. ciuilia. & in ver. eadē res. Bart. in. l. pignoris. C. de pignor. p Bal. in. c. j. de feu. dato in vicē. l. cōmis. & in. l. j. C. de pig. ac. in. l. j. C. de nō nu. pe. p cano. maximè per Inno. in. c. cū constet. de pig. & per aliquos in. d. l. si ti bi decem. §. de pignore. Alexā.

e ¶ De pignore. ista tutū loquēs de pignore, non habet locū in hypotheca. contrariū tenet hîc Paul. de ca. quē vide. Alex.

¶ Significationē. Vide Feli. in. c. cū aliquib⁹ de re iud. Are. cōsi. xxx. colum. iiij. & consil. cxxv. col. ij. alex.

f ¶ Omnis. de materia huius. §. vide Barto. in. l. fi. in fi. prin. j. e. versi. ęro qñ nascit pignoratitia &c. Adde gl. in. l. j. C. de ann. except. in glo. magna q̄ incipit, sed qñ. & qd̄ ibi Bald. & Ang. & vlti. colū. Alexan.

g ¶ Omnis. Vide Ro. sing. cccccvij.

Si quasi. Pignoratitia potest agi, si palis obligatio non perficitur: vel si perfecta tollatur acceptilatione, vel pacto.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio pignoris, quando intelligatur pro usuris sicut pro sorte.*
2 *Pignus quando possit retineri pro usuris? remissiuè.*

Si in sortem. Pignoratitia potest agi, si id est solutum, pro quo tā tum pignus fuit obligatum. h. d. ¶ Oppo. C. etiam ob chiro. pecuniam. l. j. glo. hîc inuoluit se multum. finaliter dicit, q hîc fuit obligata res pro sorte tantū. Iac. But. dicebat, q hîc non tractatur an pignus possit retineri pro vsuris: sed dicit quòd pignoratitia nō potest agi. vnde lex illa non contradicit. ¶ Duo ergo videnda sunt. Primò, an† obligatio pignoris intelligatur etiam pro vsuris, sicut pro sorte? Circa quod si quidem vsuræ sunt naturaliter tantùm debitæ: & tunc non tenetur pignus pro eis: nisi sit dictum specialiter: vt hîc in versicu. siue autem. & C. de vsur. l. per retentionem. Si verò sint debitæ ciuiliter & naturaliter: tunc pignus simpliciter acceptum, tenetur e etiam pro vsuris: sicut dicimus in fideiussore, vt. l. centum Capuæ. s. de eo quod cer. lo. secus si pro sorte esset tantùm obligatum: vt hîc, & . j. de fideiusso. l. fideiussores magistratuum. Si verò vsuræ sunt debitæ per officium iudicis: dic in pignore, sicut dixi in fideiussore. in dicta. l. centum Capuæ. & in. l. quę ro. infrà locati. ¶ Secundò est† videndum, an pignus possit retineri pro vsuris, † quando pro eis non fuit obligatum? dic vt. d. l. per retentionem. & in. d. l. j. C. etiam ob chiro. pecu.

Si creditori. Nisi omnibus† hæredibus satisfiat, poterit pignus vē di. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Succedens alteri absque confectione inuentarij, uidetur habere ratum, quod defunctus suo nomine fecerat.*
2 *Soluendo creditori creditoris, quando quis liberetur?*
3 *Fingi super facto aliquo factum, quod nunquam fuit.*
4 *Locator an possideat inducta per inquilinum in domo?*
5 *Interdictum Saluianum, quòd sit adipiscendæ.*
6 *Interdictum Saluianum directum competit pro rebus coloni: utile pro rebus inquilini.*
7 *Tradi quòd possit res, non tamen animo transferendi possessionem.*
Locator primus quando habeat hypothecariam contra secundum conductorem.
8 *Inuecta & illata, quod possint retineri pro alio debito.*

Solutam. f Pignoratitia nascitur, si soluat creditori, vel alteri pro eo legitimè recipienti, vel creditori creditoris. Item inuecta & illata p secundū conductorē, tenent̄ pro pensiōe ipsius secūdæ conductionis tantūmodo, & nō vltra. h. d. Primò ponit vnū dictū. secūdò ex illo infert ad determinationē vnius. q. Tertiò format vnā. q. circa ꝓcedētia. Quartò rñdet cuidā tacitæ obiectiōi. Secūda ibi. vñ si domū. Tertia ibi, planè. Quarta ibi, vide

LEX XI.

Solutum. Nouatio necessaria non perimit pignus: secus in volūtaria, nisi contrarium actū sit. h. d. Qualiter ea quæ insunt c in prima obligatione nouata, intelligantur repetita in secunda, dic vt. l. aliam. de nouatio. c

SVMMARIVM.

1 *Succedens alteri absque confectione inuentarij, uidetur habere ratum, quod defunctus suo nomine fecerat.*
2 *Soluendo creditori creditoris, quando quis liberetur?*
3 *Fingi super facto aliquo factum, quod nunquam fuit.*
4 *Locator an possideat inducta per inquilinum in domo?*
5 *Interdictum Saluianum, quòd sit adipiscendæ.*
6 *Interdictum Saluianum directum competit pro rebus coloni: utile pro rebus inquilini.*
7 *Tradi quòd possit res, non tamen animo transferendi possessionem.*
Locator primus quando habeat hypothecariam contra secundum conductorem.
8 *Inuecta & illata, quod possint retineri pro alio debito.*

d ¶ Oblatio facta in iudicio. Adde Barto. in. l. interdū. §. fi. de ver. ob. & not. Barto. in. l. penult. de distra. pign. sed Bartol. videt sentire contrarium in. l. si debitor. j. de soluti. Intellige & declara vt per Bal. in. l. inuicē. C. de compēsa. & hoc sequitur Bald. in. l. cum apud. C. de communiser. manu. & Bald. in. l. si resi- d

POMATES.

¶ Oblatio facta in iudicio. Vide Matthæ. notabil. ix. & pulchrè Alexan. cōsi. clxxvij. co. fi. vol. ij. & ver. vlti. no. in hoc. §. Adde Matth. nota. cxxviij. Ange. i. §. sequens. versi. vnū tū tene menti. instit. de actio. Adde tū, quòd vbi creditor recusat accipere pecuniā, quòd tūc sufficit oblatio verbalis, & multo magis in facculo. ita oēs docto. p illū text. in l. si rē. i prin. ff. de ver. ob. Alexā. i. l. si seruū. §. seqtur. co. j. e. ti. & in cōsi. vij. inci. eo mō intelligā statutum. col. iiij. volumi. ij. Alex. in. l. insulā. colū. ij. ff. de verb. obli. Pet. de Anc. cōsi. lxxxij. incip. tū faciliorem solutionē. Alexā. i. l. si mora. col. v. ff. so. matrimo.

¶ Quæ insunt. & p ista. l. in verbo i. nouata, datur cautela, q p si debes creditori tuo cētū cū pignoribus, vel hypothecis: & velis ipsa pignora liberare sine solutiōe, qd̄ recipies ab eo dē decē, & ꝓmittes illi soluere & te obligare in instrumento animo nouādi, nulla mētione facta prioris pig. Nā tūc ipso iure pignora liberātur, vt hîc. Alex.

¶ Adde quid si debitor vendit pignus creditori, an sibi ꝓiudicet credēdo, emēdo? bal. cōsi. cccviij. ij. lib.

¶ Solutam. Et ficit iste tex. an possum expellere illū cui colon⁹ me⁹ locauit, ꝓpter pēsionē nō solutam? de quo p bal. i. l. dē. C. loca. in. ij. col.

tur autem in qua respondet tacitæ obiectioni. Nam per liberam personam non quæritur nobis actio pignoris, seu obligatio, ergo domino locanti non potest quærri per conductionem factam à primo conductore. Ad quod respondetur, quòd ista conuẽtio tacitè videtur facta cũ primo domino: & sic ipsi nõ quæritur ex contractu facto cum primo conductore, sed ex conuentione sua propria tacitè facta. ¶ Ex primo dicto nota. † quòd qui succedit alteri, videtur habere ratum, quòd ille cui successerat, suo nomine fecerat. ibi, vel ei cuius hæres extiterit, vt hîc. & l. finali. §. rem ra. habe. in principio: quod intellige nisi successerit facto inuentario: tunc enim non videtur habere ratum, nisi eatenus quatenus bona essent soluendo, ne remaneat in dãno: vt. l. scimus. §. & si præfatam. de iure delib. ¶ Venio ad secundam partem, & videtur † quòd soluendo creditori creditoris non contingat liberatio [a] ipso iure: vt. l. si opera. infrà de doli except. gloss. hîc non explicat. Tu dic clarè: aut soluo creditori creditoris, qui habet me, vel bona mea obligata: & liberor ipso iure, vt hîc. Possem etiam cogi soluere, vt. l. nomen. C. quę res pign. obl. poss. & ideò soluendo, etiam creditore meo inuito, liberor: vt. l. vtrum. §. de constitut. pecu. Quandoq; ille creditor creditoris non habebat me, vel bona mea obligata: & tunc aut ideò ego teneor creditori meo: quia ipse alĳ tenetur: & possum alĳ soluere: vt l. si liber homo. de nego. gest. Aut causa quare creditori meo teneor, est omnino separata à prima: & tũc aut soluo creditori creditoris, creditore meo volente: & contingit liberatio sine dubio, vt hîc in principio. Aut eo inuito: & non cõtingit liberatio, vt. l. in uito. de solu. & C. de nego. gest. l. fin. cum si. Aut eo ignorante: & contingit liberatio ope exceptionis, vt. l. si opera. de doli excep. & ibi no. ¶ Et ex his debes aduertere, q̃ si primus creditor habet instrumentum, in quo continetur obligatio oĩm bonorum, & per consequens iste debitor debitoris, seu nomen eius est obligatum: poterit indistincte solui eius creditori, vt in hoc. §. ¶ Opp. hîc dicitur, quòd contra primum creditorem [b] potest agi pignoratitia. Contrà, pignoratitia re contrahitur, vt institu. quib. more contrahi. obliga. §. fin. sed ad primum creditorem res non peruenit, nec fuit tradita ei: ergo non potest pignoratitia conueniri. dicit glo. notabiliter, licet traditio non sit facta verè: fingitur tamen facta ex eo, quòd res potest includere pro pensione: vt. l. est differentia. j. in quibus cau. pigno. ta. contraha. & l. vtique. de dam. infec. Si enim fingitur facta traditio: vt s. de dona. l. quisquis. ¶ Nota ex hac gloss. † primò, quòd fingitur super facto aliquid esse factum, quod nunq̃ fuit. quod examinatu in. l. si is qui pro empto re. de vsusca. in materia fictionis inductiuæ. ¶ Item ex hac gloss. colligunt quidam [c], quòd locator videtur posidere res inductas per inquilinum in domum. Alĳ ex hoc reprehendunt istam glo. nam † interdictum Saluianum, quod pro istis rebus competit, dicitur adipiscendæ possessionis: vt institut. de interdi. §. interdictum. si est adipiscendæ: ergo apparet, quod nunquàm possedit. Præterea, quòd locator non posideat ante inclusionem, videtur expressum in. d. l. est differentia. j. in quibus cau. pig. taci. cõtraha. Pe. dicit locatorem posidere, eo ipso quòd inferuntur in domum: vt. l. j. §. si iusserim. j. de acquiren. poss. & l. quarundam. eo. titu. non obst. quod in terdictum saluianum est adipiscendæ possessionis: quia illud competit pro rebus coloni prędĳ rustici: nos loquimur in locatione prędĳ vrbani, inter quos est differentia: vt ipse Pe. latè tractat hîc, & Cyn. refert eum de verbo ad verbum. C. loca. l. certi iuris. in ĳ. qõne. ¶ Breuiter, † licet interdictũ saluianum dicetum competeret pro rebus coloni: tamen vtile cõpetit pro rebus inquilini: vt. l. j. in princ. j. de Sal. inter. & ibi not. C. de Sal. inter. l. j. & sic apparet q̃ non posidet. Præterea, cum locator ignoret res, quę sunt illatæ in domum, nec eas viderit nec tetigerit: non potest dici eas posidere: vt. l. iĳ. §. Nerua filius. de acquir end. pos. præterea deficit animus. Dicendum est ergo, quòd verè nõ posidet, nec fictè: adeò quòd ex ista ficta possessione habeat aliquod interdictũ retinendæ vel recuperandæ possessiõis: sed pro tanto fingitur posidere, vt glo. hîc dicit: qa potest conueniri pignoratitia, si non patitur inquilinũ res suas extrahere. Vel (vt proprius loquar) non dicit gl. q̃ fingatur posidere, sed quod fingitur ei tradita. Põt enim tradi, nõ aĩo transferendi possessionẽ: sicut fit de p̃cario, commodato, & deposito, & similibus. & hoc sufficit vt possit conueniri pignoratitia. Dico etiã q̃ post inclusionẽ, locator nõ posidet verè, nisi res viderit & tetigerit: vt. d. l. iĳ. §. Nerua filiꝰ. ¶ Opp. † hypotheca non põt esse sine principali, vt. l. res j. de pig. & j. de fideiuss. l. fideiussoribus obligari. in prin. Sed iste secundus cõductor nõ est obligatus primo locatori: ergo nec res eius sunt ei obligatæ. ¶ Huius timore Pileus fatebatur contrarium, q̃ res non sint obligatæ primo locatori. qd' gl. reprehẽdit: qa contra istũ text. dicit ergo gl. q̃ licet secũdus conductor non sit primo locatori obligatus psonaliter: tñ ei est obligatus primus cõductor: & res istius secũdi cõductoris sunt obligatæ, p obligatione primi cõductoris. Põt enim obligare res suas pro debito alteriꝰ: vt l. aliena. j. eo. Doc. moderni videnẽ aliter dicere, vide licet, q̃ primus locator habet obligatum nomen secundi cõductoris. vñ cum habeat vtilẽ personalẽ & directã, quã habet primus cõductor cõtra secundũ, etiã habebit hypothecariam, q̃ illi accedit: vt. C. q̃ res pig. ob. pos. l. nomẽ. & ita dicebat Petrus. Hoc etiã videbat̃ sentire do. Iac. But. q̃ licet sit in se verum: tñ q̃tum ad propositũ gl. dicit verius: quia secundum eos, primus locator haberet hypothecariã ex virtute cõuentionis, quam ipse fecit cum primo cõductore. sed tex. hic in fi. in ver. videtur autem. ponit q̃ ta citè videtur secundus conductor obligare primo locatori inuecta & illata: & sic obligatur pro obligatione primi conductoris vsq; ad q̃titatem, qua ipse secundus conductor tenetur. ¶ Oppo. si primus locator habet bona secundi cõductoris obligata: ipe posset conueniri pignoratitia. sed textus dicit primum conductorem conueniri: ergo malè. Solu. dicit gl. iõ primus locator non conuenitur: quia cũ non habeat secundum conductorem personaliter obligatũ, non potest agere: nec videtur ei facta traditio: & sic non oritur pignoratitia, quæ re contrahitur. Istud quod gl. dicit non placet: nam ista ficta traditio non colligitur ex ista obligatione personali, nec ex eius æquitate: sed ex eo quod includit: nec patitur inquilinũ cũ rebus suis recedere: sed primus locator habet potestatem includendi, sicut secundus: ergo etiam ipse poterit pignoratitia conueniri. & hoc vult iste tex. in fine. in eo quod facit, quòd cum ipso primo locatore videtur contractũ pignus. Nec obst. textus, qui dicit conueniendum primum conductorem pignoratitia: quia concedo, quòd potest conueniri primus locator. item secundus. quicunq; enim prius inclusit, nil repugnat &c. ¶ Venio ad ver. planè, & oppono. de. l. si gratuitam. aliàs Pompo. in qbus cau. pig. ta. cõtra. Solu. ibi domus fuit data secundo habitanti gratis. Item oppo. de. l. si in lege. §. colonus. infrà loca. Solu. aliud in prædio rustico, vt ibi. aliud in prædio vrbano, vt hîc. quod dic vt lege certi iuris. C. locati. ¶ Vltimò no. an illata & inuecta posĭnt retineri pro alio debito, quàm pro pensione [d]. doc. dicunt q̃ sic: vt. l. j. &. ĳ. in quibus cau. pignus taci. cõtraha. & l. j. C. etiam ob chirogra. pecu.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Obligatio pignoris, quòd non acquiratur per liberã personam, sed eius possessio sic. & nu. 4.*
2 *Dominus quòd non obligatur per procuratorem, q̃ per procuratorem non acquiritur domino.*
3 *Actio per tutorem quæ acquiratur pupillo?*
4 *Hypothecaria quando quæratur domino per procuratorẽ?*

1 **Per liberam.** Per liberam † personã non acquiritur nobis actio, siue obligatio pignoris: licet eius posĭt possessio acquiri. [e] h. d. primo ponit dictũ. secundo respondet tacitè q̃ni. sc. ibi, sed nec. ¶ Not. quod dixi in summario. [f] Secũdò no. † q̃ in illis casibus, in qbus p. procuratorem nõ q̃rit dñs: in illis etiã nõ obligat dns p pro curatorem

¶ Acqri. cõcordat lex, si absentis. cũ ibi no. C. si cer. pe. & ĭ. l. si ex ea. cum si. C. de rei ven. q̃ ad hoc vt ex actu meo q̃rat actio ali cui tertio, est necesse q̃ ille actꝰ sit factꝰ noĩe illiꝰ tertĳ. ĩ dubio tñ sem per p̃sumit q̃ meo noĩe, & nõ noĩe illius tertĳ factꝰ sit, q̃tũ ad hoc vt ius ex illo actu & cõtractu acqrat mihi. l. & magis. ff. de so. & l. Papinia. ff. mand. etiã si p̃cessisset mandatũ illius tertĳ. vt p̃batur in. l. res ex mãdato. ff. de acq. re. do. & in. l. pig. §. fi. ff. de vsuf. & ĭ. l. iĳ. §. j. ff. iud. so. & l. post mortem. §. j. ff. qñ ex fact. tuto. & no. Bar. ĭ. l. q̃ mihi donatũ. post mediũ. ff. de doñ. in versi. q̃ro q̃d in dubio. & bar. in. l. post dotẽ. ff. solu. ma. & bal. in ru. C. de cõtrahẽ. empt. ĩ. xvj. q. & no. doc. ĩ. l. q̃ in aliena. §. si is q. ff. de acq. her. & Ang. in. l. si pupilꝰ. §. j. ff. de ne. ge. cũ si. Imò etiã non crederẽt testibus dicentibus, q̃ succesĭuè per illa tpa qbus in tali loco fuĭ cũ illo tertio nõ potuissem illũ actũ facere, vel cõtractũ nisi noĩe illius tertĳ, q̃ĩ ipsi vidissent & audi. uissent tanq̃ satagẽtes, p̃bare negatiuã nõ probabiliter contractã, p. c. cũ ecclesia. cũ ibi not. per Inn. de cã pos. & exp̃sè Cy. ĭ. l. actor. ĩ. iĳ. q. ad fi. de probat. & idẽ ibi Bal. ĩ. iĳ. col. & Dy. & Bar. ĭ. l. j. in §. hoc iterdicto. ff. de itinere actuq; priua. & Bal. in. l. cũ hi. §. j. de trãsac. & in. c. j. §. moribus. & §. fi qs per xxx. ĩ. ti. si de feu. fue. contro. inter domi. & agna. vasal. Alex.

✠ POMATES.

f ¶ Sũmario. vide ad hoc Bal. in. l. si mutuã. C. de exer.

a ¶ Quod in mandato. Nota q̃ in mandato generali venit illud, quod dominus erat consuetus facere. intellige ordinariè: secus extraordinariè. tex. est not. & ibi Barto. in dicta. l. seio. §. medico. de an. legat. Et ideò facit iste tex. quòd licet aliàs donare non possit. l. procurator totorum. ff. de procur. tamen si dominus est consuetus donare: vel de hoc erat ibi consuetudo, potest facere. de hoc tex. optimus in. c. tertio. de donat. sed glo. in. c. ĩ. eo. ti. videtur expresè tenere contrarium. & adde pulchrè Ang. in. l. bene à zeno. de q̃rime. præscript. & vide Bart. in. l. si fraudator. & qd' ibi dixi. q̃ae in frau. cre. ¶ Adde quòd ille qui man datũ habet in vno actu, potest appone nere omnes clausulas & pœnarum adiectiones, quæ per ipsos mandantes in ipsis actibus solitæ sunt apponi. & ita no. Ang. in. l. si quis ibi hæredem. in fin. C. de instit. & substitu. etiã si tales clausũ lę requirerent speciale mandatum. allegat casum dicte legis, bene à zenone. Et ĭó si ambasiator habeat mandatum ad faciendum pacẽ, videtur habere mandatum ad promittendum pœnã. facit optimè textus iuncta gl. in. l. fi. ĭ. quod cũ eo. Et ĭó videtur, quòd licet ad iurandum requiritur speciale mãdatum. l. iusiurãdum. §. si procur. ff. de iureiurã. no. in. c. q̃ ad agendum. de procura. in. vj. si tamen mãdatum fuerit contractum geri, posĭt etiam iurari. a obseruantia contract⁹. Et sic limita not. per Barto. in. l. qui bona. §. si alieno. in. iĳ. quæstione. in fi. de dã. infec. Faciunt etiã quæ habentur in l. fi prius. §. j. de aqua plu. arcen. & quòd posĭt quis promittere pœnam, quæ venit ex natura contractus alieni: tenet Bal. in rubri. C. de consti. pecu. Fallit in procuratore fisci, qui nullo modo promittere potest. l. si procurat⁹r. in prin. de iure fisci. & ibi per Bartol. Subdit ibi etiam Bald. an officialis publicus posĭt bonam fidem agnoscere. Adde quæ dicit Abbas Sicul. in. c. iĳ. de preca. Nota. hîc argumen. quòd rector ecclesiæ potest contractum initum nomine ecclesiæ cõualidare cum appositione pœnæ: dummodo contractus sit rationabilis. Ad idem facit tex. in. c. cum dilectus. in fi. de arbit. Quod est notandum secundùm eum, pro administratoribus simpliciter datis, & pro ambasiatoribus ad pacem componendam: vt licet non habeant expressum mandatũ nihilominus possunt apponere pœnam, & obligare constituentes pro ob

seruatione eius, quod gerunt. pro quo bene facit. d. l. bene à zenone. & d. l. si procura. de iure fisc. Faciunt quæ nota. docto. in. c. nulla. de rebus eccle. non alie. vbi rector ecclesiæ potest sine consensu superiorum, generaliter obligare bona ecclesiæ pro obseruantia contractus: licet specialiter obligare non possit, & ibi colligitur, quod est notandum secundùm Abba. ¶ Caue tamen in prædictis, per ea quæ habenẽ in. l. si pro curat. de cõdi. inde. & vide Bal. in l. bene à zenone. & vide Ang. in. l. fi. §. fi qs. plesius. ff. de publican. Et adde ad materiam Ludou. in suo singulari. xj. q dicit, q̃ possum etiam quo ad prædiudicialia, si dominus erat solitus &c. quem dicit nota. in. l. qui semis. ĵ. de vsu. Et an habens generale mandatum ad locandum prædia &c. posĭt locare domos contiguas ipsi &c. istud dictum Lap. quod nota. in suis allegationibus allegatione. xĳ. qd' aliàs Ludouic. in suo notabi. xlj. posuit. Alex. ¶ Adde, quòd in mandato generali, veniũt ea quæ dominus erat solitus facere. Baldum pulchrè cõsilio. cccc. xxij. secundo lib.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Practica probandi leuem culpam & leuissimam.*

LEX XIIII.

h **Aigitur.** h Not. hanc le. † docet em̃ practicã, qualiter pbetur culpa leuis. Certè q̃ĩ quis omittit facere ea quæ diligens paterfamilias faceret: vel facit ea, quæ diligens paterfamilias faceret. In culpa leuissima inspicitur illud, quod diligentissimus faceret: vt. l. in rebus. §. titu. j.

LEX XV.

Creditor. Creditor cùm reddit pignus, debet cauere de suo dato, & facto & neglecto. hoc dicit.

LEX XVI.

Vtor. Tuendus est creditor in pignore dato à tutore, vel curatore legitimè. h. d. ¶ In tex. ibi tuẽdus erit in pignore creditor, vel scilicet ne teneat̃ contraria pignoratitia: vel tuendus erit q̃ĩ cõuenitur tutelæ actione.

Contrariam. Si creditor decipiat in pignore dolo, vel culpa de bitoris habet cõtrariã pignoratitiã ad ĭteresse: potest etiam stellionatus crimine accusari, si dolus interuenit. [i] hoc dicit.

Etiam. Fundus vectigalis vel emphyteuticarius, potest obligari saluo iu-

LEX XIII.

Si cum venderet. Ex pacto creditoris vendentis põt debitor agere, vel petere, vt sibi cedatur actio. h. d. ¶ Op. q̃ non posset vendicare rẽ: qa vẽdendo creditor trã

i ¶ Venit. In hac actiõe venit dol', lata culpa & leuis, g nõ casus fortuit⁹. h. d. Illud qd' dicit, sicut in commodato, intelligitur vtriusq; gratia contracto, vt in glo.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Pignorare qui potest, potest & luere.*
2 *Mandato generali, quòd veniat illud, quod dominus erat consuetus facere.*

Sed & si procurator. Procurator q̃ põt pignorare: potest pignoratitia agere, quod est, si habet speciale mandatum: vel generale ab homine cõsueto pignorare. h. d. ¶ Nota, q† qui potest pignorare, potest luere & pignoratitia agere. nam vno mãdato, videtur permitti aliud. Facit. j. deposi. l. quod seruus. &. j. de solut. l. quod seruus. &. §. de pact. l. si vnus. circa prin. ¶ Secundò no. q̃ in mandato [a] generali † venit illud, quod dñs consuetus [b] erat facere. Et sic no. q̃ arguitur ex consuetudine dñi, quod no. ad multa.

f ¶ §. si quis insulam. In cõtrarium fa. quod ibi dixi in. v. fallentia, per. l. j. C. per quas perso. Alex.

g ¶ Culpa leuis. No. quod Bal. in. l. acceptam. C. de vsur. in. vj. quæstione, allegat gloss. hîc quòd appellatione culpæ, venit leuis tantùm. & qualiter probetur culpa leuis & leuissima. per Bal. in. l. solam. in. v. column. de testi. Et quid veniat appellatione culpæ, vide gl. not. in. l. in venditione. j. de bo. autho. iudi. poss. Alex.

h ✠ POMATES. ¶ Eaigitur. Vide Alex. cõsi. cĭj. j. col. volu. ĭj. & cõsi. xlvij. col. j. vol. j. & cõsi. lxiij. col. fi. vol. ĭj.

i ¶ Si dolus interuenit. quæ culpa veniat in pignore, per Bal. in. l. pignus. in xij. col. C. de pig. actio.

POMATES. ¶ Si conuenerit. Limita istam. l. vt per Alex. in. l. deducta. §. acceptis nummis. j. &. ij. col. ff. ad treb.

¶ Quantitatis ad quantitatem. vide Bar. in. l. diuortio. §. ob donationes. soluto matrimonio. Et aduerte, dum dicit hic: cum similibus. dicitur quòd speciei ad quantitatem non admittatur compensatio. l. finali. de compensatione fienda in iudicio ex dispositione legis, alterna parte inuita. secus autem in compensatione fienda ex presumptamente disponentis, qui potuit disponere prout voluit: quòd tunc etiam habebit locum compensatio speciei ad quantitatem. ¶ Secundò not. pro eo quod glo. alibi dicit, quòd actio iudicatur mobilis vel immobilis secundū naturā eius, qđ in ea deuenit: vt not. C. si aduer. transac. l. j. &. ij. & in authenti. de non alienan. §. j. pro qua optimè facit iste tex. licet in veritate actio non sit mobilis vel immobilis: sed est tertia species per se: vt. l. quam tuberonis. in fin. j. de pecu. &. l. à diuo pio. §. in venditione. de re iudi. & not. Iac. de Aret. in. l. mouentium. de verb. signifi. ¶ Quæro, illeſ qui habet nomen obligatum, qua actione aget contra debitorem? glosſ. & docto. tenent, quòd aget vtili, quæ ipsi obliganti cōpetebat directa, vt. l. nomen. C. quæ res pigno. obl.

SVMMARIVM.
1 Pignori quod accedit, pignus est.
2 Regnum si augmentatur, an prouincia augmentata debeat regi constitutionibus regni?
3 Regnum est quid uniuersale.

re domini. hoc dicit. Et ideò finito iure emphyteutico, finiet ius creditoris, vt. l. lex vectigali. j. de pign.

SVMMARIVM.
1 Compensatio quantitatis ad quātitatem, quòd admittatur: non autem speciei ad quantitatem.
2 Actio iudicatur mobilis uel immobilis, secundùm naturam eius, quod in ea deuenit.
3 Nomen habens obligatum, quòd agit actione utili competenti obliganti. Et ubi agitur contra debitorem, quòd tutius est quòd fiat discussio. nu. 4.

LEX XVIII.

SI conuenerit. [2]Nomen debitoris potest pigno obligari: & quòd inde redigitur, vel compensatur, vel pro pignore tenetur. hoc dicit. ¶ Not: quòd admittitur compensatio quantitatis ad quantitatem [b], non speciei ad quantitatem. ¶ Secundò not. pro eo quod glo. alibi dicit, quòd actio iudicatur mobilis [c] vel immobilis secūdū naturā eius, qđ in ea deuenit: vt not. C. si aduer. transac. l. j. &. ij. & in authenti. de non alienan. §. j. pro qua optimè facit iste tex. licet in veritate actio non sit mobilis vel immobilis: sed est tertia species per se: vt. l. quam tuberonis. in fin. j. de pecu. &. l. à diuo pio. §. in venditione. de re iudi. & not. Iac. de Aret. in. l. mouentium. de verb. signifi. ¶ Quæro, illeſ qui habet nomen obligatum, qua actione aget contra debitorem? glosſ. & docto. tenent, quòd aget vtili, quæ ipsi obliganti cōpetebat directa, vt. l. nomen. C. quæ res pigno. obl. j. §. si cohæredis. ibi post not. per Bar. ff. ad. l. fal. per Bald. in. l. etiam. C. de iure doti. Et vtrum posteà quæsita castra per superiorem subiaceant primis statutis? Bald. quòd sic. in. l. cunctos populos. in. j. columna. & in. d. l. etiam, & Barto. hic, & per Barto. in tractatu alluuionis. quem omnino vide per Guli. de cu. in. d. l. ingenuum. ad fi. ff. de sta. ho. & Barto. in repetit. l. ij. in penulti. colum. C. quæ sit lōga cōsue. p Ro. in l. si eū. ff. si qs cau. Adde Bal. in. l. ij. in principio, de orig. iur. & Ro. in consilio. ccxv. per Barto. in. c. translato. de consti. & per Ange. in. l. de quibus, circa penulti. col. de legi. per Inno. & alios in. c. cum ex inuncto. de operis no. nūci. & gl. in ver. quicquid. per Alberi. in prima parte, statut. quæstio. cxxx. ¶ An autē statuta ciuitatis trahantur ad castrum exemptū? vide docto. in ca. ij. de constit. in. vj. His adde Ant. de But. in. c. fi. in pe. charta. de consue. per Bartolum hic. vide gl. in. c. cum capella. de priuil. & ad decisionem Barto. in. d. §. si nuda. vide quod voluit Ioannes Andreas. in additio. Specu. in tit. de treuga, & pace. Bal. in. l. cunctos populos. C. de summi. trinita. & tex. meliorem de corpore iur. institu. de satisdat. §. finali, & quod in simili habetur in. c. cum olim. de censib. & in fine in. c. de his. xij. distin. In quibus dicitur, quòd ecclesiæ inferiores debent regi, & gubernari secundùm consuetudinem eius ecclesiæ metropolitanæ: ergo eodem modo prouincia, quæ adiicitur regno. Facit tex. in capitulo translato. de constitu. vbi dicitur, quòd translato sacerdotio, necesse est, vt translatio legis fiat: ergo eodem modo translata prouincia in regno debet regi secundùm iura regni. Omnis enim dispositio recipit à iure illam restrictionē, scilicet rebus sic stantibus & remanentibus. secus si transit in aliam dispositionem & legem: vt est tex. no. in. c. cum inter. p. de renun. per quem tex. dixit do. Ant. quòd si quis accipit examen priuatum hic Bononiæ, & iurauit non accipere conuentum alibi: quòd istud iramentum recipit illam restrictionē, scilicet rebus sic manentibus: quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. Adduco quod voluit Barto. in l. j. §. si cohæredem. ff. ad. l. falcid. C. de metropolita. Be. lib. x. Innocen. in c. pastoralis. de priuileg. glo. in. c. j. ne sede vacan, & in. c. recolentes. de stamona. & c. temporis qualitas. vij. q. j. Bal. in. l. etiam. C. de iure dot. & quod voluit plenius Barto. in tractatu de alluuionibus. in ru. de insula. in quæstione, quæ incipit, sed quæro. & facit quod voluit Rom. consi. ccxv. incipiente, præsens casus duplicem habet dubitationem. & facit text. valde singu. in. c. j. de postu. præla. Vbi si pax facta sit cum rege Francię, & terris suis: videntur comprehendi terræ adhærētes: ergo multò fortius terræ quæ adiunctiuntur regno. & quod voluit Innocent. Ioannes Andræas. & alij in. c. ad apostolicæ. de re iudic. in. vj. Vbi dicunt, quòd pax facta cum ecclesia romana, videtur facta cum adhærentibus, & facit quod habetur in. d. l. etiam. vbi illud quod adiicitur territorio, censetur esse eiusdem iuris, cuius est ipsum territorium: & ideò bannitus de castro, quod accedit territorio Bononiensi, videtur bannitus etiam de territorio Bononiensi, secūdùm Bal. ibi, Alexan. ¶ Adde, an ciuitas adiecta regno debeat vti consti. regni, Abba. consi. lxj. ij. lib. & ibi etiam, an si duæ ciuitates sibi inuicem concedunt priuilegia, illa debeant seruari ipsis effectis subiectis. An autem facta pace inter duos dominos, dicatur facta & pro adhærentibus, vide Ange. consil. ccvj. &. cclxxxix.

SVMMARIVM.
1 Pignori quod accedit, pignus est.
2 Regnum si augmentatur, an prouincia augmentata debeat regi constitutionibus regni?
3 Regnum est quid uniuersale.

SInuda. [f] Quod accedit † pignori, pignus est. hoc dicit. ¶ Gulielmus de Cugno [g] quærit hîc. si regnum augmentatur, vtrum illa prouincia [a] augmētata debeat regi constitutionibus regni. vī. q. sic, vt hic cum simi. In cōtrariū: quia res transit cum sua cā: vt. j. pxi. §. & l. via. §. si fundū. de ser. rusti. prædi. & hoc tenet ipse arg. l. pdijs. §. titio. de leg. iij. & l. sciæ. §. tyrādę. j. de fun. instr. ¶ Breuiter, [b] qñ prouincia adiicit regno vel castro, vel villa adiicitur comitatui accessorię, ita q sit vnū regnū cum primo: vel vnus comitatus: & tūc regulat secūdū regulas primi cui accedit: & ijdem legibus & ijsdem priuilegijs est gubernāda, qbus regnum: qa res gnū est qd vniuersale: ergo & c. vt. l. peculiū. in prin. j. de leg. ij. & l. grege. de leg. j. Probatur. x. colla. de pln. feudi alie. c. imperiale. §. pterea ducat [e]. & dehoc est gl. extra. ne sede vacā. c. j. q. i tā determinat, qñ prouincia nō adiicitur regno accessoriè, nec castrum comitatui. Exemplum: regi Franciæ fuit datus comitatus Tholosæ, ita q ipse est rex & comes, [c] non q comitatus Tholosan. efficiat de regno, [d] sed comitatus regni: & tūc debet [e] regi secundū leges & cōsuetudines suas. casus est. C. de ap. l. si qñ duci. & ibi no. facit quod no. in. d. c. j. alle.

Si fundus. ¶ Op. de. l. Paulus rūdit. §. j. j. de pig. Sol. vt ibi. ¶ Op. de. §. j. proxi. Sol. vt statim ibi dicam.

SVMMARIVM.
1 Compositum quòd differat à suis compositis realiter.
2 Materia si transit in materiatum, quando pignus extinguatur. & nu. 5.
3 Res in qua quis habet usumfructum si transit in aliam materiam, ususfructus extinguitur. Et quid in dño iam quæsito super re? quòd non extinguatur dominū, si res transit in aliam formam nu. 4.
6 Creditor, an posit prohibere, ne sylua cædatur.

Si quis cauerit. Qñ materia in materiatū trāsit pignus extinguit, seu eius obligatio. h. d. ¶ No. q† compositū differt à suis partibus realiter, secundū opi. Aristo. quæ est cōtra opi. Otto. ¶ Op. §. pxi. §. Sol. ibi partus producitur ab ancilla immediatè, nec transit in aliud materiatū: ita hic arbores quæ excidunt à sylua sunt obligatæ: sicut fructus cuiuslibet rei obligatæ: vt. C. in qui. cau. pig. ta. contra. l. cūjus. Sed qñ de materia fit species: & sic in materiatū transit, incipit alia res esse: nō extinguitur pignus, vt hic dicit tex. ¶ Opp. de. l. seruū filij. §. si pocula. de leg. j. Solu. ibi dicit glo. iam cesserat dies legati: & sic dñium erat iā quæsitum legatario. Certè istud inse est bene dictū: tū ille tex. aliqualiter repugnat. ¶ Vñ pro declaratione materiæ dic secundū Iac. but. Qñq; q†ritur † de vsufructu: & tūc si res trāseat in aliam formā, siue sit reducibilis ad primā materiā, siue nō, extinguit vsusfructus: vt. l. q vsumfructū. in princ. §. de vsufr. Qñq; tractatur † de dño iam qsito: & tunc si res transeat in aliā formā, siueres sit reducibilis ad primam materiā siue nō: dñium nō extinguitur: quia quicquid ex re mea supereſt, meū eſt. vt. l. si seruus. §. boue. §. de cō. di. furti. ita intelligit. d. §. si pocula. Quod intellige secundū no. in. l. adeo. §. j. j. de acqui. rer. do. Si verò Laudæ, imponēs pœnam mulieribus nubentibus cum hæreditate, extra iurisdictionem communis Laudæ, & si nupta fuerit extra iurisdictionem, non succedat alicui de iurisdictione communis Laudæ: vel illa hæreditas perueniat in agnatos proximos, vel alios propinquos: & hoc siue proueniat ex testamento siue sine testamēto. & certè istud statutum videtur velle, quòd mulier quæ nubit extra iurisdictionem communis Laudæ, perdat successionem etiam sibi delatam vel acquisitam: alias nihil operarentur illa verba statuti, dum in eodem, nulla mulier &c. & verba debent interpretari, vt ali quid operentur. c. si papa. de priui. in. vj. l. si quando. de leg. primo. Et quo ad statutum not. Barto. in. l. iij. §. prætor. de damno infecto. & in. l. ij. ff. de de vsufcap. cap. pastoralis. in principio. & quod ibi docto. maximè dominus Abbas de appella. & dominus Anto. in. c. j. de rescript. & in. c. cauſam. de dolo & contuma. & quod nota. Bald. in rubrica. C. de contrahenda emptione in. ix. quæstione. cum similibus. Dico tale statutum valere. faciunt

quæ dixi in. l. titio centum. §. titio genero. de condi. & demonstra. vbi dixi, quòd valet statutum, quòd filia dotata non succedat. Nam per statutū potest quis à legitima excludi. & q valeat istud statutum videtur ſsuppone re Pet. de Anch. in repetitione. c. canonum statuta. de constitu. versi. sed pone per statutum. vbi transit cum decisione quam ponit Bald. in. l. si matre. C. de suis. & legit. Raphael Cuma. & Ro. in. l. hæres per seruum. ff. de acqui. hæred. it. Idem tenet Bal. in. l. ipſis. C. vt in possej. leg. vbi qrit, si statutū dicat, q filiæ nuptæ extra territoriū nō possit relinqui, an valeat adeo qnō possit ei relinqui? Et concludit statutum valere. & excludere dictam filiam nuptā extra territorium, & illi relinqui non posse. & sic videtur tenere ibi Bald. con tra id etiam quod ipse tenuit in. l. si. in. iij. column. C. de pact. & melior videtur opinio in d. l. ipsis. pro qua bene facit text. in ca. j. de filijs natis ex matri. ad morga. contracto. &. l. hac edictali. in princi. de secund. nupt. & ita etiā videtur esse de mente Bald. in. d. l. cunctos populos. in xvj. col. in ver. dixi de statutus. vñ Roma. in. l. ſtipulatio hoc modo cōcepta in. v. column. de verb. oblig. damnat Bald. in. l. fi. C. de pac. per. l. & ita leg. ff. de cōdi. & demonſt. Et quod valet dictū statutum quo ad successionē, est de mēte Ange. in. l. j. §. ius naturale. ff. de iusti. & iure. in ver. itē facit ad aliā q. an valeat statutū Adde, an valeat statutū, quod mulier nupta extra territorium non succe. Bal. cōſ. cccvij. iiij. lib. vbi consuluit super statuto Mediolani, vbi viget tale statutum. & an per statutum possit tolli legitima? qa hoc non est materia. vide pro nūc Bal. consi. cxxvij. ij. lib. in fi. consi. Alex.

SVMMARIVM.
1 Res aliena quando posit pignorari?
2 Ratihabitio an retrotrahatur, ut uideatur pignus rei alienæ retrò ualuisse?

LEX XX.

ALiena res. †Res aliena pōt dño volente vel ratum habente, pignorari. h. d. de hoc habes rubr. C. si alie. res pig. data sit. ¶ Opp. de. l. rē alienam. j. de cōtrahen. emp. Sol. aliud in venditiōe, aliud in pignore, vt hic. dic vt ibi. ¶ Secūdò opp. q dñs non posit habere ratum: qa eius noīe non est gestum, vt. l. si pupilli. §. fed si ego. §. de neg. gest. Sollo quod meo nomine non est gestum, non possum habere ratum: vt per ratihabitionem negotium trahā ad me, & meum sit, & mihi cōpetat actio ex illo negotio gesto. ita loquitur lex contraria: sed quantum ad mei præiudicium, vt pignus inualidum confirmetur, bene possum habere ratum, vt. l. si fundus. §. j. j. de pigno. & hic. ¶ Quæro, vtrum ista †ratihabitio retrotrahatur: vt videatur pignus retro valuisse? glo. dicit quòd sic, vt. d. l. si fundus. j. de pigno. & l. donationes. C. de donatio. inter virum & vxorem. & ad Macedo. l. fi. Quod intelligit Guli. in præiudicium ratum habentis: non in præiudicium alterius. vt puta, si dñs medio tempore e. s. post illam obligationem factam ab extraneo, & antè, quā ipse ratam habeat, vendiderit alij, vel obligauerit: ratihabitio sequēs nil præiudicaret illi actui medio. ar. in. l. si partem. §. si per fundū. quemadmo. seruit. amit. & j. q. po. in pig. ha. l. potior. §. j. Hoc etiam tetigit Iaco. de Are. in. l. cum decem mihi. §. primo. j. de solu. hoc etiam tangit gl. in. l. si indebitū. §. fi. j. rē ra. hab. & ibi dixi.

Si pluribus. Qui pares sunt in tempore: sunt pares in iure. hoc dicit, vides ergo quòd res potest esse pluribus obligata, quæ dixi in. l. titio centum. §. titio genero. de condi. & demonstra. vbi dixi, quòd valet statutum, quòd filia dotata non succedat. Nam per statutū potest quis à legitima excludi. & q valeat istud statutum videtur ſsuppone re Pet. de Anch. in repetitione. c. canonum statuta. de constitu. versi. sed pone per statutum. vbi transit cum decisione quam ponit Bald. in. l. si matre. C. de suis. & legit. Raphael Cuma. & Ro. in. l. hæres per seruum. ff. de acqui. hæred. it. Idem tenet Bal. in. l. ipſis. C. vt in possej. leg. vbi qrit, si statutū dicat, q filiæ nuptæ extra territoriū nō possit relinqui, an valeat adeo qnō possit ei relinqui? Et concludit statutum valere. & excludere dictam filiam nuptā extra territorium, & illi relinqui non posse. & sic videtur tenere ibi Bald. con tra id etiam quod ipse tenuit in. l. si. in. iij. column. C. de pact. & melior videtur opinio in d. l. ipsis. pro qua bene facit text. in ca. j. de filijs natis ex matri. ad morga. contracto. &. l. hac edictali. in princi. de secund. nupt. & ita etiā videtur esse de mente Bald. in. d. l. cunctos populos. in xvj. col. in ver. dixi de statutus. vñ Roma. in. l. ſtipulatio hoc modo cōcepta in. v. column. de verb. oblig. damnat Bald. in. l. fi. C. de pac. per. l. & ita leg. ff. de cōdi. & demonſt. Et quod valet dictū statutum quo ad successionē, est de mēte Ange. in. l. j. §. ius naturale. ff. de iusti. & iure. in ver. itē facit ad aliā q. an valeat statutū Adde, an valeat statutū, quod mulier nupta extra territorium non succe. Bal. cōſ. cccvij. iiij. lib. vbi consuluit super statuto Mediolani, vbi viget tale statutum. & an per statutum possit tolli legitima? qa hoc non est materia. vide pro nūc Bal. consi. cxxvij. ij. lib. in fi. consi. Alex.

d ☞ In. §. si nuda. ibi sed comitatus regni. scripti codices habent, sed committitur regi, vel coniungitur regno, iudicio meo legi posset lectura codicis scripti, magis placebit, si sensum perscruteris. Cogita. Alexander Iosæus.

e ☞POMATES. ¶ Et tunc debet. Vide Alex. cōſi. clj. col. ij. vol. ij. vbi per hoc dicit, q castrum exemptū à ciuitate, regit secundū statuta ciuitatis, quibus prius regebatur.

F ☞POMATES. ¶ Si fundus. vide Ro. consi. cxxvij.

g ☞POMATES. ¶ Si verò. Vide Cæpol. consi. vij.

✳ ¶ Ratum habentis. Bar. videt cōtrarius in. l. cū vir. circa fi. ff. de vsufc. pro quo vide concordantias eiusdem cōcor. xlvj. incip. insurgit.

Universidad de Navarra Biblioteca de Humanidades

non tñ potest esse plurium respectu dñij: vt. ſ. commodati. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculum. rõnẽ dixi in l. in. §. ex pluribus. j. de acqui. poſ.

Si per creditorem Interdum. Contra agentem pignoratitia poteſt excipi de emptione rei poſtea facta. h. d.

POMATES.

a ¶ Ded. ſi. Nõ prẽſumit ergo donatio, vide alex. conſi. xviij. col. j. iij. vol.

b ¶ Tibi non obligor. Adde. l. liberhõ. in prin. de ver. obli. Alex.

c ¶ Qõnem quotidianã. Q. õ quotidiana. ſi ſui interlocutoriè condemnatus in expẽſis: poſtea obtinui in diffinitiua, & etiã in expẽſis: an recuperẽ primas expẽſas? Et iſta cõdẽnatio in expẽſis, qñ fieri poſſit? vide Bal. in l. ꝓperandũ. §. finaũt vtraque. C. de iudi. & ibi pono in ſi. Ilius. l. & ꝓ hoc adduco, quod ponit Bart. in. l. j. ad finẽ princ. j. de op. nouũ dicit dãnũ, qd' qs ſua culpa. vide q̃ dixi poſt bar. in d. l. ab executiõe. in. v. col. de app. ſecundũ Inno. & ad Bar. hic adde bar. in. d. §. cũ parietẽ. in fine. & adde q̃ Bald. in. l. non ignorat. C. de fruc. & li. expẽ. dixit, q̃ ſi aliqs cõmiſit temeritatem ante ſnïam: & poſt vincit in principali, q̃ nõ põt illas ex pẽſas recuperare. all. text. in. l. qd' à quocũq; de regu. iu. & q̃ not. tenet Bart. hic, tenẽt gl. etiã. Sali. in. l. pro perandũ. §. finaũt alterutra. de iudi. vide Bar. in. l. eos. §. cautione. de ap. in fine. Alex.

POMATES.

d ¶ Quærit gl. Vide Alex. l. ſi prõni. §. qui fideicommiſſariã. j. ad Trebel. col. iij.

LEX XXI.

Domo. Quod ex re obligata ſupereſt, obligatũ eſt. h. d. ¶ Opp. inſti. de vſufr. §. fi. gl. nõ ſoluit, dic aliud in vſufr. quia rei mutatione perimitur: vt. §. quib. mo. vſufr. amit. l. repe. aliud in pignore: vt dixi. §. eo. l. ſi conuenerit. §. ſi quis cauerit.

SVMMARIVM.

1 *Creditor ſi eſt conſequutus aliquid ab aliquo nomine pœnæ delicti commiſſi circa rem pignoratam, qñ computet in debitum, uel debitori reſtituat?*
2 *Condemnatus in expenſis ſi in aliqua interlocutoria obtinuit in cã principali, & reus condẽnat in expẽſis, quòd nõ reſtituat expenſas per eũ habitas pro interlocutoria.*
3 *Creditor, qui eſt conſequutus aliquid per condictionem incerti, quando illud imputet in debitum?*

LEX XXII.

Si pignore. Quod creditor conſecutus eſt ab alio nõe pœnæ delicti circa rem cõmiſſi, cõputat in debitum, vel debitori reſtituitur, ſecus ſi ab ipſo debitore pœnæ nõe exigatur. h. d. ¶ Opp. † de. l. fi. a §. ſed cũ in ſecundã. C. de fur. & j. loca. l. is qui rem. Solu. aliud in creditore, vt hic: aliud in cõmodatario & conductore, vt in contrarijs. rõnem optimam ponit hic gl. videlicet, quia creditor nõ debet vti re: & ſic ex furto nil perdit: cõmodatarius verò & conductor pdiderũt vſum. & vide glo. ſup ver. reſtitui. circa fi. & no. eã. ¶ Ex hac ſolutione habes, quid iuris eſt in depoſitario, & in eo, cui res vendẽda tradit', & ſimilibus? Cõtra prædicta facit. §. de pe. hæ. l. vtrũ. §. fi. cum. l. ſeq. Sol. materia iſta eſt ſatis longa, qualiter pœna veniat reſtituẽda. tex. & gl. tangunt ibi latius, quã alibi. Ego diſtinxi in. l. ꝓtor. §. j. de bo. autho. iudi. poſ. facit ad prædicta. l. quoties. j. de iure dotium. ¶ Ad ſecũm dictũ op. & vr̃ q̃ illud, qd' fuit cõſecutus ab ipſo debitore veniat in reſtitutionem: vt. j. de ædi. edic. l. cũ aũt. §. cũ redhiberetur. Sol. ibi cùm agitur redhibitoria, p quã oĩa reponunt in priſtinũ ſtatum. hic ſecus &c. ¶ Ad idẽ op. de. l. quoties. j. de iure do. ſol. vt dixi in. d. l. ꝓtor. §. j. Item cõtra hoc op. ex ea cã. ex qua q̃rendo ab alio mihi q̃ris, ex eadem cauſa tibi non obligor. b vt. l. ſi ſeruo. §. & regulariter. ſ. de vſufr. & de ver. ob. l. liber homo. circa prin. Sed creditor recipiendo pecuniam ab alio, acquirit debitori: ergo ab ipſo debitore non poteſt exigere. Sol. illa regula procedit vbi obligatio alteri p alterũ quærit': ſed hic nõ q̃rit obligatio p creditorem debitori, licet quod exegerit debeat reſtituere ex æquitate, officio iudicis quod deſeruit actioni bonæfidei: q̃ æquitas ceſſat ipſo delinquẽte. ¶ Et hoc facit ad. q. quotidianã, c In iudicio fui tibi† condemnatus in ali qua interlocutoria in expenſis, ꝓpter aliquã contumaciam: quas expenſas tibi ſolui. demum obtinui in diffinitiua ſnïa, & finſti condẽnatus mihi in expenſis: vtrũ debebis mihi reſtituere id, quod tibi ſoluiſ vr̃ q̃ſic: vt. d. l. cũ aũt. §. cũ redhiberet. &. d. l. quoties. In contrariũ vr̃ caſus hic. cum ſi. & vr̃ expreſſum in l. dãni. §. cũ parietẽ. j. de dã. infec. ita dicit gl. ¶ Quæ rit gl. & † vtrũ iſtud quod p cõdictionem incerti cõſecutus eſt creditor à debitore, imputet' in debito? gl. ſe inuoluit. Veritas eſt, q̃ ſi quidẽ creditor cõſecutus eſt rem illam, debet reſtituere: ſed ſi conſecutus eſt æſtimationẽ, ſecus qa ad illã æſtimationẽ pignoratitia nõ dat'. ¶ Ita debet intelligi prin. glo. magnæ hic, & in alia gl. in verbo, imputabit.

SVMMARIVM.

1 *Prædo agit pignoratia ad rem & fructus.*
2 *Agenti pignoratitia non refertur quæſtio dominij.*
3 *Prædo, qui lucratur fructus, an teneatur illos reſtituere?*

Si prædo. Etiam prædo † põt agere pignoratitia ad rem & ad fructus. h. d.

2 ¶ † Not. q̃ agenti pignoratitia, e non põt referri qõ
e dñij. quod dic vt. ſ. ti. proxi. l. cõmodare. ¶ Quæro, quid ſi creditor fuit malæfidei poſſeſſor? itẽ quæro,
3 vtrũ † prædo, q̃ lucrat' iſtos fructus, teneat reſtituere eos domino? dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Debitor ſi non reſtituit pignus creditori, quod conduxit, quòd contrario iudicio tenetur ad intereſſe.*
2 *Creditor uolens agere contra debitorem ad reſtitutionem rei pignoratæ, qua actione agat?*
3 *Contrarijs iudicijs, quòd iuretur in litẽ, quando agitur de fide rupta.*

Si poſt. Si debitor † pignus, quod cõduxit nõ reſtituit, ad intereſſe contrario iudicio cõuenit'. h. d. ¶ Quæro, ad quid detur iſtud cõtrariũ iudiciũ? dicit glo. ad intereſſe. Siſe videbitis in l. cum debitore. j. eo. ¶ Quæro, † ſi vellet petere reſtitutionem rei, qua actione aget? dicit gl. q̃ habet interdictum de ꝑcario, & vnde vi: quia vr̃ eum vi expellere, nõ reſtituẽdo ei: vt. l. colon⁹. de vi & vi ær. ¶ Quæro, † vtrum in iſto cõtrario iudicio † iurabit' in litem?
f gl. dicit q̃ ſic: qa hic de fide rupta agitur. & etiam cõdemnatus efficietur infamis: vt. l. furti. §. mandati. ſ. de his qui no. infa. quã gl. no. pquã ſic debet determinari, quod no. in. l. in actiõibus. de in litẽ iurã. vbi dicit nõ iurari in cõtrarijs iudicijs: qa eſt verũ, niſi agat de fide rupta, vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Culpoſus non eſt qui facit illud quod conſuetum eſt fieri.*
2 *Vſus in clauſulis, promiſſionibus, & renunciationibus: quæ conſueuerunt poni in inſtrumentis attenditur.*
3 *Allegans id, cuius contrarium non eſſet poſtulaturus, quòd non audiatur.*

Si creditor. Si creditor vendens pignus promittit duplum ex cõſuetudine, vel aliter vtiliter geſſerit, quod hoc nõie præſtiterit, contrario iudicio repetet: aliàs non vltra debiti ſummã. itẽ ſi ex ſtipulatiõe de euictione duplũ ꝑſtiterit, ſortẽ & vſuras conſequitur. ſi ſimplũ: ſortẽ tãtummodo. h. d. cũ. l. ſeq. ¶ No. q̃ nõ eſt ꝓ in culpa,
1 qui facit illud qd' cõſuetũ eſt fieri. & ſic no. eſſet, q̃ in iſtis promiſſionibus de euictiõe, & in iſtis remun
2 ciationibus & ſimilibus clauſulis, † quæ cõſueuerũt in inſtrumentis apponi, debemus inſpicere vſum, vt hic, & l. quòd ſi nolit. §. qui aſsidua. de ædi. edi. & l. ſi prius. §. j. de aqua plu. arc. ¶ Secũdò no. diſtinctionẽ. §. ſed ſi ſimplũ. qa ſingularis eſt. ¶ Op. q̃ neutro caſu vſuræ debeant', cùm habuerit vſum ptĩ. Sol. nõ vr̃ habuiſſe ex eo: quod duplũ ꝑſtitit. ¶ Quæro, qd ſi minus eſt in duplo, quã ſit vſura? gl. dicit, fortè non cõſequeretur illud, quod eſt vltra. Tu dic, ſecũdùm
g Richar. mal.g q̃ imò conſequetur. ſicuti enim ſentit damnũ, ſi duplum eſt plus quã vſura: ita ſentiat lucrum, ſi vſura eſt plus quàm duplum, vt in regula iuris, ſecundùm naturã. & in regul. qui ſentit. eo. tit. in
3 vj. Et quia † nõ audit' allegans id, cuius contrariũ nõ eſſet poſtulaturus: vt. l. pe. C. de ſol.

SVMMARIVM.

1 *Pignus extinguitur, qñ res pignorata efficitur creditoris.*
2 *Re euicta non agitur prima actione, ſed utili ex empto ad intereſſe, & poteſt ad compenſationem deduci.*
3 *Datio inſolutum eſt ſimilis emptioni.*
4 *Cautela, ut in datione inſolutum apponatur clauſula, quòd ſi res euincatur remaneat actio in priſtino ſtatu.*
5 *Iudicis factum non dicitur factum partis, ſed factum principis &c.*
6 *Actio mihi competens pro damnis præteritis, quòd nõ tollatur, licet res detur inſolutum,*

LEX XXIIII.

Eleganter. Re inſolutum data à iudice, vel à parte euicta, non agitur primitiua: ſed vtili ex empto ad intereſſe, quod etiã in compẽſationẽ deducit'. h. d. ¶ Nota. primò † q̃ ſi res pigno
1 rata, efficitur creditoris, pignus extinguitur. ¶ † Secũdò not. quod re euicta, prima actione non agitur.
h ¶ Tertiò nota. h q̃ agit' vtili ex empto ad intereſſe. ¶ Vltimò not. q̃ hoc põt ad cõpẽſationem deduci. ¶ Ad primum op. de. l. debitor. in princ. j. ad trebel. Sol. vt in gl. qa tunc pignus extinguit', qñ res irreuocabiliter

¶ Agẽti pignoratitia. hoc nõ ꝓcederet, vt ſi qs ageret vigore gñalis hypothecę, nõſpecialis: vt not. dicit Sali. in. l. cũ res. C. in quib. cau. pign. ta. contraha. vide no. inſti. de actio. §. item Seruiana. & c. Alex.

e ¶ Cõtrario iudicio. vide bar. in. d. l. furtũ. §. fin. & vide Barto. in. l. j. C. depoſiti. & in. l. ei apud quẽ. in prin. j. depoſit. & gl. & ibi Bar. in. l. furti. §. fi. ſ. de his q no. infa. Alex.

POMATES.

g ¶ Richar. Mal. vi de add. ad Panor. in. c. conſtitutus. de pœnis.

¶ Tertio no. Vide Are. cõſi. cxvj. vij. col. Imo. cõſil. xij.

De pignorat. act. §. Qui reprobos. 88

a ¶ Pro damnis præteritis. quod eſt nota. adde tex. expreſſum in. l. fi. ff. arbo. fur. cę. Alex.

b POMATES. ¶ Qui reprobos. An falſus denarius ſit denarius? vi de Bar. conſi. xliiij. col. ij. vol. j. Alex. hic in apo. & an cudens monetam reprobatam, incidat in pœnam? vide Alex. conſi. clxxxiij. in. j. volu.

b ¶ Qui reprobos. piſtum tex. dicit Bal. in. l. j. in. j. co. C. de cõdictione indebiti. quòd ſol uẽs ſciẽter cũ fraude, nũc; præſumitur donare, ſed regrit' liberalitas mera. & iõ ſtatutũ loquẽs quòd ſi quis falſificauerit monetã puniat' pœna ſuſpenſionis ignis, & cõfiſcatio. 3 bonorũ ñ habet locũ i falſificãte, vel fabricãte monetã reprobatã i loco, i 4 quo falſificat. & iõ vidi de facto ferrariæ, vbi eſt ꝑdictũ ſtatutũ, & aliquis ibi fabricat bagatinos: quæ falſa dicitur moneta tauc; facta ab eo, q non habet poteſtatem vtrũ puniri debeat pœna ſuſpenſionis & ignis, et iam cõfiſcatiõis bonorũ. & dicebat' quod non, piſtũ tex. iũcta gl. Adducebat' vltra: qa ſtatutũ loquẽs de moneta vſuali & expẽdibili in loco ſtatuti, vt voluit Spe. in ti. de ſol. §. nũc aliqua. ver. pone, vbi dicit ſtatuto cauetur, qd' ꝑ tali delicto ſoluant' decẽ libr. intelligit de vſuali pecunia & curr̃ti in loco. & facit. c. ſi. de decimis. vbi ſi alicui cõcedit' decima bñficiorũ. itelligit de pecunia vſuali & curr̃ti. facit quod ibi voluit Pau. de Ieaza. & Ioã. And. in addi. Spe. in. d. ver. pone. & Cy. in. l. in minorũ. in qbus cau. in integrũ reſtitu. & do. Ant. & alij in. c. quãto. de iureiur. Bar. in. l. Paulus. de ſol. & bar. hic Moneta etiã potius cõſiderat' reſpectu vſus & curſus, quàm alio reſpectu. c. veniẽs. lxxxiij. diſtinc. facit gl. & Gul. de mõte laudũno in. d. clemẽ. j. de deci. & quod habet' in. c. ij. de malefi. & Bald. in. l. acceptã. C. de vſu. & in. l. illud. C. de ſac. ſan. eccle. & in. l. ſi qs. C. de do. & in. l. ij. C. cõmunia de lega. & in. l. quęcũq; C. de ſer. fugi. & qd' voluit Oldr. in cõſil. xiij. & in conſi. cclxij. & Roma. in cõſi. cxx. incipien. circa primũ dubiũ. & qd' voluit Pe. de anch. in. d. clemẽtina. ij. de decim. vbi allegat conſi. Bal. & qd' ipſe voluit in. d. c. cũ olim. de cẽſi. vbi allegat cõſi. Old. ergo cũ tale ſtatutũ loquat' de duplici pœna: debet reſtringi, vt dixit Salic. in. l. ij. C. de falſa mo. quòd falſificãs monetã regis, vel alicuius ciuitatis vel Baronis, puniẽ pœna capitis: vt in. l. j. C. de fal. mo. & hãc pœnã capitis interpretat' gl. nõ capitis materialis, ſed ciuilis: qa deportat': vt. l. fi. C. de vete. nu. pot. li. xj. & idẽ voluit Io. cræmonẽſis in contingẽtia facti liberãdi quẽdã q falſificauit monetã ciuitatis Bononiæ ab amputatiõe capitis, vt refert Io. an. in. c, quãto. de iureiurã. & ſequunt' oẽs ſcribẽtes ibi. dicit gl. ſi. in. l. ij. C, ne chriſtia. mãci. Quã allegat ꝑ ſingulari Imol. in. l. ij. de pu. iu. in ver. capitali. vbi dicit gl. quòd appellatiõe ſentẽtiæ capitalis, venit exiliũ. & facit. l. eos. §. ſup his. de app. vbi interuenit fideiuſſor: ergo nõ intelligit' de amputatiõe capitis, & fa. text⁹ in. l. q cũ maior. §. demũ. de bo. liber. & gl. j. l. hos accuſare. §. omnibus. de accuſ. & fa. text⁹. in. l. præſenti. C. de his q ad ad eccleſi. confu. Et ibi Fulgo. allegat Old. dicentẽ aſſeſſores dicere, talem condemnamus puniendum pœna capitis ciuilis. ſicut eſt deportatio: maximè in diſpoſitiõe ſtatuti exorbitãtis: prout in caſu noſtro. & ideò dicit Bal. in. d. l. ij. de fal. mone. quòd ſi falſificatur moneta alicuius non recognoſcẽtis ſuperiorem, quòd punitur pœna capitis, ſcilicet ciuilis, nõ naturalis. & loqtur illa gl. qñ quis falſificaret monetã regis in loco ipſius regis. Accedit ad prædicta quod dicit Io. an. in addi. Spec. in. rub. de fal. vbi refert Vbertũ de bobio diſputaſſe de duobus ludẽtibus ad par & impar: puta faciẽndo cumulum, vel poſcã aliquorũ denariorũ: & vnus dicebat quòd erat par, ali⁹ quòd erat impar: cõtenerũt quòd q̃ verũ dicit, illos lucrẽt. reptus eſt vnus denarius falſus, propter quẽ ſi non deberet computari in numero: numerus eſſet impar. quis obtinebit? Reſpond. quòd q dicit impar, quòd numnus falſus nõ debet cõputari in numero, per textum iſtum. Diſtinguit tamẽ, an faciẽs poſcã ſciebat denarium falſum vel nõ, prout hic. Ego allego gloſſam valde elegantẽ ad hoc in. l. ij. C. de hær. quæ dicit, quòd falſus denarius nõ eſt denarius, & per illam gloſſam dicunt ſcribentes, quòd ſtatutũ loquẽs de denario, non habet locum in denario falſo & reprobato: ergo ita in caſu noſtro non debebat ille ſic ca ſuſpendi, nec igne cremari: qa bagatinos in ciuitate Ferrariæ falſificabãt: qa in illo loco illa moneta non currebat, nec expẽdebatur. Neque obſtabit ſi quiſpiã diceret, quòd licet Ferrariæ non expendatur, nihilominus eſt expendibilis: quia poſſit eam dare campſori, vel mercatori reqrit', quòd res pſectè fiat accipientis: vt. l. fi. ſ. de cõdictio. ob cauſam. & l. j. de rerum permutat. ¶ Circà iſtã materiã diſtinguit Cy. in. d. l. libera. C. de ſentẽ. & ego latiſsimè in. d. l. ſi qs aliam. j. de ſol. ¶ Ad tertium opp. & videtur, quòd nõ agatur ad intereſſe, ſed ſolũ ad pretium & vſuras: vt. l. ſi plus. §. j. j. de euict. So. hic impetrauit à principe: ibi ab alio inferiore iudice. Et eſt ratio. ſ. beneficium Cæſaris. argum. l. fin. 5 de conſti. prin. ¶ Vides ergo † ex prædicta ſol. quòd illud quod facit iudex, non videtur facere pars omnino, ſed illud quod facit princeps, omnino ęqparatur facto partis, vt hic. ¶ Venio ad vltimũ reſpõſum, & quæro, quomodo poteſt in compenſatione deduci? tex. videtur dicere, ſi conueniatur pignoratitia vel ex alia cã, puta. l. aqlia. ſi damnũ dedit in re. ¶ Ex quo
6 no. † q̃ licet de tibi rem inſolutũ: tamẽ non tollit' mi
a hi actio competens pro damnis præteritis. a

SVMMARIVM.

1 *Soluens pecuniam reprobatam, quando liberetur, licet cãpſor eam approbauerit.*
2 *Pecuniam reprobatam illam ſi recipiens expendit, quòd ſoluens non ſit liberatus.*
3 *Comemnato ſi debeat extrahi oculus dexter, & extrahatur ſiniſter, quòd non debet extrahi dexter, ſecundum formam condemnationis.*
4 *Expendens falſam monetam, an ſit falſarius? remiſſiuè.*

b **Qui reprobos.** b Solutio pecuniæ reprobæ ſoluentẽ non liberat: ſed nõ cogit' ſoluere debitum, niſi ta. reſpondeo vt dixi in. d. l. nã ad ea. ergo cũ tempore ſtatuti dicta moneta bagatinorũ nõ erat vſualis in ciuitate illa: ſequitur quòd de illa nõ ſenſerũt ſtatuẽtes. Et ideò dicit dominus Andr. dicto. c. quanto. quòd ſtatutũ loquens de certa moneta: illa moneta mutata, videt' mutatũ ſtatutũ, vt ad nouam monetam videatur mutatum, allegat Speculum in dicto titulo de ſolutio. §. nunc aliqua, ad fin. & l. penulti. ad finẽ. C. qui admit. & in. l. ñ. C. de quæſt. & in authent. de non alienan. §. vt autem. & facit. c. tranſlato. de conſtitu. ergo multò fortius, quando pecunia illa non erat vſualis, vbi tempore conditi ſtatuti: quia de illa non intellexerunt. facit etiam ſimiliter, quod ponunt omnes ſcribentes in authen. ſed nouo iure. C. de ſeruis fugitiuis. quòd ſi ſtatutum dicit, quòd committens certum homicidiũ puniatur in amputatione manus, quod nõ comprehenditur manus arida, quæ eſt inutilis delinquenti. facit gl. valde ſingularis in. l. finali. C. de plagia. quæ dicit, quòd mulier dicitur vidua, ſi habet maritum inutilem. & textus etiam dicit ibi, pater. coniuncta glo. quòd pater dicitur eſſe orbatus filio, ſi habet filium inutilem. ita ergo in propoſito ſtatutum loquens de moneta, non intelligitur de moneta quę in communi eſt inutilis. facit in ſimili textus ſingularis in lege ſecũda. C. de eunuch. & ibi Baldus colligit ex illo textu, quòd ſtatutum diſponens: quòd de contractu ſoluatur gabella, non habet locum in contractu nullo & inutili. Idem voluit Bald. in. l. non dubium. C. de legib⁹. & Bart. in. l. non putauit. §. non quæuis. de contrah. ergo ſequitur quòd fabricans monetam falſam cuiuſcũq; generis, aut ſpeciei, vel materię, cuneiq; vel formæ, prout dicit ſtatutum Ferrariæ, non comprehenderetur in ſtatuto: quia talia verba ita pregnantia non comprehendunt monetam alienam. verba enim pregnantia copulantur ad maiora, expreſsis his de quibus eſt maior ratio. & non minor. gloſſa in clement. prima. de re iudica. glo. in clement. ne romani. de elec. gloſſa in clementina. j. de iudi. gloſſa in. l. cum pœna. de arbi. verba enim generalia reſtringuntur ad habilia. glo. in. l. j. iuncto text. quæ eſt gloſſa parua de ſacroſanct. eccleſi. in ver. omnes. & gloſ. in. l. inter omnes. qui ſatisfda cogan. quæ dicit inter omnes, ſcilicet ſapientes. & I. vulgaris. de fur. & Bar. poſt Iac. de are. in. l. j. §. nũciatio. de oper. nou. nũcia. & gl. in. l. j. & quod ibi Bald. C. communia de lega. dũ ſoluat inſtrm. & Bal. in. l. j. §. huius ſtudij. de inſti. & iur. gl. in. c. ſi vero alicuius. de ſenten. excommunicatio. quæ dicit omnes, ſcilicet loquentes de materia. & gl. j. qõ. vij. ſi quis oẽm. & c. ne dei. de ſymo. & gl. in. c. j. de conſtit. in. vj. ab omnibus. & quæ in fine habẽtur in. d. §. nunciatio. Fallit hic quãdo ſtatutum tale loquens per prædicta verba ꝑ gnantia loqueretur cũ dictione implicatiua, cũ ſigno vniuerſali ampliatiuo: videlicet, quia diceret vel alia quæuis moneta. ita eſt illa gl. in. d. clemen. j. de re iudi. & in. d. clementi. ne romani. Nec obſtat ſi aliqs opponat, qd' cudere monetam eſt prohibitum, vt not. plenè in. d. l. ij. de fal. mo. cum ſimilib⁹ ſuprà allegatis: ergo in his debet per ſtatutum poſſe grauius puniri, q̃ puniatur de iure cõmuni. ita no. in. l. cunctos pp̃os. C. de ſumma trinitate. & in. c. vt animarũ periculis. de conſtitu. in. vj. & in capi. j. de raptor. quinimo plus dicit text. in. l. fina. ff. de decre-

tis ab ord. fac. videlicet, quòd statutū pōt facere, quòd illud quod formaliter de se & essentialiter non est delictum, sit delictum: ergo potuit statutū imponere pœnā furcarū & ignis cuidenti in suo territorio monetā alterius domini: quia rei pōdeo ex quo statūtes non expresserunt de qua moneta in dubio intelligitur de vsuali in illa ciuitate. c. maiores. de bap. c. ad audiē tiā. de deci. j. ff. si men. fal. mo. dixe. legi. l. j. §. ne autē. de cad. tollen. puta. vbi cū statutū plubet aliqd fieri imponit pœnā: quantuncunq; loquatur generaliter, nunq; cōprehendit vilissima & minima. tex. & doc. in. l. senat⁹. §. marcellus. d. legatis. j. dum dicitur quòd statutū pro habens facere domum, nō extenditur in domuncula & paruo tugurio. & quod in simili Bal. in. l. finali. C. de ædil. act. Cui⁹ dictum refert Roma. in. l. j. §. excu sant. ad sylla. quòd statutū loquēs de vulnere, nō extendetur ad vulnus fu

pecunia reproba reddat. hoc dicit. nota istum casum. ¶ Op. quod reproba pecunia nō debet reddi: qa ille q̄ soluit: soluit sciēter in debitū: ergo videt donare, vt j. §. de condi. indebi. & l. cuius p errorē. de reg. iur. Sol. hic apparet, quòd non habebat animū donandi, sed decipiendi. simile. j. de sol. l. si cū aurum. & ibi dixi. ¶ Quærit† gl. quid si illa pecunia fuit approbata à campsore, cum tamen in veritate esset reprobata: gl. arguit pro & contra. Finaliter tenet (& bñ) quòd talis solutio nō liberet soluentem: quia erratur in facto. quod intellige, si ipse creditor recipiēs fuit ignorans: secus si sciens. vt. l. tutor. ver. sed si sciens. §. eod.

¶ Secundò† quero, quid si ille qui reprobā pecuniā accepit, eā expendit, p̄ bona, vtrū soluens sit liberatus? gl. dicit, quòd non: quod tenent docto. cōtra hoc facit. §. de condi. inde. l. indebiti. §. sed & si nūmi. So. ibi, nūmis alienis solutis, accessit creditori dominiū præscriptiōe. & sic accessit aliquid circa ipsam rem: hic verò expēdēdo lucrat⁹ est ex sua negotiatione, vel ex sua re. non autem aliquid accessit rei, vel circa ipsam rē: vt. l. debitor. in fi. ad treb. & ad. l. falci. l. iij. Possūmus etiā dicere, quòd etiam ipse nil est lucratus: quia alijs tenetur quibus soluit reprobā pecuniam. ¶ Vltimò† per istum text. fuit decisa quæstio.

Quidam fuit cōdemnatus, vt extraheretur sibi oculus dexter. per errorem, executor extraxit sibi sinistrum: quæritur. vtrū potestas debeat sibi facere extrahi dextrum secūdùm formam condēnationis: & fuit decisum quod nō. nam ita demū posset hoc facere, si posset sibi restituere sinistrū: sed hoc est impossibile: ergo &c. ¶ Not. etiā vtrum† expendere monetā falsam sit crimen falsi: dic vt in. l. saccularij. j. de extraor. cri.

SVMMARIVM.

1 *Creditor potest uendere pignus, & habere fidem de pretio.*
2 *Procurator uendens rem domini, quando possit habere fidem de pretio? remissiuè.*

Si vendiderit. Adid quod plus debito pignus est venditū, potest agere debitor, vt sibi soluat, vel actio cedatur. hoc dicit. ¶ No. quod† creditor potest vendere pignus, & habere fidem de pretio: quod est no. licet videatur facere tanq̄ procurator domini. In alio† verò procuratore quid fit, tangunt docto. in. l. inciuile. C. de rei vendi. ego dixi in. l. à diuo pio. §. si post. de re iud. ¶ Op. j. eo. l. pe. Sol. vt ibi. ¶ Tertiò. opponit̄ de lege quæsitū. in fi. j. de distra. pig. Sol. vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Creditor quòd non debeat malè tractare seruos pignoratos.*
2 *Offendere num eū possum, si deinceps banniatur, quem prius non à me offensum iri promiseram, si bannitum impunè offendi statuto cautum sit.*
Et quid si erat bannitus quando feci pacem? remissiuè.

Et si res. [a]Si creditor res pignoratas malè tractauerit, teneat pigno- [1] ratitia, nisi iure permittēte fecerit. h. d. ¶ Vides hic, qd̄ li cet† creditor teneat nō malè tractare seruos pignoratos: hoc intelligit̄, nisi [b] deliquerint. Et p̄ hoc[b] determinat quæstio si feci pacē cum aliquo, & pro- [2] misi† nō offendere, & postea est bānitus propter aliquod delictum * cautū aūt sit statuto qd̄ bannitus possit * impunè offendi secūdū formā statuti, quod ego potero eū offendere non obstante pace. ita decidit Old. & Ia. de bel. per hāc. l. & l. quid ergo. §. si hæres hominem. j. de le. j. & l. q seruum. & ibi dixi. de ver. ob. ¶ Quid aūt de eo qui fecit pacē cū eo q iam erat ex bannitus. istam. q. ego disputaui, & incipit: statuto Lucanæ &c.

SVMMARIVM.

1 *Faciens illud quod dominus facere incipit: quòd uidetur facere uoluntate domini.*
2 *Creditor quādo possit perficere ædificiū per debitorem incœptum in re pignorata.*
3 *Artificium necessarium in homine dicitur, ex quo potest impensa percipi.*
4 *Temperamentū ex duobus contrarijs elicitur optimum.*

LEX XXV.

Si seruos. [c]Expensæ necessarię vel vtiles, debēt restitui creditori, si mō debitori nō sunt onerosæ, quod ar- [1] bitrio iudicis æstimabit̄. h. d. ¶ No. quòd† q facit illud quod domi nus facere incœpit, videt̄ facere eius volūtate. ¶ Cōtra hoc op. §. de vsufru. l. vsufructuarius. §. ædificiū. Sol. aliud ī vsufructu: qa rei mutatiōe extinguitur. ¶ Item op. de. l. j. §. si defunctus. j. de rebus eorū. Sol. ibi præsumptioni taciturnæ volūtatis nō statur fauore pupilli: qa fortè sibi esset inutile vēdere. a liter enim sciuisset vēdere defunctus: & alter pupillus. ¶ Et ideò puto

2 † quòd in casu huius. l. si dominus incepisset ædificium in fundo, tempore quo erat dies & propter casum sibi obuenientē factus est pauper, ita qd̄ non posset perficere: qd̄ creditor perficere pōt, vnde prædictum notabile intellige, rebus remanentibus in eodē statu, vt. l. cū quis. j. de solu. & l. si cū cornelius. in fi. eodem ti. ¶ Secūdò no. quod † artificium necessarium in homine dicitur, ex quo pōt pcipi expēsa, vt hic dicit tex. & gl. sup verbo

3 4 necessarijs. ¶ Vltimò no. † tex. in fi. quòd ex duobus contrarijs elicitur optimum tēperamentum, vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Iussus iudicis & testatoris æquiparantur.*
2 *Pignus, quòd posit constitui in testamento.*
3 *Hypotheca tacita an de iure antiquo erat inducta pro legato.*
4 *Pignus prætorium, quòd non constituatur, nisi quis mittatur in possessionem.*

LEX XXVI.

Non est mirum. [d]Pignus prætoriū non cōstituit̄ [d] nisi quis ī possessionē mittatur[e] h. d. ¶ No. æquiparari iussum iudicis & testatoris. ¶ Secundò [e] no. † . q in testamento potest constitui pignus. Ex quo quidā

1 2 dicunt, quòd † de iure antiquo, p̄ legato non erat inducta tacita hypotheca. quod videt̄ sentire† gl. in. l. is cui. §. qui legatorum. j. vt in pos. leg. quod

3 4 est contra. l. creditoribus. j. de separa. ¶ † Vltimò no. q pignus[f] prętorium non constituitur: nisi quis mittatur in possessionem. Fallit in casu. l. cū vnus j. de bo. aut. iudi. pos. dic vt ibi. [f]

LEX XXVII.

Petenti. Si creditor rem sibi datam, vt pignoret, pignoratuit & luit: conuenitur vt reddat: aliàs cōuenitur, vt luat. h. d. Glo. laborat hic multum in expositiōe tex. ¶ Oppo. & videtur, q solutione facta primo creditori, res sit liberata à secundo: vt. j. eo. l. debitor. in fi. Sol. vt in glo. quia ibi creditor pignorauit pignus datum sibi: sed hic rem sibi datam, vt pignoret. ¶ Quæro, hic dicitur in fin. propria actio, quæ est ista actio? dicunt quidam, præscriptis verbis: cùm incertum sit de nomine contractus glo. dicit, quòd potest agi commodati: qd̄ satis placet: vt. §. ti. j. l. si vt certo. §. nunc videndum. el. ñ. & C. commo. l. iij. Ex hoc apparet solutio alterius quæstionis: quia non est ne cesse, quòd iste qui repetit hanc rem commodatam, soluat prius debitum suum: cum non possit ob debitum retineri, vt. l. fina. C. commo. Idem dicerem si

cerem si teneres aliam opi. s. q hic agatur præscriptis verbis: quia ille contractus innominatus iudicaretur secundùm naturam contractus cui adijcitur: vt. l. eum qui. §. j. §. ti. j.

LEX XXVIII.

Si creditor. Qui litis æstimationō soluit creditori: re pellit debitorem vendicantē: nisi æstimationem solutā offerat. h. d. ¶ Quærit glos. an iste soluens hēat actionem contra debitorem ad repetendum, vel exceptionē solam? dicit gl. q̄ habet fortè actionem. ar. l. quæ vtiliter. in fi. de neg. gest. quod procederet si nomine debitoris soluisset: sed hic soluit nomine suo proprio: meritò non habet actionem neg. gest.

Si seruus. Hæc actio datur contra dominum de peculio. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Possidens rem alienam titulo & bonafide, quòd possit illam pignorare.*
2 *Precarium, quando remaneat creditori extincto iure pignoris.*
3 *Lex si quis conductionis. C. locati. quòd habeat locum in alijs contractibus, quàm in cōtractu locationis.*

LEX XXIX.

Si rem alienam. Si dominiū pignoris cœpit esse creditoris: pignus extinguit: & [a] eius possessio debitori nō proderit: sed precariū à debitore re gatum durat. h. d. hæc est notabilis lex. ¶ Oppo. hic, dicitur, [a] desinet pignus. & sic immūt q̄ ab initio fuit pignus. Contrà, res aliena fi-

1 tur in re† aliena simpliciter: sed hic, ille qui obligauit, habebat titulum & bonamfidē: & sic publicianā: meritò potuit obligare respectu iuris sui, vt l. si ab eo. j. de pig. &. §. ea. l. tutor. §. fi. cum. l. seq. ¶ Secundò op. q̄ pignus non extinguatur, vt. l. debitor in prin. ff. ad Trebel. & l. ex sextante. §. la-

2 tinus. de exce. rei iudi. Sol. vt hic in gl. & §. eo. l. eleganter. in prin. ¶ † Tertiò op. extra gl. dicitur hic, precarij rogatio supererit. Contra. precarium debitoris finitur finito pignore: vt. l. debitor. j. de preca. Solu. qnq; pignoris obligatio finitur solutione: vel alia congrua satisfactione, quæ pareret debitori pignoratitiam, secūdùm. l. si rem. §. omnis. §. e. tūc finitur precarium: vt. l. contraria: quia videtur sic actum. Qnq; pignus finitur alia iuris necessitate: vt quia creditor efficitur dñs: tunc precarium supereſt. Casus est hic, quod tene menti ad multa. Cōtingit enim sæpe fieri statuta, propter quæ creditor cadit à suo debito. certè tunc non extingueretur precarij rogatio in pignore. ¶ Ad fi. opp. & videtur quòd possessio creditoris prodest debitori ad vsucapionem: vt. l. serui nomine. j. de vsuca. & l. qui pignori. de acqui. pos. Sol. illud verum, nisi mutetur cā, possendi: quia incipiat possidere vt dñs. pro huc. j. de vsuca. l. ei à quo. ¶ Quæro: hic dicitur, q̄ sola precarij rogatio supereſt: an habeat creditor aliam actionem, q̄ interdictum de precario? gl. dicit q̄ sic: & bene. §. rei vēdicationem. Item. condictionem ex. l. si quis condictionis. C. loca. Et sic vides quòd glo. firmat† q̄ illa. l. si quis conductionis. non solùm habet locum in cōtractu lo-

3 cationis & conductionis: sed etiam in alijs similibus contractibus. dixi. §. commod. l. commodare, ¶ Quæro, quid[b] si iste debitor solueret pecuniā creditori: an precarium extinguatur? puto q̄ sic: quia tacitè videtur actū: vt. d. l. si debitor. j. de preca. Nam si ipse creditor possidens precario, non concessit debitori: cogeretur possessionem dictæ rei restituere per condictionem ex. d. l. si quis cōductionis: vel per condictionē triticariam: non autem posset conuenire ī pignoratitia: quia posset creditor opponere exceptionem propriį dominį: vt dixi in. d. l. commodare. §. commo.

LEX XXX.

Vi ratiario. Pignus vi abreptū, est periculo creditoris vi capientis: nisi ex potestate sibi à debitore concessa rapuerit. h. d. ¶ Dicitur hic, si debitor sua voluntate concessit: quæro, quando interuenit ista volūtas? potest intelligi tempore raptus. vel dic, tempore conuentionis: & secundùm hoc erit casus, q̄ pactum manus iniectionis in pignus pōt exerceri, etiā debitore inuito: vt. l. creditores. C. de pigno. quod dic vt ibi dixi in repetitione illius. l. quā feci. & omnia quæ dicuntur ibi possent hic dici.

LEX XXXI.

Si seruus. Delictum serui obligat debitorem ignorantem vsque ad noxæ deditionem: scientem verò, in solidum. h. d. ¶ Op. quod aliud sit in seruo deposito: vt l. si seruus. §. quod vero. j. de fur. Sol. vt in glo. & dixi plenè in l. in rebus. §. commodati. in. §. item qui sciens. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Pignoratitia contraria agit creditor ad interesse, & in quo consistat istud interesse.*

LEX XXXII.

Vm debitore. Qui obligauit rem alienam, tenetur contraria pignoratitia ad in- [1] teresse. h. d. ¶ Quæro, ad qd agatur pignoratitia† gl. no. dicit [c] ad interesse. [c]Et si dicis, in quo cōsistit istud interesse? Rñ. qa interest nostra potius pignori incumbere, q̄ in personā agere. vel quia est periculū, ne debitor efficiat nō soluendo. Istud autē interesse æstimabit̄ hoc modo, quāti minus valet illud nomē propter defectū illius pignoris. arg. l. j. §. si hęres. ad Treb. vel potest interesse quia erat aliud debitū naturale: propter qd̄ poterat retineri. C. etiā ob chiro. pecu. l. j. Vel forte debitū, p̄ quo erat obligatū, erat naturale. Alij dicūt, q̄ debet agi vt aliares æquè bona pignori tradat. arg. l. si hæres. §. & generaliter. de leg. j. &. §. de consti. pe. l. qui autē. §. j. Dodicunt, quòd verum est. quòd liberatur dando pignus æquè bonū. ar. l. si quis domū. j. loca. nō autem quòd ad hoc agatur. Nec ob. d. l. qui aut em. §. j. quia ibi promiserat generaliter se daturum pignus: à qua obligatione non fuit liberatus dando rem alienam. hic verò rem specialiter obligauit: vnde nō est in obligatione quòd aliam rem pignori det. Tene menti hanc. l. cum glosſ. sua, ex qua habes modum agendi pignoratitia contraria.

SVMMARIVM.

1 *Pignus prætorium quomodo uocetur. Et pro eo an habeat pignoratitia locum.*

LEX XXXIII.

Si pecuniam. Si pignus est datū, licet sub alteri⁹ nomine, habet locum pignoratitia, soluta pecunia. h. d. secundùm gl. Quidam Moderni dicūt, & melius, quòd† Antichresis hic dicit pignus prætorium: vt. l. si is. §. j. j. de pig. & secundum hoc, est casus, quòd hic pro pignore prætorio habet locum pignoratitia. Cōmuniter enim pignus prætoriū nō vocatur pignus, sed vocatur tenuta alij dicunt tenuta, vt Pisani. non curo qualiter vocetur. Alij etiā alijs diuersis nominibus vocant, secundùm diuersas consuetudines. Ista ergo varietas nominum non facit quin sit pignus.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum quòd non soluta pecunia intra certum tempus pignus sit solutum pro debito: an ualeat?*
Et de ratione quare non ualet incontinenti.

LEX XXXIIII.

Titius. Pactum, quod pignus sit solutum pro debito factū, ex post facto valet. h. d. glo. legit istam legem in duabus personis, vel tribus, nō curo &c. [c]

1 ¶ † Op. extra gl. C. de pact. pig. l. j. vbi istud pactum improbatur: quia simile pacto legis commissoriæ. [d] Sol. illud verum, qñ pactum ponitur ab initio: vt si pecunia soluta nō fuerit, pignus sit solutū p̄ debito. sed si fiat ex postfacto, valet. ita loquit̄ hic, & in. l. ñ. ad fi. C. de pac. pigno. secundùm vnam lect. Ratio differentiæ est, quia ab initio cum debitor eget pecunia, faceret creditori omne pactū quod vellet: vt pecuniā habeat: ideò reprobatur. Continet enim in se quandam asperitatem & violentiam: vt in. l. fin. C. de pac. pigno. Quæ ratio cessat, quando istud pactū apponitur ex interuallo &c. ¶ Oppo. de. l. quāuis, aliàs incipit Calliopodius, de solu. Sol. vt in glosſ. & ibi plenè hanc materiam examinaui.

LEX XXXV.

Vm & sortis. Pecunia reddicta ex vēditione pignoris prius in vsuras: deinde in sortem computatur. hoc dicit. ¶ Oppo. de l. Paulus. §. Paulus. j. de solu. Sol. ibi loquitur in pecunia soluta: hic in pecunia ex venditione pignoris redacta. & circa istam materiam plenè distinxi. in. l. cum ex pluribus. j. de sol. circa finem titu.

Pignus. Pign⁹ creditor possidet, & ab eo debitor pōt cōducere, & precario rogare. h. d. ¶ Opp. Imo etiā transfertur obligatio pignori. qd̄ ꝓseqū vt ī gl. *LEX XXXVI.*

Si quis in pignore. Si pro pignore cōstituto aliud submittit̄, furtū cōmittitur. secus si in cōstituendo aliud, p̄ alio submittat: quia tunc stellionatus crimen committitur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Pignorans rē duobus cui non incidit in falsum, sicut uendēs.*
2 *Debitor modicæ quantitatis non repellitur à tutela.*

Sed & si quis. [e]Qui obligat rē alienā, vel alteri obligatā, stellio [e]

xiij. columna. de damno infect. Alexander.

a ¶ Opp. hîc dicit qualiter intelligat̄ q̄ res aliena non posit pignorari. vide no. pgl. et do cto. in. l. cum res. C. si res aliæ pign. da. sit. & ī. l. j. §. j. de pig. Alex.

POMATES.

b ¶ Quæro quid. Vide Bal. in. l. etiā col. iij. C. de exec. rei iu. Alex. in. l. nō hoc. ñ. no. C. vn de legi. & in cons. cxxxvij. vol. ij. & Ias. d. l. non hoc. vl ti. col.

c ¶ Ad interesse. No. libellū in pignoratitia p̄ Bald. in. l. creditor. §. e.

d ¶ Illud verū, vide Bar. in. l. iiij. C. de pig. in iij. colū. in fi. in versic. vltē riō iuxta prædicta quæro &c. Alex.

e ¶ Sed & si quis. In prin. hui⁹. §. & ad istū text. adde tex. no in. l. q̄ prædium. C. si res alie. pig. da. sit. Alex.

Universidad de Sevilla

natū committit: nisi res cuilibet creditori sufficiat pro vtroq; debito. h. d. ¶ Quærit Gul. quæ est rō, ¶ q; si res pignoratur, seu obligatur duobus, nō cōmittatur falsum? secus si vēdatur: vt. l. qui duobus. j. de fal. Dicit ipse: quia qñ duobus obligatur, verè est duobus obligata. valet eñ obligatio, vt. l. aliena. §. si pluribus. ſ. eo. Sed qñ pluribᵇ vēditur, nō pōt esse duorū dñiū. Ista rō nō placet: quia ad substantiā vēditionis nō requiritur trāslatio dñij: sed sufficit obligatio personalis. Hinc est q; qui rem alienā vēdit, nō cōmittit falsum, licet dñiū transferre nō possit. Præterea, si rō Gul. esset vera, sequeretur idē eē in omnibᵇ cōtractibᵇ, ex quibus dñiū trāsfertur: quod vī falsum, vt. j. de crim. ſtel. l. iij. §. j. ¶ Dico ergo q; rō, quare vēdēdo duobus; cōmittitur falsum, est: qa hoc fuit expressum in capitulis. l. corneliæ de falsis: vel fuit declaratū per rescriptū principis. quod nō reperitur in aljs cōtractibus. & potuit esse rō motiua. ſ. fi requētia cōtractus: vt no. in. l. ij. in princ. j. pro emptore. ¶ Vltimòᵃ †hęc lex facit in ar. ad. q. quod debitor, vel creditor in modica quātitate nō repellitur à tuteia, vel cura. quod gl. tenet in auē. minoris debitor. C. qui da. tu. pos.

1 ☞POMATES. ¶ Vltimò. Vide Iaſ. in l. ſi ſecundum. col. iiij. ff. qui ſatisda. cog.

b ¶ Caius. In prin. huiᵘ. l. &c. & istā l. no. alle. glo. in. c. cū. to. de his quę fi. à præla. fi., cōsen. ca. & vide Bartol. a no. in. l. ſicut. §. nō videtur. qui. mo. pig. vel hy. ſol. j. e. in princip. No. de præsumptiōe resultāte ex præsentia & patiētia. contrarium vī tenere Bal. post Imol. in l. ij. §. q; fi actor. de iur. propt. calū. Alex. ¶ Adde an subſcribēs videat totū approbare? vide Paū. de ca. cō ſil. cccxx. &. cccxxx. &. cccl.

LEX XXXVII.

Si pignus. Per conductorem pignoris à debitore, creditor retinet possessionem. h. d.

LEX XXXVIII.

Pvpillo. In recipiendo pignore est necessaria tutoris au thoritas, vt pupillus possit conueniri pignoratitia.

SVMMARIVM.

1 *Præsentia & subscriptio, quòd non præiudicat, etiam ut in eo onus probandi transferatur.*

2 *Præsens actui, quando habeatur pro consentiente.*

LEX XXXIX.

Caius. ᵇQui se testō subscribit, vt testis: nō vī approbare quæ in testō apponūtur. h. d. ¶ †No. q; presentia & subscriptio nō præiudicat. ¶ Secundo not. q; nō solùm non præiudicat ad plenū præiudicium: sed etiam non transfert in præsentem & patientem onus probandi. Quod apparet ex eo quod dicit, cùm nullum instrūm venditionis proferatur. Ex quo etiā patet, q; ex hac præsentia & patiētia, nō insurgit præsumptio ex qua possit iusiurā dū deferri. quod est no. ¶ Op. de. l. fideiussor. §. pr̄ j. de pig. Sol. vt in glo. quia hic adhibeē vt testis: ubi ad substātiā cōtractus. & ista est satis bona. dantur etiā in gl. plures aliæ solutiones: finaliter gloſſ. ᶜponit vnam cui ſtatur: quia ſaut aliquis est præsens illi actui, quē contradicendo posset impedire: & patientia habetur pro consensu. aut non posset impedire: & tunc secus. Ita loquitur hic. probatur in. l. ſæpe. §. j. j. de re iu. Istā materiā plenè examinaui in. l. quæ do. Sol. tangitur per glo. in. l. filiuſſa. §. inuitus. ſ. de procu. & per Dy. in. c. is qui tacet. de reg. iu. in vj. & per Cy. in. l. inuitus. C. de procu.

1 ☞POMATES. ¶ Finaliter gl. Vi de Fel. in. c. cū. m. iij. col. de const. it. Alex. cōſi. j. inci. viſo proceſſu. col. iij. vo. iij. Fel. i. c. qm̄ cōtra. xxiij. co. de proba. Barba. cōſ. ccvij. & cō ſi. vj. vol. j. Fel. in cap. cū Bertoldus. iiij. col. de re iudi. Barb. cōſ. xj. xx. iij. co. vo. ij. & cō ſi. xv. iiij. col. eod. vo. & cōſ. xvij. & cōſi. liij. colū. xvj. ij. vol. Ro. consil. lxxxviij. Paul. de ca. cōſi. lxxiij. co. iij. vbi dicit, q; p̄lati regni atteſtantes ſe fuiſſe p̄ſentes donationi quā fecit rex de aliquibus terris regni: nō per hoc videntur affirmare q; cōſenſerint tali donationi. vide pro & contrà, Barba. c. super eo. col. v. de offic. dele. vide Alex. cōſi. cxvij. col. ij. vo. v. vbi ponit de sciente & patiente.

LEX XL.

Debitor. Debitor nō potest pignus emere à creditore sed pretium in debiti solutionē conuertitur. h. d. ¶ Contrà. q; debitor possit emere, videtur. j. man. l. ſi tibi mandauero. §. ſi hi quorum. Sol. vt ibi dicā. & tangitur per Cy. C. ſi ſer. extero. l. j. tetigi in. l. co tem ferro. §. pe. de publica.

Debitoris. Filius rem patris de pecunia profectitia non potest emere. h. d. Ad euidentiam debes ſcire, quod patronus deberet habere tertiam in bonis liberti.

Soluta. Soluta pecunia liberatur pignus ab eo cui est solutum, & ab eius credito re, cui erat secundo obligatum, & ad restituendam possessionem tenetur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Ius superueniēs authori nostro, quòd nobis prosit. & nu. 4.*

2 *Dominus si succedit authori nostro, quod nobis non prosit. & nu. 14.*

3 *Hæres non potest redarguere mendacium defuncti. & nu. 15.*

5 *Agenti hypothecaria, quid incumbat probare. & nu. 14.*

6 *Dominium, uel quasi dominium, quomodo probetur?*

7 *Hypothecaria, quando extinguatur rei peremptione?*

8 *Hypothecaria quando quis possit conueniri pro iure possessionis, quod habebat debitor in aliquare.*

9 *Creditor, quòd pro auocanda possessione quam debitor perdidit, in qua habebat hypothecam, quod interdictum intentabit?*

10 *Narratio libelli in hypothecaria.*

11 *Consuetudo admittit libellum rei uendicatione, quòd quis dicat rem ad se spectare ratione dominij, uel quasi.*

12 *Conclusio in libello in actione hypothecaria.*

LEX XLI.

Rem alienam. Si dominiū rei superueniat debitori, confirmatur obligatio: secus si dominus debitori succedat. h. d. diuiditur in duas partes.

d ¶ Prima, qñ dominiū supuenit debitoriᵈ. Secunda, qñ debitum superuenit dño: quia dominus succedit debitori. Itē hæc secunda subdiuidit in duas. prima, qñres fuit obligata simpliciter. secunda, qñ ille qui obligauit expresse se asseruit esse dominū. Secunda ibi, sed si conueniſſet &c. ¶ †No. ex prin. huius leg. q; ius supueniēs authori nostro, ꝓdest nobis. ¶ †Secundò no. q; si dominus succedit authori nostro, no bis nō prodeſt. ¶ †Tertiò no. q; hæres nō potest redarguere mendaciū defuncti. ¶ Ad primā oppo. de pig. l. j. Sol. ibi creditor ab initio sciuit rem alienam: hic, ignorauit. Rationē huius solutionis videbitis in 4 sequēti contrario. ¶ †Oppon. j. qui & à quibus. l. ſi ſeruo. Solu. dicit glo. quod ideò difficilius cōfirmat libertas, quia difficilius reuocatur. Istud nil est dicere. Tu dic q; hic ſi pignus non valeret, ille qui dedit, esset obligatus creditori cōtraria pignoratitia: & ideò ius superueniēs ei cōfirmat pignus creditori: qa eius interest, & ex sua persona obligatus est. In leg. cōtraria, ille q; dedit libertatē, nō erat obligatus seruo manumiſſo: ideò ius ei superueniēs, seruo nō ꝓdest. & ista solutio tangit in. l. cū vir. de vſuſcap. quæ est vera. Et ex hoc apparet ratio ſolutionis præcedētis cōtrarij: quia hęc lex loquit, qñ creditor ab initio fuit ignorans. secus ſi fuiſſet ſciens, vt. l. j. de pig. Ratio: quia tūc debitor nō tenereē cōtraria pignoratitia: vt. l. tutor. §. ſed ſi ſciens. ſ. e. & istum paſſum qua liter ius ſuperueniens authori noſtro proſit nobis, plenè examinaui in. d. l. cū vir. dic vt ibi. ¶ Opp. hic dicit, q; ſuperueniēs dominiū ſufficit. Cōtra imò ad hoc vt cōpetat pignoratitia, debet ꝓbari q; res fuit in bonis debitoris tēpore obligatiōis cōtractæ, vt. l. & quæ nondū. §. qdᵈ dicit. de pig. Sol. dicit glo. hic posidebat bona fide debitor, & cū titulo: & sic vide tur esse in bonis nostris: vt. l. bonorū. de verb. ſigni.

5 ¶ †No. istamᵉ gl. quæ tenet ᶠq; in hypothecaria ſufficit probare q; debitor possedit bona fide: & cū titu lo, tēpore obligationis cōtractę. sed in. l. cum res. C. ſi alie. res pigno. data ſit. vbi est idē casus: tenet gl. q; ſufficit probare possessionē bona fide alibi. ſ. in. l. j. C. de Salui. interdi. & insti. de act. §. item Seruiana. tenet qdᵍ debet probare dominiū debitoris. ¶ Quid dicemus? Dy. tangit in. d. §. itē Seruiana. & Cy. in. d. l. cū res. Tu dic clarius, q; ad hoc vt cōpetat directa hypothecaria, est necesse q; probeē debitor ē pignoratem tēpore obligationis cōtractæ habuiſſe tale ius, q; ipse potuiſſet rem à possessore vendicare: vnde habeo necesse ꝓbare ipsum fuiſſe dominū directò. & hoc sine dubio sufficit. Vel debeo probare ipsum fuiſſe dominū vtiliter, vtputa, emphyteotā, vel ſuperficiariū: vt. l. tutor. §. ſi. ſ. e. & j. de pig. l. lex vectigali. vel habeo necesse probare ipsum fuiſſe quaſi dominū: hoc est possediſſe bona fide, & cū titulo: ita quòd habeat publicianā. Ita potest intelligi hæc gl. ſ. ea. l. ſi rem alienā. j. de pig. l. ſi ab eo. vbi est expreſſum. sicut enim ꝓtor tueē debitorē agentē publiciana: ita tuebitur creditorē agentē hypothecaria. & p consequens, omnis qui repelleret ipsum debitorē à publiciana, repellet istum creditorem ab ista hypothecaria: vt. d. l. ſi ab eo. Et prædicta sunt vera, ſi aliquis agit hypothecaria ex speciali obligatione. ſi vero ex generali: tunc sufficeret ad directam hypothecariam

☞POMATES. ¶ Superuenit debitori. Vide pulchrum casum per Alex. consi. j. col. x. vol. v. vbi vide tur limitare.

☞POMATES. e ¶ Not istā. Vide Ale. cōſi. cxxxij. col. j. ij. vol. & plenius no. in. l. ſuper longi. C. præ. d ſcrip. long. temp. & in. l. Celſus. ſi dodt. j. de vſuſc. & in. c. vigilāti. & in c. ſi diligēti. de p. e ſcrip. Requiritur eñ q; bona fides f allegeť, ex quo nō g sufficit ꝓbare de tit. ita voluit Angel. in. l. eū qui. §. ſi. de publicia. & in. l. ſup longi. C. de præſcri. lo. tē. & Bal. in. c. moribus. in. §. ſi quis p. xxx. ſi de feud. fue. controuer. inter domi. & agna. per. l. ſi adulteriū cū inceſtu. §. idem Pollioni. de adul. ficiunt no. per Bar. hic, dū vult quòd vbi ex possessione præsumitur dominium: non sufficit allegare & probare de possessione: niſi opponatur, & allegetur dominium: vt idem no. Bal. in. l. etiam. ij. col. C. de execu. rei iudi. & Sali. in. l. certi. C. loca. & sic videntur concurrere omnia requiſita ad præscriptionem longi temporis &c. Alex.

g ¶ Contra ipsum debitorem. nunquam ex poſſeſſione præsumitur dñiū, niſi allegetur. Adde Bal. in. l. etiam. in. ij. col. C. de execu. rei iudic. & cum Bar. hic transit Sali. in. l. certi. C. loca. Alex.

h ¶ Titulo singulari. Bal. in. l. de rebus. C. de dona. ante nupt. videtur tenere opin. Cy. in habente titulum lucratiuum à debitore: quod tamen ibi limita. & vide etiam ibi Bar. & Cy. & Bar. ibi in. d. l. cùm res. C. ſi res alie. pig. tenet opi. Cy. licet ipsemet hoc reprobet. & Sal. etiā in. d. l. cùm re s. tenet opi. Cy. & vide etiā insti. de act. §. item Seruiana. vide p Spec. in ti. de ob. & ſol. §. j. ver. ſed quid debet creditor probare. cū. iij. ver. ſeq. Alex. ¶ Adde tu & vide ad probationem dominij do. Alex. de Imo. in consi. iiij. col. v. ver. verum quia. in. ij. col. & in consil. xxxix. col. ij. ver. cūtum ad restōnem. & in consi. lxxxviij. in. iij. col. eo. vo. & in consi. j. col. fi. & cōſil. xj. colū. pe. & ſeq. in. iiij. vo. Et ibi an per ſolum instrumentum, an per locationē: & an per instrumentum contractus per emphyteutici? Et adde, an in factis antiquis ſola communis opi. & fama sufficiat ad probandū dñiū? Et vide per eundem Alex. in consi. xxiiij. col. pe. ver. accedit. in. v. vo.

i ¶ Vel saltem. An creditori habenti obligata bona debitoris sufficiat probare, quòd illa bona possidebantur per debitorem: vt per hypothecariam possit auocari? postea per creditorem à quocunque detinente, vt cōsequatur creditor debitum quod debet habere? & ideò ſemel vidi dubitatum. pone, Titius erat debitor Sempronij: qui Sempronius habebat obligata bona Titij, post obligationem fuerunt ob aliam causam descripta bona Titij & assignata Lucio, de qua descriptione & assignatiōe reperieb. atur

L. Rem alienam. De pignoratitia actione. 90

instrumentum, quod dicebat talia bona esse de bonis Titij reperta in domo & habitatione Titij, quæ bona fuerunt descripta & deposita penes dictum Lucium consitentem se ea habere. & promittentem ea restituere, cui vel quibus venient de iure restituenda. Nam illud relatium quæ, & illud relatium, ea, faciunt relationem præcedentis seu antecedentis, cum omnibus ſuis qualitatibus: vt declarat Bart. ī. l. ſi quis ſeruum. §. fi. ff. de lega. ij. ver. ſed quęro teſtator reliqt alicui partē bonorū. &. c. p. l. à filia. §. teſtator. j. de ali. le. & in. l. j. in fi. ff. ſi ſa. fur. fec. di. & ſic videtur lati⁹ fateri bona illa fuiſſe de bōis Titij, seu penes eū existentibus, & in domo habitationis Titij reptis. & verba talia iſtrumenti (etiā ſi enunciatiuè prolata ſint) probāt contra Lucio: quia cum Lucio cōfectum fuit instrumentum. l. optimā. C. de contrahenda & committenda ſtipula. l. quidā. j. de proba. l. publia. §. fin. j. depoſiti. q; qualitates imporātat di ēta bona fuiſſe in dominio, vel qua ſi dicti Titij, seu ab eo poſſeſſa. l. ij. §. in locū. ff. de re. & ſum. fi. l. bonorū appellatio. §. in bonis. et. l. penes. ff. de verb. ſignī. & dato quòd referantur etiam ad bona q; detinebantur per dictū Titiū, tunē ex de tentione præſumitur poſſeſſio: vt no. glo. v. q. j. §. quod pontifices. & quod colligiē ex not. per glo. in. l. ob maritorum. C. ne vxor pro mari. quā ad hoc allegat Ang. in. l. qui vias. §. j. ff. de dam. infect. & no. per Innocen. in c. ij. vt lite pendente. Paū. de leaza. in commento. c. in literis. in. ij. colū. de re. ſpoliato. & Bal. in titulo de pa. conſtan. in ver. recuperauerit quoquomodo. & in. l. ij. in. v. col. C. vbi in rem actio. & in ſua diſputatione incipien. accuſatus de vi turbatiua. in penulti. col. & est de mente Bar. in. l. ſtipula. §. hæc quoq; de ver. obliga. & Imo. in. l. à diuo Pio. §. ſi ſuper. de re iudi. ergo ſufficere debet Sēpronio creditori probare de poſſeſſione dicti Titij, vt postea licitum ſit Sempronio per hypothecariam auocare bona à Lucio. & licet de hoc varię ſint opiniones gl. & doct. hic, & in. l. cum res. C. ſi res alie. pig. da. ſit, cum ſuis concor. tamen quantū ad caſum noſtrum, ſufficit de dicta poſſeſſione Titij probari: vt. ſ. dictū est. quod not. hic Barto. dum dicit, quòd quando omnia bona debitoris ſunt obligata creditori, & debitor poſsidebat rem, ſi eam nō deſijt poſsidere: cūis reperiatur per aliū detineri: tamen per hypothecariam auocabitur dicta poſſeſsio aduerſus detinentem: quia illud ius poſſeſsionis debitoris fuit obligatum creditori. ſed ita est quòd dictus Titius non deſierat poſsidere dicta bona: quamuis eſſent de mandato iudicis & ſuperioris deſcripta & ſequeſtrata apud Lucium, cauſa cuſtodiæ: vt l. intereſſe. de acqui. poſ. cum ibi no. per Ia. de Are. & Bart. & not. per docto. & gl. in. c. examinata. de iudi. & latè per Bart. Cyn. poſt antiquos in. l. vnica. C. de proh. ſeque. & Bar. in. l. licet. ff. depoſi. & no. doct. in cle. j. de ſeque. poſ. ergo &c. Item etiā ſufficit Sempronio creditori probare quòd Titius ſuus debitor poſsideret bona dicta, ad hoc, vt Sempronius creditor habens omnia bona Titij hypothecata poſsit per vtile inter dictum poſſeſſorium Saluianum auocare dictam poſſeſsionē bonorū poſtea conſignatorum apud Lucium. vt no. declarat hic Bart. Alex.

k ☞POMATES. ¶ Poſſeſsionē. Vide Alex. conſi. iiij. co. iiij. vo. ij.

Universitätsbibliothek Heidelberg

a ✣POMATES. ¶ In creditorem. Vide Are. consi. xxxij. col. ij

b ¶ Iura & actio. Bonū cōsiliū, & sic ita potius agis possessorio, q̄ hypothecaria: sed an in obligatione bonorum veniant res in quibus debitor habet tantūm possessionē: adeo, q̄ si possessio ad aliū sine vitio peruenit, possit creditor cōtra eum ad possessionē agere? vide Cyn. Salic. & alios in. l. cùm res. C. si res alie. & no. insti. de act. §. Item Seruiana. Alexā. ¶ Adde an in obligatione bonorū veniat officiū iudicis. Bar. consilio. xcv.

✣POMATES. b

c ¶ Circa hoc. Vide Fel. cōf. cxxxiij. in prin.

d ¶ Vidimus ergo. per Spec. in ti. de act. & pe. §. sequit ver. ceterū. Alex.

✣POMATES.

e ¶ Vnū tñ. Vide Alex. consi. xviij. vol. v. vbi ipse de hoc tractat.

✣POMATES.

f ¶ Itē oppo. vide Alex. in. l. si here dis. co. ij. §. de le. j. & cōf. xix. co. iij. ij. dubio. vo. v.

✣POMATES.

g ¶ Titi⁹. Vide Alex. cōsi. lxxxix. col. j. vol. ij & j. l. j. xix. col. ff. solu. ma. Fel. in. c. quæ in ecclesiarū. col. x. de cōsti. Alex. consi. cl. col. ij. vo. iij. Soc. consil. cc. lxvj. colū. xx.

h ¶ Data mercede. Adde text. & ibi Bald. in. l. ij. C. quibus ex cau. ser. p præ. li. ac. hic alle. & Io. an. in tit. de exe. sen. in fin. in addi. Spe. Angel. in consi. cxxxvj. Bal. in. d. l. item si verberatū. Paul. de ca. in. l. sciēdū. de oper. no. nū. & adde Bart. in. l. in. bemus nullam. C. de sacrosan. eccle. Alexan. ¶ Adde Ro. consi. cccx.

i ¶ Vilis persona. Et sequuntur oēs doct. Gul. Ray. & Bal. hic. & Bal. i. l. fi. in fi. C. de exec. rei iudi. vbi limitat in religiosa & honesta persona. Alex.

k ¶ Vtilitatē huius edicti. Et vide materiam huius titu. multa pulchra p Bal. i ru. C. e. Alex.

l ✣POMATES. ¶ Magistrū. vide Pau. de ca. & Bal. in. l. in causæ. §. j. ff. de procu. Arch. & Io. And. in. c. qui agendū. de procu. lib. vj. & Imo. in. c. inter dilectos. de fide instru. & in. c. in nra. de procu. & in. c. cū in iure peritus. de offi. dele. & in. c. ex parte Decani. de resti. ip.

m ✣POMATES. ¶ Magistrū. vide Ro. in fin. ccccclxvj.

f ne: vt in contrarijs. ¶ Item. oppenitur⁹ extra gloss. quando aliquis succedit alteri, videtur habere ratum quod per illū factum est: vt. l. solutū. §. solutam. ś. e. & l. fi. in prin. j. rē ra. ha. Sed per ratihabitionē dñi cōfirmatur pignus: vt. l. alienā. ś. e. ergo quod est per successorē solutū, habet vim ratihabitionis in his quæ defunctus gessit nomine succedētis, vel pro eo promisit de rato: vt hic procuratorio nomine. Et istā materiā, q̄n dñs rei succedit author noster, quid operetur, plenè examinaui in. l. cū vir. de vsufc.

15 dic vt ibi. ¶ Venio ad vltimā particulā, † & quæro de intellectu istius ver. sed si cōuenisset. qa tex. dicit, vt ex suo mēdacio &c. Ista dictio, suo, pōt intelligi suo. s. hæredis. itē suo. s. defuncti. & variè lect. huj⁹ ver. vt primò intelligatē, suo. s. hæredis: quī ex postfacto cōsensit pignori, vel etiā ab initio. Sed certè licet ista lect. in se sit vera: tū rō posita in tex. nō esset necessaria. Nō enim repellit agentē propter mēdaciū: sed qa ius pignoris est cō stitutū. & sic res in veritate est obligata, vt. ś. e. l. aliena. ¶ Alij dicūt, q̄ hic loquif de mēdacio defuncti: qa hic defunctus asseruit rē esse suā. in præce dēti rūso simplr obligauit: vñ nō licet hæredi arguere mēdaciū defuncti: vt. C. de ser. pig. da. ma. l. fi creditoribus. & ista est lectu. vera & notabilis magis quā gl. tenet, & etiā Cy. eam tenebat. & vos eam etiam teneatis.

LEX XLII.

CReditor. Creditor qui vendidit pignus debet superfluū pretij restituere, nō debitorē delegare. h. d. ¶ Op. de. l. elegāter. §. fi vēdiderit. ś. e. o. gl. dat plures solutiones. prima, q̄ hic exigatur pretiū: ibi, nō. sed certè si exegisset pretiū frustra tractaremus de delegatiōe eius, cū nō sit debitor. vel dic q̄ debitor vult expectare diē hic: ibi nō. Ista est quædā diuinatio. sequēs gl. laborat eodē morbo. vñ soluit gl. aliter, q̄ hic vult delegare, ibi mādare. Ista gl. dicit cōtrariū eius quod deberet dicere: vt apparet ex tex. l. contrariæ. dat gl. aliā solutionē, q̄ ibi creditor non fuit in culpa: nam quilibet diligens pater familias sic vendidisset. nam propter dilationem plus vendidit. & ideò potest delegare vel mandare. ita loquitur ibi. secus hic arg. l. si pignore. §. fi. ś. eo. & hanc tene.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Pignoratitia pro damnis & interesse agitur. etiam non soluta pecunia.*

LEX XLIII.

PIgnori. Si creditor fuit in culpa restituendi instrumenta pignoris debitori tēpore debito: tenetur ad interesse. secus si ei culpa imputari nō posset. h. d. ¶ † No. casum in quo etiā ante solutā pecuniā pōt agi pignoratitia. s. pro alijs damnis. quod ergo dicitur in. l. si in rem. §. omnis. ś. e. intelligitur de pignoratitia quæ intentatur ad rei restitutionem. Item. puto q̄ creditor hic non teneatur exhibere instrumentum: nisi sibi idonea cautio offeratur secundùm formam. l. quamuis. ś. eo.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Officialis propter publicam utilitatem accipit rem priuati.*

2 *Asinum priuati accipit iudex pro faciendo portare malefactorem ad iustitiam.*

3 *Persona vilis potest cogi, ut suspendat malefactorem.*

g **Titius.** ᵍDamnum in pignore datū authoritate curiæ non pertinet ad creditorem qui in culpa non deprehenditur. h. d. ¶ No.

1 ex hac. l. † quòd propter vtilitatē publicam potest officialis accipere rēs

h personarum priuatarū. quod de iure debet intelligi, data mercede⁽ʰ⁾ de pūblico: vt. C. qui ex cau. seruū pro pre. lib. accepe. l. j. & ij. de rei ven. l. item si verberatū. §. j. & ś. quēad. ser. amit. l. si locus. §. fi. & ibi no. licet nō seruet.

2 vt dicit ibi gl. & sic apparet. q̄ † q̄n officialis vult facere aliquā iustitiā, po-

3 test accipere asinum priuati vt portet malefactorē. ¶ † Sed quæro an possit capere hominē ad decapitandū vel suspendēdū aliquē: videt quòd non. C. ne quis liber inui. & c. l. j. & ij. lib. xj. & ne operæ à colla. exig. per totū. & ne rusti. ad vllū of. reuo. per totū. Do. dicit contrariū, si est vilis pſona: qa ppter vtilitatē publicā potest cogi. aut. de sanctiſsi. epi. §. fi monachus.

De exercitoria actione *Rubrica.*

k

LEX I.

VTilitatem huius edicti⁽ᵏ⁾. Dominᵒ tenetur ex facto magistri per eū præpositi: sicut dominus ex facto institoris: cùm sit eadē ratio, imò maior. h. d. ¶ Gl. signat vnū contrariū & non solvit. videas eā ibi. ar. cōtra. C., de temp. in integ. restit. l. superuacuā. Sol. dic ibi, ex varietate locorū vel tēporum, non inducitur varietas rationis. hic sic.

l **Magistrum.** ˡMagister obligat dominū ex omni facto, ad quod præponiē de cōditione ipsius personæ destinatione seu distinctione nō habita, nec ita verò ex solo debito dominum obligat. h. d. vsq̄ ad. §. magistrum.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Præpositus negociationi vniuersali, quòd posit aliū substituere sine speciali mandato.*

2 *Patiens fieri aliquid, videtur alium præponere.*

3 *Præpositus negociationi nauali potest alium substituere contra domini voluntatem.*

m **Magistrum.** ᵐMagister habet authoritatē alium substituēdi, etiā si sibi fuerit iterdictū: & ex substituti pſona obligatur

obligatur dñs. h. d. ¶ † No. q̄ præpositus negotiationi vniuersali, potest

a alium substituere sine speciali mandato. ¶ † Secundò not. ᵃ q̄ qui patitur

2 aliquid, videtur alium præponere. ¶ † Tertiò no. speciale in negotiatione

3 nauali, quòd præpositus potest substituere contra domini voluntatem.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Contractus dicitur fieri in rem in qua quis est præpositus, siue illud fiat directò, siue accipiatur pecunia mutuò ut illud fiat: uel ut soluatur primo mutuanti.*

2 *Causa quòd exprimatur ab accipiēte mutuū, ad hoc ut alius obligetur, quādo sufficiat?*

b **Non autem.** ᵇHic est valde no. §. & h. d. Si magister contrahit in rē in qua præpositus est, tacitè dñs obligatur, si in hāc cām se cōtrahere exprimat. hoc primò. Itē. si cōtrahit simpliciter nulla cā expressa, dñs nō tenetur, nisi in eius vtilitatē versum appareat. Itē. si cōtrahit in cā in qua expresse prohibitus est: sufficit tūc expresio: licet vera nō fuerit. h. d. & sic habet tres partes. Secūda ibi, quod si ab initio. Tertia ibi, sed & si in pretijs. Itē. prima subdiuiditur: quia primo ponit vnū dictū: & illud exemplificat. Secūdò mouet vnū dubiū circa illud & declarat. Secunda ibi. vnde quærit. & vsque ad versi. sed & si in ptijs. Pone casum per te. ¶ Azo in summa huius ti. intelligit, q̄ magister ad pecuniā suscipiendā, & ad merces emēdas erat specialiter præpositus. Pone ergo casum, q̄ magr̄ præpositus specialiter ad prædicta, emit merces pro x. iuit ad ceeditorem, & dixit se emisse merces pro xx. & accepit

1 mutuò. xx. certè obligat dñm. h. d. ita etiā intelligit Iac. de Are. ¶ † Not. q̄ cōtract⁹ dicit fieri in rē in qua qs præpositᵒ est, siue directò fiat illud: vt in prin. huius. §. siue pecunia mutuò accipiatur ad illud faciēdum: vt in ver. qd si mutuā. sic dicit Azo in summa huius tit. & Inn. in. c. vl. extra de fideiuſ. & sentit gl. j. e. l. fi. ¶ Ad prædicta op. j. de in rem ver. l. iij. f. qd tñ. Sol. prædicta loquuntur, q̄n qs cōtrahit cū habēte mandatū: cōtrariū loquit q̄n cōtrahit cū eo qui nullū habet mādatū: vñ creditor debet esse magis cautus, vt in volūtate dñi, seu in cām dñi cōuertatur. ¶ Op. de. l. sed Iulianus. §. sed & si ab initio. j. ad Maced. gl. nō soluit. Sol. ibi mutauit propositum in melius: vnde sufficit bonus euentus.

g **Item præpositio.** ᵍModus præponendi est cōsiderādus, qui si excedatur, dñs non obligatur.

h **Si plures.** ʰEgo repetij istū. §. solēniter primo anno quo legi. ff. vetus. & est notabilis. §. Si pluribus vniuersalis administratio conceditur, videtur concedi insolidū, nisi aliud sit expressum. h. d. ¶ Not. primò, quod dixi in summario. nam secus est si mandatur aliquid speciale: quia non intelligitur insolidum nisi sit dictum: vt. l. pluribus. ś. de procura. ¶ Vltimò no. q̄n est dictum q̄ vnus non faciat sine consilio alterius, nō tenet quod alter facit solus in præiudiciū mandantis, propter quod examinaui hic totam materiam de consilio: vt videbitis in repetitione huius. §. si plures. sequitur repe. §. si plures.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Procuratores duo simpliciter constituti, quando uideantur constituti insolidū? Et quid in pluribus institoribus? Et idem quod in pluribus officialibus, uel delegatis?*

2 *Consilium alterius, quando quis requirere teneatur?*

3 *Consilium alterius, quod quis tenetur requirere: quando teneatur illud sequi?*

4 *Dictio. de, quòd denotet causam proximam & materialem.*

5 *Dictio. cum, quid importet, quando ponitur ut aduerbium, quando ut coniunctio, & quando ut præpositio?*

6 *Consilio alterius ubi aliquis non habens plenum intellectum debet aliquis facere, intelligitur, id est, cum consensu. & nu. 7.*

8 *Guardianus fratrum minorum, quòd non posit esse executor testamenti.*

9 *Consilium dare debens, si dare nolit, aut non possit, quid agendum?*

10 *Consilium malum illius, qui debet consilium dare, non est sequendum.*

11 *Actus expediendus consilio alicuius, quando debeat, uel possit expediri spreto consilio, quando consilium esse malum?*

12 *Sententia lata sine consilio sapientis, stante statuto quòd iudex ferat sententiam cum consilio sapientis, quòd sit nulla.*

13 *Omissio leuis solennitatis, quando uitiat?*

14 *Causa ut est committenda alicui consulenda, si omittit dare consilium, quòd sit alteri committenda.*

15 *Compromissum est factum in aliquem quòd ferat sententiam secundum consilium sapientis, quòd ualeat.*

16 *Verbum placet, quòd intelligatur de arbitrio boni uiri.*

17 *Verbum uidebitur, quòd importet arbitrium boni uiri.*

18 *Iudex ut ferat sententiam prout tali sapienti uidebitur, si partes consentiant, & iudex hoc faciat, an ualeat?*

19 *Iudex habet suam potestatem limitatam, & obligatam legi & æquitati.*

20 *Iudex quod sententiam ferat cum consilio & arbitrio alicuius incertæ personæ si dictum sit, num id ualeat?*

SIplures. Iste. §. habet tres partes principales. primò loquit quando plures b magistri sunt præpositi simpliciter. Secundo, quando diuisim. Tertio, qñ cōditiōe adiecta. Secūda ibi, sed si diuisis. Tertia ibi, sed & si. h. d. ¶ Administratio priuata & vtilis ordinaria pluribus simpliciter concessa, intelligit insolidum: secus si diuisim, vel aliud sit expressum. h. d. vsq̄ ad. §. exercitorē. & cessant omnia contraria. casus in terminis satis patet.

1 ¶ † Op. ad primā partem, & videt quòd quādo plures, procuratores dātur, nō videnē dari insolidū: nisi hoc exprimatur: vt. ś. de proc. l. pluribus. & ibi no. facit. ś. d: neg. gest. l. cum alicui. in fi. Sol. secundùm Ia. de Bel. in quadam. q. quā disputauit, an duo rei cōstituant tacitè? quā ponit in aut. de duobus reis. Et tene q̄ duo, seu plures procuratoes simul con- c stituti, videanē constituti insolidū, etiam si non exprimat. & ita intelligit. d. l. pluribus. arg. j. manda. l. fi mandato Titi. §. Paulus. & l. creditor. §. duobus.

¶ Ad. l. cū alicui. ś. de neg. gest. respondeē, q̄ loquit d in pluribus gestoribus fine mandato. Et est ratio: quia dominus mandās, videtur solum vniuscuiusq̄ fidem iusolidum sequi, secundùm eum. & est opinio vera: & illa lex concordat cum ista. & idē tenet Ia. de Are. Sed certè gl. in. d. l. pluribus tenet cōtra- e riū. cuius opi. est hodie canonizata, extra de procu. c. fi duo. li. vj. quā puto verā. Nō ob. l. si mādato Titi. §. Paulus. quia loquit in plurib⁹ pro alio interuenientibus insolidū, vt insti. de fideiuſ. §. si plures. & C. e. ti. l. non rectè. & ita intelligit glo. sed. l. ista & l. pluribus. loquuntur im mandatarijs, non mandatoribus. Nec ob. l. creditor. §. duobus. quia fuit expressum, vt ibi not. &. d. l. pluribus. vnde adhuc remanet contrariū. ¶ Quid dicemus? dico q̄ aliud in f magistris præpositis negociationi nauis, vel institoribus præpositis alij negociationi: quibus videtur mandari insolidum, vt hic aliud in procuratoribus, vt in cōtrario. Ratio differentiæ est: quia in istis præponuntur certæ negociationi: & sic actui vniuersali videt cōcessum plurimū iuris: & in eis quodammodo plena administratio transfertur: vt quicquid gerant in illa administratione, intelligantur facere præ textu officij, licet non exprimatur. j. tit. ij. l. fina. & g obligāt dominum directè, vt hic. eadē. l. in principio. & infra titulo secundo. l. ij. & per totum titulū. in procuratore verò non transfertur ita plenū ius, cū semper nomine domini debeat cōtrahere: & sic nō videt ordinarius administrator, & dominū nō obligat directè. vt. l. Iul. §. fi procurator. j. de act. empt.

¶ Similiter si pluribus cōcedit inrisdictio ordinaria, cuilibet cōpetit insolidū. vt. ś. de offi. procō. l. j. sed si pluribus concedit iurisdictio delegata: tunc secus vt. j. de re iudi. l. duo ex tribus. & no. c. titu. in. l. Pompo. scribit si vni. Et q̄ illa æquparatio, præcedat, pōtet ex modo constituendi: & ex effectu constituti. Nam iurisdictio ordinaria est illa quæ cohæret loco, vel certæ administratiōi. vt. l. j. §. cū vrbē. ś. de offi. præfe. vrb. & C. vbi & apud quē. l. fi. Idē in h magistro, vel institore, q̄ præponunt certo loco, vel certæ administrationi seu negociationi. j. de institoris. Itē ex effectu cōstituti. Nā iurisdictio ordinaria nō finit morte cōcedentis, sed delegata sic. vt ś. de iurisdi. om. iudi. l. & quia. sic etiam mandatū insti i toris nō finit morte: sed procuratoris sic: vt. j. de insti. l. sed & si pupillus. in prī. & l. si quis mancipijs. §. si impubes. eod. tit. ¶ Secundò. oppo. de. l. parui. aliàs pedius. ś. de arbit. quam glos. alleg. pro concordanti. Solu. ibi loquitur in arbitris, quæ æquiparantur iudicibus delegatis: ergo &c. vt. ś. dictū est. vel aliter. ibi loquitur de arbitro absente: vnde duæ partes nō potuissent cōsensisse de vno solo. Etidem dicerem si plures institores, vel exercitores essent præpositi à duobus litigantibus: vt exerceant ne-

✣POMATES.

a ¶ Secūdò no. vide Alex. consi. lxvj. co. ij. circa medium. vol. ij. & cōs. lxxx. pe. col. vol. iiij. & consi. xliij. co. ij. vol. ij.

¶ Nō aūt. Vide Bar. in. l. habebat. j. de inst. in princ. hui⁹. §. no. summè istū. §., plibello, ī hac actiōe. & iste tex. in ver. vñ qrit offilius. inducitur hīcp Gul. & Bal. ad. q. de qua per Bar. & docto. in. l. cætera. ś. fi. de leg. j. Alex.

✣POMATES.

c ¶ Cōtra hoc op. Vide Alex. consi. xliij. in. ij. colū. & seq. volu. ij.

¶ Causę exp̄sio. Vide no. pBal. i ñ I. fi. in vlti. col. C. q̄ cū eo. & in rub. C. e. in. vj. co. Ale.

e ¶ Causa ī se vera nō fit. per Inn. cuius dicta clarius refert Bal. in ru. C. e. in. vj. col. hoc etiā allegat Bar. in. l. si pupilli. §. j. de ne. gest. & Bart. in. l. ciuitas. si cer. pet. Alex.

✣POMATES.

g ¶ Item prepositio. Vide Ro. fin. ccxxxix. & fing. xxiij. Iste tex. allegat in ver. vel si ad locandū. p Ro. cōſ. ccccl xj. i. j. co. quòd habens mandatū ad ſparatoriū actus, non censetur semper habere mandatū ad ipsi⁹ act⁹ explicationē. & ibi plurā adducta ad hoc.

✣POMATES.

h ¶ Si plures. Vide Alex. consilio cxlvij. ij. vol. Cremon. fing. clxv.

¶ Remanet cōtra riū. Vide Bart. ā. l. j. ś. de off. cōsu. & in. l. plurib⁹. ś. de proc. & in. l. creditor. §. duobus. j. mand. Alex.

a ¶ Distingue. Q⁹ pluribus mãdatur idem officiũ, an vnus faciet sine alio? Respondeo quod. j. scripsi in iiij. q. secũdam Ion. & quod no. Bar. in l. fi. j. vt. prof. & de executoribus vide quod hĩ per Guil. de Suz. in l. nulli. C. de epi. & cle. & Bar. in cõsi. facti tale proponitur, Titius fecit testm̃. & vide Bal. in rub. C. eo. in. viij. col. & dicit Ang. per illũ tex. in. l. Imperatores. §. gotiationẽ legitimè pendente iudicio. argu. illius. l.

¶ Vt igitur liqueat materia, distinguẽ tres casus: qũ pluribus mandatur idẽ officiũ: aut est officium publicũ authoritate & vtilitate: aut publicũ authoritate, sed vtilitate priuatũ: aut vtroq; priuatũ. Primo casu, aut est iurisdictio seu administratio ordinaria: & tũc cõpetit cuilibet insolidũ. vt. §. de offic. procõ. l. j. &. j. ad muni. l. Imperator. Aut est administratio delegata: & tunc secus. vt. d. l. duo ex tribus. de re iu. nisi forte esset talis delegatus, qui pro ordinario habeatur: vt. d. l. Pompo. scribit si vni. de re iudi. ¶ Secundo casu, distingue, eodẽ mõ: aut est administratio principalis & ordinaria: vt in pluribus tutoribus & curatoribus: & tũc cuilibet insolidum cõpetit. C. de autho. præstã. l. fin. &. C. si vnus ex plu. l. j. Aut est administratio accessoria, & quodãmodo delegata: vt plures actores vnius tutoris: & nõ intelliguntur insolidũ, nisi sit dictũ. arg. eius quod. §. dictũ est de iudice delegato. Nõ obst. l. decreto. in fi. de admi. tut. quia ibi administratio fuit demãdata vni ex plurib⁹ tutorib⁹. ¶ Tertio casu aut plures præponũtur à pluribus intuicẽ litigatib⁹. & nõ intelligũtur insolidũ, nisi dicat. ar. d. l. parui. §. de arbit. Aut præponũtur ab vno, seu à pluribus nõ litigãtibus: & tunc, aut certæ & vniuersali administrationi ita q̃ omnibus administratio ordinaria vẽ cõcessa: vt in institore & magistro: tũc quilibet pt insolidũ: vt hic. Aut sunt alij administratores, & nõ põt vnus sine alio. vt. §. de procu. l. plurib⁹. ¶ Fallit si essent plures procuratores iure speciali: vt cap. si duo. C. de procu. in. vj. ¶ Fallit ẽt in pluribus⁶ executoribus vltimæ volũtatis: vt in. c. fi. extra de testa. in. vi. sed de iure nõ de hoc cõsuerit dubitari &c. ¶ Tertiò. op. ad tertiã particulã: qa secũda ẽ clara. & vẽ q̃ vn⁹ possit sine alio agere, non obstãte quòd aliud sit dictũ à præponẽte: vt. j. de admi. tut. l. qdã decedẽs. §. Papi. aliàs incipit, pr̃. Sol. vt hic habes in gl. vel dic melius ad propositũ, q̃ duo fuerũt hic assumpti pariter officiales, hoc actu q̃ vn⁹ non posset agere sine alio: ibi aũt fuit assumptus vn⁹ vt officialis: alius vt cõsultor: vt ibi, & probatur. eo. ti. l. Titiũ. in prin. &. j. mã. l. idẽq;. §. fi quis ea. & in. l. qui in aliena. §. q̃q;. §. de ne. gest. ¶ Quartò. op. contra dictã solutionẽ fortissime, † q̃ idẽ sit quod assumitur vt consultor, vt. j. man. l. idemq;. §. fi quis ea. Sol. ille. §. non dicit q̃ illius consultoris consilium quis debeat sequi: vel non: vnde de hoc quid iuris sit. j. dicam. sed dicit quòd consilium debet requiri, quod est contra. d. l. dic ergo quòd ad illum. §. bũ potest adaptari sol. glo. Nam. §. fi quis. loquitur in eo qui assumebatur vt consultor: & licet non esset officialis, tamen esse poterat. sed. l. quidã decedẽs. loquitur in muliere assumpta vt consulat: quæ nõ erat tutrix, nec esse poterat. Et ista solutio est vera in se quantum ad. d. l. quidam decedens. ratio: ne q̃ vna via prohibetur &c. vt. j. de sponsa. l. oratio. &. j. de tu. & cur. da. ab his. l. scire. §. j. & istam tenet Iac. de Aret. & Cyn. tractat in. l. id quod pauperibus. in xiij. q. C. de epis. & cleri. sed ista solu. non est bona ad. l. Titium & Meuium. in princi. vbi in masculo esset idem, quòd teneatur requirere, nec sequi consiliũ ipsius de necessitate: & illud sentit gl. ¶ Ideò pro declaratione huius contrariꝰ oportet te scire, q̃ tutoris potestas est à. l. tributa. licet testator eũ nominet: vt. j. de tuto. l. j. ibi iure ciuili data &c. &. C. de iura. calum. l. ij. §. quod obseruari. ibi, aut legitima &c. Procuratoris verò potestas pendet ex arbitrio constituentis: vt. j. manda. l. diligenter. Aut ergo hæc conditio, quòd faciat cum consilio alterius, apponitur ab homine qui habet potestatem à lege: & tunc non cogeretur quis eius consilium requirere: nec sequi. nisi sit quis collega officij: vt. d. l. Titiũ & Meuium. in prin. Ratio, ne potestas legis pẽdeat ex alieno arbitrio. ar. j. de test. l. iij. & quod ibi

ribus. Bal. consi. clv. ij. libro.

c ✣POMATES. ¶ In pluribus. Vide Panor. consi. cx. vo. ij. Are. consi. xciij. col. &. iij. Alex.

d ✣POMATES. ¶ Vt ergo liqueat. vide Fel. in. c. quoniam contra fal sam. col. v. de proba.

e ¶ Venio ad qõnẽ. Vide Bar. in. l. si cõuenerit. de re iu. & Moder. in. l. j. §. j. de appel. sed ibi tractatur de iudice. & vide oĩo Cyn. & Io. in. l. cũ tale. §. si arbitratu. de condi. & dem. & ibi distinguit, an dicatur cũ consilio: aut cũ consilio & cõsensu: an dicatur arbitratualis? & hĩ in. c. cũ in veteri. de elect. per Io. an. in regula nullus ex consilio. An sit differẽtia, si dicat cũ cõsilio, consensu. vel licẽtia. Bald. C. e. in ru. n. q. vij. & ibi etiã qd si dicatur, sine cõscientia? & adde quæ no. Bal. in. l. j. in fi. C. de ĩdicta li. tol. adde vt per Bald. cõsil. cxxiij. incip. viso testamento. iiij. li. Alex.

✣POMATES. ¶ Eo casu. Vide vnũ verbũ Fel. c. fsicitat⁹. co. vj. de rescri. & in. c. cùm omnes. col. xij. de cõsti. Bar. consi. j. co. xxxj. vol. j. Feli. in. c. iij. v. &. vj. col. de re iu. Pan. in. c. cum olim. de arbi. & in. c. cum in veteri. col. ij. & col. vj. de ele. Anania consi. xv. Pa. i c. pe. & ibi Barba. & Feli de cõst. Panor. i. c. iij. de offi. deleg. Feli. in. c. j. co. xij. de spon.

¶ De cõsilio. De dictiõe. de, & cũ, per Ioã. An. in regu. nullus ex cõs. de reg. iur. in mercu. p Archi. i. c. cũ olim. de arbi. & in ca. si q̃ debilitate de off. dele. Alex.

a ✣POMATES. ¶ L. Titium. Videtur mihi tñ, vt ille tex. habeat aliũ intellectum. vide Sozi. consi. xl. col. j. vbi ponit aliqua quibus colligitur, quando dicatur particeps officij.

b ✣POMATES. ¶ Cum consilio. Vide Ang. consi. clxxxiij. & consi. cxiiij. & consi. clvj. Ang. in. §. fi quis. insti. de suspe. tu.

c ¶ Seruanda est. No. pro cõmissionib⁹ testatorũ dicentiũ: nolo q̃ sis executor me⁹, neq; exequeris sine licẽtiã Guardiani fratrũ minorũ: nõ valet, eo qa nõ est capax: & nõ valet ei⁹ cõsensus. Q̃d no. ad ea quæ dixi post Bart. in. l. bonorum. C. qui admit. & ad hoc adde Bald. in aut. ingressi. in. j. coll. C. de sac. sanc. eccl. & Bar. & quæ ibi dixi in. l. quidam decedens. §. pater. de admini. tut. & Bald. in. d. aut. ingressi. in pe. & vlt. col. & adde omnino Bal. in. l. id q̃d pauperibus. ĩ. iiij. col. C. de epis. & cle. & Bal. in rub. C. eo. in. iiij. co. & ibi contra Bar. ẽt. Et an debeat saltẽ requiriri consiliũ fratris minoris in exequendo secundùm voluntatem testatoris? Bart. in tract. minoricarũ, lib. iij. tenet quòd aliquo casu sic, vt ibi. & Pet. de An. expressè in clem. exiui. de verb. sig. tenet q̃ nullo casu debet requiri. & no. per Bald. in d. aut. ingressi. Alexã. ¶ Adde, an tunc minor possit ali ũ substituere? Pet. de ancha, consi. cciij.

✣POMATES. d ¶ Per hoc. Vide Alex. consil. lviij. col. iiij. vo. ij. Feli. in. c. ex parte. vlt. col. de cõsti. Bar. in tracta. minori. lib. iiij. in. iij. dist. Curti. consil. lxij. col. fi.

✣POMATES. e ¶ Quid si. Vide Pau. consil. v. col. ij. vol. j. Fel. in. c. pe. ij. col. de consti. Panor. c. cũ in veteri. iij. colũ. de elect. Barba. in. c. ex parte. col. v. de consti. Aret. consil. xxvj. colũ. iiij. versic. iij. quæro. vide limi. p Feli. ĩ c. cum venerabilis. col. xv. de excep.

f ¶ Consiliũ malum. Ibi. & ideò si dat. Contrariũ videtur velle Bart. in. l. si conuenerit. de re iud. vide quod dixi ibi post Imo. Alex.

f ✣POMATES. ¶ Consilium malum. vide limitata per Felin. in. c. cũ venerabilis. de excep. col. xv. & seq.

✣POMATES. g ¶ Iniquum cõsiliũ. vide in simili p Feli. in. c. ex literis. col. vlt. de consti. & in. c. cũ venerabilis. co. xiiij. de excẽ. Panor. in. c. iij. col. fi. de offic. dele. Ias. i. l. admonendi. col. xj. s. de iureiur.

✣POMATES. h ¶ Dicit statutũ. Vide Alex. consi. lix. volu. iiij. Feli. in. c. ex parte. col. j. de consti. Alex. l. si quis mihi bona. §. fi coram. de acqui. hære. col. j. & in. l. j. col. iij. ff. de lib. & posthu. & consi. lix. col. j. vol. iij. Raph. Cuma. consilio. lv. & vnum verbum Feli. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cõsti. col. viij. Fulg. consi. cxl. Card. in clement. j. xj. q. de offi. dele. Paulum & ibi alios. c. primo. de offi. deleg. Hæc tamen limita vt per Aret. in. d. §. fi coram. co. pe. vide Alexan. extendentem consi. cxlv. colũ. fi. & si aliud statutum diceret, quòd sententia iudicis aliqua de causa non posset dici nulla. nam hoc non obstante vigore statuti de quo hic p Bar. poterit dici nulla. vide Feli. in. c. ex tuę, de sym. Sozi. cõsil. xcvj. colũ. v. & an si sententia est lata sine consilio, sit ipso iure nulla: vide Alex. consil. liij. vol. iiij. consi. cxlv. vol. v. & consilio. cxxj. in fine volumin. iiij. Et aliquid per Alexã. hic in apostil.

i ¶ Cum consilio sapiẽtis. Si sententia fertur sine consilio sapientis, an valeat. Ex quo dicit singulariter Io. And. in. c. nõ est. de cõsue. in. vj. in nouella. q̃ si iudex cõmittit causam alicui cũ hoc quòd nõ ferat sen

j ¶ Quæro, dicit statutum⁸ quòd† iudex ferat sentẽtiam cum consilio sapientis⁹: iudex tulit sentẽtiam sine illo: an valeat sententia? videtur quòd sic: quia leuis omissio solennitatis non vitiat: vt. l. j. in fine. de ven. inspi. Sed ista est leuis solennitas, qd⁹ patet: quia non debet eius cõsilium sequi de necessitate: vt. s. dixi, ergo &c. Contrarium credo: cùm enim iudex habeat potestatem à lege municipali ciuitatis. & lex illa ciuitatis dicat consilium debere reqri: tũc debet requiri de necessitate, vt dictũ est: alias actus nõ valet. ¶ Nõ ob. cõtrarium: quia debes scire secundùm

Universidad de Sevilla

rentiam sine consilio talis sapientis viri: quòd si lata est sine cõsilio, est nulla ipso iure sine appellatione. Et in hac materia de consilio: & an index cõmittens causam possit committere eam, cùm hoc quòd non ferat sententiam sine suo consilio, an valeat: & si. Vide Inn. in. c. pro debilitate. de offi. delega. Sed circa hoc dicit hic Bartol. considera propter id quod dixit Barto. in. l. j. & ibi dixi. C. de tela. & ad prædicta vide Bart. j. l. itẽ si vn⁹. §. idem Pomponius. j. de arbit. & j. l. proxi. & in materia consilij sapiẽtis. vide vnũ verbum Bald. in. c. j. de cõtro. inuesti. & Bald. in. l. ij. C. de legi. & Bald. in repeti. § qui prouocauit. & Ang. in. l. ad principẽ. j. de ap. & Bar. in. l. ille aut ille. §. cùm in verbis. de lega. iij. & de cõsilio au thẽ. vide Bald. & Ange. in. l. j. C. de tuto. & cura. illustriũ perso. & no. singula. Bart. in. l. in bonorũ. de bo. poss. vbi videtur posse dici de istis vicarijs castrorũ, qui non tenentur esse periti, vt si sequantur consiliũ malum, non teneãtur in syndicatu. Item istis adde Bald. in. l. j. C. ne lic. ter prouoca. & ponit Bartolus de quæstione hac. Item ponit. an si in sententia non apparet de consilio: an præsumatur? & adde hîc Bald. in. l. si quis mihi bona. §. fi coram. de acquiren. hære. & in materia adde quod dixit Innocen. in. c. si pro debilitate. de offic. delega. Quid si contra substantiam compromissi est, quod arbiter debet ferre laudum secundùm consilium sapientis? & quid si cum requisitione consilij? de quo per Baldum. in. l. illa institutio. de hæredi. instituen. Quid autem in arbitratore? vide per Baldum in. l. final. in. xij. q. C. de contrahenda emptione. & vide. j. proximè per Bartolum. in. l. item si vnus. §. iij. §. de arbitris. & vide in hac materia Bal. in rubric. C. eodem. in tertia columna. & Ioan. Andræ. in regula nullus ex consilio. & quod legitur & notatur in. c. ad nostram. de consuetudi. de quæstio. Bartol. Vnum adde, quod singulariter dicit Innocen. in capi. nec episcopi. de tempo. ordina. quòd eligantur plures ad consulendum in causa & sint discordes, quòd iudex possit sequi maiorem partem. & Bartol. hic tener, quòd iudex non tenetur sequi. & istud dictum Innocen. facit ad not. per Bartolum. ſ. eodem. §. in secunda columna. & per Ludouic. in rubric. de arbi. in. vj. & vij. char. vbi de hoc. & si. in hac materia. & ad dictum Innocen. in. d. c. nec episcopi. vide per Moder. ff. de appel. l. ad principem. Alexand.

i ¶ An eodem versi. quartò quæro dicit statutum & c. ibi, cum consilio sapientis. Et vidi de facto annullari quandam sententiam latam nõdum spectato consilio sapientis, postq̃ fuerat missus processus. & maximè: quia statutum erat in ciuitate illa, quòd non valeret sententia, nisi ferretur secundùm consilium sapientis. Nam dicebatur sententiam ipso iure nullam esse, non expectato consilio sipientis, etiam si expressè statutum nõ annularet, ex quo etiam de iure communi est prouisum, quòd debet expectari cõsi. postq̃ processus missus fuit, per no. per Bar. ad hoc facit tex. in. c. cùm in veteri. de elect. & in. c. cũ olim. & ibi expressè no. d. Ant. & Imol. de arbi. Bar. i. l. Titiũ & Meuiũ. in prin. ff. de admi. tu. & Io. An. in. c. nec epi. de temp. ord. post Inn. & Host. ibi & Bal. in. l. ex illo. C. de app. & in l. j. ad fi. C. de manumiſ. vin. & in. l. j. C. ne lic. ter prouo. & clarè firmat Io. And. in addi. ad Spec. in ti. de requisi. consilij. §. j. super verbo, vt autem. referens ita tenuisse gl. & Ol. & quod no. Io. And. in. c. nõ est. de consue. in vj. in nouel. & in. c. si pro debilitate. de offi. dele. & in dubio etiam nõ præsumitur, q̃ interuenit dicta solennitas consilij à statuto requisita, vt elegan-
ter probat Bal. in. d. l. j. C. ne lice. ter prouoca. reprehendens Gofre. qui cõtrarium tenet. & cum Bal. transit etiam Pe. de Anch. in repe. c. cano. de cõsti. in ver. similem

Oldr. † quòd quædam est solennitas propter quam
16 substantia facti non põt mutari: & ista dicitur leuis solennitas: & omissa nõ vitiat: vt. d. l. j. in fin. ff. de ven. inspi. Quædã est solennitas, per quã facti substantia potest mutari si omittatur: & ista non dicitur leuis solennitas. [a] arg. in. l. cũ hi. §. si prætor. ſ. de transact. sed in casu nostro, cõsiliũ sapientis potest trahere iudicem in contrariã sententiã: vt. l. item si vnus. §. principaliter. &. l. seq. ſ. de arbi. ergo nõ est leuis solennitas. ¶ † Q uinto quæro iuxta prędicta quædã cã est cõmissa alicui cõsulendã: ille consultor omittit dare consilium: an sit alteri committẽdæ vel iudex procedat alterius consilio non requisito? quod videtur p ea quæ dicta sunt in. ij. q. ¶ Credo tñ alij cõmitti, per. l. in coniunctione. C. de nup. Non ob. quæ dicta sunt. ſ. in. ij. q. quia illa vera, q̃ in dispositione personæ appositæ est, cuius cõsilio quis debet vti. in quæstione autẽ nostra loquimur, q̃ statutũ gñaliter loquitur, quòd feratur cũ consilio sapiẽtis. quod cõsiliũ in genere peritenon põt: vt. l. incendium. C. si cer. pe. &. l. quod te. ſ. si cer. peta. &. j. ad. l. fal. l. in ratione. §. tametsi. &. §. diligenter. & circa prædicta, vide multa verba quæ ponit Specu. in ti. de requi. consi. [b] ¶ † Sextò quæro, qd si cõpromissum est in aliquẽ q̃ ferat sniam secũdùm consiliũ alterius sapientis, an valeat? [c] videtur quòd sic: quia in iudiciarijs cõtractibus & in vltimis volũtatibus. potest talis cõditio apponi: vt. ſ. vidistis. in contrarium videtur casus. l. item si vnus. §. idẽ pomp. de arbi. Sol. dicunt quidam q̃ valet. per ea quæ dicta sunt. Non ob. d. l. item si vnus. §. idem Põponius. ſ. de arbi. quia ibi fuit dictum, q̃ pronũtiaret prout titio dispensatori placeret: ideo nõ valet: quia
17 omnis ptãs collata vr̃ in placitũ Titij, siue æquum siue iniquũ dicat: ideò nõ valet: quia remanet arbiter solo nomine. ar. j. titu. ij. l. sed & si pupillus. §. sed si in totũ. Sed si dixisset, secũdùm arbitriũ vel consiliũ Titij: tunc valeret: quia intelligitur cõsiliũ Titij secundùm arbitriũ boni viri: vt. ſ. dictum est. & sic intelligitur. §. sed si ita. qui sequitur statim post. §. idẽ Pomponius. arg. j. de lega. iij. l. fideicommissa. §. q̃q̃. Et ita dicebat Old. & refert q̃ erat intellectus Hostien. sed certè nostri glossatores alii-
18 ter intelligunt. §. sed si ita. nec dicta opinio placet.
Nam verbum. placet, † seu placebit, idem importat quòd verbum arbitratu, vt intelligatur de arbitrio boni viri, non de libera voluntate. casus est de fideicõmissar. libertatibus. l. Lucius Titius testamento. & sic inducendo relictum liberis collatum in liberam voluntatem grauati nõ valet, vt. l. si fideicommissaria libertas secundo responso. de fideicommissar. libertatibus. sed si ita relinquatur libertas: si here di placebit: valet. Ego certè manifestè concluderẽ, quòd verbum placet, debet intelligi de arbitrio boni viri, non de libera voluntate: ergo idem est dicere, arbitratu Titij, quantum dicere de consensu & consilio Titij, vel beneplacito Titij. Nam de vtroq; in telligitur dictum arbitriũ boni viri. ¶ In. q.
d ergo præmissa[d], dic: aut est dictum de consilio & cõsensu, vel beneplacito Titij, vel arbitratu Titij: & nõ valet. vt. d. §. idem Pomponius. Ratio, quia ista cõditio est contra substantiã arbitrij: quæ est, vt arbiter possit pronũciare eq̃dẽ, vel iniquẽ: vt. l. diem pro ferre. §. stari. de arb. Sed eo casu, auferẽ libera potestas arbitro: quia cõtra illius Titij placitũ consiliũ, seu arbitriũ, nõ potest pronunciare: cũ talis potestas sit ei data ab homine: vt dictũ est. ſ. i. iij. q. ergo & c. Aut est dictum, quòd arbiter pronunciet consilio Titij simpliciter: & tunc valet: quia sufficit, q̃ eius consilium requirat, nec teneãt sequi: vt dictũ est: & sic per hoc non aufertur ei libera potestas. & hæc opi. tangitur in Spec. de arbi. §. sequitur ver. sed quid si dicatur. Et ex hoc apparet quod gl. [e] j. de hære. in
e sti. l. illa institutio. quæ dicit, q̃ potest cõpromitti vt feratur sententia, prout videbitur de iure alicui sapienti: non bene dicit. Nam † verbum, videbitur[f], idem importat, quod verbũ placebit, seu arbitratus
f fuerit. v. d. l. fideicommissaria libertas. infrà de fidei
19 commissar. libertatibus. ¶ † Septimò quero, quid si partes consentiunt in iudicem ordinarium, vt ferat sententiam prout videbitur tali sapienti: & iudex hoc fecit, an valeat? & videtur quòd non, per ea q̃ suprà dicta sunt de arbi. argumen. l. j. ſ. de arbi. Contrarium dico per. l. ſi conuenerit. de re iudicata. et ideo aliud in iudice, qui non habet † ita liberam potestatem, sicut habet arbiter, imò habet ipsam ij. quæ sit longa consuetudo. & ibi Baldus. Alexander. ¶ Adde quot modis consilium requiratur, & an iudex teneatur causam cõmittere consulendam? & illud consiliũ sequitur splendidè Pau. de Cast. consi. lxxvij. incipien. pro declaratione: & aliquid cons. cclij. per Ang. cons. cxxxvj. & qualiter intelligatur statutum, q̃ causa cõmittat intra certũ tẽpus, per eundem, cons. clx. & ibi etiã, an iudex consiliũ sequi teneat? & per eundem. cõsilio. clxxxvj. &. clxvj. vbi dicit, q̃ imperito nõ est turpe sequi consiliũ periti. p Bal. cons. cccxx. j. lib. Et quid si consiliũ sapientis sit præsentatum extra tempus, & iudex confirmauit: an valeat? per eundem cons. cliij. & clvij. iij. lib. & quòd cõsilio imperiti nõ sit standũ, per eundẽ, cons. cxcvij. & quid si consultor super pluribus articulis aliquos sibi reseruauit, an valeat consilium? per eundem, cons. ccccxxxvj. iij. li. Et an corã consultore possint produci instrumenta? per eundem cõs. lxxvj. j. lib. Et per Roma. cons. ccxxviij. an sequi consilium iudex teneat? ? Et an per petitionem consilij ita suspendatur sententia, sicut per appel. per eundem, cons. ccxxxv.
a ☙ POMATES. ¶ Lenis solennitas. Adde quæ dicatur leuis solennitas. per Alex. cons. xcviij. in. iiij. volu.
b ☙ POMATES. ¶ Cons. Vide in materia Barb. cons. xj. co. vij. vo. j.
c ¶ An valeat. Compromissum, q̃ sententia ferat secundum consiliũ sapientis. vide Lud. in repeti. rubri. ff. de arb. in vltima char. in ver. vlterius quæritur, si compromissum fit. per doct. in, c. cum olim. de arbi. per doct. in. l. illa institutio. de hæ. insti. post gl. ¶ Q uid aũt in arbitratore, vide p Bald. in. l. fi. in. xij. q. C. de contrahen. emp. & vide Bar. in. l. si vnus. §. iij. ſ. de arb. & vide ibi hanc materiam & Bal. in rub. C. e. in. iij. co. & Io. An. in reg. nullus ex consilio. & quod legitur & no. in. c. ad nostram. de consu..
d ¶ Præmissa. Vide Lanfr. in tract. de arb. char. xiij. in ver. multis. Rapha. Cuma. cons. lv.
e ¶ Quod gl. vide Bal. in. l. j. C. de arb.
f Videbitur. No. de verbo, videbitur, & placebit, vide Bar. in. l. si cui. de leg. j. & vide. ſ. in proxi. colum. Alex.

limitatam

limitatam & obligatam. l. & æquitati. vt in aut. iusiurã. quod præsta. ab his. per totũ. &. j. de pœnis. l. hodie & insti. de offi. iudi. in prin. & sic non est contra sententiam iudicis, seu eius substantiã. An autẽ teneat q̃ ne
10 cessitate, patet ex his q. ſ. dicta sunt. ¶ † Vltimò q̃ro, qdsi dicat[a] q̃ ferat sen
a tẽtiã cũ consilio & arbitrio alicuius incertæ pſonæ: an ista adiectio aliquid operet? distingue: aut loqueris in extraudicialibus, aut in iudicialib⁹ & his quæ sapiunt naturã iudicijorũ. vt arbitria. Primo casu, aut illius incerti electio cõpetit pluribus, & regulariter nõ valet quod agitur qa possunt in e-
b ligendo dissentire: [b] vt. l. si merces. in prin. j. loca. & ibi not. Fallit in casu. l. si fundus. in fi. j. de pi. & in casibus in quibus valet promissio incerta: vt. ff. de iur. do. l. cum post. §. gener. & ibi no. dixi in. l. i. t. stipulatus. de ver. ob
c li. Si verò cõpetit vni, tunc valet: qa cessat ratio p̃dicta: ergo & c. argu. l. adigere. §. q̃uis. de iure patro. ¶ Secũdo casu, quando in iudicialibus: tunc valet iudicis interlocutio, qd̃ partibus discordantibus: vel ipse eligat, vel partes ad cõcordiam cogat: vt. ſ. de arbi. l. item si vnus. §. principaliter. &. ſ. de iureiu. l. iusiurandum. §. si de qualitate. & de bo. autho. iudi. pos. l. in vendi-
d tione. in fine.

Exercitorem. Supra dixi, quis dicatur magister: hîc declaratur, quis dicatur exercitor. h. d. Exercitor dicitur ad quẽ omnes reditus veniunt: nec personæ cõditio inspicit: nisi sit minor. quia tũc tutoris, vel curatoris authoritas inspicitur. h. d.

Est autem. Contrahentes possunt eligere exercitorem, siue magistrum, sed exercitor nõ põt eligere contrahentes: nisi in subsidiũ. h. d. ¶ No. q̃ magister siue exercitor põt conueniri ex cõtractu suo: quod qualiter intelligatur, videbitis in. l. fi. j. ti. ij.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

Contractus factus per seruum uoluntate domini: quando obliget dominum? Voluntas patris circa contractum filij, quòd non semper obliget patrem.

Si is qui nauem. Continua primo ad præcedẽtia. ſ. dixiq̃ tenetur exercitor, siue institor: siue sit sui iuris: siue filius vel seruus. Sed vtrum ex persona institoris qui est in potestate alterius, teneatur pater vel dominus, ponitur in hoc. §. diuide. Primò ponit verba edicti. Secundò prosequitur edicti expositionem, respondendo cuidam tacitæ obiectioni. Tertiò ponit quædã alia quæstio ex præmissis descendens. Secunda ibi, licet. Tertia ibi, sed si sciẽte. &. h. d. Q ui exercitorẽ habet in potestate, si fuerit volens in merce dominica & nauali, obligatur insolidũ: sed in peculiari, tributoria obligatur. Idẽ in nauali, si sola
a scientia superuenerit. h. d. ibi iudiciũ datur. hæc sunt verba edicti. q̃d̃ postea sequitur, est expositio edicti. ¶ † Op. quòd in quolibet contractu, si cõtrahit domini voluntate, dñs teneatur insolidũ ex titu. quod iussu, vt. j. quod iussu. l. j. §. sed & si mãdauerit. &. §. si ratum. Sol. dicit gl. verum est
h qñ vult agere quod iussu: sed hic loqtur qñ vult agere tributoria. ¶ Tu dic secundùm Mart. quòd in actiõe, quod iussu, requiritur quòd dñs sciat speciem cõtractus: sed in hac sufficit, q̃ sciat eũ negotiari, licèt speciẽ contractus ignoret. Et ideò dic, aut filius vel seruus negatiatur domino inuito, vel ignorante: & tunc dominus tenetur ſolùm de peculio p titulũ. j. de pecu. per totum. Aut cõtrahit domino sciente tantũ: & tunc tenetur tributoria siue in mercede nauali, siue in alia, vt hic in ver sed si sciente. &. j. de tributo. per totũ. aut cõtrahit dño volente: & tunc, aut vult certã speciẽ cõtractus: & tenetur insolidũ per titulũ, quod iussu. Aut vult eum negotiari generaliter, & tunc in merce nauali tenetur insolidum, vt hîc. In merce nõ nauali tenetur tributoria, vt hoc. §. ver. ad institor. &. j. de trib. per totum
2 vide gl. qd̃ † volũtas † patris circa cõtractũ filij, nõ semp obligat patrẽ insolidũ. Pro hoc habetis tex. no. in. l. Lucius Titius Caiũ Sciũ. j. de adminstr. tuto. & quid importat hoc. ſ. contractum fieri de mea volũtate, examina tu plenissimè. j. fol. mat. l. post dotem.

In potestate Habuisti. ſ. expositum verbum, ex voluntate, hic exponit verbum, ex potestate. hoc dicit: verbum ex potestate, accipitur pro patria & dominica, & etiam pro ea quam habet, qui iuri alterius est subiectus. h. d.

Quanquam. Hic exponit verbum, magistro, positum in edicto.

Hæc actio. Exercitor & magister tenentur insolidum: sed vnius solutio alium liberat.

Si plures. [c] Si plures nauem exerceant per tertium liberum, vel
c seruum vel per vnum ex ipsis, quilibet teneẽ insolidum, secus si simul exercent. hoc dicit & est valde notabilis, & tota die occurrit. hic ponitur casus in naue. ¶ Opp. ſ. nau. cau. ſta. l. fi. §. fi plures. So. licet glo. multa dicat: dic ibi de actione, quæ venit ex delicto: hîc de ea quæ venit ex contactu: vt ibi no.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

Plures exercentes unam mercantiam simul, siue per se, siue per alium, qualiter teneantur?

LEX IIII.

d **Si tamen.** [d] Opp. ad principiũ huius. l. & videtur qd̃ inuicem sint sibi magistri: vt. l. eius quin prouincia. ſ. si cer. pet. gl. nõ soluit. Dicit Iac. de Are. & est no. dictũ ibi, qli-

a ☙ POMATES. Si dicatur. Quid autem iuris sit, quando aliquis habet facere aliquid de licentia & permissione alterius? vide Barba. cõsi. xj. col. vij. vo. j. & pro declaratione vide Alex. consilio. clxxxv. col. vlt. volu.
b ☙ POMATES. ¶ Dissentire. vide Feli. in. c. quoniã cõtra. de ,pbatio.
c ¶ Si plures. De isto tex. & materia vide plenè p Bar. i. l. eandẽ. de duo. reis. & ad istũ text. & vide. l. iam tn. §. fi plures. iudi. sol.
☙ POMATES. ¶ Si plures. Vide Cremen. singula. clxiij.
d ¶ Si tamen. Vide in. l. eandem. j. de duo. reis. & Bald. in rubr. C. eod. ad finem.
☙ POMATES. ¶ Reassume. Vide Alex. cõsi. cxxxix. aliãs. cxx. iiij. col. j. vol. v & cõsi. cxlvij. vol. ij.
e ¶ Lucius. In prin. huius & c. no. hîc quomodo probetur esse cõuersum in vtilitatem alicuius, adde Bal. in l. j. C. si aduer. credi. Adde Petr. de ancha. consilio vlti mo. Alexand.
☙ POMATES. ¶ Luci⁹. circa materiã huius. l. vide Alexand. consilio xlv. col. iij. vol. ij.
f ¶ Mutuans. Vide Bal. in. l. j. C. eo dem. Alex.
g ¶ Oppon. de quo vide instit. de act. §. actiones. & vide not. per Bartol. in l. si cum dotem. §. j. j. solu. matrimo. Alex.
h ¶ Sola assertio. Vide Barto. ſ. l. j. §. non autem. vbi bene expedit hoc cõtrarium. & Bar. in. l. à diuo Pio. §. sed sciẽdum. ff. de re iudica.
i ¶ Debeat ei emẽdari. Adde Barto. in. l. si alius. §. est autẽ. ſ. qd̃ vi aut clã. & istud tenuit hic Gul. & consuluit Ange. & per hunc text. dicit ẽt Gul. hic, quòd si miles vadit ad bellum pro defensione patriæ, & ei equus suus sit interfectus, q̃ ciuitas tenetur emendare damnum. Et hoc verũ, si fiebat illud gratis: aliàs secus: vide qd̃ di-

Ad legem Rhodiam de iactu Rubr.

¶ Glos. continuat, dic vt in ea.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

Domus destructa à uicinis, ne ignis ultra transeat, debet à uicinis emendari.
Gabella, quòd non debet solui de anulis quos quis portat in digito, nec de uestimentis pretiosis, quæ secum defert.
Gabella q. nõ soluitur de his quæ quis usus sui causa portat.
Necessitatis tempore omnia sunt communia.

LEX II.

Si laborante. Domini iactarũ mercium habent actionẽ cũ magistro. & magister cũ cæteris nõ solũ habet actionem, sed ẽt retentionẽ mercium, vt fiat cõtributio. h. d. [a] ¶ Iste
1 ver. æqsimũ em &c. facit ad. q. † q̃ qñ dom⁹ alicuius destruitur à vicinis, ne ignis ulterius transeat, q̃
k debeat ei emẽdari à vicinis, quia pro cõmuni vtili-

xi post Bar.in.l.legatis.de legatis.iij.& vide tex.ad hoc not.in.l .mulier. j.de captiuis.quem no.allegat Gul.& ibi Bar.in.l.j.in fin.prin.de iust.& iure.quid si miles, qui feudū liberum & francum tenebat à Barone,requisitus fuit ab eo,vt iret cum eo ad exercitum:quæritur an teneatur, & an eius sumptibus? & an Baro possit ab eo exigere subsidium pecuniæ,vide

tate factum est.in arg.induco,nō determino.

Si conseruatis. Si nauis deteriorat̄,ñ sit cōtributio,nisi acciderit volūtate mercatorū,vel alio iusto metu.h.d.

Cum in eadem. Dominus nauis & domini omniūrerū in ea existentiū,excepto libero,corpore & cibarijs ꝓportione æstimatiōis cōtribuūt:ad qd̄ magister ex locato tenebitur. h.d. ¶ Iste tex.est argu.† qd̄ annulorū,quos qs portat in digito,& vestimentorū pretiosorū,transiens debeat soluere gabellā. Cōtrariū tñ est verū in his:† q̄ vsus sīi causa portat,vt l.in.l.censoria.infra de verbo.signifi.ca. ¶ Vltimò nota,† quòd tpe necessitatis oia sunt cōmunia:vnde si tu haberes de pane,& ego non,in necessitate licitum est mihi auferre à te.& hoc de iure diuino & humano.vide glossam super verbo,conferret.

Si nauis. Pretiū redēptionis est ab omnibus conferendū:secus in pretio rerum perditarum.hoc dicit.

LEX IIII.

Nauis. Si perit scapha cū mercibus causa leuādæ nauis extractis habet locum contributio,secus si nauis pereat & scapha saluā remaneat.h.d.

Sed si nauis. Iactantibus fit cōtributio ex mercib⁹ recuperatis ex naue postea perempta:sed recuperantes ex iactu,in naue non contribuūt.h.d.

Cum autem. Pro rebus deterioratis p̄ sente ꝓtio fit collatio iactantibus:ipsis verò deterioratis ratione loci nō cōfertur:sed si ratione aſperginis ipsis cōfertur,& cōferunt damno deducto,siue plus,siue minus sit indā no cp̄ in collatione.h.d.

LEX VI.

Nauis aduersa. Non fit collatio ꝓ impēsis quæ ad instruendam nauē factæ sunt.h. d.

LEX VIII.

Qui leuandæ. Iactata in dubio pro derelicto:nisi ex mō iactus aliud præsumatur.h.d.cum.gl. *LEX IX.*

Deprecatio. [a]Valet consuetudo, cui lex non aduersatur. hoc dicit.

LEX X.

Si vehenda. [b]Ad pensionem consequendam sufficit impositum esse naui:nisi fit aliud actum.h.d.

Si ea. Casus superueniens excusat à pœna p̄cedentis culpæ:vbi actio nata non poterat intentari.h.d.ita intelligit Dy.j.de impensis.l.& in totum.de quo per Cyn.C.mand.l.ad comparendas. Barto.

Idem iuris. [c]Difficultas superueniēs excusat à pœna.h.d.de hoc dixi.ſi cert.peta.l.quod te.pleniſsimè in .l. continuus.ſ. illud.de verb.obli.

Si conduxisti. Si mensura refertur ad lignum, sufficit ligni capacitas.si refertur ad onus,inspicitur mensura ponderis.hoc dicit.

a ¶ Deprecatio. Iſtū tex.alſ.Bar.in l.j.in fi.ſ.de iurisdict.omn.iudicū. Et hic habes,quòd imperator est dominus totius mundi.qd̄ qualiter itel ligatur,vide p eūdem in.l.j.ſ.p hāc ſ.de rei.ven.&.ſ.i prooe.in principi. & Bal.& Ange. in.l.bene à zenone.de qua.præſcr. Alex.

c ꝟPOMATES.

a ¶ Deprecatio.Circa regulam huius l.quod imperator est dñs,vide Pet. de anch.consil.ccc xj.incipi. tres magnifici domini.verſi.igiē iſte.Christi iſti igiē noīe.& Rom.consi.lxxxj.in vlti.col.Bolog.in ſua theodoſiana charta.v.col.ij.

b ꝟPOMATES.¶ Si vehenda. Vide Roma.singu.ccccclxxiij.

c ꝟPOMATES.¶ Idem iuris.vide quid per istum textum consuluerit Federicus consi.cxxj.

d ¶ A Equum.in principio huius legis limita nota.per Bal.in.l. cùm per eos.C.ſi quis alteri,vel ſi.Alexand.

e ¶ Absens. Adde Bar.in.l. dominus.de condictione inde.ſ.& Bar.in.l.diuortio.in fine .ij. col. ſoluto matrimonio. Et qd̄ notatur m.l.de dāni. ſ.fin.de dāno inſecto. Alex.

De institoria actione Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actionem ubi ille qui tenetur mihi cedere,non reperitur,lex uerè mihi cedit.*

LEX I.

d **Æquum.** [d]Dominus ex tertio institoris obligat̄.Itē agit,ſi ei⁹ seruus est institor,non aliàs,nisi cessā actiōe, vel in subsidiū.h.d. ¶ †Not.quòd vbi nō reperitur ille q mihi tenetur cedere actionē:quia fortè longè est absens^e, vel latitat:vel est mortuus sine hærede , lex dat mihi actionem vtilem sine cessione^f:vt hic &.C. de act. & oblig.l.j.&.C.ad trebel.l.ſancimus.no.j.de dam. infect.l.damni infecti ſtipulatio. ſ.fina.

LEX III.

g **Institor.** [g]Institor est ille,qui alicui negotiationi q̄ſtuariæ præponitur:etiā certo loco non designato:& obligat dūm cuiuſcunq; cōditionis sit negotiatio quæſtuaria:secus ſi certę rei vel negotiatiōi nō quæſtuariæ præponatur.tūc em magis ꝓcurator vocabitur^h. h.d. vſq; ad. ſ.non aūt.

SVMMARIVM.

1 *Negotiatio quæſtuaria,non dicitur in agris proprijs.*
2 *Patiens aliquem facere,quòd uidetur ipſum institorem præponere.*
3 *Literæ credentiæ,an præiudicent domino? remiſsiuè.*
4 *Procurator datus ad uendendum,an poſsit uendere habita ſi. de de pretio? remiſsiuè.*
5 *Mandatum uniuerſale,quòd non finiatur morte.*

LEX IIII

Cvicunque. Summaui. ſ. cū l.institor.in textu ibi,agris colendis.intellige de alienis causa quæſtus faciendi.In ſuis em† nō dicit negotiatio quæſtuaria,ſecūdū Inn.vt ipſe no.in c.ſi.extra de fideiuſ.Ita intellige præcedētia exēpla & ſequētia.& ꝓbat.j.e.l.ſi cū villico.facit qd̄ no.j. eo.l.in eū. ¶ No.ibi,ſi pmiſit ei ita dari^i &c. Quòd ſufficit,† q̄ paſſus sit illum ita facere. Videtur enim ipſum præponere ſuum institorem. ſimile videbis.j.eo.l.ſed & ſi populus.ſ.j.&.j.qd̄ cū eo.l. fi. In tex.ibi,quaſi procurator. Dic ad imperandū & corrigēdū diſcipulos. In tex.ibi,ſin verò quaſi. ſic em cōmiſit totā cām:vt.ſ.ſ.ſed & ſi. ¶ Ego allego hūc ver. planè ad materiā† literarū credētiæ q̄ hodie sunt in vſu:quæ dicūt,tali latori præſentiū dabitis plenā fidē in his q̄ vobis dixerit.q̄ ex hoc p̄iudicet dño.de quo ſcripſi latiſsimè. j. de fideiuſ.l.lucius.

Non tamen. Dominus tenetur ex cōtractu institoris circa id, ad quod præpoſitus est expreſsè vel tacitè:niſi forte ꝓpoſitiōi repugnet.h.d. ¶ In tex.ibi:ſi ei. No.argumētū,† q̄ procurator datus ad vēdēdū,pōt vendere bona,habita fide de pretio.de quo p Cy.C.de rei ven.l.inciuile.p Gul.hic ego plenè examinabo. j.de re iudi.là diuo Pio.ſ.ſi poſt aditum.in fine.

Si ab alio. Si institor præponatur à defuncto,obligatur hæres ſi à legitimo adminiſtratore,obbligatur ille cui negotia geruntur:ſi à procuratore, obligatur dominus & præponens.Idem in geſtore,ratihabitione ſecuta.

consi.cclxxxv.Alexan.consi.xliij.lib.j.

i ꝟPOMATES.¶ Ita dari. Vide Alexand.consi.xlix.colum.ij.& ſequenti.volu.ij.per totum.

f ¶ Sine cessione. Vide Romanum consilio.cccxliij. col. iij.

ꝟPOMATES.

g ¶ Institor . Ad hoc vide glossam in.l.Iulianus.ſ. ſi procurator . infrà de actione empti & venditi.

ꝟPOMATES.

g ¶ Institor . Vide Panormita.consilio.lxxiij.col.iij. volu. ij.

¶ Procurator vocabit. Et adde qd̄ dicit Bal.in.l.j.C. de exercit. q̄ ea q̄ ſtatuta sunt i exercitoria,habēt locū in institoria:& hic adde Bar.in.l.ſi in ſtitorē.ſi certū petatur.& pleni^o per Imo.poſt alios in c.pen.de fideiuſ.

¶ Ita dari. Q̄ qsvideaē ꝓpoſitus institor. & adde Bal.no.in rubri.C. de cōſti.pec.in.iij. col.vbi quærit,an diſcipulus ex contractu obliget magiſtrū ſuū? & qd̄ not. Bald. in auc. hoc ius porrectū. in.v.col.de sacroſan.eccle.& Bart. in.l.eādē.de duoreis.& qd̄ habet in. l.ei qui.C.qd̄ cū eo.& in.l.ſi pupilli.ſ.j.de nego. geſt.Et adde q̄ ſi dico facio te institorē meū:videris præpoſitus oībus ciuilibus negotijs, qbus ego vti ſolebā, ſecūdū Bal.in l. mādatū. in.iij. oppoſitiōe. C.mādati.& ibi etiā dicit,q̄ cōſtituit^o ad vnū actū,nō est ,p priè institor. Ale. ¶ Adde quis dicatur institor,& qualiter conueniatur, Abb.consil. lxxiij.libr.ij. Angel.

¶ De quo palam.in principio huius &c.vide Barto.in.l.j.C.de satisfando. Alex.

b ¶ Literis publicè. Ecce quid operetur aliquid fieri in publicum.& publicatio,facit quia facit rem eē notoria:& facit præſumi rem deuenisſe ad notitiam.quæ publicè fiunt præſumuntur ſcīri:vt hic:&in.c.j.de poſtulat. prælatorum.& in capit. in tua. qui ma.accuſpoſſunt. &.c.qd̄ dicit is.xvj.diſtinct.gl.in.l. ſi tutor.C.de peri. tut.gl.in.c.cognoſcetes.de cōſti. & ff. de origine iur. l.ij.in verſi.pro rostris.Alex.

ꝟPOMATES.

c ¶ Not.ad q̄ſtionē vide qd dicat Feli.ī c.ij. vltima.col .de consti.Areti.cōſi. xcij .co.ij.

d ¶ Habebat. Ethāc l.notabi . declarat Bald.in.l.final.C. qd̄ cū eo.in ſeptima colum.& dicit Bal.in.l.j. C.vt in poſ.lega.in princ. quòd vbi diuerſificatur res , causa, vel actio, non pōt ſubſequi condemnatio,vel qualitas ex qua variatur actio competens ex ſimplici præpoſitione , per hanc legem.Alexander.

ꝟPOMATES.

d ¶ Habebat. Vide Alexan.in.l. diuo^o. ff.de iudicata. & in.l.quidam æſtimauerunt. ſ'. ſi certum petatur.& conſilio.lvj. colūna.j.vo. ij .Romacōſil.cx.& Alex. conſi. lxxij. colū. iij.volu.j.Aretin. conſi.cl.col.vij.& Alex.conſil. xc. columna tertia.volumine.iij.

e ¶ Si non probat. Ad idem text. in ca.ex parte.& ibi Innocen.de priui leg.& no . Barto. in.l.j.ff. de eden. & Bald.in.l.edita. C.eodem titul . & in.l.hæreditas materteræ.C.de petitiōehereditatis.Et per iſtam doct.dicī pōt,qd̄ quādo vnū est deductum in inquiſitionē ,ſi illud nō probatur ſed probatur aliud diuerſum,nō pōt ſequi cōdēnatoria facit.l.iij.ſ. dote. revi bono. rapto.

no.gl.in.l.j.ſ.diuus .in verſi.abſolui poſſe.ff.de ſica& Innocen.in.d.c.ex parte.& Barto.in.l.denunciaſſe.ſ.quid tamen.de adulte.& pulchrè Bal. in.l.ob hæc verba.ff.de infi.vbi dixit,quòd ſi quis inquiſitus est,quod mādauit delictum committi,& probatum est quod inſtigauerit,vt delictum

cōmitteretur,non poterit condemnari. Alex. ¶ Adde ſcripta per Angelum consilio.cclxv.& Bartol.consilio.ccix.& Baldum.consilio. cclxiij. libro.iiij.

f ꝟPOMATES.¶ Item no. Adde Alexand.consilio.xlvj. columna vij.volumine.j.Felin.c.inter cæteras.colum.iiij.de re iudica. Barba.consil.xxxviij.colum.xiiij.volumine.ij.Roma.latè consi. ccccclvj. Felinum c.cum ſuper.de of fic.deleg.Alexan. consilio.cxlvj.columna finali.volumi.v.

f ¶ Si duo. Vide Bart.in.l.iij.ſ.j.in ij. q. de duo. reis. Alexand.

g ¶ Contraham tecum. Adde Bart. in. l. ambitioſa. j. de decre. ab. ordi. fa.in fi.& vide oī. no.Barto.in.q.ſua incipiente, adunātia generalis.

g ¶ Si duo. Vide Bart.in.l.iij.ſ.j.in ij. q. de duo. reis. Alexand.

ꝟPOMATES.

h ¶ Si impubes . Pro intellectu huius.ſ. vide Alex. in.l.eius qui.ff. ſi cer.peta.

¶ No. argumentum per Bal.in.l. mandatum. in. ij. opp. C.manda.& Bar.in.l.ij.ſ.ſed ſi quis.j. de do. Alexand.

¶ Si dominus.al legat notat Bald. in.l.mandatum. in tertia oppoſition. C. mandati . Alexand.

m ¶ Tabernæ. Iſte tex.not.allegatur in. l. hæres. ſ. ſeruo. de fideiuſ. Alexand.

ꝟPOMATES.

m ¶ Tabernæ. Vide Bartol. in. l. mandatum . C . quod cum eo. vbi dicit iſtum textum ſingula.

¶ Lucius Titius. Hanc legem intellige , quòd hic non obligatur institor quia non promiſit, ſed ſolùm confeſſus est. & iſte est verus intellectus ſecundùm Bald. C. de conſtit. pe. in rubric. in. iij. colum. & latius per eum in authent. ſi quando de conſtit. pecu.& iſtum text. alleg. not. Bald. in l.j. in. iij. columna. & in ver . quæro quid in ſyndico. C. de ſenten . Angel. in.l. poſſeſſio. Cyn. in.l. ei qui. C. quod cum eo. & limita vt per Paul. de Caſtr. in.l.j.ſ. exercitorem. & vide hic Bar. in.l.j.ſ. nunciatio. de opp. nouī nuncia. & in.l. poſt dotem. in vj. lect. Dyn. j. ſo. mo. Alexand.

SVMMARIVM.

1 *Accuſator licet non teneatur apponere diem commiſſi delicti, tamen ſi ponat,& non probat: ſuccumbit.*
2 *Contrahens tecum reſpectu unius mandati, quod credebam te habere,quòd poſſum agere ex uirtute alicuius mandati, quod uerè habeas.*

LEX XIII.

Habebat. [d]Qui se adſtringit ad vnā cām,ſi nō probat ſuccumbit, nec iterum eadē actione , et ſi ex alia cauſa agat,agere potest,niſi prius reſtitutione præhabita.h.d. ¶ Ad euidentiā huius l. est ſciendum, quòd qñ quis contrahit in eam cām,in quā præpoſitus est expreſsè:ſufficit ad obligādū dominum,ſolius cauſæ expreſsio. Sed qñqs cōtrahit in id adēqd̄ quis est præpoſitus per quandam cōſequētiā,eſt neceſſe quod creditor probet in illā cām eſſe connexam per præſumptiones,quas vidiſtis & ibi dixi vobis.ſ.ti.ij.l.vlti.& eo.ti.l.j.ſ.non autē. ¶ Hoc præmiſſo! quæro,In hac l.aliquis erat præpoſitus mutuis pecunijs accipiendis:itē erat præpositus mercī olearię,accepit mutuā pecuniā ad mercem olearium,ille qui mutuauit,dedit libellū in inſtitoria tanq̄ eſſet merci olearię præpoſitus,& per conſequens mutuis pecunijs accipiendis,non potuit probare p ea q̄ ſunt neceſſaria ad obligandum dominū in his ad quæ præpoſitus est:per conſequētiā ideo dominus fuit abſolutus:nunc vult iterum agere ex illo capite:quia expreſsè fuit præpoſit^o pecunijs mutuis accipiēdis ,an poſſit? Reſpōdet quòd de ſtricto iure nō poteſt:de æquitate autem poteſt pervenire actionem.h.d.vides ergo,quòd licet quis non habeat neceſſe dicere in libello,quòd ad merces mutuauerit:tamen quia.h.d. videtur ſe adſtringere ad probandum: & ideò ſi non probat , ſuccumbit:

¶ Per quod dicebat Richar.Malum.† quòd licet in §.final.inſi à de æqui.poſſeſ.vbi etiam allegat not. per quod cum eo.& limita vt per Paul.de Caſtr.in.l.j.ſ. exercitorem. & vide hic Bar.in.l.j.ſ. nunciatio. de opp. nouī nuncia. & in.l. poſt dotem. in vj. lect. Dyn. j. ſo. mo. Alexand.

SVMMARIVM.

1 *Procurator conſtitutus à pupillo cum tutoris authoritate, tutela finita,non finitur.*

Si impubes. [i]Mādatū institoris nō finit morte mādātis. h.d. de hoc ſ. ſi cer. pe. l. ei^o q in prouincia. ¶ No. arg. q^k ſi pupill^o facit ꝓcuratorem cum authoritate tutoris, quòd finita tutela non expirat mandatum.

Proculus. Prohibitus contrahere,ſi agat institoria,repellitur exceptione.niſi inquātum præponens factus est locupletior. h.d.facit ad.q.gl. q̄ est in.l.ſoluendo.ſ.de neg.geſt. de qua per doct.in.l.ſi.C.de neg.geſt.licet contraria gloſſ.ſit.j.de noua.l.ſi ſtichum.ſ.fi.

LEX XIX.

Neum. Si actus non potest ꝓpriè dici negotiatio,habet locū vtilis institoria.hoc dicit.

Si dominus [l]Mutatiōe ſtatus institoris nō reuocat mādatum. h.d.

Tabernæ. [m]A diectio alterius obligationis institoriam non extinguit.

Seruus. Institor non obligat dominum niſi ad id ad quod est præpoſitus. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens tanquàm inſtitor,an teneatur?*

LEX XX.

Vcius Titius. [n]Contrahens appoſito noīe officij,i dubio cōtē platione officij cōtrahere vī:& iſtitor finito offo

a non teneť h.d.not.qđ sufficit,[a] q̃ qs dicat talis ꝓcurator. licet nō adiciat ꝓcuratorio nōie. Simile in l.cū post mortē.j.de admi.tut.& qđ no.in.l.ꝓst mortē.qñ ex facto tutorū. ¶ †Quæro vtrū qñ aliqs cōtrahit tāq̃ institor,teneať? Quidā dicūt,q̃ hic est casus q̃ nō.& per hoc reprehēdūt gl.in.l.ꝓcurator q̃ ꝓ euictione.ś.de ꝓc.In cōtrariū vř casus.ś.de exercit.l.j.§.estaūt.&.ś.nau.cau.stabu.l.licet.§.possum⁹ &.ś.e.l.sed & si pupillus.§.fi.&.l.si quis mācipiꝰs. §.j. Nō ob.hæ.l.qa hic nō cōtraxit,sed solū stipulatione fecit cōtinētē verba enūciatiua de ꝑterito, & hoc in dubio vř esse factū ad fidē in se ostēdēdā. Ista tñ verba īalio quā i institore inducerēt cōtractū cō stitutæ pecuniæ vt.l.qdā.ś.de cōsti.pe.& ibi gl.hoc videť velle. ¶ Alij dicūt,q̃ institor teneť durante officio,nō eo finito:& sic posui vobis summariū,qđ ñ placet,ꝓ dicta iura.q̃ tñ relīquo maioriꝰ declaratiōi.

b *De tributoria actione*[b] *Rubrica.*

¶ Glosa continuat.

LEX I.

HVius quoque. De eo qđ cō tractū est in merce peculiari cū eo q̃ est in alteriꝰ potestate,eo sciēte, cōpetit tributoria. Verbū merces, accipiť gñaľr:& verbum peculiare nulla ſcta deductiōe.& verbū sīia ꝓ patiētia.& verbū ptātis seu potestate, ēt generaliter accipiť.h.d. ¶ No.gl.sup verbo ad oēs. ¶ No.q̃ ex vno cōtractu, vl̃ dicitur negotiator,de quo dixi in.l.legatis. in principio.de.l.ij̃.

LEX III.

SEd & si seruus. Quod si alter. Vnⁱ sciētianon præiudicat ignoranti item actionis natura facit insolidū scientē etiam deducere.h.d.

Si seruus. Ad euidētiā huius.§. scias, qđ hoc edictū habet duo capita.primū, prouidet cōtra sciētē tm̃ secūdū cōtra dolosum. & incipit secūdū caput in.l.illud.§.si cuius.j.eo.sed hic.§.tractat de vtroq̃ misti &.h.d. Dolꝰ tutoris & curatoris nō nocet his quorū negotia administrāt, nisi quatenꝰ sunt locupletiores,& tūc tenenť cedere actionē:sed ipsorū administrantiū scientia sufficit ad hanc actionem pupillorum verò & adultorū dolus ipis nocet:sed scientia nō sufficit:,ꝓcuratoris verò dolus & scientia nocet.h.d. *LEX V.*

PRocuratoris.

Si vicarius. Si sint plures. quorū vnus est dominus:alius quasi dominus, vtriusq̃ scientia & ignorantia contemplatur:vt inducat hanc actionem hoc dicit.

Mercis nomine. Contrahētes tm̃ circa merces hñt actionē cōtrahētes īpotestate deducūt debitū eis, etiam extra cām mercis,nisi creditores rōne pignoris præferantur.& solæ merces, vel qđ ex eis est redactū,veniūt in tributū.h.d.vsq̃ ad.§.si plures.

Si plures. [c] Si plures sint negotiatiōes,vel vna, sed plura loca,plures & separatæ fient contributiones.h.d.

Plane. [d] Creditores habētes p̃sonales actiōes, vocanť ī tributū& habētes reales: suū integrū cōsequunť.h.d. vide.gl.q̃ est sup verbo.venire.& no.eā.& adde in fi.ibi,q̃ in nauī.dic sed ibi fuit pecunia ad emptionē specialiter numerata, hic fecꝰ:secūdū Gul.& Pe.& no.p Cy.C.q̃ potī īpigha. l.licēt & p gl.in.l.j.C.de rei vē.& ibi etiam per Cy.

Tributio. Creditores accipiētes,cauēt se mergētibꝰ:& ēt ipse,q̃ petit,si vult peculio renūcia re.h.d.cum princ.se.vsq̃ ad versic.si cuius dolo.

LEX VII.

ILlud quoque.

Si cuius dolo. Hic Iurisc̄onsultꝰ inci pit tractare de secunda parte edicti.ś.quando actio tributoria datur ꝓpter dolum dñi commissum in malē cōtribuēdo.&.h.d. Ex dolo cōmisso in malē, e vel mihi contribuendo,quis hac actione teneť.h.d. ¶ No.tributoriā dari propter dolum,sicut in præcedētibus datur propter scientiam. ¶ Itē no.qđ minus est:nihil est.tamen ista locutio est impropria: qa cōparatiuū istud nō relinqt positiuū ī extremis.

Hæc actio. Actio ista non est de dolo: iō dať perpetuò,sed est propter dolū,nec purgatur p actionē ex contractu: iō hæres tenetur inquantum ad eum peruenit.h.d.

LEX IX.

QVod in hærede.

Eligere. [e] Quando ad idem conpetunt plures actiones cogitur quis eligere vnam:nec poterit postea redire ad aliā.secus si plures actiones cōpetunt ad diuersa.h.d. Ex hoc colligitur per Dy.& per glo.vna regula,de regulis,quæ impediūt cumulatiōem:vt no. per glo.in.l.edita.C.de eden.& per Dy.in. c. nullꝰ pluribus.de reg.iu.in.vj. hoc autem quod hic de electione dicitur,est verū:nisi actor reddatur incertus ex facto rei nolētis eū certificare:vt.l.j.§.quia aūt. j.quorum legato. Item quod infrā subiūgitur, quòd non potest habere regessum ad aliam intellige,nisi per restitutiōem in integrum ex causa iusti erroris: vt.l.habeat.ś.titu.j.

Si seruo. Tenetur hæres qui seruo,dedit libertatem sine cautione,vel deductione:& ex hoc suo dolo tenetur insolidum. h. d.

LEX XI.

ALiquando. Secundùm diuersa accidētia,qñq̃ melius est intentare actionem de pecunio,quàm tributoriam.h.d.

LEX XII.

ALius duntaxat. De peculio deducitur id ad quod quis ex dolosa difficultate tenetur. hoc dicit.

f *Quod cum eo*[f] *&c. Rubrica.*

¶ Ad euidentiam huius tituli debes scire,quòd secundùm rigorem iuris ciuilis,filiusfamilias contrahens obligatur:vt.l.tam ex contractibus.ś.de iudi. propter causam tamen emancipatus, vel aliter à potestate patris liberatus,propter status mutationem videtur quodammodo nouus homo,& ab illa obligatione de rigore iuris liberatur:verùm prætor videns contrahentem cum filio esse deceptū propter istam capitis diminutionem,restituit contra ipsum filium vtilem actionem:& hoc fecit.ś.p titulum, seu in titulo de capitis diminutione:postea prætor considerauit,quòd multum grauauerat filiumᵍ restituendo contra eum vtilem:ideò suum edictum in hoc titulo limitauit,vt illa vtilis restituta in sex casibus qui ponuntur in hoc titulo ,non detur insolidum:sed quatenus facere potest:vt videbitis in.l.ij̃. & per totum hoc eodem titulo.

LEX I.

o OMnia. Iurisc̄onsultus hìc se continuat.

LEX II.

AIt prætor. In casibus hìc expressis filiusfa sui iuris effectus ,tenetur inquātum facere potest.h.d.

LEX III.

SEd an hic. In hac actione deducitur quod debetur creditoribus priuilegiatis ,vel postea contrahentibus,non aliꝭ.h.d.

Sed & si

a ¶ Interdū.Inprin.huius.§. vide Bart o. in.l.si dubitetur.§.j.ff.de.fideiussoribus. Alex.

b ~ POMATES. ¶ Statutū dicat.Vide Fel.in.c.exceptioē colū.xiij. ver.item fallit.de except.Ro.cōsi.ccc.Sozi.consi.ccxxj.col.v.

c ¶ Poterit opponi.vide per docto.in.l.j.C.de iur.& facti ignor.& vide Ange.& Imol.in.l.si fideiussores.§.idē respondit.j.de fideiuss.Alex.

d ¶ Fideicommissarius vniuersalis habetur loco hæredis,intellige tamē vt per Bal.in auth. a ex causa.circa.xij. col.de libe.prætę. & dixi post Bald. in.l.j.§.de illo. ff. ad Trebell.& per Bal.ī repeti.c.si pater.de test.invj.in in.xviij.col.& vide hic per Pau.de castro.

~ POMATES.

e ¶ Pater filio.Vide Cepo.cautela.xv. incipiente, si quis filius.

f ¶ Licet actio .per Bar.in.l.si dubitet in.§.si filius.ff. de fideicom.Alex.

g ¶ Ex sola patientia.vide in.l.quicūq̃, de insti,Bal .in l.secunda.C.ad Macedo . & ī rubr.C. 1 de exerci. ī.vj.co. & in rub.C.de cōstit.pecu.ī.iij̃.col. b Alex.

~ POMATES. c

g ¶ Ex sola patiētia. vide ad declaratiōnē Alex.consi.xl. iiij̃.& consil. cxx. eo.ñ.vo.v.

i ¶ Patientia.Intellige ac singulariter limita,vt p Bal.in d l.si is ad quem. de acqui.hæredit.& Moder.instī ac.§. curare.ītē limita, vt per Bal.in.l.j.C. de condi. indebit. & dixi post Bart. 1 in.l.diuus.j.de re iud.& vide Innocen.de appel.c.bo e ne.quod not.bart. in.l.si expressim. in princip.in vlti. colum.j.de appel. 1 & nunc de forma f sentētiæ vide q̃ dixi,in.l.per hāc.de temp.appella. vide Barto.in.l.si is 1 ad quem.& quod 2 ibi dixi, videlicet, quòd iudex nō 1 ratificare primā g snīam quæ fuit lata ex causa incongrua . secus si ex 2 falsa. Limita hanc h legē procedere:ni i

LEX IIII.

SEd & si ex parte. Institutus ex parte non modica,pōt cōueniri insolidū: vel pro hæreditaria portiōe:& iterū habet beneficiū ne cōueniať vltra quā facere possit.hoc dicit.

Interdum. [a] Propter mēdaciū pdit qs beneficiū, Itē in actionibꝰ descēdentibus ex edicto,cessāt hoc beneficium. h.d.

Soli autem. Beneficiū huius edicti non transit ad hæredē filij.h.d.

Sed an etiam. Iste.§.intelligiē duobꝰ modis. Tene primā tectu.secundùm quā.h.d. ¶ In hac actione tempꝰ ratio habetur:& sententiæ tempus inspicitur .h.d.

Is qui de peculio. Qui semel egit, eadem actione ex noua adiectione agere,nisi præhabita restitutione ex causa iusti erroris.h.d.quod dic,vt.l.habebat.ś.tit.ij̃.

~ *SVMMARIVM.*

Filiusfami. effectus sui iuris,cōtra quē petitur executio instrumēti,per eū celebrati tēpore quo erat in potestate,quòd poterit opponere exceptionem & beneficiū huius edicti.

LEX V.

SI filius. [3] Beneficium huius edicti habet locum, etiam contra actionem iudicati.hoc dicit. ¶ No. † qđ filiusfami.cōtra quos petiť executio instrumenti,sui iuris effecti,possunt opponere beneficiū huius edicti in casib⁹ supra expressis. ¶ Sed quæro:qd si statutū dicat ᵇ,quod contra instrumentū non possunt opponi,nisi certæ exceptiones : an ista poterit opponiᶜ? Resp.aduertendum,quòd hæc exceptio non opponitur cōtra instrumētū sed contra executionē:nā nō impugnat instrumentū,sicut nec sententiā,sed limitat executionē,vnde ponderā da essent verba statuti,an dicāt q̃ nō possit opponi contra instrumentū,an verò dicāt contra executionē instrumēti hoc etiā verū videť propter cessionē. Nam si statutū dicat q̃ nō possit opponi cōtra executionem,non admitteretur cessio.

Sed si filio. Fideicōmissariꝰ [d] vniuersalis ī effectu hęres esse videť.h.d.

LEX VI.

VM qui Propter mendacium perditur istud beneficium . hoc dicit.

~ *SVMMARIVM.*

Licet conuentus non teneatur nisi inquantum facere possit: tamen libellus admittitur,si petatur insolidum.

LEX VII.

PAter filio. [e] Potest agi contra hęredes pro hereditaria portione:vel contra filium insolidū:sed in condemnatione,filius habebit huius edicti beneficium.h.d. ¶ †No.quòd licēt actio [f] detur in ꝯtum qs facere pōssit admittitur libellus si petatur insolidū. Ille aūt qui conuenitur debebit excipere de suo beneficio.

~ *SVMMARIVM.*

Institorem quis uidetur sola patientia præponere.
Sententia,quòd possit confirmari ex noua causa.

LEX VIII.

ITianus. † Ex sola patientia [g] videtur quis institorem præponere. Item iudex appellationis potest snīam confirmare ex noua causa.hoc.d. ¶ †No.primò,quòd ex patientia [h] videtur quis ali quem præponere,vt.ś.de exerci.l.j.§.j. ¶ Secundò 1 not.quòd sententia potest [i] cōfirmari ex noua cā. si prius processus fuisset ineptus,seu nullus secundùm Bal.in.l.ij.in.xiij̃. quæstione de rescin.vendi.Alex.

~ POMATES. ¶ Sententia potest.Vide Old.consi.cxxx.ad finē. Felin.in.c.cum causa.colum.ij.de re iudi.}

k ~ POMATES. ¶ Ad senatusconsultum.Limita istum titulum per

k *Ad senatusconsꝰ Macedoniānū Rub.*

Iaſ.in.l.frater à fratre.in gl.j.mag.ff. de cōdi.indebi. & ad declarationem huius titulivide Iaſo.in.§.actiōes aūt instit.de actio. & an huic beneficio possit renūciari,vide Bar.in.l.si quis pro eo.versꝰ quartò dico.ff.de fideiussoribus.

¶ Glosſ.continuat.

SVMMARIVM.

1 *Præfatio denotat mentem & rationem legis condentis.*
2 *Senatusconsultum Macedonianum,quòd nō tollat actionem ipso iure,sed paret exceptionem.*
3 *Promitto bonum nomen facere,quid in contractu appositum notet.*

LEX I.

1 VErba senatus. [1] Primò incipit ponere verba senatusc̄onsulti. ¶ No. ex hac ꝓfatiōe,q̃ senatusc̄onsultū[m] nō est factū principaliter in fauorē filiorūfa.sed in odiū fœneratorū: vt colligiť ex hac præfatione:[n] & sic nota.q̃ † ex ꝓfatione legis colligitur ratio & mēs condentis.facit de hæredi.instituen.l.fi.quod est multum vtile ,ꝓ 2 statutis reformādis. ¶ Secūdò nota ex † istis verbis[o] ne actio petitiōis daretur.quia non tollitur ipso iure actio,sed parať exceptio,vt patet ex verbis ihìc positis,& per omnes leges huius tituli.&.j.ad vellei.l.ij̃.j.ad trebel.l.j.§.j.& hoc verū in ciuilibus: sed in criminalibus,hæc verba important,vt ius accusandi sit ipso iure sublatū:vt.l.j.de aleato.facit.l.si seruus.C.de his q ad eccle.confu. ¶ †Vltimò.no. illa verba,bonū nomen &c. Et qđ facit pro verbis q̃ apponuntur quotidie in contractu cessionis, si ꝓmisit bon um nomen facere &c.quod hic fumitur.

P SI pendeat. [p] Nunc incipit iurisconsultus exponere verba edicti.

Certe si arrogatus. ¶ Quæro, q̃ est ratio differentiæ inter hunc casum & precedentem? Respondeo,q̃ postliminiū fingit retrò quē fuisse sui iuris: restitutio in integrum non fingit retrò,sed de nouo inducit.hoc probatur hic & glo.hoc dicit in.l.gall⁹. §.&quid si tantùm.de libe.& posth.in fi.mag.gl.

~ *SVMMARIVM.*

1 *Opinio communis excusat aliquem.*
2 *Senatusc̄on. Macedo.in sciente quem esse filiumfamilias eiam mutuat,locum habet.*
3 *Articulandi & probandi quem se gessisse pro patrefamil. forma.*
4 *Ignorantia facti præsumitur in pupillo & minore.*

LEX III.

q SI quis patremfamil. [q]

2 Communis ꝯopi. quē excusat. Item in pupillo & minore præsumiť ignorātia.hoc.d. ¶ No. q̃ ꝓ primo licet simpliciter loquatur de eo qui imꝫ tuat filiofam.tamen debet intelligi de eo qui scienter hoc facit:vt.l.penulti.j.e. Huius ratio est : quia hæc exceptio est inducta in odium fœneratorū. Si eā ignoraret,cessaret odium:secus si exceptio esset inducta in fauorem filij:quia tūc sufficit vt decipiatur,licet aduersarius ignoret:vt.l.ij̃.§.verba.j.ad vel leian.C.si mi.se ma.dixerit.l.j.&.ij̃.quod est notandum. ¶ Secundò not. † istum tex. Ex quo colligemodum formandi articulum ad probandum quòd quis se publicè gerebat vt patersamil. ¶ Tertio no. 4 † ex ver.proinde,quòd in minore & pupillo præsumitur ignorantia facti.quod tene menti.

LEX IIII.

SI filiusfamilias.

Si a filio Tempus numeratio- nis,non tēpus stipula- q ¶ Si quis patremfami.Sed q̃to tpe requiritur, quòd gesserit se pro pa

m ¶ Præfatiōe. Vide Barba.consi.v. j.col.vol.j.& cōsi. lvj.in antepen.co. vol.ij.& cōsi.lx. col.xij.vol.ij.Moder.in.l.j.§.stibla ta.ff.ad trebel.

o ¶ Ex istis verbis. Et adde Bar.in.l.j. in.iij.col.ś.de condi.ex lege.

p ¶ Si pendeat. Tide Bald . in.l.fi.in vj.col.in versi.venio ad secundum. C. de senten. paſ. & rest.Alex.

tre fami. dic q̃ p decennium, secũdũ Bal. in l. ij. C. si aduer. rẽ iudi. qd̃ no. p Bar. in l. labeo. ff. de supel. le. & ibi vide Bal. in d. l. ij. vbi ponit no. per quos actus probetur ipsum se gerere, vt patrem fami. vel vt emancipatũ. ad qd̃ bñ faciũt etiã not. p Bal. in l. j. ad fi. C. qui & aduer. quos. Et adde ad hanc legẽ no. p Bald. & ibi etiã est tex. in l. j. C. eo. Et vide Bald. in l. ij. C. eo. qd si filius cõsuetudinem habet mutuũ, & pater erat consuetus restituere, an cogatur in futurũ pater restituere? & tenet q̃ sic, & ad istũ tex. in proposito vide quod no. Bal. l. ij. ĩ vlti. col. C. de sentẽ. Alex. ¶ Addead, ppositũ, qd̃ voluit bal. cõsi. clxxiij. libr. iij. q̃ si dñs solitus erat ratificare contractus celebratos p nunciũ suum, q̃ p in futurũ tenebit ratificare.

✣ POMATES. 5

q ¶ Si quis patrẽfamil. Vide l. Secunda. in vlti. col. C. si aduer. rem iudic. Alex. & alios in l. est receptũ. ff. de iurisdi. om. iudic. & alex. cõsi. lxxxv. col. penul. vo. ij.

a ¶ Item si duos. vide Bald. no. in l. j. C. eo. qd si duo rei credendi mutuatuerũt simul filiofam. vnus scuit eũ filiũ fa. & alter ignorauit an sententia vniusnoceat alteri? decidit per illum tex. vide ibi & qd̃ not. Barto. in l. ex duobus. in fine. de duo. reis. allegat etiam Bald. in l. fin. C. e. & vide hic pau. de cast. Alex.

b ¶ Proinde. Et ita allegat Inn. q. bar. in l. cætera. §. fi. de leg. j. Alex.

✣ POMATES.

b ¶ Proinde. Ergo ex sequenti actu p̃ sumitur qualitas p̃ cedentis. pro quo vide Romanũ cõsilio. cccliij. columna prima. Paul. de astro. consilio lxxxiij. j. volu.

c ¶ Hoc Senatusconsultũ. de isto text. vide nota. Bald. in l. macadoniani. C. eodem. quem allegat hic Paulus de castro. vt hic per eum. Alex.

d ¶ Hæc exceptio. vide qd̃ no. Bald. in authentica, si qua. C. ad velleian. Alex.

e ¶ Non põt filiꝰ ei renũciare. vide qd̃ ponit Bar. in l. si testõ. §. penũ. de fideiuss. & limita vt p̃ do. Io. in l. nemo põt. de leg. j. Alex.

f ¶ Filium habeo. Hæc lex est multum no. & de eius materia. vide Bald. in l. si permittente. C. eo. Alex.

f ✣ POMATES. ¶ Hæc l. probat q. l. pœnalis & odiosa extenditur de vna persona ad aliã, ꝓpter idẽtitatem rõnis. vide concordata p ro. cõsi. ccccxcij. ij. dubio vbi dicit, qd̃ l. minorãs pœnã in psonã vnius extendit ad aliam in non expressa, dato quòd exceptiuè loquatur.

g ¶ Filiussami. & ad de Bart. in l. cũ tabernã. §. pe. in fi. j. de pig. Idẽ in recipiente ambasiatã secũdũ do. Ioã. An. in d. §. morte. & ibi dixi ĩ. vij. colum. & vide q̃ no. Bal. in auc. qua in prouincia. in vlti. colum. Alex.

✣ POMATES.

g ¶ Filiussam. Circa materiã huius taciturnitatis, & qd operetur, videmul ta p Panor. consil. lxxxj. incip. primafacie dicendũ, & q̃uo posit extorq̃ri cõfessio ab aduersario: vide Mat. no. xxj. incl. no. mirabſr. modũ. de probatione aũt ipsarũ contribẽtes, ꝓ illis q̃bus scribit, vide Raph. cuma. cõsi. clxxvij. incipiens literas. colũ. iiij. De intellectu huiꝰ. l. vide Alex. in. l. nõ solum. §. morte. colũ. xj. de no. ope. nun. ff. & alex. consi. xcl. vij. col. iij. vol. ij. Felin. c. nonne bene dicimus. iiij. colũ. versi. fallit. iiij. de p̃sumpt. Barb. cõsi. vj. colum. vj. volu. j. & cõs. lxxxvij. col. iij. vo. j. & cõs. xj. col. iiij. volu. ij. & cõsi. xv. co. iiij. eo. vo. Alex. cõsi. xxxviij. vo. j. vide addi. ad Panor. c. ij. de fide instru.

h ¶ De peculio. Rñ. ad intellectum totius tit. vide Bart. post glos. in l. pater q̃ castrẽse. j. de castrẽ. pecu. & in l. si finita. §. si de vectigali. in fi. de dã. infect. & formam libelli in actione de pec. vide per Cyn. in l. pec. C. quod cum eo. & glos. in. l. j. ff. si pars hæreditatis. pe. in versi. vendicabit. & vide quod notã. Bald. in. l. fi. in fi. C. quod cum eo.

LEX VIII.

Item si filiusfami. Filiusfami. fi dejubẽdo obligatur: nisi fuerit factũ in fraudẽ. idẽ in cõstitutione duorũ reorum. h. d.

LEX IX.

Sed Iulia. Sed & si filiussa. Filiussamil. põt mutuum in causam patris accipere, licet non posit res patris obligare. h. d.

Mutui datione. In hoc seuatusc̃ osultum, verbũ pecuniæ accipitur strictè, nisi fraus interuenit. h. d.

Non solum. Hæc exceptio ẽ irẽ, ex p te eius cui opponitur. h. d.

Item si duos. a In duobus reis debendi insp̃icitur cõditio eius ad quem pecunia peruenit. h. d.

Quanquam autem. Hæc exceptio competit filiofamilias. & successoribus eius, non tamen ei qui institorẽ præponit tacitè, vel expressè. h. d.

Proinde. b Si pecunia in rem patris vertat vel probabil ẽ studiorũ causam, hæc exceptio cessat. h. d. ¶ No. tex. ibi. intellig ẽdũ & c. t q̃ ex eo, quod quis postea facit, præsumitur animũ ab initio habuisse.

Si filiusfami. Hanc exceptioem cessare facit in necessariã causam exceptio, & patris solutio, & pignoris datio vsq̃ ad pignorum quantitatem. h. d.

LEX XI.

Sed & si patersfami. Si ab alio. Filius põt solue re mutuanti pecuniam ad hoc sibi donatam, secus in donata simpliciter. h. d. ¶ No. casum istum: facit ad id quod no. in. l. iij. §. nihil. de manumiss.

c Hoc senatusconsultum. Hæc exceptio competit filiis vt iusq̃ sexus, etiam pecunia extante. h. d.

Non solum. Hæc exceptio cõpetit filiis: & eorũ interc̃esso: ibi nisi animo donandi interc̃esserint. & quia est odiosa, solutum indebitè non repetitur. h. d.

LEX XII.

Tamen si. Hæc exceptio potest opponi, etiam post sententiam. h. d. ¶ †No. quòd hęc exceptio d & exceptio velleiani, possunt opponi post sententiã. huius ratio põt esse in Macedonia. qa hæc exceptio cũ sit inducta in odiũ fœneratorũ, nõ põt filius ei renuntiare, vnde eã potest opponere post sententiã. Et ideò puto quòd si paterfamil. factus litigauerit, & hãc exceptionẽ nõ opposuit, quòd eam nõ possit opponere post sententiã. in vellei. inoverò est ratio: in propria litigatione interc̃esso est. argumẽtũ. l. si mulier in iure. j. ad velleia.

LEX XVI.

Illium habeo. f Dictum in filio extenditur ad nepotem. h. d.

LEX XIX.

Filiusfam. g Ratione conuentionis qui epistolam recipit, videtur approbare quod in epistola continetur. h. d. de hoc planè dixi j. rem rat. hab. l. quo enim. §. j.

LEX XX.

Creditorem. Mortuo filiofami. qui mutuũ accepit dum erat in potestate, proilla obligatione non potest accipi fideiussor. h. d. quod dic vt in glo.

h *De peculio*ʰ *Rubrica.*

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Peculium est quædam universitas: sed propriè est quædam parua pecunia, quam filius uel seruus parsimonia acquisiuit.*
2 *Peculium aduentitium effici, quod filio merenti bene à patre donatur: cuius item proprietas est.*
3 *Pater in aduentitijs conuenitur tanquam legitimus administrator filij.*
4 *Peculium quod sumatur octo modis & quot modis filius possit habere peculium?*
5 *Filius dicitur dominus rerum paternarum, propter spem successionis. Et quia de eis alitur.*

¶ Venio ad rubricã de peculio. & istã rub. gl. continuat ad ti. de exerci. Tu potes cõtinuare ad titu. §. pxi. Dictũ est. §. q̃ ex cõtractu filij pater nõ obligatur: sed qa aliqñ pater nõ cõuenitur de peculio, vt qñ filiꝰ nõ est mutuatꝰ: iõ ponitur rubr. de pecu. ¶ Et 1 ꝓ huiꝰ declaratione primò quæritꝰ qd sit peculiũ? Azo dicit, q̃ est vniuersitas qdã: cũ i ea pñt esse mobilia & immobilia, corporalia & incorporalia, vt ipse no. C. qd̃ cũ eo. circa med. iñ. co. sed sua distinitio, ꝓcedit largo mõ sumẽdo peculiũ, vt. j. videbitis. Nã quatuor sunt nomina vniuersitatis. s. hęreditas, bõa, peculiũ, & patrimoniũ. sed stricto modo sumendo, put loqtur ti. noster. dico q̃ peculiũ est qdã parua pecunia, quã seruus vel filius per parsimoniam acq̃siuit: vt. l. peculiũ ex eo. j. e. vel dñs vt merenti seruo dedit, id est, qd̃ sit q̃sitũ in peculio habere pmisit filio, vel seruo: vt. l. peculiũ est. in pri. j. e. & extrà de simo. c. de simoniacæ. ¶ Pone exẽplũ: cõtingit ẽm plerũq̃ q̃ habẽt ꝛs seruos castaldos, dãt eis ꝓ eorũ victu, pone singulis mẽsibꝰ qnq̃ florenos. si qdẽ ergo seruus fidelis posset trãsire victũ suũ cũ tribus florẽs, duos parsimoniasset: ista parsimonia parsimoniatio appellatur. & exẽplũ istud in filio & in seruo, ꝓcedit: & hoc totũ peculiũ efficitur quoties dñs hoc agit: vel serui vel filij peculiũ efficiat. ¶ Secũdũ exẽplũ cũ bene merẽti, dñs, vel pater peculiũ cõcedit: sine dubio in seruo, ꝓcedit: sed in filio nõ vr, ꝓcedere. secũdũ iura. C. seu auc. Sed secũdũ hæc iura fforũ, ꝓcedebat sicut in seruo: q̃m illud est peculiũ qd̃ habet filius à patre: cui² tñ administrationẽ, nõ 2 ꝓprietatẽ habet. † Si pater filio merẽti dõat quatenꝰ aſcẽdũt merita filij, eatenus filius capit vt extraneus: vt statim fiat dñs. & illud transit in peculiũ ad uẽtitiũ: cuiꝰ, ꝓprietas est hodie ipsius filij. Primũ ꝓbat in l. si donatiõe. & ibi no. ꝓ docto. C. de collat. & in auc. vñ si parẽs. C. de inof. testa. & j. de castrẽ. pecu. l. si fortè. Secũdũ, ꝓbat in l. cũ nõ solũ. & in l. cùm oportet. C. de bo. q̃ lib. licet olim esset sec⁹: qa aduentitia erant patris pleno iure: ex his ergo patet in vltima columna.

h ✣ POMATES. ¶ De peculio. Et de quo peculio loquatur iste titulus, vide Areti. in. l. cum fundus. §. seruum tuum. ff. si cer. per. Cępo. consi. xxj. colum. iij.

quòd pater

3 q̃ pater† nõ de peculio, sed vt tãc̃ legitimꝰ administrator cõuenit, vt no. in. l. pater q̃ castrense. de castren. pecu. & s. de condi. inde. l. frater à fratre. facit etiã qd̃ no. j. de fideiuss. in. l. ij q̃s, ꝓ eo. §. j. & no. insti. de acti. §. fi. & in
4 l. j. C. de bo. mat. dicã plenius. j. e. tit. l. j. §. verba. ¶ Itẽ. q̃ it glo. † quot modis sumatur hoc nomen peculium? & dicit q̃ octo modis. primꝰ, secũdus quartus, qntus, sextus, septimus & octauus. sunt clari. ¶ Venio igitur ad tertiũ. dũ de castrensi vel quasi loqtur. Ad cuius declarationem debes scire q̃ filiusfamil. multis modis potest habere peculium. Primò pecuniam paternã: quã de patris arca accepit: puta, quia administrabat bona patris. Nã
5 licet filius † dicatur dñs rerũ paternarũ, vt. l. in suis. de lib. & posthu. & in sti. de hære. quali. & diffe. §. sui. hoc ideo dicitur, quia de eis alitur, ꝓpter spem futuræ successionis. Item põt habere castrense peculiũ, qd̃ acquisiuit in castris, vel more castrorũ. vt. C. de castren. pec. l. j. & j. de castrẽ. pec. per totũ. Itẽ potest habere quasi castrense peculium: vt si filiussa. haberet pecuniã ex publico in aliqua administratione constitutus. vt. C. de assel. l. velut. & in his duobus peculijs loco patris sa. habeẽ. vt. s. ad Mace. l. ij. & C. de inofficio. test. l. fi. Item potest habere peculium adueꝛtitiũ, qd̃ filius acqrit ex bonis maternis, vel aliunde q̃ à patre. & in hoc olim pater dominium habebat pleno iure, hodie vero tantùm habet vsumfructũ vt legitimus administrator: vt. C. de bo. mater. l. j. & in. d. l. cum opꝛ. & vtrobiq̃ no. qd̃ est verum qñ hoc peculium fuit quæsitum voluntate patris: aliàs pleno iure est filij, & dat filio curator in hoc peculio, vt. l. fi. C. de bo. q̃ libe. Itẽ põt hõ habere peculium profectitiũ, qd̃ cõceditur sibi à patre, vt. j. eo. l. depositi. §. fi. vel ab alio cõtemplatione tñ patris, vt. j. ad trebel. ex fictio. §. si qs. &. l. sed si plures. §. in arrogato. de vulg. & pup. & de isto loquitur hic tit. vt in. j. q. dixi. & omnes istos modos peculij ponit gl. in. l. frater à fratre. §. alleg.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Ordo iuris inspici debet.*
2 *Legitimus tutor, an præferatur datiuo?*
3 *Actio de peculio datur inquantũ uires peculij patiuntur, & est natiua. nu. 6. & nu. 13.*
4 *Ponderis & ualoris maioris quod est præmittendum est in his, quæ sunt minoris.*
5 *Actio habet duas causas.*
7 *Actio de peculio, in quo differt ab actione exercitoria, uel institoria. & num. 9. & 10.*
8 *Actio de peculio contra patrem uel dominum, quàm illa quæ descendit à iure ciuili, cur potius detur?*
10 *Actio de peculio, in quo differat ab actione tributoria?*
12 *Actio de peculio, quòd sit personalis.*
14 *Actio de peculio, quòd oriatur ex obligatione ciuili.*
15 *Obligationes, quæ oriuntur ex scriptis principum uel ex edictoprætoris, quòd habeant eam effectum naturalis, & producant actionem.*
16 *Actio de peculio, quòd sit stricti iuris.*
17 *Actio quæ competit contra filium, & datur contra patrem, quòd sit una & eadem.*
18 *Pronomẽ hoc, quòd sit demonstratium, tam ad oculum intellectus quàm ad oculum corporalem.*
19 *Testis examinatus in palatio capitanei, si deponendo super articulo, quòd contractus fuerat factus in palatio episcopi, dicat contractum factum in hoc palatio: quòd sustentetur dictum, quia refertur ad oculum intellectus.*
20 *Agens de peculio, quòd non agat de in rem uerso.*
21 *Versum in rem domini quando dicatur esse in peculio.*
22 *Pater quando teneatur de peculio, de quo peculio intelligatur?*
23 *Pater qualiter teneatur de peculio mortuo filio?*
24 *Masculinum quomodo concipiat fœmininum?*
25 *Masculinum ubi concipit fœmininum, an sit de proprio significato?*
26 *Statutum, quòd si quis uadit de nocte, puniatur. in. x. quòd comprehendit fœminam.*

LEX I.

Ordinarium. Istud principiũ vsq̃ ad. §. potestatis. diuiditur in quatuor partes. primò ẽm ponit cõtinuatio: secũdò quotupliciter agatur ex hoc ed̃. to. tertiò ponunt verba edicti. quartò illa incipit exponere. Secũda ibi est aũt. Tertia ibi, verba aũt. quarta ibi, de eo loqtur. & h. d. Sicut se habet pr̃imoniũ ad liberum: ita se habet peculiũ, ad seruũ vel filiũ: vt pr̃ vel dñs de pecu-
1 lio teneãt. h. d. secũdũ Ia. but. ¶ † Venio ad primã partẽ, ex qua no. iuris ordinẽ esse ispiciẽdũ. ad qd̃. l. ij. §. de sta. ho. & habuistisnõ. i gl. rubr. §. de eo
2 ꝓ quẽ fac. erit. qd̃ valet ad q̃stionẽ ibi notatã. Nã. q. † fuit de facto, an legitimus tutor excluderet à iudice confirmatũ, & c. d. Mar. fil. disputauit hãc. q. in scholis, & determinauit cõfirmatũ à iudice legitimo ꝓferendũ, qa lex dicit oĩno cõfirmãdũ. & qd̃ hoc lex velit, dicit ipse, pt³ ex ordine titulorũ. Primò ẽm ponit de testa. tute. postea de cõfir. tut. tertiò de legi. tuto. vñ cõcludit: qa ꝓferend⁹ sit cõfirmat⁹ cũ de eo pri⁹ disponaẽ. allegat ꝓ casu huiꝰ. q. l. de creatiõib⁹. C. de epis. audi. Nã dicit ipse, tutorẽ filio furioso datũ à pr̃e in testõ ꝓferẽdũ legitimo, q̃ eget cõfirmatiõe: vt. C. de test. tute. l. pe. & fi. l. iure nostro. j. de test. tu. & l. pe. j. de cura. furi. de qua q̃. dic
3 vt ibi. ¶ † Secũdò no. q̃ actio exercitoria & institoria dantur insolidum:
4 ista verò inquãtũ peculij vires patiuntur. ¶ † Tertiò. no. qd̃ est ꝑmittendũ illud, quod est maioris ponderis & valoris, potius quàm quod est minoris. Itẽ no. quòd ipse contractus est ille qui tribuit actionẽ. Tu dic, q̃ cõ
5 tractus tribuit obligationẽ: obl⁹ verò actionẽ: vñ factio habet duas cãs: vnã mediatã, vt contractũ: aliã immediatã. vt obligationẽ: vt. l. licet. §. ea
6 obligatio de procu. † Itẽ no. q̃ ista actio est datiua: & nõ natiua: sed cõtrariũ. j. dicã. ¶ Opp. q̃ ex hocdicto agatur insolidũ, sicut ex aliꝭ, superiori
7 bus titulis. de insti. & de exercito. So. † ex hoc edicto agit̃ tripliciter. Primò de peculio: & tunc prædicti tituli ab isto differunt in duob⁹. Nã in illis datur insolidũ: hic de peculio. Secundò differunt, qa illi habẽt locũ, qñ est determinatũ certũ genus negotiatiõis. hic q̃ nullũ. Secũdo modo agit̃ de in rem verso: & tunc differũt illi tituli ab isto: qa ibi insolidũ: hic inquãtum est versum. ¶ Itẽ illic qñ est certum genus negotiationis, hic quando nõ est certũ. Tertio modo, agitur q̃ iussu: & tunc illi ab isto non differunt nisi in vno. nã illi hint locũ, qn est certum & limitatũ genus negotiationis: hic qñ incertum. Sed conueniunt in alio: quia sicut illi insolidũ, etiã iste in solidum. ita debes intelligere gl. tuã. ¶ Extrà gl. opp. & videtur q̃ ista nõ posit aliquo modo cõpetere: qa lex dicit, q̃ cõtra nos agit̃: aut ex cõtractibus per nos initis: aut ex quasi contractibus, delictis, vel quasi delictis: aut ex varijs figuris causarũ. Nam pro his cõpetũt actiones, quæ personales dicuntur, ex eo qd̃ personas imitantur eorũ q̃ cõtrahũt, vt institu. de act. §. oim. Sed hic dicit. q̃ pater vel dominus conuenitur ex contractu filij, vel serui, ergo &c. Itẽ alia rõne. nã alteri p alterũ nõ debet iniqua cõditio afferri: vt in: egula iuris nõ debet. j. de reg. iur. sed hic fi pater conuenit̃ ex contractu filij, vel dñs ex cõtractu serui, videt̃ eis iniqua conditio afferri. Sol. dico, q̃ hoc est de rigore iuris ciuilis & eius subtilitate: procedũt tñ de eq-
tate prætoria. s. q̃ pater vel dominus cõueniat̃ ex contractibus filij, vel ser
ui quatenus est in peculio. idcirco dicit hic tex. prætor arbitratus est. igit̃ hæc actio q̃ de peculio dicitur est quædã cognominatio à prætore indu-
8 cta vt hic patet. ¶ † Sed circa hoc quæro, quare datur potius ista actio, quę à prætore descendit in dñm, vel patrem, quàm illa q̃ descẽdit à iure ciuili? Respõdeo breuiter, omnis cõtract⁹, q̃ à iure prætorio descẽdit, & oĩs prætoris intentio seu inuentio, summa nititur æquitate: vt est casus in. l. j. & ij. j. si quis test. liber esse iuss. Et hoc probatur in bono. pos. cõtra tabu. & alijs multis similibus quæ filijs emancipatis competunt. fuerunt enim inducta à iure prætorio: qui filij emancipati, tanq̃ penitus extranei p emancipationẽ factꝭ, si prætereiantur à patre suo, nõ poterãt dicere testamentum nullum. sicut quilibet extraneus præteritus non potest dicere nullũ, quia emãcipatus de iure ciuili censẽt omnino extraneus: sed prætor nitẽs æquitate, hoc solùm non attendens, q̃ per emancipationẽ à patre quis extraneatur: sed considerat solùm naturalem actũ: quia q̃ suus emancipatus sit à patre puer, à patre suo procreatus est: & ideò subuenit ei p cõtratabulas. sicut ius ciuile subuenit in potestate positis per ius dicendi nullum. Et sic vides quòd omnis contractus prætoris procedit à summa æquitate. Modo ad propositum. Si pater vel dominus concedit filio in potestate: vel seruo certam pecunię quãtitatem vt negotienẽ, nõ exprimẽdo certũ genus negotiationis: qa tunc haberet locũ institoria: fuit æquum prætori visum, quòd ex quo pater filio, vel dñs seruo concedit certã pecuniæ quantitatẽ: vt negotientur, q̃ ex contractu filij vel serui pater vel dominus conueniri possint, inquãtum ipsi in peculium concesserunt: non attẽto, q̃ pater vel dñs re cõtrahãt, sed attento eo solũ. qd̃ æquũ est, ex quo filius vel seruus, dñi vel patris voluntatem habent. Nam ex illa eorum voluntate videntur ipsi contrahere, licet non actualiter contrahant: nam tunc conuenirentur insolidũ, & de rigore & æquitate. Item ista æquitas habet in se quãdam aliam æquitatem annexam. s. q̃ non simpliciter & insolidum pater vel dñs teneãtur: qa non simplex & absoluta fuit voluntas eorũ, ex quo certã & limitã quãtitatẽ concesserunt. videl̃ ẽm illa volũtas limitata respectu quãtitatis cõcessæ filio vel seruo: & sic procedit hæc æqualitas, & à prima causã: nam hoc est æquum quòd pater vel dominus conueniatur ex contractu filij vel serui, propter eorũ voluntatem, quæ est dum concedunt peculium à iure p̃sumpta & q̃ ipsi eatenus teneanť, & in pl⁹ nõ se extẽdat obligatio nisi quãtũ est in peculio: ergo &c. ¶ Tertiò op. q̃ nũq̃ actio de peculio habet locũ, q̃ dat inquãtũ est in peculio. Nã peculiũ est deductio eo, qd̃ patri vel dño debeť. vñ licet actualť sit peculiũ, tñ in subsidiali appellat. nullũ peculiũ eẽ cẽsebť. vt. l. peculiũ. §. fi ꝛe. j. e. qd̃ ẽt dote & cęteris vniversitatib⁹ cõtingit: vt. l. qd̃ dicit. j. de ipẽ. in re. dota. & l. si is. §. qd̃ dicit. j. de iur. do. & l. meuio. §. à me. de le. ij. & l. ij. in prin. j. de dote ple. cũ si. Itẽ peculiũ est, vt dixi, qd̃ volũtate dñi vel patris, filius vel seruꝰ habet separatũ à rõnibus dñicis: vt. l. depositi. §. fi. j. e. Sed si in eo filiꝰ vel seruꝰ, pr̃is vel dominí debitores efficiant: ergo quodãmõ de eo peculio pr̃, vel dñs, cõeniũtur: vt. l. eo. tpe in pri. j. de pec. Sol. dũ dicit q̃ in eo debitores efficiunť, hoc intelligo nõ solũ in casibus. l. peculiũ ex eo. sed vbicunq̃. nã cũ sic dat. s. vt sit peculiũ: manifestè appareat, non sic dari, vt obligeť ad illud recipiens: qa sic nõ eẽt peculiũ. ¶ Sed cõtra istã solutionẽ op. nã hoc peculiũ est in dominio patris vel dñi: ergo q̃ illud tenet hoc ipso obligat⁹ est: vt insti. de act. §. j. Sol. ista obligatio est impropria ad tractatũ de peculio non pertinens. Lex ẽm de naturali obligatiõe loquit̃, vt. l. si noxali. in fi. j. e. & l. nec seruꝰ & insti. qd̃ cũ eo. §. cũ aũt. Vel dic, q̃ illa obligatio cõtra illũq̃ meũ tenet, tũc est quoties ego destino rẽ petere, nõ vt destino nõ petere, vt est i pecu
lio: sed dñs amitteret eo ipso seruũ sibi obligatũ ad peculiũ restituendum: quapropter peculiũ esse desinit, nisi dolo faciat: tunc ẽm deficiat, tñ fingit̃

no. deficere, vt. l. summa cũ ratione. j. eo. ¶ Venio ad q̃stiones, & primò q̃
ro. cũ hic dicatur, q̃ actio de peculio differt ab actione exercitoria in vno,
9 ſ. q̃ illa insolidum: hæc de peculio. Nũc q̃ro † an sint aliæ differentiæ? Rñ.
sic: nã illa habet locũ, q̃n̄ præponitur certo generi negotiationis: hæc non.
Itẽ illa habet locum, q̃n̄ filius vel seruus contraxit in merce nauali volun-
tate dñi vel patris: hæc in patre vel dño ignorante, vel cõtradicente: vt. l. fi
quis seruum. §. etiã. j. eo. dũmodo filius cõtrahat in peculiari merce. Ad
hoc facit. j. de ver. ob. l. ſeruũ vetante. Itẽ est & alia differentia: nã q̃n̄ pater
vel dominus conuenitur de peculio ex cõtractu filij vel serui: pater vel do
minus, ſi habeat in aliquo obligatũ filiũ vel seruũ quocũq; modo vel quo-
cũq; ture, ante oẽs alios creditores deducunt, qd' ex eis debeẽt ſi ipſi cõue-
niantur ab alijs creditoribus actione de peculio ex cõtractu filij vel ſerui,
vt. l. ſi quis seruũ. §. etiã. j. eo. & l. peculiũ aũt. in prin. eo. ti. Sed q̃n̄ intentat
exercitoria non habet locum ista prędeductio: qa tũc pr̃ vel dominus tenẽ
tur insolidum, vt. ſ. dixi: quia cùm obligatio quæsita contra eos non reſpi-
ciat peculium tenẽntur vsq; ad interulam: nihil ergo possunt tunc præde
10 ducere. ¶ Itẽ q̃ro, i quo differat ab institoria? † Rñ. in multis. nam illa inſo
lidum, hæc de peculio, vt hic. Item illa quando filius vel seruus præponitur
alicui negotiationi certæ, hic q̃n̄ nulli certæ negotiationi: sed simpliciter
dominus vel pater, filio vel seruo peculium concedit vt negotietur. Item il
la quando interuenit ſcientia & conſensus patris in genere, vel domini, cir
ca alias res, q̃; venales: hic verò quando ignorante & inuito dño vel pr̃e ſer
uus vel filius super merce peculiari contraxit: vt. d. l. ſi q̃s seruũ. §. et. j. eo.
11 ¶ † Itẽ quæro in quo differt hæc actio ab actione de tributoria? Rñ. actio
tributoria impedit pãtrẽ, vel dñm præ deducere id quod naturaliter sibi
debetur à filio, vel seruo, sed vocantur pater vel dñs, dũ aliqd debeẽ eis à fi
lio vel seruo in tributũ simul cũ alijs creditoribus ad id, qd' in peculio repe
riẽ. Vnde eligiẽ q̃dam via media vice actionis exercitoriæ, & de peculio &
ipſam actionem tribuit. Itẽ illa habet locũ q̃n̄ interuenit ſimplex ſcia dñi
vel patris, filio vel seruo contrahẽte, vt. l. j. §. scientiã. ſ. de trib. hæc aũt q̃n̄
ignorante vel sciente, & cõtradicente pr̃e, vel dño, filius vel seruus contra-
xit: & ista sola scientia eſtilla, quæ tollit pr̃i vel dño p̃deductionẽ in tribu
toria. q̃ secus est in actione de peculio, in quo pater vel dñs deducũt pri-
mò quod eis debeẽ à filio, vel seruo &c. ¶ Itẽ illa cõpetit etiã ſi nil ſit in pe
culio, vt. ſ. de trib. l. j. §. merx. ista verò secus. Itẽ alia differentia ponit in. l.
12 de pecu. ſ. de tribu. ¶ † Itẽ quæro, an actio de peculio ſit in rem, vel in pſo
nã? quidã dicunt q̃ est in rem: vt ostendant, qd' nulla obligationẽ præſup
ponat: & sic pater per filiũ, & dñs per seruũ non obligatur. qd' probatur,
quia re perẽpta dñs nõ teneẽ ſicut in reali: vt. l. quæſitũ. in prin. j. eo. Et pro
eis arguo: qa ille ad quẽ trãſit peculiũ põt conueniri, vt. l. & ancillarum. §.
eis arguo: qa ille ad quẽ trãſit peculiũ põt conueniri, vt. l. & ancillarum. §.
ſi seruus. j. eo. qd' non est in actionibus pſonalibus, vt. l. j. §. ſi hæres. ad tre
bel. & l. ſi fideicõmiſſum. l. tractatũ. ſ. de iudi. Prætereà, cedendo peculiũ
celebraretur, vel sed post. ſ. cõmuni diui. in fi. qd' nõ est in actionibus per
ſonalibus vt. l, vſufructuarius. C. de vſufru. Itẽ datur cõtra dñm vl' pr̃em in
quantum ad eos pueniẽt de peculio. & ſequitur rẽ. Si rẽ, ergo est realis, qd'
est contra naturam perſonalis, quæ ſequitur perſonã, vt. l. oẽs. de act. & ob
li. p qua optimè ſacit. l. q̃ſitũ. §. is qui. j. eo. ¶ In contrarium: & hæc est ve-
ritas: pro qua opi. gl. in. l. depoſiti. j. eo. & ita vedetur ſentire Iac. de Are. j.
ti. j. in. l. j. nam ei fideiuſſor accedit. vt. l. creditorem. ſ. ti. j. & l. e. tempore. j.
eo. sed obligatio fideiuſſoria requirit obligationem, vt inſtit. de fideiuſ. §.
fideiuſſor. in principio. sed obligatio reſpicit perſonales actiones, vt inſti.
de ac. §. j. Præterea, tex. videtur expreſſius in. l. j. j. de cuſto. reo. & in. l. iij. in
fi. j. eo. & l. ſumma cum rõne. j. eo. & inſtitu. de actio. §. in perſonam. quic
quid dicat Cy. in. l. dñm. C. quod cum eo. qui dicit, quòd est actio perſo-
nalis cum adiectione in rem: quia leges prædictæ loquuntur de ipſa actio
ne, cum adiectione de peculio. nec potest ſeparari dicta adiectio, quin ali-
quid remaneat, ſicut qualitas à ſuo ſubiecto: vt. l. ij. ſ. de vſufruct. Contraria
non obſtant: nam video quòd in perſonalibus quis re perempta liberaẽ: vt
in debitore ſpeciei: vnde video, quòd ille e ad quem res peruenit titulo ſin-
gulari tenetur actione ſcripta in rem, vt. l. de eo. in. fi. ſ. ad exhiben. & . l. j.
pe. j. de interdi. & hoc caſu liberatur, cedendo rẽ bona fide, vt. d. l. ſed post
13 q̃. in fi. ¶ † Itẽ q̃ro poſito quòd ſit in rẽ ſcripta quod tamen non est verũ:
An ſit datiua vel natiua? quod est quando naſcitur ex matre obligatione.
Cy. in. d. l. dñm. circa fi. dicit quòd est datiua. tenetur enim pater vel domi
nus propter contractũ filij vel ſerui, non ex aliqua obligatione. ſed qa lex
dat hanc actionẽ facit tex. j. hac ea. l. ver. est aũt. Sed hoc est falſum, & cõ-
tra tex. pluriũ legũ. Primò. cõtra. l. depoſiti. in prin. cũ. l. iij. §. ſi filius. &. §.
Iulian⁹. &. §. ſed ſi filius. j. eo. tit. j. l. j. Ideò concludo q̃ ſit natiua, & oriatur
ex matre obligatiõe. ad qd' facit. l. ſi q̃s cũ filio. j. e. ibi debitores &c. l. eo
14 tpe. § ſi creditor. j. eo. ¶ † Itẽ q̃ro, an oriatur ex obligatione ciuili, & natu
rali: an ex ciuili tm̃? in hoc ſunt opi. quas refert gl. in. l. frater à fratre. ſ. de cõ
di. indebi. Azo & Hug. dicũt: q̃ est ſola ciuilis obligatio, q̃ tm̃ habet effe-
ctũ naturalis & pro eis facit qa deficit conſenſus, imo obligaẽ pater vel dñs
inuitus: vt. l. ſi quis seruũ. §. etiã. j. eo. vbi dicitur: q̃ pater & dñs tenenẽ ci-
uiliter. ¶ Alij dicunt q̃ est ciuilis & naturalis. quæ ſola naturalis & ſola ci-
uilis non est ſufficiens ad producendam actionẽ, vt not. inſti. di obli. cir-
ca prin. Breuiter opi. Azo. puto verã. Nam obligatio naturalis dicitur de
iure gentium: vt. l. ſtichum. §. naturalis. de ſolu. & l. parietem. ſ. de ſeruitu.
vrbanorum prædio. Sed quòd pater vel dominus teneantur de peculio, nõ
est de iure gentium. ergo &c. ¶ Item non est hic conſenſus, qui naturalem
obligationẽ inducat: ergo &c. ¶ Non ob. ſi dicatur: ergo non est ſufficiẽs
15 ad producendam actionẽ: quia debes ſcire q̃ quædam † ſunt obligationes
ciuiles quæ habent effectum naturalis, vt dicit Azo., ꝓter autoritatẽ ſta-
tuentium: vt obligatio quæ deſcendit ex reſcripto principis: vel ex edicto
prætoris: vt in caſu noſtro, q̃ producunt actionem. Poſſumus tã dicere q̃
hæc est ficta naturalis: quia illud qd' facit iudex, vel conditor legis, videtur
facere pars: vt. l. ſi ob cauſam. C. de euic. & not. in. l. j. §. hæc verba. ff. ne vis
fiat ei. & l. j. de legi. & hoc est qd' voluit dicere, habet effectum naturalis.
¶ Item quæro an hoc ſit propriũ nomẽ actionis? hoc tangitur in. l. iij. §.
16 Iulia. j. eo. & ibi dicã. ¶ † Item quæro, an actio de peculio ſit bonæfidei,
vel ſtricti iuris? Dico q̃ ſemper est ſtricti iuris, q̃uis illa quæ competit cõ
tra filiũ ſit bonæfidei: vt. l. mora. §. in bonæfidei. ff. de vſur. ita dicit Gul.
17 in. d. l. iij. §. Iul. ¶ † Item quæro, an actio q̃ cõpetit cõtra filium, & quæ da
tur contra patrem vel dominum, ſit vna & eadem, an verò ſint duæ. ſ. vna
quæ competit contra filium: alia quæ cõpetit contra patrem? Rñdeo quòd
vna est & eadem: vt. l. j. iij. §. ſed ſi filius. verſi. nec intereſſe. j. eo. & ita tenet
dñs Io. in. l. cũ filius. j. de ver. ob. Nã ſi diceres q̃ eſſent duę res eſſet, de ne
ceſsitate dicendũ, q̃ actio quæ cõpetit contra patrem, haberet aliã cauſam
quàm actio q̃ cõpetit cõtra filiũ. Quod ſi eſſet verum, ſequeretur q̃ ex
vno contractu orirẽtur duæ actiones: qd' est falſum. Nam vnus est contra
ctus, & non plures, vt. l. ſi cum filio. j. de cõpen. Sequeretur etiam q̃ plu-
res obligatiões orirentur: qd' dicere est abſurdum. ſed licet ſit vna & eadẽ,
tamen qualitas eius mutatur: quia non ſit cõdẽnatio inſolidum contra pa-
trem ſicut contra filium: vt est tex. no. q̃ hoc probat in. l. tam ex contracti
bus. ſ. de iud. qd' etiam optimè vidiſtis in. l. in delictis. §. ſi detracta. ſ. de
noxa. Et ex hoc ſequitur effectus, q̃ interitu ſpeciei ſicut liberatur filius,
liberatur etiam pater: vt. l. ſi homo. j. de verbo. oblig. dicam. in. l. ſi ex duo
bus. §. in hoc aũt. j. eo. ¶ Venio ad ſecundam partem. ſ. ad ver. est aũt. Ex
quo no. text. ibi, dum dicit, hic oritur. actio & not. ad illam. q. an actio de
peculio ſit natiua, veldatiua. de qua dixi. ſ. ¶ Oppo. ad id qd' intendit, q̃
iſtud edictum ſi triplex. Imò videtur q̃ non ſit niſi vnũ, vt. j., pxi. §. cũ ſup
pletione glo. j. ibi poſitæ. Huius timore glo. exponit triplex. i. triplicitẽr
agitur. q. d. vnum tantùm est: ſed tribus modis agi põt. ¶ Item oppo. di-
citur hic, q̃ hoc edictum &c. ſed hoc non potest procedere: quia certũ
est q̃ hoc pronomen hoc, est demonſtratiuum ad oculum: vt. l. nemo. j. de
hære. inſti. & ibi no. & qd' no. in. l. ſi ita ſtipulatus fuero hanc ſummam.
de verb. ob. ſed nullum apparet edictum: ergo non conuenit iſtud prono-
18 men. Sol. † Iſtud pronomen hoc: est demonſtratiuum, etiam ad oculum in
tellectus, vt. l. Meuius. §. duobus. j. de leg. ij. ergo hic legiſlator voluit de-
monſtrare id qd' habebat in mente: & ſic refertur ad intellectum, non aũt
ad oculum. Et ad iſtam ſolutionem facit vbicunq; in iure habes pronomẽ
hoc. tam ad demonſtrationem corporalem, q̃ ad interlectualem est demõ
ſtrabile: vt. l. hæc actio. ſ. de calũ. & l. j. §. hęc in factũ actio. ſ. de his qui de-
ie. vel effu. & l. hæc actio. ſ. de eden. & l. j. ſ. de ſerui. ruſt. prædio. cũ ſi. qa
certum est ibi ad oculum non poſſe demonſtrari, cum ſint corporalia: er-
go. &c. & de hoc no. d. Franci. de ipſis in. l. j. de op. no. nuncia. & in. d. l. me
19 uius. §. duobus. de leg. ij. ꝓter quod videtur poſſe ſuſtineri dictum teſtis,
qui ſuper vno articulo in palatio capitanei dixit contractum celebratum
in palatio epiſcopi: & ſuper hoc capitulo dixit in hoc palatio. Nam refer-
tur ad oculum intellectus hoc verbum: in hoc palatio. ſ. epiſcopi. de quo
ſ. dixerat non ad oculum corporis. arg. extra de teſti. c. cum tu. Niſi cauſa
conuertatur, & intelligeremus quòd demonſtraretur res corporalis, per
20 ea quæ not. in. d. §. duobus. & in. j. conſtitutione. C. & . ſforum. ¶ † Item
quæritur hic gloſſ. an qui agit de peculio videatur agere de in rem verſo?
Quidam dicũt quòd ſic, per iſtum tex. pro quibus facit. §. in rem autem.
ver. licet enim. inſti. quod cum eo. & l. filiuſſa. j. ti. ij. Item quando agitur
contra patrem, vel dominum de peculio, iſtud computatur & cẽſetur eſſe
in peculio: quod pater vel dominus debent filio, vel ſeruo: vt. l. quã tube-
ronis. §. ſed & id quod. j. eo. & iſtud nil aliud est dicere, niſi q̃ pater vel do
minus tenetur propter id quod verſum est. vnde concludunt, q̃ qui agit
de peculio, agit de in rem verſo. In contrarium determinat hic gloſſ. q̃
qui agit de peculio, non agit de in rem verſo, pro qua videtur tex. expreſ-
ſus in. l. ij. §. ſi filius. ver. quicquid. j. eo. & l. & ancillarũ. ij. rñſo. j. eo. & ad
iſtũ tex. rñdet, q̃ illud qd' hic dicit, q̃ agit. de in rẽ ver. dic. ſ. iterdũ de in rẽ
ver. vt ſibi: interdum de peculio, vt hic. qd' patet: quia ponit eas diſtinctè.
Sed ad contrarium non rñdet. Tu dic q̃ nõ ob. §. in rem. ver. licet enim qa
qd' ibi dicit quòd vna est actio de peculio. intellige qd' ille qui proponit
actionem de peculio, conſequitur effectum ſemper, & interdum de in rẽ
ver. vt quando dominus debet aliquid ſeruo, vt. d. §. ſed & id quod. ¶ Ad-
21 uerte tm̃ q̃ nõ ſemp illud qd' est verſum in rẽ dñi, cẽſet in peculio. Nã tũc
in peculio cẽſet qd' in rẽ dñi verſum est: quoties ſeruꝰ dnm naturaliter ſibi
obligat. & hoc tunc demũ est, cum vertit in rẽ dñi animo repetendi, non
animo donandi. Itẽ ſi cõſumptum ſit illud quod verſum erat: vt quia gra
nũ, vinũ, & oleũ, qd' mutuò acceperat, dederat familię, dñi, & ab ea fuit ſub
ſtractum. ¶ No. quòd granum vinum vel oleum, est ip̃ peculio. & tamẽ
in rem domini verſum eſt. Item ſi ſeruus debet domino vltra quàm verte
rit: ſi de in rem verſo dominus conueniatur, non deducit ſibi debitum in
actione de peculio deducturus: licet ſit arg. contrà. j. de in rem ver. l. qui-
dam. Et propter iſtos effectus, neceſſe eſt dicere actionem de peculio ab
actione de in rem verſo diſcrepare, vt. l. j. j. titu. ij. & vidiſtis. ſ. de differen
tijs inter

tijs inter iſtã actionẽ & illã. & eodẽ modo reſpõde ad. l. filius. j.
ti. ij. de quo articulo no. in. d. §. in rẽ aũt. inſti. qd' cum eo. ¶ Ve
nio ad tertiã partẽ, quę est in ver. verba. q̃ ponit verba edicti. &
gl. ſupplet ſcilicet actionem in dñm vel patrem. Sed pro decla-
22 rationẽ † q̃ro: hic dicitur q̃ pr̃ ex cõtractu filij ⁹ teneẽ de peculio,
a quæro de quo peculio poſsit intelligi: cùm filiuſſa. poſsit habe-
re plura peculia? vt dixi. ſ. in rubri. Gl. in. l. pater qui caſtrẽſe. j.
de caſtrẽ. pecu. mirabiliter rñdet, q̃ de iure antiquo, pater teneẽ
de peculio, pr̃ectitio, qd' ipſe filio cõceſsit: & paſſus est eũ habe
re. Itẽ. de peculio aduentitio: qa de iure antiquo nõ diſtinguebaẽ
peculiũ aduẽtrium à, pr̃ectitio: cũ qcquid quęrebat filius, quæ
rebat patri. de caſtrenſi verò peculio, nõ teneẽ pater filio viuo:
ſed ipſe filius cõueniẽ: vt. l. iij. §. j. de caſtrẽ. pecu. Itẽ hodie in
aduẽtitio peculio pater nõ teneẽ actione de peculio: ſed poteſt
cõueniri vt legitimus adminiſtrator filij: vt. l. j. C. de bo. mater.
quod not. quia p hoc habes intellectũ totius tituli de peculio: &
23 hæc vera, viuo filio. ¶ † Sed qd mortuo filio, qualiter teneẽ pa-
ter de peculio? Rñ. de iure antiquo de peculio aduẽtitio & pr̃e
ctitio tenebatur intra annum per titulum, q̃n̄ actio de peculio
est an. de peculio verò caſtrẽſi, ſi quidẽ pater occupauit iure pe
culij, incipit aſſumere poſt mortẽ vires peculij profectitij: ideò
teneẽ de peculio intra annũ, vt. d. l. pater qui caſtrenſe. ſecus ſi
vt hæres occupat. hodie verò indiſtinctè pr̃ occupat vt hæres
in aduẽtitio caſtrenſi vel quaſi: ideò non tenebiẽ de peculio: ſed
ciuili perpetuo. Sed cõtra hoc facit: qa ipſe ſuccedit filio: quo-
modo ergo põt teneri de peculio. Nã pater qui tenetur de pecu
lio habeẽ, vt fideiuſſor: vt. l. cũ filiꝰ. j. de verbo. obl. & no. gl. in. l.
ſed ſi dãnũ. §. ſed & creditor. j. eo. ſed ſi fideiuſſor ſuccedit prin
cipali extinguiẽ obligatio fideiuſſoria: vt. l. hæres à debitore. §.
quod ſi ſtipula. ver. quod ſi idẽ. j. de fideiuſ. vbi iſtam oppoſitio
nẽ facit gloſ. & ſoluit in. d. l. pater qui caſtrẽſe. de caſtrẽſi pecu.
24 ¶ Venio ad quartã partem i ver. de eo. Ex quo no. † quòd ma-
b culinum concipit ſœmininum. Contra ⁿ hoc opp. de. l. ſi ita reli-
ctum. in princ. de lega. ij. & . l. qui duos. de lega. iij. l. lucius. ſ. quę
ſitũ. Sol. vt per Cy. in. l. quicũq; de ſer. fugi. & ibi etiã Odof. &
in Spe. de diſputa. aduoca. §. j. Docto. in. l. j. j. de ver. fig. de quo
est hodie gl. in. c. generali. de elect. in. vj. & pleniſsimè p do. Frã
ciſ. de piſis in. d. l. j. de verb. ſig. Tetigi etiã in. d. l. ſi ita relictum.
c Vnde potes dicere, qd' aut maſculinũ ⁹ pronunciatur per nomẽ
ꝓriũ: & tunc non cõprehẽdit ſœmininũ, aut p appellatiuum:
& tunc, aut ꝓnũciaẽ ſubſtantiuè aut adiectiuè. Primo caſu, aut
tale ſubſtãtiuũ est generis cõis: & tunc maſculinum nõ cõcipit
ſœmininũ: qa ꝓnunciatio ſit in vtroq; genere. ar. de vul. & pu. l.
l. cùm ex filio. §. j. & quia qd' cõe est, ita ſe habet ad maſculinũ
ſicut ad ſœmininũ: vt. j. de verb. ſig. l. hoſtis. Aut est gñis maſculi
ni: vt nomẽ filiorum, libertorũ, & fratrũ: & tunc, aut ſermo ſecũ
dùm cõuenientiam rei de qua loquimur, non est adaptabilis ad
vtrunq; genus: vt ſi dico liberti ſunt mariti vxorum: & tunc nõ
continẽtur ſœminæ: & hoc nõ ex vi noĩs: ſed rei. i. materię. Aut
conuenientia ſermonis poteſt adaptari vtriq; generi: & tunc aut
loquimur in materia quæ recipit interpretationẽ extenſiuam.
& tunc maſculinũ cõprehẽdit ſœmininũ: & ita loquitur. l. q du
os. & . l. lucius. §. quæſitũ. & . l. ſi ita relictum. Aut in materia q̃
non recipit extẽſionẽ, ſeu interꝓtationẽ extẽſiuam: & tunc non
cõcipit ſœmininũ: vt. j. de vent. in poſ. mit. l. j. §. quare. hãc doc.
no. tradit. l. inſta. j. de verbo. ſig. Si vero ꝓnũciaẽ ſermo maſcu-
linus adiectiuè: & tũc, aut ſubſtãtiuaẽ in ſubſtãtiuo generis ma
ſculini: & tũc, aut in materia extẽſibili: & cõprehẽdit ſœmininũ
vt de verb. ſig. in. l. quiſqs. Aut in materia non extẽſibili: & tũc
ſecus: aut ſubſtãtiuatur in ſubſtãtiuo generis cõmunis: vt puta,
d quiſquis hõ. & tunc ex vi accidẽtis. i. adiectiui, nil importatur
qa accidẽs est ad ſubſtãti. n, cui cohæret ſignũ. Non enim pro-
prietas & ſignificatio, ſed ex vi ſubſtãtiui oratio ſignificat vtrũ
q̃ ſexũ: vt. j. de iure fiſ. l. ait diuus. & . j. de ver. ſig. l. j. j. de re. iur.
25 & vide quod no. in clemẽ. j. de elec. in. ij. gl. ¶ Sed quæro † in ca-
ſu in quo maſculinũ cõcipit ſœmininũ, an ſit de ꝓprio ſignifi-
cato ver. Iac. But. hic dicit, quòd nõ: ſed potius ex quadã inter-
pretatione. & hoc probat per iſtum text. Nam ſi eſſet de pro-
prio ſignificato, verba ꝓlata in maſculino intelligerenẽ in fœmi
nino: quod hic eſt ſecus. ſed mihi vr̃. quòd nec ex ꝓprio ſignifi
cato, nec ex interꝓtatiõe. maſculinũ concipit ſœmininũ: & qd'
nec poſsit ꝓcedere iſtud brocardicũ: qa vbicũq; tu dicis, quòd
maſculinum poſsit cõcipere ſœmininũ: non eſt bũ dictum. q̃
iſtud ſit ex vi verbi maſculini: imò dico ex vi rõnis: qa indiffe-
rẽs est ratio, quod probo p tex. iſtũ q dicit. ex hoc edicto in fœ-
minum ſexũ actio datur, non aũt dicit. ex verbi interꝓtatiõe: qa
nõ vi interꝓtatiõis ſed vi eiuſdẽ rõnis, quę indifferẽs eſt ad vtrũ
q̃ ſexũ. ſic in. l. ſed & ſi. §. hoc ſenatus. ſ. ti. j. exẽplum in ſtatuto,
26 quo † cauẽt, q̃ ſi q̃s vadit de nocte puniatur in. x. & loquitur de
verbo maſculini generis: dico ergo q̃ ſtatutum cõprehẽdit fœ-
e mininũ genus, non vi verbi, ſed vi rõnis indifferẽtis. ⁿ Sed ſi ſta-
tutum diceret ſic: ſi quis rapuerit virginem, vel monialẽ, puniа-
tur in. x. Iſto caſu, ſtatutũ nõ cõprehẽdit fœmininum: qa nõ est
indifferẽs hæc ratio. Nam ſtatutũ quod habet locum in maſcu
lo, non habet locum in fœmina. & ſic de ſimilibus.

Si cum impubere. Ex cõtractu ſeruiveł filij familias, minoris pater, vł dñs, nõ cõueniunt. niſi iquãtũ locupletiores facti ſunt. vel vt ve
rius dicam, niſi inc̃tũ locupletatũ est peculiũ. h. d. ¶ Op. & vi-
detur: quòd imò inc̃tũ est in peculio: vt. ſ. ea. l. in prin. Sol. ſpã-
le est hic. Ratio ſpecialitatis põt eſſe. nã ex quo grauatur pater
vel dñs in vno, ſcilicet q̃ ſi seruus vel filiuſſ. minor lę derenẽ, ꝓ-
pter eorum facilitatem: nõ reſtitueretur: vt. l. in. ſ. fi. ſ. de mino.
releuatur in hoc, quòd non teneẽ de peculio, ſed inquantũ pecu
lium est locupletatum. ar. l. eũ qui. in prin. ſ. de iure eitur. ¶ Item.
quærit hic gl. an iſto caſu pater vel dñs deducet ſibi debitum, ſi
ſi conueniretur de peculio? & dicit quòd ſic.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Verbum habeo, quòd non denotet dominium.*
2 *Genitiuus quando denotet dominum, & quando poſſeſſionem?*
3 *Statutum, quòd accipiens rem alterius puniatur in. x. quomodo intelli-*
gatur?
4 *Vſus loquendi communis quòd attendatur in ſtatutis.*
5 *Actio de peculio prætoria eſt.*
6 *Commune, quod ſit meum.*

Poteſtatis Iuriſconſult. hic exponit verbũ poteſta-
a tis, poſitum in edicto. Et primò dicit qd'
iſtud verbũ ptãtis, reſertur tam ad filiũ, quàm ad ſeruum. Secũ
dò dicit, q̃ ſeruoꝝ appellatiõe cõtinẽtur nedum, ꝓpriꝝ: ſed hi
quos bona fide poſsidemus tantummodo. Et quòd appellatiõe
ſeruorũ cõtinẽtur nõ ſolũ, ꝓpriꝝ, ſed cões. & . h. d. Verbum. po
teſtatis, aſſumiẽ largè, vt cõprehẽdat ſeruos, ꝓprios & cões, &
ẽt bõa fide poſſeſſos, & eos i quos habem⁹ vſumfructũ & hære
ditarios: & comprehẽdit dños vtriuſq; ſexus & minores furioſos
1 h. d. cum. l. ſeq. ibi, ex ea cã. ¶ No. q̃ † verbum, habeo, verificatur
ſiue res ſit mea, ſiue non: adeò qd' de neceſsitate non denotat do
miniꝝ exiſtẽtiã. ad qd'. l. j. §. quod autẽ. de vi & vi arma. ¶ Secũ
2 dò. no. † q̃ genitiuus verificaẽ rõne poſſeſsiõis. Contra hoc op. b
& vr̃ q̃ genitiuus habeat ſignificare dõium, vt. l. ſeruũ titi. j. mã
dati. & . l. ſi hæredis ſeruus. de le. j. & . l. ſi ſeruus communis me⁹.
j. de ſtipu. ſer. Sol. fateor q̃ genitiuus habet dictã ſignificationẽ
& ẽt alias ſignificatiões, vt hic. vbi ponit in lege, debet ſumi, ꝓ-
ut magis aptus est in materia in qua ponit. vt. l. quoties in ſtipu
lationibus. de ver. ob. vbi expreſsè ponit hoc exẽplũ: dum dicit c
liber Ariſtotelis. & . l. quoties idẽ ſermo. de re. iur. & . l. librorũ. §.
3 j. & de le. iij. ¶ Sed pone: † dicit ſtatutũ, quòd quicũq; acceperit
rẽ alterius, puniatur in. x. Q̃ ero, quid ſignificat illud rẽ alteri⁹
an dñium, an verò poſſeſsionẽ? & vr̃ q̃ ſignificat dñium, ita q̃ d'
non poſſeſsionem: vt. l. ij. poſt prin. ſ. de reli. & ſum. fu. In cõtra ⁿ
riũ vr̃, quòd verificẽ nõ tm̃ in dñio, ſed etiã in poſſeſsione: vt d
hic. Itẽ: ſi habeo rẽ cõmodatã, vel depoſitã apud me: dicitur eẽ
in ptãte mea: vt. l. j. in prin. & . ſ. ait prętor. cum. l. ſeq. ſ. nau. cau.
ſta. Dic quòd de ꝓprio & ſtricto ſignificato, ſignificat dñium: ⁿ
vt. d. l. ij. ſed de ſignificatione magis larga & impropria cõprehẽ e
dit etiam poſſeſsionẽ: & detẽtationẽ: vt hic. Vnde generaliter
antiqui dicebãt, q̃ genitiuus q̃n̄ q̃ regiẽ ex natura eius quod eſt
alterius. Q̃ nandoq; ex natura poſſeſsionis, in ſtatuto verò, licet f
debeamus accipere, ꝓpriã ſignificationẽ vocabuli, vt. l. nõ aliter.
4 de le. iij. tamẽ, ꝓpter cõem vſum loquẽdi accipiam hoc ſecũdo
modo, vt. l. librorũ. §. quid ergo. & quod ibi no. de le. iij. & . l. lu-
cius. Et quod ipſe cõmunis vſus loquẽdi attẽdatur, facit quod
no. in. l. ij. §. tulerũt. in gl. no. ar. ſ. de ori. iu. ¶ Secundò no. quòd
5 † iſtæ actiões ſunt prętoriæ. vt hic in. l. ex ea cauſa. ubi, honorarię
& c. ad quod facit. l. j. in prin. ſ. eo. l. ꝓtor arbitratus. j. fe. & . l. titi⁹.
f de reſcin. vẽdi. ¶ Tertiò no. q̃ id qd' cõe est, meum est. de qu
6 p Dy. in. l. ſerui electiõe. de le. j. & q̃ Cy. in. l. j. C. qui teſt. fa. poſ.
& p Dy. etiã in. c. in re cõ. de re. in. in. vj. & p do. Franci. de piſis
in. l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. de in ius vocan. & in. d. l. j.
C. qui teſta. fa. poſ. in ſimili. & ego tetigi in. d. l. ſerui electione.
plenius quàm alibi.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Actio de peculio, an ſit datiua? tremiſſiuè.*
2 *Verba edicti abſolutè poſita, quòd uerificentur, etiam in eo qui in nullius*
eſt poteſtate.
3 *Hæreditas iacens, quantum ad hunc titulum, quòd non dicatur domina.*

LEX III.

Licet. Iſtud princ. ſummaui cum ꝓcedẽtibus. & ad
hunc venit ad expoſitionẽ illius verbi poteſta
tis. poſiti in edicto. ¶ Not. quòd † iſta actio est datiua:

Universidad de Sevilla

Universidad de Deusto Biblioteca

vt hic in tex. ibi, polliceat &c. & ibi dari: de peculio. de quo dic vt dixi §. eo. l. j. ¶ Item. no. q͡ verba edicti absolutè posita in eo qui est in potestate alterius, verificantur etiam in eo, q nullū habet dominium: vt hic ibi, in nullius potestate &c. ¶ Itē. no. qd͡ hæreditas iacens, q̄tū ad hūc titulū non dicitur dña: licet in aliis sectis: vt. l. hæreditas. j. de acq. re. do. Nā hic requritur dñium psonæ viuentis, nō fictæ. Et est ratio: quia in cōstitutione peculij requritur cōsensus: sed hæredis nō potest cōsentire: ergo &c. sed tn ex æquitate verificatur etiā in psona repræsentata à iure vt est hæres, qui ab hæreditate iacente repræsentatur.

a ¶ Si filiusfa. Vide doc. in. l. si ex duobus. §. j. & ibi oīno Ang. de duo reis. Alex.

✳ De peculio. Bart. Alb. hic cōtrariū, p quo vide eius. de cōcor. Bar. i cō fi. xiij. incipiē. lōge subtilius.

b ¶ Venit cōtra laudū. veniēs contra laudū nullū nō in incidit in pœnam imo dicit tex. no. in. c. examinata de cōfir. vti. vel inut. q etiā nō pōt homologari laudum sup quo nō procedit cōpromissum Itē ad hoc facit gl. no. i. l. si patronus. j. fi. qd in frau. pa. & p istū tex. dicit Bal. in. l. ij. i. j. col. C. de excep. rei iu. si cōtra laudū nul la potest op. exceptio: poterit opponi exceptio, q cōpromissum est nullū. facit. l. diuꝰ. & ibi Bar. de test. mi. Alexā. Adde, an incidat in pœnā, q contrauenit laudo nullo, Bal. cōs. xxij. li. iij. & an laudū posit homologari nullo p. cedente cō, pmisso Pe. de Anch. con si. cclxij.

✣ POMATES.

b ¶ Cōtra laudum. De quo vide aliquas remissiones i. l. pacta q̄ cōtra. C. de pact. & cōsi. xxxij. volu. ij. vbi declarat.

Vnde labeo.

Hic iurisconsultus declarat plenius quod dixerat in prin. l. ad ducēdo dicta Labeonis. ¶ No. q verba edicti, q̄ dicunt: q̄ in alterius ptāte &c. verificanē in vna & eadē psona. ¶ Opp. hic dicit, qd͡ seruus liber factus cōuenit de eo qd͡ gessit in seruitute. cōtra de le. j. C. an ser. ex suo fa. & p totū. Sol. vt in gl. ¶ Itē opp. dicit hic seruū liberū fictū teneri de peculio: cōtra, imo vī q insolidū. Nam ex quo est liber & hæres, censet liber fictus à die mortis testatoris. & sic videt nō vt seruus cōtraxisse: vt. l. oia ferè. j. de reg. iu. & l. hæres quoq;. j. de acq. hære. Glo. sol. sed sua sol. esset vera, q̄n esset institutus pure liber & hæres: sed hic nō fuit institutus purè, sed fuit vulgariter substitut⁹: vt patet in tex. ibi, mox repudiātibus &c. Quæ substitutio est conditionalis institutio, vt nota. in l. gallus in p. in. de lib. & posth. & l. in ratiōe. §. si filio. ad le. fal. & l. qui liberis. de vulga. & pup. & ideò in medio tempore non dicitur esse hæres: nisi fictione iuris.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Verbum alterius, comprehendit masculinum & fœmininum.*
2 *Tutor & curator æquiparantur.*
3 *Libellus ubi agitur contra furiosum, formatur in persona procuratoris.*
4 *Constitutio seu demandatio peculij, non finitur morte.*
5 *Pupillus etiam cum tutoris authoritate non constituit peculium.*

Parui autem.

Hic iurisc̄sultus exponit verbum edicti, qui in alterius &c. h. d. verbū. alterius, comprehendit vtrunq; sexum, minores & furiosos. h. h. ¶ No. quod dixi in summario, † quòd istud verbū. alterius, cōprehendit masculinū & fœmininum. ¶ No. tex. q dñs est obligatus. ¶ No. † in ver. in furiosi. tutorē & curatorem æquiparari. ¶ Itē. no. † q̄ agitur contra furiosum, debet formari libellus in persona curatoris. ¶ Opp. quòd dñs dicitur fideiussor serui. vt. l. cum filiꝰ. de ver. obl. & no. in. l. sed si dānum. §. sed & creditor. l. e. sed mulier nō pōt intercedere: q̄ habet exceptionē vel Ieiani. ergo &c. Sol. hic in re ꝓpria, ad qd͡ facit. l. de die. §. j. §. q fatisdare cog. ¶ Itē. no. † q̄ ista demādatio seu cōstitutio peculij nō finitur morte mādantis seu constituentis &c. ¶ Not. † etiam pupillum cum tutoris authoritate non posse constituere peculium: & idem si esset furiosus.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Interrogatus de duobus, potest simul in diuersis orationibus respōdere.*
2 *Iuris ordo ne in respondēdo peruertatur, congrua debet fieri respōsio.*
3 *Intercessio dicitur officium.*
4 *Actio de peculio, an sit proprium nomen actionis?*

a **Si filiusfa.** [a] Hic exponitur vltimū verbum edicti, scilicet negotium gestū est &c. & incipit declarare, quādo dicitur negotiū gestū. & primò, de negotio extraiudiciali: & gl. diuidit. Tu dic quòd iste est propriè. §. vsq; ad §. ex furtiua. & diuidit in tres partes principales. Primò. format tres quæstiōes in psona duorū. s. serui, & filij. Secūdò. incipit ad illas respondere circa psonā serui. Tertiò. circa psonā filij. Secūda ibi. & est verius. Tertia ibi, sed si filius. Itē. secunda pars diuiditur in. vij. partes. Nam primò Iurisconsultus respōdet ad primam. q. dū seruus fideiussit: quia ita demum obligat dñm, si fideiussit in causa peculiari: secus si extra causam peculiarem. Secundò. respondet ad tertiam q̄ō. dum seruus mandauit. & simiter ibi distinguit in cā peculiari vel non. & tene primā lec. gl. Tertiò dicit q̄ distinctio adhibita in mandatario serui, non admittitur in fideiussore filij, sed indistinctē dicit patrē de peculio teneri. Quartò. dicit distinctionē adhibitam in mandatario serui, habere locum etiam in fideiussore ipsius serui. Quintò. qd͡ est dictum in fideiussore filij: dicit habere locum etiam in mandatario ipsius. Sextò. quod dictum est in fideiussore & mandatario filij, quòd agunt de peculio: dicitur habere locum quando fideiubet, vel soluit patri creditorialibus mādatarius soluēs soluta contradicit. & fideiussori dato à filio contra patrem succurritur: & fideiussor exceptione doli iuuatur. Septimò. dicit dñm obligari ex facto serui extraiudiciali: secus ex negotio iudiciali siue iudicium agitetur coram arbitio, siue coram iudice. Secunda ibi, Iulianus quoq;. Tertia ibi, cui congruit. Quarta ibi, idē accipias. Quinta ibi, idemq;. Sexta ibi, quod si filius. Septima ibi: si seruus. ¶ Item tertia pars principalis diuiditur in duas partes: & primò dicit, q filius fideiubendo, vel mandādo, indistinctē obligat patrem, nō distinguendo in causa peculiari vel non. Secundò. quòd dictum est patrem obligari ex facto filij extraiudiciali indistinctē, habet locū etiam in iudiciali: siue iudicium agatur corā arbitro, siue corā iudice. Item. quandocūq; & quotiescunq; in iudicio interueniat. Secū da ibi. quare ex cōpromisso. ¶ Venio igit ad secundā partē principalem: quia prima est clara. & examinemus hunc. §. per partes. & ista secunda pars h. d. Seruus fideiubendo, vel mandādo, extra causam de peculio nō obligat dominū de peculio: sed fideiussori dato à filio cōtra patrem, hac actione succurritur, si ipse est creditor: aliās mandatarius totū condicit, & fideiussor vtitur exceptione. h. d. ¶ No. quòd† de duobus interrogatis simul, potest in diuersis orationibus responderi. Secundò no† q cōgrua dedet fieri respōsio: ne iuris ordo in respondendo peruertatur. ¶ Tertiò not. † q in tercessio dicitur officiū. ad quod. l. j. in prin. j. ad Vellei. ¶ Glo. & Gul. quærunt hic, † an actio de peculio sit propriū nomen actionis? dic vt hic per eos. pro quibus facit tex. in. l. Titius. j. de rescin. ven. & insti. quod cum eo. §. si igitur in istis tamen. & videtur tex. in. §. is quoq; & in. l. si eum. §. fi. s. de exercit. & ibi gl. no. de hoc vt per Gul.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iudicio qui non obligatur, obligatur compromisso in arbitratorem: secus in arbitrum.*
2 *Laudum latum per arbitratorem, quòd sit quædam transactio.*
3 *Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum.*
4 *Laudum nullum impugnans, quòd non incidat in pœnam.*

Si seruus.

Hæc est septima pars. &. h. d. Qui non obligatur iudicio, non obligatur compromisso. h. d. & intelligo hoc verum † in compromisso in arbitrum: secus in arbitratorem. Tunc † enim est quædam transactio, vt in auc. vt diffe. iudi. §. si verò contigerit. & sic quidam contractus: sicut ergo obligat dominū de peculio contrahendo: ita & in arbitratorem compromittēdo. quod no. ¶ No. quòd sicut seruus non potest esse in iudicio, vt. l. seruus. C. de iudic. ita nec cōpromittere: quoniā † arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū: vt. l. j. C. de arbi. ¶ Itē. no. quòd qui † venit contra laudū b quod est ipso iure nullum, in pœnam non incidit. pro quo facit tex. & gl. in. l. apud Celsum. §. item quæritur. de doli except.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Filius fideiubendo, compromittendo, & contrahendo, quòd obligat patrē de peculio.*
2 *Obligatio qua tenetur pater & filius, quòd sit eadem numero.*
3 *Origo actionis, quòd non attendatur.*
4 *Filius quòd posit cōpromittere sine patris consensu.*
5 *Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, ad hoc ut filius posit agere sine patris consensu.*

Sed si filius.

Hæc est tertia pars principalis. &. h. d. Filius † fideiubendo, compromittendo & contrahēdo, obligat patrem de peculio. h. d. & in hoc differt à seruo: quam differentiam no. & istam & alias differentias habes plenè. C. quod cum eo. in. l. nulla res. ¶ No. quòd† eadem obligatio est numero illa, qua tenentur & pater & filius. ¶ Itē, no. quòd origo actionis non attenditur. ¶ Item, no. q licet † filius in iudicio esse non possit sine consensu patris, vt. l. fina. §. ue cundùm Gul. Sed ego dico, quòd de hoc est glo. in. d. §. necessitate. Sed contra hoc op. de leg. j. C. de arbit. † vbi arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū. dicit gl. ¶ nōd est verum. interdum tamen fallit: vt patet in. l. quid ergo. §. ex compromisso. s. de his qui no. infami. & l. si dictū. §. j. de euictio. Alij dicunt, quòd hoc est verum quando ex sententia arbitri oritur actio. Tu dic & melius: aut agitur ex sententia arbitri tanquam ex iudicio: & tūc debet cōsentire: vt. l. cum antea. & l. ne in arbitris. C. de arb. Aut agitur ex cōtractu: & tunc secus: quod no. multum. Huic etiam adde. l. post legatum. §. si filius. de his qui. vt indignis.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iudicio quasi contrahitur, & an celebretur ex sententia, vel litis contestatione huiusmodi quasi contractus: & nu. 6.*
2 *Obligatio ex sententia oritur.*
3 *Iudicia sunt quasi contractus, & iudicia & stipulationes æquiparantur. & nu. 16. ubi in quibus differant.*
4 *Actio, quòd non sortiatur naturam, in cuius locum subrogatur.*
5 *Actio de peculio, non est proprium nomen actionis.*
6 *Lite contestata super principali negocio, non proceditur ad diffinitiuam. Et in emergentibus ante lit. contest. quòd quasi contrahatur. nu. 8.*

Arguer

9 *Arguere de contractu ad quasi cōtractum, quòd posit. & nu. 12*
10 *Arguere de sententia ad ultimā uoluntatem, quòd liceat.*
11 *Iudicis factum, dicitur factum partis.*
13 *Actio iudicati, quòd oriatur ex obligatione quæ causatur ex sententia.*
14 *Actio iudicati, seu in factum ex sententia, quòd sit natiua. Et ex sententia interlocutoria, quòd oriatur actio in factum, sicut ex diffinitiua. nu. 15.*
17 *Origo actionis, an attendatur.*
18 *Statuto si pro crimine, in quo pœna sanguinis ueniret imponenda, imponatur pœna pecuniaria, an poterit transigi super tali crimine?*
19 *Pœna pecuniaria si pro homicidio imponitur, an poterit in dicto casu interuenire procurator?*

a **Idem scribit.** [a] Istum. §. diuisi cum prę cedentibus. & hoc dicit. in iudicio quasi cōtrahit: & ideo iudicati pater tenetur primæ actionis origine non inspecta. h. d. ¶ Nota. † qd͡ in iudicio quasi cōtrahitur. ¶ Itē, no. qd͡ iste quasi cōtractus celebratur [b] ex sententia. Exponit enim gl. iudicio. i. sententia. Alibi dicit q iste, contractus celebratur litis cōtestatione: vt no. j. l. ij. in fi. de prætor. stipula. dic vt ibi. ¶ Itē no. † qd͡ ex sententia oritur obligatio. qd͡ dic vt dixi in. l. Iulia. verum debitorē. s. de condi. indebi. ¶ Ita no † q iudicia sunt quasi cōtractus. quod valet ad materiā moræ &c. ¶ Itē no. qd͡ iudicia & stipulationes æquiparantur. ¶ Item no. qd͡ † actio nō sortitur eius naturā, in cuius locū subrogatur. ¶ Itē no. qd͡ † actio de peculio non est proprium nomen actionis. ¶ Venio † ad primū & opp. hic dicitur, quod in iudicijs cōtrahit. & gl. exponit. i. in sententia. cōtra. imo videtur q in li. cōtest. fiat quasi contractus: vt no. in glo. magna in. l. ij. de præto. stipu. Solu. in iudicio sunt duo quasi contractus. vnus est qui fit per lit. cōte. & ille obligat me ipsi instantiæ iudicij, & operā effectū, vt postmodū iudiciū sequētib⁹ actib⁹ posit agitari, adeò qd͡ post lit. cōtest. iudex procederet me absente. q quidem iudex hoc facere non posset ante lit. conte. quia † ante lit. contest. super negotio principali, non potest procedi ad diffinitinam, vt no. in auc. qui semel quo & qn iud. secundū cōmunē opi. & extra de dolo & cōtu. c. cām q. &. c., put nobis. sed ꝓcedit ad captionē pignorū. & ad missionē in possessionē pro mensuradebiti declarati, vt. l. cū proponas, & auc. & qui C. de bo. auc. iud. posi. & ad alia remedia de quibus in. l. j. de suspe. tuto. j. & in. l. j. §. si quis ius dicen. nō obtem. Alius est quasi contractus, qui fit in iudicio per sententiæ prolationē: & ita loquitur hæc glos. & iste quasi cōtract⁹. q fit p actū sententiæ obligat me, nō instātiæ. qa iā est finita p sententiæ, plationē, vt. l. terminato. C. de fruc. & li. expē. Et ga sententia nō imponit finē cōtrouersiæ: sed obligat me stare ei, qd͡ in sententia contineē hinc est, q ex ista sententia oritꝝ q̄dā actio iudicati, seu i factum: quod idem est. vt. C. de rebus credi. l. actori. Cogor em obseruare, quòd in sententia cōtineē: & sic bene obligor, sicut in quocūq; cōtractu. ¶ Sed † circa hoc q̄ro. ‘dixi, quòd p lit. cōte. quasi cōtrahit, q̄ro qd͡ his q emergūt añ litē. contest. in his an dicaē qua si cōtrahit? Dico q sic: nā q̄uis in eis nō contesteē lis expresse: tn̄ quasi cōtestaē: vt no. j. c. prudētiā. §. iij. de or. dele. si ergo quasi cōtestaē: ergo quasi cōtrahit quod multū no. & de hoc est tex. expressus in. l. de eta te. §. q interrogatus. de interro. act. Nā in ipsa interrogatiōe & respōsione quasi cōtrahit: & tn̄ fit interrogatio añ li. cōte. vt eo. ti. l. j. &c. ¶ Itē circa istud q̄ro. quare glo. exposuit hic cōtrahi. i. quasi contrahi. Rn̄. dō sic exposuit: qa q̄n aliqs quasi cōtrahit, vtriusq; cōsensus nō est necessarius, vt est videre in negotiorū gestore, q ignorāte dño, imò etiā inuito, gerit vt. l. soluēdo. s. de ne. gest. Si autem vtriusq; cōsensus esset necessarius: esset verus cōtractus: vt. l. j. §. de pa. ¶ Sed cōtra istud op. tu dicis, quòd hic nō est cōsensus. Cōtrà. nā lex dicit, qd͡ ex sententia oritꝝ actio in factū vt. l. actori. §. de re. cred. & hic. Sed actio psuppōit obligationē ciuilē & naturalē. nā ex sola ciuili non oritur: vt in sti. de obli. in prin. sed ex vtraq;: vt no. in l. iurisgētiū. §. quinimo. de pac. & in. l. fideiussor. §. fideiussor. de fideiuss. licet hic est ciuilis tn̄ ex sententia: quia sententia est actus ciuilis: vt. l. actus legitimi. de re. iu. qa actus ciuilis alium actū ciuilem inducit, nō naturalē: nō aūt est naturalis, qn̄ cōsensu causatur: vt. l. j. §. de pact. Hic aūt nō est cōsensus vt dicis: sed potiꝰ dissensus: qa iudiciū, redditur in inuitum: vt. l. interstipulātem. §. j. de ver. ob. ergo &c. Pet. soluit istud cōtrariū, & malè dicit. Dicit em, quòd hic est quędā tacita obligatio, ex qua oritur actio ex re iudicata. ¶ Alij dicunt, quòd hic est verus consensus ex quo causatur naturalis. Nā in iudicio quasi cōtrahitur: vt hic. sed oīs cōtractus habet in se cōsensum: vt. d. l. j. de pac. ergo & quasi cōtractus, & per cōsequēs obligationē naturalem. Nam † arguitur de contractu ad quasi cōtractū: vt insti. de act. §. j. & l. impuberes. j. de autho. tuto. & l. si ex duobus. s. de neg. gest. cū simi. Item. ille dicitur cōsentire, q causam cōtrādicendi nō habet. j. fol. ma. l. ij. §. volūtatē. sed lata sententia declaratur, quòd ille q cōdemnatus est, nō habuit bonā cām, vel iustā cōtradicēdi: ergo videē consentire: & ex illo cōsensu nasci naturalē ex sententia, & ex quasi cōtractu iudicij. Item. coacta voluntas, voluntas est: vt. l. j. C. ex qbus cau. infra. irro. & in. l. si mulier. §. si metu. s. quòd met. cau. ergo & cōsensus, à quo causatur naturalis. itē. licitū est † arg. de sententia ad vltimā volūtatē: vt. l. non est mirū. s. de pi. ac. sed ex vltima voluntate orit actio: ergo &c. Itē ille q nō appellat, videē consentire iudicatis: vt. l. tutor. de app. & l. ab eo. C. qūo & qn̄ iud. & dixi in. l. interdū. s. de cōdi. indebi. de. do. Frā. depisis dicit aliter, & melius: q hic non fit tacita obligatio: vt voluit Pe. nec expressa, vt alij voluerunt: vt. s. dixi: imò potius sit ficta. quod videē satis suadere, qd͡ hic dicit, quòd in iudicijs quasi cōtrahit, à quo causaē naturalis obligatio: nā etiā video in quasi cōtractu, qd͡ tutor gerit negotiū infantis & obligatur actione tutelæ ex quasi contractu: & sibi obligat infantē, qui nullū habet cōsensum. Hoc etiā video in negotiorū gestore, qui gerit negotium furiosi qui nullū habet consensum & de vtroq; ꝓbaē insti. de obliga. quę ex quasi contractu. §. j. &. ij. Preterea, tex. est expressus insti. de obli. quæ ex quasi contractu. post prin. qd͡ in quasi cōtractu nō est cōsensus. Præterea, de necessitate quasi cōtractus non est, quòd qs cōsentiat: vt ꝓbatur in oībus legibus, q̄ de quasi cōtractibus loquuntur. Nā consensus dicit mihi actum simul fieri: vt. l. cōsensu. de actio. & obl. & l. j. §. de pac. siue ergo accipiam cōtractū negotiorū, siue tutelæ, siue cōmunionis, ita q incido in communi diuidūdo: non est dare simul cōsentire Nam si ego gero absentis negotia: certè nil sentit mecum si mul: sed bn̄ dico, quòd ibi est sensus: qa ibi vnus agit & sic sentit. Item ꝓbatur in cōdictione indebiti, q̄ dicitur obligatio ex quasi contractu: & tn̄ cōstat manifestè inter soluētē & recipientē cōsensum non interuenisse: sed potius errorē qui cōsensum impedit: vt. l. si p errorem. s. de iurisd. om. iudi. tamen video, q obligatur cōdictione indebiti. Nā licet consentiat, soluēdo errat in cā solutiōis. circa quod vide gl. in. l. j. in princ. s. de condi. inde. Item in aliis, vbi dicā istū consensum fictū & subauditum à lege, ex quo possit naturalis obligatio ꝓcedere. & iste ē ꝓprior modus loquēdi, q lex fingat istū cōsensum: q̄ si dicatur tacitus vel verus: vt illi dicere voluerunt. & idem dicam in alijs quasi cōtractibus, in qbus dicā istum cōsensum fictū & subauditum à lege, ex quo obligatio naturalis posit procedere. vnde concludo, q ex sententia oritur obligatio naturalis causata à cōsensu ficto, q dicitur esse in illo quasi contractu iudiciali: & sic oportet te intelligere. ¶ Itē. † illud quod facit iudex, videē facere pars: vt. l. si ob causam. C. de euic. & not. in. l. j. §. hæc verba. ne vis fiat ei. Præterea, de hoc nō est mirādum, quòd lex ꝑsumat cōsensum. Nā si lex facit q ꝑsumatur contract⁹ vbi nō est: vt. l. vnica. C. de rei vxo. act. multomagis pōt ꝑsumere cōsensum. facit. l. vendicantē. §. j. de euic. Nec pōt ꝓcedere illud qd͡ Pet. dicit, qd͡ est tacita obligatio ex qua oritur actio: qa lex dicit, q extra id, qd͡ agitur tacita natā scit obligatio: & ideo nō est verū q tacitè nec expresse agatur: vt. l. si is q. §. si libero. s. cōmodati. Nō est ergo verū dicere, quòd sit tacita obligatio, siue loquamur in psonalibus, siue in obligatione bonorū, siue

b ¶ Idē scribit. & ad de qd͡ Bart. in. l. si finita. §. si de vestigalib⁹. de dā. in fe. in vl. col. intelligit istum tex. hīe locū, q̄n in certa q̄titate cōdēnatur filius, & non in publicatione bonorū Item q̄n nec cōdēnatur i absentia. qd͡ intellige, q̄n semper fuit absens. secus si fuit licētē contestatus, & postea se absentauit qa tenet, ꝓpter q̄s cōtractū initū i cōtestatiōe. p no. i. l. ij. §. de pōto. stip. p gl. & doc. l3 si in absentia cōdēnet tenebit pr̄. sed hoc vltimū nō est sine scrupulo. primò, qa vbi aſas snia non cet tertio, nunq; nocet qn̄ terc̄ī ab sentē. licèt sit contest. li. iuxta not. i l. qui repudiantis. s. de inoffi. test. & per Bar. in. l. cum filiꝰ. de verb. obli. Itē, qa iste tex. loquit i quasi cōtractu snię: q̄ imediatè ordiaē ad id qd͡ immediatè deuenit in snia: q̄rō cessat i quasi cōtractu q fit p cōtestat. & vide Io. de Imo. in d. §. si de vectigalibus. Alex.

✣ POMATES.

b ¶ Celebratur. Vide ad hoc Fel. rubrica de re iudic. col. xj. & in. c. qd͡ ad cōsultationem co. ij. eo. ti. Barba. cons. xliij. ij. vol. Bal. cōsil. cccx. in ij. parte.

c ¶ Circa hoc q̄ro. p li. cōte. quasi cō trahit. sed quid de his quę fiunt ante li. cōte. an quasi cō trahaē? adde not. p Bar. post gl. in. l. ij. j. de præto. stip. Et qd in his in q̄bus lis nō cōtestatur, vide Bar. in. l. nihil. C. de ꝓcu. & qd͡ ibi dixi. idem dicas in iuramēto vt. l. depositi. j. eo. §. j. & adde qd͡ p snīam ēt quasi cō trahit si fit sine cōdēnatoria. secꝰ si absolutoria secundū Bal. i. l. ij. C. si pluvna snia. & in. l. eos. §. ne temerè. i fi. C. de appel. Et ista faciūt, an in incidēti vel emergēti sit lis cōtestanda, de quo p Bal. in auc. sed & si qs in. iiij. col. C. de testi. & in. l. ij. C. de or. cog. & ibi etiā dicit Bal. q in exceptiōib⁹ nō qua si contrahit: & sic lis nō cōtestat: qa excipiēdo nemo obligatur.

Universidad de Deusto Biblioteca

quõcũq; semp resultat ex eo, qđ licet ñ sit expſſum tacite tñ pars cõsentit, vt. l. postq̃ liti. C. de pac. Sed in. d. §. si libero. dicit extra id, qđ agit. at inter ipsos nõ agitur tacitè vel expræſè: sed agit vt dixi. Ad id qđ alij dicebãt q hic est ver⁹ cõsensus: ꝓbãt q in iudicio quasi cõtrahit⁹ &c. Rñ. q hoc non ꝓcedit: nã nõ ſequtur, oĩs cõtract⁹ habet in ſe cõſenſum: ergo & oĩs quaſi cõtractus: qa hoc eſt falſum: vt patet inſti. de oh. que ex quaſi cõtractu nascũtur. circa prĩc. & p totũ. & ſic nõ eſt ibi cõſenſus: & tñ nõ eſt mirũ
11 ſi eſt ibi naturalis. Nec ob. †q poſſumus arguere de
a cõtractu ad quaſi cõtractũ: [a] qa id eſt verũ, vbi diuerſitas cauſarũ inducit obligationẽ: ſed diuerſitas cauſarũ eſt: ergo &c. Et quòd ſit diuerſitas cauſarũ, patet qa obligatio naturalis ex quaſi contractu cauſatur à cõſenſu: ſed in quaſi cõtractu nõ eſt conſenſus: ergo ĩ hoc nõ ſunt pares, vt dixi. Et ſi tu dicis, nõne actio & obligatio ex quaſi cõtractu repiũtur p totũ titulũ de obli. & quaſi cõtractu. Sol. dico, q non ſeqtur eſt dare obligationẽ ex quaſi cõtractu: ergo ibi eſt dare conſenſum: qa dico qđ ibi eſt naturalis: ſcilicet ficta q̃ licet in veritate nõ habeat conſenſum: tñ in veritate lex fingit: ſed ſi eſſet cõſenſus ver⁹, vel tacitus, nõ diceret ficta, ſed præſumpta obligatio cauſata à cõſenſu præſumpto. & ſic eſt ar. in. §. noſtro. quòd in quolibet quaſi contractu ſit dare obligationẽ fictã. Itẽ. ad illud qđ dicũt, q qui nõ habet cauſam cõtra dicẽdi p. §. volũtatẽ &c. Rñ. qđ non eſt verũ: qa ibi loquitur in caſu ſpecialiſſimo: vt no. in. l. qad certũ. ĵ. locati. coniũcta. l. dotẽ. eo. ti. Præterea, poſito, qđ ſit argumentũ verũ: tñ tunc̃non eſt cõſenſus tacitus vel ꝓſumpt⁹, ſed fictus. cũ text. ibi dicat, vŕ. qđ verbũ. videtur, habet improprietatẽ denotare, & fictio nõ: vt. l. naturaliter. in prin. de acq. poſ. Item ad aliud qđ dicũt, q coact⁹ volũtas, volũtas ẽ &c. Rñ. & dico q in iudicĩs nulla eſt volũtas etiã coacta, ſed omnino in inuitũ reddũtur. Eſt enim volũtas ficta & non vera. ſiue dicas eſſe liberã vel coactam. Et ſi tu dicis, veritas & fictio æquiparãtur, vt no. in. l. ſi filius. §. ſi certũ pe. ergo ſicut vera volũtas & verus cõſenſus in ducũt obligationẽ: ita & ficta debet inducere. Fat eor argumentũ iſtud, qđ idẽ inducũt: ſed diſputatio noſtra in qua ſumus, eſt ſolũ de cã inducẽte obligationẽ naturalẽ, ſcilicet an ſit conſenſus verus, an fictus: an præſumptus ſeu tacitus: & dico qđ fictus, vt. §. dixi. Sed tamen circa hoc dicerẽ, q non eſt conſenſus verus, nec tacitus: nec fictus. Ad contrariũ rñdeo: dico, quòd hic eſt ciuilis ſola, q̃ habet effectũ naturalis ꝓpter authoritatẽ ſtatutẽtis, vt dicimus in reſcripto principis, & in edicto prætoris, & ſi. & hoc eſt quod voluit dicere Azo. in. l. frater à fratre. §. de condi. indebi. dicens quòd illa ciuilis habet effectũ naturalis.

13 ¶ Sed circa hoc ego quẽro, vnde iſta actio iudicati, ſeu in factum oritur text. h. d. quòd ex re iudicata. qđ intellige quòd oritur ex ſnĩa non immediatè: ſed ex obligatione quę cauſatur ex ſnĩa tãquã m ex materia: vt hic, ſecũdum Gul. ad q. ꝑ ſicit. l. iiij. §. ſoluit ſe. de re iud. & l. chirographis. §. ab eod. de admi. tu.
14 quod no. quia accidit. q. † an iſta actio ſit natiua, vel datiua: nã videtur natiua. quoniã vbicunq; eſt dare materiã ex qua naſci poſſit actio, ſemper eſt natiua vt. l. iuriſgentium. poſt princ. §. de pac. ſed hic habes expſſum, quòd eſt obligatio ex quaſi contractu: & ſic eſt natiua, & non datiua. ¶ Item † quæro, an ex
15 ſententia[b] interlocutoria oriatur actio in factũ, ſicut
b ex diffinitiua? dic quòd ſic, vt. l. j. §. ſi quis ius di. non obtẽ. & l. cũ non ſolũ. §. j. de bo. q̃ libe. & vide quæ dixi. §. de iureiurã. l. nam poſtea. §. fi. ¶ Quæro, an qđ hic dicit, habeat locũ in ſnĩa arbitri? vide de hoc
16 j. de re iudic. l. j. ¶ Venio ad ſecundum † notabile, in quo dixi, quòd iudicia & ſtipulationes æquiparantur. Ex hoc collige argu. ad. q. offertur libellus contra principalem: & procurator reſpondet, q litis cõteſtatio videtur inutilis: & quicqui d ex ea ſequitur non valet: ſicut eſſet inutilis ſtipulatio, ſi vnus interrogaretur & alter reſponderet. Illa enim perſona intelligitur in ſtipulatione quæ fuit expreſſa, & nulla alia: vt. l. ſi ita ſtipulatus. §. chryſogonus. de verborum obliga. Poſſet tamen defendi: quia licet non ageret procurator, niſi domino præſente in iudicĩs; tamen ſic: vnde magis videtur idem factũ domini & procuratoris in iudicio, ꝙ in cõtractu. vt. §. de procu. l. in cauſæ. §. fi. facit. §. ſi quis cau. l. pe. Itẽ, alibi cõtra aliũ offertur libellus, & alter reſpõdet, & valet iudiciũ: vt in aut. cauſa quæ ſit cum monacho. C. de epi. & cler. C. de bo. ma. l. j. nõ ob. hæc ſimilitudo: quia in multis eſt differentia, cum reddatur iudiciũ in inuitũ, & nõ ſtipulatio. Itẽ, in ſtipulatione cõtrahimus verè: in iudiciĩs quaſi contrahimus, vt hic: qđ eſt notandũ. ¶ Venio ad tertiũ notabile. §. q actio nõ ſortit̃ naturã eius, in cuius locũ ſubrogatur: qđ examina vt per Dy. in. l. ſi eũ.
17 §. qui iniuriarũ. ſi quis cau. ¶ † Venio ad quartũ notabile, q origo actionis
18 nõ debet attendi. de quo hic per glo. Et Gul. Ex quo no. arg. † ad queſtionẽ. ſuper crimine qđ ingerit pœnã ſanguinis, nõ poteſt trãſigi: vt. l. trãſigere. C. de tranſa. ſi fiat ſtatutũ, q imponaẽ pœna pecuniaria, non videt q poſſit tranſigi, vt hic: quia nõ origine &c. ad qđ facit. l. quod ad ſtatum. j.
19 de pœnis. Item, facit † ad. q. domini mei. in. l. pe. §. ad crimen. j. de pub. iudi. ſi ſtatutum imponit pœnã pecuniariã pro homicidio: an poſſit interuenire procurator? ſi attendimus originẽ, nõ poſſet: vt. l. quãuis. C. de. adult. & ibi no. ſecus ſi nõ attendimus originẽ: vt hic: tamen in hoc debemus ſeruare conſuetudinẽ: vt. l. cũ in fundo. §. ſi fundus. ĵ. de iu. do. & vide de hoc etiam per dominũ meũ. in. l. ſeruo quoq̃. §. publicè. ſ. de procu. ¶ Venio ad quintũ notabile, qđ dixi in ſententia & c. ad qđ facit. l. iiij. §. ſoluiſſe. & l. intra. de re iud. qđ examinaui. ſ. in primo notabili. ¶ Ad quod tamẽ op. gl. de. l. ſi. C. de vſu. rei iudi. & non ſoluit. dic quòd ideò ibi: quia odio vſurarum: quia vſuræ centeſimæ non currunt.

c **Ex furtiua cauſa.** [c]Ex maleficio nõ datur hæc actio, niſi in quãtũ locupletat peculiũ. hoc dicit. alios caſus vide & no. in. l. cũ ancilla. C. quod cũ eo. ¶ Sed contra iſtũ. §. op. de. §. ſ. proxi. So. ibi, pater nõ conuenitur ex delicto filij, ſed ex quaſi cõtractu. & ſic nõ obſtat. demũ ergo filio cõdemnato actione ex maleficio, pater nõ uenitur de peculio. Pone ergo filiũ conueniri cõdictione furtiua, vel. l. Aquilia, & eſt contumax: quæriť primò, nunqd poſſit fieri miſsio in bonis filiĩ? videt q nõ: qa filio agenti & fugiẽti. i. cõueto, pater debet cõſentire: ſed hic nõ cõſentit: ergo &c. ſed circa hoc dico, qa interdũ filiꝰ fugiẽdo facit aliquẽ actum: & tũc pater cogitur cõſentire, interdum fugiendo non facit aliquẽ actũ: & tunc non cogiť ea conſentire, quod non eſt, vt. j. de eui. l. ſi dictum. §. penul.

✍ ✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Delictum eſt in committendo quàm in omittendo, maius.*

Si filiusfami. Qui obligatur ſaluam facere rempublicã, non obligatur de ſingulari. h. d. Nota q pater obligatus eſt &c. de quo dic, vt. ſ. in. l. j. No. q nõ eſt recta allegatio de delicto in cõmittendo, ad delictum in omittẽdo. ad qđ facit. l. & in totũ. §. fin. de impen. in rebus do. fa. & l. ſi mora. j. ſo. ma. In cõtrariũ facit. l. iniuriarũ. §. ſi quis de honoribus. j. de iniu. & l. imperatores. j. ad municipa. Sol. vt no.
1 in illis. ¶ † No. q maius eſt delictũ in cõmittendo, ꝙ in omittẽdo. ¶ Op. de. l. quoties. j. ad munici. vbi teneť inſolidũ. Sol. aut pater cõtradicit expſſe: nõ teneť niſi de peculio: vt hic: aut nõ; & tunc teneť inſolidũ: vt in cõtrario: qđ eſt eoipſo q ſcit eum eſſe decurionẽ, & nõ cõtradicit. ¶ Sed cõtra hoc op. de. l. Lucius. j. de admi. tu. Rñ. ſupradicta ꝓcedũt in officio publico authoritate & ſtatutẽtis, vt dicimus in reſcripto principis, & in edicto prætoris, & ſi. & hoc eſt quod voluit dicere Azo. in. l. frater à fratre. §. de condi. indebi. dicens quòd illa ciuilis habet effectũ naturalis.

✍ ✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Remittere eſt dare, quod valet ad multa.*

d **Peculium.** [d]Hucuſq; Iuriſcon. expoſuit verba edicti, ex quo agitur tribus modis. ſ. de peculio, & de in rem verſo: & quod iuſſu. Modo eſt videndum quid ſit peculiũ & iſta. l. diuidit in quatuor partes. nam primò ponit dictũ. ſecundo rationem dicti. tertiò illã probat. quartò illã limitat. Secunda ibi, nam cum. Tertia ibi, ſed hoc. Quarta ibi, ſi verò. Breuiter, hoc intendit. Peculiũ ſola voluntate dñi cõſtituiť, interueniẽte traditione vera vel ficta. ſecꝰ ſi nulla traditio interueniat. h. d. No. generalẽ diffinitionẽ peculij. no. q illius eſt cõ
1 ceſſio, cuiꝰ eſt ablatio vel diminutio. Itẽ no† q remittere eſt dare. ad qđ l. ſi mulier. ſ. de cõdi. ob cau. No. q cõſtituere ſe debitorẽ, alterius non eſt dare. qđ valet ad multa. Venio ad apparatũ. & op. de. l. nõ ſolum. & l. quã Tuberonis. §. ſunt quidam. j. eo. ſol. vt in diſtinctione quã ibi feci.

Ex his. Hic ponitur concluſio ſupradictorũ. & h. d. Peculiũ nõ poteſt cõſtitui domino ignorante: licet poſſet diminui, ſi ſeruꝰ etiã ex delicto eius debitor cõſtituiť. h. d. & habet duas partes. Nã ponit primò, q peculiũ ignorãte domino cõſtitui nõ põt. Secũdò q ignorante domino diminui non poteſt. Secunda ibi, ſed ſæpe & c.

e **Si opem.** [e]Iſte. §. caditĩ ſummario ꝓcedẽtis. §. nã ſicut. ſ. diminuiť peculiũ ex furto ſerui: ita & qñ ope facit in eo quod à fure conſequi nõ põt. No. quòd de peculio dominus non deducit ad hoc, quod aliunde conſequi poteſt. ¶ Opp. & hic aduerte: quia fortè eſt. nam debes ſcire, quòd dominus nõ deducit pœnam, ſed ſimplicẽm rem à ſeruo ſubtractam. vt. l. ſed ſi damnum. §. ſiue autẽ. verſi. ſed eſt quæſtionis. j. eo. Item debes ſcire, q ferens opem furto, nõ tenetur condictione furtiua: hic autem dicitur, quod ſeruus opem ferens, conueniť in eo, qđ nõ poteſt cõſequi à fure: ergo &c. Sol. gl. duob⁹ modis. tu dic melius, vt ibi dixi & c.

Qui ære

a ☞ Alia exempla ria hñt, qa id non eſt verũ, vbi diuerſitas &c. qđ placet vt euiteť inculcatio. Alex. Loſæ⁹.

b ¶ Quero an ex ſnĩa. Vide Bald. in. l. j. ĩ fi. C. cõmi. vel epiſto. & bal. poſt gl. in. d. l. cũ nõ ſolũ. §. neceſſi tate. in. iiij. col. in ver. ſeqť. de bo. q̃ li. & ibi ẽt p Bart. & pleni⁹ p Bar. in l. à diuo. in prĩ. in vlti. q. de re iu. & ibi per alios. & p imo. ĩ. l. qđ iuſſit. in. vlti. col. eo. tit.

c ¶ Ex furtiua cã. Sed qđ in ductis. an pť teneať, ꝓ filio de peculio? vide tex. no. ĩ. l. quoties. la. ij. cũ ſeq. & ibi p Bar. ff. de noxa.

13 ¶ Sed circa hoc ego quẽro, vnde iſta actio iudicati,

d ¶ Peculiũ. de materia huius. l. vide Bald. in. l. fi. in. ij. col. cũ ſeq. C. qđ cum eo.

e ¶ Si opẽ. in verb. 14 oppo. & ibi aduerte. qa fortè eſt. Nã debes ſcire ibi, q ferens opẽ furto &c. Adde quę no. 15 in. l. iiij. cũ ſeq. ſ. b de condi. fur,

Si ære alieno. Hic dicit q ſicut dirimiť peculiũ ignorante dño: ita etiã augetur. & breuiter hoc intẽdit. Licet ipſum ius vniuerſale dirimať. Corpora tñ diminui nõ dicũtur. h. d. de hoc dixi plenè. j. de impẽ. in rebus do. fa. l. quod dicit. gl. hic formatur nam. q. dic vt in ea &c.

Non ſolum. In peculio vicarij, dñi & ordinarij voluntas inſpicitur &c. hic non ſunt alia &c.

LEX V.

Depoſiti. In negotio geſto computanť cõtractus depoſiti & precarij, & iuramenti delatio à filiofami. facta. h. d. & in §. peculium. qui ſequitur ponitur deriuatio nominis peculij &c.

LEX VI.

Diffinitio. Hic incipit ꝓſequi verba diffinitionis, & hoc ꝓ ſequitur per duas chartas: & primò expõit quod eſt dictum, permiſſu domini &c.

LEX VII.

Quam tuberionis. In-
a formis patientia [a] habetur pro conſenſu in his quæ ſunt modici prẽiudicij: ſecus ſi magni. h. d. Et de his verbis habes, quòd hæc verba permiſſu domini, nõ requirunt expreſſam permiſſionem, ſed tacitam directò, vel per conſequentiam vel per quandam patientiam &c.

Pupillum. Hic exponit verbum ſeruus. poſitum in diffinitione &c.

✍ ✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Nominata & actiones ſunt tertium genus rerum per ſe.*

In peculio. Hic exponit verbum, quòd poſitum eſt in diffinitione.

1 ¶ No. † qđ noĩa[b] & actiones ſunt tertium genus re-
b rum per ſe. vt. l. mouentium. j. de ver. ſign.

LEX VIII.

c **Non ſtatim.** [c]Hic exponit verbũ ſeparatum à rationibus dominicis, poſitum in diffinitione.

LEX IX.

Sed ſi damnum.

Peculium. Aliãs eſt. l. Peculium. ¶ Hic exponit verba, deducto eo, vide &c. ¶ No. quòd peculium intelligiť deducto qđ debeť. facit qđ creditor eoipſo quòd ſuccedit debitori ſuo, videatur ſibi ſoluiſſe de vniuerſis bonis, facit. l. ſicut. j. de euic.

LEX XII.

Si noxali. Si dominus noxali con-
uentus pecuniã preſtiterit: deducit̃ de peculio. ſecus ſi ipſum ſeruũ ex contractu vero vel quaſi, indiſtinctè deducti qđ de naturali debito intelligitur à quo per deductionem liberabitur ſeruus &c.

d **Eſt autem quæſtionis.** [d]Q đ femel deductum fuit verbo & re, iterum non deducetur, ſecus à verbo tantùm deductio facta fuit. h. d.

Quod autem. De peculio nõ ꝓdeducitur, qđ aliunde qs cõſequi põt alia actione, excepta actione de peculio in qua deductio pro actione ſuccedit &c.

Non ſolum. Vbi eſt communio ſerui & peculij, deducit vnus ſocius, quod alteri debetur: aliãs ſecꝰ. hoc dicit vſq; ad l. ſi ſeruus.

LEX XVIII.

Si ſeruus. ¶ Si agit de peculio vicarij, deducitur quod ipſe debet domino, vel ordinario. Item. quod ordinarius debet vicario. Item dominus nõ tenetur de debito vicarij non habentis peculium &c.

LEX XX.

Hinc quæritur. Maritus teneť de peculio ſerui dotalis ſimpliciter, ſiue ad ſe, ſiue vxorẽ pertineat. fructuarius verò vel dñs ſimpl̃r non teneť, ſed prius cõueniendus eſt ille ad quẽ negotiũ pertinet, & in ſubſidiũ detinetur ad alium. Idem in pluribus bonæfidei poſſeſſoribus. h. d.

Interdum. Fructuarius poteſt agere contra dñium, & ecõuerſo, ſi peculiũ ad eũ ſpectans non ſufficit ad ſibi debitũ. &c.

LEX XXII.

c **Summa.** [c]Hæc actio cõpetit de eo quod dolo conũeti in peculio eſſe deſijt: qui dolus præſumiť ſi ademptio, intricatio, vŕ in aliũ trãſlatio indebitè facta fuerit. h. d. ¶ No. iſtas præſumptiões doli de eo q intricat peculiũ. quod ꝓdeſt ad multa. ¶ Secũdò not. de eo q trãſfert ad aliũ, cum ſuſpicatur alium actũrũ: qa c
e præſumitur dolus. quod facit cõtra debitores q trãſferunt poſſeſſionem rerum ſuarum ad alium &c.

Si dolo. Ex dolo adminiſtratoris tenetur qs in-
ſ̃tum eſt factus locupletior. hoc dicit.

LEX XXVIII.

Tancillarum. Nomine ancillarũ & filiorum, datur actio de peculio.

Conſtat. Hęres deducit quod ſibi debetur. hoc dicit.

Si ſeruus. Extraneo cõtra vẽditorẽ & contra emptorem, actio de peculio cõpetit ꝓ parte & inſolidũ: ſed ipſi venditori de eo qđ ſibi vel ſeruo eius debetur. non cõpetit cõtra emptorem. Emptori verò cõpetit cõtra vẽditorẽ, facta prius de ſuo peculio deductione. h. d.

Si quis cum ſeruo. Vbi eſt communio ſerui & peculij, quilibet conuenitur in ſolidum: & etiam reſpectu peculij quod eſt penes alterum. & quod ꝓſtiterit ab alteto conſequitur. h. d. habuiſtis. ſ. eo. l. ſi noxali. cum ſeq.

Quæſitum. Quid ſit ĩ peculio tẽpore rei iudicatæ iſpi citur. h. d.

f **Si cum ex parte hærede.** [f]Hęc actio contra hęredẽ datur quatenus ad eum ex peculio peruenit. ſed filius cũ quo contractum eſt, ſi eſt heres, tenetur inſolidum: & ſibi contra cohærẽdem actio eſt cedenda & c. hic non ſunt alia.

Si annua. Exceptio q̃ cõpetit actori, non tranſit ad ſucceſſorem, ſi in eius perſona cauſa cedente actionis deficiat: aliãs ſecꝰ. h. d. Ad euidẽtiã no. quòd actio de peculio cõpetit intra annum contra eum qui deſijt eſſe dominus.

In dolo. Replicationes ſunt temporales, ſi- f
cut actiones. h. d.

LEX XXIII.

g **Si ex duobus.** [g]Electiõe vniꝰ ex pluribꝰ nõ habẽtibus communionem ſerui & pecu-
ſ̃ij, alij liberantur: ſed de æquitate, in reſi g
duo cæteri tenebuntur: & quantum ſit in peculio, ſententiæ tempore inſpicitur. h. d. & c.

h **Venditor.** [h]Si pro peculio pretium exꝓreſſè non fuit conſtitutum: hic cõuenitur apud quem peculium reperiť: aliꝰ hic qui pro peculio pretium nominatim recipit. h. d.

LEX XXVII. h

In bonæfidei. In cõtracti-
bus bonæfidei. pater & dñs nõ ſolùm de peculio, ſed etiam de eorum ꝓprio dolo tenentur. h. d.

LEX XXXVIII.

Si creditor.

Si ſeruo. Qñ quãtitas petitur, vt ſpecies: ad aliã cẽ titatẽ non admittitur compenſatio. h. d. hoc aũt qualiter h
procedat, dic vt ibi dixi in. l. cum fundus. §. ſeruum tuum imprudenſ. j. ſi cer. peta.

Si ſeruum communem. Si cũ

¶ Sũma cum rõne. & hũc text. in verbo, intricare, allegat Ang. in. l. fi. de ſtip. ſer. & ꝓ ſingulari allegat etiã in. l. oẽs. §. ſuccius. de his quę in frau. credi. & in. l. marcell⁹. §. res q. ff. ad trebel. & ĩ. l. iiij. ad. l. falci. & in l. ŋ. C. de repu. hære. dicit nõ eſſe alibi, q alienatio rerũ ꝓuocatũ facit ꝓ ſumere alienationẽ fraudulentam. qđ not. ad. l. oẽs. §. luci⁹. quę ĩ frau. cre. & quod not. Bar. in. l. ſocietatẽ §. arbitrorũ. in. v. col. in. q. an poſſit renunciari reductiõi. j. pro ſo. & Ang. in. l. marcellus. §. res quæ. ad trebel. & ĩ. l. ĩ quartã. ad. l. fal. & quo hic poſſit admitti peculium in ꝓuincia. & qñ ꝓſumať in fraudẽ, vide Imo. poſt gl. & Bal. in l. ſi filio. la. ij. ſolu. ma. Alex.

¶ Si cum hærede. vide. ſ. Barto. in. l. frater à fratre. maximè in. x. col. de condi. inde. Ale.

✣ POMATES.

g ¶ Si ex duobus. Ad itellectũ hui⁹ l. vide Pau. de ca. & Alex. in. l. cum fundus. §. ſeruũ tuum. v. co. ff. ſi cer. peta.

h ¶ Vẽditor. vide Bart. in. l. frater à fratre. de cõdi. in debi. & iſte ẽ mirabilis caſus ſecũdũ Bal. in. l. ei q. C. quod cum eo. & ibi allegatur in gl. Alex.

✣ POMATES.

¶ Venditor. vide quæ not. Paul. de caſt. in ſiſ̃. conſil. cxxiiij. incip. notandum eſt.

a ¶ Eo tpe. allegaui tibi in.q.no.quĩ vide in.l.ĩ. de reqren.reis.& eã no.etiã allegat Bal.in.l.non dubiũ.in vlt.q.C.de leg.& eam no.alleg.Bal.in.l.fi.in pen.col.C.quod cum eo.Alex.

b ¶ No.istã differẽtiã. Differentiã inter dictionẽ, ex ꝓpter,& ob, & ideò vide quæ dixi secundum Bal.in.l.sed & si vnus.in.ĩ.co.de iniur.Alex.

c ¶ Quod debeť. No. qď cedendo qs actionẽ, libera tur, q nũq habet locũ, si tibi obligatus esſem ex culpa vꝑ delicto meo: qa etiã cedẽdo actiõesnõ liberor. ita dixit do. Ioã. ad intellectũ huiꝰ tex.in.l.si cõstante.§.si vxor. folu. ma.licet gl.ibi cõtra teneat: & pro sẽtia do.Io.cẽ text. in.l.etiã.§.fi. iunctis ꝓcedẽtibꝰ fol. mat. Item. fallit,si qs velit cedere actiõem quã habet cõtra ipsum me a gentẽ eadẽ actione: qa cũ fieri non posſet,nõ liberať, secũdũ Dy.& bar. in.l.si filio.la.j. in prin.so.ma. Item. est verũ, si culpa einõ põt iputari, a quare nõ exigit. als secꝰ.l.titio fundus,& ibi not. de cõdi. & demõ. & hic adde qď not. Bar.in.l.Iulianus §.pen.q incipit.si venditor.j. de ac. ẽp.& gl.in.l.ĩ. §. 1 itẽ labeo.in versi. expiaris.j'. ne qd in loco publico. Alex. 1

d Als est.l.quæ b istũ. dicit tñ ipse Bar.in repe.l. barbariꝰ.col.pe.circa fi.ff.de offi.ꝓto.q hic tex.,ꝓ.§. com muniter allegať. c Alexan. Losæus.

e ¶ Error in quem. Et intelligit Bal. in.l. j.in.j.colũ.C. de cõdi.inde.licet aliq ibi aliter itelligant istum tex.

f ¶ Quidã.in prin. j.sup verbo.de peculio &c.not.istũ tex.p quẽ Bar. de cidit no.qõ.in.l.si cũ dotẽ.§.fi. in fi. j.sol.mat.& in eo dem ponit casum Bal. in.l.in rebus in.ĩ.col.C.de iure 1 ꝓtium.

vno agatur eius peculĩ, quod fuit apud eũ q quondã fuit socius, rõ non habetur. Itẽ si agatur cõtra empto rem post annum non habetur rõ eius, quod est penes venditorem: secus si intra annum &c.

LEX XXXIX.

Deposui. Vbi non est peculiũ, nõ põt actio de peculio intentari, sed est ad alias actiões congruas recurrendum.h.d.

Si nuptura. Liberatioab obligatione de dote, sol. mat. absq; alia cõditione, deducitur.h.d.

Stichus. Quod debet dño seruus vicarius, qui non habet peculium, ex peculio ordinarĩ non deducitur.h.d.

Seruo. Cõtractus qui celebratur venditione serui perfecta:ad peculium quod penes venditorem remansit, non pertinet.h.d.

LEX XLIX.

Libera. No.istã.l.ficit.l.cum qs.j.de solu.&.l.si cum cornelius. in fi.e. tit.&c.

LEX L.

Non solum. Nota istũ casum no. qď nuda rõ nõ cõstituit quẽ debitorẽ:& itelligas nuda ab interiõe causæ:& hoc innuit tex.hic vel nuda à ꝓsentia partiũ.de quo dic plenissimè i.l.nuda.j.de dona.

LEX LI.

Eo tempore. aPrimũ decretum non põt interponi occasione debiti, qď certũ est nõ posse exigi de ꝓsenti:licet posibile sit debitum iri. Itẽ pro futuro debito potest accipi fideiussor.h.d.

Etiam. Lite contestata in actione de peculio naturale debitum potest solui:& pro eo potest fideiussor accipi.h.d.

SVMMARIVM.

Ex & propter, quomodo intere se differant?

Seruus. Pro eo qď ꝓ libertate danda acci- pit bonæfidei possessor actione de peculio non teneť ipse, sed verus dñs q eũ poterit vẽdicare. ¶ No. istã differẽtiã binter ex, & propter: qa ex. denotat causam proximã; ꝓpter, causam remotã. simile. C. si seruꝰ extero. l.j. Similis est differẽtia inter ex,& ob. vt.l.non dubium. C. de leg. & eadem est differẽtia inter de,& ex, vt.l.j.§. nũc videamus. j. de coniugen. cum emancipa. libe. &c.

LEX LII.

Quod debetur. cDubius est tis euentus: & qideò teneť, qui actionẽ habet eã cedẽdo liberať. h.d. ¶ No. regulã primam quam probat gl.l. ab Anastasio. C. mandati &c.

SVMMARIVM.

Monasterium uendicans monachum, & obtinens cum patrimonio, tenetur utili actione de peculio.

LEX LIII.

Ex facto. Cũ pater vel dñs actiõe de peculio personali cõ uenitur: in deducendo oi priuilegio ante ponit: secus si reali: licet inter creditores peculiares, ille, qui habet priuilegiũ ꝓponatur. Item sufficit quẽ esse dñm, cũ de peculio cõuenitur. Item patrimonium eius q se gerit ꝓ libero, ꝓ peculio remittiť. h.d. Primò ponit regulã. &. ĩ. qõ. secũdò, ad eas rñdet per ordinẽ. ¶ No. ex isto ver. qd ergo. ar. quòd si aliqs se gerit ꝓ libero, & postea monasterium aliquod cũ vendicat in seruum cũ toto patrimonio: quòd monasterium teneť de illo patrimonio vtili actione de peculio: vt hic &c.

LEX LVIII.

Si filius. Si is de cuius peculio agitur lite pẽdente decedat: qnãtum sit in peculio, mortis tpe inspicit. si ei legeꝫ peculium, tempus inspicitur, quo dies legati cedat, cum omni incremento: sed si legatur extraneo, rerum tantùm incrementum accedit.

LEX XLIX.

Vni ex hæredibus. Is cui legatur seruus hæreditarius domini: pro debito do mini non tenetur.h.d.

Quando actio de peculio est annalis *Rubrica.*

LEX I.

Prætor ait.

Quæsitum. dAliàs est lex,& est no ad duo, si in libello præponantur duæ actiones, quæ electione tolluntur, procedit iudicium, si nõ opponatur. Item. error e in quem quis deducitur assertione aduersarĩ, potest corrigi per diffinitiuam sententiam.h. d. & sic pone casum secundum tertiam lect. hic positam. & intellige hoc per in integrum restitutionem ex causa iusti erroris: vt. §. quod cum eo. in.l.sed si. in fin.& dixi in.l.habebat.in prin.§. de instit.&.j. de cõfeſ.l. fideicõmissum. in prin.

De in rem uerso *Rubrica.*

LEX I.

Si hi, qui. Actio de in rem verso est necessaria, vbi deficit actio de peculio. Item est vtilis, si cõcurrat cum agentibus de peculio ꝓferatur. Item si agens de peculio ꝓcoccupet: actio de in rem ver. extinguitur, si quod versum est soluitur: aliàs secus &c.

LEX II.

Qui nummis. Datum pro libertate non videtur in rẽ versum: nisi quatenus excedit serui pretium.h.d. ista lex.

LEX III.

Quod si.

Si mutuatus. Sufficit negotium vtiliter esse cœptum. Item si pluribus ex eadẽ causa competit hæc actio: melior est conditio occupantis &c.

LEX VI.

Si res. In rebus non necessarijs verum pretium: in necessarijs pretium conuentum inspicitur.h.d.

Placet. Diuiditur in duas partes. primo. qñ seruus gessit ab initio negotiũ peculiare. secundo qñ ab initio gessit ne gotia dñi. Secũda incipit in.l. & ideo. ver. planè.& breuiter. h.d. Si seruꝰ ab initio peculiare negociũ gerat: actio de in rem verso locũ habet, si seruus in rẽ dñi vertat, animo dñm obligandi: secus si facto dñi vel alterius, seu facto serui non animo dñm obligandi. sed si ab initio gerit negotium dñi, cum quocunq; modo in rem domini vertatur: hæc actio locum habet &c.

LEX X.

Si pro patre.

Versum. Non videtur versum, si non durat versum.h.d.

Si domini. Si pater vel dominus soluit debitũ, non videtur in rem eius versum: & si pater vel dominus ced at, desinit versum: secus si donet, nisi animo remunerandi.h.d.

Idem quærit. Euanescit actio de in rem verso, si dñs cedat seruo, & remanet actio de peculio: nec reconualescit si postea seruus cedat &c.

Idem tractat. Si filius vna cum patre correus soluat, videtur in rem patris vertere, quatenus de ꝓpecunia ad patrem peruenit.h.d.

LEX XIIII.

Si in rem. Eo casu quo vnus ex socijs potest pro peculio quod est apud alterum actione de peculio conueniri: eo casu potest conueniri pro eo, quod in rem alterius versum est, si cessat actio de peculio &c.

LEX XV.

Si filiusfa. Filius constituendo, non dicitur in rem patris vertere, nisi soluat.h.d.

LEX XVI.

Vidam. f Qui agit actiõe de peculio, consequiť qď super est, deducto eo, qď domino debeť. sed q agit de in rẽ verso, cõseqꝫ qď supereſt in eo qď dñs dedit ꝓ re.h.d. &c.

LEX XVII.

Seruus. Ad hanc actionẽ sufficit negociũ vtiliter cœptũ, si cut in actione mandati negociorum gestorum.

Cum sticho. De eo quod datur vicario si in rem domini vertatur, agitur hac actione secundùm eius naturã. Si verò in peculium ordinarĩ sit conuersum, respectu ordinarĩ habet hãc naturam, respectu domini, naturam actionis de peculio.h.d.

Quamuis.

a ¶ POMATES. ¶ Ad senatusconsultum Velleianũ. ad materiã huius Titu. vide Roma. fin. cccxxv. Alex. in.l.in repudiãda. ff. de acqui. hære.

b ¶ Qui oĩno ignorauit. Ignorãtia creditoris, an faciat intercesſionem valere vide in.l.j.& ibi gl.& Bal. adfi. C. eo. q ex eo q pecunia puenit ad mulierem, preſumiť, ꝓbata ipsa principalis, nisi probetur fraus quæ ex prẽordinatiõe ꝑsumať. & ita itelligit gl. in.l. ĩ. in ver. datiões. s. eo. Alex.

¶ Statutũ. In fine huius. l. &c. & ista sunt vtilia ad multa statuta. si statutum vult fieri excusionẽ in bonis pricipalis, nõ obstante etiã aliqua renũciatiõe facta, non habebit locũ si creditor ignorauit intercesſionẽ. & adde not. hic p gl. magnam, vide Bal. in. l. q dotis. solu. ma. maximè in. ĩ. co. & q no. in l. cũ qd. si cer. pet. Alexã.

¶ Si mulier. Vide Bal. in. l. si mr̃. C. eo. hic alĩ. in gl. & per ea q ibi & hic habenť, dicit Bal. q si mulier ꝓmittit alicui debitori sibi soluere id qď ipse debet alteri, nũq habet locũ senatusconsultum qď no. ad materiam huius. §. Istum tex. alleg. no. Bal. in. l. ĩ. in. ĩ. col. C. de execu. rei iud. Alex.

¶ Interdũ. Vide istum text. alle. p Bal. in. l. si vnꝰ. §. pactꝰ. in prin. iiij. co. s. de pact. Ale.

¶ Quoties. Not. q si te debitorẽ libero p acceptilatiõnẽ cũ hoc q tu facias q Berta ꝓ te intercedat: licet Berta intercedat, tñ acceptilatio nõ valet, & debitor obligatꝰ remanet. quòd not. & adde Bal. in. l. j. C. e. Al.

¶ Marcellus. Vide bald. in. l. iiij. C. eo. qd aũt si mulier soluiſſet, vide j. eo. in. l. penulti. Alex.

¶ Illud videndũ. No. ergo q mulier ipso iure nõ obligatur. & ita debet intelligi gl. & ibi p do. in. l. j. C. de re pu. q fiũt in iu. vide in auť. si qua. C. eo. & in. l. antiquę. §. ne autem. s. eo.

¶ Si mulier. no. tũ ad itellectũ, qď licet mulier in cõtractu se pricipaliter obliget, si marit⁹ fideiubet, ꝑsumiť color qsit⁹, & mulier nõ obligať, secundũ Bal. no. in auť. si qua. C. e. nisi probetur pecuniã expẽsam in vtilitatem mulieris. & ibi etiã vide qd si maritus & vxor se principaliter obligant in eodẽ instrumẽto, an valeat. & ibi etiã quærit, an maritus posit se obligare pro vxore. & tenet q sic. Adde vt p Bal. cõ. ccxix. ĩ. li. & cõsi. viij. iĩ. li. Et qñ mulier cõfitetur pecuniã versam in suã vtilitatẽ: an sibi præiudicet? & qñ posit se & sua obligare: vide Pau. de ca. consi. ccxix.

Qui ex peculio. Si quis ex peculio seruorum vel filiorum familias mutuatus sit, & ad vtilitatem patris familias conuersum sit, ipse pater familias tenetur. Si verò ad vtilitatem filiorum familias vel seruorum conuersum sit, ipse pater familias non tenetur. Si autem ex parte ad vtilitatem patris familias, ex parte ad vtilitatem filiorum familias vel seruorum conuersum sit, pro ea parte pater familias tenetur, pro qua parte ad vtilitatem suam conuersum est. Si autem ad vtilitatem filiorum familias vel seruorum conuersum sit, pro ea parte ipse pater familias non tenetur. Si autem ex parte ad vtilitatem patris familias, ex parte ad vtilitatem filiorum familias vel seruorum conuersum sit, pro ea parte pater familias tenetur, pro qua parte ad vtilitatem suam conuersum est.

Si ex pluribus. Si ex pluribus peculiis

a ¶ Si absen. No. qa ñ est alibi, secūdū Bal. in l. j. C. eo. q fidemissor, p me nō rogat⁹ intercedat, tñ exceptio huiꝰ senatusc. cōpetit sibi. Alex.

b ¶ Si mulieri. mulier q̄ ex intercessione dānificar: tenet. sed qd si mulieri, pmissū ē de īdēnitate, vl' ei data sunt pignora? dic q nō tenet sed iuuar. casus est no. j. e. l. quidā. & no. Bal. in l. j. C. eo. ti. tu. Alex.

c ¶ Si mulier. iste tex. est no. i muli a ere q̄ adiuit hr̄ dita tē dānosā & vide bal. i. l. j. C. eo. quē all⁹. Paul. de ca. & ibi per eū. Alex.

d ¶ Quidā. no. Istū tex. no. ad limitationē. l. si mulier, š. eo. & ibi dixi. & est tex. no. secūdū bal. i. l. j. C. e. Ale.

e ¶ Si decipiendi. Quo pbet q mulier voluerit decipere, vide Bar. i. l. fœminis. C. e. Al.

f ¶ Si mulier. Vide bal. in. l. j. C. e. Al.

g ¶ Si mulier. Exceptioni velleia. an posit renūciari? aduerte: qa Bar. dicit, q consuetudo indistincte obseruatur quòd possit renūciari. adde tñ quòd si sit mulier certiorata, cōiter obsernaꝫ i beneficio velleiano q renūciari possit. dixit tamen hic no. Albe. de rosa. qd' si reperiātur in instrumēto notarij ista verba, & certiorata velleia. renūciauit q nō obstātibꝰ his verbis poterit fieri interrogatorium notario, qd fit velleianum. & si dicit se nescire, mulier poterit vti velleia, p quo optimè facit glo. in l. generaliter. C. de tab. li. x. dū quęsiuit, an notarius debet scire leges? & si dicere- c tur notarium esse loco testis, Rñ. q testi fiunt hæc interrogatoria: etiā secundùm Bar. in l. j. š. si cert. peta.

LEX XIII.

A Liquando. Si obligatio in effectu spectat ad mulierē: licet sit intercessio: velleiano nō iuuatur. hoc dicit.

De pignoribus. Nouatio quæ in effectu nō valet, non perimit ius pignoris. h. d.

Sub conditione. Frustra expectat conditio, cuius euentus nihil operatur.

LEX XIIII.

S I mulier. Muliere subducta, restituit actio i veterē debito rē, & eiꝰ fideiussorē. h. d.

LEX XV.

S I mulieri. Si mulier pmittit alium ratū habiturum quòd ipsa gessit: non iuuatur velleiano.

LEX XVI.

S I mulier. Mulier non iuuat velleiano, si debitor sibi soluit quod promisit. hoc dicit.

Si abea. [a]Mulier & fideiussor eius: velleiano iuuātur, & in primum debitorē actio restituitur. h. d.

LEX XVII.

V Ir vxori. Nō sufficit creditori credere mulierē in rem suā intercedere, q̄n pro alio promittit: nisi dilgentius perquisiuerit. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Dos quòd nō possit solui mulieri constante matrimonio.*

Si mulier. Si mulieri cōsentiēti, obligatiōi rei sibi obligatæ pecunia soluit: velleiano nō iuuat: aliàs secus. h. d. ¶ Per istum. š. dicebat Ia. de Are. quòd' si dos soluitur mulieri cōstā te mr̄imonio: maritus liberatur. q. examinat Cyn. in l. j. C. si dos cōstā. ma. sol. fue. cōtrariū tamē est veritas: qa ei nō pōt solui, nisi ex cā: vt. l. mutuꝰ. š. manēte. j. de iu. do. & j. fol. matr. l. q̄uis. & est expressum j. de iure dotiū. l. fi. no. p gl. j. fol. ma. l. ñ. circa fi. gl. ij. Nō ob. iste. š. qa debet itelligi q hic soluebatur mulieri iam sol. matrimonio. vel si cōstante, intellige in casibus pmissis. ¶ Opp. de. l. etiā. & l. iubemus. C. e. Sol. & hæc vera: qa aliud est in liberādo pignus, qd' pōt mulier vti cōtrarijs: aliud est cōsentire q alij o bligef. & istud nō pōt: quia est itercessio: vt hic &c.

Mulier. Si mulier cum alio mutuum: vt duo rei, accipiunt in cām necessariā, velleiano non iuuatur: sed in causam voluntariam, eatenus iuuatur, quatenus ad aliū pecunia puenerit. h. d. Pulcher est. š. & inducit ad. q. per gl. an duo rei vide antur innicem fideiubere? & gl. ponit hic totā quæstionem disputatam: & melius quàm alibi in aliqua parte mūdi. doc. examinant in. l. j. C. de duo. re. dixi in. l. reos. in prī. de duo. re.

LEX XIX.

I Vtor pupilli. Si mulier alicui propria obligatiōe indēnitatem promisit, intercedere non videtur: secus si pro obligatione alterius.

Cum haberes. ¶ Creditor delegatus a muliere intercedēte antēq̄ soluat, tutus est velleiano. & si agat, exceptione velleiani repellit. h. d. Gl. reuocat in dubiū, quod sit veriꝰ dictum, vel Aphricani vel Iulia. & breuiter distingue vt in gl. &c.

LEX XXI.

S I pro aliquo. Mulier si intercedit in rē suā aīo nouandi: non iuuatur velleiano &c.

LEX XXII.

S I mulieri. [b]Mulier q̄ ex itercessione non iuuatur. h. d. b

LEX XXI.

S I mulier. [c]Mulier, que scienter verum non r̄ndet: velleiano non iuuatur. secus si ignoranter &c. c

LEX XXIIII.

D Ebitrix. Ista. l. dicit idem quòd. l. si mulieri. š. eo. & aduerte qa ratio tex. declarata per gl. nō videtur bona: quia si verè intercessisset, nō esset liberata à debito: & sic damnificare non poterit &c.

Si senatus. ¶ Per senatusconsultum actio statim restituitur in pristinū debitorem in eo statu in quo erat. h. d.

LEX XXV.

S I domina. Iussus non est intercessio, sed est fideiussio. h. dicit.

LEX XXVII.

B Ona. Velleianum non præiudicat ei, qui non putat mulierem intercedere. h. d.

Cum serui. Mulier cōtrahens cum seruo: velleiano non iuuatur. h. d.

Vxor. Mulier quæ intercedit in rem suam: velleiano non iuuatur. h. d.

LEX XXVIII.

S Eia. Verba enunciatiua à testatore pro lata creditorib⁹ nō præiudicāt. h. d.

Fundum. ¶ Mulier quæ rem suam obligat, vt pecuniā pro alio soluat: iuuatur velleiano aduersus creditorem scientē. h. d.

LEX XXIX.

Q Vidam. [d]Mulier intercedens, iuuatur velleiano, & actio restituitur in principalem debitorem & pignora. h. d. d

LEX XXX.

S I decipiendi. [e]Mulier decipiens non iuuatur velleiano. h. d. e

LEX XXXI.

S I mulier. [f]Adeundo non videtur qs intercedere: nisi fraus creditoris intercesserit. h. d. f

LEX XXXII.

S I mulier. Velleianum prodest aduersus eum, cū quo cōtraxit mulier: & successori eius ad rē & ad fructus &c.

Item si mulier. Si mulier vēdidit fundum pro alio: iuuatur velleiano. h. d. ¶ Op. C. eo. l. senatus. in fi. Sol. ibi nec maritus emit: nec alium interponit: sed mulier ipsa emptores inuenit, subaudi & donauit, & pecunia nō intercessit. hic autē fuit color q̄stus: vel à creditore vel marito, creditore sciēte. ita dicebat do. la. ¶ Op. d. l. quāuis. š. planè. š. e. So. ibi voluit delegare: hic in tercedere. sed quare secus. Respon. dicit. d. lac. quòd non est ratio quæ est. j. proxi. š. & ideò dic q hic fuit color quæsitus. & ita quidam habent hic gl. &c.

Si mulier. Si alius mandato mulieris intercedit, exceptiōi Velleiani est locus, si creditor hoc sciuerit: aliàs secus. h. d. Vnde vide quandam gl. quæ inci. quid &c. ¶ Sed quomodo cùm tunc ignorantia esset in facto proprio, vt. l. sed si ego. š. eo. dic q ex aliqua iusta causa credebat eam intercedere in rem suam, vt in gl. & quidā habēt in gl. & videtur quòd debeat iuuari, vt. l. si titius. j. de fideiuſ. & š. e. l. fi decipiendi. Sed dic quòd ibi fuit color quæsitus: hic non &c.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *An valeat renunciatio Velleia. facta per mulierem?*

g **Si mulier.** [g]Si mulier in iudicio exceptioni velleia. renūciat: velleiano nō iuuatur. hoc. dicit. ¶ No. q exceptioni velleiani potest renunciari: vt obseruat cōsuetudo: tamen in cōtrariū est veritas. Beneficiū enim velleiani est inductum propter fragilitatem sexus muliebris: vt. l. ñ. š. eo. Nam eo ipso q renunciat, decipit, vt. l. interdum. š. de mino. & qd' no. i. l. iubem⁹. C. e. ad qd' l. doli. §. diuersum. j. de no. ita tenēt do. in. l. fin. C. e. nō obst. hæc. l. quia speciale est in renūciatione facta in iudicio: hic enim renunciauit in iudicio & ex postfacto.

h

De compensationibus. [h] *Rubri.*

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Compensatio, an tollat debitum ipso iure?*

2 *Cōpensatio ad hoc, ut tollat obligationē, satis est qd' notificetur extra iudicium.*

LEX I.

i **V Erum est.** [i]Fideiussor pōt cōpēsare qd' debeē reo prīcipali & sibi. h. d. cū. l. sequē. q incipit si qd. vides hic textū q videē velle? quòd

k compensatio fiat: & tollat debitū [k] ipso iure. Simile insti. de & istud dictū hīe etiā refert Fulgo. Et de ista materia vide quæ scripsi post Rom. in. l. sciendū. de ver. obli. & adde, q q̄n renūciatio fit de cō sensu legis, vt ?casu auc. matri & auiæ. non requirit certioratio. Sed Bal. not. in. l. j. ff. si qs in ius vocat. nō ie. & adde istis Bal. in. l. j. ad fi. ff. si qs in ius vo. non ierit. & Bal. i addi. Spe. in ti. de renū. & cōclu. in vl. co. & Fulg. & Paul. de ca. hic, et quod no. do. ī. c. fi. de pactis. ī. vj. & Bal. i. l. si mulier. la. ñ. C. e.

¶ Et adde qd' magistra?r dicit Ioā. An. in. c. q̄uis. de pact. ī. vj. in qua cū renunciatiōe requirit certioratio: de quo vide ī. l. fi. §. idē q̄siuit post Bar. š. de cōdi. ind. Alex. ¶ Adde q mulier sit specificè certiorand: tenet Bal. cōs. iiij. ij. li. & cōs. xlvij. libro. iij.

h POMATES. ¶ De cōpēsatiōi b⁹. In materia cō pēsatiōis. vide Fe. in. c. suborta. j. co. de re iud.

i ¶ Verū est. Vide Bal. in. l. tā mādatori. ī. iij. co. de nō nu. pe. & gl. in. l. ejus. C. e.

k ¶ Et tollat debitū. Quid autē si tres erāt creditores, & vnus, pmisit cura re cū effectu, ne tali lis vel molestia inferat: an ipe possit opponere exceptionē cōpēsationis, si cōuenit ex alia cā? certè non. qa q opponit exceptionē cōpēsationis, dr̄ agere. l. amplius non petit rē ra. ha. c. cū iter. de excc. Et si promisit q alij nōagerēt, ipsi etiam nō debēt agere. l. vendicantē. j. de euic. cum seq. l. j. §. qd' autē ait. de supfi. ita limita istū tex. vide in fi. ç ¶ dicit Bal. & Fulg. in. l. filię licet. C. de collatio. de exc. ītrinseca. Alexan.

a ✣ POMATES. ¶ Cōpensantis. Vide Alex. consi. cxlix. volu. ij. in. ij. columna.

b ¶ Non est necesse. vtrum ad hoc q per compensationem tollatur debitū, requiratur quòd opponatur in iudicio, & adde not. & bonū text. in. l. rei iudic. §. j. j. solut. matrimo. vbi videtur velle text. quòd absq̄ oppositione sit nihilominus obligatus debitor, & sic debitū tollit. Vide latè post gl. per Bart. ī. l. si cōstat. C. e. ti. a & ibi multos casus, in quibus sit ipso iure. & quod ipse no. in. l. j. C. e. Adde Bal. in. l. tā mandatori. C. mā da. & adde Bar. in l. quod dicit in fi. j. de' impē. & sic pmittitur fideiusſori opponere exceptionē cōpensationis, eodem modo vni ex reis & proderit omnibus. ita dicit Bal. i. l. ex duob⁹. xiij. q. j. de duob⁹ reis per. l. sed Iulia. §. idē ait si duos. ff. ad macedo. Nāq̄n res, vel qu antitas peruenit ad aliquē ex correis, oēs dicūtur adinuicem fideiubere. l. vir vxo. §. fina. & ibi not. š. ad velleia. l. si pro parte. §. si de in rē verso. & plene Bart. & alij in prin. in. l. reos. de duo. reis. & sic per istum tex. licet regulariter q̄n vnus est creditor creditoris sui non fiet ipso iure compensatio, sed reqrit q opponatur exceptio, vt hic, & l. quod labeo. j. eo. & plenè no. & legitur in. l. si cōstat. C. eod. Tñ q̄n vnus esset debitor ipsiusmet, & sic vnus & idē esset debitor & creditor, tūc ipso iure fit compēsatio, seu distinguitur actio, quia est impossibile debitum & creditum esse in eodē subiecto. l. hæresā debitore. §. quod si stipulator. & ibi gl. in verbo, perimit d & l. vranius. ī prī. de fideiusso. l. sticchum. §. aditio. de solu. & videamus in simili, q extinguitur debitū quādo debitor creditori succedit? l. si debitor creditor. ff. de fideiusso. & d. §. qd' si stipulator. cū sim i. Nam homo non potest cum effectu hanc fictionem inducere. l. si fortè de castrensi pecu. Bar. in. l. si is qui pro emptore. in. j. q. j. de vsufca. l. si quis in fundi. de leg. j. Alex.

• ¶ Quod in diem. & ad istum tex. vide etiam Bart. in extrauagan. ad reprimen. in verbo, summariè. in vlt. char. Alexan.

d ✣ POMATES. ¶ Sed si cum filio. Ad istum tex vide Alex. in. l. non solum. col. j. ff. sol. mat. in. l. vero procuratori. in apostil. ff. de sol.

e ¶ Si ambo. de materia huius. l. vide per Dy. in. l. vir. o. j. solu. mar. & in regula iuris, in pari. lib. vj. Et vnum adde, q nunq̄ dolus cum dolo cōpeniaꝫ, q̄n secūdus dolus, vel secundū. d elictū deberet attendi, vt ī casu. l. si qs ad se fundū. C. ad legem Iuliā vī vi. & omno no. do. Io. in. d. l. vir o. post Dyn. ibi. Reliqua dic vt ibi p eum, vbi q̄rit an ipso iure hoc fiat. De materia huius vide p Inno. in. c. intelle- xim. de adulte. quam alleg. Bart. in. l. cum mulier. fol. mat. & ibi dixit Inno. q de pari culpa ad parem fit compensatio. secus si de impari ad imparē. Quid etiā in dolo, vide Bal. in. l. j. C. vnde vi in. ij. char. in re- pet. & ibi Bar. i fi. Et qd si tu, pduxisti in sfrm debiti cōtra me, & fal sum, ego, pduco cōtra te sfrm solutionis & falsum dicit Bal. in rubr. de fid. instr. ī. xv. col. in ver. incidē ter etiā q̄ro, quòd vterq̄ puniē, & cū uis licitū sit mihi negare verum, si tu habes malam cāmcōtra me. no. in. c. cupientes. in prin. in ver. maligniantiū. de elec. i tex. & canonistæ in. c. j. de instituti. Tñ istud est ve rū, nisi falsi, pbatio imisceaē, vide quod no. Bald. in l. fi. in. v. oppo. C. eo. & de hac materia etiā plenè per Bal. & Imo. in. d. l. cum mulier. & ī d. l. viro. Alexan.

¶ Adde q̄n exceptio doli tollatur replicatione doli. Pau. de cast. cōsi. cccxvj.

¶ Cum alter. vide de hac materia Bart. eleganter in l. fi. de cōdi. ídebi. vbi q̄rit, an qd' officio iu. debeē posf sit cōpēsari. Ale.

LEX VIII.

I N compensatione. Debitum litigiosum potest in cōpensationē deduci. h. d. ¶ Op. de. l. vbi cęptū š. de iudi. Sol. super eadem re non possent pendere duo iudicia per modum actionis, vt. l. vbi cœptum præallegata. tamen possent pendere duo iudicia, vnum per modum actionis, aliud p modū exceptionis. ¶ Item opp. de. l. fi. C. eo. vbi de debito non liquido non potest oppo. compensatio. Sol. licet lis essē cōtestata, intelligitur, q debitum erat liquidū. vel de proximo liquidandum, aliàs non posset opponi compensatio: vt in contrario &c.

LEX IX.

S I cum filio. Illud quod peti potest cum adiectiōe de peculio, deducit in compensationem secundùm glo. fortis est hæc. l. &c.

Sed si cum filio. [d]Filius potest obij cere compensationem eo quod debetur patri, si de rato cauet. h. d.

g ¶ Quæcunq̄. vide omnino Bar. ad istam legem in. l. si pœnæ. š. de condi. indebi. & l. qui inuicem. in fi. eo. titu. Alex.

h ¶ Cum intra. & vide per istum tex. dicit Bar. in. l. si donaturus. §. j. j. de cōdi. ob causam. Alex.

h ✣ POMATES. ¶ Cum intra. vide Fely. in. c. suborta. in. j. colū. de re iudi. & Alex. in. l. intra dies. ff. de re iud.

LEX X.

S I cum militi. Nō potest vni hęredum compensatio opponi de eo quod ad alterum peruenit. h. d.

Cum intra. [h]Dies qui miseratiōis causa adijcit solutiōi, cōpēsationē nō impedit. h. d. ¶ Op. de. l. quod in diē in princ. š. eod. So. hic tex. soluit quem tex. no. multum, quod ibi loquitur in die qui adijcit obligationi, hic indulgetur solutioni miserationis causa. de quo facio magnū festū ī. l. ita stipulat⁹. j. de ver. ob. ī ista. q. vtrū ī obligatiōe in diē añ diē sit nata actio & obligatio.

✣ SVMMARIVM. ✣

Condemnatus in mille, & in quanto pluri, si nō soluit intra decē dies, quòd possit illud quantum compensare.

a ¶ Condemnatus. qñ debitum poterit deduci in compensationem, vide singulariter Bal. in l. j. C. eo. & j. fi. in. v. opp. C. eo. Alexan.

b ¶ Si debeas &c. De hoc latius Bar. post gl. in l. fi seruus communis. §. idē dicendum. de furtis.

c ¶ Si quis seruū. Istum tex. & si limitat Bar. in l. si pecuniā. post medi. de cōdi. ob cau. & in l. naturalis. §. at cū de præscr. verb. & videquod no. bar. in l. si quis ante. de acqr. pos. per istū a text. idē dicit Bal. in l. petēs. in pen. col. C. de pac. q̄ valet ar. de cōtractu noīato ad innoīatum & not. Bar. in l. cū ꝓponas. C. de dolo. & ad primā partē summarij vide bar. ī l. ñ. C. loc. alex. ¶ Adde bal. cōs. clxvij. lib. iij.

POMATES.

c ¶ Si quis seruum. vide Matthesi. notabili. xvj.

POMATES.

d ¶ Innominatus. vide Rom. consil. lxxxvj. in princi.

e ¶ Quod si in rē. vide Bal. in rubri. C. e. in. vij. q. alex.

b POMATES.

e ¶ Qd' si rē. vide Panor. per illum text. in. c. sicut dignum. versic. eos. de homi. Bar. con si. cxxxvj.

f ¶ An' in pupillū. Ad huiꝰ. §. intelle ctum vide gl. not. in l. ñ. & quod ibi Bart. j. de fideiuſ. & qd' not. in l. ñ. § commo. Alexā.

g ¶ Inde scribit Neratius. Facit iſte tex. q̄ ſi egi rei vē dicatione in libel- d lo, & nullā mētione feci, quòd ad uerſarius poſſideret, vī deſiſſet, do lo poſſidere, quòd poſſit in poſitiōibus hoc reparari. e Itavidi adhoc tex. iſtum allegatū, ad quod vide Bal. in l. edita. C. de eden. & vide inſtitu. de act. §. ſi minus. in pe. char. & qd' no. gl. §. ſi quis argentū. j. ea. l. & Barto. in l. in actione. de furtis. poſt' gl. ibi & vide omnino, quę' dixi in lege l. publia. §. fina. j. cod. em. ſecundùm Specul. & ex hoc etiam infertur, qui ſi in accuſatione omiſſus eſt locus vel tempus, vtrum in probationibus poſſit ſuppleri, vide per Specul. in titul. de libel. concep. §. ad huius titu. verſi. cautus. & in ti. de act. & peti. §. j. verſi. ſed hoc quoq̄ premittendum, cum pluribus. §. ſeq. vſq̄ ad. §. item ſcias. & Bal. in. l. j. ſ. ſi menſor fal. mo. dixe. qui videtur teuere. q̄ non. Cogita per prælallegatam gloſ. in. l. j. §. ſi quis argentum. j. eo. quā videtur confirmare Innocen. in. c. ñ. de or di. cog. Facit quod no. Bar. in ſi. in. l. denunciaſſe. §. quid tū. de adult. & not. do. Io. in. l. nō ſolum. §. ſed vt probari. de ope. no. nun. Et ibi refert dominum Rapha. conſuluiſſe, q̄ ſi in accuſatione accuſans non poſuit maleficium eſſe commiſſum tempore punibili, prout not. Bar. in. d. §. ſed vt probari, licet poſtea illud probet, non ſufficit ad condemnationem: quia probatio ſuper inepto libello, nō validat proceſſum. Ita refert tenere Angel. in. l. eum actum. de nego. geſt. & per Specu. de offic. iudi. §. deſeruit. verſicu. quid ſi libellus. & Specu. in titu. de ſen. prola. §. qualiter. ver. quid ſi lis. & firmat Innocē. in. c. exammata. de iudi. & Bal. in. l. j. §. de iuriſdi. omnium iudi. & p̄ alia. ſ. allegata. & Ang. in. ſe. d. l. eū actū in fin. & Bald. in d. l. j. ſi' men. j fal mo. di. Tu cogita. Adde Bald. in c. j. de mili. vaſallo qui cōtu. eſt. vbi dicit, quòd iudex nō poteſt ſuppleꝛe, ti plus eſt probatū quàm petitū. allegat gloſ. in l. verbū oportere. de verb. ſign. & vide quod no. Bar. in l. libellorū. de accu. §. quòd ſi libelli. & ob hoc dicit Bal. in. l. generaliter. in. ij. col. C. de epiſco. & cleric. quòd licet in libello nō deducatur cōſuetudo: poteſt in proceſſu deduci & probari. & quòd poſitiones ſint tradendæ de libello, tenet gl. in clemen. ſępe. de verb. ſig. & Bald. in. l. ñ. §. quod obſeruari. de iuramē. cal. in fin. & adde quod dixit. d. Ant. in. c. dudum. de decimis. cum gl. ſi. & Hoſt. in. c. querelā. de electi. quòd ſuppletur libellus per ſententiā: ergo & probationes, quæ à pari procedūt, ſecundùm tex. ſingularē in. l. lege Iunia Petronia, aliās Patron. ff. de manumiſſ. alle. Bal. in. c. domino guerrā. §. ad hæc. hic finitur lex. Prædictis adde not. ad quæſtionē: nam ſi ſecūdùm cōmunem opinionē nō poſſet fieri additio ad libellū poſt litem conteſtata. ſecundùm nota. in. l. edita. niſi in acceſſoriis, fieri non debet ſicci talis ſuppletio per' indirectum, quia parum relevaret dicere, quòd lite cōteſtata. non poſſet addi. Quid ſi deduco vnā cauſam, & ꝓbo aliam? pōt ſequi cōdēnatio in poſſeſſorio, non ī petitorio. ita ſinguſr dicit Bald. Ang. in. l. ſi. in. j. ſ. col. C. de anna. exce. & vide Bal. i. l. j. in pri. &ī fi. C. vt ī poſ. leg. & ibi dicūt p illū tex. q̄ probatiōes tm̄, q̄ accumulanē ad libellū, debent anmitti. Ale. ¶ Ad de vt p Bar. cō filio mihi. ccxxiij. inci. accuſatio. & Bal. conſi. cxlviij. incip. poſito quòd certa pars menſis. libr. iiij. vbi ſequit Bar. in. d. §. ſ. vt, pbari.

h ¶ Si rem. Intellige iſtū tex. vt in. l. qui furtum. §. fi. ſ. de condict. furti. & ad ipſum vide glo. & doc. in. l. ctuis. §. ſi conductor. de acqui. poſ. Item facit ad aliam queſtionem. de qua per Barto. in. l. ſi inſulam. in. vj. quæſtio. de verborum. obliga. & ad aliam. q. de qua. l. ſi quis in libellos. C. de appella. quo ad

LEX XVII.

Deo. Pœna delicti cōmiſſi in an no, ex cauſa annonæ pōt cōpē ſari. h. d. quod no. ¶ No. ar. iſtius. l. q̄ ille q eſt cōdēnatus ex formā ſtatuti de homicidio i mille & quanto pluri, ga nō ſoluit intra decē dies, illud quartū pōt cōpēſare, ga nō dicitur pœna homicidij, ſed pœna ſolutiōis nō factæ, ad idē. ſ. de ī lit. iur. l. j.

LEX XVIII.

In rem ſuam. De debitoreſ ſo poteſt quis obijcere cōpensationem, ſecus ſi nō ſit ceſſum, licet alius creditor velit &c.

LEX XIX.

Debitor. De eo quod pōt peti actione de peculio, poteſt obijci ei compensatio.

LEX XX.

Bnegotium. ¶ Debitum ex cā victuali nōcō penſat. h. d. No. hic gl. quæ ponit tibi caſus in quibus non admittitur compenſatio &c.

LEX XXI.

Poſtquam. Procurator qui obij cit compenſationē, nō debet timere debitum.

LEX XXII.

Si debeas. b De debito alternatiuo non poteſt opponi compenſatio, niſi q̄titas obligetur. h. d.

LEX XXIII.

D quod. Nomine alterius nō po teſt obijci compenſatio de eo quod ipſe debet. h. d.

Depoſiti uel contra Rubrica.

LEX I.

Depoſitum. Not. quod dictio de hic auget. de qua dictione in. l. ſi ſeruꝰ, §. ſtichū. j. de leg. j. No. iſtā. l. quia magiſtralis eſt à capite vſq̄ ad finem &c.

Si quis ſeruum. ᶜ Qui dat] pecuniam dī conductor. q̄ recipit, locator. Itē, cōtractus innominatus d iudicat ſecū dùm contractus noīati naturam, cui aſsimilatur: niſi aliud actū fuerit. h. d. quem. §. no. qa declarat multū materiam locati & conducti &c.

Si te rogauero. Cui datur res perfe renda, teneꝫ mandati cui datur cuſtodienda, depoſiti; tenetur. h. d.

Quod ſi in rem. ſ Qñ pręcedit cō tractus perfectus, & adjcitur cōuentio, quæ pōt cadere in nomen contractus: potius inducitur informatio primi, quā nouus contractus. h. d. quem. §. not.

SVMMARIVM.

1 *Actio depoſiti quando naſcatur antè quàm doluscōmittatur.*
3 *Obligatio fideiuſſoris quando remaneat defuncto principali ſine hærede?*

1 *Dolus commiſſus in vendendo rem, quod non purgetur eā redimendo.*
2 *Actione depoſiti, quis non tenetur per ſolum contractum adhibitum circa rem depoſitam.*
3 *Emphyteuta qui rem ſine licentia domini uendidit, & poſteà recuperauit, an incidat in commiſſum?*

Si rem. g Dolus commiſſus † in vendendo' non purgatur rem redimendo. h. d' ¶ Op. de. l. ſequitur. §. item Labeo. j. de vſufc. &. ſ. de alie. iudi. mu. cau. facta. l. ex hoc edicto. §. ſi quis. Sol. glo. quòd hic vendidit & tradidit: in contrarijs, ſolùm vendidit. Iſta ſolut. eſt vera in ſe. & no. ꝫ eam, quòd per ſolum contractum adhibitum circa rem depoſitam, quis non tenetur depoſiti. Alij dicunt quòd ibi recuperauit poſſeſsionem: hic ſolùm redemit. Hæc ſolutio non eſt vera: et eſt contra iſtum textum qui dicit ſemel dolū feciſti. Alij dicunt eſt vera ſolu. ibi quo ad alia excuſatur, non ſuppletio per' inſ cum ſecundùm Specul. & ex hoc etiam infertur, qui ſi deduco vnā cauſam, & ꝓbo aliam? pōt ſequi cōdēnatio in poſſeſſorio, non ī petitorio. ita ſinguſr dicit Bald. Ang. in. l. ſi. in. j. ſ. col. C. de anna. exce. & vide Bal. i. l. j. in pri. &ī fi. C. vt ī poſ. leg. & ibi dicūt p illū tex. q̄ probatiōes tm̄, q̄ accumulanē ad libellū, debent anmitti. Ale. ¶ Ad de vt p Bar. cō filio mihi. ccxxiij. inci. accuſatio. & Bal. conſi. cxlviij. incip. poſito quòd certa pars menſis. libr. iiij. vbi ſequit Bar. in. d. §. ſ. vt, pbari.

h ¶ Si rem. Intellige iſtū tex. vt in. l. qui furtum. §. fi. ſ. de condict. furti. & ad ipſum vide glo. & doc. in. l. ctuis. §. ſi conductor. de acqui. poſ. Item facit ad aliam queſtionem. de qua per Barto. in. l. ſi inſulam. in. vj. quæſtio. de verborum. obliga. & ad aliam. q. de qua. l. ſi quis in libellos. C. de appella.

g quo ad interitum. Iſtā tenent doc. & facit ad quæſtionem de emphyteuta qui vendidit rem ſine licentia domini, & poſteà recuperauit. an incidat ī cōmiſſum: de quo per glo. in. l. iuriſgentiū. §. adeò. ſ. de pact. & per Dy. j. de vſufca. l. ſequitur. §. item labeo. & ibi dixi. & videtur mihi quod de hoc habemus vnicam rub. in. x. colla. de vaſal. qui feu. ven. & rede. &c.

Non ſolum. Ex depoſito facto per ſeruum noſtrum in quo habemus vſumfructū, q̄rit nobis actio. h. d.

a **Si rem a ſeruo.** a Qui depoſitum reſtituit domino putati uo, liberatur, niſi ſciens fecerit. h. d

b **Eleganter.** b Qui quaſi de ſuo ſoluit, nō videt depoſitum reddere. h. d. ¶ No, hic, q̄ ſi ſoluerit tanq̄ ſuum, non liberatur, & dominus poterit agere depoſiti pro eo, quod habet: quod videt abſurdū. Huius timore. dicit glo. q̄ hic dominus cōſumpſit pecuniā ſibi ſolutā, & ſic recōciliatur conſumptione, vt. l. non oīs. §. fi. ſ. fi cer. pet. Iſtud non videtur verum, quando eīn ſoluitur pecunia quæ eſt recipientis, non cadit reconciliatio nec cōſumptio, vt. l. ſequitur. §. lana. j. de vſufc. arg. l. ſi filiuſfamilias. ſ. ſi cer. peta. ¶ Dicendū eſt ergo, q̄ hic pecunia fuit depoſita & numerata. vnde fuit tranſlatum dominium in accipientem. Ideò illud quod fuit ſolutū, non erat dicti accipientis. &c.

Sæpe. Conuentio & ſpōtanea oblatio facit depoſitarium teneri de culpa leuiſsima. h. d. ¶ Vide in tex. ibi, & cuſtodiā. ſ. vt tenea tur de culpa leuiſsima, vt no. j. de reg. iur. l. cōtractus. in fi. gl. quæ inci. no. illos quinq̄ caſus, vbi non facit eum teneri de caſu, ſed de culpa leuiſsima. eſt & ſextus qui ponitur hic in tex. ibi. ſed ſi obtulit &c.

SVMMARIVM.

Res indiuidua dicitur quæ tantam utilitatem præſtat in parte, reſpectu partis, ſicut tota in toto reſpectu totius.

c **Si pecunia.** ᶜ Si depoſitum eſt diuiduum: vni ex hæredibus petēti ſoluitur pro parte. ſi induiduū inſolidū, ſiquidem ipſe caueat, aliās deponeꝫ. h. d. ¶ Quem caſum no. quia multum all'. in. l. ſtipulationes non diuidunt. j. de ver. ob. dū tracto materiā diuidui & indiuidui, quia illa ſtat dicitur res diuidua, quæ tantam vtilitatem præſtat in parte reſpectu partis, ſicut tota in toto reſpectu totius: nam idem eſſet in pecunia.

Apud Iulianum. Si duo ſe hæredes contendant, licet debitori ſoluere cui vult, exacta cautione q̄ ab alio defendetur. h. d. quod no. & non ſunt multi dies, q̄ ego feci hoc fieri &c.

Si quis tabulas. Opp. po. de. l. itaq̄ fullo. j. de fur. gl. ſol. vno mō. cu dic vt ibi plenè dixi &c.

d **Si quis argentum.** d Qui petit ſpeciem argēteam, debet in libello inſerere ſpeciem & pondꝰ, niſi ſe ignorare iurauerit. h. d. ¶ Illud quòd hic dicitur iuranti ſuccurratur. Glo. intelligit quo ad hoc, vt admittatur libellus, non quo ad ſententiam, ſed poſteà debet probari. Tu autem hoc intelligas, vt dicā in ſeq. §. Quærit glo. quid de eo, qui dubitat de ſpecie? certè non admittitur, vt in gl. &c.

SVMMARIVM.

1 *Libellus, quando agitur ut ciſta ſigillata depoſita reddatur, quomodo formatur?*
2 *Res fuiſſe in ciſta depoſita ſigillata, quomodo probatur.*

e **Si ciſta.** ᵉ Qui vas plenū & ſigillatum deponit, ſi res oſtenderit, de rebus ſingulis aget depoſiti, & ſi non oſtenderit, ſimiliter agere poterit. h. d. An autē ego debeo probare in illa ciſta ſignata tot res fuiſſe. gloſ. dicit q̄ ſic. quæ probatio eſt valde dura. ¶ Pro declaratione primò quæro, qñ ciſta, vel aliud vas ſignatum depoſitū repetitur, qualiter debeat formari libellus? Reſpondeo. q̄ propter hoc factus eſt iſte. §. in quo diſtingue, q̄ aut fuerunt ſingulæ res depoſitæ aſsignatæ, & tunc ſingulæ ſunt petendæ, & in ver. q̄ & ſi res. Aut non ſunt aſsignatæ, & tunc ſunt opi. Nam Trebatius ait ciſtā repetendā, & de ſingulis rebus nō agendū. Labeo idē, q̄ de neceſsitate de ſingulis rebus agi pōt. Author legis dicit, q̄ hoc poteſt fieri, nō tū q̄ ſit neceſſe. Itē dicitur hic ꝫ q̄ debet probare res eſſe amiſſas, ſed qualiter hoc probare debeat, tex. hic iſtud non dicit. Imo in. c. fi. extra qd' met. cau. hoc declarauit, vbi diſtinguit, aut ciſta non reſtituitur ſignata dolō depoſitarij, & tunc quæres in ea erant probabitur per iuramentū, vt. l. fi. C. vnde vi. &. j. eo. l. in depoſiti. &. ſ. de in lit. iur. l. in actionibus. Aut nō reſtituit ſignata propter aliquam culpā, vel caſum, & tunc debet probare plenè. Ita debet intelligi glo. & ita intelligit. §. præcedens. & quod ibi no. Poteſt enim intelligi qd'. ſ. dicitur, q̄ iuranti ſuccurratur, ſcilicet iuranti in litē, qñ per dolū nō reſtituitur. hoc tangit p Roſ. in libellis ſuis in ti. de actionibus in factum &c.

f **Si apud duos.** f Plures depoſitarij ad rei reſtitutionem tenētur inſolidū, & etiam de dolo, ſi omnes, dolum cōmiſerit. ſeꝰ ſi alter tm̄. h. d. ¶ No. ad euidentiā q̄ in actione depoſiti. locati, & ſimilibus. contrahit, duplex obligatio. vna eſt primitiua, hoc eſt qñ cōtrahitur ad rem reſtituendam. Alia eſt, quæ dicit ſecūdaria, q̄ cōtrahit ratione doli, vel culpæ. Modo pone caſum in. §. iſto & materiā iſtius. §. de cara bū. vt dixi in. l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculū. ſ. commod. &c.

Sed ſi duo. Plures deponentes poſſunt inſolidum agere. ſi eſt actū, q̄ vni poſsit ſolu. aliās pro parte tm̄. h. d. quē §. no. multū. ¶ No. qñ agit, vt cuilibet poſsit ſolui totū, vī q̄ quilibet poſ ſit petere totū, & codē modo al ibi, qñ cōmittit officiū duobus, vt. f. inſoli

a ¶ Si rem à ſeruo. no. illum tex. & facit ad no. per Bar. in. l. ſi vrbana. ſ. de cō di. indeb. de prælato.

b ¶ Eleganter. iſtum tex. nduci t no. gl. in. l. ſi ſeruos. C. de act. empt.

c ¶ Si pecunia. Sin. eſt ſecundùm Rapha. in. l. ij. §. ex his. j. de verb. obli. vt ibi ſcripſi poſt Imo. in. iiij. colum.

d ¶ Si qs argētum. No. q̄ licet procedat libellus incertus, aliquo caſu tū debet certificari per probationē. Et ita iſtā glo. pro no. alleg. Bal. in. l. ij. in verſ. ſed nūquid. C. de ſenten. q̄ ſine cer. quan. & no. Bart. in. l. ſi in rem. in fi. ſ. de rei vendi. vide Cy. ī. l. edita. in. v. co. inver. nūc reſtat videre. de eden. & Spe. in ti tu. de lib. cōce. §. iuxta. verſi. ſed in quo proderit. cū præcedenti.

¶ Si ciſta. ſi depoſui faccum vel ciſtā, an debeam ꝓbare plenè de oībus rebus ibi poſitis? & adde q̄ p iſtū tex. no. dicit Bar. in. l. cum ſeruus. de conditio. & demon. in fi. bū facit qd' no. Bart. in. l. in actione. j. de fur. & in l. inter ſtipulantē. §. j. de ver. ob. & in. l. nō ſolū. §. ſed vt, ꝓbari. de oper. no. nū. In. e. §. ibi, ſ. quaſi liter hoc probare debeat? text. hic iſtud non dicit in c. fi. extra qd' mecau. & c. idē vī firmare Spe. in ti. de fur. ver. qd ſires. & vide not. ꝓ Bart. ī l. in eos. ad ſin. fur. aduer. nau. caup. & Bal. in rubr. C. eo. in princ. & in l. j. C. loc. Alexā. Adde vt per Pe. de anch. cōſil. ce. lxxxix.

¶ Si apud duos. In princ. huius. §. ſup verſ. depoſita res. & Vide Bart. in. l. reos. in prin. iij. q. j. de duo. re. & no. in. l. iij. §. j. ñ. q. eo. ti.

POMATES.

g ¶ Itē fallit. Vide ad cōfirmationē Fel. in. c. conſtitus. in fi. de teſt. & Alex. cōſ. cij, co. iij. vol. j. & in. c. cū l. & A. de re iud.

LEX V.

Si apud quem. In contraria de poſiti non iuta tur in litē. h. d. vel ſic. In actiōib' cōtrarijs in quib' de fide rupta nō agat, nō efficitur qs infamis. h. d. ¶ Quæro quid ſi in actionibus contrarijs ageret de fide rupta, an iurabitur in litem? habuiſtis gl. in. l. ſi pignore. §. ſi poſt. ſ. de pigno. actio. &c.

In ſequeſtrum. Cōtra ſequeſtrū habet locū actio, quatenetur rē exhibere in loco cōuēto, vel in altero ex his &c.

Si velit. Sequeſter nō pōt officiū ſuū deponere ſine ſua ſpōte, niſi ex cauſa, & tūc iudice interueniēte. h. d. ¶ Quæro q̄ eſt iuſta cauſa? Rñdeo. fortè erat abfuturꝰ, vel aliqua ex his cauſis interuenerat quæ ponunt in. l. filiuſſamilias. §. fi. cū l. ſeq. ſ. de procu. & l. poſt litē. cum. l. ſeq. ¶ Item, quæro dicit hic q̄ citò debet reſtitui. quæro, qñ di cit citò? Rñdeo p. l. ſi oleū. ī pricip. ſ. de dolo. quod not. &c.

LEX VI.

Proprie. No. hoc qd' dicit à plurib' ſecꝰ ſi ab vno, vt. l. ſi gratuitum. §. fin. de præſcr. ver. cum. l. ſeq. not. bene &c.

LEX VII.

Si hominem. In realiena intē peſtiuē materiā exercere dolus præſumptus eſt. h. d.

Datur actio. Qñ dolus defuncti purgatur per actionē deſcenden tem ex contractu: hæredes tenenē inſolidum, nō attento quantum ad eos pertinerit. h. d. quem. §. not. ¶ Opp. inſti. de perpe. & tēpo. act. §. aliqñ. Glo. dicit, q̄ iſta regula fallit in certis caſibus, quos ponit hic. ¶ Primus eſt in. d. §. aliqñ. Sed hoc nō eſt verū. nam ibi dolus dedit cām contractui: & ſic cōtractus fuit ipſo iure nullus: vnde nō pōt purgari per actionē deſcendentē ex cōtractu: merito contra hæredes nō dat inſolidū: ergo &c. ¶ Itē fallit in actione in factum, q̄ datur contra menſorē: vt. l. iij. §. pe. ſ. fi mē. fal. mod. dixe. ſed certè nec ibi fallit. qa nō eſt de contractu, ſed ex delicto menſoris. ¶ Item fallit in tri- f butoria, vt. ſ. de tributo. l. illud. §. fina. Certè nec ibi fallit: quia ibi non datur ex dolo adhibito in contractu, ſed adhibito in doloſa diſtributiōe. ¶ Item fallit g in actione in factū de edendo, vt. l. fi. ſ. de eden. Certè nec illa naſcitur ex contractu: ſed dat à lege: vel naſcit ex delicto cōmiſſo in nō parendo iudici: qd' eſt verius. ¶ Item fallit dicit gl. in ſtipulatiōe iu dicatū ſolui interpoſita: vt. l. ſi eū. §. q̄ injuriarū. ſ. fi quis cau. ſed certè actio ex cōtractu erat acceſſoria ad actionem ex delicto. Præterea, ibi poſt mortem deſijt intereſſe de ꝓterito. Item fallit in actione in factū de precario: vt. l. quæſitū. §. fi. j. de preca. Rō eſt, dicit gl. qa precariū ad hęredē non tranſit. Iſta ratio non videtur bona: nā mandatū, neq̄ ſocietas tranſit ad hæredē inſolidum: vt. l. ex depoſiti. j. de actio. & obli. Dic ergo q̄ ratio eſt: qa actio de ꝓcario nō oritur ex contractu, ſed eſt datiua. Dat enim à ꝓtore, vt no. in. l. cū precario. §. j. de ꝓca. ſed ſi ageretur actiōe

Universidad de Navarra Biblioteca

a ¶ Sensus huius rõis non est perfectus, vt vides, & ideò in scriptis codicibus additum comperio in fi. huius. §. tunc debet dici, q̃ daretur cõtra hæredes insolidũ, per illũ. §. est quoq; aduertendũ ad ea verba paulo superiora ibi, nam mandatum nec̃ societas &c. quia sensum non habent bonum. dic ergo ex fide scripti exemplaris. Nam nec mandatũ, nec societas ad hæredẽ tranſit, & nõ dat cõtra hæredẽ insolidũ ex delicto defuncti, vt. l. a ex depositi &c. & de hac materia vide plenè q̃ tradit Bar. in. l. j. j. de priuatis delictis. Alexander Iosæus.

¶ Quoties. Quãdo nũmulariꝰ foro cedunt, potior est causa deponentium, & usuras non recipientium, & inter eos qui prior est tempore, nõ est potior in iure. h. d. vel sic. Causa depositi præfertur cęteris, etiã priuilegiatis. nisi deponens usuras receperit. h. d. cum. l. seq. & fi. huius, l. in ver. planè. Intelligo de expensis quæ sunt in cõseruatione bonorum, & venditione, vt. l. scimus. §. in computatione. C. de iur. deli. & l. j. j. ad. l. falc. &c.

LEX IX.

¶ In depositi. In actionibus bonæfidei quilibet hęredum tenet insolidum ex dolo, seu facto proprio, ex facto autem defuncti pro hæreditaria portione. h. d. Hoc est verum in actionibus bonæfidei, secus in actionibus stricti iuris, vt. l. j. §. fin. & l. eadem. §. Cato. j. de ver. ob. & ibi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Monacho aliquid deponenti, an solui possit sine Abbate?*

LEX XI.

b ¶ Quod seruus. Licet per contrahentem alteri quærat actio, tñ põt solui, nisi sit causa missa credendi eũ ad quem pertinet, permissurum nõ fore. h. d. Quã. l. non multũ curo, † quia valet ad monachos qui deponũt aliquid, nunquid possit eis solui, cũ sit quæsita actio Abbati. ad quod. l. si vnus. §. de pac. & l. si seruꝰ. j. de soluti. &c.

1

LEX XII.

¶ In asia. Quod est fiendum in re deposita, in dubio intelligitur expensis deponẽtis, nisi aliter sit actũ. h. d.

Depositum. Res ibi debet restitui vbi deposita est, nisi alibi expensis petentis petatur &c.

Cum sequestro. Actio depositi sequestraria datur contra hæredes. h. d.

Quemadmodum. Post litem cõtestatã, rei periculum pertinet ad depositariũ. h. d. Hic gl. facit mentionem de opi. Io. & Mar. vtrum debeat distingui, an res erat peritura penes actorem, vel non. videbitis statim. l. si plures. j. eod. tit.

SVMMARIVM.

1 *Comparens, uel hæres, uel procurator, ut constituat debitorẽ i mora, debet per instrumẽtũ ostẽdere se esse talẽ.*
2 *Litigans usq; ad aperturam testium, uel productionem instrumentorum, põt habere iustam causam litigandi. Et ideò ante non condemnatur in expensis.*

ipse dicit. j. de ope. no. nũcia. in. l. j. in prin. in vers. venio ad quæstionem. Adde tamen quod dixit glos. multum singu. in elemen. cauam. in vers. appellati. de ele. hanc glos. alleg. Barto. in. l. non solum. §. morte. maximè in xj. colum. de ope. no. nunc. Quæ videtur velle, quòd in casibus in quibus requiritur propria & vera scientia domini, nõ sufficiat si sit denunciatum

LEX XIII.

d ¶ Si quis inficiatus. dAb ea die qua quis cœpit habere iniustam causam litigandi, videtur dolo malo facere, & ad eum periculum spectat. hoc dicit quam. l. not. ¶ Ex

e hac. l. anno isto collegi tibi duas practicas. vnam, † quòd quando tu protestaris mihi tanquam procurator, vel tanquam hæres, quòd ego soluam tibi: debes mihi facere fidem per instrumentum, quomodo tu sis procurator: vel tu sis hæres: aliàs ego nõ constituor in mora, vt hic. &. dixi in. l. quod te. §. si

2 certum petatur. ¶ † Secundò no. quòd † potest esse

f quòd quis habuit iustam causam † litigandi vsq; ad aperturam testium, vel ad productionem alicuius iustrumenti: tunc incipit habere iustam causam litigandi: quia fortè ex dictis testium, vel ex instrumento, cognoscet actorem habere iustitiam, quod

g prius probaliter ignorauit: & ideòꝰ condemnabitur in expensis factis ab illa die in antea: non in factis retrò. Casus est hic. & ideò. l. volens dare consilium, consuluit, quòd statim cum alicui est notum in iudicio se non habere iustitiam, desistat à lite. & per hoc excusatur ab expensis & à calumnia. l. destitisse. §. de iudi. & ibi dixi. & ideò producas instrumentum quanto citius poteris &c.

Competit. Prore deposita non competit condictio antèq̃ commit

e tatur dolus. h. d. ¶ Opp. §. e. l. j. §. idem Põponius. ver. quid enim. &. §. est autem. So. actio depositi cõpetit statim ante dolumcẽ missum: vt hic. condictio furtiua non: vt ibi. & de hoc dic plenè vt in. l. si stipulatus sum mihi. §. j. j. de sol.

LEX XIIII.

¶ Si plures. Debitum est reddendũ maiori parti hæredũ. h. d. ¶ Opp. §. eod. l. j. §. si pecunia. Solu. aut res est indiuidua: & tunc vni soli occurrenti est restituenda: vt ibi. aut est diuidua: & tunc habet locum distinctio leg. nostræ. quia aut venit maior pars: & ei restituitur tota, vt hic &c.

h Siue autem. Si res deposita perijt eo modoᵇ quo esset peritura apud deponentem, depositarius liberatur. hoc dicit. Iste tex. facit multũ pro opi. Mart. contra Io. de quo plenè in. l. quod te. §. si cert. pet.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio proprij dominij num opponi queat ab eo, contra quem depositi, aut commodati, agatur?*
2 *Exceptio proprij dominij, num admittatur im remedio le. si quis conductionis. C. locat.*

LEX XV.

i ¶ Virem. In propria non consistitꝰ depositum, ideò depositi agi non potest. Idẽ in cõmodato & precario. h. d. ¶ † No. q̃ ille, contra quem agitur depositi, f

Bal. in auẽ. generaliter. C. de epi. & cle. & oĩo adde quod no. Bar. ã. d. l. q̃ i alterius. de reg. in. vbi pulchrè, & i. l. properãdũ. §. fine aũt alterutra. de iud. & in. l. si rẽ. §. fi. de pig. actio. Et qd̃ i cr ialibꝰ, vide Bar. ã. l. j. i prin. j. ad turpil. in ver. vetio ad ver. quæri põt ad prædicta. Adde Bar. in. d. §. fine aũt alterutra. sed istud cõsilium est sanè i ntelligendũ. nisi sibi fieret notũ p instrumẽta vel testes deponẽtes de facto proprio ipsi litigãtis, qa ipse præsumeret fuisse in dolo, vel saltẽ i lata culpa. l. q̃ q̃. ad velleia. & ideò nõ debet eui tare cõdẽnationẽ expẽsarũ. l. eũ quẽ temerè. de iudi. insti. de pœna temerè liti. §. j. cũ simi. Eodẽ mõ debet limitari ista doctrina, q̃ vbi i cã appellationis ferat̃ sũa ex notis actis, vidꝰ d absolui ab expẽsis. de qua p Bar. in d. §. fine aũt alterutra. & illud no. dñi de Rota conclusione. cclx. Alex.

g ¶ POMATES. ¶ Et ideò. Circa hoc consi. vide Alex. consi. ccxx. v. col. vol. ij. & consi. xcv. col. v. eo. vol. Cum. consi. lxxiij col. ij. Fel. in. c. q̃m contra. in. ix. ver. col. de proba. & in. c. fraternitatis. j. col. de testi. & in. c. exceptionem. col. xv. ver. subdit Bal. de excep. & Fel. in. c. pastoralis. in fi. de ind. Ale. consi. xc. col. fi. vol. ij. aliàs. iij.

h ¶ Perijt eo modo. De intellectu vide per Imol. in. l. cùm res. §. primo. de legatis primo.

i ¶ Nõ cõsistit. Limita hãc. l. per. l. certe. §. fi. j. de preca. & no. hic in gloss. ti, vel

ti, vel cõmodati, põt opponere exceptionẽ dñi. Cõ

a trà. §. cõmodati ª. l. ita vt si fur. C. loca. l. si qs cõductionis. &. l. j. §. si pdo. §. Sol. Si volo opponere, exceptionẽ de dñio alteriꝰ, nõ possũ, qa p hoc nõ impeditur cõtractꝰ cõmodati. Põt em cõmodari res aliena, vt d. l. ita vt si fur. Idẽ i depositio, vt. §. e. l. j. §. si pdo. sed si volo opponere exceptionẽ de dñio ,pprio, tũc si agit depositi, cõmodati, vel si fi actiõe ex cõtractu, possũ opponere, vt hic, qa dñiũ ,ppriũ ipedit cõtractũ: & p cõsequẽs obligationẽ & actionẽ ex cõtractu, vt hic, cũ si fi. Sed † si ageret cõdictione ex. l. si qs

1 cõductiõis. C. loc. nõ possum opponere exceptionẽ dñi ,ppriꝰ, vt ibi. Cõtrà, ille q scit̃er rẽ propriã recipit i cõmodatũ, vel cõductionẽ, vr̃ eã donare, vt no. i. l. si aliquã rẽ. j. de acqui. pos. ergo nõ põt opponere exceptionẽ dñi ,ppriꝰ. Huiꝰ timore haberemꝰ in trare i illã materiã difficilẽ. l. si rẽ aliquã. sed ibi plene dixi. Cy. tãgit aliqua l r. ĩ. l. q̃ rẽ. &. l. ad ,pbationẽ C. loc.

LEX XVI.

a ¶ Cõmodati. vide latè Bart. in. l. si alienã. j. sol. matr.

¶ Si is apud quem. Depones pri mus nõ habet actionẽ cõtra tertiũ depositariũ, nisi prius ei fuerit cõcessa. h. d.

LEX XVII.

¶ Licet deponere. Apud se questrũ plures tñ deponunt. & tunc possessio amittit̃. h. d. ¶ No. q̃ rei seq̃strat̃ pdit̃ possessio, quod intelligũt doc. qñ depositũ fit ex cõ sensu vtriusq; partis, vt hic, &. l. ãteresse puto. j. de ac. possꝰ. si fieret authoritate iudicis cõtra volũtatem eiꝰ, qui primò possedit arg. l. iij. de acq. possita tenebat Iac. but. & Iac. de are. Cy. C. de proh. sequest. l. in ij. q. dixi plenè in. d. l. j. interesse puto &c.

LEX XVIII.

¶ De eo quod. Aliàs. l. quod tumultus. Actio depositi ĩ quatuor casibus contra hæredem ex dolo defuncti datum in simplum, & intra annũ ex dolo. hæredis secundùm suam naturam. h. d.

LEX XXI.

¶ Si apud filium. †Emancipatꝰ tenet̃ de posito añ sibi facto. Idẽ in seruo manumisso. h. d. ¶ Opp. de. l. Põponiꝰ in negotijs. §. de neg. gest. &. l. j. §. apud. §. eo. Glos. ponit plures sol. ego credo illã verã, scilicet, q̃ seruꝰ nõ teneat̃ depositi, sed rei vẽdicatione, vel cõdictiõe furtiua &c.

LEX XXII.

¶ Si duo hæredes. Si plures hæredes depositarij separatim dolũ cõmittũt, qlibet tenet̃ ,p parte. vbi verò cõiter, qlibet tenetur insolidũ. sed si ad rei restitutionẽ agit̃, cõdẽnatio fit pro parte. h. d. secũdùm lect. quã teneo & diuidit̃ in tres partes. Primò loquit̃, qñ dolꝰ fuit cõmissus ,p parte. Secũdò, qñ dolꝰ fuit cõmissus insolidũ. & fic in istis duabꝰ partibꝰ quærit̃ de obligatione accessoria, q̃ cõtrahit̃ rõne doli vel culpæ. Tertiò, loquitur de obligatiõe primitiua, quæ cõtrahit̃ ad rẽ restituendã. Secũda ibi, qd̃ si. Tertia ibi, plane. ¶ Gl. no. ex isto fi. q̃ actio ,pponit̃ insolidũ, & q̃ cõdẽnatio fit ,p pte. & fic intelligit istũ ver. planè, q̃ logit̃ in casu præcedẽti. hæc lect. nõ placet, qa obligatio principalis, quæ cõtrahit̃ ad rẽ restituẽdã, nõ trãsit ad hęredes, nisi ,p parte, vt. l. ij. §. hæres. §. cõmoda. nõ ergo est dicendũ, q̃ libellꝰ dat̃ insolidũ, nisi dicamus vnũ hæredẽ cõuentũ rẽ insolidũ possidere, vt. d. §. hære s. tũc fieret petitio & cõdẽnatio insolidũ. Dic ergo q̃ iste vers. planè. loquit̃ alio casu. §. dixi. §. diuidẽdo literam. nã. §. loquit̃ de obligatione secũdaria q̃ cõtrahit̃ rõne doli vel culpæ, in qua qñ dolꝰ cõmittitur cõiter, tũc quilibet tenet̃ insolidũ, vt. §. eo. l. j. §. si apud duos. &. l. fi vt certo. §. fi duobus vehiculũ. §. cõmoda. hic verò loquit̃, qñ qs conuenitur rõne obligationis primitiuæ quæ cõtrahit̃ ad rẽ restituẽdã. in qua quilibet tenet̃ pro parte, & pro parte condẽnatur, nõ tñ solutione partis, liberat̃. Simile in. l. ij. §. j. j. de verbo. ob. vnde ista obligatio est diuidua quo ad obligationem & cõdẽnationẽ, diuidua, quo

ad solutionẽ. ¶ Sed ad hoc opp. de. l. si stipulatꝰ. in j. charta. j. de sol. vbi obligatio speciei dicit̃ diuidua quo ad obligationem & solutionẽ. Sol. ibi qñ est in obligatione rem dari, hic qñ est in obligatione rem restitui, & eodem modo dicit̃ indiuidua obligatio rẽ tradi, vt. l. stipulationes nõ diuiduntur. in prin. j. de ver. obli. quod plenè examinaui, vt ibi in quæstionibꝰ quas feci de obligatiõe rẽ tradi & rẽ restitui &c.

LEX XXIII.

b a ¶ Ctione. In hac actione admittitur b cõputatio expensarũ. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Commendare & deponere idem sunt.*
2 *Vsuræ in contractu bonæfidei ueniunt à tempore moræ. Item ueniunt ex nuda conuentione.*

LEX XXIIII.

c ¶ Vcius. Commendant̃ & depositum idem sunt. Itẽ, in actio e ne depositi vsuræ veniũt à tempore moræ etiam si pecunia numerata deponitur, licet depositi terminos egrediat̃. h. d. ¶ Not. illa verba promissionis, quòd quando voles, & vbi voles, confestim tibi numerabo. faciũt ad ea quæ dixi vobis. §. de eo quod

1 certo loco. l. iij. §. fi eius ita. Secundò, not. † idem esse

d commendare & deponere d. Pisani dicunt econtra, f

2 quòd commendare aliud est, q̃ deponere. ¶ † Tertiò nota, q̃ in contractu bonæfidei veniunt vsuræ à tempore moræ. Item veniunt ex sola nuda cõuentione. simile in. l. cum quidam. §. ex locato. infrà. de vsur.

LEX XXV.

e ¶ De sponsaliorum. Qui f me præsente rem meam recipit, depositi actione tenetur hoc dicit. ¶ Opp. de neg. gest. l. fideiussor. §. ignorante. Solu. ibi puella non fuit præsens. vnde non potest dici depositum, hìc erat præsens.

Qui pecuniam. In deposito pecuniæ numeratæ veniunt vsuræ à tempore moræ.

SVMMARIVM.

1 *Ex pacto apposito in traditione rei meæ, quæ mea durat, quòd alteri quæratur utilis actio, si moriar. & num. 3.*
2 *Commendo, idem est quod depono.*
4 *Verba, si deus fecerit aliud de filio meo, quòd intelligantur si mor ietur.*

LEX XXVI.

f ¶ Vblia Meuia. †Ex pactoꝰ apposito in traditione rei meæ quæ mea durat alteri q̃ritur vtilis actio. h. d. quod not. ex hac. l. Not. illud

2 quod dicoꝰ de verbo commẽdo, quod indicit depo situm, vt. l. lucius. §. eod. ¶ Item not. illud quod dicitur in summarioᵍ, quomodo sit intelligendũ si mo

3 riar. quod faciat ad quæstionẽ quam vidi. Probatur quoddam testamentum per testes, quo continebat̃ q̃ testator dixit: si deus faceret aliquid de filio, q̃ bona deueniant ad talem, quod intelligatur, hoc est si morietur. ¶ Op. ad hanc. l. de. l. si debitor. in fi. h. j. ad treb. vbi ex pacto matris non queritꝰ actio filio. Solu. hic fuit pacta mater super sua, quæ semper durat sua. Idem ĩ. l. pe. C. ad exhi. Siverò nõ duraret sua, tunc non quęritur alteri actio, nisi in duobus casibꝰ, vt in mutuo, vt. l. certi condic. §. si nummos. §. si certum. Item in donatione, vt. l. quoties. C. de don. quæ sub mo. dixi in. l. stipulatio ista. §. fi quis insulam. j. de verb. ob. & verũ est hic, quod videt̃ actum de donatione. quod non videtur actum in extraneo, vt. l. i donationes. §. pen. de don. & c. ¹

Lucius. In contractibus bonefidei ex solo pacto nudo debentur vsuræ. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Clausula. plus minus' ue, apposita in contractu, quòd nihil plus importat.*
2 *Verba enunciatiua in contractibus, quòd inducant probationem, non obligationem.*
3 *Epistolæ non statur in fauorem scribentis, nisi per aduersarium approbetur.*
4 *Instrumentum continens plura capitula, si producitur quòd possum acceptare quæ faciunt pro me, &*

ctibꝰ aliquod ius quærat̃ illi, sed sola gubernatio. Ad de tex. in. l. cũ hæreditas. C. depo. & ibi Bar. nõ tñ hęc verba inducũt mã datũ, vt no. glo. in l. j. manda. & vide Io. de platea in. §. sequens. insti. de actio. & hìc adde tex. & ibi Bart. in l. publia. in prin. j. eo. & no. Bal. in l. si quis. in fin. C. eo. Alex.

¶ Die sponsaliorũ. Vide Bar. ĩ. l. q mihi donatũ. j. j. co. de dona. & qd̃ no. Bal. in. l. incendiũ. C. si cert. pet. Alex.

¶ Ex pacto. Vide qd̃ no. Bald. in. l. j. in. v. colũ. C. per quas pso. & . l . cũ patrẽ. in. j. colũ. C. de iure do. Alex.

POMATES.

f ¶ Ex pacto. huic tñ videt̃ obstare q̃ nõ sit bona cõ sequentia, tu de bes mihi restituere decẽ, ergo habeo actionẽ contrate. p hoc quod voluerũt Pet. & Cy. ĩ. l. ad ,pbationẽ. C. de ,pba. q̃ si depositario pecuniã apud ꝺte recesꝰ. cũ hoc q̃ tu redderes illã Titio portãti tibi tã liã signa, q̃ si Titiꝰ cũ signo venerit, q̃ debes illam sibi restituere, q̃ tñ ille nullã habet actionẽ ad eã petẽdã, vt vr̃ text. in l. bona fides. j. e. ti.

g ¶ Sũmario. A dde idem esse si dicit, si aliquid cõtigerit filio meo, vt no. Bal. per illum tex. in rub. C. eo. ĩ ix. q. A dde. l. quidã ita. in princ. & ibi Ludo. j. ad trebel. & bonũ tex. ĩ l. vxorẽ. §. seiũ. j. de leg. iij. Alex.

POMATES.

g ¶ Sũmario. Vide Alexã. in. d. l. qdã ita. col. iij. & Bal. cõf. cclvj. in. j. pte.

h ¶ In fine. Vide Bar. in. l. quod dicitur. de ver. obli. Alex.

i ¶ De donati. &c. In fi. hui⁹ ver. &c. & no. in. l. quę dotis. fol. mat. Alex.

a ¶ Verba enunciatiua. Et de hoc §. vide latè per Bar. in l. nuda ratio. ff. de do na. per totum. Item limita in casu sing. in l. quidam. §. de constit. pecu. & ibi dixi. vbi ex confessione inducitur obligatio, & inquantum in l. appa ret, q confessio operabitur quantum ad probationem & obligationem, intellige vt dixi post Bar. in l. certum. in fi. ff. de confes. Item adde, q non minor est proba tio confessionis cs per instrumenta. l. cũ te transegisse C. de transa. Item a adde, q licet sit b præclusa via pro. bationib', non ta- c men est præclusa › via probandi per d confessionem, se cundùm glo. in. c. j. de confes. in. vj. 2 & Bald. i aut. sed nouo iure. C. si certum petatur. Et pro hoc quod no. Io. an. in rub. de probatio. & Bal. in. l. si vnus. §. pactus. ff. de pactis. quem retuli in. l. j. post bar. ff. quod vi aut clam. & quod not. dixit Bal. in. l. deo nobis. in princip. C. de episco. & cler. Confesso enim & iuramentum non est species propriæ, p bationis, sed est releuatio à probando. l. eum qui. §. de iureiuran. not. in. c. bonæ memoriæ. de elec. no. Bal. in. c. j. §. vasallus. si de feud. fiue. cõtrouer. inter do. & agna. & in. l. lucius. ff. de condit. & demon. ¶ Et not. q, nunq; intelligitur præclusa via probandi per rei euidentiam, vt no. Bal. in rubri. C. de probationi. in. v. colum. & in. l. contra negantem. C. ad legem aquil. & melius in dicta rubri. in. iij. col. vbi dicit, q confessio & sacramentum nõ est propriè probatio, sed releuatio. & licet sit renunciatum probationi, & conclusum, non extenditur ad confessionem. Spe. in tit. depositi. §. iij. versi. sed quid si. & Bal. in aut. qui semel. in. iij. col. C. quomodo & quando iudex. Et istis adde quod no. Bald. in. l. ij. §. quod obseruari. in fine. C. de iuramen. calum. & in. l. si quis in fin. C. de testib. & in. l. j. C. sentent. rescin. noc posse. Alex.

b ¶ Scriptura. Priuata scriptura, an faciat fidem, vide quę dicuntur in. l. ad monendi. de iureiur. Alex.

c ☞POMATES. ¶ Primo no. vide Alexand. consil. viij. in fine, volu. iij. vbi dicit idem esse in dictione quantũcunq;. & in. l. in actione. j. de furtis. in apostillis. & in. l. iudex. penul. colum. versi. postremò quæro. j. de re iudicata.

d ¶ Minus've, Verba plus, minus've, vide omnino Bar. in. l. in actione. ff. de furtis. & facit festum Bal. in rub. C. depositi. in. vj. q. Sed quid si testis dicit, vidi talem numerantem mille tali loco, & tempore, ni fallor, vtrum per ista verba derogetur dicto suo? dic quòd non. Ita dicit Bal. in. l. j. de iust. & iure. per illum tex. ibi, ni fallor. & in. l. j. ff. de origi. iur. & Bar. hic & vide Bal. in. l. edita. in. xxxij. col. de eden. Alex.

e ¶ Inducunt. Verba enunciatiua in contractibus inducunt probationem. Ista faciunt ad id quod no. dicit Spec. in tit. de teste. §. j. versi. sed pone egi. q si deduco mutuum in petitione, q mutuum tu fuisti confessus extra iudicium, etiam parte præsente, q si de tali confessione in libello nõ feci mẽtionem, q probatio cõfessionis facta posteà in processu non prodest acto ri, quia talis confessio operatur obligationem, non probationem. Dic latius, vt ibi per eum. facit ad ea quæ dixi in. l. j. §. inde scribit. §. eod. & ad no. per Barto. in. l. triticum. j. de verb. obli. & adde Spec. vide istud limitatum per Ioan. de imo. in. l. si ita quis. §. Chrysogonus. j. de verborum obliga. quod etiam facit ad no. per Bar. in. l. ñ. §. fin. §. si cert. pet. & cum dicto Spe cu. videtur concordare per do. Ant. in. c. examinata. de iudi. licet ibi Inn. contra quod retuli post Barto. in. l. si confessus. de custo. reo. & per dom. Anto. in. c. si cautio. de fide instru. insti. de actioni. §. si quis agens. & sequi tur Specu. Bald. in. l. fina. in penultima columna. C. eod. & vide institu. de actioni. §. sequens. In eod. versicu. inducunt probationem &c. ¶ Vide de verbis enunciatiuis in contractibus, & in vltimis voluntatibus. & semper alle. iste tex. quòd duæ confessiones extraiudiciales, vel vna, non inducũt obligationem, sed probationem, vt hic, & arg. l. Sempronius Proculo. de legatis secundo. & no. Bart. & alij in. l. triticum. de verb. obl. Sed dubium est. quid si super istis confessionibus est adiecta stipulatio, vtrum tũc oria tur obligatio? Exemplum, reperitur instrumentum, in quo quis confitetur si teneri Titio in mille ex causa depositi, & promisit per stipulationẽ restituere, an tunc propter stipulationem sequentem sit dicendum, quòd ex tali confessione ex causa depositi, non tantùm indicatur probatio, sed etiam obligatio? & dicendum videtur etiam quòd non. quia stipulatio illa est accessoria ad ipsam confessionem, ideò non mutat naturam principalis. l. si stipulatus. in prin. de vsuris. l. j. §. si quis sub conditione. ff. vt leg. nomi. cauea. l. damni infecti quidam. in prin. de dam. infe. l. si legati serui. de leg. j. not. in. l. si quis cum aliter. & in. l. qui romæ. §. duo fratres. de verborum obligatio. in. ij. quæstio. principali. Facit regula, accessorium. de reg. iuris. ¶ Secundò, quia inspici debet quod principaliter fit. l. rogasti. in prin. & l. si quis nec causam. §. si certum petatur. & l. qui exceptio. in prin. de condictio. indebi. Quo argum. etiam in simili vtimur, alias in. d. l. tri-

refutare quæ faciunt contra me.

Titius Sempronio.

ticum. Bene facit quod dicit Inn. in. c. si cautio. de fide instru. post mediũ. vbi tractat articulum, an promissio sine causa sit efficax? refert ibi plures difficultates. Et concludit, q vbi fit promissio per stipulationem sine cau sa accessorie ad cõfessionem sine causa, vt quia quis se debere confitetur centum Titio, quæ per stipulationem reddere promittit, tunc clarum est

e ciatiua in contractibus inducunt[e] probationem, nõ obligationem. In vltimis voluntatibus quid iuris sit? dic vt. l. ex hac scriptura. j. de donation. Istud venit examinandum, vbi tractatur de obligatione literarum. quod dic vt. l. generaliter. & l. in contractibus.

3 C. de non numera. pecu. ¶ Tertiò not. quòd tei quod quis scribit, sibi in epistola, non statur, nisi per aduersarium approbetur. vt hic in fin. cum sua glo. ¶ Ex

4 quo habes[f] quòd si plures res[f] sint scriptæ in vna

f charta, possum acceptare illud quod facit pro me. & illud quod facit contra me refutare. Q uod[f] examina vt no. Cy. C. de cõfes. l. j. ã. xiij. q. dixi. j. de lib. le. l. quòd' promissio sine stipulatione non obliget, cùm confessio sine cau sa non valeat. ĩ. d. c. si cautio. cũ ibi not. & plenè in. l. generaliter. C. de non nu. p non valebit etiam pro missio accessoria illi facta dicta regu. accessorium. tex. est cũ gl. i. l. cũ quo habes. ff. de probatio. & Bal. in. l. si vnus. §. pactus. ff. de pactis. quem retuli in. l. j. post bar. ff. quod vi aut clam. & quod not. dixit Bal. in. l. deo nobis. in princip. C. de episco. & cler. Confesso enim & iuramentum non est species propriæ, p bationis, sed est releuatio à probando. l. eum qui. ŝ. de iureiuran. not. in. c. bonæ memoriæ. de elec. no. Bal. in. c. j. §. vasallus. si de feud. fiue. cõtrouer. inter do. & agna. & in. l. lucius. ff. de condit. & demon. ¶ Et not. q, nunq; intelligitur præclusa via probandi per rei euidentiam, vt no. Bal. in rubri. C. de probationi. in. v. colum. & in. l. contra negantem. C. ad legem aquil. & melius in dicta rubri. in. iij. col. vbi dicit, q confessio & sacramentum nõ est propriè probatio, sed releuatio. & licet sit renunciatum probationi, & conclusum, non extenditur ad confessionem. Spe. in tit. depositi. §. iij. versi. sed quid si. & Bal. in aut. qui semel. in. iij. col. C. quomodo & quando iudex. Et istis adde quod no. Bald. in. l. ij. §. quod obseruari. in fine. C. de iuramen. calum. & in. l. si quis in fin. C. de testib. & in. l. j. C. sentent. rescin. noc posse. Alex.

de indebito. §. fi. de proba. Et ideò licet Bar. in. d. l. triticũ. velit, quod quãdo duæ sunt stipulationes factæ ab eodem, intelligitur in dubio de diuersis summis & c. l. quinquaginta. de probati. Q uia aliàs stipulatio redderetur inutilis. l. qui bis idem. de verbor. obligatio. tamen intelligitur quando illę stipulationes sunt per se principales: secus si accessoriæ, per prædicta. Si enim stipulatio esset adiecta confessionibus mutui, vel depositi: tunc di ceretur pars principalis, per no. in. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verbo. obli. vide glos. in. l. ne casu. C. de discuss. lib. x. & quæ ibi dixi, in. l. Sempronius proculo. de lega. ij. Illud tamen quod dixit Bar. in. d. l. triticũ. de duplici cõfessione de decẽ. in vers. ego reputo, quòd si quis & c. limitat, quando summa esset diuersa, & diuerso tempore vna facta ad aliam, vt dicunt docto. in. l. quinquaginta. de probati. & hoc scripsi, in. d. l. sempronius. Neq; ad hanc limitationẽ ob. l. si diuortio. de verb. oblig. & quod no. Bart. in. d. l. triticum. in versi. quòd si mutuati centum & c. quia ibi loquitur quando præcesit vnus contractus vnius speciei: puta dotis, vel mutui in centum: deinde debitor promisit per stipulationem quinquaginta ex illa causa dotis vel mutui: secus quando prima promissio fuit ex causa eiusdem speciei cum secunda, valet. Sed si prima promissio fuit ex causa stipulationis, & secunda etiam ex causa stipulationis: bene tunc censetur diuersa: ne secunda reddatur inutilis. l. qui bis idem. de verb. obligati. non ob. d. l. Sempronius. quia ibi loquitur in duabus scripturis vnius testamenti facti eodem tempore, & explificandi causa: vt ibi dicit litera. Secundò limitatur decisio Bar. in. d. l. triticum. nisi ambæ cõfessiones factæ fuissent per scripturã: ga tũc inducit obligationẽ, vt no. in. l. ne casu. C. de discusso. lib. x. ¶ Tertiò ista lex inquantum vult quòd tales confessiones non induc ant obligationem vel probationẽ, limitatur quãdo interuenit stipulatio. ita videtur de mente Bar. in. d. l. triticum. versi. sed primò. Nec ob. quòd stipulatio est accessoria: quia dico quòd ante est adiecta contra confessionem mutui principalis contractus. tex. est in. l. si ita fuero. §. fi. cum. l. sequenti. de noua. & idem etiam in contractu depositi: cùm sit contractus qui etiam re perficitur, sicut mutuum, vt Ia. de are. in. l. singularia. in. vj. speciali. Præterea quando iuxta confessionem est apposita stipulatio, oc cultatur confessio, & oritur actio ex stipulatione: sicut in. d. l. si ita fuero. & insti. de litera. obli. in principio. Præterea, quia accessorium non sequitur naturam sui principalis, quando in accessorio nõ est eadem ratio, quæ in principali. l. ex placito. de re. permutat. & in. l. & si is. de prædi. mino. & ibi Bartol. & glos. l. in. d. l. non dubium. ad fin. C. de legi. Sed in stipulatione quæ est accessoria, est diuersa ratio: quia stipulatio cùm producat obligationem: obligatio & contractus stipulationis multiplicari non potest circa idem: quia nostra non interest. d. l. qui bis & l. stipulatio. §. alteri. de verbo. obli. meritò vt actus valeat, intelligitur facta secunda stipulatio de alia quantitate, iuxta. l. quoties. j. de verbo. oblig. sed confessio cum inducat probationem, talis probatio bene potest multiplicari. d. l. Sempronius. & d. l. si pupillus. in principio. de noua. & sic hoc videtur potissimè fundata ratio Bar. in. d. l. triticum. ¶ Quartò limita quando in dictis stipulationibus interuenisset iuramentum. Pone enim primò præcessisse instrumentum stipulationis, qualiter Titius promisit Sempronio restituere mille ex causa depositi: certè istud primùm producit obligationẽ, si postea fuit factum aliud instrumentum continens solum instrumẽtum depositi in minori quãtitate: & est ibi incerta stipulatio, qualiter p stipulationẽ promittit restituere: & interuenit iuramẽtũ, operaẽ tale iuramentũ, vt partes videantur voluisse, q ibi actus accessorius valeat, vt principalis, si in vim pricipalis valere poterat: vt egregiè dicit Bar. in. l. si quis, p eo. in viij. mẽbro de fideiuss. & seq[t] Ang. in. l. hi qui eo. titu. & Cano. in. c. cũ cõti gat. de iureiu. p id quod habeẽ in. l. cũ pater. §. filius matrẽ. de lega. ij. Alex. ¶ Adde quod de hoc plenè dixit Alex. in locis ordinarijs & ibi posui: quare non bene videtur membranas occupare.

e ☞POMATES. ¶ Inducunt. vide Matthes. i. not. lxxx. & Io. baptistam de sancto Seuerino, in rep. l. admonendi. col. xlj. ff. de iureiur. Imo. consi. xxxviij. Are. consi. xiij. col. v.

f ¶ Si plures res. Adde Cyn. in. l. ij. C. de dom. ante nupt. & per Bald. omni-

nibus ist. solutio magis vera est. quam prima alia. vel. v. vt quæ dicit. Ang. sup.

Aurelius. §. pen. quod facit ad ea quæ tota die fiunt: produco illud instrumentum in quantum facit pro me, quod an possit fieri patet. ŝ. vbi remisi &c.

no. in. d. l. j. in. iij. charta. C. de confes. Et adde q aliqui faciunt differentiam inter epistolam & librum rationum, vtrum in epistola possimus accepta re partem dicentem q dedi tali, & refutare aliam dicentem, q tu reddidisti, vt hic. secus in libro rationum, vbi sunt data & acceptata, quæ dicuntur ita contingua, vt non possint separari. l. quædam. §. fin. & vbi not. ff. de eden. facit cod. tit. l. si quis ex argentarijs. §. rationem. & quod ibi nota. Alexan.

a ¶ Lucius titius. in princ. huius. l. &c. vide Bar. in. l. qui mihi donatum. in prin. j. de don. qd' no. Bal. in. l. incendium. C. si cert. petatur.

b ¶ Simulatè concipitur. An & quando sic nõ valet qd' agitur, valet quod simulatè concipitur. adde latè Bar. in consi. incipien te Petrus nicolę. & Barto. in. l. j. C. plus valere, & in l. si sub specie. C. de postulan. & in d. l. si ex pretio. & vide Bal. in. l. cum precibus. C. de, p-ba. & illud not. se quitur Bald. in rub. C. eo. in. v. qõ. & not. q ad hoc, vt quid dicatur si mulatum, oportet quòd ab initio partes conuenerint de simulando, secus si ex postfacto, vt not. Bald. in. l. j. in. x. quæstio. C. si ser. extero, & qualiter probetur simulatio, vide Bartolũ. & Bal. in. l. multum. in casu illius. l. C. si quis alteri vel sibi. de hoc, an & quando si non valet quod agitur valeat id q simulatè concipitur, adde latè Bartol. in consilijs, cõ

SVMMARIVM.

1 *Æquitas consideratur mistim, habito respectu ad ius ciuile & prætorium.*
2 *Lex ubi non respondet quæstioni propositæ, quòd uidetur determinare pro ea parte, quæ ultimò ponitur.*
3 *Depositum num impediat persona tertij superuenientis.*
4 *Officium iudicis in actionibus bonæ fidei, quòd protenditur ultra personam actoris & rei.*
5 *Possessio, quòd transeat, etiam ubi contractus non tenet.*

filio quod incipit, Petrus nicole. & Barto. in lege prima. plus valere quod agitur, & in. l. sub specie. C. de postu. & in dicta. l. ex pretio. Et vide Baldum in. l. cum precibus. C. de probationibus. & istud sequitur in rubrica. Alexander.

c ☞POMATES. ¶ Vbi dixi vobis. ¶ Vide Alexandrum consil. xxviij. volumine. v. Salycetum in. l. si ex pretio. allega. hic per Bartolum. C. si certum petatur. & in. l. penulti. ad finem. C. depositi. Paulum de castro cõsilio. ix.

d ☞POMATES. ¶ Deponẽti. Vide vnum pulchrum casum per Bal. consi. cccxxx. in. ij. parte. col. iij.

e ¶ Nota quòd æquitas. Not. & vide Barto. in. l. si fideiussor. C. quædam. j. mandati. Et adde Baldum in. l. in mentis. in. ij. quæstio. C. de contrah. emptione. & ad hanc. l. & quid sit æquitas. vide Anto. de but. in. c. in literis. de restit. spoliato. & Baldum in. c. j. de pace iuramen. firman. & secundùm Iaco. de belun. æquitas sumitur quatuor modis, vt ibi per eum. & quod notat. in. l. fi. ff. de fructibus & litium expensis. & Barto. in. l. j. in fine. C. de legibus.

e ☞POMATES. ¶ Nota, quòd æquitas. Vide Alex. consi. cxxj. inci. viso processu vlt. col. j. vol.

f ☞POMATES. ¶ Non respondet. Adde glo. in. l. qui filium. §. fabianus. ff. ad treb. limita quòd non, quia in practica sæpe solet dici, q dũ per-

LEX XXVII.

Vcius titius.

[a] Licet non valeat q in veritate agit, tamen valet quod simulatè concipitur. h. d. ¶ Opp. si non valet quod agitur, quod est plus, nõ debet valere qd' simulatè cõcipitur, quod est minus, vt. C. plus vale. quod agi. & c. per totum. ¶ Sol. quandoq; aliquid agi simulatur, & tamen in veritate nihil agitur, & tunc sine dubio nõ valet qd' agitur, nec quod simulatè concipitur[b], vt in. d. tit. Q uando ęq vnum agitur, & aliud agi simulatur, & tunc quando[c] illud quod agitur in veritate est de iure validũ, & tunc illud quod agi simulatur, valet, quia vnus cõtractus transfertur in alium, vt no. hic, & in. l. singularia. ŝ. si cer. pet. & l. si ex pretio. C. si cer. pet. Quando[c] illud quod agitur nullo modo est validum, & tunc non valet illud quod simulatè cõcipitur: vt. l. j. C. de condi. ob cau. Q uãq; illud quod agitur est inutilidum eo modo quo agitur. sed validum certo mõ, vt hic. vbi non valebat dotis cõstitutio, q in veritate agebatur, sed obligatur recipiens ad restituendũ sine cã, vt. C. de cõdi. ob cau. l. j. & ŝ. de cõdi. sine cau. l. auũculo. & tunc valet quod simulatè concipitur, vt hic, & illa obligatio quæ nascebatur præter pro positũ cõtrahentium transfertur in actionẽ depositi. ita loquitur hic. & hic habetis, vt dixi vobis[e], q excep tio simulationis tunc obstat qñ in veritate nihil agebatur, vel agebatur aliquid inutilidũ, vel turpe. sec' si in veritate aliquid agebatur, licet cadere in speciẽ alterius obligationis &c.

LEX XXVIII.

Vintus.

Qui promittit proui- dentiam pecuniæ depositæ, tenetur ad vsuras, si eas perceperit, vel in suos vsus cõuerterit. h. d. ¶ Op. q propter pactũ debeantur vsuræ simpliciter, vt. ŝ. e. l. pub. ŝ. j. & l. lucius. Sol. ibi promisit vsuras, hic verò promisit, q profuiciet. ideò non tenet ad vsuras simpliciter, sed in duobus casibus hic expressis &c.

LEX XXXI.

Bonafides.

Bonafides est in genere, vt res deposita deponenti[d] restituatur, nisi extrinseca & specialis ratio hanc bonam fidem impediat. h. d. tota. l.

1 ¶ † Nota. q æquitas[e] non est consideranda merè secundùm ius gentiũ, sed mistim, habito respectu ad præcepta ciuilia & prætoria. Quod facit ad multa,

2 dicunt quidam per istum tex. cum glo. quòd † quando lex non respondet[f] quæstioni propositæ: videt determinari[g], p ea parte quæ vltimò ponitur. facit. j. de dam. infec. l. quod de creditore. sed tamen hoc nõ

3 concludit de necessitate. quod no. ¶ † Not. q tertia

g persona veniens impedit[g] depositi restitutionem, quod dic, vt. l. pen. C. eod. & aut. ibi posita. ¶ Item,

4 no. † q officium iudicis quod deseruit in actionib' bonæfidei protenditur vltra personas actoris & rei.

5 ¶ † Item not. quòd licet vbi tenet contractus, transeat sola detentatio: tamen hic vbi non tenet, transit etiam possessio. facit. l. ei à quo. j. de vsucapio.

LEX XXXII.

Vod Nerua.

[h] Lex ista legitur duob' modis. vno modo secundùm glo. alio mõ, secundùm Moder. cui lectu. Modernorum applaudunt quædã verba hic posita, quã lecturam teneo, secundùm quam breuiter. h. d. Lata culpa dolo æquiparatur, quæ præsumitur, si quis nõ adhibet eam diligentiam in rebus alienis, quam in suis. h. d. Et secũdùm istam diuiditur. Primò, ponit dictum. Secundò illud, p bat per rationem. Tertiò ponit rationem rationis. Secunda ibi, nã & ŝ qs.

i Tertia ibi, nec enim. ¶ Opp. nullum simile est idẽi vt. C. de codicil. l. si idẽ. & c. de episcopis. & cleri. l. ad similitudinem. sed. l. alias. dicit q culpa lata æquiparatur dolo, ergo nec est dolus, vt. l. j. ŝ. j. ŝ. si quis te sta. liber esse iussus fue. & c. ŝ. si men. fal. mo. di xc. l. j. cuius contrarium hic dicitur. Huius timore dicit gl. Ego expono hic latiorem culpam. id est latam, & quod sequitur dolum esse expone, id est dolo comparari. & secundùm hoc allegatur ista. l. communiter, quòd lata culpa dolo comparatur. Sed certè hoc non dicitur hic, vt statim ostendam, sed hoc dicunt ll. contrariæ. quod quomodo intelligatur, scribo hic & glos. tangit in. l. in actionibus. de in litem iuran. ¶ Et vt ostendam istam lectu. glo. opp. lata culpa, est non intelligere. quod omnes intelligunt, vt. j. de verbo. signi. l. late. Si igitur intelligis princ. l. in lata culpa male sequitur tex. qui concludit, quòd fraude non caret, quoniam fraus venit ex animo, vt. l. j. suprà. de dolo. lata culpa ex ignorantia. Huius timore gl. super illo verbo. fraude, exponit, id est lata culpa aliquem docto. plures opi. referuntur, quia aliquam ex eis non approbat q in dubio vltima sequenda est. quod intellige verum. nisi prima opinio queretur de æquitate, secunda sapere rigorem. glo. tenenda memoriæ. l. si cum exceptione. §. fed & si quis. in ver. labeo. ver. omnimodo. ff. quod met. causa. quam pro singu. sequitur Aret. consilio. clxiij. incipien. diligẽter & maturè. co. iij. Et de hac materia vide Alexã. consil. clxiij. col. j. volumi. ij. & cõsil. j. columna. ij. iij. volu. & consi. xxix. col. j. iij. vo. & consi. xxij. columna. ij. volu. ij. Bald. & Angel. in aut. ex testamẽto. C. de colla. colũ. j. docto. l. cùm fundus. §. seruũ tuũ. ff. si certum peta. Alex. in. l. nõ amplius. §. fi. colũ. j. de lega. j. Bald. l. si mater tua. C. ne de fla. defun. doc. l. si idem cum eodem vbi Iaso. ff. de iur. omnium iudicũ. Alex. cõs. clxxv. col. ij. vol. ij. & cõsil. iij. vlti. col. iij. vo. & cõsi. xxxij. colũ. ij. vol. iiij. & cõsi. j. iiij. colum. eod. volu. Panor. cõsi. xlij. j. colum. vo. j. Ange. Are. §. responsa prudẽtum. j. colum. insti. de iure natu. gentium. in. §. itẽ ptiũ. col. j. de emptio. & vendit. in flit. Alex. cõsi. x. in fi. volu. v. Fel. c. j. col. vlt. de constitu. Barba. cõsi. ij. alias. xxx. viij. colum. volu. j. Panormi. c. ati si cler. iiij. colum. de iud. Gemi. c. ij. colũ. j. de pœnis. Barb. c. examinata. colũ. xxiij. de iudicijs. Panormi. c. cum dilectus. col. ante. penultima. de ordi. cogni. & c. fi. col. iiij. de fo. compe. Ro. consi. cccxxvij. col. iij. Alexã. l. Iulianus. in fi. de leg. j. Card. consi. xxij. Areti. in aut. ex testamento. colũ. iij. C. de col. Host. & Io. an. in. c. j. de senten. exc. lib. vj. Rom. l. j. §. nerati'. ff. de acqui. pos. Imo. c. fi. pen. charta. de præsc. Bal. c. j. Alexan. consi. lvj. col. xv. vol. iij.

g ¶ Impedit. Et no. Bar. in. l. fi alienam. & ibi de intellectu huius. l. j. solut. mat. & alle. no. Bal. in rub. C. eo. in. vij. & viij. q. & Bald. post Barto. in. l. si quis conductionis. & ibi glo. Alex.

h ¶ Quod nerua. In prin. huius. l. declara hanc literam, vt per Bald. in. l. pignus. in. v. col. C. de pigno. act. Alex.

i ¶ Est idem. Adde quod dicit Bal. in. l. curatoris. C. de nego. gest. quod illud dicitur simile, in quo est aliqua differentia, tamen secum plurimam habet conuenientiam. all'. no. in. l. de quibus. in prin. ŝ. de legi. Alibi etiam vide quid dicatur simile in. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. & in. l. qui liberis. in prin. vbi tex. & glos. & doc. j. de vulg. & pup. & glo. in. c. capitulum. in ver. consilij. de reiect. In quibus locis habetur qualiter intelligatur illud quod hic dicitur nullum simile & c. & melius declaratur quid sit simile in. l. qui liberi:. quam alibi secundùm Bald. & Ange. ibi, & per Bal. in. l. nec. ff. de leg. Alex.

☞POMATES. ¶ Simile est idem. Vide Præpositum. c. humanum genus. j. col. dist. j.

Universitat de Barcelona Biblioteca

pa. Istud non est verum per literam quæ sequitur: non enim salua fide &c. Nam ille qui est in lata culpa, habet fidem saluam: vt.l.sed & si lege.§.fcire autem.ff.de peti. hæredi. ideò gl.recesit ab illa expositione: & exponit fraude. scilicet præsumpta. Quę expositio est vera, legendo prout ego legi, quòd lo quitur de culpa latiori propriè. Dico ergo quòd hæc.l.ita debet intelligi. ¶ Nam debetis scire, quòd quidam est dolus verus. & iste appellatur culpa latissima. & est dolus præsumptus: & iste appellatur culpa latior, vt hic. est culpa lata in qua non est dolus verus nec præsumptus, cui finis est nō intellige re, vt.j.de ver.sig.l.latè. Est etiā culpa leuis, leuior, & leuissima: quod nō prosequor. dixi plenè in repet. huius.l. Op. hic intelligiē duobus modis, quòd quis est minus diligēs in suis &c. vel est plus diligēs. prout intelligiē de eo qui est minus diligens. innuit quòd si ita est diligēs in alienis sicut in suis, nō puni tur. ¶ Cōtra.j.fol.matr.l.si cōstāte.§.si maritus. vbi in alienis punitur, licet non in suis. Solu. dicit gl. fateor q punitur per.l.illam, non per istam, & optimè dicit secundum lect. quam teneo. Nam hic tractatur de culpa latiori, quæ est fraus præsumpta, q̄ præsumitur ex eo q non est diligens in rebus alienis sicut in suis, sed vbi in suis & alienis esset negligens, cessaret ista præsumptio fraudis, nec punitur per hanc.l. sed si est tanta negligentia quæ cadit in culpam latam. punitur per alias leges quæ tractant de lata culpa. ¶ Item opp. prout hic intelligitur de eo qui est plus diligens, quā sint communiter homines diligentes in suis rebus, ergo videtur quòd diligentia sua sit sibi damnosa. quia si est minus diligēs in alienis, teneť: & sic deterioris conditionis est iste, quàm minus diligens, contra.l. non solum.ś.de noxa. Huius timore Io. de blonosco. qui primus tractauit hanc materiam multùm seriosè in materia quam fecit super titu. de actio. non tenebat istā opi. de eo qui erat plus diligens. Alij Moder. tenent, & est verum. nam eo ipso quòd non est ita diligens in alienis sicut in suis, fraude non caret. Nec dicitur q sibi noceat diligentia sua, quia est falsum, imò no cet dolus suus præsumptus, quia nō est ita fidelis alteri sicut sibi. ¶ Oppo. extra gl. hic dicit, q nō adhibere eam diligentiam in rebus alienis quam in suis, est lata culpa. Contrà, quia imò videtur culpa leuis, vt.ś.fami.erci.l.hæredes.§.non tantùm.&.j. tit.ij.l. socius socio. Sol. hic loquitur de rebus alienis simpli citer, ibi loquitur de rebus communib⁹. Ratio, quia non ita de facili præsumitur dolus in rebus commu nibus ex negligentia, cum ad eum pertineat commodum & incommodum, sicut in rebus alienis.

¶ Op.ś.commo.l.si vt certo.§.quod vero senectute, & quod ibi no. Sol. ibi fuit magis diligens in propriis ex cā, quia res propriæ erāt pretiosiores. nec poterat ambas saluas facere, & sic cessat fraudis præsumptio, & sic non potest dici culpa latior, hic verò nulla erat causa, quæ eū excusaret. ¶ Conclude ergo q aut loquimur in rebus cōibus, & tunc non adhibere eam diligentiam quam in suis, non est latior culpa, sed culpa leuis. Aut loquimur in rebus alienis & tunc est culpa latior, vt hic. nisi sit aliqua præsumptio per quam excusatur. ¶ Nunc haberemus vide re māteriam culpæ, & primò quid sit culpa in gñe. Secundò, quotuplex sit culpa, & sic de natura cuiuslibet culpæ per quod haberemus modum probandi culpam. Tertiò, haberemus dicere qualiter culpa veniat in contractibus. quæ omnia examinati hic plenissimè, in repe. quam feci super.l.ista, & potest hic scribi & cnon sunt alia &c.

a ¶ Est idem. Huic regulæ adde Fely. c. capitulū. in gl.j. de rescrip. vbi ponit vnum verbū. per car. Alexā. in c. humanum gen⁹ co.ij.in fi.i. disti. & vide glo.c. capitulum. in glo.j.& ibi Barb. de resc. & Geminia. c. penul. de præben. i vj.& glo.ij.c. deniq. vij.q.j.& Alexan. vbi ponit pulchram .q. consil. cxix. col. ij. vol. ij. Sozi. consil. ccc. colum. ij.

8 *Culpæ species sunt quinq.*
9 *Promittens emendare damnum commissum culpa famuli tenetur de furto facto per famulum.*
10 *Dolus, quòd sit culpa leuissima. & nu. ii.*
12 *Dolus quid sit?*
13 *Culpa latior quid sit?*
14 *Dolus uerus & dolus præsumptus, quomodo inducatur, & ex quibus probetur?*
15 *Dolus uerus & dolus præsumptus quomodo differant?*
17 *Medicus & mensor negligens in arte sua, quòd dicitur in lata culpa. & nu. 18.*
19 *Error iuris in quolibet literato, an sit lata culpa?*
20 *Lata culpa, an æquiparetur dolo? Et an quo ad infamiam irrogandam? nu. 21.*
22 *Et quid, quo ad iuramentum in litem lata culpa num æquiparetur dolo?*
23 *Restitutio in integrum competit aduersus latam culpam, non aduersus dolum.*
24 *Lata culpa non inducit malam fidem, dolus sic.*
25 *Lata culpa non impedit acquisitionem fructuum, licet dolus sic.*
26 *Leuis culpa quid sit?*
27 *Leuissima culpa quid sit? Et num inter leuem culpam leuiorem & leuissimam, sit differentia? nu. 28.*
29 *Leuissima culpa in quibus æquiparatur latæ, & leui culpæ.*
30 *Lata culpa, leuis, & leuissima, quomodo ueniant in actione depositi. Et quid in mā dato, quomodo & quando quis teneatur de culpa, & de qua? nu. 31.*
32 *Aduocati & medici seruiunt gratis, ut homines ad eos accedant.*
33 *Actione tutelæ qua ueniat, & quomodo tutor, an remoueatur propter leuissimam culpam?*
34 *Negotiorum gestor pro qua culpa teneatur? Et actione commodati qua culpa quis teneatur? nu. 25.*
36 *Precario quæ culpa incidat?*
38 *Contractibus quando, & quæ culpa incidere soleat?*
38 *Actione ex testamento quæ culpa incidere possit?*

LEX XXXII.

QVod Nerua. Lex ista posita est. ff. depositi. & est difficilis in se ipsa: & habet sententiam & materiā difficilimam & subtilissimam, & quotidianam, & à nostris doctoribus malè explicatam: in cuius repetitione teneo ordinem consuetum. Et lex ista legitur duobus modis. vno modo, secundum nostros doc. alio modo, secundum modernos: quorum opinionem hic sequor. & secundum lect. quam intendo tenere, breuiter hoc intendit. Latior culpa est dolus, seu fraus præsumpta ex eo quod minorē diligētiā in rebus alienis adhibet, q̄ in suis. h.d. Et lex ista diuiditur in partes tres. Primò ponit vnum dictū in quo ostēdit dictū Neruæ esse verisimū: vsq; ibi, nam & si quis. Secūdò ponitur probatio seu ratio prædētis dicti: vsq; ibi, nec enim. Tertiò ibi ponitur ratio rationis: vsq; ad finē. Casum in terminis sic forma. ¶ Ego deposui apud Titium librū meum: ipse non adhibuit eam diligentiam in re deposita, quam adhibet in sua. & inuenio quòd Nerua dixit, quòd adhibere minorem diligentiam in rebus alienis, q̄ in suis est latior culpa: quod idem est quod dolus: & sic depositarius tenetur. ¶ Quæro, an bene dixit Nerua? Respondet Iurisconsultus, quòd dictum Neruæ displicebat Proculo: & sibi videtur verissimū. h.d. 1 Primò antè q̄ ad secūdā partē veniā, præmitto ad euidentiā, † quòd fraus & dolus idem sunt, vel quòd fraus inest dolo, sicut species in suo genere: vt.ś. de pac.l.iurisgentium.§.sed si fraudandi. & ibi not. secundùm diuersas expositiones. expressius.ś. de his qui no. infa.l.j. ¶ Hoc præmisso, in hac secunda parte sic forma casum. Instat iuuenis quærens, qua ratione mouetur Iurisconsultus ad hoc dicendum? Respon. Nerua intellexit latiorem culpam, quando quis adhibet minorem diligentiam in rebus depositis, quàm in suis, sicut hominis communis natura exigit: hoc est plus, vel minus: non curo, secundùm diuersas expositiones gl. Si tamen non adhibet tantam diligentiam in rebus depositis, sicut in suis, non caret fraude: si non caret fraude, & fraus idem est quòd dolus: ergo manifestè concludo, quòd latior culpa est dolus præsumptus, vt.j.& eam.h.d. secunda particula. Instat quærens: probetis quòd non caret fraude. Respondet Iurisconsultus adhibere minorem diligentiam in rebus depositis quàm in suis, nō potest fieri salua bona fide. subauditur ergo, si deficit bona fides, adest dolus, seu mala fides, quæ est eius contrariū. h.d. & probatur ista conclusio. C. de resc. ven. l. si dolo. j. de verb. signi. l. hæc verba. ¶ Expedito tex. & exposito, vt apparet ex prædictis, notabilia collige per te ipsum. Vides ergo secūdùm prædictā lectu. q illud quod tex. dicit culpā latiorē stat propriè: q est idem q dolus præsumptus: sed glo. exponit culpā latiorē. i. latā & malè, vt.j. dicam. ¶ † Oppo. nullum simile est idem, [a] secundum philosophum, & probatur.ś. de legi. l. non possunt. C. de episco. & cleri. l. ad similitudinem. &. C. de codi. l. si idē. Sed lex dicit, quòd lata culpa dolo assimilatur: ergo non est idem, vt.ś. si men. fal. modum dixe. l. j. j. si quis testa. liber esse iussus fuerit. l. j. §. ij. & j. ad trebel. l. mulier. §. si hæres. Si assimilatur dolo: ergo non est idem, quod dolus: sed tex. hoc dicit: ergo malè. So. dicit glo. expone hanc latiorem culpam, id est latam. Et quod dicit dolum esse: expone, id est dolo comparari. sicut enim operæ diuersorum hominū quæ sæpe omnimodā similitudinē habere videtur, dicūtur eædem, argumento infra de duobus reis. l. nemo est qui nesciat. ita hic propter omnimodam

SVMMARIVM.

1 *Fraus & dolus idem sunt. & fraus inest dolo.*
2 *Nullum simile est idem.*
3 *Lata culpa est non intelligere quod omnes intelligunt, & quid sit lata culpa. nu. 16.*
4 *Genus repræsentatur in qualibet sua specie, licet species inter se differant.*
5 *Fraus præsumpta quod non sit, si adhibetur maior diligentia in propriis, quàm in communibus.*
6 *Culpa quid sit?*
7 *Ignorantia legum, quòd sit lata culpa.*

a ¶ Secūdū aliā. Vide bal. i. l. pignus. in. xv. co. C. de pigno. act. in contrariū. & Bald. in. l. si cōstante. §. si maritus. præalleg.

¶ POMATES.

a ¶ Secūdū aliā. Vide Alex. l. etiā. §. j. in tertio notabil. ff. solu. matr.

b ¶ Culpa i gñe. Et de hac materia Bar. & satis latè in l. ficōsstāte. §. si mar[3] it⁹. j. fol. ma. post And. de pisis. ibi, q̄rendo qd sit lata culpa, & quid latior, & qd dolus verus, & quid præsumptus: & quō ēt quodlibet horū ꝓbet q̄nq; verè & q̄nq; p̄sumptiuè. Refert etiam Cy. dixisse, qd diligēs tenet de leui quod reprobat p ea quę habent in. l. in reb⁹ j. de iure dotiū. & vide vnū modū ꝓbādi dolū re ipsa, si est læsus, vt retuli post Barto. in. l. metum qd me. cau. alleg. Do. bal. in. l. decernimus. Et de modo probandi dolū, & latā culpam, leuem & [4] leuissimam p bal. in. l. solā. in. v. col. C. de testi. & quid sit dolus per Bald. in. l. pignus. C. de pignor. act. & q̄n lata culpa æquiparet dolo. latè per bal. & Ange. post gl. in. l. si mora. so. ma. post Bar. in. l. j. §. non aūt. j. si qs testā. liber. in. vi. col. Itē: limita secū dū Bal. Ange. l. ficut, ad fi. C. de præscrip. xxx. an. qd iuris ignorātia excusat à pœnis doli, non latæ culpæ. Itē ꝓbatur dolus, si qs id quod ꝓmisit: & de quo recepit præceptū gratis contingie non facit l. qui restituere. de rei vē. secūdū bal. in. l. j. de senten. q̄ p eo qd interest i [a] ix. col. in ver. mercator. & de istis ꝓbatiōibus p Bart. in trac. de teste. & vide in. l. dolū. C. de dolo. casus fortuit⁹ est cui ꝓuideri non potest. Ad de Bal. in. d. l. quæ

a ¶ Eōdū aliā. Vide bal. i. l. pignus. in. xv. co. C. de pigno. act. in contrariū. & Bald. in. l. si cōstante. §. si maritus. præalleg.

¶ POMATES.

a ¶ Secūdū aliā. Vide Alex. l. etiā. §. j. in tertio notabil. ff. solu. matr.

b ¶ Culpa i gñe. Et de hac materia Bar. & satis latè in l. ficōsstāte. §. si mar[3] it⁹. j. fol. ma. post And. de pisis. ibi, q̄rendo qd sit lata culpa, & quid latior, & qd dolus verus, & quid præsumptus: & quō ēt quodlibet horū ꝓbet q̄nq; verè & q̄nq; p̄sumptiuè. Refert etiam Cy. dixisse, qd diligēs tenet de leui quod reprobat p ea quę habent in. l. in reb⁹ j. de iure dotiū. & vide vnū modū ꝓbādi dolū re ipsa, si est læsus, vt retuli post Barto. in. l. metum qd me. cau. alleg. Do. bal. in. l. decernimus. Et de modo probandi dolū, & latā culpam, leuem & [4] leuissimam p bal. in. l. solā. in. v. col. C. de testi. & quid sit dolus per Bald. in. l. pignus. C. de pignor. act. & q̄n lata culpa æquiparet dolo. latè per bal. & Ange. post gl. in. l. si mora. so. ma. post Bar. in. l. j. §. non aūt. j. si qs testā. liber. in. vi. col. Itē: limita secū dū Bal. Ange. l. ficut, ad fi. C. de præscrip. xxx. an. qd iuris ignorātia excusat à pœnis doli, non latæ culpæ. Itē ꝓbatur dolus, si qs id quod ꝓmisit: & de quo recepit præceptū gratis contingie non facit l. qui restituere. de rei vē. secūdū bal. in. l. j. de senten. q̄ p eo qd interest i [a] ix. col. in ver. mercator. & de istis ꝓbatiōibus p Bart. in trac. de teste. & vide in. l. dolū. C. de dolo. casus fortuit⁹ est cui ꝓuideri non potest. Ad de Bal. in. d. l. quæ

om nimodā similitudinē, lata culpa dicit esse dolus: tñ verè & ꝓpriè nō est idē: ista lect. gl. nō videt vera: nā secūdu hoc illa ꝓbatio q̄ seq̄t ibi, nam & si qs & c. nō concluderet. dicit em fraude ñ caret. & hoc nō cōcludit qd ē lata culpa. q̄ dolo cōparat. & sic esset malè locut⁹ Iurisc̄ōsul. huj⁹ timore. gl. q̄ ē super ver. fraude exponit. i. lata culpa q̄ dolo æquarat: & sic bene cōcludit lra. Adhuc ista expositio nō est vera. nā secūdū hoc ꝓbatio rationis ibi, nec em nō cōcluderet. is ꝓmissa. huj⁹ timore gl. recedit à dicta expositione, & exponit fraude. i. p̄sumpta: & sic litera nec em bene sequit. & rō cōcludit ad ꝓmissa: hic verò est in fraude p̄sumpta: & p cōsequēs vbi lata culpa, ibi fraus p̄sumpta: & ecōuerso. Ita dicūt illi q volūt sustinere lect. gl. sed illud nō videt bene dictū. nā lata † culpa est nō intelligere, qd oēs intelligūt: vt.j. de ver. sig. l. latè. & ibi no. in prin. gl. Si ergo lata culpa venit ex ignorantia: ergo patet q lata culpa nō est fraus p̄sumpta, seu dol⁹ præsumptus q per uenit ex animo, vt.ś. de dolo. l. j. ¶ Illi qui volūt sustinere gl. dicūt, qd q̄n lata culpa consistit in eo, qd minorē diligētiā adhibet qs in reb⁹ alienis q̄ in suis, tūc est fraus præsumpta. ita loquitur hic: aliās secus vt. dict. l. latè. & ita ptrāseūt. Mihi videt qd gl. non possit sustineri: & ista nō sit vera lec. primò, ꝓpter violētiā, quā facimus literę exponendo latiorē. i. latā. & dolū. i. dolo; cōparari. nā si possum⁹ ñ debem⁹ à verbis legum recedere. † vt. l. j. §. si is q nauē. ś. de exer. & j. de. ij. l. nō aliter. Præterea gl. intelligit prin. huius. l. in lata culpa: de qua loqtur. l. latè. qd certū est secūdū oēs, nō continere in se fraudē præsumptā vt dictū est: & ideò qd postea sequit nō bñ cōcluderet, qd fraus præsumpta vel dolus p̄sumpt⁹ nō sit dolus sed æquiparatur dolo. qd falsum eē ostendo. ¶ Debetis scire, qd dolus est genus & continet sub se plures species. nā alius est dolus bonus: alius est dolus malus. Itē alius est dolus verus & manifest⁹: alius dol⁹ p̄sumpt⁹, vt ꝓbat. ś. de dolo. l. j. & l. si ꝓcurator em. §. dolo. & l. dolus. j. ti. j. ¶ Modo si dicere tur q species æquipareť generi, vt homo æquipara animali: hæc non est bona locutio: imò debet dici homo est aīal: † Nā genus repræsentatur in qualibet sua specie: licèt spēs inter se differāt, vt. l. si qd earum §. interemptū. j. de leg. iij. & vñ legi. l. inter agnatos &. ś. de pac. l. j. §. cōuētionis. verè ergo possumus & debemus dicere, dolus p̄sumptus, est dolus: nō qd cōparet dolo: ideò recedo à lect. gl. & pono casum secūdū qd in prin. dixi. ¶ Ad cōtrariū. f. ad leges q̄ dicūt lata culpa dolo æquiparatur, ergo nō est dol⁹ Rñ. verū est lata culpa: sed hic est latior culpa q̄ idē est qd fraus p̄sumpta, seu dolus p̄sumptus: & sic est ꝓpriè dolus: & secundū hoc litera procedit planè si neviolētia. & ista opi. fuit Io. de blosco antiq doct. vl tramō. vt patet i libello sup titu. de actio. insti. idem tenet Pe. Andr. zaffi. de pisis. vt dicit Cyn. vt ab eo audiui sup hac. l. ¶ Secūdo op. dicit hic in secūdo rñ secūdū vnā expositionē, qd si in reb⁹ suis est min⁹ diligens, q̄ hoīm cōis natura desiderat, qd deberet adhibere tātā diligētiā in reb⁹ depositis, quātā in rebus suis. Sed cōtra: qa ēt tūc q̄n adhibet tātā diligentiā. si in suis est negligēs puniť. vt. l. si cōstante. §. si m[7] ꝑitus. fol. ma. dicit gl. qd tūc punitur, qa est lata culpa: sed hoc p. l. illā, nō p. l. istā. credo gl. optimè dicere: nā hic tractat de culpa latiori. i. de dolo præsumpto, q nō præsumit si tātā diligētiā adhibet rebus alterius quātam in suis. sed si in suis esset ita negligēs: quòd caditi culpā latā: punitur non p hanc. l. sed per illā. l. si cōstāte. §. si maritus. cōiuncta. l. ij. C. eo. Nam depositō venit verus dolus & præsumpt⁹ hoc est, latior culpa, vt hic, & etiā lata culpa: vt. ś. eo. l. iij. ¶ Tertiò op. dicit hic, secūdùm aliam[a] expositionē, qd si in rebus suis est plus diligens, quā cōis hoīm natura desiderat, q tenetur tantā diligētiā p̄stare rebus depositis, quātā reb⁹ suis: aliās est in fraude præsumpta. secūdū hoc videtur, q dilligētia sua sit sibi dānosa: & sic stultus erit melioris conditiōis quā peritus, cōtrà. l. non solùm. de noxa. &. l. seruius. j. quod vi aut clam. huius timore dicebat Io. de blo. quòd ista expositio hic posita non est vera: sed debem⁹ tenere expositionem positam. ś. quādo mi-

nus est diligens q̄ cōmunis hoīm natura desiderat. Pe. tenet glo. & mihi videtur q gl. dicit veritatem. ¶ Ad contrariū rñdeo sua diligentia non debet sibi esse dānosa, cōcedo: sed hic sua diligentia nō est sibi dānosa, sed suus dolus præsumptus, ex eoquod minorem diligētiā adhibet quàm in suis: quia absq; bona fide est. simile videmus in furioso, qui delinquēdo nō obligat. secus in hoie sanę mētis: nec propter hoc discretio sua est sibi dānosa, sed suū delictū, qd cadit in hoiem sanæ mentis, & nō furiosum: vt. ś. de offici. præsi. l. diuus. & ad. l. corne. de sicar. l. infans.

¶ Quartò op. hic dicit, qui nō adhibet eā diligētiā in alienis rebus, quā adhiber in suis, est in latiori culpa: & sic in fraude p̄sumpta. Cōtrà, qa hæc reputat culpa leuis: vt ꝓbat. ś. fami. erc. l. heredes. §. nō tm. insti. de satisda. §. fi. Sol. illud qd hic dicit. quòd est fraus p̄sumpta: intelligitur in rebus alienis prorsus. ibi verò loquitur in reb⁹ cōibus, vbi nulla p̄sumptio est fraudis: quia si res cōis perit, per it mihi & socio: vnde non est verisimile quòd voluerim in damnū meū & suum perdere, vt. j. de proba. l. cum de indebito. & ibi nō inducitur fraus præsumpta à iure: secus in re prorsus aliena. ita loquitur hic. Ita intelligo, nisi aliqd interueniat, qd faciat p̄sumptionē doli cessare: vt. j. videbitis. ¶ Quintò op. ad idem de eo qd no. in. l. si vt certo. §. qd verò senectute. ś. como da. vbi q res suas pretiosiores facit saluas, & commodatas dimisit, nō teneť: & sic nō adhibuit eam diligētiam in rebus alienis, quā in suis. Sol. eodem modo ibi non potuit oēs saluas facere: tamen sibi licitum fuit suas ptiosiores saluas facere, & præferre: propter qd cessat p̄sumptio fraudis. ¶ Vna ergo præsumptio tollit aliam p̄sumptionē. Distingue ergo, aut [5] loquitur in rebus cōibus: † & tūc adhibere maiorem diligentiam in suis quàm in rebus cōibus, non est fraus præsumpta, vt hic: nisi sit alia ꝓsumptio, q illā præsumptionem elidat. ¶ Expeditis cōrariis venio ad materiā nostræ. l. examinādā, p q̄nes, & ea intēdo summa diligentia ptractare. ¶ Primò igit q̄ [6] ro, † qd est culpa in genere? dicit pe. culpa est deuia b tio à legis dispositiōe. qd sic ꝓbat: lex ab oīb⁹ sci ri debet & obseruari: ergo q id quod p̄cipit lex non obseruat est in culpa: vt. C. de legi. l. leges. Ista diffinitio nō placet: nā nō cōprehēdit nisi latā culpā. Cū em lata culpa sit ignorātia illius qd ab oībus sciri debeat, vt. l. latè. j. de ver. sign. & . j. dicē: ergo q deuiat à iure ordinario. est in culpa lata. hinc est quòd [7] nostri do. dicūt † q ignorantia legū est lata culpa. no. per Gul. de his q no. in fa. l. liberorum. §. notantur. ego verò sic diffinio. Culpa est deuiatio ab eo, quod bonū est, qd p diligentiā hoīs potuit prætui deri. Credo q ista sit bona diffinitio. nam eo ipso, q deuiat ab eo quod bonum est, siue in faciēdo malū, siue in omittendo bonū scienter vel ignoranter: ista est culpa, vt apparebit: & ideò dixi, q per diligentiā hoīs & c. ad differentiam casus fortuiti qui præuideri nō pōt, vt. C. de pig. actio. l. quæ fortuitis. & vī tex. in. l. eum qui in princi. ff. de fur. q furtum sit casus fortuitus.

g ¶ Secūdo quæro, q sint [8] species culpę, † & quotuplex sit culpa gl. cōmuniter dicūt, q sit triplex. ś. lata, leuis & leuissima, vt. ś. cōmo. l. si vt certo. §. nunc videndum. C. arbi. tute. l. quicquid. de nego. gest. l. tutori. ad. l. aqui. l. in lege c de reg. iur. l. contractus. & hoc etiā probat: quia lex dicit q̄ à ꝓcuratore omnis culpa exigitur: vt. C. mādati. l. à ꝓcuratore. Istud ergo signū vniuersale & collectiuū oīs, reqrit ad minus tria: vt. l. neratius. j. de ver. signi. & sic erūt tres culpæ. ¶ Alij moderni dicūt, q sunt quinq; species culpę, & melius: scilicet latissima, vt dolus manifestus. latior vt dolus præsumptus, [c] de qua dicit hic, & . j. de ver. sig. l. magna. Itē lata, leuis, & leuissima. de q̄bus. j. videbimus. & qd hæc opi. sit vera, reduco ad practicā. Scholaris [9] accepit † † famulū, & pro eo accepit ex promissore q, q promisit scholari reficere omne dānū qd ei cōtinget culpa famuli. Demū famulus fecit furtum. q̄ritur vtrū ex promissor teneaťr: & videť q nō, secūdū cōmunē modū loquēdi nostrarū gl. Nam aliud est culpa: aliud est dolus: de quo dolo hic non fuit promissum: & in contrariū est veritas, q expromissor [10] tenetur. † quia dol⁹ est culpa latissima, vt. ś. dixi qd

fortuitis. & latius in. l. pignus. in. ij. col. C. de pig. act. & qd dixi in. l. ij. §. si eo tēpore post tex. ff. de admi. rerū ad ciu. perti. n. & p do. Ant. & p do. Abb. in. c. j. de cōmo. & ibi alleg. c. Io. de homici. dicēs, qd est inopinatæ rei euentus, cui prouideri non pōt: & ideò vbi diligentissimus, pui disset: non est casus fortuitus. d. c. Ioan. & ideò dicit ibi, q licet gl. iuris ciuilis sint varię in q. an furtum sit casus fortuitus. ipse cōcludit q aut fit per violentiam & cessante culpa tua ga nō iuisti i loco periculoso, & sit fortuitus: aut fit clādestinè: & tunc si ab ea persona, à qua etiam diligentissimus nō præcauisset, vt ab vxore & filio & fit casus fortuitus: aliās nō. Allegat q habeť in. l. q fortuitis. de quo etiā vide per Moder. in. §. sed iste. insti. de act. & Sali. in. l. cum duobus. ś. dāna. ꝓ socio. & ibi gloss. Et vtrum mors, fit casus fortuitus, vide Bal. in. l. j. C. de his q ad liber. pue. nō pos. ad fi. Et quid differt à casu improuiso, vide singu. Bald. in. l. j. C. de fica. & de furto & latrocinio, vide per glo. & Bal. l. j. C. e. & ibi per Bal. quid de incendio. & vī tex. in. l. eum qui in princi. ff. de fur. q furtum sit casus fortuitus.

¶ Dolus præsumptus. Dolus est latissima culpa: ad de Bar. in. l. pign⁹. in. ix. col. in versi, sed dubitatur, de pig. acti. & vide. j. ꝓxi. co. sed an dolus sit crimen. Bar. p illū text. q sic in l. j. ff. de fidei. tu. coniūcta adde tu ad Barto. hic Car. in cōsi. v. col. ij. q hæc dicta Bart. in latissima & latiori culpa sequitur.

Universidad de Deusto

a ¶ Culpa latior. Bal.in.l.pignus. l.j.v.col.C.de pig. ac.& ibi vide differētiā inter lata & latiorē Alex.

c ☞POMATES.

a ¶ Culpa latior.vide Alex.in.l.etiā. ¶licet in dotalib⁹. col.iij.ff.sol.mat. Cæpo.cōsi.xviij. j.dubio. Vide car. consi.v.

c ☞POMATES.

b ¶ Illa probata. Vide Alex.cōsi.cij. col.v.vol.j.

c ¶ Culpam latiorē. Vide quæ dixi.ṡ. in.iij.col.post bar. Ia.bu.& an.in.l.si quis id quod.ṡ.de iuri.om.in.ṡ.doli. dolū præsumptū dicitur esse idem, a quod lata culpa.& vide.ṡ.prixi. columna.

d ¶ Clariores. Sed do.An.in.c.ij. de cēsi.videtur velle contrarium vbidixit.quòd si in criminalib⁹ lex exp̄ sè regrit dolū ad pœnā imponēdā: qd' sufficit latisima culpa,,p qua ī ducitur dolus pre sump.sed Ioā.ībi refert Bart. tenere contrarium hic:& melius,nisi talis p batio expreisè esset à iure probata. l.si hi q adulterij. b C.de adulte.& ad de quod dixi.ṡ.in q.an lata culpa æq paretur dolo⁹vide Bartolumin.l. prima.ṡ.non autē.j.si quis telt. liber.& c qd' ibi dicit Bald. in.l.pignus.de pigno.act.in.ix.co. in ver.sed si dubi tar.vbi tenet, qd' maxima culpa sit dolus:& Bar.ṡ.,pxi.col.Alex.

☞POMATES. d

e ¶ Quid est lata culpa. Et dicta Bar.circa istas diffinitiones dicit cōi ter teneri Panor. consil.lxxxij.col. e ij.vol.ij.

f ¶ Eiusdem ,pfessionis.Quid si qs temerè aliquid asserit,an dicatur in dolo vl lata culpa, vide eaq̄ dixi ī.l.ij. C. quod cuiusq̄ vniuer.

☞POMATES.

g ¶ Iuxta prædicta. arbitor esse verum:quia dolus cōtinetur sub appellatione culpæ. Namille qui committit dolum, deuiat à bono,ergo &c.pro hoc,quòd dolus est culpa est gl.ṡ.de min.l.si ex causa.ṡ.fi mulier.&.j.de reg. iur.l.quod quis sua culpa.prout ibi glo.exemplificat.in furto & delicto,vt hic:& patet in.l.in vēditione.j.de act.emp.& qd' ibi no.&.ṡ.de pe.heredi.l.& nō tm.ṡ.veniūt.ī.gl.sup verb.p̄do. Nec ob.q̄ videt poni copula,&, inter dolū & culpā,vt.d.l.si vt certo.ṡ.nunc videndū& de reg.iu.l.contractus.cum ſi. per quod videnē diuersa,vt no.j.de iur.& facti ign. sup rub.qa in illis legibus,culpa ponit pro leui & leuissima:& sic ,put species distincta à dolo .quæ est culpa leuissima:sed accipiendo culpā in genere,continet sub se species culpæ.vt.ṡ.vidisti. ¶ Tertiò videndum est de qualibet culpa per se. ¶ Et primò †quæro,qd est culpa latissima?Rñ. cū culpa latissima sit idē quod dolus manifestus: diffinitionem huius habemus sicut de dolo,vt.ṡ.de dolo . l.j. Dolus aūt† est machinatio ad decipiendum fallendūq̄ alterum adhibita manifestè Illud quod dico manifestè, dico ad differentiā doli p̄sumpti,qui est culpa latior de qua statim videbimus:& de hoc dolo manifesto hic nō tracto,qa habet tractatū per se.ṡ.de dolo.per totum. ¶ Quartò q̄ro,† quid est culpa latior?[a] dicūt qdā,ſi librum tuum posuisti in camera ,& de posito dimisisti in aula:istud est verū sine dubio, vt hac.l.tamen non est dare diffinitionem,sed dare exemplum.Vnde alī,vt Ioan.de blo.sic dicunt.culpa latior est fallax calliditas ad decipiendum,fallendumque alterum adhibita:& in eo consistit, quòd in rebus suis & aliens aliter & aliter falleti animo cōuersatur:& idem videtur sentire Pet.credo quòd habuit bonum intellectum:tamen nimis restringit istam diffinitionem.Nam multæ aliæ sunt causæ, ex quibus dolus præsumitur,quàm ex ista causa, q̄ per hāc.l.habetur,vt.j.patebit & ideò sic diffinitur. ¶ Culpa latior est machinatio ad decipiendum fallendumq̄ alterum adhibita p̄sumptiuè.Istud probatur.ṡ.de dolo.l.prima.posui in diffinitione p̄sumptiue,ad differentiā doli manifesti.Posſetis vos dicere,istud est falsum.Nam cùm consistat dolus ex animo,non potest probari,sed ex indicijs præsumitur,vt.C.de dolo.l.dolum. Omnis† ergo dolus est p̄sumptus,& nullus dolus est manifestus .respon.quædam sunt indicia manifesta:& illa probata inducunt dolum manifestum,vt.d.l.dolum.quędam indicia seu p̄sumptiones non ita manifestę: nec omnino dolum concludunt,& ista de necessitate nō inducunt dolum,sed p̄sumptiuè:vt.j.titulo j.l.ſi procuratorem. ṡ.dolo.&.l.dol⁹.cum ſi.& hoc esse verum patebit ex his quę infra dicam. ¶ Iuxta hoc quærò †quę differentia in effectu inter verum dolum & p̄sumptum:vl culpam latiorē?[c] Rñ.primò quod differunt,quia,minor à vero dolo non excusatur:à dolo p̄sumpto sic,vt.ṡ.de eden.l.vbi.& no.j .de ope.no.nun.l.j.ṡ.aduersus.& ibi de hoc p Dy.Item à vero dolo nulla est excusatio:à p̄sumpto sic,vt ſi sit alia p̄sumptio,quæ illam tollit: vt ſi res erat cōmunis,& aliæ res depositarij essent pretiosiores,vt dixi.ṡ.in duobus vltimis contrarijs. Item,quia in causis criminalibus requiruntur luce meridiana clariores[d] probationes.vt.l.sciant.C. de proba.ille talis dolus non sufficit: quia non debet quis ex p̄sumptionibus cōdānari vt.j.de pœnis.l. absentem.nisi fortè hoc exprimeretur in iure ex alia causa:vt.C.de adulte.l.ſi hī qui adulterij.& in auten.ſi quis ei. ¶ Item quæro quintò,† quid est lata culpa,[e] & vt nihil iniquitatis remaneat incognitum.sciendum est quòd nostri glossatores sic diffiniunt,lata culpa est non intelligere, quod omnes homines intelligunt,vt latè.j.de verbo.significa.ita no.instī qui.mo.re contrahi.ob.ṡ.pen.vbi gl.voluit describere omnes culpas.hoc etiam sentit glos. super hac.l.Certè hæc diffinitio non est bona, non enim cōuertitur cū suo diffinito ergo & c.vt.l.j.ṡ.j. ṡ.de dolo.Ecce furiosus non intelligit quòd omnes intelligunt:& tamen constat quòd non est in lata culpa,vt.l.diuus.ff.de offic.præſi.&.l.illud.ṡ.de mino.qui enim sensu carent,non possunt committere culpam,vt.l.j.ṡ.j.ṡ.ſi quadru.pau.fecisse.dica. Alī,vt Io.de blo.sic diffiniūt:lata culpa est quędam negligentia quæ cōsistit in eo qd' quis minorē diligentiam adhibet in rebº alienis,quàm in rebº suis & cōmunis hominū natura desiderat:probatur in.d.l.latè.& ficit hic:& ista nō est bona. Ecce secūdū communē hominū naturā,quis ignorat medicinā. Item qs nescit essē mēsor seu mēsurator agrorū:ſi medicū vel mēsorē nō esse,nō est lata culpa:licet in arte sua medicº † vel mensor negligens,sit in lata culpa: vt.l.illicitas.ṡ.ſi cui.ṡ.de offi.præſi.& de regu.im.l. imperitia.& ſi mē.fal.mo.dixe.l.j. ¶ Vides ergo, q̄ lata culpa nō semper cōsistit in eo qd' hominum cōmunis natura desiderat:vnde tertij,vt Pe. diffiniūt.lata culpa est negligentia magna ex fatuitate procedēs:q̄ cōsistit in eo qd' minorē diligentiā qs adhibet,q̄ hoīm communis natura desiderat q sunt eiusdem ,pfessionis[f] & conditionis. Pes ista enim verba,quæ sunt vltimo loco posita,tollit obiectio quæ fit de medico vel mensore & alijs artibus. Ista diffinitio mihi videtur imperfecta.vñ ex eo q̄ dicit lata culpa,est magna negligentia.primò videtur esse rere ipse,quòd lata culpa non committit nisi in negligendo:sed certè imò committitur etiam faciendo quod facere non debet:vt.l.ſi seruū.ṡ.j. infrà de verbo.obliga. Præterea dicit ipse,ex fatuitate ,pueniens &c.Fatuitas enim est illa quæ cadit in furiosum & mēte captū:vt suprà de postu.l.fatuo.in quo non cadit lata culpa,vt.ṡ.dictū est. ¶ Ego aūt sic diffinio:lata culpa,est deuiatio incircūspecta ab ea diligentia quam communiter habent homines,q̄ sunt eiusdem professionis & conditiōis.credo quòd ista breuis diffinitio omnia comprehendat . Quod em dico,deuiatio:istud est nomen generale ad omnem culpam,vt patet.ṡ.in diffinitione culpæ in generali.Item est nomen commune culpæ in faciendo,& culpæ in non faciendo.Ponitur ergo hic istud nomen,vt genus. Incircūspecta.hoc dico,ad differentiā doli veri & p̄sumpti:hoc est ad differentiam culpæ & latissimæ & latioris,q̄ veniunt ex animo manifesto vel p̄sumpto.Sequitur,ab ea diligentia quam communiter habent homines.hoc probatur in.d.l.latè.& hoc dicitur ad differentiam culpæ leuis,leuioris & leuissimę,q̄ circa aliud cōsistit: vt.j.videbitis.Seqtur †eiusdem professionis:& hoc propter medicos & alios qui in arte sua dicuntur committere latam culpam:vt.ṡ.dictū est , vt.l.j.ṡ. j.ſi men.fa.mo.dixe.Sequit & conditionis.hoc est dictū ad excludendum eos qui habent iustam causam ignorantiæ.Quid enim ſi aliquid publicè dicitur,& p̄conizatur in ciuitate,tūc communiter omnes illud sciūt,qui sunt p̄sentes:sed q sunt fatui,vel furiosi,dicūtur à mente sua alieni:& licet sint corpore p̄sentes:tamen non animo,& sic paris conditionis sunt absentes:eis ergo non p̄judicat ignorantia talis:quia in eis non cadit lata culpa. vide ergo hanc diffinitionem bonā,quæ constat ex genere & differentijs:non ergo quælibet imperitia artificis est lata culpa.sed ſi erratur in eo , quod communiter sciūt omnes:erit lata culpa. Si erratur in eo quod sciunt excellentes artifices:erit leuis.ſi erratur in eo quod sciunt tāntū excellentissimi[g] sit leuissima.& ita debet intelligi.l.j.ṡ.j.ṡ. ſi mensor fal.mo.dixe.& hoc patet ex prædicta diffinitione, & ex his q̄ dicētur. ¶ Iuxta prædicta[g] quæro,vtrū error iuris sit lata culpa,in quolibet illiterato:[h] & videtur quòd non:nisi in his qui sunt eiusdem professiōis,vt patet ex diffinitiōe prædicta.Facit quod quisq̄ iuris.l.ij.contra vide quòd sic:quia oēs iura scire debent:vt.l.leges sacratissimæ.C.de legib.hoc ergo ignorare,est lata culpa:vt.d.l.latè.&.ṡ.in diffinitione.pro hoc est gloss.ṡ.de his qui no.mīa.l.liberorum. ṡ.notantur.& no.instī.de suspe.ctitur.ṡ. suspectus.Pro hoc videtur tex.j.de iur.& fac.ign. l.regula.ṡ.penult.ibi,nec stultis &c.Nam errantes in iure appellat stultos. ¶ Ego puto sic dicēdū:aut loquimur de ignorantia iuris cōis,aut iuris specialis,aut municipalis.Primo casu,ant est ius certum & limitatum:quia de hoc est casus.l.& talis ignorantia est lata culpa,vt dicta.l.regula.ṡ.penul.& dicta.l.

Quæro, an error iuris sit lata culpa? vide Alex.in.l.ij. col.ij. ff.q̄ quisq̄ iur. Anch.c.canonū.col.lv.ad fi.& seq.de cōst. Alex. cōsi.lxv.co.ſi.vo.j.& cōſ.lxxvij.vo.iij.co.ij.vbi ponit pulchrum casum. Fel.c.ij.col.ij.de cōst.limita,vt per Sal.l.qd'te.ṡ.ſi cert.pet.qñ ius ,pceder et per regulā.sec' ſi per fallentiā. Ad de Alex.cōsil.lxvj.in.j.col.iiij.vo. & cōſ.lxxvj.pen. col.iij.vo.Roma. cōſ.lix.& cōſ.cclj. qd' intellige in statutis ī clausis ī corpore statutorū.secus ſi sunt extraua gātia,vt per Are. cōsi.cliij.col. j. & de ista qōne vide Imol.cōsi.xxiij. & cō ſi.lxxxj. alſ lxv.co.iij.volu,ij.

¶ Illiterato . Et no . q̄ iuris ignorātia excusat à pœna doli,nō à pœna ,,pter latā culpā, secūdùm Ant. in l.sicut.C.de p̄scri. xxx.an.ad fi.& ad de Bal.in. c.j.ṡ.iudices.de pace iura. fir.dicebat , q̄ error iuris in literato esset dolus p̄sumptus:sed Bar. & Bal.in rubri.C. de pœ.iudi.& me li⁹ dixi post Bal.ī d.ṡ.iudices. Et an error iuris sit lata culpa, & an iuris ignorantia excuſet à dolo vero,an ex p̄sumpto.vide q̄ dixi in.l.ſi qs id qd'.de iuri.om.iu. & ibi etiā quid in errore iuris naturalis.Alex.

¶ Est glo.vide p Bald.in.d.l.leges. & Bar.in.l.nō fatetur.& q̄ ibi dixi de cōsef.& de mō ,pbādi iuris errorem,vide per Bal. in.l.venditioni.C. pro emptore. per Bar.latè in. l.non fatetur de confes. Alexan.

a ¶ Opiniones doc.vt.l.dos à patre,bene facit quod no.bar.in.l.fi.C.de pœnis iurdi.q malè iudi.& not.Bal.in.l.venditioni.C.,p empto.& dixi post Bar.in.l.nō fatet.in penul.col.ff.de confes.& adde Bald.in.l.cum quis.C. de iur.& fac.igno.Alex.

b ☞POMATES.¶ Et tunc talis.quid in errore facti,vide Alexan.cō ſi.cij.j.colū.ij.vol. & colū.iij.&.v.& Are.cōſ.xxxviij. col.ij.quę vide.

c ¶ De errore .an licet ignorare ius municipale?& qd' sit lata culpa,adde omnino Bar.in.l. omnes populi.circa fi.de iustitia[a]& iure.vbi pulchrè loquitur.& quod not.Bal .& Bart. in.l.cunctos[b] populos.in.xvj.colū.in d versi.circa malefi cia.de summa tri. & Bal.in.l.antepenul.C.de legi .Ad de tamen quòd in e principe præsumi tur ignorantia statutorum & cōsue tudinum,vt in. c. j.de cōstit.in.vj.se cūdū Bal.in.l.fi.in ij.col. C. ſi contra ius. Et hic adde Bal.in.l.ius ciuile in finalib⁹ verbis. de iustit.& iur.& vide Barto.in.l.omnes populi.circa fi.Item rusticiprę sumuntur ignorare iura.glosſa est, quam no.Bald .in iij .col.in.l.cū alle gas.C.de vſu.& i. f ſtud primum capitulum alleg.Bart. in.l.de quibus.in princi.iiij.col.ṡ.de legi.Alex.

d ¶ Nō obstat.vide & limita vt p bal. in.d.l.in bonorū. & an ſufficiat vnū vel plures cōsulere, g vide q̄ dixi ī.l. properādū.ṡ.ſiue autē alterutra.C, de iudi. Alex. h

e ¶ Itē quæro.an la culpa æquipare tur dolo,adde tu a liam fallentiā,quā ponit Nic.de materel,in.l.etiam.ṡ. licèt.ff.ſo.ma.&di cit Bal.in.l.ij.C.de prob.quòd ſi in li bello deduco dolū & probo latā culpā, nō obtinebo. & vide quæ dixi ṡ.&.j.

f ¶ Descēdunt ex i delicto.ad hoc vi- Bal.in rubr, C .de pœn.iudic . qui ma.iudi . vbi hoc idē tenet:licet cōtrarium teneat in

l.hoc edicto.ṡ.quod qſq̄ iuris.& in.c.j.ṡ.iudices.de pace iura.fir. Alex.

g ¶ Glo.an dolus & lata culpa æquiparentur:sed do.Ant.in.c.ij.de consti. dicit,q̄ ſi pro pœna pecuniaria in criminalibus lex regrat dolū ad pœnā imponendā,quod sufficit lata,per quā dolus est inductus p̄sumptus,sed secūdùm do.Ioan.ibi illud videtur falsum.& contra.l.ij.ṡ.hac actione. vi bo.rap.sed contra riū no,hic Sed secūdùm eum dictū d.Ant.poterit ,pcedere in cōtractibus oībus, in quibus lata culpa æquiparatur dolo.l.j.ff. ſi mensor falſ.mo. dixe.&.d.l.quod Nerua, & adde quod dixi.ṡ.e.iiij. q.& de materia p Sali. in.l.,pC.depositi.Alex.

¶ Et ideò.sic diffinit culpa latior. & ibi doli manifesti &c.de differentia inter dolum verū & p̄sumptū vide Pau.de cast. in.l.vbi.in princi. ṡ.de eden. Alex.

¶ A Equiparatur dolo.& prius qd sit lata culpa . De hoc vide no.p Bal. in.l.pignus.in.vj. col.C.de pigno.actio.& Bal.in.l.ſi constante.ṡ.ſi maritus.j.ſoluto matri.& q̄ equiparētur dolo,hic limita no.nisi esses iurisperitus:qa peritus in iure non potest allegare suam ,peritiā ad excusandū se de dolo. ita dicit Ang.,pbari i.l.ij.ṡ.qd' qſq̄ iuris. quod dicit esse mirabile ad limitatiōem.l. ſi qs id quod.de iurisd. om.iu.qd'an verū sit,vide quæ dixi in.d.l.ij.

¶ Ad malam fidem.& appellatione culpę,& de qua intelligatur , vide in.l.in venditione.ṡ.j.de bonis auctho.iudi.pos.

¶ Leuis culpa. Vide Bal.in.l.pign⁹. de pigno.actio.in ix.colum.& ibi de exemplis.

ba posita in prin.l.nō sunt verba edicti.sed Iurisc̄o- sulti. In edicto enim fiebat mentio doli.vel ſi vis dicere,q̄ essent verba edicti,dic quòd ille.ṡ.non aūt. ,pcedit ex declaratiōe expressa Iurisconsulti,p rationē quæ ponit in eadē.l.j.ṡ.j.sed ſi iurisc̄o̅sult⁹ hoc nō expressisset:secus esset de iure.So.gl.in dicta,l.in actionibus.ṡ.de in lit. iuran.dicit,quòd lata culpa[a] non equiparatur dolo,quo ad infamiam irrogandam,vt instī.de susp̄ect.tu.ṡ.suspectus.&ibi ēt no.Idē tenet gl.j.ſo.matri.l.ſi mora.expressius. C. de susp̄ect.tut.l.suspectus.Idē Cy.C.de susp̄ect.tu to.l.fi.in.ij.q.licet quidam aliter dixerint,vt no.in dicto.ṡ.suspectus. ¶ Azo verò circa hoc procesit distinguendo:nā aut loquimur de infamia quæ infertur per sententiam:& tunc lata culpa non,æqui- h paratdolo,vt.in p̄dictis iuribus.,Aut de infamia, quæ infertur ipso facto:& tunc dolo æquiparatur: vt.ṡ.de his qui not.infamia.l.liberorum. ṡ.notantur.& in dicto.ṡ suspectus in gloss.magna. Ratio potest esse certa:quia in illis casibus in quibus infamatur ipso facto,lex tantū abhorret ista facta, qd' factum magis notat, quàm consilium.vt. j.de ritu nuptiarum.l.palam.ṡ.penul.& ista opinio placet.

¶ Tertiò dicit gl.† in dicta.l.in actionibus.fallit in i iuramento in litem quod defertur propter dolum, non propter culpam latam.Idem no.in dicto.ṡ.suspectus,& hoc tenēt doct,& puto verum:quia iuramentum in litem defertur propter dolum,seu cūtumaciam,seu delictum:& tex exp̄sè requirit dolum,vt.d.l.in actionibus.ergo &c.vt.ṡ.proxi. dictū in delictis. ¶ Quartò † fallit in petendo restitutionem in integrum,quæ non petitur aduersus verum dolum,sed latam culpam sic:vt dicta.l.vbi.ṡ.de edē, & ibi not,C.ſi aduersus delict.l.j.&.ṡ.de minorib⁹. l.ſi ex causa.ṡ.nunc videndum . ¶ Quinto fallit †quantum ad malam fidem[k] inducendam.nam do- k lus inducit malam fidem:lata verò culpa non, vt.ṡ. de peti.hęre.l.sed & ſi lege.ṡ.scire.vbi dicit de ignorantia iuris,quæ est in lata culpa,vt.ṡ.dictum est. Et ex hoc †sequitur casus sextus,quòd lata culpa non impedit fructuum acquisitionem, licet dolus impediat:vt.j.de vſucapio.l.ſi fur.ṡ.j.& not.per Dyn. extra de reg.iu.c.possessor.lib.vj.vers.item quæri potest,ſi erratur in iure.Nęc ob.quod dicitur in dicto.ṡ.scire.vbi dicitur quòd tenetur restituere in quantum factus est locupletior:quia illud verum,in quolibet bonæfidei possessore conuento in iudicio vniuersali.Secus ſi conueniatur in iudicio singulari:quia tunc de consumptis nullo modo tenetur,secundùm gloss.ṡ.de rei vendi.l.& ex diuerso. exp̄ſ k sius per Cy.C.de rei vendi.l.certum.¶ Sextò † principaliter q̄ro,quid est leuis culpa?[l] diuersi diuersa lo quuntur.nam glo.instī,qui mo.re contrahi.obli.dicit quòd leuis culpa est negligentia,& desidia. Ista non est bona diffinitio,nec descriptio. Nā desidia & negligentia potest esse tanta,q̄ cadit in latam culpam:vt patet ex prædictis.Item potest cadere in le l uissmam,vt.j.videbitis.¶ Alī vt Ioā.de bloſco,dicunt:leuis culpa est negligentia ex fatuitate procedens,quæ consistit in eo quod licet quis parem diligentiam reb⁹ suis sicuti alienis adhibet,secūdū qd[l] communis hominum natura desiderat,non tamen talem adhibet,qualem in præteritum consuevit adhibere.Probatur,instituto pro socio.ṡ.fi.Istam diffinitionem tenebat Cyn.vt audiui ab eo super hac.l, Certè ista diffinitio non est generalis. solùm enim concludit in rebus communibus ex conuentione, vt.j.patebit.Petrus verò sic diffinit,leuis culpa est negligentia quæ non in magna fatuitate consistit; sed in eo,quod aliquis minorem diligentiam adhibet,quàm secūdùm communem naturam hominū diligentiū & diligentissimorum adhiberi debuit. nec allegat iura.ista diffinitio est defectiua in eo qd' dicit fatuitate.Item in eo qd' dicit negligētia: vt.ṡ.

Universidad de Sevilla Biblioteca

POMATES. ¶ Leuissima culpa. Vide Alex. l. si mora. x. co. & ibi Iaſcolum. xviij. ff. ſolu. matrimo. Alexan. con. ccxix. col. iiij. volu. ñ. & cõ ſil. l. colũ. penul. in prin.

b ¶ L. in rebus. adde tex. & ibi not. in gloſſa ſin. in. l. ſi conſtante. §. ſi marītus. j. ſoluto matrimonio. Alex.

c ¶ In rebus communib⁹. Q̃ quis adhibet maiorem diligẽtiã reb⁹ ſuis a quàm alienis, vel cõmunibus, vide ad hoc ſecũdã. g. p Bal. in. l. pignus. C. de pigno. actio. in vij. colum. in verſ. ſed iuxta hoc queriſ, cõmodaui. per do. Io. in. c. j. de cõmodato. Alex.

POMATES.

d ¶ Ad tertiũ. Vide Alex. xlvij. co. iij. volu. j.

e ¶ Q̃ contrahebat. iſta reꝓhendit Bal. in. l. pign⁹. C. de pig. act. in materia leuis culpæ. Alex.

f ¶ Eſt mediũ. itani b ſi res ſit cõmiſſa arbitrio accipientis. c ita ſing. dicit bar. l. j. j. de ſolu. p illũ tex. Alex.

g Leuiſſima culpa. not. qd̃ licèt regulariter de iure qs teneat de dãno dato culpa leuiſſima, vt in. l. l. aquil. §. ad. l. agl. tñ in foro con d ſcientiæ nõ teneãt. itadicit Inn. in. c. ſi cut dignũ. de homi. qd̃ no. & vide e p Bal. in. l. pignus. in. x. col. de pig. acti. Alex.

h ¶ Ex p̃dictis. Ad p̃bãdũ culpã. ſ. di f ctũ eſt: ad eã autẽ reprobandũ, vide q̃ no. Bal. ĩ. l. pign⁹ in vlti. col. de pig. act. & adde q̃ no. Bar. ſing. in. l. ſi vt certo. §. interdum ff. commo. & que dixi in. §. nunc videndũ. Et ad p̃bãdũ culpã leuẽ & leniſſimã: vide Bar. in. l. ſi cũ venderet de pig. act. & Bal. l. ſolã. C. deteſti. & in. l. ſi cõſtãte. §. ſi marit⁹ ſo. ma. alex. 27

POMATES. g

i ¶ Vltrũ culpa. vide are. cõſi. xxxviij. col. iij. & qũo quis excuſetur à culpa, Roma. conſilio. cccxcv.

k ¶ Leui ſeu lata. p Bal. in. l. pign⁹. de pig. acti. p Sali. in l. ſi nulla. ĩ ſi. c. t. hic adde gl. pe. ĩ. l. ſimo

dixi in diffinitione latæ culpæ. Item, eſt falſa in eo quod dicit hoĩm diligẽtiũ &c. Nã iſta eſt leuiſſima culpa: a vt expreſsè, p̃bat. j. de actio. & obli. l. j. §. is quoq; & inſtit. qui. mo. re cõtrahi. obli. §. itẽ is. præterea à. ad leuem culpã ſufficit facere, quòd diligẽs ſi cereti vt ſtati patebit. ¶ Qualiter ergo diffiniem⁹? videtur, quòd leuis culpa veniat tripliciter conſideranda. Nam leuis culpa aſſumitur aliter in reb⁹ proſus alienis, aliter ſumitur in rebus communibus inter cidenter, aliter in rebus communibus ex conuentione. & ſic triplicem diffinitionẽ requirit. ¶ Ad primum, dico, quòd leuis culpa in rebus alienis eſt deuiatio incircũſpecta ab ea diligentia quã adhibent homines diligentes eiuſdem cõditionis & profeſsionis. Item quod dico deuiatio ab ea diligentia, dicit vt ſ. circa latam culpam dixi. Item dixi ab diligentia, quam adhiberent diligentes: probatur. §. de pigno. act. l. ſi conuenerit. in fin. cum. l. ſequẽ. &. ſ. ad. l. agl. ſi putator. quæ leges hoc expreſsè probant. quod dico eiuſdem conditionis & profeſsionis, dico propter art: fices: vt. l. j. §. ſi mẽſor fal. mo. dixe. quod dixi in rebus alienis. idem intelligo in rebus proꝑijs, quæ ſunt alĩ reſtituendæ: vt in dotalibus, vt. j. de iure dotium. l. in rebus. b poſſunt etiam dici alienæ: vt. l. quamuis. j. de iure dotium. ¶ Ad ſecundum venio, leuis culpa in rebus communibus c incidenter eſt deuiatio incircũſpecta ab ea diligentia, quã ipſe deuiãs, tunc temporis in rebus, ꝓprijs adhibet. hoc probaẽ in. l. hæredes. §. non tantum. ſ. fun. erci. Sed pone quod in rebus ſuis nullam adhibet diligentiã: ſed omnino eſt negligẽs: vtrum teneatur? credo qd̃ ſic, quia tunc talis leuis deuiatio caderet ĩ latam culpam, vt. ſ. dixi. Iſta ergo diffinitio loquitur de eo qui eſt in ſuis non omninoſed aliquãliter negligens. facit ad prædicta. l. ſi cõſtante. §. ſi maritus. j. ſoluto matrimonio. ¶ Ad tertium d dico, quod leuis culpa in rebus communibus ex' conuentione, eſt deuiatio incircumſpecta ab ea dilengentia quam deuiãs tunc temporis rebus proprijs adhibere ſolebat: quando contrahebat e, ſeu ante contractum. Iſtud probatur. j. pro ſocio. l. ſocius ſocio: & inſti. pro ſocio. §. fi. ¶ Nunc videamus rationem diuerſitatis, quæ eſt quòd aliud in re aliena: aliud in re communi. Reſpondeo quòd mea & aliena ſunt extrema: cõmunis eſt medium: f modo ita, eſt quòd in re mea tractatur de culpa, quæ eſt impunita. C. manda. l. in re mandata, ſed in re aliena culpa punitur. Nec ſufficit quòd quis faciat id quod facit de ſuis. ſi enim in ſuis eſt negligens, in alienis debet eſſe diligens, vt. j. ſolut. matri. l. ſi conſtante. §. ſi maritus. In reverò cõmuni quæ tenet medium inter meum & alienum, eligitur quędam media via, ne culpa totaliter ſit impunita: ſed ſufficit eam diligẽtiã adhibere, quam in ſuis adhibet. Itẽ videnda eſt ratio diuerſitatis inter communem re ipſa incidenter: & communem ex conuentione. Reſpondet. quia ſi contrahitur ſocietas per me cum aliquo, ego inſpicio eam diligentiã, quam ipſe ſolitus eſt adhibere in ſuis: & ſic ipſe de me & de diligẽtia tali adhibẽda, videatur inter nos actum. ſed illud non poteſt dici in re ipſa communi incidenter. & ideò inſpicitur ea quam in ſuis rebus, tunc adhibet. ¶ † Septimò principaliter quæro, quid eſt leuiſſima culpa: g glo. in ſti. quibus more contrahi. obli. §. penul. dicit, quòd leuiſſima culpa eſt quando aliquo modo prẽuideri poteſt. Vult dicere, quòd ſi aliqua prouiſio potuit fieri ne, eueniat, & eſt omiſſa, illud eſt leuiſsima culpa, credo q̃ glo. habuit bonum intellectum: tamen iſta non poteſt dici diffinitio, quia competit culpæ leui & latæ ¶ Alĩ vt Io. de blo. & Pet. licet diuerſis verbis vtãtur, inclinant in vnam ſententiam: & dicunt ſic, leuiſsima culpa eſt media negligentia ex fatuitate procedens, quæ conſiſtit in eo: quod quis minor ẽ diligentiam habet, quàm ille qui eſt diligentiſsimus.

ra. & ibi doc. fol. mat. quã voluit allegare hic Bar. Imo. ĩ. c. j. cõmo. ĩ. ix. co. dehac culpa ſegis aql. ſi tangunt Moder. in. l. domos. ff. pe leg. & alle. Bar. hic. vide in. l. ſi qs ex argẽtarijs. §. pe. p q̃ ibi dixi. ſ. de edẽ. & in. l. ſi mora. ſo. ma. & modũ, p̃bãdi culpã & caſum, vide in. d. l. ſi qs ex argẽtarijs. Ale.

l ¶ Adhibere cuſtodiã. Maior culpa in faciẽdo quàm in omittẽdo. l. ſi ſeruum. §. ſequitur. de ver. obli. & no. in. l. ſi mora. ſolu. matri. in. d. l. pign⁹. ĩ. x. col. Alex.

¶ Iſta diffinitio laborat eiſdem morbis, quibus aliæ diffinitiones poſitæ ſupra in alijs culpis: vnde ego ſic diffinio: leuiſsima culpa eſt deuiatio incircũſpecta ab ea diligentia quam habent homines diligentes & diligentiſsimi eiuſdẽ conditionis & profeſsionis. Omnia verba in hac diffinitione poſita expone, vt. ſ. nota. & quod dixi diligentes & diligentiſsimi, p̃batur. j. de actioni. & oblig. l. j. §. is quoq; inſti. quib. mod. re contrahi. obli. §. at is. & l. in rebus. in princ. ſ. commo. Et per hoc differt à culpa leui quæ eſt deuiatio ab eo quod faciunt diligentes. Item p hoc differt à lata culpa, quæ eſt deuiatio ab ea diligentia quam communiter habent homines &c. ¶ Ex prædictis h ergo ſufficienter põt colligi, qualiter debeant formari poſitiones, quando quis vult probare aliquã ex prędictis culpis. ¶ Iuxta p̃dicta quæro, quare non facit culpam leuem, leuiorem, & leuiſsimam: ſicut latam, latiorem & latiſsimam? Reſpon. licet† quis hoc poteſt facere: vt dicet ret quis q̃ deuiatio ab ea diligentia quam adhibent diligentiores ſit culpa leuior: ab ea verò quam adhibent diligentiſsimi, ſit leuiſsima, tamen quia inter has non reperio vllam differentiam, ideò totum poſui ſub vna ſpecie, & appellaui culpam leuiſsimam.

29 ¶ Item quæro† vtrum culpa i leuiſsima in aliquo i casu æquiparetur leui ſeu latæ k: Reſpon. quòd ſic k quia culpa leuis ſeu leuiſsima in faciendo, æquipa-: ratur latæ culpæ in non faciendo. Ita no. per gloſſ. ſolu. matrimo. l. ſi conſtante. §. ſi maritus. in gloſſ. quæ incipit, non tamen &c. & allegat. l. in lege. ſ. ad. l. aqui. quæ. l. ad hoc non facit: ibi dicitur, quòd in. l. aquil. venit leuiſsima culpa. Si ergo quilibet extraneus tenetur de leuiſsima: multomagis ille qui ex vigore alicuius contractus vel quaſi tenetur adhibere cuſtodiam l. Eadem prædicta. l. ſi cõſtante. §. ſi maritus. & quod ibi no. j. ſol. matri. hoc videtur tenere Dy. & eſt notandum. & eſt verum argumentum pro hoc. ſ. commoda. l. in rebus. §. ſiue autem. ¶ Secundo loco quando quis eſt diligentiſsimus in ſuis, tunc leuiſsima culpa eſt deuiatio ab eo quod faciunt diligentiſsimi: vt. ſ. dictum eſt: & æquiparaẽt leui culpæ ſeu latæ. Ita videtur ſentire glo. ſ. de iure dotium. l. in rebus. in prin. hoc non puto verũ: quia quando quis in ſuis eſt diligentiſsimus, tunc omiſſio talis diligentiæ eſt culpa latior, ſeu dolus p̃ſumptus: vt hic: & ſic eſt falſum q̃ leuiſsima culpa ſit. Nec potes dicere, quòd ei competat diffinitio culpæ leuiſsimæ: q̃ eſt deuiatio incircũſpecta &c. qa in hoc caſu. l. præſumit, q̃ veniat ex animo: & ſic nõ poteſt dici incircumſpecta, ſed prouiſa. ¶ Octauò principaliter quæro qualiter iſtæ culpæ principali m ter veniunt m in contractibus & quaſi contractibus? n

30 Et primò in† actione depoſiti, in cuius materia ſumus, & omiſsis allegationibus diſtingue: aut depoſitum fit gratia deponentis tantùm: quod eſt regulariter. aut gratia depoſitarij: aut gratia vtriuſq̃. Primo casu, aut quæris de actione depoſiti contra & in ea venit leuiſsima: vt. j. de furt. l. ſi ſeruus n. §. idq; euidentius. vbi deponens tenetur adhibere illã diligentiam, quam adhibent diligentiores, quæ eſt leuiſsima culpa, vt. ſ. dictũ eſt: & ita ſentit Azo in ſumma. C. eo. ti. in fin. facit quod no. ſ. de pi. actio. l. ſi ſeruus pignori. Aut de directa: & tũc aut depoſitarius ſe obtulit, & tenetur de leuiſsima: vt. ſ. eod. l. j. §.. fæpe. & nota. in. l. cõtract⁹. j. de re. iu. cum ſimi. ſi non obtulit ſe tenetur de culpa leui, ſeu latiori: vt hac. l. idẽ de culpa lata: vt. l. j. C. eo. Secundo casu, quando gratia depoſitarij tantùm depoſitarius eſt obligatus: actione directa tenetur de leuiſsima: vt. ſ. ſi cer. peta. l. ſi quis nec cauſam, ſecundùm verã opi. deponens vero contraria teneẽ ſolùm de lata. argumen. l. ſi vt certo. §. nũc videndum. ſ. commoda. Secundo caſu, quando gratia vtriuſq̃, tunc vterq̃ de leui tenetur, vt dicta. l. j. §. fæpe. ſ. eodem. ¶ Nonò quæro

¶ Veniũt. q̃ culpa veniat in actione depoſiti, adde ſpecialem caſum, in. l. iij. ff. nau. cau. ſtab. qd̃ intellige, vt ibi p Bart. vide Bal. plenè in. d. l. pignus. de pigno. acti. de infraſcriptis: & ibi ẽt quærit: q̃ culpa veniat in officijs, vt in magiſtratibus, in executoribus vltima rum voluntatũ, & ſimilium? & qualiter veniat ĩ pigno ribus, in ſocietate, in dote, & in delictis. ĩ ſocietate vide in. l. ſocij⁹. j. p ſoc. Quid in cõtractu locatiõis. vide in. l. q̃ mercedẽ. j. loca. qd in fa. erc. & cõi diuidũdo iudicijs: videĩ. l. hęredes. §. nõ tm. ſ. fimi. erc. & qd̃ ibi Bart. in pen. colum. & qd̃ nota. Bart. ſ. p xi. col. tex. ĩ. l. cõtract⁹. de re. iu. Quid ĩ aduocato, vide Cy. & Ful. in rub. C. de p̃cu. Quid ĩ filio adminiſtrante peculiũ p fectiũ, de qua culpate neaẽ, vide Bal. ĩ. l. cũ oportet. §. non aũt. de bo. q̃ libe: Quid ĩ notario, p doct. ĩ. l. vbi ĩ pri. p illũ tex. ff. de edẽ. Alex.

¶ Seru⁹. ad hoc idẽ tex. eſt ſing. ſecũdũ Bar. ĩ ver. nono q̃ro qd ĩ actio. mãdati &c. adde Bar. ĩ. l. ĩ reb⁹. §. itẽ q. ſ. cõmo. p Bal. in. l. pign⁹. ĩ. xij. co. C. de pig. act. vbi tenet q̃ ſemp veniet leuis culpa i leuiſſima. & Bar. adde ĩ. l. cũ qui. §. fin. j. de fur. Quid autẽ in nuncio, an teneaẽ de leuiſsima culpa: Bald in. d. l. à procurato. C. mãda. tenet quod nõ. Quid ĩ aduocato, per Cyn. & Fulg. in rubr. C. de procura.

POMATES. a

a ¶ Nonò q̃ro. Vide Alexã. cõſi. cij. co. j. vo. ñ. & cõſi. xl. vij. col. j. vol. j.

b ¶ A ſignat ratione. Quid ſi aliqsdi cit, cuſtodias arbitrio tuo aliqd. an b teneaẽ vt depoſitarius, an vt cõmodatarius? vide Bar. in l. j. ff. de ſol. & Iud. c ſuo notabi. cclxij. Alex.

c ¶ Inmandato per Barto. in. l. eũq. §. ff. de fur. vbi oĩno vide ad materiam. Alex.

d ¶ Gl. addeqd̃ no. Bar. in. l. in rebus. §. item q. ſ cõmo. & Bal. in. l. pign⁹. in. xij. col. C. de pi gn. act. vbi tenet, quod ſemper leniſ d ſima, iſta cũ Bart. cui adde no. p eũ dem ĩ. l. eum qui. §. fin de furtis. qd in nũcio & aduocato & vltra ſupe rius dicta adde hic e Pet. de ancha. in. c. bona fides. depoſiti. Alex.

POMATES.

¶ Et tunc tenetur Vide Alex. conſi. xlj. iij. col. vol. iij.

POMAEES.

f ¶ Ideò magis vide Feli. c. quia inducante. colũ. ij. de præſcrip.

g ¶ Decimò q̃ro de qua culpa teneatur tutor, adde Bal. in f l. pign⁹. in. xij. col. C. de pig. actio. & 31 & ibi etiam quid? in curatore ad litis adde tamen, quòd hæres tutoris non tenetur, p leui culpa. Tex. eſt in. l. j. g cum ibi plenè no. 33 C. de hære. tuto.

POMATES.

g ¶ Decimò quero. vide addiad Anã. cõſi. viij. & Alexã. cõſi. xlv. col. v. volu. j.

h ¶ Suſpect. tutor. h Bald. in dicta. l. pignus. tenet quod iſto caſu poterit tã q̃ inſufficiens remoueri. p. l. iij. j. de ſuſpect. tut.

quæro, a† quid in actione mandati qd̃ ſit. gratia mãdantis? tantum regulariter: reſpondet Mar. ſillima. vi 31 detur diſtinguẽdũ, ſicut in alijs cõtractib⁹ cuius gratia ſit: ſed alĩ noſtri gloſſ. dicunt indiſtinctę in actione mandati venire leuiſsimam culpã: vt. C. mãdat. l. à procuratore. & l. in re mandata, & no. j. tĩ. l. ĩ. §. meatantũ. de reg. iur. l. cõtractus. hoc ſequitur Dy. extra de reg. iu. c. cõtractus, lib. vj. & cy. ĩ. d. l. à, pcuratore. aſſignat rationem: b quia ſuſcipiendo mãdatum, vi detur ſe aſſerere induſtrioſum: cùm propter induſtriam eligatur procurator, & ſic communiter ptã ſeunt oẽs Moderni. ¶ Tu verò ſic diſtingue: ĩ mandato' qd̃ ſit gratia mãdãtis tantũ: aut q̃ris de actione mãdati cõtraria: & in eo venit leuiſsima culpa, vt. j. da fiurt. l. ſi ſeruus. §. quod vero. & §. ſequen. vbi patet, quòd ipſe tenetur facere id quod faciunt homines diligentes, vel diligentiores, quod eſt leuiſsima culpa, vt. ſ. dictum eſt. aut de actione mandati directa: & tunc, aut in iſto mandato venit id quod modicam, vel quaſi nullam requirit induſtriam: vt ĩ mãdato facto fideiuſſor ivt ſoluat, & ſimili: & tunc ipſi i mandato imputatur ſolùm dolus & lata culpa, ſicut dictum eſt de depoſitario: vt probatur expreſsè. j. titu. j. l. ſi fideiuſſor. in princ. &. §. j. Aut in mandato venit aliquid quod non requirit magnam induſtriam, ſed requirit aliquid diligentiæ vt emere aliquid, gerere negotia, & ſimilia: tunc q̃quid dicat glo ſ. d venit dolus, lata culpa & leuis. Videtur enim ſe aſſerere diligẽtẽ, ſed vbi quis tenetur facere illud quod homines diligentes, dicitur tantùm de leui culpa teneri vt dictum eſt, illud probatur. C. mandati. l. in re madata. & j. tit. j. l. ſi procurator. §. fi. de reg. iur. l. contractus. Aut in mandato venit aliquid qd̃ requirit exactiſsimam diligẽtiam & induſtriã: vt in procuratore ad litem, & ſimilibus: & tunc tenetur e de leuiſsima, vt dicta. l. à procuratore. C. mandati. & tunc habet locum ratio Dyni poſita in. d. c. contractus. Dynus opponit de menſore, in quo cadit induſtria, & tamẽ nõ tenetur, niſi de lata. Reſpõ. illud ideò cum nulla ciuili actione tenetur prætor i voluit eum minus grauare, vt. l. j. §. j. ſi menſor fal. mo. dixe. quod. no. p gl. j. de reg. iur. l. contractus. & l. imperitia. & per Dy. in. c. non eſt ſine culpa. extra de reg. iur. lib. vj. ¶ Item. potes dicere, cum quis opes ſuas locat, quare non tenetur de leuiſsima, cum videatur ſe aſſerere peritũ, vt. j. loca. ſi ſi quis fundũ. §. celſus. & l. item quæritur. §. ſi gemma. & not. per glo. in. d. l. inperitia. & per Dy. in. d. c. non eſt ſine culpa. & ſic prædicta videtur falſa reſponſio: ió magis imputatur mandatario quia cũ mãdatum ſit gratuitum, habet vim cuiuſdam actionis ſe in gerendo: ſicut videmus in aduocatis † & medicis qui faciunt gratis, vt homines ad eos accedãt, & homines in eos magis confidant & decipiantur. ſed quando ſit pecunia accepta, eſt locatio: & tunc homines magis cogitãt: nec videtur quis ſe ingerere & ideo ſibi non im putatur illud quod videtur ſe aſſerere peritũ. ¶ Decimò quæro g, quid veniat in actione tutelę, cum gratia pupilli † tantùm gerantur negotia? Reſpondeo. venit dolus, lata culpa, & leuis, vt. C. arbi tute. l. quicquid. & j. de regu. iur. l. contractus. fallit in duobus caſibus. C. de arbi. tute. l. nomina. & ſ. admini. tuto. j. tutor qui. §. competit. in quibus non tenetur, niſi de lata culpa tantùm. & ſecundum hoc gl. fortè quæ eſt inſtitu. de ſuſpe. tuto. §. ſuſpectus. quæ videtur velle, quòd tutor remoueaẽ propter leuiſsimã, nõ bene dicit. melius ſentit. ſ. de ſuſpe. tut h. l. iij. penul. ¶ Sed poſſetis vos dicere, nonne tutor creatur pro pter induſtriam & bonos mores, vt. j. de tutor. & curato. da ab his. l. ſcire oportet. §. pen. ergo debet teneri de leuiſsima, vt dixi in mãdatario. Reſpõ. hoc ideò quia tale officium ſumitur ex neceſsitate. argument. j. de his quibus vt indignis. l. poſt legatum §. aduocatum. facit quod nota. ſ. de procurato. l. pro curator q̃ pro eui ctione. ¶ Vndecimò quęro, † quid 34 in actione negotiorum geſtorum? Reſpondeo. diſtingue, vt no. ſ. de nego. geſtis. l. iij. §. interdum. Et ſi, dicis, quare non tenetur de leuiſsima, cùm pretiũ non recipiat, & videtur ſe ingerere, vt. ſ. dictũ eſt in poſito & mandato? Reſpondeo, vt facilius accedant hõies ad gerẽda negotia abſentiũ, q̃ aliàs perirẽt: vt j. de act. & obli. l. ex maleficij. §. j. & inſtit. de obli. q̃ ex quaſi contract. §. j. ¶ Duodecimò† quæro, qd 35 in actiõe cõmodati: licet lex videat facere differẽtiã inter cõmodatariũ & depoſitariũ: vt. ſ. cõmoda. l. ſi vt certo. §. nũc videndũ. & de reg. iur. l. cõtractus. tñ hoc ideò facit: quia inſpexit ea q̃ cõiter accidũt, ſcilicet quia depoſitũ ſit gratia deponẽtis: cõmodatum ſit gratia recipientis: tũ particulariter inſpiciẽdo vr quaſi eadẽ diſtinctio. Nã aut cõmodatũ ſit gratia re cipiẽtis, aut cõmodãtis, aut gratia vtriuſq̃. Primo caſu, aut quæris de actione cõmodati cõtraria: & in ea venit dolus & lata culpa tm̃: vt. ſ. cõmoda. l. pen. & . l. ſi. Aut de directa: qd̃ tũc aut cõmodãs vltro ſe obtulit ad cõmodãdũ: & cõmodatarius nõ tenetur niſi ſolũmodo de dolo & lata culpa. vt. ſ. cõmoda. l. ſi vt certo. §. interdũ in fi. ſecũdũ verã lectură. Aut ſe nõ obtulit, ſed fuit à cõmodatario req̃ſit⁹: & tunc venit leuiſsima: vt. l. ſi vt certo. §. nũc videdũ. &. l. in reb⁹. Secũdo caſu, venit ſola lata culpa, vt dicto §. interdũ. Tertio caſu, venit etiã leuis. argu. dict. §. i nunc videdũ. ¶ Decimotertiò q̃ro, q̃uid in' precario? Rñdeo: aut† quæris ante morã: & venit dolus & 36 lata culpa tantũ: vt. j. de reg. iur. l. cõtract⁹. & de precario. l. quæſitũ. §. illud. aut poſt morã: & venit leuiſsima, vt. l. q̃ſitũ. §. ex hoc. &. §. ſi ſeruitute. Et ſi quæris q̃ eſt rõ diuerſitatis, q̃ in cõmodatario venit leuiſsima: in precario doĩ⁹ & lata culpa: cũ vtrũq; celebreẽ gratia recipientis? Rñdeo. precariũ põt reuocari q̃n libuerit: & ſic ab initio, & poſtfacto pendet ex liberalitate dñi; & ſic in hoc grauaẽ recipiẽs: ergo releuaẽ in hoc, vt ſolũ teneaẽ de lata culpa, ſed commodatũ nõ põt reuocari niſi finito vſu. & illud voluit dicere tex. in. l. q̃ſitũ. §. illud. j. de p̃ca. &. ſ. cõmoda. l. in cõmodato. §. ſicut. & expreſsius p Rof. 37 in libellis ſuis in ti. de p̃cario. ¶ Decimoquartò† quæro, qd in cõtractibus innoĩatis? k Rñdeo de hoc non k põt tradi particularis doctrina: ſed do talẽ doctrinã q̃ cõtractus innoĩati iudicãtur ſecũdũ naturã cotractuũ noĩatorũ qbus aſsimilantur. quod eſt notã. & p̃bat. ſ. cõmoda. l. eũ q̃. §. fi rẽ inſpectori. &. ſ. eo. l. j. §. ſi q̃s ſeruũ. &. j. de p̃ſcriptis ver. l. naturalis. §. fi. 38 ¶ † Decimoquintò' quæro qd in actiõe ex teſtõ? m I certè in hoc gl. variare videtur. j. de leg. j. l. cũ res. §. m culpa. & l. ſi ſeruus. §. cũ quid & ad trebel. l. mulier. §. ſed & emˇ. Verũtamẽ diſtingue ſecũdũ Petrũ in dicta. l. cũ res. §. culpa. qa aut ex vltima volũtate hæres pcipit modicã vtilitatẽ: legatarij ſeu fideicõmiſſarij magnã, & tũc ſolus dolus & lata culpa venit, vt d. l. mulier. §. ſed & emˇ. ad trebel. Aut ecõtra, hæres magnã vtilitatem, legatarij, vel fideicõmiſſarij paruã: & tũc venit leuiſsima culpa: vt. d. l. cũ res. §. culpa. Aut vterq; magnã vtilitatẽ, ſeu æqualẽ opulẽtiã: & tũc venit leuis culpa: ſicut in cõtractib⁹ q̃ vtriuſq; gratia celebrãtur: vt. j. de leg. j. l. ſi ſeruˇ. §. cũ qd. cõiũcta. l. ſi vt certo. §. nũc videndum. ſ. comoda. Bar.

☞ Repetita fuit p me Bar. à ſaxoferrato minimũ. ll. doctorẽ, in fœlici ciuitate Petuſij, ſub an. dñi. Mcccxliij. die. xxix. Mar. Quæ mea dicta cuiuſlibet melius ſentientis correctioni ſubmitto. Amen. Habetur hæc in exẽplaribꝰ Venetis: quæ hic appoſuiſſe voluit, vt qua tẽpeſtate floruerit Bar. venerãdũ numen meum in terris, liquidò dignoſci poſsit. Alex. Loſcus.

LEX. XXXIII.

SEruus. Depoſitio ſerui apud ſequeſtrum non impedit dominũ igere. hoc dicit.

LEX XXXIIII.

POtes. Qui recipit, pecuniã, vt depoſitum, depoſiti conuenitur. hoc dicit.

Mandati uel contra *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Verbum, uolo, quindicat diſpoſitionem!*

j ¶ Decimotertiò quæro. per Bal. in d. l. pignus. in. x. q. C. de pign. actio. Alexand.

k ¶ Innominatis. in actione ex teſtamento. adde Bar. in. l. cũ res. §. culpe. de leg. j. Alex.

POMATES.

l ¶ Decimoquintò. Vide Barto. & ibi addi. conſ. xvj. & Alex. i. d. l. mulier. &. d. §. culpa.

m ¶ Actione ex teſtamento. per bal. in. l. pignus. in pe. colum. C. de pign. act. per Bar. etiam in. d. §. culpa. per Angel. & alios in d. l. mulier. §. ſi hæres. & cum Barto. tranſit Pet. de ancha. & Imol. in. c. bonafides. depoſiti. Sed quid in exe cutore, vide per Bart. & poſt eũ in l. alio. circa fi. j. de ali. & cibar. legat. Alexand.

LEX I.

OBligatio. [a]Quærit gl. sup rub. qd sit mãdatũ? dic vt in ea. iſte. ll. ñ recipiũt cõgruũ summarium. ¶ Nota. de iſto verbo volo, an inducat diſpõnem, & videt qd' ſic, hic cõtrariũ not. in l. ſerui electione. j. leg. j. l. i vẽdẽtis. C. de cõtrahẽ. emptio. de quo plenè in. l. cũctos populos. C. de ſum. trini. & fide catho. in repetitione. quã feci de illa. l. ¶ Op. de. l. idẽ q. §. ſi qs ea. j. eo. Sol. quod hic dicit, quocũq; verbo itelligit, ſcilicet ideono: vñ ſi eſſet ad monitoriũ, vel cõmendatariũ, vel pſuaſoriũ: nõ induceret mãdatũ. ita dicit gl. certè oĩa iſta verba referũtur ad eũ q aĺs eſſet factурus ſi bene iſpiciaẽ. ¶ Op. j. de ꝓxenetis. l. ñ. So. ibi cõſtat quòdnõ habebat animũ obligãdi, qa intercedebat, vt videret proxeneta. &c. hic non ſunt alia.

SVMMARIVM.

Officium eſt quod homo homini debet in genere
Amicitia hodie eſt inter paucos.
Mandatum poteſt dupliciter conſiderari.
Tutori quandoq; poteſt ſalarium conſtitui.

Mandatum. Quid vult dicere Iuriſc. ex officio atq; amicitia? Reſpõ. officiũ eſt quod homo homini debet in genere: vt. l. j. §. de neg. geſt. & l. officio [b] & ibi gloſ. C. de neg. geſt. & hoc in vnoquoq; de mundo. amicitia eſt in ſpecie, q̃ hodie inter paucos eſt: vt. l. latè. §. amicos. j. de ver. ſign. ¶ Op. igitur hodie nullus dicit, ꝓcurator: cũ cõmuniter accipiant pecuniã. Solu. mãdatũ poteſt cõderari dupliciciter. ¶ Primò reſpectu mandãtis & mãdatarij. & iſto caſu, ſi nõ eſſet gratuitũ, nõ dicit mãdatũ, vt pariat actionẽ mãdati: vt hic. ¶ Secũdo mõ, põt cõſiderari [c] reſpectu illi⁹ cõtra quẽ agitur, ſeu reſpectu illius cõtra quẽ qs eſt factus ꝓcurator: & tunc nõ curo vtrũ mandatũ ſit gratuitũ, vel nõ. nã quãtũ ad iſtũ, ſufficit qd' ꝓcurator habeat diũ voluntate ſiue p pecuniã, ſiue quocũq; mõ: hoc ꝓbatur in. l. naturalis in fi. j. de præſcrip. ver. ¶ Quæro, qd in tutore? dicit gl. idẽ qa tutoris officium debet eſſe gratuitũ. Breuiter, tutori poteſt † qñq; cõſtitui ſalariũ, vt. l. à tutoribus. in fi. j. de admi. tu. &. l. j. §. ſi pupillus. j. de tute & ra. & diſtra. &c.

SVMMARIVM.

Aduocatus ſi dederit malũ conſiliũ, non tenetur niſi de dolo.

LEX II.

MAndatum. [d]Nota, ꝙ nemo ex cõſi. obligat. in. l. qui mihi bona. §. pater Seio. de acquirẽdo. vide no. per Bar. in. l. non ſolũ. §. ſi mandato. de iniu. in princi. Et ad de quod ſcribens videt mãdare. l. ẽt & ibi gl. & bal. C. qd' cũ eo. & vide in materia Bal. in l. j. in. iiij. col. C. de ſer. fugi. adde pau. de ca. cõſi. cclx. ad vlt. verba apoſtil. Et an pater annuẽ do filio voleti cõmittere maleficiũ dicatur mandare? vide Bald. conſil. cxxiiij. li. j. Alex. ¶ L. officio. Vide differentiam quæ ponit, inter quos dicat obſequium & pietas: & de religione: vide glo. in l. ij. de inoff. teſta. Alex. ¶ Conſiderari. & qualiter intelligatur iſtud gratuitũ, vide Barto. in. l. j. C. de eden. & in. l. quædam. in princ. ff. eodem titu. de eden. & adde bar. in. l. j. in fi. princi. §. de procu. & bal. in rubri. C. de procur. & Adde no. p Bar. & doc. in. l. item. C. de procur. & vide. l. ſi remunerandi, in princi. & j. e. Et ad iſtũ text. & ſimiles, dũ dicit pecunia interueniẽte contractum tranſire in locationem. intellige vt per Barto. in. l. hoc iure. §. j. & ĩ. l. qui ſaxum infrà de dona. ¶ Mandatum. in prin. huius & c. ſed quæ verba importent conſilium, & quæ præceptũ, vide latè do. An. in c. nam & cõcupiſcentiã. de conſti. in princip. Limita iſtum text. niſi tale mandatum, quod potius conſilium hìc appellatur, fieret ſuper re mandantis: quia tunc eſt obligatorium mandatum: vt eſt caſus no. ſecundũ Ang. in. l. ſi cũ fundũ. §. de pact. & ibi ſatis videt velle Bar. Et an qs teneat interdicto vnde vi: ex conſilio ſpoliãdi, vide Bal. qd' nõ. in. l. j. in. j. col. in. v. q. C. de ſerui. Pau. de caſt. in. l. pen. C. de pact. dicit, ꝙ ſi cuit arbitrator vel arbiter qui eligit de cõſenſu partiũ, nõ tenet niſi de dolo & lata culpa: vt l. j. §. ij. ſi men. fal. mo. dixe. ita debet eſſe in conſultore electo à iudice, & in teſte & notario. l. ſi qñ. C. de teſtibus. & . l. j. & ibi Bar. C. de diſcu. li. x. Adde vt per Pau. de ca. conſi. cclxij. Alex.

POMATES.

¶ Dolo fecerit. Vide Roma. conſilio. cxxix. incip. pro plena. conſil. ccxxviij. Alexan. in rub. C. de procura. in fin.

¶ L. diligenter. in princi. limita vt p Bal. in. l. cũ mandati. C. eo. Alex.

POMATES.

¶ Si paſſus. Vide Matthęſi. notabi. xxvij. incipi. not. quòd ſi promitto.

POMATES.

¶ Rei turpis. Vide quid per iſtũ tex. dicat Bar. l. præterea. in fi. ff. de no. oper. nun.

POMATES.

¶ Si tibi. In actione ergo mandati venit dãnũ ad intereſſe, vide Alex. cõſi. xlij. col. ij. volu. ij.

¶ Gloſſa reprobat &c. Per Bart. in. l. ſtipulatio iſta §. alteri. de verbo. obliga. Alex.

¶ Procurator vide in. l. tutor. ad fi. de neg. geſt. alex.

¶ Maur⁹. No. ꝙ licitũ eſt accipere, ꝓ fideiubẽdo: & an cõputẽt in ſorte, vide ſing. ꝓ Bal. in l. antiq̃. in prin. C. ad velleia. Alex.

¶ Actio. Adde. l. hoc iure. & quod ibi Bart. §. j. de dona. Alex.

Si paſſus. [g]Qui patitur aliquem facere, quod ad ſui commodũ ſpectat, mandare videtur. & ſic mandati tenetur. h. d. videin l. qui patitur. j. eo. titu.

Rei turpis. [h]Id quod hic dicit, mandatũ nullũ ẽ. i. cõtract⁹ mãdati nullus eſt, & nulla habet vim: id eſt nullã, ꝓducit obligationẽ. Nõ emꝫ q ſuſcipit, implere videt: ſed ſi impleuerit, punitur mandãs & mãdatarius tãq; delinquens: vt. l. liber homo. §. ad. l. ei q. & . l. nõ ſolùm. §. ſi mandato. & §. proculus. j. de iniur.

Si tibi. [i]Ex mãdato quod nõ fit gratia mãdatarij, oritur actio: aliãs ſecus, niſi interſit eius vel aliãs facturus non eſſet. h. d. prout hic eſt litera negatiua, non intererat. ¶ Op. j. eo. l. ſi procurator. §. mandati. Sol. dicunt quidam, non intererat ab initio: ſed poſteà cœpit intereſſe: quia ſum eſſe actus hæres eius. ſ. mãdantis, cuius intererat, vndere conueleſcit mandatũ ſi, poſteà incipit intereſſe: qd' no. Facit qd' no. in. l. pacto ſucceſſorum per Cy. ibi C. de pact. dat glo. alias ſolutiones: ſed iſta eſt notabilior. vltimò Pla. ex hoc. §. fundabat duas opiniones, quas glo. reprobat &c. [k]

Apud Iulianum. In mandato ſpeciali non deuoluitur mutuum: ſecus in generali. h. d. ¶ Opp. vnum debitũ deuoluit in actione mãdati, vel negotiorũ geſtorũ, vt. l. diuortio. §. de neg. geſt. & hìc in ver. planè. ſed hìc in prin. dicit cõtra: quare malè. Rñ per diſtinctionẽ huius. §. declarantur oẽs leges de hoc loquẽtes: nam ſi aliqs eſt procurator ſpãlis ad vnã rẽ in iſta actiõe mãdati nõ deuoluit aliud debitũ vt hìc in prin. ſed ſi eſt ꝓcurator [l] generalis vel negotiorũ geſtor vniuerſalis: tunc, quia debet exigere à ſeipſo vnũ debitũ deuoluit in actiõe mãdati, vel negotiorũ geſto. vt in cõtrario. ¶ Sed op. & vr̃ q hic ĩ prin. habeat locũ actio mãdati, etiã ſi in aliud mãdatũ nõ deuoluit. Nã hoc ipſum fuit principaliter mãdatũ, vt pecuniã ſumeret & teneret. ergo habet locum actio mãdati. Sol. hoc mandatũ nõ fuit gratuitũ: qa fuit dictũ, vt ſi plus poſſet fœnerari, ſibi haberet. meritò non habet locum actio mandati.

SVMMARIVM.

Pactũ de quota litis, q. priuat procuratorẽ actione mandati.

Maurus. [m]Procurator q eſt pact⁹ de quota litis, ꝓ eo qd' cõdẽnatus ſoluit vel vt fideiuſſor promiſit: actionẽ mãdati nõ habet: ſecus ſi de quota litis pactus nõ fuerit: licet ꝑtũ fide iuſſor receperit. h. d. Not. iſtũ. §. † q pactũ de quota litis priuat procuratorẽ actione mãdati. Quæro hic dicit. vtilis actio & c. quæ eſt iſta vtilis actio? gl. dicit vtilis id eſt efficax. Breuiter, nõ intelligas q ſit actio mandati: quia non fuit gratuitũ: vt. ſ. e. l. j. in fi. ſed magis fuit actio⁹ ꝓſcriptis verbis, quæ reſultat ex contractu innominato: do vt fideiubeas, vt. l. hoc iure. §. j. j. de dona. &c.

LEX VII.

SAlarium. Salarium pacto nudo promiſſum, officio iudicis exigitur, niſi ſit pactũ de quota litis. h. d. Gl. hic intrat quæſtionem, qualiter petant ſalariũ aduocati & procuratores: de quo dic vt no. per Cy. C. eo. l. j. &. l. ſalarium. &c.

LEX VIII.

SI procuratorem. Procurator, vt inſtrumenta ſibi data reddat, tenet actione mandati, non depoſitil. Idẽ ſi per colluſionem paſſus eſt ſe vinci. h. d. de hoc quod dicit de colluſione procuratoris, dic vt. l. j. & eleganter. §. pen. ſ. de dolo.

SVMMARIVM.

Procurator ad negotia ſubſtituitur, quando non eſt electa induſtria perſonæ.

Si quis mandauerit. Procurator ad negotia ꝓt aliũ ſubſtituere, ſecus ĩ ꝓcurore ad iudicia q nõ ꝓt ſubſtituere niſi ĩs fuerit cõteſtata. h. d. Duo dicit hic Iuriſcõſult⁹. primò † qd' ꝓcurator ad iudicia nõ põt ſubſtituere ante litẽ cõteſtatã. Secundò † q d' ꝓcurator ad negotia ꝓt ſubſtituere. ¶ Ad primũ opp. de. l. illã. C. de dona. Sol. ibi loquit de ꝓcuratore ĩ rẽ ſuã: hic in ꝓcuratore ſimplici. ¶ Ad ſecũdũ op. j. de diuer. & tẽp. præſcrip. [a] l. penul. §. ij. vbi ẽt ad negotia nõ põt ſuſtituere. gl. hic & ibi ponit multas ſolutiones. inter quas ponit vna, qd' ibi erat electa induſtria perſonæ: hìc ſecus: vnde ibi eſt eadẽ ratio: quæ in iudicijs, vt refert Cy. in. l. quod quis. C. de procurato.

SVMMARIVM.

Facere ubi quis tenetur aliquid, & illud mandat: ſi mandatarius non facit: non excuſatur mandans.
Dominus citatus ſi miſit procuratorem, & procurator non comparet, dominus eſt contumax.
Caſus ſuperueniẽs in perſona procuratoris, excuſat dominũ.

Si tutores. Si tutor mandauit cõtuto. ꝙ ad pupillũ nõ ptinet: eſt actio mãdati, vel tutelæ. Itẽ, negligẽtia mãdatarij nõ excuſat tutorẽ. h. d. ¶ No. verbũ, nõ ſunt igit & c. de quo ſeci mẽtionẽ [b] in. l. j. §. ſi qs ius dicẽ, nõ obtẽ. Nã † q̃n a liqs tenet facere aliqd, & alij mãdat: ſi mãdatarij⁹ non facit. nõ excuſat mãdãs: de quo plenè ĩ. l. cũ filij⁹. j. de ver. obli. facit † q ſi dñs eſt citat⁹, q miſit, ꝓcuratorẽ, & procurator nõ comparet: nõ dicit cõtumax, ꝓcurator, ſed dñs, vt ibi dixi in. d. l. cũ filius. ¶ Op. de l. cũ à matribus. C. q pe. tut. [c] Sol. caſus † ſuperueniẽs in perſonã, ꝓcuratoris excuſat dominũ: vt ibi extra de, ꝓcurato. c. ſ. relam. ſecus in negligẽtia, vt hic & c.

Si liber homo. Si apparet emptionẽ factã meo noie nõ vãlere nõ tenetur, ꝓcurator niſi cedat actionẽ ſi quã habet efficacem: aliãs ſecus. h. d. & c.

Mandati. [d]Actio mãdati dat ad intereſſe, & ideò ſi non intereſt, non datur. h. d.

SVMMARIVM.

Fideiuſſor, quòd poſſit ſoluere, & de ſubſtantia principalis.
Cohæres plurium debentium certam ſpeciem, poteſt ſoluere partem alterius.
Fideiuſſor, an teneatur appellare, & appellationẽ proſequi?
Paupertas quòd proſit.

Si ignorantes. Fideiuſſorem omittẽtẽ exceptionẽ excuſat ignorãtia, omittẽtẽ verò appellare, excuſat paupertas, & denũtiatio factа principali. h. d. ¶ No. principaliter [e] ex hoc. §. ibi: ſubſtantia. Not. † q fideiuſſores poſſunt ſoluere ex ſubſtantia debitoris. ſita dicit gl. in. l. venditor. in prin. ſ. de iudi. & idẽ dicit Ia. co. de are. & Richar. ma. ꝓ iſtũ tex. alle. C. vbi de criagi opor. auct. quia in ꝓuincia. licet gl. ibi aliter intelligat, ꝙ hoc facit. C. de epiſc. & cleri. auct. ſi captiui. Et p hoc † dicebat Iaco. de Are. & ego refero in. l. eandẽ. j. de ver. ob. qd' qñ ſunt plures hæredes, qui tenentur ad certã ſpeciẽ: qa neuter ſolutione partis liberat. põt vnus ſoluere partẽ alterius: ſic etiam fideiuſſor põt remittere poſſeſſionẽ rei principalis, quã ſoluere tenebat ꝑ iſtũ tex. quem tene mẽti. ¶ Secũdo no. † qd' fideiuſſor tenet appellare, nõ aũt, ꝑſequi. ſed cõtra hoc inſtatur: ſi em tantũ appellare cogitur nõ aũt, ꝑſequ, qũo, ꝓpter paupertatẽ excuſari pt, cũ appellatio viua voce fiat: ideò dicebat Ia. but. qd' fideiuſſor nõ ſolũ cogit appellare. ſed etiã, ꝑſequi, niſi excuſetur paupertate, & vt hic & vt tollatur cõtrariũ. l. inuitus. C. de, ꝓcur. Dicebat ipſe ſic: qñq; qs damnatur noie alieno: & tũc tenet appellare, nõ ꝑſeq. vt. l. inuit⁹. C. de, ꝓcur. qñ & cõdẽnat nomine ſuo: tũ hoc tẽdit ad cõmodũ alienũ: & tũc cogit appellare & ꝑſeq niſi excuſet ex cã hic poſita: ſic ẽt de

bet intelligi. l. hærennius. §. caia. j. de eui. ¶ Vltimò nota † quod paupertas, ꝑdeſt: de quo plenè in. l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſ. & cleri. &c.

Dolo autem. Procurator tenetur de dolo & culpa, & de eo quod ad eũ peruenit. h. d. no. tex. in ver. ſed & ſi dolo. ꝙ omiſsio facta gratia alterius quod fieri debet, dicitur lata culpa. ¶ Itẽ no. tex. ex quo fiũt quotidie inſtrumenta, facio procuratorẽ in rẽ ſuã, & pono eũ loco mei, & qd' nõ teneat de eui ctione, & ꝓmittatur ꝓ eo, cũ pacto ꝙ ſit obligat⁹ ex facto ſuo &c.

LEX X.

IDemque. Inactione mandati veniunt v ſuræ. hoc dicit.

Si quis titio. Si aliãs contrahendo mandatum perficitur, actio mandati extinguitur & ex nouo cõtractu agitur. h. d. ¶ Opp. ſ. depoſiti. l. j. §. ſi rogauero. & §. ſeq. ſol. hìc recipiẽdo mutuũ perfectũ eſt mandatũ: ibi fec⁹. Prætereà hìc ex forma mãdati apparet, q vo luit trãſigere in formã alteri⁹ cõtract⁹. Dicit em q acciperet pecuniã mutuã. ecce nomẽ cõtract⁹. ſed ſi dixiſſet ſimpliciter, q acciperet pecuniã, nõ adiecto noie cõtract⁹: qa nõ dixiſſet. mutuũ nec aliter expreſiſſet: tunc actio mandati competeret: vt. l. cõtraria &c.

Idem Papinianus. Qui fideiubet pro procuratore habet actionem contra dominum. h. d.

SVMMARIVM.

Actione ſi qui mihi cedere teneris, de ea qd' uolo facere debes.
Mulier ſi adhibet coniunctam perſonam ad ſtipulandum do tem, an uideatur donare?
Donare num uideatur, qui eum ad ſtipulandum adhibet abs quo donationem acceperat?
Conſultor qui imperitè conſuluit, tenetur tantum de dolo.

Si cui. [h]Qui mihi tenet actionẽ cedere, põt cogi debitorẽ liberare, vel alteri delegare ad mei petitionẽ. h. d. ¶ No. ꝙ de actione q̃ de bet mihi cedi, debes facere quicqd volo. ¶ Secũdò no. finẽ huiu⁹. §. ꝙ vr̃ cõtra duas regulas poſitas per gl. noſtras. Prima † q̃ ſi mulier adhibet ad ſtipulãdũ dotẽ, cõiũctã perſonã, vr̃ donare, quod eſt cõtrà cauſam hic, vbi filia adhibuit matrẽ. dixi in. l. quæ dotis. j. ſolu. mat. ſecũda vr̃ contra aliã regulã, quæ eſt † q ſi aliqs adhibet ad ſtipulãdũ eũ à quo donationẽ receperat, vr̃ donare: vt. j. e. l. ſi vero. §. idẽ Papinianus. qd' vr̃ falſumꝫ dote, vt hic ibi, quãuis. & ipſa ſit q̃ dotẽ dedit. Licet em ibi mater dotauerit filiã: tamen ſi filia adhibet eam ad ſtipulandum: non videtur adhibere animo donãdi. quæ plenè dic vt dixi in. d. l. quæ dotis. j. ſolu. ma.

Si quis ea. [i]Adhibitus vt conſultor, nõ tenetur mãdati, ſed ſolũ de dolo, ſi dolus interceſſit. h. d. quod no. Facit quod † cõſultor qui imperitè cõſuluit non teneatur niſi de dolo Spe. tangit in ti. de requi. conſilij.

Si mandauero. Procurator tenetur reſtituere id quod ad eum ex mandato venit. h. d.

Idem labeo. [k]Procurator poteſt domino imputare, quicquid licitè impendit. h. d.

SVMMARIVM.

Exceptiones inhoneſtæ quæ dicantur?
Defendere ex oppoſitionibus competentibus ex ſua perſona num quis alium poſſit?

Generaliter. Omiſsio exceptionis inhoneſtæ, non impedit actionẽ mãdati. Itẽ. qui aliũ ex neceſsitate defendit exceptionibus ex ſua perſona vti põt. h. d. ¶ Quæro quæ eſt iſta exceptio inhoneſta: de qua dicit text. dicit gl. ſi actor ius iniquũ impetrauit: vnde, ꝓpter ſuũ delictũ nõ debet audiri. qd' tene mẽti pro exceptionibus, quæ tota die emanãt ex forma ſtatutorũ vt quis nõ audiat: q. nõ ſoluit collectas & ſimilia, vt iſtæ exceptiones dicantur inhoneſtæ. ¶ Secũdò

a ¶ Defendit aliũ. vide Bar. in l. j. ĵ. iudi. fol. & bar. in l. verũ. in prin. j. pro socio. & per doc. in l. sunt qui. de re iudi. & not. Bal. in l. ij. in. ij. col. in versi. q ro qd si debitor. de exec. rei iudi. Alex.

b ✠ POMATES. ¶ Domandi. h. d. vide Alexã. cõsi. xlvij. insi. volu. iij.

c ¶ Idem Papinian. Et circa no. hic p Cy. vide Bal. in. l. eã quã. in. xinj. col. in fin. C. de fideicom.

d ¶ Si post creditã. a mandatũ respicit futura: & ad hoc Bal. Cob hęc verba. de iudi. post Iac. de Aret. alleg. gl. singu. hic: & vide quod no. Ang. in. l. Iul. circa. j. co. s. qui satisda. cog. b Alex.

✠ POMATES.

e ¶ Si mandauero. Vide aliqd p Barba. c. ij. de offi. delega.

✠ POMATES.

f ¶ Ad hoc. Vide Ro. consi. xxij.

g ¶ L. cũ pater. ad. de Bar. in. l. ij. j. de dona. p Bal. l. mãdatũ. C. mandati. Alex.

h ¶ Hæredẽ. in pri. huius. l. singularis est hæc lex secũdũ Bal. in. l. si insolutũ C. de act. & obl. & adde q̃not. Bar. in l. qui rome. ¶. duo fratres. in. vj. q. de verbo. obli. Alex.

✠ POMAEES.

i ¶ Hæreditate vendita. Ergo argumẽtũ intelligiẽ de rebus præsentibus: nõ autẽ de futuris. vide Alexã. consi. xxxiij. vol. ij. col. secunda.

k ¶ Posset habere. facit ad not. p bal. ĩ. l. hæredẽ. ĩ. j. col. de hęre act. Alex.

l ¶ Si mandasse m. plenè p Bald. in. l. mãdatũ in penul. col. C. eo. Alex.

m ¶ Interdum. not. Bar. & Imo. in. l. q bis. de verbor. ob. Alex.

n ¶ In cuius bona. & vide Bar. in. l. vl. de cur. bo. dam. & hic vide, quòd in publicatione veniũt pũtia tãtũ & ita allegat do. Io. ĩ l. ex facto. in fi. de vulga. & pupil. & ideò iura cõditiõa f liã nõ veniũt, nx ta ea q̃ dixi post Bar. in. l. nõ ad ea. ĩ fi. de condi. & demon. ad hoc etiã alleg. bal. in. l. fi. in fi. q̃ res pign. & ad ista, an deportatus posit acqrere, vi-

no ✠p ille q defendit aliũ[a], põt opponere ex psona sua, de quo in. l. venditor. s. de iudi. Contra de. l. minor. xxv. annis. ¶. defensor mariti. s. de, pcu. Sol. ibi loquit in defensore volũtario: hic in defensore necessario, ad quẽ spectat cõmodũ & incommodũ. dixi vobis in. l. sed & si. l. ¶. itẽ si rẽ distraxit. s. de peti. hęre. & l. procurator ad exhiben. j. iudi. fol. &c.

Si fideiussori. [a] Acceptilatio fctã cã re mũerãdi: fideiussori tribuit actionẽ mãdati: secus si simpliciter cã donandi. h. d. [b] Not. hãc differẽtiã inter remuneration ẽ & simplicẽ donationẽ. ¶ Secũdò no. q in dubio donatio cã mortis & legatũ, præsumitur cã remunerationis. ¶ Op. j. eo. l. proxi. ¶. j. Sol. ibi videbitis inconti nenti.

LEX XII.

Si vero. Marcellus. Vna fictio circa idem admittitur, nõ aũt plures. h. d. cũ seq. ver. plane. secũdũ Gul. vt no. p eũ. s. de pact. l. ab emptione. ego intelligo istũ ¶. aliter, vt dixi in. l. si is q̃ p emptore. j. de vsuca. ĩ fi.

Si filiofamilias. Conditio potestatis retro nõtrahitur: & ideò tẽpus existentis cõditiõis inspicitur quo ad inqsitionẽ. h. d. ¶ Op. de. l. si filius. j. de ver. ob. Gl. soluit sno mõ. Tu dic q ibi loqtur ĩ cõditiõe casuali quæ existens, retrotrahitur ad tempus cõtract[e], meritò tempus cõtractus inspicitur: hic in cõditiõe potestatiua, quæ conditio existens, retro nõ trahitur: vt. l. potior. & l. qui balneũ. j. qui po. ĩ pig. hab. dixi, plenè in. d. l. si filius. j. de verbo. ob. &c.

Idem papinia. [c] Vnus actus donatiõis facit aliã donationẽ prę sumi. h. d. hoc fallit fauore dotis, vt. ¶. eo. l. idem q̃. ¶. si cui mandauero, de quo plenè dixi in. l. quæ dotis. j. solu. matri. &c.

Si mihi. Procurator ad emendum, potest repetere pretium quod soluit, & si aliquid amplius impendit. h. d.

Si adolescens. Qui fideiubet, p minore, actionẽ mandatinõ habet. h. d. ¶ Oppo. de. l. iij. ¶. nec non. s. de in rem verso. ibi loquitur in maiore: hic in minore. ¶ Op. de. l. si qs cũ sciret. j. de vsucap. ✠p ẽptore. So. vt ibi dixi in. l. is cui bonis. j. de verbo. obli. &c.

Cum quidam. Verba recommendatoria non obligãt. h. d.

Si quis. Si mutuetur filio nõ cõtra senatusc õ sultũ Macedonianũ, vel cũ de hoc dubitatur, tenetur mandati h. d.

Si post creditam. [d] Mandatũ non potest intervenire pro eo q̃d' est factũ: sed ✠p eo q̃d' est fiẽdũ &c.

Si mandauero. [e] Mandatũ potest revocari ad petitionẽ mandantis. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum quando morte finiatur?*

Idem Marcellus. Mandatum q̃d' confertur post mortem, ✠nõ finitur morte. Itẽ mandatarius potest agere: vt sibi detur pecunia ✠p executione mandati necessaria. ¶ Op. j. eo. l. inter causas. in prin. Sol. hic mãdatũ fuit collectũ post mortẽ, ibi nõ. ¶ Ad hoc [f] op. de. l. cũ pater. ¶ ¶. meuio. j. de leg. ij. dicit glo. ibi mandatũ fuit collatũ in vita. Tu dic, q̃d' tres sunt casus, q̃nq̃ mãdatũ & effectus mãditi cõfertur in vita. & tũc finit morte, vt. d. l. inter causas. j. eod. q̃nq̃ mãdatũ & effectus mãdati cõfertur post mortẽ, & nõ finitur morte, vt hic. q̃nq̃ mãdatũ cõfertur in vita, sed effectus mandati cõfert post mortẽ, & tũc adhibetur quædã distinctio scientiæ & ignorantiæ, vt d. l. cũ pater. ¶. meuio. j. de leg. ij. ¶ Opp. de. l. fi. j. de

de plenè Bal. in. l. ij. C. de bo. ✠scrip. adde quod iura conditionalia, nõ transeũt in fiscũ Bal. consi. xxiij. lib. ij. Alex.

n ✠ POMATES. ¶ In cuius bona. Vide Frãci. cre. sing. cxlvj. & quòd in casu huius. ¶. veniũt tantũ bona ✠sentia, vide Nel. de sancto Gemi. ĩ tracta. bãnito. in. j. parte secũdi tẽporis. cccxviij. Alexã. consil. xv. in fi. in. j. vol. fol. fol. vt ibi no. & non obstat &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditate uendita, quòd non transeunt, nisi actiones.*

2 *Clausula, cedens quod habet & habere sperat, quid importet?*

LEX XIIII.

Hæredem. [h] In emptorẽ hereditatis nõ trãseũt actiones, nisi q̃ tũc tpis cõpetebant. ¶ No. istud prin. ✠ cũ gl. q̃d' hæreditate vẽdita [i] non trãseũt nisi actiones tũc tpis cõpetẽtes, ideò hodie [2] apponitur in cõtractibus emptionis & vẽditionis, q̃d' cedit oẽ ius q̃d' habet & habere sperat vel posset habere: [k] qa ,,pter verbum sperat, videntur esse actiões, quas posset habere &c.

LEX XV.

Si mandassem. [l] Reuocatio mãdati ñ ꝓiudicat procuratori, si ad eius notitiã nõ peruenit. h. d.

LEX XVI.

Si quis. Si mandasti mihi, vt in meo ędificẽ ad vtilitatẽ tertij; ĩtã tũ cõpetit mihi contra te actio, inquãtũ interest mea. h. d.

LEX XVII.

Si mandauero. Actio supueniens pendẽte iudicio ex cã de præterito, ꝓdest actori ad condẽnationem. h. d.

LEX XVIII.

Si mandauero tibi. Qui fideiubet, vel soluit ante diẽ, non potest agere nisi adueniente die. h. d.

Interdum. [m] Quando mandatũ respicit commodũ meũ, & alienũ, oritur actio mandati. h. d.

Si hi. Valet mandatũ de re mea emẽda à tertio de iure vendẽte. h. d. ¶ Op. C. si seru[o] extero. l. j. fol. dicunt quidam, q̃ hic de æquitate constit mãdatũ, vt dicit tex. non de rigore, vt ibi. Alij dicunt q̃d' ibi fuit mãdatũ de re mea emenda à me: hic de emenda à tertio vendẽte de iure. quod dic vt ibi no. ✠ Cy. in. iij. op. aliãs in prima quæstione. & facit ad istã. l. j. de publi. l. cotem. ¶. penul.

Iulianus. Constitit mandatum de re emenda, q̃ est mãdatarij ꝓ parte. h. d.

Is cuius bona. [n] Qui retinet eaq̃ sunt iurisgentium habet actionem ciuilem. h. d. & facit ad hoc. j. de re iudi. l. si victum. & quod ibi dixi [q] not. & ibi dixi materiam istius. ¶. &c.

Qui ædem. Mandatum rei turpis nullũ est. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Eligere seipsum, nemo potest.*

Si tibi centum. [o] Qui rẽ ĩ vsus suos citra formam mandati conuertit, etiã furti tenet, & non potest qs eligere seipsum. h. d. ¶ No. †. ꝓ qs nõ [p] potest seipsum eligere. de quo tangit gl. extra de elect. c. j. &. c. cum in iure. & no. q̃d' cuiusq̃ vniuer. no. l. planè.

Si mandauerim. Sol. facta de pecunia creditoris, vel eius nomine accepta, non liberat debitorem. h. d.

Fugitiuus. Si res empta à seruo alteri eius mandato traditur: venditor liberatur: aliãs secus.

Si curator. [q] Ei ad quẽ negotiũ spectat data tur actio mãdati, si iter cesserit, vel actio negot. gest. si eis contemplatione est gestũ: aliãs habet actionem in factũ &c.

Sicut autem. [r] Qui mãdatũ suscepturus ñ implet, vel intempestiuè renunciat, tenetur mãdati ad interesse: nisi ex iusta causa fuerit excusatus &c.

Inter causas.

a ✠ POMATES. ¶ Inter causas. Vide Alexan. post Bart. l. eius qui in prouincia. in. vij. col. ff. si cer. pet.

b ✠ POMATES. ¶ Facit ad. Vide Feli. c. j. de testi.

c ¶ Papinianus. hæc est melior glo. quæ sit in iure secundùm Bal. in. l. j. in ij. colum. C. de actio. & oblig.

✠ POMATES.

d ¶ Si fideiussor. vide Alex. ad istum tex. & sic consil. lvij. in prin. j. vol.

e ¶ Quædam. In princip. huius. ¶. Item. potest poni exemplũ in hoc ¶. si fideiussor nõ opponit exceptionẽ excussionis. per gl. ordina. in. l. si mancipiũ. ¶. si communi diuidũ. j. de euictio. & ad Bart. hic vide Aret. in. c. dilecti. colum. iiij. de iudi. Alex.

✠ POMATES.

f ¶ No. quòd. vide Bald. c. j. in. x. col. de consti.

✠ POMATES.

g ¶ Facti veritatẽ. Vide cur. l. singularia prope fi. s. si certum petatur. Alex. l. placuit. C. de iudi. in fi. & cõsi. xlj. in. j. colũ. in iij. volumine. videetiam per Felin. c. cùm venissent. ij. colum. de testi. in ver. Fallit ista con c clusio. Feli. c. nullus. de præsump. &. c. fi. vij. col. de præscript. Barba. d consil. vij. in. xij. col. ij. vol. & cõsi. xxix. alʼs. xxviij. in. iij. &. iiij. col. ij. vo. & cons. xxxj. in. ij. colũ. ij. vo. & consil. xxix. aliãs xxvij. ĩ. ij. & iiij. col. ij. vo. & consi. xxxj. in. ij. colũ. c in. ij. volu. Roma. consi. xciij. & cõ. f si. xiiij. & consilio cxciij. Imol. con g silio. cxlj. & consilio. cxlvj. in. iij. columna. & Cardi. cxxxiiij. columna fin. Ana. consilio. lij. & Bald. c. cùm adeò. colum. fin. de rescrip. Bal. c. iij. ij. colum. de offic. delega. & Aret. l. si seruum. ¶. sequitur. ff. de verbo. obligatio. & Aret. consilio. cxj. columna penul. vbi dicit, quid importet ista clausula, quòd verba intelligantur secundùm puram & bonam fidem, vide etiam Aret. consi. cxxvj. & sequẽ. Alex. l. milites. C. de testa. mili. & vide vnum verbum ad hanc. l. columna ij. & Bal. c. cùm venissent. in fi. de testi. Soci. consi. cxxxj. col. viij. vbi ponit, an propter hoc quod agatur de bono & æquo, possit admitti probatio quæ aliãs non foret admittenda? & consi. cxx. vide etiam Roma. consi. cxlix. colum. ij. vbi ponit, an in tali curia posset opponi exceptio præscriptionis? & consi. ccccxvj. in. j. dub. & consi. cccccxxx. vbi loquitur in exceptione excussionis, & sic ordinis.

h ¶ Ad iura ciuilia. Vide. j. eo. in. l. quntus. & quæ no. Bar. in. l. si fideiussor. in fi. j. de fideiuss. & singulʼ ꝓ Bal. in. l. si pro ea. in vl. col. C. eod. & ibi ẽt, an possit opponi exceptio nõ solutæ gabellæ, per Sali. in. l. placuit. de iud. C. Adde Ro. cõsi. ccccxxx. vbi dicit, q̃ vbi proceditur secũdùm æqtatẽ, nõ admittitur exceptio excussionis: quia illa est de apicibus iuris. Alex.

i ¶ In omnibus. In prin. huius &c. istũ tex. limita & similes, vt per Barto.

LEX XXVI.

Inter causas. [a] Morte mandãtis soluitur mandatũ: sed effectus durat si mãdatarius ignorauit. h. d. No. q̃ licet morte finiatur mandatũ: tñ si post mortẽ impleat à mandatario ignorãte, sufficit ad actionẽ & liberationem.

Abesse. Fideiussor delegãs debitorẽ ẽt nõ soluẽdo, soluisse videt. h. d. ¶ Op. j. de iure do. l. promittẽdo. ¶. si à debitore. sol. intellige hic q̃ creditor sciebat debitorẽ non esse soluẽdo. ita dicit gl. hic: cõtrariũ no. j. de fideiuss. l. iij. Dy. approbat ibi istam glo. dic vt ibi per eum &c.

SVMMARIVM.

1 *Ambasiator derobatus in uia, an debeat restituit*

Non omnia. Damna casu fortuito occurrentia, dñs procuratori non emendat. h. d. glo. dicit insi. quod hic dicitur de curialitate, non debet seruari. dic q̃ ista gl. facit ad[b] q. Do. Io. fuit missus ambasiator † à legato ad papã: dum reuerteretur fuit derobatus apud Papiam: quærebatur, vtrũm deberet sibi restitui à legato? conuocatis doctoribus, dixerunt, quòd sic, de curialitate. allegant hunc. ¶. non omnia. de hoc per Dy. in. l. q̃m multa facinora. C. ad. l. Iul. de vi publi. l. ego plenissimè in. l. si seruus. ¶. ij. j. de furtis &c.

LEX XXVII.

Si quis alicui. Istam. l. summa- dauero. ¶. sicut. ¶. eo. ti. ui tibi in. l. si man

Si mandato. Mandatori cedendæ sunt actiones cõtra reum principalem: quia eius solutione in dubio reus principalis non liberatur. h. d. cum. l. seq.

LEX XXVIII.

Papinianus. [c] De hoc plenè per Dyn. in. l. modesti. nus. j. de sol. & ibi plenè dixi.

LEX XXIX.

Si fideiussor. [d] Si fideiussor soluit ignorans liberatum, vel tutum exceptione: habet actionem: nisi fuerit ignorantia supina. h. d. vsque ad. ¶. quædam &c.

SVMMARIVM.

1 *Apices iuris dicuntur, qui respiciunt magis subtilitatẽ, quam factum.*

2 *Iudicari in curia mercatorum debet de bono & æquo, & quomodo hoc intelligatur?*

Quædam. [e] Non imputatur fideiussori, si omisit exceptiões quę sunt de apicibus iuris, si de veritate negotij disputauit. h. d. ¶ No. quòd[f] † apices iuris dicũtur, qui subtilitatẽ quãdã respiciũt magis quàm facti veritatem[g]. ¶ Not † quòd in curia mercatorũ debet iudicari de

in. l. j. ¶. deniq̃. in fi. insti. quod vi aut clam. Item, fallit in casu. l. si sponsus. ¶. si vxor. j. de dona. inter virum & vxorem.

k ¶ No. quòd ille &c. Vide latius per Bal. in. l. j. C. de condi. inde. in versi. ij. quæro. & in versi. viti. aduerte. & l. fub specie. C. de re iudi. Alex.

k ✠ POMATES. ¶ Quod ille. Circa istum text. vide Fel. c. suborta. v. colũ. cum sequẽ. de re iudica. vide Roma. cõsi. cv. in ij. col. & Imol. cõsi. cxlvj. in. vij. colũ. Paul. de cast. consil. cccxxj. incipien. in causa q̃ vertitur Parmæ. Bal. l. j. col. iij. C. de condi. indebi. quẽ sequit Alex. l. si quis duobus. in apostì. j. de fal. & Bal. l. si tibi. C. de libe. cau.

l ¶. ¶. ij. Vide per Imo. in. l. imperatores. de re iudi. Alex.

i **In omnibus.** [i] Indebitum solutũ repetit: nisi authoritate rei iudi. fuerit solutum. h. d. ¶ No. † quòd ille[k] qui petit debitum solutum, vel semel solutũ iterũ recipit: cõ m mittit crimen stellionatus. ¶ No. † quòd authoritas sententiæ impedit condictionem indebiti. gl. tamẽ dicit quòd habet locũ cõdictio sine causa: Itẽ, restitutio in integrũ ex clausula generali, si qua mihi iusta causa &c. vide gl. & signa digito. Doctores moderni dicũt cõtrariũ, q̃ vide p Cy. ¶. j. C. de cõdi. ide. & dixi ĩ. l. si sine. ¶. ij. ¶. rẽ ra. hab. vbi hoc tãgit &c.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor solus tempore quãdo liberetur absq; principali?*

Fideiussor. Licet fideiussor sit tẽpore liberatus, si tamẽ soluit, repetit per actionẽ mãdati. h. d. Quæro, † quomodo m potest esse quòd fideiussor[m] habeat† solus tẽpore, & nõ principalis? Pone exẽplum, quòd fideiussor fideiussit ad tẽpus. Alij dicũt, quòd cõtra fideiussorẽ nõ fuit facta interruptio præscriptionis, cõtra principalẽ, sic. Istud gl. reprehẽdit: qa facta interruptiõe cõtra principalẽ videt facta cõtra fideiussorẽ: vt. l. vlt. C. de duobus reis. gl. alibi dicit, quòd. l. vlt. loqt in n duob[o] reis, sed aliud est in fideiussore. ita dicit gl. j. de sol. l. cũquis. ¶. si quis pro reo. quod etiã Cy. tenet in. l. vlti. C. de[l] duobus reis. licet illã nõ alleget.

SVMMARIVM.

1 *Procurator generalis, quòd non reuocat, quæ specialiter sunt prouisa per dominum.*

2 *Protestationi necessariò debet inseri causa.*

3 *Arbitrio concesso aliquibus per commune, quis non potest facere contra statuta, nisi ex noua causa.*

LEX XXX.

Si hominem. [n] Generalis ,,procurator nõ mutat ea quæ à domino specialiter sunt prouisa: nisi ex causa iusta quam dominus ignorauit. h. d. quã. l. no. multũ. ¶ No. † q̃d' dixi in o summario, q̃ ,,procurator gñalis & vicari[p] generalis[o] &

in prin. iij. col. & discurre per illam. l. j. de decre. ab ordi. fa. Alex.

ADDE quæ posui in consti. C. post Alex.

n ✠ POMATES. ¶ Si hominem. Vide quid per istum tex. dicat Cre. sing. cl. & Ro. sing. ccccxcix. & Ro. consi. ccccl xxxiij. & infinita per Feli. c. j. in. xv. col. cum duabus sequenti. de consti. & in. c. de cætero. columna ij. de re iudi. & vide Alex. in rubri. de offi. eius. ff. in tertia columna. circa fi. Ias. l. non solùm. ¶. morte. xxv. colum. ff. de no. o per. nuncia. Alexã. l. nemo potest. de legatis. j. in prima col. & consilio. ccxlviij. in quinta colũ. Et vide concor. per Corse. sing. in verbo. iuramentum. per Barba. consil. xxxv. in. xx. colum. & sequenti. ij. volu. Ro. consil. cccxxiiij. incip. in nomine. Feli. in. c. de cætero. secunda colum. de re iudi. Roma. consil. xciij. in secunda colum. & consilio. cccxxv. iij. colum. Bal. c. cùm ordinem. col. penul. de rescrip. Barb. consi. c. de causis. col. x. in fi. & seq. de offic. dele. Multa per Barba. in rubri. C. qui admit. colum. xxij. & quatuor sequenti. Et Ange. in authenti. hoc inter liberos. C. testa. Roma. consi. cccxxviij. & cccxx. in vlti. col.

o ¶ Et vicarius generalis, Adde Bart. in. l. non solùm. ¶. morte. de oper. no. ui nunciatio.

a ¶ Arbitriū. Et hoc idem dicit Bar. per istum tex. in. j. consti. C. Idem po
nit & tenet domi. Abb. in. c. studuisti. circa prin. de offic. lega. facit quod
voluit Baldus. in rubri. C. qui admitti. post mediū primæ colū. vbi voluit,
quòd potestas ex causa potest venire contra statutū ab eo iuratū. Adde
Bar. in. l. quoties in fi. de ope. liber. Alex. ¶ Adde Roma. cōsi. ccccxxix.
vbi tenet q̄ iudex
ex cā pōt venire
contra statutum
iuratum.

✣ POMATES.
b ¶ Hæreditas po- 3
test. Per istū tex. a
verificatur id qđ
consuluit Areti.
cōs. xlvj. q̄ quando quis reliquit hære. videtur relinquere cōmoda & incommoda.

b ¶ Hęreditas potest. An titulus hęreditarius dicatur lucratiuus? dic q̄ sic, si est soluendo hæreditas: al's secus in. l. inter stipulantē. §. si rem. & ibi not. Dyn. & Ange. j. de verbo. ob. iūcta. l. si seruꝰ legatus. §. ſtich. in ver. itē si dño. j. de leg. j. Alex. 1

c Gestū est. Istud est cōtra not. per 2
Bart. in. d. ver. idē Marcellus. Alex. 3

d ¶ Litera quæ dicit. Dic plenius vt hic per Iac. butr. pro cuius intelligentia, præsuppono q̄ qui procu. cōuertit pecunias 1
domini in vtilitatē suā, tenetur ad vsuras q̄ in regiōe sua frequētantur. 2
l. idē q̄. §. si procu. §. eo. Alex. 3

e ¶ Si fundum. Salyce. allegat hunc text. sing. in. l. hac edictali. §. is illud. de secū. nup. quòd si ex fratribus æstimatoribus, assumptis, vnus æstimat xx. alius. xxx. alius. xxxv. debent omnes summæ coaceruari, & per iudicem æstimari in tertia parte totius summæ, per istū tex. Cogita propter l. diem proferre. §. si plures. §. de arbi. & per. l. inter pares. in fi. & quod ibi no. per Bar. j. de re iudi. ideò suum dictum dubitabile videtur. Sed tamen est valde mirabile, si est verū. & istum tex. etiā ad illud introducit gl. no. in. l. cum eo. §. de pact. & ponderat etiam Bal. sing. istos tex. in. l. j. in. vj. q. C. si seruus extero. Alex.

e ✣ POMATES. ¶ Si fundum. Vide Roma. sing. ccccc. & ad istum tex. vide Bal. in. l. ij. vj. col. C. si seruus exte. Alex. & Ias. l. frater à fratre. in xiij. notabi. de condi. inde.

a ¶ Lucius Titius. In princi. huius &c. Quid si debitor in casu huius. l. quia promisit sub pœna eum facere liberari, interpellauit creditorem quòd si deiussorem liberaret, & offerēdo ei alios fideiussores idoneos: & ille recusauit liberare: an sit excusatus debitor, & qualiter succurritur fideiussori? vide per Bal. in. l. si pater. C. de colla. in. l. labeo. §. si per. & Cy. §. de arbi. l. ij. C. de senten. quæ sine cer. quanti. in. l. qui autem. §. sed & si quis. in repor tatis antiquis de consti. pec. licet aliter quàm in dictis locis locutus sit in consi. suo incip. considerandum est quod fideiussor &c. & vtrum fideiuss. de euictio. possit se petere eximi & liberari re nondum euicta, etiam cùm stetit per magnum tempus in fideiussione? & Bal. in. l. facere posse. in fin. solu. matrimo. vbi videtur tex. cum gl. tenet quòd non: quia adhuc obligatus non est, vt ibi. hoc tenet etiam Cy. in. l. si pro ea. C. manda. & ideò dixit Bald. in. d. l. facere. quod ius consistit in practicandi forma. Nam non concludit libellus, si fideiussor petat se extrahi fideiussione: & hoc non potest, vt dictum est. secus si dicat quòd diu occasione fideiussionis fuit obligatus: nam tunc bene concludit libellus: vt in hac. l. & hoc bene poterit procedere: & sic peti poterit. quòd eximatur à promissione facta, non autem ab obligatione & fideiussione: quia nunquam obligatus fuit, vt dictum est: non tamen dicitur diu stetisse in obligatione, nisi longum tempus transierit. & ita etiā sequuntur Moder. do ct. ibi, sed dubitatur vtrum iste. §. & l. si pro ea. habent locū in fideiussore sine mandato. & glos. fa not. dicit, quod nō habet istud beneficium in. l. sed videamus. de negotijs gest. Item. an habeat locum hæc lex Lucius. in iudicio, scilicet in fideiussore de iudicio sisti, vel iudicato soluendo. & Bald. j. eodem. l. si mādato meo. §. si iudicio. & in d. l. si pro ea. C. eo. ponderat ibi esse text. singu. quod no. & sequit̄ Ludo. in. l. græcè. in fine. j. de fideiuss. & Bald. in dicta l. si pro ea. Item vtrum inimicitia superueniens inter debitorem & fideiussorem sit iusta causa, vt ille possit petere se à fideiussione absolui? Io. An. & Spe. in ti. de iudi. in. §. specialia. in additione quę incipit. hic: quod cumlex illa distinguit, aut est inimicitia lenis: & nō est iusta causa. aut est magna, & culpa fideiussoris: & tūc idē. aut sine suacul pa, sed debitoris: & tūc secus. facit quod not. in. l. in his. soluto. matri.

Sed ego habeo quòd fideiusio facta pro ignorante, valet. l. fideiubere, cū simi. j. de fideiuss. an talis habeat beneficium huius. l. vt pone in negotiorū gestor. e fine, mandato: vna glossa in. l. ij. suprà de neg. gest. sentit quòd nō. alia est contra & verior, in. l. sed videamus. eodem titulo. & Bal. in. l. si pro ea. in fine. Et ad hanc. l. vide omnino l. fideiussor pro venditore. & quod ibi Barto. j. de fideiussoribus. & quod ibi dixi vbi ampliant hanc. l. & ad hanc. l. cum materia vide quod habetur per gl. & latè no. in. c. fi. de fideiuss. & omnino Bald. in. l. certum. in prin. C. fami. ercis. & latè Bal. in. d. l. si pro ea. & ibi dixi. & idem in fideiubentibus pro tutore, durante tutela: & etiā alij conditionaliter obligati pendente conditione non possunt hoc petere. argumen. l. nisi finita. §. fi. de tut. & ratio. distra. & per Bal. in. d. l. si pro ea. Sed an interim possit petere ei præstari fideiussores indemnitatis? dic aut superuenit noua causa suspicionis debitoris: & possunt: aliàs non. ff. de prin. credi. l. si creditores. sed quid si tutor non inuenit fideiussores indemnitatis: an ista difficultas eximit tutorem ab obligatione leg. municipalis, casu quo per statutum arctaretur? dic quòd non, per nota. in. l. j. suprà. qui satisdare cogantur. & hæc sunt verba Bal. in consi. incipien. considerandū est quòd fideiuss. & c. & an in hac executione primorum fideiussorum requiratur consensus creditoris, Bal. videtur dicere, quod sic, in. l. qui autem. §. j. suprà de constit. pecu. & Bal. in. l. j. C. de colla. Et de fideiussore obligato conditionaliter de euict. Vide Bal. in. l. j. C. de fideiuss. mino. Adde secundùm Vincen. & cano. per illum tex. in. c. fi. & ibi latè gl. de fideic. quòd si fideiussor iusta causa velit ire ad longinquas partes, posset petere se liberari à fideiussione. argu. l. aut longa. ff. de procu. & ita sequitur ibi do. Abb. & de mo do eximendi: & quid si fideiuss. est carceratus. vide Bal. in. l. ij. C. de senten. quæ sine certa quanti. Alex.

Lucius

vt. l. iurisgentium. §. quinimo. supra de pactis. Dicunt quidam, mandatum habet tractatum in futurum: non enim perficitur eo tempore quo mandatur: sed durat toto tempore quo negotium geritur: vnde quicquid durante negotio gestum est[s], dicitur fieri incontinenti: vt hic, & dicetur in. l. iurisgentium. §. idem Marcellus. suprà de pactis. ¶ Alij dicunt quòd hæc epistola fuit missa statim cùm pecunia fuit acceptata: & in hoc residet glossa. sed hoc est diuinare: vnde refert Iac. But. quòd hic debentur vsuræ iudicis officio: nec obst. litera quæ dicit[d], de quibus conuenit: quia illa dictio, quibus, facit simplicem relationem. & ita dicebat Hugo. fensisse.

Cum hæres.

¶ Si mando tibi, vt rem emas, quam habes communem cum aliquo: pro parte sociorum tantum tenet mandatum: pro parte verò tua, tenet mandatum & emptio. Item mandatum morte finitur: emptio autem non.

LEX XXXV.

Si fundum.

c ¶ Si mandauero quòd emas rem, quam habes communē cū alio certo precio: aliorū partibus emptis, tuam pro residuo precio dare teneris. sed si precium determinatum non fuerit: ista pars boni viri arbitrio æstimabitur. hoc dicit cum principio. l. seq. & not. finem istius. l. quam nescio alibi. & hoc de facto hoc anno habui in palatio Syndicorum &c.

LEX XXXI.

Si tavtomnes. Quod si fundum.

In mandato de emendo rem communem cum pluribus, nisi tota redimatur, mandati actione non agitur, si hoc est actum: secus si simpliciter est mandatum. h. d.

LEX XXXVII.

Hominem.

Quando æstimatio debetur iure obligationis, tempus contractæ obligationis inspicitur. sed si debetur officio iudicis: inspicitur tempus moræ. h. d. materiam istam vide in. l. in hac. §. de triticaria. & i. l. iij. §. in hac. §. commodati.

LEX XXXVIII.

Vcius Titius.

a ¶ Qui obligauit pro alio pignus, vel se: potest agere ante quàm soluat, vt liberetur in casibus hic expressis. h. d. facit. C. e. l. pro ea. ¶ An autem qui si deiusit pro euictione alicuius rei possit agere, vt liberetur: dic vt ibi per Cy.

LEX XXXIX.

Taristoni.

Per pactum potest quis astringi ad casum fortuitum. h. d.

LEX XL.

Si pro te.

Prohibitio impedit actionem mandati & negotiorum gesto. hoc dicit. vidistis in. l. soluēdo. & lege ex duobus. §. de neg. ge.

LEX XLIII.

Dolus.

Qui non vult facere id ad quod scit se teneri, & pōt, est in dolo. h. d. ¶ Oppo. q̄ non est in dolo, si non prosequitur in actione reali: quia apud eum non est dominium, nec actio: & si non act. ergo & c. vt. l. pupilli. §. fi ego. §. de neg. ge. gl. j. quæ est hic, ponit aliquas solutiones. Tu dic q̄ hic habet actionem, & poterat prosequi & exigere: & sic cessant omnes inuolutiones. gl. & c.

✣ SVMMARIVM. ✣

Casum in quo creditor non tenetur suscipere alium uenientem ad defendendum animo nouandi. uide hic. 1

LEX XLV.

Si mandato.

Mandati actione potest agere mandatarius, cùm mandatum impleuerit: aliàs non. ¶ Not. casum, q̄ creditor non tenetur suscipere alium venientem ad defendendū animo nouandi: ita quòd prior liberetur: licet glo. videantur dicere contrarium: vt. l. liberto. §. fi. §. de nego. gest. doct. not. in. l. j. vbi in rem act. ver. idem iuris. ¶ Not. & vide quod dixi de hoc in l. singularia. §. fi cer. pet.

LEX XLVI.

Si quis pro eo.

Si fideiussor soluit aliud vilius, vt principalem liberet ab obligatione maiori, mandati actione repetit. h. d.

LEX XLVII.

Vlianus.

A esse videtur dos, ipso quòd maritus susti net onera matrimonij. h. d.

Si is qui pro te.

Solutio quæ non liberat debitorem, non parit actionem mandati: sed reconciliata solutione, nascitur actio. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

Verecundia est, recusare quod quis pacto nudo promisit. 1

LEX XLVIII.

Qvintus Mutius.

d Qui parcit pudori alterius ad alterius commodum, non excusatur: secus in eo qui parcit pudori proprio. hoc dicit. quod nota. ¶ Et nota primam glos.[e] quæ dicit, quòd ex pacto tenebatur. Ex qua nota. † quòd aliqua est verecundia, recusare quod pacto nudo promisit. Item. nota[f] argumen. ex ista. l.[g] quòd in curia mercatorum, vbi de negotio potest decidi bona æquitate: quòd non potest opponi ista exceptio, non interuenit stipulatio, sed pactum nudum fuit &c.

✣ SVMMARIVM. ✣

Vendens ut procurator, tenetur de euictione. Et si res nō uerè sed fictè euincitur, agitur actione empto. nu. 2. 1

LEX XLIX.

Seruum titii.

Qui vendidit vt procurator, de euictione tenetur. h. d. Et ideò si euincit, exceptione repellitur. Item qui mādat vendi rem suam ex vna causa, quam suam putabat ex alia causa, non poterit vēdicare. h. d. quam leg. no. quia est fortis. ¶ Not. † quòd qui vendit vt procurator, tenetur de euictione. quod plenè dicā in. l. procurator qui pro euictiōe. s. de procu. ¶ No. ex † fine leg. nostræ, quòd quando res non euincitur verè sed fictè, non agitur ex stipulatione de euictione: sed actione ex empto. ¶ Op. gl. de. l. si pro curator. j. de acquir. re. do. glos. ponit plures solutiones, & tenet primā. doc cōmuniter tenēt secūdam, quòd hic nō perdidit dominiū: licet agēs repellatur exceptione. ¶ Alij aliter: tu dic quòd ibi fuit generale mādatū hoc non includēs. quod dic vt plenè dixi in. l. procurator q pro euictione. §. de, pcura. &c. 2

LEX L.

Si is qui negotia.

Qui soluit pro fideiussore, potest ab eo repetere, & fideiussor à principali. h. d.

Siue cum frumentum

Fideiussor repetit debitū quod persoluit, & vltra si quid vltra soluerit. h. d. h

LEX LII.

Fideiusorem.

In obligatione generis quis liberatur soluendo, quod vilissimū est in ipso genere. h. d. ¶ Opp. de l. legato generaliter. j. de lega. j. Sol. secundum Dy. hic loquitur in obligatione generis, in qua nihil est reperire ita vilissimū, quod habere nō expediat: ibi loquitur in obligatione generis, in qua reperitur ita vilissimū, quod habere nō expedit: ideò tenetur debitor ad mediocrē. &c.

LEX LIII.

Qvi fide alterius.

Fideiussor potest habere obligatum principalem & alium, vel principalem tantùm, vel alium tantùm. h. d.

LEX LIIII.

Cvm seruus.

i Cum seruus se mandat emendum emptione non secuta, mandatum est nullum. Ea autem secuta mandatū reconualescit, vt dās agere possit: non autem manda tarius contra dñm. Item si liber homo se emendū mandauit, contrarium mandati actionem habet. h. d. Ibi nullum est emptione non secuta, nec ex parte serui: sed ex parte domini, considerato iure ciuili & naturali: vt plenè not. Cyn. si ser. exte. l. vnica. & ibi istam. l. prosequitur Bar.

Si liber homo.

Si apparet emptionē h factam meo mandato nō valere: procurator tenetur mihi cedere actionē, si quam habet efficacem: aliàs secus. h. d.

LEX LVI.

Qvi mutuam.

k [5] Quę dubitationis cautiones tollendæ contractibus inseruntur, ius commune non lædunt. h. d.

i

k

k ✣ POMATES. ¶ Qui mutuam. Vide Ro. consi. xxj. & Alex. consilio xxxvj. col. ij. in fi. vo. ij. vbi ponit pulchrum casum.

a ✣ POMATES. ¶ Lucius Titius. Vide aliqua per Alex. l. facere posse. ff. so. ma. Barb. c. ij. col. j. de fideiuss. Bald. in. c. rescripto. col. ij. de iureiur. & ibi Feli. in fi. Barb. c. consultationibus. col. ij. de, offi. deleg.

b ✣ POMATES. ¶ Impleuerit. Vide Alexā. in. l. facere posse. & l. j. ff. soluto matrimonio.

c ¶ Quod creditor. Vide Bald. in. l. si pater. C. de collat. a & Bal. in. l. qui autem. §. j. §. de consti. pec. Alex.

✣ POMATES.

d ¶ Quintus muti⁹. vide Panor. cōsil. lx. col. ij. vol. j.

c ¶ No. primam gl. Facit quod nota. Bartol. per illum tex. in fi. i. l. pecunię fortem. de ali. lega. & bene facit tex. in. l. j. §. de pactis. & i. l. j. §. de cōstit. pec. & ex hac ætate ius canonicum voluit oriri actionē. c. j. de pact. & no. limitat Bal. in. l. petēs. ad finē. C. de pact. & no. insti. de act. §. constituta. & hic adde Sali. in. l. placuit. de iudi. vbi ts idem quod hic: & pleni⁹ adde. §. eo. l. fideiussor. §. quę dam. Alex. 1

Adde qđ voluit Abb. cōsil. lx. lib. per hanc. l. b

✣ POMATES.

c ¶ Item nota. Pro isto dicto vide Alexan. cōsil. lxxj. col. j. volu. iij. & l. iurisgentium. §. sed cū nulla. ff. de pact. & quid importēt ista verba, pœdas secūdùm æquitatem, vide Aret. c. dilecti. de iudi. clarius Aret. in. l. si seruus. §. sequitur. de verbo. obligat. Bart. c. ex parte. lo. ij. de off. delega. colum. iij. Paul. de castro in rub. de consti. co. xviij. Alex. l. milites. C. de testam. mili. vbi pulchra d verba in simili p Alex. consil. xvij. colum. v. volu. ij. vbi dicit quòd nō pōt opponi fideiussori per prin 1 cipalem, quòd soluendo erat. & con g filio. xcj. columna secunda. volumi. secundo.

¶ Argumen. ex ista. l. Et idem not. Barto. in. l. fideiussor. in fin. ij. de fideiuss. sed domi. Ludo. in. l. fideiussori. de dona. tenet contra per Innocen. in in capi. primo. de constitu. per Bald. in. l. j. C. de legi. & in. l. j. de iustitia & iure. & vide quod dixi in dicta. l. fideiuss. & not. Bald. in. l. nemo. C. de sen. vbi dicit, q̄ si causa committatur de iustitia & veritate, non potest agi ex

LEX XXXVIII.

Vcius Titius.

a ¶ Qui obligauit pro alio pignus, vel se: potest agere ante quàm soluat, vt liberetur in casibus hic expressis. h. d. facit. C. e. l. pro ea. ¶ An autem qui si deiusit pro euictione alicuius rei possit agere, vt liberetur: dic vt ibi per Cy.

LEX XXXIX.

Taristoni.

Per pactum potest quis astringi ad casum fortuitum. h. d.

LEX XL.

Si pro te.

Prohibitio impedit actionem mandati & negotiorum gesto. hoc dicit. vidistis in. l. soluēdo. & lege ex duobus. §. de neg. ge.

LEX XLIII.

Dolus.

Qui non vult facere id ad quod scit se teneri, & pōt, est in dolo. h. d. ¶ Oppo. q̄ non est in dolo, si non prosequitur in actione reali: quia apud eum non est dominium, nec actio: & si non act. ergo & c. vt. l. pupilli. §. fi ego. §. de neg. ge. gl. j. quæ est hic, ponit aliquas solutiones. Tu dic q̄ hic habet actionem, & poterat prosequi & exigere: & sic cessant omnes inuolutiones. gl. & c.

✣ SVMMARIVM. ✣

Casum in quo creditor non tenetur suscipere alium uenientem ad defendendum animo nouandi. uide hic. 1

LEX XLV.

Si mandato.

Mandati actione potest agere mandatarius, cùm mandatum impleuerit: aliàs non. ¶ Not. † casum, q̄ creditor non tenetur suscipere alium venientem ad defendendū animo nouandi: ita quòd prior liberetur: licet glo. videantur dicere contrarium: vt. l. liberto. §. fi. §. de nego. gest. doct. not. in. l. j. vbi in rem act. ver. idem iuris. ¶ Not. & vide quod dixi de hoc in l. singularia. §. fi cer. pet.

LEX XLVI.

Si quis pro eo.

Si fideiussor soluit aliud vilius, vt principalem liberet ab obligatione maiori, mandati actione repetit. h. d.

LEX XLVII.

Vlianus.

A esse videtur dos, ipso quòd maritus susti net onera matrimonij. h. d.

Si is qui pro te.

Solutio quæ non liberat debitorem, non parit actionem mandati: sed reconciliata solutione, nascitur actio. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

Verecundia est, recusare quod quis pacto nudo promisit. 1

LEX XLVIII.

Qvintus Mutius.

d Qui parcit pudori alterius ad alterius commodum, non excusatur: secus in eo qui parcit pudori proprio. hoc dicit. quod nota. ¶ Et nota primam gloss.[e] quæ dicit, quòd ex pacto tenebatur. Ex qua nota. † quòd aliqua est verecundia, recusare quod pacto nudo promisit. Item. nota[f] argumen. ex ista. l.[g] quòd in curia mercatorum, vbi de negotio potest decidi bona æquitate: quòd non potest opponi ista exceptio, non interuenit stipulatio, sed pactum nudum fuit &c.

✣ SVMMARIVM. ✣

Vendens ut procurator, tenetur de euictione. Et si res nō uerè sed fictè euincitur, agitur actione empto. nu. 2. 1

LEX XLIX.

Seruum titii.

Qui vendidit vt procurator, de euictione tenetur. h. d. Et ideò si euincit, exceptione repellitur. Item qui mādat vendi rem suam ex vna causa, quam suam putabat ex alia causa, non poterit vēdicare. h. d. quam leg. no. quia est fortis. ¶ Not. † quòd qui vendit vt procurator, tenetur de euictione. quod plenè dicā in. l. procurator qui pro euictiōe. s. de procu. ¶ No. ex † fine leg. nostræ, quòd quando res non euincitur verè sed fictè, non agitur ex stipulatione de euictione: sed actione ex empto. ¶ Op. gl. de. l. si pro curator. j. de acquir. re. do. glos. ponit plures solutiones, & tenet primā. doc cōmuniter tenēt secūdam, quòd hic nō perdidit dominiū: licet agēs repellatur exceptione. ¶ Alij aliter: tu dic quòd ibi fuit generale mādatū hoc non includēs. quod dic vt plenè dixi in. l. procurator q pro euictione. §. de, pcura. &c. 2

LEX L.

Si is qui negotia.

Qui soluit pro fideiussore, potest ab eo repetere, & fideiussor à principali. h. d.

Siue cum frumentum

Fideiussor repetit debitū quod persoluit, & vltra si quid vltra soluerit. h. d. h

LEX LII.

Fideiusorem.

In obligatione generis quis liberatur soluendo, quod vilissimū est in ipso genere. h. d. ¶ Opp. de l. legato generaliter. j. de lega. j. Sol. secundum Dy. hic loquitur in obligatione generis, in qua nihil est reperire ita vilissimū, quod habere nō expediat: ibi loquitur in obligatione generis, in qua reperitur ita vilissimū, quod habere nō expedit: ideò tenetur debitor ad mediocrē. &c.

LEX LIII.

Qvi fide alterius.

Fideiussor potest habere obligatum principalem & alium, vel principalem tantùm, vel alium tantùm. h. d.

LEX LIIII.

Cvm seruus.

i Cum seruus se mandat emendum emptione non secuta, mandatum est nullum. Ea autem secuta mandatū reconualescit, vt dās agere possit: non autem manda tarius contra dñm. Item si liber homo se emendū mandauit, contrarium mandati actionem habet. h. d. Ibi nullum est emptione non secuta, nec ex parte serui: sed ex parte domini, considerato iure ciuili & naturali: vt plenè not. Cyn. si ser. exte. l. vnica. & ibi istam. l. prosequitur Bar.

Si liber homo.

Si apparet emptionē h factam meo mandato nō valere: procurator tenetur mihi cedere actionē, si quam habet efficacem: aliàs secus. h. d.

LEX LVI.

Qvi mutuam.

k [5] Quę dubitationis cautiones tollendæ contractibus inseruntur, ius commune non lædunt. h. d.

i

k

k ✣ POMATES. ¶ Qui mutuam. Vide Ro. consi. xxj. & Alex. consilio xxxvj. col. ij. in fi. vo. ij. vbi ponit pulchrum casum.

¶Non ideò minus. In prin. huius. qñ qs videatur reuocare procur. Adde Imo. in. c. petitio. extra de procura. & dixi. C. de procura. in. l. procuratoribus. & adde similem. q. quam no. de qua per Bar. in. l. j. in vlti. col. s. de of fi. eius cui man. est intrin. in versi. quæro, præses vel ordinarius. Quid aũt econtra, an videatur mandatum? dixi post Bar. & ibi Bald. in. l. licet. C. de procurat. & vide Bald. post Bar. in d. l. procuratoribus. & latè Bar. in l. mutari. ff. eo. & Bal. in. l. j. in prin. C. de latin. ¶ Et no. quòd si mandaui tibi vt solueres tali: posteà cũ talis me conueniret, opp. sibi exceptionẽ nõ nu. pecu. nõ tamen videtur reuocatũ mãdatũ, secũdũ Bal. in. l. tam mandatori. in fin. C. de non nu. pecu.

SVMMARIVM.
Mandatum aduentu domini, num reuocetur?

Non ideo minus.

[a] Dño reuertẽte mandatũ finitur: & si fuerit reuocatũ, debitum ex primo, non denoluitur in secundũ. h. d. ¶ Videtur ergo in isto tex. dici, q dño reuertẽte mandatũ finiatur de quo gl. hic disputat. ¶ Finaliter determinat [b] q si dñs reuertitur: & aliquid gerit, q videtur reuocatum mãdatum: aliàs non põt intelligi reuocatũ: de quo hodie est factum. c. si quem. extra de procu. lib. vj. distingue plenè vt ibi in text. Et ex hoc dicimus, & eius decisio videtur in illo. c. q quãdo dominus cõparet in iudicio, & facit aliquem actum, videtur reuocare procuratorem quem fecerat: & ideò consueuit apponi in actis, non animo reuocandi suos procuratores. quod dic vt. d. c. si quem &c.

SVMMARIVM.
Mandatum ad hæredem non transit: quia in dubio videtur electa industria persone mandatarij.

LEX LVII.

Mandatum distra.

[c] Mãdatũ non transit ad hæredẽ mandatarij: quia videtur electa personæ industria. Item. publiciana non cõpetit contra dominũ. h. d. ¶ No. † q in dubio videtur industria pſonæ mãdatarij electa, iõ mandatũ ad hæredẽ nõ trãsit: vt in fi. huius. l.

LEX LVIII.

Si præcedente.

[d] Mandatum mortẽ finitur: non actio mandati. Item. nec obligatio, quæ datur ex nego. gest. h. d.

Lucius Titius.

[e] Decretum iudicis pro debitore, non præiudicat creditori absenti in actione competenti contra mandatorem, nisi consenserit. h. d.

LEX LIX.

Si mandato.

Qui mandato alterius stipulatur in dubio non videtur adhibitus animo donandi. h. d.

Paulus.

[f] Bonafides quæ in contractibus requiritur, facit vt quod nõ possum, vt ego, possum vt alius. materiam istam tangit Cy. in. l. j. C. de dolo &c.

Paulus respondet.

Dies adiecta solutioni, obligationem non perimit. h. d.

Paulus respondet vnum.

[g] Plures mandatores qui tenentur pro alio, tenentur insolidum ex mandato: ex sententia verò simpliciter lata, tenentur in viriles, hoc dicit. de hoc habemus vnam rubricam. C. si plures vna sen. ¶ Not. glo. quæ est hic, quæ dicit quod plures qui tenentur insolidum, possunt omnes conueniri insolidũ. quod intellige, hoc adiecto, quòd vna solutio sufficiat: aliàs esset contra. l. j. C. de fideiusso. dixi plenè. C. de duobus reis. l. ij. vbi vide. &c.

Ille illi salutem.

[h] Dies adiecta causa limitandæ obligationis, non liberat debitorem existentem in mora. h. d. vel sic. Mandatum tempore limitatum, post moram erit perpetuum. h. d.

¶Cum fideiussore. Vide quæ dixi post Bart. in. l. fancimus. C. de ver. ob. & ad huius intellectũ vide tex. & quod ibi no Bar. in. l. prætoriæ. j. de prestipu. & de quæstio. gl. hic promittis facere me securũ, vide Bar. & qd' ibi dixi. in. l. j. in fi. de præto stipula. & Bal. in. d. l. fancimus. Alexan. ¶ Adde Oldra. consi. lxvij.

Paulus respondet no.

[i] Cautio idonea intelligit cũ fideiussore, vel pignore. h. d. Hic habes vnam gl. de illa quæstiõe. facias me securũ ad consiliũ vnius sapientis: de quo vide in. l. illa. de hær. inst. dixi in. l. ex ea parte. ī prin de ver. ob.

LEX LX.

Creditor.

[k] Pendẽte appellatiõe mandatoris, potest cõueniri reus. ¶ Op. de. l. quoties. §. si creditor. s. de pecu. Sol. aliud in causa appellatiõis, vt hic. aliud ī principali, vt ibi. secundùm Dy. & Iac. de Are. in. l. fi. j. de ver obli. quod dic vt ibi.

Ad eum qui vxorem.

[m] Mandatũ q fit propter vtilitatẽ mandantis, ei actionẽ mãdati cõtra tertium non parit. h. d.

Duobus.

[n] Plures mandatarij tenentur insolidum. h. d. Et glo. in præcedẽti leg. tetigit istud contrariũ: & est clarissimũ: & gl. intelligit hic plures mãdatores teneri insolidũ, si est actum. ¶ Contra. l. proxi. §. Paulus. s. eo. & inst. de fideiuss. §. fi plures. Sol. quãdoq; sunt plures mandatores intercedentes pro alijs: tunc non est dubiũ, q tenentur insolidũ, etiam si nihil est dictum: vt in contrarijs. Quandoq; sunt plures mandatarij qui tenentẽ principaliter pro eorũ administratione, q eis non q alijs. tũc aut eis est cõcessa administratio insolidũ: & insolidũ tenentẽ: vt. l. antep. j. de cu. bo. dã. At non est cõcessum insolidũ: & tũc tenẽt q parte, nisi aliud dictum sit, vt hac gl. & l. pluribus. s. de procur. &c.

Si inter maritum.

[o] Si vir vt vir alit vxorem: debet habere vsuras dotis ite gras. sed si alit vt minister: debet habere vsuras dotis vsq; ad concurrentẽ quantitatem alimentorum. h. d. nouus casus est.

SVMMARIVM.
1. *Libera uoluntas, quibus uerbis cõseruatur? & quibus uiri boni arbitrium?*
2. *Liberæ uolunt. ubi quid cõmittitur, num dolus excludatur?*
3. *Liberam uoluntatem & arbitrium concedere, diuersa esse.*
4. *Liberum mandatum plenumq; mandatum idem esse.*

Lucius Titius.

Si negociũ committitur in procuratoris liberam voluntatẽ, secundùm naturã contractus hoc intelligit, vt dolus malus absit. h. d. Quẽcasum no. qa fortè nõ habes ita libi clarè. ¶ No. † q hic sunt verba [p] per quæ confertur aliquid in liberam voluntatem. f. vti vis. sed si dixisset: prout tibi videbitur & placebit, vel secundùm tuũ arbitrium, vel prout putaueris: tunc intelligitur secundùm arbitriũ boni viri: vt. l. thais. §. sorore, & l. fideicommissa. j. de fideicõ. liber. ¶ Secundò. no. † q vbi cõmittit [q] in liberam voluntatẽ, intelligitur tũ excludi dolus [r]. Sed contra hoc videtur tex. in. l. cũ quidam. j. de leg. ij. vbi indignus potest eligi. Solu. fateor quòd indignus potest eligi, dum tamen dolus absit. & per hoc sit cautus cõmittens aliqd: † qa aliud est cõcedere arbitrium, & aliud liberã volũtatẽ. Itẽ no. q p ista verba, q posit ipse facere quicquid ipse dominus: videtur concedi libera administratio, vt in tempore &c. Idem † ergo est dicere, plenum mandatum, sicut liberum, vt. l. statutum est in aliqua ciuitate. de qua per Imolam, in. l. continuus. Alex. t ¶ Verba. Vide Bar. in. l. j. de solu.

¶ Committitur. Bene facit quod not. Bal. in ru. de pœna iudi. in vers. quero. nunqd iudex. & ad istum tex. adde si. & optimũ tex. in. l. in venditiõe. & l. iij. ver. de tẽpore. & ibi Bar. et. de bo. au. iu. pos. limitat vt per In. in. c. j. de cõsti. in pe. co. Alex. Adde benefacere qd' voluit Bal. consi. xxvij. li. iij.

POMATES. ¶ Dolus. Vide Alex. consil. xxxj. vlti. col. volu. iij.

¶ c. De procurat. In fi. huius. l. & c. vide Bart. in. l. procura. cui libera. s. de procura. & in. l. j. circa fi. s. de offi. procur. Cęs. & hic adde text. in. c. fin. de dila. & ibi per do. Anto. & Bal. in. l. j. in fi. de bo. ma. & ibi, an propter talia verba possit vendere vel donare. Alex.

[b] POMATES. ¶ Mãdauit. vide Old. consi. cxxvj. Alex. cõs. xl. co. fi. volu. v. vbi per hanc. l. dicit, q habens mandatũ ad compromittẽdũ, põt transigere: qa cõpromissum, & trãsactio sunt æq; pollentia.

[c] ¶ Societas. In prĩ. huius. l. &c. adde Bar. in. l. traditionibus. C. de pact. & in. l. & ideò. de condi. fur. & Bal. sequitur in. l. qui tibi. C. de hæred. vẽ. & an actio pro socio sit formãda noïe societatis, vel singulariũ personarum in libello? vide Bal. in rubr. C. eo. in. j. colum. ¶ Quid si legitima hæreditas que mihi aliàs debeba tur abtestato, sit relicta in testamẽto? vide Bart. in. l. iij. de leg. j. Alex.

[e] ¶ Mediãte testõ. videl Raph. Cu. in l. ex facto. §. fin. j. ad Treb. Alex.

POMATES.

[f] ¶ Societatem. Ergo tacitè inducitur ex possessiõe cõmunium rerũ: dic q imò si esset dissoluta: & deinde fieret cõcatio, q reinduceretur. ita Ro. cõsil. cccxviij. glo. f. in. l. iij. in glo. magna. in fi. C. de noua. Bar. ī l. iij. ff. de seruit.

POMATES.

[g] ¶ Distinctione. vide Iaso. l. j. ff. de vul. & pup. Alex. consi. lxxvij. col. ij. versi. accedo. volumi. iiij.

[h] ¶ Nec adiecit. ad istam. l. vide Bar. in. l. ita stipulatus. in. iij. oppositio. prima partis. de ver. oblig. Alex.

[i] POMATES. ¶ Sed si adjiciatur. Vide Alex. consi. viij. col. j. volu. iij. & consi. xxij. col. ij. vo. v.

[k] ¶ Intellectũ huius. adde Io. de Imo. in. l. centurio. in pe. char. de vulga. & pup. Alex.

[l] ¶ Si conuenerit. in princ. huius &c. Et ad hanc. l. vide quod not. scribit Bar. in. l. cùm scimus. C. de agri. & censit. libr. x. Sed quid si inter plures socios contracta est societas ad certum tempus: an sicut capitale non debet minui, ita nec lucrum? & videtur q non: quia lucrum assumit sibi naturam illam quam habebat capitale. l. fi. C. de fru. vrb. constan. lib. x. & ibi Bar. requirit sub' dubio fortè. Alex. ¶ Adde, quid si est contracta societas vsque ad certum tempus: & vnus ponit operas, alter pecuniam: contingit quod alter moritur intra tempus: an societas sit dissoluta, ita quòd pecunia debeat restitui? vide Pe. de anc. consi. cccxcv. Et quid si casu fortuito fors sit deperdita, & qualiter probetur amissio sortis, vel mercium: & qd si propter partialitates socius amisit, vide Bal. cõ fil. ccxxvij. & . c. lix. libr. ij. & quid si finiatur societas anno, vide eundẽ Bal. consi. cclxxv. & quãdo vnus est in periculo capitali, alter non, qualiter debeat fieri diuisio. & quid de expensis, vide Roma. cõsil. ccccxxv.

POMATES. ¶ Si conuenerit. Istũ text. pro singu. alle. Bald. in. l. fi. ff. eo. Barba. cõ fi. xlvij. col. ix. & consi. xxiij. & cõ fi. xxv. in. j. volu. Imo. consi. xxix. in fi. ¶ Conuẽtio. No. pro. scholaribus. Idẽ no. quod facit ad ea quæ dixi in l. serui electione. §. fi. de leg. j. & latè Bal. in. l. j. C. qui test. face. po. & ita etiam allegat istũ tex. no. Bal. i. d. l. iubemus. in. j. col. Fallit hæc lex nisi tempore cõtractę societatis socius sciuisset consociũ esse rixosum, secũdum Iaco. de Aret. in. l. plenũ. §. equitij. de vsu. & habita. per illum tex. & ibi habeo apostillam super textu. Alex.

POMATES. ¶ Secundo not. Vide Alex. cõsil. xviij. col. ij. vol. ij. vbi tangit de his, & dicit etiã nõ firmari iuramento. Et in materia huius vide Alex. cõs. vij. ij. col. volu. ij. Barb. cõs. xx. col. v. vol. ij. & quę po

LEX I.

Societas.

[c] In societate omnium. Op. dñiũ sine possessione nõ quærit: vt. l. traditioïb⁹. C. de pact. Dicũt qdã hic spãle, Tu dic† sicut tex. dicit. traditione, sc; ficta. videntur em̃ inuicem cõi iure possidere. Et ideò si alio titulo vſi oĩa bona vniuersal' trãsferrent, requireret traditio. ita no. p gl. j. pro dote. l. j. in prin. quæ est notabilis ex hac. l. & l. qa. & l. ea vero. j. eo. ¶ Not. † q difficili⁹ separant iura & actiones, q; res corporales. simile in l. quis ergo casus. s. de peculio. & ponit glo. exẽplũ de caractere qui imprimitur in sacramentis &c.

LEX III.

Et vero.

De illo.

[d] Iusta hæreditas, q; pprię dicit, quæ ab intestato deferet. h. d. ¶ Op. j. de ver. sig. l. lege. So. hæreditas quæ ex testõ. defertur, obuenit mediãte testõ: ea quæ defert ab intestato, obuenit immediatè: & verba cõtrahẽtiũ debẽt intelligi prout propriè & immediatè referuntur ad aliquid. ita no. ex hac. l. &c.

LEX IIII.

Societatem.

[f] Op. dicit hic, q societas contrahitur re. Cõtrà. j. eo. l. vt sit pro socio. gl. dicit q debet hic capi copulatiuè, & re & verbis: hoc est, verbis interueniẽte re. Tu dicas, q societas põt cõtrahi re: hoc est, pacto quodã declarato ipo actu. ar. j. e. l. planè. & l. ita q. & quod sequit verbis. i. cõsensu declarato verbis: & ista sunt vtilia ad qõnẽ de duobus fratribus simul habitãtibus: qũo videantur re ipsa contraxisse societatem: de quo. j. eo. l. cum duobus. §. idem respondit &c.

SMMARIVM.
Simpliciter dicitur fieri, quod est sine distinctione.

LEX VII.

Goiri societatem.

Societate cõtracta, simpliciter lucra psonalia tantùm veniunt cõiuncta. h. d.

[1] ¶ No. † q simpliciter dicitur, quod est sine distinctione. [g] vt hic, & in. l. eam quam. C. de fideicom. & l. ita stipulatus. §. j. j. de ver. ob. & de fur. l. manifestissimi. §. j. ibi simpliciter &c. & l. j. j. de vul. & pupil. l. j. §. fi quis simpliciter. j. de ver. ob. &c.

LEX IX.

Nec adiecit.

[h] No. quòd beneficia semper præsumuntur ob merita præcedentia, vt. s. ti. j. l. idem. cũ. §. fi.

SVMMARIVM.
1. *Verbum speciale additum alteri uerbo generali, quòd restringit eius significatum.*

LEX XIII.

Sed & si adiiciatur.

[i] No. † q vnum verbũ speciale additũ alteri verbo gñali, restringit significatum [k] eius. & intellectũ hui⁹ posiui plenè in. l. qui vinũ. §. cui dulcia. j. de vi. tri. & ole. le. vide gl. & solue cõtrariũ. l. fi qñ. & l. fi stipulati. q ibi sunt verba oĩa diuersa: hic se habent vt genus & spẽs: & species restringit genus ex præsumpta voluntate cõtrahẽtiũ ex eo q communiter sic fieri solet vt. s. e. l. coiri.

SVMMARIVM.
1. *Pactum de non diuidenda societate, intelligitur, si promissa seruentur. Item nisi socius sit rixosus.*
2. *Pupillus prouocat ad diuisionem socium rixosum.*
3. *Fratres prohibiti diuidere per testatorem, quòd poterunt diuidere, quando alter ipsorum sit rixosus. & nu. 4.*

LEX XIIII.

Si conuenerit.

[l] Pactum de nõ diuidenda societate, nil releuat. h. d. No. † q ista conuẽtio [m] de non diuidẽda societate intelligitur, si seruentur mihi, promissa. Sic. e. in. l. quęro. §. inter locatorẽ. j. loca. ¶ Secundo. no. [n] quòd ista cõuentio habet cõditionem, nisi socius sit odiosus, vel molestus. Quod est vtile ad quæstionẽ, † quòd pupillus non potest prouocare ad diuisionẽ socii: vt. l. si pupillorũ. j. de re. eorũ. qd' intelligitur, nisi pupillus habeat sociũ odiosum, vel molestũ, ad quod facit quòd no. in. l. iubemus. C. de sac. san. eccl. ibi potest diuidere. Hoc etiã tene menti: † quia testatores sæpe [o] apponunt in testamento, quòd fratres nõ possunt diuidere. intelligit enim sub istis cõditionibus &c.

SVMMARIVM.
1. *Procuratorẽ qui ex legis dispositione mittere tenetur, intelligitur si idoneum reperire queat.*
2. *Maritus excusatur, si non inuenit medicum pro uxore curanda. At in loco insigni præsumuntur esse medici, procuratores, & aduocati: non autem factores idonei. nu. 3.*

LEX XVI.

Demque erit.

[p] Ibi sed hoc non aliàs. ¶ No. † quòd vbi cũq; lex dicit q aliquis debuit, procuratorem mittere, debet intelligi si ei erat facile idoneũ reperire: & sic vī, quòd tu [q] vis aliquẽ repellere, iõ qa, procuratorẽ nõ misit [r]: debes, pbare, q deficili habere poterat. hoc etiã dicebã sui ad Bart. in. l. iubemus. C. de sac. eccl. Curti. consilio. lxvij. col. antep. Soc. consi. clxv. co. ix. vbi pulchrè loquit. Paul. de Ca. consi. xiij. col. fina.

[o] ¶ In testamento. Vide per gl. & doct. in. l. fi. C. communi diui. Alex.

[p] ¶ Idem. in princi. huius, ibi lex dicit. Quæ autem culpa veniat ex hac actione vide Baldum in. l. pignus. in. xiiij quæstione. C. de pignora. actiõe. & vide. j. eo. l. socius socio. Et vide Are. in. c. intelleximus. i fi. extra de iu. POMATES. ¶ Idẽ. vide Ale. cõs. iiij. volu. iij. & i. l. de ætate. qua legit cũ. l. recusa. §. fi. j ad tre. Et Aret. c. intelleximus. colum. fi. de iudi.

[q] ¶ Procuratorem nõ misit. Si aliquis teneẽ mittere procura. intelligitur si de facili poterit habere. Adde Ang. in. l. j. §. iij. s. fi quis cau. Alex.

¶Imputatur marito. Not. ad probādū negligētiā, & in genere de qualibet. vide no. per Bar. cōsilio, charissime domine, isti nostri Nucerini. & quod habetur in. l. tutor qui. §. pen. de admi. tut. & d. consi. etiā de modo probādi diligentiā & Bar. in tractatu de testibus. in ver. lata culpa. & in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in pe. col. de ope. no. nū. vide de hoc quę ponunt doct. Moder. vtrum citatus ad locū nō tutum teneatur comparere, si habet idoneū, vt per Bal. & Ang. in. l. de ætate. ff. ad Trebell. & ibi etiā p Imo. Alex.

¶ Pro eis. Facit ad quod not. Sali. in l. hac edictali. §. isillud. C. de secun. nup. & no. in. c. significasti. el. ij. p Moder. de homici. & hic adde Bar. to. in tracta. de testi. in ver. lata culpa. Alex.

¶ Insignis. Istis adde Bart. in. l. in bonorū. ff. de bo. pos. & Bal. in. l. iu risi. C. qui admitti. & vide Bar. in. l. q seruum in princ. de verb. oblig. & quod i simili no. Bart. in. l. si tertio. de aqua plu. arcē. & omnino Bar. in l. continuus. §. itē qui insulam. in fi. de verbo. obl. vbi videtur velle, q teneatur etiā ire, nō ad loca vicina. & Roma. in. d. l. iuris. ita limitaui no ta. per Bart. hic cū simili.

¶ Ratio differentiæ. Alia potest esse ratio: quia officium aduocationis est necessariū: vt not. in. l. sancimus. C. de aduo. diuer. iudi. & qđ no. in. l. munerū. §. iudicandi. de mu. & hon. & quod no. in. l. j. §. viatorū. j. furti. aduer. nau. cau. stabu. secus in istis gestoribus: quia voluntariū est officium. l. .n re mandata. cum vlti. C. mand. Alex.

¶ Cy. in. q. iiij. facit fic, an emptor teneatur stare socio? & sic emptor teneatur stare colono partiario? & vide Bal. in. d. l. emptor. C. loca. & ad Bar to. hic adde eundem in. l. si tertius. §. si quis prius. in fin. in ver. quæro, an ius excipiendi. de aqua plu. Alex.

¶ Mutius. Quando debet reddi ratio inter socios, adde Bar. in. l. neminē. C. de fusce. & arca. & in. l. ij. in fi. C. de naufra. lib. x. & Bal. in rubr. C. e. in ij. col. Alex.

¶ Si quis. In fi. huius. l. adde Bal. in. l. petens. vbi allegat istum tex. secundum vltimum in. in. col. de pact. Alex.

¶ Si quis. Vide Alexā. in. l. cū proponas. ij. col. C. de transact.

¶ Meritò. In prin. huius. l. &c. no. q quis præsumitur bonus. de quo vide latè per Iac. de bel. in. l. omnimodo. C. de inofficio. testa. Alexan. ¶ Adde q præsumptio huius. l. non habet locum in foro conscientiæ: quia delictū præsumitur, vt tutior via eligatur pro salute animę, iuxta gl. in. c. iuuenis. extra de sponsa. & m. c. j. in ver. æstimare. de scruti. Abb. per illum tex. in c. ij. de offer. ieiu. & in. c. fi. in. ij. no. de his qui fil. occid. facit gl. in. c. cōsulti. de regula. & in. c. constitutus. de religi. domi. Et quod in pulchra. q. tradit Pe. de anchar. in consi. clxxix. circa fin. vbi hoc expresse dicit. Et vide Moder. in. c. in præsentia. col. xj. de proba.

i POMATES. Meritò. Ad istā. l. vide Pan. in. c. cū dilecti. de accu. Ias. in j. C. de ser. fugi. Are. cōsi. ix. & consi. xlviij. ū. j. co. & consi. xxx. ij. col. vbi limitat istam. l. & in. l. singularia. in fi. §. si cer. pe. & consi. clx. & Alex. cōsil. ij. iij. vol. & consi. cxxix. in. j. co. iiij. volu. Et duobus cōsilijs precedētibus. & consi. xv. vlti. col. vol. iij. & consi. clxxv. vlt. col. vol. ij. facit qđ no. Bar. in. l. nō solum. §. sed vt pbari. ff. de no. oper. nū. & videq cōcludit Cęp. consilio. j. co. ij. Old. cōsi. liij. ad fin. vide Bedā in homilijs super illo verbo, Estote misericordes. Alexā. consil. lxxix. in pri. vol. iiij. Pan. consi. lxviij. co. ij. & consi. cxiij. Feli. de proemi. decre. iij. col. & in. c. præsentia. de proba. in. vj. co. & in. c. j. ix. chart. de reiudi. & in. c. j. de offi. deleg. Are. consi. lx. col. ij. & consi. lxij. col. iij. Paul. de ca. l. fi fugitiui. col. pen. Ro. in contrariū. Bal. cōsi. xxvij. ad fin. in. v. parte, vbi dicit hoc habere locū, etiā si aliqua p̄sumptio vrgeret i cōtrariū. Bal. cōsi. xxxvij. ad. fi. in. v. parte, vbi dicit, q incidens lyuā cōmunem pro indiuiso cæduam, non potest acculari de possessione turbata à socio, etiam si cōtra eius voluntatē scidisset: quia &c. & Soci. consi. xciij. co. iiij. vbi videtur limitare, nisi nō intelligendo in deteriorem partē. vbi verba contractus nihil operarēt. Bal. consi. clix. in. j. parte. vbi ponit pulchrū casum. & cōsi. xxv. co. iiij. & consi. cccx. secūda parte. Fel. in. c. qm̄ contra. col. xxvj. de proba. Cæp. cōsi. iiij. co. in. & cōsi. xiij. vj. col. Barb. consi. vj. xvij. col. j. vo. vide sanctū Iacobū in ępla sua. c. ij. ibi em̄ indiciū fiet & c. ibi vide gl. i verb. superexaltet. & aliqd in epistola. iiij. ad fi. in gl. super versic. tu aūt q iudicas. & vide summā baptis. in ver. dubia. Pau. ad Ro. c. xiiij. & Barb. cōsi. xxxiij. co. xix. vol. ij. & consi. xxxvij. viij. co. e. vo. & cōsi. lj. col. v. ij. volu. & consi. lvj. x. col. eodem volumi. Ro. consi. cxiij. & consi. clxxxiij. & cōsil. ccxxviij. & consil. ccxlvij. in. ij. colū. Card. cōsil. cxxxix. viij. colū. Alexan. l. titius. in prin. ad treb. & consil. lxxij. colum. fi. vo. j. & cōsi. xcij. co. iiij. e. vo. Feli. c. cū. M. col. ij. de consti. Are. consi. ix. colū. j. & cōsil. xxiij. col. iij. & l. q seruus. col. iij. j. de acqr. poss. Feli. in c. cū contingat. col. ij. de rescript. Bart. in. l. si librarius. versi. sed dubitatur. de reg. iur. ff. Feli. c. nōnulli. §. sunt & alij. col. sexta. ver. ij. videtur. de rescri. Bar. c. ad nostrā. col. iij. de empt. Panor. c. j. de cle. nō residētibus. & in. c. cū in iure pitus. de offic. delega. Car. in proœ. cle. §. quoniā. Bal. in. c. in præsentia. co. iiij. de, pb. Are. cōsi. xxx. co. ij. Ro. cōsi. ccxlj. co. j. Al. cōsi. xxiiij. co. v. vo. ij.

¶ Cū duobus. in prin. huius. l. & c. & quid si sunt duo socij omniū bonorū, vnus emit gabellas & promittit pœnā: alius venit contra cōtractū, an incidet in pœnam: vide Bal. q non in. l. si patruus. C. cōmunia vtriusq; iu. Adde cum duo sunt socij omnium bonorū: an vnus ex cōtractu alterius obligetur? Pau. de ca. consil. cccxlx. Bal. consi. xcv. & cccexxx. lib. ij. Alex.

¶ Si in coeunda. Facit qđ no. j. proxi. §. post Bar. & ibi vide per istū tex. decidit Bal. in. l. si patruus. in fi. C. cōmunia vtriusq; iudi. & per illū tex. dedit Bar. q. no. in. l. j. C. de fru. & li. expen. Alex.

Damna.

¶ Dāna. De intellectu huius. §. vide Bal. in. l. j. in vlti. col. C. commo. & ad hunc. §. facit quod no. in. l. si pascenda. C. de pact. & Bal. ad. q. quam posui in. l. j. de de dona. cau. mor. & vide ad istum text. & præcedētem singulariter Bal. in. l. j. in. ij. col. de fru. & lit. expē. Alex. Adde quod dixi in. l. qđ nerua. §. deposi. l. §. papinianus. Et dum dicitur hic de fratribus soluentibus cōdemnationē, an debeat soluere qli abet de suo proprio? adde Bal. in l. si patruus. in iiij. co. C. cōia vtriusq; iud. & latius in tractatu de duobus fratribus. vbi dicit q alter frater non tenetur cōtribuere cōdemnationē fratris, si frater fuit licitè cōdēnatus: secus si iniuria iudicis: quia tunc debet solui de cōi si erāt socij generales. allegat hanc l. in. §. idē. &. §. j. cū gl. &. §. Pap. & ista gl. fin. secūdū Imo. i. l. cū filij in prin. de ver. ob. & ibi vide Bal. & vide i. §. fi. j. e. l. Ale.

¶ Adde Bal. consi. cxxxiiij. &. ccc lxvj. lib. ij. & cōs. xl. lib. iij. Petr. de ancha. consi. cj.

POMATES.

¶ Damna. Vide Spec. ti. de iud. §. seq. secūdùm Bal. in. l. societatē. per illū. j. e. tit. Pet. de anc. cōsi. cclxxix. incipiē. i materia.

POMATES.

¶ Cum duo. Vide aliquid per Feli. in. c. cum ordinē. col. v. de rescr.

POMATES.

¶ Redigēdū. Idē tenet Alex. consi. xcix. in fi. vo. ij. & cōsi. clxiij. j. col. ij. vo. & in. l. cūis. ij. col. in fi. ff. so. ma. & cōsi. cxxxiij. in vltimo dub. vo. ij. Panor. consi. lxv. j. vo. & Bal. cōsi. lxiij. in. ij. parte. & latè ad hæc consi. ccccij. in. ij. parte.

¶ Contracta societas. Vide Bal. in. l. j. qui test. face. pos. & Bald. in. l. si patruus. C. communia vtriusq; iud. Alex.

¶ Et Meniū. An ex cohabitatione & cōi victu inducatur tacita societas? quo ad quid administrando omnia bona simul in victu & vestitu? videtur dicendū q non: nisi quo ad expensas victus & cōiactionē redituum & fructuum, per. l. j. §. fi quis hoc interdicto. cum glo. in ver. quo ad vsque. ff. de itine. act. prima. & ibi Bar. & quæ habentur in. c. si duo fratres. vbi text. in ti. de fratri. de nouo benefic. inuesti. vbi' probatur, quòd emptum vel acquisitum ab vno non pertinet ad alium: & Bal. & Ange. in. l. fi. de colla. & Ang. in. l. si ex duobus. §. de nego. gest. & Bal. in. c. j. de beneficio fratris. & Bar. in. d. l. titiū & meuiū. §. altero. j. de admi. tuto. & hic in. l. si patruus. C. cōia vtriusq; iudi. & ibi omnes & Bal. in addi. quas fecit ad tractatū Bart. de duobus fratri. vb concludit, q si nemo eorum negotiatur, vel vnus tantùm: non inducitur tacita societas: sed si omnes negotiantur: & tūc quatenus communicauerunt: inducitur tacita societas vltra illam negotiationē: & per plura hoc probat. Et ideò infert Bartol. in. d. §. altero. quòd si vnus fortè emisset fundum &c. ibi vide allegat. l. si vnus. j. eodē. & Sali. in. d. l. si patruus. tenet quòd omnes fructus & reditus isto casu cōicantur, tū non inducitur tacita societas omnium bonorū. adeò q si fundum acquiratur nomine proprio in communione, quòd ille fundus non venit in cōionē. vide quæ habui in. c. auditis. de præscrip. in verbo, per hoc dico. quod consihiū, quod dat Cy. ibi, vt. l. ftipso hoc mō &c. & ibi vide de hoc arti. Ale.

¶ Adde Petr. de anch. consil. cccij. vbi ponit de tribus fratribus, quorum vnus erat doctor, alter mercator, alter iuri operam dabat, & omnia cōmunicabant. vide etiā Roma. consi. ccxcj. &. iij. & consi. ccxxiij. Pet. de anc consi. cxlvij. Bal. consi. ccxv. lib. j. &. cxxvij. lib. vj.

POMATES. ¶ De admi. tu. vide Ro. cōsi. xliij. & consil. cccxiij. Barba. cōsi. xxij. j. col. vol. j. late per Ias. l. j. col. vo. j. C. qui test. face. pos.

POMATES. ¶ Ex actibus. Vide Alexan. consi. cxxxiij. in secundo dubio, vol. iij.

¶ Testamenti factionē. Quādo qs iurat nō reuocare testamētū an possit facere aliud, ad de Bar. in. l. si quis in prin. testamēti. de lega. iij. adde q Bal. in. c. j. §. item sacramēta. de pac. iu. sir. tenet, quod non obstāte iuramēto, si fiat secundum testm̄, tenet: quia inter testatorē & hęredem nō est obligatio, quę possit tali iuramē to confirmari: vñ ex quo nō surgit ius aliqđ p tale iuramentū, mihi testatori, erit in hoc inutile iuramētū: vt in si'i dicimus. C. de ar bi. aut. decernimus. licet Ia. Bu. dicat, q fortè iuramēto est standū: tamē malè dixit per. l. ftipulatio hoc modo cōcepta. j. de ver. ob. Nam nōpōt iurās facere q̄ legis non habeāt locū in sua dispositione. l. nemo pōt. de leg. j. l. Ius publicū. §. de pact. & hoc tenet Cy. i. l. j. de fa. san. eccl. & ideò de facto in Rege Aragonū, q habebat duos filios: vni assignauit Regnum Aragonū, alij re-

Damnum.[a] In hac actione, quis non tenetur de casu fortuito, etiam si rē æstimatā recepit. Itē, furtū in dubio culpa eius qui patitur, factum esse præsumitur. h. d. An æstimatio faciat transire periculū? dixi vobis in. l. si vt certo. §. j. aliās. §. si duob⁹. š. cōmo. An furtū in dubio præsumatur factū culpa huius qui patitur, no. hic glo. sed aliter not. insti. qui. mo. re contra. ob. §. penult. &c.

Quidam sagariam.[b] Dāna quæ ratione societatis obueniunt, simul sunt communicanda. h. d.

Cum duo erant.[b] Societas vnius negotiationis non porrigitur ad aliam negotiationem. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia sublata pro maleficio commisso per patrem, quando debeat sibi in partem imputari?*
2 *Filius captus sine culpa & redemptus à patre, an solutum sibi imputet in partem?*
3 *Societas inter fratres simul habitantes qualiter contrahatur tacitè?*

Papinianus.[c] Quod fratres, qui hīt bona cōia, aliūde quęrūt, non est in cōi redigēdū. [c] h. d. ¶ No. gl. quod si vnus ex fratribus cōmittit maleficiū, † & soluit: debet intelligi de suo proprio. quod intelligitur qñ maleficiū fuit cōmissum post mortē patris. sed si patre viuo cōmittitur maleficiū, & pater soluit cōdēnationē: an posteà post mortē patris, tpe diuisionis detrahatur de parte suā? dixi in. l. id quod. §. fi cōseruum. de pecu. leg. ¶ Sed quid si dū⁹ viuit pater, filius capit absque suo delicto: an posteà cùm diuidant sibi imputetur in partē? Gul. de Cu. dicit in. l. fratee à fratre. š. de condi. inde. ¶ Itē quod hac. l. dicitur, debet itelligi secūdùm Ric. malū. & Old. nisi inter fratres cōtractetur societas tacitè. Pōt em̄ re ipsa tacita societas contrahi: vt. š. e. l. societas. & . l. planè. & . j. e. l. ita q. vñ si fratres cōsueuerūt inuicē cōicare lucra: vē inter eos cōtracta societas d secūdùm prædictos docto. ¶ Ego istū passum examinaui in. l. titiū & meuium e. §. altero. j. de admi. tut. f tñ pro mō dico, qñ plures fratres stāt simul, si qdē aliqs eorū est pupillus cū eo nō pōt videri contracta societas: vt. l. vt in cōductionibus. š. e. si vero vterq; est maior: tūc si qdē habēt hæreditatē paternā tantùm, nūq; ex hoc

nicabant. vide etiā Roma. consi. ccxcj. &. iij. & consi. ccxxiij. Pet. de anc consi. cxlvij. Bal. consi. ccxv. lib. j. &. cxxvij. lib. vj.

f POMATES. ¶ De admi. tu. vide Ro. cōsi. xliij. & consil. cccxiij. Barba. cōsi. xxij. j. col. vol. j. late per Ias. l. j. col. vo. j. C. qui test. face. pos.

g POMATES. ¶ Ex actibus. Vide Alexan. consi. cxxxiij. in secundo dubio, vol. iij.

h ¶ Testamenti factionē. Quādo qs iurat nō reuocare testamētū an possit facere aliud, ad de Bar. in. l. si quis in prin. testamēti. de lega. iij. adde q Bal. in. c. j. §. item sacramēta. de pac. iu. sir. tenet, quod non obstāte iuramēto, si fiat secundum testm̄, tenet: quia inter testatorē & hęredem nō est obligatio, quę possit tali iuramē to confirmari: vñ ex quo nō surgit ius aliqđ p tale iuramentū, mihi testatori, erit in hoc inutile iuramētū: vt in si'i dicimus. C. de ar bi. aut. decernimus. licet Ia. Bu. dicat, q fortè iuramēto est standū: tamē malè dixit per. l. ftipulatio hoc modo cōcepta. j. de ver. ob. Nam nōpōt iurās facere q̄ legis non habeāt locū in sua dispositione. l. nemo pōt. de leg. j. l. Ius publicū. §. de pact. & hoc tenet Cy. i. l. j. de fa. san. eccl. & ideò de facto in Rege Aragonū, q habebat duos filios: vni assignauit Regnum Aragonū, alij re-

videt iter eos cōtracta societas: vt. l. ex parte. š. fa. er. sed aliqd negotiāt: si qdē vn⁹ tantū & alter nō: & tūc idē: nisi sit aliqd ex quo possit p̄sumi societas cōtracta. sed si negotiāt ambo & cōsueuerūt ponere in cōmuni: ex hoc inducit societas, tamen aduertendum, quòd non inducitur societas: oīm bonorū, sed societas illius actus tantū. Nam in istis quę præsumūt ex actib⁹, & nunq̄ p̄sumuntur vltra quàm actus se extendit: vt. C. ne vxor pro mari. l. fi. &. j. de iti. actu q̄ prius. l. j. si quis hoc interdicto. ibi, quoadvsq;.

SVMMARIVM.

1 *Testandi liberam facultatem uel indirectè sibi nemo auferre potest.*
2 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorū, quòd non ualeat.*
3 *Iuramētū factū de nō reuocando testamentū, q. non ualeat.*

Idem respondet.[1] Pactū per qđ aut serē alicui liberā testādi facultas, etiā p indirectū, nō valet. h. d. ¶ No. † q etiā per indirectū nō pōt qs auferre sibi liberā testamēti factionē[h]. Et secundū hoc videt, q qñ aliqs donat oīa bona sua p̄sētia & futura, nō valeat, vt no. C. de pact. l. fi. Per hoc dico[i], q cōsilū qđ dat Dy. i c. qđ semel placuit. extra de reg. iu. li. vj. vbi dicit. q clausula si cōtingit istud testm̄ istud infirmari, ex nūc dono oīa bona mea &c. aufert liberā testamēti factionē p indirectū: vt. l. ftipulatio hoc modo. j. de ver. obli. Et p hoc ēt dico, q quādo quis iurat nō reuocare testm̄: q tale iuramētū nō valet. Et licet qđ dicāt, q poterit facere testm̄, sed erit piurus, vt Io. An posuit in mercurialibus: tamē ego dico, q nō erit periturus. arg. l. ftipulatio hoc modo. j. de verbo. ob. C. de pact. l. fi. Nā si est obligatorium iuramentū, & cōtra bonos mores præstitum, vt i. c. non est obligatorium. extra de regu. iur. ergo, & c. de quo dicā. in l. ftipulatio hoc modo &c.

SVMMARIVM.

1 *Dominiū licet ipso iure transeat: nō tamē transit possessio.*
2 *Executio in bonis condemnati in centum, si non soluerit intra x. dies, amputetur sibi pes, num posit fieri.*

Idem respondet socius.

Qui plures habet vias, potest eligere leuiores. h. d.

1 ¶ No. † licet [k] in aliquē transeat dominiū ipso iure: non tamen transit possessio. dixi in. l. cōmissa. j. de publi. & de sacrosan. eccl. l. fi. ¶ No. † ad quæ-

gnum maioricarū: & iurauerunt ipsi fratres perpetuò dictam diuisionem ratam habere, authoritate interueniente & consensu regis. Postea idem dominus rex fecit inter filios quasdam substitutiones, quærebatur, quid iuris: Baldus sequendo Oldradum dicit, quòd disputatio est ordinatio supremi iudicij, disputationem seu ordinationem prędictam sequeniens argumen. l. tale pactum. §. finali. suprà de pac. Adde Bartolumin. l. si quis in principio testamenti. de lega. iij. Adde Baldum. in repe. l. j. ad finē. C. de sacrosanctis eccle. quòd tale iuramentum non impediat secundum testamentum. Firmat Bald. in aut. sacramenta. in. vj. colum. C. si aduer. vend. & ibi Butri. & Bart. in. d. l. ftipulatio hoc modo. & Bal. in authen. hoc inter liberos. C. de testa. & facit quod no. Bald. in. l. pactum. in. v. op. C. de colla. quicquid dixerit in. c. j. §. moribus. si de feu. fuerit contr. inter do. & agna. & per Imo. in. c. cum contingat. in primo membro. & Ioan. an. in sua quęstione, Marcus fecit testamentum. per Bald. in Addi. in tit. de instru. edi. in. xj. colū. versi. quando testamentum. & ibi Ioan. an. tenet idem in sua. q. aliās consilio incipiente, Marcus fecit testamentum & iuratit. Alexand. ¶ Adde licet etiam posuerim in dicta. l. ftipulatio quod Oldra. consi. ccxxvij. ponit in terminis de eo, qui iuratit non reuocare testamentum & Paulus de Castro. consilio. cccl xxxj. Bald. consi. ccv. lib. j. & de rege Aragonum vide Oldra. consilio. ccxxx. j. & potissima ratio ibi fuit: quia regnum est indiuisibile, vide Abbatemetiam consilio. xlj. &. xlviij. libro. ij. Cogitabitis.

j POMATES. ¶ Per hoc dico. vide Alexand. consil. xxv. colum. iij. volu. iij. Roma. consi. xiij. in secundo dubio.

k POMATES. ¶ Licet. Vide late Felinum cap. fi diligenti. de præscrip. Franc. cre. singu. xcvij. & aliqua per Ias. in. repet. l. quominus. ff. de flumini.

a ¶Ad quæstionem quam consului. Contrarium videtur tenere Bal. in. l. commissorie. C. de pact. inter empto. & vendito. & in. l. j. in antepe. col. in decima quæstione. C. de his quæ pe. no. & vide omnino Ludo. in. l. j. §. & post operis. j. de ope. no. nun. & adde Bar. in. l. ff. j. de publi. iudi. & Imol. in. l. ita stipulatus. in. xviij. colum. de verb. oblig. & vide omnino per do. Rapha. Fulgo. in aut. sed nouo iure. a de ser. fugi. ibi no. Ioquitur.

POMATES.

a ¶Ad quæstionē quam cōsului. Vide Panor. in. c. in. b ter cæteras. de rescrip. col. iij. & ibi Feli. ij. col. Franc. cre. singu. cij. Angel. in. l. quicunq;. C. de ser. fugiti. & ibi Pau. colū. iiij. Alex. l. fin. ſ. de in ius vocan. Feli. c. sicut; iudæi. colū. ij. de iudæis. Pa. consil. vj. colum. v. secundo dubio. vol. ij. Cæpo. consi. xvj. Alexā. l. in insulam. ff. so. ma. & Areti. consilio lxxxiij.

b ¶Et facit iste. §. cum' Barto. transit Bal. in. l. commiſ- soriè. C. de pactis 1 inter empt. & vē- 2 dito. & Imol. in. l. 3 ita stipulatus. la grande. j. de verb. obligationibus. &

c Ange. in. l. insulā. eodem titulo. fa- d cit quod no. Bar. e in. l. stich⁹. in principi. de pecu. leg. & Bal. & alij. ſ. de in ius vocan. & Ange. in. l. ſquando. 2 §. hæres. de legatis j. vide Imol. in capi. Odoardus. de solu. & Moder. in l. ſi quis id quod. 3 de iurisdictio. omnium iudic. vbi quando loco pœcæ corporalis potest subrogari pecuniaria, vel econtra. Alexan. ¶Et e adde dominū. Maria. Soci. in. c. ſicut 1 iudæi. col. xvij. de 2 iudæis. qui dicit 3 decisionem Bart. f hic nota.

POMATES.

c ¶Adeò morte. vi 1 de Panor. consil. lxxxj. col. ij. vol. ij. vbi ponit vnū notabile verbum. vide Alex. consi. xxxiiij. vo. ij. vbi dicit, quòd societas etiam contracta ad certum tempus, morte finitur.

d ¶Ad hæredem. Adde tū si filius vel hæres vtitur eisdem institoribus ad societatem paternam deputatis, quibus vtebatur pater, societas renouata videtur, etiam si esset pupillus habens tutorem: vt notauit dixit Bald. in l. mandatum. in. iij. oppo. C. man. & hic adde Bal. in Rubri. C. e. in. ij. col. & quod dicitur societatem vectigalium transire ad hæredem, intelligitur de primo hærede. secundùm gl. in. l. nulla. j. eod. Io. Fab. singulariter in. §. solu. uitur. insti. eod. dicit, q; virtute iuramenti posset transire societas ad hæredes: sed ratio Bar. hic facit in contrarium; iuncto. c. non est obligatorium. vide quæ dixi. ſ. eo. in rub. Alexā. ¶Adde quando societas dicatur tacitè renouata. Pau. de ca. consi. cccxxxiij. Bal. consi. ccccxvij.

stione quam consului non sunt multi dies: quidā: fuit cōdemnatus in quingentis libris: quā pecunā si non solueret intra. x. dies. deberet sibi amputari pes. nō soluit q;gētas ītra. x. dies, modo potestas faciebat executionem in bonis condemnati: opponitur q; nō possit: quia illa pœna pecuniaria fuit trāslata in pœnā corpalē: vt. l. j. j. ad. l. fal. & facit iste. §. b ad illā. q. quā decidi p istā. l. & per plures alias &c.

LEX LVIII.

NEquicquam. Nota glosſ. super verbo, turpi- bus &c.

LEX LIX.

SId quod quis. Si res perit antēq; 1 societas fit cōtracta: perit ei cuius est. ſi 2 post cōtractā societatē perit: cōiter perit. h. d. Vel aliter, ſi societas fit re: rerum ipsarum collatione perficitur. ſi fit per contractum: non dicitur perfecta, nisi celebretur contractus. 3

Si filius ſa. Filius emancipatus non potest pro socio conueniri ipse, & pater de peculio &c.

Si seruus. Alienatione extinguitur societas quæ videt tacitè reintegrata, ſi in eodē actu manumiſſus perseuerauerit. h. dicit.

SVMMARIVM.

Pacto non potest fieri, quòd societas trāseat ad hæredes.
Pactum per quod aufertur testamēti factio, quòd nō uleat.
Societas uectigalium, quòd transeat ad hæredes, quando sunt apti.

LEX LX.

ADeo morte. Non pōt conuenire, vt so- cietas transeat ad hæredem, nisi in so- cietate vectigalium. h. d. ¶No. q; per pactū non potest fieri quòd societas transeat ad hæredes. Ratio: quia impedit liberam testamēti factionem: vt. l. cum duobus. §. idem respondet. ſ. eodē. ¶Ex quo no. q;quòd pactum per quod impeditur libera testamenti factio, non valet. per quod dico q; consilium quod dedit Dyn. extra de reg. iur. lib. vj. in. c. quod semel placuit. non valet, vt dixi plenè in l. ſtipulatio hoc modo. j. de verbo. obligationibus. ¶ †Item no. quòd societas vectigalium non transit ad hæredem, ſi hæres non est aptus.

LEX LXI.

SOcium qui in eo. In hac actiotie post moram veram, vel fictam, veniunt vſuræ & interesse contra socium: secus contra hæredem socij. h. d.

SVMMARIVM.

Damna & lucra quænam communicentur inter socios?
Donatum ambasiatoribus, an sit mittentis?
Donatum uni ex fratribus, an communicet?

Socius. Damna & lucra contemplatione societatis obuenientia, sunt communicāda: secus ſi contemplatione personæ obueniūt licet huius societas fuerit occasio. Vides ergo, q; hæc. l. corrigit præcedentem in damnis medicinarum: sed an corrigat in alijs dubitū. glo. hic multùm se inuoluit. Breuiter, veritas est illa quā dixi tibi in summario. Nam hæc verba, propter societatem, possunt intelligi duobus modis: vno mō, hoc est contemplatione societatis: tunc damna & lucra e veniūt communicanda: vt. l. cum duobus. §. quidā. ſ. eo. Alio modo, potest intelligi propter societatē. hoc est, quòd societas fuit occasio remota. verbi gra f tia: propter societatem habui necesse accedere ad curiam Principis: & dum coram Principe tractarē negotia, placuit principi, ex quo donauit mihi castrum. Certè hoc non facit contemplatione societatis, sed personæ meæ tantùm: licet nūquam habuiſ- sem, nec accesſiſſem nisi propter societatem. Certè g ſtud nunq; venit communicandum, vt hic in ſi. eodem modo in damnis, vt puta, dum essem absens propter societatem, g consanguineus meus fecit te- h stamentum, & instituit extraneum: quod non fecisset ſi ego fuiſſem præsens: vt hac. l. Et per †præ- 2 dicta dico, quod est hic casus de. q. ambasiatorum h Mediolanen. vt donatio eis facta ab imperatore nō sit communis. de qua per glosſ. in. l. qui proprio. §. procurator vt in cæteris. ſ. de procu. & . l. ſi verò ne- 3 gotium. j. fol. matri. &c. ¶ †Item. iſtam. l. allego ad quæſtionem de duobus fratribus, quorum vnus cū pecunia vadit ad curiam Regis vel Principis, & ei similia dona, vel lucra obueniunt.

LEX LXII.

SI Titius. Si pretium rei cōmunis cum socio putati uo diuiſerim, à vero socio, ille putatius conuenitur, non ego: cùm partem pretij receperim. h. d.

SVMMARIVM.

Socius non condemnatur ultra quàm facere possit.
Frater conuentus à fratre, quòd non habeat beneficium huius. l.
Fideiussori, quòd non detur beneficium huius leg. licet principalis susci piens in se iudicium opponere possit.
Beneficium huius leg. quòd cōpetit fideiussori. & de ratione.
Beneficium huius leg. quòd non transeat ad hæredem.
Ad filium non communem, an transeat?

LEX XLIIII.

VErum. i Socius nō †condemnat, nisi quatenus facere pōt, vel dolo desijt posse facere. qd' beneficiū ad fideiuſ- sorem vel hæredē nō transit. h. d. Hic dicitur, quòd socius iō habet hoc beneficiū, qa societas habet vim fraternitatis: quæro, †ſi frater cōuenit à fratre, vtrū habeat hoc beneficiū: glo. tenet hic q; nō: quod not. ¶Secundò, habes hic, quòd fideiuſſori nō dat hoc be- k neficiū: eritne aliquod remediū? certè sic: vt fideiuſ sor denūciet principali: & q; principalis veniat & ſu ſcipiat in ſe iudiciū: & opponat istā exceptionē ip- ſona ſua, licet fideiuſſor nō potuerit, vt vidiſtis in. l. idē. §. generaliter. ſ. tit. j. ¶Tertiò, no, q; hoc beneficiū cōpetit defensori. Sed q; est ratio inter defensorē & fideiuſſorē? gl. ponit in. l. alia. in prin. ſ. so. ma. & j. de re iu. l. ſi cū procuratore. Illa est vera ratio: quia 1 fideiuſſor cōuenit propria obligatione, sed †defen- ſor cōuenitur ex illa obligatione, qua tenetur l domi 5 nus, cui competebat illa exceptio. ¶Itē, vides †, q; iſtud beneficium nō transit ad hæredē. dicit gl. verū est ad hæredē, vt hæredē: sed vt ad cōmunē filiū, sic. vide gl. ſup verb. cętero rū. ¶No. q; glo. dicit, vt cōem filiū. vñ innuit, q; ſi est filiꝰ mariti tm, nō & vxoris: sic nō cōis filiꝰ, ad eū nō trāsiret hoc bñficiū. de hoc sūt cōtraria: qd' dicit vt. l. ēt. ſo. ma. et. l. nō tm. j. de reg. iu. & Cy. C. q po. in pig. hab. l. asidius &c.

SVMMARIVM.

Massarium communitatis conuenire in solidum.

¶Verū. i prī. vide qd' dixi p istū tex. ī. l. nō solū. §. q alieno. de. pcu. Alex.

k POMATES. Remediū. Vide Alex. in. l. quia tale. in. fi. ff. ſol. ma. in. l. quoties. C. de preci. imp. offe. in apoſt.

l Qua tenetur. & hanc ſequitur Bal. hic: ſed Ioan. fab. tenet contra in in-

Si cum tres. Inter socios inuicem agentes nō est melior conditio occupantis. h. d. ¶No. gl. †q; potest agi insolidum contra massarium ciuitatis vel vniuersitatis. vt hic probatur: vt. j. eo. l. actione. §. ſi communis &c.

a Hoc quoque. a Op. j. ſo. mat. l. etiam. §. licet. gl. dicit ſpecialē in odium mariti. Pe. tenet cōtrariū: quia licet maritus propter culpam teneatur: non tñ amittit bñficiū quod habet b ne exigatur, nisi inquantum facere pōt: b ita tenet gl. C. de rei vx. act. l. vnica. §. cùm autem. & Pe. in. d. l. etiam. §. licet. j. ſo. mat. &c.

Voluntate. No. quòd sicut tacitè cōtrahitur societas: ita tacitè dissoluitur. dixi in. l. planè. &. l. societatem. ſ. e. &c.

SVMMARIVM.

Societas quando extinguatur agendo actione pro socio.

LEX LXVII.

c ACtione. c Pro declaratiōe huius. l. reuoco in dubiū quā t ſcire secūdùm verā opi. quod actio pro socio: pōt proponi, vt aliqd cōsecutur. vt. ſ. eod. l. ſi actū. &. j. ea. l. §. nōnūq;. & tūc talē actionē nō extinguitur societas: qñq; proponit actio pro socio vt alteri ex socijs detur pars ſua vt in personalibus præstationib⁹, quæ veniūt in hoc iudicio. vt. d. l. ſi actū. ſ. eo. Iſto casu secūdo statim cùm ego ago, vt mihi aliqd det, videor hñe animū diſſoluēdi societatē: vt hic loq; tex. &c.

SVMMARIVM.

Protestatio potest fieri per procurat rem, etiam ſi non habeat ſpeciale mandatum.

Renunciare. Renūtiatio pōt fieri p ſe, & per procuratorem 1 gñalē. h. d. ¶ †No. q; protestatio pōt per procuratorē fieri, ēt ſi nō habet ſpāle mādatū: licet gl. alr videat dicere in. l. j. §. j. j. de lib. ag. verūtū intellige istū. §. q;n procurator renūciat ex cā: nā sine cā nō posset reuocare factū à dño specialiter: vt. l. ſi hominem. ſ. titu. j. &c.

Item scriptum. Procuratori facta renuntiatio habet effectum, ſi dās ratum habuit. hoc. d. Sed an procurator posit istam renuntiationem acceptare? dic vt dixi. ſ. proxi. ex causa iusta potest: aliās non &c.

Morte vnius. No. istū. §. q; licet morte finiatur societas: nō tamen actio finitur: sicut in actione mandati distinguitur scientia ab ignorantia.

Si vnus ex ſociis. Inter socios tpe diuiſiōis ante partem assumiur dos ab eo qui ſuſtinet onera matrimonij. h. d.

SVMMARIVM.

Duo rei quando dicuntur socij? Item quando uideantur inuicem fideiubere?

LEX LXVIII.

1 SI vnus ex ſociis. Istā. l. allegat Iac. de aret. †q; duo rei dicantur socij. & dicit ipſe, q; tūc sunt qñ est actū, vt lucrū & dānū sit cōe: de quo di xi in. l. ſi duo. ſ. ſi qs cau. Allegat etiā ad hoc q; duo rei videantur inuicem fideiubere: de quo plenè dic, vt. l. vir vxori. ſ. ad Velleia.

d Si vnus ex ſociis. d Hodie istud lucrū vſurarum est illici tū: ideò nullo mō cōicatur: vt. l. cum duobus. §. ſi. &. l. ſeq. ſ. eo. ti. &c.

LEX LXIX.

e NEmo ex ſociis. Vide vnā gl. f in verbo. aliena- f re. Ex qua no. q; quilibet ex ſocijs pōt totā rē alienare, nisi in duobus casibus. ſ. li fraude alienet, & cæteri cōtradicāt. qd' intellige verū in mercibus & alijs rebus quas socij venales habebāt: & tūc quia ſeipſos proposuiſſe videntur ad vendendū, vt. d. l. eius qui. ſ. ſi cer. pe. &. l. iiij. in prin. ſ. de exer. In alijs rebus intelligo. l. nostram ſimpliciter prout iacet, quod nemo potest alienare, nisi partem ſuam &c.

Illud quæritur. Dol⁹ cōmiſſus in perdendo, facit pdere bñficiū: sec⁹ ſi cōmittat in nō acquirendo. h. d.

SVMMARIVM.

Stipulatio appoſita incontinenti, & continens idem: an inducat nouationem?
Stipulatio pœnalis, an nouet præcedentem obligationem?

LEX LXXII.

g DVo ſocietatem. g Si contractui iuriſgentiū ſubijciatur ſtipulatio cōtinens idem, nouat prima ſactū est: nō aliās. Item ſtipulatio pœnalis nō nouat pcedentē obligationem ex cā onerosa contracta. h. d.

1 ¶ †Quæro, vtrū ſtipulatio h continens idē, appoſita incōtinenti, nouū cōh tractum pariat? tex. dicit hic quòd sic, ſi hoc agatur gl. dicit quòd hoc vide tur agi in dubio secūdùm ista iura. hodie secus. ego dixi quòd in dubio nō præſumitur nouatio: qa ſtipulatio apponitur incōtinenti, vt dixi in. l. ſin- 2 gularia. ſ. ſi cer. pe. ¶ †Quæro, vtrū ſtipulatio pœnalis nouet præcedentē obligationem? videbitis in. l. prædia. j. de actionibus emp. &c.

SVMM ARIVM.

Lesis culpæ quæ dicatur.

LEX LXXIII.

i SOcius socio. i In societate culpa leuis est, non adhibere eā diligentiā, quā in ſuis adhi bere ſolit⁹ est tpe cōtractæ societatis. h. d. Quā. l. not. multum 1 † quando dicatur culpa leuis. Aliam habuiſtis, quando dicatur ſtitut. de act. §. ſed & ſi quis. & ibi vide per docto. in verſiculo. ij. tu habes hic quod fideiuſſori non datur hoc beneficium &c. idem Baldus hic: & Pau. de Castro. in. l. ſi maritum. ſo. lu. matri. & Imol. ff. de re iudic. in. l. non tantùm. cum ſeq. & Bart. in. l. & ſi fideiuſſor. eo. titu. & in. l. ſtichū. §. qd' vulgo. j. de solu. & est ſingulare ſecundū Imo. l. cū filius. in. §. j. de ver. ob.

a ¶Hoc quoque. No. q; ſicut tacitè contrahitur ſocietas: ita tacitè diſſoluitur: dixi vobis in. l. planè. & in. l. ſocietatem. ſ. eo.

SVMMARIVM.

1 *Arbitratorum duo ſunt genera.*
2 *Reductio quo iure petatur?*
3 *Arbitramentum iniquum uel æquum, q; ais probet?*
4 *Reductioni ad arbitrium boni uiri, an renuncietur?*

LEX LXXIIII.

c SIſocietatem. Aliās. l. ſocietatem. Sentē tiæ arbitri omnino est parendum. Sententia verò arbitratoris reducitur ad ar- 1 bitrium boni viri. hoc dicit. ¶Nota quòd † arbitratorum duo ſunt genera. Primum, quando assūmitur ſuper lite diffinienda per ſententiam, ſecundùm quod iudex faceret. Secundum, quando assumitur ſuper contractu, vt patet. Et hoc dices tu, arbitratores qui assūmuntur ſuper lite, poterunt arbitrari, & eorum arbitramenta non reducentur ad arbitrium boni viri. Respondeo, non est verum: quia ſemper arbitramentū &c. vt in auc. vt diſſe. iud. §. j. vnde ar bitrator assūmitur primo modo: vt nos transigim⁹ super iſta lite eo modo, quo talis dixerit. ¶Sed c 1 † quæro, quo iure petatur? Respondeo, quando ſumitur ſuper contractu bonæfidei: dic vt in. l. vnde ſi Nerue. Sin autē adhibetur ſuper contractu ſtricti iuris: tunc officio iudicis: vt. l. ſi liberius. j. de oper. d

POMATES.

b ¶Facere potest. Vide Alex. consi. xxxij. co. ij. verſi. extra glo.

c ¶Actione. Quando dicatur nata actio pro socio? dicit quòd demum finita societate: vt no. Bal. in. l. j. in vlti. co. C. vt actio cōtra hære. & ab hærede. vt est glo. no ta. in. l. sicut. de actio. & ob. & vide Bal. & Ange. in. l. j. post gl. in. v. col. C. de anna. excep.

POMATES.

c ¶Actione. Vide Alex. cōſil. lxxx. in. j. volu.

POMATES.

d ¶Si vnus ex ſocijs. Vide alīquid per Alex. l. quia poterat. j. ad treb. col. ij.

e Nemo. In prin. huius. l. &c. declara vt per Bal. in. l. j. C. qui test. fa. pos. & an vnus socius possit ſtipulari ſocietati ſuæ, vide Bald. qui videtur tenere quòd non in. l. ſi absentis. C. ſi cer. peta. vide tamen Inno. quem ipſe allegat in. c. dilecta. de excef. præla. bene faciunt no. per Barto. in. l. eandem. de duo. re. & Bal. in. l. cum te. ſi cer. pet. & hic adde Bald. in rub. C. eo. in. ij. colū. & aliquid per Lu. Ro. in. l. de pupillo. §. ſi plurium. de ope. no. nun. & an vnus ex mercatoribus ſocijs posit liberare debitorem? vide Angel. omnino in. l. ſi vnus in prin. vbi text. ſ. de pact. vide Bal. in. l. cùm te. ſi cert. pe. & hic habes glosſ. no. quòd ſocij dicuntur habere inter ſe tacitum mandatum à lege facere ea quæ vtilia ſint societati. & ita fictum valet. quod tene menti perpetuò: quia fortè non reperies alibi. Facit quod habetur in. l. de pupillo. §. ſi plurium. de ope. no. nun. & quia iſtud non est vſquequaq; verum, vide quod dixi post Bart. in. l. ij. C. de conſor. eiuſdem lit. & vide Inno. no. in. c. dilecta. de excef. prælat. Et an vnus ex ſocijs præſumatur vendere cum conſenſu alterius, vide Bald. in. l. in familię. C. fami. ercisc. & ibi etiam' ponit cui incumbat onus probandi rem tanto pretio venditam esse: ad quod vide Bar. in. l. ſi mater. §. ſi cohæredes. ſ. fami. erc. aliās est in. l. inter. & ad hanc glosſ. hic, vide quæ dixi i. d. §. ſi pluriū. Alex. ¶Adde, an ſocius videat habere mādatū in prę- iudicium ſocij. Pe. de ancha. consili. cccxxxiij. &. ccccj. Et an ſocius posſit facere contractum nomine ſocietatis in genere, non expreſſo nomine ſociorum? vide Bald. consi. lxxxvij. li. ij. Et an ſocius ſoluēs mille nomine ſuo videatur ſoluiſſe de ſuo in totum, vel in partem? vide Bal. consi. liij.

e POMATES. ¶Nemo. vide Alex. l. ſi ſocius. ff. ſi cer. pe. & in. l. ſerui electione. col. iij. ff. de leg. j. consi. lxxx. col. ij. vol. iiij. & consi. lxxviij. e. vol. & consi. clxxxv. in. j. col. vol. ij. vbi ponit, an ſocij videantur adinuicē habere mandatum? & consi. cliij. col. fi. vol. eo. & consil. ciij. col. fi. volu. iij. vbi dicit quòd ſocius non videtur habere mandatum ab alio fratre ad ſibi præiudicandum. Et vide an ſocij confiteantur adinuicem habere mandatum? Alexander in. l. de pupillo. §. ſi plurium. ſuprà de operis noui nunciatione.

f ¶Vide vnam glo. Item vide Bal. in rubri, C. eo. in. vj. co. Roma. in. l. ſi plurium. j. de oper. no. nun. Alex.

g ¶Duo ſocietatem. in prin. huius &c. Et qualiter casus huius. l. processerit. vide Bar. in. l. ita ſtipulatus. in. xxiij. col. de ver. obli. Alex.

h ¶Stipulatio. limita hoc, vt per Bar. in. l. ſi quis cum aliter. & ibi docto. de verb. obli. & in. l. prædia. j. de actio. emp. in. ij. co. Alex.

i ¶Socius ſocio. quæ culpa veniat in ſocietate, vide Bal. in. l. pignus, in. xiiij. colum. C. de pig. act. & in rub. ea. in fi. Alex.

POMATES. ¶Vide Alex. consi. cxxxiij. col ij. vo. ij.

k POMATES. ¶Quæ docet. vide alex. consi. cxxxiij. col. j. & iij. & v. volumi. ij.

Universidad de Navarra

a ✠POMATES. ¶ Arbitrorum. Adde in materia huius. §. quæ scripsi j. in hoc. & ver. quæro, vtrum possit renunciari. Item adde, quòd huic arbitrio boni viri non potest renunciari: quia semper intelligitur, si æquum arbitratus fuerit. ita Pau. de castr. in. l. tres fratres. & in. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. Alexan. consil. xxiij. colū. iiij. volumi. ij. quod intellige etiã si esset iuratum: vt per Alex. cõs. cxxxj. col. iij. volu. ij. Roma. consi. ix. & in consil. xxvij. Pa. 4 nor. consi. lxxvij. colū. v. volumi. ij. Felyn. in. c. propositi. columna. v. de probat. Barba. consi. xlj. ij. colū. 1 volu. ij. Aret. con 2 si. xc. Federi. consilio. cxxv. & con 3 si. cxlij. vbi ponit 4 quid iuris quãdo 5 esset iuratum? Alexand. consil. liij. 6 colum. v. volumi. iij. Ancha. consil. 7 clxvij. vbi ponit, 8 quid si esset iuratum, vel data ampla potestas: & p 10 statutum & Bald. 11 consili. cclij. in. ij. parte Sozi. consi. 12 xxiij. in. j. dubio.

b ¶ Op. ad princi. 14 hic adde Bar. in. l. 15 quibus diebus. §. 16 Termilius. de cõditio. & demon. 17 stratio. Alex.

c ¶ Bonus vir. Ad. 18 de quę habes post Bart. in. d. §. cùm ita. Alex. 19

✠POMATES. 20

c ¶ Bonus vir. Vi. 21 Fely. in capitul. j. xvij. colũ. & xx. in versi. iiij. no. de 22 consti. & ex hoc 23 sequitur, quòd il. 24 le qui potest arbi. trari aliquid arbi. trio boni viri, debet sequi statuta & consuetudines loci, per Alexand. consilio. cxxix. volumine. ij.

d ¶ Arbitratus est. Per Baldum in. l. fina. in. iij. q. C. de contrahen. emptio. & quid si nulliter est arbitratus? Alexã. ¶ Adde ipsum Alexan. in. c. dilecto. extra de appellatio. & an si, data est potestas arbitro sæpius pronunciandi, possit post latum laudum iterum pronunciare? vide Petrũ de Ancharano consi. cccxxij.

e ¶ Pignora. Adde Bal. in. l. fina. in. x. q. C. de contrahen. emptio. & ibi etiã qd in pœna & fideiussoribus. Alex. ¶ Adde in lato an laudo cõtra principalem qui dedit fideiussorem possit fieri executio contra ipsum fideiussorem? Pet. de ancha. consi. xxxiij.

e ✠POMATES. ¶ Pignora. vide Franci. de curte. in tractatu sequen. quæstione. xviij.

f ¶ De apparatu. vide per eundẽ in. d. l. §. & post operis. & Bal. in. l. sed & si seruum. §. si quis iudex. de arbi. Alex.

g ✠POMATES. ¶ Primò. Vide Iason. in. §. omnium. j. columna. institu. de act. & quid differat arbiter à iudice, vide Ange. Areti. in dicto. §. omnium. Alexand. in consilio. xiij. colum. iij. volumi. j. & in. l. j. §. & post operis. ff. de oper. noui nunciatio. Oria. in tractat. de arbit. in. j. charta. j. & ij. columna.

h ¶ Arbitratorem. De istis differentijs plura vide per. d. Ant. & Imo. in. c. quintauallis. de iureiur. Alex. Adde Spec. in ti. de arbi. §. j.

i ✠POMATES. ¶ Arbitramentum. Vide ad hoc remissiuè Alexan. consilio. cxix. columna. ij. volumi. ij. & consilio. xix. col. ij. volumi. iiij. & consi. xiij. colum. iij. volu. j. Card. consil. cxlj. colum. ij. Anan. consil. xvj. col. j. Sozin. consi. lxxxv.

iure unus accipere, & dare alteri in parua & magna quãtitate. Et quæ dicatur par ua uel magna quantitas? nu. 25.

26 *Arbitramentum, an possit detegi æquum uel iniquum ex novis probationibus?*
27 *Arbitratore cognoscente acta & dicta testium, quòd possint per testes probari.*
28 *Iniquitas arbitramenti ut detegi queat, quid sit probandum?*
29 *Arbitrator quando possit testari de gestis coram se in causa reductionis?*
30 *Clausula in compromisso, quòd ex nunc partes homologauerunt laudum: quòd non tollat reductionem.*
31 *Iuramentum interpositum super renunciatione reductionis ad arbitrium boni uiri, quid operetur?*
2 *Pœna contra succumbentem in causa reductionis, an possit exigi?*
33 *Sententiæ arbitratoris petitur reductio: sententia arbitri non, & de ratione.*
34 *Arbitrator, an arbitretur etiam partibus absentibus?*
Arbitrator, an esse possit exbannitus & excommunicatus? Et co. num.
Habens dilucida interualla.
Filius familias.
Præsbyter, quòd non possit committere.
Arbiter quis esse possit. Et ibidem.
Quis compromittere possit, & intra quantum tempus arbitretur?

Vt Bob. in quæst. 5. Acompto. et pendi.

a **Arbitrorum enim.** [a]Bonus. §. est, & sic procedit: quia primò ponit thema. q. prout factum est in princi. l. ¶ Secundò, ponit quæst. prout debuit fieri. ¶ Tertiò, ponit vnam suam distinctionem conferentem ad determinationem. q. ¶ Quartò, determinat quæstionem. ¶ Quintò, declarat vnum dubium circa præmissa. Secunda ibi, æxistimo. Tertia ibi, arbitrorum. Quarta in lin proposita. Quinta in. l. quid enim. ver. illud in summa habetur. h. d. Sẽ tẽtiæ arbitri omnino est parẽdũ. Sẽtẽtia verò arbitratoris, si fuerit iniqua, b reducitur ad arbitriũ boni viri. h. d. ¶ Op. ad prin. hic [b]innuit, quòd per di 1 ctionẽ, vt, inducatur cõditio. ¶ Contrà, imò inducitur† modus, vt no. in. l. demõstratio. in fi. j. de cõdi. & demõ. & C. de his quæ sub modo. l. j. & ibi no. Sed solue quòd hic ponitur conditio impropriè. i. modus: vt dicamus 2 ea cõditione. i. eo modo, vel eo tenore: vt dicit gl. j. Ex qua no. † quòd licet verba dispositionis dicãt: ea cõditione tenetur: tamẽ illa nõ facit cõditionẽ, si natura verborũ hoc nõ importet. Simile in. l. meuia. j. de manu. test. & de doli exceptione. l. fi. §. fi. & l. ij. §. fi. de do. ¶ Itẽ, oppo. quòd sunt alia genera arbitratorũ: vt. l. arbitror. & l. si ab arbitro. ṡ. qui satisd. cog. So. vt in gl. ¶ Oppo. quòd nõ semper stetur sententiæ arbitri, vt. l. arbitrorũ. C. de arbi. ¶ So. intellige verbũ hoc, si dolus malus abest, quòd dic vt. l. ita demum. ṡ. de arbit. ¶ Opp. & videtur quòd nõ reducatur ad arbitriũ boni viri, nec recedatur à persona: vt. l. si quis arbitratu. j. de verbo. obliga. Glo. in. l. in proposita. soluit secũdum quosdã, quòd hic loquitur in iudicijs bonæ fidei: ibi in iudicijs stricti iuris. Hæc nõ est vera, per. l. si coita. ṡ. eodẽ. & per. l. si libertus. j. de ope. lib. & per tex. in hac. l. in proposita. ibi eo magis, quod iudicium bonæ fidei est: quasi dicat idem esset si esset stricti iuris. 3 Soluit glo. ergo, † aut arbitrator arbitratur, sed iniquè: & recurritur ad arbitriũ boni viri, vt hic. Aut non arbitratur: & tunc non tenet contractus: nec etiam recurritur ad arbitrium boni viri, cùm non recedatur à persona, siue in contractibus, bonæ fidei: vt. l. si coita. ṡ. eod. & l. fin. C. de contrahen da emptio. siue in contractibus stricti iuris: vt. d. l. si quis arbitratu. cum simili. Ista est vera intelligendo rectè. Ratio: quia eo ipso quòd arbitratur, contractus est perfectus: & ex eo oritur obligatio & actio, cui potest deseruire officiũ iudicis reducẽdo ad arbitriũ boni viri: vt hic, & l. vnde si Neruæ. j. eodẽ. ¶ Sed quãdo nõ arbitratur: tũc cõtractus, nõ est perfectus, nec ex eo oritur obligatio, vel actio. meritò si nõ est cui adhæreat, & cui de seruiat officiũ iudicis in reducẽdo ad arbitriũ boni viri: ergo &c. Et ideò si cõtractus fuerit perfectus, & cõpromissum fuerit in arbitratorẽ super aliquo accessorio: licet arbitrator nũq arbitret, poterit recurri ad arbitrium boni viri sup illo accessorio: qa subest cõtractus, cui officiũ iudicis deseruiat. ag. de cõtrahẽ. emp. l. suæ rei. cũ. l. seq. & l. si in emptiõe in princ. & l. domũ & istum passum declarau plene in. d. l. si quis arbitratu de ver. obli.

4 ¶ Quærit gl. qst est iste bon. vir ad quẽ recurritur? Respõ. quòd iudex: vt c l. cõtinu. §. cũ ita. j. de verbo. oblig. & ṡ. de eo qd certo loco. l. q si Ephe 5 si. & l. vir bonus. j. iudi. solu. & j. de iniur. l. sed & si vnus. §. prætor. & ṡ. de procu. l. seruũ quoq. §. ait prætor. ¶ † Quærit gl. si iniquè arbitratus est, d an possit iterum arbitrari? & arguit pro & contra. dic quòd in arbitrando, si seruauit formã cõpromissi, functus est officio suo, nec põt iterũ arbitrari, secus si formam compromissi non seruauit. vt. ṡ. de arbi. l. quid tamen.

6 ¶ † Quærit gloss. vtrum pignora data iniquo arbitratori, retineantur pro e sententia iudicis reducentis ad arbitrium boni viri, seu vt bonus vir? & determinat gloss. quòd non. vt. j. iudi. solu. l. ij. in princip. & l. penulti. quod f no. ¶ Sumus expediti de apparatu: veniamus ad materiam. ¶ † Primò quæro quæ est differẽtia inter arbitrum & arbitratorẽ? Iac. de are & Cyn. g refert. C. de. epis. audi. & l. si qui ex cõsensu. circa princip. dicit, quòd arbi h trator semper assumitur circa contractum: arbiter verò assumitur in lite. Istud videt cõtra. l. si de meis. §. recepisse. ṡ. de arbi. & cõtra. l. j. §. inde quærit. j. de no. oper. nũ. & C. de iudi. aut. si, verò cõtigerit. & in corpore, vñ sumit. Et ideo qdã dicũt, q arbiter est ille, q habet iudicare de iure secũdum 8 ordinẽ iudiciariũ, arbitrator verò est ille q assumit de iure & de facto. ¶ Si i bũ aduertis istorũ opiniões, nõ discrepãt † nã arbitra mẽtu qd assumit su per lite,

a ¶ Sequeretur. Vide quod no. Lu. in rub. de arbi. in prin. xiij. char. Alex.
b ¶ Lite. Vide quod no. Ro. in rub. de arbi. in prin. in. xiij. chart. Alex.
c ¶ Transactio. & qualiter intelligatur, quòd arbitramentum est trãsactio, adde Bar. in. l. quod si Ephesi. §. fi. ṡ. de eo quod certo loco. & Barto. in. l. furti. §. qui iussu. ṡ. de infa. & latè Bald. in. l. j. C. ſi aduer. transactionem. in l. ij. ad finem. C. de sac. sanct. ecc. & in l. præses. ad finẽ. C. de trãsact. & in l. sed & si in seruũ. §. j. de arbit. si tamen statutum faceret mentionẽ de trãsactione, nõ veniret arbitramẽtum: quia non est propriè trãsactio. secũdùm Imol. in c. si quando. de of fic. delega. & vide Fulg. in. l. si diuersa. in penult. colũ. C. de transactioni bus. Et ad mate 9 riam vide quæ ha bes post Bar. in. l. fi. j. de bono. possess. secundùm tabulas. & ad aliud quid dicatur esse transactio, vide quod circa hoc dicit Bar. in. l. iij. §. fi seruus. ṡ. de peculio. Alex.

¶ Adde, qualiter arbitramentum dicatur transactio. Bald. consilio. liiij. & cxcvij. lib. j. & consi. xxij. lib. ij. & consi. clxxxv. lib. iij. Ange. consil. cxcviij. & ccxviij. Pau. de castr. consi. lxx. & lxxiij. Alex. consi. lxxxij. libr. j. & in consi. xl. col. j. in. v. vo.

d ✠POMATES. ¶ Quæro quid. Vide Alex. in. l. nemo põt. ij. col. de leg. j. Fel. in. c. qm̃ contra. col. ij. de proba. Alex. consi. xcvj. col. ij. vo. j. Et considera, an dictum Bar. procederet, quando tales arbitrẽ eligerentur ex forma statuti: tunc enim no haberent iurisdictionem à partibus, & sic cessaret ratio Bar. Alex. sequitur Bar. consi. xxij. col. pe. v. vol.

e ¶ Cognoscere. Vide tamen per eundem no. in. l. diem proferre. §. stari. ṡ. de arbitr. hic ad de Salice. in. l. cùm anteà. C. de arbi. Alex.

f ¶ Falsum. Et sic no. ex primo dicto, quòd partes non possunt facere quòd in causa procedatur summariè, & de plano. de quo vide concor. per modernos in. l. nemo potest. de leg. j. Alex.

g ¶ Remittere. Adde ad hoc quod scripsi in. l. ius publicum. ṡ. de pact. Adde Bar. in. d. aut. offerat. in fi. & adde Sali. in loco proximè allegato. Alex.

h ¶ Coram arbitro. Facit. l. diem proferre. §. si quis litigatorum. ṡ. de arbitr. Et adde, quid si arbiter elegit viam in pronunciando, an aliam eligere possit? vide Bar. in. l. dominium. j. de fur. & Spe. in ti. de arbi. §. sequitur. & Ia. But. in. l. j. ṡ. de iudi.

i ¶ Dictum est. In hac. q. licet Bar. hîc non decidat: tamen ipse in. l. diẽ proferre. §. stari. expressè firmat, quòd sententia nulla sit: & ei stari nõ debeat si est iniusta: & sic contra ius litigatoris, per. l. non distinguemus. §. de officio. eo. tit. Sed contrarium tenet domi. Anto. in. c. ex insinuatione. de rescript. quia dicta verba, quòd debeat sententiare de iure, potius sonant in monitionem, quàm in conditionem, per nota. per Io. andr. in. c. ex insinuatione. quod retulì instit. de act. in. §. in bonæfidei. in fine. quia arbiter debet pronunciare de iure. l. ṡ. de arbitris. licet arbitrator possit in aliquo lædere partem. l. si de meis. §. recepisse. eo. ti. & sic videtur exprimi, quòd tacitè inerat in arbitrio. ideò non operatur expressio. l. ij. de legatis. j. Sed domi. Ioan. in dicto. c. ex insinuatione. dicit quòd contra Angel. fortiter facit: quia licet quo ad hoc vt arbiter faciat litem suam, videatur dicta clausula inesse, si aliter faciant. in. l. penultima, coniuncta glossi aliàs prima. C. de pactis. tamen ad validitatem sententiæ & commissionem pœnæ, non videtur inesse argu. quod stari debeat sententiæ arbitri, siue æqua siue iniqua sit: aliàs committetur pœna. dicto. §. stari. & ideò videtur exprimi aliter quàm insit: cùm exprimatur ad tollendum effectum pœnæ. facit. d. §. de officio. & ideò cùm aliter exprimatur quàm insit, debet aliter operari. l. ij. §. fi filius. de liberis & posthumis. & nota. in dicta. l. ij. per Barto, & bene facit quod ibi no. Barto. in fine. in. d. l. ij. quando exprimit arbiter tempus solutionis in sententia, non admittitur purgatio moræ. Item. pro ista parte adducit, quia quando transfunditur illud quod de iure inest in forma mandati hominis, non videtur à forma recedendum. capitu. cùm dilecta. & ibi nota. de rescriptis. licet domi. Anto. nitatur ad illud capitul. respondere. sed eius responsio non videtur eneruare cõtrariũ. Et hæc pars videtur (secundùm eum) verior, & magis præticatur: præsertim quando compromittitur in aliquem tanquam in arbitrum & arbitratorem, hoc acto quod possit procedere de iure & de facto: & determinare de iure tantùm: nam quotidie dicitur sententiam fore nullam ex eo: quia non pronunciauit de iure secũdùm quod tenebatur. secũdùm eũ: & per eũdẽ in capitu. quintauallis. in. iiij. differentia, de iureiurando. Posset fortè dici tenendo opinionem domini Antonij, quòd talis arbiter dicatur de iure pronunciasse, cùm clarum sit de iure tenere sententiam talem iniustam contra ius litigatoris: ergo cùm à iure permissum sit iudici. Si hoc ergo valide facere posset, seruata est forma cõpromissi: igitur per doct. in. c. quintauallis. Quæro, quid si simpliciter compromittatur in aliquem, an in dubio intelligatur in arbitrum? dicas quòd sic, non vt arbitratorẽ, secundùm Specul. in titul. de arbi. ad finem. ver sicu. quid si simpliciter. quod sequit dominus Io. in. l. j. §. & post operis. de oper. noui nun. & hoc quando vtroq casu fieri potest: secus si vt in arbitratorem tantùm fieri possit: quia tunc intelligitur eo modo factũ, quo fieri potest. arg. l. quoties. de verb. obligatio nib. ita intelligit do. Ioan. in. ca. & post operis. quod no. Et adde quod notant doctores in. l. episcopale. C. de episc. audi. Et idẽ no. do. Ioan. in. c. j. de lit. contesta. dixi in. l. ius publicum. ṡ. de pactis. post Bart. sed quid si arbiter elegit vnam viam in prosequendo: an aliam eligere possit in procedendo? vide Bartolumlin. l. fi dominum. infrà de furtis. & Specu. in titu. de arbi. §. sequitur. & Iaco. Butri. in. l. j. ṡ. de iudi. ¶ Sed reteneo to themate, quòd debeat de iure pronunciare: an intelligat de iure cõmuni, vel municipali: vide Baldum in. l. quicunq. C. de seruis fugi. in. iiij. colũ. vbi videtur tenere quòd de iure communi tanquam nobiliori. & idem Ioan. And. in titu. de arbi. §. excipitur. circa princi. Bal. contrà, in. l. iustitia. ṡ. de iusti. & iure. qui mouetur per not. per Innoc. in. c. certificari. de sepul. vbi vult, quòd si quis petat quartam, quæ sibi debetur de iure communi, intelligitur etiam petere eam, quæ debetur ex consuetudine: sed an ius ciuile vel canonicum? Baldus dicit quòd ad ius ciuile, de quo iure est statutum. in. l. finali de successorio edicto. & in. l. secunda. & l. si nondum. C. de furtis. quod intelligit Baldus, quando loqueretur in materia ciuili: secus si in materia statutorum repugnaret: puta, quia loqueretur de matrimonio, vel de vsuris: quia in hoc ius commune corrigitur per ius canonicum, facit trigesimaquinta quæstione. quinto capitulo. ad sedem apostolicam, & vide aliqua bona verba per Baldum in. l. si quando. C. de inofficioso testamento. in eodem versiculo. quæro quando dictum est. Vide nota. per Baldum in. l. non codicillum. C. de testam. & Ioannem Andream in. c. innotuit. de offi. delega. & Imol. in. c. ex parte. de arbit. Adde quod Baldus in. l. si seruus plurium. §. fina. post Batolum de lega. j. dicit, quod si fuit cõpromissum in aliquem, vt in arbitrum & arbitratorem, si pronunciando accumulat vtranque potestatem: quod hoc casu poterit peti hęc reductio, etiam reductio suæ sententiæ propter iniquitatem, sicut arbitratoris: quia hoc est magis æquum: & ideò in hac mistura prætulere debet. argumento eius quod no. in. l. si virũ fi. j. pro donato. & hoc etiam ponit Imo. in. l. nemo potest. de lega. j. & ibi dicit quòd hoc est singulariter notandum: & q non meminit alibi hoc fecisse. & ibi hoc limitat dominus Ioannes. nisi essent in sententia hæc verba, omni modo, via, iure & forma, quibus &c. quia tunc videtur se referre ad viam efficaciorem: & sic ad viam arbitri. aliàs dicit recurrendum ad coniecturas. Et adde text. in. l. quanquam. & in. l. in testamento. C. de testamento militari. vbi quis semper videtur exercere vlã ordinariam: & illa iura ibi ad hanc quæstionem inducunt doct. & adde ea quæ dicit dominus Ioan. in fine. in. d. l. nemo potest. vltra ea quæ primò dixit. Item circa id quod dixit hic Barto. vide quod dixi in. l. j. in princip. in fine versicu. suprà de eden. & Adde Bal. in. l. si seruus plurium. infra de legatis primo. vide Ludo. in rubrica de arbitris. in fine decimę chartę, & per Guidonem de suza. in. l. si qui ex consensu. C. de episc. audi. & Bald. in. l. j. C. de arbi. & in dicta. l. nõ codicillum. & ibi dixi post eum. Alex. ¶ Adde an & quando impositum est arbitratori, quod sententiet de iure, & an eius sententiæ sit standum? quoddam consilium inter consilia Bald. cccclxxvij. quod incipit Ioannes & Federicus. libro quarto. satis latè ibi videbitis, quòd sententiæ sit standum. Et in quantum tangitur, an cum dictum est, quòd pronunciet de iure, debeat intelligi de iure communi, vel municipali, vltra ea quæ plenè tradit Felinus in. c. ius generale. prima distinctione, adde quod Baldus consilio. ccccxcvj. dicit quòd quando proferuntur inter dus homines eiusdem municipij, debet intelligi de iure municipali. si autem diuersi municipij, debet intelligi de iure communi. Vide etiam Ro. consi. cclij. vbi ponit, q renuncians omni iuris auxilio, dicit renunciasse etiam iuri cõmuni. ¶ Quo verò ad tertiũ, cum est accumulata potestas arbitri & arbitratoris, quam viã elegisse videatur in pronũciando. Adde eundẽ Alex. consi. xiij. & xcvj. lib. j. per Ro. vnũ verbũ cõsi. cclxv. per Bal. vbi. §.

i ✠POMATES. ¶ Dictum est. Vide Lanfran. in tractatu de arbitris.

charta. xxiij. in prin.

a ¶ POMATES. ¶ Respondeo. Vide Lanfran. in tractatu de arbitris. xxiij. charta. xxiij. quæstione secunda. Alexand. & ibi scribentes in. l. si seruus plurium. §. final. ff. de legatis primo. & Areti. consilio. cxxxviij. Cuma. consi. vij. columna. ij. Alexan. consilio. xiij. colum. ij. volumine primo. Barba. consilio. xlj. columna. ij. vj. volumine primo. Cardina. consilio. xxix. columna. iiij. Barba. in. c. secundo. de offic. deleg. & in dubio videtur pronunciare tanquam arbitrator. ita Felv. a in. c. cùm ex officij. in. xiij. colum. de præscript.

¶ POMATES. 13

b ¶ Quæro. Vide Lanfran. in tracta. de arbi. chart. xxiiij. q. v. aliquid p Feli. in. c. cùm ex officij. i. x. & xiij. col. de præscri. & 14 ad has duas. q. vi. de Bald. consilio xliij. col. fin. in. v. parte. & vide vnũ verbum Feli. in. c. cùm super. col. fi. de offic. delega. & Pau. de cas. in. l. j. §. de iudi. colũ. iij. & in. l. non codicillum. C. de testa.

✳ Renunciari. Contra videtur velle Barto. in extraua. ganti ad reprimẽ. 15 dũ in verbo. prout. pro solutione e vide eiusdem con cor. xxj. incipien f tes videtur.

¶ POMATES.

c ¶ Arbitratoris. vi g de Alexã. consi. j. 16 in. iij. vo. col. ij. h

¶ POMATES.

d ¶ Istud vltimũ. Idem tenet Alex. 17 consil. cxxx. inci. i in causa strazaco. k lorum. in. ij. colũ. & consi. sequen. in iiij. vo.

¶ POMATES.

e ¶ Sed est agendũ. Vide Aret. cõsil. xvj. in. ij. col. Cardi. consi. cxxxvij. col. iiij. & seq. & col. fi.

f ¶ Non autem. Ad istam. q. vide quod not. Bar. in. l. iij. §. de arbi. & in. l. fi. j. de bo. pos. secundùm tabulas. Alex.

g ¶ POMATES. ¶ Prætereà. Vide Alexan. in. l. j. in. iij. columna. de leg. j.

h ¶ De arbitris. Et sequitur Imo. in. l. fi conuenerit. j. de re iu. Adde Roma. consi. ccxxv. Alex.

i ¶ POMATES. ¶ Quæro. Vide Alex. consi. cxxxj. in. ij. vo. & consil. cccxij. quo iure sententia arbitratoris reducatur ad arbitrium boni viri? vide Oria. in tracta. de arbitris. charta. xxxiij. q. xviij. Et not. quòd non sufficeret reclamare à laudo, nisi petatur illud corrigi, & ad arbitrium boni viri reduci: & nisi hoc peteret, iudex ex officio suo nõ posset procedere. ita Alex. consi. cj. col. j. vo. ij. vide quid ex hoc dicto inferat Alex. consi. cxxiij. col. fi. v. vo.

k ¶ Sententia arbitratoris. Et opini. Innocen. videtur approbare in effectu Guid. de suza. in. l. fi qui ex consensu. C. de episcopali audi. & adde Bart. in. l. ij. j. quæstione. C. de resci. in. ven. & etiam in. q. iij. Sed quod erit remedium si pœna sit apposita? vide quod dixi post Barto. in. l. Iulianus. suprà de condictione indebi. secundum Iaco. Butri. & dic quòd per tale officium iudicis, vel per talẽ recursum ad superiorem iudicem suspenditur iudicium, & manus primi iudicis sunt ligatæ, secundum Iacobum de Beluisi. & Baldum in. c. sancimus. quo tempore miles. Sed istis adde quod Bartolus in. l. fina. in penultima columna de appellationibus recipiendis. videtur vel contractu oritur actio ei, qui vult petere reduci ad arbitrium boni viri: & petetur actione ex eo contractu, vt hic. Aut ex eius parte nõ oritur actio. Exemplum in contractu dot. fuit compromissum in aliquem, vt statueret dotem alicui mulieri, qui statuit, & iniquè statuit: quia mulierem nimis grauauit. Certè ex parte mulieris nulla oritur actio ad repetendum constante matrimonio: & tunc recurrit ad officium iudicis. argu. d. l. si libertus. Quod probo aliter, si mulier conueniretur à viro vigore illius arbitramenti, mulier posset excipere de eius iniquitate: & sic per officium iudicis mercenarium de eius iniquitate cognoscere. Sed regulariter videt cp quili bet? vbi habet exceptionem, etiam si non conuenia tur: potest iudicis officium implorare, ne ab aduersario inquietet: vt. l. iij. C. qui bon. ce. pos. ? &. j. de fideiu. l. fi cõtẽdat. & ibi est rex. secũdũ vnã lec. Facit j. de lib. le. l. Aurelius. §. centũ. & qd' ibi no. ¶ Quero, quis erit iudex m, cuius officium implorabit? credunt cõmuniter aduocati, cp sit iudex appellationis: cum ista reductio sit quædã applicationis species. vt in. l. n õ distinguemus. §. cum quidã. s. de arbi. Contrarium puto n quia imò est iudex principalis causæ, quod apparet ex his quæ modo dixi. Nã si hoc petitur iure actionis: non est dubiũ cp actor sequitur forum rei: & deberet hoc examinari coram eo qui esset iudex illius actionis. Idem si petit per m officium iudicis. vt. l. ij. C. vbi & apud quẽ in interesti. peratur. ¶ Vnum tamen puto aduertendum, cp quando istud officium iudicis imploratur à reo cui exceptio cõpetit, poterit ista reductio peti coram iudice ipsius rei: licet non sit iudex actoris. Ratio, quia cùm ista exceptio eo modo examinaret principaliter, quæ alias in iudicio actore agente examinaretur incidenter: potest examinari coram illo iudice, coram quo actor haberet necesse hanc actionem proponere: nec in hoc actor grauatur: quia sic ipse de iure communi habet necesse facere. Pro hoc videt casus. §. de transac. l. cum hi. §. transactiones alimentorũ. vbi dicit, quòd ille iudex debet arbitrari super transactione alimentorum, qui esset futurus iudex super lite. sed quãdo recurritur ad iudicem, vt ad bonum virum, recurritur vt arbitret super transactione: ergo &c. Idem fortè vbicunq; super aliqua exceptione debet aliquid principaliter examinari: o vt cum reus ad sui defensionem° petit examinari testes ad æternam rei memoriam. Nam fiet examinatio coram iudice rei, qui futurus esset super causa. ita debet intelligi. l. fin. C. de vsu. pup. secundùm 21 vnam lect. ¶ Et ex hoc apparet, quòd nõ recurritur ad superiorem arbitratoris: sed ad iudicem partium, secundùm ea quæ dixi: hoc etiam colligit (si bene aduertatur) extra de arbi. capit. exposita. vbi Papa cognoscit de arbitramento lato à duce Venetiarum, qui sibi non suberat: tamen partes sibi

tur dicta Barto. hic.

m ¶ POMATES. ¶ Iudex. Vide Lanfran. in tracta. de arbi. char. v. ij. q. & sequenti. columna. j. in princi. &. xxxiij. & sequenti. quæstione. xix. & char. xliij. quæstione. xliij. colum. vlti. Federi. consilio. cclxxxv. in primo dubio. Felinus in. c. j. in quinta colum. de præscript. Anto. de But. consilio lj. Cardin. consilio. xvj. in. ij. dubio. & consilio. cxxxix. colum. vj. in. ij. dubio. & columna. ix. & cxl. colum. iij. Et Sozi. consilio. xviij. colum. xij. & nunquid à tali reductione appelletur? vide Panormita. consi. ij. ad finem in j. volu. & consil. xxxviij. in vltimo dubio. in. j. vol. & Cardi. cõsi. cxxxix. columna. x. in. iij. dubio & sequen. colum. v. & in his duobus vltimis consiliis videbis cp ordinem seruare habeat talis reductor in procedendo.

n ¶ POMATES. Contrarium puto, vide quid inferat Panormit. consilio. xiij. in. j. voluni. & vide ad hoc Roma. consil. cxlv. Panormi. in simili in. c. cum olim. in. j. colum. de arbi. & Aret. consilio. cxliij. colum. viij. & quæ posui ad gl. in. d. §. cum quidam. vide Romanum consilio. cccxj. in princi. & ponit quid fiendum etiam quando reus haberet plures iudices. & Alex. consil. vol. v.

o ¶ Defensionẽ. Adde Bar. in. l. cũ. ij. §. trãsactio. s. de transa. & ibi dixi. Alexuberant

a ¶ Peti. Intra quantum tempus potest fieri reductio. Et cum opi. Spec. cõ cordat Guid. de suza. in. l. fi quis ex consensu. C. de episc. audi. Sed vtrùm reductionis petitio impediat executionem laudi? vide per Lud. in rub. de arbi. in. xiij. charta per do. Abb. in. c. quintauallis. de iureiur. cum concor. Alex. ¶ Adde quòd cum opi. Spec. concordat Angel. consil. cccxij. ij. eandem habuit Old. consi. clvj.

POMATES. a

¶ Peti. In quantũ

a tempus potest fieri reductio ad arbitrium boni viri, vide Oria. in trac. de arbitr. charta xxxiij. & seq. q. xx. & sequẽ. xxj. per Ro. consil. ix. & xxvij. in. j. col. b in. iij. dub. per Feli. in. c. quoniã contra. in. xix. co. c lum. de probat. & in. c. quo ad cõsul tationem. colum. xvj. de re iu. Alexan. cõsi. xcv. col. fi. vo. ij. Sozi. cõsi. ccxx. colum. iij. ad fin. Bal. consi. lxvij. in. ij. parte. & nunquid excommunicatus posit pe tere reductionem ad arbitrium boni viri, vide Felin. in. c. significauerunt. viij. col. de exceptionibus.

b ¶ Officio iudicis. Vide Bal. & Ange. in. l. sicut. C. de præscrip. xxx. anno. vbi videtur velle, quòd præscribebatur huic reductioni spatio. xxx. annorum. sed secundùm id quod dicit Bal. & Ange. in. l. j. C. de senten. præfect. præto. per gl. vbi videtur quòd intra. x. dies tantùm. & de hac. q. per Bal. in. l. fi. in. vj. col. C. de contrahen. emp. & Bald. in. l. ij. in fi. s. de arbi. in quibus locis tenet quòd intra annos. xxx. Idem etiam tenet hic Cyn. in addi tio. & Bal. in reportatis antiquis. idem Fran. de Aret. in repe. l. si quis arbi tratu. & ista vide plenè in apostil. in hoc. §. iam superius scripta per Sali. in. l. cùm antea. de arbi. & Bal. in. d. c. quintauallis. & in addi. Specu. in titu. de arbitris in ver. homologatio verò est. ¶ Sed quæro, an à sententia iudicis lata super petitione reductionis ad arbitrium boni viri, possit appella ri? vide quæ dixi latè post Barto. in dicta. l. j. j. de legatis. ij. Et ad materiã, si quæratur, an à sententia à iudice lata super petitione de reducendo ad arbitrium arbitratoris arbitrio boni viri possit appellari? quæstio ista fuit disputata. & incipit, petitum fuit à iudice. & fuit determinatum quòd nõ. Principale motiuum est: quia ab arbitramento non appellatur: ergo neq; à sententia quæ super eo fertur. Idem iudex non cognoscit hoc vt iudex, sed vt bonus vir. ff. pro socio. l. societatem. in fine. & habetur perinde acsi iudex non fuisset assumptus. Primum declarat, quia subrogatum sapit naturam illius in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. si quis eau. sicut ergo ab arbitratore, non appellatur: sic nec ab isto. Vnde quando arbitri cognoscunt instar iudicum, ab his appellatur. l. apertissimi. C. de iudic. c. fin. de arbitris. in. vj. Sic econuerso quando iudex locum arbitratoris habet, non appellatur ab eo, sicut nec ab arbitratore, secundùm Ioannẽ Andræ. in additio. Specul. in titul. de appellationibus. §. in quibus. super verbo, quid si conuenit. & vide quod Bald. contra Bartolum in. l. j. C. ne li ceat tertiò prouocare. & quod no. Moder. in dicta. l. j. j. de legatis. ij. in. ij. charta. vbi dominus Ioannes. Et his adde quòd quoties habetur recursus ad aliquem tanquam ad bonum virum, si iudicat, non poterit appellari. secundùm Innocẽtium. not. in extrauaganti. c. præsenti. de rescript. & solet allegari. quod refert hic Barto. & docto. in. l. j. de lega. secundo. licet ibi hoc non reperiam per Barto. Bald. contra. in cap. fina. quo tempore miles. in fine. vbi dicit, quòd à iudice cogente ad obseruationem iniqui arbitrij, potest appellari. ita dicit tenere Innocentium extra de arbitris. c. innotuit. & dicit quòd hoc est verius, quàm id quod no. Bartol. in. l. prima. de leg. secundo. Et adde quod not. Barto. in. l. fina. in penultima columna. de appellationibus recipiendis. vbi dicit, quòd ab arbitramento potest appellari? & vide quod not. Bal. in. l. ij. in principio. quomodo & quando iudex. & ad dictum Bartol. in. l. prima. de legatis. ij. vide not. in. l. admonendi. in antepenulti. charta. per Lud. Roma. in. q. an ab eo quòd facit iudex possit appellari ab arbitrio? quam tangit Bal. in. l. prima. aliàs. ij. vel fina. C. de cõtrahen. emptio. in antepenul. colum. aliàs de his quæ pœnæ nomi. sed nihil decidit. per Bal. in. l. j. aliàs. ij. in. ij. colum. C. de his quæ pœnæ nomi. vide tex. in. l. apertissimi. C. de iud. in. c. ab arbitris. de officio delega. & ad de quod no. Bal. in. l. fina. in penulti. colum. C. de appellatio. Sed pone: cõpromissum est in duos vt arbitratores, & discordant: vtrùm iudex debeat eligere tertium? dic quod non, quia arbitri eliguntur ad modum proxenetarum: vt. s. de arbi. l. si de meis. §. recepisse. & certum est quòd in proxenetis, non est tractandum de electione tertij. ita no. Bald. in capitu. primo. de inuestitu. in mari. facta. In contrarium est id quod notat Baldus in. l. fina. in vltima columna. de executio. rei iudi. Alexand. ¶ Adde quod Bal. in. l. vnica. C. de his quæ pœnæ nomi. tenet quòd à iudice rursus possit appellari, si enormiter lædit: & illam opinionem per plura approbat Roma. consilio. cclxj. vbi dixit dicta Bartoli in. l. prima. de legatis secundo. continere falsitatem. & si vis latè videre, vide ipm Alexandrum in rubri. de appellationibus. in. xxij. colum.

¶ Decisionẽ principis. Sed per id quod dicit Bald. & Angelus in. l. prima. C. de sentẽ. præfect. præto. p gloss. ibi videtur quòd intra decem dies tãtùm. de hac quæstiõe per Bal. in. l. final. in sexta columna. C. de cõtrahenda emptione. & Baldus in. l. ij. in fine. s. de arbit. in quibus lo-

c is tenet, quòd intra annos. xxx. idem tenet hîc Cyn. in additio. & Bald. hic in reportatis antiquis. Idem Franciscus de Aretio in repetitione. l. si quis arbitratu. infrà de verborum obligationibus: vt refert & sequitur Autonius de Butr. & Imola in capitu. quintauallis. de iureiurando. sed Abb. ibi tenet quòd intra decem dies. idem tenet Guido de suza. in dicta authenti. si qui ex consensu, de episcopali audientia. & per authenti. quæ supplicatio. C. de preci. impe. Idem videtur sequi Ioan. Andræ. in dicto. §. sequitur. & vide quod nota. Bald. in. l. nam postea. in princip. s. de iureiurando. Oldra. in consil. clvj. tenet quòd spatio triginta annorum duret. Alex. ¶ Adde Angelum consilio. cc.

d ¶ POMATES. ¶ Posit renunciari. Reductioni ad arbitriũ boni viri, an posit renunciari, vide Alexand. consilio. xxiij. columna. j. volumine secundo. & consilio cij. columna prima. volumine secundo. & consilio cxxxj. in fin. eodem volumine. Pau. de castro consilio. lxxij. & seq. Lanfran. de oria. tracta. de arbi. char. xxx. & quæstio. xvij. & etiam charta. xlv. q. lj. Alexan. consi. iij. colum. iij. volumine. j. & Alexan. consil. xxij. j. colũ. in primo volumi. Panormi. consi. lxiij. volu. j. colum. ij. & in simili Federi. consili. lxvj. & consi. cxxv. alhâs. cxxvij. Paulum de castro. l. si vnus. §. illud. de pact. Imol. consil. lxxxj. Cardi. consil. xxix. vltima colũ. Imol. consi. cxlvij. vlti. colum. Anto. de But. consi. xiiij. Bal. in dicta. l. si vnus. §. illud. Io. Calde. in disputatio. incipien. duo adinuicem litigantes. Cæpol. caute. incipien. difficile & clarè remedium. Ana. consi. xvj. colum. ij. in tertio dubio. Anchar. in ca. canonum statuta. colum. lxx. de consti. Alexand. consi. xxviij. colum. iij. vol. j. Ang. consi. clxxij. Pau. de castro consi. lxxiiij. vbi ponit, quid si foret renunciatum? & quid si simpliciter promissum foret de stando laudo: & quid si foret dictum, quòd posset lædere in magna & parua quantitate, & facere omnia &c. vel an si statutum diceret, quòd contra laudum non posset opponi, vel objici: tunc possit peti reductio: vide Alexand. consi. cxij. colum. fina. ad fi. vol. v. vide Sozi. cõsil. cxx. vbi ponit etiam latè de his. & maximè si foret iuratum, vel adessent clausulæ de quibus proximè. s. vel similes &c.

e ¶ Boni viri. Sed adde casum multum singularem, in quo non potest peti reductio ad arbitrium boni viri, quem singulariter dicit Bart. s. de arbi. in. l. labeo. §. tametsi. in fine, quod tene menti: & de quæstione de qua hic per Bartolum, vide discursum latissimè per domi. Ioan. & Moder. in. l. prima. §. si quis ante. j. à quibus appella. non licet. & no. Bartolum, & ibi docto. in. l. finali. s. qui satisfda. cogantur. per illum textum. & Bald. in. l. cum antea. C. de arbitr. & Bald. in. l. iubemus. i n fine princip. C. ad trebel. & Paul. in. l. prima. C. de his quæ pœnę no. Sed quid diceres, tu scis quòd ex compromisso homologato oritur actio. quæro, si partes promittant petere, & quòd actio ex eo nascatur, & non sit homologatum, an possit fieri, vt non reducatur ad arbitrium boni viri hoc modo: vide nota. per Bartolum in. l. quod de bonis. §. primo. ad legem Falcidiam. Sed quid si in renunciatione de qua hic, est appositum iuramentum: dixi in. l. quidam cum filium. de verborum obligationibus. & ad Bartolum hic adde, quòd contra eum tenet Guid. de suza. in. l. si qui ex consensu. C. de episcopali audien. plenè per Dynum, in consilio tertio, incipiente, in Christi nomine amen. factum tale &c. Ptolomeus &c. & ibi quid si tertius promisit sub pœna facturum & curaturum quò ratificaretur laudum? Oldradus in consilio. clxvj. dicitur idem tenere quod Bartolus hic, & quid si promisit habere ratam sententiam arbitri: dic quòd licet petat reductionem, vel restitutionem in integrum, non incidit in pœnam.

vt per Barto. in.l.j. in fin. principij. ff. rem ratam haberi. Alex. ¶ Adde, an possit renũciari reductioni ad arbitrium boni viri: vide Baldum consilio ccxxxix. tertio libro. vbi refert quatuor opiniones. deinde dicit, quicquid sit, communis obseruantia est, quòd quecunq; cautela verborum apposita sit: per enormem læsionem potest peti reductio. & vide per eum etiam consil. cliiij. primo libro. Angel. consilio. cclxxij. vbi dicit quòd ratione doli, & immodicæ læsionis non obstante renunciatione iurata, potest peti reductio. & idẽ voluit Bal. consi. vj. quarto lib. vbi allegat quòd Rayne rius de forli. & Io. de calde. & idem Pe trus de Anchara. consilio. cix. Pau. de castro consilio lxxj. & lxxiij. Ro ma. consilio. xc. Abbas consi. lxxviij. Federi. consi. cxxv. vbi dicit q̃ si partes renũciãt non petere reductionem: nec per aliquem iudicem emendari, tenet ef e ficaciter.

a ¶ Cùm filium. Et in.l. sed & si in seruũ. §. sed si qs. eo. ti. & Bald. in.l. & in maioribus. C. de appella.

b ¶ Ait prætor. Et ratio: quia si arbitrator lædit enormiter, præsumit in dolo: vt no. Bar. hic & in.l. fi. de præto. stipu. vide Bal. in. c. j. §. sacram. de pa. iur. fir. & infrà. Alex.

c ☞POMATES. ¶ Inest. Vide Panor. consi. lxiiij. col. ij. ad fi. & seq. vo. j. & Roma. consi. xc.

d ¶ Dictum. Nisi in cõpromisso dicatur, quòd possit accipere de iure vnius & dare alteri, vt per Lud. in rub. de arbitris. in fi. xij. chartæ. & Host. in. c. ij. de arbi. & Bal. in. l. iij. C. de dot. promis. & vide omnino not. Bar. in. l. aq lia. ff. de transactioni. & an in dubio dolus præsumatur in arbitratore, vltra Bar. hic vide aliquid per Lud. in rub. de arbi. in. xiij. char. in princ. & adde Inno. in. c. cùm contingat. de iureiuran. xxxix. chart. sed quid si dicatur, quòd habeat potestatem pronũciandi altè & bassè, prout sibi placuerit: an dicatur rectè pronũciare. l. arbitri per dolũ, etiã si in multo lædat? vide Bal. multùm fin. in. l. & in maioribus. C. de appel. allega. Io. An. in. c. humi lis. de maio. & obe. vbi videtur tenere, quòd possit. vide eum omnino. & adde quod Bal. in. c. si inter partes. in prin. de. l. corrad. dixit. quid si potestas. ista data sit arbitratori, quòd posset iudicare altè & bassè, prout sibi placuerit. & refert quòd Io. an. in. d. c. humilis. de maio. & obe. dicit, quòd poterit facere quicquid sibi videbitur. Sed pondera verbum. videbitur: qa si est in dolo, non facit quod sibi placet, sed eius cõtrarium: quia appareat de mẽte sua id quod est fiendum, facit oppositum. §. man. l. creditor. §. lucius. Et no. q̃ si arbitrator etiam ex certa scientia de alieno largiatur, ideò nõ valet: quia nõ est ei permissum donare de alieno. j. quod vi aut clàm. l. prohibere. §. planè. Imò est q̃ndq; species furti de alieno largiri: vt per Bal. & per Lu. in rub. de arbi. in. xj. q. Et adde quod dicit Bal. in. l. si super possessione. de transact. q̃ arbitrator potest apponere cõditiones & modos congruos. & dicit Raph. in. l. vbi autem. in prin. de ver. ob. q̃ arbitrator habens potestatem lædendi in parua magna & maxima quantitate, videtur habere potestatem auferendi totum: quia superlatiuum continet quantitatem insuperabilem vt ibi: aliàs hic. Ad hoc etiam allegat. l. fi. §. de capit. dimi. Adde de illis verbis, altè & bassè. Pau. de cast. consi. lxxiij. & de illis verbis, q̃ possit de parte vnius dare alteri in parua & magna quantitate, Bal. consi. cclxxxj. j. lib.

e ☞POMATES. ¶ Probari sic. Vide Pau. de ca. consi. lxviij. colũ. iij. Alex. consi. xlij. pe. col. in. j. vol. & consi. lij. col. iij. inci. visis & consideratis. Roma. consi. lxvij. col. ij.

f ☞POMATES. ¶ Quæro. Vide Alex. consi. cx. col. iij. vol. j. & cõ. cij. iij. col. volu. ij. & consi. cxxxj. col. iij. vol. ij. Raph. Cuma. consil. l. colũ. ij. Panor. consi. lxx. col. vj. volu. ij. Imol. consi. v. in fi. & Alex. cõsi. xlvij vo lu. j. co. in. Are. lxy. col. iij.

g ¶ Magna quantitas. ¶ Adde doct. & quod ibi dixi in. l. qui accusare. ff. de accu. & Bald. in. l. cum antea. C. de arbi. vbi dicit, quod arbitrio boni viri in telligitur per Im. in. l. si quis arbitratu. de verb. oblig. cum concordant. vide Imolã in. l. j. §. si quis ante. j. à quibus appel. vbi latè hoc examinat. Et adde hîc, quod dicit Bal. in l. si super possessione. C. de transactionib. quòd arbitrator in laudo potest apponere conditiões & modos congruos & adiacentes. Et dicit Rapha. Cu. in l. vbi autẽ. in prin. de verborum obligationib. quòd arbitrator habens potestatem lęden di ĩ parua, magna, & maxima quãtitate, videt habere potestatem auferendi totum: quia superlatiuum continet omnem quãtitatẽ. alex. ¶ Adde quòd Baldus consil. cclxxxj. primo libro. dicit, quòd relinquitur arbitrio iudicis. sed quid si maior & maxima? dicit esse malus dubium: tamen quòd putat idem, per nota. in authent. præterea. C. vnde vir & vxor. Adde, quòd magna & parua quantitas dicitur inspecta qualitate causæ, & personarum. gloss. in. §. pretium. in fin. tit. de empt. & ven. Rayne. in repe. l. libertus. in fin. de oper. liber. & Bal. in. l. ij. C. si aduersus vendi. & vide Cæpol. in tractatu de simula. contractuum. §. vj. quia in isto vbi tenetur contra Bar. hic, & ibi vide conc.

h ☞POMATES. ¶ Casus hic. vide alex. consil. cxxxj. in vlti. col. volu. ij. Areti. consilio. ccxvj. in. j. & ij. col. pro cuius consilio faciunt quæ ponit alex. consil. v. col. ij. vol. ij.

i ¶ Mandatum. si contra procuratorem. ibi, per procuratorem &c. singularissima limitatio & ampliatio ad. l. secundam. C. de rescindenda venditione. sed fortè non est vera per. l. si voluntate. eodem titulo. vbi illa venditio fuit facta per filium procuratorio nomine patris &c. & cum Barto. tenuit do. Anto. in cõmen. c. quintauallis. de iureiur. per Imo. in. l. si quis arbitratu. de verb. oblig. per Ludo. in. l. si quis cum aliter. eo. tit. do. Abb. in. c. cũ causam. de emp. & vendi. dixit se dubitare illud dictum non esse verum: quia procurator repræsentat personam domini: & imputandum esse domino, qui talem procuratorem eligit: alleg. bonum tex. arg. à speciali in. l. cum mandato. §. fina. ff. de mino. aliud dicit esse in arbitratore, qui eligitur tanquam bonus vir: vnde si facit contrariũ, petitur reductio. & cõtra Bar. tenet Imo. in. c. quintauallis. in. v. q.

k ☞POMATES. ¶ Quæro. Vide Pan. cõsi. ij. vo. j. Oria. in tract. de arbi. char. xxij. q. xvj. Fede. cõs. cclxxxv. ij. dubio. Feli. in. c. præsentata. col. iiij. ver. idem. de testi. Alex. consil. cj. col. fi. volu. ij.

l ¶ Nouis probatiõibus. Vide per Mod. in. l. §. si qs ante. ij. à quibus appel. nõ licet. & domi. Anto. in. c. quintauallis. vbi idẽ. & vide aliquid per Ro. in d. l. si quis cũ aliter. i. x. co. de ver. ob. aliàs est. l. si qs arbitratu. e. ti. & p Bal. in. l. sub prætextu instrumẽti. in prin. C. de transa. & per Sali. in. l. cũ anteà. C. de arb. Et per ea quæ dicit hic Bar. ibi, quando q̃ in causa reductionis deducitur, quod in casibus in quibus deducitur dolus, si arbitrator pronunciasset secundum consilium peritorum, non posset peti reductio, secundũ Flo. in. l. regula. §. sed iuris. ff. de iur. & fac. igno. quia illud consiliũ peritorum excusat à dolo: quia debet eis credi. l. bonorum. de bon. q̃. esse. & ponit Rapha. Cu. in. l. si conuenerit. ff. de re iudi. Sed cui incumbat onus probandi de iniquitate laudi? Dy. ponit in consilio incipiente, factum est. Bar. dicit quòd alleganti iniquitatem. vide Bartolum. in. l. hi qui ad ciuilia. C. autem

de appel. faciunt quæ infra ponuntur per Bar. hic, per doct. in. d. c. quinta tallis. Adde Fede. consi. cclxxxv. Alex.

a ☞POMATES. ¶ Quod autem dixi. Vide Ant. de but. consilio. c. xxiij. col. v. & Cardi. consi. cxlv. col. j. & tribus sequentibus. & Areti. cõ filio. lxxvij. columna prima.

☞POMATES.

b ¶ Si verò. Vide Alex. post Bar. in l. sub prætextu. colum. j. C. de trãsactio.

c ¶ Habet probare. Adde latè not. per Ant. de Butr. in. c. quintauallis. de iureiur. in ver. venio ad. v. qualiter iniquitas detegatur, latius per Ang. in sua disputatione incipiẽte, duo adinuicẽ litigantes compromiserunt. in versicul. similiter occurrit videndum. & quod not. Moder. in. l. j. §. j. à quibus appel. non licet. & dicit Bald. in. l. si hæredes. C. de manumiss. test. Teneo quòd arbitrator non potest remittere sue iniquitatis. Alex.

☞POMATES.

c ¶ Habet probare. Vide Panor. consil. lxiij. colũ. ij. & sequẽ. j. vol. Bald. consi. lxvij. parte. iij.

d ¶ Iudice reductionis. ibi, item quòd in isto dubio &c. quando quis petit reductionẽ, habebit necesse probare laudũ fuisse iniquũ respectu æstimationis dubij euentus. Adde Barto. in. l. si quis cùm aliter. de ver. oblig. & in. l. ij. C. de rescin. vend. in vlt. oppo. & Bar. in. l. lucius. §. fin. ad trebel. sed Bal. in. d. l. ij. C. de rescin. vendi. in vlt. oppositi. reprehendit Bart. & etiam Ro. in. d. l. si quis cum aliter. in. x. columna. & idem Rapha. ibi. Alex.

e ☞POMATES. ¶ Quando quis. Vide Sozi. consi. lxxxv. per totum vbi sequitur Bar. hic.

f ¶ Litis. No. istud dictum Barto. quòd illi qui vult ostendere laudum arbitratoris esse iniquum non sufficit ostendere iniquitatem solam, quę apparet inspecto præsenti statu, sed debet etiam ostendere & probare tale arbitramentũ esse iniquum, non solùm prout tunc est: sed etiã inspecto futuro euentu litis. Quam doctrinam ponit etiam Barto. in. l. si quis cùm aliter. in. ij. col. de verb. ob. cum qua transit Ange. C. de rescin. vend. l. ij. & ibi etiam Bar. idem tenet. & Bart. & Imol. in. l. lucius. §. fin. j. ad trebel. & ibi etiam Pau. in lectu. Paduana. & Imo. in. c. cum causa. de emp. & vend. & Anto. de Butri. in. c. quintauallis. in. v. casu. de iureiur. Sed contra istam sententiam Bart. tenet etiam do. Anto. in. c. quintauallis. in. vj. casu. & ibi Imo. in. xvj. char. contra Barto. tenet etiam Bald. & Sali. in. d. l. ij. C. de rescin. vendi. & etiam Salice. hic. in. xv. q. contra Bart. etiam tenet Rapha. & Roma. in. d. l. si quis cum aliter. sed Moder. ibi sustinent Bart. Dicunt tamen, quòd in practica non seruatur, quia sufficit quòd ostendatur iniquitas laudi, inspecto præsenti statu, non facta aliqua cõsideratione & probatione dubij euentus litis. Alex.

habebat. Non enim sufficeret sibi si hodie supeniret, pbationes de nouo: vt. l. sub prætextu. C. de transact. ¶ Quæro, qñ† examinat æqtas vel iniquitas arbitrij, vtrũ arbitratores possent super hoc testimoniũ ferre: Certè si ipsi inuestigauerunt de facto: nec sunt aliæ probationes, possunt examinari, si sunt duo: & eis credetur: vt in. c. cùm dilectus. extra de elect. circa qd' vide Inno. extra de arb. c. ij. ¶ † Quæro, quid si in cõpromisso fit dictũ, q̃ ex nũc partes homologauerunt quicquid fuerit arbitratum siue iudicatũ? Dy. cõsuluit quòd homologatio, quæ preiudicat, debet fieri post laudũ. aliàs si fiat añ, est idẽ iuris, qd' dictũ est in renunciatione simpliciter facta. videt enim homologare, si æquũ fuerit arbitratus. ¶ † Quæro, quid si est iuratũ super cõpromisso, an est renunciatũ petitioni reductionis? Respondeo, q̃ iuramentum habet in se illam conditionẽ, quam habet in se pactum præambulũ. §. nõ venire cõtra, si æquũ arbitratus fuerit, vt in. c. quintauallis. extra de iureiur. & l. fi. C. de non nume. pec. & l. fi. in princ. j. ad mu. † Quæro, si ille qui petit reduci succubuit, an possit ab eo exigi pœna? Dy. cõsuluit q̃ sic. Tu declara, vt dixi in. l. Iul. circa primã lect. §. de condi. inde. ¶ Quæro, quæ est ratio differentię, quòd† arbitramentũ põt peti reduci ad arbitriũ boni viri: sed sententia arbitri non? Breuiter, quando quis cõpromittit in aliquem tanquam in arbitrum, sic vt seruet ordinẽ iudiciarium, saltem in iudicando: contemnit iudicem ad quem pertinebat ista iurisdictio: & ideò ad eum non potest redire. argu. §. l. litigatores i princ. & hoc est qd' dicit tex. cũ gl. & q̃ cõpromittit in arbitrum, compromittitur in eum, vt in solum bonum virum: & ita quòd ab eius dicto non recedat, nec ad iudicem eatur: vt. §. de arbi. l. ij. §. j. ibi, quasi virum bonum &c. vt ibi dixi. Sed quando compromittitur in arbitratorem, cùm semper fiat super cõ tractu, qui celebratur ex partium conuentione, nõ ex iudicis authoritate: tunc nulla fit iudici iniuria: & assumitur arbitrator tanquam bonus vir simpliciter. Et si diceretur in compromisso, quòd assumitur tanquam bonus vir præcipuè: & ita quòd nõ eatur ad alium: tũc ista verba nõ operantur tantũ, quantum renunciatio, de qua. §. dixi. ¶ † Possemus quærere, vtrum arbitrator debeat arbitrari præsentibus partibus: ita quòd eis absentibus non possit? docto. tangunt in. l. vlti. C. de contra. empt. dixi plenè in. l. si quis arbitratu. j. de verb. obli. Item an excommunicatus vel exbannitus possit esse arbiter, vel arbitrator? dixi in. l. ex facto. §. si quis rogatus. el. ij. j. ad trebel. Item. vtrum habens dilucida inter-k uallaꝛ vide gl. in. l. cum furiosus. §. de iud. ¶ Item. filiusfa. inuito patre? Dic quòd sic, vt in. ij. §. sed & si filius. §. de pecu. ¶ Vtrum presbiter possit compromittere? videtur quòd non, vt dicit Cy. C. de transa. l. præses. Quis autem possit esse arbiter, & qs possit cõpromittere, & de quibus rebus, & formam cõ promissi, vide plenissimè per glo. in ista materia. Item intra quantũ tempus arbiter debeat arbitrari, debet: aliàs perimitur. Aut laudum est iniquũ re ipsa: & debet seruari. Aut dolo arbitratoris, vel per pecuniam, vel per similem causam: & tunc nõ operatur, quia futurus dolus nõ remittitur. & hoc sequitur Hosti. & vide per Ludo. in rubri. de arbi. in. xj. & in fin. char. Et istis adde no. per Bar. & doct. in auc. decernimus. C. de arbitris. & tex. & doct. in. c. ij. de arbi. & Bal. in. l. si procura. in prin. in. iij. col. ff. de condi. inde. vbi in effectu videt velle idem, quòd Bar. hic. Idem Old. in consi. clxj. per Sal. in. d. l. cùm antea. C. de arbi. & vide hic per Saly. xiij. q. per Pau. de ca. in. l. fi. ff. qui satisf. co. per Ang. in consi. clxxxviij. & cõs. clxix. & per alios in. c. quintauallis. Alex. Adde hic quæ §. dixi.

l ¶ Ratio differentiæ. Adde Bal. in. l. j. C. de arbi. Alex.

m ¶ Operantur. illa verba tunc operantur tantum, si opponantur in compromisso, quòd assumantur boni viri præcipuè. Adde Bar. in. l. Labeo. §. tametsi. ff. de arbi. Alex.

n ☞POMATES. ¶ Materia. Ad materiam vide Aretin. consil. lxj. ad

Biblioteca de la Universidad de Sevilla

fin. vbi ponit duo pulchra dicta de testibus deponentibus coram arbitratore.

a ¶ Si socius. Facit ad. q. de qua per gl. & doct. in. l. si cum dotem. §. j. so. ma. & vide quæ dixi post Bal. in. d. auc. sed q̃ius.

a ☞POMATES. ¶ Si socius. Facit ad quæstionẽ de qua in. l. diuortio. §. quod in anno. colũ. iiij. ff. so. ma. & ad istã. l. vide Alex. cõsi. cxxxiij. j. col. ij. dub. vo. ij & consil. cliij. in prin. vo. ij. Ant. de butr. cõsi. vij. Ro. consi. cxlv. Imol. xxviij. & Alexã. cõs. lv. ad fi. vol. j. & Ro. cõsil. cccc. xiij. vbi tꝫ per hãc l. q frater q habet bona cum alio fratre, non tenet̃ dotare de cõmuni filias fratris: de quo etiã vide Alexan. consil. lxx. volu. v. & Sozi. consilio xlvj.

b ¶ De contrahen. emp. Sed dubitatur circa hunc tit. pone quòd vendidi tor negat se rem vẽdidisse: emptor probat per testes ipsam venditionem, sed quantitatem, pretij non: quæ testes fortè nõ recordãtur, an sit probata emptio? videtur q nõ, per illã gl. quæ est in l. Iuci⁹. circa principium. §. de infa. quæ vult non esse credendum testibus nõn plenè factũ ipsum deponentibus iunctis not. per Specu. in ti. de teste. §. nunc tractandũ. in ver. quid ergo. Hãc. q tractat Paulus de castro in. l. j. C. de rei vendic. vbi dicit emptionem esse probatam, & iustum pretium declarabitur officio iudicis. Facit glo. in. l. si ex causa. §. nunc videndum. in glo. iij. circa principium. ff. de minori. Vide quæ dixi post Bal. in. l. cùm antiquitas. in fi. C. de testa. Contra prædictam decisionem facit quod voluit Cyn. & Raynerius in. l. j. C. de contrahen. & cõmit. stipul. vbi volunt, quòd si instrumentum cantet, qualiter titius emit talem fundum ab ecclesia: sed non dicit pro quanto pretio: quòd tale instrumentum non probat titulum emptionis, etiam contra tertium. quod etiam sequitur Bald. in. l. sciendum. in fi. j. col. de verborum obligatio. vbi respondet ad. &. item pretium. institu. de contrahen. empt. Ita in contrariũ facit quod scribo post Barto. in. l. transact. C. de transactio. Ad prædicta vide singulariter Bald. in. l. j. vel. ij. C. de rebus alie. non alienan. vbi quærit, quid si testes deponunt qualiter talis emit fundum à tali: sed non dicunt pro quanto pretio: & quòd possedit. x. annis: an ista probent præscri. Ad prædicta etiam vide Bar. in. §. marcellus. in vltima quæstione. §. de iureiuran. in. l. si duo patroni. Alex. ¶ Adde vt per Pet. de anc. consi. cccxxxij. & Ro. consi. xc.

c ¶ Origo. In principio huius. l. &c. vide Bartol. in. l. j. C. de veteris numismatis potestate. lib. xj. & quod etiam ipse no. in. l. ij. §. j. §. si cer. pe. Et cui concedi possit priuilegium cudendi monetam, vide per gloss. & Bart. in l. fi. C. de falsa moneta. Alex.

d ¶ Gl. tua dicit. Adde gl. in. l. consensu. & ibi Bar. cũ his quæ ibi dixi post eum. j. de actio. & obliga. Alex.

c ☞POMATES. ¶ Interuenit. Vide quæ posui ad Bartolum in. l. ab senti. infrà de donationibus.

f ¶ Mandatum. Dixi in. l. j. C. de satisf. per Bal. in. l. si liberã. C. quod cũ eo. & latius per eundẽ in. l. si mandatũ. C. man. in pen. co. & in. l. falsus. in xj. co. C. de fur. in hac materia, quòd licet nõ valeat emptio, nisi sit expressum certũ pretium: tamẽ valeat promissio de vendẽdo. ita dicit Bal. in. l. penul. C. communia de lega. & intelligitur, pmittere iusto pretio, vt ibi ipse dicit. Et an valeat venditio facta vnonummo? vide Bart. in. l. si qs ante. de acquiren. possess. & quæ sit causa poxima in contractu vẽditionis, vide Bar. in. l. j. §. de condi. inde. & not. quòd licet pretium sit incertũ, tamẽ si, ppter relationẽ ad aliud potest certificari, venditio valet, vt dixi in. l. à diuo Pio. §. si pignora. licet Barto. ibi teneat contrariũ de re iudica. & an appellatione venditionis veniat donatio? vide Barto. in. l. filiusfa. §. diui. in pe. col. de lega. j. vbi videomnino. Adde, vt per Paulum de Cast. cõsi. cxxxij. Ale.

g ¶ Sed Celsus. in principio huius &c. & dum dicit hic. locus publicus vendi non potest, vide Baldum in rubrica. C. eo.

h ¶ Hæc venditio. in eo princ. &c. & no. quòd si vendo, vel loco pro iusto pretio, nullo appositio declaratore, vel appositio, sed mortuo, dixit singula. Azo institu. loca. quòd debet agi præscriptis verbis. sequitur Bal. in. l. contractus. in. iij. col. de fid. instru. Alex.

h ☞POMATES. ¶ Hæc venditio. In materia huius. l. vide Alex. in. l. si fundus. §. potest. de pigno. in apostil.

i ¶ Arbitrari. sequitur Bald. in rubrica. C. eodem. in. ij. quæstione. & in sequenti. ibi tamen (si bene ponderetur) restringit istam. l. quando per modum conditionis confertur in arbitrium contrahentis: secus si per modum commissionis vel dispositionis. sed Bar. sentit apertè contrarium in. l. si qs arbitratu. in ver. op. de leg. ff. de ver. ob. & melius per. l. fi. C. eo. Adde quæ posui in. l. si quis arbitratu. Alex.

k ¶ Huiusmodi. Hic est vna gl. singu. seruum tuum. in. l. si stipulẽ. iuncta. l. si certos. de ver. ob. vide Bal. in. l. in vendentis. in. iiij. op. C. eo. titu.

l ¶ Nec emptio. in prin. huius &c. in hac. l. est vna glossella & in fi. glo. primæ, quæ ponit de dictione, iam, olim, & dudũ, qualiter istæ dictiones tria tẽpora significẽt, vide Bar. i. l. j. §. hoc aũt edictũ. in. j. col. de oper. Alex.

Quod

a ¶ Quod vendidi. in prin. huius &c. quando videatur non habita fides? dic quando inter contrahentes agitur q̃ soluatur in cõtinẽti pecunia: quia venditor dicit non confido de te. secundùm Bal. & gl. in. l. in ciuile. C. de rei ven. & in dubio præsumitur habita secundùm gl. hoc fallit in casibus singulariter no. in. l. si donationis. per Bal. C. eo. & quod præsumat̃ fides, est etiã gl. in. l. p. curatoris. §. sed si de tributoria. & a qñ videat̃ habita fides de pretio, vide qd̃ legitur & no. in. l. si quasi. §. de pig. actio. & vide Bar. in. §. locaui. in eodẽ prin. &c. vide Bar. post gl. in l. j. j. de rerum permu. Alex.

b ¶ Venditiõis. Ad de Bal. in. l. in vendẽtis. in. iiij. op. & ĩ. l. fi. i. iiij. op. C. e.

c ¶ Merce soluta. vide latè Bar. in. d. §. locaui. Alexand.

d ¶ Hãc legẽ. Vide Bal. i. l. si qs. §. certũ. de secũd. nu. In pri. huj⁹. l. & c. Fallit etiã qñ vniuersitas ipsa eẽt vẽdita: puta hereditas, & esset necesse. q fieret traditio singulariũ rerũ: hoc casu, non includit̃ ius patronat⁹ in tali vẽditiõe, vide p Moder. in. c. quã. fro. de iudi. in. x. co lum. qd̃ fuit do. Pau. de liaza. i clemẽ. j. de iurepatronatus. quod no. ad limitationẽ. l. modicis, q̃ infra secũda subsequitur & l. q̃dã. de acq. rerũ do. Alex. ¶ Adde vt p Bal. cõsi. j. lib. v. p Ro. cõs. cccl x. viij. & Bal. consil. xxxij. lib. j.

e ¶ Si sciẽs &c. Prohibitio facta à iudice, impedit trãsla. de iudi. in. x. co lum. qd̃ fuit do. Pau. de liaza. i clemẽ. j. de iurepatronatus. quod no. ad limitationẽ. l. modicis, q̃ infra secũda subsequitur & l. q̃dã. de acq. rerũ do. Alex. ¶ Adde vt p Bal. cõsi. j. lib. v. p Ro. cõs. cccl x. viij. & Bal. consil. xxxij. lib. j. e ¶ Si sciẽs &c. Prohibitio facta à iudice, impedit trãsla. de iudi. in. x. co lum. qd̃ fuit do. Pau. de liaza. i clemẽ. j. de iurepatronatus. quod no. ad limitationẽ. l. modicis, q̃ infra secũda subsequitur & l. q̃dã. de acq. rerũ do. Alex. ¶ Adde vt p Bal. cõsi. j. lib. v. p Ro. cõs. cccl x. viij. & Bal. consil. xxxij. lib. j.

LEX XIX.

Quod vendidi. [a]Ex causa venditionis[b] non transfertur dominiũ, nisi pretio soluto, vel [b]fide habita de eo. hoc. d. ¶ Quid in alio cõtractu, vtrum dominium trãsfertur mercẽ soluta[c] vel habita fide de ea. vna gl. est de rerum permu. l. j. quæ videtur dicere hoc esse speciale & alibi in. l. cũ. pponas. C. de dolo. videtur dicere contrarium. &. j. de fur. l. si seruus. §. locaui.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus, quòd transeat uniuersitate uendita.*

LEX XXII.

Hanc legem. [d]Ex hac. l. dicũt quidam, q̃ † vendita vniuersitate, transit ius patronatus: secus in re singulari. de quo vide extrà de reiudi. c. cũ Bertoldus. & de iure patro. c. cum seculum reliquerit is.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio facta à iudice, q. impedit dominij translationẽ.*

LEX XXVI.

Si sciens. [e]No. q̃ phibitio facta [f]à iudice impedit trãslationẽ dominij: quod sit in arbitro. vide extrà de testi. c. raynutius & c. raynald⁹. per glo. & Inno. &c.

LEX XXVII.

Rem alienam. Glo. hic quẽrit duo, vtrũ hæc. l. habeat locũ in re mobili & immobili, quod dic vt plenè. C. de vsufc. p emp. l. ij. ¶ Secũdo quæro, quæ sit ratio q̃ res aliena nõ potest pignorari, sed vendi. quod dic vt. C. ad velleia. §l. si sine &c.

SVMMARIVM.

1 *Dissensus circa accessoria, non uitiat contractum.*

2 *Principale inspicitur, & nõ accessorium: licet accessorium sit maioris ualoris. Adde Alex. in consi. cxix. in. ij. col. circa si. in quinto uolu.*

3 *Permutato libro meo cum tuo, hoc acto quòd ultra debeas decem, an sit emptio?*

4 *Alienatio quòd posit per statutum prohiberi*

LEX XXXIIII.

Sin emptione. [h]Dissensus circa †accessoria contractum non vitiat. & in dubio sit impetratio cõtra creditorem. ¶ No. qd̃ dixi in summario. ¶ Vltimò no. istum ver. nec refert † q̃ inspicimus, qd̃ est principale: licet tionem dominij p Bal. in. l. ea lege in fi. de cõdictio. ob causam. C. & adde quod dixi. in. l. qui absenti. §. j. j. de acqr. possess. & Bar. in. l. filiusfamilias. §. diui. de le. j. Alex.

e ☞POMATES. ¶ Si sciens &c. adde q̃ in contrariũ tenet Alexan. in l. filiusfami. §. diui. col. vj. ff. de lega. j.

f ¶ Quæ est ratio. Sed quõ ꝛtelligat̃ q̃ res aliena nõ possit pignorari? Vide no. & ibi Bar. in. l. rem alienã. §. de pignorati. actio. Adde q̃ tantũ non cõmittit furtum vendens rem alienam scienter, sed etiam emens, vt. l. si liberam. C. quod cũ eo. & istam. l. vide omnino glo. no. in. l. item si res. §. de alie. iudi. mutan. causa fact. & adde Barto. in. l. ij. §. de pig. actio. & ibi dixi post eum. Alex.

g ¶ C. ad velleia. & Bal. in. l. si. C. si res alie. pig. Alex.

h ¶ Si in emptione. & ad hanc. l. hic in emptione, vide glo. & Bartol. in. l. ab emptione. vide Ange. post glo. & Barto. in. l. veteribus. §. de pactis.

h ☞POMATES. ¶ Si in emptione. Ergo incertitudo circa accessoria non vitiat. vide Pau. de ca. cõsi. cccxxxv. j. vbi loquitur in sententia.

i ☞POMATES. ¶ Et facit. vide Barba. cõsi. lv. vij. col. vo. ij. & vide pulchrũ exemplũ per Alex. cõsi. cxix. col. iij. versi. qd̃, aũt. vo. v. vbi dicit q̃ in quolibet contractu magis principale attenditur.

k ¶ Fuit factũ. Vide Bar. in. l. aristo. in prin. de donatio. & vide Bar. in. l. j. j. de rerum permuta. vide Bald. in prœmi. feudo. in. vj. columna & in. l. j. C. de rerũ permuta. & Ange. in. l. quæritur. §. de statu homi. & Bal. in⁹ dictis præludis addit vnum notabile, quod verbum perficit doctrinam Bar. hic licet de Bar. mentionem non faciat: quid si species & quantitas sunt eiusdẽ pretij, quis erit iste contractus? & dic quod erit emptio, & sic contractus iurisgentium.

l ¶ Statutum. Vide quæ dixi in. l. si in emptione. de actio. emp. in fi. istius apostillæ, in. §. j.

m ¶ Alienatio. est iste. §. probat in versicu. vel mores ciuitatis. quòd ciuitas potest statuere q̃ aliquæ res vendantur vel alienentur. nam si moribus ciuitatis potest induci quòd res non vẽdãtur: ergo eodem modo potest ciuitas statuere q̃ res vẽdãtur. Istud probatur ex nota bili iductiõe, quã fecit Ang. in. l. captatorias. in versi. senatus improbabit. de hære. instit. per illum tex. & Bald. in. l. minoribus. per illum tex. ff. de vulg. & pupil. Ang. in. l. cùm prætor. per illum tex. in verbo moribus fœminæ. ff. de iud. & vult Bar. in. l. venditor. §. fi constat. §. communia prædio.

i accessoriũ sit maioris valoris. & facit⁹ iste tex. ad q̃stionẽ † fuit actũ⁹ qd̃ p mutatẽ Codicẽ meũ cũ tuo Digesto: hoc acto q̃ deberes mihi dare vltra. xx. erit ne hic emptio, an pmutatio? certè inspicit qd̃ est principale, vt hic, facit. §. depositi. l. quod si rem. & l. si procuratorem. in princip. §. mand. &c.

4 l Omnium rerum. Not. † q̃ p statutũ¹ potest alienatio[m] prohiberi. facit. l. in quorum. j. de pig. dixi in l. filiusfa. §. diui. de lega. j.

m Hominem liberum. No. glo. aliter videtur notari. j. vsuca. l. si is qui, p emptore. §. fi. &c.

SVMMARIVM.

1 *Emptio in dubio uidetur facta rõne dñij: nõ aũt possessiõis.*

2 *Emptio rei suæ sicut non ualet ratione dominij: ita nec ratione possessionis.*

3 *Vendens rem ratione possessionis, debet præstare se esse potiorem in possessione.*

1 Rei suæ. No. istũ tex. ad tria. ¶ † Primò q̃ rẽ emendo quis videtur in dubio eme re ratione dñij: nisi appareat quòd ratione possessiõis expressè agatur. de hoc dixi in. l. si aliquã rẽ. de acq. pos. ¶ † Secũdò no. q̃ sicut valet emptio rei suæ ratione dñij: ita nõ valet rõne possessiõis, qũ per aliq̃d interdictum possem possessionẽ adiocare:

2 vt hic. ibi, & ĩ iudicio possessiõis potior est. ¶ † Tertiò no. q̃ ille qui vendit rem ratione possessionis, debet præstare se esse potiorem in possessione: sicut ille qui vendit iure creditoris, debet præstare se esse potiorem creditorem: vt. C. credi. cuicũq; pig. non debe. l. j. &. ij.

SVMMARIVM.

1 *Executores q̃ nõ possunt emere res, quas ex officio uendunt.*

n Tutor. [n]No. q̃ executores nõ ꝓsunt emere de rebus quas debent vendere ex officio. † Contra de. l. cũ ipse. C. e. Doct. soluũt, quòd potest palàm & bona fide, non clàm &c.

n ☞POMATES. ¶ Tutor. Limita, vt per Moder. & Lancel in. l. singu. j. col. iij. specialitate. ff. si cer. pe. Ro. consi. cix.

LEX XXXV.

Quod sæpe. Glo. quærit aliqua hic, de quib⁹ vide. C. de fide instru. l. contractus. dic vt ibi &c.

o Illud constat. [o]Non valet venditio, si pretij quantitas in emptoris voluntatem vel arbitrium confertur. ¶ Oppo. de. l. hęc venditio. supra eodem. Solu. ibi non ponitur in arbitrium contrahentis aliquid de substantialibus contractus. hic secus: quod plenè

o Illud constat. In princip. huius §. & c. super verbo arbitrium. confertur per istum. §. & §. pretium. institut. de emptio. & vendit. & per tex. in. l. si voluntate. C. de rescin. ven. & per. l. fi. C. de contrahen. emptio. & aliàs, consului q̃ non possit dari actio ex empto & vendito si conuentio non fuit facta de certo pretio, vel postea certificando. Exemplum, quia dicit post contractum immediatè venditor emptori, si videbitur tibi malè feciſſe, facias tu q̃ des mihi pecuniam quã mihi promisisti soluere in alia septimana, & ego sum contentus quòd nihil sit factum. Cum enim oporteat emptorem antè quàm cum effectu agere possit actione ex empto, offerre pretium debitum & conuentũ. l. Iuli. §. offerri. ff. de act. emp. l. ẽdiles etiam. ff. de ẽdil. edic. ergo cùm non constet p prædicta verba quòd pretium sit. c. ducatorum, non potest dici perfecta venditio. Bene facit quod not. Iaco. de Raue. & Ray. in. l. j. C. de contrahẽ. & commit. stipu. vbi dixit, q̃ si producitur instrumentum emptionis factum per tertium à tali plato de tali re, si in tali instrumento non cõtinetur certum pretium, per tale instrumentum nõ ꝓbatur titulus, nec ꝓsumetur venditionẽ factam fuisse pro iusto ꝓtio, sed, p aliquo determinato pretio: nam non præsumitur solennitas materialis, qd̃ nõ sit vniforme dictum & pretiũ: & sic nõ est idẽ⁹ qd̃ in solẽnitate formali: vt no. Bar. in. l. sciẽdũ. de verb. oblig. in prin. & dato quòd vbi tale instrumentum tantum vel similis probatio facta per testes deponentes de venditione non de pretio certo, producerentur non contra venditorem, sed contra tertium possessorem, esset dicendum, an standum esset tali probationi? & no. per Bal. in. l. j. C. de reb. alie. nõ alie. & per Cy. in. d. l. j. C. de contrahẽ. & cõmit. stip. qua si non possit iste contra quem producitur opponere de iure tertij. Tamen

Universidad de Navarra

qñ producit cõtra venditorẽ, q̃ nõ cõfitet sibi esse satisfactũ de pretio, tũc nõ negat, qđ oportet esse, ꝓbatũ de pretio certo, vt ipse possit cũ effectu agere: vt etiã in terminis voluit Raph. cu. in. d. l. sciendũ. & Fulg. & Paul. de cas. in. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. de iureiur. & est de mẽte Ray. d. l. j. de contrahẽ. & comit. stipu. & patet ex allegatis. §. Ista ẽm verba in casu nostro potẽ denotãt cõtractũ verborũ, q̃ pfectũ esse contractũ. & multa tractãtur, q̃ nõ perficiunt. / Si ex cã. §. nũc videndũ. in fi. de mino. d. l. si. volũtate. & l. sciendũ. §. dictũ ff. de ædil. edic. & in. c. dudũ, de re. ec cle. non alie. in. vj. & his verbis palle gata iura vtiẽ Bal. in. l. multum. in. ĩj. col. si qs alteri vel sibi. & in. l. cum al legas. iij. co. C. de v sur. & in. l. si qs cũ aliter. de verbo. ob li. & nõ sufficeret apparere i genere, q̃ contractus fuerit firmat⁹, nisi appareat, quòd pretiũ fuerit certũ & limitatũ: & de illo satisfiet venditori. d. §. offerri. in tantũ qđ si testes deponẽtes sup ptio deponerẽt vnꝰ de minori aliꝰ de maiori sũma, nõ ꝓpter hoc dicit minor sũ maptiũ certũ tãq̃ maiori i fit minor vt videãt testes cõcordes, iuxta. l. diẽ pferre. §. si plures de arbi. l. j. §. si stipulãti. deverborũ obliga. c. j. de arbi. in. vj. & illud non vendicat sibi locũ in cõtractu facto ex cã oneroſa. l. si decẽ. ff. loca. & no. in dicto. §. si stipulãti. & quòd sine expressione certi pretij nõ possit confici instrumẽtũ validũ. no. Iacob. de ranẽ. in. l. j. C. de cõmi. stip. vt refert ibi Cy. & sequitur ibi etiã Ray. q etiã dicit ita tenuisse Pet. & testes q deponũt super tali pretio, si dicerent quòd vẽdidit pro. x. & alius etiã diceret, quòd vẽdidit ꝓ. x. sed erãt in discordia in repetitione pretij, non ꝓbarent. Idẽ si dicerẽt q̃ erãt in differentia bene faciunt no. per Ioan. and. in c. in nostra. de testi. dũ tractat. q̃ si vnus testis cõtradiceret vni alteri: neutrius dictum valet, nisi alter testis fortè in tantum esset dignior, quòd pro uocet fortè iudicem ad deferendum iuramentum secundum formam. l. in bonæ fidei. de iureiuran. Adde Roma. consil. xcj. & Paul. de castr. consilio cxxxij. Alex.

a ¶ In his. In principio huius. §. intellige, vt per Bartolum in. l. Iulianus. §. si Titius. de actio. empti. & vide Bal. in. l. cùm conuenit. C. de pericu. & cõmo. rei venditę. an autem quo ad translationem dominij, & alios effectus ante mensurationem dicatur perfecta venditio: vide Salycet. Angelum in l. ĩj. de C. de peri. & commo. rei ven. post glo. vbi videtur tenere, quòd sic. Alex.

b ¶ Si quis fundũ. Vide Bar. in. l. si diuortio. j. de ver. obl. vbi loquitur de relatiuo quantitatis. Alex.

c ¶ Si quis donationis. In prin. huius &c. dicit tamen Bald. in rub. C. eodẽ. in xij. quæstione, quòd donatio de qua hic, non est propriè donatio: & quid si i instrumẽto venditionis dicatur, & illud quod plus valet donauit: an habeat locum remedium. l. ij. C. de rescin. vend. Adde Bald. consi. iij. & xl. v. lib. Alex.

d ¶ Si debitor. §. verisimile. in. prin. huius. §. ad istum textum. vide not. per Bald. in rub. C. de pericu. & commo. rei vendi. in vltima columna & in. l. si ea. C. de vsur. & per Bartol. in. l. cotem. §. qui maximos. de. pub. in quarta colum. in. l. si merces. §. vis maior. versic. sed hic instatur. j. loc. & facit ad quæstionem no. quam vide per Roma in. l. iiij. §. prætor. ff. de damno infect. & ibi dixi post eum: vbi refert illud fuisse dictum Bar. hîc in aliquibus lecturis. Alex.

c ¶ Pluſq̃ perfecti. Ibi in illa clausula, si non valet &c. vult Bar. q̃ verbum præteriti pluſquàm perfecti temporis trahatur ad futurũ vide Bar. in. l. q Romæ. §. Augerius. de verb. obli. & in. l. cũ quidã. de auro & arg. leg. & in l. centeſimis. §. fi. in. iiij. co. de verb. obli. & in. j. col. & l. quidã de verbo. obli. & l. quãuis, §. idẽ scribit. deauro & argento leg.

2 de leg. j. ¶ †Secundò nota q̃ relatiuum inducit cõditionẽ distributiuè, & nõ collectiuè, quasi dicat quod natũ erit: quatenus natũ erit, siue in totũ, siue in partẽ: vt hic. & l. stichũ qui meus erit. quod est valde no. ¶ Tertiò no. †q̃ verbũ præteriti pluſq̃ p fecti, ꝓvel præteriti imperfecti subiũctiui: vel optatiui modi trahitur ad futurũ tẽpus: vt hic dũ dicit, qđ natũ esset. Et ego dico in. l. j. de iure codicillo. f in illa clausula, si nõ valet &c. q̃ aliud est dicere valet aliud, si nõ valeret: quia verbum valeret, ad futurum trahitur licet videatur præteriti temporis &c.

3 e

POMATES. ¶ Qui fundũ. Vide Alex. consilio cxxx. colũ. iij. iiij. volu. Tex. ſolitus põderari à Decio, q̃ imò in cõtractibus bonę fidei, vbi est dies & pœna, non posſit mora purgari. qđ tenet etiã alex. in. l. si insulã. vj. col. referẽdo ibi Rapha. Cuma. & Imo. idem tenentes & glo. in l. lucius. ff. de action. empt. dum subaudit ibi ad text. maximè in gl. in verbo exhibuerit. licet cõtra tenet ibi Paul. de cast. in. d. l. si insulam. quòd imò sit ſpeciale in contra clibus bonę fidei, vbi licet dies & pœnafit, tamẽ admittitur purgatio moræ. Baldus idem tenet in. l. cũ allegas. xvj. oppo. si. C. de vſur. & istã opin. tenet dominus Antonius de prato, in conſ. qđ est incertum in cõ

SVMMARIVM.

1 *Statutum si fuit tempus ad petendum, an post terminum posſit quis addere libello?*

LEX XL.

f Vi fundum. f Renuntiatio facta post terminum couentionalem, nullius est momenti. hoc dicit. ¶ Item per renuntiationem vniuerſalem satisfit termino, si aliud nõ est actum expreſsè. h. d. quã. l. uot. Quæro, qualiter in telligitur ista distinctio⁸ quã ponit Iuriscõſul. hîc? glo. ponit hîc duas opin. ex secũda opi. Ioã. arguit, quòd tempus appoſitum in mensurando, non videtur repetitum in renuntiando. Veritas est, quòd distinctio colligitur ex hoc. Aut fuit terminus appoſitus ad renuntiandum ſimpliciter: aut ad renuntiãdum quanti minoris est. & ſecundùm hoc est not. †ad quæſtio. ſtatutum est parti tempus ad petendum. ¹quæritur, vtrum post terminum posſit adde re libello? videtur distinguendum vt hic: aut fuit datus terminus ad petendum, & exprimendũ, quantitatem quam volebat petere: aut petendum ſimpliciter, ſecundùm distinctionem huius gloſſ. &c.

g h i j

SVMMARIVM.

1 *Testis maliciosè uel obscurè loquens, uel omittens aliquid dicere tenetur tanquam falsarius. LEX XLIII.*

A quæ commendãdi. Commendatio gñalis nõ obligat cõmẽdãtem & promiſsio gñalis nõ referẽdo id quod emptor sciebat. h. d. ¶ No. finem huiꝰ. l. ᵇ qđ falſum †cõmittit in in tacẽdo, qđ dicere debuit, vel in loquẽdo obscurè, vñ testis q̃ omittit verũ, vel q loqtur malitiosè, vel obscurè illud, qđ dicit tenet tanq̃ falſarius de quo in. l. præsbyteri. C. de epiſ. & cle. & materiã istius. l. vide in. l. quod vẽditor. §. de dolo. vbi plenè no. Bar. &c. *LEX XLIIII.*

a b

SVMMARIVM.

1 *Actio præscriptis uerbis quomodo concurrat cum actione ex uendito?*

SI duos quis. No. habemus. j. de ver. obli. in l. scire debemus. qđ quot sunt res expreſsæ in ſtipulatione, tot sunt ſtipulationes q̃re hic nõ sunt tot ẽptiões, quot sũt serui, vt ibi dixi. *LEX XLIIII.*

1

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quòd liceat ingredi poſſeſsionem ſua authoritate, transit ad ſingularem ſucceſſorem. LEX LVI.*

SI quis sub hoc. Pactũ manusiniectionis proſequitur rem, penes quemcunq̃ poſſeſſorem. ¶ Not. casum pro q̃stione quæ formatur in. l. creditores. C. de pig. vbi q̃rit, †an pactũ quòd liceat ĩtrare poſſeſsionẽ ſua authoritate transeat ad ſingularẽ ſucceſſore? *LEX LVII.*

1

DOmum emi. Si res q̃ vẽdit nõ ſubest, non valet vẽditio: ſed si ſubest pro parte, valet & per officium iudicis pretium minuitur, & intereſſe præſtabitur. h. d.

POMATES.

d ¶ Quantum ad illum. Vide Alex. c conſi. xlix. vol. ĩj. & Ro. conſi. cccc. xxxiij. in. iij. dubio.

e ¶ Litora. in prin. huius &c. an foſſæ agri debeãt mẽſurari, qđ no. & vide Bald. in rubrica. C. eodem. in iiij. quæſtio. & ibi quid i ripis & vijs publicis. & Barto. in conſilio, comune lis ignani. Alex.

POMATES.

e ¶ Litora. Vide Alexã. conſi. cxx. incip. omiſsis argumentis. j. colũ. volu ij. & ibi dixit, quid in ripis fluminum.

f ¶ Nuda. in princ. ad hanc. l. vide no. Bald. in. l. traditionibus. in peñ. colum. C. de pact. & in gl. Alex.

POMATES.

g ¶ Cum seruo. No. ꝓ res vendita debet demonſtrari, ſaltem per duos confines. Ita Alexand. conſi. xxxix. colum. ij. volu. v. vide multa per Alexand. in. l. hac conſultiſsima. ſuper gl. in ver. indicia. C. qui teſt. fa. poſſunt.

h ¶ Facit ad quæſtio. Adde Bar. in. l. demõſtratio. & ibi dixi de condi. & demon. & l. cũ pater. §. fi. de leg. ij. Alex.

¶ Adde, an in libello sit ponendus finis, & quando procedat, Io. And. in additio. ad Spec. in tit. de libelli cõcep. §. iuxta. verſi. itẽ debet dẽſignare.

i ¶ Fundus in prin. huius &c. vide latè Bar. in. l. ſi mihi & titio. de ver. obli. & vide quod dixit Bal. per iſtum tex. in. l. multum in fi. in. iij. col. C. ſi quis alte. ver. ſibi. Alex.

k POMATES. ¶ Rutilia polla. Vide quid per hoc conſuluerit Bal. conſi. cccl xx.

a ¶ Ea quæ. In prin. huius &c. Vide Bar. in. l. dolum. C. de dolo.

a POMATES. ¶ Ea quæ. De notario, qui negat inſtrumentũ, de quo fuit rogatus, vide Alexan. cõſi. lxxxiij. col. vij. j. vol. Fely. in proœ. decre. j. col. ad fi. & ſeq. & in. c. cum clamor. col. ij. de teſta.

b ¶ Finem huius. l. vide gl. & Bal. in. l. j. in. ij. op. C. de ędil. act. & adde hîc quæ dixit Bart, in l. ſi qs obrepſerit. i pe. q. defalſis. adde Bart. in. l. præſcription. vlt. q. C. ſi contra ius, vel vti. publi. Alex.

1 a

c ¶ Si mihi in prin. & De huius. l. in b tellectu, vide bar. l. ſi quis cum debitor. in fi. ſ. de iureiur. & per Bal. in. l. interlocutio. C. cõminat. vel epiſto. Bal. in rubrica. C. eo. in viij. qõ. & in l. petẽs. in xij. col. C. de pac. & Salyc. in. l. in bonæ fidei i ij. col. C. eodem. ti. de pact. & bald. in quãuis. C. de trãſactio. Alex.

1 a

SVMMARIVM.

1 *Testis malicioſè uel obſcurè loquens, uel omittens aliquid dicere tenetur tanquam falſarius. LEX XLIII.*

A quæ commendãdi. Commendatio gñalis nõ obligat cõmẽdãtem & promiſsio gñalis nõ referẽdo id quod emptor sciebat. h. d. ¶ No. finem huiꝰ. l. ᵇ qđ falſum †cõmittit in in tacẽdo, qđ dicere debuit, vel in loquẽdo obscurè, vñ testis q̃ omittit verũ, vel q loqtur malitiosè, vel obscurè illud, qđ dicit tenet tanq̃ falſarius de quo in. l. præsbyteri. C. de epiſ. & cle. & materiã istius. l. vide in. l. quod vẽditor. §. de dolo. vbi plenè no. Bar. &c. *LEX XLIIII.*

a b

SVMMARIVM.

1 *Actio præscriptis uerbis quomodo concurrat cum actione ex uendito?*

SI duos quis. No. habemus. j. de ver. obli. in l. scire debemus. qđ quot sunt res expreſsæ in ſtipulatione, tot sunt ſtipulationes q̃re hic nõ sunt tot ẽptiões, quot sũt serui, vt ibi dixi. *LEX XLIIII.*

1

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quòd liceat ingredi poſſeſsionem ſua authoritate, transit ad ſingularem ſucceſſorem. LEX LVI.*

SI quis sub hoc. Pactũ manusiniectionis proſequitur rem, penes quemcunq̃ poſſeſſorem. ¶ Not. casum pro q̃stione quæ formatur in. l. creditores. C. de pig. vbi q̃rit, †an pactũ quòd liceat ĩtrare poſſeſsionẽ ſua authoritate transeat ad ſingularẽ ſucceſſore? *LEX LVII.*

1

DOmum emi. Si res q̃ vẽdit nõ ſubest, non valet vẽditio: ſed si ſubest pro parte, valet & per officium iudicis pretium minuitur, & intereſſe præſtabitur. h. d.

h ¶ Pacta conuenta. In princi. &c. hanc legem commendat Barto. & Bald. in. l. iur isgentium. §. adeò de pactis. & istam gloſſ. allegat Barto. in. l. lecta. in. j. columna. s. ſi certum petatur. vide Barto. in. l. pacta notiſsima. C. de pactis. & vide latè Bartol. in. l. ſi mihi & titio. de verbo. obligatio. latè vide Bald. in. l. vbi infrà de dona. causa mor. Quæ autem ſit differentia inter ſubſtantiam, ſolennitatem, & ordinẽ, dixi post Bartol. in. l. ſi is. in princip. de teſta. & quæ dicantur naturalia, & quæ accidentalia contractus, vide Bald. in. l. j. in princ. C. commo. Quæ autem ſint ſubſtantialia per Bald. in l. ad exactionem. C. de dotis, ꝓmiſ.

h

LEX LXIII.

c Vmſeruo.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio non uitiatur, licet in ea non ſit locus, dummodo alia demonſtratione ſit certus.*

Demonſtratione. Fines nõ ſunt neceſſarij, q̃n aliꝰ demonſtrantibꝰ res certa redditur. h. d. Facit ad †q. ᵇ ¶ Facta est accuſatio cõtra aliquẽ de maleficio cõmiſſo in palatio ptãtis peruſij. ¶ Opponebatur, q̃ locus erat incertus: q̃a nõ erãt cõfines. dixi hanc obiectionẽ nõ obſtare. caſus est hîc. vide de hoc vt dixi in. l. libellorum. j. de accu. vbi plenè not.

1 †q. ᵇ

h

LEX LXIIII.

m VNdus ille. In contractu inter viuos, locꝰ est iuri accreſcẽdi q̃n promiſſoris hoc interest. h. d.

LEX LXV.

COnuenit. No. l. per quam diſputatur q̃ſtionẽ. Erat vẽdi tus reditus alicuius rei: an sit vẽditio vel locatio: & vr̃ q̃ nõ sit vẽditio cũ nõ cõmuteꝰ dñium, vt hic in ver. tot. qđ no. &c. *LEX LXIX.*

k

RVtilia polla. ᵏ Verba cõtractus referunt ad tẽs cõtractꝰ. Itẽ lacꝰ ius nõ habet. secꝰ in flumine. h. d. Adde ad. l. vicinus. j. de aqua plu. arcen. &c. *LEX LXXII.*

l

RActa conuenta. ¹ Pactũ sup accidẽtalibus cõtractibꝰ, seu sup naturalibus ex interuallo appoſitũ ad exceptionẽ tm̃, pdeſt: ſed si apponatur sup ſubſtãtialibꝰ: pdeſt etiã ad actionem. d. d. Et habes hîc vnã gl. magnam, cuius principiũ quaſi vſq̃ ad finem tractatur in. l. iurisgentiũ. §. qui nimo. s. de pactis. Alia pars examinatur in. l. fi. s. de condictio. ob cau. &c.

SVMMARIVM.

1 *Traditione clauium, uidetur tradita poſſeſsio rerum, exiſtentium ſub clauibus.*

2 *Traditio facta à non domino, eo caſu transfert conditionem uſucapiẽdi, quo caſu trãsfertur facta à domino dominiũ. LEX LXXIIII.*

m GLauibus. ᵐ No. q̃ clauibus traditis, videt tradi poſſeſsio eorũ quę sunt ſub clauibus. ¶ No. ſecũdò, †q̃ quo caſu ficta traditione à domino trãsferꝰ dñium, eodem caſu traditione facta à nõ dño trãsferꝰ cõditio vſucapiendi. de hoc plenè in l. pomponius. §. iuſſu. j. de acqui. poſ. &c.

1 2

LEX LXXVII.

n INlege. ⁿ Paria vel ſimilia sint, non eſſe, & non apparere. h. d. l. iſta. ¶ No. q̃ lapidicina dicitur vbi lapis cedit: nõ vbi cedi pt̃ &c. *LEX LXXVIII.*

n

o f Iſtulas.

SVMMARIVM.

1 *Tradere ſibiipſi, quòd quis poteſt.*

2 *Notarius q̃ poſſit ſcribere teſtamentum proprium.*

TRadere claues. Bal. in. l. ĩj. C. de verbo. ſigni. & hanc regulam limita: vt per Ange. per illam. l. in. l. j. C. de acquiren. poſſeſ. & Bald. in lege ſecun. eodem titulo. & Imol. in. l. ſi per errorẽ. de vſucap. in. l. ĩj. §. ſi a pupillo. pro emptore. gloſſ. & docto. in. l. pompo. §. ſi iuſſu. de acquiren. poſſeſ. Alexand.

m POMATES. ¶ Clauibus. Ad intellectum huius leg. vide Angel. in. §. ſed iſte. in fin. inſtit. de actio. Alexã. l. j. in prin. col. xix. ff. de acquiren. poſſeſ.

n ¶ In lege. In prin. huius &c. Adde l. cum res. circa prin. de lega. j. & Bar. in. l. in actionibus. circa fi. de in lit. iuran. Alex.

o ¶ Fiſtulas. in prin. huius &c. Ad iſtam. l. vide latè per Bar. in. l. ĩj. in fi. de ſtipu. ſerui. Alex.

¶ Fundū. & ad intellectū huius §. vide sing. Bal. in. l. cū ipse. C. eo. & Bar. & doc. Ro. l. ij. in fi. de stip. ser. & Bal. in. l. bonorū. in vlti. col. C. q admitt. alle. Bal. no. in. l. non. dubium. C. de legi. Alex.

POMATES. ¶ Fundū. Ad intellectum huius. §. vide Bar. & Alex. in. l. singularia. in. ij. col. ff. si cer. pe. & ibi Moder.

¶ Qui fundū. vide Bar. in. l. Iulianus. §. offerri. de actio. emp. Alex.

POMATES.

¶ Qui fundū. Vide Alexan. consi. xvij. in fi. i. iij. vol. & consi. cxxj. in. j. col. eo. vol. Panor. consi. lxvj. in. j. volumi. & vide quæ posui. ad Bar. in. l. Iulianus. §. offerri j. de act. empt.

POMATES.

¶ Contingentib⁹, Vide aliqua per Barba. consi. xxj. col. vj. & seq. volu. ij. Et videad istum tex. Alex. consili. xcvij. col. ij. & fin. vol. ij. & Ang. cōsil. clxxvj. & alex. etiā. cvij. volu. iij. col. iiij. & Rapha. cu. consil. clxxxv. & Bal. cōsi. cxix. in. j. parte. & consil. cxlv. in. iij. parte.

¶ Titius. allegauit ibi istum textum in. l. fin. C. de pact. pig. & Barto. in. l. Iulia. de ver. oblig. & in. l. creditores. in princi. iij. col. C. de pigno. Alex.

¶ Lucius. Ad hūc §. vide Bar. in. l. fi. j. de oper. no. nun. in fi. & in. l. flumi nū. §. adijcitur. de dā. infecto. & in. l. si sub vna. §. fin. de verb. ob. sed quid si de nouo impona, vide Bar. p illū tex. in. l. fi. C. de silētio. & susce. h. xj. & vide in. l. in venditione. j. de actio. empti. & in. l. iij. & q⁹ ibi Bald. C. de seruitu. vide etiā per Bar. post Gul. in. l. sciēdū. in fi. pric. i ver. qd si habet annos. §. q sa tisdr. cogā. Alex.

¶ Adde Romanum consilio. cclxxxviij.

POMATES. ¶ Lucius. Vide Are. consi. xxv. in. ij. col. Barba. consi xxij. in. v. col. in. ij. vo. & Are. consi. cv. & vide in. l. j. §. fi cer. peta.

POMATES. ¶ Addictiōe. declara istū tex. vt p ia. in. l. ab emptione. in. iiij. col. ff. de pactis.

¶ Quoties. In prin princ. huius. l. &c. p Bar. in. l. quibus diebus. §. quidam el. ij. de condi. & demonstra. Alex.

¶ In sententijs. vide in. l. stipula. de verb. obliga. Alex.

POMATES. ¶ An sis statim. Vide Iaso. in. l. si eum. §. q iniuriarū in. viij. col. ff. si quis cau.

¶ In dispositionib⁹. Bar. in. l. fi. de regula cato, dicit. q æquiparet vltimę volūtati. p Elo. in. J. ciuitas. si cer. pe. Bar. in. l. vsufru. in fi. de stip. ser. & ibi doct. & Bal. de pace constan. in. xj. col. Alex.

Fundum.

[a] Tutor rē sibi debitā pōt transferre sibi ipsi. h. d. q no. ¶ No. qd aliqs tradit sibi ipsi. In contrarū facit. l. ij. de stipulatione. seruo. & c.

SVMMARIVM.

Quamuis pro parte licet sit soluta, non tamen transit dominium pro parte.

Qui fundum.

[b] Facit tex. iste, quòd licet sit soluta ꝯtitas ꝑ parte, nō tū dñium acq̄rit pro parte. Nō em alienasset: nisi totū alienasset. arg. j. de solu. l. si rē. tū fructꝰ debet habere emptor pro rata, qm̄ soluit pretium, vt. j. de fundo dota. l. fi.

Frumenta.

Qui suscipit ī se casum fortuū, tū, tenetur decasibus fortuitis communiter contingentibus [c] h. d. vel aliter. ¶ Casus fortuitus intelligit inopinatus, non ex consuetudine euenies. h. d. quod nota. dixi in lege, sed & si quis. §. quæsitum. s. fi quis cautꝰ &c.

LEX LXXXI.

Titius.

[d] Pactum simile legi cōmissoriæ reprobatur inter creditorem & debitorem: non inter debitorem & tertium. h. d.

Lucius titius.

Obligatio personalis nō seq̄t fundi possessorē. h. d.

De in diem addictione Rubrica.

LEX I.

Voties.

[e] Not. istā distinctionē, vtrū ꝯtractus sit purꝰ, sed resoluēdus sub cōditiōe: an sit cōditiōalis: ītē no. gl. q̄ dat hāc doctrinā. ¶ No. ēt gl. ī fi. q̄ facit differētiā inter vltimā volūtē & cōtractus. vide eā qd in sententijs [h] ex cōmunicote, si non soluis intra. x. dies, an sis statim [i] excommunicatus qd in dispositionibus [k] statutorū est, vtiū equiparabimus verba statutorum testamentis vel contractibus? dicā Deo duce in. l. quibus diebus. j. de condi. & demon.

LEX IIII.

Bi autem.

SVMMARIVM.

Reuendito fundo qui debebat uigore promissionis reuendi, pignus resoluitur.

Sed & Marcellus.

Op. j. de ædil. edic. l. bouē. §. pignus. Sol. ibi redhibetur res ex voluntate emptoris meritò ī emanet pignus. Non enim potest facere emptor sua voluntate qd pignꝰ desinat. Hic verò re soluꝰ eo inuito. ¶ Et p hoc ī ducoad q̄stionē. vē

[l] ¶ Induco. Adde Bar. in. l. in diem. j. de aqua plu. arcen. & in. l. si res. j. quibus mo. pig. vel hypo. sol. Alex. ¶ Adde quæ ibi posui.

[m] ¶ Si vēditor. in prin. huiꝰ &c. vide in. l. fi. §. de cōdi. ide. in. xvij. &. xxj. co.

[n] POMATES. ¶ Imperator. Vide Cœpo. cōsi. xij. Ro. cōsi. ciij. & Ana. cōsi. lxij. col. ij. in fi. & Panor. in. c. ad audientiā. de re. eccle. non alie. & Bar. in. l. cū vir. col. j. i fi. ff. de vsufruc. Pano. in. c. suspicionis col. ij. ad fi. de off. deleg. & Cæpo. consi. xcvij. col. iij. & gl. in cle. j. de of. dele. m verbo, executores & Ias. in. l. posthumo. col. ix. j. de cō tratab. & col. pen.

POMATES.

[o] ¶ Cōmissoria. Ad istū ti. circa materiā pacti. l. cōmisso. vide p Alex. cō si. incip. vī fortasse p totum maximè in. iiij. col. versic. iij. quia videmus. in. j. volu. & vide gloss. in. l. ab emptione. in verbo. cogeris. vbi Iaso. in. iij. col. ff. de pactis.

[p] ¶ Post diem. Ad istū ti. adde Bald. in. c. j. de fundo dato in vicem. l. commissariæ. A[l]x.

POMATES. ¶ Mulier. Vide Alex. consi. j° in. j. volu. & consi. xj. in penul. col. volu. ij.

[q] ¶ Mulier. In prī. huius. l. &c. Adde Bard. in. l. non solùm. §. morte. de ope. no. nun. in. ij. qō. pricipa. Et ex dictis hic no. quòd iunat protestatio facta ne soluas. & qualiter debet fieri, vide no. Bar. in. l. j. in prin. de ope. no nunc. In tribꝰ tū casib⁹ nō iunat de quibus in auc. sed iam & ibi Bal. C. depositi. Adde

[r] ¶ Ex iusta causa &c. Sed istud vltimum fallit in depositio, ex quo nō pōt depositario fieri inhibitio, vt nō soluat deponenti. l. pen. & auc. ibi posita. C. depositi. &. vide quę habētur in. l. hæres, cum debuerat. j. ad Treb. Alex. ¶ Adde vt per Ro. consi. cclxxxviij.

[s] ¶ Venditor. In prin. vide Cy. in. l. mater. de rei vendi. C. dū tractat, an pretiū succedat loco rei. An aūt in emptorē hæreditatis transeat ius accrescendi, vide Saly. in. l. j. in. v. q. C. quando non pe. par. Alex.

[t] ¶ Tertiò no. per Bar. in. d. l. mater. ad finem. Alex.

POMATES. ¶ Tertiò no. Vide Alex. in. l. fi mora. & per Bar. ibi in. ij. col. j. solu. matri.

licet vendi-

didi tibi fundū, hoc pacto q̄ tenearis mihi reuēdere intra biēniū: & reuendis: qro, an resoluat pignus? Rñ. certè sic. qa hoc fit ex necessitate prioris cōtractus: vt hic. sed si vēdidi tibi rē, deinde vidēs me deceptū vltra dimidiā iusti p̄tij, egi & rē recuperaui vigore. l. ij. C. de rescin. vēd. an resoluat pignus interī a te cōtractū? Rndeo nō. nā tu debitor nō reddis ex necessitate. licebat em̄ tibi supplere iustū pretiū, & retinere rē: vt. d. l. ij. C. de rescin. vendi. igitur ex voluntate, & non ex necessitate: ergo &c.

LEX XVII.

Venditor.

[m] s

Aliter.

Videt velle iste tex q̄ iter patrē & filiū nō cōsistit obligatio naturalis: qd apparet ex eo qd. s. dixerat de pupillo qnō obligat nisi naturaliter. dixi in. l. si id qd dūs de cōdi. inde.

LEX XIX.

Imperator.

[n] No. q̄ dubio deber intelligi, q̄ loq tur de actiōe prima, de qua loquitur titulus in quo est. l. de quo dixi in. l. fi. §. de condi. inde.

De lege commissoria Rubrica.

LEX VII.

Post diem.

[p] p Nota bonum casum.

SVMMARIVM.

Protestatio facta debitori ne soluat, quando excuset eum ne incidat in pœnam?

LEX VIII.

Mulier.

[q] No. qt, protestatio facta debitori ne soluat excusat eū ne in pœnā incidat. qd intelligo verū, qñ ꝓtestatio seu inhibitio fuit facta per iudicē, vel aliū habentē authoritatē. ita intellige hic q̄ fuerit facta p officiales fisci. Idē si à priuatis ex iusta causa. vt. C. qui res pign. obli. pos. l. nomen. &. l. ij. C. de noua. aliās nihil valet, vt. l. vtrum. s. de constit. pe. &. l. si quis prohibuit. s. de publi.

De hæreditate uel actiōe uendita Rub.

LEX I.

Venditor.

Solet.

[s] No. q̄ iniuria iudicis excusat, si iniuriatus dolo caret. Ia. de Are. alle. eam. j. de fideiuss. l. exceptione.

SVMMARIVM.

Pretium rei non dicitur esse ex re.

Venditionem rei meæ quòd possum habere ratum re perempta, ut in subsidium consequar pretium.

Debitor rei actione personali non tenetur eam tradere. Et quo l consequor nomine pœnæ occasione rei tibi debitæ q̄, non teneor restituere. nu. 4.

LEX XXI.

Venditor.

[t] Primò ex hac mā distinctionē inter vēditorē hę reditatis & rei singularis. ¶ Secūm do no. ꝓ q̄ptiū rei nō dicit eē ex re. Q̄ facit ad mīta, spāliter ad itelle ctū. l. qd, procurator ex re. s. de, pc. ¶ Tertiò no. ꝓ

Fictio, quòd nō habeat locum, si non reperit rem super qua figat pedes.

LEX VIII.

Necessario.

Quæro ꝓ qñ dicatur emptio perfecta, vt dicatur periculū emptoris? dic vt in glo. In eo verò qd gl. excipit casum publicatiōis, vt. l. si fundus. j. loc. Dicunt q̄dā, q̄ ille casus cōtinet sub alio casu: qa intra ponit: scilicet qñ dolo venditoris fit & ita intelligūt dictā. l. si fundꝰ, q̄ fuerit publicatus culpa venditoris: & ita intelligi gitur exceptio. l. j. §. eo. certè illa. l. habet duplicem intellectū. ¶ Primꝰ. q̄ sine culpa venditoris fuit publicatus: & tūc hæc gl. q̄edit clarè. ¶ Secūdꝰ, q̄ culpa vēditoris: & tūc in hoc est speciale quòd vēditor teneat ad pretiū tm̄: licet aliās teneat ad interesse. Et ideò vidi in quibusdam instrumētis apponi speciali ter istud capitulū q̄ venditor promittit duplū, ēt in casu quo fundus esset publicatus. ¶ Vltimò. no. in hoc. §. ifi pendente. ꝓ quòd existente conditione fingitur retro perfectum esse contractum: vt hic. vi debitis hoc clarè. l. potior. &. l. q balneū. j. qui pot. in pigno. hab. ¶ Nota etiam q̄ ista fictiō non ꝓpōt habere locū, si nō reperit rē esse, sup qua figat pedes. vidistis. §. ad. l. aquil. l. huic scripturæ. dixi. §. ex qui. cau. ma. l. sciendum. &c.

LEX X.

Si in venditione.

Istud principium facit, vtrum pactum nudū vestiat̄ cohærentia cōtractus conditionalis? &c.

In libro sexto.

No. q̄ sicut in rebus mobilibus non dicitur perfecta venditio antè quàm mensurentur: ita nec ꝙ in rebus immobilibus &c,

LEX XVI.

Serui emptor.

No. gl. quę videt velle, q̄ ad hoc, vt qs faciat fructus suos reqrit vt possideat ciuiliter, & naturaliter. de quo per Cy. in. l. certum. C. de rei vendi. dixi plenè in. l. ij. §. ex contrario. j. de acquir. possess.

LEX XVIII.

Habitationum.

Ante pretium.

Q̄ñ in fi mine cōtractus emergit periculum euictionis: teneat venditor satisfare de euictione. h. d. Glo. q̄rit nun quid cōtra alios? dic q̄ sic, vt. l. fi. §. ti. j. qd tenet Dy. in. l. j. §. stipulatio duplæ. vt ibi dicit plenè. j. de præto. stipula. glo & doct. in. l. post perfectam. C. eo. titu.

De seruis exportandis Rubrica.

LEX III.

Si quis.

No. q̄ licet ex hoc pacto q̄ratur ius seruo: tū potest ex voluntate vnius contrahentium, vel vtriusq; mutari. & sic facit ad quæstio. Donaui titio fundum hoc acto vt post mortem eius perueniat ad ecclesiā. Certū est q̄ ecclesiæ q̄rit ius: vt. l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. Tū poterit reuocari voluntate contrahentium. de hoc dixi. in. l. qui romæ. §. flauius. j. de verbo. obli.

LEX IIII.

Si minor.

No. illud qd fit tēpore prohibito, licet cōstet in tēpus permissum, non valet, qñ lex resistit initio, seu consilio: vt hic. Qñ q̄ verò prohibitio. l. respicit effectum: & tunc secus vt in. l. in tempus. j. de hære. instit.

Seruus ea lege.

Si pœna, p mittitur pacto nudo, non potest exigi nisi interfit. hoc dicit.

¶ Si in venditione. Et vide in. l. cū cōuenerit. C. eo. ti. & ibi Bar. Alexā.

POMATES.

¶ Si in venditione. vide Alex. in. l. petēs. C. de pact. & in. l. lecta. in. xiiij. col. s. fi cer. pe.

¶ In rebus. Vide in. l. cū cōuenerit. & ibi Bar. C. e. & in. l. qd sæpe. §. i his. §. de cōtrahē. emp.

¶ Glo q̄rit. Vide Bar. in. d. l. si post præfatā. & quod dixi per ista iura in. l. in cōmodato. cū sequenti. §. cōmodati. post Bar. Alex. ¶ Adde Roma. consil. viij. Ange. consi. cxxj.

¶ Si qs in pri. &c. Ad intellectū huius. l. & qd hic pgl. no. vide Bart. in. l. Aristo. §. de don. & in. l. fi. §. de cōd. ob cau. & regulariter, an & qn iūs q̄stū tertio facto meo possit per me reuocari, vide bal. in. l. cum à socero. C. de iure do. alex.

¶ Non valet. De quo vide Barto. & Bal. in. l. q̄ spōsę. C. de donati. ante nup. & in. l. si constante. §. quoties. &ibi bar. j. fo. ma. & in. l. in tps. j. de hære. inst. & Bar. in. l. j. §. nunciatio de oper. no. nun. vide tū Bar. oīno ī l. alio. §. eleganter. fo. ma. Et vide qd no. Bart. in. l. cum filiꝰ. §. fi. j. de ver. ob. & Bar. in. l. qd dicit. circa fi. e. tit. & per Bar. in. l. si sponsus. §. si vxori. de donat. inter virū & vx. Alexā.

¶ Seruus. in prin. huius. l. &c. vide Bald. in. l. q̄uis. C. de vsur. & ad not. p Cy. hic vide no. Bal. in. l. cum allegas. in. iiij. colū. C. de vsu. & ī. l. j. iiij. col. in ver. qd si, p mitto ex causa. C. de sen. quæ pro eo quod interest &c. Alex.

¶ Quarto no. Ad de Bal. in. l. si traditio. in. ix. q. C. de act. emp.

¶ Vltimò no. plenè p Bal. in. l. prætor. §. qd de fructibus. j. de bo. auth. iudi.

¶ Fundus, Per istum tex. dicebat not. Bal. q̄ semper vbi vēdit res absentis, requiritur subhastatio, secūdūm eū. l. ordo. C. de excu. rei iudi. & hic adde Bar. in. l. acceptā. C. de vs. & qd singul. loquut⁹ est Bar. ī. l. pe. j. de distrac. pig. & bal. in. l. acceptam. C. de vsu. in. iij. col. ponit intellectum ad hāc legē, & in effectu appobat intellectū gl. hic, quam simpliciter seqtur Sali. Alex.

POMATES.

¶ Secundò no. & vide no. in. l. Iulianus. §. si titius. de actio. emp. & Bar. in cōsi. q. dñi. cioli de Actiano &c. Alex.

¶ Allegāt. adde q̄ no. bar. l. solēt. s. de offic. pcō. & leg. Alex. ¶ Adde Ang. cōsi. cclxix.

POMATES.

¶ Allegant. Vide Are. cōsili. vj. col. iiij. in. ij. dubio.

POMAEES.

¶ Debet dari. vide alle. istū. §. per Ro. cō. cciij. col. ij. in ij. dubio.

¶ De pericu. & cōmo. rei vēd. i prī. hui⁹ ti. & c. de hac materia adde sup q. de qua p Pe. & Bal. l. si pascēda pecora. C. de pac. de qua dixi in. l. vbi ita donatur. de do. cā mor. Et de materia huius tit. no. p Bald. in. l. si ca. l. C. vsur. & latè per eū. C. eo. l. j. Alex.

POMATES.

¶ In eo eo verò, vide, Alex. cō. cxxj. in fi. volu. v.

¶ In hoc. §. & vide Bar. in. l. si filiꝰ. de verb. obli. Adde, qñ periculū rei emptę ptineat ad venditorem, Pe. de ancha. consi. cl. Alex.

¶ Fictio. limitat Bald. in rubric. C. eo. Alex.

venditionē rei ꝑ meæ possum ratā habere re perēpta in subsidiū, vt ꝑtiū cōsequar, vt. l. vlti. de neg ge. &. l. mater. C. de rei vē. tū hoc nō cōtingit in re mihi debita. ¶ Quartò no, [a] ver. cūis si ille neglexisset, qd ille q̄ debet rē actione psonali, non tenet eā tradere: & sic nō tenet̄ de fructib⁹ ꝑcipiēdis. qd dic vt dixi ī. l. si seruū. circa prin. & ibi tāgit in. gl. j. de ver. obl. ¶ Vltimò no. [b] qd illud qd cōsequor ꝑ noīe pnæ, occasione rei tibi debitæ, nō teneor tibi restituere. quod dicvt vidistis. s. de peti. hæredi. l. vtrum. cū l. sequen. hoc dicit.

De rescindenda uenditione Rubrica.

LEX VII.

Sid quod.

Secunda emptio imfecta, nō tollit primam perfectam. h. d.

SVMMARIVM.

Debitor si offert se paratum soluere, quòd ex hoc non impeditur alienatio pignoris: secus si offert pecuniam.

Iudex quando præcipit aliquid fieri à partibus, quod faciendum erat mutuo consensu, uno implente ex parte sua, quātum ad eum habetur pro facto.

Iudex pronunciās prout in consi. & in consilio dicitur ipsum condemnandum: an uideatur condemnasse?

LEX IX.

Vndus.

No. q̄ si debitor offert ꝑ se paratū soluere, nō impedit alienatio, sed valet licet rescindat: secus si offerat pecuniā. h. d. ¶ Ita no. C. de distra. pi. l. fi residuū. de hoc dixi in. l. prætor. j. de ope. no. nū. ¶ Secūdò, not. [d] q̄ qñ iudex ꝑ iubet aliqd fieri à partib⁹, qd faciēdū est mutuo cōsensu partiū, vno implente ex parte sua, quātū ad eū habet, ꝑ facto, licēt alia pars nō consenserit. Nā hic iussit venditionē rescindi, qd faciendū erat cōi consensu: & tū debitore soluente debitū pretiū. vel vectigal: est statim facta rescisio, vt hic patet. & res mobilis eius efficit. ¶ Vltimò doct. allegāt [e] hāc. l. ad q. consultor ꝑ cōsuluit aliquē cōdēnādū, quē cōdēnandū iudex condēnauit p hæc verba, Pronūcio secundū formā consilij, vtrū illū videat condēnasse? dicebatur, q̄ reus non esset cōdēnatus, quia consiliū non cōdēnat eū, sed dicit ipm cōdēnandū. Hæc lex facit, q̄ qñ iudex dicit cōdemnandū: videtur cōdēnare, qa si iubet rescindi vēditionē: videtur rescindere. In contrariū facit. C. si aduer. li. l. j. cōiuncta. l. fi. & hoc tāgit ꝑ Cy. in. l. j. si aduer. liber. &c.

Seius a Lucio.

Emptor.

Not. q̄ licēt aliquorū cōtrouersia sit cā petēdi, fideiussorē de euictione, tū fideiussor ds dari gñaliter ꝑ qualibet euictione. & licet qs dubitet q̄stionē sibi moueri à certis psonis: tū fideiussor debet dari generaliter. gl. mouet istā quæstionem, & nō soluit. j. tit. j. l. pe. §. fina.

De periculo & com. rei uendi. Rub.

LEX I.

Si vinum vendi.

Scis qd relatiuū qs: vel q. iūctū verbo futuri tpis, facit cōditionē, vt. l. stichū q me erit. de leg. primo, sed nūqd participiū faciat? hic vē tex. qd nō dū dicit, degustanda dixerit. & in fine dicit nō esse cōditionale. de quo dic, vt dixi de conditioni, & demonstrationi. l. j.

SVMMARIVM.

Emptio quando dicatur perfecta ad hoc, ut periculum sit emptoris.

Contractus conditionalis, quòd cōditione existente fingatur retrò perfectum.

Universidad de Deusto Biblioteca

Liber Decimus nonus.

De actionibus empti & uenditi. Rub.

SVMMARIVM.

1 Obligatio ad interesse in obligatione rem tradi, post moram succedit.
2 Interesse ratione personæ creditoris, dicitur singulare.
3 Interesse licèt referatur ad personam, quòd intelligitur de eo, quod est circa.
4 Interesse est triplex: singulare, commune, & conuentum.
5 Libellus quomodo formetur, quando uenditor est in mora tradendi. nu. 7, & 8. ubi detriplici practica.
6 Principalis, licet promittat factum: fideiussor potest promittere interesse.
7 Obligatio ad interesse, quæ succedit post moram, qualiter succedat, an alternatiuè, uel copulatiuè?
8 Sententia, quando agitur ad interesse post moram, quomodo formetur, & an ferantur duæ sententiæ, an una?
9 Interesse principale, licèt ueniat in obligatione: uenit etiam officio iudicis post litem contestatam, cum incepit esse in mora.
10 Venditor, an posit præcisè compelli ad rem tradendam?
11 Obligatio, qua tenetur uenditor ad rem, est obligatio participialis. S. habet partem de obligatione faciendi: & partem de obligatione dandi.
12 Venditor si in prima causa fuit condemnatus ad interesse quia rem non dabat: appellauit: in causa appellationis an dando rem liberetur ab interesse?
13 Emptor an præcisè cogatur ad solutionem pretij? quòd sic.
14 Emptor si uult pretium cõmune & nõ interesse, an posit?

LEX I.

a ¶ Si res. ī princ. huius. l. &c. uide ī pri. huius. l. Pau. de ca. hic q̄rit aliqua vtilia vltra Bart. hic. Alex.

b ¶ Post principiū. Quæro, qualiter emptor petēs sibi rē tradi, debeat libellare, vide Bal. l. si traditio. C. e. Et ad istā primā practicā, vide in simili gl. no. & ibi bal. & doc. in. l. si q̄n. ī glos. fi. de leg. j. & bal. in. l. j. in. v. col. C. de his, q̄, ꝓ non. Adde quòd libellus iste ꝓcedit, peto rē: & si non tradas, ītereſſe peto. vt voluit Bal. cōſ. lxxxviij. iiij. li.

c ¶ Est videndū. Vide Bart. in. d. l. ſtipulationes non diuidūtur in. q. v. j. de verb. ob. & adde tñ in hoc q̄ ī obligationibus facti ſuccedat obligatio ad intereſſe, in tm quòd ipm intereſſe eſt in actione & petitione, q̄ vī ꝓbari hic, & in. l. fi. & ibi bar. ſ. fi q̄s in ius voc. non ie. & hāc partē vbiq; tenet bar. maximè in. l. ſtipulationes nō diuiduū. ſ. cel. ſus, licet gl. teneat cōtrariū in. l. ſi q̄s ab alio. de re iud. ſed Angel. in. d. l. fi. cōcordando, vī b diſtinguere, an q̄s poſsit præcisè cō pelli ad factū, vide licet in caſu, ī quo ſit electa induſtria ꝓſonæ ſecundū id quod habeī in. l. j. ſ. ne aūt. C. de cad. to. & latè ꝓ bar. in d. l. ſtipulationes nō diuiduntr. viij. q. an. veroñ. Alex. ¶ Adde q̄ opini. Mar. ſequit bald. cōſi. cxiij. lib. iij.

1 Si res vendita. Si vē ditor eſt in mora tradēdi rē: pōt cōueniri ad intereſſe ſingulare ipſius emptoris quòd eſt circa rem, quod poteſt excedere pretium commune & conuentum. h. d. Diuiditur. ¶ Primò, ponit dictum, Secundò illud declarat. Tertiò ponitur determinatio, ſiue reſponſio cuidam tacitæ obiectioni: Secunda ibi, hoc eſt &c. Tertia ibi, hoc autem.

1 ¶ No. q̄ in † obligatiõe rem tradi, poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſſe: vt poſsit in petitionem deduci: vt hic, dū dicit: quāti intereſt agere. ¶ †No. quòd intereſſe dicitur ſingulare reſpectu perſonæ creditoris: vt hic dum dicit, quòd rem habere intereſt emptoris, vt .j. de regulis. iuris. l. quatenus.

2 ¶ †No. quòd licèt iſtud intereſſe referatur ad perſonā, intelligit̄ de eo, q̄d' eſt circa rē, dū dicit, quòd haberem &c.

3 ¶ Tertiò, no. ſecundùm glo. noſtram in fine †, quòd triplex eſt intereſſe. ſ. ſingulare, cōe, & cōuentum, licet aliqui contra. ¶ Op. q̄ venditor non teneatur ad tradendū, vt. j. eo. l. iij. §. ſi iter. Sol. hic loquitur in rebus corporalibus: ibi in incorporalibus. ¶ Opp. ſ. de reſcin. ven. l. cum emptor. §. emptio. Sol. ibi habetur pro tradita. ¶ Venio ꝫad. ij. gl. & aſſumo eā poſt prin. b Primò, q̄ro: ſi vēditor eſt in mora trandendi rē: qualiter debeat formari libellus cōtra eū: In gloſ. tanguntur tres modi notabiles. Primus, q̄ agaī ad rē, & tpe ſniæ interrogabit̄ reus, ſi vult dare rē vel intereſſe, & ſi dixerit ſe nolle dare rē: tūc ad intereſſe cōdēnabitur: vt hic & l. ſi traditio C. eo. ¶ Et ſi opponis: ergo ad aliud agit̄ & ad aliud fit condemnatio, contra. l. ſi. C. de fideicom. lib. & l. fundus. ſ. de cōi di. & l. Pōpo. in neg. ſ. de neg. geſt. Rñdeo. nō mirandū, quia aliās hoc fit. vt. l. ædiles. §. itē ſciendū. j. de ædi. & l. vinū. ſ. ſi cer. pe. vt dicit gl. Doct. moder. reprehendūt iſtā gl. per dictam ratio nem: quia ſuper eo debet formari ſententia, q̄d' petitur p dictas. ll. nō ob. l. vinū. qa ibi apparet ratio .nō ob. l. ædiles. §. item ſciendū. quia loquitur in his quæ veniunt iudicis officio, ſed hoc intereſſe venit iure actionis, vt. l. ſtipulationes non diuiduntur. vel ſicut Celſus. j. de verb. obli. Ita tenet Cyn. in. l. ſi traditio C. eo. Idem videbaī ſentire do. Iacobus but. ¶ Ego autē ſuſtineo iſtam practicā. nam intereſſe non dicitur eſſe aliud à re. q̄d'

6 apparet: qa licet † principalis ꝓmittat factū, fideiuſſor pōt ꝓmittere intereſſe: vt. l. ſtipulaatus. j. de fideiuſ. q̄d' no. p. gl. in. l. cū filius. §. fi. j. de verb. obli. & l. ſi quis pro eo in prin. j. de fideiuſ. & tñ conſtat q̄ fineiuſſor non pōt accipi in aliā rē, quàm prīcipalis, vt. l. ſi ita. & l. græcē. §. illud. j. de fide iuſ. Prætereà, licet intereſſe veniat iure actionis: pōt etiam dici alio reſpectu, q̄ veniat iudicis officio. vt. j. dicam. Prætereà, ſententia pōt ferri ſecūdū cōuentionē partiū: vt. l. ſi cōuenerit. j. de re iudi. Sed q̄n negat ſe velle dare rem: videtur velle condemnari ad interreſſe: meritò poterit ad hoc condemnari, quaſi velit. vnde iſta practica pōt ſuſtineri, ſed huic. l. non congruit. Secundus modus † practicandi eſt, q̄ poſtq̄ venditor eſt in mora tradendi rem principaliter & directò, formeī libell⁹ ad intereſſe. caſus eſt hīc, & in. d. l. ſi traditio. C. eo. &. j. de re iu. l. ſi quis ab alio. Et iſta eſt veriſsima practica, ſed contra eam facit. j. de ver. ob. l. ſi ſeruū. §. fi. gl. nō ſoluit. Tu dic q̄ ibi loquitur in obligationibus dādi, in quibus nō ſuccedit obligatio ad intereſſe in contractibus inominatis: hīc verò in obligatione rē tradi. Tenetur enim venditor rē tradere, non dare emptori, vt. l. ex emp. in prī.

8 j. eo. vnde iſta practica eſt veriſsima. ¶ † Tertia practica eſt, q̄ libellus formetur ſic: peto te cōdēnari ad rem: & ſi rem non tradas, peto intereſſe. Et hoc tutius eſt ſecūdùm gl. & iſtam tenēt doct. in. l. ſi traditio. C. e. Sed do. And. de piſis in. l. ſi inſulā. j. de verb. ob. tenebat cōtrariū: qa cū vtrūq; veniat iure actionis: debet actor eligere, vt in. l. q̄ ī hærede. §. eligere. ſ. de tribu. Iſtas tres practicas tangit glo. in. l. ij. §. itē ſi in facto. j. de ver. ob. Ego examino multū pulcrhè in. l. ſtipulationes nō diuidūt. j. de ver. ob. ſuſtineo iſtā. iij. practicā. ¶ † Pro cui⁹ declaratiõe eſt videndū, q̄ licet poſt mo

9 c rā ſuccedat obl⁹ ad intereſſe, qual'r ſuccedat: an q̄ ſecūda tollat primā: an verò copulatiuè, ita q̄ vtraq; cōpetat, & vtrūq; poſsit peti, an alternatiuè, ita q̄ altera tm̄ cōpetat, & altera tm̄ poſsit peti. q̄d' vna nouet aliā, ꝓbaī in. l. ſi qs à ſocio. ſ. foc. & . l. ꝑdia. j. eo. q̄. ll. ēt volūt, q̄ iſte actiões nō dātur copulatiuè: qa eaten⁹ tolliī vna, quaten⁹ paliā exigiī. hoc apparet ī. l. ſi inſulā. j. de verb. obl. vbi ſi mora circa rē purgaī, tolliī obl⁹ intereſſe. Gl. j. rñ dēdo, q̄d q̄dā rōnē factā p Mar. dicit q̄ obligatio ſuccedit ad intereſſe alternatiuè. quo d nota, ꝓut in gl. habeī alternatiuè. Aliī habēt copulatiuè. & ſic vī rō do. And. de piſis vera q̄, ꝓcederet libell⁹ ꝑdict⁹. Iō doct. in. l. j. C. de ſen. q̄, ꝓ eo q̄d' intereſt. tenēt q̄ obligatio ad ītereſſe nec copulatiuè, nec alternatiuè ſuccedit, ſed ſolutè. Iſtud nil eſt dicere: qa ſoluta ſemp reſoluitī ī copulatiuā, vel diſiūctiuā, vt. j. de ver. ſig. l. ſæpe. &. l. alienatiõis. in ſi. eo. ti. & ꝑ Dy. in. c. in alternatius. extrà de re. iu. li. vj. & iō tenet gl. iſtā. ſ. q̄ obl⁹ ſuccedat alternatiuè. ¶ Sed eſt aduertēdū, q̄ alternatiua aliq̄n cadat inter res debitas: tūc in dubio eſt electio debitoris: vt. l. pleriq; ī fi. j. de iur. do. Q̄n̄q; cadit alternatio inter actiões, ſeu obligatiões: tūc electio eſt actoris, vt. l. q̄d' in hærede. §. eligere. ſ. de trib. & . l. cū filius. §. variꝰ. j. de legā. Pōt ergo actor eligere q̄d' vult, vel petere rē, vel intereſſe. Sed eſt aduertendū, q̄ licet actor petat principaliter rē habet reus facultatē ſoluēdi intereſſe & ſe liberandi eo caſu quo nō pōt præcisè cōpelli ad rē tradendā vt. j. dicā. licet ergo vtrunq; ſit principaliter in obligatiõe, ſi qualibet obligationem reſpicis per ſe: tn ſi reſpicis obligationē de re tradenda, ſolummodo eſt eius conditionis, q̄ rei traditio eſt in obligatione, & in ſolutione intereſſe: vt. l. ſi quis ab alio. in fi. j. de re iu. ſicut dicimus in actione noxali, in qua quātitas eſt in obligatiõe, noxę deditio in ſolutione: vt. l. miles. §. decē. de re iu. Cū igitur hoc ſit, apparet q̄ procedit iſte libell⁹, peto te cō demnari ad rē: & ſi rē nō dederis, peto intereſſe. nō em̄ ꝓpono duas actiones, ſed vnā tm̄. ſ. illā q̄ ad rem cōpetit, dādo tibi facultatē ſoluendi intereſſe, ſicut & lex concedit. & ſic procedit practica iſta. ¶ Sed tunc quæro

10 † qualiter formabiī ſnia: & nūc redeo ad prin. gl. & q̄ro, vtrū ferātur duæ ſniæ ſicut in arbitrarijs, vna de re tradenda: alia de intereſſe: an vna tm̄: Reſpōd. glo. q̄ vna tm̄ cū hic nō reperiaī q̄ duæ ferantur. vide iſtā gl. & tenementi: nā iſta eſt vera determinatio. ſ. q̄d' vna tm̄ feratur. Rō qa actiões arbitrariæ dicuntur propter iudicis arbitrium quod in eis ſuccedit, propter iudicis officium q̄d' ſuccedit propter contemptum, non ex natura ipſius actiōis: & ideò eſt neceſſe q̄ primò ſeratur ſnia, cui nō pareaī, propter q̄d' ſuccedit officium iudicis: vt. l. ſi cū exceptione. §. in hac. ſ. q̄d' me. cā. & dixi tibi in. l. in actionibus. ſ. de in litē juran. &. l. q̄ reſtituere. in fi. ſ. de rei ven. Sed in iudicijs bonę fidei, intereſſe venit iure actionis & eo ipſo q̄ venditor eſt in mora ſuccedit obligatio ad intereſſe: iō nō eſt neceſſe q̄ feran tur duæ ſententiæ. & hanc glo. not. quam ego neſcio alibi. ¶ In eo tamen quod glo. dicit q̄ vna tantùm ſententia feratur, etiā ad intereſſe: licet hoc poſſet eſſe verum, ſecundùm ea quæ dixi: non tamen eſt neceſſe. Poteſt enim ferre ſniam de re tradenda: & tñ reus liberabitur ſoluendo intereſſe. Ratio, quia cum intereſſe ſit in ſolutioue ex diſpoſitione. l. vt dictum eſt. Iſta facultas ſoluēdi pōt eſſe ēt poſt ſniam, vt. l. itē veniūt. §. cū prædiximus. ſ. de petit. hæred. iſta dixi pleniùs in. l. ſtipulationes nō diuiduntur. infrà de verbor. obligatio. ¶ Venio ad ordinem gloſſ. & quæro, quid ſi ex eo quòd res non traditur inſpicit intereſſe mea in quinque in princip.

11 poſteà in aliſquinq; & dic in gloſſ. ¶ Nota iſtam † gloſ. quæ tenet q̄ licet intereſſe principaliter veniat in obligatione: venit etiam officio iudicis, poſt lit. conteſta. cum incœpit eſſe in mora. vt ſi quis ageret ad rem nulla mora præcedente: cum mora incipiat poſt lit. conteſta. & ſic incipiat intereſſe deberi: & hoc venit officio iudicis, vt ſuprà tetigi circa primam practicam. dixi etiam circa tertiam. ¶ Sed eſt aduertendum: quia videī q̄ titulus iſtius

ius iſtius q̄ſtionis non ꝓcedat. Nā ſtatim cū qs eſt in mora tradendi: cōmittitur intereſſe ad totū valorē rei: vt hic in tex. non ergo pōt dici, q̄ ab initio intereſt in quinq;: poſteà in aliꝭ qnq;: qa ab initio intereſt in totū. Etpu to q̄ hoc ſit verū, ſi loqmur de intereſſe, qa res nō tradiī, qa totū ab initio cōmittiī: ſed ſi loquimur de intereſſe circa rē, de quo loquitur tex. in. l. ex empto. §. fi. j. eo. q̄ dicit q̄ ab initio cōmittur in minus, loqtur gloſ. q̄n̄ fuit

12 in mora cauēdi & ſimilium, nō q̄n fuit in mora tradēdi. ¶ † Itē quæro, vtrū vēditor poſsit præcisè cōpelli ad rē tradēdā. Mar. q̄d' ſic ſi eam habet. Io. cōtra: & reſpōdet ad iura Mar. vide gl. quæ videt hic inclinare in opinionē Bulgari & Io. Et ꝓ opi. Io. videt caſus in. l. ſi iactū. in fi. j. e. ſed inſtitu. de emp. & ven. §. pretiū. tenet opi. Mart. quā ſequit Dy. in. l. ſtipulationes non diuiduntr in diſtinctione magna. j. de verbo. ob. & doct. in. l. ſi traditio. C. eo. mihi videt ipſa veritas, intelligendo, ꝓut. j. dicā. pro cuius euidētia debes ſcire, q̄ qñ eſt in obligatiõe rē dari ex cōtractu noīato, qs præcisè cōpelliī: vt. l. vbi aūt nō apparet. in fi. j. de ver. ob. q̄ eqd dicat Io. hic rñdendo ad illā. l. In obligationibus autē factī quis nō cōpelliī præcisè, ſed liberaī ſoluendo intereſſe, vt. l. ſi qs ab alio. j. de re iud. &. l. ſtipulatiō es nō

13 diuiduntr ver. Celſus. j. de ver. ob. Mō obligatio, qua † teneī venditor, eſtiq̄ dā obligatio participialis quæ partem capit de natura obligationis faciēdi, & partē de natura obligationis dādi. Sicut dicimus in grāmatica, q̄ participiū capit partē de noīe, partē de verbo: ita hæc obligatio capit partem de vno, & partē de alio. cū em̄ tradit rē debet eā facere accipientis, ſi eſt dñs: & ſic ſentit de natura obligationis dandi. ſi nō eſt dñs, debet trāſferre vſucapiendi conditionē, vt. l. ex emp. in prin. j. eo. & hoc eſt quod dicit tex. ī l. in cōuentionalibus. in fi. j. de verb. ob. Vbi dicit, q̄ obligatio rē tradi ex contractu vēditionis nō continet nudū factū, ſed cām bonorū. i., ꝓprietatē vel vſucapiendi cōditionē. Ita intelligit gl. in. l. iij. §. j. j. eo. in gl. ſup ver. cōtineī. hoc ēt tenet gl. ſi cer. pe. l. certi condictio. i. j. gl. magn. vbi dicit, q̄d' vēditor non teneī ad verū factū. cū igitur iſta obligatio ſit participalis eligitur q̄dā media via: vt ſi habet ē, cogiī ꝑciſè tradere: & in hoc ſapit naturā obligationis dādi. ſi eā nō habeat, liberaī ſoluendo intereſſe, & in hoc ſapit naturā obligationis faciendi. Sed ſi rem tradi eſſet in obligatione ex alia cā q̄: ex cā emptionis: tūc indiſtinctē liberaretur ſoluendo intereſſe, vt. l. ſi fūdū certa. j. de ver. ob. & . l. ſtipulationes non diuiduntur. in prin. eo. ti. iſtud

14 plenè examinaui in. d. l. ſtipulationes non diuiduntr. ¶ Quærit gl. † q̄d ſi ī a prima cā ꝓ fuit ad intereſſe condēnatus: quia rē nō dabat. appellauit: an in cā appellationis liberaretur ſoluendo rē? glo. dicit quòd ſic: qa non videt ꝓnunciatū. vt. l. j. in fi. j. ad turpi. Et illud q̄d' glo. dicit, an ſit verū, apparet ex practicis ſuprà datis. Aut ego petij rē ſimpliciter, aut petij rē: & ſi nō dare t, petij intereſſe. & ꝓcedit iſta gl. quia qñq; illud q̄d' petiī, offert vſque ad ſniam, reus liberatur, vt inſti. de ppe. & tēp. act. in fi. & . l. ſi reꝰ. ſ. de procur. ſed appellatio extinguit ꝓnunciatū. ergo &c. vt hic in glo. Sed ſecūdū ſecūdā practicā, q̄n intereſſe petiī præcisè, nō, ꝓcedit iſta glo. qa tūc licet offerre rē vſque ad lit. conteſt. nō poſt, vt. l. ſi iuſtulā. j. de ver. obl. ſed appellatio extīguit ſniā ſeu ſuſpēdit, ꝓnūciatū, & reducit oia ad li. cōteſ. effectū aūt lit. cōteſt. nō extinguit, vt. l. ita demū. C. de ꝓcu. ergo nec in cā appel-

15 latiōis poterit offerri, ſicut nec ī principali. ¶ Querit gl. qd ecōuerſo, † vtrū emptor poſsit cōpellatur ad pretiū? dicit gl. q̄ idē quod ī vēditore. Iſtud eſt nouū, & dico q̄d' eſt ſimpliciter falſum. nā vēditor (qa teneī ad ſpeciē) liberaī rē tradēdo, emptor (qa teneī ad gen⁹) debet ptiū facere acipiētis, vt l. ex empto. in prin. j. eo. ſed in obligationibus dādi, qs præciſè cōpelliī dare, vt. l. vbi aūt. in fine de ver. ob. ego &c. hic. ¶ Præterea, aut tu dices, q̄d' emptor teneatur ad intereſſe, q̄d' eſt circa rē. & hoc eſt falſum, qa nō cadit intereſſe circa rē, vt. l. nūmis. ſ. de in litē iur. Aut intelligis de intereſſe extra rē: & illud nō eſt, de quo iſta lex loqtur. ¶ Præterea cōtra nō facientē: nō habeī ratio intereſſe extra rē: ſed cōtra malefacientē, vt. l. ſi ſterilis. §. cū p vēditorē. j. eo. l. Iul. in prin. j. eo. Dicēdū eſt ergo emptorē præciſè compelli ad dandū. ¶ Venio ad ſequētē gl. dicitur hic q̄ iſtud intereſſe excedit qñq; ptiū cōe & cōuēū. ¶ Quæro, qd ᵇ ſi emptor vult pretiū cōe † & b

25 nō intereſſe? Azo ī ſum. C. de ſen. q̄, ꝓ eo q̄d' intereſt. tenet q̄d' hoc nō poſſit ī cōtrariū gl. de rei vē. l. q̄d' ſi poſſeſſor. & iſtud eſt verū: qa caſus eſt ibi. Si aūt nō vult intereſſe ſingulari: ſed cōe, audiī. vide gl. iſtam. ¶ Venio ad iij. gl. ꝓ cuius declaratiõe primò eſſet videndum, qd ſit intereſſe. Secundò quotuplex ſit intereſſe. itē de natura intereſſe circa rē: & extra rē. ¶ Item de natura intereſſe ſingularis & cōis: & de intereſſe, quod conſiſtit in dāno & in lucro: dixi in. l. j. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt. & ibi multa nota dixi &c.

SVMMARIVM.

1 Actione ex empto, de omnibus, quæ dolosè fiunt, agitur.
2 Venditor quòd tenetur de seruitute, si sciuit, & non monuit emptorem, licet dixerit se nolle de seruitute teneri.
Certus, quando debeat certificari.

a ¶ Prima cā. Et ſic no. hic ex iſta glo. ſecunda ad fi. q̄ pōt mora purgari in cā ap. Nam ſi tu fuiſti in mora in renūciādo liti ante cōcluſionē in cā, potes renūciare in cā ap. ita dicit Cy. & Ray. in. l. alia. C. de his qui. vt indig. ꝓ text. no. in. l. qui cum maior. §. accuſaſſe. de bo. liber. & probatur etiam in iſta gl. licet Bart. ſolus hic in terminis huius gl. reprehēdat iſtā glo. & ali

ter loquaī, cū ipſe loquunt, Ray. & Cy. dicūt, q̄ ꝑt mora purgari in cā appel. ſi eā reus non purgauit ī cā ꝓ in cipali. ſ. quo ad eui tādā pœnā legalē, ꝓut loquiī tex. in d. l. alia. &. l. poſt legatū. j. de his q. vt indig. ī pri. Nā à. l. imponiī pœna pditiōis relicti in teſtō, ſi ille cui reli ctū eſt in teſtō, ac cuſat teſtm̄ de falſo, & pſistit ī accuſatione falſi vſq; ad ſniam renunciādo liti vel donec ſit cōcluſum in cā. Remediū eſt dicit cy. & Ray. ibi, q̄ patia tur ille q̄ accuſauit teſtm̄ de falſo, ſententiā cōtra ſe ferri: deinde appellet: & antè cū pueniaī ad ſniam ī cā appella. vel concludaī in cā renū cietilli accuſationi: quia tūc purgabit pœnā in cau ſa ap. & ſic nō perdet relictū. ꝓ. l. q̄ cū maior. §. accuſaſſe. j. de bo. lib. & cū cy. & ray. cōcordat Bal. & Fulg. ibi. & Bald. in. c. j. §. porrò. ad fi. in ti. q̄ fuit prima cā beneficij amittendi. & Pau etiā in. d. l. alia vide ibi dicta. Alex.

↝ POMATES.

b ¶ Quæro q̄d. Refert & ſequit Ang. Are. & ibi Iaſo. in ij. & . ij. col. in. § actione. inſti de ac. ↝ POMATES.

c ¶ Quod licet & vide Bart. cōſi. lvj. ī iij. col. in. ij. vol. & vide pulchrè Ange. are. in. §. ꝓtorū quoq; inſti. de iure nat. & Alexan.

1 ita vera ſunt. ¶ No. q̄ de omnibus, quę dolosè fiunt poteſt agi hac actione. ¶ No. in verſi. ſed & ſi ꝓponas. † q̄ licet venditor dicat ſe de ſeruitute nolle teneri: tamen teneī ſi ſciuit: & non monuit emptorē ignorantē. Idem in eo qui appoſuit pactum q̄ de euictione nō tenetur, vt. j. eo. l. tenetur. §. quod eſt no. Et eſt aduertendum, q̄ tunc formabitur libellus ſic, peto te condemnari: quia ſciuiſti & cælaſti. & datur iſta actio ad intereſſe, vt. l. q̄d' ad ſeruitutes. j. de euictio. & ſic habes iam duo capita actionis ex empto: vna, ſi res vendita non tradatur: vt in princ.

2 alia, ſi rei qualitas cælatur, vt hic. ¶ Vltimò no. † q̄

d qui certus eſtd &c. vt extra de reg. iur. in. vj. c. eum qui certus. ¶ Ad iſtud op. glo. de. l. denunciaſſe. in princi. j. de adul. & non ſoluit. Dyn. in. d. c. eum qui

e certus, ſoluit & non bene. Tu dic, quòd quandoq; denuntiatio fit ſolùm ad certificandum aliquem, nō ad alium finem: & ſic tunc ille qui certus eſt, certiorari non debet vt hic, cum ſi. Q uandoq; denuntiatio ſit ad alium finem, ſcilicet vt incitetur ille cui fit denunciatio ad aliquid faciendum: vt ſi volo denunciare venditori quòd mihi mouetur lis, vt veniat ad me defendendum, tunc dico quòd etiam ſi certus eſt nihilominus debet ei denunciari quòd defendat: vt. l. qui abſentem. ff. de procu. & ibi dixi caſus eſt in. d. l. denunciaſſe. in prin. ¶ Oppo. glo. j. eo. l. quæro. Sl. vt in glo.

LEX II.

Si emptione. Si non repetitur menſura di ſcta, venditor tenetur. h. d. & iſtud eſt tertium caput actionis ex empto. ſi fundus

f non præſtatur ſub ea menſura, ſub qua dictum eſt, nec eſt neceſſe q̄ venditor fuerit in dolo: ſed ſufficit, quòd non præſtetur modus dictus, ſeu meſura vera. Sed poſſet fortè dici, quòd iſtud eſt idē q̄d' ſi res vendita nō tradatur: quia nō tradiī pars rei, ſcilicet illud q̄d' deficit: ſed plus placet, quòd ſit caput ſeparatum ab illo: quia tota res traditur de qua fuit dictum, licet menſura non reperiatur &c.

SVMMARIVM.

1 Possessio dicitur tradi uacua: licet in fundo constituta sit seruitus itineris, uel actus liber autem tradi non dicitur.

g Vacua poſſeſsio. Poſſeſsio rei vē ditę debet tradi vacua, quæ à nemine detineatur, vel poſsideaī. h. d. & iſte. §. venit ad declarationem primi capi. ſi res vē

b dita non tradatur. declarat enim qualiter debeat tradi. ¶ Oppo. ſuprà de contrahen. emp. l. ſi cum fundum. in princip. Sol. vt ibi quia ab initio fuit tradita vacua poſſeſsio, propter quod fuit ab initio liberatus; & habuiſtis not. in. l. ab emptione. in gloſſ.

1 mag. ſ. de pact. ¶ Quæro † & iſtam quæſtionem c

h habui de facto. h Alicui debetur in fundo ſeruitus itineris vel actus: vtrum ex hoc dicatur poſſeſsio tradita non vacua? Reſpondeo quod non. Si enim hoc hoc eſſet, ageret emptor ad intereſſe totale qua ſi res res tradita non ſit, vt. ſ. e. l. j. in princip. & . j. l. omnino conſi. xcv. volu. v.

d ¶ Certus eſt. qñ ſcienti ſit denuciandū. vide per Barl. in. c. j. ſi de feu. vaſallus ab aliquo fuerit interpellatus. & adde Bar. in. l. emptor. C. de euict. alex.

e ↝ POMATES. ¶ Quod quandoq;. Vide multa per Alex. in. l. ñ. §. j. in. vj. col. & ſeq. j. ſol. matri.

f ¶ Fundus non præſtatur. qñ fundus venditus eſt minor in iugeribus, cū dictū ſit, vide. j. eo. l. Iulianus. §. ſi Titius. & vide i n. l. q̄ fundū. §. q̄grū. ſ. de cōtrahen. emp. p gl. in. l. ſi ſeruū. §. ſi modus. j. eo. Facit. j. e. l. quæro. & q̄d' dixi. d. §. ſi Titius. adde Old. conſi. cxcviij. Pau. de caſt. conſi. cccl xxvij.

g ¶ Vacua. In princ. huius. §. &c. Aduerte tū quia vacua poſſeſsio non requritur ad tranſlationem dñij: vt no. gl. Bar. & Bal. in. l. cū res. C. de proba. facit bene præſumi tranſlationem dñij ſecundū Bald. ibi. & per eū quatenus probetur poſſeſsio vacua. & Bar. in. l. celſus. in. iij. col. de vſucap. Alex.

h ¶ Et, iſtā quæſtionē habui de facto: vtrum dicatur tradita vacua poſſeſsio fundi, in quo conſtituta eſt ſeruitus aliqua? & adde Bart. in. l. meui⁹. §. fun-

do. de lega. ij. & in. l. vim facit. de vi & vi ar. & Ang. in. l. in conuentionali bus. ¶. si quis vacuam. j. de verbo. obl. i. & Bal. in. l. fi. C. de pact. inter mpto. & vendi. & in. l. celsus. de vsucap. & gl. in. c. cum Io. in gl. ij. extra de fide in strumen. Alex.

a ¶ Esset dictum. Quid de pacifica possessione? vide Paul. de leaza. & Ioan. de ligna. in clemen. gratia. de rescriptis. Et ad id qđ hic dicitur de vacua possessione a vide no. Bart. in. l. proxi. ¶. j. eo. cũ cõcordan. & Bal. in. l. si plures. in fi. cum. l. sequẽ. C. de cõdictio. iserti. Et ibi etiã quid de ꝓmittẽte possessionem plenam? & quid sit possessio vacua, vide glos. & doct. in. l. fi. C. vnde vi, in ver. vacua.

¶ Et not. qꝑ possessio interdum dicitur plena: interdũ semiplena: & interdum vacua, & hoc vltimum contingit tribus modis. de quo vide glos. istit. de vsucap. ¶. quod autem inverbo loci vacãtis. cũ sequen. & declara vt ibi. quæ gl. non est alibi. secũdum Ange. in. l. si me in vacuam. j. de acquirenda possess. & Adde glos. in. l. improba possessio. C. de acquirend. possessio. Et per istum. ¶. dici. mus in verbo mores ciuitatis, quòd per statutum ciuitatis potest alienatio & translatio dominij prohiberi: vt in. l. dudum. & ibi barto. C. de contrahen. empt. & not. bart & alij in. l. filiusfami. ¶. diui. in versiculo quæro, an per statutũ ciuitatis possit fieri prohibitio alienationis. de legatis primo & not. Bartolumin. l. his. C. de prædi. & omni, re nauicula. libro. xj. vbi respondet ad illam legem, quæ videbatur facere in contrarium. & Bartolus in. l. finali. C. de sacrosanctis ecclesijs cum similibus. Sicut videmus hodie in multis partibus Italiæ statuta, quòd non possunt locatores vendere fundum, vel domum locatam, nisi prius requisierint conductores. Nam operantur talia verba statuti, quòd etiam secuta traditione extra contractum: non transferatur dominium, nisi facta denunciatione. vt latè probat Bartolus in. l. cum lex. ff. de fideiussoribus. & in in. l. si ita q̃s. ¶. ea. l. de verb. oblig. in versi. quæro, vtrũ, phibitio. l. &. in. l. vniuersa. C. de ꝓpri. imperato. offeren. Adde quę dicatur possessio vacua, & quæ libera, pau. de cast. in. l. cum res. C. de ꝓba. Bar. in. l. meuius. ¶. fundo. de leg. ij. Et si quis vendit pedagiũ liberum, quietũ & pacificũ, qualiter debeat intelligi, vide Bal. consi. clxxxij. & an transferatur dñium rerũ vendi tarũ contra statutum, vide Pau. de cast. consi. cccxxviij. Alex.

b ✠ POMATES. ¶ Expeditam. Et de dictione liberum, vide multa tradita per Alex. in. l. si pro fundo. in prin. C. de transact. & Pan. consilio ij. in. ij. col. in fi. in. ij. volu.

c ¶ Ratio. Quid autem si emptor expulsus agat interdicto vnde vi, vel re ven. & succumbit: an agat de euicti. vide Bald. post glo. in. l. fi. j. eo. Alex

d ¶ Nõ põt agi de euictiõe. & ꝑ Bal. in. l. j. de pericu. & cõmod. rei vẽ. Al. ¶ Adde quid si suspicatus est se posse repelli, an aget de euictione, Ane. consil. clxxvij.

e ¶ Reficere sumptus. per Bal. in. l. j. C. de pericu. & cõmo. rei vendi. Rapha. hic simpliciter transit cũ Barto. Alex.

¶ Circa possessionem. Contrarium tenet Barto. in dicta. l. venditores. & vide Bartol. & Moder. in. l. stipulatio ista. ¶. si quis fortè. de verbo. ob. & est gl. de hoc in. d. l. venditores. licet Barto. ibi eam reprobet: & sic videaᵏ tenere contrarium. fed illam gl. & doctrinam Bartol. hic sequitur Bald. & Salyc. in. l. j. in fin. C. de periculo & cõmo. rei vendi. Sed multum ob. contra hanc doctrinã Barto. text. in dicto. ¶. si quis fortè. vbi si promitto tibi habere licere talem rem à me tibi venditam: & moueo tibi cõtro uersiam, etiam in sola possessiõe rei committitur stipulatio ad interesse, vel ad pœnã. sed respondetur ibi per Modern. Alexan.

¶ Adde dictis bartol. Bald. consi. iij. ij. lib. Alex.

g ¶ Vacuam possessionem. de qua materia vide Imolã, Angel. & Moder. in lege in conuentionalibus. ¶. si quis vacuam. de verborum obligationibus. Alexand.

¶ Restituere. Vẽditor non potest reseruare sibi fortilitium positum in castro, quod vendit. & adde Bal. in. l. fi. C. de pact. inter empt. & vendi. vbi etiam fortius dicit & allegat Barto. hic. Alex.

¶ Adde vt per Roma. consi. ccccxliij.

i ¶ De. l. stipulatus. Adde Baldum in. l. fructus. C. eo. Alex.

k ¶ Fructus veniunt. Adde Bald. in. si traditio. x. q. C. eo. & Bar. in. l. si filiꝰ de verb. obli. & in. d. ¶. si actionem. Alex.

l ¶ L. vinum. in prin. huiᵘˢ. ¶. si per venditorem. istum textum allegat Barto. in. l. secunda in princip. ff. si certum peta. & vide ad istum text. quod not. Barto. in. l. prima. in tertia columna. & ibi Bald. in. v. col. in. iij. oppo. de sententijs quæ pro eo quod interest. & alleg. iste. ¶. ꝙ dictio à, denotat semper actionẽ. ita probaẽ in hoc tex. iũcta glo. in ver. nã qđ à brũdusio l. ætatem. ff. de cẽsi. no. in. l. si ex duobus. in princ. de verb. ob. & in. c. statutũ. de præbẽ. in. vj. & no. Spe. in ti. de cura. ¶. si so versi. item no. & Cyn. & Bald. in. l. j. ff. si quis cau. & Bald. in. l. à caligato. C. de nup. & no. doct. in. c. frequens. de resti. spo. in. vj. & in terminis ponit Imo. in. l. si ex duobus. in prin. de verb. obli.

m ✠ POMATES. ¶ Vtilior actori. Qualiter autem dicatur in mora: ponit glo. j. & vide Alexand. consi. cix. in fi. vol. v.

SVMMARIVM.

Fundus si euincitur iure possessionis, nõ potest agi de euictiõe.
Promittendo reficere sumptus litis, qui fierent in re, an intelligatur, siue agatur circa rẽ, siue circa possessionem.

LEX III.

RAtio. [e]Aliàs. L. datio. Nõ videt tradita. ¶ No. ꝙđ si fundus euincit iure possessionis, non põt agi de euictione, [d]siue agaᵏ actiõe ex empto, siue stipulatiõe de euictione: sed debet agi ex empto quasi re nõ tradita. ¶ Op. gl. de. l. Iul. ¶. possessionẽ j. eo. dic vt in gl. ibi. & ꝑpter ꝑdicta semper apponiᵏ in instrumentis, ꝙ ꝓmittitur duplũ nomine euictionis: siue euincatur iure possessionis, siue iure ꝓprietatis. Sed pone quòd ego † promisi tibi reficere sumptus [e] litis q fierẽt in illa re: an intelligatur de lite circa possessionẽ, an de lite circa ꝓprietatẽ? glo. in. l. venditores. j. de verb. obli. dicit, qđ in dubio intelligitur circa proprietatem, nõ de lite circa possessionem. [f] dic vt ibi dixi &c.

SVMMARIVM.

Stipulans fundum tradi stipulatori, intelligitur scilicet uacuum, & à nemine detentum, uel possessum
Restituere debens castrum: quòd non dicitur restituere uacuũ si in eo facit fortilitium, licet in solo proprio.
Stipulatione uacuum possessionem tradi, quòd nõ ueniunt fructus.

Si emptor. In stipulatione vacuã possessionẽ tradi non veniunt fructᵘˢ à tpe moræ: sed veniunt in actione ex empto. h. d. ¶ No. quòd † qui stipulaᵏ fundũ tradi, intelligitur scilicet vacuũ, & à nemine detentũ, vel possessum. Et sic facit ad quæstio. In† capitulis pacis, ꝓmisit vna pars alij restituere quoddam castrũ: in illo castro detẽtator facit quoddã fortilitiũ in suo territorio. ꝓprio deide dicit alteri venias & habeas tibi castrũ: ego volo mihi retinere fortilitiũ: certè nõ ꝑt hoc di-

a ¶ Si hæres. In prĩ. & vide qđ ꝑ hanc l. dixit Bal. in. l. fi. in. iij. op. de cõtra hẽ. emp. in versi. ¶ro aliqs vigore &c. ꝑistũ tex. decidit Bal. q. in. l. fi. C. de pa. iter emp. qđ si tibi ꝓmisiveᵉ dere sub pœna, & vẽdidi, sed non tradidi: an ĩcidã in pœnã? & vide ibi, & determinat qđ non. Alex.

¶ Adde, qđ si ꝓ- c misi vedere. si habuero licẽtiã à tali intra tãtũ tps, & medio tpe alĩ ven dã: an ĩcidã in pœnã? Bal. cõsi. cccx. cũ duobus sequẽtibus. ij. li.

✠ POMATES.

b ¶ Vigore cuiusdã. vide Paulũ de ca. cõsi. cxv. Ang. cõsi. xxxiij. & cõ si. xij. Are. consi. l. d & cõs. cc. & cons. vj.

c ☞ Vetusti codices hñt. Ex eo cõ tractu. s. vt fiat ꝙ deuenit in pacto ĩcõtinẽti apposito. opinor vitio correctoris locũ hunc deprauatũ. Alexander Losę.

d ¶ Ad qđ teneaᵗ. Adde Barto. in. l. j. ĩ. viij. col. de sentẽ. quæ ꝓ eo qđ interest. Alex.

SVMMARIVM.

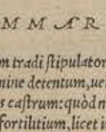
Aestimatio quanti plurimi à quo tempore ueniat?
Locus utilior actori à tempore moræ inspiciendus est.

Si per venditorem. Venditor tenetur quãti plurimi res fuerit à tpe moræ. Itẽ quo loco pluri mi fuerit. Idẽ ecõuerso si emptor fuerit ĩ mora. hoc dicit. & venit ad declarationẽ primi capitis: si res vẽ dita nõ traditur. ¶ Opp. qđ † æstimatio quãtiplurimi fuit, venit à tempore moræ, non à tempore quã tiplurimi fuit, vt. s. si certum petatur. l. vinum. [l] Sol. intelligas hic, quòd venit, scilicet tradendum. vel di cas veniꝛ. i. venditũ est. vel pones ꝙ tunc incœpit esse in mora. Debebat eñ ſtatim tradere, & non tradidit & sic à tempore moræ habeẽ rõ. Qualiter aũt super hoc debet formari libellus? no. in. l. vinũ. ¶. si cer. pet. & ibi dixi. ¶ Op. de. l. fructᵘˢ. ¶. de rei vẽdi. So. ibi logtur in actione realis: hic in speciali. ¶ No. ex isto ver. & quo loco. ꝙ in libello nõ debeo inferre locũ sed sufficit ꝙ petã te cõdẽnari ad soluẽdũ &c. Inspiciturᵗ aũt locus vtilior actoriᵐ à tempore moræ. Simile vidisti in. d. l. vinũ. ¶. si cer. pet. & l. fi. ¶. de trin. ¶ No. tu iuuenis argui de tpe ad locũ &c.

Quod si per emptorem. Hic ponit casus ecõuerso. ¶ No. de mora creditoris. de quo plenè dixi ĩ. l. ĩ hac. i fi. ¶. de triti.

LEX IIII.

SI seruum. Ante q̃ res euincatur, non potest agi de euictio. sed ex empto, ꝓpter qualitatẽ à sciẽte eçlatã. h. d. & sic venit ad decla

in castro, quod vendit. & adde Bal. in. l. fi. C. de pact. inter empt. & vendi. vbi etiam fortius dicit & allegat Barto. hic. Alex.

¶ Adde vt per Roma. consi. cccxliij.

i ¶ De. l. stipulatus. Adde Baldum in. l. fructus. C. eo. Alex.

k ¶ Fructus veniunt. Adde Bald. in. si traditio. x. q. C. eo. & Bar. in. l. si filiꝰ de verb. obli. & in. d. ¶. si actionem. Alex.

l ¶ L. vinum. in prin. huiᵘˢ. ¶. si per venditorem. istum textum allegat Barto. in. l. secunda in princip. ff. si certum peta. & vide ad istum text. quod not. Barto. in. l. prima. in tertia columna. & ibi Bald. in. v. col. in. iij. oppo. de sententijs quæ pro eo quod interest. & alleg. iste. ¶. ꝙ dictio à, denotat semper actionẽ. ita probaẽ in hoc tex. iũcta glo. in ver. nã qđ à brũdusio l. ætatem. ff. de cẽsi. no. in. l. si ex duobus. in princ. de verb. ob. & in. c. statutũ. de præbẽ. in. vj. & no. Spe. in ti. de cura. ¶. si so versi. item no. & Cyn. & Bald. in. l. j. ff. si quis cau. & Bald. in. l. à caligato. C. de nup. & no. doct. in. c. frequens. de resti. spo. in. vj. & in terminis ponit Imo. in. l. si ex duobus. in prin. de verb. obli.

m ✠ POMATES. ¶ Vtilior actori. Qualiter autem dicatur in mora: ponit glo. j. & vide Alexand. consi. cix. in fi. vol. v.

rationẽ secũdi capitis positi. ¶. e. l. j. ¶. j. Simile in. l. tenetur. ¶. fi. & l. seruus quem. ¶. fi. j. eo. ti.

Si modus. Quod deficit in mensura, æstimatẽ respectu ¶titatis mẽsurę, non respectu bonitatis loci: qa qđ nõ est, nõ habet bonitatem, nec malitiã. & hoc venit ad declarationẽ tertij capitis positi in. l. ij. in prin. ¶. eo. ti. &c.

SVMMARIVM.

Condemnatus ad locandum ex compromisso pœnali, si locat, & deinde locationi contraueniat, an ab alia obligatione prima sit liberatus? LEX V.

a SIhæres. [a]Si vẽditio fiat ex necessitate præcedẽtis actiõis actio ex eo cõtractu cõpetit cũ effectu: nisi ꝑ errorẽ facta fuerit. h. d. ¶ Quæro: aliqsᵗ vigore cuiusdãᵇ cõpromissi, i quo erat magna pœna, dãnatus & grauatus fuit locare quẽdã fundũ: quẽ locauit: & in cõtractu locatiõis nulla pœna fuit apposita, vel modica: postea venit cõtra locatiõem: q̃riẽ, vtrũ posit agi ad pœnã in cõpromisso appositã: an verò ab alia obligatiõe sit liberatus eo ipso ꝙ locauit. & quòd posit agi & non sit liberatus, vẽ casus hic, ꝙ licet vẽdat, nõ est liberatus. Ad idẽ. ¶. de ar bi. l. inter castellianũ. Sed in cõtrariũ est casus in. l. in numeratiõibus. in fi. j. de sol. Ad istã. l. & ad similes rñ de, vt dixi in. l. si fideiussor. ¶. fi. de le. j. & istã qõnem habui de facto in ciuitate nostra &c.

LEX VI.

Tenetur. Ista lex venit ad declaratio nem tertij capi. &c.

Si vendidi. Actio' desĩcdẽs ex cõtractu, cõpetit ad ea, quæ veniunt in pacto incõtinẽti apposito. h. d. In hoc. ¶. potes accipere quartũ caput actiõis [c] ex eo cõtractu, ꝙ deueni at pactũ incõtinẽti appositũ. simile. j. ¶. proxi.

Si locum. Teneᵗ vẽditor si rẽ faciat deteriorẽ antè, quàm tradat. h. d. Et sic posit esse quintũ caput ad qđ ista actio datur. ¶. si res facto venditoris efficiatur deterior.

Si vas. Quod dictum est de modo agri, idem debet intelligi de mensura & pondere vasis. &c. h. d.

Sed si vas. In locatione vel venditione vasis in dubio intelligitur vt i corruptũ ꝑstetur. ¶ Opp. ¶. cõmo. l. i rebus. ¶. itẽ q̃ sciẽs Sol. aliud in cõmodato, qđ fit gratia recipiẽtis tñ: aliud in empto, vel locato, quod fit gratia vtriusq̃. ¶ Quæro, ad qđ teneaturᵈ iste q dedit vas vitiosum, si fuit ignorãs? Respõdeo quãti minoris empturus fuisset emptor. Hoc põt, ꝑbari in. l. Iul. in prin. j. e. ita dicit gl. partua, q̃ videtur additio. Contra istã additionẽ videtur casus. j. locati. l. sed addes. ¶. j. vbi teneẽ etiã ignorãs ad interesse totale: & tex. hic in fin. dicit hoc idẽ in locato, qđ in re vẽdita. Et secũdùm hoc esset speciale in vase vẽdito, vel locato: vt teneaᵗ venditor de euictione ipsius, etiã si fuerit ignorãs: quod nõ est in alijs qualitatibus: vt. l. j. ¶. j. ¶. e. & l. si seruũ in prin. de quo dixi in. l. in rebus. ¶. item qui sciens. Dicã. j. e. l. Iul. in prin. & secũdũ ꝑdicta iste. ¶. venit ad declarationem secundi capitis in actione ex empto, positi. ¶. eo. l. ij. &c.

Si tibi. Si res euincitur facto emptoris de euiris. h. d. & est sextũ caput huius actionis. ¶. si res euincatur. Posset etiã dici, ꝙ cõtineatur sub primo. ¶. si res non tradatur.

Si filiusfa. Ex hoc cõtractu tenetur filiusfa. sicut paterfi. h. d. & hoc est in omnibus cõtractibus, præter q̃ in voto: & in matrimonio &c.

Si dolo. In hoc contractu vẽ tacitè ꝓmitti dolũ malũ abesse. h. d. ¶ Vl' aliter, dolus in hoc cõtractu cõmissus, ꝑactionẽ ex eo contractu purgatur. h. d. Possumus dicere quòd ista est sexta clausula generalis. ¶. quòd dolus malus absit. nã secunda. ¶. si qualitas rei cæletur, bene cõprehẽditur sub ista: sed de illa specialiter ẽ cautũ. l. j. ¶. fi. ¶. e. tit.

e Si venditor. [e]Pactũ ne qs de euictione teneatur, nõ, ꝑdest ei, q sciuit cãm ex qua re eniceretur, & tacuit. h. d. Istũ. ¶.

intelligas, si venditio est facta ignoranti. secus si sciẽti. l. j. in fi. ¶. e. & istũ. ¶. intelligas, q re euicta nõ debet agi de euictiõe: quia tũc obstat exce. pacti, quo cautũ est ne eo nomine teneatur. sed debet agi actio ne ex empto, ex clausula doli: qa sciebat seruũ alienũ, & tacuit: vt. l. seruus quem. in fi. j. eo. &c.

SVMMARIVM.

Mendacium circa substantiam personæ non inducit actionem empti, nisi actoris incipiat interesse.
Attributum uni, alteri acquiritur, cum omnibus conditionibus cohærentibus personæ nominatæ.
Emphyteusim si accepero ꝓ titio & hæredibus suis usq; in tertiam generationem: si titius non habuit ratum, remanet apud me, & finitur per generationem Titij, nõ mei accipientis.
Legatum factum in testamento nullo post mortem hæredis instituti sine liberis: quòd licet hæres non habeat hæreditatẽ, quòd non debebitur nisi existente conditione in persona nominati.

LEX VII.

EVndum. [f]Mẽdaciũ circa substãtiã pſonę nõ induc it hãc actionẽ, nisi emptoris incipiat interesse. h. d. Vel aliter, si quòd † attribuitur vni, alteri acquitur: intelligitur cũ omnibus cõditionibus pſonæ nõiatę cohærẽtibus. h. d. & ista. l. põt cõtineri sub clausula doli vniuersalis, de qua. ¶. l. proxi. dicit cẽ alterius esse vsumfructũ, quã esset: & sic cõmisit dolũ: & sic tenetur ad interesse. ¶ Notabilia collige ex summario. & istã. l. induco ad arg. in mutas qõnes. vosh abetis. in. l. si absentis. C. si cer. pe. qđ si ego cõtraho noie alterius, & ille ratũ nõ habet: acquritur nihi cõtrahẽti. & habuistis no. ĩ. l. si pupilli. ¶. si Titij seruũ. de nego. gest. qđ debet intelligi, quod acquiritur mihi sub omnibus cõditionibus & qualitatibus q̃ cohæret, si pſonæ nõiatę quæsitũ esset. verbi gra, † accepi fundũ in emphyteosim, ꝓ Titio & suis descẽdẽtibus vsq; ad tertiã generationẽ, & pro eo solui pecuniã. Titius nõ habuit ratũ: vnde remanet apud me p dictã. l. si absentis. Certè ista emphyteosis finietur finita ista tertia generatione nominati tij, non finita mea, per istam. l. & qđ statim dicã. Itẽ ponet testator [h] in testamento nullo ex causa prętiõis vel exhæredationis, reliquit mihi legatum, vel fideicõmissum post mortẽ hæredis instituti sine liberis. hæres institutus nõ habet hæreditatẽ: qa testamẽtum est nullũ, quo ad hæredis institutionẽ: sed legata & fideicõmissa remanent valida p aut. ex cau. C. de li. præte. debebitur ergo illud legatũ post mortẽ eius q habet hæreditatẽ, an post mortem nominati Titij in tastamento, si decesset sine liberis? certè illud legatũ vel fideicõmissum debebiẽ, si cõditio existerit in pſona nominati. pro hoc est casus no. j. de le ga. ij. l. peculium. ¶. fi. quod no. &c.

LEX VIII.

SI tibi liberum. Si dolus re ipſa cõmitti tur nõ ex ꝓposito: p hãc actionẽ purgaẽ h. d. No. qa allegaᵗ ista. l. multũ notabilis ibi etiam. q. d. nõ sum actione ex empto &c. de materia condictionis incerti, habes plenè in. l. sed & si me putẽ. ¶. cum iter. ¶. de condic. indeb. ¶ Opponitur. quæ in præfitionibus dicuntur, [i] in contractibus repetita esse intelliguntur vt. l. itẽ quia. ¶. de pactis. Si igitur conuet. tũ erat quòd traderetur prædiũ seruum in ipsa traditione videretur repetitum: & sic nõ traditur liberũ. So. iste contractus fuitᵇ factus ex interuallo, seu ista cõditio fuit facta ex interuallo &c. vt ibi.

LEX IX.

SIisqui. Emptor vt tollat rẽ venditã, actione ex empto cõ uenitur. h. d. ¶ Sequitur alia. l. bona quæ menti tenebitur.

SVMMARIVM.

Actiones diuersæ eiusdem speciei ad diuersa competentes, possunt simul in eodem libello cumulari.
Inspicitur quid petatur, non quid debeatur.
Actionem ubi quis diuidit, potest cogi quòd totum reducat in unum.

¶ Si venditor. In prĩ. &c. vide Bal. in. l. j. in. ij. q. C. de peric. & cõmo. rei ven. & in. l. si tradi tio. in. v. qõ. vbi limitat dictũ Bart. hic. C. eo. Alex.

f ¶ Fundũ. in prin. huius &c. per istũ tex. in cõsilijs decidit Bar. sup qõ. de qua p eum in l. si qs vsumfructũ de vsufru. legato. quòd allegat hic Pau. de ca. q optimè declarat hanc l. Alex.

g ¶ Notabilia colli ge. vide qđ istum tex. dicit Bart. in fi. in. l. si mihi & titio. de ver. ob. Al.

¶ Adde Bal. in. l. multũ. C. si qs alt. vel sibi. & Spe. in ti. de loca. ¶. nunc aliqua. versi. lex.

✠ POMATES.

g ¶ Notabilia colligę. vide Alex. cõs. xxiiij. col. ij. & se. vo. v. & xvxij. co. ij. in tertio dubio. eo. vo. v. & xxij. col. j. v. vol.

¶ Testator. adde Bal. in. l. multum C. si qs alteri vel sibi.

¶ Dicuntur. ibi. ¶. de pact. & c. & ibi vide ad intellectũ huius. l. in. ¶. idem Iulianᵘˢ. post Bar. ibi & vide tex. & Bar. in. l. cũ in plures. ¶. locator horrei. j. loca. & Bar. in. l. pacta nouissima. C. de pa. q itel ligit illum tex. in ¶. locator. qñ ex interuallo passus fuit locator induci margaritas: qđ tũc tenet de perditiõe: non obstãte qđ añ locationem cõueneraᵗ, si indu cerentur, se nolle teneri.

✠ POMATES.

k ¶ Cõtractus fuit. Vide Fel. in. c. cũ M. ferra. in. xij. co. ver. circa quartã partẽ. de cõsti.

a ¶ Quid si post. Et ad intellectum huius. l. vide. l. edita. in. xxx. colū. & ibi per Bar. in. iiij. col. de edendo.

b ¶ Ex hac. l. adde no. p Bar. in. l. in cōmodato. §. duabus. ſ. commodati. & sic habes hic cum ſ. notatis. quòd quando quis agit pluribus actionibus diuersis simul, tamen reo instante, cogitur facere vnum libellum & vnam instantiam de omnibus prędictis actionibus, illa tamen instantia dicitur esse diuidua. vnde si super vna actione pronunciatur, omissis aliis valebit sententia: vt not. Bal. & Barto. in. l. scire debemus. de verbo. oblig. secus tamen est vbi tam instātia, quàm actio esset vna. Vt promisisti mihi centum: & illa à te petij, tūc bene sententia lata super parte est ipso iure nulla. l. in hoc iudicio. ſ. fami. erc. l. apud Celsum. §. item quęritur. de doli exce. per cano. in. c. cum inter vos. extra de re iudica. & vide apostillam antiquorum hic in text. adde quæ no. Bal. in. l quo tempore in fin. C. de resti. min. an quis cogatur instante reo cumulare duas actiones. Alex.

c ¶ Ex empto. in princip. sunt sex quæ enumerātur i his. ll. quę debet consequi emptor ex contractu emptionis, quæ declarat Bald. in. l. dolū. C. de peri. & commo. reivendi. Alex.

d ¶ Dicebam. Ad de not. per Bar. in l. qui cōcubinā. §. si hęres. de leg. iij. & adde quòd etiam si expresse dictum sit. pmitto tradere in obligatiōe generis, ipse tenetur dare ium: sec in obligatiōe speciei ita est gl. not. iuncto text. in. l. quæ delegato. in verb. re. de le. j. & quòd est notādū secūdū dūm Io. ibi. & qd si qs pmisit, an in dubio itelligatur dare, vel tradere? dicit Bal. in. d. l. si substituto. §. fi. hic allegat. quòd in dubio intelligitur dare. Allegat text. nota. in. l. si ita. §. j. de contra. em. fallit, nisi esset de natura cōtractus, cuius veniret traditio. secundùm do. Io. in. l. stipulatus. j. de vsur. & hic adde no. Bart. in. l. si domus. §. de euict. j. de leg. j. & quæ ibi dixi. Alex.

e ¶ Vt. j. dicam. Si autē est vendita species, non tenet ad dandū, se ad tradendum ipsam solam possessionē: & de hoc vide in. l. si rē tradi. & in. l. in conuentionalibus. de verb. ob. in. §. j. & in. l. si à substituto. §. j. & in. l. si domus. §. de euictione. de leg. j. Alex.

f ¶ Vltimò no. & sic iura vident magis fauere venditori, cę emptori. vide Alex. cōs. xcvij. i j. col. in. iij. volu.

g ¶ §. de euictione. & ibi vide quæ dixi post Bart. Ale.

h ¶ De natura venditiōis. Adde Bar. i. l. j. C. de re pmu.

i ¶ Ob cām, Ibi dū dicit dedi tibi pecuniā vt mihi stichū dares. Illa verba. stichum dares, si exponerētur. i. traderes, esset emptio: sed qa stant propriè, est cōtractus innominat⁹, eo quia est, pmissus dari stichus in specie: secus si i genere. vide etiātex. in. l. si quis substituto. aliàs si quis testamēto. §. fi. de legat. j. ¶ Adde qđ consuluit Bal. con fi. clxvij. iij. lib.

k ¶ Si qs virginē. in prin. huius. §. &c. vide Bar. in. l. qui verbo. aliàs in. l. si diuortio. & in. l. si id qđ. de ver. obl.

l ¶ Cōdict. ob causam. arrha & contractus innominatus, qūo & qua actione petant, vide. l. contractus. §. fi. & ibi Bal. in pe. col. C. de fide inst. & in. l. fi. C. quando lic. ab emp. discę. & cū Bart. hic cōcordat Ang. & Imo. in. l. si id qđ. de verb. oblig. Alexan.

LEX X.

NOn est nouum. Duæ actiones † eiusdem speciei, cōpetentes eidem ad diuersa, possunt simul in eodem libello cumulari. h. d. & est no. lex. ¶ Oppo. de act. & obli. l. si is qui. Soluit gl. mirabiliter, hic sunt plures actiones eiusdem speciei, vel generis: ibi diuersarum specierum: vt puta, ex testamento & stipulatu: & ideò debent in diuersis libellis, pponi. qđ not. ¶ Oppo. dicitur hic vnam esse actionē. contra. imò sunt duæ: qa nō tollit vna per aliā: vt. l. generaliter. j. de fideiuss. & l. si reus. de duobus reis. Glo. dicit, fateor, qđ sunt duę &c. sed hic debent cumulari simul, causa minuē darū litiū. ¶ Contra hoc opporāt de text. qui dicit, vnam quidē actionē. Respondeo, duæ sunt in veritate, sed vna appellatur propter vnam petitionem, seu propter vnum iudicium: vt. §. pro socio. l. cum duobus. §. fi plures. & ibi no. & fami. ercis. l. hæredes. §. j. & ibi etiam no. ¶ Ex prædictis habes, qđ nō proceditq. gl. posita in fi. glo. quā actionē debeat intentare. & dicit glos. quòd potest eligere quā vult: vt. l. si mihi & tibi. in prin. j. de leg. j. hoc non est verum: qa vtrāq; proponitur: vt dixi. Nec obsl. l. si mihi & tibi. qa ibi per electionem vnius, altera tollitur, quod nō est hic. ¶ Item quæro, qd si post[a] aditā hereditatem vult mouere hæres vnā actionem tātùm, non eas cumulare, an potest? Respondeo sic. nisi excipiatur: qa vna & eadem actio potest diuidi. Inspicitur † enim quid petatur, non quid debeatur: vt. l. cum quædam puella. de iurisdict. iudi., pcedit ergo iudicium, nisi excipiatur. ad quod facit. l. si mancipiū. §. j. de euic. & quod ibi no. ¶ Vltimò no. ex hac. l.[b] mirabiliter quod qñ † qs diuidit petitionē vnius actiōis, potest sibi opponi, & peti quòd totum reducat in vno iudicio. quod no. &c.

SVMMARIVM.

1 *Præstare, quòd idem sit quod tradere.*
2 *Obligatio qua tenetur venditor ad rem, quòd sit participās, scilicet quòd contineat partem dandi, & partem faciendi.*
3 *Venditor, quòd teneatur de euictione eo ipso, quòd vendidit, & tradidit, & pretium est solutum.*
4 *Obligatio, qua tenetur emptor ad pretium, quæ sit?*
5 *Ratio quare emptor tenetur ad pretium tradendum: nō autem venditor ad rem tradendam.*
6 *Promissio dandi librum pro centum, non est venditio, sed cōtractus innominatus.*
7 *Clausula vendidit, dedit & tradidit, apposita in contractu, quid importet?*

LEX XI.

EX empto. [c] Iuris cōsultus pmisit quędā circa naturam actionis ex empto & vendito: nunc ordinariè incipit tractare de natura actionis ex empto in omnibus capitibus suis, vsq; ad. l. Iulia. §. ex vendito. Ibi tractat de natura actionis ex vendito, vsq; ad finem. l. postea tractat qō. extraordinarias circa materiam. & breuiter hoc dicit. ¶ Actio ex empto competit emptori ad promissa, & ad ea quæ veniunt ex natura contractus. hoc est quòd res tractat, & de euic. obligetur. hoc dicit. ¶ † Not. primò significatum istius verbi præstare, quod est idē quòd tradere. facit. l. si fundum. infrà de verbo. obliga. ¶ Secundò. not. illud quod dicebam[d] in. l. prima. in princi. suprà. eod. quòd obligatio qua tenetur venditor ad rem † tradendam, partim sapit de natura obligationis dandi: quia tenetur dare, si est dominus. idē si est venditum genus: vt. infrà dicam [e]. Item sapit partim de natura obligationis faciendi: quia si non est domin⁹, sufficit nuda traditio. ¶ † No. quòd venditor tenetur de euictione, eo ipso quòd vendidit & tradidit: si tamen pretiū est sibi solutū. ¶ Vltimò[f] no. † q obligatio qua tenetur emptor ad pretiū est obligatio dandi, teneē enim nummos facere vēditoris. ¶ Quærit gl. quæ est ratio differentiæ, † q emptor præcisè cogitur ad pretiū dandū, nō venditor ad dandam rem? Respondet gl. not. q emptor teneē ad precium in genere: & sic teneē facere accipiētis: venditor verò tenetur ad speciem. Optima ratio est. Ex qua dico, quòd si venditor tenetur in genere: vt puta, si vendidi tibi. x. corbes frumenti in genere, vel. x. libras auri in massa pro tāta pecunia: qđ etiā teneatur venditor ad dandū magis ex qualitate obligationis, quia in genere, quàm ex natura contractus. ita no. glo. in simili. in. l. si domus. C. de euictione[g]. de leg. j. l. qui cōcubinā. §. si hæres. j. de leg. iij. Pro hoc. l. si sterilis. §. cū per venditorē. j. eo. ibi, dandū & datū. qđ verbum denotat translationē dominij, vt. l. pe. §. de condi. ob cau. ¶ Itē, ex eo, qđ † i hac. l. dicitur, apparet quòd si ego promitterē tibi dare librum pro centum, non esset venditio: quia de natura venditionis[h] nō est, quando venditor obligetur ad dandum: sed esset cōtractus innominatus, do vt des: vt. l. fi. §. de condi. ob cau. [i] Et ideò illa verba. vendidit †, tradidit, & dedit, quæ apponuntur in contractibus ita se habent vt illud verbū, dedit. impropriè ponatur. scilicet, dedit. si ipse fuit dominus: aliàs dedit & tradidit. idem important, quando apponuntur super contractu venditionis: vt. l. si stipulatus. j. de vsuris &c.

Redhibitionem. Actio ex empto datur quandoq; vt res vendita redhibeatur.

Si quis virginem. [l] Si emptor errauit in qualitate rei venditore sciente, quam si sciuisset, non emisset: hac actione agit ad resoluendum contractum. h. d. ¶ No. q actio ex contractu dat ad resoluendū cōtractū, quando emptor errauit in qualitate, quam si sciuisset, non emisset &c.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex eo contractu, quando datur ad resoluendum contractum?*
2 *Condictio ob cām, an habeat locū in cōtractibus nominatis?*

Is qui vina. Hæc actio datur ad resoluendum contractū, qñ hoc est actū, & pro restitutione pretij seu arrharū: quo casu concurrit cum condictione ob causam. h. d. ¶ No. actionē ex eo contractu dari ad resoluendū contractum. regulariter contra vt. l. venditi. C. eodē. Fallit quando hoc est actū expresse: vt hic, vel tacitè. vt. ſ. proxi. §. qa ibi nō erat empturus: aliās si sciuisset cortruptam. ita soluit tex. in. l. sed Celsus. §. j. de contrahen. emp. ¶ Itē op. q hæc venditio erat rescissa solo pacto, vt. l. ab emptione. ſ. pact. Solu. hic agit ad resoluendū quatenus de facto processit. Facit quod dixi tibi de ferijs. l. j. §. j. ¶ Itē op. qa nemo condicit rem suam præter quamà fiure: vt. l. fi. vsufruct. quē. ad. ca. Sol. dic q hic translulit dominiū: vel condictur possessio, nō proprietas. ¶ Op. † quòd cōdictio ob causam, [1] nō habeat locū in contractibus nominatis: vt. l. fi. ſ. de condi. ob cau. Sol. hic datur, p arrha: sed arrha non est contractus nominatus. Nec obstat quòd venit in actione ex empto: quia illud verum, sicut cætera pacta incontinenti apposita, non tamē quòd staret de per se contractus arrhæ &c.

Etiam si. Venditor tenetur præstare seruū, nō esse fugitiuū, furtis vel noxijs obligatū. ¶ Op. q non teneē promittere ipsum nō esse furem: vt. l. Iul. §. j. j. eo. solu. fateor contrariū: sed debet promittere seruū nō esse obligatū ex furto præterito: non autē ne faciat furtū in futurū &c.

SVMMARIVM.

1 *Contractus venditionis natura hoc habet, ut venditor promittat*

POMATES. ¶ Vltimò no. Et sic iura videntur magis fauere venditori, cę emptori. vide Alex. consi. xcvij. in. j. col. in. iiij. vol.

b ¶ Istud est difficile. Adde Bar. in. l. si finita. §. elegāter. de dā. infect. Alex.

c ¶ Quod non possit. Videē velle hic Bart. si notorium est actorem habere iustitiam, vtrum debeat emptor omnino expectare sententiam anteq; restituat, ad hoc, vt possit agere de euict. cōtra venditorē Bar. hic. quòd sic. sed glossa quā ibi Bart. sequitur in dicta. l. atq; natura. §. cum me absente. distinguit, aut emptor scit, aut emptor ignorat actorem habere iustitiā. vide gl. & ibi Bald. in. l. si cū quæstio. C. de euictiō. & in. l. si ideò. in prin. ff. de euictio. Alex.

POMATES. 3

d ¶ Negare veritatem. Adde quòd etiā requirit[3] executio sententię, vt per Alex. consili. iij. in. j. colum. in iij. volu. & consil. lxvij. volu. iij. vbi dicit, q nō requiritur, qđ emptor denunciet venditori litem motam vbi est notorium ipsum non habere ius.

POMATES.

e ¶ Quādo est. vide Alex. cōsi. lxv. in iiij. colum.

f ¶ Quòd sic. Contrariū tenet Imo. in. l. non solum. §. morte. de ope. nouun. & videtur hic velle Barto. quòd si notorium est actorem habere iustitiam: debet emptor expectare sēntiā ante, quàm restituat, ad hoc vt possit agere de euictione. sed glo. est cōtraria in dicta. l. vtiq;. quam ibi sequitur Bart. nā distinguit, aut emptor scit, aut ignorat authorē habere iustitiam. vide gl. & ibi bal. in. l. si cum quæstio. C. de euict. & in. l. si eo, in princip. ff. de euictio. ¶ Ade, an emptor debeat expectare sententiam. Bald. consi. clvj. primo libro. & an venditori scienti sit denunciandum? Specu. in titu. de empti. & vendi. in. §. fin. in vlti. versicu. dicit venditori in iudicio presenti sciēti quæstionem motam esse denunciandum. & idem tenet Io. an. ibi in additio. vbi dicit esse casum à nemine ponderatum in. l. parētes. in fin. C. de euic. alia quę adducit ibi vide. & de hac apostilla. Alexā. vide per eundem consi. lxxvij. iij. libro.

g ¶ Vltimò scias. Adde Barto. in. l. si is qui. in princi. & ibi scripsi post Barto. de verbo. obliga. & etiam tenet Bart. in. l. si constante. in secunda quæstione quæ tā qō. principalis. solut. matrimo. Et ideò dicit Bald. maximè per istum textum. in. c. j. in principio qualiter dominus feud. proprietate priuetur. quòd ibi requiritur ministerium iudicis in probādo notoriū qđ pro sententia habetur. & ita tenet: refert tamē quosdam aliter dicere. & ibi vide per eum. Et de eo quod hic dicitur, quod sententia inducit notorium

Adde textum in. c. fi. de cohabi. cler. & mu. allegat Ange. in disputatione astensis miles. in prin. do. Ant. do. Io. de Imol. in. c. j. vt lite non cōtestata, super gl. in verb. non vsq; quaq; seruatur. dicit quòd sententia facit notoriū, etiam si sit talis, quæ retractari possit antequàm tractetur. Et quod notorium non habeat vim sententiæ tenet Bal. in. l. j. C. ne filius pro patre. in. iij. col. Imò dicit ibi qvalet sententia cōtra notorium. Et adde bar. hic. adde Bal. in. l. fi. in. iiij. colū. C. de sententia. pas. & i. l. is cui. j. de test. & in. l. j. C. de decurio. Et an requiratur sententia super notorio. & vide Ioan. Cal. in repetitiōe. c. in no stra. de coha. cler. & mulie. gl. & do cto. maxiē Imol. in. c. euidentia. de accusa. aliquid per Paul. de Ieaza. in c. fi vēditor. in. ij. colū. de empti. & vēditio. & ibi ponit quomodo intelligatur, qđ sententia & notoriū æquiparentur. Et an requiratur sententia in notorijs, notat Innoc. in. c. ad nrām. de iureiur. co. li. in gl. ob seruandus. vbi etiam dicitur, qđ in notorijs requiritur citatio, licet ordo iudicialis, non sit seruandus in eis: vt ibi notatur. & not. ij. q. j. quę Lotharius. & p Bal. nota. in. l. præsbyteri. in. iij. columna, de episcopis & clericis. & quod dixi post Bart. in l. ij. §. si publico. de adulte. in. j. co. per Innoc. in. c. fi. de colli. cleri. & mu. vbi plenè, an reqrat iudiciarius ordo & an reqrat citatio p Bal. i. l. ea qdē. in. xij. col. & sequen. C. de accusatio. Adde quòd sententia facit notorium Abb. cōs. xiij. in. q. xiij. & per Bald. consili.

e videtur quòd nō possit agi, nisi secuta sit sententia: vt l. at qui natura. §. cū me. ſ. de neg. gest. Sol. ista est veritas, q semper requiritur libellus & sentētia: nō tamē habet necesse emptor negare veritatem[4]. debet enim bonā fidē agnoscere. grauat tamē se, quia in actiōe de euict. quando aget: ipse contra venditorem habebit necesse probare. ¶ Oppo. de. l. vtiq;. de rei ven. Sol. eodem modo. ¶ Quæro, vtrum isto casu, quando est[e] manifestum, debeat denunciari vendito r i † quod veniat ad defendēdum? gl. hic in fi. determi nat q fieē, & bene. quam vide & not. ¶ Vltimò, sci as[g], quòd quidam allegant istud principium, quòd † notorium & sententia paribus pasibus ambulant. Sed certè hoc non probatur hic. nam (vt dixi) requiritur etiā sententia in notorijs. extra de appella. c. cū fit romana. §. primo. ¶ Item. no. † & hoc etiā allegāt, qđ ea q̄ sunt notoria, non egent probatione. facit. §. qui satisfidare cogan. l. si verò pro condemnato. §. j.

Idem ne ratius. Emptor debet effici potior in causa possessionis. h. d. &c.

Cassius. Qui consecutus est duplum, ex a- lijs capitulis huius actionis non aget. h.

Denique. [h] Qui ex aliquo casu de euictio ne nō tenetur, poterit conueniri si sciens est, vel in dolo repertus fuerit. h. d.

Sententiam. Hic Iurisconsultus dicit idem quod. ſ. §. proximo.

Si quis rem. Actio ex empto pro euictione, committitur pro accessorio, sicut pro suo principali: secus in actione ex stipulatu. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Venditor si promisit habere licere pro se & hæredibus suis, quando teneatur etiam de euictione extraneorum?*
2 *Pactum, quòd quis non teneatur de euictione, quòd nō porrigit effectum suum circa tria.*

Qui autem. Qui promisit pro euictione pro se & hærede suo tātùm alijs euincentibus non tenetur nisi ad pretium: nisi de hoc etiam nominatim sit cautum, ne ad pretium teneatur. h. d. vsq; ad finem. & fortis est sicut alius &c. habere licere. ideſt vendendo habere licere promisit. ¶ Nota[i] ex princip. §. quòd si venditor habere licere promisit pro se hæredeq; suo: † quòd non tenetur de euictione extraneorum. quod intellige, si fuit appositа dictio taxatiua, tantùm, duntaxat, & solummodo. facit. l. nisi. ſ. de pactis. & dixi in. l. qui in futurum. §. j. eodem, titulo. ¶ Secundò. nota, quòd potest promitti habere licere per omnes. ¶ † Tertiò. nota pactum quod quis[k] non teneatur de euictione, non porrigit suum effectum circa tria. exxvij. primo li. & licet notorium releuet ab onere probandi: tamē debet allegari, secundùm Petrum de anc. consi. cclxxxvij. qui allegat gl. in cle. appellanti. de appell. de qua gl. vide per Fely. in. c. cum ordinem. de rescriptis. & de materia notorij, vide per ipsum Alex. in. c. cum specialj. & in. c. dilecto. extra de appella. Alex.

POMATES. ¶ Vltimò scias. Ita allegat Bar. sibi cōtrarius in. l. si constante. in antepenul. col. j. fol. ma.

h ¶ Denique per Bal. in. l. post perfectā. q̄ est. l. j. C. aliās est. l. si post. j. de peri culo & commo. rei ven. Alex.

i ¶ Nota ex princi. vide Bald. in. l. post perfectam. C. de pericu. & commo. rei ven. & insti. de actī. §. quædam. & in. §. actionum. & tex. cum glo. & in l. qui libertatis. j. de euic. & istis omnibus adde gl. & Bal. in. l. non dubitat. de euictio. Alex.

i POMATES. ¶ No. vide Are. consi. cxj. col. penul.

k ¶ Pactum quod quis. Quid operatur pactum, quòd quis nō teneatur de

euictione. & dum dicitur hic quòd tenetur tamen ad verum pretium: dic quòd fallit in diuisione, in qua si actum sit neminem teneri de euictione, cum vtriusq; vtilitas vertatur, & quilibet in se videatur suscipere periculum. non tenebitur aliquis ad restitutionem pretij, re euicta. Ista est glos. singularis secundùm Bart. in. l. si familiæ. C. familiæ ercis. Ex quo videtur inferri idem esse in contractu emptionis, si duo insimul vnus vendaret alteri vnam rem, & alter alteri: & dicerent se nolle teneri de euictione eadem ratione. & tenementi dictam gl. etiam ad aliud: vt ibi videre poteris. An autem si creditor vendidit rem hypothecatam, cum pacto, quòd non teneatur de euictione, neq; ad restitutionem pretij: & a posteà contingat quòd quando emptor soluet creditori pretium: imminet euictio, b posit emptor retinere pretium 1 donec sibi caueatur. Et certum est quòd quando creditor est 2 præsens, & vendidit rem sibi obligatam & ꝓmissa est solutio pretij: quod si postea res euincitur, creditor ille tenetur de euictione. textus est in. l. quidam. & ibi Bartol. de euictioni. ergo si

¶ Primò. si venditor fuit in dolo, vt hic in fi. & .ś.ea. 2
l. ś. denicq, & .ś. eod. l. tenetur. ś. fi. ¶ Secundò, non 3
operatur suum effectum: si venditor vel hæres eius agat, vt. d. ś. denicq. ¶ Tertio non operatur suum 4
effectum, quando pretiū possit repetinisi expresse sit dictum quòd ad pretij restitutionem non tenetur. Valet enim ista conuentio. secundùm veram opinionem hic approbatam in lege. ¶ Opp. ad secundùm notabile de. l. stipulatio ista. in prin. l. de ver. obli. Sol. vt in gloss. ¶ Sed cōtra hoc opp. de. l. stipulatio ista. ś. fi quis fortè. in eo quod dicit distraxerit. Sol. vt in gloss. hic.

SVMMARIVM.

Incertum æstimatur secundùm quod euenire solebat. 1
Emptio quando consistat sine re? 2

LEX XIII.

Si iactum. [a] A Estimaē incertum anteq; certificetur, posteà æstimatur ipsa res. ¶ Opponitur. ś. ad legem Aquil. l. quemadmodum. ś. fed vbi. solut. aliud in illa actione quàm in ista. Rationē ponit ibi [b] gloss. ¶ Quæro qualiter æstimatur istud incertum? dicit gloss. quòd æstimabitur secundùm quod communiter euenire solebat. † non inspecto quòd quandoq; pluris: quandoq; minoris. Facit ad hoc quod not. in. l. quid ergo. ś. pœna grauior. ś. ex quibus cau. infa. irro. in gloss. mag. ¶ Oppo. [c] ś. de contrahen. emp. l. hæc emptio. vbi emptio non potest consistere † sine re. So. verba venditionis sunt in spicienda diligenter: aut enim vendo tibi pisces, quādo capientur: & nullis captis non valet vēditio: vt. l. contraria. sicut si vendo fructus, qui nascentur: & similia. Aut vēdo ipsum iactum seu ipsam perceptionem: & sic spem ipsam. & tunc loquitur. l. ista. hoc determinaui plenè in. l. cotem. ś. qui maximos. j. de publicanis.

SVMMARIVM.

Actio quāti minoris est duplex: scilicet ciuilis & prætoria. 1

dente iure creditoris, cum in talibus magis obligetur pro euictione, venditor qui vendidit iure proprio, quàm creditor, qui vendidit iure creditoris, vt legitur & notatur in. l. ea conditione. ff. de euict. & in. l. periculum. ff. de pigno. vel saltem quando in creditore vendente nō cōcurrunt illa quatuor. de quibus per glo. fina. in. d. l. j. tunc creditor est in eo statu in quo est ille qui vē didit iure ꝓprio: quia tenetur de euict. ergo sicut ille qui tenetur de euict. non obligatur ad restitutionē pretij, secuta euictione, si actū fuerit, q̄ non teneret ad pretiū: vt. ś. ꝓbatū: ita etiam esse debet in casu isto: cū casus sint similes vel pares. l. illud. ad. l. Aquil. c. translato. de consti. melius in. l. fi. C. j. ś. māda. Et ad hoc, q̄ dictum pactum. ś. q̄ non teneatur creditor ad pretiū, operetur vt. ś. secus, vbi nō esset appositū. bñ facit. l. talis scriptura. in ver. quod si fortè. de leg. j. & in. l. precibus. C. de impuberum & aliꝰ substit. declarando vt per Bar. & doct. in. l. iij. ff. de leg. j. circa fin. & etiam circa medium. iūcta. l. emptorem. ś. sententiam. hæc eadem. l. Nec si dicere, q̄ quis pactū sit appositum in instrumento, q̄ non teneātur creditores ad restitutionem pretij: tamen non debet prodesse hoc casu, quo nondum pretium est solutum: cùm illud pactum quo prouidet, quòd non teneantur ad restitutionem pretij, sonet ad acquirendum ei exceptionem. hoc casu volunt creditores acquirere actionem ad pretium. & facilius datur exceptio quàm actio. l. j. ś. quod autē ait. ff. de superfi. l. inuitus. ś. cui damus. de reg. iur. Quia respondeo. quòd creditores non se fundant ex dicto pacto quo ad actionem suam intentandam ad pretium, seu quo ad intentionem suam principaliter fundandam: quia intentionem & actionem suam fundant ex solenni promissione eius facta ab emptoribus de soluendo pretium. Et dum eis opponitur exceptio per emptores, quòd imminet periculum euictionis: tunc ipsi replicant propter illud pactum, quòd non tenentur de euicti. nec ad pretium. vnde ad replicandum, ita sauemus replicanti, sicut sauemus excipienti. l. fi. & ibi notāt omnes. C. de eden. l. fi. ś. fi. ad. l. fal. & no. in. l. j. ś. editiones. & de eden. & ad hunc effectū bene videt facere d. l. cum ea conditione. in prin. j. de eui. Et ad materiā vide quæ dixit Cy. & Bal. in. l. non dubitatur. C. de eui. & vide hic Pau. de Cast. qui allegat gl. in. d. l. si familiæ. & quædam alia ponit. Alex. ¶ Adde quòd operetur pactum, quòd non teneatur de euict. Io. An. in addi. ad Spec. in tit. de emp. & venditio. ś. fi. in prin. vbi vide aliam quæstionem.

Incertum æstimatur secundùm quod euenire solebat.
Emptio quando consistat sine re?
Actio quāti minoris est duplex: scilicet ciuilis & prætoria.
Interesse commune ab interesse singulari, quòd differat. 2
Actio quanti minoris prætoria, in quo differat à quanto minoris ciuili? 3
Interesse non potest uenire singulare, quando habetur ratio interesse extra rem. 4
Vendens ignorāter rem uitiosam, quando teneatur quanto minoris emptor fuisset emturus: & quando teneatur ad totale interesse. 5
Asserens seruum fidum & charum, ad quid teneatur? 6

POMATES. ¶ Pactum quod quis. Vide Ro. consil. clxix. singu. fuo. clxxviij. incip. si vendo rem. col. iij.

[a] ¶ Si iactum. In prin. huius. l. & c. est singularis, secundùm Ro. in. l. stipulationes. xxxvj. col. de verb. obli. Alex.

[b] ¶ Gl. no. allegat Bal. in. l. si ea lege. in vlti. col. C. de vsufca. Alex.

[c] ¶ Op. & vide quod not. Bal. in. l. spem. C. de do. & in. l. si ea lege. in. ij. col. C. de vsufca. & Bar. in. l. inter stipulantem. ś. sacram. de verb. obli. Alexan.

[d] ¶ Iulianus. In materia huius legis vide hic Paulum de Castro. qui quærit, vtrum contra scientem vitium detur actio quanti minoris fuisset empta res. qui concludit quòd sic, vt hic. vide per eum. In eo prin. an sit dare actionem quanti minoris ciuilem, & quanti minoris prætoriam, & in quo differant. Adde Baldum in. l. ij. in. ij. q. de rescindenda venditione. vbi refert dicta Barto. hic.

hic autem

[a] ¶ Pone exemplum in vno libro &c. dicit tamen glos. in. l. j. ś. de ædilitio edicto. quòd habet locum redhibitoria. & ibi eam sequitur simpliciter Ang. & cæteri docto.

[b] ¶ Sed ad secundum dictum. Adde not. Barto. in. l. j. in. iij. col. in ver. oppo. de. l. Iul. C. de sen. quæ pro eo quod interest &c.

[c] ¶ Secundo modo obstat. Adde Bart. in. l. j. in. vij. colū. C. de senten. quæ pro eo quod interest &c.

[d] ¶ Offerri. in prici. &c. solet allegari iste. ś. quòd q̄ē in mora offerendi & consignādi qd̄ debet Titio: non pōt moram Titij in eo qd̄ Titi⁹ debeat allegare. fa- [a] cit. l. si seruū. ś. fe quitur. de verbo. [2] obliga. & ī authē. ti. dos data. C. de dona. ante nupt. l. nā cū vteriq;. ff. ne quis eum. in. c. peruenit. de iure iurā. in. c. constitutus. l. ædiles. ś. fin. de ædil. edi. cū si. &c. In eo. prī. &c. [3] Fulg. i. l. filię licet. C. de colla. intelligebat istum. ś. q̄ si emptor agit ad rem vēditā: debet offerre ꝓtiū etiam si de pretio nō excipiatur: aliās non [b] poterit obtinere. Mouetur per ea q̄ ibi pulchrè notat Bald. quod ibi reprobat Ludoui. quia cum text. in d. l. filię. super quo se etiam fundabat Fulg. dicit nō cōferenti denegari actionem, intelligi, scilicet ope exceptiōis. l. j. i vers. [c] petitio. & ibi glo. ś. ad Macedo. & ī l. j. in prin. iuncto ś. sublata. Et ibi Bartol. ff. ad Trebel. Bart. in. l. nam postea & scripsi. ś. [4] de iureiurā. adde q̄d Bald. in. l. vnica. in prima & tertia columna. C. ne

aliter. sicut in simili dicit Bar. in. d. ś. qui ita. Facit ad prædicta: quia exceptio, quæ vnà cum actione nascitur, etiam si non opponatur, potest ꝓ iudicem suppleri. l. lecta. in versicu. dicebam. & ibi Bartol. ś. si certum petatur. Bartol. in. l. si vnus. ś. pactus. ś. de pactis. & nota in dicto. ś. qui ita. Sed quid si lata sententia fiat executio: an in executione possit excipi de pretio non soluto, vel de re non tradita? vide Bartolum. & quod ibi scripsi in l. si duo. ś. si quis iurauerit. ś. de iureiurā. Et intellige istum text. & ꝓ Bal. in. l. ij. C. de his quæ sub modo. & in. l. si pater C. de acti. empti. & in. l. per hanc. in iij. col. de tempo. appel. Et an sit nata actio pretio nō soluto? vide Bald. in. l. si traditio. C. eod. & ibi gl. not. dicit quòd si vigore statuti, venditor nullam exceptionem oppone re possit: quòd tamen ei permittetur vti iure retentionis rei, loco pignoris. Et istum tex. etiam intelligit Bald. in. l. j. C. de vsu & vsufruc. lega. si à venditore opponaē: aliās nō & idem Raph. in l. eum qui ita. de verbo. obliga. & Angel. in. l. inter. in princip. & ibi probatur. ś. de pactis. & adde ad supradicta Bal. in. l. ex his prædijs. C. de euicti. & vide hic Paul. de castr. & vide ad istum tex. quę dixi post Fulgo. in. l. filiæ licet. C. de colla. dū tetigi vtrū sit necesse, q̄d̄ illa exceptio: tu non soluti Ili pretium, oppo natur per vendito rem: nam Fulgo. in dicta. l. filiæ. vt ś. retuli, tenet contrarium. & circa id quod tangit gl. j. hic vide Bart. in

ibi pecunia erat in obligatione: ergo habetur ratio interesse extrinseci, cùm non reperiatur intrinsecū: vt ibi dixi. ¶ Venio ad glo. mag. & oppo. d. le. si stirilis. ś. j. j. eodē. Solu. duæ sunt opiniones, illa est vera, quòd regula est † quòd ignorās rem vitiosam, tenetur quanti minoris emturus fuisset: quæ regula fallit in tribus casibus. ¶ Primò in vale vitioso vendito, vel locato, quo casu, teneť vēditor ad totale interesse, licet fuerit ignorans, vt. l. sed addes. ś. j. j. loca. & l. tenef. ś. fi vas. licet quædā gl. parum, quæ est addītio, ibi aliter teneat: sed gl. hic videtur tenere istud. ¶ Idem fallit in seruo fure, vbi in nullo tenetur ignorans. vt hic. Ratio. dicit gl. qa quilibet debet scire seruum esse furem. Item fallit in prædio tributario, vbi ignorans non tenetur in aliquo. Rō. qa debet scire prædium esse tributarium, eo ipso quo est prouinciale. ¶ Opp. C. de sent. quæ pro eo quod interest. l. j. vbi interesse non potest transcendere duplum. sed hic si debetur æstimatio doli, transcendit duplum inter esse communis. Solu. hic totum istud interesse dicitur ipsum simplum interesse. tātum enim cuiusllibet interesset, qui ipsam domum haberet. ¶ † Venio ad finem, & quero, qualiter teneatur iste qui ꝓmisit seruum esse fidum & charum? dicit: videtur q̄ in totū. ar. ś. de dolo. l. si quis affirmauerit gl. determinat cōtrarium. & bene. quod no. A sseueratio ergo facta ab ignorante, facit eum teneri in omnibus casibus, qb⁹ non tenebatur. non tamen tenetur ad totale interesse, sed quanto minoris emturus esset. & principiū huius legis refertur ad illud caput, quo venditor tenetur dolum malum abesse, prout de totali interesse loquitur &c.

Si venditor. Si per dolum res pluris minoris venditur: per hanc actionem purgatur. h. d.

Idem Iulia. Pactum, quòd quis non tenetur, non prodest in casibus in quibus venditor sciebat & tacuit. hoc dicit.

Sed cum in facto. Ex dolo tutoris ipse conuenitur, non pupillus: nisi inquantum factus est locupletior. h. d. ¶ Nota. quòd sicut tenetur tutor ex suo dolo, quando ipse contrahit: ita quando pupillo contrahenti authoratur. ¶ Oppo. de. l. si. de admini. tuto. so. vt in gloss. &c.

SVMMARIVM.

Actio ex empto, quòd non competat cum effectu, nisi pretio integrè soluto, 1
Contractu ultro citroq; obligatorio inito non ꝓtest effectualiter agi, nisi ab eo qui effectualiter totū cōtractum ex parte sua impleuit. 2
Contrahentium ubi à parte una non fieri promittitur, uideri contractum impleri nunquam ab ea non potse. 3
Res uendita quando possit retineri pro pignore loco pretij. 4

Offerri [d] pretium. [†] Actio ex empto non com- 5

l. si soluturus. j. de sol. in ver. quæro iuxta hoc, pretio soluto &c. Idem sequitur Bald. in. l. si traditio. in. ix. q. C. eo. & Barto. in. l. fistulas. ś. pen. ś. de contrahen. emp. & in. l. curabit. C. eo. titu. de act. emp. & si emptor primò soluit partem pretij, postea soluat aliam partem, an venditor teneatur restituere fructus pro rata primæ partis soluta? & dicitur quòd sic. Idem sequitur Bart. per iura superius allegata. Sed quid si venditor cadat à possessione: an poterit agere hypothecaria? vide Bald. in. l. fin. C. commo. & in. l. eum cui. C. de actionibus & obligationibus. Alex.

¶ Adde, quòd ille qui offert pretium, debeat realiter offerre, voluit Petr. de anch. consi. cccxxxij. Quo vero ad dictum Bal. in. l. si pater. ś. eodē. Ad de quòd idē voluit Bal. in additionibus ad Speculatorem in titulo de sentētia. circa principium. Quo autem ad exceptionem pretij non soluti, adde Paul. de castro. consil. cxliij. & de intellectu huius. ś. vide Angel. consilio cxliij.

POMATES. ¶ Offerri. circa materiam huius. ś. vide Alexan. cō si. xxvij. incipi. viso libello. in. ij. col. versicu. consulo tamen. in. j. volu. vbi

voluit, quòd implementum pendente iudicio valeat. & hoc dictũ Bar. sequitur hic Per. de anch. consi. cccclxxxij. incipiente visis diligenter actis. & ibi tenet versicu. vij. aduertendum, quòd si promisi tibi vẽdere aliquid pro certo pretio quandocunq; illud mihi solueres, intelligatur quàm primum poteris & ibi per eum. Et nota quòd tex. dicat offerri: tunc intelligitur, si aptè petatur: ita Baldus in l. ij. C. de his quæ sub modo. Bal. in l. prima. vltima columna. C. de pact. pigno. & ibi Iacob. Butri. & Ange. glosſ. in lege, in bonæ fidei. ff. de eo quod certo loco. & quod voluit Angel. in consilio. clxvj. vel. cxcvj. incip. ex forma & serie dictorum instrumentorum. & facit clemen. j. de renun. vbi dicitur, quòd aliud est renunciare beneficio, aliud pactum de renunciando. & facit l. si quis argentum. C. de donatio. & quod per illã legem dicit Salyc. & alij in l. in bonæ fidei. aliàs in lege legem. C. de pactis. dum dicit, quod aliud est donatio, aliud pactum de donando. & facit lex j. ff. de administra. tuto. & facit l. si sterilis. §. si tibi fundum. j. eodem &. l. qui fundum. ff. de contrahen. emptio. ergo in pacto de vendendo non potest habere locum, quod dicitur in lege, curabit. de actione empti. vbi emptor qui percipit fructus rei emptæ, tenetur ad vsuras pretij non soluti: quia tales vsuræ sunt permissæ de iure canonico, vsq; ad probabile interesse, ne quis locupletetur cum aliena iactura. & ibi glosſ. voluit quòd separata emptione, re tamen non tradita, emptor agit, vt tradatur res cum fructibus. an etiam vt soluat pretium cum vsuris? glosſ. decidit quòd sic. quæ glosſ. allegatur pro singulari. in l. petens. C. de pactis. & glosſ. in. c. cõquestus. de vsuris. quę dicit, quòd possunt peti vsuræ tanq; interesse. & ibi dixit Petr. de anch. quod interesse nedum consistit in damno habito, sed etiam in lucro cessante, vt etiam si venditor erat solitus mercari, & si habuisset pecuniam in termino constituto, lucratus fuisset in mercimoniis. Bene facit quod habetur in illo. §. aliàs. in dicta l. curabit. vbi si emptor pretio non soluto habuit rem: venditor petit interesse. sed ex pacto de vendendo ista cessant: quoniam talis præsumitur contractus, qualis apparet in sui prima figura. l. quamuis. C. si quis alteri vel sibi. capi. illo vos. de pigno. & ad nostram. de emptio. & vendi. & quod voluit Bald. in. c. primo de feudo da. in vicem. l. commissoriæ. & in l. cum precibus. C. de proba. & in c. j. de feudo. Sed prima suę figura sonat in pactum de vendendo, & non in venditionem: ergo in pacto de vendendo, pensio percepta ex re pretio non soluto, extenuat sortem. ideſt pretium, vt. l. j. & ij de pign. act. facit. c. j. in versi. si sortem suam & c. de vsuris. V bi est casus. facit. c. ij. & c. conquestus. eodem titu. Q uid autem sit dicendum, quando in tali pacto de vendendo fuisset datum aliquid nomine arrharum? & dicunt quòd sunt pro parte pretij. iuxta no. in. l. fina. C. de sponsa. & in. l. Titia. de verb. obli. & in c. gemma. de sponsa. & præsemitur mutuum illud datum nomine arrharũ in pacto de vendendo, quod sit pretium contractus emptionis. & voluit palliare & occultare, quod esset mutuum sub falso nomine venditionis: sicut sæpenumero videmus in simili in muliere, vt possit donare viro constante matrimonio, fingit se vendere. l. si sponsus. §. circa. de donation. inter virum & vxorẽ. xvj. quæstio. iij. §. si sacerdotes. Sicut quando mulier constituit se principalẽ, quãdo vult fideiubere. lege quamuis. ff. ad Velleianum. xiij. quæst. iij. c. plerique. & ibi gl. & glosſ. in l. scire leges. ſ. de legi. quam allegat Ange. pro singulari. & Bald. in. l. non dubium. C. de legibus. Ideò quando videmus istas insolitas cautelas in contractibus, voluit glosſ. singularis in. l. si quis sub conditione. ff. de condition. institut. & ibi Bal. quòd inducant præsumptionem fraudis. & sic præsumitur mutuum. Ideò esset vsura si peteret accessiones. facit glosſ. valde singularis in. l. cum allegas. & quod ibi Baldus. C. de vsuris. & quod habetur in. c. significatuit. de censi. cum enim ibi sit mentio pretij: præsupponitur quod sit venditio. l. j. §. qd' superficiem. & ibi Bartolus. ff. de superfici. & ibi Barto. gl. & Bar. in. l. apud Celsum. §. si quis autem. ff. de doli excep. & in. §. si cum legitima. in ea. l. text. in. l. fina. C. de prædi. curia. libro decimo. glosſ. & Bal. in. l. cum do tem. C. de iure dot. & in. l. j. in. vj. q. ff. pro socio. & l. ex conuentione. C. de pact. do. Abbas in. c. ij. de postulatio. ergo sequitur quòd fuit venditio. sed cùm in instrumento dicitur expressè, quod fuit pactum de vendendo. apparet quòd huiusmodi instrumentum, cum sit in se varium & cum clausulis inconsuetis: inconsuetum est, quòd in pacto de vendendo debeantur rhæ. quòd præsumitur vsurarium vendicat sibi locum dispositio dictæ. l. iij. C. plus valere. quo casu dixit Petrus de Anch. in. d. c. ad nostram. de emptio. & venditio. quòd licet pactum adiectum sit licitum, vt. l. secunda. C. de pact. inter emptorem & venditorem. & antè quàm reducatur secũdus emptor conquestus: tamen hoc fallit quando in pacto lucretur fructus: vt ibi, & nota per glosſam in dicto. c. ad nostram. concurrunt aliæ coniecturæ, per quas præsumi potest contractum fuisse simulatum, & in fraudem vsurarum. Item, facit ad hoc glosſ. valde singularis in ca. plerique. xiij. quæstione quarta. de facit festum Ioan. cal. in repetition. c. nauiganti. de vsur. & Saluce. in authentica ad hæc. in. xiij. quæstio. C. eod. tit. de vsuris. & dominus Laurentius in suo tractatu de vsuris. quæstione. viij. qui voluit, q; si aliquis dedit pecuniam negotiatori, vt inde emat merces, & det sibi partem lucri: quòd talis contractus non est licitus, si periculum spectet ad accipientem pecuniam: quia videtur esse contractus mutui. & idem voluit Baldus in. l. j. C. pro socio. in. x. quæstione. & idem voluit Salycet. ibi. Et sic colligitur ex doctrina illius glosſæ, quòd si lucrum spectat ad dantem, periculum spectat ad recipientem: contractus est vsurarius. sed ita fuit in casu nostro: quia lucrum voluit ex pecunia. sicut iste qui dedit pecuniam, & periculum est illius, qui recipit pecuniam, qui habet necesse reddere, vel sibi computari: ergo est interim debitor quantitatis. l. incendium. si certum petatur. Alexand. ¶ Adde, q; idd aliud sit vendere, aliud pactum de vendendo, Paulum de Casto. consilio. cxxxij. & eundem Alexandrum consilio. lxxij. tertio libro. an autem sit licitum dare pecuniam mercatori cum hoc, quòd capitale sit saluum? vide plenè Roma. cõs. cxxxviij. Bal. consi. xxxj. v. lib.

Si fructibus. ᶜFructus extantes, seu pendentes videntur venditi re, pensiones & cærera, quæ debentur occasione rei ex re, debentur vẽditori, licet cedere tenea tur emptori. h. d. ¶ Circa istud vide. l. fi. §. fi. j. de iusficì. & ibi dixi. dicitur hic, q; actio debet cedi, si res extat. contra no. in. l. arbitrio. ſ. de dolo. & ibi dicã. & per Cyn. in. l. non moriturũ. C. de cõtra. sti. ¶ Item, oppo. j. ea. l. §. idem Celsus. Solu. ibi pretiũ suc cedit loco rei: vnde res non dicitur amissa. hic, quando res est simpliciter amissa.

SVMMARIVM.
1 *Venditio ad mensuram quando dicatur fieri*
2 *Incrementũ quod accidit rei venditæ, quãdo sit venditoris?*

Si Titius. ᵈ¶ Alluuio superueniens ante traditionem, prodest venditori ad mensuram si fuit ignorans. secus si

b ¶ POMATES. ¶ De fundo dotali. Pro declaratione vide Alexandrum in. l. j. C. fi. ff. de rebus eorum. Alex. consi. cxxj. in. j. colum. in. iiij. volu. cum tribus præcedentibus. Aret. consilio. clx. in. v. &. vj. col. & sequenti. in. v. dubio.

c ¶ Si fructibus. In principio huius. §. &c. vide Bart. in. l. si filius. §. primo. de verbo. obligat. vide. q. nota. per Bar. in. l. cum filio. in fi. de leg. j. & dum dicitur, dic de pensionibus perceptis, an petant? vt vsus fructus, vel vt interesse per emptorem? vide per Bald. in. l. si traditio. in vlt. quæst. C. eo. & generaliter quomodo fructus & pensiones debeantur emptori, vide omnino Bar. in. l. si. j. de iure fis. hic allegata. & Bal. in. l. j. in. iij. C. de vsu. & fruc. leg. Alex. ¶ Adde Roma. consi. x.

d ¶ Si Titius. in prin. huius & c. Et per ista potest decidi qd' no. vẽdidi fundum expressis cõfinibus, & dixi quòd erat duorũ modiorũ: si reperiẽ maioris quantitatis, an cedat emptori? Oldra. consil. ccxxxij. consuluit quòd sciens

quando q; loquens vtitur terminis denotantibus certam mensuram: tunc non venit id quod est plus: sicut est contra. deceptus in mẽsura, agit ad supplementum. c. per tuas. de donationibus. Q uando q; vtitur terminis denotantibus speciem seu certum corpus, licet adiiciat certum numerum, vel mensuram: tunc id quod est plus, cedit emptori: quia mensura, vel numerus hoc casu videtur adiectus causa demonstrationis. & falsa demõstratio non vitiat l. demõstratio falsa. Exemplum. si dixi: vẽdo tibi talem fundũ fic cõfinatum, qui est trium modiorum secus si dixissem: vendo tibi terram quatuor modiorũ in talibus confinibus. & ista ad de notata p Bald. in rubrica. C. de contrahenda empti. in. xxij. quęstione, per dominum Petr. de anchar. & per Imo. in. d. c. per tuas. Alex.

¶ Adde quòd dicta Oldradi sibi assumpsit domi. Angel. in additi. ad Specu. in titu. de emptio. §. j. in fin. & vide Paul. de castro consilio cccl xxvij. vbi aliam quæstio.

a ¶ Solutio illa est vera. Et hanc solutionem approbat Bal. in. l. j. in. ij. oppo. C. de peric. & commo. rei vendi. & in. iiij. oppositi. & adde quod notat Barto. in. l. ij. in prin. ſ. e. & vide etiã Bal. in. l. fi cut. C. eo. & ibi ẽt in fi. tenent dictũ Bar. hic Alex.

b ¶ Centũ. Et cum Bar. hic trãsit bal. in. l. j. in. iiij. op. C. de peric. & commod. rei vendi. p Sali. in. l. j. e. tit. & vide Bar. in consil. in quæstiõe domini Cioli de actiano. & quod dixi post Bar. in. d. l. quod sæpe. §. in his.

c POMATES. ¶ Sed si venditor. Vide Alex. consi. cxx. in. ij. colũ. in. ij. vol. vbi aliqua dicit in proposito. & consi. cxxvij. in prin. eo. vol. ij. Et vide in simili Alex. cõsi. viij. iiij. col. & in materia huius. §. vide Io. And. in addi. inci. hic quæreretur, si venditor. refert & sequitur Bal. in rub. C. de cõtrahẽ. emp. Pau. de ca. in. l. si seruum. ſ. eo. vide Alex. consi. ccxxxiij. inci. viso processu. in. viij. col.

d ¶ Idem Celsus. in prin. Nota hic valde notabilem casum, in quo quis cogitur emere: vel aliter cogitur vendere. & istum tex. no. allegat Bar. in. l. seruielec. §. j. & ij. de lega. j. & ibi latius per Bal. & do. Ioan. & Bal. in. l. j. in. ij. oppo. C. de pericu. & commo. rei vend. Et dicit Bald. in. d. l. serui electa. §. j. qd' iste text. non habet locum in alienatione facta titulo lucrativo. allegat. l. is qui fundum. de vsufructa. lega. Sed Barto. in. d. l. serui. §. finali, tenet contra. & vide quod notat Baldus in. l. prima. in principio. C. communi dividun. Alex.

e ¶ Ex vendito. Ad istum tex. vide quæ dixi in. d. l. curabit & c. Alex.

f POMATES. ¶ Possessio. Vide Ale. cõsi. xxvij. inci. viso libello. in. ij. co. vers. ex prædictis obli. in. j. vol. & ibi plenè Sozi. consi. cj.

g ¶ Mandaui tibi. Vide omnino Baldum. in. l. cum per eos. C. si quis alteri vel sibi. & l. si mutuum. C. de exercitoria. Et ita etiam istam quæstionẽ sab batinam decidit Ang. in. l. possessio. §. fi. de acqui. post. scilicet, quòd domino nõ acquiritur actio immediatè: vt est casus breuiter ibi: nisi ex re seu pretio domini sit res empta. in. d. l. qd' procurator. & hic. Alexã. ¶ Adde aliã quæstionẽ de procuratore qui habuit mandatũ ad emendum fundum ad dimidiam, qui emit, & pretiũ solui t de dimidio no mine domini: aliã dimidiam partem emit nomine suo, & totum possedit per. xxx. annos, an præscripserit? & an teneatur fructus computare? vide Ioan. And. in addi. ad Specu. de emp. §. j. versic. nõ nunquam.

¶ Oppo. glo. de l. Lucius. vide Bar to. in. l. cum stipulatus. infrà de verborũ obligatio. inversiculo quæro, vtrũ ista vsura &c. Ad de Bartol. in. l. j. C. de summa trinitate, & quod ibi in margine notanter scripsi, & semper allegatur glosſ. & quod hic no. quòd in contractu vẽditionis debentur vsuræ, si emptor percipit fructus, & pretium nõ solui t: vt not. etiam gl. & doctor. in. c. cõquestus. de vsu. & notatur per Bartol. in. l. in insulã. §. vsuras. fol. matri. & in. l. at qui natura. §. non tantum. de neg. gest. & in. l. curabit. C. eo. ti. & gl. & do. in l. ij. C. de vsu. & ibi latè Bal. &c. Ale. ¶ In. l. sed & si quis. & sic hic colligitur vna opinio, vtrum pœna cõuentionis exigi possit: quia variæ sunt opiniones, vt habetur hic, & in. l. cum allegas. C. de vsuris. & in. l. stipulatio ista. de ver. ob. & in. l. ij. §. item si in facto. eo. tit. de verb. obl. & in. l. sed & si quis. §. fi. si quis cautio. & in. l. vtrum. de peti. hæredi. & in. l. rogasti. §. si tibi. si cer. pet. & in. c. fuam. de pœnis. vbi per Inno. & alios doct. & habetur in. c. si ecclesiæ. xxxv. q. ij. & xij. q. ij. c. fraternitatis. & Domi. post Hostien. in. c. dilecti. de arbitr. glo. & Angel. in. d. l. sed & si quis. §. fi. & in. d. l. vtrum. §. fi. Archi. in. c. cũ dilectissimam. xij. q. ij. Specu. in tit. de obli. & solu. §. j. vers. ad primũ. Ad. de Ro. plenè consi. cccx. Ang. consi. ix. Bal. consi. l. lib. ij. Alex.

k POMATES. ¶ Pœna adiecta. Vide Alex. consi. cxix. in pe. col. in ij. vo. Et de materia vsurarum vide quæ scripsi ad Bar. l. rogasti. §. si tibi. si cer. pet. & in. l. cum allegas. C. de vsuris.

l ¶ Solitus est. Vide in cap. ad nostram. de emptione & venditione. & in. c. illo vos. de pignoribus. & in. c. conquestus. de vsuris. & no. in. l. rogasti. §. si tibi. s. si certum pet. & Bartol. in. l. cum seruus. de conditioni. & demonstratio. & Roma. in consi. xiij. incipiente, licet variæ reperiantur sententiæ. & Hostien. in. c. dilecti. de arb. & ibi do. Anto. qui dixerunt, quòd pœna non possit exigi, nisi quantum contineat interesse. & Pet. de anchar. in consi. cxxxix. Alex.

m ¶ Quæro, quid si pœna adiecta in testamento? Respondeo. istam leg. habere locum, vt. l. ij. §. finali. infrà de annuis legatis. ¶ Quæro. vtrum? ista vsura quæ debetur ab emptore venditori, sit licita de iure canonico. Respondeo quòd sic, quando

SVMMARIVM.
1 *Mandanti ut rem emeres, & emisti: an mihi cõpetat actio?*
2 *Pœna adiecta solutioni quæ titatis, quòd videatur adiecta in fraudem usurarum in solito fœnerari.*
3 *Vsura quæ debetur ab emptore venditori, an sit licita etiam iure canonico?*
4 *Exceptio doli, quando habeat locum in solutione pœnæ?*

Si procurator. Ex venditione procuratoris, dominus obligatur, & sibi actio quæritur. hoc dicit. ¶ Quæro, cum ex contractu procuratoris dominus teneatur vtili, ad exemplum institoris, vt habuisti in. l. si pupilli. §. j. de nego. gest. Q ualiter acquiritur actio domino per procuratorem, dic vt habuisti in. l. qd' procurator ex re. suprà de procurato. ¶ Q uæri gl. quid si mandaui tibi vt rem emeres, & emisti, vtrum actio mihi competit? dicit glosſ. quòd est quæstio sabbatina. Breuiter, quidam ponunt hic casum & in. §. per contrarium. suprà. ead. l. scilicet, quòd actio ex empto quæratur per procuratorem: quòd est verum, si procuratorio nomine emisset, & ex pecunia domini: vt. d. l. quòd procurator ex re. si autẽ emisset simpliciter, tunc nõ haberet dominus actionem nisi sibi cederetur ad exemplum institoris: vt l. j. in fi. ſ. de instito. & c.

Idem Pap. Q uando pœna consistens in quantitate solutioni quantitatis, in fraudem videtur adiecta. h. d. ¶ Opponit glo. ſ. de petitio. hæredi. l. vtrum. in fine. Sol. illa intelligitur secundùm istam. ¶ Oppo. gl. de l. Lucius. h. j. eo. cum similibus. Sol. ibi pœna adiiciebatur facto, hic quãtitati. circa hoc vide quod dixi tibi. in. l. sed & si quis. §. pe. ff. si quis cautio. super vl. gl. quod dixi in. l. rogasti. §. si tibi. & quod ibi per glosſ. suprà si certum petatur. Quærit glosſ. vtrum hoc sit verum simpliciter, quòd pœna adiecta videatur in fraudem vsurarum: quidam quòd sic, in eo qui solitus est fœnerari. alij quòd simpliciter. & istam tenet glosſ. circa hoc vide extra de pœnis. capi. fuam. ¶ Q uæro, quid si pœna adiecta in testamento? Respondeo. istam leg. habere locum, vt. l. ij. §. finali. infrà de annuis legatis. ¶ Quæro. vtrum ista vsura quæ debetur ab emptore venditori, sit licita de iure canonico. Respondeo quòd sic, quando videtur tradita, vt. l. ratio. §. fina. ſ. eodem. Solu. vt in glosſ. & bene.

Si inter. In actione ex empto venit illud qd' deuenit in pacto, incontinenti apposito &c.

Præterea. Sumptus facti in re vendita, per actionem ex vendito, repetuntur. h. d.

Idem Papinianus. 124

vel sibi. & l. si mutuum. C. de exercitoria. Et ita etiam istam quæstionẽ sab batinam decidit Ang. in. l. possessio. §. fi. de acqui. post. scilicet, quòd domino nõ acquiritur actio immediatè: vt est casus breuiter ibi: nisi ex re seu pretio domini sit res empta. in. d. l. qd' procurator. & hic. Alexã. ¶ Adde aliã quæstionẽ de procuratore qui habuit mandatũ ad emendum fundum ad dimidiam, qui emit, & pretiũ solui t de dimidio no mine domini: aliã dimidiam partem emit nomine suo, & totum possedit per. xxx. annos, an præscripserit? & an teneatur fructus computare? vide Ioan. And. in addi. ad Specu. de emp. §. j. versic. nõ nunquam.

¶ Oppo. glo. de l. Lucius. vide Bar to. in. l. cum stipulatus. infrà de verborũ obligatio. inversiculo quæro, vtrũ ista vsura &c. Ad de Bartol. in. l. j. C. de summa trinitate, & quod ibi in margine notanter scripsi, & semper allegatur glosſ. & quod hic no. quòd in contractu vẽditionis debentur vsuræ, si emptor percipit fructus, & pretium nõ solui t: vt not. etiam gl. & doctor. in. c. cõquestus. de vsu. & notatur per Bartol. in. l. in insulã. §. vsuras. fol. matri. & in. l. at qui natura. §. non tantum. de neg. gest. & in. l. curabit. C. eo. ti. & gl. & do. in l. ij. C. de vsu. & ibi latè Bal. &c. Ale. ¶ In. l. sed & si quis. & sic hic colligitur vna opinio, vtrum pœna cõuentionis exigi possit: quia variæ sunt opiniones, vt habetur hic, & in. l. cum allegas. C. de vsuris. & in. l. stipulatio ista. de ver. ob. & in. l. ij. §. item si in facto. eo. tit. de verb. obl. & in. l. sed & si quis. §. fi. si quis cautio. & in. l. vtrum. de peti. hæredi. & in. l. rogasti. §. si tibi. si cer. pet. & in. c. fuam. de pœnis. vbi per Inno. & alios doct. & habetur in. c. si ecclesiæ. xxxv. q. ij. & xij. q. ij. c. fraternitatis. & Domi. post Hostien. in. c. dilecti. de arbitr. glo. & Angel. in. d. l. sed & si quis. §. fi. & in. d. l. vtrum. §. fi. Archi. in. c. cũ dilectissimam. xij. q. ij. Specu. in tit. de obli. & solu. §. j. vers. ad primũ. Ad. de Ro. plenè consi. cccx. Ang. consi. ix. Bal. consi. l. lib. ij. Alex.

k POMATES. ¶ Pœna adiecta. Vide Alex. consi. cxix. in pe. col. in ij. vo. Et de materia vsurarum vide quæ scripsi ad Bar. l. rogasti. §. si tibi. si cer. pet. & in. l. cum allegas. C. de vsuris.

l ¶ Solitus est. Vide in cap. ad nostram. de emptione & venditione. & in. c. illo vos. de pignoribus. & in. c. conquestus. de vsuris. & no. in. l. rogasti. §. si tibi. s. si certum pet. & Bartol. in. l. cum seruus. de conditioni. & demonstratio. & Roma. in consi. xiij. incipiente, licet variæ reperiantur sententiæ. & Hostien. in. c. dilecti. de arb. & ibi do. Anto. qui dixerunt, quòd pœna non possit exigi, nisi quantum contineat interesse. & Pet. de anchar. in consi. cxxxix. Alex.

m ¶ Quæro, quid si pœna adiecta in testamento? Respondeo. istam leg. habere locum, vt. l. ij. §. finali. infrà de annuis legatis. ¶ Quæro. vtrum ista vsura quæ debetur ab emptore venditori, sit licita de iure canonico. Respondeo quòd sic, quando

SVMMARIVM.
1 *Mandanti ut rem emeres, & emisti: an mihi cõpetat actio?*
2 *Pœna adiecta solutioni quæ titatis, quòd videatur adiecta in fraudem usurarum in solito fœnerari.*
3 *Vsura quæ debetur ab emptore venditori, an sit licita etiam iure canonico?*
4 *Exceptio doli, quando habeat locum in solutione pœnæ?*

Si procurator. Ex venditione procuratoris, dominus obligatur, & sibi actio quæritur. hoc dicit. ¶ Quæro, cum ex contractu procuratoris dominus teneatur vtili, ad exemplum institoris, vt habuisti in. l. si pupilli. §. j. de nego. gest. Q ualiter acquiritur actio domino per procuratorem, dic vt habuisti in. l. qd' procurator ex re. suprà de procurato. ¶ Q uæri gl. quid si mandaui tibi vt rem emeres, & emisti, vtrum actio mihi competit? dicit glosſ. quòd est quæstio sabbatina. Breuiter, quidam ponunt hic casum & in. §. per contrarium. suprà. ead. l. scilicet, quòd actio ex empto quæratur per procuratorem: quòd est verum, si procuratorio nomine emisset, & ex pecunia domini: vt. d. l. quòd procurator ex re. si autẽ emisset simpliciter, tunc nõ haberet dominus actionem nisi sibi cederetur ad exemplum institoris: vt l. j. in fi. ſ. de instito. & c.

Idem Pap. Q uando pœna consistens in quantitate solutioni quantitatis, in fraudem videtur adiecta. h. d. ¶ Opponit glo. ſ. de petitio. hæredi. l. vtrum. in fine. Sol. illa intelligitur secundùm istam. ¶ Oppo. gl. de l. Lucius. h. j. eo. cum similibus. Sol. ibi pœna adiiciebatur facto, hic quãtitati. circa hoc vide quod dixi tibi. in. l. sed & si quis. §. pe. ff. si quis cautio. super vl. gl. quod dixi in. l. rogasti. §. si tibi. & quod ibi per glosſ. suprà si certum petatur. Quærit glosſ. vtrum hoc sit verum simpliciter, quòd pœna adiecta videatur in fraudem vsurarum: quidam quòd sic, in eo qui solitus est fœnerari. alij quòd simpliciter. & istam tenet glosſ. circa hoc vide extra de pœnis. capi. fuam. ¶ Q uæro, quid si pœna adiecta in testamento? Respondeo. istam leg. habere locum, vt. l. ij. §. finali. infrà de annuis legatis. ¶ Quæro. vtrum ista vsura quæ debetur ab emptore venditori, sit licita de iure canonico. Respondeo quòd sic, quando

Si inter. In actione ex empto venit illud qd' deuenit in pacto, incontinenti apposito &c.

Præterea. Sumptus facti in re vendita, per actionem ex vendito, repetuntur. h. d.

a ¶ Loco interesse. Idem voluit do. Card. in. c. ad nostram. de emptione & venditione. vbi dicit: quidam habuerat à Titio cētum, & fecerat eidem Titio venditionem de quodam fundo, valente ducenta. demum per aliquod instrumentum promisit reddere pretium, redditis sibi cētum. Ex hoc nō potest præsumi contractus vsurarius: ex quo fuit factum pactum, computando fructus in sortem: aliàs non. Sic allegat dictū capitulū illo vos. de pign. Illud ēm quod forti accedit est vsura, vt l. Iogasti. §. si tibi, si certum pet. & notatur in. c. j. &. ij. & in dicto. c. conquestus. Facit ad prædicta qd' voluit Laurē. de rodulphis de floren tia in suo tractatu de vsuris. in secunda parte, quæstione. lx. dum vult, q cognoscatur cō tractus vsurarius ex coniecturis traditis i. d. c. illovos. & in dicto capitu. ad nostram. Aut etiam p alias æqualentes illis, per ea quæ dixit Ioā. c andr. & Hostien. in dicto capit. ad nostrā. quæ sunt secūdum eum arbitrariæ. Et putat sufficere, si ille q contrahit probetur qd' sit vsurarius: quia de facilip 2 sumitur tunc. Cō tra eum tanquàm d pessimum hominum genus dixit Hostiens. in dicto capitulo ad nostram. Si autem non est vsurarius: tūc recurretur ad alias coniecturas. alleg. quod voluit Ioan. Andræ. in additionibus ad Speculatorem in titulo de vsur. & Ioannes Calderinus in. xviij. quę stione incipiente: vsurarius. Ideò dicit Bald. in capi. primo. de feu. dato in vicem. l. commiss. quòd alteratio contractus, & pacta insolita faciunt præsumi contractum vsurarium: ergo &c. Dominus Anto. in dicto. c. ad nostram. dicit, quòd paruitas pretij cum pacto de retuendendo, facit præsumi contractum vsurarium, maximè si factum est de retrouendendo post certum tempus: vel quando voluerit venditor. Idem voluit glo. quæ reputat singu. in. c. conquestus. & sequitur Imo. in. d. c. ad nostram. ¶ Accedat quod voluit Archi. xiij. qō. ij. plerię. vbi dicit, pone quòd iste emit prædium ab illo, ea conditione, quòd si ipse velit istam tantam pecuniam reddere vsq; ad decennium, iste teneatur ei reddere terram illam: & iste singulis annis ex illa terra recipit fructus: tamen recepta pecunia reddat agrū retentis omnibus fructibus perceptis: committit ne vsuram? Quidam dicunt, si hoc facit in fraudem vsurarum, peccat mortaliter: neq; à peccato vsuræ defenditur. sed si hoc non facit in fraudem, non peccat: quia talis contractus emptionis est licitus. C. de pactis inter empto. l. si fundum. Sed si adijcitur hoc pactum, quòd emptor venditori restituat tertiam intra certum tempus, & venditor emptori det certam quantitatem pecuniæ quousq; ad dimidia iusti pretij contingat: talis contractus indicabitur vsurarius. l. cum hi. §. modus. de transa. C. manda. l. per diuersas. Allegat quod notatur per Innocentium in. c. ad nostram. de emptione & venditione. Refert postea Rayna. in summa dicere, quòd talis contractus præsumitur vsurarius, ex eo: quia modicum est pretium respectu valoris rei: & ex eo, quia emptor consueuit exercere vsuras. allegat capit. illo vos. de pigno. Et dicunt doctores in dicto capitu. ad nostram. quòd Archidi. sequitur illud quod voluit glos. in capi. conquestus. de vsur. Nam. Arch. Ray. Innocen. & alij sequuntur, in venditione facta cum pacto de vendendo, quòd de se venditio est licita, & etiam pactum de retuendendo est licitum. d. l. si fundum. licet modicitas pretij iuncto pacto de retrouendendo, reddat contractum vsurarium. Ideò non debent lucrari fructus: quia etiam esset vsura: ideò extenuat sortem vsq; ad §. si quis nihil est. Alex.

¶ Adde quæ plenius posui post ipsum in. l. cūctos populos. vbi verba huius apostillæ inuenies.

b ¶ Si quis. In principio huius. §. &c. vide quod dixi post Bart. in. l. cum lex de fideiusso. in versic. circa secūdum casum. ibi præiudicabit sibi, neq; posit &c. In contrarium facit lex prima. C. si maior facit. vbi requiritur, quòd de dolo. posses agere quòd contractum approbaret & facit. l. si quos. secundùm vnā lecturam. C. de decur. lib. x. & ibi dixi &c.

e **Si quis a pupillo.** c Claudicat contractus si fiat cū pupillo sine tutoris authoritate. h. d. ¶ Opponitur, qd' contractus claudicare non debet, vt. s., pxi. §. Solut. speciale est propter personam pupilli. de quo plenè c videbitis in. l. j. §. de rescin. vend. &c.

Si venditor. Per hanc actiōem cogitur facere quod deuenit i ipso d contractu incontinenti appositio. Item. qui habet a- f ctiōem f ad commodum alienum agere cogitur. hoc g dicit. ¶ Nota nouum modum g agendi: quòd ago cō tra te, vt agas. Simile in, l. cum in plures. §. messem. j. loc. &. §. ad leg. rhod. de iactu. l. ij. §. fin. de leg. j. l. si sic. §. fi. tamen ille qui cōuenitur, vt agat, liberatur ce dēdo actionem: vt. l. ij. §. idem labeo. j. ne quid in loco publico &c.

h **AEdibus.** h Hic incipit materia leuis: & hoc itēdit. AEdib' distractis, veniunt omnia ipsius affixa: & quæ ibi sunt ad perpetuū vsum ædium. secus in his quæ ad tempus: vendito fundo veniunt omnia quæ sunt intra fundū ad perpetuam vtilitatem fundi. h. d. cum. l. seq. vsq; ad l. veteres &c.

LEX XXII.

SI sterilis.

Quamuis. ¶ Licet emptor decipiatur in qualitate, actionem tamen ex empto habet contra venditorem. & hunc casum habuistis supra.

k **Cum per venditorem.** k

Contra non tradentem agitur ad interesse, quod est circa rem: non ad id quod est extra rem: nec eius habetur ratio. hoc dicit. ¶ Vel sic: quando interesse petitur propter moram in non tradendo, non approbatio fit facta à maiore. & facit lex doli. §. diuersum. & quod nota. in. l. si intra. C. de in integ. restitu. &c. Alex.

c ¶ Si quis à pupillo. in prin. & c. & per istum tex. vide quod dixi in. l. cum lex. ad fi. j. de fideiuss. vide. s. §. proxi. Alex.

f ❧ POMATES. ¶ Actionem. Vide Alex. consi. iiij. col. vj. volu. ij. vbi tenet, quòd legatarius potest compellere hæredem, vt agat ad recuperandas res sibi legatas, & sibi restituat.

g ¶ Nouum agendi modum. vide Bar. in. l. cum fundus. §. j. si certum peta. & vide Bar. in. l. cum dominus. aliàs est lex, dominus. s. de cōdi. inde. in fin. & in. l. quod debet. de pecu. & expresse Bar. in. l. si fic. de legatis. j. in fine.

h ¶ AEdibus. in prin. & c. vide Bar. in. l. ij. s. de iurisdi. om. iud. & vide no. p gl. & doc. in. l. ij. de ver. signi. & adde Bal. post Iacob. de Are. in. l. cætera. §. hoc senatusconsultum. el. ij. de leg. j. per illum tex. & in. l. quęsitum. §. pap. cum se. de fundo instru. & in. l. pe. ff. de verbo. signi. Sequitur. l. funes. quā Bar. non legit. & per istā. l. & se. & l. fundi. §. labeo. decidit quō: vtrum vē dita domo cum columbario, veniant columbi: quia aut sunt animalia, quę ibi per petuò sunt māsura: & venient. Aut non sunt p petuò māsura: vt pulli, pisces, & sīmiles: & tūc secus. Et an vendita equa vel vacca, videat vē ditus pullus qui sequebatur eam, vide Bar. in. l. si vt certo. §. vsq; adeò. s. cō mo. & vidi de facto allegari hunc tex. cum. l. sequē. quod de domo dicitur esse fistula protensa extra domum, ita quod dominus potest vsq; ibi ædificare. ad idem tex. in. l. si aūt. de aqua plu. arcen. Rō, quia vsq; ibi dicitur esse de domo per ista iusta. Alex.

i ¶ Si sterilis. In prin. huius &c. vide Raph. in. l. si id quod ante. j. de ver. ob. & id quod scripsi post Imo. ibi. Alex.

k ¶ Cum per venditorem. In princip. ad intellectum huius. §. vide per Bar. in. l. j. s. de condi. inde. in vltima col. in ver. an autem tale. & istum. §. non in telligas habere locum in pecunia numerata: qa in illa bene veniret interesse extrinsecum. l. liber homo in fin. & l. si pœna. de verb. obli. & in. l. nummis. de in lit. iur. cum ibi no. vtrobiq;. & qd' non veniat interesse extrinsecum, tenet gl. pe. & Bal. in. l. cum venditorem. C. eod. Refert ibi Bal. quòd Nico. mat. tenebat contrarium &c. Alex.

k ❧ POMATES. ¶ Cum per venditorem. Vide Are. consi. ix. in fi. habetur

habetur ratio interesse extrinseci. h. d. quod not. ¶ Opp. q̄ consideretur interesse extra rem. vt. s. e. l. Iul. in prin. fol. ibi. ¶ Item op. de. l. vna. in fi. C. de sen. quæ pro eo quod interest. vbi habetur ratio interesse lucri. glo. fol. q̄ hodie ista lex corrigitur. Gul. tangit in. l. ij. &. l. fi. s. de eo quod certo loco. in. d. l. fi. vbi ego multum plenè dixi.

Si tibi fundum. No. tex. ibi, ī partem pretij. cui adde. l. fundi partem. s. de contrahē. emp. Quærit gl. an cogat rem vendere, dixi plenè in. l. eū qui. §. qui iuriarū. si quis cau. &c.

Qui domum. In obligatiōibus annuis alternatiuè cōceptis licitum est, quolibet anno variare. hoc dicit. ¶ Opp. d. l. fi ex toto. §. j. j. de lega. j. Sol. glo. j. In eo anno variare non potest, sed pro toto illo anno debet habere domum, vel. x. sed pro sequenti anno potest variare. Sed contra hoc quod stipulatio annua vna est, vt. l. si cui. §. j. j. de verb. obli. ergo semel potest tantum eligi pro toto tempore, non singulis annis. l. fi ex toto. §. fi. de leg. j. Solu. illud est verum, quando per stipulationem simpliciter quæritur creditori, & ab eo nihil est implēdum, secus si per eum aliquid esset implendum. tunc enim pro quolibet anno vna stipulatio esset, vt l. seruus communis meus. §. j. j. de stipul. seruo. Ita in proposito ille, qui sibi excipit, non est creditor simpliciter sed a prout est implendum. Tenetur enim vti arbitrio boni viri, & pro quolibet anno dicitur vna obligatio, ideò variatio admittitur. ¶ Item opp. de l. in causæ. in fi. s. de procu. glo. non soluit. So. vbi erat vna administratio. ideo non potest variare, hic verò erant plures obligationes &c.

LEX XXIIII.

b **SI quis seruum.** b Qui manumittit seruum venditū, tenetur emptori ad id teresse, in quo venit quicquid haberet, si manumissus non esset. hoc dicit. ¶ Vel aliter. Propter necessitatem præcedentis contractus, valet pactum de futura successione. h. d. ¶ Opp. q̄ pactū de futura successione non valeat, vt l. fi. C. de pact. Sol. hic fit pactū istud de necessitate præcedentis contract' dixi in. l. stipulatio hoc modo concepta. j. de verbo. oblig.

LEX XXV.

SI seruus. Res empta per seruum fructuarium acquiritur ei ex cuius peculio soluitur pretium, si soluatur vsufructu durante: aliàs indistinctè acquiritur domino.

Seruum tuum. Istum. §. habes de verbo ad verbum in. l. cū fundus. §. seruum tuum imprudens. s. fi cer. per. ideò examina eum vt ibi per gl. & doc. & breuiter hoc intendit. Ab eo qui ex re mea factus est locupletior. possum condicere, & ipse à me quod expendit, repetit. h. d.

Seruo. Qui fideiubet pro seruo vendente, tenetur sicut si fideiuberet pro libero homine. h. d.

LEX XXVI.

c **VI pendentem.** c Si venditor re non tradita agit ad pretium, exceptione repellit post rem traditā si emptorem impedit aliis actionibus competē tibus conuenitur. h. d.

❧ SVMMARIVM.

1 *Actio ex contractu ita informatur per pactum incontinenti appositum uestitum, sicut per pactum nudum.*
2 *Stipulatio sequens nouat actionem ex contractu, quando continet illud idem quod principaliter ueniebat secus si continet illud quod contractum informat.*
3 *Actiones duæ pariter principales ad idem tendentes, quòd una non tollitur p aliā.*
4 *Actio ex uendito, quòd non nouetur per stipulationem pœnalem.*
5 *Actio ex stipula. ut fiat quod conuentum est, an nouetur per stipulationem pœnalem?*
6 *Nouatione quæ olim fiebat per stipulationem pœnalem subsequutam, nil nouatur.*
7 *Stipulatione pœnali quando nouetur prima obligatio?*
8 *Lex. si quis maior. C. de transactio. quòd intelligi debeat in contractu sponte facto.*

LEX XXIX.

d **PRædia** a mihi. Actio ex vendito informata, non nouatur per stipulationem pœnalem, sed ex actione secuta stipulatio pœnalis per eam ope exceptionis perimitur, ipsaq; per actionem ex stipulatione pœnali ipso iure tollitur quatenus cōcurrit. h. d. ¶ Diuide, primò ponit thema. ¶ Secundò, rñdet qōni tacitæ resultāti ex prædicto themate. ¶ Tertiò. respōdet cuidā quæstioni tacitæ resultanti ex prædicta respōsione. ¶ Quartò, respondet cuidam alteri quæstioni resultanti ex secunda responsione. Secunda ibi, respondi. Tertia ibi. si consequutus. Quarta ibi, si ex stipulatu. Et sciendum est quòd prima pars habet duas lecturas. Secunda, vnam tantùm. Tertia, habet tres lec. Quarta, vnam tantùm. ¶ Pono casum secūdùm illam lecturam, quam credo veram per totam. l. pone, vendidisti mihi prædia pro certo pretio, & conueni pacto nudo vt scriberem tibi librū quod si non facerem, promisi pœnam per stipulationem. Ecce thema, ex quo sequitur hęc quæstio tacita. Si non feci, quod conueni, & sic stipulatio pœnalis est commissa, vtrum actio ex vendito informata ex pacto incontinenti appositio, nouetur per stipulationem pœnalem si est commissa? Sequitur secunda particula, in qua est responsio. & respondet Iurisconsultus quòd per stipulationem pœnalem, commissa actio ex vendito non nouatur. neq; perimitur: sed possum agere ex vendito ad interesse, antè quàm agam ex stipulatu ad pœnam. h. d. Sequitur tertia particula ibi, si consecut'. In qua sic pono casum. videa quòd actio ex vendito non tollitur per stipulationem pœnalem ipso iure. ¶ Sed quæro, vtrum ex actione secuta per actionem ex empto vel vendito, ad interesse stipulatio pœnalis tollatur per illam exactionem? Respondet Iurisconsulto. quòd stipulatio pœnalis non tollitur per illam exactionem ipso iure, sed ope exceptiōis dōli, si tantum fuit interesse, quantum erat in pœna. hoc dicit. ¶ Sequitur quarta particula ibi, si ex stipulatu. in qua pone casum sic. Vidi q̄ actio ex stipulatu ad pœnam, tollitur per exactionem secutam per actionem ex vendito, ope exceptionis. Quid econuerso, si primò egerit actione ex stipulatu ad pœnam, & exegit, an tollatur actio ex vendito ad interesse? respondet Iurisconsulto. quòd tollatur actio ex vendito ad interesse ipso iure, quatenus b concurrit cum ipsa pœna exacta, sed in eo qd' excederet non tolleretur. h. d. ¶ Verā habes lectā. in hac. l. sed quia aliæ lec. sunt, ideò reassumo quālibet partem. & prima pars legitur duobus modis. ¶ Vno modo, q̄ secundùm pactum appositum in vēditione fuerit nudum, vt posui in casu. & secundùm hoc non habet contrariū. ¶ Secundo modo legit, q̄ secundùm pactum de faciendo aliquid fuit stipulatione vallatū. Et secundùm istā lec. op. extra gl. quando c pactum est stipulatiōe vallatū, agit actiōe descēdēte ex ista stipl'one. vt infra. de ver. ob. in prin. nō actiō ex vē dito informata. Rñdeo, q̄ pōt agi vtrāq;. & sic not. 1 secundùm istā lec. q̄ actio ex cōtractu ita informatur per pactū incontinenti appositum vestitum, sicut per pactū nudū. ¶ Secundò op. qū stipulatio cō b tinet illud quod deuenit in cōtractu, actio ex cōtractu nouat p illā stipl'onē, vt. l. duo societatē. s. p. fo. & ibi no. secundùm gl. ergo hic, si pactū secūdū fuit stipulatione vallatū, actio ex vēdito nō cōpetit ad id qd' deuenit ī pacto, & si cōpeteret nouaret. Respondeo, q. d. l. duo. debet aliter intelligi, vt ibi dixi. & sic nō obstat. sed intelligendo scd'm gl. dic q̄ 2 †stipulatio sequens nouat actionē ex cōtractu, qn cōtinet illud idē, qd' in contractu principaliter veniebat. secus si continet illud, qd' contractum informat: & non principaliter in contractu veniebat: vt hic. & istud est scd'm notabile. ¶ Venio ad secundam partē: & ista habet vnā lec. tm̄ secūdum oēs. s. q̄ actio ex vendito informata non tollitur, nec nouatur per commissionē stipulationis pœnalis, hæc d sunt difficilia contraria, quæ dicā in sequenti parte, vt seruem ordinem gl. ¶ Venio ad tertiam particulam ibi, & si consecutus &c. quæ legitur tribus modis. ¶ Primo modo, q̄ egit actione ex stipulatu ad pœnā. q̄rit, vtrū tollatur actio ex stipulatione interposita, vt fiat qd' conuenit? Respōdeo, q̄ op e exceptionis tollitur. Hanc lect. ponit illa glo. paruula super verbo fuerit. ibi, vel dic, q̄ tm̄. Etiam hæc lect. non placet. Primò, quia non congruit literæ. Suprà d enim dixerat, quòd poterat agi ex vendito. vnde verosimiliter debemus intelligere, quòd sequitur, si consecutus fuerit. s. p actionem ex vendito. Præterea, actio ex stipulatu, vt fiat quod conuenit, competit ad interesse: ergo exactione secuta ex stipulationæ pœnali (inquantum concurrat cum interesse,) debet tolli ipso iure: sicut actio ex vendito, quę simi liter ad interesse competit: quia eadem est ratio, vt videbitis. j. Ideò alij legunt alio modo, scilicet quòd si actum fuerit actione ex vendito informata ad interesse, tollitur actio ex stipulatu: vt fiat quod conuenit. & sic non loquitur de stipulatione pœnali. Hæc lectu. ponitur in princip. magnæ glo. ponitur etiam in prima gl. ¶ Ad hanc lect. opp. secundum gloss. quando 3 sunt actiones duæ pariter principales, vna non debet tolli per aliam: vt. l. generaliter. & l. si reus. j. de fideiusso. & j. de regulis iuris. l. nemo. §. quoties. Sed hic est huiusmodi: quia ita est principalis actio ex vendito, sicut ex stipulatu: vt fiat quod conuenit, & econuerso. Soluit glossa: quod illud contingit per quandam consequentiam. Nam actio ex stipulatu, vt fiat quod conuenit, tol-

a ¶ Arbitrio. patet in. l. hunc stipulatiōi. in fi. ff. vsufru. quēad. ca. iuncta. l. j. eo. tit. & q̄ talis fructus cohęreat personæ, patet, quia nō trāsit ad hæredes. l. habitatio. C. de vsuf. l. si habitatio. post princ. s. de vsu. & habit. &c. Alexā.

b ¶ Si quis seruum. In prin. huius &c. adde text. & ibi no. gl. & Bar. i. l. si cōstāte. §. si vir. so Iu. mat. &c. Alex.

c ¶ Qui pendente. adde in prin. vtrū impediens aliquē vti iure suo, teneatur iniuriarū, ad hoc alle. istū tex. Bal. in rubr. C. de vsufr. q̄ sic. Alex.

d ¶ Prædia. in prin. vide qd' hic scripsi post Bal. in. l. cū proponas. in prin. C. de tran. & Bar. in. iij. col. in. l. petens. C. de pac. venio ad aliā glo. dic latiusper doc. in. l. duo. §. j. Ale.

d ¶ Prædia. Ad intellectum huius l. vide Ange. in. §. oēs aūt. in. vj. col. ver. tu aūt dicas ī stitu. de act. in. l. seruus.

litur per ſtipulationem pœnalem ſtipulatio pœnalis tollitur exactione ſecuta per actionem ex vendito: ergo per quandam conſequentiam tollitur ſtipulatio, vt fiat quod conuenit. ita dicit gl. Hoc non placet, primò quia cum actio ex vendito, & actio ex ſtipulatu, ad id quod conuenit competat ad intereſſe, & eodem reſpectu exactione ſecuta tollitur vna per aliam ipſo iure, ſicut cæteræ perſecutoriæ, vt. l. l. ſi pro fure. ſ. de condi. furt. j. de except. rei iudic. j. l. iij. & l. iij. Preterea, fruſtra hoc diceretur, quantum pœnæ nomine ſtipulatus eſt. Nam cum tantum ſit intereſſe, ſi agitur actione ex vendito reſpectu ei⁹, quod non eſt factum quod conuenit quātum ſi agatur ex ſtipulatione, vt fiat quod conuenit, ſemper tolleretur vna per aliam, nec eſſet quærendum de exceſſu, cum ibi non ſit. & ideò alij legũt. ¶ Tertio modo, aduerte ſcilicet, quòd hic quæritur, ſi actum fuit ex vendito, an tollat ſtipulatio pœnalis? & hæc eſt vera, vt dixi in poſitione caſus, licet quidam dicant, quòd hic caſus non eſt in hac. l. ſed hæc vera, vide glo. quæ etiam ponit ſic, vide ibi eam, ſi agetur &c. & iſta lect. eſt vera, quæ tamen patitur fortiſima contraria. vt dicam in parte ſequenti. ¶ Venio ad quartam partem, ſi ex ſtipulatu & c. hæc pars habet vnam lectu. ſecundùm omnes, ſcilicet, quòd ſi primò actum ſit ex ſtipulatione ad pœnam, actio ex vendito tollitur ipſo iure in eo quod concurrit. Sed hic videnda eſt ratio, quare actio ex ſtipulatu pœnalis non tollitur ex actione ſecuta per actionẽ ex vendito ope exceptionis: ſed contra ipſo iure.[a] glo. reddit rationes. Tene primam rationem, quæ eſt vera. & tene glo. ſ. ibi licet ſecus ſit e contra, vbi ponit hunc caſum & iſtam rationem. Vide gl. iſtã. Dicebam vobis, quæ eſt ratio diuerſitatis, quòd actio ex ſtipulatione pœnalis & c. dixi quòd teneres primam rationem glo. & ex hoc ſequitur, quòd ſi primò actum fuerit actione ex ſtipulatu, vt fiat quod conuenit, & ſecutum fuerit intereſſe, actio ex vendito informata ipſo iure tollatur, quia ſimiliter ad intereſſe datur, quod ceſſat per exactionem.

¶ Iſtis lectu. ſic explicatis, habes ex. l. iſta, q actio ex vendito non nouatur per ſtipulationem pœnalem. Item, quod actio ex ſtipulatu, vt fiat quod conuenit ſimiliter non nouatur per ſtipulationem pœnalem. Sed contra hoc opp. quòd imò nouatur, vt l. obligationum ferè. in fi. j. de act. & ob. Vel ſi dicas quòd fuit actum, ne nouetur, vtrunq; poterit peti, vt. l. ſi ita ſtipulatus. in fi. j. de no. ¶ Huius timore, quidam concedunt contrarium, ſcilicet quòd nouetur, & quod hic dicitur de exceptione, intelligitur de exceptione facti, non iuris. & ſi dicas, ergo[e] eodẽ modo tollitur vna per aliam, cuius contrarium vult dicere iſte tex. dicit gl. in alio eſt differentia, quàm in his. vide gl. ibi, item ad id quod hic dicitur. vsq; ibi, eſt & alia differentia. Iſta ſol. non eſt vera, quia text. direct. dicit, quòd actione ex vendito poteſt agi, ergo non eſt ſublatum. Item tex. facit differentiam vtrum tollatur ipſo iure, an ope exceptionis? ergo loquitur de exceptione vera. Vnde alij dicunt vt ſequitur in gl. quòd actio ex ſtipulatu, vt fiat qd' conuenit, cum ſit contracta verbis tollitur per actionem pœnalem ipſo iure. actio ex vendito quæ contrahitur conſenſu, non tollitur per ſtipulationem pœnalem, ſed per exactionem factũ ex ea. vide gl.[b]

¶ No. iſtam ſol. quam videtur tenere Dy. de no. op. nun. l. in prouinciali. in diſtinctione magna. tamen hæc ſol. non placet: quia eſt contra text. in. l. apud Celſum. ſ. labeo. de do. excep. & j. de ver. obl. l. qui romæ. ſ. duo fratres. vbi ſi præcedit ſtipulatio, non nouatur ex ſequenti ſtipulatione pœnali. Vnde quidam alij diſtinguebant, aut præcedit obligatio bonæfidei, & nõ nouatur, vt hic. aut ſtricti iuris, & nouatur, vt in contrarijs. Iſta reprehenditur per eaſdẽ leges. ¶ Vnde alij, vt Gul. de cu. in. l. reſcriptũ. ſ. ſi pacto. ſ. de pact. dicit, aut præcedit obligatio iuriſgentium, & non nouatur per ſtipulationem pœnalem, vt hic. & l. quis à ſocio. ſ. pro ſoc. Aut obligatio iuris ciuilis, & tunc nouatur, vt. l. obligationum ferè. in fi. Iſta opi. non placet. Primò per tex. & gl. in. l. j. C. de iure emphy. Conſtat enim quòd contractus emphyteoticus eſt de iure ciuili, & non nouatur per ſtipulationem pœnalem. Præterea, probatur per dictam. l. apud Celſum. ſ. labeo. & dicta. l. qui romæ. ſ. duo fratres. ¶ Quid ergo dicemus? breuiter, opin. mea eſt in hac materia: aut præcedit obligatio ex cauſa oneroſa: & nunquam nouatur per ſtipulationem pœnalem ſubſecutam, ſiue ſit ſtricti iuris, ſiue bonæfidei, ſiue iuris gentium, ſiue iuris ciuilis, quocunq; modo contrahitur: vt hic: & l. ſi quis à ſocio. ſ. pro ſoc. & d. l. apud Celſum. ſ. labeo. & l. qui romæ. ſ. duo fratres. Aut præcedit obligatio ex cauſa lucrativa: & tunc nouatur per ſequẽtẽ ſtipulationẽ pœnalẽ: vt. l. j. j. de pœ. le. & l. j. ſ. itẽ ſi ita. j. ad. l. fal. ita intelligo. l. obligationũ ferè in fi. & l. ſi ita ſtipulatus. in fi. Alij vt Azo dicũt, & nũc intro gl. ibi. vel melius ſecũdùm Azo. quòd hic fuit actũ expreſsè, ne nouaretur, ſecũdùm iſta tẽpora. hodie nõ fieret, niſi ageretur, vt. l. ſi. C. de noua. Iſtud nõ placet, quia quòd hic iſtud fuerit actũ, eſt diuinare. Ad illud qd' dicit, quòd hodie nõ fieret nouatio niſi agere: dico quòd ſaluat reuerẽtia, hodie nil eſt immutatũ in nouatiõe quę fiebat olim per ſtipulationẽ pœnalẽ ſubſecutam: ſed. l. ſi. C. de noua. & inſti. qui modis tol. obli. ſ. præterea. loquit de nouatiõe quę fit per ſtipulationem æquè principalẽ, ſicut eſt actio prima: nõ de ſtipulatiõe pœnali, quę acceſſoriè venit. Alij dicũt, & ſum in fin. gloſ. quòd hic videbat pœna appoſita cauſa limitãdi intereſſe, nõ loco pœnæ, qd' totũ eſt diuinare. vnde de hoc non curo. ¶ Cum ergo quæritur, vtrũ per ſtipulationẽ pœnalẽ nouetur prima obligatio: dic diſtinguẽdum: aut obligatio præcedens fuit liberatoria & non nouatur, vt. l. reſcriptum. ſ. ſi pacto. ſ. de pac. Quod die vt ibi. Aut fuit obligatoria: & tunc, aut pœna apponitur loco contẽptus, aut loco intereſſe. Primo caſu, nõ nouatur, vt. l. ſi quis rem. ſ. de arbi. Secũdo caſu, aut pœna adijcitur loco particularis intereſſe, aut loco totalis. Primo caſu, non fit nouatio: vt in toto titulo de vſuris: imò poteſt peti vna cum principali. Aut apponitur loco intereſſe totalis: & tunc, aut præcedit conuentio ex cauſa lucrativa: aut ex cauſa oneroſa, vt. ſ. dixi, prædicta plenius examinaui in. l. ita ſtipulatus. in contrarijs vltimæ partis. j. de verb. oblig. Vbicunq; autem dixi per pœnalem ſtipulationem nouari præcedentem, intellige, niſi in contrarium actum ſit: vt. d. l. ita ſtipulatus. in fi. & l. qui fidẽ. ſ. de trãſac. Item, vbicunq; iuratũ eſt, vt. l. ſi quis maior. C. de tranſac. quæ lex debet intelligi in contractibus ſponte factis. Si enim aliquis contraheret neceſsitate impoſita per iudicem, poſito quòd iuridice diſponeret: diſpoſitio illius. l. ſi quis maior, non haberet locum. Dicit enim, nullo cogente imperio, vt ibi patet. quod eſt no. ¶ Venio ad aliam glo.[d] dicitur hic in tex. in fi. quòd exactione facta per ſtipulationem pœnalem, tollitur actio ex vendito ipſo iure. Contra, imò ope exceptionis: vt. l. ſi duo. ſ. ſi quis cau. Sol. ibi agebatur contra plures. hic contra vnum. ¶ Oppo. ad idem de peti. hære. l. nec vllam. ſ. pe. Sol. vt in gloſſ. ¶ Opp. de. l. qui fidẽ. ſ. de tranſac. Solu. ibi fuit actum, quòd vtrunq; poſſet peti, idem ſi fuit iuratum, vt. d. l. ſi quis maior. ¶ Vltimò habes hic quandam gl. quæ eſt additio quæ incipit. ſex caſus no. & eſt noua additio & obſcura & eget ſuppletione. ibi per actionẽ ex vendito. Imò ipſo iure: & vtraq; competit ad intereſſe, vt in glo. mag. tangitur. & dixi. ſ. e. l. dicit gl. primus: in gl. ſecundus, in tex. dic imò etiam in tex. & gl. ſecundùm diuerſas lec. Dicit gl. nec in tex. nec in gl. dic. imò etiam in tex. & gl. ſecũdùm diuerſas lec. dicit gl. nihil hic dicitur: ſed ſolùm de actione ex vẽdito informata à pacto in continenti appoſito.

LEX XXX.

VIres. [e]Quando quis à ſeipſo euincit habet actionem ex empto. hoc dicit. concor. l. Iulian. ſ. ſi fundum. ſ. eodem &c.

SVMMARIVM.

1 *Res mea, quando eſt penes te ſine cauſa, poſſum illam condicere.*

LEX XXXI.

SEruus. Si ſeruus furtum fecit domino, eius peculiũ diminuitur, ſi verò poſtq; deſijt eſſe dominus, tũc cẽſetur peculium eſt, dominus nouus conuenitur. h. d. ¶ Not. in ſi. quod quando penes mea eſt penes te ſine cauſa, poſſum condicere. dixi plenè in. l. ſi & me & titium. ſ. ſi cer. peta.

SI ſciens. [f]Qui vendidit rem alienam ſcienter propter dolum, hac actione conuenit ante, cẽ res euicta ſit, ſecus ſi ignorans. h. d. ¶ No. quòd qñq; quis vult agere contra debitorem ſuum: quia ſcienter vendidit rem alienam, & tunc poteſt agere, etiam antecẽ agatur actione ex empto, vt hic. Item ex ſtipulatione doli: quia promiſit dolum malum abeſſe, abfuturũ; eſſe, ſi intereſsit. Quandoq; vult agere de euictione, & tunc non poteſt agere, niſi re euicta, ſecundùm formam. l. euicta. j. de euic. Quandoq; vult agere, quia res non defenditur, & tunc poteſt agere etiam ſi res non ſit euicta, vt. l. ſi plus vel minus. j. de euict. & eſt multũ aduertendum in modo concludendi &c.

SVMMARIVM.

1 *Re uendita & ablata per uim, liberatur uenditor, niſi ſit ablata propter inimicitias uenditoris.*

LEX XXXII.

SIeares. Venditor nõ tenet de caſu fortuito, tenet tñ cedere actionẽ occaſione rei cõpetẽtẽ. h. d. ¶ Not. pre ablata p vim vẽditor liberat, niſi vis iſta ſit illata ,ppter inimicitias perſonæ vẽditoris, quia tunc videtur res eſſe perdita ſui culpa, vt. j. titu. j. l. ſi merces. ſ. culpæ. & j. fol. ma. l. pe. in prin. &c.

Vterq;

a **VTerque veſtrum.** [2]De duobus emptoribus, ille eſt potior cui eſt poſſeſsio tradita. h. d.

LEX XXXIII.

SIquis ame. Si quis contrahentium ex falſis menſuris decipiatur, põt per hanc actionem habere recurſum. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Agere pro ſingulis rebus uniuerſitatis licet quis poſit, ut de omnibus agat cogitamen poteſt.*

2 *Emptionem rerum plurium dici unam, ubi pretium unum interuenit.*

LEX XXXIIII.

ET ſi vno. No. q põt quis agere de rebus ſingulis, tamẽ poteſt cogi vt de oĩbus agat, vt. l. non eſt nouum. ſ. eo. ¶ Item no. q ex eo quod vno pretio fit emptio plurium rerum, vna dicit emptio. vt. l. cum duo. j. de duo. re. & l. ſcire debemus. j. de verbo. oblig. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula promiſit dare liberam poſſeſsionem, in inſtrumento quid notet?*

LEX XXXVI.

SIquis fundum. Euicta ſeruitute agitur ex empto nõ de euictione. h. d. habes in. l. qd' ad ſeruitutes. j. de euic. ¶ No. q† ſi dicatur in inſtrumento vendi tionis, promiſit dare liberam poſſeſsionem & c. q ſi quis vadat per eã poſſeſsionem non dicitur libera. de quo dixi in. l. cum pater. ſ. pater de lega. ij. tetigi in. l. vim facit. j. de vi & vi ar. &c.

LEX XXXVII.

b **V Enditor.** [b]Ante traditionem venditor tenet ad cuſtodiã ,ppter qua etiã debet de dãno ifecto cauere & c.

LEX XXXVIII.

SIcut. Dolus venditoris non prodeſt emptori. hoc dicit.

c **I venditor.**

Firmius. [c]Fiſtulæ & canales cedunt domui. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Sciens ordinationem factam per ſuperiorem, quòd aliqua res uẽdatur minori pretio ſoluto, ſi uendit pro maiori pretio quàm fuerit ordinatum, tenetur.*

LEX XL.

d **QVæro.** [d]Generalis cõuẽtio nõ ,pdeſt vẽditori, vbi ſpecialiter ſcit, nec expreſsit. h. d. ¶ Not. iſtã. l. quia vt facere e cauſa circũueniendi, eo ipſo quod ſcit, vt. l. j. in fi. ſ. e. ¶ Inducit iſtam† l. ad. q. de facto. Q uidã qui verſabatur in palatio cognouit, q informatio ordinata erat q frumentũ vẽderet pro modica quantitate, nec erat adhuc publicata, vendidit tibi frumentum pro maiori pretio, nec certiora uit te: certè videt teneri ad intereſſe. & ita gl. ſenſit in. l. cõtra legem. facit ſ. de leg.

LEX XLI.

f **QVintus Mutius.** [f]Qui emit arbores extantes, nõ facit eas ſuas, donec à ſolo ſeparẽtur, & ideò vendicare non poteſt, ſed aget ex empto. h. d.

LEX XLII.

g **IN venditione.** [g]Emptori decepto, ſuccurritur per actionem, & per exceptionem. h. d. glo. ponit tibi caſum, vide eam.

LEX XLIII.

h **SIduorum.** [h]Si venditor in vna re decipit per ignorãtiã & in alia decipit, debet horum inuicẽ fieri compenſatio. quẽ caſum no. quia nouus caſus eſt. ¶ Iſtã. l. intelligo quando venditor fuit ignorans. ſecus ſi ſciens. & ſic in dolo, tũc enim non compenſat lucrũ cũ dãno, vt. l. ſi negotia, ſ. de neg. geſt. Item intelligo quãdo fuit vna venditio, vt proponitur in tex. ſecus ſi plures, & ſeparati contractus fuiſſent. l. ſi quis negotia aliena. ſ. de neg. geſt. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus ſerui empti per euictionẽ amittens quòd habeat actionem ex empto.*

2 *Libertum habens quando uideatur locupletior?*

3 *Intereſſe expenſarum, quando non debeat excedere duplum pretij conuenti, uel communis?*

4 *Actione ex empto mota de euictione, inſpicitur ualor rei tempore quo euincitur.*

5 *Expenſas recuperare ab alio euincente ualent, quòd non poſsit habere regreſſum cõtra authorem ſuum.*

6 *Electio liberti eſt, quem habeat patronum.*

LEX XLIIII.

TItius. Emptor ſerui propter commodum Iuriſpatronatus euictum, habet actionem ex empto. Item intereſſe ſumptuum non debet excedere duplum rei contra ignorantem ſecus ſi contra ſcientem. hoc dicit. cum. l. ſeq. ¶ Not. † primum dictum[i], quòd ſi perdatur Iuſpatronatus, committitur actio ex empto per euictionem. Et licet dicatur aliàs, quòd† quihabet libertum nõ videtur locupletior, vt. l. plane. ſ. ſi. j. de lega. j. l. non videtur. de re. iu. tamen in caſu propoſito contra eum à quo quis habet cauſam oneroſam, dicitur locupletior, qui habet libertum & ſi iuſpatronatus perditur, videtur eius peculiariter intereſſe, & ſic habet actionem ex empto. ¶ Secun-

a ☞POMATES. ¶ Vterq; veſtrũ. de hac materia vide latè per Moder. in. l. j. in. vj. col. ff. de acqui. poſ.

b ¶ Venditor. In prin. hui⁹. l. & c. vide Bar. in. l. ſi traditio. in. viij. q. C. e. Alc.

c ☞POMATES. ¶ Firmius. Vide Ang. in tractatu ſuo de ſeruit. vrba. pd. q. clxxxix. ſub ru. de fiſtula. & vide Bar. ſ. i. l. Iul. ſ. fi. vbi ſcripſi. ſ. e. ti.

d ¶ Quæro. in prin. l. & c. & ad hãc. l. vide ẽt gl. & Bal. in. l. j. in. ij. op. C. de ædil. act. & ad de Bar. in. d. l. con tra. & Bal. in. l. ij. C. de peric. & cõ. rei ven. Alex.

☞POMATES. ¶ Quæro. Vide Alex. cõſil. xiij. ĩ fi. vol. v.

☞POMATES.

e ¶ Inducitur. vide Ro. ſin. cclxxxv.

¶ Quintus Mutius. & qs ſit eſſe ctus venditionis arborũ pendẽtiũ adde Bal. in rubr. C. de contrahen. emp. in vlt. q.

g ¶ In venditione. allegat hanc. l. ad q. Bal. in. l. fi. ſ. fi. C. communia de lega. & c. Alex.

¶ Si duorum. In prin. & c. nõ eſt alibi ſecũdùm Bal. ĩ d. l. ſicut. ĩ. fi. C. e. & vide glo. no. & ibi Bar. ĩ. l. ſi quis domũ. ĩ fi. prin. j. loca. & vide Bal. ĩ. l. fi. ſ. pterea. p iſtũ tex. de iu. do. Ale.

☞POMATES.

¶ Si duorũ. vide Pau. de ca. conſil. cccxxxvij.

¶ No. primũ dictũ. & ad hoc dicit iſtũ tex. cẽ no. Bal. in. l. j. in fi. C. de peric. & commo. rei ven. Ale.

k ¶ Quod intereſſe. vide Bart. in. l. j. in iij. col. C. de ſen. q pro eo quod intereſt. Alex.

☞POMATES.

k ¶ Quod intereſſe. vide Alex. con ſi. lxvij. volu. ij.

l ¶ Põt recupera-

m ☞POMATES. ¶ Cõtra authorẽ. Limita hoc niſi, pmiſũ ſit p vẽdito rẽptori: q re euicta ſibi culpa nõ oppõeret. Ale. cõſ. lxvij. ad fi. co. ij. vo. ij.

n In. l. ſi quis alienã. in fi. ibi, & ibi & in. l. ſi cui. Puto volniſſe Bar. addu cere tex. in. l. cum vir. j. de vſuſcap. Alex. Loſæus.

o ¶ Lucius Titi⁹. i pri. hui⁹. l. vide Bal. ĩ. l. ĩ. fi. C. de vſur. & ĩ. l. cũ allegas. in. vj. co. i ver. vj. op. e. ti. & nõ ẽ alibi ſecũdùm bal. ĩ. l. ſi traditio. ĩ. iij. q. C. e. Ale.

p ☞POMATES. ¶ Definctus. vide ad intellectum huius. l. Iaſ. in. l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cautio.

q ☞POMATES. ¶ Secundò no. vide quid dicat Ro. ſing. cj.

r ¶ Cõſeq ẽptor. adde Imo. ĩ. l. ſi ĩſulã. ĩ. xxxj. co. de ver. ob. vbi declarat hãc. l.

s ¶ Titi⁹. i pri. hui⁹. l. & c. adde. l. j. & ibi no. Bal. ĩ. l. fi. C. cred. eum. pi. nõ debere & Inn. ĩ. c. fi. de ẽp. & vẽ. ſed qd ſi nõ vult, ,ducere iſtã mẽ ſeruabit practica & Inn. ĩ. c. g. ppetu⁹. de fi. iſtr. vbi oĩno vide ſecũdùm, Bal. ĩ. ſ. vaſall⁹. ſi de feu. ſiue. cõtr. iter do. & agna. Et an qs teneat producere ,pthecollũ? vide Bal. ĩ l. fin. C. de fide inſtr. adde Bal. cõſi. ccl. j. lib. Alex.

t ☞POMATES. ¶ Titi⁹. Vide Ro. cõſ. clxiij. co. ij. bal. cõſ. lij. in. iij. parte.

Universidad de Navarra Biblioteca

fuerit.h.d.qd' no.qa pōt tota die cōtingere. ¶ Op. q nō cogat' os ostēdere instra,vt.l.cæteræ.ś.fa.er.& C.de fideiuss.instrumenta. So.fateor q non tenet' tra dere instrumenta originalia,sed bene cogetur ostē dere,& si expedit,copiā facere,vt hic.& .l.fi. de bo. auth.iu.pos. ¶ Itē opp.de.l.cū seruo.ś.fi.ś.de contrahen.emp.Sol.gl.tribus modis,& quælibet solu tio potest esse bona. Teneas menti &c.

LEX LI.

QVi per collusionem.

Qui decipit emptorem supponendo colo num, hac actione tenetur ad interesse.

Pretii. Quæ veniunt iudicis officio mercenario, principaliter peti non possunt. h.d.facit.l.iiij.C.depositi. No.q officium iudicis nō præsupponit actionem, seu obligationē vt.l. Quintus Mutius.j.de an.leg.

SVMMARIVM.

1 *Liberato uno ex contrahentibus ex dispositione legali, alter effectualiter non tenetur, & quomodo procedāt? nume.3.*
2 *Condictio ob causam in contractibus nominatis quòd habeat locum, si ex dispositione legali non impleantur. & nume.5.*
4 *Emptor si soluit pro parte sua gabellam, & uenditor non, & sic ex parte sua cōtractus est nullus, an sicut emptor est liberatus, ita & uenditor?*
5 *Emptor qua actione agat, ad rem recuperandam?*

POMATES.

a ¶ Concordat. vide Bald. in.l.fi.C. de peri. & commo. rei vendi.
b ¶ Nō teneat'. Sed aduerte: qa Bart. ī d.l.si ex cā. reprobat illam glo. quā hīc approbat &c. Alex.
c ¶ Venditor non. adde Bal. in.l. fin. C. de peri. & cō mo. rei ven. Ale.
d ¶ Venio ad secū dā ptē. adde Bal. in.l.fi.C. de peri. & commo. rei vē. Alex.
e ¶ Item facit cōtra. adde Bal. in.l. fin. ś. de peri. & com mo. rei ven. Ale.
f ¶ Quod si. Vide Roma. singu. suo cclxxxv.
g ¶ Creditor. In prin. huius. l. &c. vnū hīc. d. Cy. in addi. q emēs pedagium à cōi, vē emisse pœnas trāf gressorum. & ad hoc facit iste tex. & refert Bal. ī. c. j. ś. j. de cog. seu. & dixi in.l. j. ff. de pub. & Bal. in. l. j. C. de fru. & lit. ex pē. & adde ad istū tex. q sicut p tri bu. & collectis nō solutis possumt vē di bona & pdia: ita p pœnis incurs sis, eo, quia non soluerunt tributa

1 2 3 4 5

Bona fides. Liberato vno ex cōtrahentibus ex dispō ne legali, alter effectualr nō tenet. Itē, si in contractib' noiatis habet locū cōdictio ob cām, si ex dispōne. l. nō ipleat'. h.d. Quā. l. no. ad multa. ¶ No. primā partē summarij. cōcordat' vt. ś. de rei vendi. l. emptor. ś. fi. & l. fi. j. de accep. quod intellige vt dixi in. l. si conuenerit. ś. de pact. Itē, intellige, q cōtractus ab initio valuit ab vtrāq; parte, vt. l. Iul. ś. fi qs à pupillo. ś. e. & in eo cuius dolus dedit cām contractui, vt. l. & eleganter. in prin. ś. de dolo. tūc em pōt teneri vn', licet alter nō teneat' ei, tū ei q nō habet alterū obligatū, succurrit ope exceptiōis, si possidet nō aūt iure actiōis si tradiderit, vt. l. si in emptiōe. ś. itē si emptor. ś. de cōtrahen. emp. & no. p gl. in. l. si ex cā. ś. j. ś. de mino. ¶ Et ista faciūt ad. q. † Pone q emptor soluit gabellā, venditor nō', vñ cōtract' ex parte venditoris est null', sicut emptor est liberat' à pretio bñficio leg. municipalis hoc dicentis, an ēt venditor videatur liberatus? & videt' q sit casus hic in prin. ¶ Cōtra vr argui, q' hęc. l. debet intelligi, qñ est liberatus emptor absq; aliquo facto, vel culpa vē ditoris. sec' si culpa iterc̄ sisset, vt qa pecuniā noluit accipere, quæ deposita erat: vt. l. q decem. j. de so. vel emptor est liberatus ꝓpter præscriptionem, qa nō petit. vt. l. si pupillus alterū. j. de admi. tut. fecit ad hoc. l. si conuenerit. ś. de pac. & quod ibi dixi. ¶ Venio ad secundā partem', & q̄ro, qua' actione aget vē ditor ad recuperandā rem? possumus dicere, q rei vē dicatione, si tempore traditionis nō trāstulit dñiū, quia nō recepit fidem de pretio, vel si transtulit dominiū, potest agere cōdictione ob cām, vel sine cā. Sed hunc' obstāt duo, qa talis condictio non habet locū in contractibus nominatis, vt. l. fi. ś. de cōdi. ob cau. Sol. est verum contractu remanente in suo esse secus si contractus ex dispositione. l. resoluitur. vt hic. Item facit contra, quia talis condictio est actio personalis, ergo si esset facta. l. q emptor sit liberatus ab omni act. personali: ergo liberatur ab ista, sicut ab actione ex empto per quā poterat conueniri ad pretium. Rñdeo nō est verū. quia liberatus ab obligatione cōtracta añ istam. l. factā, non postea: vt. l. si ita. de aur. & arg. leg. & .l. leges. de legib. Sed obligatio ista incipit habere effectum suū post legē factam, licet immediatè, & ideò. l. facta ad obligationem istam effectum suum non porrigit. &c.

a b c d e f g

LEX LII.

1 2 3 4

Predium. Si filia se abstineat ab hæreditate paterna, debet prædium dotale ab hærede defendi. h.d.

Inter. Qui vendit militiā tenetur actiones i suas cedere. h.d. Intelligas hīc, quòd fuit vendita militia: nec fuit dictum, vendo tibi ius & actiones quas habeo contra talem, aliās ex solo contractu emptionis transeunt vtiles sine cessione: vt. l. si nomē. & .l. emptor. de hære. vel act. vē. & plenè in. l. j. C. de act. & obli. &c.

i k l

Ante domum. Venditioni domus cedunt pilæ & columnę extra domum domui iunctæ. h.d.

LEX LV.

Si mercedem. Qui vendidit rem cum mercede debita, intelligitur debita venditori &c.

SVMMARIVM.

1 *Capella existens in fundo, quòd eo uendito, censetur uendita, nisi habeat adītum ex publico.*

Si fundum. Venditioni fundi cedit sepulchrū: nisi sit exceptū, vel aditū habeat ex publico. ¶ No. quòd† vendito fundo in quo est capella, videtur vendita capella: nisi aditum habeat ex publico. facit. l. in modicis. ś. de contrahen. emp.

SVMMARIVM.

1 *Persona loquētis, quòd nō intelligitur in generali sermone.*
2 *Vēdito fundo saluo iure coloni, quòd intelligitur de omnibus, præterquàm de ipso uendente.*
3 *Vendens domum si excipit, quòd habitantibus liceat habitare, an intelligatur de his quibus gratis concessit.*

Si habitatoribus. Si in venditione excepta sit habitatio, non intelligitur de habitatione vendentis: nec alterius ab eo causam obligationiam non habentis. h.d. quem casum no. Et no. † quòd in generali sermone, non intelligitur persona loquentis: vt. l. inquisitio. C. de sol. & de sena. l. j. ¶ No. casum' quòd si † aliquis vendit tibi fundum, saluo iure coloni, seu laboratoris: intelligitur de omnibus aliis, præterquàm de ipso vendente. ¶ Quæro, † quid si simpliciter excipit, quòd habitantibus liceat habitare, an intelligatur de his quibus gratis concessit? & videtur quòd sic secundùm Labeonem. nec videtur obstare dictum Pauli: quia loquitur quando pactum fuit conceptum, vt liceat habitantibus habitare vel collectas, secū dùm Bal. in. l. edicto. C. si aduer. fiscū. p istū text. & dicit Bal. ī. l. si ea. l. in vlti. col. C. de vsur. q hīc ē. tex. fin. q locatio iuriū incorpaliū hī ꝓ cessiōe iuriū. al le. Bal. etiā in. l. j. ī verb. quæro testator legauit. C. cōia de leg. q si lego, vel cedo nomē debitoris videor cedere etiā nomē fideiussoris. Et no. q nō est differentia inter emptorē & venditorem gabellarū, vt ꝓbat' ī l. cotem. ś. q maximos. in. fi. & . iiij. q. de pu. cū cō cor. ibi alleg. Alex.

h ¶ Cōductor tributorū. idē Bal. in. l. j. in fi. C. si ꝓpter publi. pēs. & Bar. in. l. in prouincia. li. ś. fi ego. de op. no. per Ang. ī. l. si qsid qd' in prī. de iur. om. iudi. Ale.
i ¶ Prediū. in prī. & c. alle. no. p gl. ī l. ex prędiis. C. de euict. Alex.
k ¶ Si fundū in fin. &c. vide quodno. Bar. in. l. aufidius. in fi'. j. de pri. credi. & de hoc ꝑ Inno. in. c. ex lris. de iure patro. & ibi p ant. in. v. co. vbi declarat istū tex. & vide Lud. ī suis no. in. iiij. charta. vbi refert hoc dictum. ꝓ adde gl. in. l. qdā sunt. de acqui. re. do.
l ¶ No. casum. vide tū Bar. & doc. ī. l. si qs legauerit. de leg. j. & hoc est ve rū, qñ plures fuissent coloni & laboratores, inter quos etiam fuisset ipse dominus. & ita logtur iste tex. Sed qñ verba ista nō pōt verificari, nisi in ipso dño, quia nullus alius fuit colonus, tunc qō est magis dubia. de qua vide tex. in. d. l. si quis legauerit. Alexā. ¶ Adde quid est dictum saluo iure coloni. Bal. consi. clxxxiij.

LEX LIIII.

Creditor. Qui vēdit iura actionis, debet emptori instrumenta ostēdere cū sibi opus erit: vel sic. Vēditor† tenetur exhibere emptori cū expedit, instrumēta quæ pertinēt ad fundū. h.d. no. quod dixi in summario. ¶ No. † quia propter tributa nō soluta potest fieri vēditio fundi: vt. C. si propter publi. pensi. vēd. per totū. & . C. de capi. & dist. pig. trib. caus. l. j. li. x. ¶ No. quòd cōductor† tributorū vel gabellarū alicuius cōtratæ, potest vendere possessiones propter tributa non soluta. quod not. & bene. Et sic facit† quòd syndicus villæ, vel castri, qui tenetur soluere collectam pro omnibus de castro suo, possit vendere possessiones non soluentium &c.

g

LEX LV.

Si mercedem. Qui vendidit rem cum mercede debita, intelligitur debita venditori &c.

SVMMARIVM.

1 *Capella existens in fundo, quòd eo uendito, censetur uendita, nisi habeat adītum ex publico.*

Si fundum. Venditioni fundi cedit sepulchrū: nisi sit exceptū, vel aditū habeat ex publico. ¶ No. quòd† vendito fundo in quo est capella, videtur vendita capella: nisi fi aditum habeat ex publico. facit. l. in modicis. ś. de contrahen. emp.

SVMMARIVM.

1 *Persona loquētis, quòd nō intelligitur in generali sermone.*
2 *Vēdito fundo saluo iure coloni, quòd intelligitur de omnibus, præterquàm de ipso uendente.*
3 *Vendens domum si excipit, quòd habitantibus liceat habitare, an intelligatur de his quibus gratis concessit.*

Si habitatoribus. Si in venditione excepta sit habitatio, non intelligitur de habitatione vendentis: nec alterius ab eo causam obligationiam non habentis. h.d. quem casum no. Et no. † quòd in generali sermone, non intelligitur persona loquentis: vt. l. inquisitio. C. de sol. & de sena. l. j. ¶ No. casum' quòd si † aliquis vendit tibi fundum, saluo iure coloni, seu laboratoris: intelligitur de omnibus aliis, præterquàm de ipso vendente. ¶ Quæro, † quid si simpliciter excipit, quòd habitantibus liceat habitare, an intelligatur de his quibus gratis concessit? & videtur quòd sic secundùm Labeonem. nec videtur obstare dictum Pauli: quia loquitur quando pactum fuit conceptum, vt liceat habitantibus habitare

habitare vsq; in diem, in quem habent conductam. Sed q̄ō nostra loquitur qñ habitatio similiter est excepta. Finaliter teneo q ad illos non porrigatur, si ve ndens obligatus non erat & hoc voluit sentire Paulus hīc, dum dicit nominatim &c. Sed contra istud op. nam posito q nominatim exprimeretur, non valeret, quoniam nemo alteri pacisci potest, vt. l. stipulatio ista. ś. alteri. j. de verb. ob. Sol. illud regulariter fallit in traditione rei suæ, vt. l. pe. C. ad exhi. & .l. publia. ś. depositi &c.

a ¶ Locatio. & ad hunc titulū vide tex. & ibi Bar. in. l. ī summa. ś. & fic. ś. de condi. indebi. & ibi habes multa &c.
b A deò. In prin. huius &c. no. hāc. l. vt per Bar. ī. l. si pecuniā. post medium. ś. de condi. ob cau.
c ¶ In cōtractu. adde, q ad hoc vt sit locatio & cōductio, debet in ipa locatione exprimi certa quātitas, sec' si certa quātitas nō exprimat, sed locat' res simplr, quo casu merces ex cō suetudine pstat', vt l. excepto, C. e. & tūc erit cōtract' ī noiatus, & ad istā mercedē aget' præscriptis verbis. ita Bal. in. l. cōtract'. ī fi. in. co. C. de fid. istr. ꝓ quo vē tex. i. l. si tibi poliēda. j. de pscri. ver. Itē aduerte q locatio nō cōsistit in hisq; b' cōsistūt in stra, vel artes liberales & iō inter medicū & infirmū, do ctorē & clientulū, magistrū & scholarē, nō cōtrahit locatio, sed cōtractus innoiat'. Ita no. Bar. ꝓ ill' tex. in. l. j. ff. si mēs. fal. mo. dixe. cōtra q vltimū tz exp̄sse gl. in. l. marit'. j. e. dū vult. q medic' agat locati &c.
d ¶ Cū fundus. In prī. & c. addeq̄no. p Bar. in. l. in, ś. j. de condi. ob cau.
e ¶ Locatio. in prī. huj' & c. adde qd' no. Bart. ī. l. & qa circa fi. de iurisd. om. iud.
f ¶ Si cōductor. & fic no. hered̄ vel successor ēaliū nō cogi stare colono qd' vide lati' per Bar. ī. l. si filio. ś. fi. so. ma: limita si. ꝓ Bal. ī. l. j. ad fi. C. de iur. fis. li. x. & iste tex. facit ad. q. bal. ī. d. c. dño guerrā.

1 2 3 4 5

LEX LVI.

Si seruus. Venditor circa rem venditam tenetur de dolo & culpa, & ideò quando ante venditionem culpatur, post venditionem punitur. h.d.

Si dolia. In obligatione generis subalterni electio est debitoris, in obligatione cæterarum specierum, non cadit electio. h.d. quod no. ¶ Oppo. de. l. emptorem. ś. fi quis rem. ś. eo. folio. intellige hoc nisi esset dictum accedere, aliās deberet dari in integrum restitutio.

SVMMARIVM.

1 *Regna quæ aliās fuerunt Christianorum, & nunc per infideles tenentur, Papa & Imperator possunt concedere.*

LEX LVII.

Si seruus. Valet venditio serui qui est apud hostes: & dif fertur præstatio donec redeat. h.d. ¶ Op. d. l. in fuga. C. ad le. fauiam de pla. Sol. hic seruus non fugerat. sed aliter captus fuerat. Item. opp. de. l. liber homo. j. de verb. oblig. solu. illud quod est hostium, & nunquam fuit nostrum non potest vendi, nec per stipulationem promitti, vt ibi. secus si fuerit nostrum. & hoc propter spem postliminij. vt. l. id quod. j. de lega. primo. Ex hoc dico, quòd Papa & Imperator possunt concedere regibus nostris regna quæ tenentur per Sarracenos, quæ iam fuerunt nostra. ¶ Item opp. dicitur hīc q iudicis officio differtur præstatio. contra. l. continuus. ś. illud. j. de verbo. oblig. solu. intelligē hoc quando vterq; contrahentium sciebat esse serium in potestate hostium. & sic tacitè videtur actum, vt ante non præstet, sicut quando legantur fructus futuri, vel partus arethusæ, vt. l. interdum. j. de verb. ob. & l. j. in fi. j. de condi. & demon.

De locato & conducto *Rubrica.*

LEX I.

Locatio & conductio. Contractus locationis similis est emptioni, differunt tamen, quia in emptione & venditione principaliter venit traditio. In locatione & conductione principaliter venit factum. h.d. ¶ Ex hoc principio potes sumere rationem, quare Iurisconsultus fecit titulum de contrahen. emp. per se. & tit. de actio. emp. per se. & non fecit tit. locaii & conducti per se. & de locatione & conductione per se. Respondeo, quia in initio contrahendi, contractus emptionis & venditionis, locati & conducti, procedunt eisdem legibus, ideò dum dixit de actione empti, possumus esse instructi de actione locati. tamen locatio & conductio differunt in multis ab emptione & venditione, ideò fecit titulum specialem. Quòd autem in multis differunt, videbitis, j. in prosecutione.

a

Adeo. Nota quòd quādo in contractu venit principaliter traditio ex qua debeat sequi translatio dominij, vel vsucapiendi condictio pro certo pretio, tunc est contractus emptionis & vēditionis, vt. ś. de contrahen. emp. l. conuenit. sed quando in contractu venit aliquod factum, ex quo non acquiritur dominium rei, vel vsucapiendi conditio, tūc est locatio & conductio, vt si dominus patitur vti domo, vel fundo pro certa pensione, vt per totum istum titulum, sed quando in contractu venit vtrunq; tunc aut principaliter venit illa traditio. secundari ò factum, & tunc est emptio & venditio, vt hoc. ś. j. responso. Aut principaliter factū, secundariò illa traditio, & tunc erit locatio, vt hic, & .l. item si pretio. ś. j. ī. Aut non potest discerni quod venit magis principaliter, & tunc habet locum illa quæstio, quam disputaui, quæ incipit publicanus quidam, dic vt ibi optimè dixi &c.

b c

LEX III.

Vm fundus. A Estimatio facit in dubio emptionē & istam materiam, an æstimatio faciat emptionem gl. tangit in. l. j. j. ti. j. plenè dixi in. l. si vt certo. ś. interdum. ś. commo.

d

LEX IIII.

Locatio. Voluntas morte finitur. h.d. istam materiam vide per Cy. in. l. fi. C. de contrahen. emp. dixi plenissimè in. l. centelimis. ś. fi. ś. de verb. oblig.

e

LEX V.

Itibi. Istam legem examina, vt dixi tibi suprà. de pactis. &c.

SVMMARIVM.

1 *Conductor si exegit pœnam à damnificante ex forma statuti, non cogitur restituere domino.*

LEX VI.

Si qui rem. Oppo. de. l. si pignore. ś. de pigno. ac. Solut. aliud in creditore: aliud in conductore. ratio est manifesta. Not. † quòd si conductor exigit pœnā à dante dānū

1

LEX VII.

Si tibi alienam. Si cōductor re cōducta vti, ꝓ hibeatur, agit actione ex contractu ad interesse. h.d. cum. l. leq. &c.

SVMMARIVM.

1 *Contractu locationis inito potest agi contra locatorem, ut liceat frui, & potest peti interesse.*
2 *Obligatio locatoris, ut liceat conductori utifrui, habet tractum successiuum.*
3 *Venditor rei euictæ, si præstat æquè bonam, an liberetur?*

LEX IX.

Si quis domum. Si conductor' nō potest vti re cōducta, pōt agere, vt sibi frui liceat, locator verò liberāre pōtādo interesse, vel æquè cōmodā habitationē. h.d. ¶ No. formā libelli. No. q† sicut in emptione & vēditione, si res nō tradat', pōt agi vt tradat', & pōt interesse peti, vt. l. j. in prin. & .l. ex ēpto. ś. fi. ś. ti. j. Ita in cōtractu locationis pōt agi, vt frui liceat. Itē pōt' peti interesse. vt ś. l. prox. aduertēdū est, q in cōtractu emptiōis & vēditiōis re tradita. cōtingat liberatio, vt de cætero nō possit agi vt tradat'. vt. l. q pēdēte. in fin. ś. ti. j. & ś. de pac. l. ab emptiōe. & ibi no. & .C. ś. aduer. vēd. auct. sacramēta. & ibi no. Sed in cōtractu locatiōis & cōductiōis, licet ab initio res tradat', ita vt frui liceat, adhuc pōt agi vt frui liceat, vt hic, & .j. eo. l. ex cōducto. in prin. Rñdeo, q vēditor obligatus est ad tradendū. quod est factū momentaneū, vñ tradedo i. plet, & meritò liberat', sed si locator est† obligat', vt liceat conductori vti, quod est factū successiuū, ideò nō liberat', nisi ꝓ tpe quo vti frui licet. ¶ Venio ad gl. & op. de. l. fi. fundus in fi. e. ti. vbi nō tenet' ad interesse, sed ad exonerationēm cedis. So. ibi locator erat ignorās, hīc sciēs. Sed cōtra hoc facit tex. in eo qd' dicit. bona fide. So. tpe quo erat bonā fidei, ignorauit: tpe quo locauit, erat sciēs. ¶ Itē op. qa tex. dicit culpa. Sol. nō itelligas q fuerit ī culpa in emēdo sed in eo qd' locauit rē alienā. ¶ Itē in ver. planè† q ro, vtū sit idē in ēptiōe & vēditiōe, vt ille q vēdidit rē q euincit, præstādo eq̄ bonā liberetur? gl. dicit quod nō, & bñ. & in hoc differt emptionis cōtractus à locatione. quæ sit ratio differentiæ cogita &c.

a b c d e f g

SVMMARIVM.

1 *Inspicere debemus quod euenire potest, & quod res est ordinata ad causam.*
2 *Res uendita, ut emphyteusis ecclesiæ, quòd cuincitur ex natura emphyteusis,*

Hic subiungi. Si cōductor desinit posse vti re absq; culpa locatoris, fit ei remissio mercedis, si verò culpa locatoris itertienit, ad totale iter esse tenet'. h.d. qd' no. qaalibi facio magnū festū de hoc. ¶ No. q ispiceret' debemus q euenire pōt, & q res est ordinata ad cām' dixi plenè in. l. inter stipulantem. ś. sacram. de verbor.

1

§. si vasallus. hīc finit'. l. deinde cōsue. regni incipiūt. Eccl'a vendidit mihi domū iure ꝓprio, & aliā iure libellario, finita est ēphyteusis tpe. q̄rit, vtrū eccl'a debeat vnū de duob' facere, vel pati q ædificiū tollat', vel restituere mihi oēs expēsas, quas feci in ædificādo? & decidit ibi distinguēdo. & adde B. l. in. l. ij. C. de rei vē. dixi in. l. pe. C. de iure emphy. & qd' ibidē no. in. l. si pr' in fi. C. de vsufr. vbi p istū tex. in. l. fi. ś. ēptor. C. cōia de leg. & ꝑ Bal. in l. in fundo. ff. de rei vē. Ale. ¶ Adde. Pau. de ca. cōl. cxxxix. vbi an finita ēphytheusi possit hęres petere melioramēta, & an successor teneat' stare locatioi, vide Bal. cōl. xxxviij. li. j. qd qñ vēditor vēdit fructib' pēdētib' existēte colono ptiario, vide Ro. cōl. cccviij. Quid aūt si aliqs emat domū ab aliquo, q' sit in fundo libellario alicuius monasterij, & ab ipso monasterio accipiat fundum in emphyteusim, & stetit p. xxx. annos, q non soluit, qd fiendum. vide Bal. consi. cccexxviij. lib. iij.

POMATES.

¶ Vide Pet. de anch. cōl. lxxj. ici. ī tātā familiaritatē.
¶ Locatio. in prī. huj' & c. adde qd' no. Bart. ī. l. & qa circa fi. de iurisd. om. iud.
¶ Si cōductor. & fic no. hered̄ vel successor ēaliū nō cogi stare colono qd' vide lati' per Bar. ī. l. si filio. ś. fi. so. ma: limita si. ꝓ Bal. ī. l. j. ad fi. C. de iur. fis. li. x. & iste tex. facit ad. q. bal. ī. d. c. dño guerrā.
¶ Itē pt. an ille q vēdidit rē, q euincit pstādo eq̄ bonā liberet? & no. disse rētiā inter locationē & vēditionē. Fallit tū hic ī casu singr' ari. l. fi duorū.

a ¶ De acqui. pos. legat iste tex. pot. an vendens rem alienã, videat vendere suo nomine, vel alieno? de quo per Bar. & Bal. in l. mater. C. de rei ven. Ale.
¶ Adde Pau. de ca. cõsi. cxxxvj.
b ¶ Caprarius. an debeat probare dolum, tu vide Bar. C. de murileg. lib. xj. in l. quod ad presens. & quod no. in l. cum ita. §. species. de leg. ij. Alex.
POMATES.
c ¶ Videam⁹. vide Alex. cõsi. cxix. p totum maxime i ij. col. 1
POMATES.
d ¶ Si hoc. Vide Old. cõsi. cj. in fi.
POMATES. a
e ¶ Inter cõductorẽ. videe xẽplũ ad istũ tex. p Alex. cõsi. cvj. volu. ij.
f ¶ Qui impleto. in prin. hui⁹. §. &c. vide in l. legẽ. C. e. & ibi Bal. & ad de, q̃ iste. §. habet locũ ẽt i cõtractu p̃carij. li reb⁹. §. vl ti. ff. de preca. & i contractu p̃cariæ, vt no. gl. i. c. j. de p̃ ca. No. ẽt ad ampliationẽ eorũ, q̃ hic habenẽ, q̃si colonus, vel inquilinus patiẽte dño 1 ſteti't in re locata singulis annis soluẽdo mercedẽ p̃scribit, & facit hãc locationẽ ppetuã b vt vlterius nõ possit expelli. secundũm Bal. & Ang. i. l. malẽ agiẽ. de p̃scrip. xxx. anno. Alex.
POMATES.
f ¶ Qui ipleto. An hoc procedat in emphy. vide Ro. cõsi. ciij. col. ij. & Alex. plenè cõsi. xviij. i. iij. col. iiij. vol. Ale. cõsi. j. in pe. co. i. ij. vo. vult qiste tex., pcedat ẽt si dũr ãte primo tpe locator nisus fuisset, rũpe cõuẽtiões, & ,pte stat⁹ fuisset q̃ nõ itẽde c bat i ipis pseuerare, qa nihilomin⁹ finito, nihil postea dicat: cẽsenẽ ptes d perseuerare i primis conuẽtiõib⁹, & vide Bal. de pace cõstan. in verbo. Itẽ societatẽ. & Alex. cõsi. lxx vj. vol. v. vbi ponit, an habeat locũ iste. §. in cõtractu vbi reqrit̃ scriptura, vel vbi tractatur de transferendo vtili dominio?
e
POMATES. ¶ Renouata. vide Alex, cõsi. cv. col. vij. vol. iij.
g ¶ Infero duo. & ista faciũt cõtra ea q̃ decidit Dy. & bar. i. l. si mora. i fi. so. ma. ,p quo adde no. bar. j. e. §. ibi. & hoc dico, q̃ i offi. & c. & bn̄ facit qd̃ no. Inn. i cle. oli. el ij. de ref. spo. & cũ Bar. hic trãsit Imo. i. d. l. si mora. i vl. co.
h ¶ Venio ad tertiã pticulã &c. & ex hoc seq̃t, qd̃ iste. §. nõ ls locũ ẽ ẽphyteosi, vt notat Bal. i. l. j. i. xj. q. i ver. sẽ nũq̃d emphyteosis. C. qñ nõ pe. par.

LEX XIIII.

Item quæritur. Si cõductor fiterit in culpa, tenetur. alias non. & hoc probat̃ per multa exempla vsq; ad. §. si lege &c.

Si in lege operis. Excessus in mercede dicit̃ tũc, quãdo est eisdẽ pactis facta vtrãq; locatio. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Colonus si remanet in conductione, uidetur renouata conductio & durat pignoris obligatio ipsius conducentis, non tertij. nu. 3.*
2 *Cautela ad cõficiendas positiones, quòd cõductor remansit in possessione dũoscite.*
3 *Obligatio tertij pro conductore, quòd non remaneant obligata conductione tacitè renouata, nisi nouus consensus interuenerit.*
4 *Conductio, quòd non uideatur tacitè renouata, si ex parte locatoris non tradantur res quas locator ipsis ultra consensum præstare debebat.*
5 *Conductus ad custodiam agri pro certo tempore, quò eo finito, licet permaneat ad custodiam quòd ndn sit reconductus.*
6 *Reconductio tacita, quòd habeat locum in prædijs reipublicæ, ecclesiarum & minorum.*
7 *Reconductio tacita quomodo, & qualiter intelligatur facta?*
Conductio quomodo dicatur facta in scriptis?
8 *Officia quæ ex necessitate geruntur, quòd finito tempore non uideantur renouata.*
9 *Castellanus positus ad custodiam castri pro certo tempore, quod finito tompore, nõ sit castellanus.*
10 *Prædium rusticum & urbanum in tacita reconductione, in quo & cur differant & per quantum tempus uideatur facta?*
11 *Reconductio tacita quando uideatur facta in rebus mobilibus.*
12 *Colonus remanens in fundo, quanto tempore remanere debeat, ut uideatur facta re conductio arbitratur bonus uir.*
13 *Stipulatio interuenit in contractu, an uideatur renouatus contractus tacitè?*
14 *Fictio legis quod porrigat se ad id ad quod porrigitur lex naturæ.*
15 *Scientia hæredis nel curatoris furiosi, quod sufficiat ad hoc, ut uideatur renouata cõductio.*
16 *Conductio ita tacito consensu dissoluitur, sicut contrahitur.*

f **Qui impleto.** Iste ver. diuiditur in tres partes. Primò, loquitur in prędio rustico. Secundò, in prędio vrbano. Tertiò, ponitur quædam limitatio circa prædicta. Secunda ibi, in vrbanis. Tertia in. l. qui ad certũ. ¶ Itẽ, prima subdiuiditur: quia primò ponit vnũ dictũ. Secundò, illud limitat. Tertiò, illud extẽdit. Q uartò, illud dictũ declarat. Secũda ibi, sed hoc ita. Tertia ibi, eadẽ. Q uarta ibi, quod autẽ. ¶ Itẽ, secũda subdiuiditur: quia primò, ponitur dictũ. Secundò, exceptio. Secunda ibi, nisi in scriptis. & breuiter hoc intẽdit. Si cõductor
g post tempus remanet in prędio rustico, videtur in annũ renouata⁸ cõductio & pignora einsdẽ: secus si alterius. In prędio verò vrbano, quatenus habitauerit, renouata videtur nisi in scriptis prima cõductio celebrata fuerit: vel nisi dominus posse cõsentire desierit. h. d. ¶ In prima verò parte
1 no. quòd† si colonus remanet in cõductione, renouata videt cõductio, & durat pignoris obligatio. Ratio huius ponit in hoc. §. &. j. l. proxi. quia
2 dominus videtur cõsentire tacitè. ideò sit† cautus aduocatus, vt positionẽ faciat, quomodo remãsit in cõductione, domino sciẽte. Nã si ignorasset, nõ posset videri cõsensisse: & sic nõ videret renouata locatio. ar. j. l. prox. & ideò tũc nõ esset agẽdũ hac actione: sed actione neg. gest. ¶ Venio ad
3 secũdã partẽ. scilicet ad versi. sed hoc ita. Et no. † quòd eo casu quo tertius obligauit pignora, nõ sunt obligata in ista secũda cõductione tacitè renouata, nisi nou⁹ cõsensus interuenerit. Ratio hui⁹ est: quia posito quòd ille
terti⁹ q obligauit pignora, sciat: & hoc patiat̃. s. illũ remanere in cõductio
ne: tn̄ nihil est ex quo possit colligi, quòd ipse velit ipsã in secũda conductione iterũ obligare. ¶ Declaro, qñ colonus remanet in cõductioue, ex parte ei⁹ p̃sumit̃ cõsens⁹ recõducẽdi: aliãs delinqueret, q̃ nõ est p̃sumẽdũ l. merito. §. p̃ socio. Ex parte dñi q patiẽ, si⁹ hoc est p̃sumẽdũ: qa ipse facit totũ id ad q̃ tenebat̃ ex natura cõtract⁹. s. patiẽdo fruc: vt. l. p̃x. in prin. Sed
4 insto fideiussore q obligauit pignora, istę rationes cessant: quia licet ipse sciat & patiat̃, nihil patiẽ circa rẽ suã, ex quo videtur cõsentire obligationi pignorũ. ¶ Ex p̃dictis infero duo. ᵇ Primò, † quòd si ex parte locatoris requirebat̃ aliud, quàm cõsensus: qa debebat certas res præstare cõductori, nõ
5 videt renouata cõductio, nisi res illas p̃stiterit. Ratio, quia nõ implet cõtractũ tacẽdo ex parte sua, vt. §. dictũ est. ¶ †Item, ex hoc infero aliud: pone quòd ille qui est in fundo, est locator: dñs est cõductor. ver bi gratia. Titius opas⁹ suus locauit vt staret in fundo meo, ad custodiẽdũ cũ certa mercede. certè si finito tẽpore ipse remanet in fundo ad custodiam fundi, nõ videor ipsum recõduxisse: qa sola patiẽtia non implet cõtractũ ex parte mea. Itẽ ego nihil feci, ex quo debeat p̃sumi quòd ego ei⁹ operas recõducerẽ. Nõ ergo hac actiõe sed alia actiõe petet à me mercedẽ actiõe neg. ge. fortè, vel
i alia. Venio ad tertiã particulã ad ver. eadẽ. ¶ No. † quòd idẽ iuris est in prędio reipublicę qd̃ est ipdio rustico. pd̃ notadũ ẽ. Nã cũ vniuersitas nõ possit facilè cõsentire: vt. l. sed si. §. j. de dolo. & l. j. de liber. vniuersit. j. videtur quòd in eis haberet locum reconductio tacita: sed dicas quòd hic illi qui regebant ciuitatem, & habebant potestatem locandi, sciuerunt & p̃si fuerunt: aliàs non posset induci tacita reconductio: vt. d. l. sed si ex dolo. §. j. quod no. pro prælatis ecclesiarum & tutoribus, vt ipsorum scientia & patientia inducat tacitam relocationem. Facit. l. tutor. &. l. item magistri, ś. de pact.

POMATES.
a ¶ Principalẽ. Vide Barba. consil. xxxj. Imo. cõsil. 7 xij. Alex. cõsil. j. a pe. col. vol. ij. are. cõsi. lvij. & plene Fely. in. c. de causis. col. ij. ver. limita. de offi. dele. & i. c. j. de iureiurã.
b ¶ Dicit̃ hic. Vide Bal. in l. legẽ. C. e. & ibi etiã dicit, q̃ talis reconductionon intelligitur facta cũ virtute & executiõe instrumẽti, sicut erat pria locatio. Dicit tn̄, q̃ intelligat̃ facta sub cit̃ de pignorib⁹, pœnis, & clausulis, sicut erat pria. Bal. & Imol. cõtra tenẽt & i. l. cũ pr̃. §. pr̃i certã. de le. ij. & adde, q̃ si te cõduco ,p alio anno itelligit̃ fcã repetitio illi⁹ salarij fecũdum Bal. i. l. etiã. C. de iure do.
8 Q uæro facta est liga iter duas cuitates p quãq̃nĩũ
9 duratura, vtrũ si p̃ d stãt post quãq̃nĩũ sibi mutuo sfauores, intelligat̃ liga tacitè renouata? vr̃ q̃ sic, sicutdicim⁹ i cõtract⁹ rerũ: vt hic. cõtrariũ est verũ, nisi renouet̃ exp̃sè. vt de pace cõsta. in ver. itẽ societatẽ, & est ar. C. loca. l. si cũ hermes p̃sertim si fuit cõtracta pri⁹ p stip⁹onẽ, quia stip⁹onis verba desiderat. Similẽ i cõtractib⁹ i qb⁹ reqrit̃ scriptura: nõ fit tacita renouatio, vt hic secũdùm Bal. de pace cõstã. i ver. itẽ societatẽ. qd̃ no. Alex. ¶ Adde ad materiam hui⁹. §. Alex. cõsi. j. li. ij. ã d. ver. col. v. venio ad quintum.
c ¶ Et hoc dico. cogita p. l. Luci⁹. §. Paul⁹. & qd̃ ibi Bar. j. de admi. tu. & vide oĩno, qd̃ no. Bar. i. l. si mora. i fi. so. ma. post Vin. & vide. ś. eo. §. j. ver. nisi i scriptis. & Bartolus de pac. ¶ Venio ad ver. quod aũt. hæc est quarta particula. ¶ No. q̃ in prædio rustico vr̃ recõducere in annũ. hoc qualr̃ intellig. it̃ statim dicã in parte sequenti. ¶ Venio† ad secũdã partem principalẽ: scili cet ad ver. in vrbanis. Et pro huius declaratione sciẽ dum est, q̃ hic est facta quædã gl. intricata. Nam dictum intelligitur tribus modis, exceptio intelligit̃ quatuor modis. ¶ Quæro ergo, quid est dictũ hoc. prout quisq; habitauerit, ita obligetur? Rñdeo trib⁹ modis. Primo modo. vt in nullũ tempus videat recõduxisse. Secundo, vt in idẽ quo habitauit posteà videat̃ reconduxisse. & ista est vera & cõiter teneẽ. Tertio, vt id totũ videat̃ reconduxisse, prout in prima conduxit. prima & tertia non habent rõnẽ, vt. j. videbitis. ¶ Venio ad exceptionem, dicitur hic, ᵇ ni si in scriptis certum tempus cõductionis cõprehensum est. hic Iurisco. excipit casum, nec declarat qd iuris sit in hoc casu excepto, & ideò videndum est quid est hoc dictũ, nisi &c. Dicebat Ia. antiquus gl. j. nisi primus contractus fuit celebratus in scriptis. quod gl. nõ placet. p. l. pactũ. C. de pac. Aduerte si q dẽ Iaco. intellexit in scriptis. quòd cõtract⁹ fuit celebratus consensu, & scriptura fuit adhibita ad probationem, vt. l. cõtrahit. j. de pig. &. C. de proba. l. cũ res. tũc merito reprehendit̃ p gl. quia illa scriptura nil inducit, sed probat. & ideo hodie cũ ex qualibet locatione fiat instrumentũ, hoc non obstante videt̃ fieri recõductio. Sed si Iac. intellexit, q̃ primus cõtractus fuit celebrat̃ in scriptis. quòd cõtract⁹ fuit celebratus consensu, & scriptura fuit adhibita ad probationem, vt. l. cõtrahit. j. de pig. &. C. de proba. l. cũ res. tũc merito reprehendit̃ p gl. quia illa scriptura nil inducit, sed probat. & ideo hodie cũ ex qualibet locatione fiat instrumentũ, hoc non obstante videt̃ fieri recõductio. Sed si Iac. intellexit, q̃ primus cõtractus fuit celebrat̃ in scriptis. quòd cõtract⁹ fuit celebratus in scriptis. sed q̃n scriptura est de substantia, tacendo non renouat̃ scriptura, ideò nõ põt videri renouatus ille cõtractus. Illud probat. j. l. ,pxi. Et ex hoc dico⁶ q̃ ſ officijs quæ ex necessitate geruntur vr̃ tutela, nõ vr̃ tacitè illud officium renouatum, licet quis in eo remaneat, vt. l. j. §. cũ eo. ver. quare si quis finita. j. de eo q ,p tut. Et ideò isti rectores† q mittunt̃ p hãc ciuitatẽ & castellani⁸ q mittunt̃ ad custodiã castrorũ, licet finito officio remaneãt non sunt castellani, quia illud officiũ solo cõsensu nõ renouat̃, sed necessitate illata authoritate publ⁹ca. quæ hic deficit. ¶ Secundo modo intelligit̃, nisi in scriptis certum conductionis &c. hoc est nisi in scriptis iterũ expresse concat. Ista expositio verissima est in se, quia expressũ facit silere tacitũ, vt. l. cũ filio. §. j. de vulg. & pu. & secundùm istã, nulla esset dubitatio, tn̄ precedẽs ex positio est vtilior. & ideò ipsam prosequor. ¶ Habuistis quar̃ debet intelligi istud fictũ exceptum, nunc videndũ est qd iuris in hoc casu excepto. Glo. ponit quatuor expositiones, & vnã notulã Io. quæ videt scholaribus multũ difficilis & terribilis, tũ clarissima est, si aduertat̃ bn̄. ¶ Sciẽdũ est ergo pro eius dentia, q̃ exceptio debet esse de his quæ cõtinẽtur sub regula cũ exceptio ponit cõtrariũ eius quod in regula dictũ erat, vt in. l. j. j. de reg. iur. & per Dy. extra de reg. iu. super rub. lib. v. vñ cũ regula præcedens (prout logtur de p̃dis vrbanis) habeat tres exp̃sitiões oportet q̃ ista exceptio diuersimodè intelligatur, ita q̃ semper descẽdat à regula præcedenti. Hoc præmisso. gl. erit tibi clara vide eam vsq; ibi sed Iac. dixit. ¶ Q uinto aduerte, quod dictum Iac. non tendit ad id quod. ś. dictũ est in gl. Nam Iaco. exponit qualiter debeat intelligi factũ, quod i hac exceptione ponitur. gl. præcedens dicit qd iuris sit in hoc facto excepto, vt. ś. declaraui declarando literam. ¶ Q uæro, quæ est ratio⁶ diuersitatis inter prædium rusticum & vrbanũ: Respondeo† q̃ p in prędio rustico non percipitur fructus qualibet parte anni: sed solùm vno tempore: & ideò nõ erit æquum dicere, q̃ videbatur reconduxisse, sed in prædijs vrbanis, qualibet anni parte percipiuntur fructus vniformiter, & ideò prout habitauit, recõduxisse videtur. ita dicit gl. & iste est communis intellectus. ¶ Ex hac ratione infero multa. Primò, secundùm gl. q̃ si esset prædium rusticum in quo non percipitur fructus nisi de quinquennio in quinquennium, q̃ in quin quennium videatur reconduxisse. Item si est prędiũ in quo percipitur fructus bis in anno, in sex menses videtur reconduxisse. secundùm glo. & bene. Item ex hoc dico, quòd si esset prædium rusticũ ex quo percideretur fructus vniformiter qualibet parte anni, q̃ pro rata temporis videatur reconduxisse, qa eadem ratio est quæ in prædio vrbano. Itẽ si est prędium vrbanum ex quo non ,perciperetur fructus vniformiter qualibet parte anni, verbi gratia, ego habeo domum i loco vbi sunt nũdinæ, quã locaui, certè licet ibi cõductor vniformiter habitet qualibet a parte anni, tamen lucratur plus illis quibusdam diebus, scilicet nũdinarum: quàm qualibet parte anni. Vnde dico idẽ quod in prædio rustico, quia eadem est ratio. ¶ Aduerte, ᶠ quia dictum glos. loquẽtis de fundo ex quo percipit̃ feme l in anno, intelligo quo f libet anno vniformiter vt in vinea, in oliuetis & si. sed prædia rustica istarum partiũ quæ vno anno faciunt fabam, alio anno frumentum. & conductor nõ reciperet pro illo anno tantùm in quo est faba, qa plus expenderet, quàm recolligeret, sed reciperet ✤ respectu aliorum duorum annorum, tunc dicam q̃ f in biennium videatur reconduxisse, quia est eadem ratio. Idem si hoc contingeret in triennio. secũdùm
11 diuersitatem regionum. ¶ Q uærit gl. † quid in reb⁹ mobilibus? certè dicit gl. secus, quia qui eas retinet g post tempus, facit furtum, nisi credat dominum p missurum, quòd dic vt in gl. & ideò dico ⁸, quòd si g scholaris retinet Rõcinum post tempus conductionis, videatur reconduxisse, si rõcinus ille erat consuetus dari ad vecturam, sed si accepisset vnum pul chrum palafrenũ, quem dominus non dedisset nisi h pro modicis diebus, tũc faceret furtum, nisi crederet dominum permissurum vt. l. inter. C. fi. j. de fur.
¶ Venio ad. l. qui ad certũ. dicitur hic, quòd domi
12 nus quit̃ patitur colonũ morari in fundo videtur cõsentire, quæro, quãto tempore oportet q̃ patiatur? Respondeo non sufficeret modicũ tempus, vt. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ś. ex quib. cau. maio. sed hoc arbitrio boni viri inspiciendum, scilicet si remanserit ibi illo tempore quo erat ad culturam h agri aliquid operandum. ¶ Q uæro, dicitur hic⁹ & huiusmodi contractus neq; verba, neq; scripturam
13 &c. quid† si primus contractus fuit celebratus ver- i bis, quia interuenit stipulatio, an patiendo videatur renouatus contractus? Respondeo, si ponis quòd verba fuerunt de substantia contractus, hoc est q̃ fuit actum. quod aliter non valeret, nisi verba interuenirent: tunc non videtur renouatus contractus, quia eadem est ratio prout dictum est. ś. de contra- k ctu celebrato in scriptis. Sed si stipulatio simpliciter inter cesit: tunc non tollit contractum locatiõis & conductionis, qui celebratur consensu, sed ipsum roboraret, vt. l. duo societatem. ś. pro socio, ideò videbitur renouatus contractus locationis, licet stipulatio non videatur renouata. Venio ad vltimum. §.
14 l. ex quo not. † quòd ad id se porrigit legis fictio, ad quod se porrigit lex naturæ. Nam furiosus & mortuus cum non possint naturaliter consentire, nõ fingũtur consentire à iure, & eadem est ratio in absen
15 te, & ignorante. ś. dixi. ¶ Quæro† circa istam partẽ quid si hæres defuncti vel curator furiosi sciuit. & passus est? Puto quòd sufficiat, vt videatur renouata conductio, vt. ś. pro socio. l. planè. facit. j. de preca rio. l. certè. &. C. eodem. l. legem. ¶ Vltimò quæro k
16 † vtrum sicut tacito consensu contrahitur, ita tacito consensu dissoluatur? Respondeo quòd sic, vt. ś. pro l socio. l. idemq; &c.

LEX XVI.

i **Ex conducto.** In actione ex conducto, veniunt: quæ hac. l. exprimuntur. h. d.

SVMMARIVM.

2 *Remissio quòd fiat etiam propter casum occurrentem ui humanæ, sicut diuinæ.*

k **Si vis.** ᵏ Propter casum contingentem in simdo, vel fructibus, antequàm separentur à solo fit remissio mercedis, si damnum est incurabile, secus si contingit fructibus iam collectis. Item vbertas vnius anni cum sterilitate alterius compen- l satur. hoc dicit. ¶ Not. quòd remissio ¹ fit non

ibi. Alex.
¶ Castellani. sed an isti castellani si nitotpe pñt dimittere custodiã castri, si dñs aliũ nõ mittat vide Bal. i l. ex diui. C. eodẽ. Alex.
¶ Quero, q̃ rõ. adde Bal. ś. l. legẽ. C. e. vbi i oĩb⁹ istis idẽ tenet, qd̃ hic. Alexan.
¶ Aduerte. bn̄ facit qd̃ no. Bar. ś. l. diuortio. §. p̃ ianno. sol. ma. & ista alle. gl. hic. Alex.
POMATES.
¶ Aduerte. Vide Sozi. cõsi. clix. colum. pen.
POMATES.
¶ Ideò dico. Vide Alex. ś. l. si mora. co. xj. ver. successi uè. vbi ponit pulchrã qõnẽ de castellano. j. so. mar.
¶ Dicit̃ hic. sed vtrũ pœna intelligit repetita i hac tacita secũda locatiõe, do. Ioã. dicit q̃ nõ. ar. illiustex. ś. l. cũ pr̃. §. pr̃ certã quãtitatẽ, dele. ij. & qã telligi debet de pria. & ś. l. §. vxor. so. ma. & dixi. ś. Alex.
¶ Ex cõducto. ad istũ text. dũ facit mẽtionẽ de refectiõe vide q̃ not. Bal. i. l. j. ś. j. co. C. de iure emphy.
¶ Si vis. & dũ iste tex. facit mẽtionẽ de ipsetu fluminis vide Bal. ś. l. h. C. eo. & ad istũ tex. vide qd̃ le. & no. i. c. pp sterilitatẽ. extra. e. Nõ omittas circa pric. ibi, sec⁹ si cõtigat fructibus iam collectis. Adde Bald. ã l. licet. in. ij. opp. C. eo. Alex.
POMATES.
¶ Si vis. Vide Imol. cõsi. cj:
¶ Remissio. adde Bar. ś. l. iterdũ. §. q̃ ex naufragio. de acq. pos. Bar. ś. l. j. ĩ fi. de iur. emphy. & qd̃ ibi dixi. & latissime p Bar. ś. l. cotẽ. §. q maxios. de pu. Ale. ¶ Ad de Bal. de pace cõstã. i ver. vtalib. el ij. & dixi. ś. in. j. clau. nõ scripta nisi per me. videper me ibi omnino.

a ¶ Si qua. tamen in prin. &c. per Bar. in. l. si merces. §. vis maior. j. eod. Bald. in. l. licet. in. vij. q. j. eod. Alex.

b ¶ Si vno. ad huius intellectum vide Barto. in. l. diuortio. §. impendia. j. solut. matrimo. & quando dicatur vbertas suppletiua alterius anni sterilis, vltra gloss. hic vide gloss. & Bald. in. l. licet. C. eod. in. ix. quæstio. & ibi etiam omninovide Bal.

in. ix. q. qui limitat hanc. l. vbi vna esset locatio plurium annorum, secus si plures essent locationes. & ibi, quis est ann⁹ a vbertatis, qui habet supplere sterilitatem? vide i. c. propter. extra. e. b per Paul. in. l. ex conducto. §. si vis ś. eo.

POMATES.

b ¶ Si vno. Ad regulam huius. l. q verba intelliguntur secũdum subiectam materiam, adde latè Georgium natam. in re pe. clemen. sæpe. 2 colum. iij. de ver. sig. Alexan. in ru. 3 ff. solu. matri. col. v. & l. si constante. col. j. ff. eo. & i cõsi. xxxvij. col. 4 ij. vol. iij. & consi. xxxvj. colum. iij. 5 vol. iiij. Barb. consi. xxxiij. colũ. v. 6 vol. j. Præpositũ. in. c. ius generale. 7 j. distin. Rom. cõsi. lxxxviij. Imo. 8 consi. xxj. & consi. cxxj. Cardi. consi. lx. columna. iij. 9 Alexand. consil. lxxxvj. colum. j. volu. j. Areti. consi. xiiij. col. ij. Bar. in. l. exceptione. colum. penult. j. de fideiusso. Bar. c. fi. col. ij. de offi. deleg. & Areti. c. exhibita. col. ij. de iudi. & not. quod vbi subiecta materia personæ faciẽ 1 tis actum suadet vnum, & subiecta materia actus facti, suadet aliud, quòd magis attẽditur subiecta materia actus facti. ita Barb. capitulo tertio. columna iiij. de offi. deleg. Are. consi. lvij. colum. v. Pau. in. d. c. exhibita. Fel. in consuluit. col. ij. in verb. nota. ibi in tex. de offi. dele. Anch. cõsi. ccxxxvj. Bal. in. c. in præsentia. col. v. de proba. Are. consi. lxxvj. col. ij. Bar. in. l. oẽs populi. col. xiiij. ś. de iusti. & iur. Ang. cõsi. xxxj. col. pe. Ia. in. l. si donatione. col. ij. de colla. & ibi Alex. in. vj. col. & consi. xxxvij. col. j. in fi. volu. iij. & j. col. x. vol. vbi dicit quòd verba debent intelligi secundùm subiectã materiam, etiam si deberent impropriari. Pau. consi. xvij. col. j. vbi dicit, quòd verbum filij, appositum in concessione feudi, comprehendit oẽs descendentes per lineam masculinam, quia hoc est de natura illius contract⁹.

solùm⁴ propter casum occurrentem potentia diuina, sed etiam vi humana. Quod apparet ex eo, quod dicit incultus hostium. & sic apparet quod glo. quæ est in. l. dãnũ. C. eo. nõ bene sentit. Nam illa. l. loquitur de dãno contingente in rebus coloni, ꝓpter quod nõ fit remissio, hic in dãno cõtingẽte i fructib⁹ &c.

Si qua. [a] Et no. q licet remissio fiat propter sterilitatem, vt. ś. ver. proxi. non tñ fit propter vitiositatem fructuum, vt hic &c.

LEX XVII.

Si vno. [b] No. hic, q verba accipiuntur secundum naturam cõtractus, & sic verba debent intelligi secũdùm subiectã materiã. Sic ś. in. d. l. dãni infecti. i pri. j. de dã. infect. & l. si stipulat⁹ j. de vsur.

Cum quidam. Licet sterilitas tribuat remissionem, secus tamen in exiguitate fructuum. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Conductor quando impeditur ut non utatur re locata, qñ totam mercedem repetere possit, & nu. 2. & ibi quãdo impeditur facto conductoris?*
2 *Conductor dicitur, qui dat pretium locator, qui dat operas, uel præstat patientiam fruendi.*
3 *Conductor impeditus facto tertij, quando totam mercedem soluere teneatur?*
4 *Conductor impeditus casu quando teneatur ad totã mercedem?*
5 *Locans operas, uel rem & operam, & non præstans ad quid teneatur?*
6 *Titulus de condictione ob causam, quòd habeat locum in contractibus nominatis.*
7 *Contractus innominati, quòd iudicentur secundùm naturã contractuum nominatorum, cui ąssimilantur.*
8 *Famulus infirmus, quòd non debeat habere salarium pro tempore infirmitatis.*
9 *Famulus, qui fuit infirmus si pro tempore, quo fuit infirmus, uult seruire tanto tempore, & habere integram mercedem, an possit?*

Item cum quidam. "Subtilem" materiam habet iste. §. & breuit⁻ h. d. ¶ Casus contingens ex parte locatoris, prc⁻ ter quem impeditur vsus conductoris inducit repetitionem mercedis. h. d. Primò loquitur in quoddam casu singulari. Secundò ipsum vniuersaliter extendit ad oẽs. Secũda ibi, quod i oĩbus. & in tota materia appello conductorem, illũ, q dat pecuniã: locatorẽ, illũ, qui dat operas, vel præbet vsum rei, vt. l. j. §. si quis. ś. depo. ¶ Op. primò. j. eod. l. pe. ś. natum. Solu. ibi nauis fuit impedita culpa conductoris qui illicitas imposuit merces: ideò mercedem non repetit: hìc nulla fuit culpa conductoris. ¶ Opp. extra gl. † quòd quãdo cõductor casu impeditur, nõ debet repetere totã mercedẽ, sed pro rata temporis: vt. l. si quis domũ. §. j. ś. e. & l. si quis fundũ. §. Imperator. ś. e. So. in. l. si quis domũ. fuit locata res tantùm: hìc fuit locata res & operæ est vna differentia. Item hìc propter casum cõtingentem impeditur vsus conductoris in totum: ideò in totum repetitur merces, & in totum remittitur si solutum non esset. Item. vbi vsus conductoris impeditur pro parte, fit pro parte remissio mercedis. & sic sum expeditus de contrarijs respicicibus principaliter nostrum. §. ¶ Habemus ergo in trare materiam, & videamus eam per modum sum-

& consi. xxj. col. ij. in fi. vol. v. & cõsi. xxvj. col. iij. eo. volu. Vbi dicit, q licet aliàs appellatione suorum veniant multi, de quibus ibi per eum, quòd tamen in materia feudali propter subiectam materiam, veniunt tantùm descendentes. Are. in. l. in substitutione. col. pe. j. de vulga. Fely. in. c. in tantum. de ſymo. Bal. consi. lxvij. in. ij. parte col. fi. vbi pulcher casus.

c ¶ Item. cum quidã. Adde hic i materia. q Ioan. An. in. c. propter sterilitatem. de locat. dicit, q inquilin⁹ ex iusta causa potest dimittere domum inuito domino, vt dicit ibi Io. and. post Vin. ad hoc. l. j. ff. de migrando. & glo. hoc etiam tenet i l. si in lege. §. si domus. j. eod. Seddubium est secundùm Abb. in. d. c. propter nunquid propter pestem supervenientem posit inquilinus discedere, id qd ś. dictum est secũdùm Io. And. facit quòd sic. & tex. in dicto. c. ꝓpter. ex identitate ratiõis, & magn⁹ videt timor mortis. & ideò videt magna necessitas. Ad hoc. l. de ætate. ad trebel. facit etiam. l. habitatores. j. eo. in practica tantum vix potest obtineri. & tamen id quod. ś. dictum est satis rationabile. ita dicit Abb. & vide hìc Paul. de cast. & quæ not. Bal. in. l. licet. C. eo. in iij. quæstio. & alia de iusta causa vide vbi dixi, in dicta. l. habitatores. & vide in. l. dominus. §. fin. j. eod. & quæ not. Pau. de cast. in. l. cum in plures. in princip. j. e. & vide Rapha. in. l. recusare. § . si quis alio. ad Trebel. q per. l. de ætate. cũ ibi nota dicit, q non tenebit⁻ scholaris ad pensionẽ, si fugit ꝓpter pestem, dicit tamen se istud non firmare &c. Alexander

d POMATES. ¶ Primò⁷. vide Angel. consil. xv. Roma. consilio clxxvij. Alexan. in. l. diem functo. ff. de offi. assel. Ana. consi. lxxiij.

e POMATES. ¶ Si verò. Vide Areti. consi. clxj.

f POMATES. ¶ Tertiò. Vide Sozinum. consilio. clvj. colũna prima.

g POMATES. ¶ Conductoris. Vide Aret. consi. xiiij.

h POMATES. ¶ Remissio, vide exemplum per Roma. consilio ccccxxxij.

tiam, hoc

tiam, hoc est, quòd patiatur te vti frui re: vt. ś. l. proxi. in princi. tenetur respectu certæ speciei, meritò eius interitu liberatur: vt. d. l. quod te. ś. si cert. pet. Et eadẽ ratione dico, q si conductor tenetur ad quantitatem respectu certæ speciei: & illa species periret: liberaretur. argu. j. eo. l. in naue. in fi. & quod ibi dixi. ¶ Sumus expediti de prima parte [a]: venio ad secundam: & quæro, † quando quis locat operas suas, vel rem vel operam: & cõtingit q non præstat, vtrum debeatur tota merces, vel pars, vel nihil? In hoc fuerũt duæ opi. vna fuit Guar. qui distinxit aut operæ non præstantur propter factum conductoris, vel propter casum fortuitũ in eius personã obuenientem: & debetur tota merces. Aut hoc contingit propter factũ locatoris: & tenetur ad totale interesse. aut propter casum in eius personam contingentem: & fit remissio pro parte: vt in gl. Nec obstat ad primum membrũ distinctionis. j. de var. & extraor. cogni. l. j. §. pe. & l. cum hæres. j. de sta. lib. qa speciale est in aduocato, & in libertate. ita dicebat Guar. ¶ Alij, vt Azo dicunt indistinctè, q ex cuiuscunq; parte contingat casus, debetur integra pensio. & eius opi. tenet glo. hic, tamen opi. Guar. tenet in. l. pe. C. de cõdi. ob causam. & l. j. §. diuus. j. de var. & extraordi. cogni. Opi. Guar. est vera limitata, prout infra dicam. Opi. Azo. non est vera: sed glo. fuit hìc posita prout fuit sumpta ex eius summa. C. eod. ¶ Vt tamen appareãt solutiones contrariorum contra opi. Guar. debes scire, q quandoq; vnus operam debet, alius debet pecuniam ex dispositione legali: vel ex dispositione contrahentium, quæ succedit in locum dispositionis legalis: vt est salarium, quod debetur aduocatis, vel potestatibus: & istis qui assumũtur ad ista officia publica: & ista est materia per se, de qua loquit⁻. l. j. §. diuus. j. de var. & extraor. cogni. & ibi plenè tractaui istã materiam. Vide istud, quod dicit gl. hic est speciale in aduocato. Non est verum: nam ibi non loquitur in cõtractu locationis & conductionis: sed in quodam salario debito, vel ex. l. dispositione, vel ex dispositione contrahentium, quæ in eius locũ succedet: vt no. in. l. si quis. C. de aduo. diuer. iudi. Quandoq; vnus debet operã: alius debet pecuniam ex dispositione testatoris: & ista etiam est materia p se: cùm in vltimis dispositionibus fiat interpretatio latior: de qua dixi in d. l. j. §. diuus. Ideò gl. hic quæ dicit, speciale in libertate, non dicit verum: sed debet dici, in vltima voluntate. hic in contractu locationis & cõductionis. Quandoq; vnus debet rem, alius operam ex contractu innominato: tunc est etiam separata materia, licet gloss. hic inculcet. Nam in contractibus innominatis est locus pœnitentiæ: in contractibus verò nominatis secus. ¶ Tamen vt istam diuersitatem videamus, præmittamus primò, quid iuris in contractibus nominatis: in quibus dic: aut operæ non præstantur propter factum conductoris, vel casum contingentem in eius personã: & debetur tota pensio: vt. j. eo. l. sed addes. §. cum quidam. & l. qui operas. Si verò steterit per locatorẽ: & tunc aut per factum eius, aut per casum. ¶ Primo casu, tenetur ad totale interesse, vt. ś. eodem. l. hi qui. ¶ Secundo casu, tenetur vt remittat mercedem: vt in hoc. §. Sic debet intelligi. l. aduocationis. C. de condictio. ob causam. Prædicta vera, si fuit contractus bonæfidei, vt puta, contractus locationis & conductionis. Si verò fuisset contractus stricti iuris, vt puta stipulatio: tunc debemus inspicere qualiter sit concepta. Si enim concepta esset conditionaliter: vt puta, si tale quid feceris, cẽtum dabo: tunc si aliquo casu non impletur conditio, non debetur aliquid ex stipulatione: vt. l. si vehenda. ś. ad legem Rho. de iac. j. de verb. obli. l. in illa stipulatione, si calendis. & j. de verb. signi. l. cedere diem. Si verò verba non fuerunt concepta conditionaliter, sed hoc modo: promittis mihi facere, & ego promitto tibi dare: tunc esset idem, quod in contractu locatiõis & conductionis: & diceretur ista stipulatio conuentionalis, de qua loquitur. l. v. §. conuentionales infrà, de verbo. obliga. ¶ Contra prædicta oppono. ś. de condictio. ob causam. l. si pecuniam. in princip. ibi si per te nõ stet &c. dicit gloss. ibi disputando, non determinando. ¶ Item oppo. ś. de con

a ¶ De prima parte venio ad secundam. Recollige hìc quando famulus, vel alius sui cul panon seruit per integrum tempus, non debet habere aliquid de salario, de quo per Bal. in. l. ij. C. eodem. & Bar. in l. j. §. diuus. in fine. j. de var. & extraordi. cog. & latius Bal. in. l. eidem. in. vij. col. in ver. quæro. sed pone famulus &c. Alex.

b ¶ Sed si stich⁹. ad de. l. pe. cũ ibi no. C. de cõdi. ob cau.

c ri. ¶ Sed contra hoc oppono. [c] ego video, quòd casus fortuus contingens ex parte venditoris, liberat eum: & nihilominus potest petere integrum pre c tium: vt lege necessario. de periculo & commodo rei venditæ. quare non ita hic casus contingens in re locata liberat locatorem, vt petat integram pensionem seu mercedem? dicit glossa. aliud est in venditore: quia tractat de damno vitando. nam si non haberet pretium rei, damnum rei suæ pateretur. Locator autem certat de lucro: cùm nihil de suo amiserit argumen. infrà de conditionib. & demonstratio nib. l. titia. §. j. Istam eandem rationem ponit Rosfre. super hoc titulo, quę ratio non videtur vera: nam hìc locator amittit rem suam, sicut venditor. ¶ Vnde dominus Cyn. ponit in. l. legem. C. eodem vnam aliam rationem, videlicet, quia in emptione & venditione agitur, vt res perpetuò sit apud emptorem: meritò re perempta, periculum est emptoris, apud quem perpetuò debebat esse: sed in locatione & cõ d ductione, res debet esse conductoris ad tempus, pro alio tempore apud locatorem: ideò periculum in eo contingens, dividitur inter eos, vt pro rata temporis soluatur pensio. Ista ratio nihil concludit: quia sal e tem pro toto tempore, quo deberet esse apud conductorem, deberet spectare ad eum periculum. ¶ Et ideò tu dicas quòd idem per omnia est in contractu locationis & conductionis, & emptionis, & venditionis. Nam si ego vendo tibi certam speciem quæ est tunc, eius interitu liberor. dicta lege, necessario. in principio: sed si venderem tibi illud, quod non est, sed futurum est: vt fructus ad mensuram, puta, decem corbes frumenti ex tali fundo: tũc pro ea parte, quæ nasceretur, venditio valeret: pro ea parte quæ non nasceretur, nõ debetur pretium, vt. l. si debitor. §. verisimile. suprà de contrahenda emptione. Nunc ad propositum, quãdo quis locat operas, vel locat rem: ipse locator tenetur ad id quod nõ est in rerum natura: id est, ad operas futuras, vel ad patientiam tanti temporis. Isto igitur casu, quando non potest præstare istam patientiam, non debet habere integram mercedem, sed pro rata eius, quod præstitit, sicut in venditione: vnde videtis per omnia idem esse. ¶ Sed contra [d] prædicta facit supra. l. proximiori. §. primo. vbi locator præstitit patientiam toto anno, & in fine anni fructus sunt corrupti: tamen remittitur merces pro toto anno, & non pro rata. Respondeo. ibi patientia totius anni admittitur ptopter vltimum finem, scilicet recol lectionem fructuum: sed cùm ista patientia recollectionis fructuum non possit præstari propter sterilitatem: quia fructus non sunt: meritò nulla parte anni videtur præstita: ideò pro toto tempore fit remissio. ¶ Ex prædictis apparent multa. Primò. quid iuris sit in contractibus innominatis. & certè debes dicere quòd ille qui debet operas ex contractu innominato, aut debet quicq̃ momẽtaneum. vt manumittere seruum: & tunc seruo mortuo distinguatur, aut ante moram, aut post: sicut in contractu emptionis & venditionis, vbi debeturires, quæ momento transfertur in alium. Aut debetur aliquid quod habet factum successiuum: & tunc distinguo, sicut in locatione & conductione, vbi repetentur ex præsentia, vt. l. si pecuniam. ś. de condi. ob causam. ¶ Item. ex prædictis apparet, quòd idem c iuris est, [e] siue aliquis conducit fundum, siue emat f fructus qui percipiuntur. De quo plenè dixi in quæstione quam disputaui, quæ incipit, publicanus. & in. l. cotem ferro. §. qui maximos infrà. de publicanis.

8 ¶ Item ex prędictis apparet, † quòd si famulus tuus f infirmetur, & sic nõ potest præstare tibi operas pro tempore infirmitatis non debet habere salarium: vt hoc. ś. & apparet ex iam dictis, quicquid dicit glo. in

¶ Famulus tuus. Et ratio est: quia promissio salarij habet aliam tacitã conditionẽ, si operas præstabit. argtex. & qd⁷ ibi no. p do. Abba. in. ij.

col. fin. c. ſicut. j. de iureiuran. vbi iuramentum habet tacitam conditionē, ſi fuerit iuranti ſeruatum id de quo iuratur. ad idem facit. l. j. C. de re mili. lib. xij. & l. ſeio. ff. de annu. lega. & quod not. Barto. in. l. diem functo. ff. de offi. aſſeſſo. & in. l. in rebus. ff. cōmo. & in. l. ſi cum dotem. §. ſinautem. ſolu. mat. Reſtat videre de famulo infirmo, qui tātundem vult ſeruire, an debeat habere ſalarium? Quid de ad uocato infirmo? a Guid. de ſuza. tenet q̄ habeat ſalariū. vt. l. poſt diē. de aduoca. diuer. iudic. Quid in legato reipubli. vide Bart. in. l. ſi cui. §. j. ex quib⁹ cau. maio. & adde no. per Bart. in. d. l. ſi ita ſtipulat⁹ eſſem abs te. de verbo. oblig. p Bal. in. l. liberti. in. vij. col. de oper. libe. Alexā.

a ¶ Reſtat vna queſtio. Ratio. quòd preſtatio operarū mutat curſu temporis: quia alia eſt illa quæ preſtatur hodie, alia illa quę præſtabitur cras. Ideò pro illa quę præſtabitur cras, & ſic pro futura, non deberent habere ſalarium. ſec⁹ 1 ſi cēt, ꝓpter aliud 2 factum, quod cur b ſu temporis non mutaretur: quia tunc ſi infirmaretur, deberet habere ſalarium. vide 1 Bart. in. l. ſi ita ſtipulatus. de verb. obli. & in. l. ſi pri⁹. in. vij. q̄. de ope. no. nūc & l. l. vſufructus mihi i biēniū. de vſufruc. leg. & Bald. in. l. liberti libertæ q̄. de ope. liberto. & Anto. de Butr. & do. Abb. int. c. fin. in. ij. col. de iudic. & do. Anto. in. c. c j. de eo qui mitti. 2 tur in poſſeſ. cau. d rei ſeruā. vide gl. in. l. arboribus. §. de illo. ſ. de vſufructu. & tex. in. l. cum hæres. §. ſtichus. la. ij. de ſtatu lib. alex. ¶ Adde quod conſuluit e Rom. conſi. cccc. xxxij. quòd ſi cō ductor i curſu hoſtium non potuit vti re locata per annum: debet eſſe contentus in recompenſationem vti alio anno.

b ¶ Vbicunq;. Q̄ui facit aliq̄d vt procurator, & nō eſt: tenetur ad intereſſe. & ad iſtud allegabat Bald. in. l. j. C. credi. euic. pign. non de. & hic vide multos caſus in quibus ſit remiſſio mercedis & vide latius in. l. ſi merces. §. vis maior. j. eo. & c. Alex.

c ☙ POMATES. ¶ Cum quidā. vide Alexā. cōſi. xxx. i vlti. co. j. volu.

d ¶ Sterilitas. ¶ Quæ dicatur ſterilitas, & quæ dicatur exiguitas. Alex.

e ¶ Interdum in principio huius &c. & vide quod de iſto text. dixi poſt Imo. in. l. ſi. §. ſi filio. ſolu. mat. alex.

f ☙ POMATES. ¶ Si quis dolia. Vide Alexan. in. l. diuortio. colum. xiiij. ff. ſolu. matri.

g ¶ Si dominus. Nota. quòd valet conuentio, ſi ſoluatur frumentum ſub certa æſtimatione: & vide. c. finale. de vſu. Alex.

h ¶ Si quis in principio. vide quod ꝓ iſtū tex. dicit bar. in. l. qui in vtero. §. de ſta. ho. & no. Bald. in. l. ſi. C. de libe. cau. Alexan.

☙ POMATES. ¶ Cum quidam. Vide Iaſoñ. in. l. diem functo. in vl ti. not. ff. de offic. aſſeſſo.

i ¶ In pretio. Aduerte, q̄ iſte text. habet locum etiā de iure canonico. tex. eſt in. c. pe. de emp. & ven. dixit tamen gloſſ. not. in. l. ſemper in cōuentionibus, aliās eſt conuentio. de regulis iuris. Bal. in auc. ad hæc. C. de vſuris. quòd hoc non conuenit bono viro. Pulchius dixit dominus Antoñ. in dicto capitulo penultimo. quòd licet iſte text. habeat locum etiam in foro eccleſiaſtico apud iudicem eccleſiaſticum: nō tamen habebit locum in foro conſcientiæ apud eū, & apud confeſſorem tuum debebis tibi facere conſcientiam. & ibi allegat beatum Thomā de aquin. in ſecunda ſecundę, dum tractat de iuſtitia poſitiua ita tenētem. Dicit etiam gl. ſingula. in. c. hoc ius. x. q. ij. qd' ꝑlatus eccleſiæ ſciēs iuſtū pretium rei, nō debet vēdere maiori pretio, ꝓpter honeſtatem & cōſcientiā. Q̄uam gloſſ. limitat Imo. in. c. placuit. de empti. & vē. verum eſt emptore ignorante: ſciēte aūt pōt vēdi pro aliquo lucro vltra q̄m ſit iuſtū pretiū. Et dū allegaui beatū Thomā, adde qd' eſt in. q. lxxvij. arti. j. & Bal. in auc. ad hæc. in. vij. colum. in ver. inſuper quæritur, quid de mercatoribus. & vide Bald. in rubric. de contrahen. empt. in. xij. q̄. & omnino Salīce. in dicta auc. ad hæc. xj. colum. dixit etiam ſingulariter Petr. de anchara. in regula. pactum. de regulis iuris. in. vj. in. xj. charta. in verſicul. ſed in emptionibus & aliis contractibus vel quaſi. Q̄uòd ſi aliquis emit carius fundum, propter neceſsitatem: quia vicinus erat rixoſus, & multū moleſtus: quòd tabilem, quam vide & intellige hunc. §. niſi aliquis ſit deceptus vltra dimidiā iuſti pretij, vel iuſte mercedis: quia tunc agitur ſecundū formam. l. ij. C. de reſcinden. ven. † Quæ. l. non ſolū habet locum in contractu emptionis: ſed in oībus contractibus bonæfidei: vt. l. iij. C. communia vtriuſq; iudi.

☙ SVMMARIVM. ☙

1 *Poteſtas licet habeat arbitrium in puniendo maleficium, non poteſt terminum prorogare.*

LEX XXVII.

a ¶ In lege. in prin ci. hui⁹ &c. limita vt p ang. & Imo. in. l. cum ſtipulatus. in prin. de verbo. obli. &c. alex.

b ¶ Arbitrium. Si b ptās habet liberū arbitrium in con 1 demnando, nō poteſt terminum arctare, vel prorogare. & ſequitur do. Ioan. in. l. filius. j. de do. & vide qd' no. Barto. in. l. nec quicq̄. §. de plano ſ. de offi. procon. hīc adde Bald. & Ange. in. l. j. de te c ſta. mili. & declarat domi. Paul. de ca. in. l. qui romæ. d §. callimachus. in ſi. de verbo. obligatio. Bald. in. §. pfiſci. in. xj. q̄. Angel. tamen in d. l. j. de teſtamen. e milit. diſcrepat à Barto. hīc in vno. & etiā adde Bald. in. l. j. §. j. de iure deliberan. vbi dicit, q̄ debet ferre ſtūam in tempore iuſtā. & ſequitur Petr. de ancha. in c. canonum ſtatuta. verſi. ad p̄dicta facit quæſtio ſtatuti. Facit lex in fraudē. §. fi. de te f ſta. mili. iūcta. l. j. eod. tit. Idem dicit Ang. in. l. milites. in aliqbus lect. vt ibi refert Fulg. in ſi. C. de teſta. mili. Paul. de caſtro. in g d. l. filius. de do. & ad Bar. Alex. Hīc adde' do. Franc. de Aret. in. c. dilecti. col. iiij. de iudi. Adde q̄ dictum Barto. refert & ſequitur Bal. conſi. lxxiiij. incip. Sicut proponitur. j. lib.

b ☙ POMATES. ¶ Arbitrium. De hoc dicto vide Romā. cōſi. cccxvij. & cōſi. ccxl. Alexan. cōſi. l. col. ij. volu. ij. Sozi. in tracta. de inſtantia. arti. v. Pau. de caſt. in auc. quæ ſuppli. C. de preci. impe. offerē. Feli. in. c. j. vij. col. de conſti. & Panor. in tracta. de ſyndica. char. xv j. colū. iij. verſi. arbitrium. Sozi. conſi. cxcv. colum. j. vbi dicit, quòd ille cui datur arbitrium in procedendo, non habet in condemnando: & econtra. & Alex. in. l. qui romæ. §. callimachus. vlti. col. j. de verbo. obliga.

c ☙ POMATES. ¶ De pigno. Vide Alex. in. l. diuortio. in. xv. col. ſolu. mat. & Iaſ. in. l. diem functo. ſ. de offi. aſſeſ. xiij. col.

tunc cum iſte exceſſus pretij fundetur ſuper cauſa rationabili quòd ſubuenietur ſibi, nedum in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro ciuili. vide domi. Anto. & Abba. in. c. quia pleriq;. de immuni. eccle. Et ad prædicta dum dixit, quòd in foro conſcientiæ non licet, adde Bald. in. c. cum cauſam. extra de teſtib. vbi dicit, q̄ conſcientia idem eſt q̄ bonus vir: ſed hoc nō conuenit bono viro alle gat gloſſ. illam in dicta. l. ſemper. & eam reputat ſingularem. ergo &c. 1 Poſtea ſubiūcit, quo ergo ibit anima mercatoris? quaſi velit dicere, à caſadel diauolo. Alex.

☙ SVMMARIVM. ☙

1 *Locatio facta in arbitrium alterius, quando ualeat? Et in arbitrio receditur à perſona. nu. 2.*

LEX XXVIII.

h ¶ Si merces. h Si committitur mer ces arbitrio incertæ perſonæ, nō valet. Idem ſi certæ, quę no fuerit arbitrari, vel non potuerit. hoc. d. 2 ¶ †Not. q̄ ſi locaui i tibi arbitrio eius, quem eligemus, non valet: quia poſſemus in eligendo diſſentire, vel diſcordare. Sed ſi in arbitrium duorum eligendorum, vnum per me, alium per te, quòd valet: quia 2 in hoc non poſſemus diſcordare. ¶ Item not. †quòd h in arbitrio k receditur à perſona, vt dixi plenè in. l. ſi quis arbitratu. infrà de verborum obligatio. Sed pone quòd habitaſti in domo mea: ille aſſumptus arbitrari non vult: perficiam ego hanc poſſeſsionem. Cogita &c.

Qui fundum. Si emptor repellit conductorem, venditor tenetur ei ad intereſſe. h. d.

Si vicino. Si habitatio incommodatur: licet inquilino recedere, & ad penſionem pro rata tenetur. h. d. iſte. §. &c.

Conductor. Conductor fundi tenetur omnia facere, quæ ſecundum conſuetudinem locorum requiruntur &c.

☙ SVMMARIVM. ☙

1 *Ementes à ciuitatibus gabellas, ſi facto ipſarum guerra ſu peruenerit, debet fieri remiſſio. Et idem cum ciues uenerunt mercantias, ſi propter eorum inimicitias ementes ſpoliantur.*

Culpæ autem. Damnum quod quis patiē ab inimicis proꝑijs, ſui culpa 1 pati intelligitur. hoc dicit. Q̄uod no. quia pluries habui de facto. facit. l. penulti. j. ſolu. ſol. matrimo. hoc intelligit gloſſ. ſiue inimicitias habuerit ſua culpa, ſiue non. quod nota. ¶ †Et per iſtū. §. dico, quòd illi qui emunt à ciuitate pedagia, gabellas, & ſimilia: quòd ſi eorum exactio impeditur propter guerram factam ipſi ciuitati ab inimicis ciuitatis, propter quam non poſſunt exigere vecturam, & gabellam: quòd debet eis remitti à ciuitate. de quo dixi in. l. cotem. §. fina. j. de publi. Et hoc 1 intellige de inimicis m proprijs: ſecus ſi ab inimicis vicini ſui. & ita conſului, cùm quidam mercator vendiderat mercantias: & poſtea exercitu veniente captæ fuerunt illæ mercantiæ: quòd ſi quidē mercantiæ fuerunt captæ ab inimicis proprijs vendi m toris: tunc periculum eſt ſiuum: vt hic nota. Si verò aliter fuiſſet facta dicta deroboratio: tunc venditor de caſu fortuito non ſua culpa veniente, non tenetur vt. l. ſi eares. ſ. de actio. emp.

☙ SVMMARIVM. ☙

1 *Remiſſio quòd fiat, quando damnum eſt intolerabile.*
2 *Colonus ubi per caſum inopinatum ſuperlucratus eſt, penſio augetur, & quando. nu. 8.*
3 *Locatio inter colonum partiarium & dominum, quòd non ſit propriè, ſed ſocietas, & nume. 9. & ibi an tranſeat ad hæredes?*

Si domus. Quando obligatio committitur propter nō factum ab initio, & certum eſt non poſſe fieri ex poſtfacto: ſtatim agitur ad totale intereſſe, vt in contractibus bonæfidei. hoc dicit. ¶ Oppo. c de. l. j. §. ſi penſio. j. de migran. vbi non poteſt agi, niſi finito tempore. In glo. ſunt opi. finaliter determinat, quòd ſpeciale eſt hīc, quando colonus deſeruit culturam abſq; aliqua cauſa neceſſaria. ¶ Extra gloſſ. opponi. quando aliquid fieri debet ad temp⁹: licet ante tempus deſinat poſſe fieri: non committitur obligatio ad totale intereſſe: nec poteſt agi ante tempus: vt. l. in illa. &. l. inſulam. j. de verborum obliga. Item ſi promiſſa eſſet pœna, licet ſtipulatio committatur, cum certū ſit poſſe agi ante diem: non tamen agitur cūeffectu: vt. l. cum ſtipulatus ſim mihi à proculo. j. de verborū obli. Solu. ea quæ ibi dicuntur, nō habent locum in contractibus bonæfidei: vt hīc. Item iſtum. §. intelligo f, niſi in dicto tempore ſundum alij locauerit, & penſionem receperit. argumen. l. ſed addes. §. penulti. & fi. ſ. eo.

Colonus. Quando obligatio committitur ad intereſſe propter maleficium, ab ipſo initio poteſt agi ad totale intereſſe, ſi illud maleficium ſuum effectum porrigit ad totum tempus. Item mora g poteſt purgari intra pauꝯ cos dies. hoc dicit. ¶ Nota. iſtum caſum, & ſic examina plenè in. l. ſtipulationes non diuiduntur. j. de

d ☙ POMATES. ¶ Plures. Vide Iaſo. in. l. diem functo. in. vij. colum. & ſequen. in. viij. no. ff. de offi. aſſeſſo. per Alexan. in. iij. colum. vbi reprobat hanc ſolutio.

e ¶ Oppo. de. l. j. dū gl. hīc tenet, q̄ ex iuſta & neceſſaria cauſa, licet inquilino migrare. vide quæ dixi in. l. ſi vno. §. item cum quidam. ſ. eo. & c. Alex.

f ¶ Intelligo. hanc ſolutionem etiā ſequitur Imo. in. d. l. ſtipulationes nō diuiduntur. §. j. in fi. §. de verb. ob. & eſt valde ſingularе. & vide qd' dixi poſt eum i. d. l. in illa. in. ij. colū. de verb. oblig. Alex.

¶ Mora. Vide Bar. in. l. ſi inſulā. in. vj. q. de verbo. obli. Alex.

¶ Si merces. In princip. huius legis & c. & doctrinā hui⁹. l. in princ. limita in caſu. l. ſi fundus. §. fin. j. de pig. & quæ ibi habentur in princi. glo. Et in hoc iſta gloſſ. eſt ſingula. ſecūdùm Imol. in d. l. ij. §. item ſi in facto. de verborū oblig. & ibi omnino vide. & per doct. in. l. penult. in princi. j. ſolu. mat. in princi. eo. & ad hanc gloſ. vide ea quæ habentur in l. penul. in pri. ff. ſol. matri. & in. l. cotē. §. qui maximos. ff. de public. & qd' not. Bal. in l. ſi ea lege. C. de vſu. adde Barto. in d. l. penul. in prin cip. ſol. matrimo. Bal. in. l. ñ. §. item in facto. ff. de verbo. oblig. & adde Io. de Imol. Rap. cu. Pau. de' caſt. in d. l. penul. in prin. & Ioā. de Imo. & Ro. in. d. l. ij. §. itē ſi in facto. de verbo. obliga. Raph. Fulgo. & Sali. hīc &c. Alex. ¶ Adde, qd ſi arbitrio alterius cōtrahentiū, non expreſſo aliquo pretio, fiat locatio? vide Roconſi. cclvij. & de famulo, qui iuit cum domino nul

h ☙ POMATES. ¶ Si merces. Vide Rom. cōſi. clvij. in ij. dubio. Imo. conſi. xxij. vide Barto. in materia in conſil. clxj. vbi declarat quomodo intelligatur nolle arbitrari.

i ¶ Locaui. Sed ſi vendo, vel loco pro iuſto ꝓtio, nullo appoſito declaratore vel appoſito, ſed mortuo: quid fiendum: vide ſingulariter Bal. in. l. & ſi cō tractus. C. de fide inſtru. Alex.

k ¶ Arbitrio. Decide ex no. per Bal. in. l. & ſi contractus. C. de fide inſtr. in verſi. modo hic quæro. Alex.

l ☙ POMATES. ¶ Sui culpa. Declara vt p Alex. cōſi. xx. col. ſi. vol. v.

m ☙ POMATES. ¶ Inimicis. Vide Are. cōſi. cxl. & Sozi. lxxxviij.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Vis maior. ¶ In principio &c. ad materiam vide Barto. in l. cum in plures in principio. inti à eodem titulo in eodem principio &c. Tene menti, quod si multum fuerit super lucratus colonus ex casu inopinato: debet augeri pensio. Idem vult alia glos. in l. ego enim. C. eodem. in versicul. oportet. secus si prudentia aut astutia: quia propter maximum lucrum taliter proueniens, fit cus non potest pete- 4 *Damnum intolerabile, propter quod fit remissio mercedis quod dicatur?*
re salarium pri- *A Estimatio fructuum, quando sit remissio, non debet fieri secundum tempus, quo recolliguntur, sed à tempore celebrati contractus.*
mò deductum au- 5 *Colono, quando fiat remissio mercedis?*
geri. l. Mo[illegible] *Venditio si fiat decem corbium frumenti, quod nascetur in tali fundo, si minus nascatur in eo fundo, fit remissio.*
§. fina. j. de iure fi- 7 *Colono partiario defuncto, an tale ius transeat ad hæredes?*
sci. vbi tex. Alius 9 *Fundus si conceditur ad certam mensuram, uini uel frumenti, quòd non sit locatio, sed contractus innominatus.*
etiam effectus se- 10 *Fructus futuri, ubi uenduntur quis contractus sit: remissiue.*
quitur, ppter ex- 11
cessum lucri. de
quo in casu. l. co-
tem. §. qui maxi-
mos. de publ. vbi
est casus singula-
ris. & Canoni. in
ca. propter. extra
eodem. & vide in
frà. Alex.

POMATES.

a ¶ Vis maior. In materia huius §. vide Alexand. consil. cxiij. in j. &. ij. columna. in primo volumine. 2 Bartolum consilio. clxxxvj. Amcõsi. lxxiij. & ibi addit. & quæ posui ad Bartol. in l. licet. C. locat. & Areti. consil. ccc. xj. maximè in penult. colum.

b ¶ Colonum. ibi & ille ponit operas, & ad hoc vide Innocen. in. c. tua nobis. de decimis. quòd quando aliqs dat terram alicui colendam ad tertium vel quartum, nunquid colonus debeat deducere semen, vel alias ex- d
pensas, nisi spe-
ciale pactum fiat.
per istũ text. vide
tur decidi id quod
facit, q. Pno. Bart.
in l. fructus. solu.
matrimon. & vi-
de. j. eodem. §. in
fine. Alex.

POMATES.

b ¶ Colonũ. Vide Alexan. in l. si pascenda. C. de pact.

c ¶ Fundus. Vide institu. de acti. §. item Seruiana. & vide. j. eo. ĩ fi. alex.

d ¶ Dicunt. Not. quando dicatur sterilitas, vel exiguitas, vel damnum intolerabile, per quod fiat remissio mercedis: vide glos. Barto. & doct. in. l. licet. C. eo. & in. l. si vno. §. vbicunq; s. eodem. & quod notat Barto. in. l. cotem. §. qui maximos. in. q. iiij. de public. Et adde, quòd ista, licet non habeant locum in emphyteuta, habent tamen locum in conducto

re ad magnum tempus secundùm Baldum in l. j. in. iij. columna. C. de iure emphy. Et adde etiam quòd dominus Abb. in. c. propter sterilitatem. extra eo. in proposito tenet contra opinio. Bartol. hic per illum text. in. d. c. propter. Et dicit quòd opinio Barto. in. l. licet. C. eodem. post Cy. ibi melior est. Ioan. and. in. d. c. propter. dicit q intelligitur, quando recolligitur tãtum tertia pars solu. & Bald. in. d. leg. licet. ponit duas opi. & ibi vide in. iij. q. quid iuris in pedagio, quod non potuit percipi propter pestẽ, adde no. per Bart. in. l. cotem. §. qui maximos. in. iiij. q. de publ. & vide etiam glos. in cap. propter. ¶ Adde quæ dicatur sterilitas & quæ damna teneatur refice re locator conductori ob vim maiorem, vel incursus hostiũ? Bal. consi. cclix. & quando propter pestem ementibus pedagia & gabellas sit fiẽda remissio, vide pulchrè Pe. de Anchara. consilio cccciij. & an p incursum hostium, vide Ro. consilio cccexxxij.

POMATES.

c ¶ Dicam. Vide Aret. consilio. lv. Alex. consil. vj. in ij. col. in. ij. vol. & cõsil. xxviij. in. ij. col. in. iiij. vol.

¶ Lex ex conducto. Vide bal. in. l. cunia: quodammodo videtur emere fructus: & tunc si non percipiuntur, non debetur pensio. Tunc autem dicuntur fructus non percepti, quando nihil fit peresi deducta impensa: vt. l. fructus. j. fol. matrimo. & tunc dicitur sterilitas: quia nihil percipitur. ita loquitur. l. ex conducto. §. fina. &. l. si vno. §. fi. s. eod. & istud est dãnum intolerabile, de quo loquiẽ hic. Dico tamẽ æstimationem fructuum fieri, nõ secundũ id, quod est tpe, quo recolliguntẽ, sed à tempore celebrati contractus, per dictam. l. si volũtate. & apparebit ex his quæ infrà dicam. e ¶ † Quæro ergo, quando debet fieri colono remissio mercedis? Respondeo, quandoq; allegat sterilitatem: hoc est, quòd nil superest deductis expensis: & tũc debet fieri remissio mercedis: vt hic, &. l. ex conducto. §. fina. s. eo. &. l. licet. C. eo. ¶ Fallit si aliter actũ sit. l. si quis fundum. in princip. s. eod. ¶ Fallit si culpa conductoris hoc accideret, vt. s. §. proxi. ¶ Fallit si colonus culturam deseruit, vt. l. ex conducto. §. fina. s. eodem. &. l. proxima. §. si domus. ¶ Item fallit si vbertas vnius anni potest compensari cum sterilitate alterius anni: vt. l. si vno. in princip. s. eodem. Quãdoq; colonus allegat fundi casmositatem: hoc est, quòd casinate perijt: & tunc idem, quòd debet fieri remissio pro rata: vt. l. ex conducto f. s. eodem. Ratio: quia non potest pstare colono, vt ei vti fruili ceat, vt hic dicitur. Ratio rationis apparet ex his quę dixi in. l. si vno. §. cum quidam. Quandoq; colonus allegat fructuum vilitatem, vtputa distributi sunt & collecti fructus, sed sunt multum viles: puta frumentum malè granatum, & similia: & tunc non debet ei fieri remissio: vt. l. ex conducto. §. j. versiculo si qua tamen vitia. suprà eodem. Ratio: quia fructus sunt recollecti. vnde posito quòd esset facta vẽditio fructuum: superest res in qua consistit venditio: vt l. nec emptio. suprà de contrahenda emptio. & vilitas ista non debet attendi: quia hæc deceptio nõ fuit tempore existentię cõditionis: vt. l. necessario. §. qd' si pendente. de pericu. & cõmo. rei vendi. ¶ Eodem modo in isto conductore, quia vadit eisdem regulis. Quandoq; colonus allegat fructuum paucitatẽ, seu exiguitatem: quia bene sunt recollecti aliqui fructus, sed deductis expensis modicum superest: & non debet ei fieri remissio: vt. l. si vno. §. cum quidam. s. eod. Ratio: quia aliqui fructus sunt, vt. s. proximè dixi. ¶ Sed hic instatur: g si ego † vẽdo decem corbes fiumenti, quod nascetur in tali fundo: si minus nascetur in eo fundo: fit remissio pro rata, vt. l. si debitor. §. verisimile. s. de contrahend. emp. ergo fiet remissio pro parte. Solut. ibi loquitur quando fructus futuri fuerunt venditi expressa certa mensura, & ideò si minus colligitur: pro rata fit remissio: qa nõ præstatur quod conuenit. hic verò fructus venditi videntur simpliciter: vnde qualiscunq; fructus (licet modicus) percipiatur: datur id quod conuenit. Quãdoq; † cõductor allegat damnum contingens in fructibus postea perceptis: quia fuerunt sibi abrepti vi hostium, vel prædonum: & tunc non debet fieri remissio: qa eo tẽpore quo fuerunt recollecti fructus, contractus fuit perfectus ex parte locatoris. vnde damnum postea contingens debet esse conductoris, sicut in re empta: vt. l. damnum. C. eo. si rectè intelligatur, quia ibi contingit dãnum in re conductoris, non in fructibus. Et distinctio quam h
glossi. ibi facit, quod aut dãnum contingit vi diuina, aut vi humana, non est vera: quia idem, siue diuina, siue humana, siue culpa cõductoris: vt. l. ex conducto. §. j. ibi, incursu hostium. s. eo. & hic dum dicit simpliciter vis maior ex parte conductoris. ¶ Videamus quid ex parte h locatoris an si conductor

POMATES.

¶ Lex ex conducto. Vide Barto. in. l. si fundum. §. si quis seruum. hic allegato. & tenet Bald. in. l. certi. in. iij. q. C. eo. adde Bart. in. l. si apes. §. j. ff. de fur. & sic inquãtũ dicit hic Bart. q. d colonus partiarius equiparatur socio, adde quòd differt tamen in duobus, secundũ Bal. in. l. j. in. iij. colum. C. de fruct. & litiũ expensis. & in. l. certi. in. ij. quæsti. C. eo. Et ibi etiam an bona sint tacitè hypothecata adde g quòd nõ propriè dicitur colon⁹, vt nota. glossi. in. l. diuortio. §. item si messes. in versiculo. sequantur. j. soluto matrimo. & dum Barto. hic dicit, quòd non transit talis contractus ad hæredem coloni, adde Bal. contra. in. l. j. in. iij. col. C. de fruct. & lit. expẽ. pro quo. l. viam C. loca. & Bald. in. l. certi. in. iij. q. C. eod. sed cum Bar. hic simpliciter transit Ludoui. in. l. si filio. §. fin. soluto matri. Idem Paul. hic. & sequitur Abb. in. c. propter. extra eod. & ibi vide glossi. Adde quid si pactum locatoris secundum sit, quòd conductor nihil debeat soluere alicui personæ: an tenebitur soluere gabellam fisco? vide Bald. consilio. cxvj. iij. libro. Et dum dicitur in apostilla, quòd inter partiarium & dominum videtur contracta societas, adde secundùm Roma. illud verum in fructibus collectis: non

a ¶ Actione pro socio. Sed quòd sit agendum præscriptis verbis, non pro socio, probat rex. in. §. si quis seruum. hic allegatus. & tenet Bal. in. l. certi. in. iij. q. C. eo. & adde Bart. in. l. si apes. §. j. de furtis. Alex.

b ¶ Coloni. Bal. contra in. l. j. in. iij. col. C. de fruc. & lit. expen. pro quo lex, viam. C. loca. & Bal. in. l. certi. C. eo. in. iiij. q. Sed cum Barto. hic simpliciter transit Lud. in. l. si filio. §. fin. j. fol. mat. & Pau. de castro. & sequitur Abb. in. c. ppter. extra eo. & ibi vide gl. Et per hoc limitat, quod dicit Bart. in. l. si filio. §. fi. solut. matrimo. Nũqd suc cessor vniuersalis teneatur stare co 9
lono, & idem tenet hic Paulus de ca. & Ro. ibi, licet a contrariũ sentiat in. l. certi. i. iiij. q. b C. loca. & in. l. j. C. de fruc. & li. expẽsis. & adde Barto. hic, & vide isti. de ac. §. item Seruiana. 10 & vide qd' no. glos. & docto. maximè Bald. in. l. si c pascẽda. C. de pactis. & an colon⁹ partiarius tenea- 11
tur suis expensis & gabellis portare partem domino? vide Bal. in. l. acceptã. §. de vsuris. in. xv. q. & dũ dicit hic agi, p socio, dic quod imò 1 videtur debere agi præscriptis verbis, in. §. si qs seruum. hic allegato. & tenet Bald. in. l. certi. in. iij. qõ. C. eo. adde Bar. in. l. si apes. §. j. ff. de fur. & sic inquãtũ dicit hic Bart. q. d colonus partiarius equiparatur socio, adde quòd differt tamen in duobus, secundũ Bal. in. l. j. in. iij. colum. C. de fruct. & litiũ expensis. & in. l. certi. in. ij. quæsti. C. eo. Et ibi etiam an bona sint tacitè hypothecata adde g quòd nõ propriè dicitur colon⁹, vt nota. glossi. in. l. diuortio. §. item si messes. in versiculo. sequantur. j. soluto matrimo. & dum Barto. hic dicit, quòd non transit talis contractus ad hæredem coloni, adde Bal. contra. in. l. j. in. iij. col. C. de fruct. & lit. expẽ. pro quo. l. viam C. loca. & Bald. in. l. certi. in. iij. qõ. C. eod. sed cum Bar. hic simpliciter transit Ludoui. in. l. si filio. §. fin. soluto matri. Idem Paul. hic. & sequitur Abb. in. c. propter. extra eod. & ibi vide glossi. Adde quid si pactum locatoris secundum sit, quòd conductor nihil debeat soluere alicui personæ: an tenebitur soluere gabellam fisco? vide Bald. consilio. cxvj. iij. libro. Et dum dicitur in apostilla, quòd inter partiarium & dominum videtur contracta societas, adde secundùm Roma. illud verum in fructibus collectis: non autem pendentibus, vt eius consi. cccix. Alex.

c ¶ Contractus innominatus, do vt facias. adde. s. eo. §. in princi. & glos. in. l. excep. C. eo. Alex.

d POMATES. ¶ Secundùm Azo. Vide Corse. singu. in verb. simili fieri. Felin. in. c. translato. in. v. colum. de consti. & ibi adde ad Panormita. in addi. quæ incipit. in pro concordia.

e ¶ Ne incidãt in falsum. Vide do. Antoñ. in. c. translato. de constitu. Barto. in. l. si plures. j. de iniur. gl. in clemẽ. j. j. deappellatione. facit qd' vo luit glo. in. c. causam quæ. in fi. gl. qui filij sint legit. & in. c. cũ Vinto niẽsis. de electio. in glos. iij. vel. iiij. quæ loquitur de prioritate & posteriorate. Dom. de sancto Gemi. in. c. j. de constit. in. vj. gl. & ibi do mi. Ant. in clemẽ. j. de appel. & facit glo. in. c. bonæ. de elec. Imol. & do. Abb. in. c. translato. qui tenẽt cum do. Ant. Alexan.

POMATES.

f ¶ Secundò opp. Vide Ro. consil. xlvij. & Alexan. c. xxij. volumi. v. colum. fi.

g ¶ Hoc est singulare. Idem Bal. in l. ij. C. eo. sed Bal. in. l. interesse. ff. de acq. possess. sentit cõtrarium. & ibi dicit idẽ: scilicet, q prior locator in tpe preferatur cõtra cõductorem. & dicit etiã Bald. in. l. emptorẽ. in ij. co. C. loca. q̃ secundus colonus tenet stare priori: quia prior in tempore præfertur: & ad id qd' hic singul. dicit esse bar. vide Ioan. andr. in reg. cõtract⁹ in mercu. & c. alex.

h ¶ Habitatores. In prin. vide qd' dixi post Bart. in. l. si vno. §. idẽ cũ quidã. s. eo. sed qd si dũsponit meretrices in domo, quã mihi locauit, vel si mihi inglino occurrit necessitas habẽdi maiorẽ domũ: quia volo ducere vxorẽ: an possum migrare? vide Bal. in. l. ædẽ. ad si. & in. l. iij. C. eo. ti. alex.

POMATES. ¶ Habitatores. Vide quid per eam consuluerit Pet. de ancha. consi. ix.

i ¶ Itẽ. Et ad gl. hic, q̃ dicit, nisi iusta cã inesset tpe cõtract⁹: vide Bal. in. l. si ea. l. C. de vsu. & adde in simili. gl. & docto. in. l. ædem. C. eo. alex.

k ¶ Qui insulã. Vide gl. no. & quod ibi Bar. in. l. si duo. §. cũ in glinus. ff. vt possi. in ver. testari. in fi. & quæ dixi in. l. ædem. C. eo. post Bar.

l POMATES. ¶ Qui mulas. Vide Corne. in. ij. singu. in verbo. oĩs

k ¶ Habitatores. [k] Modica incommoditas conductoris nõ inducit remissionẽ mercedis. hoc dicit.

Iterum interrogatus.

i Iust⁹ timor facit vt fiat mercedis remissio, licet non sit secutum periculum: secus in timore iniusto: vel si inde nõ recesserit. h. d. iste. §. quem no. &c.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatum gratis habens, an possit petere salarium?*

LEX XXXI.

Quod si domus.

Versicu. Et si locator. ¶ Iste versicu. in eo, quod dicit, præstandum quantum præstatur in secunda cõductione, intellige si locator fuit in culpa: aliàs verò ad solam restitutionem mercedis: vt. l. qui insulam. &. l. si fundus, &. l. & hęc distinctio. j. eo. ¶ † Vl timò no. finẽ huius legis: qa facit ad q̃stionẽ: si euicta est res aduocato: ita q̃ põt petere interesse & impensam, vtrum imputabit sibi salarium suum propriũ? ¶ Item si aliquis habuit aduocatum gratis in quæstione sua, facit iste. §. quòd potest petere salarium aduocati. quod nota. dixi plenè in. l. stipulatus, infrà de fideiusso. &c.

LEX XXXII.

In lege.

Verbum ne, siue nette, importat, ne quis faciat, & quod curet ne per alium fiat. hoc dicit. ¶ Oppo. istud pactum obscurum debet interpretari contra proferentem: hic autem interpretatur pro eo: ergo &c. Sol. glo. duobus modis vt habes in ea. Tu dic q. l. veteribus. s. de pac. loquitur in actione obscura, & ambigua: hæc in pactione certa & clara. Ista enim interpretatio quæ hic, est propria significatio, cui stare debemus in dubio: vt l. non aliter. infrà de legatis. iij. Sed quãdo verbum, seu oratio habet plures significationes: tunc loquitur. l. contraria &c.

LEX XXXIII.

Vi insulam.

k Refectio necessaria, quæ impedit habitationem conductoris, inducit remissionem mercedis pro rata, non necessaria, obligat locatorem ad interesse. h. d.

Ædilis.

Cõductori fit remissio mercedis pro rata temporis, quo re frui nõ potest, etiam si alteri gratis concesserit. h. d. & sic supplet præcedentem casum, qui loquitur: quando conductor concessit alteri non gratis &c.

SVMMARIVM.

1 *Roncino conducto, non licet imponere uallisiam.*

l ¶ Habitatores. In prin. vide qd' dixi post Bart. in. l. si vno. §. idẽ cũ quidã. s. eo. sed qd si dũsponit meretrices in domo, quã mihi locauit, vel si mihi inglino occurrit necessitas habẽdi maiorẽ domũ: quia volo ducere vxorẽ: an possum migrare? vide Bal. in. l. ædẽ. ad si. & in. l. iij. C. eo. ti. alex.

Qui mulas.

l Qui animal cõductum onerat ponderе grauiori: hac actione tenetur. hoc dicit. ¶ Not. casum contra eum, qui imponit vallisiam roncino conducto ad vecturam: cum solùm locetur ad portandum pondus hominis &c.

a ¶ Pensio non debetur, qñ locator possit petere mercedē operarū, vide gl. & doc. in l. ij. C. eodē. & latè Barto. in. l. j. §. di uus. versic. vlteri⁹ quæro. ff. de vari. & extraordina. cog. Alex.

✣POMATES.

d ¶ Præsumāt. vide alexā. in. l. diē functo. in. iij. col. ff. de offic. assess.

c ¶ Colonus. Not. singu. & vide qd' dixi post Bar. ā. l. iiij. §. quæritū. ś. si quis cau. vide tū l. si tibi domū. in prin. j. e. & quod ibi nota. & quod ibi dixi post Bar to. alexan.

✣POMATES.

c ¶ Colonus. Vide Rom. sing. xxix. & ana. consi. lxxiiij. & ibi addi.

✣POMATES.

d ¶ Cōiter dato. Vide alexā. in. l. quod te, & ibi p Mod. ff. ficer. pe. Areti. in. l. Titiæ textores. §. fi. ff. de leg. j. & alexā. in. l. si ex legati causa. ff. de verb. obliga.

✣POMATES.

e ¶ Ad legē falcid. Idem tenet Iaso. in. §. actionum. in iiij. col. institu. de actio.

SVMMARIVM.

Mercedem debet totam, vel ante apud ipsum perfectum quando actam videatur?

Qui ædem. Pēsio quæ p̄stāt ad mēsurā tātū, p rata operis factа peti pōt. h. d. ¶ Op. pēsio nō debet[a] locatori donec contractū in totū impleat ex parte sm: vt. ś. e. l. sed addes. §. si qs. & no. C. eo. l. ædē. Rūdeo. quādoq; p̄tiū cōstitutū est in pedes singulariter: & tūc videnē tot locationes, quot sunt pedes: ideo pōt mensurari illud quod est factū, etiā si nō est op' p̄fectū: vt hic, secus si in totū opus esset locatū vna mercede, qd' intelligē verū, nisi cōsuetudine vel qualitate p̄sonæ aliud præsumat[b]. Quid enim si tu cōduceres operas alicuius pauperis hominis, vt faceret tibi domū magnā & sumptuosam quā certū est se nō posse facere, nisi minutatim des sibi pecuniā? certe videtur actū, vt etiā ante opus p̄fectū sibi pecuniā minutatim p̄beas. arg. ś. māda. l. si verò nō remunerādi. §. fi. cū. l. seq. &. j. de reg. iur. l. semper in stipulatiōibus. & qd' ibi not. Itē. si esset cōsuetudo, vt. l. quod si nolit. §. qa assidua. j. de ædil. edic. facit ad hæc. l. excepto. C. eo. & quod no. per gl. & doct. in. l. ij. C. e. & c.

b

Colonus. [c]Exceptio violētiæ intelligitur de ea quæ infertur ab extraneo: non de ea quæ à se, vel à suis infertur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Actio oneris aduersi, quòd sit proprium nomen actionis. Et quod ea actio hodie locum non habeat. nu. 2.*

LEX XXXIIII.

In naue. Actio oneris aduersi nō habet locū in re quę remanet locatoris: & cū actione alia non cōcurrit. Item. debitor quantitatis respectu certę speciei, liberatur, si illa species casu interijt. & hoc dicit. Primò ponit thema & q̄stionem. Secundo, ponit quædā argumēta facientia ad determinationē quæstionis. Tertiò. determinat quæstionem. Secunda ibi, respōdit. Tertia ibi secūdū q̄. ¶ In text. ibi, nō videē onus esse aduersum, vt scilicet deē actio oneris aduersi. quæ locū habet, vbi contingit casus in re q̄ remanet locatoris. & hoc sequitur dum dicit quippe quòd naute fuisset. quasi dicat ista habet locū, qñ remanet res locatoris. Ibi oneris aduersi. quasi dicat, hīc oneris aduersi cū alia nō cōcurrit, sed ita datū esse. ¶ Oppo. quòd ista. l. sibi cōtradicat. nam cū in principio dicat, quòd reddat de cōi: postea dicat, quòd frumentū est Saupheli. Glosſ. soluit pluribus modis. tene vltimam solutionem, dum dicit. de communi, hoc est de cōmuniter dato. [d]¶ Item. opp. ad fi. l. videtur quòd Sauphelus teneatur de casu fortuito, vt. l. incendium. C. si certū pet. Solu. hīc tenebaē in gñe respectu certæ speciei: hoc est, illius frumenti qd' erat in naui: meritò illa specie perempta, liberaē, vt hic, & l. Titiæ textores. §. fi. j. de legatis. j. & l. quidam. §. penul. eo. tit. de noxa. l. pe. & l. j. de iure emph. Vel dic quòd tenebaē in genere subalterno: debebat enim dare de hoc quod in naui erat. vnde illo toto genere perempto, liberatur. In. l. contraria, tenebatur in genere generalissimo, quòd non pōt perire: vt. l. in ratione. §. incertæ. ad leg. falci. [e]

e

1 ¶ †Quærit, vtrum nomen actionis oneris aduersi, sit proprium nomen actionis? Glosſ. hīc disputat: finaliter determinat quòd sic, & bene. & Io. ī arbore facit huic actioni specialē titulum. ¶ † Sed quæro, vtrū hæc actio hodie locū habeat? glos. super verbo, superuacuū. determinat quòd nō, & bene: sed semp habet locum actio ex locato: ergo effectus huius actionis hodie est sublatus: quia habet locum actio ex locato. & licet Io. in arbore poneret istam actionē: nō tū pūctauit eā, nec suā naturā, seu materiam posuit, quasi sentiret quòd hodie locū non haberet. ¶ Vltimò no. illam distinctionem, quòd rerum locatarum duo sunt genera. f. quòd reddatur idem vel tantundē: vt in prin. huius. l. & c. tene menti & c.

SVMMARIVM.

1 *Conductor ad decem annos, quòd dicitur habere ius in re, & non potest expelli per singularem successorem. Idē quando locator obligauit omnia sua bona.*

2 *Consilium, quòd conductor non expellatur de locatione, etiam si bona uendantur.*

3 *Cautela, ut colonus cogatur stare in locatione.*

LEX XXXV.

f **Si fundum.** [f]Successor singularis non tenetur stare colono, nec colonus ei. h. d. ¶ Istud qd' hīc dicit in plures annos. intelligē in pauciores. x. Nā† si in decem annos: tūc cō ductori quereretur vtile dñium: vt. l. j. ś. si ager vectig. vel emphy. peta. & l. j. de superfi. & sic haberet ius in re, vñ non pōt repelli [g] ab ipso emptore, vel legatario, [h] & idē vī, qñ de locatione est factū instrm, & dñs obligauit cōductori oīa bona sua p̄dicta obseruare: tūc em colonus pōt dicere: ego sto in fundo isto iure pignoris & hypothecæ pro interesse meo. Hypotheca aūt est ius reale: vt. l. pignoris. j. de pign. Et sic transit ad quemcūq; successorē: tñ oportet q̄ cōductor ante, q̄ cōpellaē, incipiat possidere seu detinere e iure pignoris. Nā ex eo, quod tenet iure cōductionis, pōt repelli: vt hīc, & l. emptorē. C. eod. & l. nihil. p̄poniē. j. de leg. j. ¶ Et iō† est consiliū, & iā fieri, q̄ in instrō apponaē: q̄ ex nunc colonus, vel inquilinus detineat dictā rem iure pignoris, vel hypothecę pro obligatiōe p̄dicta. Materiā istā doc. pōnunt in. d. l. emptorē. & dixi in. d. l. si filio. §. fi. j. fol. ma. ¶ Venio ad secūdā [i] partē. dī hīc, q̄ colonus nō cogaē stare in conductione legatario, vel emptori revēdita, vel legata. Istud vī verum simpliciter, nō distinguendo vtrum conduxerat ad modicum tp̄s vel magnū: qa semp ex parte coloni, vel inquilini, actio est p̄sonalis: q̄ in singularē successorē non transit, & hoc procederet, venditiōe, vel legato simpliciter facto. Sed si in instrumento† apponeret, prout consuetū est, vendidit rē, & omne ius, oēmq; actionem rea lem & personalē, quæ cōpetit in dicta re, vel pro dicta re, vel eius occasione, faciens eum procuratorē in rem suam &c. Tunc em emptor posset agere, quasi actione sibi cessa, & cessaret ratio hīc posita, quæ dicit, q̄ hæredis &c. Nil interest em vēditoris postq̄ cessit oēs actiones saltus esse. aliās teneretur: vt. ś. de hæredi. vel act. vendi. l. si nomen.

g

h

i

LEX XXXVI.

k **Si fundus.** [k]Si cōductor frui nō potest re absq; culpa locatoris: fit ei remissio mercedis pro rata, si locatoris culpa interueniat, ad totale interesse tenetur.

LEX XXXVII.

Et hæc distinctio. Nota distinctionem huius. l. & aduerte ad. l. superiorē circa ver sic. quēadmodū inquit. Ego dubito, loquit em ibi de eo, q locatit insulā fabricandam: & insula corruit. Nam si bñ respicis, iste qui appellaē locator, ppriè est cōductor: ipse enim dat pecuniā, & cōducit operas alterius ædificātis, vñ si solum corruit: euenit casus ex parte ipsius conductoris, qui hīc appellaē locator: & sic debet teneri ad totam mercedē: vt. ś. eo. l. sed & addes. §. cū quidam. dixi plenè in. l. si vno. §. itē cum quidā. ś. eo. Sol. intelligas hīc, q̄ ille qui debebat ædificare insulā postq̄ solum corruit, locauit operas suas alij: aliās deberet habere totam mercedem: vt. ś. eo. l. sed addes. §. cum quidam. &. §. fi. ¶ Venio ad ver.

k

SVMMARIVM.

1 *Faciens, & fieri faciens, an pariter teneantur?*

Nam si vendideris. Opp. post vēditionem periculum est emptoris: vt. ś. de pericul. & commo. rei vendi. l. necessario. in prin. Solu. dicit gl. fallit hic, qñ prædium publicatur. Tu dic, vt. l. contraria. Ad idem oppo. de. l. lucius. j. de euic. Solu. ibi casus contingit post traditionem: hīc ante. ¶ Venio ad versi. nam & si †. Nota bene ista verba. q̄ pariter tenetur faciens & fieri faciens, quando ipse prohibere potest. Simile in. l. fluminum. §. c̄. †. j. de damno infec. & vide quod ibi no. & sic debet intelligi. l. in illa stipulatione per te non fieri. j. de verb. oblig. facit. ś. eo. l. qui insulam. §. j.

1

Locatio

✣POMATES.

f ¶ Qui fundū. Limita, vt p Alexā. consil. cxvij. col. pe. volu. v.

g ¶ Potest repelli. Adde Bar. in. d. l. emptorē & d. l. si filio. in fi. & qd' ibi dixi post Bal. & p Bal. in. l. j. §. q̄ aūt ait ptor. de superficie. alex.

✣POMATES.

h ¶ Legatario. vide alex. mod. ī. l. filio. §. fi. hīc alle. ff. sol. ma. alex. & alios in. l. q aliquanti. §. j. ff. de acqui. pos. alex. cōsi. cxvij. sc'o dubio. col. penul. vol. v.

i ¶ Venio ad secūdā. nota. q' colonus non tenetur stare in cōductione, re in aliū translata. qd' limita, vt hīc per Bart. Item limita nisi pactū fictum fuerit inter emptorem & venditorē q̄ pēsiones debe rentur emptori: vt est tex. ī. l. insulā. in prīc. & ibi not. Bar. j. eod. & ibi dixi.

k ¶ Si fundus. in prin. huius. l. & c. vide ad intellectū hui⁹. l. Bal. in. l. j. in. viij. col. in ver. vj. op. C. de sen. q̄ pro eo qd' interest, & vide q̄ dixi post Imol. in. l. si filio. §. fi. j. so. ma. & istū tex. p singulari alī. Lud. in l. si qs arbitratu. circa vltimā col. de verb. obl. alex.

¶ Adde eundem Ro. cōsi. clxxvij. Bal. consil. ccxvj. iij. lib.

✣POMATES.

k ¶ Si fundus. vide p istū tex. quid dicat Bal. ī. l. diuortio. in prin. vbi p Iaso. col. xiiij. ff. solu. matr. & vide Imo. cōsil. lxxxiiij. in vlti. colum. Ro. fin. cccxxxvj. & plenè Sozi. consil. lxxxviij.

SVMMARIVM.

1 *Locatio facta ad colendum fundum incerta parte pro indiuiso, quòd tenet.*

2 *Dominus fundi pro certa parte pro indiuiso, quòd potest locare totum, locando utiliter.*

3 *Colonus, quòd non possit fundum ita exfructuare ultimo anno, quòd fructus anni sequentis extenuentur.*

a **Cum fundum.** [a]Inter socios eiusdem rei, si fit locatio alteri⁹ anni, habet locū actio ex locato & conducto, & etiā actio quæ ex cōmunione descendit. [b] h. d. ¶ No. ex isto. §. †. quòd cōsistit locatio ad colendū fundū in certa parte, p indiuiso. ¶ Sed cōtra: qa opus nō pōt p̄mitti fieri, nisi certa parte, p indiuiso: vt. l. stipulatiōes nō diuidūt. j. de verbo. obli. ergo nō pōt locari pro certa pte pro diuiso. Sol. istud esset verū, nisi cōductor haberet potestatē ædificādi in alia parte: vel qa dñs, vt hīc, vel quia ab alio dño cōduxerat eadē rōne. Puto tñ, † quòd ille q est dñs, p certa parte, p indiuiso, pōt locare totū fundū, si vtiliter faciat: qa tali negotiū pro parte expediri nō pōt: vt. l. hæredes. §. si vnus. ś. famil. ercis. dixi in. l. si communes ædes. ś. de neg. ge. ¶ Item. no. [c] diligenter casum huius. §. contra conductores, † qui in fine anni ita fundum exfructuant, quòd fructus anni sequentis corrumpantur. quòd no. & tene menti & c.

b

1

2

c

3

SVMMARIVM.

1 *Periculum operis in se suscipiens, quatenus in se suscipere dicatur?*

Conductor Roncini restituens eū dño, & dominus eum, ut sanū recepit: si erat uitiū, quod cōductor sit liberatus.

2 *Merces fundi si præstatur ad mensuram, quòd periculum sit conductoris, donec mensuretur.*

3 *Casus superueniens, quādo excusat locatorem operarum?*

4 *Dominus cum est in mora mensurandi opus, periculum p̄stat ad ipsum.*

5 *Periculū in se suscipiendo quòd per hoc non teneatur quis de casu fortuito. LEX XXXIX.*

Opus. Qui suscipit in se periculum operis, teneē quo ad op⁹ approbeē: & q debet opus ad mensurā, tenetur quo ad mēsureē: qd' intelligitur [d] de periculo, saltē culpa leuissima cōtingēte. h. d. ¶ † Not. diligēter, quòd qñ qs suscipit in se periculū operis, intelligit quoūsq; approbeē. Et istud facit, quòd si conductor rōcini restituat equū dño: & dñs recipit eū tāq; sanū: quòd ex tūc cōductor nō teneaē. Intelge, si dñs sciuerit vitiū: sec⁹ si in restitutiōe illa fuerit deceptus: & no. in d. iij. §. in hac. ś. de triti. & l. & elegāter. §. nō solū. ś. de dolo. & per doct. in. l. exhibitionis. C. ad exhibēdū. Eodē mō intelligiē hīc qd' est verū, si approbatiōe dñs fuerit deceptus. ¶ Secūdò no. † quòd si merces ē præstāda [e] ad mēsurā, periculū est cōductoris, donec mēsureē: sicut in vēditione periculū est vēditoris donec mēsureē: vt. l. quòd sæpe. §. si res. ś. de cōtrahē. emp. ¶ Sed cōtra hoc videē, q̄ si bñ respicis. l. hāc. hīc appellaē locator impropriè ille qui debet pecuniā, scilicet dñs. Conductor verò appellaē ille qui debet opas propriè. ergo diceret locator operarum suarū: sed sæpe his vocabulis abutimur: vt. l. veteres. §. j. ś. ti. j. ¶ Hoc p̄missō, † qñ aliqs locet operas suas, casus superueniēs excusat eū, & facit quòd debeat habere integrā mercedē, vt. l. q̄ operas. j. eo. & periculū rei ad eū nullo mō spectat. Sol. hīc nō debebat operas simp̄r, sed ad certū opus habebaē respectus, quòd debebat resultare ex operis. Si ergo opus corruit: nullas operas præstitisse videtur: sicut si nauis perīt. l. si vno. §. item cum quidam. ś. eo. igitur nihil debet habere de mercede.

d

1

e

Merces est præstanda. Quis dicatur cōductor, vel locator, adde Bar. tol. in. l. ij. C. eod. Alex.

4 ¶ Tertiò not. † quod si dñs est in mora mensurandi vel approbādi opus: q̄ teneē. & ideo sit cautⁿ operarius, vt hoc, p̄stetur. ¶ Quartò no. † casum expressum, quòd suscipere in se periculū, nō facit quē tenere de casu fortuito: vt glosſ. hīc dicit. de quo in. l. sed & si quis. §. quæsitum. ś. si quis cau. dic vt ibi.

5

LEX XL.

Si priusquam. Not. ex hac. l. ācōtrario sensu quòd casus supueniēs nō liberat à pœna præcedentis culpæ: & sic sufficit ab initio interesse, vt. l. qui autem. §. j. ś. si quis cau.

LEX XLI.

Qui operas. Locator operarū debet habere mercedē totius tp̄is, si per eū non fiat. idē in aduocato. h. d. De materia ista vidistis plenè in. l. Si vno. §. itē cum quidam. ś. eo. *LEX XLII.*

Non solet. Gl. legit istā legem duob⁹ modis. ¶ Primo, q̄ si dñs cōduxerit rē suā: q̄ ibi non præiudicat. de quo plenè in. l. si aliquam rem. de acqui. pos. ¶ Secūdo modo legitur, qñ quis rem suam locat alicui: tunc non transfertur dñium. Fallit in. l. in naue. ś. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Custodiā promittens, quòd teneatur ad arctissimā diligentiā, & non de casu fortuito. LEX XLIII.*

f **Qui mercedem.** [f]Qui p̄milit custodiā, teneē de periculo & damno dato ab alio, quod potuit per custodiā reparari [g]. h. d. cū. l. seq. ¶ † Not. q̄ qui, p̄misit custodiā tenetur ad arctissimā diligentiam, & non tenetur de casu fortuito, sed de leuissima culpa tantùm.

f

g

1

LEX XLV.

Si locatum. Hæc actio cōcurrit cum actiōe furti. &. l. Aquilia: tñ altera quis debet esse contentus. h. d. cum. l. seq.

SVMMARIVM.

1 *Ius pedagium exigendi, quòd locari possit.*

LEX XLVII.

h **Locare.** [h]Opp. de. l. arboribus. ś. de vsufru. & §. minus. insti. de vsu & habi. Sol. vt in gl. q̄ illud in seruitutibus personalibus: hic in realib⁹. Et est ratio: qa seruitutes reales sunt iura prædiorū: vt. l. qui aliena. §. fi. ś. de neg. gest. & iō non habenti prædiū, non possunt deberi: vt. ś. eōia prædiorū. l. j. vtilitatem em prædiorum respiciūt: vt. l. & Atticilinus. ś. de seruit. rusti. prædio. meritò ille qui habet seruitutem realē, nō pōt eam concedere alteri: qa cohæret prædio suo. fi. aliter vteref: nō respiceret vtilitatē prædij sui. secus in seruitutibus p̄sonalibus: qa mihi vtilitas est, si possum locare vsumfructū sicuti ego vtor. ¶ Et ex hoc dicendū est, † q̄ iura quæ cohærēt sōlo, non tñ ad vtilitatem sōli vel territorij, possunt locari, vt puta, ius p̄cipiendi [i] pedagiū. tex. est in. l. fi. C. de vectig. & commis. dixi plenè in. l. cotem. §. fi. de publi. & ibi examinati quādo venditor, vel locator locat pedagium, qui trāseat. dic vt ibi plenè dixi.

h

1

i

LEX XLVIII.

Si tibi domum. [k]Damnū datum ab hoīe locato, non venit in hac actione: fi locatori nil pōt imputari. h. d. vide gl. &c.

k

Si hominem. Damnū datum ab hoīe locato, non venit in hac actione: si locatori nil pōt imputari. h. d. vide gl. &c.

LEX XLIX.

Si quis conduxerit. Nō valet cōductio vno nūmo. ¶ Opp. j. de iure dot. l. fi vsusfructus. dicit gl. Solu. ibi spāle: quia fit ex necessitate, cū res non est digna mercede maiori: & iō nō habet instar donationis. Et ex hoc sequiē, q̄ si quis cōduceret vnā rē non dignam maiori mercede: tunc valeret conductio. de quo plenè dixi in. l. si quis ante. §. fi. j. de acqui. poss.

1

1

LEX L.

Cum apparebit. [l]Ex hoc cōtractu possunt constitui duo rei: nec habebunt beneficium diuisionis secundū ista tpa, sed beneficiū cessionis, sic. h. d. Hodie verò habēt beneficium diuisiōis per auē. de duobus reis. in corpore &c.

l

LEX LI.

Si cui locauero. Potest qs locare qd' conduxerat: & in hac actione contra nō restituentem, iuratur in litem. h. d.

✣POMATES.

f ¶ Qui mercedē. vide Pau. de cast. distinguētem. & vide not. in. l. dñs horreorum. j. eo. Alex.

✣POMATES.

f ¶ Qui mercedē. vide Roma. sing. xxxj.

✣POMATES.

g ¶ Reparari. adde q̄sita cōsuluit Ro. cōsil. cclxxxix. incip. vt clarius.

h ¶ Locare. in pri. huiⁿ &c. vide hic Pau. de castr. qui ponit, q̄ vsurari⁹ non possit alteri locare. Alex.

i ¶ Ius p̄cipiendi pedagium pōt locari. & adde Bal. in. l. si ea. l. in fi. C. de vsur. Alexan.

k ¶ Si domum. in princi. huius &c. Adde tū q̄ in incorporalibus venit etiā impatientia familiæ. tex. est no. in. l. ās cuius. ś. serui. ven. secūdū Bal. in aut. & qui. in. xiij. co. de bo. au. iud. poss. & vide in. l. qui insulā. §. fi. ś. eo. Alexan.

¶ Si qs conduxerit. p Bal. in rubr. C. de iure emphy. de locatione factа vno nummo &c. do pulchrū consiliū. Add e Carzaba. Fulg. Sali. vltimū in vo. Pe. de Anch. Alex.

¶ Locat. singul. & nota secundum Bal. in l. ij. C. eo. titu. &c. Alex.

¶ De vitio operis. Sed istud intelligendum est, si sine dolo fecit: aliàs non, secundum regulam, cum non debeant contrahentes se dolo decipere. l. sed & si pupillus. §. sed & si alias. ff. de instit. & no. in. l. item si pretio. §. quemadmodum. s. eodem. cum simi. &c. Alex.

POMATES.

¶ Fideiubet. pro hoc optime videtur facere text. l. Græce. §. post hæc. versicul. in vero. totus. ff. de fideiuss.

¶ No. p his. not. q. de qua vide in l. j. de in lit. iurã. & ibi ea q̃ dixi. ad de qd̃ ibi posui. Alex.

¶ Quartò not. Adde Bald. in l. j. C. de his quæ in fran. cre. vbi idem tenet, etiam si fuerit renunciatum beneficio de fideiuss. quia istud venit ex natura obligã. & idem Bald. in l. si pro ea. C. mã. i. xij. q. & ibi hoc ponunt moder. in. l. cũ eorũ. C. de sentẽ. & no. in aut. psente. de fideiusso. & adde Bar. p istũ tex. in l. imperatores. §. fi. j. de admi. re. ad ciui. pti. & glo. in l. j. C. de cõue. fisci debi. in glos. j. hic alle. & tex. ibi. gl. fin. in. l. j. C. de decurio. lib. x. Imò, plus notanter dicit Bar. per illum text. in. l. pater. in pri. j. de dote præ lega. q̃ talis promittẽs idẽnitatẽ cõpelli suscipere iudiciũ. qd̃ nõ habes alibi. Alex.

POMATES.

¶ Quartò not. Vide Alex. cõsi. xxxij. co. j. vo. iiij. & cõs. cxxvj. penul. co. iij. volu. & cõsi. cxiiij. vo. iij. vbi dicit, quòd ille cui est promissa idoneitas, non potest agere cõtra promittentem, si allũ de potest conservare. & vide pro fin. huius. l. pulchrum consilium Ana. consi. lxxvij. & ibi addit. Alex.

¶ Inter locatorem. In princ. huius. §. istum. §. allegat Bar. in. l. cum mota. C. de transac. vbi vide in princ. Alex.

POMATES. ¶ Inter locatorẽ. No. q̃ ex isto. §. potest sumi regula, quòd vbi aliquis vult petere aliquid ex aliquo cõtractu, debet ante oĩa probare se adimplevisse omnia deducta in contractu ex sua parte. Bartol. consi. xij. colum. j. volu. ij. Item not. q̃ non adimplenti, non est adimplendum, quod procedit etiam si interuenisset iuramentum, vt est text. & ibi not. Bal. c. peruenit. de iureiuran.

¶ Et facit ad multa. Et adde quod not. in. l. Iulia. verum debi. s. de condi. indebi. Item facit ad id quod not. dicit Bald. in. l. j. in vlti. colum. C. de vsufruc. & c. in eo. princi. ibi, si per partem aduersam omnia seruantur &c. Et omnia bene dicit Bald. in. c. j. in titu. qualiter domi. feudi proprie. prius. q̃ qui non ficit, quod debet, non recipit quod oportet. Ista enim est natura pœnarũ siue legaliũ, siue conuentionaliũ: quia liquida debet esse causa vt pœna petatur per illum tex. & no. in. l. non erit. ff. de iureiuran. In pœnis enim liquidis sana debet esse probatio. l. in testamento. la grande. de cõdi. & demõstra. bene facit lex cum par delictum. §. illi debet. ff. de reg. iur. ¶ Et iõ semel habui consulere, quòd cũ agens ad pœnã fecerit aliquod pœnale, vt in pœnã reincideret: quia nõ adimplenti cõtractũ ex parte sua sequitur q̃ nõ potuit agens petere pœnam. & ideò bene dicit Paul. apostolus. probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat. bene facit. d. §. offerri. Ille em̃ qui pœnam petit debet esse extra oẽm culpam. l. cum pater. §. liberis. de legatis. ij. facit qd̃ voluit Innocen. in. c. mandatũ. de rescript. Cuius dictum sequitur Bald. & Sali. in. l. cũ proponas. C. de pact. Frustra enim quis implorat auxiliũ, quod ipse non seruauit c. ex eo. de regulis iuris. in. vj. & i. c. frustra. eo. titu. Facit qd̃ voluit bal. in aut. dos data. C. de donat. añ nup. Qũo ergo (inquit) te habeam in principem, cum tamẽ non habes me in senatorem: vt. c. esto subiect. xcv. distinct. & dixit Bal. in. l. non erit. de iureiuran. arg. illius tex. q̃ si re̊ non vult respondere positionibus actoris, nec actor positionibus rei: q̃ tota mora imputatur actori. vi ibi glo. intantum quòd agẽs debet probare se impleuisse ex sua parte si vult pœnã. arg. l. si pr. C. de actio. empt. & quod ibi Bald. vide ad prædicta quæ habentur in. l. qui pẽdẽtẽ. s. de act. empt. & iõ dixit Raph. Fulg. in. l. filię. C. de collation. q̃ si ago ex empto, & non dico solutum pretium, vel̃ non offero, q̃ non procedit libellus. vide etiam ibi Bald. facit quod voluit Bar. in. l. eũ qui ita. §. qui ita. de verb. obli. & l. lecta. si cer. peta. & l. exceptionem. de proba. C. & in l. si vnus. §. pactus. de pac. & Bal. in. d. l. si pater. & in. d. l. Iulianus. §. offerri. Frangenti enim fidem & c. d. l. cum proponas. faciat quod habetur in. l. qui cum maior. §. si libertus. in ver. ignoscendũ est, si voluit se vlcisci. ff. de bo. libe. in. l. qui fidem. s. de transacti. Et quod dixit Bal. in. l. cum proponas. C. de nauti. fœno. vbi dixit, quòd si promisi non inquietare aliquem, procedit, nisi causa inquietationis procedat ab eo. facit quod voluit Bart. in. l. j. §. cum arietes. si quadrupli. pau. fecisse dica. & in. d. §. si libertus. & domi. Abbas in. capitulo bonæ. el secundo. de electio. in. capi. peruenit. de iureiurando. Alexan.

POMATES. ¶ Non offendere. Vide Panormita. consil. lxj. j. columna volumi. ij. & consi. lxij. in fi. eo. volumi. Roma. consil. ccxj. Alexã. consilio. lij. volum. ij. j. col. vbi dicit, q̃ ista verba: promitto tenere me molestare. intelligantur, nisi illa molestia oriatur ex natura contractus. vide Barb. consi. lix. colũ. viij. volumi. j. Feli. in. c. causam quæ. de rescrip. colum. xiij. Alexan. consi. cxiij. col. iij. volu. ij. *vide eundem bar. in. d. auo iusta. §. fi. de pœnis. & ibi nota quæ ibi. no. Paulus. & Bal. & ibi per quos. & per Ioan. de Imo. in. l. si mihi. §. si. j. de pœnis. & per Ioan. de Imo. in. l. si quis. §. si. j. de pœnis. & per Ioan. de Imo. in. l. si mihi. §. si. j. de pœnis. & per Ioan. de Imo. in. l. si quis. §. si. j. de pœnis.* biennium

LEX LII.

Si ignorans. Qui ignorat qualitatẽ psonę, non punit si cũ eo cõtraxit tãq̃ cũ quolibet. h. d. Et ad q̃stionẽ q̃ qui pcussit clericũ incedentem more laici in habitu seculari, non tenet. de hoc dixi in. l. apud labeonem. §. si quis virginẽ. j. de iniur. dic vt ibi dixi &c. Hic non sunt alia dicenda.

LEX LIII.

Alege. Pretium appositum pro locatione: non extenditur vt ei noceat. h. d.

Locaui. [a] Singularis est. qui locauit operas suas, vt certũ opus faceret: tenet̃ de operis vitio, siue vna pẽsio, siue in singulos dies præstita fuerit. Qui autem operas suas singulis dieb⁹ locat, nec ad certũ tps se ad[b] stringit, de vitio operis nõ tenet̃. h. d. Quẽ. §. no. bñ, & dic q̃ iste singularis est. ¶ Itẽ no. q̃ nõ refert an soluat vna pẽsio, an in singulos dies. Q̃ d' intellige, quantũ ad distinctionẽ hui⁹ §. ne cõductor de vitio teneat: sec⁹ quo ad alios casus, dixi in. l. q̃ insulã. in fi. s. e. &c. LEX LIIII.

Si decem. Si in quãtitate mercedis erret, stat volũtati eius, qui mercedem recipere debet. h. d. ¶ Opp. de. l. j. §. si stipulanti. j. de verb. oblig. Sol. vt in gl. LEX LV.

Si fideiusor. ¶ Qui fideiubet pro cõductoris, nõ tenet̃ principali dño. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Fideiubens in omnem causam, intelligitur sortis & usurarum fideiussor.*
Vsuræ in contractibus bonæfidei ueniunt officio iudicis.
Officium iudicis, non præsupponit obligationem.
Fideiubens pro accusato, nel inquisito, quòd teneatur etiã ad pœnam quæ infertur propter negationem maleficij uel solutionis non factæ in terminum.
2 *Promissor indẽnitatis, quòd obligetur ad sortẽ & usurã.*
Fideiussor simpliciter acceptus, an uideatur intercedere in omnem causam?

LEX LVI.

Væro. Fideiussor, qui in omnẽ causam intercedit, vl̃ fideiubet iudicatũ solui, vel indẽnitatẽ promittit: tenet̃ ad sortẽ & vsuras etiã officio iudicis veniẽtes. h. d. vel breuius. Q̃ si fideiubet in oẽm cãm, tenet̃ de vsuris & omni quãtitate. h. d. ¶ †Not. q̃ q̃ fideiubet [c] in omnẽ causam, intelligitã sortis q̃ vsurarũ. ¶ †Secũdò no. q̃ in cõtractibus bonæfidei veniunt, vsuræ officio iudicis, non iure obligationis: & sic officium[1] iudicis obligationẽ non præsupponit: vt. l. qui per collusionem. §. j. s. titu. j. ¶ Item dicitur hic, q̃ qui promisit iudicatum solui, intelligitur promisisse tam super sorte, q̃ᵗ super vsura. quod est notandum pro his, [d] qui tota die fideiubent pro accusa. vel pro inquisitis, vt nõ solũm teneantur ad pœnam maleficij, sed etiam ad pœnam, quæ infertur occasione negationis ipsius maleficij: vel etiam solutionis non factę intra terminũ. Sed cõtra hoc facit multũ. s. de in lit. iuran. l. j. & ibi dixi.

¶ Quærò not. [e] q̃ ille † qui promisit indẽnitatem, obligatur ad sortem, & ad vsuram. qd̃ no. Facit. C. si ma. indemni. pro. l. j. &. ij. Et aduertendũ est, q̃ iste qui indemnitatem promisit, differt ab alijs fideiussoribus. nam hic etiam secundũ iura antiqua, nõ poterat conueniri, nisi discusso principali. hoc enim ipsum verbum sonat promitto indemnitatem: hoc est, illud quod ab isto consequi non posses: vt. l. si ita stipulatus. §. j. j. de verb. obli. & C. de sen. quæ sine certa quantita. l. j. &. C. de conue. fisci debi. l. j. lib. x. ¶ Vltimò gloss. hic tractat † materiam, vtrum fideiussor simpliciter acceptus videatur intercedere in omnem causam. & ista est materia. l. cẽtum Capuæ. suprà de eo quod certo lo. dic vt ibi. & gloss. hic distinguit omnes casus clarè & apertè: quia aut fideiuss for intercedit in sortem tantũ &c. quã glo. vide & c.

SVMMARIVM.

1 *Promittens non petere reductionem ad arbitrium boni uiri poterit tamen petere si iniquè fuerit arbitratus.*
Promissio de non exhærendando filium, intelligitur, nisi causam exhæredationis dederit filius.
Promissio de non offendendo, intelligitur, nisi causam dederit. Et in contractibus, quibuscunque citroq̃ promitti tur aliquid, quis non tenetur ad pœnam cum effectu, si omnia non sunt seruata per partem.
2 *Colonus, quòd non debeat expelli intra biennium, & quando intra triennium?*

Inter locatorem. [f] Promissio de non expellendo, intelligitur, si colonus in solutione pensionis per biennium non cessauerit. hoc dicit. Quod nota. & est optimus. §. Et facit ad multa [g], scilicet, promisi sub pœna non petere † arbitramentum reduci ad boni viri arbitrium: quòd si fuerit iniquè arbitratus, q̃ reducere possim: quia debet intelligi, si æquè fuerit arbitratus: vt hic, & l. si libert⁹. de operis liberto. & per Dynum in. c. scienti. extra de regulis iuris libro. vj. dixi plenè in. l. societatem. §. arbitrorum. suprà pro socio. ¶ Item si promisi filium non exhæredare: intelligitur, nisi causam exhæredationis dederit, vt. l. quidam cum filium. j. de verborum obligationi. ¶ Item, si promisi te non offendere, [h] intelligitur, nisi causam offensionis commiseris: vt. l. qui seruũ. j. de ver. obli. Et generaliter notandus est iste §. ad omnes contractus, in quibus vltro citroq̃ aliquid promittitur, vt quis non teneatur ad pœnam cum effectu: si per aduersam partem omnia seruata non sunt. facit. l. Iul. §. offerri. s. de action. empti.

¶ †Item not. quòd colonus non debet expelli intra biennium [i] ago ex empto, & non dico solutum pretium, vel̃ non offero, q̃ non procedit libellus. vide etiam ibi Bald. facit quod voluit Bar. in. l. eũ qui ita. §. qui ita. de verb. obli. & l. lecta. si cer. peta. & l. exceptionem. de proba. C. & in l. si vnus. §. pactus. de pac. & Bal. in. d. l. si pater. & in. d. l. Iulianus. §. offerri Frangenti enim fidem & c. d. l. cum proponas. faciat quod habetur in. l. qui cum maior. §. si libertus. in ver. ignoscendũ est, si voluit se vlcisci. ff. de bo. libe. in. l. qui fidem. s. de transacti. Et quod dixit Bal. in. l. cum proponas. C. de nauti. fœno. vbi dixit, quòd si promisi non inquietare aliquem, procedit, nisi causa inquietationis procedat ab eo. facit quod voluit Bart. in. l. j. §. cum arietes. si quadrupli. pau. fecisse dica. & in. d. §. si libertus. & domi. Abbas in. capitulo bonæ. el secundo. de electio. in. capi. peruenit. de iureiurando. Alexan.

POMATES. ¶ Non offendere. Vide Panormita. consil. lxj. j. columna volumi. ij. & consi. lxij. in fi. eo. volumi. Roma. consil. ccxj. Alexã. consilio. lij. volum. ij. j. col. vbi dicit, q̃ ista verba: promitto tenere me molestare. intelligantur, nisi illa molestia oriatur ex natura contractus. vide Barb. consi. lix. colũ. viij. volumi. j. Feli. in. c. causam quæ. de rescrip. colum. xiij. Alexan. consi. cxiij. col. iij. volu. ij. *vide eundem bar. in. d. auo iusta. §. fi. de pœnis. & ibi nota quæ ibi. no. Paulus. & Bal. & ibi per quos. & per Ioan. de Imo. in. l. si mihi. §. si. j. de pœnis. & per Ioan. de Imo. in. l. si quis. §. si. j. de pœnis. & per Ioan. de Imo. in. l. si mihi. §. si. j. de pœnis. & per Ioan. de Imo. in. l. si quis. §. si. j. de pœnis.*

bienniũ. facit. j. e. l. cũ dñi. ¶ Ad istud opp. [a] C. de iur. emphy. l. ij. gl. nõ declarat plenè istã materiã & ideò dicas: aut loq̃ris i emphyteuta: aut in simplici colono. primo casu aut est emphyteuta priuati & requirit̃ q̃ cesset p trienniũ: vt. l. fi. C. de iur. emphy. aut est emphyteuta eccl̃iæ: & tũc sufficit biennium. vt. C. de sac. san. eccle. auẽ. q̃ rẽ. aut loq̃ris in simplici colono: tũc aut est facta p̃missio de nõ expellẽdo: & tũc nõ põt expelli nisi cessatũ sit p bien niũ: vt hic. aut hic, p̃missio [b] nõ est facta: & tũc aut colonus vel inquilinus est præsens & etiã cessat soluere: & tũc statim põt expelli. vt. C. eo. l. edẽ. & j. eo. l. pe. in prin. aut est absens: ita q̃ non reperit: & tũc debet expectare per biennium. vt. l. cũ domini. j. eo.

Paulus. Aliàs incipit seru⁹. ¶ A Estimatio facit tr̃ãsire periculũ rei inlaccipiẽtẽ. h. d. vidistis. in. l. cũ fundus. §. e. & vidistis in. l. j. tit. j. & tene mẽti hãc. l. pro bestijs quæ dantur mez adro æstimate &c.

SVMMARIVM.

1 *Locator domus, quando teneatur ad custodiam.*
2 *Merces qui in horreo ponit si ibi ponit custodes, an uideatur renunciare custodiæ de bitæ per dominum?*
3 *Domus notitiam habentes, quòd sint suspecti quando domus frangitur: & tales po sunt torqueri.*
4 *Vicini possunt capi p officiales, q̃n maleficia occulta cõmittunt.* LEX LVII.

Dominus horreorum. Dñi horreorũ non tenent̃ de effractura nisi custodiã, p̃miserint: custodes tñ exhibere et tenent̃: quod no. ¶ Op. j. d. l. cũ in plures. §. fi. Sol. q̃ñ q̃ qs locat totã domũ: & tũc sine dubio ad custodiam nõ tenet̃ vt in. l. cõtraria, vnde dñi qui hñt apothecas suas in plateis: & locãt eas, ad nihil tenent̃. q̃ñ q̃ qs nõ locat totã domũ: sed ipse retinet eã. in ea tã domo sunt certa loca: horrea forte vel camerę, in quib⁹ alij veniẽtes reponũt merces suas: & dñs pro hoc aliquid recipit ipso dño vel alio retinẽte clauẽ totalis domus: tũc loquit̃ ista. l. quo casu gl. distinguit hic optimè. si nihil est dictum vel dixit se nolle teneri de custodia: tunc ad nihil tenetur nisi vt custodes exhibeat. ita loquitur hic. tenetur tñ secũdùm gl. q̃ñ nihil dicit̃ de dolo & culpa leui ex natura cõtract⁹ locatiõis & cõductiõis. sed putarẽ eos magis teneri etiã de leuissima à simili. put dicimus de nauta caupo. & stabu. vt. s. nautę caup. stubu. l. ij. §. ex hoc edicto. & hoc est verũ si isti recuperet̃ res ad sifitudinẽ nau. cau. stabu. tũc em̃ videnẽ custodiã rei p̃mittere: q̃ p̃missio facit eũ teneri de leuissima. vt l. q mercedẽ. s. eo. sed si illo mõ res reciperet: tũc verũ diceret glo. qd̃ tenetur de leui tm̃. si vero casum fortuitũ p̃misisset spãliter tenet̃. vt. l. si qs' furtũ. s. eo. & dixi in. l. sed & si qs. §. q̃situ. si quis cau. & ibi plenè dixi. ¶ Quæro, qd̃ si ille qui merces in horreo ponit, apponit ibi custodes vtrũ videat renũtiare custodiæ debitę per dñm horrei: dic vt. l. si vt certo. §. si de me. s. cõmo. & secũdùm p̃dicta debet intelligi. C. eo. l. j. & l. ex ditti pij. ¶ Vltiò not. † ex ista. l. [c] q illi q habẽt notitiã domus sunt suspecti q̃n dom⁹ frangit̃ vt hic, ppter ædificiorũ notitiã. & ideò tales pſonæ de facili põt torq̃ri ad inuestigationẽ veritatis: vt hic. & ideò † officiales q̃n cõmittũt̃ maleficia occulta cõsueuerũt capere vicinos à q⁹ verisimiliter põt declarari veritas. ad qd̃ facit. l. si ita, in fi. j. de fun. instru. & hoc tangit ibi Iaco. de are.

In conducto. [f] Quod inquinus expẽdit in meliorãdo domũ potest repetere à domino. h. d.

Qui contra. Qui rem cõductã deseruerit ante tẽpus domino ad interesse tenetur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Quando conductor non apparet domus conducta debet aperiri: & eius massaritie discuti, & describi coram uicinis.*
2 *Item notarius publicus ad hoc dari debeat à rectore petenti.*
3 *Conductor non expectatur biennio quando de sero ingressus fuit domum: & de mane non reperitur. & tunc domus aperitur.* LEX LVIII.

Cum domini. [g] Si cõductores nõ apparẽt nec solui aperiri: & q̃ ibi sunt corã publicis pſonis describi. h. d. quem cassum no. ¶ No. q̃ñ † cõductor nõ apparet debet dom⁹ aperiri & ei⁹ massaritie discuti & describi corã vicinis: põt etiã corã publicis pſonis. qd̃ tenemẽti. qa similes casus sæpe occurrũt. ¶ Itẽ no. † q̃n petit notari⁹ public⁹ à rectore ciuitatis debet ei dari ad hoc qd̃ etiã not. qa sæpe occurrunt similes casus. Itẽ not. † qd̃ debet expectari biennũ. qd̃ est verũ q̃n constat q cõductor absentauit se: si emẽ visus fuit ingredi domũ de sero & de mane nõ reperit: tũc. j. modicũ tps debet aperiri: qa forte est infirmus vel est mortuus & iacet in domo. & cõtigit de quodã scholare huius ciuitatis. ar. l. j. §. j. j. de ser. fugi. & l. reqrẽdi. C. de ser. fugi. &c. LEX LIX.

Qui domum. Dãnũ cõtingẽs ex humore præsitto patrieti p terrã apposità pactionẽ ex locato purgatur. h. d. LEX LX.

Insulam. Pactũ q̃ pẽsiões debeãtur emptori intelligitur de debitis vẽditori. h. d. vidistis si' e. s. tit. j. l. si mercedẽ. ¶ No. q̃ hoc pactũ p̃dest vt emptori teneat̃ cõductor aliàs secus: vt. l. qui fundum. s. eo. &c.

In operis. [h] Breuitas termini nõ vitiat cõtractũ bonę fidei. h. d. quẽ casum no. ¶ Op. s. de eo qd' cer. lo. l. iij. §. fi qs ita. Solu. breuitas spatij vitiaret cõtractũ stricti iuris: vt ibi nõ cõtractũ bonę fidei: vt hic. nec dispositionẽ testi: vt. l. si mihi & tibi. §. j. j. de lega. j. rõ qa habet instar bonę fidei. vt. d. in minorũ. C. in q. cau. in integ. relli. nõ ẽ necessaria &c.

a ¶ Opp. aliter loquit̃ Bald. in aut. q rẽ. C. de sa. san. ecc. quem hic refert do, Pau. de cast. in fi. huius. l. ibi, est autem colonus &c. Q̃n colonus vel inquilinus nõ soluens possint expelli: & quo tpe dicit̃ cessare soluere, vide not. Bal. in. l. ædem. & ibi latè de hac materia. C. loca. & ibi etiam qn intelligatur istud bienium. & per Bart. & Imo. oino in. l. vectigalia. §. j. j. de pub. Alex.

POMATES.

SVMMARIVM.

Dictio, ad, facit modum.

Quidam. Si conductori p̃mittit̃ pecunia ad opus, põt illam primò petere. si satisdet: de expẽdendo illã in opere. h. d. ¶ Op. q̃ pecunia debet demum opere facto & sic impleto cõtractu ex parte sua. vt. l. edẽ. C. eod. & l. sed addes. §. si qs cũ in annũ. s. eo. & l. ea. l. §. fin. & l. qui insulã §. pe. ãũ. hic nõ loquitur de mercede: sed de pecunia quæ p̃missa est ad refectionẽ hoc est vt reficiatur.

1 Ista em̃ dictio † ad: facit modũ: vt. l. quibus diebus. §. i termilius. j. de condi. & demõ. & ex hoc not. qd̃ ficut in vltimis voluntatibus relictũ sub modo potest peti præstita cautione de implẽdo modum: vt. l. si ti bi. j. de le. iij. & d. §. fi. ita etiam in cõtractibus. quod k hic maximè verũ est. [k] cũ modus implẽdus sit de pecunia quæ datur: q̃n sine ea nõ põt fieri refectio. facit. l. huiusmodi in prin. de leg. j. & sic ex hoc apparet, qd̃ hæc lect. nõ facit ad q̃stionẽ illã vtrũ in cõtractibus inter viuos sit loc⁹ cautiõi mutianę: qa illa habet locum in cautionibus de modo implẽdo. de quo dixi. in. l. mutianæ. j. de condi. & demon. &c.

SVMMARIVM.

1 *Opus faciendũ, conducens quòd faciendo pariẽ non liberat.*
2 *Operis pars si collapsa fuerit, quantum tempus conductor ad reficiendum habere debeat?*
3 *Operis pars collapsa, cuius expensis reficienda sit?*
4 *Medico, qui curauit podagram, si postea redijt infirmitas an debeatur salarium?*

LEX LXI.

Martius. Casus cõtingens in parte operis facta cedit ad periculum locatoris, nisi culpa conductoris intercesit. h. d. ¶ Opp. de ser. vrb. præd. l. cum debere. gl. fol. optimè hic. qa ibi debebat ppetuam seruitutẽ, hic ad tps. ¶ Secundò oppo. de. l. & ideo[1]. j. de verbo. ob. ¶ Sol. glo. dicit quod ibi opus corruit culpa ędificãtis: hic sine culpa. istud est diuinare: licet cõiter oõs teneant: tu dic q̃ illa. l. loquitur in casu quo ista tũ pillam declaratur & glossa ista. l Sciendum est igitur q̃ ille † qui conduxit opus faciẽdum, faciẽdo partem, nõ liberatur. qa dicitur obligatio indiuidua: vt. j. de verb. obli. l. stipulationes non diuiduntur. & l. in executione. §. secũda. debet ergo adhuc facere totum opus: sed dubitatur de duobus.

2 Primò, † postq̃ pars operis corruit, an debeat iterũ f habere integrum tps ad refectionẽ totalis operis? & 3 vt qd̃ fic: vt. l. cõtraria. ¶ † Itẽ, dubitatur cuius expẽsis, istud declaratur hic: qa de ea pte, q̃ corruit, piculum fuit dñi in totũ: vñ illa pars reficitur de pecunia dñi: cũ periculũ sit eius: refidiuũ facit ipse vigore primæ cõductiõis, p hãc. l. coniũctã cũ illa. ¶ Vltimò. 4 hæc. l. inducit[m] in argumẽtũ † ad q̃ ō. de medico, qui m p̃misit aliquem curare de podagra, & ipse liberatus est aliqbus diebus, & postea reuersa est infirmitas: an debeat habere totũ salariũ? & gl. arguit pro & cõtra, & bñ. Tu distingue sic: q̃n q̃, ppter curã adhibitã à medico infirmitas & eius cã cessauit: & postea g ductor non apparet, vide Bald. in aut. quæ res. C. de sac. san. ec. in fi. & Bald. in. l. ædẽ. C. eod. in versi. ij. oppo. excepto casu huius. l. non licet dño rimari in domo inqlini: vt no. Bal. in. l. certi. in prin. C. eo. alex.

h ¶ In opis. in prin. hui⁹ & c. adde Bal. j. l. arbores. §. j. p illũ tex. de vsufruc. & Bal. d. in. l. j. in. vij. col. ver. q̃ro quid in cõtractibus. C. de his, q̃ pœ no. And.

h POMATES. ¶ In opis. vide per illum. text. quid dicat Bald. in. c. j. §. ad hæc. in ti. hic finitur. l. corrardi.

i ¶ Dictio ad, facit modũ. quid in sniã, vide in. l. cum eorum. C. de sent. & facit ad no. quæstionem Bal. Io. de imo. in. l. fideicommiss. de lega. j. Alex.

k ¶ Verum est. not. dictionem maximè: quia vult idem esse etiam si non esset implendum de alia pecunia. & ita tenet Io. de Imo. in. l. Mutianę. de cõdit. & demon. Alex.

l ¶ De. l. & ideò. Q̃n autẽ ædificans teneatur de vitio opis, vide sing. in. l. ea lege. §. locaui. s. eod. Alex. ¶ Adde Ro. consi. ccxxvij.

m ¶ Vltimò hæc lex inducitur. Adde tu eleganter ad hanc materiam. l. pe-

cuniam & qđ ibi per Bal. post gl. de cõdi. ob cau. & p Imol. in. l. si ita stipulatus essem abs te. de ver. ob. per Spe. in tit. de salario. §. fi. ver. j. per Io. And in regula cõtractus in mertu, quã allegat ibi Pau. de cast. vt hic p eũ.

a ☙ POMATES. ¶ Cũ in plures. Vide Imo. consi. lxxix. Roma. consi. cccxxxij. vbi per hãc. l. & alias, decidit, quòd si cõduxi prædia per nouẽ annos, & non potui illis vti p certũ tẽpus: quòd ni hi nomin⁹ tenebor ad pensionẽ, p re liquo tpe quo potero vti. & ibi ponit multa ad propositũ notanda.

b ¶ Sed quæro. Ad hoc facit qđ not. Bart. in. l. j. in fin. C. de iur. emphy. & vide Bald. in. l. licet. C. eo. ī. ij. q. p Can. ī. c. ꝓpter. extraeodẽ. Alex. a ¶ Adde pulchrè Petr. de anch. cõsi. mihi. cccciij.

☙ POMATES. b

c ¶ Examinemus. Vide Ro. consil. clxxv. Alex. cõs. clxx. col. pe. vol. ij. & cõs. cvj. ī antep. col. vol. iij.

d ¶ Aut de hoc dubitatur. not. quòd si fum artifex. & cõduco domũ: in dubio intelligor conducere, vt ibi posim artẽ meã exercere. Et adde gl. no. in. c. j. ī ver. ad fœnus. de vsu. ī. vj. facit. l. plenũ. §. eqtũ. j. de vsu & hab. l. triticum. & qđ ibi no. de ver. ob. & qđ not. ī. l. c ita stipulatus. circa fi. eo. tit. Alex. ¶ Adde Bald. & Ro. Consi. x.

☙ POMATES. e ¶ Vestimẽta. vide Alex. in. l. si vt certo. §. si duob⁹. ff. cõmo. & Imol. consi. lxxix.

☙ POMATES. f ¶ Cedant. Vide Aret. consil. lij. in j. & ij. col.

☙ POMATES. g ¶ Q. ficũq. Vide Imo. cõ fi. iiij. col. v. vol. ij.

h ☙ POMATES. ¶ Lege dicta. vide qd p istũ tex. dicat Rom. sing. iiij.

i ☙ POMATES. ¶ Locator. Ad intellectũ huius. §. vide q̃ scribit Are. post Imo. in. l. titia. §. idem. ff. de verb. obli.

k ¶ Seruũ. Hũc tex. alle. no, Bar. in. l. j. in. xj. col. C. de sen. q̃ pro eo &c. alex.

l ¶ Vehiculum. Item facit ad not. q. de qua per Bal. in. l. acceptam. in. xv. q. C. de vsu. & Bar. in. l. j. ff. de ali. leg. Alex.

m ¶ Colonus. In prin. huius. l. &c. de expensis factis p colonũ, vide qđ dixi in. l. dñs. §. j. ṡ. eo. Alex. ¶ Ade tu ad Bar. hic Pau. de ca. in. l. seruitutes. ff. de seruit. & doc. ī. l. emptor. ff. de rei vẽ. Pau. de cas. in cõsi. cclxxviij. inci. viso puncto suprascripto. in secunda parte consiliorũ nouorum. & nouitij Papienses in. l. j. col. iij. in prin. C. de iur. emphy.

n ☙ POMATES. ¶ s. eod. Vide concordata per Iaso. in. l. quominus xxiij. colum. ff. de flumi.

o ¶ Expelli de fundo. Sed vtrum propria authoritate? & quid tunc in emphyteuta? vide Paulum de castro. hic qui alleg. Barto. in authen. qui rem. C. de sac. san. eccle. & ibi doct. & in. l. j. C. de iur e emphy. Alex. ¶ Adde q̃

Universidad de Deusto Biblioteca

ctũ ꝓcipiat. Magis eñ haberet necesse expẽdere in tenendis famulis, & in fulcimẽtis: q̃ sunt in hospitio necessaria, quã esset habitatiõis cõmoditas: iõ debet ei fieri remissio mercedis: vt. d. l. ex cõducto. §. si vis. & l. si vno. §. cũ qdã. & l. si merces. §. vis maior. & qđ ibi dixi. ṡ. e. aut de hoc dubitat d: & tũc ex qualitate dom⁹ cõductæ, qa consuetũ est ibi tenere hospitiũ, vel ex qualitate psonę cõducẽtis: qa est hospitator, vł ꝓ sua habitatiõe nõ cõduceret ita magna hospitia vł ędificia, & sil'ia: tũc isto casu psumit actũ esse qp hospitãdi cã cõduceret: & sic ei deberet fieri remissio mercedis: vt. l. dñi ꝓdiorũ. C. de ag. & cẽsi. l. excepto. C. eo. & l. si merces. §. si vicino. ṡ. e. & j. de re. iur. l. semp in stipulatiõibus. Nec ob. ista. l. qa sufficit, qp possit locari ex pte rei: hoc est, qp res sit apta ad locandũ. i. qp impedimẽtũ nõ veniat ex pte locatoris: vel rei locatæ: vt est in casu proposito. Lex nostra verò loquitur quando impedimentum venit ex parte rei locatæ & c.

d

☙ SVMMARIVM.

1 *Conuentus si quis sit ex facto alterius, ille prius debet conuenir i sumptibus conuenti, nisi sit multum difficile.*

e **Vestimenta.** ᶜQñ vn⁹ cõuenit ex facto alteri⁹ prĩcipł'r delinquẽtis, põt petere vt prĩcipalis prĩò cõueniat, f vł qp cõtra ipm actiões sibi cedant ᶠqđ in arbitrio iudicis erit. h. d. Quẽ casum no. qa nescio alibi ita bñ declaratũ. ¶ Habemus alibi expressum, qp an te, q̃ agat de delicto cõtra aliquẽ ciuił'r accusari põt criminaliter, principaliter delinquẽs: vt. C. vbi ciui. act. cri. l. j. & j. ad carb. l. ij. & no. p gl. C. de fid. instr. l. fi. Sed qp prĩ⁹ cõtra vnũ ex delicto ciuił'r: vł rei vendi. agat q̃ cõtra aliũ ex cõtractu, hoc nõ repit alibi, nisi hic. ¶ Itẽ habemus quosdã casus de iure antiquo, in qb⁹ prius pueniẽ ad principalẽ, quã ad eũ q teneẽ accessoriẽ: vt ī plurib⁹ tutorib⁹ & administratorib⁹ & sił'b⁹, g casus hũt oẽs suas rõnes sepatas. Sed ex isto tex. habem⁹ regulã, ꝓ quòd q̃cũq̃ᵍ vnus conueniẽ ex facto alteri⁹: ille prĩ⁹ debet cõueniri sumptib⁹ cõuẽti, nisi sit multũ difficile: & hoc arbitrio iudicis. ꝓ hoc. l. vñ q̃ił'. circa prin. ṡ. cõmo. secundùm vnã lec. quæ lectura ꝓbatur hic: nec hoc tibi ibi allegaui &c.

h **Lege dicta.** ʰPermutatio opis facta locatore volente, petitionẽ mercedis non impedit. h. d.

Mandaui. Si dol⁹ aduersarij dedit cãm contractui, ꝓt cõtrahens pœnitere, & qp dedit repetere. h. d. vel dic, qp hic loqẽ de dolo q incidit in cõtractũ. ¶ Op. ī cõtractib⁹ notatis nõ est loc⁹ prĩæ: qa solo cõsensu pficiunt: vt. l. iurisgẽtiũ. ī prin. ṡ. de pact. So. illud cõtingit pp mẽdaciũ cõductoris. ¶ Itẽ. op. quòd tũc ñ debet agi actiõe ex eo cõtractu: sed actiõe de dolo. Sol. qdã intelligũt qp siue dolus det cãm cõtractui, siue incidat i cõtractũ: habet locũ actio ex ipso cõtractu. Tu dic: hic loqẽ de dolo icidẽti in cõtractũ. volebã ei ædificare, & sic pcesit volũtas, & postea cũ interrogauerim pro q̃to fieri potest, dixisti min⁹ quàm esset: & ad hoc interuenit dolus: & si fuit dolus incidens: meritò purgatur per actionem ex eo contractu, vt. d. l. eleganter. in princi.

Messem. Colon⁹ nõ pt cõdictiõe furtiua agere, sed pt agere cõtra dũm vt agat. h. d. quẽ casum no. qa fortis ẽ. ¶ Et no. istũ modũ agẽdi: ago vt agas. de quo ī. l. Iul. §. pe. ṡ. tit. j. dic vt ibi. ¶ Op. de l. si apes. §. fi. j. de furt. gl. soluit, qp hic loqẽ in ptiario colono: ibi, in eo qui numis colit. Ista sol. nõ est vera. Nã si eẽt ptiarius colon⁹ nõ ageret ex conducto, sed ꝓ socio: vt. l. si merces. §. vis maior. ṡ. eo. Dic ergo, qp hic loqẽ in eo qui colit nũmis: nõ ob. l. si apes. qa ibi põt agere actione furti. nõ condictione furtiua: qđ declara, vt ibi plenè dixi: & etiam dicit Iaco. de are.

i **Locator.** ⁱPropositũ ī mẽte retẽtũ pti nõ expressum nil releuat. h. d. qđ no. ꝓ materia ꝓtestatiõis. Cy. in. l. pacta nouissima. in. j. q. C. de pact. intelligit istũ. §. q̃ solũ ꝓpositũ fuit ī mẽte retẽtũ, nõ aũt expłssum. & ita ponit casum. Potes itelligere ẽt, qp fuit expłssum, nõ ãt in pñtia ptis, q̃ ex hac declaratiõe seu ꝓtestatiõe poterat lædi: aliãs secus, vt i. l. fi. §. item si pdixerit. ṡ. nau. cau. fta. & plenè dixi in. l. non solũ. §. fi. de no. op. nun. circa ꝓtestationem declaratiuã voluntatis &c.

k **Seruum.** ᵏEx cõtractu serui tenetur dñs de peculio, & de in rem verso. Ex contractu aũt ꝓprio, tenetur secundùm qualitatem culpæ commissæ per eum. h. d. ¶ Not. distinctionem huius. §. aut locaui tibi, vt seruum simpliciter: aut vt mulionem &c.

l **Vehiculum.** ˡPassagiũ qđ soluitur pro vehiculo, soluit dominus vehiculi. quod verò soluitur pro rebus ibi positis, soluit dominus rerum. h. d. Q uod no. quia facit quod pro mulo debet soluere dominus muli, nisi consuetudo aliter se haberet &c.

Rerum. Locator totorum horreorum de custodia nõ tenetur. h. d. dic vt dixi in. l. dñs horreorum, in prin. ṡ. eo. &c.

☙ SVMMARIVM.

1 *Colonus potest facere expensas utiles & necessarias.*
2 *Colonus propter pensionem non solutam, potest de fundo expelli.*
3 *Colonus licet expellatur, tamen conuenitur ad pensionem debitam.*
4 *Colonus licet expellatur ob non solutam pensionem: tamen repetit expensas.*
5 *Emphyteuta ejectus propter non solutum canonem, quòd non repetat meliorationes.*

LEX LXIII.

m **Colonus.** ᵐ Etiã qui ejicit propter pẽsionẽ nõ solutam, repetit expensas vtiliter factas. h. d. quẽ casum no. ad multa. ¶ †No. qp colonus põt facere, expensas vtiles & necessarias in re cõducta. vidistis in. l. dñs. §. j. ṡ. eo. ⁿ ¶ †Item no. qp colonus propter pensionẽ non solutam, põt expelli de fundo ᵒ. dixi in. l. quẽro. §. j. ṡ. eo. o ¶ †Itẽ no. qp licet expellaẽ de fundo: nihilominus potest cõueniri ad pensionem

sionẽ debitã. de quo per Cy. plenè. C. de iur. emphy. l. ij. in. iij. q̃. vbi etiam 2 gl. tangit. ¶ Vltimò ª no. qp licet qs expellat' de fundo propter pensionem 4 nõ solutã: nihilominus põt repetere expẽsas vtiliter factas in fundo. ¶ Sed cõtra istud op. gl. de. l. fi. C. cõia de leg. Sol. vt ibi gl. ¶ Itẽ op. de. §. fi vers. locator. in aut. de ali. emphy. Sol. glo. vt ibi fauorẽ ecclesiæ, vt in gl. habes. 5 Tu dic indistinctè, qp hic loquitur in simplici colono. Emphyteuta † verò siue ecclesiæ, siue alterius, qñ, ꝓpter pensionẽ nõ solutã ejicit, suas melio- b rationes nõ repetit ᵇ: vt. C. de iur. emphy. l. ij. Rõ põt esse: quia aliãs emphyteuta minorẽ pensionẽ soluit: & ideo consueuit apponi in instr'o, qp dat in emphyteusim talem rem ad meliorandum, non ad deteriorandum &c.

Nauem. Quãdo casus occurrit in re locata, culpa cõductoris, mercẽs integra debetur. h. d. de materia vidistis in. l. si vno. §. item cum quidam. ṡ. eo.

LEX LXIII.

Siriuum. Ante approbationem operis, periculum est dñi: nisi vitio operis casus euenerit. h. d. de hoc vidistis in. l. opus. ṡ. eo. dic vt ibi &c.

De æstimatoria actione Rubrica.

☙ SVMMARIVM.

1 *Contractus nomen, ubi dubium est, recurritur ad actionem præscriptis uerbis.*
2 *Actio præscriptis uerbis æstimatoria, est bonæfidei.*

LEX I.

Actio. Qñ res estimata vendẽda tradit actiõe prescriptis verbis, æstimatoria agit, q̃ est bonæfidei. h. d. ¶ †No, regulã, q̃ hic ponit, qp quoties dubitat de noie cõtract⁹, recurrim⁹ ad actionẽ pscri. verbis. videbitis. j. ti. ij. l. j. ¶ †Secundò no. qp actio præscr. verbis æstimatoria, est bonæfidei. Idem, qñ dat pro re pmutata, vt. ṡ. tit. j. l. j. aliàs esset stricti iuris. insti. de act. §. actionũ. ¶ Opp. & vł qp debeat dari condictio ex lege, vt. l. j. ṡ. de condi. ex leg. Sol. ibi qn ex noua lege inducit actio. hic verò, qñ antiqua lex ex aliquo contractu de cuius noie dubitabat, secũdùm gl. & bene. ¶ Itẽ opp. qp debeat dari de dolo, vt. l. & eleganter. in prin. & §. nõ solũ. ṡ. de dolo. So. vt in gl. & bene. ¶ Itẽ oppo. qp illud negotiũ sit de iure gentiũ, sicut ferè cæteri cõtractus notati, vt. l. iurisgentium. in princ. de pac. Sol. fateor. Et qp dicit ciuile, expone vt in glo. &c.

☙ SVMMARIVM.

1 *Forma libellandi in actione æstimatoria.*
2 *Contractus innominati, quòd iudicentur secundùm naturam contractuum nominatorum, quibus æquiparantur.*
3 *Æstimatio quando faciat transire periculum in accipientem?*

Æstimatio. Æstimatio facit trãsire periculũ in accipientẽ. h. d. ¶ Suprà dixit, q̃ actio deẽ qñ res datur æstimata vendẽda: hic verò ad qd deẽ. ¶ †Not. modũ formãdi libellũ. possum enim per hãc actionẽ repetere aut rẽ, aut æstimationẽ eius. quod no. Puto etiã quod si haberet fieultatẽ rẽ reddẽdi, possit precisè cogi ad eã reddendã: qa cũ iste sit cõtract⁹ innoiat⁹: põt habere locũ pnia: vt. l. si pecuniã. ṡ. de cõdi. ob cau. ¶ Opp. & videẽ, quòd periculũ nõ sit indistincte accipientis: imò debet distingui qs rogauerit, vt. l. si gratuitã. §. j. j. tit. ij. glos. ponit duas sol. secundùm Io. primò quòd hæc intelligit secũdùm illã. ¶ Vel aliter. hũc ꝓtiũ fuit appositũ certũ: ibi incertũ. Et istud qđ sequit in gl. vel pleni⁹, est exẽplificatio hui⁹. ij. fol. Nã istud qđ Io. dicit, quòd æstimatio fuit apposita incerta, nõ facit trãsire periculũ in accipientẽ: placet per. l. quidam. §. si tibi. j. de leg. j. vbi vł casus secũdùm qđ Io. dicit, qñ æstimatio est certa, re cipiẽs ẽt teneẽ de casu fortuito: vt cõtra sniam Azo. vt. ṡ. ꝓ soc. l. cũ duob⁹. §. dãna. & ṡ. cõmo. l. si vt certo. §. cõmodatũ. vbi glo. distinguit notabiliter. aut de natura cõtract⁹ veniebat leuis culpa: & æstimatio facit venire leuissimam. aut veniebat leuissima: & æstimatio facit venire casum fortuitum. Sed secũdùm illã distinctionẽ adhuc sum⁹ in dubio: qa isti cõtract⁹ innominati, †iudicãt secũdùm naturã cõtractuũ notatorũ qb⁹ æquiparanẽ, vt. l. j. §. si qs seruũ. ṡ. depositi. & . l. eũ q. ṡ. cõmo. ¶ Si igit æquiparem⁹ hic hũc cõtractũ cõ tractui mãdati ī quo venit leuissima æstimatio facit venire casum fortuitũ. si æquiparem⁹ locatiõis & cõductiõis cõtractui, in quo venit leuis. tenetur de leuissima. hic ãt est incertũ cui æquareẽ, vt hic dicitur in tex. quid ergo dicemus: ¶ †Breuiter ad materiã istã, qđ operet æstimatio, Cy. ponit in. l. j. C. cõmo. Gul. de cu. ponit eã in. d. l. si vt certo. §. cõmodatũ. ṡ. commo. Ego in multis ab eis discrepo. dixi plenè ī. d. §. cõmodatũ. tũ q̃tũ ad propositũ mihi videtur distinguẽdũ, qñ res æstimata vẽdẽda datur: aut æstimatur res ꝓut vẽdẽda est hoc mõ: do tibi hãc rẽ vẽdẽdã vt reddas mihi eã, aut. x. ꝓ ea: & tũc ęstimatio facit trãsire periculũ ẽt casus fortuiti ī accipiẽtẽ: vt hic in fi. secũdùm opi. Io. & verã. Aut res datur æstimata, ꝓut est vẽdẽda: vt do tibi istã rẽ, vẽdas mihi eã pro. x. vnde æstimatio fuit expłssa, vt scires ꝓ quanto posses vẽdere: tũc est distinguẽdũ, vt dicit ī. l. si gratuitã. §. j. j. ti. ij. qđ' si nõ appet, ī dubio ꝑsumo æstimationẽ factã ꝓut vẽdẽda est, vt. d. l. si gratuitã. Cætera dic vt dixi plenè in. d. §. cõmodatũ. Et dic qñ traditur res æstimata vt reddat æstimatio, nõ res: tunc est emptio, & ī dubio ad accipiẽtẽ spectat periculũ, vt. l. necessario. de pic. & commo. rei ven. Q uandoq; traditur vt reddatur res, non æstimatio: & tunc non facit transire periculum, sed eius effectum. dic vt in. l. si inter virum. C. de iu. do. quãdoq; res tradit æstimata, hoc pacto, vt reddatur res vel æstimatio, vt fit ī cõtractu in quo re tradita trãsfertur dñiũ, vel vsucapiẽdi cõditio: & tũc videtur quòd facit transire piculum deteriorationis, sed nõ periculum peremptionis, vt. l. plerunq; in fin. de iur. do. hoc opat natura alternatiuæ: qa re existẽte (licet deteriorata) ipa põt reddi: sed re perẽpta, nõ põt reddi ipsa. Si verò fuit actũ in cõtractu, de cui⁹ natura nõ est vt trãsferat dñiũ, tũc idẽ est, qp qñ res traditur æstimata simpł'r. vt statì dicã. Q uãq; res tradit æstimata simpł'r, & de re reddẽda vł æstimatiõe nil est di ctũ: aut fuit ī cõtractu de cui⁹ natura ẽt trãsferatur dñiũ vel vsucapiẽdi cõditio, aut nõ. ¶ Prio casu, aut a natura illius cõtract⁹ repugnat, quòd illa æstimatio faciat ẽptionẽ & nõ inducit ẽptio, nec trãsferat picu lũ: vt. l. seruos. ṡ. fa. erc. ptiũ ẽm seruũ cũ nõ sit hæredi tariũ, nõ ponit i diuisiõe: & tũc nõ videt facta ẽptio. aut natura contractus non repugnat: & videtur facta ẽptio, & trãsit piculũ in accipientẽ: vt. l. æstima. æ. j. fol. ma. & . l. quoties. C. de iur. do. & . l. pleruncq;. i. pri. j. de iur. do. vbi si æstimatæ sint res, põt eẽ ī dote ea rum æstimatio. Q uãq; sit in cõtractu, de cui⁹ natura nõ est vt transferatur dñium, vt in contractu locati, depositi & sił'b⁹: & tũc est materia. l. si vt certo. §. cõmodatum. ṡ. commodo. & dic vt ibi dixi. &c.

LEX II.

Hæc actio. Opp. de. l. rogasti in fi. ṡ. li cer. pe. dic vtin glo. q̃ ponit duas sol. & quælibet est bona.

De rerum permuta. Rubrica.

☙ SVMMARIVM.

1 *Contractus permutationis quare non dicatur contractus nominatus: remissiuè.*
2 *Permutatio, in quo differat à contractu, do ut des?*
3 *Contractus permutationis, quando impleatur dando rem alienam?*
4 *Verbum accipio, uel suscipio, quòd non concludant necessariò translationem dominij.*
5 *Condictio ob causam, an habeat locum in contractibus nominatis: remissiuè.*
6 *Contractus permutationis & uenditionis quàm uariè inter se distent?*
7 *Permutatio quando fit aut uenditio, ubi res & pecunia ex parte una datur, ex altera uerò res tantum?*
8 *Condictio ob cãm, qñ non habeat locum in permutatione?*
9 *Actio præscr. uer. quæ datur pro re permutata, quòd sit bonæfidei.*

LEX I.

Sicut. Permutatio est cõtract⁹ innoiatus, & ideò ꝺicit actionẽ prescriptis verbis: & solo consensu non cõtrahitur, nisi rei in teruẽtu vestiatur. Et si dat res aliena, non vestitur: & in ea est loc⁹ cõdictioni ob causam. h. d. Bona & not. est hæc. l. & di uidit. Quia primò ostẽdit pmutationẽ esse cõtractũ innoiatũ: & in speciẽ noiati cõtract⁹ nõ cadere. ¶ Se cũdò. ex hoc infert quatuor effectus qui cõgruũt cõ tractui innominato. Secũda ibi, vnde si ea res. ¶ Cir ca istã. l. sunt querenda aliqua. Primò, †quare contra 1 ctus pmutationis c non dicitur nominatus: cũ habeat c elegans nomẽ, sicut contractus emptionis. gl. remittit ad not. in. l. iurisgen. circa prin. ṡ. de pac. & ibi dixi. & no. in. l. j. C. eo. ¶ Secundò quæro, vtrũ omnes contractus nominati contrahantur solo consensu? 2 glo. dicit quòd non. dicas vt. d. l. iurisgen. §. j. ¶ †Item quæro, in quo differt contractus permutationis à contractu. do vt des? gl. dicit hic. plenius tamẽ & clarius. C. eo. l. j. in vlt. glos. Breuiter, permutatio dicitur, quando ex vtraq; parte est species certa: sed quã do ex vtraq; parte esset genus, vel ex altera tantùm: 3 tunc esset do vt des. ¶ †Item quæro, vtrum hoc sit d verum indistincte quòd Pedius hic dixit alienam rem dantem non vestire contractum permutationis. gl. hic hoc disputat. hoc etiam tangit in. l. j. C. eo. & ibi Cy. in. ij. q. ¶ Tamen omissis omnibus, hic dicas vt dictum est. ṡ. permutatio est contractus innominatus: & ideò requiri: implementum, secundùm quod conuenit: & secundùm quod actum est. aut enim est actum qp des mihi Codicem tuum: vt ego dem tibi Digestum meũ: & tũc dãdo alienũ, nõ impletur, nec contractus vestit. Fuit enim actũ de dãdo: hoc est transferendo dñium, quod non fit: ergo &c. & hoc est quod dicit Pedius alienã rẽ dantẽ. qm erat actũ de dando. ¶ Si verò actum est de non dan-

colonus posit ex pelli, & cũ dns te neat cõpẽsare fructus pẽdentes & collectos? Bal. cõ fil. cxlvj. iiij. vol. ☙ POMATES. ¶ Vltimò. vide Are. in. l. senatus. §. marcellus. ff. de leg. j. & Are. cõsi. lv. Alex. & alios in. d. §. marcellus. Pau. de ca. consi. cccxxvj. in tertio dubio. pulchrè ꝓ Sozi. consil. xv. col. v. vbi signãda ponit circa hoc. b ¶ Meliorationes nõ repetit. Vide Bald. in rub. C. de iur. emph. in prĩ. & qđ' no. Bar. in l. j. §. j. circa medium. ff. de super fic. Adde Pau. de ca. consil. cxlviij. Abb. cõsi. lxxvij ñ. lib. alex.

¶ Permutatiõis. Adde quod dicit Bal. in. c. j. §. j. de contro. inuest. qp cambiũ est ad ge nus: sed permutatio, ꝓprie est speciei ad speciẽ: & sunt contract⁹ in nominati. alex.

¶ Verũ indistinctè. An permutatio cõsistat, si res non erat pmutantis? Et vide Bald. in. l. j. C. eo. & ibi etiam quid si per mutaẽ nuda possessio cum nuda possessiõe? alex.

¶ Differentiæ.vi de gl.& doc.in.l. j.C.eo. & melius in.l.ij. C. eo.alex.

¶ Vna parte.Ad de Bart.ĩ.l. Arist. in pri.de dona. & Bal.in.l.j.C.eo.vi de.d.Pe.de anch. & Mod.in.c.quã to.de.tu.li.in.l.ij. col.p Bart.l.Aristo.de don.& ĩ.l. si inemptione.de cõtrahẽ.empt. & in.l.sicut.§.vendi tiõis.ff.qb. mod. pig.vẽ hyp.fol.& bal. in proœ.seu. in.iiij.col.& cañ. in.d.c.ad qones. Sedcõtra istud vẽ ficere,q vult idẽ Bal.in.l.si qs añ. j.de acqui.posſ.& in.l.ij.circa fi.s. fi cer.pet.vbi videt velle,q qñ dubitatur de natura cõtractus, vtrum sit noiatus vel innominatus, potius censẽt innoiatus.vide p Ro. & Moder. in.l.fi. §. decõdictio.& ob causam.vide Moder.in.l .si pascen da.C.de pact.,vbi Fulg.tenet etiam contra Bald. vide Bar.in rubr.j.tit. j.Et q potius censetur innominat iduco.l.habeo scribit,si mihi bibliothecam.C .de contrahen.empt. vbi si vendo tibi bibliothecam sub cõditione,si Campani vendiderint tibi locũ , in quo reponeres cã . dicitur ibi, q si steterit p te quo minus impleatur cõditio illa, q agit præscrip. verbis: dicitur tñ etiã ibi subsequenter , q etiam agi põt ex vendito.Alexan.

¶ Permutatiõe. No.limitationẽ, q in cõtractu innominato nõ habet locũ pœnitẽtia. Fallit in contractu transactio. nis tex. fing.in.l. si pro fundo . C . de transact. & ibi bar.licet trãsactio sit contractus innominatus.l.sine apud acta . & ibi not.C.eo.ti. & sequit̃ do.Ioã.in.l. Arist.&c. Alex.

dos,sed de accipiẽdo.s.accipiã Codicẽ tuũ ,p Digesto meo:tũc ve bũ accipiã,vel suscipiã,& sĩ hanon cõcludat de necessitate trãslationẽ dñi:vt.l.naturalis.§.j.ff.ut.jubi dicã:tũc tradẽdo rẽ alienã bona fide implet cõtractũ,vt.l.j.C.e.& ita loquũt rones hic fãctæ p Guar.Si verò ex vna pte esset actũ,q daret, ex alia nõ:puta,dabo Codicẽ meũ & accipiã Digestũ tuũ:tũc ex illa pte qua actũ esset de dãdo,nõ impleẽ dando rẽ alienam:ex alia verò parte implereẽ,p rationes pdictas. ¶ Itẽ q̃ro, vtrũ hoc sit verũ indistinctẽ,q in cõtractibꝰ noiatis,nõ sit locus cõdictioni ob cãm?gl.tangit hic:die plenè, vt.l .si.§.de cõdi. ob cau.¶ Item quæro,quot sunt differentiæ inter contractũ venditionis & emptionis:& cõtractũ pmutationis?glo. dicit,q hic ex tex.colliguntur quatuor,scilicet ex istis quatuor illatiõibus hic positis: addit gl.quintã.s.q in venditione nõ transit dñium, nisi pretio soluto,vel fide habita de eo,vt insti.de rerũ diui.§.vẽditę.& .s. de cõtrahẽ.emp.l.qd vẽdidi. sed in pmutatione secus,qd tene menti.Idẽ not.in l.ij.C.eo.contrariũ vẽ no.C.de dolo.l.cũ ,pponas.& C.eo.l.cũ pcibus.&.l.si seruꝰ.§.locaui.j.de fur.& ibi hoc tenui.facit.l.iij.§.de pign.actio. ¶ Quæro extra glo.quid si ex vna parteꝰ datur res & pecunia:ex alia:res tm:vt tota die eueniat:vt do librum meũ pro tuo,& addo tibi.x.an erit emptio?an pmutatio? Breuiter,videndũ est illud,quod principaliter agit̃:aut eñ principaliter vendit̃ pro certo pretio, hoc actu, vt det alia res:& erit venditio:vt.l.teneẽ.§.j.§.de act. empt. Aut hoc agitur,q permutatur res cũ re,hoc actu,vel superadditur certa qnãtitas:& erit pmutatio.argu.§.locat.l.itẽ si pretio .§.j.pro hoc extra eo. C.ad qones.Sed si de hoc dubitat,dicemus esse cõtractũ innominatũ,& parere actionẽ pscr.verb.vt.§.ti. j.l.j. ¶ Quæro,an sit verũ indistinctẽ,q in pmutatione sit locus condictioni ob cãm:certè in vno casu non:vt q̃n habebas rẽ vænalẽ,& pmutaui tecum: tũc est ei locus pnæ,vt possim rẽ repetere:vt.l.j.C. eo.secundũm lec.glo.sing. ¶ Vltimò scias,q actio præscrip.verb. q datur pro re permutata,est bonæfidei:vt insti.de actio.§.actionum.vnde oĩa,quæ dicta sunt in alijs actionibus & iudicijs bonæfidei, possunt dici hic:vt.s.titu.j.l.j.&.j.l.proxi.&c.

SVMMARIVM.

1 *Contractus innominati,quòd iudicentur.secundũ naturam contractuum nominatorum,quibus æquiparantur.*

LEX. II.

ARisto ait. Qui pmutat:debet ea uere de vitijs & morbis sicut vendẽs.h.d. ¶ No.q cõtractꝰ innoiati iudicanẽ secundũ naturã contractuũ noiatorum:qbus assimilanẽ.Simile.ŝ.depositi. l.j.§.fi quis seruũ.& hic dũ dicit,qm permutatio vicina est emptioni.Simile in.l.eum qui.ŝ.commo.

De præscrip.uerb.& in fact.act.Ru.

SVMMARIVM.

1 *Actio præscriptis uerbis,quibus casibus locum habeat?*
2 *Actio præscriptis uerbis ab actione in factum quid differt?*

¶ Suprà dictũ est de actione pscrip.verbis,quæ dat pro æstimatione & permutatione:nũc verò simpliciter & in genere de pscri.verb. & in factũ actione.

¶ Glo.quærit circa rubricã. Primò in qbus casibus habeat locũ actio pscri.verb.Secundò,in qbꝰ differt actio præscrip.verbis ab actione in factum. ¶ Circa tq̃onem primã ᶜ,dicit gl.q habeat locũ in tribus casibus,vt in gl.Sed doc.vltramon.& moderni dicunt q in vno casu tm.s.qñ dubitat de noĩe cõtractus,qd est in oĩbus contractibus innoiatis.& illud qd dr de pacto inc õtinẽti apposito,non est verũ ᶠ: quia illæ actiones nõ oriunt̃ ex pacto,sed ex quodam cõtractu innoiato,qui oritꝰ habita relatione pacti ad cõtractum:vt ipsi not.m.l.in bonæfidei.C.de pac.& j in.l. ex placito.C.de rer.permu.in.v.q.Sed illud non est verũ:sed gl.tua dicit verũ.Nã actio pscr.verb.habet locũ in pactis incontinenti appositis:& ex pacto in continenti apposito oritur actio.text.est in.d.l.in bonæfidei.C.de pac.& .l.in isgentium.§. quinimo. ŝ.de pac.& ibi dixi.Sol.dicit glo.vbicunq dubitatur de actione circa contractũ, hic accipias contractum largè,etiam si non sit contractus vltro citroq obligatorius.Potest enim parere actionem præscri.verbis,vt videbitis in multis casibus huius tituli. Item qñ est factum certum , & dubitatur in quam speciẽ contractus cadat:vt.l.j.eo.&.l.j.s.titu.Itẽ si factũ esset incertũ:vt.ŝ.tit.j.l.j.Itẽ habet locum actio pscr. verb.vbi factũ est certum:& certũ est,q nõ cadat in aliquam speciem contractus noiati.vt in tribus contractibus,qui pominẽ in.l.naturalis.§.j.j. eo. ¶ Adq̃.q.ª quæ ᵇ est differentia inter actionẽ præscri. verbis,& in factum actionem?dicit gl.q actio in factũ magis generaliter sumitur .Istud expediui plenèin l.j.ŝ.de condi.ex lege.tũ quantum pertinet ad præsentẽ titulum declaro.Actio præscri. verb.ideo appellata est,qa datꝰ secundũ verba præscripta:& nõ habet certũ nomen:& ista eadẽ põt dici in factũ,quasi habeat actionẽ secundũ factum propositum,vñ vbi cunq habet locũ actio pscri.verbis,habet locũ in factum. Qñq tñ ex aliquo facto æquum est actionẽ dari,vbi nulla verba intercesserunt:& tunc non põt dici præscri.verbis:quia verba non fuerunt:sed vocatur actio in factum.de qua videbitis in.l.quoties. j.eo.& per multas.ll.huius tituli declarabi plenè.in l.j.ŝ.de condi.ex lege &c.

SVMMARIVM.

1 *Contractus,ubi non facile perspicitur in quam speciem eat dat ad actionẽ præscrip.uerbis,uel in factũ recurritur.*
2 *Conductor,quod dicatur,qui pecuniam dat:aliud locator.*

LEX I.

NOnnunquam.ʰVbi incertũ est,† in quã spẽm cõtractus cadat,ad actionẽ pscriptis verbis , seu in factũ recurriẽ.h.d. ¶ No. qd dixi in summario.& no.legẽ nostrã. ¶ Opp.ad primũ exẽplũ hic positum p Iurisconsul. Nam de iure,cõductor est ille,q dat pecuniã:& aliꝰ dẽ locator:vt.d.l.j.ŝ.si qs seruũ.ŝ.depoſi.&.j. eod.l. naturalis.ŝ.at cũ do.Ergo hoc est certũ,q dñs nauis est locator:& dñs mercẽ est cõductor.Solu.Posito q hoc sit:tũ est incertitudo circa cõtractum,scilicet an locauerit nauẽ,an locauerit operas suas ,seu rẽ & operã:& propter hãc incertitudinem circa factum, deuenitur ad actionem præscriptis verbis,seu in factum &c.

LEX V.

NAturalis. Not.difficiliorem & vtiliorem sortè.l.quę sit in.ff.veteri. Hæc enim fuit vna q̃stio altius disputata p Paul.in qua plenè tractat materiã,vt facio in q̃stionibus meis : & primò ponit̃ thema & quæstio. Secũdò altius exordit̃ materiã,diuidendo eam in quatuorpartes.ŝ.in quatuor contractus innoiatos.Tertiò prosequitur primum. Quartò prosequit̃ secundũ.Quintò prosequit̃ tertiũ.Sextò prosequit̃ quartum.Septimò determinat qõnem propositam.Secũda ibi,in hac qõne.Tertia ibi,& si qdẽ.Quarta ibi, at cũ do. Quinta ibi,quod si faciã.Sexta ibi,sed si facio.Septima ibi,si ergo. & legamus perparticulas. ¶ Prima particula nõ habet summariũ,nec recipit oppositionẽ:qa merè factum ponit:& sed'a particula,quia ponit diuisionẽ merè, non recipit summarium,sed contraria:& gl.ꝯ non ponit nec dat solutionem. Ego fortissimè oppono, q etiã in alijs speciebus consistunt contractus innominati. Qñq enim do vt facias: qñq do tibi,vt lucius titius faciat:qñq do tibi, vt quid contingat seu obueniat.Ista sunt verba eiusdem Pauli Iurisconsulti.in.l.senatus.§.j.j.de dona.causa mor.Solu.contractus propriè est, qñ vltro citroq oritur obligatio, vt.l.labeo.j.de verbo .significa. Intendit ergo iurisconsultus hic tractare materiam dationis ob causam quãdocadit in contractum:hoc est quod dicit totius ob rem dari tractatus. sed in casibus.l. contrariæ licet sit datio ob cãm,tamen non est cõtractus:qa recipiẽs nõ obligatur ad aliqd faciẽdũ vel dandũ.Secũdo op.& fortiter:isti contractus concipiunt̃ p vt,& sic sub modo:sed ego video, quòd qñq concipiunt̃ per si,vt in.l.si intra.ŝ.de pac. & sic erit.do si facias, vel facio si des, & similia: non est ergo perfecta diuisio,quæ

¶ Actio præscri. verbis . An actio præscriptis verbis sit bonæfidei ,est tũ stricti iuris in casu not.p Bar.in l.j.C.eo.in vers.& hicq̃ro.in vlt.col. & hic adde.l.ij.& ibi Bar.& doc.C. e.Sed qd in actione præscrip. verbis, q̃ non oritur ex permutatiõe: sed ex pacto appositio iuxta contractũ bonęfidei. vide in.l.iurisgẽtiũ.ĩ.§.quinimo. Quid in actione pscri.verbis: quæ oritꝰ ex pacto de permutãdo: vide doc.in .d.§.actio nũ.insti.de actio. ¶ Quæstionem primam. dicit gl. & c.in qbus casib habeat locũ actio præscr.verb.adde glo.& doc.in.d.l. ex placito.de rer. permuta.

¶ Non est verũ. Adde gl.& Bart. in.d.l.ex placito. ¶ Ad secundã.q. quę est differẽtia inter actionẽ præscrip.verbis,& in factum actionẽ. Quid differt actio præscr.verb. & in factũ , adde Bal.in.l.ex placito.in.iij.qõ.C.de rer.permu.& vide etiã gl.& Dy. & doc.in. ŝ.actionũ.insti.de actio. adde q̃ pono.j.l. proxi.Alex.

¶ Nonnunq̃. in princ.huiꝰ.l.adde an actio in factũ sit idẽ,no.Bal. & doc.post gl . in.l. j.C.de re.pmu.& gl.& Bar.in rub. ŝ.eodem.Alexã.

usio q̃ hic ponit̃ per iurisconsultũ.Rñ.p si,inducit̃ cõditio:& ea quę sunt in cõditiõe.non sunt in obligatiõe:vt.l.si quis sub cõditione.j.ſi qs omiſ. cau. test.& ideò nõ est ,ppriè cõtractꝰ:qa nõ vltro citroq oritꝰ obligatio.ego di
2 xi.in.d.l.si intra. ¶ Tertiò op.nõ facere,est species distinctaª à facere,vt.l.in facto.j.de cõd.& de.Sed ego reperio cõtractũ innominatũ,do vt nõ facias: vel nõ facio vt des : vt.l.dedi.in prin.ŝ.de condi.ob cau. ergo hic Iurisconsul.non diuisit.Rñ.factũ potest accipi vt genus:& diuidit in affirmatiuam & negatiuam,vt in facere & nõ facere:vt.d.l.in facto.de condi. & demon. hic ergo accipit Iurisconsul.ĩ genere,& cõprehẽdit facere & nõ facere:licet tñ nõ prosequat,nisi qñ facere affirmatiuè fuerit promissum. ¶ Quartò, opp.quòd sunt plures spẽs cõtractuũ q pñt colligi ex geminatiõe eorũ q̃ hic ponuntur.ſ.do & facio vt des:vel do & facio vt facias:vel do vt facias & des:& sic fiãt:& possunt triplicari & quadruplicari:& tũc erunt infinitæ spẽcies cõtractuũ innoiatorũ.Rñ.qñ datur doctrina de simplicibus, intellige ſtatim de mistis,vt insti.de act.ŝ.itẽ mista.&.j.de lib.& post.l.si ita.vnde Iurisconsul.cũ hic posuerit diuisionẽ simplicium:ſtatim intellexit & comprehendit contractum,si misceantur.

SVMMARIVM.

1 *Actio præscriptis uerbis datur,ut fiat quod conuenit:aliàs condẽnatur ad interesse.*
2 *Condictio ob causam non oritur ex ipso contractu,sed extra id,quod agitur.*
3 *Verbum recipio,uel accipio,quòd de necessitate non inducat translationẽ dominij.*
4 *Obligationibus dandi ex contractibus innominatis initis, non cogitur quis præcisè, imò liberatur præstando interesse.*
5 *Libellus in actione præscriptis uerbis,qualiter formetur?*
6 *Datio si fit propter aliquod factum: quis contractus erit: Et si tibi do,ut alij des,uel in aliquam causam conuertas: quòd sit contractus innominatus,qui habet similitudinem cum mandato.nu.7.*

Et si quidem.ᵇHæc est tertia pars,in qua ,pſequitur naturam primi cõtractꝰ noiati,do vt des:& breuiter hoc intẽdit.Si pecunia dat̃ vt res recipiat̃,est emptio,sed si res datur pro re,est cõtractus innoiatꝰ,ex quo oritꝰ actio pscrip.ver.ad interesse: & potest etiã agi cõdictiõe ob cãm,& periculũ rei spectat ad eũ q eã rẽ recipe debet:sicut
1 in emp.& vẽ.h.d. ¶ No.qd dixi ĩ summario.no.†quòd actio pscrip.ver.
2 datur,vt fiat qd cõuenit :q si nõ fieret,cõdẽnat ad interesse. ¶ † Secundò. no.q cõditio ob cãm,nõ oritꝰ ex ipso cõtractu sed extra id qd agit̃,vt repetat qd datũ est quasi cã nõ secuta:vt.l.si is qui.ŝ.fin.ŝ.commo. ¶ Opp.& vẽ,q qñ do pecuniã vt rẽ recipiã:q sit cõtractꝰ innoiatus:vt.ŝ.de cond.ob cau.l.fina.Sol.ibi fuit data pecunia vt res daretur:vnde cum de natura emptiõis nõ sit q vẽditor obligẽt ad dandum:ideò est cõtractus innoiatus:hic
3 vero nõ fuit actũ,vt rẽ darẽ,sed vt rẽ accipiã. ¶ Et sic no.† q ista verbũ.
c recipiã,vel accipiã,nõ inducit de necessitate trãslationẽ dñi . Cõtra quod tũ facit.C.de trãsac.l.cũ mota.ibi,vt partẽ bonorũ susciper.sed põt responderi,q ibi adijcit̃ istud verbũ.bonorũ : & sic est obligatio gñalis,vt.l.non amplius.§.fi.j.de le.j.merito trãslationẽ dñi continet:vt dixi in.l.ex empto.in prin.ŝ.de act.emp. Et eodẽ mõ intelligo qd .j.sequit̃,si rẽ do vt rẽ accipiã:qd ex necessitate nõ importat,q tu tenearis me facere dñm,sed solũ tradere possessionẽ vacuã,& quòd à te dol malus absit,sicut in emptione & vẽditiõe:vt.l.j.ŝ.tit.j.& ibi dixi. ¶ Opp.dicit hic ciuiliter obligari. Cõtrà:imò est iurisgẽ.vt.l.iurisgẽ.in prin.ŝ.de pac.Sol.glosſ. duobus modis & bene. ¶ Itẽ.opp.dicit hic,q p hãc actionem fit condẽnatio ad interesse.Cõtrà.in obligatiõe dãdi,cogitur quis præcisè dare,vt.l.vbi autem.in fi.ŝ.de verb.ob.sed hic est contractus do vt des:ergo &c . Possumus dicere,q hic nõ erat obligatꝰ pcisè ad dãdũ:vt.ŝ.,pximè dixi:tñ hic iurisc.hoc nõ inspexit,sed gñaliter & indistinctè est locutus in quolibet cõtractu,do
4 vt des.& iõ gl.in.l.j.C.de sen.q̃ ,p eo qd interesſ.dicit q tñ obligatiõibus dãdi,ex cõtractibus innoiatis,nõ cogit̃ qs pcisè:imò liberat̃ soluẽdo interesse:vt hic. Vltramõ.cõtra in.d.l.j.C.de sen.q̃ ,p eo qd interesſ. in.iij.q. prĩcipali.circa fi.& in.l.cũ pcibus.C.de rer.pmu.& Dy.in.l. stipulationes nõ diuidunt̃.j.de ver.ob.in magna distinctiõe,tenet opi.nrorũ gl.assignat rõnẽ,vt examino plenè in.d.l.stipulatiões nõ diuidunt̃.i.xj. vel.xij.oppositiõe.& ibi teneo opi.gl.nostrorũ. ¶ Op.ad ver.sed si scyphũ.ff.de con.
5 di.ob cau.l.fi.glosſ.solu.& tenẽ illam ibi,vel melius.&c. ¶ † Quæro extra gl.qualiter formabitur libellus in hac actiõe pscrip. ver.rndeo. sicut dixi in.l.j.in prin.ŝ.de act.empt.peto te cõdẽnari ad rẽ dãdã:vel si rẽ non de-
6 deris,ad interesse:vt hic colligitur ex tex. Itẽ q̃rit:† si datio fit,ppter aliqd factũ,vt des mihi.x.& dẽ tibi seruũ vt manumittas : datio quã debes facere mihi est ,ppter factũ.gl.videt dicere,q tũc iudicabitur magis do vt facias,q̃ do vt des:vt.l.cũ ,pponas.C.de do.tãgit̃ p gl.j.ĩ.l.ŝ.qd si faciã.&
7 ibi dicã. ¶ † Sed q̃ro,quid si do tibi,vt alij des vel in aliquã cãm conuertas nõ vt mihi des?certè contractꝰ innominatus est:& habet simi litudinẽ magis cũ mandato,q̃ cũ emptione & venditione.& ideò potest reuocari ex pœnitentia sicut cęteri cõtractus nominati.Item morte videtur reuocari ad similitudinem mandati,nisi in casu speciali:vt.l.si res.j.de iure do.&c.

SVMMARIVM.

1 *Facta quæ possunt locari,quomodo cognoscantur?*
2 *Re euicta,quando agatur præscript is uerbis?*
3 *Locatio,si interuenit pecunia numerata,non fit.*

At cum do.ᵈSi datur pecunia pro facto quod solet locari, est locatio:si res datur pro facto:est contractus innominatus pariens actionem præscr.verb.ad interesse.sed si factum locarinõ

solet:quicquid detur,estc õtractus innominatus: & ideò ex eo potest agi actione præscri.verbis.Potest etiã datũ condici.h.d. ¶ Op.q non potest agi præscrip.verbis actione:imò seruus efficit liber post lapsum tpis:vt.l.si is qui.C .si mancip.ita fuer.alie.ne pro glo.soluit duobus modis,vt hic.&.l.dedi.ŝ.j.ŝ. de cõdi.ob cau.dic q in cõtrario fuit emptio & vẽditio:hic contractus innominatus. & hunc passum examinat Cy.plenè satis in.l.si liber.C.de condi.ob cau. ¶ Itẽ op.de dolo,actio nõ debet dari:imò præscriptis verbis , q̃ oritꝰ ex cõtractibus innominatis: vt hic,&.ŝ.tit.j.l.j.ver.vnde si ea res.&.ŝ.de cõdi.ob cau.l.fi.Sol.dicit gl.expone hic de dolo.i.pscriptis verbis propter dolũ. Tu dicas,q stet ,ppriè de dolo nec obstãt cõtraria.Nã hic fuit contractus,do vt facias:& hic loquit̃ de actione dãdi ei,qui fecit,ex cuius parte est facio vt des:licet gl.cõtradicat:iõ cõpetit sibi de dolo,vt dicã.j.,pximo.§. ¶ Itẽ quærit gl. qũo cognoscanẽ contractus innominati: vtrũ ex mõ contrahendi,an ex modo implendi:& dicit gl.q ex modo contrahendi . quod declaro . j. § . proximo.
1 ¶ † Item quæro extra glo.qũo cognoscã facta,quæ possunt locari,& q̃ non:rndeo q̃dã sunt merè factí, vt ire Romã,portare libros,& fiãt:& ista possunt locari:vt.ŝ.loca.l.qui operas.&.l.opus.cũ sim. Quę dã sunt facta quibus est admistũ ius,vt manumittere,vendere:& ista habẽt factũ momentaneũ: & non põt locari.ita loquit̃ hic.Aut habẽt factũ successiuũ vt agere pro me in iudicio.& ista possunt locari,vt d
2 j.ea.l.§.fed fi facio. ¶ Itẽ aduerte,† q dere euicta potest agi præscrip.verb.vt hic:& etiã cõdi.ob cau.regulariter:vt.l.fi.ŝ. de cõdi.ob cau. ¶ Fallit in contractu transactionis,vbi si possum agere pscri.verb.ad ✠POMATES.
interesſe re euicta,nõ cõpetit cõdictio ob cau.odio d
litium,ne restaurent,vt.C.de transac.l.si pro fundo. ¶ At cã do. ãplia
3 ¶ † Vltimò no.q non est locatio,nisi interueniat pe vt p Lãcelo ã.l.ij.
cunia numerata &c. in pri.in verb.de-
posi. ff.si cer.pet.

SVMMARIVM. ✠POMATES.

1 *Datio ubi uenit principaliter propter factum:ipsum factũ e uidetur in obligatione:& econuerso.*
2 *Promissio de parẽdo ſniæ arbitri sub pœna,quòd si sim cõdemnatus ad dandum,quòd pœna sit adiecta dationi.*
3 *Actio præscriptis uerbis,quare in contractu facio ut des, non datur?*
Lex cum proponas.C.de dolo quòd loquatur de actione de dolo,quæ datur in locum condictionis ob causam.
4 *Actio præscriptis uerbis,an oriatur ex contractu, non facio,ut des?Et an in contractu,non facio,ut des,oriatur condictio ob causam?*

Quod si faciam. In facio vt des,nõ habet locum actio pscri.verbis,sed ad actionẽ de dolo recurritur .h.d. Vidistis duos articulos, scilicet, do vt des:do vt facias:nũc videamus de tertio.ſ.de facio vt des. ¶ Oppo.& videtur q imò datur actio de dolo, vt.l. cum proponas.C.de dolo.Solu.dicit glosſ.q ibi est,facio f
vt des:licet enim dederim ſrenum,vt manumittas. hæc datio fit pro facto:& ideò perinde est ac si esset
e facio vt des ᵉ. ¶ † Not.illud,si datio fit principaliter
1 propter factum ipsum,factum videtur in obligatione.Idem no.in.l.contraria.& econuerso:si est factũ in obligatione propter dari:datio videtur in obligatione:& ideò si promisi parere sententiæ arbitri sub certa pœna:& arbiter condemnauerit me ad dandũ, licet prima facie videatur adiecta pœna facto:tunẽ in veritate est adiecta dationi. Non enim aliud est parere sententię arbitri,q̃ dari.pro hoc.j. de verbo,
f obli.l.v. ᶠ §.fi.& hoc est vtile scire ad multa:& maximè,si quanttas deberet dari:quia tunc videretur adiecta loco, & in fraudem vsurarum: vt.l.Iulia.§. idem Papi.ŝ.de act.emp. ¶ Sed licet ista solutio cõtineat veritatem in sertamen propter aliud non placet,vt statim dicam.Item oppo.C.de transac. l.cum mota.Solut.dicunt quidam, quòd ibi erat, do vt facias,licet fuerit præuentum in faciendo: sed hoc nõ placet.nõ enim curo quæ verba ponanẽ, vel postponanẽ,vt.j.dicam:& ideò dicit gl.aliter. q ibi fuit, facio vt des.Sed hic erat tale factum ex quo tibi aliquid adest:vnde producit actionem præscr. verbis. Ista solutio est bona in se,non tamẽ quo ad illam.l.

¶ Non facere est species distincta. vide ad hoc per Bar. to.Alex.

¶ Et si quidem In prin.huiꝰ.§ .& põt etiã agi cõdi. ctiõe ob cau. &c. & vide Bart .ĩ.l.ij. §.j.ŝ.si cer.pe.bar. in.l.si id qd .j.de verb.obli.& in.l. j.C.de pac.& in.l. actiõe.C.de transſ. & in.l.cum mota eo.titu.Alex.

¶ De necessitate. an verbũ, accipio includat trãslatio nẽ dñij.adde Bar. ĩ.l.fi.ŝ.de cõdi.ob cau.& in.d.l.cum mota.& in.d.l.j.ŝ. de rer.pmu.& cũ bar.hic trãsit Ful. in. d.l.cũ mota.& etiã Pau.de castr. ibi & hic. Alexã.

¶ At cum do.In pri.huiꝰ.§.p Bar. in.l.ij.§.j. de con di.ob cau.Alexã.

¶ At cã do. ãplia vt p Lãcelo ã.l.ij. in pri.in verb.de-
posi. ff.si cer.pet.

¶ Vt des.cõis opi. est cõtra Barto.vt p Alex. in.d .l.v. §.fi.& per eũdem cõſ.xxxij .vol.ij. & cõſ.v .&. cõſil. xcv.vo.iiij. vbi refert cõtrariã opi. q imò sit exigibi lis:& q nõ videat adiecta ĩ fraudẽ vsurarũ.& est cõis.& p eã refert se consuluisse Iacob.de puteo cõtra Bart. ferrariæ cũ de facto accidisset.

¶ L.v.vide Bart. in.d.l.v.§.fi.&ibi Ang.& moder.& vide Bart.idem tenentẽ in.l.cũ proponas.C.de dolo. Et p istã ẽt cõclusit Bald.in.l .j.C. de iſtit.& substi. in.iiij.q.p condi-
tio.si fundũ dederis,nõ dicit̃ ifacto cõſſitere.& ibi ẽt qd de cõditiõe.si fundũ vẽdiderit.qd aũt si do,vt cedas mihi actiões,dicit Bal.i.l.j.in.v.col. C.de act.& ob.q si est debitũ liqdũ dicit̃ do vt des.si ãt dicit̃,do vt mãdes actionẽ : tũc ẽ do vt facias.vt hac ca.l.§.pe.Alex.

Universitätsbibliothek Basel Bibliotheca

ibi em̄ loquitur de actione præscr. verb. datiua, quę datur à lege absq; matre obligatione, sed hic quærimus de actione præscriptis verbis natiua, quæ nascitur ex ipso contractu. Tu dicis q ibi non poterat agi condictione ob causam, vt se reponeret in pristinam obligationem, neq; ex eo quod actio extincta erat talis, quæ nō poterat restaurari per pactum vt actio inofficiosi testamenti. & aliæ quæ ex delicto oriuntur. vt. l. si tibi. §. j. &. l. si vnus. §. pact⁹ ne peteret. ſ. de pac. Item de dolo non poterat dari, quia liberatio obuenerat aduersario ꝓpter mortē filij, absq; alio suo dolo, ideò dat̄ sibi pscriptis verbis ab. l. non q nascat̄ secundùm veram opinionem.

2 2 ¶ †Quæro ergo pro declaratiōe² prędictorū, quæ est rō q in contractu, facio vt des, non datur actio p̄ scriptis verbis? dicit glo. q qñ facio vt des, ex facto meo tibi nihil adest, ideò cessat equitas, q̄ habet producere actionē præscriptis verbis. & quia tu decepisti me faciendo, vt aliqd faceres: & nō vis dare recurritur ad actionē de dolo, & ideò si ex facto meo tibi aliquid adesset, daretur mihi actio præscr. verb. si cut in contrario do vt facias, vel do vt des. Ista est vera ratio. probatur in. l. solent. j. eo. & oēs tenēt istam lec. licet Io. aliter dixerit. ¶ Si hęc ratio est vera, tūc sol. gl. facta ad. l. cū proponas. C. de dolo. non est bona, quia si dedi tibi seruū manumittendū, manumisisti, tibi aliqd adest. ſ. iuspatro. ergo debet dari prę scri. verbis, nec potes dicere, q ille qui habet iuspatronatus, nō videat̄ locupletior, quia imò quādo ad implendo suam voluntatem facta est manumissio. vt. j. ea. l. §. fi. & ibi no. probatur in. l. si quis seruum &. l. titius. §. de ac. emp. Prætereà pari ratione, q tibi aliquid adsit vel alij de voluntate tua, vt. l. solutā. j. de sol. vnde cū seruo manumisso acquiratur libertas de voluntate tua, videt̄ tibi aliquid adesse, †& ideò dicendū est, quòd ibi in. l. cum proponas. non loquitur de. actione de dolo, quæ competat ad interesse vt faciat quod cōuenit, quia ad illud daret̄ actio prę script. verbis, sed loquitur de actione de dolo, quæ datur in locum condictionis ob causam. Volebam enim repetere seruum quem manumisisti quod nō potest fieri: qa libertas nō potest reuocari: ideò dabitur actio de dolo, in qua venit tantum quātum interest mea habere illū seruū quem dedi. ¶ Sed contra hoc oppo. qa illud idē videtur venire in actione præscr. ver. vt. j. ea. l. in fi. Sol. illud est verum, quando in actione præscr. verbis, nō pōt venire aliud interesse: vt ibi dixi. sed hic poterat venire aliud: ideò recurritur ad actionē de dolo, loco condictionis ob causam ita debet intelligi. d. l. cū ꝓponas. de dolo. ¶ Item. opp. in facio vt facias: datur actio præscriptis verbis: vt. j. §. prox. ergo eadem ratione in facio vt des. Sol. ibi ex vtraq; parte est eadem æquitas: vel posses dicere quòd debet intelligi etiam qñ facio vt facias. continet aliqua verba ex quibus parti aliquid adest: aliās si nihil adesset, recurreretur ad actionem de dolo, sicut in facio vt des. ¶ Opp. C. de transac. l. cum proponas. Sol. ibi enim loquimur in non facio vt des. Illud contrarium est valde difficile. Ibi em̄ loquimur in non facio vt des: q articulus est valde difficilis. Ratio, quia actio pscr. verbis non datur nisi ei qui implet contractum ex parte sua: vt per totam hanc. l. &. §. titu. j. l. j. sed ille qui promittit nō facere, nunc̄ potest implere: quia si non facit hodie, potest facere cras: & sic de singulis. ¶ Itē, ex hoc sequitur aliud: qa si aliqd dedit, vel facit, per quod aliquid adsit aduersario: nō potest repetere per condictionē ob cām: qa condictio ob causam datur contra aduersarium, quando & ipse fuit in mora faciendi, seu implendi ex parte sua, vt. §. proxi. versi. quod si tale. Sed si ille qui tenetur non facere nō pōt implere ex pte sua: aduersarius nō pōt esse in mora non faciendi: cùm non teneat facere, nisi ego implea: vt. l. Iul. §. offerri. de act. emp. & l. quæro. §. inter locatorem. s. loca. Et ideò ad examinationem huius articuli, quando contractus cōcipitur hoc modo, non facio vt des: oportet scire qd̄ licet in aliis contractibus innominatis sit locus pœnitentiæ: vt. l. si pecuniam. de condictio. ob cau. tamen in contractu transactionis non, vt. l. quamuis. C. de transactio, hoc

a ¶ Pro declaratione. vide per Cy. in l. ex placito. s. al. leg. Alex.

b ¶ Liberatio. ita etiā tenet Bar. i. d. l. siue apud acta. Sed ei⁹ opi. cōiter reprehenditur ibi Iō omissa ista distinctione teneas opi. quā ponit bar to. in. l. in actione. Alex. 3

c ¶ Videndū. Add. de Barto. in. l. siue apud acta. C. de transac. Alex.

d ¶ Et intelligo. Cōtrariū tenet Bart. in. d. l. actione. & qualiter in cōtractib⁹ innominatis ꝓceditur vsuscapio, tangit subtiliter Bal. in. l. j. C. de dona. Alex.

e ¶ Dicta. l. actiōe. vide ibi Sali. & q dixi post eum.

POMATES.

f ¶ Sed si facio. Limita vt per Ias. in §. actionum. colū. xix. instit. de act.

g ¶ Circa istum §. Adde Barto. in. l. ex placito. & in. l. cū ꝓponas. hic alega. & adde bart. post glo. in. l. si in tra. s. de pac. Quid aūt requiratur ad essentiā contract⁹ innoīati: vide oīno. Bart. in. l. si cū fundū. s. de pact.

4 ergo† præmisso primò videam⁹, an ex hoc cōtractu oriat̄ actio præscriptis verbis ex parte eius, qui tenet̄ nō facere? Exemplū: si promitto non petere, vt des mihi centum: & tu promittis dare centum mihi. In quo sic dicas: aut ista conuentio, licet liberatoria, apponit̄ sup cōtractu bonę fidei & tūc pōt impleri cauendo de non petendo: qa in contractibus bonæ fidei cautio de non implendo modum, habetur pro implemento: vt. l. insulam. §. fi. §.

b loca. tūc potest agi præscri. verbis. Nā liberatio[b] super cōtractu bonæ fidei dicitur bonæ fidei, sicut ipse cōtractus: vt. l. ab emptiōe. s. de pact. & in hoc casu potest dicere verum gl. quæ est in. l. siue apud acta. C. de transac. idem si esset appositum certum tempus intra quod ne fiat: qa tunc posset impleri non faciendo per totū illud tempus: nō est dubium: sed si nullum tempus esset adiectum, & dicta conuentio apponeret super contractu stricti iuris, nunc̄ posset impleri: & nunc̄ posset agi præscrip. verb. vt. l. cum proponas. &. l. siue apud acta. C. de transac. ¶ Itē est videndū, c vtrum in hoc con-

c 5 tractu ex parte eius, qui tenet̄ non facere sit† locus cōdictioni ob cau. ¶ Et pono casum in terminis: promitto à te non petere: & tu promittis mihi dare centū: propter hoc ab actione principali te liberaui: vel alio modo confe cutus es liberationem, si nō des centum: vtrū possum agere cōdictiōe ob causam, vt te reponas in pristinā obligationem? Breuiter dicas: aut est talis actio, quæ potest̄ per pactū restaurari: & possum agere cōdictione ob cau. vt. l. si qs accepto. s. de condi. ob cau. & not. in. l. actione. C. de transac. & in

d telligo [d] q agā cōdi. ob cam. non ex pœnitentia: quia de illa nō est dubiū: sed ꝓpter morā tuā. Videris em̄ esse in mora, ex eo, q per me factum est quicqd potui: qa te liberaui, & tu nō vis dare, vt no. in. l. actione. Sed si tibi obuenisset liberatio alio mō, q̄ p factū meū, vt puta p mortem: tunc ageretur actione præscrip. verbis: vt. d. l. cū mota. C. de transac. & dixi. s. eo. §. in

e secūdo cōtrario. Si verò actio nō est talis, quæ possit restaurari per pactū, vt actio ex delicto: vel qa fortè incertum est, vtrum esset aliqua obligatio re vel spe: & tunc non pōt agi condictione ob cau. sed agitur actione de dolo & [e] d. l. actiōe. & ibi no. secundū quod gl. sustinet opi. Pla. Itē quæro, vtrū contractus innominati cognoscantur per modum ineundi, an per modum implendi: dicam. j. proximo. §.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum etiam non gratuitum dicitur mandatum respectu illius, qui egit, & eius contra quem agitur.*

2 *Contractus innominatus, & actio quæ ex eo oritur, quòd datur ad similitudinē contractuum nominatorū, quibus assimilatur. Et ex contractu facio ut facias, quòd oriatur actio præscriptis verbis nu. 3.*

4 *Contractus innominati, an iudicentur secundū modum ineundi contractum ad secundum modum implendi?*

5 *Actio præscriptis verbis ex contractu do ut facias & des, uel facio do ut des, oritur.*

6 *Verba cōtractuum innominatorū an proferantur in tempus præsens, uel in futurum nil referre.*

7 *Contractus innominatus, quòd non uitietur, licet apponatur ei nomen contractuum nominatorum, & non sit.*

f Sed si facio. [f] Ex cōtractu facio, vt facias, oriē actio præscr. verbis: q̄ habet similitudinē cū actione mandati. h. d.

1 ¶ †No. q licet mandatū nō sit gratuitū ita, q nō pariat actionē mādati inter mandantē & ꝓcuratorē: tū dicit̄ mādatū respectu illius, qui agit, & cōtra quē agit̄: sine quo mādato alieno noīe agi nō pōt, vt hīc patet dixi in. l.

2 j. s. de procu. ¶ †Secūdò no. q cōtractus innoīatus, & actio q̄ ex eo oritur, dat̄ ad similitudinē cōtractuū noīatorū quibus assimilant̄: & ideò in eis venit culpa leuis lata & leuissima, sc̄m illorū cōtractuū similitudinē: vt. §. ti tu. j. l. j. in fi. & . j. eo. l. si gratuitā. §. j. &. ij. §. depositi. l. j. §. si qs seruū. & . l. cū

3 qui. §. cōmo. ¶ †Tertiò no. q ex cōtractu facio, vt facias, oriē actio præscri

g ptis verbis. ¶ Op. §. proxi. §. Sol. vt ibi dixi. ¶ Sed q̄ro circa istū. §. [g] extra

4 glo. vtrū cōtractus innoīati iudicentur† sc̄m modū ineūdi cōtractum: an secundū modū implendi: gl. §. ea. l. §. at cum do. in prima gl. &. §. ꝓxi. §. in glo. magna. &. C. eo. l. ex placito. & de trās. l. cū mota. &. C. de dolo. l. cum proponas. vbi q̄ dicūt, q̄ cognoscunt̄ penes modū ineundi cōtractum, nō penes modū implendi. vnde si fuit cōtract⁹, do vt facias: tū tu prēueniſti in faciēdo, dabit̄ actio p̄scr. verbis, q̄ oriē ex d̄o, vt facias, nō de dolo, q̄ oriē ex facio vt des. doc. vltramō. in. d. l. ex placito. &. l. cū ꝓponas. dicūt cōtrà. Si enim in contractu emptionis & venditionis ab ipso initio ex vna parte est emptio, ex alia vēditio: vt. §. ti. j. l. j. ita in istis cōtractibus. ſ. in do vt facias: ex parte mea erit do vt facias: ex parte tua erit, facio vt des. Et ista opi. vide tur mihi vera. ¶ Probo primò declarādo rōnē eorū: isti contractus innominati inducunt̄ sc̄m naturā cōtractuū noīatorū, q̄bus assimilant̄: sed in cōtractibus noīatis ex vna parte, dī emptio: ex alia, vēditio, vel locatio & cōductio, & similia: ergo ita in istis innoīatis. Prætereà probo per inconueniens, quod sequeret̄: quid si in contrahendo neutrius promissio ꝓcedit sed conueniimus inuicē de exigendo debitores cōes, vel de ædificandis insulis, vel præstandis mutuis officijs in aliquibus rebus: ita qd̄ non apparet quis primò & quis post ea? certè secundū gl. nō erit aliquis ex istis cōtractibus, quod est absurdum & falsum: vt videbitis. ſ. §. proxi. Prætereà, hoc vī cōtra casum huius. §. appellat̄ em̄ facio vt facias: & tamen prius conuenit vt tu faceres. Præterea, in contractu do, vt facias: fo; titus ex part̄ eius qui debet facere, oritur actio de dolo: vt. §. ea. l. §. at cū do. versi. sed si dec.; non violando literā. Et sic concludo, quòd ab ipso initio ex parte vnius est do vt facias ex parte alterius est facio vt des. Iac. But. nitebatur sustinere glos. & arguebat

SVMMARIVM.

1 *Libertum habere non est ius æstimabile. Et si non fiat quod conuenit, ad quod inter esse agatur, & qua actione. nu. 2.*

3 *Ius patronatus quando sit æstimabile?*

Si ergo. Ista est vltima particula, in qua determinatur quæstio pro posita in principio huius leg. & hoc dicit. In facio vt facias, datur actio præscriptis verbis: in qua venit quantum interest mea fieri quod conuenit. quòd si illud interesse cessat, quāti interest mea me non fecisse. item habere libertum, nō est ius æstimabile. h. d. ¶ No. ex isto versi. qd̄ idē videtur si conueniat de faciendo ab vtroq; ita quòd nō appareat de ordine: sicut de conuentiōis ordine apparet. ¶ Secūdò no. quòd hic habet ratio ei⁹ qd̄ interest me nō feciſſe qd̄ feci, & hoc in actiōe præscriptis ver

1 bis. ¶ †Tertiò no. quòd habere libertum nō est ius æstimabile. ¶ †Opp.

2 & vī q in hac actiōe veniat quāti interest mea te non feciſſe: vt. §. e. l. §. j. & ñ. Sol. hic non potest venire illud interesse: qa nullū est ideò deuenitur ad istud. Sed cōtra: imò qñ cessat illud interesse te nō feciſſe quod conuenit, deuenit ad cōdictionē ob cām. per quā repetit̄ qd̄ est datū. l. si tibi decem. j. eo. Sol. illud verum, qñ illud qd̄ est datum, est repetibile: sed hīc erat data libertas, quæ non potest repeti, seu reuocari: vt. l. cū proponas. C. de dolo. ¶ Sed opp. quòd tūc in locū cōdictionis ob causam, datur actio de dolo ad interesse, vt. l. cū ꝓponas. C. de dolo. & dixi. s. ea. l. §. quod si faciam. Sol. qñq; reperit vnū interesse, quòd fiat qd̄ cōuenit: & illud qd̄ est datū vel factum, potest repeti: & tunc datur actio præscriptis verbis, & condictio ob causam, vt. §. ead. l. §. j. Q ñq; nō reperitur interesse, q̄ fiat quod cō uenit, & illud qd̄ est factū vel datū, nō pōt repeti: tunc datur actio p̄scriptis verbis quatenus interest me non feciſſe, qd̄ cōuenit, vt hic. Q ñq; reperitur interesse fieri qd̄ cōuenit: tū res data nō est repetibilis: tunc condi. ob cām non potest dari: qa nō est repetibilis res: tunc actio præscriptis

3 verbis non pōt dari ad interesse, quatenus interest mea non feciſſe: quia habet aliud interesse qd̄ in ea venit, scilicet quatenus interest mea fieri qd̄ cō

c uenit: ideò dat̄ actio de dolo, vt. l. cū proponas. C. de dolo. Q ñq; nō reperit ītereſſe fieri q cōuenit, sed res data ē repetibilis: tunc nō dat̄ actio de dolo nec p̄scriptis verbis: sed cōdi. ob cau. l. si tibi decē. j. eo. ¶ Vltiò op. q iuspa

c tro. debeat æstimari, vt. s. de act. emp. l. idēq; in fi. aliās. l. Titi⁹[c]. la pria. Sol. vt in gl. & no. q qñ qs manumisit suo arbitrio: tūc iuspatronat⁹ est æstima bile: qñ verò qs manumisit alteri⁹ volūtate, tūc iuspatronat⁹ nō pōt æstima ri. Ita loquit̄ hic, &. j. de leg. j. j. planè. la. ñ. §. fi. &. l. seq. quod no. &c.

SVMMARIVM.

1 *Error in nomine contractus, quòd non uitiet contractum.*

2 *Libello proposito si narratur & concluditur in aliquo contractu innominato, & in fine dicatur, & ad hoc propono actionem ex empto, quod libellus nō uitietur.*

3 *Syndicum si quis cum appellet qui est procurator, quòd ista nominatio non uitiet.*

LEX VI.

d [d] Insulam. [d] Error in noīe cōtract⁹, tnō vitiat cōtractū. h.

1 d. Simile no. in. l. si olei. C. locati. & sic facit ad

2 multa. Primò, quòd si narrāt̄ in libello aliqs cōtractus innominatus: & cōclusio apposita sequer̄: post ea diceret. & ad hoc propono actionē ex empto: q ꝓpter hoc libellus nō vitiaret̄. & dixi. i. l. j. circa fi. magnæ gl. §. de ædēdo. & est opi. Inn. de qua ibi dixi. ¶ †Itē. no. quòd si appello⁰ illum

e syndicū, q est ꝓcurator: & si in hac appellatiōe errāt: ista appellatio nō ha

f bet vitiare: vt dixi tibi. l. j. §. j. §. q cuiusq; vniuer. nomi. & hoc valet̄ ad similia &c.

LEX VII.

1 Si tibi decem. †Vbi cessat interesse fieri qd̄ cōuenit: recurrimus ad cōdictionē ob cau. h. d. qd̄ no. & dixi. s. eo. l. naturalis. i fi. ¶ No. ex hac. l. quòd ista actio præscriptis verbis, potest directo intēdi ad interesse.

a ¶ POMATES. ¶ Isti contractus. Vide Bar. consi. cliij. col. iij.

b ¶ In istis. Si in contractu innominato fuerit appositum nomen cōtractus nominati: adde Bal. in. l. j. in. j. col. C. de rer. permu. Alex.

c ¶ Titius. Et ibi Bar. & vide Bar. & doc. in. d. l. cū proponas. qñ ius patronatus sit æstimabile, vide tū. d. l. cū ꝓponas. in fi. j. col. C. de dolo. & in. §. q si faciam. ſ. ea. l. & p Pau. de leaza, in cōmē. c. nobis. de iurepat. in fi. vj. colū. & ibi ēt qd in iurepatr. ecclesiæ. Alex.

SVMMARIVM.

1 *Actio præscriptis uerbis, ut fiat quod conuenit, quòd oriatur ex contractu, do ut facias & des.*

2 *Ius dat̄ ad repetendū illud, quod est datū, uel eius æstimatio.*

3 *Seruus datus pro torquendo, si reperitur in maleficio, non redditur.*

LEX VIII.

1 Si dominus. †Vbi est do vt fa d cias, & des: oritur actio pscr. ver. vt fiat quod cōuenit. h. d. quā. l. not. & not. qd̄ dixi in summario.

2 ¶ †Itē not. q ad repetendū illud, quod est datū, vel eius æstimationē: cō petit actio p̄scrip. verb. qñ hoc est actum. de hoc plenè in. l. j. de do. vbi glo. tangit.

3 ¶ †Item no. q si trado tibi seruum torquendū pro maleficio: intelligitur, q non reddas si est repertus in maleficio. quod est notandum.

SVMMARIVM.

1 *Actione præscriptis uerbis mota concluditur ad interesse, & etiam quòd præstetur quod est promissum.*

LEX IX.

g Beam causam. [g] Libera

1 tē ob cau sam, cōuenitur hac actione, vt faciat qd̄ conuenit. h. d. ¶ †No. q in actiōe pscriptis verbis, nō solū pōt cōcludi, q condēnet̄ ad interesse: vt. l. si tibi. §. eo. sed etiā pōt cōclu di, q præstet̄ quod est, ꝓmissum, vt dixi in. l. naturalis. §. j. §. eo. ¶ Opp. de. l. si quis accepto. §. de condi. ob cau. Solu. per hanc actionem non restauratur obligatio prima: sed per cōdi. ob cau. sicut ibi. & ista est vera.

LEX X.

Artis. Ista lex & sequēs nō loq̄t de act. pscri. verbis vel in fa ctū quæ oriē ex contractu: sed ex quasi contractu, vel delicto: & breuiter hoc in tēdit. Cautio omissa repetiē per actionē incerti: &

Quia. actionē in factum &c. LEX XI. Vbi deficit. l. aql. supplet̄ actiōe in factū. h. d. LEX XII.

Si vir vxori. Actio pscriptis verbis dat̄, vt fiat qd̄ cōcernit in pacto incōtinēti appo- e sito. h. d. ¶ Op. ad. l. partis. §. eo. q imò dē̄ cōdictio icerti: vt. §. de vsufr. ea. re. q̄ vsu cōsu. l. hoc senat⁰. §. fi pecunię. Gl. ponit plures solutiōes: tu dic tres casus. Q ñq; tradit̄ res, q̄ est ei⁹, q debet f vsumfructū: & durat ei⁹: vt qñ debeā vsusfructū⁹ rei immobilis: & in illo casu, si tradita est sine cautiōe: pōt vēdicari, & agi cōdictiōe incerti: vt. l. si vsusfructū⁹ vsufr. quēad. ca. Qñq; tradi ea res, q̄ est eius, qui debet vsumfructū, tñ eius nō durat: & tūc si tradit̄, sine cautione, nō potest vendicari: sed agetur condictione incerti: vt. d. l. hoc senatus. §. j. Quandoq; tradit̄ res, quæ nunc̄ eius fuit, qui debet vsumfructum: & tunc agitur præscriptis verbis: vel in factū actione, vt hīc &c. LEX XIII.

h Si tibi rem. [h] Si res vendēda tra g dat̄ certo ptio, vt superfluum lucret̄ venditor, hac actione agetur. h. d. LEX XIIII.

i Si tibi areæ. [i] Vbi res ad melio- h randū tradit̄, vt q melioraē diuidat̄: si dñiū trāsferē in totū erit actio pscriptis verbis: aī si dñium nō transferē in totū, sed in partē, tunc erit ſ societas. h. d. quē casum not. qa bonus & tene menti &c.

SVMMARIVM. i

1 *Glandis appellatione cōtinent oēs fructus.* LEX XV.

k Vi seruandarum. k Si glans. Actio de pascuis peco rū, non habet locū, qñ k fructus mei qui cadunt in alieno depascuntur: sed

1 ad actionem in factū recurrit̄. h. d. ¶ †No. q appel.

POMATES.

d ¶ Insulam. Ad hāc. l. vide Alex. in. l. si cōstante. in j. co. ff. fo. matr. & cōsi. cc. co. ñ. vo. ñ. Bart. ī. l. si qs añ. j. de acq. pos. Ale. in l. j. col. v. de le. j. & in. l. naturali. §. nihil commune. j. de acqui. pos.

POMATES.

¶ Si appello. vide alex. cōſ. xliij. col. ñ. volu. ñ.

¶ Valet. intellige tñ vt p Bart. in. l. si qs añ. ff. de acqrē. pos. & adde bonū tex. i. c. cōstitut⁰. de reli. do. q reputat̄ sing. no. Bal. in l. fin. C. de vsur. & Io. an. in tit. de instr. edict. §. porro in vlt. colū. Alex.

¶ Ob eā causam. vide qd̄ no. Bart. in. l. quāuis. C. de transac. Alex.

¶ Si tibi trē. Istum text. tene mēti: qa est multum magistralis. cui adde q̄ no. in. l. si pascēda. C. de pac. Alexan.

¶ Si tibi areę. alle gat Bar. no. in. l. si pascēda. C. de pac. vbi gl. no. Alexā.

¶ Qui seruanda rū. in fi. hui⁹. l. & c. & Bal. in. l. ex pla

cito. maxime in. iiij. q. C. de re. pmu. & ibi etiã. vj. q. põderat istũ tex. per no. per Bart. in. l. j. in vlti. colũ. s. de condi. ex le.

a ¶ Permisisti. in princ. huius vide qđ dixi in. l. iurisgen. §. sed cũ mul. fa. s. de pac. & bal. in. l. ex placito. in ix. q. C. de rer. permuta.

POMATES.

b ¶ Si cũ vnũ. vide Ro. sing. xxxviij. aliãs. xxxix.

c ¶ Si quis. Ad fin. huiꝰ. §. vide Bald. in. l. j. C. de inst. & substit. sub cõd. fac.

d ¶ Quoties. Et ad huius intelligentiam vide Bartol. in. l. sed & si me putem. §. j. circa fi. s. de cond. inde. & in rub. s. eo.

e ¶ Si tibi polienda. & istũ tex. ĩ fi. multum põderat no. Bart. in. l. fi. in j. q. C. de cõtrahẽ. emptio.

POMATES.

f ¶ Si operas. vide Pañ. consi. xlv. in j. colum. ij. vol. Felin. in. c. cũ bertol dus. vij. col. versic. iij. limita de re iudic. & in. c. sequẽ. iiij. co. & in. c. quãtis. col. iij. eo. titu.

1 ¶ No. qꝺ ei ††gra cõtract⁹ dicit celebrat⁹ qui rogauit. hoc intellige, si ille q est rogat⁹ nõ hẽbat ꝓpositum hoc faciẽdi, ꝓbat. j. ĩ. l. rogasti. si cer. pe. ¶ Ad istam legem opp. de. l. j. s. ti. ij. Sol. dic q hic fuit dictum quòd restituant margaritæ: aut ꝓtiũ carũ duntaxat. vel dic quòd æstimatio hic fuit facta pro quãto vẽdere, nõ eo aĩo quòd ẽptionẽ faceret, vel faceret transire periculum: & ibi secus: quod dic vt ibi dixi.

lationẽ gl. indis, cõtinent oẽs fructꝰ: vt. l. j. j. de glan. le. & de lita actiõe dic vt. l. pe. C. e. & Io. ĩ arbore & c.

SVMMARIVM.

Actio præscriptis verbis, quòd competat ex facto, ut des: ubi ex facto quæritur commodum aduersario. Et idem si conuentio fiat per si, licet propriè non sit contractus innominatus. nu. 2.

LEX XV.

SOlent. Pretiũ conuẽtũ, ꝓ indicãdo fiurẽ, põt peti actiõe ꝑscr. verbis. nisi dolus indicantis intervenerit. h. d. ¶ ††No. qꝺ ex facto vt des: vbi ex facto q̃rit cõmodũ aduersario, competit actio ꝑscr. verb. vt vidistis in. l. naturalis. §. qꝺ si faciã. s. eo. ¶ Sed ↄ no. qꝺ licet conuentio fiat ꝓ si: orit actio ꝑscriptis verbis: non tñ est tunc propriè contractus innominatus: vt dixi. s. eo. l. naturalis. secũdo respondeo. &. s. de pactis. l. si intra.

LEX XVII.

PErmisisti. Ex contractu, facio & do, vt facias: orit actio præscriptis verbis: nisi datũ fuerit propter pecuniam: & sic caderet in emptionem. h. d. ¶ Op. de. l. si cùm mihi. s. de dolo. Sol. vt in gl. plenius in. l. qui saxum. j. de dona. & c.

a Permisisti. Ex facto vt des: vel do vt facias: si aduersario nihil querit: non competit actio præscriptis verbis, sed de dolo h. d. quod no. multum: quia facit ad materiam. l. naturalis. s. eo. dicit gl. ꝙ hodie hꝫ locũ cõdictio ex le ge. Istud intellige qñ permisisti mihi aĩo donandi, vt dicit gl. & sic ex facto tuo mihi nihil quæritur. secus si pmisisti, ꝓpter tuã cõmoditatẽ: vt qa dedisti mihi fundum solũ: qa vtilitas tua est, ꝙ fundus isto anno laboret & dissodiat: tunc dat ꝑscr. verb. & no. istum. §. quia continet quotidiana & bona & c.

LEX XVIII.

SI gratuitam. Si cõceditur habitatio gratuita agitur præscript. verbis. h. d. quod principium declara vt in glosſ.

SVMMARIVM.

Contractus dicitur celebratus gratia eius qui rogauit.

Si margaritas. Aut res datur vendenda gratia venditoris: & susceptor tenetur de dolo & lata culpa. Aut datur gratia susceptoris: & tenetur etiã de leuissima. Aut gratia vtriusq; & de leui tenetur. & eius gratia contractus dicit celebrat⁹ q rogauit. h. d. quẽ casum no.

LEX XIX

SI rem tibi. Si res datur ĩspicienda & ignoratur, vbi sit: ad hanc actionem recurritur, vel alijs actionibus potest agi. & in hac actione venit culpa habita consideratione eius cuius gratia sit celebratus contractus. h. d. quod no. &c.

b Si cum vnum. ᵇSi cõmodo vt cõmodes, agitur præscriptis verbis. quia commodatum istud non est gratuitum.

Si cum mihi vestimenta. Is cui res inspicienda conceditur, de casu fortuito nõ tenetur. h. d.

c Si quis. ᶜQui accipit rem ab vno dandam alteri, in cãm certæ victoriæ vel in aliũ euẽtum, actiõe ꝑscriptis verbis dare tenet. h. d. cum l. se. ¶ Op. ꝙ nõ debet agi ꝑscriptis verbis. sed actiõe depositi seqstrati, vt. l. licet. s. depositi. Sol. illud verũ, qñ duo deposuerũt eã dẽ rẽ: sec⁹ si vnus tñ deponit rẽ, in qua cõstabat aduersariũ nullũ ius hꝫe: vt. j. l. ꝓxia. & oportet itelligere istũ. §. qa isle q vult agere ꝑscriptis verbis, erat ꝑsens qñ depositum fuit factũ sub eo pacto: aliãs cũ eo nil esset cõtractũ: & sic non haberet actionẽ præscriptis verbis: vt. l. cõsensu. & qđ ibi not. j. de act. & obli. l. j. §. de contrahen. emp. in fi. ¶ Quærit gl. qd si stat paduersariũ, ꝙ nõ ꝑsteꝫ dicit gl. ꝙ perinde est habendũ, ac si vicisset, q se ingerit. Gl. bene dicit, dũ dicit ꝑ aduersariũ nolentẽ facere quod cõuenit. sed si aduersarius veniret ad bellũ: licet sibi facere quicqd põt, vt vincat & alius succũbat: vt. l. in executiõe. §. fi. & ibi no. de ver. ob. Et ista sunt vtilia scire in partibꝰ illis, vbi admittit duellum. & est pulchra materia ad determinationem. q. duelli.

LEX XXI.

ROgasti. Si res vendenda datur, vt pretium in mutuũ cõuertatur: si non venditur, vel pretium non recipitur, actiõe præscriptis verbis agitur. h. d. de quo dic plenè vt not. in. l. rogasti. s. si cer. peta.

Si prædium. Opp. ꝙ tale factũ nõ consuenit locari: vt. l. naturalis. §. at cum do. s. eo. Solu. debes intelligere, ꝙ tunc fuit locata res ipsa, & non factum pignoratitiũ fuit locatum &c.

LEX XXII.

APud labeonem. Qui rem experiendam recepit, quicquid ex re interim lucratur, domino reddere debet &c.

Item apud. Si res datur experienda emptione facta, datur actio ex vendito: aliãs præscriptis verbis. h. d. &c.

Si cum emere argentum. Is cui res inspiciẽda dat nõ tenet de casu cõtingente, cũ reportatur: sed de dolo & culpa, hac actiõe tenet. h. d. quẽ casum not. &c.

LEX XXIII.

d QVoties. ᵈ Hic tractat gl. vnã materiã de qua plenè per doc. in. l. ex placito. & dixi plenè in. l. j. s. de cõ dictione ex lege. & hic reperit vna distinctio quæ multa dicit, sed non dicit veritatem.

LEX XXIIII.

e SItibi polienda. ᵉ Si susciꝑitur opus faciendũ gratis est mandatũ: si ꝓ mercedem in pecunia, est locatio: aliãs est contractus innoiatus. h. d.

LEX XXV.

DVo. Habuistis suprà de eo, qui recipit rem inspiciendam volens eam emere: hic de eo, qui recipit eam inspiciẽdam causa delectationis, vel cognitionis: quo casu de culpa tenetur, & præscriptis verbis agitur.

LEX XXVI.

TItius. Si pecunia datur, vt ex eius vsuris tributa dantis sol uantur, contractus innominatus est: ideò actiõe præscriptis verbis agitur: & periculum pecuniæ ad recipientem non pertinet. h. d.

LEX XXVII.

f SIoperas. ᶠSi operæ pro operis dantur: hac actione agitur, hoc dicit.

Liber Vicesimus.

De pignoribus Rubrica.

¶ Gl. cõtinuat: dic vt in ea. ¶ Quæro, quare Iuriscõsulti ponũt istos tres titulos de pignoribus, separatos à titulo de pignoratitia actiõe? Gl. hoc examinat in prima cõstitutiõe huius libri. §. tertij. dic vt ibi, quã gl. no. bñ &c.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio bonorum, quòd porrigatur ad præsentia & futura, etiam si non dicatur suorum, uel ad se spectantium.*

LEX I.

COnuentio. Obligatio gñalis porrigit ad bona præsentia & futura, sed obligatio certæ rei, nõ cõtrahit etiã in illa re postea debitoris effecta, si creditor sciẽs fuerit. h. d. ¶ Et no. hoc principium & in principio potest casus poni duobus modis. ¶ Primò, ꝙ recepta sit obligatio bonorũ præsentium, vel posteà quæsitorum. q. d. possunt obligari bona præsentia & futura. ¶ Secundo modo potest legi, ꝙ receptũ est: hoc est determinatum & approbatum est: quòd obligatio generalis bonorum porrigitur etiam ad bona postea quæsita: & exponitur vel, pro etiam, secundũm vtranq; lec. Et ista videtur verior, vt patet ex ver. seq. qui aduersatur ad illud, vbi loquitur de iure postea quæsito, an veniat in obligatione primæua. ¶ Secundùm hoc no. ex illo principio, ††ꝙ obligatio bonorum, licet non adiciatur, suorum vel ad se pertinentium, porrigit ad omnia præsentia & futura. casus est hic. sed si illud adiiceretur, nullum est dubium: quia casus est in. l. fi. C. quæ res pig. oblig.

In speciem. Textus est clarus. ¶ Oppo. de pigno. act. l. rem alienã. Sol. tex. tollit contrarium: qa ibi res aliena fuit obligata ignorãti, hic scienti. Ratio: qa qñ creditor fuit sciens, debitor non est obligatus creditori, contraria pignoratia: quia eũ nõ decepit: & sic non interest debitoris, ꝙ illa res veniat in obligatiõe: sed quando creditor ignorauit tũc debitor tenet cõtraria pignoratitia, vt. l. tutor. §. cõtraria. s. de pig. act. dixi plenè in. d. l. rẽ alienã. Et ideò (gl. vt ista materia sit clara) sic distinguit satis plenè: quando certa species obligatur, aut obligat quis rẽ suam: & tenet obligatio sine dubio, si alienam, si quidem sibi debita, obligatio tenet, vt. j. qui po. in pigno. habe. l. iij. §. cũ ex causa. & hoc hic innuitur in tex. Dicit glo. quod intellige: ꝙ anteꝫ illius rei dñium sit quæsitũ debitori, creditor habet obligatũ illud ius, quod debitor habet pro re, post rem debitori quæsitam, erit obligata ipsa res, vt dicta. l. iij. Si vero non est

a debitaª, sed habet ius in re simpliciter, tenet obligatio, vt. l. grege. §. ij. & iij. & l. si ab eo. j. eo. Dicit glo. istud intellige, quòd valet obligatio in eo iure, quod ibi habet debitor: sed si postea ipsi debitori quærereꝫ perfectum dominium: tunc si quidem quæretur ex cã dicti iuris, quod habebat in re veluti, quia habebat publicianã, & vsuscapiebat: cõpetit vsucapionem. vel erat sibi obligata, ꝓ debito: & fuit tradita sibi insolutũ, vel quocũq; modo illius iuris occasione ad eũ peruenerit, ipsa res erit obligata: vt dictis legibus. d. l. cum in fundo. §. si fundus. j. de iure do. Si verò debitor q̃siuit dominiũ ex alia cã prorsus separata ab illa: tunc nõ video quare debeat illa res in obligationẽ incidere, sed erit idem sicut qñ simpliciter obligatur res aliena. ¶ Si verò nõ erat debitori debita, nec habebat ius in re: & tunc aut cã obligauit sub cõditione cũ sua erit: & nõ est dubiũ, qđ tenet obligatio existente cõditione, vt. l. si fundus. §. aliena. aliãs. §. si ea res. j. e. aut obligauit eã simpliciter: & tũc assumo vnũ casum positũ ĩ ff. gl. aut dãs ratũ habuit: & obligatio cõfirmaꝫ: vt. l. si fundus. §. j. j. eo. & l. aliena. s. de pignora. actio. aut dominus ratũ nõ habuit: & tunc, aut creditor fuit sciens, & nõ cõfirmatur etiã dominio quæsito postea: vt hic. aut fuit ignorans: & cõfirmaꝫ quo ad vtilẽ hypothecariã, vt. d. l. rẽ alienã. de pign. act. Ratio: quia debitoris interest, vt dixi: & ideò puto quòd qñ obligauit rem alienã scienti. si obligasset se expresse quia dominus ratificaret, vel alio modo, ita quòd ipse teneretur: si res in obligationem nõ incideret: tunc si posteà per debitorẽ quæraꝫ dñium, res incideret in obligationem quo ad vtilẽ hypothecariam, vt. d. l. rẽ alienã. Vbi cũq; aũt dixi obligationẽ nõ valere dñio postea quæsito, dico, creditorẽ postea habere retentionem, si possidet, vt hic. ¶ Sed cõtra hoc opp. j. eo. l. cũ vitiose. gl. nõ soluit hic. nec ibi, & dic ꝙ ibi nõ valuit obligatio. quia res non erat debitoris, quòd vitium est purgatum: quia est effecta eius: ideò daꝫ retẽtio. ibi verò obligatio fuit vitiosa ex alia cã, quę purgata non est: & ideò retentio non datur. ¶ Item, oppo. ꝙ datur vtilis hypothecaria quãdo dominiũ est effectũ debitoris: qa debitor nõ potest referre quæstionem dñij, vt. l. j. §. si prædo. s. depositi. & l. ita vt si fur. s. cõmo. Sol. quidam hoc fatentur, ꝙ hypothecaria non competit contra extraneos, sed contra ipsum debitorem sic. Ista opi. videtur contra istum tex. & ideò dicendũ, ꝙ nec contra ipsum debitorem detur. Nõ obstant cõtraria: quia ibi loquitur quando ageret actione personali ex eo contractu, hic verò qñ agitur hypothecaria, ĩ rem, quo casu, potest referri quæstio dominij, vt no. in. d. l. ita vt si fur. s. commo.

Seruo. Obligato seruo, nõ intelligitur obligatum peculium tunc vel postea quæsitũ: ideò per creditorem nõ potest vẽdi. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Causa dominij seperata facit ne res in obligationem incidat: non autem extinguit obligationem iam contractam.*

2 *Ius pignoris quare non usucapitur triennio, sed maiori tempore præscribitur, & ipsa res pignorata sic.*

3 *Possidens rem obligatã decẽnio bonafide præscribit, etiam contra hypothecariam.*

4 *Creditor si aduocauit rem ab usucaptore per hypotecariam, an debitor possit illam rẽ colligere?*

5 *Usucaptor, an à debitore, qui rem à creditore recuperauit, possit eam uendicare? & qua le remedium habeat debitor contra usucaptorem?*

6 *Ius retentionis, quòd durat, etiamsi principale debitum sit sublatum.*

Cum prædium. Difficilis. §. ẽ, & breuiter. h. d. Fũdo obligato non veniũt in obligatione fructꝰ à bonæ fidei emptore postea percepti: & vsucapio trienij ius pignoris non extinguit. h. d. Primò ponit dictum. Secũdò ponit vnam obiectionem ad dictum. Tertiò illi respondet. Secũda ibi, pignoris. Tertia ibi quod in fructi

1 bus. ¶ †† No. quòd separata causa dominij: potest facere ne res i obligatio nẽ incidat: non autem potest extinguere obligationem iam contractam. ¶ Oppo. quòd non sit necessaria conuentio de fructibus, vt. l. in prædijs. j. tit. j. Solu. fateor. & subaudi maximè, qa ex abundantia fuit dictũ. ¶ Op. ad secundum dictum. C. si aduer. cred. l. prima & secunda. Solutio. hic loquitur in vsucapione trienij: quæ ius pignoris non immutat, vt hic: & l. iusto §. non mutat. j. de vsuſca. & l. vsuſcapio. C. eo. ibi loquitur de præscrip. x.

2 vel. xx. annorum. ¶ †† Sed quæro, quæ est ratio dicit glosſ. hic & in. l. vsucapio. C. eodem & in. l. j. C. si aduer. cre. quia per vsucapionem quærit dominiũ: vt. j. de vsuca. l. vsucapio. quòd dominiũ est seperatũ à cã pignoris, vt hic. sed per præscriptionem longi tẽporis, paratur hæc exceptio, quæ ita competit in hypothecaria, sicut contra dominum. ita dicunt glo. ¶ Sed Per. de bella perti. qui dicit, quòd etiam per præscriptionẽ quæritur: vt in authentica nisi. C. de bo. ma. & ibi per doct. dicit, quòd est ratio, quæ ponitur hic in tex. Cùm enim ius pignoris sit seperatum à dominio, ad acquisitionem vnius non sequitur acqsitio alterius. Et si dicis, quare sec⁹ in præscriptione. x. annorũ? Rñdet ipse qa illud est tps sufficies ad præscribendũ cõtra hypothecariã: nõ ergo excipit cõtra creditorẽ, ex eo qđ acqsiuit possessor dominiũ per decẽniũ: sed ex eo quod præscripsit cõtra obligationẽ. Et si dicas, quare constituitur mius tẽpus a d præscriptionẽ cõtra ius pignoris, ꝙ ad vsucapionẽ ipsiꝰ rei mobilis pignoratæ? Rñdeo, dicit ipse ꝙ ius pignoris est quoddã ius incorporale. Sed certè etiã dniũ est ius incorporale: ergo est ratio: qa sic placuit, vt. l. nõ omnium. s. de legi. & hoc vult text. hic, ibi: nec vsucapione perimi placuit. ¶ †Ex prædictis cõcluditur, quòd si quis rem obligatã posiderit. x. annis

b bonafide, præscribit etiam cõtra hypothe. & tenet

4 hic glosſ. magna & in. l. vsucapio. C. eo. ¶ †Venio ad glosſ. magnã, quæ est difficilis. Et primò quæro: si creditor abvsucaptore rem per hypothecariam auocauit: an debitor poterit eam recolligere? dicit glosſ. quòd sic, & bene. Idem tenet glosſ. in. l. vsucapio. C. eo. ¶ †Sed tunc quæro, postquàm rem re

5 cuperauerit debitor, an vsucaptor à debitore poterit eam vendicare? dicit glosſ. quòd sic: & bene dicit. idem dicit in. d. l. vsucapio. C. eo. ¶ Sed quęro, qua le remedium habeat debitor, vt vsucaptor ab eo rẽ vendicare non posit? dicunt quidam faciat debitor sibi cedi à creditore ius suum: & sic poterit retinere

a sicut ipse creditor. Istud remedium tenet glo. in. l. vsucapio. sed hoc reprobat per rationes hic positas. Cyn. etiam in. d. l. vsucapio. reprobat hoc consilium. Mihi videtur istud consilium esse validum.

6 nihil enim repugnat, quòd † debitum principale sit sublatum, tamen ius retentionis duret, vt probatur in. l. debitor. j. ad trebel. & l. ex sextante. §. latinus. j. de except. rei iudi. & l. fancimus. §. licentia. C. de iu. delibe. & l. j. C. si antiqui. cre. pig. vend. & sic erit casus, in quo cederetur hypothecaria sine principali: licet glo. videatur dicere contrarium in. l. fi. de hære. vel acti. ven. quod plenè examinaui in. l. fideiusſor. obligari. in princip. de fideiusſ. Illi tamen qui dictum remedium reprobant, dant aliud consilium: quòd debitor rẽ pro debito creditori dimitat & illud quod plus valeret, soluat sibi creditori. ita dicit gl. hic in. l. vsucapio. C. e. ¶ Istud nõ videtur bonũ cõsiliũ: quia dare insolutũ est vendere, vt. l. fi. j. ex qui. cau. in pos. ea. & l. litis æstimatio. j. pro empto. re. Si ergo debitor vendit rem alienã: ergo ille dis. q fuscepit, poterit pretiũ repetere vtili neg. gest. Sed respondeo actio neg. ge. cõpetit, & re per empta vsu capta vel ꝑscriptaꝫ: vt. ibi no. in. l. mater. C. de rei vẽ. sed hic neutrum istorũ est: sed impeditur dominus vendicare propter ius pignoris quod præcesſit ius siue dominium: ergo nõ habet actionem neg. gest.

¶ Sed cõtra istud remediũ etiã op. qa secũdùm hoc cogeretur creditor accipere insolutũ rem alienam. Rñdeo, ꝙ hoc remediũ habet locũ creditore tñ volẽte, nõ in eo inuito. sed si creditor nollet, quod erit remedium? rñdeo ꝙ creditor vendat alicui pignus, hoc acto ꝙ ad illum emptorem transeat ius retentionis vigore illius obligationis. quod fieri potest: vt. l. j. C. si antiqui. cre. pig. vẽ. Quicqd dicãt doct. in. l. vsuscapio. C. eo. & hoc cogetur creditor facere, vt. l. quãuis. §. de pig. act. ¶ Venio ad vltimam glo. magnã & oppo. fundus fuit debitori: ergo & fructꝰ qui pars fundi sunt: vt. l. fructus pendentes. s. de rei ven. Sol. dato quòd fructus, prout sunt pars fundi, fuerunt debitoris, tamen non prout sunt fructus. &

c ideò si separentur, ᶜà bonæfidei possessore nũquam fuerunt debitoris, & nunquàm in obligationem inciderunt. ¶ Oppo. de. l. sicut. in princi. quibus modis pignus vel hypo. solu. Solutio, dic vt in glosſa. ¶ Item oppo. de. l. iij. de oper. ser. sol. aliud in iuro pignoris: vt hic, & l. iusto errore. §. non mutat. j. de vsuſcapionibus. aliud in opera, vt ibi rationem ponit glosſ. in. l. locum. §. proprietarius suprà de vsufructu.

Pacto. Valet pactum, vt non solutis vsuris fructus cedant loco vsurarum: sicut quòd non solutis minoribus vsuris, currunt maiores. hoc dicit.

b ¶ Decẽ annis. adde Bal. cõsi. ccxxiij. inci. illustris dominꝰ. vbi dicit q si super re ꝑscripta interpositum fuit decretum, ꝙ non requiratur bonafides. iij. lib. est. & an talis præscriptio currat mfieri ignoranti hypothecã, vide Bald. consil. ccccl v. iiij. lib.

c ¶ Separentur. Vide. C. de pig. acti. I. nec creditores. an à creditore possit referri quæstio dominij, Alex.

POMATES. ¶ Si superatus. Vide Roma. consi. cccxj. & Cep. cau. te. xxviij. n. col. Fel. in ver. si ponit. c. cū Bertold⁹. i. viij. col. & seq. de re iu.

¶ Pallus est. Vide qđ no. gl. & Bar. in. l. ab executore. §. j. de ap. & glo. in l. si ideò. in prin. de euic. sed gl. in. d. l. qui repediantis. in gl. parua in versi. non respondetis. & ibi Bar. videtur velle contrarium, dicens quòd sententia non preiudicat sed acta sic, & exilis actus iterum potest iudicari. illa glo. ibi non probat, quia loquitur quoad litem contest. Alex.

POMATES.

¶ Contrahitur. ad de concor. per Feli. c. penult. in. iiij. col. de re iudi. vide Roma consil. ccc. xj. & Alexi. xvj. col. & volu. ij. Soc. ccvj. col. iij.

¶ Contrahitur. vide glossam in. c. j. de censi. in. vj. & Io. an. q enumerat a xxxviij. casus & ad de quòd omnia acta debēt probari per scripturam. c. qm̄ contra. de proba. sed Innocē. ibi in fi. tenet contrarium, & nota. in. l. ne in arbitris. per Bald. in. l. ij. C. de eden. Idem est in missione in possessionem authoritate iudicis. Bartol. in. l. curēt, de testi. & no. Bar. in. l. fin. in fin. C. de edict. diui. & vide Bart. in. l. curent. de testi. & no. Bar. in. l. fin. in fin. C. de edict. diui. & vide Bart. in. l. curēt, de testi. intellige tamē vt no. Bar. in. l. j. §. sufficit. de secun. tabu. Et ad prædicta vide Bald. ponentem regularem doctrinam & not. in. l. gesta. C. de re iudi. Et an statutū requirat scripturā vide in. l. digna vox. C. de legib. & in. l. humanum co. titu. & contractus alienationis rei ecclesiasticæ requirit scripturam. l. iubem⁹. §. fanè omnes. C. de sacrosc. eccle. & ibi Bald. ad finem. contra tenet Bal. de iura. calum. in aut. hoc ius porrectum. co. titu. quid in gratia Principis, vel inferioris, vel in legationibus? vide Bal. in. l. si qua per calumniam in. iij. col. de epis. & cleri. & quod no. in. l. j. C. de mā. prin. & Bal. no. in. l. humanū. ad fi. C. de legi. quid in emancipatiōe? de fide instr. & in. l. post mortē. de adop. & in. l. altius. & ibi Bal. C. de ser. & licet emphy. requirat scripturā. §. adeo. institut. locati. cum simi. tū secus in feudo: in quo sufficiunt testes pares, vt patet in vsibus feudorum. Ita decidit Bald. in rub. de condi. ex lege. in vltima colū. & adde quòd priuilegiū doctoratus potest etiam probari per testes qui interfuerunt saltē publico conuentui secundū Bald. in. l. si solennibus. C. de fide instr. & no. quòd exemptiones pñt proponi sine scriptis, secūdū Cy. & Bald. in aut. hāc autē. de nō nume. pecu. & quod. s. dixi in gratia principis, vide quod no. Bald. in. l. si. in fi. primæ col. C. sen. re. nō pos. per Bald. in. l. gesta, in. ij. col. de re iud. & ibi ponuntur multa in hac materia de his quæ requirunt scripturā. Et adde quòd probatio solutionis canonis publici, & similiū, requirit scripturā. l. j. & ibi no. C. de apo. pub. lib. x. Alex. ¶ Adde, an in cōtractu alienationis rei ecclesiasticæ requiratur scriptura: vide Bald. consi. cccxxix. in

Cum prædium.

Vxor pōt rem propriam obligare pro marito, quatenus eius debitrix est. h. d.

LEX II.

Videiusor.

Contra fideiussorē qui pignora à creditore receperit, agitur mandati, non pignoratitia. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra debitorē, quādo præiudicet creditorī?*
2 *Sententia lata contra hæredem, an præiudicet legatarijs? remissiue.*
3 *Sententia lata contra actorem in rei uendicatione, quòd non tribuat dominium possessori.*
4 *Probationes & dicta testium contra debitorem, quòd præiudicent creditori, sicut sententia.*

LEX III.

Si superatus.

Snia lata cōtra debitorē no præiudicat creditori, si lata fuerit post pign⁹ contractū, sec⁹ si ante. h. d. ¶ Op. de. l. fæpe. j. de iu. Sol. intellige hic sententiam esse latā cōtra debitorem creditore ignorāte, secus si eo sciēte. ita dicit gl. & bene ¶ Et ideò † assumo tres vel quatuor casus. Aut debitor fuit victus antēq̄ obligaret, & indistincte sententia obstat creditori, vt hic in fi. & l. si mater. j. de excep. rei iudi. Aut primò obliguit, & postea fuit victus: tunc aut creditore ignorāte: & sibi nō præiudicat. vt hic, in prin. Aut credito re sciente: & tunc aut sententia fuit lata cōtra debitorem contumacem: & creditori non præiudicat: vt. l. præses. C. eo. & vide vt ibi no. secūdū vnā lect. ar. s. de inoffi. testa. l. Papi. §. meminisse. in fin. & l. q re pudiantis. aut debitore præsente, & tunc præiudicaret: vt. d. l. fæpe. j. de re iudi. Istud autem quod dixi de sententia lata contra debitorem contumacē, intelligē quando passus est ᵇ causam eo contumace liqdari: tunc enim magis ex contumacia: quàm quia bona causam non habuit: videtur succumbere. Sed si totam causam pertractauit præsens, & obligationibus interfuit: licet ī ipso actu sentētiandi fuerit cō tumax: puto quòd præiudicat sententia: quia tunc eius præsentia nihil fuisset operata: vt. l. si rem. §. fi. de euic. & ita intelligo. l. si ideò, in prī. j. de euic. Vbi cunq̄ autem sententiam latam contra debitorem dixi præiudicare creditori: intelligo nisi sit collusum vt no. C. eo. l. præses. An aūt eo⁹ uer so sententia lata cōtra creditorē præiudicet debitori: dixi i. d. l. fæpe. j. de re iudi. ¶ † Ad secūdū dictū op. quod sentētia lata contra hæredem, non præiudicat legatarijs, vt. l. j. j. de excep. rei iudi. Sol. vt ibi, & videbitis in. l. Papi. §. meminisse. §. de inoffi. testamen. ¶ † Vltimò no. ex fi. hui⁹ legis: quòd sentētia lata cōtra actorem in rei vendicatione, non tribuit dominiū possessori. de quo in. l. exceptio. j. de excep. rei iudi. casus est hic: ibi tamen maximè nullam, qui vicit &c. Omnia† autem quæ dixi. s. in sententia intelligas esse vera, etiam in probationibus. vnde sicut sententia præiudicat creditori: ita præiudiciū facerent dicta testium. ita consuluit Dynus. & ita tenet Innocen.

in. c. cū cām. extrà de proba. & dixi in. d. l. fæpe. & l. si mater. §. fi. de excep. rei iudi. & istā qnē habui de facto in ciuitate ista primo anno, quo veni huc.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio bonorum debet fieri ob aliquam obligationem principalem.*
Item fit solo pacto.
2 *Scriptura quando sit de substantia contractus?*

LEX IIII.

Contrahitur.

In contrahenda obligatione bonorum, non requiruntur solennitates verborum, sine scriptura: & magis fit scriptura ad probationem quàm. ad obligationem. hoc dicit. ¶ † Not. istum text. primò quòd obligatio quæ fit bonorum, debet fieri propter aliquam obligationem principalem: vt. j. l. proxi. ¶ Secundò no. quòd fit solo pacto, vt. s. de pact. l. si tibi. §. de pignore. ¶ † Tertiò not. q̄ scriptura non est de substātia contractus, sed magis fit ad probandum. facit. C. de proba. l. cum res ¶ Ad istud op. C. de fide instr. l. contractus. & de mand. prin. l. j. Sol. fallit in casibus hic no. In eo tamen quod excipit casum. l. j. C de iure emphy. sunt opi. quod dic vt ibi &c.

LEX V.

Res hypothecæ.

Pro quālibet obligatione, possunt res obligari purè, & sub conditione. d. d.

LEX VI.

Obligatione.

In generali obligatione non veniunt ea, quæl quis nō esset in specie verosimiliter obligaturus. h. d.

LEX X.

Si debitor.

Si duobus res simul obligatur in solidum, quilibet eorum contra extraneū vincit. sed inuicē, melior est cōditio possidētis: secus si res pro parte sit obligata. h. d. ¶ Op. gl. j. de Salui. interdic. l. fi. gl. ponit sol. dic, q̄ illud quod dicitur ibi. descēdēdū ad Saluianū. s. vt in eo sit melior conditio possidentis. & sic concorda cum ista &c.

LEX XI.

Si is qui.

Administratores publici ciuitatis, possunt res & bona ciuitatis obligare. h. d. intelligit gl. verum esse, si pecunia fuit conuersa in vtilitatem ciuitatis: vt. l. ciuitas. §. si cert. peta. Idem dicit gloss. in tutore & curatore, & alio administratore priuato: vt in glo. &c.

SVMMARIVM.

1 *Antiphona dicitur missio ex primo decreto, id est præparatio ad secundum.*
2 *Missus in possessionem ex secundo decreto, non debet exire, donec soluatur sibi.*
3 *Fructus quando computentur in usuras? Et ex habita† one domus habita ex primo decreto, quòd fructus uindicatur quis percipere? nu. 4.*

Si antiphona.

Alias. §. fi antichresis. Per missionem ex primo decreto, contrahitur pignus in quo

ij. col. ij. vol. Item in generali sermone nō veniūt inimici, vel odiosi. p Barba. l. si quis sub condi. ff. de condi. insti. Ad p̄dicta Barb. consi. xlij. in añpe. col. in vlti. notabili. Bar. in. l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. ij. & circa ist. am. l. vide alex. l. si constante. in prin. in. xv. col. ff. solu. ma. & in eadē. l. §. si maritus. & Bal. hic & alex. cōsi. ij. in. iij. vo. & consi. cxxiij. iij. colū. iij. vo. Item in ista obligatione venit ius agendi ad supplementum legitimæ. Ita Faber. in repe. aut. nouissimè. xxvj. col. de inoffi. testa. & Barto. in. l. generali. §. vxor. j. de vsufru. leg. in fin. Alex. consi. xxx. col. ij. vol. v. Ro. consi. ccccxxxvj. vbi dicit, quod clausula generalis priuilegij nō cōprehendit non verisimilia, exemplificando vt per eum.

POMATES. ¶ Si is qui. Vide Alexan. consi. cxvij. col. fi. vol. v. potest

pōtfisti donec debitū exoluit: & ei ec⁹ h; actionē in factū. h. d. ¶ No. qđ dixi in summario. facit. C. de pto. pig. l. j. Et antiphona † dicit missio ex primo decretro hoc est, p̄paratio q̄dā: vt deueniat ad secūdū vt habemus ī psalmis. ¶ No. † qđ missus in possessionē ex primo decreto nō debet exire, donec soluat sibi. Ad idē facit tex. l. his cōsequēter. §. fi. j. de priuile. cre. l. eū q. ¶ In cōtrariū facit. C. de bo. autho. iudi. pos. aut. & q iurat. vbi recuperat ea ipso, qđ reficit expensas. tex. no. in. l. si pecuniæ. in fi. vt ī possessionē leg. Soluit istud cōtrariū. aut em̄ missio ex primo decreto fit, quia nō soluitur: & nō recedit inde donec soluat: ita debet intelligi hic. Aut missio fit, quia nō defendat: & tūc eo veniēte ad defensionē, recuperat possessionē, vt. d. aut. & qui iurat. quod no. & tene menti. ¶ Tertiò no. quòd † fructus cōputātur in vsuras. quod intellige, si erāt debitæ ex cōtractu vel officio iudicis, vt in glo. dicit: aliàs fructus deberēt restitui debitori, vt. l. p tor. in prin. & per totā. l. j. de bo. auc. iudi. pos. ¶ † Itē. no. q̄ habitando a qs domū, quā accepit ex primo decreto videt fruct⁹ pcipere: qđ no. bene.

SVMMARIVM.

1 *Serui tutes personales, an possit pignorari?*
2 *Ius usufructus, licèt non possit uendi: uenditur tamen commoditas.*

Vsusfructus.

Seruitutes possunt pignori obligari. secus in iuribus realibus vrbano prædio debitis. ¶ In rusticis verò idē. h. d. cū. l. seq. ¶ † Venio ad primū dictū de seruitutibus personalibus, & opp. hic dicitur, q̄ dñs p̄prietatis obligat vsumfructū. Cōtra, aut em̄ cōstituitur vsusfructus pro hoc formalis: & nō pōt illud ius habere obligatū, quia suū est pignus. vt. l. neq. pignus, j. de reg. iur. aut nō constituit sibi, & nō est, ergo in obligationem non cadit. Solu. dico. q̄ p hoc nō cōstituitur vsusfructus: sed illud quod est apud dōm, & hac obligatione transit in creditorem. s. facultas vtendi fruendi. Itē ius vendendi vsumfructum debitore non soluente, sicut ipse debitor, idemq̄ dominus, pōt vendendo vsumfructum transferre, licèt non habeat, vt. l. quod nostrū. s. de vsufru. ¶ Vsusfructus tī dicit hic obligari p̄pter cōmoditatē, de quo dixi s. itē. quia speraē posse constitui vēditionē. argu. j. eo. l. & q̄ nōdū. in prin. ¶ Secūdò. op. dicit hic q̄ vsusfructuarius pōt obligare vsumfructū. Cōtra, vsusfructuarius nō pōt vendi: vt institut. de vsufr. §. finitur. vt. l. si vsusfructⁿ j. de iure dot. ᵇ ergo nō p̄t obligari, vt. s. e. l. sed & qđ ad. l. fi. So. vsusfructⁿ † nō pōt vēdi, vt transferatur ius, sed vt trāsferatur cōmoditas, vt. l. arboribus. §. vsusfructuarⁱ. ita hic creditorem transibit cōmoditas. sic hētis no. in. l. j. C. de peti. bo. subla. li. x.

SVMMARIVM.

1 *Seruitutes urbanæ, quòd possunt pignorari, quando cessat difformitas urbis.*
2 *Iurisdictiones, præeminentiæ, honores, ius percipiendi pedagia, & ius patronatus, quando possunt pignorari?*
3 *Vsumfructum obligatum habens, quòd non posit u endere proprietatem, etiam si sibi non soluatur.*

Iura prædiorum.

Venio ad ver. istū. & quæro, q̄ est † ratio, q̄ seruitutes vrbanorū prædiorum nō possunt obligari. tex. rñdet, q̄a nō possunt pignori dari: hoc est, in eis nō cōsistit traditio: vel quasi locopignoris. Dices tu, qūo nō cōsistit sicut in rusticis, nōne ego possum tibi p̄mittere q̄ tu mittas tignū vel stilicidiū ad tēpus, sicuti vt vadas p fundū meū ad tēpus? Ad hoc rñdet gl. seruitutes vrbanæ debēt cōstitui sub quadā perpetuitate nē nimis vrbes deformen̄t. Nō em̄ esset cōgruū, vt postq̄ immisisti tignū soluto pignore cogaris tollere, quod secus est in seruitutibus rusticorū prædiorū: qa ibi cessat incōgruitas. Ista satis placet: & ideò sortè si in seruitutibus vrbanorū p̄diorū esset eadē ratio: cōsisteret obligatio, vt in hoc exēplo. Obligo tibi seruitutē altius nō tollēdi, donec tibi credita soluaē pecunia. certè hoc casu cessant p dictæ rōnes: ideò videt, q̄ valeat obligatio. ¶ Sed extra gl., p declaratiōe præsentis materiæ q̄ro. † an alia iura, puta iurisdictiōes, p̄eminentiæ, honores, ius p̄cipiēdi pedagia: ius patronatus in ecclesia, vel in homine, & similia possunt obligari: rñdeo, q̄dā sunt iura: q̄ cōsistūt in oīb⁹, vt iurisdictio quā habet dōs in vasallū, & ius qđ habet patronus in libertū, & similia. Et hęc nō possunt obligari nisi in casu maximæ necessitatis, vt. l. j. C. de op. liber. l., p hærede. §. si quid tūc. ad ū vnū intellectū gl. d. j. de acq. hære. & j. de fideicōmis. liber. l. is q. & l. gnaliter. & s. de act. emp. l. titius. vbi qs nō cogitur esse libertus alterius. ¶ Quædā sunt iura in re: nō in hoīe, vt iuspatronatus eccl'iæ. & ius p̄cipiēdi pedagia, & similia. & ista q̄dē sint talia ex qb⁹ nō p̄cipit cōmodū aliquod pecuniariū: non possunt obligari, vt extra de re iudi. c. cū Bertolus, & ibi no. Si ve; ò ex his cō modū aliquod p̄cipit, possunt obligari, vt hac. l. §. vsufru. j. eo. ti. sed an viæ. & j. eo. l. grege. §. & in su perficiarⁿs. ¶ † Itē q̄ro; an ille q habet obligatū vsumfructū, si sibi nō soluitur possit vēdere p̄prietatem? tex. est q̄ nō in. l. j. ij. rñso. C. si ser. pigno. da. sit &c.

LEX XIII.

Rege.

Vniuersitates rerum pñt pignori obligari. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Pignus quando datur pignori, quæ actio competat secundo creditori contra primum & debitorem?*
2 *Debitor cuius nomen est obligatum, quòd non posit soluere primo creditori, si ei fuit denunciatum ne soluat: & quomodo debeat ei denunciari?*

¶ Habitando. adde & vide Bald. hic qui p istū tex. dicit q̄ si qs mutuat alicui certā quātitatē pecuniæ super aliqua domo, & illā habitat: dicit fructū percipere, per istum tex. & istud dictū refert & sequitur. d. Alex. in consil. cxlj. col. pe. in fi. in. v. vol. & ibi vide dicta per ipsum.

¶ De iure dotiū. vsufructuarius potest vsumfructum pignorare & vendere, hoc est cōmoditatē ei⁹. Sed qđ ī in dubio: an videat vēdere, an obligare? vide glo. & Bal. ī. l. j. C. si pign. pig. & ibi. q vsufructⁿ piguorat⁹ pōt per creditorē liberè vēdi. Alex. ¶ Adde vt p Bal. cōsi. ccl. xxxv. iij. ī. vbi cō fuluit de quadam muliere quę vsum fructū fundi sibi relictum dederat in dotem.

¶ Pro declaratione. vide insti. de actiō. §. itē seruiana. vbi hī, an iurisdictiōes possint vendi. qđ no. in. c. j. ī fi. q̄ sint regalia, vt ibi: quia principis sunt. allegat no. p Bar. in. l. cotē. §. q maximos. de pub. Adde q̄ dixi ī l., p hiber. §. plane. qđ vi aut clā. sed idē Bal. in. c. j. §. fi aūt inter pares. §. j. de l. corrar. dicit q̄ de consuetudine vide mⁿ castra & villas emi & vendi cum mero & misto imp e. & oīmoda iurisdictiōe, q̄ cōsue tudo vicit. l. vt de fen. cog. sed Bal. in j. j. §. ad hoc. cum sequentū. de pace in. fic. dicit. notari hic, q̄ iurisdictio nō pōt vēdi, cū sit impatoris: & quia publici iuris sunt §. de iusti. & iur. l. j. §. publicū ius. & sicut patria pōtās q̄ inæstimabilis est, vt no. C. de colla. l. filiæ. Alex. ¶ Adde, an iurisdictio possit vendi? Roma. consi. ccccxliij. & an iuspatronatus. Bald. consi. xxxij. ij. lib. & consi. j. v. lib.

POMATES. ¶ Pro declaratione. vide Fel. c. ad audientiam. ij. col. de præscrip.

¶ Intellectu glo. & ad ista bene facit quod no. Bar. in. l. si non sortem. §. libertus. in pe. col. de condi. inde. Alex.

¶ Soluitur. non pōt rē tanq̄ pignus vēdere: sed bene potest vēdere vsumfructum, q̄ nūq̄ reuertat ad proprietarium, vt ibi. & no. Bal. in. d. l. j. C. si pign. pig. da. sit. Alex.

POMATES. ¶ Circa primum. vide Alex. consi. cxcv. & cō si. xvij. in. j. vol. & consi. xlvij. in vlti. col. in. iij. vol.

¶ Obligatū. adde text. & vide Bar. in. l. hæres cum debuerat. ad Treb. & in. l. quod te. s. si cer. pe. & in. l. j. & in. l. nō solū. §. morte. j. de op. nou. nun. in. iij. spē. p̄testationis. Alex. ¶ Adde ad materiā Io. an. j. addi. ad Spec. in ti. de obli. & Io. in rub. vbi formatq̄ō. de debitore q̄ soluit secūdo creditori: an prim⁹ possit aduocare? & Io. an. eo. ti. §. j. ver. qd si obligauit. vbi ponit q̄ō. de eo q̄ equū pignoratum, p. xx. secūdo pignorauit cū pacto q̄ posset eo vti. si equus sit deterior factus qualiter consultum sit domino equi. & per Ro. consil. ccxiij. vbi fit vlti. q. bar. hic & etiam vide consi. ccccxvj.

POMATES. ¶ Obligatū. vide Alex. cōsi. xvij. ī vl. col. iij. vo. & maximè ad no. hic p bar. & alex. cōsi. xvij. ī j. vo. & cōsi. xlv. ī vl. co. vo. ij.

a ¶ Si sub cõditione. in prin. & ristũ tex. cũ similibus notãter limitat Ro. in l. insolã. in. xvij. col. de verb. obli. sed fortè illa limitatio nõ est vera, vt ibi post eum scripsi. Alex.

b ¶ Ante diẽ. vt infti. de except. & quod no. Bart. in. l. si seruus. §. boue. de condictio. furtiua. Alex.

POMATES.

c ¶ Quæsitũ. Vide Ro. singu. clxxvj. Alex. consil. xix. i iij. vol.

c ¶ Quæsitũ, in prĩ. &c. istũ tex. multum not. põderat Bal. in. l. j. i fi. decõdi. ex. l. quia debitor fugitiuus ẽt ante diẽ pt capi. l. iij. ad fin. C. cõmo. & ad istũ tex. cũ gl. vide bar. in. l. iij. & vlt. secun. q. principalis. C. e. i ver. op. s. l., pxi. §. pen. hic videt gl. ꝓ opi. in sti. de ac. in prĩ. vo 4 lẽs debitorẽ suspẽctum nõ posse capi, ꝓp: i. authoritate, sed solum rem vel pignus, qd' vi deat cõtra. l. ait ꝓtor. §. si debitorẽ hic allegato. Alexã. de imo. i. l. priceps. ¶ Adde, qñ debitor fugitiuus capi posit, Rom. pulchrè. consilio ccxlij. &. cccxx. Per. de ancha. cxx 1 ij, & p Ang. consi. 2 clxxxij.

d ¶ Qd' dicit i prĩ. lui⁹ &c. & an hoc habeat locũ & in a gente renouatoria 1 vt habeat necesse 2 dicere rẽ fuisse in bonis debitoris, vide Bal. in. l. pe. C. quæ in frau. credi. Alex.

POMATES.

e ¶ Quæro, quid. vide Alexan. cõ. xlj. in. ij. &. vlt. col. in. iiij. volu.

e ¶ Dubiũ. & qd' semp icũbat on⁹ &c, debitori ꝓbãdi priorẽ hypothecã & nõ ẽptori allegãti priorẽ ẽptionẽ, ts Bal. i. l. matrẽ. C. de ꝓba. Et istis adde pulchrẽ no. ꝓ Bar. l. si is q. in fi. de iure fisci. & Bar. & doct. i. d. l. de reb⁹. & ibi oĩno vide Bal. ad q. Bar. hic. & vide Bar. & q̃ ibi dixi in. d. l. j. C. de iure fisci. dicit tñ Cyn. & Bal. in. d. l. de reb⁹. q̃ si vnus, puta creditor, ꝓbat de die: possessor verò nõ, ꝓbat de die suæ possessionis: qd' possessori succũbit. De quo cogita p ea q̃ hic habẽtur. Itẽ adde. qd' tuore dotis psumẽt p̃ cessisse id qd' esset vtili⁹ doti secũdũ Bal. i. l. ad exactionẽ. C. de dotis, ꝓmiss. & in. l. dotis. C. de iure do. & Bar. i. l. nõ puto. j. de iure fisci. videt cõtra dicta peũ, vbi dicit, q̃ ẽt in quolibet priuato psumit prius p̃cessisse in strumẽtũ suũ: quã fisci. Alexã. de Imol. ¶ Adde qd' Spec. in. ti. de ob. & sol. §. j. in ver ti. quid ago dicit idem quod Bar.

f ¶ Consentire &c. Adde gl. in. l. fi. in ver ti. cõmodauerit. C. de pact. & qd' ibi bar. & ideò nũqd statutũ dicẽs, quòd minor non possit alienare sine cõsensu propinquorũ, an poterit alienãti consentire, vide Ia. bu. & Bal. in. l ij. C. ti aduer. dona. & hoc quod dixi post. bar. in. l. apud iul. §. fi. qbus ex eau. in pos. ea. & hic adde qd' no. Bal. C. de seruo pign. dato manu. l. cum ꝓponas. in rubr. C. de pact. Alex.

g ¶ Si res. facit iste tex. ad quæstionẽ, si aliquis emat domũ, vel rẽ alij obligatam, & eã melioraũit sumptibus suis: q̃ si ab eo vendicat ꝓ hypothecar. an libereꝫ præstando primo æstimationẽ: hic tex. facit quòd non. dic vt per Bar. in. l. in his. C. de prædijs & omni. re. naui. l'. xj. & ibi Ange. vide quod no. Bar. in. l. inter stipulãtem. §. facram. circa fi. de verb. obli. Alex.

g POMATES. ¶ Si res. vide ad istum tex. Barto. & Ange. in. l. in his C. de prædijs naui. lib. xj.

acquisitio: non autem dicit, quòd prima tollatur &c.

a **Si sub conditione.** [a]Qui ante conditionem agit, malè agit: nec rei iudi. exceptiõe repellit, si posteà cõditiõe existẽte cœpit agere. Interim tñ põt cautio postulari. h. d. ¶ Not. illud qd' dixi. q̃ ei q̃ succũbit, q̃ agit cõditiõe pẽdẽte: nõ obstat exceptio rei iudi. si posteà agat existẽte cõditiõe. Verũtn hic gl. nostra vr̃ tenere, q̃ inducias dupliceñ licut in debito ad diẽ, q̃n q̃s agit ante diem: b vt insti. de excep. §. hodie. vide glo. & no. de quo est in. l. ij. si pecuniã. s. si cer. pet. vbi glo. tãgit hoc & Gul. & ibi dixi. ¶ Vltimò not. tex. hic in fi. qui dicit cautiones præstãdas. quod intellige, si cautio principaliter postulet ur, vt dicit gl o. & bene &c.

LEX XIIII.

c **Quæsitum.** [c]Si debitor est suspectus añ diẽ vel cõditionẽ, cõpetit prosecutio pignoris. h. d. ¶ Opp. s. l., pxi. §. pe. & j. q. mo. pig. vel hyp. fol. l. solutẽ. §. si pacisc aꝫ. vera solutio est secũdũ gl. quod hic debitor erat suspectus: ibi sec⁹. dãtur etiã & aliæ solutiones. sed istam no. Facit. l. ait prætor. §. si debitorẽ. j. q̃ in frau. cre. qd' intelligo, si cã suspicionis supeuenit de no uo talis, quæ nõ erat tẽpore cõtractus, vel si erat creditor ignorabat. arg. C. de spon. l. fi. l. si is à quo. in fi. j. vt in pos. leg. &c.

LEX XV.

Et quæ nondum. Quod non est, sed esse spera-tur, potest pignori obligari. h. d. ista. l. no. quam perpetuo tene menti &c.

SVMMARIVM.

1 *Possessor an creditor agens hypothecaria, cum non apparet de prioritate creditoris, uel possessoris, obtinere debeat.*

d **Quod dicitur.** [d]In obligatione spãli requirit tũc res esse in bonis debitoris. In generali verò, sufficit si posteà qñcũq; inueniat ĩ bonis. h. d. ¶ No. ex hoc. §. quar' debeãt fieri positiones & articuli, & quid cõcludat in hypothecaria. Itẽ no. q̃ dico, q̃ in spãli obr̃one debet eõcludi q̃ tũc erat in bonis. itelligo secũdũ distinctiõnẽ posita in. l. j. secũdo rñso. s. c. ¶ Quæro, qd si est dubiũ q̃ apparet q̃ eadẽ die debitor obligauit rẽ & eã alienauit de prioritate & posterioritate nõ apparet? Rndeo, possessor q̃ cõuenit hypothecaria, in isto dubio vicit: nisi, ꝓbetur ꝓ creditorẽ rẽ prius fuisse obligatã. tex. est in. l. de rebus. C. de dona. ante nup. Fallit in fisco. quo casu eius fauore possessori incũbit on⁹ probandi rẽ esse prius sibi obligatã seu alienatã. vt hic est casus no. in. l. j. C. de iure fisci. lib. x. & ita intellexi &c.

Qui res. Res obligatas põt quis alteri obligare sine periculo si ꝓ mus creditor certificetur. & intelligetur res obligata in residuo: & si satisfaciat primo, totum cedit in obligatione secundi. h. d.

LEX XVI.

5 **Si fundus.** Quod accidit in fundo, venit in obligationem.

SVMMARIVM.

1 *Rem meo nomine gestam, quòd possum habere ratam ad mei præiudicium.*
2 *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.*
3 *Facere qui nequit quòd non posit consentire facienti, & quando?*

Si nesciente. Voluntas dñi recõciliat obligationem rei alienę, si dñs est talis q̃ poterat obligare. quẽ casum no. 1 multũ. ¶ Not. q̃ rem meo nõie gestã, possum habere ratã ad mei ꝓiudi ciũ: nõ aũt vt negotiũ trahaꝫ ad me, & cõpetat actio neg. ge. vt. l. fi pupilli. 2 §. sed si ego. s. de neg. gest. ¶ Itẽ no. ratihabitionẽ retrotrahi, & mãdato 3 comparari de quo per Dyn. in. c. ratihabitio de regu. iur. lib. vj. ¶ Not. q̃ f qui non potest facere, non potest facienti consentire. sed quia text. in hoc vltimo respondo dicit ferè: & sic innuit q̃ qñq; q nõ põt facere, põt ficiẽti cõsentire. ¶ Quæro, q̃ sunt isti? & qdã ponũt exẽplũ ĩ pupillo: alij in mutiere: qd' gl. reprobat. vnde glo. exemplificat in vsufructuario qui nõ põt obligare proprietatẽ: tñ põt, ꝓprietario obligãti cõsentire. vt. C. de vsufr. liter est. ¶ Et ex hoc tex. cũ gl. colligũt distinctionẽ mirabilẽ: q̃ qñq; qs nõ põt aliq̃d facere, ꝓpter imbecillitatẽ cõsilij & intellectus: vt minor, & mulier: & tũc non põt ficiẽti consentire, vt hic in tex. & in duobus exẽplis hic reprobatis in gl. Aut quis nõ põt facere, ꝓpter defectũ sui iuris: quia ius plenũ nõ habet vt fructuarius &c. ille põt facienti consentire, vt hic in ver. ferè. & in exemplo gl. ad idem. l. ij. §. voluntatem. j. sol. mat.

g **Si res.** [g]Additio vel detractio qualitatis circa rẽ, nõ extinguit hypothecã. h. d. ¶ Op. q̃ rei mutatiõe extinguaꝫ ius, vt. l. repeti. §. & assignat rõnẽ: qa vsusfruct⁹ nõ põt durare pempta rei substantia: vt. l. j. §. de vsufr. sed illa nõ est bona rõ: qa nec pignus posset durare perẽpta substãtia: vt. l. sicut. j. q. mo. pi. vel hyp. fol. Dic ergo q̃ in vsufructu sunt indu 1 cti multi modi, vt vsusfruct⁹ pereat: ne aliãs sit iutilis, ꝓprietas semp abscẽdere vsufructu. Vel aliter in iure vsusfruct⁹ inspicit cõmoditas, quam põt hr̃e vsufructuari⁹, q̃ cõmoditas alteraꝫ tali mutatiõe, vt si de domo fiat area vel ecõuerso. & iõ vsusfruct⁹ extinguit. ¶ In iure verò pignoris inspicitur vt creditor ad suũ pueniat facilius, quod durat, ẽt facta tali mutatione. ¶ Itẽ op. j. de leg. j. l. fi ita legatũ. §. fi. So. dicit glo. q̃ ibi tract. aꝫ de lucro captãdo: hic de dano euitãdo. & secũdo eã, si res obligaꝫ ex eã, donationis, nõ duraret pign⁹: qd' eẽt absurdũ dicere. dic ergo q̃ hic loquit q̃n habẽs ius meũ firmũ, adeo qd' facto alteri⁹ tolli nõ põt. ibi verò loq̃t q̃n ius legatarij non

tarij non erat firmum, & sola voluntate testatoris poterat mutari.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecaria conuentus, debet possidere sicut in rei uendicatione.*
2 *Hypothecaria conuentus, quod habeat facultatem, uel rem restituendi, uel debitum soluendi.*
3 *Modus & forma sententiandi in hypothecaria.*
4 *Iuratur in litem aduersus non restituentem.*
Libellus, peto te condemnari ad rem restituendam, uel ad soluendum debitum, an procedat in hypothecaria?
5 *Iudex in actione hypothecaria, quando posit condemnare ad fructus?*

a **In vendicatione.** [a]Hypothecaria daꝫ cõtra possessorem q̃ liberaꝫ, si soluit vel restituit. aliãs con dẽnabit. & si fuerit cõtumax in litẽ: iturabit tã ꝓ re quàm pro fructib⁹ ex-1 tãtib⁹. h. d. ¶ †Nota. quòd in hoc iudicio debet distingui, an cõuẽt⁹ posideat, ficut in rei vẽ. vt in. l. fi. §. de rei vẽ. & ꝓbaꝫ in aucẽ. itẽ possessor. C. qui 2 po. in pig. ha. ¶ †No. quòd possessor habet facultatẽ restituẽdi rẽ, vel soluẽdi debitũ: in casu tñ singulari, si neutrũ istorũ facit, nõ cõdẽnabit possessor 5 hypothecaria cõuẽt⁹: vt. C. de iure deli. l. fi. §. sint vero creditores. ¶ †Tertio no. modũ sentẽtiãdi in hypothecaria: quia possessor cõdemnaꝫ ad rem restituẽdã: & retinẽdã in cãm pig. p creditorẽ. Et ex hoc colligit mod⁹ formãdi libellũ ĩ hypothecaria. de quo dixi plenè in. l. rẽ alienã. s. de pig. act. facit. j. de euic. l. fi cũ vẽditor. in princ. An aũt posit sic formari libell⁹, vi-4 delicet peto eũ cõdẽnari vt eã rẽ restituat: vel debitũ soluat, dicã statim. ¶ †No. quòd cõtra nõ restituẽtẽ iurar in litẽ. & ex hoc vr̃ q̃ talis libellus: peto eũ cõdẽnari ad rẽ restituendã, vel ad soluẽdũ debitũ nõ ꝓcedit: tunc em cũ ad quãtitatẽ esset cõdẽnatus: nõ posset iurare in litẽ, vt. l. arbitrio. §. nõ tñ. s. de dolo, sed tex. in. l. fi. C. si vn⁹ ex pluri, cre. vr̃ istũ libellũ admittere. & idem extra de pig. c. ex literis. sed tex. hic vr̃ ponere in arbitrio cõuẽti, nõ qd' hoc venat ex natura obligatiõis ego puto q̃ talis libell⁹ ꝓcedat & intelligatur libell⁹ & sñia lata super hoc secundũ formam huius. l. fi. peto te condemnari ad rẽ restituendam: & hoc ex natura obligationis. vel si vis habes ptãtẽ soluẽdi debitũ. ꝓ hoc tñ nõ ꝓiudicat tibi actor in iure qd' habet petẽdi iuramẽtũ in litẽ: qa põt actor, sicut in actiõede dolo, eligere verũ intereſſe, & omittere iuramẽtũ in litẽ, vt. l. arbitrio. §. j. §. de dolo. ¶ Itẽ op. q̃ ꝓ iuramẽtũ in litẽ, nõ cõsequtur pl⁹, q̃ sit verũ debitũ, vt. l. si inter. §. fi. j. e. Gl. ponit plures sol. sed prima est vera. s. q̃ hic loquit, qñ agit cõtra tertium possessorem. l. vero cõtraria loqtur, qñ cõtra ipsum debitorẽ. vide bitis statim de hoc. j. ea. l. §. fi pluris. & ibi videbitis rõnẽ. ¶ Venio ad vers. 5 interdũ. & q̃ro, † qd si fructus nõ extiterũt vt tũ, iudex poterit cõdẽnare in fructib⁹, gl. distinguit, & bñ, qa aut sunt cõsumpti malafide: & nõ est dubiũ q̃ tũc tenet, ac si extarẽt, vt. s., pxi. ĩ eo q̃ dolo desijt possidere. Aut bona fide: & tũc nõ possunt vẽdicari, vt. l. j. §. cũ ꝑdiũ. s. c. qñq; tñ dicit gl. ẽt extẽt, nõ possunt vẽdicari, vt si emptor seminauit eos. ita vult dicere gl. q̃ tñ cõtiter habetur corrupta. vbi em dicit creditor, debet dicere, emptor.

Creditor. Sentẽtia lata cõtra vnũ, nõ põt mãdari executioni cõtra aliũ, sed debet iterũ agi hypothecaria: & ex sñia lata pro me: cõtra me non opponitur. h. d. iste not. & bonus. §. ¶ Op. q̃ debeat agere ex iudicata actione in factum, vel petere executionẽ, vt. l. fi minor. xxv. ãnis cui fideicõmissũ. s. de mino. Sol. hic agebaꝫ cõtra aliũ, q̃ cõtra illũ cõtra quẽ fuit lata sñia. ¶ Itẽ op. de. l. fi. C. de vsur. rei iud. So. vt ĩ gl.

b **Si pluris.** [b]Si cõtra debitorẽ sit iuratũ in litẽ: ex æquitate liberatur debitor, debitũ cũ vsuris soluẽdo. h. d. ¶ No. illud quod dicũt Canonistæ, sententiã transire in rẽ iudicatã. de quo dixi. in. l. j. j. de re iud. ¶ Op. quòd debitor nõ debuit in plus cõdẽnari. vt. j. eo. l. fi inter. in fi. Sol. vt ibi ¶ Op. s. ea. l. §. in vendicatione in fi. Sol. ibi in extraneo possessore: hic in ipso debitore. Sed quæ est ratio? qa si illud cõsequeretur ab extraneo, deberet debitori restituere: vt. l. si inter. in fi. j. eod. ergo ab ipso debitore de æquitate non debet exigi. gl. multũ se inuoluit in solutione huius contrarij, quod examinabo in. l. si inter. §. fi. j. eo. ti. &c.

Alienares. ¶ Res aliena sub conditione potest obligari. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Simul dicitur fieri, quod sit eodem die, licèt diuersis momentis fiat.*
2 *Dictio, pariter, quomodo intelligatur?*
3 *Res quando pluribus reperitur hypothecata eodem die, & non apparet de prioritate, uel posterioritate: quòd conditio præoccupantis sit melior.*
4 *Res obligata eo. momẽto: pluribus intelligitur obligata pro dimidia: & qñ insolidũ?*

Si duo. Si res obligaꝫ pluribus diuersis momẽtis quilibet tenet insolidũ, ꝓ suo debito, si. eodẽ momẽto, qlibet, ꝓ pte tenet nisi 1 aliud actũ sit. h. d. iste. §. ¶ No. priò qd' dixi ĩ sũmario. Secũdo † no. q̃ simꝫ c dicitur fieri qd' sit eodẽ die licet⁶ diuersis momẽtis fiat. facit qd' habuistis 2 in. l. in opis. s. loca. ¶ Quæro, qũo intelligatur istud † pariter, positũ hic in prin. gl. exponit. i. eodẽ momẽto. aliꝫ dicũt hoc esse falsum: vt patet ex sequẽtibus. s. qd' debet intelligi. i. diuersis momẽtis. Tu dic qd' istud, pariter, ponaꝫ simpliciter. sed infra in rũsione distinguit: qa pariter põt intelligi eodẽ die, diuersis tñ momẽtis, & põt intelligi eodẽ momẽto. ¶ Itẽ q̃ro quã⁹ intelligaꝫ hoc qd' dicit, ꝓ debiti quãtitate, dicas insolidũ, scilicet cui ꝓ debito, l. qdã aliter exponãt i tex. ¶ Itẽ q̃ro: hic dicit, q̃ qlibet agit insolidũ: q̃s ꝑeraꝫ: dicit gl. q̃ pr im⁹: & sic apparet, qd' fuerit factũ diuersis

a ¶ In vẽdicatiõe an aũt posit formari libell⁹? & sic not. ꝓcedere libellum alternatiũ in hypothecaria. & de hoc vide latè Bart. i. l. ij. ꝓ illũ text. C. si vnus ex plu. cre. adde qd' not. Bald. in si⁹ in. l. fancimus. C. de sacrof. eccle. Adde bal. in. l. si isolidũ. C. de act. & ob. Alex. ¶ Adde Spe. i ti. de pig. §. ij.

a POMATES. ¶ In vẽdicatiõe, vide Alex. cõs. xviij. col. pe. ver. alio fundamẽto. vol. v. vide Bald. consil. xxv. in. j. parte.

3 momentis. ¶ †Sed q̃ro qd si de prioritate, vel posterioritate nõ apparet? & vr̃ q̃ tũc debem⁹ determinare, secũdũ. l. is à quo. s. de rei vẽ. sed hoc nõ est b verũ, qa in rei vẽdicatiõe duo nõ possunt esse dñi in solidũ: sed res põt esse plurib⁹ obligata insolidũ: ergo &c. Dicendũ est ergo tũc occupãtis melior rẽ eẽ cõditionẽ, vt. l. si quis à multis. s. de noxali. & habebit beneficiũ possessionis, de quo loqtur. l. si debitor. s. e. ¶ Quæro: hic dicitur, cuilibet creditori est 4 obligata res ꝓ pte, q̃n eodẽ momẽto. Quæro, de qua pte intelligaꝫ? & gl. intelligit de dimidia parte c rei. qd' vr̃ eo qd' s. sic q̃siuerat. Aliꝫ intelligunt ꝓ rata debiti, vt. l. & q̃ nõdũ. §. fi. s. e. sed in alio casu d loqtur. teneas ergo gl. ¶ Quærit glo. quare aliud in legatis, vr si duobus res legeꝫ, videatur relinq insolidum cuilibet, vt. l. re cõiũcti. j. de leg. iij. dicit gl. for tè est rõ: quia nõ statim acqrit ius legati ipsi legatario. Tu dicas idẽ esse in legatis & in pignoribus: quia aut ĩ duab⁹ cõceptionib⁹ verborum res obligaꝫ tibi pro certa quãtitate, & illi pro certa quãtitate. & tũc non potest dici eodẽ momento. de necessitate enim vna obligatio ꝓcedit aliã, aliquo instãti tpis: & tunc cuilibet erit obligata insolidũ, vt. s. pro xi. aut vna cõceptiõe verborũ, vt qa obligatur tibi & illi: & tũc cuilibet ꝓ parte erit obligata: vt hic in fi. & idẽ in legatis secũdum verã opi. l. legata inutiliter. in fi. j. de leg. j. dixi in. l. re coniuncti. j. de lega. iij.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quòd debito non soluto creditor habeat pignus iusto pretio emptum.*
2 *Lex si merces suprà locati. q. habeat locũ, quando super cõtractu principali cõmittitur arbitrio incerte personæ.*
3 *Iudex æstimat iustum pretium pignoris, quando est appositum pactum, quòd pretio non soluto creditor habeat pignus iusto pretio.*
Et qualiter iudex hoc faciet?
4 *Obligatione generali bonorum contracta si apponitur pactũ q, si ad diem non soluit: una res sit empta de rebus obligatis ad electionem creditoris: an ualeat?*

d **Potest.** [d]Valet † pactum vt debitor non soluto, iusto, creditor habeat pignus iusto ꝓtio emptũ. h. d. quod not. quia singularis est casus. Op. C. de pact. pig. l. j. &. ij. Sol. ibi pactum fuit appositũ quòd res sit empta ꝓ pecunia debita, quòd pactũ nõ valet: qa ẽ pactũ. l. cõmissoriæ. qd' reprobatur ĩ pignoribus. hic verò fuit pactũ, quòd res sit empta iusto ꝓtio. vel fuit dictũ quòd res sit empta simpliciter: qd' ĩtelligit. f. iusto ꝓtio. secũdũ qd' debet diuersimodè pũctuari iste tex. & qualiter ẽ no. Et de hmõi pactis. l. cõmissoriæ. dixi plenè i. l. q̃uis. aliãs incipit, callipodius. j. de sol. ¶ Op. gloss. & vr̃ e q̃ nõ valeat illud pactũ: qa i certã psonam commititur taxatio pretij: vt. l. si merces. in princ. s. loca. sol. dicit gl. hic speciale: quia debitor vix aliãs ĩueniret pecuniã. & secũdũ istã sol. iste. §. restringeret ad cõtractũ mutui tm. qd' est cõtra propositũ Iurisco sulti & principis rescribentis, q̃ generaliter loquit. 3 Dic ergo † q. l. merces. loquitur, qñ super cõtractu principali cõmittitur arbitrio incertæ personæ: tunc em nõ est aliqua obligatio, nec aliqs cõtract⁹ valid⁹ cui⁹ occasiõe posset recurri ad iudicẽ. hic verò præcesit cõtract⁹ pignoris valid⁹, cui istud pactũ fuit appositum: & ideò iudicis officiũ habet, sup quo se fundat, vt ipse iudex (tanq̃ bonus vir) pretiũ iustũ e declaret. & dicam statim. arg. pro hoc. s. de cõtrahẽ. emp. l. suæ rei. &. l. seq. & l. domũ. eo. ti. hoc est qd' dixi plenè in. l. si quis arbitratu. j. de verbo. obliga.

3 ¶ † Quæro ergo pro declarationẽ prædictorum q̃s f æstimabit istud iustũ pretiũ? Respõ. q̃ iudex. tex. est in. l. fi. in fi. C. de iure do. impe. ¶ Sed qualiter iudex hoc faciet? dic q̃ faciet altero de duobus modis. Primò ciuitatis partibus per regulã generalem

POMATES.

¶ Opp. glos. Pro declaratione istius tex. vide Imo. i. l. sciẽdũ. j. de ver. ob.

POMATES.

f ¶ Declaratio ẽ prædictorũ. vide Aret. cons. xxxij. in. ij. col.

Universidad de Deusto

a ¶ Quãdoq; &c. ibi quod tale interesse non consideratur &c. no. dictum de quo infr. de act. §. item seruiana. Alex.

b ¶ Si titio. Vide Ray. in l. assiduis C. qui po. in pig. ha. Alex. de Imo.

c ✣ POMATES. ¶ In quorũ, vide Are. consil. xiij. incip. viso. in. iij. col. & seq. & consi. cxxv. in vlti. colum. Barb. in rubr. de reb. eccle. non alie. per quinq; colũ. in ci. à prima col. pri cipij. in. iiij. col. cor se. singu. in versi. li teras. Baldũ. c. j. §. aut si libellario. q bus mo. feu. amit. Barb. c. nulli. colũ. j. in fin. de rebus eccle. non alie. Fel. c. venerabili. de of fi. delega. ad finẽ. Anchara consi. cl. in fin.

d ¶ Intelligo &c. Vi de Barto. in. l. mul tum. deverb. ob. p hibita alienatione an p hibeatur pignoratio? quid autẽ si qs p hibeãt acq rere. ã posit pigno ri accipere? Cy. & Bal. in. d. l. fi. C. de re. alie. nõ alie. qd' sic. adde, qa res emphyteutica prohibita vendi põt pignorari: vt no. i. l. fi. C. de in. emphy. Et ad ista vide qd' not. Bald. in. c. j. §. aut si libellario. q bus mo. feu. amit. & dicit Ang. in. l. benignius. ff. de le gi. qd' statutũ ficiens mentionẽ de alienatione, nõ ve rificatur in ista alie natione pignoris: vel concessione v sufrructus. Alex. ¶ Adde an res emphyteutica, p hibita vendi, possit pignorari, vide Bal. consi. lxxix. icip. statuto irritante. iij. li.

✣ POMATES.

e ¶ Prædicta vera. vide Alex. l. j. §. p seruũ. & ibi Ias. ff. de acqui. pos.

✣ POMATES.

f ¶ Per statutum. Et not. qd' prohibẽ emere & alios cõtractus facere, intelligiẽ nedum purè: sed etiã sub cõdi. Ita sẽtit Imo. & cardi. c. nulli. de rebus ecc. nõ alie. dũ reprobant primã exceptionem. Ioã. & Imo. ad illũ tex. in verb. cõditionis.

g ¶ Pro se. Hanc gl. singulariter tene mẽti, q; hodie in aduentitijs ex contractu patris, acquritur vtilis actio filio, quã multũ allegant doc. in. l. de rebus. §. de transac. & vide per Bal. in. l. quod dicitur. de verb. ob.

h ¶ Assiduis. Vide Bal. post gl. & Bar. ibi & Bal. in. l. vbi adhuc. in. ix. col. C. de iure dotium.

P Ignoris. Actio hypothecaria est in rem. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Probantur in hypothecaria directa, & in utili, & in quasi hypotacaria.*

LEX XVIII.

SI abeo. Qui habet quasi dominiũ potest pignori obligare, quatenus istiusmodi vires se extẽdunt. h. d. q' not. op. quòd debeat p bari quòd res pignorata sit debitoris. vt. l. & q nondũ. §. quod dicitur. §. eo. † Sol. in directa hypothecaria debet p bari directũ dominium: in vtili hypothecaria debet p bari vtile dominiũ vt. l. grege. §. & in superficiarijs. §. eo. & j. e. l. lex vectigali. In quasi hypothecaria sufficit p bare quasi dominium quod parit publicianã, vt hic. & qd' dico vtilẽ hypothecariã, & quasi, dico gratia euidentioris doctrinæ. quod expediui plenè in. l. rẽ alienam. §. de pig. act.

LEX XX.

VM conuenit. Si obligatur pẽsio, in cre ditorẽ transeunt vtiles actiones. hoc dicit.

LEX XXI.

SI inter. Pignus contrahit per procu ratorẽ, vel gestorem, ratihabi tione secuta. h. d.

Si debitor. Si quasi dominus obligans cõ uenitur: nõ potest cũ effectu de dominio excipere. h. d. qd' not., p limitatiõe. l. si ab eo. §. eo. ¶ Op. de. l. si ab eo. §. eo. vbi talis hypho theca si dat cõtra dñm. solu. ibi agit cõtra tertiũ pos sor ẽ: hic verò contra ipsum debitum pignorantem.

Quicquid. Iste. §. summat seipsum &c. Barto.

Si res. Contra debitorẽ nõ restituẽtem, in hac actione non iuratur in litem. secus si contra alium. & qd' consequutũ fuerit restituetur. h. d. ¶ Op. qd' qñq; a pluris interfit creditoris, puta, si volebat pignus retinere ob chirographariam pecuniam. vt. l. j. C. etiam ob chirogra. pe. glossi. in. l. si fund'. §. si pluris. §. e. videt tenere, q; tale interesse non consideretur, quia illud remedium solùm habet locum, quando creditor possidet, quod posset esse verũ si creditor nũq; possedisset, ss si semel pos sedisset & à possessiõe cecidisset, quæ ad debitorem transiret vel reuersa esset: tunc etiam cõtra ipm debitorẽ posset iurari in litẽ: qa plus creditoris interest. f. vt vti posset retentione, seu exceptiõe. arg. l. qui exceptionem. §. si pars. §. de condi. indebiti. ¶ Item ad finẽ oppon. quãdo agit cõtra extraneũ, non interesset plus creditoris, quàm habere debitum: quod apparet: quia ab initio potest possessor sibi soluere debitum & retinere pign', vl. l. si fundus. §. i vendicatione. §. eo. Sol. intellige hic, quando pignus fuit amissum culpa creditoris: & ideò tũc cõdẽnaret, si nõ restitueret rẽ. Bart.

LEX XXII.

b SI Titio. b Si fundi dñs succedit debitori pignoranti, nõ cõfirmatur pignus: sed tenetur pignoratitia actione cõtraria ex psona defuncti. h. d. ¶ Opp. de. l. rem alienã. §. de pig. act. vbi dicitur quòd nõ detur vtilis hypothecaria. dic vt hic, datur vtilis. i. efficax pignoratitia contraria: & de personali actiõe loquitur, nõ de hypothecaria q nõ datur, nec vtilis nec directa: vt ibi. ¶ Item op. de. l. j. in prin. §. eo. So. ibi loquitur qũ ille qui pignorauit, succedebat dño: hic contrà: quia dominus succedebet pignoranti.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Prohibitus emere, uel uendere, quando prohibetur pignorare, uel pignus acciperet*
2 *Forensis prohibitus per statutum emere, quòd possit pignori accipere.*

LEX XXIII.

c IN quorum. c Qui prohibetur emere, nõ prohibetur pignori accipere. h. d. ¶ Op. j. tit. ff. l. j. §. cã rẽ. & C. de reb. alie. nõ alienã. l. fi. gl. soluit. † quãdo p hibeb' venditio à lege: intelligitur prohibita pignoris datio: vt
d in cõtrarijs. secus si prohibeatur à iudice. ita intelligat ista. l. ¶ Intelligo ergo hic iudice, qui ex certa causa prohibeat aliquem emere, vel vendere: qd' potest fieri, vt. l. moris est. j. de pœnis. sed certè infringere hanc legem hoc modo dutũ est: nec leges in cõtrariũ allegatæ cogunt nos ad hoc. Nã quãdoq; prohibeb' res ipsa vendi: qa eius interdicitur cõmercium: & tunc nõ potest pignori accipi: quia etiam pignus est commerciũ: ita loquit. l. j. §. eã rẽ. j. tit. n. scilicet in re sacra religiosa, & similibus. ¶ Quandoq; non prohibetur commercium in genere, sed prohibetur venditio. & tunc dicebat do. Iaco. Bu. quòd ex propria significatione nõ videtur res prohibita pignori dari: vt hic. Non obst. l. fin. C. de rebus alie. nõ alie. qa illud est verum magis ex quadam præsumpta voluntate, quàm ex significatione verborum. Certè & eadẽ ratione hic ex præsumpta volũtate, debet intelligi prohibita pignoris datio. ¶ Tu dic: aut prohibetur vendi vel alienari res: & tunc non potest obligari, vt. d. l. fin. Ratio: qa per obligationẽ puenitur ad venditionem pignoris: vt. l. ñ. & iij. j. de distra. pigno. Et sicuti p hibetur vẽditio: ita & eius præambulũ, vt. j. de spõ. l. oratio. Quãdoq; p hibeb' psona emere res. non autẽ p hibeb' res vendi: tunc ille nõ impedit pignori accipere. casus est hic. Ratio: qa licet accipiat pignori: per hoc non deuenit vt ipse accipiat sibi isolutũ, vel i emptionẽ: sed quòd alij vẽdat p suo debito, nõ est p hibitũ. ¶ Prædicta vera' nisi acciperet pro tãta quãtitate, quòd nõ esset verosimile debitorẽ luituru. argu. l. q habebat, in prin. j. de leg. iij.
e Et sic intelligas legẽ istã, siue p hibitio fiat à lege, siue à iudice. † Et p hoc
f dico q; forensis prohibitus per statutũ f emere in territorio huius ciuitatis, potest pignori accipere, vt hac. l.

LEX XXV.

VM vitiose. Inutilis obligatio non dat ius retentionis. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. j. in prin. §. eo. so. vt ibi dixi.

LEX XXVI.

f Ideiusor. Si debitor soluat creditori, recuperat pignora data fideiussori. h. d. quod not. &c

Pater. Qui scribit contractũ obligationis rei suæ, videt obligationi cõsentire. h. d. ¶ Op. de. l. titia. §. lucia titia ita testata. j. de leg. ij. istud cõtrariũ soluit ibi gl. & hic, & i. l. Caius. aliàs incipit, idem caius. §. de pigno. act. dixi plenè in. l. quæ dotis. j. sol. ma.

Cum sua manu. Lucius. Res loco rei surrogata, nõ cadit in obligationẽ; nisi ex prima ortum habuerit. h. d.

LEX XXVII.

SEruum. Si debitor rẽ pignoratã faciat deteriorẽ, creditori cõtra eũ succurrit: licet cõtra debitorẽ ad debitũ actionẽ nõ habeat. h. d. ¶ Illud qd' gl. dicit noceret ex ppositio, vel cõsecutiuè: hoc qd' dicit ex proposito, referas ad actionem ad exhibendum. hoc qd' dicit. cõsecutiuè, intelligas culpa tũ: & hoc referas ad actionẽ. l. qui vel in factum &c.

LEX XXVIII.

SI legati. Stipulatio legatorũ extinguitur spe legati extincta: & non transit ad eũ ad quem commodũ legati transit. & idem in obligatione pignoris. hoc dicit. Ista. l.
g debet intelligi quando stipulatur pater pro se g: secus si vt legitimus administrator filij. vt in gloss.

LEX XXIX.

PAulus. ¶ Generalis obligatio facta à defuncto, non porrigitur ad bona hæredis. hoc dicit. quod no. de quo p
h glo. & Cy. in. l. assiduis h. C. qui po. in pig. hab.

Si mancipia. Partus rei pignoratæ cedit in obligationem si à debitore percipiatur. h. d.

Domus.

a ¶ Loquentis. hoc etiam no. in. l. si mercedẽ. §. fina. de act. emp. & ibi vide, quam quæstionem decidit ibi Bar. propter hoc. & facit ad quæstionem Bal. in. c. j. §. contra omnes. hic finitur lex. & ibi est gl. quæ dicit, quòd vasallus non tenetur iuuare dominum contra se ipsum ex vi iuramenti fidelitatis. Et si quicem teneretur iuuare contra seipsos, nulla esset obligatio, l. in omnibus. §. si in titio. de legat. j. quæsuit etiam gl. nota. an ibi tenea tur iuuare contra pr̃em & filium? & dicit quòd sic secũ dùm Iacobum ali bi, vbi dicit quòd contra patrem & filium tenet, sed nõ contra patrem. a Tu tene gl. ibi, secundùm Baldũ. & bene facit secundũ eum quod not. in l. qse patris. C. vn de liberi. in glossa secũda magna: qd' not. Sed quidfi ex presse vasallus iurauit iuuare domi num contra o mnẽ personam, & etiam contra seipsum: nunquid teneatur iuuare dominum contra seipsum? vide Bald. in. c. imperialem. sn fi. de prohi. feu. alie. per Federicũ. quòd si iurans habet malã causam, tenetur ex iuramento fidelitatis: secus si bonam. argumento legis vl timẽ. C. de non numerata pecunia & l. vẽditores. de verbo. obligati. & ibi etiã vide per eum an si iurauerit fidelitatẽ cõtra omnẽ hominẽ, & cõtra se ipsum: & an videatur expresi sse filium: vxorẽ &c. Et per regulã huius legis dixit Bald. in. l. frater à fratre de condi. indebi. quòd si quis promisit accomodare lucrum contra omnem personam, quòd nõ tenetur accõmodare contra seipsum, nec; contra descendentes secũdùm bal. in. l. cum acutissimi. C. de fideicõ. & Imol. post alios. in cle. j. de iur. & facit ad aliã q. Bald. de qua in. l. & qui. C. de distra. pig. Alex. ¶ Adde cõsulta per Paul. de cast. consi. ccxxvj.

b ✣ POMATES. ¶ Periculũ. vide Barba. consilio. xix. in. v. columna. in. j. volu.

c ¶ Lex vectigali. in eo. in princ. huius legis: vide, quod notat Barto. in. l. in debiti. §. primo. in fine. de condictio. indebi. & vide Barto. in. l. si constante. in. iiij. q. iij. quæstiõis principalis. j. solu. matrimo. & adde quòd ista lex non habet locum in feudo, quia resoluto iure datoris, non resoluitur ius accipientis. tex. est not. & ibi Bal. in. c. j. de controuer. inter vasallum & alium de beneficio. per Baldum in. l. finali. §. sed quia nostra. in fine. C. communia de lega. & ad hanc legem vide Baldum in. l. doce. C. de rei vẽdicatione. & ista lex est singularis secundùm Bald in. l. vsucapio. C. eodem. & vide Baldum. in. l. ñ. in. xij. quæstione in verficulo. sed iuxta hoc queritur. C. de rescin. vendi. & Barto. in. l. si res. in fin. j. quibus modis. pig. vel hyp. so. & omnino Barto. in. l. j. ff. de aqua pluuia. arcenda. & ad hoc quod hic bar. vide no. per Bald. in. l. solennibus. C. de rei vendic. & Barto. & doctores. in l. cum seruus. de condi. & demonstra. vide glo. & Bald. in. c. j. §. rursus. quibus mod. feud. ami. Alex. ¶ Adde, an resoluto iure datoris resoluatur ius accipientis. Bald. consilio. cccclix. iiij. lib. vbi de feudo loquitur incipien. nobilis vir.

c ✣ POMATES. ¶ Lex vectigali. Vide Imol. consilio. viij. in. iij. co. lumna & Alex. in pulchro casu. in consilio. xxxviij. volumine. ij. vbi loquitur in emphyteuta pignorante rem emphyteu. & consilio. xcij. columna fin. volumine. ij. & consilio. clxij. eodem. & consilio. xj. colum. viij. volu. iij. Bal. in titu. de feu. alie. in ix. notabili. in princip. & consilio. cclxxj. in prima parte. Soci. consilio. lxxxcol. penul.

¶ Cum tabernã. Vide quod notat Barto. in. l. genera li. §. j. de vsufruct. leg. & quod notat Bar. in. l. si constãte. in. iiij. q. iij. qõnis principalis. j. soluto matrimonio. & Bal. singulariter limitat de istis mercibus væ nalibus in. l. vbi adhuc. in. viij. col. C. de iure dotiũ. & ibi facit hanc legẽ singularem. Et facit ista lex not. an in obligatione generali exp̃ssa vel tacita veniant mercesvænales? in quo Ludouicus in. l. si constante. in prin. eipio. in secunda parte, dicit expresse quòd non: per l. debitor. §. codẽ. Pro hoc adducit in fin. l. generali. §. vxor. de vsufru. legat. in. l. prædia. infrà de fund. instructo. & de leg. iij. l. si fundus legatus. & l. si chorus. §. j. & l. si mihi. §. fi. ff. de hæredibus instituẽdis. l. ex facto. vbi est idem in legatis: quod limitat, nisi sub ipsa obligatione nõ possint alia includi q; merces: quoniam illæ veniunt per glos. secundùm eum singularem in. l. prædijs. §. item cum quæritur. de legatis iij. ibi legatum generale rerum tales merces includit cũ ad aliud referri non potest. Facit bonus tex. in. l. fundus qui locatus. ff. de fund. instructo. & ita resident Ludouicus. sed certè licet Barto. in dicta. l. generali. §. j. & Bald. in l. certi. C. loca. in. vj. quæstiõe, videatur tenere quòd obligatio generalis nõ referatur ad merces vẽnales. & respõdet Bal. ad hanc legem, quòd hic fuit obligatio expressa. tamen idem Bar. in. d. l. si constante. & in. iij. quæstione principali. & Bal. in. l. vbi in. viij. columna. C. de iure dot. videtur tenere contrà. Pro quo multum facit iste tex. & ideò cogita. & certè iste text' videtur probare quòd non veniant merces in obligatione generali, nisi illę quæ sunt tempore mortis, seu illæ quæ tempore quo agi potest. secũdũ quod declarat Baldus in dicta. l. vbi. & Barto. in dicta. l. si constante. & vide Baldum hic in repeti. in antiquis. qui refert quòd Barto. in dicta. l. generali. si omnia obligantur, tenet, quòd veniant res vænales: & verum dicit, per prædicta, per Barto. ibi, & Bald. Hic habes responsionem ad. l. debitor. & ad notata per Baldum in lege, certi. prælegata. Adde Baldum in rubric. C. de verborum obligationibus. & in quarta quæstione scripsi, post Bald. hìc in reportatis. Alexand.

¶ Adde, an in generali obligatione veniant merces vænales, vnum verbũ per Bal. in pulchro casu consi. ccclxiij. j. lib.

e ✣ POMATES. ¶ Oppo. Ad quod vide Alexand. consi. xcv. colum na fin. volumine. v

f ¶ Idem quæsiuit. In prin. huius &c. Et ad intellectũ huius. §. circa diem & consulem, vide quod no. Bald. post Cyn. in. l. si qua beneficia. C. de di.

P Aulus. f Per epistolam potest contrahi pign', nec vitiatur: licet in ea nõ sit dies & cõsul. hoc dicit. quàm casum nota. ¶ † Not. quòd in priuata scri-
1 ptura non requiritur dies nec consul, & quando requiratur. 3.
Priuata scriptura necessariò non subscribitur, nec quòd sigillatur.
2 Verba enuntiatiua per modum causæ prolata, quòd inducant dispositionem.
4 Litera uidetur acceptata, cum retinetur.

✣ SVMMARIVM. ✣

uerfis ſcſer ip. Adde tamen, quòd in libro rationũ ſemper requiritur dies & conſul. no. Bald. in rubri. C. de fide inſtrumen. in. xvij. colum. in verſic. viſo de ſcriptura. &. xvij. col. ponit an requirantur teſtes. & quòd in alia priuata ſcriptura non requiratur dies, tenet Bald. in. d. rub. in antepenulti. columna. & vide Angel. in authentica. quòd ſine. de teſt. etiam ſi ſcriptura priuata requirat ſi gillum. vel ſubſcri a ptionem, vide Innocen. in. c. fi. de fi b de inſtru. & ſequitur do. Au. in. c. ii. de fide inſtrum. & Bald. in. l. cum anti quitas, C. de teſta. & ibi expreſsius Pau. & Bal. in pri. 2 ſſorum. in. x. q. for tè. Et ſi ſcriptura priuata nõ requirat ſubſcriptionẽ. c tamẽ oportet quꝰ d ſcribens affirmaue rit ſcripturam illã eſſe ſuam: vt probatur in. l. cũ anti quitas. ad finem. per quamſefindãt tur doct. vbi teſta mentum ſcriptum manu teſtatoris, li cet non requirat 4 ſubſcriptionem : e tamen requiritur quòd teſtator affir mauerit: quod ſcri ptura illa erat ſcripta manu ſua. Et hoc voluit Barto. hic: & aduerte dũ hic dicitur, quòd f in priuata ſcriptu ra non requrutur anni, nec dies & conſul. quia Iaco. bu. quem refert Baldus. in prooe. C. §. quibus. tenet contra qa nõdicit habere maiorẽ vi priuata ſcriptura ꝙpublica: ſed in publica requiruntur, vt in authẽtica vt præpo. no. impe. E iſtud ſequitur Specu. in titulo de procurat. §. ratione autem. verſi. ſed quid in primato. aliãs quid in mandato. & rñdet ad iſtum textum. quòd hic ſunt duo caſus, & vnus deci dit Baldus. in dic. prooe. & in rub. C. de fi. inſtru. in vltima. col. diſtinguit, ꝙ aut ipſa obligatio poteſt intelligi Ex tpe, aut non. Alex. ¶ Adde, an priuata ſcriptura re quirat diẽ & cõſulẽ? Abb. conſi. xcviii. ij. lib.

f ☞POMATES. ¶ Itẽ quæſiuit. Vide Barb. in. repe. rub. de fide inſtr. in. xxxvj. col. & ſeq.

a ☞POMATES. ¶ No. ꝙ aduerte tñ ꝙ Bar. l. admonẽdi. §. de iureiur. ñ. v. col. dũ loquitur, ꝙ priuata ſcriptura requirit ſubſcriptionem: cuiusñ opi. reprobant ibi doc. iſtam tamẽ veriorẽ. de quibus vide Matheſi. nota. xlv. Alex. & Iaſ. l. cum antiquitas. col. penul. C. de teſta. Lancelo. l. quæ dotis in fin. ſol. mat.

b ☞POMATES. ¶ Item ſortè. Contrarium tenet bar. l. admonẽdi. v. col. dũ loqtur de priuata ſcriptura. ff. de iureiur. licèt ibi ꝑ doc. reprobeť.

c ☞POMATES. ¶ Sed opp. vide Alex. conſi. cxxxij. in. ij. co. in pri. in. iiij. vo. Pau. de ca. poſt Bal. ibi in. j. cõſti. C. in vlti. colum. Panor. conſil. xcvij. in. ij. col. vol. & Alex. conſ. lxx. col. iij. vol. ij. Panor. cap. ij. colũna iij. de fide inſtru. Iaſo. & alios maximè Angel. in auẽ. quod ſine. C. de teſt. Alex. conſi. cxxxj. volu. ñ. vbi ponit in. ñ. col. quid in ſcriptura cõtinente rationes datorum & acceptorum, vide etiam Alexã. conſi. xlij. volu. iij. ad fi. & conſi. lxxvj. vol. iij. col. ij. loquitur ſcriptura priuata patris q diſponit inter filios. & ibi etiam ponit quæ alia requirãtur in ſcriptura priuata: vbi etiã reqretur tẽpus. & conſi. cv. col. ij. volu. iij. vbi ponit, an aliqñ requiratꝰ in ſcriptura priuata dies.

LEX III.

SIhorreum. Inuecta in horreũ, vel in area iuncta domui, & ibi illata, ſunt obligata pro penſione. h. d.

LEX IIII.

EOiure. Hic ponitur differentia d inter prædia ruſtica & vrbana. ¶ Op. de. l. certi. C. loc. So. dicit gl. iſtã intellige ſecũdũ illã: qa non ſunt obligata, niſi dño ſcięte. In vrbanis: nõ requiritꝰ ſcięntia e Rõ: qa in prædijs vrbanis, incõgruũ eſſet, detegi rei familiaris vilitatem: vt. l. ñ. qñ & quib. quar. pars debeatur. C. ſed ſancta ruſticitas oĩa palã habet. ita dicunt doctores &c.

Stabula. Stabulũ qꝺ eſt in comitatu, à prę dijs vrbanis nõ multũ differt. h. d. ¶ Quæro, qualiter iudicabũtur iſta ſtabula: dicit gl. tanꝯ ruſtica: quia cũ tex. dicat, nõ multum differt ab vrbanis: ergo differt in aliquo. Si hoc eſt, dicit Nic. matth. ergo tũc habebitur loco ruſticorũ p: ꝙdiorũ omnino: qꝺ eſt cõtra mẽtẽ huius. l. & ideò ipſe exponit, nõ multũ ab vrbanis differt. i. nihilo differt. Similis expoſitio eſt in. l. idemq. §. fi. j. ti. ñ. & ſecundùm hoc non ob. j. de verb. ſigni. l. vrbana. imò concordat &c.

LEX V.

SIgratuitam. h Aliãs incipit, Põpo. ſcribit.

Si quis. Fideiubendo videtur qs approbare obligationem bonorum ſuorum ante factam: ſecus in ea quæ fieret poſtea. h. d.

LEX VI.

ICet. Tacita vel ficta obligatio manu miſsionẽ ſerui nõ impedit. h. d. ¶ Not. ꝙ aliud eſt rẽ eſſe expreſsè ſpãliter obligatam: aliud perinde haberi, ac eſſet ſpecialiter obligata. h. d.

LEX VII.

INprædiis. Fructꝰ intelliguntꝰ i tacitè obligati ꝑ pẽ ſione. h. d.

LEX VIII.

CVm debitor. Poteſt creditor fructus pignoris in vſuras compenſare. h. d. ¶ Op. ꝙ fructus extenuant ſortẽ, vt. C. de pig. act. l. j. &. ñ. Sol. iſtud verum, niſi debeantur vſuræ. intelligas ergo hic vſuras deberi: vel per ſtipulationem, vel officio iudicis: quod idem eſt ac ſi deberentur pacto. Nam poſſunt teneri, vt. l. per retentionẽ. C. de vſuris facit. §. de negotijs geſtis. l. quia tantundem. ¶ Oppo. quòd prius debeat conuerti in grauiorem cauſam: vt. l. ñ. j. de ſolu. Sol. vt no. in dicta f l. j. & l. vſuras. C. de ſolutionibus.

LEX IX.

ESt differentia. k Mãcipia ſpeciliter obligata, non poſſunt manumitti, ſed obligata tacitè ſic, antè quàm includantur, hoc dicit. ¶ Not. quòd quando penſio non ſoluitur: dominus poteſt poſt Bar. in. l. generali, de vſufru. leg.

g ¶ Senatus. in prin. huius &c. adde aliũ caſum in materia ſcilicet in poſſeſſore emphyteuſis, qui cõueniri poterit hypothecaria pro cano. tex. eſt no. in §. ſcire. in auẽ. de non alie. ſecũdùm Bald. in auẽ. ſi quas ruinas in. v. col. de ſacroſan. eccle. Item adde alium p no. eleganter per Bar. in. l. ſi cum dotem. §. fi. ſol. mat. Item pro reſtitutione vſurarum ſecundum Bal. in. l. executorem. in prin. de exec. rei iud. Alex.

¶ Adde, an pro vſuris bona vſurarij ſint tacitè obligata, Fede. conſi ccxx.

h ¶ Si gratuitam. An fideiubendo videatur quis ratificare, vide omnino in l. exceptiones. cum ibi no. maximè per Bald. C. de euict. & ibi etiam gloſſ. Alexand.

i ¶ Intelliguntur. Adde etiã ꝙ põt dñs ꝓhibere ne colonus exportet fructus, & eos retinere, vt no. Bal. in. l. ædem. in. j. col. C. de loca. Alex.

k ¶ Eſt differẽtia. Differẽtia inter obligationem tacitã & exp̃ſſam: & inter obligationẽ gñalem & ſpecialẽ dic ſecũdũ Bar. in. l. rẽ legatã. ff. de aũ. leg.

includere res inquilini. Facit. l. inquilino. &. l. vtique. j. de dam. infecto. An autem iſtas res poſsideat ante incluſionem, vel poſteà: tãgitur per gl. in. l. ſolutum. §. ſolutam. ſ. de pig. act. & per doct. in. l. certi. C. loca. &c.

LEX X.

TVtoris. Per obligationẽ ex cã trãſactionis videtur tacitè actũ, vt res veniat in obligationẽ primæuã, ſi trãſactioni nõ ſtetur. h. d. quã. l. no. quia eſt no. ¶ Pro declaratione quæro, vtrùm actio primæua fuerit ſublata tranſactione? Dic ꝙ põt litera iſta dupliciter intelligi. vno mõ qñ trãſactio fuit interpoſita animo nouandi: alio modo qñ ſimpliciter: & ſic non animo nouãdi. Ita intelligit gl. & prout intelligit gl. animo nouãdi. ¶ Quæro, quõ pñt res eſſe obligatæ, cùm prima obligatio ſit ſublata? Rñdeo: dic quia interuenit dolus: vel minor fuit in integrum reſtitutus: ſed illud vltimũ nõ placet: quia per in integrũ reſtitutionẽ reponetur minor in priſtinũ ſtatũ: ſed tũc bona hæredis nõ erũt obligata: vt. l. j. in ptin. j. ti. j. ergo &c. Sed qñ interuenit dolus, pñt intelligi bona obligata tacitè in odiũ cõmittẽtis dolũ. ſed prout intelligitur ſecũdo mõ, ſcilicet qñ ſimpliciter: tũc procedit clarè: quia actio durat, & ea põt agi, ſi hæres tutoris promiſſa nõ ſeruet: vt. C. de pact. l. cùm ꝓponas. &. C. de trãſact. l. ſiue apud acta. & ſic vñſto caſu, ꝙ bona ſint tacitè obligata. quod eſt no. Ex quo apparet ꝙ gl. vlt. huius. l. quæ dicit, ꝙ bona quæ non ſunt obligata, ſed quaſi obligata, pñt retineri, nõ eſt vera. Primò. qa nõ faceret ad titulũ. Secũdò: qa dicit ꝙ pignus obligauit: non autẽ aliquid dicit de differentia. ideò teneas quod. ſ. dixi.

Quæ res pignori, uel hypothecæ datæ obligari poſ. Ru.

LEX I.

PVpillus. ¶ In tex. ibi, ſine tutore. glo. dicit, quòd nec etiam cum tutore ſine decreto, quod eſt verum, ſi contrahit ex voluntate: ſecus ſi ex neceſsitate: vt. l. fi. §. defenſionem. C. de admi. tut. ergo &c.

Si filius. Filius vel ſeruus nõ põt pro alio rẽ peculij obligare, etiã ſi adminiſtratio ei hẽbera ſit cõceſſa. h. d. ¶ Op. de. l. ſi cõ uerit. §. fina. ſ. de pig. act. Sed ſol. vt in gloſſ. & bene.

Eam rem. Res cuius non eſt aliãs cõmerciũ, non põt obligari. h. d. de quo in. l. in quorum. ſ. ti. j.

Quid ergo. Si res litigioſa non põt alienari. ita nec pignori da ri. h. d. ¶ Iſta exceptio litigioſi, vtrùm ſit in rem, vel in perſonã: vide. C. de præſcri. lõ. tem. l. j. dixi plenè in. l. j. j. de litigio.

LEX II.

SIaliquis. Aliãs, **Sialius.** Q ñ exceptio porrigitur ad fideiuſſorem, porrigitur etiam ad pignus datum ab alio. h. d.

☞ *SVMMARIVM.* ☜

1 *Creditor ſecundus ſi offert primo, utrium ſuccedat in ius primi?*
Et an tam in perſonali actione, quàm hypothecaria?
2 *Extraneus ſoluens primo creditori, an ſuccedat in ius primi, tã in hypothecaria quàm in perſonali?*
3 *Debitor ſoluens creditori, quòd ſuccedat quo ad retentionem, ſi facit cedi ſibi ius.*
4 *Soluens de alieno, an ſuccedat in iure creditoris? Et quomodo probetur, quòd ex pecunia ſecundi, à primo ſit liberatus? nu. 5.*
Et quæ requirũtur ad hoc ut quis ſuccedat in locũ primi creditoris, & in eius iuẽnu. 6.
7 *Hypothecaria quæ datur ſecundo, quòd ſit eadem cum ea quæ datur primo creditori?*
8 *Quis conſequatur per extraneum, quod per ſe habere non poteſt.*

LEX III.

ARiſto. Secũdꝰ creditor in ius prioris creditoris nõ ſuccedit, niſi ſit actũ: & cũ actũ eſt, ſuccedit in pignus, & in poteſtatẽ vẽdẽdi. h. d. Et primò ponit vnũ dictũ. Secũdò, ex illo vnã quæſtionẽ determinat. Tertiò. vnã aliã quæſtionẽ format, & eã determinat. Secũda ibi, quo caſu. Tertia ibi, denique. ¶ Ad primũ op. j. de ceſ. bono. l. j. quæ inci. in pſonalibus. aſs eſt ſecũda. So. ille ex cuius pecunia primus liberaꝰ, ſuccedit in priuilegiũ pſonaliũ actionũ: vt ibi: nõ in hypothecaria, vt hic. ¶ Secũdò op. C. qui potio. in pig. habeã. l. j. &. j. ti. j. l. potior. §. fi. So. glo. ꝙ ibi ſecũdus creditor offert primo: hic verò ipſe debitor ſoluit priꝰ no creditori de pecunia alterius. ¶ Et pro hujus declaratione, glo. tua diſtinguit plenè in. l. j. C. de his qui in pri. credi. lo. ſucce. & ſic facit gl. tria mẽbra principalia, de quibus faciã tres quæſtiones, vt examinemus eas. Et prius † quæro, qñ ſecũdus creditor offert primo: vtrùm ſuccedat in ius primi? Glo. dicit hic ꝙ ſic: abſque aliquo pacto: & ille primus cogitur recipere: & ſi nõ recipit: ſufficit oblatio & conſignatio. ita dicit ibi. vide eã. ¶ Circa hoc dubitatur, ª vtrùm hoc ſit verum tã in pſonali cꝯ in hypothecaria? Videtur ꝙ in hypothecaria tãtùm: vt in. l. j. C. ꝙ potio. in pig. hab. In cõtrariũ videtur ꝙ etiã in pſonali, vt in. l. j. C. de his qui in pri. credi. lo. ſucce. Facit. l. ſi pupillorũ. de re. eo. & iſtud puto verũ. pro hoc. l. j. §. nũc tractemus. de tute. & ra. diſtra. ¶ Item. aduertendũ eſt: quia hic loquitur in ſecũdo creditore: & idẽ ſi ipſemet ſuccedit in locum ipſiuſmet: & ſi debitũ antiquũ nouãdi animo ſtipuletur: vt. j. tit. j. l. creditor. in princ. & de noua. l. nouare. & l. nouatio. ¶ Item eſt aduertendũ ꝙ gloſ. loquitur qñ ſecũdus creditor ſuccedit in locum primi creditoris: eo ꝙ an modo poteſt ſuccedere in locum primi dñi, vt. l. creditor. §. cùm ex cauſa. j. tit. j. ¶ † Secũdò. quæro, vtrùm extraneus ſoluẽdo primo credito ri: poſsit in locũ eius ſuccedere? Glo. dicit ꝙ ſic: ſed eſt neceſſe quòd pactum ſuper hoc apponatur. vide glo. Circa hoc quod de extraneo dicit, eſt aduertendũ: nam extraneus qñq ſoluit primo, tanꝯ emptor vniuerſalis: & tunc non eſt dubiũ quòd ſuccedit in perſonalem & hypothecariã: vt. l. emptor. C. de hære. vel act. vendi. &. l. ſi inſolutũ. C. de actũ. & obliga. Qñq ſoluit primo creditori gerẽs negotiũ debitoris: & tunc põt intelligi vt iſta gl. dicit, ꝙ ita demũ in locum eius ſuccedit in pignore, ſi hoc eſt actũ. ¶ Sed circa hoc dubitatur, vtrùm primus creditor cogatur ad hoc. & tex. eſt ꝙ non, vt. l. nulla. C. de ſolu. licet ſecus eſſet in ſecundo creditore offerẽte: vt dixi in prædicti, qñ extraneus ſoluit primo creditori, emẽdo ab eo pignus: tunc eñ ſuccedit in ius illius, ſecũdùm ea quæ no. in. l. j. C. ſi aduer. credi. pig. vendi. ¶ † Tertiò quæro, quãdo ipſe debitor ſoluit primo creditori, vtrùm ſit aliqua ſucceſsio in ius primi? Gloſſ. diſtinguit duos caſus. primus, ſi quidem debitor ſoluit: nulla eſt ſucceſsio. Iſtud fallit qñq: põt enim ipſe debitor in ius creditoris ſuccedere quo ad ius retẽtionis, ſi facit ſibi cedi ius: vt. l. vſuſcapio. & quod ibi no. C. de pig. & dixi ſ. l. j. §. 4 cũ prædiũ. ſ. de pig. ¶ Secũdꝰ caſus eſt † qñ debitor ſoluit de alieno. & gl. hic diſtinguit: aut quæris, vtrũ ſuccedat in hypothecaria? & tũc tria ſunt neceſſaria: ſcilicet quòd, ille ad hoc dederit pecuniam, vt primo ſolueretur. & qꝺ verè ſit ſoluta: & quòd ſit actũ quòd in prioris locum ſuccedat: vt hic. Aut quæris quo ad priuilegiũ in pſonali: & tũc ſufficiũt duo: vt nota. in. d. l. j. aliãs. ñ. j. de ceſ. bono. Primũ qꝺ dicit ꝙ ſuccedit in ius hypothecarię: intelligas, niſi res eſſet vendita priꝰ p priorẽ creditorẽ: vt not. in. l. ij. ſ. a de pig. act. ſicit. l. qui balneũ. j. tit. j. ¶ † Item, quęro, 5 quomodo hoc probaꝺ, qꝺ ex pecunia ſecũdi primꝰ ſit liberatꝰ? Rñdeo, ex cõiecturis: qa fortè incõtinẽti poſt pecuniã acceptã à ſecũdo, ſoluit primo: vt. l. ſi ventri. §. fi. j. de priui. credi. Habes etiam aliam coniecturam in. l. ſi. C. de pigno. Item, illud quod ꝓhic ponitur ſub dubio, fortè de priuilegio in perſonali: gloſſ. pro conſtanti ponit. ſ. ea. l. ſuper verb. debet. ¶ Item eſt aduertendum quòd gl. iſta † videtur req- 6 rere quatuor, vt hæc ſucceſsio fiat: ſcilicet quòd aga tur vt ſibi ſit obligata. & quòd in primũ locũ ſucce dat: & quòd ad hoc mutuet: & quòd ad eũ pueniat pecunia. De primo qualiter intelligiꝰ, dicã in ꝓxi. 7 q. ¶ Quæro ergo, † nũquid hypothecaria quę daꝺ ſecũdo ſit eadẽ cũ ea quę daꝺ primo? gl. quę eſt hic, dicit quòd nõ: ſed eſt alia ſimilis naturæ. Idẽ not. in l. j. C. de his q in pri. credi. loc. ſucce. Ego dico quòd eſt eadẽ verè. Ad cuiꝰ euidẽtiã debes ſcire, quòd qñ ille q ſuccedit in locũ primi vult habere duplicem hypothecariã. ſ. primò ex pſona ſua: ſecũdò, ex pſona creditoris primi: qa ſua pecunia dimittiꝰ: & tũc ꝓcedit quod dictũ eſt in gl. in præcedẽti. q. ꝙ quatuor reqruntꝰ: ſcilicet, quod ſibi ſit obligata. ex hoc eñ acqrit hypothecariã ſibi ex pſona ſua. Secũdum ꝙ in ius primi ſuccedat: & exª hoc habet hypothecariã ex pſona alteriꝰ. A lia verò duo ſunt clara. & ex hoc apparet declaratio tex. huiª. l. in fi. quòd pactũ appoſitũ de nõ vẽdẽdo, intelligiꝰ, quòd hypotheca ria ſua remaneat: qa ſuccedit in hypothecariã primi cum omni ſuo iure: & ſic ex vigore illius vendere potuit. Si enim eſſet vna hypotheca tantùm, illud pactum, quòd non liceat, non poſſet referri nec effectũ operari. Nec hypotheca quã habebat ex pſona primi: & ideò tũc vẽdere nõ poſſet. Et ꝙ hoc ſit verũ, quòd eadẽ ſit hypothecaria, apparet ex tex. C. de his q in pri. credi. lo. ſuc. in rubro & nigro, dũ dicit, hoc ꝙ extraneũ &c. hoc ẽ ex iure qꝺ habet ab extraneo: nec mirũ: qa iura realia poſſunt ſeparari à nobis: & hypothecaria eſt in rem, vt. l. j. ſuprà de pign. ergo &c. ¶ Sed ad hoc opp. qũo ex pacto facto cum debitore acquiriꝰ huic ſecundo, ius primi creditoris? Gl. hic ſol. & bñ. Hoc eñ fit lege ꝓmittẽte: quæ vult & fingit primũ creditorẽ hoc velle, quãdo ſibi ſoluitur. Et ex prædictis apparet quòd ſi ille q pecuniam mutuat vltimo: vellet in ius primi ſuccedere, & ipſe nouã hypothecã ex ſua pſona non haberet, quod ſufficerẽt tria vltima, q̃ poſita ſunt

¶ Dubitatur. Vide. l. j. C. qui po. in pig. habeam. adde quid ſi ſecundus creditor verbo tãtùm obtulit. ideò ſuccubuit, an iterum poterit offerre realiter? Bal. ꝙ non: conſil. l. inci. ſecũdus creditor. lib. iij.

Universidad de Navarra

ing l.& ea quæ dixi qd' idē est ius secūdi,q primi: intellige in iure pignoris:nā in psonali quæ est inse parabilis ab osib' nostris:vt.l.iñ.s. pro soc.&.l.qs ergo casus.§.de pecu. Hoc non possumus dicere:sed est alia.f. vtilis,vt.d.l.j.§.nūc tractemus.j.de tut.& ra.distr. ¶ †Vt.habetis ex hac.l.q cōsequitur qs per extraneū, qd' p se habere nō pōt. Gl.ponit plu res concordātias:& alleg.multa contraria. Breuiter dic:q non possum per me,non possum per alium nomine meo gerētē. Ita loquūtur oia argumēta facta in cōtrariū. quod tñ intellige cū determinatiōe eius,quod no.in.l.labeo.j.de vsufca.& per Dy.in.c. pōt qs.de re.iur.in.vj.vbi,quod nō possum p me: possum p alīū,nō meo noīe gerētē:& sic ex psona alterius cōsequor. hic est casus cum cōcor.suis &c.

a ¶ Ex hac.l. An possim ab extraneo consequi id quod per me non possum. facit qd' not.in.l.si fundus. §.penul.s.de pig. Alex.

b ¶ Post diuisionē. facto pacto quòd liceat rem vendere, intelligitur ex hoc res obligata in pignus.& per istud dicit nota. Bal.in.l. creditores.in fi.C.de pignori.quòd si tibi mutuaui centum, & non obligasti mihi bona aliter q̄s q dedisti mihi licētiam de ingrediēdo propria authoritate,si in termino non soluerис:certè per istā licentiam intelliguntur bona hypothecata.& dicit Bal.ibi,quòd hic vī casus, q sic.& iste casus non est alibi:quod no. A lexan. ¶ Adde,an valeat pactū factū in diuisiōe, quòd vnus non emat de bonis alterius: & an trāseat ad hæredes. Bal. consil. cccexxxviij.li. ij.

Titius. ¶ Qñ est in pātate debitoris, an perficiatur obligatio:illud tē pus perfectionis inspicitur,non initiū:secus si in eius potestate non esset.h.d. ¶ Not.istam distinctionē,quod declarat Iurisconsultus melius j.ti.j.l.j. ¶ No.q licet creditor promittat pecuniā: non habet necesse debitor eam recipere,vt.l.pecuniam.§.si cer.pet.& hoc est verū, quando mutuabatur gratis.secus si sub vsuris. quod intellige vt not. in.l.qui romæ.in prin.j.de ver.ob.&c.

POMATES.
c ¶ Si debitor. Vide quid per istam voluit Alex.cōsi. xij.in. v.col.ij.vo.

POMATES.
d ¶ Ratione causæ. Vide Alex in.l.si nō sortem.§.si cētum.ff. de condi. inde.

e ¶ Not. istos casus. Et istis casib' poterit se retētione tueri,vt not.in l.si non sortem.§. si centum. de condi.indebiti.& ibi Bar. Alex. ¶ Adde de expensis factis cā custodiæ alicuius castri.

Qui potiores in pignore hab. Rubri.

1 *Finis ubi habet necessariam consequentiam ad principium: inspicitur principium.& quomodo intelligatur hoc?*

Quidotem. Qī in ptā te debitoris est pecuniā nō recipe,tps solutionis inspicitur:qñ nō est in ptāte, tps obligationis cōtractæ inspicit. h.d. Not.quod dixi in summario. declarau in.l.pe.ś.ti.j. ¶ Op.q est in ptāte mariti pecuniā promissam sibi nō recipere. Pōt enim per acceptilationē liberare:vt.l.vir ab eo.j.de iure dot. Sol.vir nō pōt hoc cōmodē:quia si mulier remaneret idotata:ipe habet necesse sustinere onera mīmonij.& sic vī nō posse:vt.l.nepos ,pculo.j.de ver.si ita dicit gl.& Azo.qd' no.pro eo qd' dicit,†qñ finis habet cōsequētia necessaria ad principiū:ispicimus principiū.q istud intelligat de necessitate precisa,vel ita q cōmodē præteriri nō possit. Ita dz itel ligi qd' dixi in.l.iñ.§.Seio.de mino. ¶ Op.j.e.l.lu ci'.Sol.gl.q distinctio hui'.l.habet locū in eo,qd' principaliter venit in obligatione,nō in vsura &c.

Qui generaliter. Prior tpe, præfert posteriori,siue gñalē siue specialē hypothecam habeat,nisi aliter actū sit.h.d. ¶ Op.C. de pig. l.ñ.Sol.vt in glo. ¶ Itē op.ad secūdum casum de.l. idē.§.si tibi.j.e.Sol.ibi simul acceperūt:hic sepa ratim.& ista est vera,vt ibi dicetur.&c.

Creditor. Pignora in obligatione nouante repetita: intelligūtur repetita cū priuilegio prioritatis.h.d. ¶ Opp. de.l.nouatione.j.de noua.Sol.in obligatione nouante pignora non intelliguntur repetita,nisi actum sit,vt ibi:sed quādo est actum,intelliguntur repetita cū priuilegio prioritatis.& ita loquitur hic.

1 *Res aliena nobis debita,quòd possit obligari à nobis.*
2 *Succedere in locum prioris domini,sicut succedebat in locum prioris creditoris,quis potest?*

Cum ex causa. Si primo obligat res debita secundo eadē effecta ,ppria:prior in tpe præferē:nisi secūd' in locū debentis rē,successerit.h.d. ¶ †No.q res aliena nobis debita pt à nobis obligari,quod dic vt.l.j.in prin.§.de pi. ¶ †Secūdo nō.q sicut qs succedit in locū prioris creditoris:ita pt succedere in locū prioris dñi:vt dixi in.l.Aristo.ś.ti.j. ¶ Op.j.e.l.q balneū. §.fi.Gl.solu.& bene,quòd hic erat debita:ibi non est.& ibi dicam.

1 *Pacto de uendendo facto præsumitur contractum pignus. Adde Cæpo.in tracta. de sinu.contra.col.ij.*
3 *Ius reale constitutum ab uno socio pro parte indiuisa,facta diuisione, remanet in eodem statu quo primo erat:secus in iure personali.*

Post diuisionem. b Facto † pacto quòd liceat vēdere, intelligitur res obligata.Itē.pignus in parte indiuisa durat pro indiuiso,etiā post diuisionē inter socios factā.h.d.& fortis.§.est.* ¶ †No.quòd ex pacto de vendendo præsumitur contractū pignus.* ¶ † Not.q ius reale ab vno socio pro parte indiuisa constitutū, facta diuisione, remanet in eo statu in quo primò erat.secus in iure personali,vt in.l.Iulianus.§.idem Celsus.ś.de act.emp.dic vt ibi dixi &c.

Si debitor. c Ius secundi creditoris confirmatur, si pignus seu ius primi liberatur solutione,vel compensat one,vel alio modo.h.d.

1 *Equo pignorato,quis præferatur etiam anteriori pro expensis,alimentis,ac custodia.*
2 *Rebus repositis in domo conducta,ad ipsarum rerum conseruationem,dominus domus præfertur omnibus pro pensione domus.*
3 *Dispositio huius legis,quòd habeat locum,etiam si prior habebat rem specialiter hypothecatam.*
4 *Mutuans pecuniam ad rem conseruandam,quòd in ea habeat tria priuilegia.*
5 *Mutuans pecuniam ad rem emendam, an & quando habeat tacitam hypothecam suaper ea?*

Interdum. Regula est, q qui prior est in tpe, potior est in iure: vt in præcedenti.l. Quæ regula fallit interdum.& ideò hæc.l.incipit,interdū.q.d.hoc ca sualiter nō generaliter. In summa.h. d. Ratione causæ d posterior potest esse potior priore,veluti si ad rem conseruandā posterior creditor debitori crediderit.h.d.cū.l.fe. ¶ No.istos casus e, & specialiter qd' dicitur de alimentis& † expēsis custodiæ.qd' est vtile pro eo q accepit equū pignori,vt in alimentis equi,& expēsis famuli,seu ragatī custodiētis,& in pensione stabuli,præfertur omnibus anterioribus. ¶ Not.etiā quod dicit de naulo, vt ille qui habet res obligatas pro pensione domus, vbi sunt repositæ,præferatur omnibus. Quod tamen videtur intelligendū de pensione domus necessaria ad conseruationē ipsius rei:secus de pensione domus quæ erat conducta ad habitationē tantum. Hoc enim non est causa conseruandarū rerum:& sic cessat ratio literæ. ¶ Opp.in auc. de æquali.do.§.his consequens. colla. vī.posita. C.eo.auc.quo iure. Solu.ibi prior præfertur,ideò,quia habebat hypothecam priuilegiatā,& priuilegiū personale,vt mulier:hic verò habebat solùm hypothecā,secundùm gl.& bene. ¶ † Quæro, vtrū istud quod hic dicitur habeat locū, si prior habebat rē specialiter obligatam.Io.quòd non. Azo dicit contrariū,& bene,quod dic vt in gl. &c. ¶ ¶ Venio ad gl.mag.& primò quæro,† quot priuilegia habeat ille, qui pecuniam credidit ad rem conseruandā? Gl.dicit tria. Primò quòd in personali alijs præfertur. Item, quòd habet tacitum pignus. Item.quia illa tacita præfertur etiam prioribus habentibus expressam.& ista est vera. ¶ Secundo quæro† quid si aliquis pecuniam mutuauit ad rem emendam? Dicit glo.quod iste non habet tacitam hypothecam:vt.l. quamuis.C.de pigno.ni si in pupillo,vt.l.proxi.vel nisi sit actum.vt.l.licet.C.eodem.sed quia istud est aliquantulum difficile:ideò dic quòd quandoq; quis mutuat pecuniam simpliciter,non exprimendo ad rem emendam:tamen ex ea,res emitur:& tunc non habet priuilegium,neq; in personali, neq; in hypothecaria: vt. §. de tribu.l.procur.§.planè. Quandoq; quis mutuat pecuniam ad rem emēdam,non expresso quòd illa res sit ei obligata : & tunc habet priuilegium in personali,non in hypothecaria:vt.j.de pri.cre.l.q quis. Quandoq; quis mutuat ad rem emendam pacto expresso quòd illa sit sibi obligata:& tunc habet priuilegium in personali. & habet tacitam hypothecam, & prioribus præfertur : vt.l.licet. C. eo.nisi sit mulier quæ præcedit in pignore ex causa dotis:vt in auc.de æqual. dot.§.his consequens.& ita tenet ibi glossa. licet aliter dicat in authentica quo iure.C.e. & ista videt intelligere glo.in.l. proxi.circa prin. ¶ Item quæro,quid de eo qui credidit ad domū vel nauē faciendā? Respondeo idem quod dixi in eo qui credidit ad nauē emendā.

1 *Priuilegium datum pupillo intelligitur,ut non auferat ius alterius.*
2 *Res empta ex pecunia pupilli,est sibi obligata.*
Item.potest eam uendicare utili uendicatione.

Demque. Ista lex legitur duobus modis.primò secūdùm gl.paruam posita super ver.cōparata. quæ est additio,& breuiter.h.d. Pupillus in re per eum empta præfertur anterioribus creditoribus , quatenus eius pecunia est soluta.h.d.& secundùm istam lect.daretur materia fraudandi hypothecariam:vt sic nunquā creditor volēs agere hypothecaria vinceret, vendendo rē pupillo,ita q apparet ex bonis eius pretiū numeratū esse:tūc em̄ venditor non potest conuenīri:quia non possidet:& pupillus non: quia emit de sua pecunia.Sed ista lect.nō est vera.primò , quia nec mulier in dote habēs tacitā hypothecā præferē prioribus habentibus expressam,secundùm veram in eodem tempore inueniantur insolidū duo domini.ita dicit Bal.in.l. j.ad fi.C. quādo ser.ex suo fa. vbi etiā limitationē dedit.vide ibi. & si per statutū nō potest cōtrahi super bonis rebellīū: nō valebit cōtractus cōdicionalis. Sed si cōditio existat post rebāinitionē:per hāc.l.secūdùm Bald. in.l.j.in fi.C. de nundi.Item quod dicitur, quòd obligatio trahitur retro: est verum quo ad obligatiōem, nō quo ad præstatiōnē. Ita dicit Rayn erius & Imo. in l.huiusmodi. de verb.oblig. & de materia per doc. in.d.l. si filius. in prin.in ver.ob.& vnū ver. hic per Bal. & p Imol.in l.si cōmunis ferui° me° castrē. pe cu.ś.fi.in.j.col.de stipu. ser. Et ista lex quę loqtur in obligatiōe pig.facta i cōtractu, nō habebit locū in obligatiōe legali ,p legato cōditionali, ,p quo tacitè sunt hypothecata bona:qa ī vltimis volūtatib' conditio non trahit retro.secūdùm Rapha.cuma.ī.d.l.si filiꝰ. de quo ibi la tiꝰ p eū, q postea inclinat per istū tex.in cōtrarium in versicu.sed hęres. & ad intellectū istorū iuriū vide Paul. de ca. in.l.quidā cum filiū. §.fi. de verb. obli.in eo. ver.cō ditione. per Dy. in reg. qui prior de reg. iur. in.vj & tāgit in.c.j.in fi.co.ti.Alex.

¶ Opp. de.l. creditor.& istū tex. alleg. Bartol.pro casu gl. in .l. si qs fundū.j. de æquali rē.posset.& in.l. sicut.C.de ṗscrip. xxx.ann.Alex.

☞ Et si oēs codices quos viderim in hac vl.opp. ibi, creditor non habet.admittāt negatiuam. Ego existimo deberi autumo:cùm & sensus opp.& tex.in §.j.in ea adductus istud omnino exigāt. Alex. Losæ.

POMATES.
g ¶ Si & iure. Vide Imo.consil.in.iij. colum.

a ¶ Oppo.de.l.qui generaliter. Adde.l.fi.§.fi.cum ibi not.j.e.adde Specu. in ti.de obli.& solu.§.j.ver.itē pone.& Io. Andræ.ibi in addi.qui ponit aliam quæstionem de obligato duobus successiuè.& generaliter qui post possessionem cuiusdam rei quæfuerit quā secundus possidet.& quærit, an primus creditor possit ex sua obligatiōe auocare ibi vide. Et dicta Bar. Spe.& Ioan. An. limita non procedere,cùm secūdus creditor est priui legiatus: quia tūc in posteā acquisitis præfertur secūdus,vt voluit Bal. consi.cccl.xxxix. j.lib. Alex.

b ¶ Si pignus. Vide Dyn.in regu. qui prior &c.al's qui potior.

POMATES.
c ¶ Qui balneū.limitat & ampliat regu.huius text. Bal.in.c.cōtingit. col.iiij.de dolo & contuma.c. ex literis.de pigno.in addi.quæ incipit, adde tamen & vide Roma. consil. cccxiij. & excla mat cōsi.cccexcv. & Franc. Cremonen. sing.clxiij.

d ¶ Cōditione. An conditione existētе,obligatio retrahatur vsque ad tē pus contractus? vi de Bartol.in.l.lecta. in penulti.q. & hanc.l.& similes limita, vt per Bar.in.l. quoties. in fi.per illū tex. j.de nouat.& hic est tex.in ver.sed si hæres.q in legatis cōditio casualis trahitur retro, sicut in contractibus. licet Bartol. videatur sensisse contrariū in multis locis.in.l.si filius.in princ.ff.de ver.ob.& in.d.l.si is qui pro empt. Et ista iura faciūt, si ex forma statuti instrumēta guārētigiæ pura & liquida habeāt execution em paratam:an illud habeat locum in instrumento à principio conditionali,cuius conditio postea est purificata? Ang.in.l.ferum.§.Titius hæres.de vul.& pupil.per glo.ibi tenuit q sic:sed ibi do.Io.cōtrà.Item intellige in obligatiōnibus & hypothecis:secus in dominio & libertate

Si tibi. Si duobus res simul obligatur sub cōditiōe quæ sit extitit,ambo in pignore cōcurrūt.h.d. ¶ Op.de.l.qui gñaliter a.ś.eo.Cuius timore hic sunt duæ opi. † vna.q vtraq; conuētio fuerit facta simul & semel.& ista est indubitabilis & vera,quòd conuentio factatitio fuerit post primam ex interuallo.nec obst.l.qui generaliter.quia ibi tempore vtriusq; obligationis res erat in bonis debitoris,hic nō:sed postea superuenit quo tempore vterq; erat creditor:& sic vterq; est in pari causa, vt hic secundùm glo.Sed contrarium disputauit Ia co.de Are.& bene:quia casus est in.l.fi.j.e.& ibi dicam.& in.l.hac edictali.§.his omnibus.C.de secūnup.& in.l.in rebus.C.de iu.do.quod recitat Cyn. in.l.licet.C.e.& glos.plenè tractat in.l.si is qui.j.de iur.fisci.& ibi plenè dixi.

Si pignus. b Res publica,vel priuatus prior in tēpore,præfertur fisco in iure.h.d.

1 *Conditione existente,obligatio retrotrahitur,si conditio est casualis:secus si potestativa.*

Si balneum. c Tēpus cōuentiōis inspicitur si non est potestate debitoris,an debitum cōtrahatur,vel conditio impleatur:sed si in eius fuerit potestate,tps quo cedit,& venit dies obligationis,inspicitur.h.d. ¶ † Not.quòd existente conditione d obligatio retrotrahitur,si conditio est casualis:secus si est ptātiua.quod dixi plenè in.l.si is qui pro emptore.in.v.q.principali.j.de vsufca.videbitis in.l.potior.j.e.& in.l.j.ś.eo.& ś.ti.j.l.pe.

Titia. Pignus super re aliena contractum nō pōt confirmari,si tempore quo causa confirmationis euenit,res in bonis debitoris nō reperiatur.h.d. Fortis est & not.est casus. Primò obligaui titio rem alienam. Secundò. obligaui eam Caio. Tertiò,emi rem alienam. Quartò.illam rem Sempronio vendidi,& pretium solui primo creditori. Secundus non potest auocare à possessore:quia nunquam fuit sibi illa res obligata. ¶ Oppo.quod vterq; concurrit.& quòd vtriq; sit fundus obligatus pro parte:vt.l.idemq;.in fi.&.ś.eo.de pigno.l. si fundus. §.fi.duo.Sol.dicit glo.hic fundus non fuit secundo obligatus simpliciter:sed sub hac conditione:scilicet si defierit esse Titio obligatus. Ista glos. non bene formatoppositū. Nam.l.idemq;.in fin.ś. e.debet intelligi,qñ duobus fuit simul obligata res, secundùm veram lectu.quam ego posui.hic autem fuit obligata separatim.vt tex.dicit:si em̄ ibi fuisset obligata separatim:prior esset potior:vt ibi dixi.& sic.d.l.non obstaret. Item.d.l.si fundus.§.fi duo.ś. de pigno.dicit,quòd quando res obligatur pluribus separatim,q' cuilibet est obligata insolidum. & sic glo.nō bene oppo.dum dicit,quòd vtriq; pro parte esset obligata. ¶ Forma ergo oppo. de.d.§.fi duo.sic.quādo res duobus obligatur separatim: tūc cuilibet videtur obligata insolidū: vt.d.§.fi duo.ergo quādo res peruenit in dominiū debitoris, cōfirmatur pignus vtriusq; æqualiter: licet prior fit potior.Huius timore, dicit gl.quòd secundo erat obligata sub cōditione,scilicet cum primo obligata esse desierit: aliās bene sustētari nō posset. Et istam tenet.vel dic,vt dicit gl.quòd hic meminis secūdus sciebat rem esse obligatam alteri, & alienam. Ista non est vera:quia non tenet pignus tunc:nec confirmatur aliquo casu,etiam si esset in bonis debitoris omni tēpore. Cuius contrarium innuit hic text. ¶ Secundò, oppo. & videtur quòd pignus ipsius Titij primi creditoris,non sit confirmatum,vt.d.l.j.ś.de pigno. Solu. dicit glos. hic erat res mulieri debita. Ista non est vera: quia secundùm hoc valuisset,ab initio,tam in persona primi,quàm secundi: vt.l.creditori.§.j.ś. eo. vnde solu. glos. secundò & bene. quòd hic creditor ignorauit. ¶ Item.oppo.dicitur hic,si æstimatum fuit datum in dotem:& sic innuit: secus si non æstimatum. contrà: quia etiam rei non æstimatę dominium transit ad maritum: vt.l. in rebus.C.de iu.do.&.l.doce.C.de rei ven.Sol.dicit gl. subaudi maximè: sed hoc non est verum:quia si datum esset in æstimatum,saltem mulieri prædium esset debitum,seu obligatum in euentum restitutędæ dotis, propter quod valeret pignus primi & secūdi creditoris:& ideo signāter dicit tex. æstimatū:quia tunc non'debetur prædium, sed æstimatio. ¶ Oppo.de.l.creditor e.§.j.ś.e.Sol.vt ibi dixi. & ex prædictis patet. ¶ Opp.dicitur hic in fi. hoc tamē ita si f bona fide.cōtrà,quia siue bona, siue mala fide:creditor non habet iusscuius creditoris ius est præferendum:vt.l.j.§.j.ś.si pars hære. petat. Solu. dicit gl. hic,subaudi maximè. Tu dic non est subaudiendū. secūdùm Richar.malū. quia nō fuit datū in dotem mala fide,non videtur mulier definere possidere: vt in reg.,p possessore.extra de reg.iu.lib.vj. ideò ca deret in obligationē,ac si alienatū tūc nō esset.&c.

1 *Pignore prætorio,an uno immisso,omnes iudicentur immissi? & habeat locum regula,qui prior.*
2 *Pignore capto ex causa iudicati,quòd uno immisso,ceteri non dicuntur immissi: & habet locum regula,qui prior.*
3 *Pignus prætorium,& quod capitur ex causa iudicati,quid inter se differunt?*

Si & iure. g Ista ē subtilis.l.& breuiter.h. d. In pignoribus captis ex causa iudicati qui prior est tempore,potior est in iure. ¶ Oppo.de l.fi.C.de bo.autho.iu.pos.&.l.fi finita.§.fi plures. j.de dam.infecto.&.l.qui autem.§.sciendum.j.de his quæ in frau.cred.&.l.cùm vnus.j.de bo.autho. iudi.pos.&.l.is cui.§.qui prior.j.vt in pos.leg. Hujus timore gl.dicunt vbiq; aut omnes prætendunt eundē ti.& loquūtur contraria:vt quia oēs ex contractu sunt, vel oēs legatarii,vel oēs ex causa damnifce. Aut prætendūt titulū dissimilē:& habet locū

Universidad de Deusto Biblioteca

regula. & ita loquit hîc, pone ergo casum secũdũm glo. quod primò est missus in possessionẽ aliqs creditor: secũdò legatarius aliquis, vel ex cã dãni infecti, vel alia. vide gl. & idẽ tenuit Dy. de re. iur. c. qui prior. lib. vj. & oẽs alij docẽt. ¶ Sed mihi semper displicuit ista distinctio. nã. l. fi. C. de bo. auth. iu. pos. & l. cùm vnus. j. de bo. auth. iu. pos. indistinctẽ dicunt, q̃ vno creditore immisso, videãtur oẽs immissi. sed cõstat q̃ legatarius est creditor respectu hæredis, vt. l. j. C. de bo. auth. iu. pos. ergo &c. Est ergo aliter distinguendũ. dic ergo † in pignore prætorio q̃ q̃ illud consequitur ille qui implorat iudicis officiũ petẽdo cautionẽ de dãno infecto, vel cautionem legatorum: & tunc vno immisso, nõ videntur alij oẽs immissi: sed opus est nouo processu. vt. d. l. fi finita. ¶ Si plures. j. de dam. infect. & l. is cui. ¶ qui prior. j. vt in pos. leg. & licet alij postea immittant, nõ habet locũ regula, qui prior est in tpe: potior est in iure. Nã prætor eadem ætate qua vocat primũ, vocat ẽt secũdum: nec curat de prioritate tips: vt. d. ll. Q̃ q̃ ille qui cõsequitur pignus prætorii, itẽtat actionẽ sibi cõpetẽtẽ: & tũc vno creditore immisso, oẽs vident immissi: nec est opus nouo processu: & tũc sufficit q̃ alij postea veniãt intra biẽniũ: & de credito doceãt, & expẽsas cõtribuãt: vt. l. fina. C. de bo. aut. iu. pos. & l. cùm vnus. j. de bo. aut. iud. pos. & tũc nõ habet locũ illa rõa, qui prior est in tpe, potior est in iure: quia tũc null' prior est tpe. vt. l. qui aũt. ¶. sciẽdũ. j. de his quæ in frau. cre. Rõ: quia tunc prætor nil noui facit, & nihil iuris plus attribuit creditoribꝰ: sed illud quod facit, ptinet ad ordinẽ, per quẽ creditores ad suũ pueniãt. Ita dicit tex. in. l. cũ vnus. j. de bo. aut. iudi. pos. & hoc videtur locũ habere secũdùm iura ista: secũdùm quæ fiebat missio in omnibus bonis. hodie verò q̃ fit missio pro mẽsura debiti declarati, vt in aũt. & qui iurat. C. de bo. aut. iud. pos. possent ista habere locũ, si fortè in bonis debitoris nõ erat nisi res illa quæ à primo creditore est capta, in quã oẽs vident immissi: sed si alij vellẽt immitti in alias res: tũc esset opꝰ nouo processu. Ita videt sentire gl. in. d. l. cùm vnus. de bo. aut. iudi. pos. Q̃ q̃ sunt plures creditores, quorũ quidam prætẽdũt pignus prætoriũ: qdã cõuẽtionale: & tũc habet locũ regula, qui prior est in tpe, potior est in iure, vt. l. ij. C. eo. † ¶ Et prædicta omnia loquuntur in pignore prætorio, quod datur ex primo decreto: sed si pignus capiẽ ex cã iudicati: tũc nõ habet locũ quod. s. dixi de pignore prætorio: vt vno immisso, cæteri oẽs immissi videanẽ. Nõ enim oẽs alij habẽt sũum pro eis sicut habet iste: & ideo tũc habet locũ regula, qui prior est in tpe potior est in iure. casus est hic & in. l. ij. C. e. est enim differẽtia inter pignus prætoriũ: & pignꝰ quod capiẽ ex cã iudicati: & ideo in. C. habemus duos tit. vnũ de prætorio pignore, & alĩ si ex cã iudicati. Et ex hoc, hodie q̃ pignus capiẽ pro executione instrumentorũ, quæ hñt vim sniæ secũdũ formã statutorũ Italiæ, q̃ vno immisso cæteri nõ videanẽ immissi. & hñt locũ rõa, q̃ prior est in tpe &c. & ita loquitur hîc. Habuistis ergo in hac. l. duas lect. vnã secũdùm gl. & aliã quam ego posui. ¶ Posset etiã legi tertio mõ tenẽdo glo. q̃ idẽ sit in pignore prætorio, quod in eo qd' capiẽ in cãm iudicati: vt dicamus q̃ hîc aliq̃ fuerũt immissi ex cã iudicati, postea alij cœperunt esse creditores de nouo. Certè tunc qui prior est tempore, potior est in iure. Primò enim tunc immisso, cæteri nõ possunt videri immissi in possessionẽ: quia tũc creditores nõ erãt. Quam lect. puto veram in se: nõ tñ q̃tum ad. l. istam. secunda est vera, quã. s. posui quod no. & tene menti multùm &c.

a ¶ Cùm vnus, differt pignus prætorii à pignore ex cã iudicati. declarat Bart. in. l. à diuo Pio. §. fi super rebus. de re iudic. vbi alle. istã. l. Alexan.

b ¶ Pignus. Nota pro statuto, q̃ capiẽ hodie pignus pro executiõe instrumenti. Adde Bartol. in. l. cùm vnus &c. Alex.

c ¶ Si primus. Hîc est tex. valde not. quem ponderat Bal. in rubri. C. de priuile. dot. in. iij. col. Alex.

d ¶ Si tecũ. In fin. huius vide Barto. in. l. fi. C. remiss. pigno. Adde q̃ Ioã. An. ãddi. ad Speci. in rubr. de sol. format q̃. de illo qui rẽ mihi obligatã, sine meo cõsensu obligauit secundo, & demum tertio cũ meo cõsensu: an videatur remissum ius quo ad secundũ? & tenet, q̃ sic, per. l. lucius. j. quib. mod. pig. vel hyp. sol. & ita refert tenuisse dñm suũ & hõ bonum Cremonẽ sem.

LEX XI.

POtior. Si obligatio conditionalis purificetur, retro non trahitur, nisi fuerit cõditio potestatiua: secus si casualis. h. d.

Si colonus. Iste. §. põt cadere sub præcedenti summario. vel dic, licet obligatio principalis sit pura, si tamen obligatio pignoris est sub conditione potestatiua contracta: tempus existẽtis conditionis inspicitur. h. d.

Si de futura. Si obligantur partus vel fructus futuri: requiritꝰ q̃ res principalis sit in bonis debitoris tempore obligationis. h. d. ¶ Op. quòd hoc non sufficiat, vt. l. Paulus. §. si mancip. ff. de pig. Sol. vt in gl. & bene. & vide qd' no. in. l. j. §. cũ prædũ. ff. de pig. ¶ Secundò op. de. l. fi. j. de acqui. re. do. Sol. ista duo contraria: vt in glo. & bene.

Si paratus. Posterior creditor habet ius offerendi priori, & sibi pignus confirmandi. ¶ Quærit glo. an idem sit econuerso, q̃ prior creditor possit offerre secũdòꝰ gl. determinat q̃ sic: & bene.

LEX XII.

CReditor. Prior in tẽpore contractus secundũ creditorẽ attem habet exceptionẽ, & cõtra excipiẽtẽ replicationem ex prioritate temporis. h. d. ¶ No. hîc tex. dum dicit. ad iudicari poteri poterit ei hypothecaria. quod intellige. i. pronunciari rem sibi hypothecatã esse, & possessionẽ restituendã, vt. l. fi cum venditor. j. de euict. facit quod dixi in. l. si fundus. §. in vendicatione. ff. de pigno.

Si quando. Qui soluit litis æstimationẽ primo creditori, non liberatur à secundo. h. d.

c **Si primus.** ᶜQui prior de hypothecarijs creditoribꝰ conuenerit: potior est alio qui prius conuenit de debito. h. d.

d **Si tecum.** ᵈSi res obligata alteri obligetur de voluntate creditoris: quo ad illum, prior hypotheca inutilis est: quo ad alios, inspicitur qd' actum est. h. d. ¶ Sed quæro, qd in dubio? glo. hîc dicit q̃ in dubio videtur remittere totum: vt. l. Paulus. j. q. mo. pig. vel hypo. sol. sed contrariũ not. ibi, & in. l. ij. C. de remiss. pig. Breuiter, hæc videt veritas, q̃ in dubio videatur remittere in totum: vt. d. l. Paulus. Fallit in casu. l. iubemus. C. ad velleia.

LEX XIII.

SI prior. Potest quis in fuum̃et locum succedere: & ratio prioritatis facit vt possit quis inuito alio pignus vendere. h. d.

Sciendum. Secundus creditor habet rem obligatã tam pro credito suo, quàm pro sorte & vsuris, quas primo creditori soluit. h. d.

Si simpliciter. Secundus creditor cõtra omnes est potior, excepto primo. h. d. ¶ In gl. ibi, nõ accepit. imò dicit negligentia. i. nescientia, quasi dicat, imputetur ei. quòd non perquisiuit de statu prædn. argu. l. qui cũ alio. j. de reg. iur. &c.

A Titio. Tertius q̃ succedit in locũ primi: potior est secũdò. h. d.

Si tertius. Non solùm qui soluit, sed qui patiẽ pignus vẽdi, vt priori seu potiori soluaẽ: põt in prioris locũ succedere. h. d.

Si prior. Potest prior impedire secundum voluntatem vendere, licet ipse vendere non possit. h. d.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Pactum quando interpretatur pro eo qui ipsum apposuit?*

LEX XIIII.

INsulam. Ista. l. legiẽ duobꝰ modis. vno modo secũdũ glo. secũdũ quã. h. d. Cõuẽtio facta, sup debito inter plures diuidẽdo, porrigiẽ ad pignora, si vtriq̃ sufficiunt. aliàs cui primũ debet solui debitũ, præferẽ in pignore. nisi aliud sit actũ. h. d. Et diuiditur in tres partes: quia primò ponit thema. Secundò incipit respõdere, distinguẽdo quæstioni resultãti ex themate. Tertiò. ponit circa hoc dictũ. Pauli Iurisconsulti. Secunda ibi. pignorum &c. Tertia ibi, Paulus. vbi ponitur, nisi, pro si non. & secundùm istas lectu. respondet. ibi pignorum &c. Alij Moderni dicunt quòd illud est de themate. & responsio incipit ibi, Nerua & Proculus. & secundum hanc lectu. breuiter h. d. ¶ Conuentio q̃ pignora pertineant ad vtrumq̃. intelligitur eo ordine quo solui debitũ principale debet, nisi aliud actum sit. h. d. & secundùm istam lect. non est necesse dicere quòd respondeat: & dictio. nisi, stat propriè. & quælibet istarum lect. est bona. & not. vt patet ex summarijs. ¶ † Not. quòd pactum interpretatur pro eo qui ipsum apponit. contra. l. veteribus. ff. de pact. Gl. soluit hic, & ibi plene dixit: & solu. apparet ex præcedentibus: quia cùm conuentio super principali sit clara: cõuentio super accessorijs debet sequi illam &c.

LEX XV.

SInon. Qui prior est in tempore, potior est in iure, quando ab eodem pignora sunt accepta: si verò à diuersis non dominis: tunc possessor est potior. h. d. ¶ Opp. si non dominus obligat: ergo non valet obligatio: quia res aliena non potest pignori obligari. Solu. intelligas quòd non erat dominus: sed habebat publicianam: vt. l. siab eo. supra de pignor. & secundùm hoc glossa procedit hîc clarè: quia tota distinctio quæ ponitur in. d. l. siue autem. §. si à diuersis. ff. de pub. potest hîc poni: quia eodem modo est in pign. vt. d. l. si ab eodem. cum sua gl.

LEX XVI.

e **TIam.** In fisla superficiaria potest dari pignori. hoc d.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

2 *In consilijs & disputationibus, dicendũ est sine præiudicio alterius rectius sentientis.*

1 *Quando habeat locum illa regula, si vinco vincentem te, ergo fortius vinco te.*

LEX XVII.

GLaudius. Si primus creditor à tertio separatur, non præiudicat secundo, qa per hoc non succedit tertius in locum primi. & sententia inter alios lata non alijs præiudicat.

iudicat. h. d. Et primò ponitur thema & quæstio, ex qua colligitur vna ratio pro tertio creditore. Secundò ponit quorundã responsionẽ: & aliã rationẽ pro tertio creditore. Tertiò, hoc reprehẽditur per Iurisconsultũ repetẽdo quæstionẽ. Quartò & vltimò. circa prædicta cõcluditur. Secunda ibi, plane. Tertia ibi, mihi nequaq̃. Quarta ibi, igitur. Et ista est pulchra lex & consueuit reputari difficilis. ¶ In tex. ibi, expulerat. ex hoc tex. fit mitur vna ratio pro tertio creditore cõtra Turbonẽ: quia si vinco vincẽte te: ergo &c. ¶ In tex. ibi, exceptiõe. s. pacti vel præscriptiõis. ¶ In tex. ibi, quoquo modo. subaudi etiam per iudicis iniuriã. Notabilia collige ex his quæ dicta sunt. ¶ † Itẽ, nota finẽ huius. l. ibi, fine præiudicio &c. & ita dicũt multi in suis cõsilijs & disputatiõibus. ¶ In tex. ibi. prioris. i. potioris secũdùm aliũ intellectũ hîc. ¶ Venio ad gl. & seruo ordinẽ gl. & op. si verũ est quòd determinat Iurisconsul. euenire circuitus indissolubilis. Pone enim primũ creditorẽ succubuisse dũ ageret: & secũdus egit cõtra tertiũ: & obtinuit: & primus iterũ ageret cõtra secundũ, & vinceret, & auocabit rem: & tũc tertiꝰ redibit cõtra primũ. secũdus cõtra tertiũ. & primꝰ cõtra secũdũ: & sic in infinitũ. Sed ad declarationẽ huiꝰ circuitus aduertẽdũ est, quòd tex. hîc loquit, 'quãdo primꝰ creditor fuerit exceptiõe superatus: & sic de iure, vl' alioquouis modo, etiã de facto, vt per iudicis iniuriã. ¶ Examinemꝰ primò. quãdo primꝰ creditor fuit victꝰ per iudicis iniuriã: & qui dã fatẽ tũc rem esse in circuitu, vt dixi. Alij volẽtes hoc soluere, dant tale remediũ, 'quòd secũdꝰ creditor quãdo possidet rem, offert pecuniã seu litis æstimationẽ primo creditori agẽti, ita q̃ possessio remaneat apud se: tũc nõ poterit auocari, neq; à prio, neq; à tertio. qd' est verũ. Sed vt dubiũ procedat, pone quòd secũdꝰ creditor nõ vult offerre, quia sibi nõ expedit. vt qa forte debitũ est magnũ, & res est parui valoris, tũc declaratio circuitꝰ esset hoc modo. si primꝰ creditor succubuit iniustè, vt agẽdo: & sic tertius fuit absolutꝰ, & tũc ista absolutoria sentẽtia statim habuit effectũ suũ. dicit enim res pfecta: vt. l. metũ. §. sed qd' prætor. s. qd' met. cã. Aut fuit factum cõtra ipsum primũ creditorẽ per tertiũ: & fic fuit primꝰ creditor cõdẽnatꝰ: & tũc si primꝰ creditor tertio creditori tradidit rem: liberatꝰ est pfectè: vt. l. põpon. §. sed & is. & ibi not. s. de pecu. vnde si res redit postea ad primũ creditorẽ, nõ potest postea cõuenire ex sententia: qa ab ea liberatus est solutiõe. ¶ Sed cõtra hoc dicũt qdã, & sentit gl. videt quòd primꝰ creditor possit cõueniri de nouo, per. l. sed & si possessori. in prin. s. de iureiur. Sed respõdeo: fateor quòd possit de nouo cõueniri hypothecaria, non ex sententia, vt dixi. sed in hoc secũdo iudicio, posset ille primus creditor vt suis defensiõibꝰ, quas in primo iudicio omiserat: & tertiũ sic separabit: vt. l. creditor. in prin. s. eo. & qd' no. in. l. duobꝰ. j. de excep. rei iud. vnde circuitꝰ euitat. ¶ Secũdò, est videndũ q̃n primꝰ fuit superatꝰ iustè. s. exceptione vel pacto. & ponit glo. exẽplũ. licet hoc non referat ad tex. de muliere quę erat potior oĩbꝰ creditoribꝰ, tũ renũciauit iuri hypothecę respectu secũdi creditoris: certè tũc aget cõtra primũ mulier: & vincet. & secũdꝰ aget cõtra mulierẽ & vincet iustè: qa renũciauit. vt. l. iubemꝰ. C. ad velleia. reuertet primꝰ cõtra secũdũm: mulier cõtra primũ: & sic primꝰ in circulo. Nec põt dissolui iste circulꝰ eo modo quo. s. dixi: qa hîc oĩs ista lata est iustè. erit ergo remediũ, vt ille q̃ possidet, agẽti offerat pecuniã, vel litis æstimationẽ, vt sic possessio apud eũ remaneat: qd' remediũ, vt dixi, est verũ, si possessor vult, vt qa ei expediat: aliàs puto hoc esse remediũ quòd cũ possessio ad primũ creditorẽ puenerit, quòd iustè vẽdat rẽ: qd' potest, vt. s. e. l. si prior. in fi. & in prin. & de pecunia partẽ sibi retineat, & partẽ det mulieri cõsentiẽti. hoc enim sibi mulieri, pdest: quia si rẽ hret, posset ab eo auocari p secũdũ creditorẽ. qd' poterit fieri de pecunia. Sed si mulier ad hoc nõ cõsentiret: tũc esseꝰ in circulo, nec posset cuitari. Dices tu, nec etiã p hoc re mediũ qd' tu dicis circulꝰ euitabit: qa sicut q̃n res est apud mulierẽ, posset cõueniri hypothecaria: ita q̃n est pretiũ rei: vt. l. j. in fi. j. tit. j. & ibi no. circa fi. gl. magnę. Rñdeo illud esse verũ, q̃n pretiũ esset apud eã ex titulo lucrativo: sed hoc est ex titulo oneroso. s. ,p pretio & credito suo. ¶ Venio ad vltimã gl. & op. quòd si vinco vincẽtẽ te, vinco te: vt. l. de accessionibꝰ. j. de diuer. & tẽp. prescr. & istam rationem tãgit tex. hîc formãdo istã. q. cui Iurisconsul. non rñdet. Sol. dicit glos. quòd † illa regula hîc fallit, sicut in aliꝭ casibus, quos glos. hîc ponit. sed do. Cy. ponit sol. huius brocardi in aut. licet. C. de natu. libe. ¶ Ego tetigi in. d. l. de accessionibus. sed hîc dico plenius. Nã quędã est victoria ipropre: quia nulla est pugna, sed magis casus: vt puta, si ex casu vnus puer faceret cadere vnũ potentẽ hominẽ. Quædã est victoria propriè, vbi est pugna. ¶ Primo casu: non habet locũ regula, si vinco vincentẽ te, vinco te. hic est casus in aut. licet. C. de natu. li. & in corpore vñ sumitur, & ibi mater excludit filiũ naturalẽ: nõ q̃ eũ vincat, & cum eo pugnet: sed quia filius naturalis ita demum vocatur, si vxor nõ supereret: sed si supereret, deficit cõditio filij naturalis, nõ q̃ vxor auocet sibi. ¶ Secũdo casu, q̃n est pugna propriè: & tũc aut loquimur in diuersis casibꝰ: & nõ sequit, si vinco vincẽtẽ te, vĩco te. Exẽplũ, si vinco te ad calculos: nõ sequit: ergo vinco vincẽtem te ad brachia, & hoc mõ põt intelligi in aut. de æqua. do. §. his cõsequẽs. vbi mutuãs in refectionẽ domus, præfertur creditori primo: nõ autẽ præfertur mulieri: tñ primus creditor habens expressam, præferẽ mulieri. Ista enim sunt in diuersis casibus. nã primus creditor præfertur mulieri sequenti in ordine: sed ibi dicitur, q̃ mutuãs in refectionẽ domus, nõ præferẽ mulieri. s. præcedẽti in ordine: & sic in diuersis casibꝰ loquimur. & ita ds intelligi qd' dicit. vasalli mei vasallꝰ, non est meꝰ vasallꝰ. ds intelligi, q̃n respectu diuersarũ rerũ cõstituit feudũ.

a ¶ Dicunt quidam &c. Contrariũ videtur tenere Bar. in. d. l. sed & si possessori. & ibi dixi. & vide in. l. permisceri. in fi. de acqui. pos. Alex.

b ¶ Pignoris. vide quod legitur & no. in. l. si potiores. C. de his qui in prio. cre. lo. succ. quia facit ad fi. huius legis. Alex.

c ¶ Prior creditor. Adde quod no. in. l. j. C. si an. cre. Alex.

d ¶ Lucius Titius. p Cyn. in. l. pig. C. de vsuris. & vide Bar. in. l. si cũ dotẽ. §. finaũt. vbi p Bar. so. ma. Alex.

¶ Mulier. In princip. vide tñ quod no. Bal. in. l. cõsentaneũ. in. vj. colũ. in ver. fi. iij. oppo. C. quomõ & q̃n iud. & de hoc in re offerẽdi cessionẽ de qua hîc, vide omnino Bald. in rubri. C. de priuile. do. vbi notẽ. loquit in. iiij. col. & vide casum multum no. C. si antiquio. cre. Alex.

POMATES. ¶ Mulier. Vide Bald. in. c. contingit. col. iij. de dolo & cõtu. & vide Rom. cõsi. cxxij. Cremon. singul. clxij.

e ¶ Discuti. not. ad authen. hoc si debi. C. de pig. adde Bar. j. ti. ij. l. si debitor. §. fin. In fin. quæ no. s. eo. l. creditor. & tñ Barto. sequitur Bald. in aut. sed hodie. C. de act. & ob.

f ¶ Possessor &c. Paul. de ca. in. l. si res obligata. de legat. j. dicit q̃ hoc est violare text. q̃ solus iustus possessor potest petere cessionẽ huic. & hîc & ibi dicit audiuisse à quodam suo doctore. hic verò iniustus possessor solũ potest offerre creditori pecuniam, vt rẽ sibi retineat, & rẽ liberet, nõ aũt cessionem iurium impetrare. & ita loquit. d. l. Paul. secũdùm eũ. & hæc procedunt solùm in offerẽte q̃ possidet, sed si nõ possidet, dic vt ibi dixi post Bald. in. l. nulla. C. de solut. Pe. de bella perti ca in. d. l. si res obligata. in. v. no.

1 *Excussionem non fieri, ubi ex creditoribus unus hypothecaria conuenitur.*

Pignoris cessio domino uero, quando fieri possit?

LEX XX.

g **MVlier.** ᵍPossessor iustꝰ habet ius offerendi priori creditori, & cedẽdã actionẽ ipetrãdi. h. d. ¶ Op. q̃ prius debeat discutiᵉ debitor, vt. C. de pig. aut. hoc si debitor. Sol. dicũt qdã q̃ hodie hoc corrigit. vel dic, dicit gl. notãter, qª hîc cõuentꝰ hypothecaria erat vnus de debitoribus: meritò ṗt conueniri hypotecaria añq̃ cæteri discutiantur, qd' est notãdũ. ¶ Si em̃ esset vnꝰ debitor tm̃: tũc nõ esset dubiũ, q̃ simul & semel posset cõueniri psonali & hypothecaria, si possidet: vt in aut. de fideiuss. §. sed neque. sed hîc sunt plures debitores, & quilibet pro parte hæreditaria: & tñ hypothecaria põt cõueniri insolidũ añ q̃s cæteri discutiant: quod est not. ¶ Secũdò op. dicit hîc. iustus possessor. s. cõtra de. l. Paulus. §. fi. j. qui. mo. pig. vel hyp. sol. Sol. fiubaldi hic. maximè: quia quilibet possessor põt offerre, siue sit iustus, siue iniustus, & cessionem impetrare.

2 ¶ † Tertiò opp. q̃ vero dño non possit fieri cessio pignoris, vt. l. neque pignus. j. de reg. iur. gloss. soluit & bene. q̃ fiat cessio in personali cõtra hæredes põt etiam fieri dño vero cessio pignoris secundùm ea quæ dixi in. l. q̃ à debitore. s. e. *LEX XXI.*

QVærebatur. Secũdus creditor confirmat sibi pignꝰ soluẽdo primo debitũ quod prædedit. nec tenẽ offerre debitũ ei qd' postea est secutũ: cùm in eo nõ sit potior &c.

ligata. allegando. d. l. Pau. videtur illam intelligere, q̃ ibi cessio fieri dẽat & vsque ad quod tempus possit possessor hanc obligationẽ facere, & an post sententiam? vide Bar. in. d. l. si quis stipulatus fuerit. x. in melle. ad si. ff. de solu. & Bal. in. l. Paulus. §. fi. qui. mo. pig. vel hypo. sol. in lectu. antiqua. & illud quod hîc dicitur de cessione impetranda, limita vt per Bal. in d. l. si res obligata. in. v. no.

LEX XXII.

TItius. In pari cā, qui prior est tpe, potior est in iure, etiam in quæstis post vtriusq; obligationē. h.d. ¶ Op. j. de iure fis. l. si is qui. vbi dicitur fiscū esse præferendū. Sol. illa est vera, quia fiscus ex priuilegio suo, si concurrat cū alio creditore, nō priuilegiato, cōcurret in his bonis, vt in contrario, sed qñ concurreret cū alio creditore priuilegiato, sicut fiscus: tunc primus est potior, & præfertur etiam in postea quæsitis: hic est casus. Et sic est hic casus illius quæstionis quæ tangitur. ŝ. e. l. idem q. in fin. quòd inter duos priuatos qui habent hypothecam generalem, primus est potior in postea quæsitis: vt ibi dixi, sed plenius dixi in d. l. si is qui &c.

Negotiatori. Priuatus hñs hypothecā expressam præfert fisco & Cæsari, postea cōtrahēti. h.d. iste. ŝ. fi.

De distractione pignorum Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Actione quanam agatur per secundum creditorem contra primū uendentē pignus, ad illud quod supereſt de pretio?*
2 *Re perēpta, uel præscripta, ita quòd primus emptor agere non potest hypothecaria, q. in subsidium agit ad pretiū.*
3 *Mulier paupercula mortuo uiro qui aliqua animalia reliquit, quæ fuerunt uendita per eius hæredes, bonis uiri discussis, ex post animalia uendita, uel præscripta, agit in subsidium ad pretium.*

LEX I.

CReditor. Secundus creditor in hypothecanō pōt pignus vēdere, nisi precedēte dimisso: ŝs fi vēdidit, à præcedente creditore conueniri non potest, sed emptor poterit hypothecaria cōueniri. h.d. ¶ Opp. quòd cōmiserit furtum, vt. l. fi. ŝ. qui rē. in prin. j. de fur. gl. soluit optimè. dic vt in ea. ¶ Itē op. & videtur, q creditor vendens posśit cōueniri ab alio creditore: vt. l. si prior. in prin. ŝ. ti. j. glos. soluit & bñ. ¶ †Sed quæro, qua actione agit secundus creditor contra primū vēditorē ad illud quod supereſt de pretio? gl. rñdet notāter: & vide eā. & quælibet istarū sol. est bona, & pt esse & sustineri. tñ magis placet q agatur cōdictione ex lege, vt apparet ex his quę dixi in l. j. ŝ. de cōdi. ex lege. ¶ †Sed quæro, quid si res est perempta, vel præscripta, ita q primus creditor non pōt agere hypothecaria, vtrum aget ad ptiū in subsidiū? gl. notanter dicit, q sic sicut in re aliena vendita. quam gl. vide & no. Pro ista gl. facit. j. de his quæ in frau. cred. l. qui à debitore. sed in cōtrariū facit: quia iste creditor non habet pretium ex causa lucrativa, sed ex causa onerosa: ergo nō poteſt cōueniri: vt no. in l. tenetur. C. de rei ven. & fortè hoc voluit dicere gl. hic, cùm dicit. in subsidium præscriptæ sunt, vt in re aliena à non dño vendita. q. d. sicut conueniretur debitor, si haberet rē ex cā lucrativa: ita & hic creditor. & sic referēdo ad casum huius. l. q hic creditor ex cā lucrativa non haberet: nō poterat isto casu nō conueniri nisi ex eo quod supereſt ad debitū suū. & hoc vult dicere tex. dum dicit, quòd actio nō cōpetit, nec vtilis est danda. q. d. non tenetur aliqua actione natiua, neque datiua ex aliqua ætate. quod no. † Et ita præticaui[a] istam gl. pro quadā muliere paupere, quæ dotē dedit marito suo, quo mortuo, reliquit quasdam oues, & eius frater eas vendidit. dixi quòd facta excussione[b] de bonis viri, & re præscripta, vel perempta, quòd ipsa mulier ageret contra fratrem viri ad pretium in subsidium. & ita fuit factum per istam glo. quam no.

LEX II.

FIdeiussor. L. fideiussor emat pign[r] tū debitori, vel secundo soluenti restituere cogetur, licet extraneus emptor cogi nō posset. h.h. ¶ Opp. q nō possum vt ego, possum vt alius. vt. l. si pater. ŝ. q duos. ŝ. de adop. ergo videtur q fideiussor tanq; quilibet extraneus, posset pignus retinere. Sol. hic fides debita ratiōe cōuentionis, hoc est, mādati. hoc impedit. qd' dic vt plenè not. per do. in. l. j. C. de dolo.

LEX III.

CVm prior. Qui emit à creditore primo irreuocabiliter posśidet: sed q emit à debitore, licet pretiū soluat primo creditori, poterit cōueniri, si solutū pretiū ei offerat. hoc dicit, & glo. quærit vnam quæstionem satis claram. & bene dicit. dic vt in ea.

LEX IIII.

CVm soluendæ. Non poteſt pignus vendi antè, quàm debitor sit in mora soluendi. h.d. quam legem no.

LEX V.

CVm secundus. Creditor poteſt vendere pignus pro eo quod sibi debetur, & pro eo quod priori obtulit creditori. h.d.

SI secundus. Secundus creditor, vel fideiussor nō emit irreuocabiliter. h.d. & idem dicit. l. sequens.

LEX VII.

SI creditor. Si creditor iustè pignus vēdidit extraneo: nō pōt debitor recuperare rē, nisi ex pacto, vel ratione minoris ætatis. h.d. ¶ Circa qd' dic, q qñ apponit pactum, vt liceat recuperare pignus, quod creditor vēdidit & tūc ex hoc debitor nō poteſt agere cōtra emptorē, sed aget cōtra creditorē, vt sibi cedat actionē: vt hic in prin. Quādoq; apponitur pactū vt ipsi debitori liceat recuperare: & tunc ex hoc pacto ipse idē debitor poteſt recuperare: vt hic in. ij. rū. Qñq; nullum pactū apponē: tūc nō pōt rescindi vēditio, nisi p restitutionē in integrū vt hic. in. ij. respon. qd' intelligo nisi aliqd interuenerit ex his, quæ tribuūt creditori actionē: vt dicā in. l. fi. j. e.

SVMMARIVM.

1 *Cautela pro apponendo pacto, quòd non liceat alicui uendere rem.*
2 *Possessor pignoris, quòd hodie non posśit conueniri, nisi discusso principali.*

QVæritur. Pactū de nō vendēdo appositū, ab eo qui habet ius in re, impedit venditionē. h.d. secundùm verā lectu. f. si habetis in tex. nullam esse venditionē. sed si habetis in tex. nullā esse cōuentionē. tunc dicit totū contrariū. Sed quæ litera sit verior: dico q cum se mel haberemus de facto hanc. q. misimus vsq; ad Pisas ad librū Pandectarum, & reperta est vera illa litera. nullā esse venditionē. ¶ Sed tūc op[d]. de l. nemo. ŝ. de pact. Sol. ille qui apponit pactum, ne vendatur, reseruat sibi aliquod ius in re. f. pignoris. Simile in. l. fi. C. de iure emphy. Et sic habes remediū apertum, quando vis apponere dictū pactū[e], quod non liceat alicui vendere rē. de quo doct. dicūt in. l. fi. C. de re. alie. nō alie. & l. si absenti. ŝ. j. de do. Nā tunc est remediū q res sibi sit obligata pro interesse vel pœna: vel apponitur pactū q res non posśet vendi. casus est hic. vel dic: dicit glo. ibi non interesse pacisc entis: hic fic. ¶ Sed quæro, in quo interesset creditoris[f], vt res vendatur: cum res transeat ad emptorem cum onere obligationis? Respon. quia fortè res vendebatur potentiori, ita fortè quòd creditor non poterat vendicare: secus si res esset penes debitorē. Hodie † verò tale interesse est certum, quòd nō poteſt cōueniri posśessor pignoris, nisi discusso principali: sed quando est apud principalem, tūc poteſt rēcta via agi hypothecaria. vt in auc. de fideiuss. ŝ. sed neq;. & no. ŝ. ti. j. l. mulier.

SVMMARIVM.

1 *Remedium quòd debitor posśit uendere unam ex rebus pignoratis, quam maluerit.*
2 *Res magni ualoris, quando posśit uendi pro modica quantitate?*
3 *Pignorum posśessores ubi plures sunt, an posśit unus impetrare, ut omnes pro solutione debiti pro rata contribuant?*

LEX VIII.

CReditoris. ŝ Poteſt creditor vnum eligere ex pignoribus quod voluerit, vt vendat. h.d. qd' no. qa est cōtra opi. rusticorū. ¶ Sed q̄ro, vtrū debitor † posśit aliqd[t] remediū adhibere, vt vēdat vnā ex rebus, quā ipse voluerit? Rñ. si agat ipse debitor cōtra credi;orē, vt patiat ipsum talē rem vendere: vt. ŝ. de pig. act. l. q̄uis. ŝ. j. &. C. qui po. in pigno. hab. auc. item posśessor. Ista ergo. l. loquitur de debitore nō instāte. ¶ Sed q̄ † [h]q̄ro vtrū, q mo dica quātitate posśit creditor vēdere rem magnā? rñ. sic. sed tū dolus videt in ea versari. & teneē debitori ad interesse. vt no. C. e. l. q̄diu. ¶ Tertiò † q̄ro, qd si sint plures posśessores pignorū: an posśit vnus ex his impetrare, vt oēs, p solutione debiti, p rata cōtribuant? & videt q sic, vt. C. de debi. ciuitatū. ij. respon. lib. xj. ¶ In contrariū verò casus est hic. & hoc est verum. & probatur in. l. Moschis. j. de iure fisci. non ob. l. contraria: quia non erant bona obligata. quod no.

LEX IX.

VÆsitum. Venditio non liberat debitorem, nisi pretio creditori soluto. h.d.

Quod in pignoribus. Pactum de superfluo soluendo creditori est superfluum. quia tacitè inesse intelligitur. h.d.

LEX X.

ET si is. Creditor non tenetur de euictione: ipse tamen non poteſt euincere. hoc dicit. ¶ Opponitur. de. l. finali. C. de euictionib. Solu. glos. & bene. & no. casum illius singularis, quia mirabilis est &c.

LEX XI.

ARbiter. Diuisio cohæredum nō impedit ius creditoris pignus vendere volentis. h.d. ¶ Vel aliter. ille in quem transfertur ius nouum, transfertur ius vēdendi pignora. h.d. & istā eādē. l. hētis. j. e. l. fi. & hic fuit posita ex inaduertētitia &c.

LEX XII.

REscriptum. Creditor poteſt emere pignus à debitore. h.d.

SI aliena. Quicquid ex re pignorata vel eius occasione consequitur creditor, pignus extenuat: si id irreuocabiliter consequitur. aliàs debitoris liberatio ex futuro pendebit euentu. hoc. d. quia bonus casus est & subtilis, ideò istam. l. declarabo in. l. proxima.

SVMMARIVM.

1 *Creditor uendens pignus, quod ius cedere debeat: Et quare in quolibet contractu uenditionis apponitur clausula, cedēs omne ius omnemq; actionem, quod uel quā &c.*
2 *Pignoris uenditi si pretium peruenit ad debitorem, quòd debitor liberatur si pignus tradatur emptori.*
3 *Creditor ut posśit pignus uendere, quæ requirantur.*
4 *Debitor quomodo posśit uenditionem pignoris impedire?*
5 *Cautela pro debitore, ut posśit impedire uēditionē pignoris.*

LEX XIII.

CReditor. Breuis est. &. hoc. d. Creditor tenetur ius cedere, & posśessionem tradere. hoc. d. & fortis est. l. ¶ † Et quæro, quod ius est quod creditor vendens cedere debet? & dicit gl. ius scilicet hypothecæ. sed illud nō videtur verum: quia cùm emptor efficiatur dominus: nō poteſt habere sibi obligatam, vt insti. qui. alie. non h. in prin. & l. non est nouum. de acqui. re. do. ergo nō poteſt habere hypothecam, vt. l. neque pignus. j. de re. iur. ¶ Solu. tribus modis poteſt intelligi hæc lex. Primò. quòd cedat ius, non tamen vt dicatur res obligata sibi: sed poteſt rem loco pignoris retinere. Simile in. l. qui à debitore. ŝ. tit. j. &. l. iij. ŝ. j. C. si anti. cred. l. j. & propter hoc in quolibet contractu venditionis apponitur hodie, quòd venditor cedat omne ius, omnemq; actionem, quod vel quā habet in illa re, vel pro illa re. Pro hoc infrà de euictio. l. in creditore. ¶ Secundo modo poteſt intelligi, vt hæc lex ponat duos casus. Primo. quando creditor vendit sibi rem hypothecam, quam non posśidet. poteſt enim eam vendere, vt. C. eodem. l. secunda. ŝ. eodem. in rubrica. dum dicit, de distractione pignorum & hypothecæ: quia hypotheca propriè est res obligata, nō vendita, nec tradita creditori, vt. l. si rē. ŝ. propriè. ŝ. de pigno. actio. Et isto casu, creditor debet cedere ius, scilicet in personali & in hypothecaria, vt hic in primo casu. Sed quando posśidet: tunc liberaretur tradēdo posśessionem, vt hic in secundo casu. &. C. eodem. l. qui prædium. Ex quibus not. † quòd illud quod est dictum supra. l. proxi. quòd quando prætium ad creditorem peruenit, debitor liberatur. est verum, si res est tradita emptori: aliàs secus. nō enim liberatur debitor tunc: quod apparet: quia contra eum ceditur actio, vt hic & in l. in creditore. infrà de euictio. ¶ Tertiò. potest intelligi quando creditor tenetur cedere ius: hoc est docere se creditorem potiorem cæteris, vt. C. cre. euictionem pignoris non debere. l. prima. ¶ Item quæro † pro declaratione materiæ, quæ debeant interuenire, vt creditor posśit pignus vendere? Respō de. primò. oportet debitorem esse in mora soluendi, vt. ŝ. eodem. l. cùm soluendæ. &. l. debitores. C. de pignoribus. & post moram debitor expectari per biennium, vt. l. secunda. C. de iure do. impe. nisi aliud tempus sit comprehensum pacto, vel cōsuetudine, vt. l. de quibus. supra de legi. & si ista cessarent, venditio esset nulla, vt ibi. Secundò scilicet, q tempore quo res vænalis exponitur, q hoc interim debitori denuncietur: vt. l. creditor. C. eodem.

vnde si hoc non fieret, non propter ea venditio esset nulla: sed creditor tanq; mala fide versatus, tenetur pignoratia ad interesse, vt. d. l. creditor. sicut aliàs quando malam fidem adhibuit in vendendo pro viliori pretio: vt. l. prima. C. si vendi. pig. agatur. quod dic vt ibi no. ¶ Quæro[a] quid posśit facere † debitor, vt venditionem pignoris impediat? Respon. quando q; debitor[b] offert debitum: & deponit ac consignat: & tunc non est dubium quòd venditio pignoris impeditur, & debitor à debito liberatur. vt. C. debitorem venditionem pignoris impedire non posse, l. obsignatione. C. de solu. & lege si prius. C. eodem. Quandoq; debitor offert tantùm: non autem deponit, nec consignat: & tunc vtrum hoc sufficiat, glo. dubitat in dicta. l. si prius. C. eodem. & lege, si residuum. eodem titulo. Tu circa hoc dic: aut ista oblatio fit in iudicio: & tunc sine dubio sufficit, vt dicta l. si residuum. & supra de pigno. actione. l. si rem. ŝ. fina. Aut ista oblatio fit extra iudicium: & tunc licet non sufficiat ad inducēdum pignoratitiam actionem: tamen sufficit ad hoc vt mora debitoris purgetur: vt. l. si seruum. ŝ. sequitur. infrà de verborum obligatio. meritò impeditur venditio quæ non poteſt fieri nisi propter moram: vt dictum est. & prædicta vera, si debitum est liquidum, si verò debitum esset obscurum, fortè propter implicationem rationis inter debitorem & creditorem: tunc poteſt debitor coram iudice interpellare creditorem, vt ponatur aliquis mercator ad calculandum rationem inter ipsos: quòd si creditor faceret supersederet: impeditur venditio. vt. l. si residuum. C. eodem. & l. statuli berum. j. de statulibe. facit. l. finali. C. de vsu. & fru. leg. & istud † est notabile remedium. Quandoq; pecunia non offertur, nec consignatur, sed debitor solo verbo dicit: ego paratus sum soluere: tunc venditio non impeditur ipso iure. sed interim valet. sed postea debitore soluente, venditio infringeretur & rescinderetur: vt. l. fundus. ŝ. de resciud. venditione. & not. in dicta. l. si residuum. C. eodem. Ita debet intelligi[d] lex, item liberatur. ŝ. qui paratus. j. ti. j. Sed ad hoc est remedium tale, quando debitor dicit creditori: ego sum paratus soluere: quod tunc creditor dicat. & ego sum paratus recipere: tunc illo soluente, talis protestatio nil operatur. argumen. l. aut qui aliter. j. quod vi aut clam. &. l. prima. j. de liber. agno. ¶ Vltimò no. ad quid teneatur creditor vendens. respon. & vide vt no. in. l. j. C. cred. euic. pigno. non debe. quæ dicta no. bene.

Quibus modis pignus uel hypotheca solui tur Rubrica.

LEX I.

DEbitoris. ŝ Is cuius pecunia pignus liberatur, non succedit in ius debitoris, quo ad actionem, sed quo ad exceptionem sic. hoc dicit ¶ Opp. de. l. Arist. ŝ. quę res pignо. obliga. posSol. illa limitatur per istam: quia non succedit quo ad actio. nisi fit actū. secus quo ad except. vt hic, &c.

CVm venditor. Vitiato expresso, non vitiatur tacitū, si non est eadem ratio vitiandi vtrumque. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. debitum. C. de remiss. pignor. Solu. ibi erat eadem ratio vitiandi tacitum, quæ vitiabat expressum, vt puta: quia remissio fuit facta dolo vel metu. hic verò secus: nam inter virum & vxorem & similes personas, prohibetur donatio debiti principalis: quia ex hoc efficitur donatarius locupletior: sed non prohibetur remissio pignoris: quia ex hoc donatarius nō efficeretur locupletior. Nam nihilominus rem inet obligatus in debito principali vt. C. ad Velleianum. l. etiam. &. l. si pignus. j. de his quę in frau. credi. dixi plenè in. l. si fideiussor. j. de lega. primo. ¶ Vlti. f gl. hic opp. & non soluit. vide eam. & dic vt plenè p Cy. in auc. ingressi. C. de ſa. ſan. ec. in illa quæstione si non valet ingressus, an dedicatio bonorum vitietur.

¶ Vera. ad idem no. Bald. in. l. j. C. ne lic. ter. prouoc. gl. in. l. acceptam. & ibi Bal. C. de vsur. in gl. ij. & hoc etiā sequit. d. Ioā. in. l. ptor. ŝ. si qs paratus. de oper. noui nun. dicens, quòd quādo quātitas nō esset liquida: tūc sufficeret dicere: offero me paratū soluere q[d] debeo. & realiter offerre partē liquidā, & pro residuo offerre fideiussorē. facit l. statuli. rati. &. l. seruus si hęredi. in fi. de statu hib. ita dicit ipse, l; de Bar. nullā faciat mentionē. Idē voluit do. Ioā. in l. si mora. solu. ma. & scripsi post Bar. in d. l. acceptā. C. de vsur. Bal. idem in l. j. C. ne lic. ter. p uo. alex. ¶ Adde Pau. de ca. cōſ. cc. clxxvj. vbi ponit, an venditio pigno ris impediat, si petitur qd' calculet ratio p debitorē?
¶ Intelligi. singulare remedium ad hoc vt oblatio nihil operet: & sic isto casu offerens, verba, p verbis reportet. in. c. eccle. tias. ŝ. his itaque. xiij. q. j. & ita dicebat do. Ioā. in. l. si mora. sol. ma. licet nō allegauerit dictū Bart. hic. & Imo. in. l. si seruus cōis. de vul. & pu. & Bar. in. l. si fide iussor. j. prin. qui satisf. cog. facit qd' no. Bar. in. l. prætor. ŝ. si quis paratus. de ope. no. nū. in fi.
¶ Debitoris, & ad istum tex. vide gl. & ibi no. Bal. l. cū ex cā. C. de re mis. pign. & circa istā. l. vide Pau. de ca. in consil. cccl xviij. inci. j Christi noie, visis actis.
¶ Vltimò gl. hic opp. & c. vide. j. e. l. si debitor. ŝ. si in venditione. Alex.
¶ Adde qd' dicit Bart. consi. cccxj. lib. iij.

POMATES.
a ¶ Quæro. Vide Alex. in. l. si mora. ff. so. matr.
b ¶ Debitor. Et ad de quę dixit Bar. in. l. acceptā. C. de vsur. & in. l. ptor. ŝ. si qs paratus. de ope. no. nū. & oino Bald. in. d. l. acceptam. vbi tenet cōtra Bart. & ade tu quod ex dictis Barto. hic habes fore necessārium, quod debitor interpellet creditorem ad calculandū: & sic quòd steterit per eum quominus calculetur ad hoc text. qui bene hoc probat in. l. cùm seruus. j. de condi. & de. ita no. Alex. in l. si mora. col. iiij. j. sol. ma. & Ang. in. l. si residuū. hic alleg. & plus intelligit Bal. ibi in eo qui tenebatur intra terminum reddere rationes, & restituere reliqua sub pœna: quia offerendo liquidū, & præstando fide iussorem de residuo intricato, satisfacit. & idē tenet Pau. de castro in cōſi. cccxcij. incipi. viso puncto. vbi plᵒ voluit prę missa procedere, quādo in deferendo subesset periculum, nō aliàs. & plus, q non dicitur satisfactū per dationē fideiussoris, qñ verba obligationis sonarent in factū. per text. in. l. statuliber. in fin. j. de statulibe. Alex.

Universidad de Deusto

✤POMATES.
a ¶ Si res. Vide adhæc Alex. l. si patroni. §. fi. col. j. ff. ad Trebel.
b ¶ Itē pone. Bald. in. l. ij. in. xiij. q. de rescin. vend. tenet cōtra Bar. & iudicio meo, verius & melius loquitur. Bal. & adde Bar. l. i. in diē. de aqua plu. arcen. & in. d. l. vj. §. sed & marcellus. de in diem adie. sed cum Bar. cōcordat Io. An. in addi. Specu. in a rub. de obli. & so. in. ij. & iij. col. in dubius quæstionibus. Alex.
c ¶ Verum. Et dū Barto. hic dicit, q etiā creditor possit insinuare pro suo interesse, adde q alius pro me insinuationem fa cere pōt, quæ mihi prodest. aut. eo decursum. & ibi Bal. C. de do. ante nup. & in. l. fin. §. simili. & ibi Bar. C. de iure do. & facit quod no. Bar. in. l. facta. §. fi qs. & quod ibi doct. ad Trebel. quæ vide ad no. hic. Alexā. ¶ Adde quod voluit Io. And. in addi. ad Specu. in rub. de sol. q stāte statuto, q glibet dēat facere scribere debita & credita: & contingat q aliqs qui habeat debitores, non faciat describere: q si ipse est obligat' alteri, cui etiā obligauit nomina debitorū, nō præiudicat: licet non faciat describi.
✤POMATES. ✳
d ¶ Si debitor. Vide Ro. cōs. xciij. col. iij. & cōs. cxl.
e ¶ Vltimò no. tene mēti: qa si act. sup qua adhibet consensus, non tenet, nūq; nocet cō sensus. & vide q no. Bart. in. l. post legatū. ad fi. j. col. C. de his quib. vt indig. Alex.
✤POMATES. 4
e ¶ Vltimò. Vide Ro. consi. cxxxij.
✳ Si venditio. valde subtiliter allegat contra eius Barto. in. l. j. in. ij. notabi

Defensor Mutata persona ex parte rei, cautiones iudiciariæ extingūtur. h. d. & materiā istā dic plenè in. l. si añ acceptū. j. iud. fol. & in. l. Iulia. §. qui satisda. cog.

LEX II.

Si creditor. Possessor q litis æstimationē soluit creditori, excipit contra dominum vendicantē: nisi debitū sibi offerat &c.

✤ SVMMARIVM. ✤

Res uendita cum pacto de retrouendēdo si pignoretur: an primus uēditor possit eā rehabere: & sic pignus soluere?
Res mihi uendita, & per me posteā pignorata: à primo uenditore, si petatur remedio l. ij. C. de rescin. uendi. quòd pignus non resoluatur.
Res donata uel pignorata si auocetur prætextu insinuationis non factæ, an pignus resoluatur?

LEX III.

Si res. [a]Si ius debitoris obligātis resoluitur ex cā antecedēti necessaria, resoluitur pignus: secus si ex cā voluntaria. h. d. cū prin. l. seq. quod no. quia vidi millies de facto istud. cōcor. §. de in diē addict. l. vj. §. sed & Marcellus. & iste casus est notabilis ad multa. vt dixi. Et primò, †qñ res vēditur, & apponitur pactū de reuēdēdo, q si interim pignoretur, debet distinguiri an emptor cogatur reuēdere de necessitate: an ex volūtate? vt hic. & quod not. in. d. §. sed & marcellus. Itē. †pone[b] q pignoratli rē emptā à te, quæ tū postea auocatur tāq; fuerit vēditor decepti vltra dimidiā iusti p̄tij: per. l. ij. C. de rescin. vē. an pignus dissoluitur? Rñ. nō: quia fuit in ptāte sua nō reddere. Nā emptor tūc reddit rē ex voluntate, nō ex necessitate: cùm possit emptor tūc supplere p̄tiū. vt. d. l. ij. ergo & c. vt hac. l. & c. d. §. sed & marcellus. & quod ibi no. † Item. pone q res tibi donata auocaē à te prætextu īsinuatiōis nō factæ intra sex mēses secūdùm formā statuti huius cuitatis. certè vī q nō resoluitur pignus: quia tua volūtate omisisti insinuationē. hoc est verum, [c]nisi ipsi creditori etiā posset imputari, cur insinuationē etiā in tēpore nō fecisset. Posset em̄ insinuare, cùm sua interesset. ita debet intelligi. l. lex vectigali. §. de pign. &c.

✤ SVMMARIVM. ✤

Consensus interpositus super actu non ualido, non nocet.

LEX IIII.

Si debitor.[d]
Si in venditione. Qui consentit vēditioni pignoris, videtur ius suū remittere: nisi cōtrariū fuerit protestatus, vel vēditio non tenuerit. h. d. ¶ No. secūdùm gl. de virtute protestationis quæ cōseruat ius protestātis. de hoc per Inn. in. c. cū. M. ferrariēsis. de cōsti. dixi plenè. j. de noui ope. nū. in. l. nō solū. §. fi. in tractatu de protestatione declaratoria volūta. ¶ Vltimò no. [e] q† si actus circa quē adhibetur consensus nō valet, nō nocet consensus: sed cōtra. §. eo. l. j. §. j. Solu. hīc consensus habet in se illam cōditionem. s. fi venditio subsequatur, vt. l. sicut. §. si voluntate. j. eo. aliās secus &c.

LEX V.

Soluitur. Siue hypotheca remittat expresse, siue remittatur debitum: hypotheca videtur remissa, quatenus debitum est remissum. h. d.

✤ SVMMARIVM. ✤

Oblatio solū quāti sufficiat ad hoc, ut pignus liberetur? Soluere ubi quis tenetur, quòd non liberetur satisfiendo multo creditore.
Inquisitus pro maleficio pro quo ex forma statuti imponitur pœna pecuniaria, & in defectum solutionis pœna corporalis, quando sit fideiussoribus relaxanda?
Debitum conditionale, licet solui posset: an tunc creditor cogatur recipere?

LEX VI.

Item liberatur.
Qui paratus. Solutione vel oblatione in iudicio facta, pignus liberatur: secus si alio modo quis paratus est satisfacere: nisi creditor hoc admiserit. ¶ Opp. quòd nō sufficiat aliquem esse paratum soluere, nisi habeat pecuniam ad manus, quā offerat: vt. l. si peculium. in fi. j. de statulibe. & §. de rescind. vendi. l. fundus. Solut. intelligas hic, quòd pecuniā habebat, & eam offerebat. ¶ Op. quod sola oblatio non sufficiat, vt. l. acceptam. C. de vsur. Solu. † dic, quòd hic offerebat in iudicio: vt. l. si rem. in fin. §. de pigno. act. secus si extra iudicium, vt in contrario. ¶ Oppo. quòd sufficiat quem satisdare: vt. j. e. l. pe. Solut. ibi hoc fuit actum. ¶ Oppo. de. l. rescrip. † & j. j. de mu. & ho. Solut. ibi per leg. est expresse dispositum, quòd sufficiat satisdare. aliās vbi † quis deberet soluere non liberatur satisfiendo (vt hic) creditore inuito[g]. ¶ Et ista faciunt ad. q. quotidianum. Pone, per† statutum imponitur pro maleficio pœna pecuniaria: & in defectum, pœna corporalis. Quæritur, vtrum reus se repræsentans debeat relaxari datis idoneis fideiussoribus? Respond. aut statutum dicit quòd condemnetur in certa quantitate, quam, si soluere non potuerit amputetur sibi pes: & tunc datis fideiussoribus idoneis debet relaxari: quia nō poterit dici, quòd soluere nō possit, qui fideiussores idoneos inuenit: vt. l. nemo dubitat. j. de reg. iur. & intelligitur, si sunt fideiussores qui non habent bona verisimiliter peritura: aliās secus: vt. l. iij. §. j. j. solut. ma. & quod ibi not. & §. de mino. l. verum. §. si locupleti. Sed si statutum dicit, quòd condemnetur in certa quantitate, quam si nō soluerit, amputetur sibi pes: tunc non debet relaxari datis fideiussoribus, quia posset esse quòd nec ipse, nec fiideiussores soluerent, quamq; sint locupletiores. Nam vbi lex requirit solu. non sufficit satisfactio datis fideiussoribus vel pignoribus. Casus est hic. & eadem ratione si quis faceret depositum de pecunia. Non enim hoc est soluere, sed est illam pecuniam loco pignoris ponere, quæ posset perire. nec hoc cogitur quis admittere: quia non est solutio, sed satisfactio. Sed tunc modus esset, quòd quis solueret pecuniā pro condēnatione fiēda, si fieri cō tingeret. Potest enim quis soluere debitū cōditionale: vt. l. sub condi. j. de sol. & tūc certū erit quòd illa cōditio non poterit euenire, scilicet si nō soluerit: quia id solutum est. ¶ Sed † dubitatur, licet debitum cōditionale possit solui, an tūc creditor cogatur recipere: & videtur quòd nō: quia illud est in creditum rei: quia si cōditio deficeret, cogeretur creditor pecuniā reddere per cōdictionē ob causam, vī sine causa. sed nemo cogitur accipere pecuniā, per quā quis obligatur, vt. l. j. §. qui po. in pigno. ha. Et sic videtur quòd massarij cōmuuis non teneātur recipere hāc solutionē: possunt tamē qui volūt, nisi aliter sit eis cōmissum per formā statuti &c.

LXX VII.

Si consensit.
Videamus. Procurator non pōt pignus remittere sine speciali mandato: sed bene potest remissionem pignoris recipere. h. d.

Si conuenerit. Pign' p̄t remitti pro pte pro ia diuiso. h. d.

Illud. Si diuisio fiat à socio, nō tollitur ius reale alteri cōpetēs pro indiuiso: secus si esset ius psonale: vt. l. Iul. §. idē Celsus. ff. de act. empt. & plenè pidoct. C. si cō. res pignori data sit. l. vnica. & dixi plenè in. l. q Romę. §. duo fratres. j. de ver. ob.

LEX VIII.

Sicut. A Estimatione rei obligatæ extinguitur pignus. h. dicit. ¶ Op. glo. duobus modis & soluit: dic vt in ea, & bene.

Creditor. Pactum factum hæredi, transit ad fideicommissarium vniuersalem. h. d. ¶ Opp. quòd pactum factum hæredi non prodest fideicommissario vniuersali, vt. l. si hæres pecuniam. id Trebellia. & l. hæres à debitore. in princip. j. de fideiussō. Solu. huius timore fuerunt factæ quædam glo. quæ intelliguntur, quòd hoc pactum fuit factum defuncto. ita intelligit prima gl. & alia. gl. super verbo hæreditatem. & videtur quòd sint additiones. Vel potes dicere. q† contraria loquuntur de iure agendi: q† non trāsit ad fideicommissarium, nisi fuerit hæreditarius. hic vero loquitur de iure excipiendi. facit ad hoc. l. si post ff. de consti. pe, & quod no. in. d. l. si hæres pecuniam &c.

Si procurator. Pactū procuratoris in rem suam prodest, & nocet domino, sicut pactū domini. h. d.

An pacisci. Filius vel seruus non potest liberè remittere pignus. h. d.

Si voluntate. Qui consentit alienationi, videtur remittere pignus, si alienatio sit secuta. h. d.

¶ Ad declarationem huius. §. sunt facta omnia quæ sequuntur in tex. isti? l. vsq; ad fi. h. d.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Possidens rem, non præsumitur eam uendidisse.*
2 *Domum egrediens iudicis præcepto, si postea in eam ingressus est, quòd dicatur præceptum contempsisse.*
3 *Res si uenditur per debitorem, & postea ad eum ex noua causa reuertatur, an reincidat in obligationem?*
4 *Vsusfructus semel extinctus quando sit quòd non intelligatur ex repetitione iterum incipere.*
5 *Venditio quòd præsumatur simulata, quando emptor patitur uenditorem possidere & quantum tempus requiratur? Et quid si in instrumento uenditionis sit appositum constitutum?*
6 *Venditio non præsumitur simulata, si uenditor remansit in possessione, & respondeat de fructibus emptori.*
Idem quando emptor reseruat usumfructum fundi.
7 *Possessionis medium, quòd dicitur probatum, probatis extremis.*
8 *Venditor, an possit contra emptorem agentem excipere uenditionem si mulctam?*

2 **Superuacuum.** [a] In dubio non præsumitur quis alienasse ea q repertus est possidere. hoc. d. ¶ Et iste §. timore contrarij. l. fi. C. de remis. pig. Iegitur multis modis hic & in. l. contraria. & inter alias lectu. pone duas. Prima, quòd hic erat dubium, vtrum creditor alienationi cōsensisset. Secūda, quod certum erat creditorem alienationi consensisse. Sed dubitatur, an debitor alienauerit. Secundùm primam lect. iste. §. diuiditur in tres partes. primò enim loquit, qñ nullo mō apparebat creditorem consensisse venditioni, seu obligationi. & dicitur quòd in dubio hoc non præsumitur, si debitor possidet. Secundò. quādo certum est quòd creditor alienationi consenserit simpliciter, & postea debitor rem redemit, vel alio modo recuperauit: nam tunc creditori præiudicat. Tertiò. quando consensit nō simpliciter. sed sub pacto quòd sibi soluatur de pretio: nā tunc si de pretio creditori nō est solutū, & debitor rē possideat: aget tunc creditor hypothecaria cōtra eum. & si excipitur de cōsensu adhibito alienationi: replicabitur de dolo, quòd cōsenserit sub pacto quod sibi soluatur: & non est solutum. & ita legebat domin⁹ Richar. ma. Secunda ibi, nisi. Tertia ibi, veruntamen. ¶ Oppo. C. de remis. pigno. l. fin. Solu. concordat cum secundo respond. huius. §. secundum istam lectu. sed discordat à primo & tertio: sed tamen non obst. quia hic in principi. nullo modo constabat de consensu: ibi secus. Item, in tertio respon. consensit creditor non simpliciter: sed sub pacto, quòd sibi soluatur de pretio. ibi verò consensit simpliciter. & ista lec. tangitur in. l. contraria. & eam tenebat Richar: mal. vt dixi. Quæ lec. est vera in se: tamen non videtur mihi quòd cōgruat litere. Nam secundùm hāc lec. opponere† exceptio doli: qa non soluit secundū quod actum fuit. quæ exceptio doli non oritur ex suspiciōe aliqua, imò ex certitudine: qa non soluit. sed tex. hic in fi. loquitur de exceptio. doli quæ oritur ex quadam suspicione doli: ergo alio mo do debet legi iste. §. Legitur ergo secūdùm gloss. nostrā hic: & tāgitur in. l. contraria. quòd hic erat certum creditorem consensisse alienationi: sed dubium erat an debitor alienasset. Et secundū hāc lec. diuidetur in tres partes. primò ponit dictū: & est tale, creditor consensit debitori quòd venderet pignus: & hoc constat. Nunc debitor conuentus hypothecaria dicit se rem vēdidisse cum ipsum possideat: nec aliam probationem allegat. dicit Iurisconsul. q† non est præsumēdum debitorem vēdidisse, cum possideat. & hoc primò. Secūdo. ponit aliud dictum p quod aduersatur primo: nā possibile est q† debitor vendiderat. & postea redemit, vel ex alio titulo acquisiuit: puta p successionem. & sic non sequitur, si possidet, ergo non vendidit. h. d. Tertiò. respondet[b] prædicto obiectioni hoc modo, nā licet sit possibile q† vēdiderit, & postea redemerit: tamē ex eo quòd semel possedit, & hodie reperit possidere, præsumitur eū semper possedisse: & est suspicio & præsumptio, quòd fuerit venditio ficta: & ideo cum creditori pecunia non sit soluta, contra debitorem excipientem de venditione, replicabitur de dolo in hoc adhibito, quòd fraudulosè & fictè vendidit. hoc dicit. quem casum multum no. Et vide literam, & ibi, translata ad præsens tempus scilicet cōsiderato ex eo q† ab initio possedit. & in p̄senti repit possidere, & sic semp præsumit possedisse: ex quo est p̄sumptio q alienatio sit ficta, seu i fraudē ficta. & ita vī intelligere Odo. & Mar. sil. & ita vī tenere Dy. in. l. oēs. §. luci⁹. j. quæ in frau. cre. ¶ Oppo. C. de remis. pign. l. fi. Solut. ibi erat certū em esse venditam & traditam: & sic ipsam exiisse bona debitoris, quod requiritur: vt supra proxi. §. & l. volūtate. infrà eodē. hic verò in vltimo rū so, licet de venditione constaret, tamen non constabat rem esse traditam: & sic bona debitoris non exiuerat. ¶ Sed contra hoc oppo. quòd sufficit venditio sola, etiam sine traditione, vt. j. eadem. l. §. fi debitor. Sol. ibi licet non tradiderit: tamen tradere tenebatur: hic verò nec tradere tenebatur: quia præsumebatur ficta venditio. quod intellige, vt statim dicā.
c ¶ Redeo[c] ad ordinem. §. ¶ No† ex prin. quòd non
1 est præsumendum eum qui possidet, rem ipsam vē-
✳ didisse, & sic faciat ad. q. † Iudex præcepit alicui vt
2 exiret possessionem domus, & eam discumbraret: & ille exiuit & discumbrauit. & de hoc confecit instrumentum, & postea reingressus est: an videat' venisse contra præceptum? videtur hic quòd sic: quia non videtur exiuisse, ex quo reperitur possidere: a
sed ista. l. nō facit. Ioquitur enim hæc. l. in casu dubij. sed nos ponimus. q. quòd exiuit & discumbrauit: puto tamen quòd præceptum contempserit: quia tele præcetum debet intelligi quòd exeat & discumbret, & perpetuò sic discumbratam teneat: vt. l. seruus. C. de pœnis. Debet enim iudex illum quē vult mittere in possessionem in ea tueri: nec intelligitur de missione momentanea: vt. l. iij. §. missum. j. ad carbonia. & j. ne vis fiat ei. l. si quis missus. ¶ Venio ad
3 secundum dictū. ex quo videtur quòd si verè esset facta venditio siue alienatio, & postea ex noua causa reuerteretur ad debitorem, quòd ipse non reincidat in obligationem: quòd indubitanter est verum, quando præcedit obligatio specialis, de qua hic loquitur: vt patet ex principio huius. §. sed si præcederet obligatio generalis omnium bonorum præsentium & futurorum: & tunc si res reueerteretur ad debitorem ex noua causa: videtur quòd reincidat in obligationem: sicut incideret quælibet res de nouo quæsita. Contrarium tamen determinatur expresse in. d. l. finali. C. de remis. pig. & est nota. & mirabilis
4 §. Ex† quo possumus dicere quòd. l. sicut in annos. & l. repeti. suprà quib. mod. vsuf. amit. quæ dicunt, quòd vsusfructus semel extinctus, iterum incipiat ex repetitione, intelligantur, nisi semel sit extinctus vo
d luntate vsusfructuarij ad hoc ordinata[d]. arg. d. l. fina. C. de remis. pigno. & eodem modo, si pignus extingueretur absq; voluntate creditoris: nam tunc nō putarem impediri, quin ex noua emptione reuerteretur in obligationem propter illa verba, bonorum
5 etiam futurorum &c. ¶ Venio ad tertium dictum† ex quo no. quòd si post venditionem emptor patiatur venditorem possidere: præsumitur alienatio & venditio fictitia. Idem tenet Dyn. in. d. l. omnes. §. Lucius. j. quæ in fraud cred. allegat gloss. in arg. j. de acquiren. hæredi. l. si is qui bonis. & C. de natu. libe. l. iij. facit. C. de repud. hæredi. l. iij. & quod ibi per do. ¶ Sed hic quæro, quanto tempore requiratur emptorem debere pati? quidam dicunt, diu: hoc est, longo tempore. Alij per triennium. vt. l. fina. C. de apochis publi. Ego dico hoc esse in spiciendum arbitrio iudicis secundum qualitatem personarum. Quid enim si emptor est pupillus, vel alius, qui subito se absentauit: hoc plene examino in. l. post contractū, d
infrà de dona. ¶ Quæro, quid si in instrumento ven
e ditor se constituit emptoris nomine possidere[e], & sic venditor semper fuit in possessione: puto quòd per hoc non effugiatur præiumptio fraudis. Requiritur enim vera & corporalis traditio: & . C. de suffra. e
6 l. j. nisi† venditor de fructibus emptori responderit. hoc enim faceret cessare præsumptionem fraudis. ar. l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj. vel nisi venditor reseruauerit sibi vsumfructum: vt. l. quisquis. C. de donatio. dixi plenè, in. d. l. post contractū. j. de dona.
7 ¶ Vltimò. † nota quòd ad probandum possessionem, probatis extremitatibus, præsumitur medium: vt hic per doct. in. l. super longi. C. de præscri. longtemp. ¶ Quæro, † licet creditor posset hoc allegare, scilicet hanc venditionem esse fictam, seu in fraudem: an venditor ipse possit hoc dicere contra emptorem agentē & videtur quòd non: vt. l. si creditoribus. C. de ser. pig. da. ma. quod dic, vt. d. l. post contractum. j. de do.
8

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Creditor qui consensit alienationi pignoris, quando possit*

a ¶ Superuacuū. in prin. hui⁹ & c. Sit is est tex. & ibi Bal. in. l. & q. C. de distrahen. pi. Alex.
b ¶ Rñdet. si aliqs vēdidit rē, quam possidebat & post eā reperitur eandē possidere: p̄sumit ficta venditio. de qua materia & de intellectu huius. §. cū materia fictionis & simulatiōis in cōtractu, vide latè & multū sing. p Bar. in cōsiljs suis ex cōsilio q† incipit Petrus Nicole. q† videas omnino. & oīno Ange. in cons. xlvij. inci. quidā Francisc⁹. Ale. ¶ Adde Ro. consi. cciij.
✤POMATES.
c ¶ Redeo. Vide Ias. & doct. in. l. si fideiussor. §. j. co. vj. ff. de le. j. Alex. cōsi. cviij. co. pen. volu. iij.
✳ Vēdidisse. Cōtrariū tenet in consi. suis Barto. consil. incip. Petrus Nicol. aliās inci. fictū tale est: Petrus Nicole. pro sol. vide tamē concor. ccl. xxxiij. inci. bon⁹ & non simulatus contractus.
d ¶ Ordinata. ar. d. l. fi. & c. facit ad intellectū. l. fi. C. de remis. pig. vbi est casus mirabilis.
e ¶ Possidere. adde Spe. in ti. de do. §. j. ver. itē pone, aliquis intendēs &c. Alex.

Universidad de Deusto Biblioteca

agere hypothecaria.

2 *Creditor quòd non tenetur ostendere rem uendendam debitori, nisi prius satisfactur de ea restituenda.*

Illud videamus. Si creditor vēditionis non cōsensit, vt sibi de pretio satisfiat: & non satisfit: impeditur agere hypothecaria contra eū & eius hēredē: secus cōtra extraneū emptorē. h.d. Et fortis. §. est, & est hīc quędam gl. quæ incipit, nō intēdit. aliàs est. sine non. sed prima est vera: vt patet in alia gl. quæ incipit, dol⁹ ergo. & est sup verbo, potiorē. ¶ Op. q hæres nō posset hypotecaria cōueniri: qa nō posset etiā ipse debitor si post venditionē ipsam rē redemerit: vt. §., pxi. §. & C. de remiſ. pig. l. fi. Sol. gl. q hic permisit vēdere ea cōditiōe vt sibi de pretio satisfieret. ita dicit gl. vñ si pmisit sub cōditiōe, & cōditio nō est impleta: ergo posset agere cōtra extraneū possessorem. Cui⁹ contrariū dicit in versi. qd' si is. Sol. gl. quòd in illo ver. quod si is. nō fuit adiecta cōditio pmissioni, sed creditor fuit secut⁹ fidē debitoris asserētis se soluturū. Et vide gl. quæ incipit: qa permisit. & est sup ver. q si is. istę gl. cōtinēt diuinationem: nec vī de mēte iuris con. q hic in diuersis casibus loquat. solū em̄ hanc differentiā no. vtrū cōueniat hæres vel extraneus & ibi dicas totū hūc. §. loqui eodē mō. ¶ Et distingue tres casus, q quīq creditor cōsentit alienationi simpliciter, nulla adiecta conditiōe, vel mō: & tūc alienatione secuta nō aget hypothecaria, etiā cōtra debitorē & eius hęredē: vt. §. proxi. §. & l. fi. C. de remiſ. pi. Q quīq cōsentit alienationi sub cōditiōe, si sibi satisfiat: & tūc si sibi nō satisfiat, aget hypothecaria contra quēcunq: qa nō est satisfactū, sicut ipse pmisit: vt. j. ea. l. §. sed & si pmiserit. Q quīq cōsentit sub mō §. vt sibi satisfiat: & etiam hīc sequit fidē debitoris: & tūc loqtur. §. iste. nā si fidem nō implet: cōmittit do lū: ex quo potest replicari cōtra ipsum & eius hæredē: vt hīc i primo casu: nō aūt cōtra extraneū possessorē, vt hīc in secūdo casu. & dictū intellectū vī ponere gl. hic super ver. potior. licet aliæ gl. paruæ aliter intelligant, vt dixi. ¶ Vltimo not. ver. tutius. p quē determinatur l. cęuis. §. de pign. acti. §. q creditor non tenet ostendere rem vendendā debitori, nisi prius sibi satisfiat. quod no. &c.

SVMMARIVM.

Appellatione uenditionis continetur omnis actus per quē dominium transfertur, etiam ex ultima uoluntate.

Contra consentientem rem suam legari paratur exceptio.

Venditionis. Appellatione venditionis nis cōtinet oīs actus, p quē dominiū trāsferr, etiā ex vltima voluntate. h. d. ¶ No. q si cōsentio, q res mea leget, cōtra me paratur exceptio. An aūt interim ex hoc cōsensu possim⁶ contineri: dixi plenè in. d. l. cùm quis decedens j. de le. ij. facit. l. całus. §. de pig. act.

Si debitor. Pignus videt remissum sola venditiōe, si debitor tenet tradere. h. d.

SVMMARIVM.

Actus alienationis unus quando permittitur: omnis alius illi similis, & eundem importans effectum uel melioré, permittitur.

Præceptum seu decretum iudicis obseruatur ad literam.

Licentia per episcopum ecclesiæ alienandi bona immobilia pro satisfaciendis debitis concessa, quòd uigore huius licentiæ non poterit permutare.

Sed & si permiserit. Si permittit vn⁹ actus alienatiōis: pmittit oīs alius illi similis, & eūdē iportans effectum, vel melioré: sec⁹ si deteriorē. h. d. ¶ Not. mirabilē casum. hoc tū licet verū sit in cōsensu partis cōtra quā verba interpretāda sunt in cuius ptāte fuit apertius legem dicere: vt. l. veteribus. §. de pact. tū nō idem puto in pcepto seu decreto iudicis, qd' debet obseruari ad literā, vt. l. si pupillorū. §. fi prætor. j. de rebus eorum. ¶ Vltimò. facit ad qōnem istam: Eps pmisit cuidā ecclesię alienare bona immobilia, p satisfaciēdis debitis. Modò ecclesia vigore huius pmissionis permutauit vnum fundū cum alio. certè non valet: quia nō satisfit causæ per quā est pmissa alienatio. Non em̄ ex fundo permutato satisfit creditoribus, q deberēt habere pecuniā. arg. huius. §. in princi. & circa finē: nisi poneres, q illū fundū quē p mutauerit non poterat vendere: sed poterat vendere istū quem accepit ex ista pmutatiōe. quodno. quia vidi hoc de facto &c.

SVMMARIVM.

Subscribens se, quando uideatur consentire?

Pignoris uenditione facta per debitorem, quando præuidetur creditori?

Non videtur. Præsens & tacens, nō videtur pign⁹ remisisse secus in eo q se subscribit. h. d. ¶ No. q q se subscribit, videtur consentire & scienter: nisi ꝓbet cōtrariū. & idem in eo, q cōsensit sine scriptis qd' intellige, ni si se subscribat, vt testes, vt. l. Cai⁹. §. de pi. act. & qd' vidistis in. l. fideiussor. §. pater. §. de pign. Et sic subscriptio quā quis faceret, vt notari⁹, nō ꝓiudicaret si bi. qd' tangit hic in vlti gl. ¶ Itē. oppo. C. de remiſ. pig. l. si hypothecas. & l. j. Sol. gl. q fallit ibi fatore libertatis, & fatore fisci. & ideo q vt i materia ista liq̄t tibi, dic: quādoq; debitor tibi vēdit creditore ignorāte: & tūc creditori non præiudicat, vt. l. debitorē. C. de pig. & l. si debitor. de distr. pi. & l. fi. C. de remiſ. pig. Q ñq; debitor alienat creditore præsente & tacēte: & tūc aut ista alienatio fiet manumittēdo: & ipsi præiudicat: vt. l. j. C. de remiſ. pig. Aut fiet alio mō: & tūc aut fiscus erat vēditor: & sibi præiudicat: vt. l. si hypothecas. C. eo. aut vendebat priuatus: & tūc sibi non præiudicat: vt hic. & l. caius. §. de pig. act. nisi tacuerit animo decipiēdi, vt. l. si sine. C. ad velleia. & l. mulier. C. de distr. pig. vel nisi iudex misit proclama per ciuitatē, q quicūq; vellet cōtradicere, cōpareat: vt. l. si eo tempore. C. de remiſ. pign. Si verò fuit præsens & cōsentiēs: tūc aut res exiuit bona debitoris: & hoc cōstat: aut nō. & hoc cōstat: aut dubitatur. ¶ Primo casu, qñ exiuit. aut creditor cōsensit simpliciter, aut sub conditione, aut sub mō: vt dixi. §. ea. l. §. illud. & hoc qñ res nō est reuersa in bōis debitoris. sed si esset reuersa: tūc distingue: aut ex eadē cā: aut ex alia: vt. l. volūtate. j. eo. ¶ Secūdo casu, qñ non exiuit bona debitoris: & tunc, aut debitor tenet tradere aut non, vt. §. ead. l. §. fi debitor. ¶ Tertio casu, qñ dubitat⁹ vtrū bona debitoris exiuerint, dic vt. §. ea. l. §. supuacuum. ¶ Quādoq; creditor nō cōsensit alienationi. f. obligatiōi rei sibi obligatæ: tūc dic vt §. q pot. in pig. ha. l. creditor. §. fi. &. j. eo. l. Paulus. in prin. Et prædicta q̄tum ad materiam nostrę. l. materiam autem generalem qualiter præsentia, cōsensus & subsciptio præiudicet, dixi plenè in. l. quæ doti. j. sol. matrimonio.

SVMMARIVM.

Hæres, an ita cogatur dotare, sicut defunctus?

Si debitori. Q ui cōsentit debitori spō te, videt consentire hæredi eius. qd' no. ¶ Op. de. l. si marito. §. si volūtate. j. sol. matri. gl. nō sol. Dy. ibi dicit, q ibi variat cōditio ex pſona hæredis. nā hæres non cogitur dotare, sicut cogebat defunctus. In cōtrariū videtur q hæres cogitur dotare, ad quē transeunt bona cū onere suo. vt. l. in insulā. j. solu. matri. §. j. Dic ergo q hic consentit creditor ex volūtate libera: ibi verò filia teneꝑ consentire patri, non autem hæredi. & hoc mō variatur ibi conditio in persona hæredis &c.

Si debitor. Permissio venditionis facta vni, non porrigit ad extraneum. & facta ad tempus, non porrigitur vltra. h. d.

LEX IX.

Titius. Si duo simul emunt, videntur iuicem consentire, & pignus remittere. h. d.

Titius. Q ui succedit in locum vnius creditoris, vtitur remissione illi creditori facta. h. d.

LEX X.

Voluntate. Si soluatur venditio & res cum eadē causa ad venditorē redeat, pignus in statum pristinum restauratur.

Lucius

¶ Si debitori. Ad de istū tex. extendit Bar. in. l. ꝓhibitiōe. sicut loquitur i ꝓuisiōe tm. ita no. voluit in. l. filiussa. §. diui. de le. j. In eo, an prohibitio facta hęredi &c. & ita cū hęrē de facto ante q̄ videret ibi, ad illud allegaui istum text. qd' not. ego Alexā. scholaris. ad idē text. i. l. j. in fin. de fundo dotali. Alex.

¶ Nā hæres non cogit dotare &c. vtrū hæres cogat dotare, sicut defunct⁹: vide Bart. i. d. §. si voluntate. bī facit. l. si quis à liberis. §. item rescriptum. de libe. agno. & vide hic apostillas Iacob. de Are. sup libro hoc. Alex. ¶ Add. q abb. cōs. xv. & l. ij. li. vī tenere q hæres cogatur. ¶ Titi⁹. & ita istū tex. no. alleg. bar. in. l. cū pater. §. libertis. de lega. ij.

¶ POMATES.

a ¶ Determinat. Vide Aret. consilio lxxxij. col. ij.

b ¶ Venditionis. & dixit Bald. in. c. j. §. ꝑterea. quibus mo. feu. amit. qd' iste tex. est vnic⁹ in iure, de eo q alteri cōsentit, vt de re sua testet. Quē etiā allegat singulariter Barto. in. l. venditioni. C. pro emp. & l. quod ab oib⁹. C. de fideiuss. & in. l. si tibi. §. de pig. §. de pac. Al.

¶ POMATES.

c ¶ Posim. de consentiente qualiter sibi ꝓiudicet vide Bal. in. c. j. ꝑterea. qb⁹ mo. feu. amit. & in. c. j. de ꝓhi. ali. feu. per Loth.

¶ POMATES.

d ¶ Si pmiserit. vide Alex. l. filiussā. §. diui. col. vij. de leg. j.

e ¶ Nō videt. istū text. dicas fuisse fauore ecclesiæ, & pauperū. & aliarū pſonarū, & causarū q̄ merent fauorem, sicut libertates secūdùm Bal. no. in. l. j. C. de remiſ. pi. hic allegata, p illum tex. in ver. itē opp. C. de remi. pig. l. si hypothecas &c. Ad de Bart. qui ponit hāc disputationē clarè in. l. fin. C. de remiſ. pig.

¶ POMATES.

f ¶ Dubitat. Vide Alex. ibi i. xij. col. Iumna. in fi.

¶ POMATES.

a ¶ Lucius Titius. Vide quod per istum tex. cōsuluit Alex consi. xij. colū iij. vo. ij. & Soc. consi. ccl xvj. col. j.

b ¶ Qui pignoris. & adde qd' habetur. §. q po. in pig. ha. in. l. mulier. & qd' ibi dixi. & vide. l. prior. C. qui pot. in pig. habe. & quod ibi dixi. Alex.

c ¶ POMATES. ¶ Primi. Limita istā. l. per Ale. in. l. quidā existimauerunt. in vlt. col. ff. si cer. pet.

d ¶ Vsurarius. vide Bar. in. l. palam. §. nō solū. de rit. nu. Idē voluit Bar. & Ang. in. l. prætor. §. is ēt. de eden. & idē voluit Ang. in sua disputatiōe in cip. Alēsis miles per Bal. in rub. C. de vsur. Alex.

¶ POMATES.

e ¶ Fœnerari. vide Ro. consi. ccciij.

f ¶ Sicuti. Vide Bal. in. l. in bonā fidei. §. de reb. cre. Ro. in. l. admonendi. de iureur.

¶ POMATES.

f ¶ Sicuti. Adde q idē esset in eo, qui aufugit de carcere, secūdū Bolo. ī addi. ad Gul. de suza. in tract. tormē. col. vij.

¶ POMATES.

¶ Fauore. Vide Feli. e. nullus. ver. fallit. ij. co. de ꝓesumptio.

¶ Apud Iabeonē. in pri. huiꝰ. §. &c. Idē in fi. vult i. l. pignus. C. de pig. acti. Bal. in. l. incēdiū. & auc. sed no uno iure. C. si certū pe. Ang. & Imol. in. l. stipulatio ista. §. alteri. deuer. ob. In. c. prin. &c. idē no. Bal. in. l. cū allegas. C. de vsur. pro hoc facit qd' dixi post Bart. in l. de qb⁹. §. de le. se cūdū Bal. q̄ cōsue tudo excusat ꝺpœna iuris cōmunis. & Bal. i. l. fi. ī prī. C. de iure do. ap, p bat statutū, quod soluantur decē, p centenario.

¶ POMATES. ¶ Apud Celiū. Limita vt, p Cæp. ī fi. in. iij. co. ver. ix. & circa dictū Bar. vide Alex. consi. lxij. in vl. c. vol. iij. & consi. xxxix. ij. co. eo. vo. Cæpo. cōs. viij. & cōs. xiiij. Ful. in. l. cū allegas. C. de vsu. de rusti co q facit pactū de non vendendo: quòd ille cōtractus nō præsumet vsurarius, ex quo in eo præsumitur iuris ignorātia. qd' intellige de illis rusticis, de quibus per Alex. l. si per errorem. ff. de iurisdict. om. iu.

¶ Clausura. vide Bal. in. l. j. in. iij. col. C. eo. in eodē. prin. quasi ad finē. per Bal. in. l. j. C. eo. alex.

¶ POMATES. ¶ Ciuitate. Vide Bar. consi. xxvj. vo. j. ale. cōsi. xxiiij. col. ij. vol. ij. & in vj. col.

¶ Contrarium. faciat. & istum textum alle. Barto. in. l. si vnus. §. pactus. in v. colum. §. de pact. alex.

¶ POMATES. ¶ Itē de ista qōne. Vide ale. cōs. xv. inci. viso, pcessu inquisitionis. col. vlt. vol. j. & quæ scripsi in prooe. huius operis. col. iij.

¶ POMATES. ¶ Debet. Vide Ro. sing. lxj. post Bal. hic. & pro dicto Bar. hic facit tex. l. cum autem. §. eo. ti.

¶ Regrellus. quæro quomodo procedat, quòd parte euicta agi potest de

Lvcius titius. Q ui consentit rem sibi obligatam in dote dari, pign⁹ videtur remittere. h. d.

LEX XII.

Paulus. Q ui consentit qd' pignus pignori detur videt pignus remisisse: non alium loco sui cōstituisse. h. d. ¶ Materiam istā dixi in. l. creditor. §. fi. §. qui po. in pig. hab. &c.

SVMMARIVM.

Possessor non debet arctari ad docendum de titulo, quando proponit aliquam exceptionem remouentem ius petitoris.

Qui pignoris. Q uilibet possessor habet ius offerēdi creditori. n. d. quē. §. no. in tex. ibi qualiscūq; item ibi, nec debet quæri. ¶ Nota quòd ista oblatio impedit lit. contest. ¶ Itē no. quòd quando possessor opponit aliquam exceptionem per quam remouetur ius petitoris, non debet possessor arctari ad docendū de iure suo.

LEX XIII.

Si deferente. Iureiurando & sententia liberatur pignus hoc dicit. ¶ Vel aliter. iureiurando res decisa liberat pignus. h. d. ¶ No. de effectu sententię, de quo dic plenè in. l. Iulianus. §. de condi. inde. &c.

LEX XIIII.

Vm colono. Ex pacto pignus tollitur, & satisfactione. h. d. quod dic vt dixi in. l. item liberatur. §. j. §. eo. &c.

LEX XV.

Primi. Q uando vnus est debitor ex pluribus causis, cogitur creditor recipere, si offeratur totum quod ex vna causa debetur. quod no. & tene menti.

Liber Vicesimus primus.

De ædilitio edicto Rubrica.

LEX XVII.

Visit fugitiuus. Not. istum tex. in fi. quod vsurarius⁴ qui desinit fœnerari, ⁵adhuc dicatur vsurarius.

Sicuti. f No. ad quęstionē quòd fuga est iter cæteravn ūdiciū cōtra malefactorē, vt. l. lege cornelia. i fi. j. ad sylla. ¶ Sed qd si aufugit fauore⁶ familię: & postea citat⁷ cōparuit dic, q illa ū vi det fuga, q̄ cōtra eū psumptionē inducat.

SVMMARIVM.

Actus factus qui communiter æstimatur licitus, licet in ueritate non sit, quòd per hoc non dicitur illicitus.

Captus in uno territorio ut ducatur in aliud territorium, quòd debet relaxari.

Apud labeonem. h Ex isto. §. nota primo, † quòd si quis fecit aliquē actū, qui æ ltimetur cōmuniter licitus: tū cōtrariū est in veritate: qa sapit vsurariā prauitatē quòd ex hoc nō dicit vsurarius. ¶ Itē not. † quòd si vnus caperetur in territorio ciuitatis Asisij, & duceretur in territorium Perusij, quòd debet relaxari. ita determinat Oldra. in quadam sua disputatione.

SVMMARIVM.

Monacha percussa in primo claustro extra clausuram cæterarum monialium, quādo dicatur percussa in domo suæ habitationis.

Apud Celium. i Not. ad. q. de facto, quòd quidam dominꝰ habeat vnū casamētū: & in vna parte stabat dūs in alia seruꝰ: deinde erat vna clausura k q̄ claudebat oēs domos. quòd si seruus exiuerit vnā clausurā, dicatur fugitiuꝰ. Quod facit † ad. q. q̄ fuit in ciuitate l ista cū quædā monialis esset percussa in claustro primo, extra clausurā cæterarū monialiū: an dicat percussa in domo suæ habitatiōis? Breuiter, iste tex. determinat q ꝺod si q dem est vna clausura, quæ vltimò claudit omnes domos, scilicet familiares & monachos, seu moniales: quòd vna habitatio dicatur &c.

SVMMARIVM.

Si fiat licitatio alicuius rei, & quidam promittit aliquid licitando, & contrarium faciat ob illud quod fiebat in licitatione, quòd uidetur repetitum in contractu.

Medicus non conuentuatus dicitur medicus.

LEX XIX.

Sciendum. versic. **Dictum.** No. istū versꝰ. q ponit differentiā inter dictū, pmissum & similia: & sic facit, quòd † si fiat licitatio alicuiꝰ rei, & qdā, pmittit aliqd licitādo, & contrariū m faciat ob illud qd' dicebat i licitatiōe: dico q illud dicit repetitū in cōtractu.

n ¶ Itē nota ī ver. ea autē. † ad qōnē de qua fui petit⁹ anno visitatiōis sctī Frā cisci. Nā est quædā cōstitutio, quòd nullꝰ possit itrare mōasteriū sub pœna excōicationis, nisi sit medicus, qui curandi cā &c. Mō intrauit quidam qui erat medicus, non conuentuatus: an sit excōmunicatus? dixi quòd nō. quia quāuis non sit conuentuatus, tamen medicus est: vt ibi vulgo &c.

¶ POMATES.

a ¶ Qui consentit. Ad de istū tex. extendit Bar. in. l. ꝓhibitiōe. sicut loquitur i ꝓuisiōe tm. ita no. voluit in. l. filiussa. §. diui. de le. j. In eo, an prohibitio facta hęredi &c. & ita cū hęrē de facto ante q̄ videret ibi, ad illud allegaui istum text. qd' not. ego Alexā. scholaris. ad idē text. i. l. j. in fin. de fundo dotali. Alex.

b ¶ Nā hæres non cogit dotare &c. vtrū hæres cogat dotare, sicut defunct⁹: vide Bart. i. d. §. si voluntate. bī facit. l. si quis à liberis. §. item rescriptum. de libe. agno. & vide hic apostillas Iacob. de Are. sup libro hoc. Alex. ¶ Add. q abb. cōs. xv. & l. ij. li. vī tenere q hæres cogatur. ¶ Titi⁹. & ita istū tex. no. alleg. bar. in. l. cū pater. §. libertis. de lega. ij.

¶ POMATES.

c ¶ Posim. de consentiente qualiter sibi ꝓiudicet vide Bal. in. c. j. ꝑterea. qb⁹ mo. feu. amit. & in. c. j. de ꝓhi. ali. feu. per Loth.

¶ POMATES.

d ¶ Si pmiserit. vide Alex. l. filiussā. §. diui. col. vij. de leg. j.

e ¶ Nō videt. istū text. dicas fuisse fauore ecclesiæ, & pauperū. & aliarū pſonarū, & causarū q̄ merent fauorem, sicut libertates secūdùm Bal. no. in. l. j. C. de remiſ. pi. hic allegata, p illum tex. in ver. itē opp. C. de remi. pig. l. si hypothecas &c. Ad de Bart. qui ponit hāc disputationē clarè in. l. fin. C. de remiſ. pig.

¶ POMATES.

f ¶ Dubitat. Vide Alex. ibi i. xij. col. Iumna. in fi.

¶ POMATES.

a ¶ Lucius Titius. Vide quod per istum tex. cōsuluit Alex consi. xij. colū iij. vo. ij. & Soc. consi. ccl xvj. col. j.

b ¶ Qui pignoris. & adde qd' habetur. §. q po. in pig. ha. in. l. mulier. & qd' ibi dixi. & vide. l. prior. C. qui pot. in pig. habe. & quod ibi dixi. Alex.

c ¶ POMATES. ¶ Primi. Limita istā. l. per Ale. in. l. quidā existimauerunt. in vlt. col. ff. si cer. pet.

d ¶ Vsurarius. vide Bar. in. l. palam. §. nō solū. de rit. nu. Idē voluit Bar. & Ang. in. l. prætor. §. is ēt. de eden. & idē voluit Ang. in sua disputatiōe in cip. Alēsis miles per Bal. in rub. C. de vsur. Alex.

¶ POMATES.

e ¶ Fœnerari. vide Ro. consi. ccciij.

f ¶ Sicuti. Vide Bal. in. l. in bonā fidei. §. de reb. cre. Ro. in. l. admonendi. de iureur.

¶ POMATES.

f ¶ Sicuti. Adde q idē esset in eo, qui aufugit de carcere, secūdū Bolo. ī addi. ad Gul. de suza. in tract. tormē. col. vij.

¶ POMATES.

¶ Fauore. Vide Feli. e. nullus. ver. fallit. ij. co. de ꝓesumptio.

¶ Apud Iabeonē. in pri. huiꝰ. §. &c. Idē in fi. vult i. l. pignus. C. de pig. acti. Bal. in. l. incēdiū. & auc. sed no uno iure. C. si certū pe. Ang. & Imol. in. l. stipulatio ista. §. alteri. deuer. ob. In. c. prin. &c. idē no. Bal. in. l. cū allegas. C. de vsur. pro hoc facit qd' dixi post Bart. in l. de qb⁹. §. de le. se cūdū Bal. q̄ cōsue tudo excusat ꝺpœna iuris cōmunis. & Bal. i. l. fi. ī prī. C. de iure do. ap, p bat statutū, quod soluantur decē, p centenario.

¶ POMATES. ¶ Apud Celiū. Limita vt, p Cæp. ī fi. in. iij. co. ver. ix. & circa dictū Bar. vide Alex. consi. lxij. in vl. c. vol. iij. & consi. xxxix. ij. co. eo. vo. Cæpo. cōs. viij. & cōs. xiiij. Ful. in. l. cū allegas. C. de vsu. de rusti co q facit pactū de non vendendo: quòd ille cōtractus nō præsumet vsurarius, ex quo in eo præsumitur iuris ignorātia. qd' intellige de illis rusticis, de quibus per Alex. l. si per errorem. ff. de iurisdict. om. iu.

¶ Clausura. vide Bal. in. l. j. in. iij. col. C. eo. in eodē. prin. quasi ad finē. per Bal. in. l. j. C. eo. alex.

¶ POMATES. ¶ Ciuitate. Vide Bar. consi. xxvj. vo. j. ale. cōsi. xxiiij. col. ij. vol. ij. & in vj. col.

¶ Contrarium. faciat. & istum textum alle. Barto. in. l. si vnus. §. pactus. in v. colum. §. de pact. alex.

¶ POMATES. ¶ Itē de ista qōne. Vide ale. cōs. xv. inci. viso, pcessu inquisitionis. col. vlt. vol. j. & quæ scripsi in prooe. huius operis. col. iij.

¶ POMATES. ¶ Debet. Vide Ro. sing. lxj. post Bal. hic. & pro dicto Bar. hic facit tex. l. cum autem. §. eo. ti.

¶ Regrellus. quæro quomodo procedat, quòd parte euicta agi potest de

euict. vide plenè Paul. de Caza. in. c. si vēditori. in. iij. co. de emp. & vendito. & per alios. maximè per Imol. Alex.

a ¶ Dubiū. & ista ficiunt ad quæstionem de statuto. de qua per Bart. in. l. pe. C. de transact. Alex.

b ✠ POMATES. ¶ Si fundꝰ. vide Barb. cōs. xv. co. xij. vol. ij. Imo. cō si. j. vj. co. & cōsi. viij. in. j. col.

✠ POMATES.

c ¶ Qūq. vide ro. consi. lxxxvij.

d ¶ Vendicantem. i prin. hui⁹. l. & c. hanc regulā limitat cāsu singula. l. fi. C. eo. & ibi not. videlicet in hæredefideiussoris: sed vtrū ista exceptio quē de euictione &c. īpediat litem cōtestatā, an verò opponat ad merita causæ magis, cē ad ꝓcessum? vide Bar. in. l. & ibi not. C. de fid. instr. & iu. hastæ fisc. li. x. non poterit tñ opponi post sentētiam: qa pemptoria vt no. Bal. i. l. vēditrici. C. de re. alie. non alie. Alex. Adde qualiter in a telligatur illa regula, quem de euictione, Ro. consi. ecceciij.

✠ POMATES.

d ¶ Vēdicantē. Limita istā regulam vt p Alex. consil. cix. inci. in causa vertente. vol. iiij. Aret. cōsi. iij. aliàs xxx. Bal. in. l. fin. C. eo.

e ¶ Perēptorias. vide ibi no. & quod dixit Bald. in. l. j. in. j. col. per istum text. & melius in ij. col. ver. q̄ro qd si actio. vbi declarat. Alex.

f ¶ Fundū. in prin. huiꝰ &c. vide bar. in. §. duo fratres. in. j. & vlti. col.

g ¶ Rem. vtrū singularis successor emptoris debeat & possit denūcia re litē primò vendit ori, an, verò authori suo, & vide que. j. sequuntur. & Bald. in. l. j. in pen. colū. C. de re. permut.

✠ POMATES.

h ¶ Et ꝓdicta. vide Alex. consi. lxiij. in. j. & vlt. vol. ij.

i ¶ Donatariū fecerit procuratorem &c. vide Bal. in. l. per diuersas. C. man. in. l. j. in fi. C. de iure do. & Bar.

LEX VIII.

Venditor. Dicit gl. quòd istud interesse extrinsecum est, quod falsum est. quia imò est intrinsecū vt doc. dicūt: quia sequitur rem penes quemcunq; vadat: vt no. Cy. C. de sen. quæ pro eo quod interest profe. l. j. in. ꝛ. aliàs. iij. diuisione. pro quo videt casus in. l. vt tantum. §. in hac actione. s. de ser. cor.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Recipiendo partem pretij quis sibi præiudicat in euictione, ideò ponitur in instrumentis, si sunt plures, quòd omnes pro parte sua confessi sunt pretium recepisse.*

LEX XII.

Vidam No. istā. l. & opp. de. l. Caius. s. de pig. act. & s. qui, mod. pi. vel hypo. fol. l. sicut. §. nō videtur.

1 ¶ So. distinguē tres casus. primò, qñ aliqs est præsens, & tacēs nec pretiū recipiens, nec subscribēs: tūc nō videt cōsentire, nec

c de euictiōe tenet, vt in cōtrarijs. Q ñq; quis est ꝓsens & cōsentiens tacitè vel expresse, nō tamē pretiū, vel partē pretij recipit: & tunc nō tenet de euictiōe, sed bñ præiudicat sibi in iure qd habet in re, vt. j. de re. iu. l. aliud est vēdere. & ibi no. Q ñq; est præsens, & partē pretij recipit: & tūc sibi p̄ iudicat: & de euictione tenetur vt hīc. Et ideò ponit in instrumētis, qñ plures vendunt, q tales vēdiderūt & cōfessi sunt oēs ptiū, p̄ pte recepisse. Bar.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Succumbens in exceptione, quòd non prohibet ur illud ius in iudicium deducere per modum actionis, quando non tendit ad eundem effectum.*

LEX XVII.

d **Vendicantem.** d Not. regulā, quòd quem de euictione tenet actio, eundē agentem repellit exceptio. ¶ Not. † quòd licet quis succumbat in exceptione, non prohibetur illud in iudicium per modum actionis deducere. Quod est verum, vbi nō tēdit ad eundem effectū: aliàs secus. de quo per doct. l.

1 e peremptorias. C. sen. rescin. nō pos. dixi in. l. qui romæ. §. duo fratres. j. de ver. ob. Facit quod dixi in. l. sin autē. s. de ne. ge. & in. l. quod labeo. & in. l. quod in diem. §. fi. s. de compen.

LEX XX.

f **Vndum.** f No. quòd quando res euincitur facto emptoris, etiam antecedente emptione, quòd non tenetur venditor.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Res ab eo qui habet causam à me si euincitur, an statim habeo regressum contra authorē meum, an spectare debeā, quòd prius condemner ei, qui habet cām à me?*

2 *Rem quam emi, tibi donaui, si euincitur à te an posis habere regressum contra me? an contra actorem meum?*

3 *Clausula faciens procuratorem in rem suam, quòd operetur ut re euicta quis possit directò agere contra authorem authoris sui.*

LEX XXII.

Si pro re.

Si pro euictione. Iste est subtilis. §. & si bñ ad uertatis, iste. §. loqtur, qñ res quā emi nō euicit à me, sed ab eo cui cōcessi: & dicit quòd ex hoc habeo re

g gressum cōtra vēditorē meū. ¶ Quæro, vtrū ille q habet rē à me, debeat denūciare mihi, & ego authori meo? & dicit gl. quòd sic. ¶ Secundò quæro, vtrū † statim cū res euincit ab eo qui habet causam à me, ego habeo re-

1 gressum cōtra authorē meū, an debeā expectare quòd priꝰ cōdēner ei, q habet cām à me & soluā sibi? ¶ Gl. in hoc dubitat. veritas est quòd quandoq; ego trāssero rem in aliū nō simpliciter, sed in ea mihi aliquid iuris reseruo. vt puta, si cōcedo in dotē, vel in emphyteusim, vel in feudum: tūc eo ipso quòd euincit ab eo q habet cām à me, illud ius qd mihi reseruaui pimit, & stipulatio de euictiōe cōmittit. & hoc est qd hīc dicit, quòd mulier efficiat indotata, & sic mihi habere nō licet. Si verò ego vēdidi simpliciter & mihi ipsi nō seruaui aliquod ius in re: tunc licet euincat ab eo qui habet causam à me: tñ adhuc mihi nihil abest: ideò est † necesse qd cōdemner, & soluam sibi: aliàs actionē de euictiōe nō haberē secūdùm regulā Iul. posita in. l. si seruus. §. j. j. c. ¶ Et idē dicēdū esset, si rē quā emi dedissem insolutū, & re euicta ab eo cui dedi actio pristina restitueret in me, secūdùm materiā. l. libera. C. de sen. & l. elegāter. in prin. s. de pig. act. statim enim rem habere nō licet: quia in pristinam obligationem reincido. ar. huius. §. & l.

2 seq. ¶ † Quæro, quid si rem quam emi, tibi donaui: & à te euincitur: & ita quòd tu non habes regressum contra me: vtrum author meus teneatur in aliquo? certè non: quia rem mihi habere nō licet propter donationem. nec propter euictionem. Ita determinat gloss. hic. & pro hoc facit. j. de verb.

h obligl. Iul. in fi. & ibi per Iac. de are. Et prædictæ sunt vera, nisi in instrumento donationis, vt fieri solet, fuerint cessæ omnes actiones competentes & competituræ donatori occasione ipsius rei: & donatarium † fecerit

i 3 procuratorem in rem suam: vt. l. si res. j. eod. Quod est notandum: † quia etiam si dicta verba apponerentur in instrumento venditionis, non erit necesse quòd ille qui emit à me denunciet mihi: & ego authori meo: sed ipse poterit directò authori meo denunciare: vt. l. si res. & dixi in. l. Iul. in fine. j. de verbo. obligatio.

Si seruum

in. d. l. per diuersas. in vlt. co. & Bar. in. l. j. in pe. col. C. de re. permu. Bal. in l. j. in fi. C. de in. do. Alex.

a ¶ Si seruū. in prin. huiꝰ legis &c. p istū tex. vide qd decidit in materia Bal. in. l. libera. in. ꝛ. col. in versi. sed nunqd. C. de sen. & interloc. om. iud. Alex.

b ¶ Tenementi &c. & de ista prima glo. hīc vide, quæ scripsi nota. post Moder. in. §. item si quis in fratu. in v. char. isti. de act. Alex.

✠ POMATES.

c ¶ Et hæc. Vide Barb. cōs. cxxvij. col. x. vo. ij.

d ¶ In creditore. in eodem principio &c. & sic not. qd actiones venditoris, non transeunt in emptorem: secus in exceptionibus per Bart. in. l. iij. C. qd met. cau. & plenè vide in. l. si tertius. de aqua plu. arcē. de quo latè p Bartol. in. l. ij. in princi. j. fol. matri. & in. l. ciuitas. si cer. pet. Ad hoc vide qd not. Bald. in. l. etiam b in. ꝛ. colum. versi. quæro nūquid. de

1 execu. rei iudi. & vide quod not. Bald. in. l. j. in fin. C. de iur. dot. & vi c de in. l. si rem. j. e. Alex.

e ¶ Glossa. an tenuta possit reuocari die feriata? & dic secundùm gl. qd si data fuit die feriata, poterit reuocari die feriata: qd intellige verum, quādo notoriè cō stat et tenutam esse nullam. Nam tunc cum in reuocatione non exigatur causæ cognitio, poterit fieri die feriata: secus vbi teneret tenuta ratione causæ: vel aliàs quomodocunq;, vel si esset dubium. nam tūc nō posset, cū debeat fieri cā cognita. si tamen reuocatio tenutæ fieret, solùm præstita satisdatione: & hoc fieri possit: quia cum hoc non requirit causę cognitionem, poterit expedi

1 ri die feriata. hoc tene menti ad intellectum huius glossę. secundùm do. Joan. qui ita dicit in. d. l. j. §. nunciatio. per ea quæ ibi not. Bart. & doc. Tu ad de quæ dixi post Barto. in. l. de vnoquoque. j. de re iudi. vbi allegaui istam glo. cum multis similibus. Et adde quod not. Moder. in. l. imperatores. §. fina. infià de appel. ¶ Et vnū tene menti in reuocatione tenutę, quod dicit Angel. se pluries practicasse in. l. si finita. in principio. de damno infecto. per glossł. ibi in verbo. liber. in princip. quòd cum petitur reuocatio tenutæ, quòd potest obijci tenutam non reuocandam, ex eo: quia non interest tenutam reuocari. Ratio: quia si data non tenet, deberet de nouo concedi. & ad cautelam, dicit petendam reuocationem eius & confirmationem primæ. sed secundùm glo. Ioan. in. d. l. si finita. in princi. Puto tutius quod si tenuta sit nulla, fortè quia data possessore non citato: iuxta nota. per Bartol. in. l. fin. C. de edic. diui Adr. tol. post medium illius, in ver. item extra glo. quæro. non litiget super nullitate, si reuera est nulla: aliàs posset condemnari in expensis, tanquàm temerariè litigasset super dicta nullitate per. l. sum qui temerè. s. de iudi. l. non ignorat. C. de fructi. & lit. expen. c. fin. ex-

tra de do. & contuma. Sed potius instet petendo de nouo dari. nam tunc si reuera debeat dari de nouo: & aduersarius succumbet, condemnabitu in expensis si restiterit. l. si properandum. §. siue autem alterutra. C. de iudi. vbi autem litigasset vtraque pars super nullitate: & etiam super de nouo dando simul, & contingat pronunciari tenutam fuisse nullam, debere tamen de nouo dari: tunc quia vtraque pars esset victrix & victa: vide retur vterq; absoluendus ab expensis, per notata in. l. generaliter. §. j. de reb. credi. per qd patet, quòd cautius est non contendere super nullita te, si reuera fuit nulla, ꝓpter fētū expēsarū, de quo vide per Mod. in §. quadru. institu. de act. & istā glo. etiā dicit notandā Bald. in. l. ab executione. C. de appellationibus. & p istam gl. etiam dicit not. Bartol. in l. ij. in. xj. colum. in. iiij. quæstio. C. de serui. quòd prę ceptum factū abs; ordine iudiciario, potest abs; causæ cognitione & citatione reuocari. Cui adde quæ scripsi in. l. de vno quoq;. de re iudic. & ista est singularis gl. secūdū Bal. in. l. post sententiam. in vltimo solio. C. de senten. & interlo. om. iud. & per Baldum. in. l. j. C. de execut. rei iudi. & ita etiam hāc glo. allegat Baldus pro singu. in. l. finali. C. de feriis. & dixit Baldus in. l. j. in fi. C. de prohibi. sequestr. quod sequestratio potest fieri die feriata. & vide quod not. dixit Bald. in l. j. C. de executio. rei iudi. Alexand.

¶ Adde consulta

LEX XXV.

Si seruum. a Hæc lex legitur in glos. duobus modis. Primò, quando seruus nullo modo fuit traditus emptori, Secundò quando non fuit traditus de iure. ¶ Quærit glo. quid si emptori meo non fui condemnatus, nec possum condemnari quia vendidi hoc pacto, vt non tenear de euictione? certè dicit glo. quòd tunc contra venditorem meum haberem regressum, quod dic, vt dixi. §. eod. l. si pro re. §. si pro euictione.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Agendo contra fideiussorem, uel pignorum possessorem, procedit iudicium excussione non facta, si non opponatur.*

2 *Exceptio præposterationis unius iudicij ad aliud, si non opponatur, quòd iudicium tenet.*

LEX XXXIIII.

Simancipium. Si communi. Oppo. quòd prius debet agi rei vendicatione, vt. s. fami. erc. l. j. &. j. de exceptio. l. fundi. & l. fundum. Glo. fol. mirabiliter, quòd hic non fuit oppositum: quod tene menti b. Simile not. in. l. ij. C. communi diui. quod est no. ¶ Ex quo † apparet quòd si agatur contra fideiussorem, vel pignorum possessorem, non facta discussione contra principalem: quòd si ista exceptio non opponatur, procedit & valet iudiciū. ¶ † Et hæc regula est hīc, quòd si exceptio præposterationis vnius iudicij ad aliud, non opponatur, quòd tenet iudicium. facit. C. de appel. l. j. ¶ Opponi. quòd euictione partis non committitur stipulatio, vt. l. si in venditione. j. eod. Solu. dicit glosł. quòd hīc fuit dictum: tu dic quòd hīc euictione partis vsus totus incommodatur. nam alteri socio totus adiudicatus fuit: ibi verò secus.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Venditor cedit actiones pro re euicta contra authorem suum.*

2 *Emptori quod prodest & non nocet uenditori, facilè impetratur.*

LEX XXXVIII.

In creditore. d Nota, † q venditor cogitur cedere actiones, quas habet pro re vendita contra authorem suum. Secundò. no. † quòd illud quod prodest, & non nocet venditori, impetratur de facili. Bar.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Re euicta per restitutionem, non committitur stipulatio duple, sed agitur ex empto.*

2 *Tenuta data die feriata iudicis officio, quòd possit eodem tempore restitui.*

Minor. Re euicta per in integrum restitutionem: potest agi ex empto pro euictione. hoc. d. ¶ No. quòd re † euicta per restitutionem non committitur stipulatio duplæ, sed agitur ex empto. ¶ Secundò. not. quandam glo. c. quæ est hīc, quæ inducit

c istam legem in argumentum †: quòd si die feriata detur tenuta officio iudicis, quòd eodem tempore debet restitui præstita satisdatione. quod colligit hic: quia iudicis officio res euincitur: & ita restituitur actio de euictione. Et ideò malitiosi aduocati faciunt quandoq; fieri sequestrationes vltima die iurisdictionis: vt sic reuocatio peti postea non possit durantibus feriis. de qua per Iacobum de Are. j. de noui oper. nun. l. j. §. nunciatio. & ibi dixi. Bar.

✠ SVMMARIVM ✠

1 *Succumbens in rei uendicatione, an possit intentare publicianam?*

2 *Succumbens in actione communi diuidundo, quòd non possit redire ad publicianam.*

3 *Libello, si dico rem ad me pertinere iure dominij, uel quasi: & probo me præscripisse: an obtineam?*

4 *Dominia tria sunt: directum, utile, & quasi dominium.*

Si seruus. f Qui succumbit in rei vendicatione, non prohibetur publicianam intentare. & donec actio ad vendicandum supereſt, res euicta non dicitur. hoc dicit. ¶ Glossa

1 hic disputat †, vtrum qui succumbit in rei vendicatione. possit intentare publicianam? veritas est, quòd potest, per text. huius. §. Tamen hodie proponitur simul & semel: quia dicit in libello: peto rem ad me pertinentem iure dominij, vel quasi. Nam per

2 hoc qd dicitur quasi, intentat publicianā. Sed † pridie practicabam istam leg. in quodam qui egerat cō muni diuidundo, & succubuerat: nam nō potest redire ad publicianam. argu. huius. §. ¶ Oppo. de. l. si

3 mater. §. eandem. j. de excep. rei iud. & l. & an eandem. §. actiones. eo. titu. vbi dicit, quòd omne ius vbicunq; & qualitercunq;, videtur in iudicium deduci. Gl. hīc dicit, fateor quòd omne ius, scilicet directi dominij, non autem vtilis: vt. l. contraria. ¶ Iuxta hoc formo † quæstionem. proposui contra te libellum h, dicens rem ad me pertinere iure dominij. h vel quasi: probaui me præscripisse longo tempore: vtrum sequi debeat condemnatio? & videtur quòd non. Nam præscriptione non quæritur dominū directum: vt. C. de bo. ma. auc. nili. & ibi not. sed vtile tantùm quæritur. vtile autem tunc non videtur proposuisse in iudicio: vt hīc in glo. ergo &c. Item. nec publicianam habeo: quia non competit ei, qui præscripserat, vt. l. j. §. de publi. ergo &c. Sol. gl. nostræ in isto vocabulo, vtile dominium. æquinocane-

per Roma. consil. cccxx.

c ✠ POMATES. Gl. vide Roma. consi. clv. Felin. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. columna. xj. versicu. vj. not. de constitu. & in. c. ex parte. ij. colū. de testib. Barto. consi lxj. colum. xxvj. volu. j. & Feli. c. eum olim. co. viij. de re iudi. Cuma. consil. cxlvj. col. j. Alex. consi. v. col. penul. versicu. item probatum est, volu. ij. in. l. j. §. nunciatio. col. vj. ff. de noui oper. nun. & in. l. si pacto, quo pœnam. colum. j. vbi per Moder. C. de pact. Are. consi. septimo. Romanum consilio. ccxx. Imolā consilio. cxxviij. Cardi. consi. xcvj. Romanum consilio. ccxx. Imol. consilio. cxxviij. Cardi. consi. xcvj. mo. Romanum consilio. ccxx. Imolā consilio. cxxviij. Cardi. consi. xcvj. Are. consi. xx. col. fi. Panor. in. c. quia clerici. ij. not. de iure patr. Feli. in. c nihil. de præscri. gl. in. c. tuarum. in gl. penul. C. de priuile. Are. in. c. exami. nata. col. fi. de iudi. vbi limitat istam gl. in tenuta data de facto, vt non possit reuocari parte non citata. Barb. in. c. consultationibus. de offi. dele. co. ij. & Soci. consi. cclxvj. in fi.

f ¶ Si seruus. quotuplex sit dominium, vide Bar. in. l. fi quis vi. §. differentia. de acqui. pos. vbi etiam Paul. de cast. allegat auc. si verò dominus. C. de tra. de acqui. pos. vbi etiam Paul. de cast. allegat auc. si verò dominus. C. de hære. & vide Bal. in. l. traditionibus. in. ij. col. C. de pact. Alex.

g ¶ Si mater. Vide Bar. omnino in. d. §. actiones.

h ¶ Libellum. de rei vendi. & publi. & adde Innoc. in. c. ad aures. de præsc.

vbi vtilis vendicatio datur ei, qui præscripsit, exceptio quàm contra verũ dominium. & ad hoc adde Bart. in l. j. C. de vsufru. & Bald. in. l. per hanc. in vj. col. post gl. de temp. appel. Alex.

a ✠ POMATES. ¶ Vult dicere. Vide Panor. in. c. cæterum. co. pe. de iudi.

b ¶ Si per imprudẽtiam. in princip. huius &c. vide bar. in. d. l. exceptione.

c ¶ Ignorantiæ. Limita hoc, nisi venditor fuisset præsens iudicio, quo casu, ipse debuisset appellare. secũdum glo. no. in. l. emptor. C. eo. Al.

✠ POMATES.

c ¶ Ignorantiæ. vide Angel. consili. clxxvj.

d ¶ Si ideò. in prin. &c. & ad ĩtellectũ huius legis, vide Bar. in. l. si superatus. de pigno. & hic adde Bald. in addi. Specu. de instru. edi. in. x. co. & facit quod not. Bar. in. l. cum filius. de verb. oblig. & no. Bar. in auẽ. ĩubem. ad fi. C. de iudi. & ideò si ostẽderetur bannum fuisse latum propter falsas allegationes, & probationes, & falsam causam, ipediret executionem bãni. secũdùm Ang. & Imo. in. §. duo fratres. Sed Bal. in l. in exercendis in v. colũ. C. de fide instru. tenet contra bar. quòd priuetur officio tabellionatus. Adde Bartol. in. l. Papinianus. §. meminisse. & quod habetur in. l. qui repudiantis. de in offi. testa. & quod no. Ange. & Ioan. de Imol. in. l. interpulantem. §. j. de verbor. obliga. & Bald. in. l. transigere. in. iiij. colum. in versi. cum oppo. C. de transactio. facit ad no. in. l. absentem. & quod ibi dixi de pœnis. & Barto. in. l. j. §. fin. in fi. §. si quis ius dicen. non obtempe. & Bald. in. l. vinum. si certum pet. Bar. in l. omnes. j. de re mili. Bal. in. l. fin. C. de crimi. stellio. & in. l. ita demum. C. de procu. & in. l. j. in penul. col. C. de confes. Alex.

¶ Adde vt per Paul. de cast. consi. cexxiij.

e ✠ POMATES. ¶ Contumaciam. vide Felin. in. c. cum Bertoldus. colum. vij. cum tribus seq. de re iudi. & in. c. ex literis. colum. ix. de consti. vide Bald. in. l. exercendis. colum. iiij. C. de fide instrumen. Alexã. in. l. sæpe. colum. xxxv. de re iudic. Bart. consi. cix. & consi. cxiij. Barb. consi. ij. col. v. vol. v.

f ¶ Si compromisero. istum tex. limita nisi fuerit factum compromissum in venditorem, vt not. voluit Specu. in titu. de arbit. §. potest. versicu. sed pone. docto. in. c. fin. de empto. & vendi. & vide Barto. in. l. manifestè. §. de iureiur. qui extendit istum tex. ad iuramentum. Item limita istum. §. nisi, p missum fuisset de euictione quacunq; ratione, vel causa, res euinceretur: vt no. gl. in. l. cum pœna. §. de arbi. & no. Bald. & Imo. in. l. §. si domus. §. j. de lega. j. in princ. Item limita istum. §. nisi promissum fuisset in arbitrium electũ ex necessitate imposita per legem vel statutum secũdm Bald. post Bar. in. l. fi. C. de iudi. & Bart. hic. & omnino Bald. in. l. j. C. de pericu. & cõmo. rei ven. Item quòd si ius esset dubium, an isto casu posset compromittere? vide not. in auẽ. prædicta. in. c. fina. de emptio. & vendi. & Barto. hic. sed de necessitate statuti sequitur cum grano salis Bal. in. l. j. C. de pericu. & commo. rei vendite. p Fulgosium & Imol. in. l. fina. C. de empt. & vẽdi. Bald. in. l. manifeste. §. de iureiurã. Quę extẽdit istũ text. ad iuramentum: vt. §. dictum Alex.

✠ POMATES.

g ¶ No. tex. Vide Alexandrũ in. l. si vnus columna. ij. de pact. Cre. sing. xxx. & sin. cxiij. Oria. in tracta. de arbit. chart. xij. q. vij. & char. xlj. q. xxxv. Alexãdrũ consilio. iiij. volu. ij. & in. l. j. colũ. ij. C. de pericul. & commo. rei vendi. Barba. consil. xxxix. colum. x. Alexand. in. l. cũ hæreditas. ff. ad trebelli. Panor. in. consil. lxix. in. j. volu. Felin. in. c. quę in ecclesiarũ. colum. xvj. de cõstitu. Aret. consilio. xv. Feli. in. c. quamuis. colum. vij. de re iudicat. Alexan. in. l. si dominus. §. de euictione. de leg. j.

¶ Habes. vt per Bald. in. l. libera. C. de senten. & interlocu. om. iudi. & videntur etiam istum tex. doc. intelligere in. l. de qua re. §. fin. s. de iudic. q licet aliquis non debuerit compromittere: puta, quia accepit insolutum bona debitoris, p istum text. si tamen condemnatus fuerit soluere rem alteri creditori huius debitoris agenti, & soluerit: quod tamẽ ex quo solutio prosit debitori, poterit contra eum agi negotiorum gestorum, non obstante dispositione huius. §. quod not. Alex.

¶ In iudicem. idem dicit Paul. de Ieaza. in. c. venditori. in. ij. colum. de emp. & vendi. & ad ista omnia hic not. vide Ange. & Imo. in. d. l. ex duobus reis stipulandi. in. ix. col. de duobus reis.

k ¶ Si præsente. in prin. huius &c. Intellige hoc sing. vt dixit not. Bartol. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in. ij. colum. de oper. noui nunciatio. Quod not. ad intellectum huius. §. maximè ibi: sed si nihil venditorem, tamen Ange. ibi tenet contra Bartol. vide quod ibi dixi. & ad istum text. cum ibi not. vide quæ habentur in. l. aut qui aliter. quod viant clam. in prin. & vide Bald. in. l. libera. C. de senten. circa princip. Item istum text. in fi. in ver. pupillo. Limita vt per Ang. in. l. si ex legati. de verb. obl. In eo. §. solennis practica in denunciationibus, quando aliquis occultat se vt non citetur, adde Barto. & quod ibi dixi in. l. j. §. sed & Aristo. quod vi aut clam.

l ✠ POMATES. ¶ Si præsente. Vide Alex. in. l. ex legati. ff. de verbo. obliga.

Habes

---

1 ¶ Habere. ad ea quæ tanguntur hîc in gl. pe. vide Imo. post Bar. & Ange. in. l. si insulam. de ver. ob. in. xj. fallen. regulæ affirmatiuæ. Alex.

a ¶ Testõ. Adde opti. tex. in. l. si dom. §. de euict. & qd' ibi doc. de le. j. Ale.

b ¶ Si res quam. in princ. non est alibi secundùm Bal. in. l. j. in pen. col. C. de re. pmu. & allegatur no. per Barto. in. l. j. ver. quæro, testator legauit mihi C. cõta de lega. & circa hoc no. p gl. secũdã. vide Imo. in. l. si dom. §. j. circa pe. col. de le. j. & hãc. l. reputat etiã singu. Imol. l. iu. §. j. j. de verb. obli. Alex.

c ¶ Secũd' emptor denũciari primo. vide in. l. si p re. s. eo. per Bar. & bal. in. l. j. in fi. C. de iure dot. Alex.

d ¶ Caia. ad istum tex. in princ. vide Bal. in. l. emptor. C. eo. & Imo. in. c. fi. de emp. & vẽd. & ibi iste tex. reputatur sin. cũ gl. secũdũ Imol. in. l. quæsitũ. in pe. co. de re iudica. quòd appellatio tollit p sumptionẽ sententiæ &c. In eodem principio, vtrum emphyteuta vict' cogatur appellare: p Guid. de fuza. in. l. inuitus. & ibi Bar. C. de procu. Sed quid si vẽditor est præsens in iudicio, qñ emptor per iniuriam condemnat' dic q ipse venditor tenetur appellare secũdùm glo. in. l. emptor. C. eo. p istũ tex. & de materia vide Imol. & latius Io. and. in. c. nõ iustè. de procura. & istitu. de actio. §. actionũ. & Bar. in. l. si procurator §. si ignorantes. ff. manda. adde Bal. in. l. si pro ea. C. manda. in. ij. colum. in versiculo item nota. qd' in dubio non tenetur appellare. tenet Paulus de Ieaza. in. c. si vendito ri. in penulti. colum. de empt. & venditio. allegat istã glosſ. vide ibi per alios, maximè Imol. & iste text. cum glo. reputata singu. secundùm Imo. in. l. quæsitũ in pe. col. de re iudi. quòd appellatio tollit præsumptionem sententiæ: secus pendente restitutione, vel causa nullitatis: quia tunc præsumitur pro sententia vt habetur no. post Bar. in. l. j. circa fi. pe. col. C. quando prouo. Alex.

¶ Adde per Ange. consi. clxxvj. cum præcedenti.

e ¶ Additio. no. qd' præsumitur pro sententia confirmata. secũdũ Bal. p illũ textum in authen. si quis de episc. audien. in fi. & dixit Bald. in. l. inuitus. C. de procuratoribus. quòd licet pro sententia præsumatur; tamen potest dominus probare dolum: & culpam contra procuratorem contra quem est lata sententia. & etiam de instantia sententiæ. & an ista præsumatur pro sententia, quòd appellanti incumbit onus probandi, vide in. l. hi qui ad cãutilia. C. de appella. & quantũ operet hæc præsumptio pro sententia, vide sing. Bar. in. l. constitutiones. de appellationib. & præsumitur iudicem suum officium rectè exercuisse. c. in præsentia, de renuncia. c. cum inter. de re iudica. c. bonę memorię. de elec. & no. gl. in. c. quoniam contra. de proba. & adde etiam quòd præsumitur p notario, no. in. l. quoties. in princ. ff. de hære. instit. Item. adde, quòd præsumitur pro declaratorio dicit Spe. in tit. de empt. & vendi. §. nunc videndum. versi. hoc quoq;. Alex.

✠ POMATES.

f ¶ Richar. malum. Qd' sententia præsumitur iustè lata. Circa istud no. vide Lanfran. de oria. in repe. c. qñ. cõtra. in vj. colũ. cũ tribus sequẽ. de proba. Alex. cõsi. cxxxix. in iij. co. ĩ ij. volu. Felin. in. c. qñ contra. in. xj. colũ. & xij. seq. de ꝓba. Barb. consil. xxviij. in iij. col. j. vol. & cõsil. xlvij. ĩ xxv. col. in fi. & j. vol. Roma. consi. cccxxxiij. ad fi. & Ana. consi. j. colũ. iiij. & Alex. consi. cxix. co. iij. ĩ fi. & tribus seq. volu. ij. vbi ponit, quid in sententia arbitratoris? & cõsi. cxxiij. col. j. & seq. eo. volu. ij. vbi ponit de sententia. maximè qñ esset lapsum tẽpus. x. annorum. & consilio cxxiij. col. iij. eo. vol. vbi ponit, quid in sententia arbitratoris, à qua fuit reclamatũ & Bal. cõsi. cclij. in. ij. parte.

g ¶ Secundo not. & per istũ text. dicit Cy. & Bal. in. l. fi. C. de reb. alie. non alie. quòd si quis prohiberetur acquirere rem: potest tamen in pignus accipere. Alex.

h ¶ Qui libertatis. Vide Bal. in. l. j. in. ij. q. C. de peri. & cõmo. rei ven. Alex.

i ¶ Seruus. adde Cy. & do. in. l. cũ seruus. p istũ tex. de cõdi. & demõ. Ale.

k ✠ POMATES. De vsuris. vide Alex. consi. j. in. ij. col.

LEX LVI.

1 SI dictum. Opp. quòd non posset transcẽdere interesse vltra duplum, vt. C. de senten. quæ pro eo, quod interest. l. j. §. de act. empt. l. titius. cum simi. Sol. illæ leges loquuntur de interesse singulari, quod non potest excedere duplum in tereſſe communis: sed hîc quantum sit interesse, est taxatum per contrahentes. ¶ Sed oppoñ. †q pœna posit ascendere in infinitum: vt instit. de in uti. stipulat. §. alteri. Glosſ. soluit & dicit hîc, & in multis aliis locis, quòd aut promittitur pœna per nomina multiplicatiua: vt puta duplum. triplum &c. & tũc non potest excedere, quadruplum: vt insti. de act. §. quadrupli. ¶ Aut non apponatur per nõa multiplicatiua: & tunc si apponanẽ facto, põt ascendere quãtum partes volunt. Et istam opinio. tenet Dy. Iaco. de Aret. & Pet. contra, vt no. in. l. j. C. de senten. quę pro eo, quod interest. & per Cyn. ibi in qõ. vij. sed ego teneo opi. Dyn. in. l. stipulatio ista. §. alteri. j. de verborum obliga.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Stipulatio de euictione committitur, cum quid compromittitur ex forma statuti: non autem cum quis sponte sua in non suum iudicem consensit.*

f g 1 Si compromisero. f Nota textum g ibi, nulla necessitate cogente id feci. Ex qua litera † habeo, q̃ si quis cogitur compromittere ex forma statuti, q̃ stipulatio de euictione committitur: quia illud fecit necessitate cogente. ¶ Itẽ ex hoc habes, h quòd si aliquis sponte sua non compromiserit, sed iurisdictionem iudicis prorogauerit, vel in iudicem i non suum consensit: q̃ non committitur stipulatio: quia nulla necessitate cogente id fecerit. Bar.

h

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Venditor cum non inuenitur cui posit denunciari, quid agendum?*

k l 1 Si præsente. k Not. hunc casum pro his, † qui procurant ne denunciari possit, & ideò faciunt fieri, q̃ emptor vadat ad domum venditoris: & si dicatur, non est. quæratur vbi est, & si dicat, nescimus: fac scribere hoc, q̃ videatur requisitus coram vicinis, vt ibi. Bart.

LEX LVII.

l HAbere. l Not. q̃ dicitur esse in culpa ille, qui minus subtiliter perquirit de iure authoris sui. hoc. d. ¶ Oppo. de. l. stipulatio ista. §. sed quatenus alteri creditori huius debitoris agenti, & soluerit: quod tamẽ ex quo solutio prosit debitori, poterit contra eum agi negotiorum gestorum, non obstante dispositione huius. §. quod not. Alex.

i ¶ In iudicem. idem dicit Paul. de Ieaza. in. c. venditori. in. ij. colum. de emp. & vendi. & ad ista omnia hic not. vide Ange. & Imo. in. d. l. ex duobus reis stipulandi. in. ix. col. de duobus reis.

k ¶ Si præsente. in prin. huius &c. Intellige hoc sing. vt dixit not. Bartol. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in. ij. colum. de oper. noui nunciatio. Quod not. ad intellectum huius. §. maximè ibi: sed si nihil venditorem, tamen Ange. ibi tenet contra Bartol. vide quod ibi dixi. & ad istum text. cum ibi not. vide quæ habentur in. l. aut qui aliter. quod viant clam. in prin. & vide Bald. in. l. libera. C. de senten. circa princip. Item istum text. in fi. in ver. pupillo. Limita vt per Ang. in. l. si ex legati. de verb. obl. In eo. §. solennis practica in denunciationibus, quando aliquis occultat se vt non citetur, adde Barto. & quod ibi dixi in. l. j. §. sed & Aristo. quod vi aut clam.

l ✠ POMATES. ¶ Si præsente. Vide Alex. in. l. ex legati. ff. de verbo. obliga.

LEX LVIII.

1 HAEres. Quãdo seruꝰ legat' in gerere, & traditur ex testamẽto re euicta. h. d. ¶ Et intelligas, q̃ nõ est noua actio ex testamẽto, p euictiõe, sicut est in cõtractu emptiõis. Nã ibi vẽditor tradẽdo vacuã possessionẽ liberat'. arg. l. ij. & iij. §. de act. empt. Iõ re euicta, tenet' actiõe ex empto de euictione: qa euicta res est: sed in actiõe ex empto seruo legato ĩ gñe debet rẽ dare: hoc est, accipiẽtis facere: qd' cũ nõ fecit, nunq; fuit liberat' actiõe ex testamẽto, qua tenebat: iõ adhuc tenet actiõe ex testamẽto, vt det seruum. Simile in. l. Iul. in prin. j. de verb. oblig.

1 ¶ Quærit gl. †vtrũ isto casu debet legatari' denũciare heredi? Gl. dicit q̃ sic. & hæc est differẽtia, q̃ debet legatari' denũciare añ litis cõtestationẽ. ẽptor verò post li. cõte. vt. l. q concubinã. §. isthæres. j. de le. iij. hoc tenet Dy. & Cy. C. eo. l. emptor: vbi plenè dixi.

LEX LIX

b SIres quam. b No. istã. l. ad ea q̃ di xi in. l. si p re. §. j. s. c.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Verba quæ in instrumentis apponuntur, quòd facit procuratorem in rem suam, quid prosint?*

LEX LXII.

1 SIrem. No. istã. l. qa scis q̃ si euincatur res à secundo emptore, qd' secũd' denũciat primo: † & iõ in instrumẽtis apponit q̃ facit, p curatorem in rẽ suã &c. nã tũc secũdus emptor' nõ habet necesse denunciare primo venditori, per hanc. l. Bar.

c

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Emptor victus, an cogatur appellare?*

LEX LXIII.

d HAErennius. d Vos habetis hîc gl. cõtrarias. ¶ Primò. quæro. vtrũ emptor vict' cogat' appellare? Gl. vltima distinguit hîc & bene. ¶ Ex qua collige, q̃ aut constat q̃ habebat bonã causam: aut habebat malã: aut dubitat'. Primo casu, tenet' appellare. secũdo & tertio, nõ. Sed glo. secũda istius. §. dicit cõtrarium, & male: fuit emm additio'. & ita dicebat Richar. malu'. Mar. sil. & Iac. but.

e

f No. etiã ex ista gl. q̃ sententia præsumitur iustè lata.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Insolidum licet plures teneãtur ex natura rei in obligationem deductæ: non tamen dicuntur duo rei, nec habent beneficium duorum reorum.*

LEX LXV.

1 REm hæreditariam. Ex hac em. l. no. † q̃ licet plures teneanẽ insolidũ ex natura rei in obligationẽ deductæ: qa est indiuidua de ipsius natura, vel quo ad solutionẽ: quòd tũ non dicũtur duo rei: nec inter eas est locus bñficij duorũ reorũ. Facit. j. de ver. obl. l. ij. §. si tũ hominẽ. dixi in materia de duobus reis, cum tractaui qualiter constituantur duo rei. Bar.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Hypothecaria quoca; nudam possessionem.*

2 *Conclusio libelli in hypothecaria.*

Emptor quo ad denunciationẽ venditoris non tenetur intẽtare actionem quæ sibi suo nomine non competit.

LEX LXVI.

1 SI cum venditor. Nota † q̃ hypothecaria auocat nudam possessionem. & ex hoc debet concludi in libello in hypothecaria: quare peto possessorẽ condẽnari ad tradendum rem posidendã in causam dicti pignoris, donec soluatur mihi. qd' plenè examinaui in. l. rem alienam. §. de pig. actio. Secũdò no. † q̃ emptor ad

g 2 denunciationem venditoris nõ cogit intentare actionem quæ sibi suo nomine competit.

LEX LXIX.

h QVi libertatis. h No. q̃ quando quis exprimit certam causam, ex qua non vult teneri de euictione, quòd ex ea non teneat etiam ad pretij restitutionem.

i SEruus. i Allegat quidam istum. §. vbi duo propter vnum: ibi vnum tantũ. Qd' colligitur isto modo: ille qui debet reddere ratiões, ideò eas reddat, vt soluat reliqua: & sic sunt duo propter vnum, scilicet propter solutionem reliquorũ: si ergo vnum tantùm istorum exprimitur, sufficit.

LEX LXXIIII.

s IPlus.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Iudicis factum censetur factum partis. Aliud tamẽ est quãdo quis uendit: aliud quando quis fingitur uendi. nu. 2.*

1 AMota. Not. quòd factum iudicis censetur factum partis. ¶ Secundò no. quòd aliud est quando quis vendit: aliud quãdo fingitur vendi. nam isto secundo casu non tenetur ad totale interesse. Bar.

De exce. rei uend. & tradi. Rubrica.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Procurator an posit habere fidem de precio uendendo?*

LEX I.

1 MArcellus. Iste. §. facit ad. q. p † procurator posit vendere, & habere fidem de pretio. ad quod facit. s. de instit. l. cuicunq;. §. item si institor, & l. à diuo Pio. §. j. j. de re iud. & l. si procurator. de iure fis. & habes no. in. l. inciuile. C. de rei ven. Bartolus.

Liber xxii.

De usuris k *Rubrica.*

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Locus ubi contractus celebratur, quòd non inspicitur circa ea quæ ueniunt ex consuetudine.*

2 *Locus solutionis inspicitur circa ea, quæ ueniunt propter moram adhibitã circa ea, quæ ueniunt in contractu.*

LEX I.

VM in iudicio. ¶ Op. & videt quòd debeat ĩspici in istis accessionibus consuetudo | loci vbi petatur, seu vbi solui debeat. l. vinũ. §. fi certũ petat. & de tritic. l. in hac. Solut. intellige hoc, dum dicitur, vbi contractum est, vbi actum videtur, vt Cy. & Bal. in. l. fi. C. de reb. alie. non alie. quòd si quis prohiberetur acquirere rem: potest tamen in pignus accipere. Alex.

g

h ¶ Qui libertatis. Vide Bal. in. l. j. in. ij. q. C. de peri. & cõmo. rei ven. Alex.

i ¶ Seruus. adde Cy. & do. in. l. cũ seruus. p istũ tex. de cõdi. & demõ. Ale.

k ✠ POMATES. De vsuris. vide Alex. consi. j. in. ij. col.

a ¶ Socius. in prin. Adde Bar. in l. vbi aũt nõ apparet. §. pe. j. dever. obl. idem dicas in decreto iudicis, ad quẽ non spectat tractus futuri tẽporis, imò non valet, vt ibi tex. no. in l. item eorum. §. sed si ita. §. quod cuiusq; vni. no.

a ✣ POMATES. ¶ Socius. Vide Pan. cons. xviij. inci. in cã. Fch. in. c. cæterum. in. iiij. col. de præscrip.

✣ POMATES.

b ¶ In fideicõmiss. Vide ad istũ tex. Paul. de ca. & alexã. i. qdã æstima uerũt. ff. si certum pe.

c ¶ Glo. ibi alij di. cũt, titul⁹ excusat à fructib⁹ percipiendis. & alle. tex. i. l. fiscus. ff. de iure fisci, q̃ titul⁹ finiẽ si excusat à fructib⁹ meli⁹ q̃ bañ. in. l. j. C. de fi. instr. li. x. dic vt ibi no. tñ titul⁹ finiæ dat iustã cãm litigandi: vt no. in. l. generaliter. §. j. C. de rebus cred. Et generaliter qñ qs possideret pignus ꝓtoriũ & est in mala fide an excuseť à fructib⁹ vide Inn. in c. cõsultatiõib⁹ de iure patro. & bal. in. l. ñ. C. de serui. ver. nũc de septimo pũcto. & qđ no. Bar. in. l. põponius. §. si iussu. de acquir. pos.

d ¶ Casum. in reali nõ habet locũ quadrimestre. Adde gl. Bar. & doct. in l. ij. in colũ. j. C. de fruc. & li. exp. & p gl. & bar. lati⁹ i. l. fi. C. de exe. rei iudi.

✣ POMATES.

e ¶ Vltimò. Vide anc. cõsi. ccxxxv.

f ¶ Nõnũq̃. & vide bar. i. l. cũ filio circa lec. Iac. de are. de le. j. p cui⁹ dicta ampliať iste text. & ibi vide p. d. Io. hoc prius dico qđ gl. fin. secundũ. d. Io. in. l. in fideicõ missariam. §. fi. ad treb. tenet, qđ in casu huius. §. cũ Polidius. hæres in stitutus nullã cõtrahit quartã. & istud põt hic tolerari: qa testõr pater hic nõ cõmodè, puiderat filiæ aliter: aliàs aũt secus. secũdũ. d. Io. in. d. l. cũ filio. in pe. col. & adde no. per Bar. in. d. l. in fideicõmissariã. in prin. & in. l. balista. cũ se. ad tre. & in casu huj⁹. §. cum pollidi⁹. cũ si. nõ detrahať quarta. secũdũ Cy. hic. & hoc sequtur no. Bal. in. l. post mortẽ. C. de fidei. qđ no. fin. ad. l. multi. ff. de li. & post. & qđ nõ detrahať quarta: tenet etiã Bal. in ru. C. de frau. cre. in fi. & ibi etiam ponit aliam fin. casum quo non detrahit quarta. & Bal. et iam in. l. iubemus. in. v. co. C. ad Treb. hoc in reportatis antiquis. Alex.

g ✣ POMATES. ¶ Fideicõmissarij. Pro ampliatiõe hui⁹ tex. vide ale. i. l. cũ ex filio. in. ñ. co. ver. itẽ venit vnũ notabile. ff. de vul. & i. l. deducta ad tre. & in. l. cũ filio. i. viij. & x. j. co. de le. j. & i. l. i fidei cõmiss. §. fi. i fi. j. ad Tre.

h ✣ POMATES. ¶ Secũdũ illũ. Vide Imol. cõsi. cij. col. v. & prẽce. & ale. in. l. miles. §. decem. j. de re iud. vbi declarat hãc regulam qualiter stipulatio intelligatur secũdùm naturam præcedentis contractus.

i ✣ POMATES. ¶ Regula. ad regulam huius. l. quòd si stipulatio sequtur naturam actus &c. vide are. in. l. sciendum. col. xj. ff. de verb. ob. & Ial. in rub. de verb. obl. Imo. consi. cij.

3 *Titulus excusat conuentum rei uendicatione à percipiendis, secus in conuento propria obligatione.*

4 *Species certa ubi petitur actione personali, reus habet quadrimestre tempus ad soluendum.*

5 *Reus an excusetur à mora ratione partis, quæ indebitè petitur.*

LEX III.

b Si mora ſnon precedit: reus

1 non teneť de fructibus percipiendis intra tẽs, quod datur iudicatis: secus si mora iudicis præcessisset. h. d. Primò ponit rescriptũ Imperatoris. Secũdò illud interpretať. Tertiò illud extendit. Secũda ibi, quod decretũ. Tertia ibi, in his quoq;. ¶ No. ex hac. l. quod dixi in summario. ¶ Secundò no. q̃ nõ põt facilè euenire, vt pueniatur ad iudiciũ, mora non præcedente. ¶ Tertiò no.

c quãdoq; istud euenire. ¶ Venio ad glo. & antè, q̃ formẽ contraria, reuoco in dubium intellectũ nostræ. l. de quibus hic loquitur. glo. mag. dicit, q̃ primò loquitur de percipiendis, & nõ de perceptis indistincte: tñ quia nõ debet remanere in lucro: ideò rñdetur in tex. Alij dicunt q̃ hic loquiť in fructibus pceptis. & istorũ opi. tangitur in prin. magnæ gl. & pro eis facit: qa hæres habet titulũ: & sic titulus excusať à percipiẽdis, qđ non est verũ: qa dominium directa via transit in legatarium. ¶ Præterea posito: q̃ dominium non transit, saltem debetur fundus legatario ťactione personali, quæ habet instar bonæfidei: & sic teneť de percipiendis ex tpe moræ: imò etiã si esset stricti iuris, tenetur de percipiẽdis post litis contest. vt. l. cũ fundus.

2 §. si cer. pet. & §. proxi. l. Et illud ťqđ dicit, q̃ titul⁹ excusať à pcipiedis, est verũ in eo, qui conueniť rei vendicatione: secus in eo qui conueniť propria obligatione: vt hic. ¶ Hoc præmisso opp. & ista oppositio tangiť in prima gl. & vẽ q̃ intra tẽpus quadrimestre nõ teneať defructib⁹, vt. l. fi. C. de vsur. rei iud. Sol. ibi loquiť in vsuris: hic verò in fructibus. ¶ Oppo. instit. de of fi. iu. §. j. Sol. ibi loquitur quando agitur actione in rem, in qua quadrimestre tẽpus non est constitutũ: hic verò agebatur actione personali ex testa

d mẽto. ¶ Not. ergo casum, d q̃ vbi certa ťspecies petitur actione personali,

4 reus habet quadrimestre tempus: licet glo. innuat cõtrarium in. l. fi cum exceptio. §. quatenus. & ibi dixi. §. qđ met. cau. ¶ Vltimò gl. hic tractat materiã fructuũ. Breuiter, si loqueris de locato, vel fideicommisso rei singularis: dic plenè per doc. de vsuris & fruc. leg. j. Si verò de vsuris fideicõmissi vniuersalis, die vt. l. iubemus. C. ad treb. & l. in fideicommissariã. j. ad treb.

e ¶ Vltimò ᵉ, aduerte, q̃ hic videtur casus, ťquòd ratione partis, quæ indebitè petitur, reus excusetur, adeò quòd in toto videatur non esse in mora. Nam vides hic quòd reus hæres opponebat, dicens falcidiam imminere: & propter hoc dicitur in toto non esse in mora: sed contrarium est veritas, vt in. l. qui solidum. in princip j. de leg. ij. & ibi dixi. & . l. si quis cum totum. j. de excep. rei iudi. & ibi per Pet. Non obsť. hæc. l. quia debes scire q̃ ista exceptio, cũ dico falcidiã nõ deberi: põt esse quòd in totũ fideicõmissum absorbet. & nihil debebiť, vt. l. j. §. hæc verba. j. si cui plꝰ q̃ p. l. falcidiã.

f Nonnunquam. ťQuãdo qs rogeť restituere qcqd supererit ex hæreditate. Itẽ. quãdo dilatio gratuita fideicommissarij ťapponitur: fructus venũt in restitutionẽ. h. d. Bar.

g Si auro. In debito specierum non veniunt vsuræ: nisi per venditionem species ťfuerunt in pecuniam redigendæ. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Stipulatio rem dari & rem tradi quando iunguntur simul, habetur ratio fructuum.*

2 *Verbum dedit, appositum in contractu emptionis & uenditionis, quòd nihil importet.*

LEX IIII.

1 Si stipulatus. Licet ťin stipulatione rem dari, & in stipulatione rem tradi, non veniant fructꝰ: tamen si simul iungantur, fructuum ratio habetur: sed si cõtractus venditionis præcesit, secundum illum ᵇ iudicatur. h. d.

2 ¶ Nota illud quod dixi in summario. ¶ Not. tex. ťmirabilem, quòd licet in contractu emptionis & venditionis dicatur talis dedit vendidit & tradidit: quòd illud verbum. dedit, nihil importat, secundùm quod dixi in. l. fi. §. de condi. ob cau. ¶ Op. expressio eorum, quæ tacitè insunt nihil operatur, vt. l. non rectè. C. de fideiusso. & . j. de lega. j. Iij. ergo ista adiectio, vacuam possessionem tradi, nil deberet operari: cum tacitè intelligatur. Gl. dicit, q̃ illa regula ⁱ fallit hic. Tu dic quòd in stipulatione. fundum dari, non ineſt tacitè vacuam possessionem tradi: quia posset dari sine traditione vacuæ possessionis: vt. l. si fundum. j. de fun. do. ¶ Vltimò materiam huius. l. qualiter in stipulationibus fundum dari, vel fundum tradi, veniunt fructꝰ, dicam. j. eo. l. videamus. §. si actionem. vbi gl. tangit.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Titulus inualidus, quando confirmetur per præstationem postea secutam, & quãtũ tempus requiratur?*

2 *Præstatione longi temporis sola intercedente quando quis posit agere, ut sibi in futurum præstetur?*

3 *Titulum allegans & illum probare intendens ex præstatione diuturna, quando possit in futuram agere, ut præstetur. & nu. 7.*

4 *Titulum in seruitutibus realibus uel personalibus contra patientem, diuturna patiẽtia præsumi facit. Et an ex unica præstatione præsumatur. nu. 8.*

5 *Diuisio præsumitur ex patientia longi temporis.*

6 *Dispositio huius. l. an habeat locum in rustico & muliere?*

Rusticus

a ¶ Cum de in rem verso. in prin. huius &c. & ad hanc. l. vide Bald. in. l. j. in iij. col. &. v. C. de fideicom. & in. vj. col. vbi hanc. l. limitat. Et de intellectu huius. l. vide pulchrè Ange. in repe. l. sciendum. in. vj. col. de ver. obli. scripsi post Ange. in repe. d. l. certis annis. C. de pac. Alex.

a ✣ POMATES. ¶ Cum de in rem verso. Ad regulam huius. l. Adde multa p. Iason. in §. præiudiciales. ī 9 ante. colum. insti. deact. Alexan. cõ fi. cxxxix. vltima col. vol. ij. & limita istã. l. nõ habere locũ in rustico & in eccl'ia. Bart. cõsi. ix. co. xv. vo. ij. Alex. consi. vl. col. iiij. vol. iiij.

Rusticus per decem annos & ultra si dedit mihi omnia uno unum par caponum, an possum agere quòd det in futurum? & nu. 14.

10 *Probare si uelim me habere ius eundi per fundum tuum, & probo me iuisse usq; ad medium, non probabitur seruitus super toto?*

11 *Iurisdictionẽ si quis contendat probare ex usu, non probabitur, nisi circa ea circa quæ quis fuit usus.*

12 *Vsurarum præfatione facta longo tempore præsumitur stipulatio earum. Item stipulationes fortis. Et ex sententia non præsumitur, nisi quatenus ex ea infertur necessario. nu. 13.*

b ¶ Videtur. Sed Bal. in. d. l. si certis annis. aliter loquitur quantum ad istud contrarium. Alex.

c ¶ Cõtra hoc facit a hæc lex. Adde Bar. in. d. l. si certis annis. licet Salyc. teneat cõtra. q. d. l. j. C. de fideic. in telligatur solùm in alimentis, nec patiať istã extensionẽ. & adde Bar. in sua. q. incipien mulier habẽs magnum ⁱ patrimonium. ibi etiamdi cit, q̃ si fieret protestatio nomine dotis per trienniũ idem esset quod i d. l. j. C. de fideic. scripsi post Saly. in. d. l. si certis annis. Alex.

d ¶ Q ñq̃. sed dein tellectu huius. l. vide Bar. in. d. l. si certis annis. & ibi Angel. in repetitiõe plenè de hac materia. Alex.

e ¶ Loquimur. de ista materia vide in. l. aduersus. & ibi Bald. C. de vsu. & quod no. Bart. in. l. si prius. ī pri. de aqua plu. arcẽ. & limita quòd ea quæ hic habenť, non procederent si qs præstitisset vni semel vsuras pro. x. annis. Ita dicit nota. Cy. & Bald. in. l. ñ. C. de dot. pmis. Ponit etiã Bald. ibi: an cõtra præsumptionẽ hui⁹. l. & illius admittať probatio in cõtrariũ, & posit docere de errore. & dicit q̃ sic, si p decem annos pstiti tibi pẽsionẽ tãq̃ colon⁹, possum cõpelli i futurũ soluendũ: vt sing. no. Bar. in. l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj. & no. ad limitationem huius. l. cum materia ibi etiam quid si per, x. annos præstitit seruitiũ tanq̃ vasallus de hoc vide Bar. in ea. l. in vlt. col. Alexã. ¶ Adde ad materiam Ro. consi. cix & Petr. de anch. consi. cxxxv.

f ¶ Veniamus no. gl. xviij. q. vlti. in. c. seruitium. plenè in. c. peruenit. de cẽs. Et per Cy. in. d. l. si certis annis. ipe. q. & ibi Ray. idè dicit ibi Fräci. tigri. & vide Bald. ī l. j. in. v. j. col. C. de fideicom. Alex.

✣ POMATES.

¶ Veniamus adde Calde. ca. j. de libelli oblat. Pañ. cõsil. vij. colũ. iij. volu. ij. Fely. in. c. cũ ex officij. col. v. de præscr. xxx. an. cõsi. xxxv. alexan. cxiij. vo. j. Pano. r. peruenit. de censi. vbi plenè.

g ¶ No. Et ad intellectũ huius materię, vide notabil. Bar. in sua. q. inci. mulier. in fi. Ale.

¶ Passim. & ad hoc nota. vide oño. qđ' sing. not. Bal. & Salyc. in. l. gñaľr. C. de nõnu. pecu. Alex.

✣ POMATES.

h ¶ Passim. Vide alex. cõsi. lxxiij. col. vj. vo. iij. & cõsi. lxxv. iij. co. vo. Iu. j. & cõsi. cxxxv. iij. col. eo. volu.

¶ Acquirendis. Idem consuluit Bar. in pulchra. q. in cõsi. j. incipien. quæritur &c. & vide quodno. Bald. in. l. cũ falsa. C. de iuris & fac. igno. & in. d. l. si certis annis: i ver. contra hoc insurgũt moder. &c. vide not. Bald. in. l. solenni bus. C. de rei ven.

Quid si ego per decenniũ solũ cẽsus rei tuę cẽsuarię nomine meo, tesciente & patiẽte, an ex hoc mihi acqrať dñium? & ibi cõtra gl. de terminat q̃ nõ, & hic p Sal. in. vj. q.

intellige si ille præstans est talis conditionis quòd posset renunciare fauori suo, aliàs secus argu. l. doli

d mali exceptio. j. de nouatio. ¶ Quandoq; ťprecedit titulus inhabilis, odio eius cui præstatur, & tunc idem quia titulus inhabilis confirmatur per sequẽtem præstationem, vt. l. cum fidem. C. de non numerata pecu. &. §. ad mac. l. sed Iulianus. §. fi. cum. l. seq. quod similiter intellige, si præstans est talis conditionis, vt posit sibi præiudicare, vt. d. l. sed Iul. §. fi.

¶ Quandoq; titulus præcedens est inhabilis authoritate iuris publici, puta propter solennitatis defectum, vel quia ius' ei non assistit, & tunc aut loquitur de inducenda obligatione: aut de inducenda libe ratione. ¶ Primo casu, aut ibi versatur fauore vltimę voluntatis, vel alimentorum, aut non, & tunc per præstationem trium annorum confirmatur', vt. l. j. C. de fideicommiſ. Aut fauor non versatur, & tunc nulla præstatione confirmatur, vt. l. si certis annis. C. de pact. & quod hic no. in gloſſ. ¶ Si verò loqui-

g mur ᵉ de inducenda liberatione, & tunc, aut illa liberatio poterat induci solo cursu temporis, & tunc p sequentem præstationem, seu patientiam, per cursum illius medij temporis præcedens titulus inhabilis confirmatur, vt probatur in. l. post mortem. §. h de adop. coniuncta. l. j. & quod ibi not. C. de pa. po. ¶ Si verò solo cursu temporis non posset induci, vt quia ius commune resistit præscribenti: vt in casu l. comperit. C. de præscrip. xxx. ann. tunc, aut procedit titulus inhabilis ab eo qui contra ius commune poterat dispensare, & confirmatur per sequentem ✣ POMATES. patientiam, seu præstationem patientiæ. xl. ann. vt h l. vltima. C. de fun. pa. li. xj. Aut titulus inhabilis ꝓcedit ab alio, & tunc nunq̃ confirmatur, vt. d. l. com

f perit. vt extra de præscrip. ca. j. lib. vj. ¶ Veniamus ad secundum passum ť. quando qui fundat intentionem suam ex solo cursu temporis, cuius contrarij memoria non existit, & tunc si. icit, vt. l. hoc iure i §. ductus aquæ. j. de aqua quotidiana & æstiua. & in. l. j. in fin. j. de aqua. pluuia. arcen. . in. d. c. j. de præscriptio. lib. vj. Quandoq; quis fundat intentionem suam ex cursu minoris tempo ᵗ: tunc aut loquitur in deducenda obligatione, aut de inducenda liberatione. ¶ Primo casu, nunq̃ titulus obligatio inducitur, vt. l. creditor. C. de vsur. & c eris libe. l. operis & de præscrip. long. tempo. qu. ro liber. l. vlti. & j. de actio. & obligatio. l. obligati um ferè. §. placet quod ibi nota. ᵍ in gloſſ. ¶ Si verò de inducenda liberatione, tunc aut ius commune resistit, & nunq̃ inducitur: vt. d. l. comperit. & dicto. c. j. Aut ius cõmune non resistit, & tunc ex solo cursu temporis inducitur liberatio secundum diuersas naturas actionum, quia quædam tolluntur minori tempore, quę dam maiori, vt. licut. q. l. omnes. C. de præscriptio. xxx. anno. & . l. cum sex. §. de ædil. edic. & quod notatur in. l. j. de diuer. & tempo. præscript. ¶ Veniamus ad tertium passum ʰ quando quis fundat intentionem suam ex titulo legitimo, quem allegat, & quem intendit probare per præstationem diuturnam, Gloſſ. quæ est hic, dicit quòd sufficit per casum. l. nostræ. & hoc dicere est veram in decimis, & in quibusdam aliꝭ præstationibus. Sed hoc quod dicit in decimis, intelligitur nisi ius commune resiſteret vt puta, si vnusepiscopus colligeret in Episcopatu alieno. vt dicto. c. j. de præscriptio. lib. vj. idem dicit gloſſ. in omnibus seruitutibus acquirendis ⁱ vel personarum vel rerum, etiam si habeant causam discontinuam. Idem no. in. c. j. in fin. iuſti. de aqua plu. arcen. & in. l. seruitutes. §. de seruitu. ¶ Contra hoc insurgunt moderni. in. l. si certis annis. C. de pact. & dicunt hoc non esse verum. Nam hęc. l. loquitur in faciente, contra quem de facili præsumitur titul⁹ ipe quod dicimus in seruitutibus rerum loquimur in patiente, vt puta, si egoiui per fundum tuum decem annis te patiente, vt ego volo allegare seruitutem

a ¶ Constitutum. Et de hoc verum hæc lex habeat locum in patiente, vide Bal. in. l. j. in. vij. q. C. qui admit. & in. l. pe. C. communi diuidũ. & in. l. qui i aliena. in prin. post Bar. & doct. ff. de acqui. hære. & quę no. Bal. in. l. licet. in. ij. q. C. de iure deli. Imo. in. c. si diligenti. de præscr. tenet idem quod gl. hic dixit post Imo. in. l. j. §. fi. de aqua plu. arcen. Alex.

↬POMATES.

b ¶ Sed mihi. Ita Pau. de castro in l. seruitutes. lagrã de. vlti. columna. ff. de seruitut. pro qua opinione eũ soluit Alexan. consilio. l. vlti. colũ. volum. iij. Decius omninoin. l. si certis annis. Alexan. cõsi. xij. iij. volumine. Felinus in c. de quarta. colũ. xiij. de præscri. & in capi. causam columna. iiij. eod. titulo Roma. consilio. cix. in. ij. dubio. Areti. consil. Ixx. columna. ij. & consi. cviij. col. fina. Alexan. consil. clxviij. volu. ij. ij. colum.

c ¶ Leges. ibi. q in aliena. vide infra rubricam. vbi melius declaratur, & vide insti. de act. §. æquè. Alex.

d ¶ Loquitur. Specula. in tit. de resti. spolia. §. nunc dicamus. in versi. sed pone, rustic[9] tenet quòd dispositio huius legis nõ habeat locum in rusticis & mulieribus: quia illis solùm currit præscriptio. xxx. annorum. quod in faciendo refert Baldus in. l. solẽt. ff. de officio proconsul. & ibi Ioã. andræ. nihil addit neq; scribit. sed Barto. hic videtur concludere contrarium. vide tamen, quòd quoties rustici reperiuntur in iure nostro ab aliquo excusari, intelligas de rusticis rudib[9] & grossis. secus si sunt malitiosi, qa tunc cessat ratio legis. l. athletæ. §. de rusticis. j. de excusatu. & ibi glo. per Baldum vnum verbum. in. c. j. §. si verò vasallus. quid sit inuestitura. & vide quod dixi de muliere & rustico in. l. si post, post Barto. C. de iur. & fact. igno. & quod dixi de rusticis grossis. vide Bal. in. l. ij. in. ij. col. iij. q. C. de rescin. ven. & ad. q. Barto. hic ad de no. per Bal. in. l. j. C. de fideicommiss. & per Ray. & Bal. in. d. l. si certis annis. in penultima colum. C. de pac. & ibi Cyn. in. v. q. per do. Anto. de But. in. c. peruenit. in. xj. char. Roma. in. l. qui in aliena. in princip. de acquiren. hære. sing. tenet quod in rustico locum non habet. allegat dictum Bald. in d. l. solent. vide no. q. per Bal. in. l. iij. in fi. C. de serui. ¶ Quid contra si debes mihi. x. annua, & longo tempore soluisti quinq; tantùm, an præscribas? vide Bar. in. l. si prius, in fi. prin. de aqua pluui. arcen. & hic adde Cyn. in. d. l. si certis annis. in. ij. q. & ibi Ange. in repe. Alex. Adde videndũ Alexan. consi. cxxiij.

c ↬POMATES. ¶ Aut in ipsius. vide Alex. consi. j. col. x. vol. v. Panor. consi. vj. iiij. col. vol. ij.

f ¶ Quæro, rusticus mihi dedit &c. No. de rustico portante par caponum, vide quod notat Bar. in. l. fi. quorũ bonorum. Alex.

↬POMATES

¶ Quæro. Vide Fel. c. cum. M. ferra. iiij. columna. de consti. Alexã. consilio. xij. volumi. iiij.

↬POMATES.

g ¶ Tunc non. Vide Alexand. consilio. cviij. vltima columna, volumine. ij.

h ¶ Itẽ. si volo probare iurisdictionẽ ex vsu &c. Ad probãdũ vsum iurisdictionis, adde not. per Barto. in l. fina. j. vti pos. & adde quod dicit Bal. in. c. j. §. sacramentum. in prin. de cõsue. rec. feu. quòd quasi possessio iurisdictionis nõ queritur p processum factũ cõtra contumacẽ penitus. allegat Innocen. in capi. olim inter. de restit. spolia. dicentẽ, quòd ex hoc iudex non posidet nisi labia sua: oportet igitur quòd aliqua executio sit facta, puta per captur㠠 pignorũ, vel per descriptionẽ bonorũ. & huiusmodi est ratio: qa iurisdictio requirit ex tremũ in quo aliqd realiter agat. tamẽ abusiuè secundũ Bal. Adde quod Bal. de pace constãtiæ. i. versiculo opizoni. dixit. nota hic esse tex. notabilem. q possessio iurisdictionis probatur per exercitia quibus quis est vsus liberè & quietè. & vide quod notãter dixit Barto.

i ¶ Nunc ad propositum. Et sic nota, quòd ista lex volens quòd ex temporis cursu & ad præstationem, præsumatur obligationem subesse, hoc est verum, nisi appareat saltem per aliquam præsumptionem, quòd sit facta non animo obligandi sed gratis, vnde si quis prætendit titulum donationis, non probat ipsum ex virtute huius legis, quia præsumptio est in contrarium. l. cum de indebito. de proba. ita dicit Bald. in. l. finali. C. ne de statu defunc. per glossam. in dicta. l. solent adde Salycetum in dicta. l. si certis annis. Alex.

Ad idem

¶ Vasallus. per Cy. & Cal. in. d. l. si certis annis. & in hac plures fallentię dari possint, quas vide ibi per doct. & per Cyn. & Bald. post glossam in l. ij. C. de dotis promis. per And. de barulo, & Bart. in. l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj. aliquid per Bar. in. l. eum qui. in prin. de annuis lega. & per Bart. in sua disputatione incipiente, mulier per Bald. in. l. si certis annis. C. de pactis. & in. l. solent. §. fin. post glos. de offic. pro consi. in. l. solenni bus. C. de re. vẽ. p Specula. de caus. poss. §. ij. versicu. & forma. per Bal. in. c. j. in. §. fi verò vasallus. in titul. quid sit inuestitura. per glos. & doct. latius in capi. peruenit. decensi. vbi maximè per dominum Anto. in repeti. & aliqd per Bal. in. l. prima. in. ij. colum. i versicu. & ex prædictis infertur. C. de fideicommiss. & an econtra si debeam, tibi annua decem, & per longum tempus solui tantum tibi qn, an inducatur liberatio in reliqs quinq; dic vt per Bart. in. l. si prius. in princi. de aqua pluuia. arcen. per Cy. in. l. cumnotissimi. §. in his. & quod ibi gloss. C. de præscriptio. xxx. anno. & per gloss. & docto. in ca. auditis. de præscrip. & habetur i cap. cum olim. de censi. & per Ioan. andræ. in regula, plus semper. in mer. per Specul. in titu. de præscr. versiculo, quid si cum deberem. bene facit lex, aduersus. C. de vsuris. & l. qui semisses. in princip. & quod ibi gloss. ff. de vsuris. cum dispositione huius. l. volentis, quòd per statutum diuturnum inducatur probatio tituli allegati, habeat locum in patiente per decem annos hoc modo, transiui per fundum meum ad fundum tuum te sciente & patiente, & allego quòd seruitus viæ fuit mihi in illo fundo annua constituta per stipularioneman te venditionem, aut alium titulum ad quem probandum allego. Et probo vsum meum & patientiam tuam per decem annos. Et ponitur exemplũ in seruitute habente vsum discontinuum, quia in habente vsum continuũ est indubitatum, quòd per decem annos absq; probatione & allegatione alicuius tituli, acquiro bonafide seruiturem. l. si quis diuturno. ff. si seruitus vendi. Sed Iacob. de Rauen. Petrus & Cyn. Iacob. Butrig. Bald. & etiã Angel. in. l. si certis annis. in repetitio. C. de pact. & Baldus & Angell. in l. qui in aliena. in principio. de acquirenda hæreditate, & in. l. seruitutes prædiorum rusticorum. suprà de seruit. & Baldus, hic in lectura antiqua. tenent, quòd non, quia hæc lex cum de in rem verso. loquitur in præstatione diuturna, per quam magis declaratur consensus præstantis, quàm per solam scientiam & patientiam, cum in dubio sciens & patiens non videatur consentire ad damnum rei suæ. l. qui vas. §. vetare. & l. finali. §. penultimo. de furt. & per rationes quas vide in præallegatis locis. Contrarium tenet gloss. in. l. cum de in rem verso. & hic Barto. & Bald. in lectu. ordinaria. & gloss. in dicta. l. seruitutes. & ibi Bartolus. & Bartol. in. l. prima. §. fina. §. de aqua plu. arcen. & Barto. in sua disputatione incipiente. mulier. & Bartolus in consilio incipiente, quæritur, vtrum iurisdictio. per plures rationes, quas vide per eum in dictis locis, idem tenuit Imol. in capitulo, si diligenti. de foro compe. & Moder. in. §. æquè. insti. de act. in. l. j. §. denique. §. de aqua plu. arcen. ¶ Et pro ista opinione, quòd habeat locum in patiente, vbi non tractatur de magno præiudicio amissionis dominij, sed alterius iuris minus præiudicialis probatur in. l. j. cum ibi no. C. de patri. pote. & ibi Bal. ponderat illum tex. pro ista opinione. Ad idem optimè textus in. l. j. in. §. fina. de aqua pluuia arcen. in versiculo, retinere, inducendo pro ut ibi facit glossa in versiculo, q̃diu. præsertim, quia intelligere illum text. tantum in seruitute habẽte causam continuã esset nimis restringere illam. l. & tex. in dicta. l. qui inalie. in principio in versiculo. sicut. Alex. Adde Abb. consi. vij. versic. quartũ dubium.

Ad idem. l. litibus. C. de agri. & cen. lib. xj. Et eodẽ mõ apparet q̃ ex hoc non præsumit vasallus[2], nec titulus vasallatus, nisi aliqua contẽplatiõe solui esset. & sic intellige. l. solent. in fi. §. de offic. procon. ¶ Vltimò scias quòd Rossre. in ti. de act. ex stipulatione præsumpta modicũ dicit de materia istius. l. sed tractat ibi aliqua bona, q̃ tempus non sit modus tollendæ vel inducendæ obligationis. ibi vide per eum multa bona.

SVMMARIVM.

1 *Minor non restituitur ad lucrum quod potuisset facere ex alterius delicto.*

LEX XVII.

Cvm quidam.

Si pupillo. [b]No. q̃ vsuræ infringuntur, ꝓpter moram non soluentium. ¶ No. quòd minor non restituit ad lucrum, quod facere potuisset ex alterius delicto. ¶ Item ex ver. nec simile. no. q̃ vsuræ sunt odiosæ.

LEX XVIII.

Victis. Quidam allegant istam. l. q̃ euentus conditionis constituit quem in mora, quod apparet, quia statim veniunt vsuræ euictis agris. de qua dic, vt. l. quoties in diem. j. de ver. obli. Barto.

LEX XXIIII.

Si quis. §. mora. [c]Not. q̃ interpellatio negotij gesti, constituit quem in mora. quod dic vt. l. si seruum. §. videamus. j. de verbo. obli. & de materia. l. qui scit. §. in alieno. dixi in. l. ex diuerso. §. de rei vendi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto, cauente quòd instantia pereat quinq; mensibus, ubi per actorem stetit sufficit si actor semel iudicem interpellet, ne instantia pereat & qualiter mora purgetur & remittitur.*

LEX XXXII.

Mora fieri. [d]Oppo. de. l. sed & si. §. j. §. eodem. vbi re ipsa mora cõtrahitur. So. ibi loq̃t de mora spali hic de mora cõi. ¶ Secundò opp. [e] dicit hic in tex. & omissa esset repetendi debiti instantia. & sic innuit quod creditor instare debet semper. ¶ Sed cõtra in. l. titia seio. §. vsuras. de leg. ij. vbi dicitur, quòd sufficit à me interpellari. Sol. dicit gl. fateor, contrarium. & tunc vt illud euitet gloss. exponit hic, quòd omissa sit debiti repetendi instantia, sed dando dilationem non enim semper habet instare. quod facit ad multa. ¶ †Dicit statutum [f] huius ciuitatis, quòd instantia pereat quinq; mensibus[g], vbi per actorem stetit. actor interpellauit semel iudicem, q̃ ferat sententiam: & non plus, vtrum sufficiat ista interpellatio certè fic. nõ enim requiritur quòd semper instet vt hic vides. ¶ Modo venio ad gl. magnam quæ est multum clara: & primò ponit quid sit mora communis, secundò ponit quis sit effectus moræ, tertio. ponit de mora speciali. quartò, ponit qualiter mora purgetur. Prima tria examinat Cy. in. l. in minorũ. C. in quib. cau. in integ. resti. non est ne. ¶ Circa vltimum de purgatione moræ dic plenè in. l. si insulã. j. de verb. oblig.

In bonæ fidei. Vides ergo q̃ pater ex sua mora nõ tenetur ad vsuras. facit. l. cum filius. in prin. j. de ver. obli.

Sed si duo. Oppo. de. l. pe. j. de duo. re. gl. dicit, q̃ ibi erant socij, hic nõ. quod tenet Dy. in. c. mora. circa fi. de reg. iur. lib. vj. De quo dic, vt in. l. contraria. & dixi plenè in. l. ex duobus. eo. tit. Bar.

LEX XXXVIII. b

Videamus. [h]Si actione stricti iuris peto quod est, vel fuit meum, veniunt fructus à tpe morę: sed si peto mihi debitum, tunc à tempore contestatę litis, sed in actionibus bonæfidei semp veniunt fructus à tempore moræ. h. d. Bar.

SVMMARIVM. c

1 *Stipulatione rem dari interposita non committitur stipulatio ad interesse, sed quis tenetur ad dandum. Et fructus uenuut post litem contestatam.*

2 *Stipulatio rem tradi ubi intercessit à tempore moræ & non fructus. Et ratio fructuum habebitur post litem contestatam.*

3 *Stipulatio ubi continet rem dari & rem tradi, quòd ueniũt d fructus, & de eis habebitur ratio. Et ubi eadem stipulatio succedit in locum contractus emptionis & uendi tionis, tunc secundum eius naturam ueniunt fructus.*

Si actionem. [i]Opp. de. l. si fundum tra di. j. de verborum oblig. vbi post moram venit interesse. Gloss. soluit hic, & bene. Tu dic aliqualiter latius, quòd aut loquimur e in stipulatione rem dari, aut in stipulatione rem tradi: aut in stipulatione quæ continet vtrunq;. ¶ Primo casu, †nunquàm committitur stipulatio ad interesse, sed precisè tenetur ad dandum, vt. l. vbi autem. in fin. infrà de verborum obligatio. Fructus autem veniunt tunc post litis contest. non autem ante, vt hic, & l. cùm fundus. in prin. suprà si cert. pet. & l. si filius. §. j. j. de verbo. obligation. Secundo casu troq; obligatorijs, si vnus impleat contractum ex parte sua, re ipsa parti aduersa dicitur esse in mora. l. curabit. & ibi Bartolus. C. de actio. empt. Et adde casum quo sine mora veniunt vsuræ, scilicet quando debitor conuertisset pecunias in suos vsus. l. idemq;. §. secundo. suprà. man. & in. l. quamuis. in fine. ff. de pigno. actione. secus si tenuisset pecuniam otiosam. Alexander.

e ↬POMATES. ¶ Secundò opponi. Vide Barba. consil. lxx. aliàs lxxj. volu. ij.

f ↬POMATES. ¶ Dicit statutum. Vide Alexand. consi. lix. colum. iij. volumine. iiij. & in. l. de pupillo. §. fi quis ipsi. ij. colum. de oper. no. nũ. Felin. in. c. ex literis. colum. v. versi. fallit primo. de constitu. Præpositum in. c. episcopus. xviij. distin. Roma. consi. cccxvij. Bal. in. c. ex ratione. vl. col. de appella.

g ¶ Quinq; mensibus. idem Bar. in. d. §. vsuras. cõtrariũ tenet Bald. in causis appellationis in auc. si tamen. C. de temp. app. & contra Bart. & etiã tenet Bal. in. d. §. vsuras. Imo. ibi tenet opi. Barto. Alex.

h ¶ Videamus. In prin. huius tex. & c. & quæ sit differentiæ ratio inter contractus bonæ fidei & stricti iur. & quare etiam fructus nõ veniũt iure actionis. Bal. ponit in. l. j. in fi. C. de vsu. & fru. leg. Alex.

i ¶ Si actionem. Et vide ad istũ tex. no. per Bar. in. l. in debiti. in prin. de cõdi. inde. & quid in contractu concessionis feudi, vt si concedens rẽ nõ tradidit, & fructus percipit: teneatur ad illos. Et q̃ si veniant, & quid si promissit plenam, vel vacuam possessionem tradere, vide Bal. in. l. pen. in. ij. co. C. de condi. infer. Alex.

Universidad de Navarra

a ¶ POMATES. ¶ Et si dicis vide Alex. cõsi. vij. col. iij. vol. ij.

b ¶ Quid enim. no. differentiam qñ fructus petuntur vt fructus, & qñ vt interesse. &c. vide omnino Bar. in. d. l. si filius. §. j. & Barto. in. l. ratio. §. j. §. de ac. emp. & Bal. in. l. si traditio. in. xj. q. C. eo. Alex.

c ¶ Stipulatio successerit. facit in simili quod no. Bar. in. l. si quis cũ aliter. de verb. obli.

d ¶ Tutor. Lucius. Limita hanc regulam in vno ex his a dum tradi. j. de verb. ob. Et si dicis, a si venit interesse à tpe moræ, ergo habebitur rõ fructuũ? Rñde. q tũc non habebit rõ fructuũ, vt fructuũ, sed vt interesse, inter quæ est magna differentia. ¶ Quid em b si est quidam fundus qui erat apud quendã rusticum, ex quo ipse percepit multos fructus, creditor aũt erat nobilis homo, & sic ipse percepisset modicos fructus ex eodem fundo. Si enim petuntur fructus vt fructus, tunc tenetur possessor restituere oẽs quos percepit. sed quando fructus veniũt vt interesse, tũc cõsiderat illud quod pcepisset ipse creditor, quia in tm sua interest. ¶ Tertio casu q̃n stipulatio continet vtrunq; tunc veniunt fructus sine dubio, vt. l. si stipulatus. j. eo. & illa q̃ hic dicitur est vera op. nisi hæc stipulatio successerit in locũ contractus emptionis & venditiõis, quia tunc secundùm naturã illius cõtract, veniũt fruct, & sic debet intelligi. l. i cõuentionalibus. j. de verb. obli. facit. d. l. si stipulatus. circa medium.

venit interesse à tpe moræ, & non fruct, fructuum

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

donandi promissor, quòm exp resit confessionem sine causa, quia dico q illud potest esse verum in dubio. sed quando ex certa scientia facit, tūc nō pōt dici, q nō videatur habuisse animum donandi. Postq̄ eiñ sciebat causam non subesse: non cadit nisi præsumptio donationis, aliàs sequeretur, quòd si soluo ex aliqua causa quam scio esse ineffícacem, seu non subsiste re, non videretur donatio. cui² contrarium reprobat a ĩn.d. l. cuius per errorem. Et idem debet esse in promissione, q̄ ad solutione. l. fi. C. ad l. fal. l. si patron⁹. ff. de donat. facit quod in simili dicit. quòd si alicui promitto ex causa de præterito, q̄ turpis erat respectu accipientis, vi deor donare, cum sciam illā causam nō esse efficacem vt subtiliter probatur in. l. penul. ff. de cōdi. ob tur pē cām secūdùm Raph. Cu. in. l. ge neraliter. & in. l. si stipuler. de verb. obliga. facit quod habetur in. l. j. in prin. C. de reivxo. actio. vbi eodem modo, & si inutiliter &c. & hoc maximè procedit, quando iuramentū interuenit in instrumento, quia cum comparatur, vt est stipulatio quæ sine accessoria valere non potest, valebit vt principale, secundùm Bart. in. d. l. si quis pro eo. in. vñ. membro de fideiuss. & dixi in. d. l. publia. Nec ad hoc obst. si dicatur, quòd donatio non valet sine insinuatione, quia respondeo quòd imò non vitiatur vsq̄ ad summam quingentorum solidorum auri. l. si quis pro redemptione. C. de dona. l. sancimus. eo. tit. Io. andræ. in addi. Specu. in titu. de instru. edi. in. §. porrò. & Gul. & Bal. in. l. illud. in vlti. co. C. de sacrosan. eccle. & hoc intelligatur de illis solidis auri quorum. lxxij. faciunt libram auri. Ponimus. xcvj. ducatos venetos, qui constituunt libram auri legalem, quinimo virtute iuramenti non potest donatio infringi, quàmuis non fuisset insinuata, secundùm veram opi. Tamen quia debet iuramentum seruari, quando sine interitu &c. tñ donatio ex insinuatione nō est penitus inimica legibus, quia valet saltem vsq̄ ad summam quingentorum, & valet etiam in casibus de quibus in. l. si quis pro redemptione. & in auc. item à priuatis. C. de do. ¶ De secundo, vide quæ ibi scripsi. Item & alia ratione non potest allegari confessio quòd stipulatio sit sine causa, puta quando ex forma statuti in aliqua ciuitate instrumenta guarētigiata haberent executionem paratam. secundùm Bald. in. l. si causam. de execu. rei iudi. in vlti. col. & sequitur Pet. de anch. in repe. c. canonum sta tuta. de consti. in ver. iuxta hoc membrū pone. Et dato q illa confessio posit dici sine causa, & quòd non posit in totum subsistere, vt donatio, tamē confessio sine causa non dicitur in totū inutilis, quoniam valet quo ad semi plenam probationem, si per cū cui facta est cōfessio, allegatur aliqua causa vt voluit Spe. sequens Mar. de fano in ti. confess. §. nunc videndum. versi. quæ est ratio cum ver. seq. p. l. instrumenta. C. de probat. & sequitur do. Ant. Imo. & do. Iac. & Abb. in. d. c. si cautio. ¶ Et licet isti non dicant, nos legistæ habemus duas gl. vnā in. l. iij. §. eisdem. in versic. species. j. de testi. Aliā in. l. inter chartulas. in ver. vanitate. C. de conue. fis. debi. & per consequens potest deferri iuramentum in supplementum semiplenæ probationis iuxta. l. admonendi. de iureiur. & in. l. bonæfidei. de iureiur. & in. c. fi. e. ti. de iureiu. Non ob. allegata in contrarium, quòd posito quòd illa confessio sine causa duret, tamen ex quo instrumento est ex certa scientia, valet in vim donationis. vt. s. Nec ad hoc ob. gl. j. quæ est hic in fi. ponderādo eā vt facit hic Saly. quia in ista gloss. dicit totū cōtrarium, & ita inter cæteros tenet hic Cyn. in addi. Q nonnā gloss. hic in fin. dicit, vel sic promisi. x. quę per stipulationem accepi. illa verba refert gl. ad ea quæ proximè dixerat ibi dum dixerat: secus si dicat accepi. & sic refert ad casum in quo dixerat promissionem valere, & in fi. sui dicti ponit alium casum in quo intendit stipulationem valere. Sed Salice. intellexit quòd casus ibi positus in fin. glo. referatur solùm ad dicta per glo. in prin. & non ad proxima præceden tia. Illa glo. non loquitur quando promissio esset facta à sciente nullam efficacē causam subesse. Alex. ¶ Adde quod voluit Bal. consi. cccxvij. iij. lib. incipiente inter Ioannem & Aloisium. vbi duo socij cālculatis rationibus se vicissim liberauerant. deinde vnus alteri fecerat instrumentum

LEX XXVI.

PRocula, [a]Nota q hic videtur re missum fideicommissum tacitè ex cessatione longi tpis, & cō putatiōe rōnū sæpi⁹ factā, & taciturnita te hui⁹ fideicōmissi nisi quarū si quædā defecerūt, non sufficeret ita no. ī. l. libertis. §. j. j. de ali. & ci. leg. Bar.

☞ *SVMMARIVM.* ☜

Testator si confiteatur se debere decem Titio, Titius non capiet ut debitum, sed ut legatū, nisi debitū probetur.
Confessio patris quòd habuerit a filio spurio decem inter uinos, quòd præsumatur fraudulosa.
Venditio omniū bonorum, quòd præsumatur fraudulosa.

LEX XXVII.

QVi testamentum.[b] No. t q licet testōr in testō cōfiteatur aliquid se debere, tū illud nō capiet legatarius: vt debitū, sed vt legatū, nisi debitum ,pbeť, vt hic, & l. legaui. j. de lib. leg. Q uæ. l. loqť etiā qū relinquiť capaci, quod est notādū. & sic nō capiet aī legatarios, & falcidia detrahetur, sicut de aliis. ¶ Secundò not. [c]vnā. q. de quæ quærit gl. Q uid si inter vinos aliquis cōfessus fuit se habuisse à filio suo spurio? & dicit gl. q tunc valet. Et no. istā glo. inquantū dicit, q inter vinos non præsumitur fraus, sed eam reprehendit Iaco. de bel. & dicit quòd est casus in l. j. C. de naturali. libe. vbi eo ipso quòd reperitur

De fide instrumentorum Rubrica.

LEX I.

INstrumento - rum. [d]Vides ergo quòd ex allusione vocabuli, præsumitur propria significatio. Hoc examinaui in repetitione. l. omnes populi. §. de iusti. & iu. & ibi vide, vbi plenè dixi.

☞ *SVMMARIVM* ☜

Debitor si confiteatur hodie quòd Titius sibi mutuauit iam sex mensibus elapsis, quòd ista confessio non præiudicat alteri creditori.

LEX III.

REpetita. [e]Istā. l. intelligo in scri ptura priuata. nā notarius qui scribit instrumentum, si apponeret aliū diē, tunc sine dubio cōmittit falsū. ¶ Itē itellige q hic fuit appolita dies nō vera.

de sexcentum pro resto rationis, sed non dicebat ex qua causa. dicit Bald. quòd ex præcedentibus præsumitur causa, & si in instrumento est, & ex certa scientia, quòd efficaciter probat: licet non sit causa.

a ¶ Procula. In princip. huius &c. vide Bald. in. l. cum proponas'. C. de pactis. & omnino in. l. si certis annis. in. vj. colum. eodem titu. vbi concordat cum Bart. hic. Alex.

apud filium de bonis patris, præsumitur fraudulosè factū. ¶ Vltimò no. ť gl. q̄ dicit ventionē oīm bonorū esse fraudulosam. argu. l. oēs. §. Luci⁹. q̄ in frau. cre. licet illa. l. loquať in donatiōe. Idē not. in. l. patronus. ś. eo. quod videnť tenere doct. in. l. iij. C. si quid in frau. pat. ¶ Q uæro, quid si vendidi omnia bona mea, non sub ista appellatiōe. omnia, sed vendidi singulariter illā & illā rem, ita q mihi nihil remanseriť? dic vt in. l. nomen. §. fi. j. de lega. iij.

POMATES.

a ¶ Procula. Vide Barbat. consi. xv. colum. iij. cum tribus sequentibus. vol. j. & an requiratur, q ista tria de quib⁹ hic, concurrant? vide Alexan. in. l. quæ dotis. in. iiij. colūna. ff. solu. matrimo. & consi. lvj. in vltima columna. in iiij. volum. & per Feli. in. c. literas. ī v. colum. de præsumptio. Bartolū consilio. cxxiij. Roma. consi. cxl. iij. & Alexan. cō silio. xlvj. in fi. volumi. j. & Barbat. in. c. cum. M. col. xij. de constit.

b ¶ Qui testamentum. in prin. &c. & intellige istum tex. & similes, quādo fit cōfessio in fauorem nō capacis, ad quem ordina tur naturalis affectio: vt in spu. sectus in alio, vt in bānito, secūdùm Bald. in l. j. in prin. de fal. causa adiect. Alex.

b ☞ POMATES. ¶ Qui testamētum. vide Barba. consi. xxx. in. xvj. col. ij. vol. quia autē non valet ista cōfessio, vide Bald. in. l. si. in. ij. colū. C. de episco. & cleri. vide Alex. cōsi. iiij. in. ij. co. in. in. vol. & cōsi. j. in. in. col. iij. vol. & cōsi. xvj. in fi. eo. vol. & cōsi. xviij. in. iiij. volu. Raph. cuma. consi. xxxj. in vlt. dubio in vlti. col. Et vide Alex. consi. xviij. in. j. colū. in. ij. volu. & quæ scripsi ad Bar. in simili in. l. si fortè. ff. de castrē. pecu. Alex. cō si. cxxv. ad fi. in. iij. vo. Roma. cōsi. ccxvj. Et Cardi. consi. cxliij. col. fi. & Areti. consi. lxij. col. ij. Et Sozi. cōsi. lxv. vbi loquitur in cōfessione emanata inter virum & vxorem cōstante matrimonio. Et Bal. cōsi. cccxcviij. in j. parte, vbi vide pulchrum casum.

c ¶ Secundò no. vnam &c. pater confitendo se debitorem filij spurij, non potest sibi ob hoc aliquid data: & quicquid penes filium spurium reperitur, præsumitur per fraudem esse. Idem tenet Bartol. in. d. l. j. C. de natura. li. & ibi Baldus & Bartolus & docto. in. l. si is qui hæres. de vulga. & pupil. Alex.

ADDE Bal. consi. ccxlj. incipiente, spurio. ij. lib.

d ¶ Instrumentorum Istam. leg. no. allegat Bartol. in. l. admonendi. in vltimis verbis. ś. de iureiuran. Et vide quod ibi dixi in fi. Sed quid in priuata scriptura, vtrum veniat appellatione instrumenti? vide Bartolum. in lege prima, de iura. calum. & quod nota. in. l. in fraudem. §. neq̄. instrumenta. de iure fisci. in eodem princi. &c. Vide quod dixi in. d. l. admonendi. in fi. ¶ Limita hanc leg. præterquàm in dilationibus. nam si data est dilatio ad producendum instrumenta: non poterit producere post testificata. dicit Baldus hic. & in. l. si ex falsis. C. de transac. vbi omnino vide quæ dixi. Et an appellatione instrumentorum veniant actæ? vide Bartolum in. l. in fraudem. §. neq̄. de iure fisci. Et an veniat testamentum? text. quòd sic. & ibi vide Bartolum in. l. si idem codicilli. C. de codicillis. ¶ Sed an priuata scriptura veniat appellatione instrumentorum? vide Bartolum in dicta. l. prima. C. de iuramen. calum. & quod not. in dicta. l. in fraudem. §. neq̄. Alex.

ADDE quando appellatione instrumento. veniat priuata scriptura, pulchrè Roma. consi. xxiij. nescio quid dubitatis. & an appellatione actorum veniat sententia? vide Io. an. in addi. ad S pecu. in tit. de sententia. Bal. consi. cccxxxviij. j. lib.

d ☞ POMATES. ¶ Instrumentorum. Ad istum tex. vide Barto. in. l. in fraudem. §. neq̄. ff. de iure fisci. Alex. in. l. si ex falsis. in. j. col. C. de trāsa. Ro. consi. xxiij. in. ij. dubio.

e ¶ Repetita. in prin. huius leg. &c. Adde quod no. dixi post Bart. in simili in. l. diuus. §. item senatus. ff. de fal. Et vide quod no. Bar. in. l. si testamentū, de testa. & quod ibi dixi, qualis dies debet poni in instrumento. & hic adde Bal. post gl. in. l. scripturas per illū tex. C. qui po. in pig. ha. & idē quod Bar. hic, tenet Spe. in ti. de ob. & sol. §. j. ver. sed quid ecce. Alexāder.

nam loquitur

a ¶ Testimoniorū. Ad hūc tī. adde q iudex potest, si vult, non credere testi, vide Bar. in. l. lucius. in fi. ś. de his qui no. infa. Alex.

b ¶ Q uāq̄. An testis debet esse notus partī? adde no. in. l. si. §. j. C. de iu. deli. & per gl. in. c. cum cām. el. j. in ver. de cautione. extra eo. Alex.

c ¶ Numerum testium. Adde qť no. Bar. in. l. fi. ś. de feriis. & in auť. at qui semel. C. de prob. & nota. consuluit Bartol. sed de iure ciuili talis refrenatio potest fieri ad tres testes super vno articulo. text. est valde no. in. l. quoties. & ibi Barto. C. de nauf. lib. xj. quē ad hoc alleg. Ludou. in suis no. & vide Io. a Andrę. & Abba. ī d. c. cum causam. in fin. huius. l. &c. & vide c. significauerunt. & quod ibi not. extra eodem titulo. Alex.

¶ Adde de refre- 1
natione testium. b
Old. consil. cxlv.

d ¶ In testibus. Adde Barto. in. l. c
iij. §. hoc autem ī fi. iij. quæstionis. de dam. infec. potest tamen interrogari pars, an testis suus quē ,p duxit, sit certiora tus: vt tenet gl. ī. c.

f ¶ Testium. ad intellectum totius huius leg. vide Bald. in. l. testium. in ij. & iij. colum. cum sequen. C. eodem. Et ad hoc princip. vbi dicit Bald. in. xj. colum. quòd magis creditur duabus notabilibus personis in dignitate positis: quàm pluribus aliis vilibus, & magis creditur paucis non suspectis, quàm multis & suspectis. quod facit ad id qđ dicit hic Bartol. in prin. Quis tamen sit notabilis, & quis vilis: est arbitriū. Bal. in. l. Gracch⁹. in princi. C. de adulter. dixi. I. maiorem de pactis. & adde Bald. in auť. sed cum testator. C. ad. l. falcidiam. & ibi habes &c. ¶ Et ad dictum Bartol. hic de præsentato à digniore, adde Calderi. in consi. suo. vij. in tit. de concessione præbende.

f ☞ POMATES. ¶ Testium. vide glo. in. c. latores. de clerico excommunicato.

g ☞ POMATES. ¶ Ex parte. Nota ex versicu. tu magis. quòd testis deponens non verisimilia, aut contraria naturæ non probat. Vide Are. consilio. xxxviij. col. iij. & cōsil. xliij. in fi. Bartol. in. l. inter omnes. §. rectè. ff. de fur. & in. l. Titius. in fi. ff. de insti. Alex. cōsi. xcj. vlti. co. vo. iiij. & cōsi. cxxiiij. col. j. volu. iiij. consi. lj. col. ij. eo. volu. Præposi. in. c. quod dicitis. xv. dist. Feli. capit. licet causam. vj. colum. de proba. &. c. quem nostra. ij. col. de testi. Cæpo. consi. iij. colum. ij. Fel. in. c. audītis. colū. xij. de ſcrip. Barb. consi. vj. col. iiij. volu. j. & consi. xj. ij. col. & cōsi. xviij. iiij. col. & cōsi. xxj. xij. colū. eo. vol. & consi. xxvj. eo. vol. Fel. c. cū olim. iiij. col. de re iudi. Roma. consi. cccxliij. col. iij. Alex. consi. lxxxix. colum. ij. vol. iij. Areti. consilio. cxxxviij. col. ij. & consi. xliij. col. fi. Pau. de cas. l. scripturę. col. fi. C. de fide instru. Areti. consi. cxxvij. & testibus hincinde varijs preferuntur pauciores pluribus, si deponunt verosimiliora. ita Alexan. consil. xxvij. colum. ij. volumi. ij. consi. cxj. ad fi. volu. iij. vbi ponit multos modos, per quos quem probat deponere verosimiliora. & consi. l. col. fi. volu. v. & consi. cxx. col. iij. eo. volu. Sozi. consi. cexliij. vlti. colū. & consi. ccliij. & cōsilio. cxx. clxiij. col. vj.

h ¶ Inimicitias. Et vide quæ dixi in. l. iiij. in fi. j. de adimen. lega. secundùm Io. An. in. c. cū oporteat. de accu. An hæc inimicitia semper repellat testes, remittitur iudicis arbitrio. In eo versi. hoc limita, nisi inimicitiæ superuenerunt ex hoc vt ille non testificaretur. ita firmat Bald. per illum textum

De testibus Rubrica.

LEX I.

TEstimoniorum.[a]

¶ Et hoc quod hic dicit in pecuniarijs litibus, dicunt quidam, quòd cā dicit ciuilis: & his dicit criminalis, de quo hic in gl. & l. causas vel lites, C. de transact.

☞ *SVMMARIVM.* ☜

Iudex quòd refrenat numerū testiū, & quo mō refrenať

QUanquam. [b]Notať quòd iudex pōt refrenare numerū testiū. Sed q̄ro, qualiter fiat ista refrenatio: & qualiter iudex numerū testiū [c]moderabitur? Respōdeo. si qui dem vna pars iā ,p duxit, debet admittere aliā ptē ,p ducere tot testes quot ista ,p duxerit: & qñq̄ plures ex cā, vt puta, si sunt plures testes: & qdā volūt deponere super quibusdā articulis, & quidā sup alijs. Si verò nō, p duxerit alia pars testes, sed vult ,p ducere vnū de nouo: tūc iudex refrenabit secūdùm qualitatem causæ. circa hoc vide gloss. ordi. & In. in. c. cum

in. l. sed & si quis. §. illud sciendum. si quis cau. Dy. in. l. filię. ś. solu. matri. Barto. in. l. j. ś. cum quis. de quæstioni. Bal. in auť. si dicatur. in penulti. colum. C. de testi. & in. l. ij. §. sed & si agant. ff. de iudi. & quod notat Ioan. Andræ. in. c. fi. de testi. Et satis inquantum ad hoc dicitur inimicus qui mecum litigat. & concludit dominus Anto. & Abb. in. c. j. de iudi. quòd est verum si habeat litem mecum de præsenti, crimina lem, vel ciuilem omniū bonorum per tex. in authē. de testib⁹. §. fi vero odio. in princ. & p alia ibi allcg. aut habet ciuilem & tunc nō repelli tur oīno, sed est ī arbitrio iudicis fi cta fide &c. & videtur pro Bart. in d. §. fi verò odiosus. ¶ Aduerte ta mē inquantū dicūt. si fuit lis finita &c. q̄ non videtur bene, q̄a nō distinguitur, an lis est præsens, qa ratio propterquā remouetur testis, mouens litem criminalem est, quia ex tali præsumit inimicus, nisi probetur reconciliatio, secundùm Inno. in. c. cumoportet. de accus. sed

causam, extra. eo. ti.

d INtestibus. [d]In hac. l. vs̄q̄ ad. §. lege Iulia. procedit Iurisconsultus. Nam primò ponit theoricam. secundò practicam in gñe. tertiò ponit eam p multa rescripta. Secūda ibi, in. l. testium. Tertia ibi, e
in. §. adeoq̄. ¶ Opp. probatio ť est facere fidem iudici. vt. ś. tit. ij. l. quinquaginta. &. l. cum de ætate. Si ergo habemus fidem, de qua hic primò dicitur, nō debent considerari mores & alia. Huius timore, facta est gl. mag. hic, quòd propter fidem habendam cōfidere et fides & grauitas &c. qa fides p sē nō pōt cō fiderari, nisi ex alijs hoc ,pbeť, vt. j. l. proxi. in prin.

☞ *SVMMARIVM.* ☜

Testibus existentibus in dignitate magis creditur, quàm his qui non sunt in dignitate.
Electus à dignioribus, prefertur.
Inimicitia repellit testem.
Causa criminalis facit quem capitalem inimicum.
Item causa pecuniaria magna.
Iudex de quibus conditionibus interrogabit testem?
Scribi debet in actis, quando testis (dum examinatur) uariat in uultu.

LEX III.

TEstium. [f]Notať q magis creditur ei q est i dignitate: ę ei q nō est i dignitate. Et ex hoc dicūt Canonistæ, q si duo sunt electi & haberent æqualēvo cem. tū vn⁹ ex partes sua haberet priorē & sacristā, & sistes q sunt in dignitate, q præfertur ei q haberet canonicos & alios simplices nō habentes dignitatē. h
¶ †Secūdò no. q ,pter inimicitias [h] quis redditur

ista ratio habet locum tam in finita lite, q̄ non finita, quia q semel fuit inimicus, semper præsumitur esse, nisi contrarium probetur secundùm Inno. in dicto. c. cum oporteat & c. Bal. in. d. auť. si dicatur. & est casus quem ibi, ad hoc ponderat Bal. in. l. in ipsius. C. fa. eccl. Spe. in titu. de testi. §. ut per est. versicu. id quoq̄ notandum. dicit q inimicus etiam reconciliatus potest repelli. alleg. text. cum glo. iij. q. v. accusato. quòd intelligas. si fuit reconciliatus de recenti, aliàs non procederet, vt ibi not. Ioan. and. Et aduerte, quia hæc dicta ratio fortissimè vrget. videmus posse saluari dicta doct. quando ille qui habuit litem mecum, licet videatur durare in præsenti, tamen eius culpa sibi mouit litem, nam tunc non repellitur. ita dicit Barto. in. l. j. §. cum quis. de quæstione. pro quibus facit text. optimè, quem ipsi non allegant in. d. §. si verò odiosus. vbi dicit, quòd ille qui litem mouet videtur totaliter repellendus, ergo lite finita videtur admittendus aliquo casu. Sed contra istam doctrinam est singu. doctri. Innocen. in. c. cum Ioannes. de re iudi. dicentis, quòd quando quis repellitur à testimonio non distinguitur cuius culpa inimicitia fuit contracta. & ista dicta sequitur Moderni. Posset fortè dici quòd illo casu testis non repellitur in toto, sed non adhibetur plena fides, sicut dicit textus in dicto. §. cum quis. an amicus inimici mei repellatur, & dicatur meus inimicus? vide Bald. in. l. si quis testibus. C. de testibus. & ibi dicit, quòd qui allegat inimicitiam, debet eam probare, & debet probare qualitatem inimicitiæ. Et ad cognoscendum, an sint graues vel leues inimicitiæ? Bald. in dicta authentica. si dicatur. dicit quòd committitur arbitrio iudicis. Adde quòd non solùm inimici, sed suspecti de inimicitia capitali repelluntur. Innocentium in. c. cum. P. māconella. de accu. & dicit Archidiaco. in dicto cap. accusatores. iij. quæstio. v. inimico testi nullam fidem adhibendam. argumen. illius textus. sed posset intelligi in criminalibus, & dicit quod etiam ab accusando repellitur, & excipiendo de quo in. c. memininimus. de accusationi. Et vide ad predicta Ioannem and. in titu. de testibus. §. porro. versicu. item aduerte. ¶ Circa materiam huius legis, quæro vtrum iudex posit ex officio suo testes repellere & inquirere de conditione testis? Ioannes and. in addicio. Specul. in titul. de teste. §. primo. versicul. quid de domestico. tenet quòd sic, nisi habilitatio testis procederet à voluntate partis tacita vel expressa, vt not. de testibus cogen. c. dilecti. in gloss. magna. & in authen. de testi. §. si verò quidam. Ad primum Innocen. in. c. intimauit. de testibus. & not. gloss. ij. quæstione. vij. c. quærendum. & gloss. in. l. j. §. fi præses. de magistra. conuenien. quam ibi magnificat Nicol. de Neapol. & illam allegauit pro singulari Bald. in. l. quos prohibet de postulando. & ibi sequitur Angelus. Vide gloss. in capitu. nulli. de accusatio. vbi testis repellit aliam testem &c. Facit ratio, quia sumus in his quæ concernunt fauorem animę. ideò iudex ex officio suo potest. ita voluit Innocen. in capitulo bonæ. de postul. prælato. bene facit text. in. c. ad nostram. el. ij. de iureiurando

& quòd concernat suum eorem animæ, patet quia testis criminosus ideò non admittitur, quia lex præsumit eum deierare.c.testimonium.de testi. Contrarium tenet Archi.in.c.quærendum.ij.q.vij.& Io.an.& Ioan.de lig.& Pet.de anch.in.c.super eo.extra de testi.sequuntur opin. Archid. Et propter quam inhabilitatem possit iudex ex officio suo repellere, vide Bal. in.l.si quis testib⁹ C.de testib. Alex.

¶ Adde, an testis inimicus repellat & quæ dicatur a grauis inimicitia, Bal.cõsi.cccxxxix.j.li. & q testis inimicus reconciliatus non notiter, admittatur in testẽ cõtra inimicũ reconciliatum. tenet Ro. consil. clxxxvj. cętera vide latius p Specu. eo.titu.

a ¶ Crimãlis. Criminalis causa, & b ciuilis magnæ q̃titatis æquiparatur. Adde Barto. & quæ ibi dixi in l.post legatum.§.his verò.de his quibus vt indignis.& vide glossˀ.in auẽ. de testibus.§.si verò quis.in versic.si verò aliter.in versic.fancimus. & in versi.in crimina. Et qualiter repellatur inimicus, vide quod not. Roma. in rub.de arbitris.in.xvij.qõ.& text.in.c.per tuas.de symo. allegat Barto.in l.filiusfamilias.de dona.& vide quod dixi.i.l.quos, phibet.de postu.& vide Bartol.in.l.iij.ff.de adimen.lega.& domi.Io. in.l.is qui reus .de publi. iudi.Inno.in.c.cum I.& A.de re iudi.& dixit glo.in.d.§.si quis.quòd inimicus reconciliatus bene admittitur in testem.& de his vide Bald.in auẽ. si dicatur.in.iij.col.C.de testi.& omnino doct.in.c. cum oporteat.de accusa. Adde tamen quòd in hac.l.testium.in prin.est vna gl.in versi.numeroˀ. quæ vult, quòd si in aliquo actu, puta in testamẽto, interuenerint plures testes, quàm numerus requisitus à iure dicat:vt puta cum septem in testamento requirantur.l.si vnus.& l.hac cõsultissima.C.de testa.& .c.cũ esses. de testa.& quod ibi plenè not.& in eo testamento plures septem testibus sint, si sunt duo de istis septem qui essent fratres patrueles, hæredes institutorum vel substitutorum:quo casu non sunt omni exceptione maiores:tamen si interuenit maior numerus septem testium, suppletur ille defectus per id quod voluit glo.no.in verbo, numerus. vnde dicit hic Iaco. Bu. quòd licet testes duo deponentes per eundem præmeditatum sermonẽ non probent:vt hic no. Barto. per istum text.in. §. ideòq̃. tamen si essent tres vel quatuor, probarent:& sic pluralitas testium vltra numerum testũ supplet defectum idoneitatis. Vnde Imo.in.d.l.qui testamento.in princ. vult, quòd vbi requiruntur in testamẽto septem testes, & reperitur quòd interuenerunt octo, quorum duo non erant omni exceptione maiores: illi duo habebuntur saltem loco vnius, & valebit testamentum. alˀ. quod in simili⁹ not.in.l.parentes. & in.l.omnibus.C.de testibus. Sed melius probatur in.d.l.iij.cum glossˀ. Idem & multomagis, vbi testes ideò non essent omni exceptiõe maiores: qa essent fratres patrueles, vel nepotes ex fratre: quia edictum de testibus est prohibitorium. & isti non reperiuntur prohibiti:ergo &c.l.j.§.eo. Et casu quo diceretur eos non esse omni exceptione maiores, supplet numerus, & maximè in terris ecclesiæ, vbi sufficiunt duo testes cum parochiano. d.c. cum esses. vel quatuor sine parochiano, vt no. Specu. in titu. de instru. ed. §. compendiosè. versic. item ius canonicum. cum seq. in.d.c. cum esses. ideò debet esse validum rescriptum in terris ecclesiæ, in quo tot interuenerunt. Alex. ¶ Adde vt per Bald. cõsi. ccv.ij.lib.& consi. ccxxv.j.lib.

b ⁂POMATES. ¶ Item aduerte. Inimicus repellitur à testimonio. Idem tenuit Inno.c.cùm oporteat de accusa. Archi.in.c. accusatores .iij.q.v. secundùm Bald. Albe.in auẽ. si dicatur hic alˀ. vbi Bald. dicit, quòd non solùm inimicus, sed etiam suspectus de inimicitia repellitur. Innoc.in.c.j.de accu. vide glossˀ.& ibi doct.in.d.c.cum oporteat. de accusa. vide Felin. c.cum tu.col.xx.&.xxj.de re iudi. Barba. consi. xxix. colũ. xvj. in.j. volu. Adde cautelam, quòd testis aliàs non idoneus, probat, vt per Alex. consi. xciij. volu.j. Fel.in.c. quoties. col.ij.in.iiij. nota. eod.ti. Cæpo. consi. xxxij. colum.iiij.

c ¶ Considerare. Aduerte quòd glossˀ.in verbo. egens. in princip. huius.l. ponit de teste qui repellitur propter paupertatem. vide quæ dixi in.l.spadonem.§.fina.de excusat. tutorũ. Et vide per scribentes in dicta auẽ. si dicatur.& vide in capitulo item cum quis.de resti. spolia. Item cùm quis expoliat aliquem bona fama: quia est res pretiosa. ix.q.iij. facta. Facit .l. infamen. de de publi. iudi. Item, si subditus expoliat se à domino capitulo cum olim. de accusa. Item. dicitur inimicus ille qui copulauit se cum inimico meo vel secum habitat. c. repellantur. &.c. cum oporteat. de accusati. vide Cyn. in.d.auẽ. si dicatur. & vide per Bald. in.l. si quis testibus. C. eo. Antonius de butri. in dicto capitulo. repellantur. dicit. quòd iura dicentia inimicum qui habitat cum inimico repellendum: intelligenda sunt de continua habitatione: secus si per certa tempora. Item, ille qui testificauit contra me de fide instrumen. capit. constitutus. & not. per Innocen. in. c. quoniam contra falsam: extra de proba. & in Specu. de teste. §. nunc tractandum. versi. consideranda. c

⁂ SVMMARIVM.

1 *Iudici arbitrarium est, an credat testibus.*
Cautela est, ut iudex faciat redigi in actis causam suspicionis propter quam fidem dictis testium non adhibuit.
2 *Testis debet esse notus iudici.*
3 *Testis, an debeat esse notus parti contra quam producitur ubi q uod sic quando testificatur de facto partis.*
4 *Pars debet exhibere, quando testis dicit, quòd cognoscere eum si uideret.*
5 *Testes deponẽtes per eundem, præmeditatumq; sermonẽ, quòd dicuntur suspecti.*
6 *Iudex quòd posit testem interrogare de tempore.*

d 1 Ideoque. dNota † quòd potestati iudicis conceditur, vtrum debeat abhiberi fides testi, vel nõ: tamen quia acta quãdoq; sunt examinanda in causa appellationis, tutius est quòd causa suspicionis, ppter quam fides testi minuitur vel subtrahitur de fide instrumen. capit. constitutus. & not. per Innocen. in. c. quoniam contra falsam: extra de proba. & in Specu. de teste. §. nunc tractandum. versi. consideranda. c

⁂ SVMMARIVM.

1 *Iudici arbitrarium est, an credat testibus.*
Cautela est, ut iudex faciat redigi in actis causam suspicionis propter quam fidem dictis testium non adhibuit.
2 *Testis debet esse notus iudici.*
3 *Testis, an debeat esse notus parti contra quam producitur ubi q uod sic quando testificatur de facto partis.*
4 *Pars debet exhibere, quando testis dicit, quòd cognoscere eum si uideret.*
5 *Testes deponẽtes per eundem, præmeditatumq; sermonẽ, quòd dicuntur suspecti.*
6 *Iudex quòd posit testem interrogare de tempore.*

culpa. Quid autem de amico? communiter concludit quòd aut amicitia est magna: & repellitur, aut parua: & detrahitur de fide. vide Bal. in.l. eos. C. eodem. & Alber. in.l.iij. eo. tit. ¶ Idem Spec. in titu. de teste. §. j. vide quæ dixi latè in.l.latæ culpæ. §. amicos. de verbo. significa. Idem Butri. in. c. cum oporteat. & Ioan. An. in addi. Spe. circa princip. Quid de socio, vide in.l. quando. C. eo. titu. Quid de vasallo, Spe. in titu. de teste. §. j. versi. sed numquid vasallus. ver. sed casu quo vasallus. aliàs & hoc est certius in ver. alij dicunt quòd cum quæritur, vtrum vasallus distinguit, aut iurauit fidelitatem, & repellitur: aut est vasallus, vt in eo qui præstat decimas: & additur. Albe. Pap. quem sequitur Guid. in.l. idonei. de testi. dicit indistinctè admitti, ex quo est persona libera. Quid in feudatario, vide Ant. de but. in .c. super eo. extra eo. quòd non admittitur si is est super re feudat a ia. Idem & ego crederem. facit .c. domino guerram. hic finitur lex corradi. Quid in emphyteuta? vide Bart. in. l. libertorum. C. de test. Quid in familiaribus? vide text. in. l. fina. §. sanè. de his qui ad eccle. consu. appellat eos domesticos. Idem glossˀ. iij. q. vij. c. in summa. & largè dicimus omnes familiares, qui habitant cum aliquo .c. in literis. eo. titul. c. insinuante. de offi. delega. & vide Bald. in. l. etiam. C. eo. qui sequitur Innocentium qui dixit, quòd familiares honestissimi admittuntur. Cardi. in. d. c. insinuante. dicit, quòd familiares non morantes in domo possunt recusari. sed Imo. ibi reprobat. & vide Io. an. in addi. Specu. in titu. de teste. §. j. versic. item excipitur. vbi dicit, quòd si stas sumptibus alicuius: non es idoneus. Quid de biruario? vide Bald. in. etiam. C. eo. & Ang. in. l. sciendum. ff. de vsuris. vbi dicit se defendisse quendam potestatem. Quid de colono & mercenario? vide Spe. in titu. de teste. §. j. versi item excipitur. licet glossˀ. in. §. finitur. appellet istos domesticos. Alberi. in dicta. l. etiam. dicit, quòd communiter colonus reijcitur. vide glossˀ. insti. de testa. §. in testi. & in. l. sed & si quis. §. illud. si quis cau. gl. in. c. in literis & c. dicit Barto. in. l. Lucius Titius. ff. de his q notã. infa. q̃ iudex (etiã si testes clare probẽt quo ad verba) debet tamen inspicere, an fides sit adhibenda. tamen dicit istud ex causa faciendum, ne post in syndycatu teneatur. & variatur fides eorum propter nimiam obscuritatem in diuersificando, & nimiam similitudinem, propter, quam videntur subornati. vide Bad. in. l. j. in princip. de emendatio. C. in summa. Et ad primum dictum adde Bald. in. l. testium. in penul. colum. C. de testi. vbi dicit, quòd pluribus testibus deponentibus per eadem verba, non debet credi. & vide Barto. in. §. sed hoc. in fi. eo. titu. &c. Adde Barto. in. l. iiij. §. hoc autem. in fi. iij. q. de dam. infec. Alex. ¶ Adde, an amicus possit? Bald. consil. ccv. &. ccxvj. ij. lib. dixit esse iudici arbitrarium. Roma. consil. cccxx. dicit, quòd amicus Ieuis amicitiæ potest esse testis. & alleganti magnam amicitiam incumbit onus probandi. An vasallus pro domino possit esse testis, vide Bald. consil. cclj. iij. lib. An familiaris, per Ro. consil. proximè alleg. An colonus famulus, per Bald. consilio cclxxvj. lib. iij, Oldra. de famulo, consilio. cj. An solicitator, vide Ange. consilio. cccxxxiij. Roma. consi. alle. An institor, famicellus aporhecæ, proxeneta, domesticus? per Bald. consil. ccxvj. lib. ij. An pauper? Romanum consil. cclxxxij. An conspirator? Oldra. consil. cclxxvij. An detentus in carcere? expulsus' de domo? & qui contra aliquem appellauit? per Oldra. consil. cxlv.

d ¶ Ideoq̃. Adde Bart. in. l. lucius. in fi. de his qui no. infa. Et adde text. in. l ob carmen. §. si testes. j. eo.

d ⁂POMATES. ¶ Ideoq̃. Vide Io. bap. in repe. l. admonendi. colũ. xxix. ff. de iureiuran.

iudex faciat

a ¶ Testis. Adde quod no. in. l. fi. §. j. de iure delib. per gl. in. c. cùm causam. el. j. in verbo. de causis. extra eo. Alex.

b ¶ Ad vnum. Si testis dicat se cognoscere, si ipsum videret: debet exhiberi, per glo. in. c. cùm causam. s. allegatam. Bal. in. l. j. §. si ex noxa. causa aga. & Bar. in. d. c. cùm si exhibuissent. Alex.

⁂POMATES.

c ¶ Ego cognoscerem. vide Ias. in. l. ij. col. vj. C. de bo. posˀ. secũdùm tab. Barb. cõsi. xxix. viij. col. vol. j. vbi a notat cõtrarium. Et adde q testificans super verbis, præ omnibus debet cõcordare ẽt continẽtiam verborũ, vt per Barba. consi. iij. colũ. xj. vo. ij. Alexan. cõsi. cxiij. in ante penul. colum. vo. iij. & latè cõsi. xiij. volu. ij. Feli. in. c. ex tenore. ij. col. de test. & in. c. cũ causam. colũ. xij. eod. ti. Barba. consil. xxv. col. v. vo. lu. v.

d ¶ Testes. Idem dicit hic Iaco. Butr. per istum textũ. & sic sufficit qdˀ in facto principali concordẽt, licet non quo ad corticem verborũ. Pro hoc. c. dudum. cũ gl. in verbo subsũta gtia. de conuer. conjug. & in. c. cum lecti. clesi. glosˀ. de h causa possˀ. & prorie. & no. Io. And in. c. nihil de verbo. signi. vbi dicit, quòd imò melius dicitur, pbare testes qñ per diuersa verba deponunt in eundem rei finem, quàm si per eadem verba. nam tunc non bene, pbãt per istum tex. nec ob. quod no. do. Ant. in. d. c. nihil. quia loquitur qñ tractatur de probãdo verba formalia testatoris. nam tunc oportet quòd etiam in forma verborum concordent, vt no. do Ant. in. c. cũ ecclesia. §. nos igitur. de cau. posˀ. & bal. in. c. bonæ. el. j. de elec. & ibi dicit, q si duo sunt testes, quorum vnus deponit quòd titius promisit Seio duos solidos, alter deponit de. xxiiij. denarijs: probabunt & dicentur contestes. l. quæ extrinsecus. & quod ibi nota. de verb. obl. Et si essent interrogati de qualitate vocis: vt quia iudex interrogasset quibus verbis vsus fuit. & vnus dicit, quòd promisit duos solidos, alius dicit quòd promisit. xxiiij. denarios: isti dicentur esse singulares. Modo omitto, quòd etiam in dubio testes præsumuntur esse contestes, si congrua interpretatione verborum hoc fieri potest secundum Inno. in. c. qualiter & qñ. in. ij. col. de accusa. & Spec. in. tit. de inqsitio. §. nũc tractem⁹ in ver. sup probatione autem. & Bald. in. l. ij. circa vlti. col. de secun. tabu. & in. l. de quibus. ff. de leg. dixi in. l. si tamẽ. §. si arbiter. s. de arbi. Alex. ¶ Adde vt per Ang. c. qui. cclxxiij.

e ¶ Facias q̃ dictũ. de hoc dixi in. l. si librarius. de regu. iur. & no. Bal. de pace cõstan. in vltimo verbo. & Bal. in. l. testiũ. C. de testi. in. iij. col. & Ange. in. l. si qs. §. j. de eden. & vide per Ioan. And. in. c. nihil. de verbo. signifi. & dixi. j. eo. l. ob carmen. Alex.

f ⁂POMATES. ¶ Item dico. vide Iaso. in. l. si pœnę. §. si putem. ff. de condi. indebi.

g ¶ Eius quoq̃. & vide de materia huius. §. Salic. in. l. ea quidẽ. C. de accusa. in fi. Si enim testis deponit de fama, & interrogatus à qbus audiuit, & respondet ab vno: non probat, vt per Barto. in. l. de minore. §. plurimũ. aliàs est. §. tormenta. versicu. quæro, quid si testis dicit. j. de qõ. sicut nec, pbat qñ nescit dicere a quibus audiuerit. not. per Innoc. in. c. qualiter. de accusa. & Specu. in titulo de inquisitione. §. nunc tractemus. & Barto. in dicta. l. de minore.

h ⁂POMATES. ¶ Sed probationẽ. Vide Alex. conf. cxv, aliàs. cxxv. col. ij. vol. iiij. & consi. cxvij. eo. vol. & consi. xix. col. j. vol. j. Cæpo. consil. xxxiij. col. iij. & consi. xlij. col. ij. Barba. conf. xc. col. ij. & cõsi. lxxxiij. & consi. viij. col. ij. vol. j. Et quid si scit dicere à quibus audiuit, vide Alexan.

consi, clv. incip. aliàs consultus. col. ij. vol. v.

i ¶ Fama probetur. fama enim non probat plenè. vt hìc no. in. c. venientes. aliàs. c. veniens. de test. el. j. & in. l. admonendi. cum si. de iureiuran. Et ad hoc vt probetur fama, requiritur quòd testes interrogati assignent causas probabiles, ex quibus populus inductus sit ad sic credendum: aliàs nisi pbent istæ probabiles causæ à qbus fama traxit originem, nõ diceretur, pbata fama: sed dicetur potius probata de vana voce populi, q̃ exaudiri non debet. l. decurionum. C. de pœnis. ita Bartol. in. d. l. de minore. §. plurimum. aliàs est. §. tormenta. de quæstionibus. ad finem. & Barto. in l. proprietatis. C. de probatio. & in l. diffamari. C. de ingenuis. & Sal. in. l. ea quidem. C. de accusati. & do. Anto. in. d. c. veniens. Et nõ sufficit dicere se audiuisse à multis, sed à maiori parte: vt not. glo. & docto. & hic Barto. in. d. §. plurimum. aliàs est. §. tormenta. & docto. in. c. cùm oporteat. de accusationibus. Alex.

¶ Adde quando fama probet, & quando faciat indiciũ. Bal. cõsi. cxxj. ij. li. & à quib⁹ etiam debet nasci, & qualis debeat esse. per eundem, consi. clxxj. j. lib.

j dic vt dixi in. d. l. admonendi. ¶ † Quæro, qualiter fama probetur? gl. dicit, quòd per duos testes probatur, q dicant quòd maior pars ᵏ populi sic sentit.

k ¶ Aduerte ne erres: nam si diceremus maiorẽ partem populi sic sentire, & redderent cãm. s. quia hoc audiuimus dici à maiori parte populi: quod dictũ eorũ non tener et. Nam testis debet testificari de his quę perceperit per aliquem sensum: vt. C. eo. l. testium. & .l. qui testamento. in fin. j. de test. Sed quòd maior pars populi hoc sentiat, hoc non consistit in sensu, vt percipi possit. ¶ Idem aduerte, quòd non sufficit dicere, quòd est publica vox & fama: quia sic

l publicè dicitur. Posset enim esse quod vnus solusˀ homo publicè diceret, sed deberet dicere quòd audiuit dici à maiori parte gentiũ. dixi plenè in. l. demi nore. in. §. tormenta. j. de quæstio.

⁂ SVMMARIVM.

2 *Maleficium debet probari per testes, & nõ per instrumẽta.*
2 *Instrumenti adminicula probantur per instrumenta.*

m Idem diuus. mNo. quòd maleficia non probantur per instrumenta, sed debẽt, pbari per testes † viuos. possunt tamẽ produci instrumenta super nhis quæ pertinent ad adminicula maleficij, vt in causa adulterij, si, pduco instrumentum matrimonij: vel in actione. l. aqui liæ, produco instrumentum † ad probandum domi nium rei: vt not. per doct. in. l. pen. de proba. & in. l. senatus. in prin. j. ad Turpil.

⁂ SVMMARIVM.

1 *Impubes non admittitur ad test imonium.*
2 *Pubes fictus an testificetur de his quæ uidit in ætate pupillari?*
3 *Periurus uel infamis, uel existens in peccato mortali, quando admittatur in testem? Et in excipiendo contra testem, quòd est criminosus, debent apponi omnes circunstantiæ criminis sicut in libello. 4.*
5 *Infamis contra infamem admittitur in testem.*

n ¶ Pars populi. si enim testis deponens super fama, quando interrogatur, quid sit fama: dicit quòd est audire res, quæ dicuntur per istum, per illum, & per alium: quia apparet se non intelligere famam: non probat, vt per Bart. in. l. j. si certum pet. Bald. in. l. j. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. & in. l. data. C. qui accusa. & Imola in. l. stipulatio ista. §. hoc quoque. de verborum oblig. Si enim testis deponit per verbum pluralis numeri, videlicet se audiuisse inter clericos: non est probata fama: quia illa verba verificantur in duobus. l. inter illam. de verborum signi. l. libertas. §. fin. de manumissa. Item, si dicit se audiuisse à pluribus: quia plures dicuntur duo. l. vbi numerus. infrà eodem. c. pluralis. de reg. iur. in. vj. institu. de iure perso. in fi. not. in. l. j. §. hoc rescriptum. ad syllaniannum. institu. de iure perso. §. ff. l. licet imperator. de lega. primo. no. in. c. latores. de cleri. excommunica. depositi. ministrantes. sicut nec probat quòd publicè ita admittitur, vt hic per Bartolum in. d. l. de minore. in. l. Labeo. de supelle. leg. & Bartol. in addi. Spec. in titu. de senten. in xij. col. & docto. in. c. cum oporteat. Alex.

¶ Adde de teste qui dixit, publicè dicitur. Bald. in addi. ad Specu. in titu. de sententia.

m ¶ Idem diuus. In principio huius. §. vide Bartol. in. l. magistratibus. s. de iurisdictione omnium iudicum. & in. l. ij. j. de custod. reorum. in eodem principio &c. vide in. d. l. in senatus. Item, per istum tex. in ver. nam ipsos interrogare soleo. dixit Bal. in. c. j. de testib. quòd testis non potest deponere dictum suum in scriptis. de quo vide per Bart, in. l. Theopompus. de dote præleg. in fi. huius. §, &c. Canonizatus est hic text. iiij. quæstione. iij. §. item. Alexan.

Adde, an maleficia probentur per instrumenta? Fed. consi. cxcix.

m ⁂POMATES. ¶ Idem diuus. vide Fel. c. cum causam. col. iiij. de test. & quid dicat per istum tex.

n ⁂POMATES. Instrumenta super. intellige de extra iudicialibus, alioqui si essent facta in iudicio, bene probarent Baldus in. l. finali. C. de testibus.

a ¶ Lege Iulia. An factus pubes possit testificari de visis in pupillari ætate? adde gloss. insti. de testa. §. testes. Et vide in. c. relatum. xxxvij. dist. & o. numinio Bal. in. l. j. de sacrosanct. eccle. in. ij. colum. vide, an qualitas superue nies faciat eum admitti? Bar. in. l. j. in. §. idem numinio. de quæstio. Alex.
¶ Adde vt per Roma. consi. clvj.

POMATES.

b ¶ Dũ tamen. Vi. a de Feli. in. c. cum nobis. colũ. xxxj. de præscrip.

POMATES.

c ¶ Quærit gl. Vi. de Feli. c. ex parte. colum. ij. de testib. Oria. in repe ti. c. quoniam contra falsam. colum. Ixxvj. de probat. Feli. c. ij. pe. col. de excep. Barba. con fi. xj. co. x. vo. iiij. vbi ponit maxiè qd de homicida. d ¶ Deieraui. De teste homicida & periuro, & qui est in peccato mortali. & qd de excommunicato. g vide Inn. in. c. pia de excep. in. vj. & Bal. in. l. nullum. C. eo. & an admittantur? & quid in vsurario, dic q re pellitur, vt. l. improbum. & ibi Bal. C. de infa. etiam si pœnitentiam fecerit & restituerit. sed in eum, & de eo qui est in peccato mortali, vide gl. in. l. fi. C. de infa. vbi omnes sunt infames, ergo omnes repelluntur: & de excommunicato hæretico & infideli, quòd repellatur, tex. est. ij. q. vij. c. si hæreticus. & de teste periuro qui aliàs dixit falsum, vide Bal. post glo. & Bar. in. l. ij. §. de fide instru. de excõicato per Bal. in. l. j. in. x. & . xj. col. C. de hære. instituẽ. & ibi quid de bannito. & vide Bal. de istis criminosis in dicta aut. si dicatur. de infami. in. d. l. cunctos populos. per Imo. in. d. l. nullum. & quando excipitur contra testem, q̃ sit criminosus in. d. aut. si dicatur, q̃ de infam. in. d. l. cunctos populos. per Imo. in. d. l. nullum. Et quando excipitur contra testem quod sit criminosus, no. hic formam, & adde Bart. in. l. j. ad finem. C. de test. & Bal. in aut. si dicatur in fin. C. eo. Sed quid si produceretur excõmunicatus contra excommunicatum: vide glos. in. c. testimonium. extra eo. ad Spec. in ti. de teste. §. fi. in versi. item excipitur. dicit quòd per hoc omnes debent repelli: cùm nemo sine crimine viuat, distingue vt ibi per eum. Alex.

e ¶ Vltimò no. Vide Bar. & Bal. in. l. in arenam. C. de inoffi. testa. Alex.

e POMATES. ¶ Vltimò. Vide Barba. consi. iij. col. j. vo. ij. & consi. xj. vol. iiij.

f ¶ Testes. Adde quod dicit Bar. in. l. j. §. fi. de ven. inspi. Alex.
¶ Adde tu & vide Alex. in consil. lxxxiij. col. iij. in. v. volu. vbi per istum tex. dicit, quòd iudex ex officio debet se de stilo informare.

f POMATES. ¶ Testes. de qua consuetudine debet se iudex informare, vt dicit hic tex. & potest hoc facere ex officio suo. ita Alex. consil. xxviij. col. ij. vo. iij. declara, vt per Ro. singu. ccccclij.

g ¶ Lege. In eo. prin. vtrũ ista lex locum habeat, si aliàs veritas haberi nõ potest? vide Host. & alios in. c. j. de test. cogen. & Spe. & Io. an. in ti. de testi. §. de testium. in ver. ij. cum seq. Alex.

g POMATES. ¶ Lege. Vide quid per istum tex. dicit Fel. in. c. dilectorum. de testi. cogen. col. ij.

h ¶ Non potest. vide. j. eo. l. idonei. Alex.

i ¶ Item nota. Not. quomodo probatur stilus & consuetudo. & ad Barto. hic adde Baldum in. l. j. in fi. C. vt quę desunt aduoc. bene facit quod super informatione famæ dixit do. Ant. de But. in. c. cum in tua. de sponsa. ad fi. & vide do. Ant. in. c. fi. de consue. in pe. co. & Cy. in. l. ij. in ver. secũdo quę rit circa fi. C. quæ sit lon. consue. Et vide Alexã. de Imo. in cõs. xij. co. j. in. v. vol.

POMATES.

¶ Item no. Vide alexã. consil. xiiij. col. j. volu. v. & cõsi. lxxxij. co. ij. volumine. iij. vide alexan. in. l. iiij. §. hocaũt iudicium. col. iiij. ff. de dam. infec. ver. item iudex. si ꝓpter ĩformandũ, & latiusin Imorꝫ. ff. de iur. om. iud.

¶ In legibus. in prin. & c. sed qd si quis fuit coactus ad veniẽdũ, postea testificant spõte, vide Bartol. in l. si quando. in. ij. col. C. eo. quęro in hac materia, vtrũ ille, q̃ leuauit me de sacro fonte, vel tenuit in chrismate, põt esse testis? Bald. in. l. parentes. C. eodẽ. quod sic: quia non reperitur prohibitus. & ibi, quid in aliũo: & ibi distinguit, aut durat domesticus, aut non. & ibi etiam quid de prælato in causa eccleſiç. quid de socio in re cõmuni, vide Baldum in l. omnibus. C. & in. l. quoniam. eodem titulo. & ibi quid de socio itineris? & de quolibet socio, & per Bart. o. in. l. j. §. si seruus. ff. de quæstio. & Bart. in. d. l. quoniam. & ibi gl. alex. ¶ Adde, an socius possit esse testis pro socio. Ang. consi. cccv. an priuignus pro filiastro? per Bal. cõs. cccclxxviij. iiij. lib. An frater consanguineus pro fratre? per Bal. consil. cclxxv. iiij. lib. An affinis? vide Ang. cõsi. cxciij. vbi dicit, quod licet testis interrogatus, an sit affinis, respondeat quòd non, quòd per hoc non repellitur à testimonio. Rationem ibi vide.

l ¶ Quærtur. Et adde, quòd si quis non potest pro me testificari, & à parte aduersa producitur, poterit pro me deponere. l. si quis testibus. C. eodem. not. Bal. in. l. parentes. in. ij. columna. C. eo. & ibi etiam habentur prohibiti ferre testimonium contra aliquos: & an possint pro eis. Et qui de iure non coguntur, an illi possint testificare: sed quid si aliquis non possit esse testis pro aliquo, an possit admitti contra eum? quòd sic, vt patet ex notatis per glo. & Bald. in. l. ij. C. eodem. Et adde istis quod legitur & not. C. e. l. parentes. & adde Bart. in. l. qui testamento. in quæstione de fratre. j. de testa. Item adde, quòd si quis est prohibitus testificari contra me sub pœna: ego non possum renunciare illi prohibitioni. l. libertorum. vbi glos. & Bald. C. eo. secus si non esset pœnalis, per id quod not. glo. in. l. ij. C. eod. & quod dixi post Bar. in. l. quos prohibet. de postulan. Sed an ad pias causas libertus testificetur contra patronum? Bald. quòd sic, in. l. j. in. xxj. col. C. de sacrosan. eccle. Alex.

m POMATES. ¶ In contrarium. Vide alexan. consil. lxxvj. col. ij. ad finem. volu. ij.

n POMATES. ¶ Idonei. Vide Feli. in. in. c. in literis. colũ. ij. de testi. Imo. cõsi. xxxv. co. v. & quę scripsi ad Bar. l. qui testamento. §. quęcunq. colũ. ij. de testa.

o ¶ An dominus. Vide suprà eo. l. lege Iulia. in prin. vtrum autem vasallus possit esse testis contra dominum: vide Baldum in. l. libertorum. C. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Personæ, quæ non possunt cogi ferre testimonium contra alios: quando possint pro his testificari? Et qui nõ possunt cogi ad testificandum, an uolentes admitt antur? nu. 2.*
3 *Dispositio huius legis, quòd habeat locum etiã in ciuilibus.*

LEX V.

k INlegibus. [k] Vides hic, quòd non coguntur ferre testimoniũ contra alios. † Sed quæritur [l], an po eis possint testificari? & glos. dicit q̃ non: quia dictum testis debet teneri pro vtraq; parte. In contrarium [m] facit. l. quod fauore. C. de legi. Vnde doct. dicunt sic: quandoq; solus fauor est impedimentũ, ne quis cogatur ferre testimonium contra certas personas: & tunc ꝓ eis admittitur. arg. d. l. quod fauore. Aut est fauor & reuerentia debita, vt in liberto, qui debet reuerentiã patrono: & tunc non admittitur. ita loquitur gl. ista.
2 ¶ Quæro, tan volens admittatur? Respon. esse distinguendum eodem modo quo. §. dixi, quia hæc. l. est eriam facta in fauorem testium: vt contra dictas personas non cogantur ferre testimonium. vt nota. per docto. C. eod. titu. l. eos. in vlti. q. ¶ Sed† quærit glo. vtrum habeat locum hæc lex in ciuili? & gl. determinat quòd sic.

SVMMARIVM.

1 *Subditus pro domino an testificetur?*
2 *Dominus pro subdito an testis sit? remissiuè.*
3 *Testes de uniuersitate, an sit idonei ꝓ uniuersitate? remissiuè.*

LEX VI.

n IDonei. [n] Glossa intelligit hic in pari causa, scilicet ratione patriæ potestatis, vel dominij: & secundũ† hoc sequeretur q̃ vnus Rex, vel vnus Comes non posset producere testem de comitatu suo. Istud nõ credit Petr. quod dic vt not. per Cyn. C. eodem. l. iiij. ¶ Item quæro† an dominus [o] ꝓ subdito possit esse testis? vide extra de offic. delega. l. omnibus. C. & in. l. quoniam. eodem titulo. & ibi quid de socio itineris? & de quolibet socio, & per Bart. o. in. l. j. §. si seruus. ff. de quæstio. & Bart. in. d. l. quoniam. & ibi gl. alex. ¶ Adde, an socius possit esse testis pro socio. Ang. consi. cccv. an priuignus pro filiastro? per Bal. cõs. cccclxxviij. iiij. lib. An frater consanguineus pro fratre? per Bal. consil. cclxxv. iiij. lib. An affinis? vide Ang. cõsi. cxciij. vbi dicit, quod licet testis interrogatus, an sit affinis, respondeat quòd non, quòd per hoc non repellitur à testimonio. Rationem ibi vide.

l ¶ Quærtur. Et adde, quòd si quis non potest pro me testificari, & à parte aduersa producitur, poterit pro me deponere. l. si quis testibus. C. eodem. not. Bal. in. l. parentes. in. ij. columna. C. eo. & ibi etiam habentur prohibiti ferre testimonium contra aliquos: & an possint pro eis. Et qui de iure non coguntur, an illi possint testificare: sed quid si aliquis non possit esse testis pro aliquo, an possit admitti contra eum? quòd sic, vt patet ex notatis per glo. & Bald. in. l. ij. C. eodem. Et adde istis quod legitur & not. C. e. l. parentes. & adde Bart. in. l. qui testamento. in quæstione de fratre. j. de testa. Item adde, quòd si quis est prohibitus testificari contra me sub pœna: ego non possum renunciare illi prohibitioni. l. libertorum. vbi glos. & Bald. C. eo. secus si non esset pœnalis, per id quod not. glo. in. l. ij. C. eod. & quod dixi post Bar. in. l. quos prohibet. de postulan. Sed an ad pias causas libertus testificetur contra patronum? Bald. quòd sic, in. l. j. in. xxj. col. C. de sacrosan. eccle. Alex.

m POMATES. ¶ In contrarium. Vide alexan. consil. lxxvj. col. ij. ad finem. volu. ij.

n POMATES. ¶ Idonei. Vide Feli. in. in. c. in literis. colũ. ij. de testi. Imo. cõsi. xxxv. co. v. & quę scripsi ad Bar. l. qui testamento. §. quęcunq. colũ. ij. de testa.

o ¶ An dominus. Vide suprà eo. l. lege Iulia. in prin. vtrum autem vasallus possit esse testis contra dominum: vide Baldum in. l. libertorum. C. eodem.

c. causam.

a ¶ Inuiti. In prin. huius & c. vide Hosti. & docto. in. c. j. de testi. cogen. & Io. an. in ti. de teste. ver. cum seq. Alex.

a POMATES. ¶ Inuiti. vide aliqua per Fel. c. j. col. iij. de testi. cogẽ. & sequen.

b ¶ Sed iudex. Et hic est gl. no. in fi. quam tene menti perpetuò in materia testium, quòd testis, etiam non habilis & nõ fidedignus, rogatus in instrumento, admittitur, & probat: quia videtur approbatus. Similis est gl. in auc. de te. §. & Is. in fi. in versi. supplicijs. in glo. parua. allegat l. si quis. C. e. not. Bal. ſ. eo. l. parentes. & ad hãc. l. adde q̃ licet testis sit citãdus: nõ tñ dicitur inuitus depo nere, secũdũ Bal. in. l. parẽtes. C. eo. circa prin. vltimæ col. & Bar. in. l. libertorum. eo. tit.

c ¶ Nullus. In prin ci. huius & c. vide Bar. in. l. ab executore. §. j. j. de app. adde quod hic p glos. cautela esse posit, quòd quis vendat, vel cedat sua iura tertio, cũ hoc quòd ipe non teneaẽ de euictione: & postea ad petitionem emptoris, vel cessionarij poterit esse testis in causa. Et hæc est vtilis cautela, q̃n dominus vendens vel cedens non haberet nisi vnum testem ad probandum de iure suo. Nam tũc ipse postea poterit esse testis. quæ cautela, an vera sit, vide per Spe. in ti. de procurato. §. sequit. in fi. & Cy. & Bal. in. l. omnibus. C. eo. Guli. in. l. & hæredi. in prin. ſ. de pact. & quod in simili no. Bal. in. l. j. §. si seruus. de quæstio. per Bal. & Ang. in. d. l. & hæredi. §. nos autem. ſ. de pact. per do. Anto. in. d. c. sup. de testi. Alexã. ¶ Adde q̃ cautela non videtur bona, per ea quæ consuluit Ro. reprobato Spec. consi. cccl xxxij.

c POMATES. ¶ Nullus. Vide Feli. in. c. insup. col. vj. ver. iij. quæritur de testi. Barba. consi. liiij. col. xv. vo. j. Imo. consil. lviij. Alex. consilio clxx. col. ij. vo. j. Et quòd venditor nullo modo possit esse testis, vide Roma. consil. cccl xxxij. vide omnino pulchrum exemplum ad hanc. l. per Alex. consi. cix. col. pe. vo. v.

d POMATES. ¶ Quæsitum. Et sic nota q̃ magis attenditur mens, quàm verba. vide Alex. consi. lij. in prin. charta pe. & consi. liij. colum. ij. vo. iiij.

e POMATES. ¶ Ex eo. Adde quòd ideò potest sumi istud argumẽtum à contrario sensu, Bal. consi. vij. vo. j. Et si quis non posset renunciare legi, nec argumentum insurgeret à contrario sensu, Bal. consil. cxlij. vol. ij. Moder. l. j. §. huius rei. ij. no. ff. de offic. eius. tex. in. l. in possessionem. §. j. ff. ex quib. cau. in pos. eatur.

f POMATES. ¶ Ob carmen. Vide latè per Fel. c. auditis. col. xij. de præscrip. Et an magis credatur pluribus deponentibus in specie, quàm in genere, vt hic per Alex. in apost. vide Alex. consi. lxxxviij. col. vij. versi. quæro. vo. v. & consi. cl. col. vij. in verbo. prætereà. eo. vol.

g ¶ Si testes. Et iste. §. est canonizatus. iiij. qõ. ij. c. si testes. §. si res. verſicul. si autem ei rei. & quod dixi in. l. ex libero. j. de quæstioni. vbi vide. & vide vj. casus no. per Roma. in rubri. de arbitris. in. xvij. quæstio. in quibus casibus habetur testibus ſtantibus paribus numero, quibus magis credendũ sit, vide in. c. in nostra. extra eodem. Rotam in rubrica; qui testes dicantur verosimilia dicere. & quando dicantur verosimilia dicere, & quòd aliàs eis non credatur, per Bald. in dicta. l. testium. in. x. colum. C. eo. & vide suprà eo. l. ij. in prin. & dicit Bald. in. l. testiũ. in penul. col. quòd magis creditur paucis testibus verosimiliora dicentibus. Et quando probationes sunt pares, quid fiendum? vide Bald. in. l. fin. C. cõia de leg. & in. l. cùm magistratus. C. quando prouo. & Bald. in. l. ij. post glo. ibi. C. qui & aduersus quos. q̃ semiplena probatio non verosimilis, non facit deferri iuramentũ. & q̃n probationes sunt pares, quid agendum? vide etiam Bald. in. l. final. in. xj. oppo. ſ. de fer. & . l. qui accusare. in vlti. col. de eden. & no. quòd cæteris paribus, testes antiquiores præferuntur, glo. est not. in. l. cum quid. in glo. j. si cer. pet. facit tex. xxv. q. vj. c. notificamus. Et si probationes sunt pares, præferuntur probationes fauentes iuri communi. secundũ Bal. in aut. oẽs. C. com. de suc. Item, clericus præfertur. de quo per domi. Anton. in. c. ij. de ele. Et adde quòd magis creditur duobus testibus in specie deponentibus, quàm pluribus in genere, vt signanter dixit Nico. de Neapo. in. l. turpia. in prin. p. bi not. j. de. l. j. ale. ¶ Ad de Bal. cõsi. cclij. lib. iij. vbi dicit, q̃ in iudicio fimiũre gundorũ, cogitur iudex (inuitis dentibus) sententiare: nec põt dicere vti possidetis, ita possidetis.

POMATES.

¶ Dicit glo. Vide Alexan. consil. xviij. colũ. fi. vol. iij. vbi ponit pulchrum exemplũ ad hanc. gl. f. quòd sufficit probare in genere ducentas libras ad te peruenisse de bonis me is: ls in specie non ꝓbetur, de quib? bonis. & Alex. cõsil. ij. co. iiij. volu. iiij. & cõs. xlj. vlt. col. eodẽ volu. & cõsi. cxij. colũ. ij. eodẽ vol. Panor. consi. xlij. co. ij. in j. volu. Fede. consilio. lxiij. vlti. col. Rom. consi. xxx.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à contrario sensu legis, valet.*

LEX XVIII.

e EXeo. [e] No. hic argumentum à contrario sensu leg. valere. & est text. de hoc in. l. j. §. huius. de offic. eius cui mandata. est iurisdictio.

SVMMARIVM.

1 *Testibus dignioribus, etiam paucioribus numero, creditur magis, quàm pluribus numero: siue ab eadem parte, siue à diuersis producantur.*
2 *Varietas loci & temporis in testibus, quando reprobet eorum dicta.*

LEX XXI.

f OBcarmen. [f]

g SI testes. [g] Hic est solennis. §. & cto turbatæ possessionis. † hoc tamẽ intelli ge, siue ab eadẽ parte, siue à diuersis producantur. Stat enim potius dignitati, cui? numero: qd? intellige, nisi in numero sit magnus excessus: vt extra eo. c. in nostra. & ibi gl. ¶ Vltimò. hic est quædam gl. super verbo, assistit. quæ incipit. ſ. de, pba. l. cum de ætate. quã credo esse additionẽ. Dicit gl. not. † q̃ varietas temporis, & varietas loci reprobat testes. Itẽ dicit glo. q̃ prædicta vera, q̃n testes inducunt ad probandũ aliquod factum certo tempore limitatũ. Sed si inducãt ad probandũ aliquid nõ limitatũ certo tẽpore: tũc varietas tpis non reprobat eorũ dicta: vt si volo ꝓbare q̃ possederim: & sunt testes qui dicũt vnus de vno, alius de alio: certè sufficit. Non enim inducuntur ad probandũ possessionẽ certi temporis. &

Feli. c. licet causam. v. col. de probat. & . c. ex quadam. iij. col. de testi. & in c. auditis. x. col. de præscrip. Barb. consi. xxix. col. ix. vol. j. & consi. xxx. col. vj. eo. volu. & consi. xxxij. col. xj. eo. volu.

i POMATES. ¶ Sed si inducatur. Vide Alexan. consi. lxxij. colum. iij. & consi. iij. col. vj. vol. j. Ancha. consil. xliij. incipien. ex prædicta facti narratione. versi. non obstat. Barba. consil. liiij. col. viij. volu. j. & consil. iij. colum. xj. volu. ij. Card. consi. ix. Alexan. consi. liij. colũ. fi. & consi. lxxij. col. ij. Panormi. pulchrè in. c. ex quadam. & Alex. consi. c. col. iiij. vo. j. Aret. consi. cxxij. Alex. consi. vij. colum. fi. vo. ij. vbi dicit quòd testes dicuntur singulares, quando interrogatur de formalibus verbis, si in illis discordant, licet cõueniant in effectu. & consi. xcvij. col. ij. vo. ij. vbi sequitur in terminis has gl. & consi. cxliij. eodẽ vo. vbi perquirit, quãdo ex duobus testibus vnus deponit de visu, alter de auditu. vide etiã Bal. cõsi. xxxix. in se cunda parte. Ancha. consi. ccccxxxix. & omnino Alex. consi. clxxiij. vo. ij. Bal. c. bonæ. lo. j. de elect. col. v. Et no. q̃ in dubio testes præsumuntur cõ testes, ita alexan. consi. xlvij. col. ij. ad fi. volu. ij. & consi. lxxxv. col. fi. vol. v. vbi ponit de testibus deponentibus de furore, hæresi, & infamia. & cõs. cxliij. col. pe. vol. eo. Fulg. consi. clxxij.

k ¶ Sufficit. De singularitate & contrarietate testiũ, vide omnino Baldum in. l. per hanc. C. de tempo. appel. & Imola in. l. inter pares. ff. de re iudic. & glo. not. in. c. nihilominus. ij. q. ix. & Bald. in. l. obseruare. C. quorum appel. & not. Bal. in. l. actor. in. iiij. colum. C. de probat. & in. l. iurisiurandi. in ij. colum. C. de testi. & vide de hac singularitate no. verbum Bald. in. l. si ex cautione in. xij. q. C. de non nu. pecun. tex. & Bal. in. l. qui sententiam. C. de pœnis. Imo. in. l. Gallus. ſ. ille casus. j. de libe. & posthu. & glo. hic, quando probaẽ aliquid, videlicet, limitatũ certo tẽpore, vide no. doctrinã. Anin. q. A stensis miles. Adde hic quod no. Inno. in. c. licet ex quadam. extra eodem. vbi dicit, quòd si volo probare de iurisdi. mea & eius exercitio: & induco testes duos: quorũ vnus dixit, q̃ vidit me exercere vnũ actũ de vno anno: alius q̃ vidit me exercere aliũ actum de alio anno: dicit q̃ videtur q̃ ego probauerim. & finaliter subdit, q̃ tutius est q̃ deponãt de eodẽ tẽpore, aliter essent singulares, & non probarent. & ita finaliter videtur tenere contra id quod tenet Bar. hic. Et idẽ dicit in probando quem vsurarium & vsuras fecisse. cogita & adde Inn. in. c. qualiter & quando. de accu. & extra de elect. c. cum dilectus, aliàs de successio. ab intest. & adde not. in. c. licet causam. de probat. Et adde, quòd testes non dicuntur discordes, nec varij, si cõcordant in principali, licet discordent in aliquib? circũstantijs vel qualitatibus. per id quod no. gl. in. c. dudum. in verbo, substan. de conuer. cõiug. gl. in. c. cum ecclesia sutrina. in verbo, vacillasse. de causa possess. & proprie. & plenè in. c. nihil ob. de verb. sig. vbi Ioan. an. dicit, q̃ testes dicuntur melius deponere, quando per diuersa verba idem concludunt. per

Universidad de Deusto

id quod habetur in l.ij.§.ꝑ.cod. Item, si vnus testis dicat plusquàm alius: per hoc non dicuntur variꝰ vel contrarij. hoc voluit d. Ant. in c.j. super gl.j. de offi. de leg. Et de hac materia sin. testium per Bald. in l.j.C. de testa. per Bald. in l. de quibus. s. de legibus. in l.j.C. si vnus ex pluri. appel. & in rub. de controuer. inuesti. etiam si esset statutū de hoc vt per Fed. de senis. in consi. xvij. latissimè per Paulū de Leaza. in sua disputatiõe, incipiẽte cõtra istum. opp. & b 1 Bart. in l. eos. de fal. & ibi dixi. & 2 de hac singularita te testiū. vide latissimè p Bal. in l. testium. C. eo. in. vj. b col. cū seq. & in l. data. qui accus. & 1 aliqd per eundem in c.j. ver. instrumentū. de natur. 2 seu p Bal. in c. bo. c næ memoriæ ma. gūtinæ. de electi. d & Bal. not. in l. cū antiquitas. C. de testa. & Bald. in l. obseruare. quorū appel. & in l.ij.C. de dona. añ nupt. 4 & gl. iij. q. viij. vide Bar. in l. de minore. §. tormenta. in. viij. col. de qõ. 1 & vide gl. nor. i. c. dudū. de cõuer. cõiug. Spec. in tit. de e inqsi. §.j. ver. qd si vnꝰ. & in ti. de te. 1 ste. §. iam de interrogatorijs. Cyn. l. ij. C. quæ sit long. cõsuc. do. Ant. in c. veniẽs. & i. c. Iꝫ. extra eo. & de sin 2 gularitate & contrarietate vide oĩ no Bal. in l. obseruare. C. quorum app. per Bald. in auĝ. rogasti. C. de testi. & adde Bal. in l. d. q sniam. C. de pœ. & in l. ro. f gasti. §.j. si certũ pet. & Iac. but. in l. arriani. C. de hæreti. & Abb. in c. nihil. de verb. sig. & Bal. in c. bonæ. de electio. & do. Ant. in. d. c. cũ eccleſia sistrina. Alex. ¶ Adde, qui testes dicantur varij & singulares, Bal. consi. lxxv. vo. ij. Et quando conformes & vacillantes in substantia. Bal. consi. ccccxj. lib. iij. Et quãdo singulares. per eundem, consi. ccxl. & c. ccccij. eod. vo. Et ad probandum quem vsurarium, quando testes dicantur singulares, vide Bal. consi. cxxxj. vo. ij. & vi de etiam consi. cxvij. eo. lib. & de singularitate testium vide Pau. de ca. cõsi. xciij. &. cclxxviij.

a ¶ Et no. glo. quia dictũ est. §. quòd varietas &c. Istud iutellige vt nota. dixit Bar. in l. quęrebatur. de test. mili. & qualiter hoc intelligatur, vide Bar. in l.j. §.ij.j. quẽad. test. aper. & Bal. in l.j. in pe. col. C. de test. & vide quod no. in l. testiũ. C. de testi. & Bal. in prooemio. C. §. pluribꝰ. Et ad gl. & materiam vide no. per Ang. in quæstione sua Astensis miles. Alex.

b ☞ POMATES. ¶ Curent. vide Fel. c. venerabilis. de testi. in fine.

c ¶ Probabuntur acta. Inquantum hic Barto. vult quòd potest probari per testes, an fuerit facta examinatio testium præsente iudice. & sic etiam dum de similibus actis, an possint probari per testes? Bar. vult quòd sic, vi de gl. idem tenentem in l. quoties. j. tit. ij. per canonistas in c. quoniam cõtra. de proba. per Barto. in l. si societatem. §. arbitrorum. pro socio. & in l. ne in arbitris. C. de arbitris. & in consil. incipi. quæritur: & in dubium. & in l. emancipatione. C. de fide instru. & Ang. in l. ambiguitates. C. de testa. & in l. testium. C. de testi. & Bal. in l. litigatoribus. C. de ap. & Ro. in l.j. C. de testa. Alex.

d ¶ Vtrùm hæc. Acta probantur per testes, dixi in l. contrahitur. §. de pig. & not. Barto. in l. emancipatione. C. de fide instru. & l. ne in arbitris. C. de arbi. vbi dicit Bar. ꝙ acta probantur per scripturã priuatam. Alexand.

¶ Adde, an acta aliter possint probari ꝙ̃ p scripturã Bal. consi. xiiij. lib. j. Pau. de cast. consi. ij.

e ¶ Produci. In prĩcipi. huius super verbo. modis. vide Bart. in l.j. §.j. ff. vi bo. rapto. & Bald. in auĝ. at qui semel. in princ. de proba. Cyn. in l. si quis testi. C. de testi. Alex.

¶ Mandatis. In prin. huius &c. vide in l.j. §. sed & Aristo. quod vi aut clàm. Alex.

☞ POMATES.

¶ Mandatis. Vide quæ posui ad Barto. l. deferre. §. item. j. de iure fis.

¶ De iuris & facti ignoran. rubr. Et ad hunc titulum circa errorẽ iuris, vide Bartolum in l. Clodius. de ac quir. hæred. super hac rubric. super ver. iuris & facti igno. &c. copula. & posita inter duo denotat diuersitatẽ. Hoc limita, nisi ponere tur inter genus & speciem. ita not. glo. in rubri. C. de serui. & aqua. hìc alleg. Imol. in l. si cùm dotẽ. §. finaltem in fœuissimo. j. solu. matr. quod est not. & Bartol. adde in l.j. §. ad. l. aquiliã. per illum text. in simili. &

De iuris & facti ignorantia[5] *Rub.*

¶ Continuat glo. Rubricam: & ponit quatuor quæ videntur idem, & non sunt, vide eam, quam melius declara vt. j. de sta. l. de statu. ¶ Item. no. gl. quæ dicit quòd copula. &. ponitur inter diuersa.

g

h

Regula.[h] LEX IX.

Si quis. Not. ꝙ si præfatio legis est gñalis, licet sit spãlis: generaliter intelligitur. ¶ No. etiã, ꝙ idẽ est, si lex est spãlis: rõ tñ est gñalis, quòd gñaliter est intelligenda.

Liber xxiiij.

De sponsalibus Rubrica.

LEX I.

Sponsalia. Glos. tangit hìc vnã quæstionẽ. Si aliqs stipulatur sibi aliquam in vxorem, & postea nolit eã: an possit agi ad iter. esse? forte, quia erat dies mulier. Cy. tãgit in l.j. C. eod. & Dyn. in. l. titia. j. de ver. ob. Et dic vt ibi plenè dixi. Itẽ. quæritur in. ij. l. an ad cõtrahẽda spõsalia sufficiat nudus cõsensus, an requiratur stipulatio?

f

g

LEX II.

Sufficit. No. argu. ad id quod quotidie fit simile ĩ l. certi cõdictio. §. si nũmos. s. si cert. pet. & in l. ij. §. si quis. j. ne quid in loco publi. & in l. si qs bonorũ. j. de leg. j. ¶ Item. quærit gl. an matrimonium possit contrahi sub conditione? dic vt in. c. fin. & quasi per totum extra de condi. appo. ¶ Item. quærit gl. quid si pœniteat absentem? vide glos. & no. eam. de quo dic vt in. c. fi. extra de procur. lib. vj. Barto.

LEX VI.

Si puellæ. No. l. quia veniet tibi de facto multoties. ¶ Not. ꝙ tutor nõ põt nec contrahere, nec dissolue re sponsalia sine voluntate puellæ. de quo vide Cy. C. de nup. l.j. Bar.

☞ SVMMARIVMM.

Scientia cum taciturnitate quãdo habeatur pro consensu?

LEX VII.

In sponsalibus. In sponsalibus. Nota ꝙ scientia cum taciturnitate habetur pro consensu. Cõtrà de hoc idem in terminis dicit Bar. in l. in fraudem. §. neque instrumenta. j. de iure fisci. in versicu. vltl. iste. §. item limita. vt per Bar. post glos. in l.j. §. de pact. in prin. Alex.

i

h ¶ Regula. In prin. huius vide tex. Bar. & scribentes in l. cum hi. in princ. de transactio. & allegatur ista. l.j. §. penul. per Oldr. in consi. ciij. incipiẽ. quæstio talis est an. c. quòd quale est principium. l. vel statuti, talis iudicatur esse finis. Nam præcedentia trahuntur ad sequentia, & econtra. l. qui filiabus. in prin. & l. talis scriptura. de leg. j. l. si seruus plurium. in fin. eo. tit. & l. si. de hæred. instit. ff. l. itẽ quia. s. de pactis. l. titia. §. idem respondit. de verbo. ob. l. si quis ex argentariis. §. si initium. de eden. Et ad primum dictum huius. l. ponderat istum tex. Bal. in. c. requisitus. de app. Alex. Adde Bal. consil. cccxx. lib. iij.

h ☞ POMATES. ¶ Regula. Adde Barba. consil. lvj. in antepenul. col. volu. ij. & consi. lix. col. xij. eodem volu. Iaſ. in. l. licet colum. iij. C. de pact. Bal. hìc Alex. l. imperator. col. ij. j. ad Trebel. & consi. cxj. col. ij. volu. j. & consi. xij. colũ. iiij. volu. iij. & consi. lij. colum. iij. volu. iiij. Iaſo. in. l. illam. C. de colla.

i ¶ In sponsalibus. In principio huius &c. plenè per Bartol. in l. quæ dotis. j. soluto matrimo. hìc not. quòd sponsa filia sciens & tacens, habetur

pro consentiente. Quid autẽ in filio: quia requiritur expresè consensus, secũdùm do. Io. qui ibi dicit, ꝙ gl. in. l. sed ea quæ. j. eo. tenet contra. s. ꝙ in filio & filia præsumptio sit quod cõsentiat, si non cõtradicit, licet illa hoc dicat. Old. dicit, ꝙ illa tenetur per Iaco. de Are. cõiter & doct. facit quod habetur in. c. vnico. ad fi. extra de sponsa. impub. in. vj. & ita intelligit do. Ioan. post Baldũ esse verum, quando tractatur tantùm de probatione ipsorum sponsaliorum: secus si posset gñari aliquod præiudiciũ: & sic posset salua rĩ ibi gl. ij. iuncto tex. vbi videtur casus iuncta doctri. Bald. ibi, quod est singulariter not. Alexã. Adde qd' dixi ibi. adde, qd si filia tacente, pater illã promisit, & sponsus (vt vulgariter dicitur) illam amplexatus b sit, deinde illa cũ 1 alio contrahat per verba de præsenti: quòd matrimonium prævalebit. Bal. vide consilio xxxvij. lib. j.

a ¶ Furor. in princ. huius super verbo. impediũt &c. semper allegatur hìc tex. quòd contractus factus ab aliquo, qui illo tẽ c 1 pore nõ erat furiosus, valet: vt hìc. & c. dilecto. de sponsa. & in. c. in negotijs. de regu. iur. & l. ij. de contrahen. empt. Alex.

b ¶ Oratio. In prĩ. huius sup verbo. qd &c. vide gl. no. in. c. j. in ver. cõtrahere. de cõsangui. d & affi. Bal. in. l. pe. 1 §. penult. ff. ne qs eũ qui ĩ ius vocatus, & ibi dixi per Bald. in. l. prima. C. si rector prouinciæ. & ibi Cyn. qd econtra per Ioan. And. in regula, cũ quid prohibetur. & vide gl. in cle. j. in ver. contrahere. de cõsanguini. & affini.

De ritu nuptiarum Rubrica.

☞ SVMMARIVM.

Requisita in actu fiendo, debent interuenire etiam quando reficitur.

LEX I.

Nuptiæ. No. ꝙ ea quæ requiruntur in consensu actuum alicuius actus, illa eadẽ requiruntur in refectione. Facit, ꝙ si à prin. requiritur consensus partis in cõfectione instrumenti ipsius: ita quando est amissum in refectione ipsius.

☞ SVMMARIVM.

Pater cogitur dotare filiam, ex cogitur officio iudicis: an cogatur obligare bona pro dote data filiæ?

LEX XIX.

Vi liberos. Filia põt cogere patrẽ officio iudicis vt eam maritet, & ei dotẽ det. h. d. ¶ Not. ꝙ pater cogitur dotare filiã. d Sed an cogatur obligare bona ꝓ dote data filiæ? dic vt no. Dyn. in. l. si cùm dotem. §. transgrediamur. j. so. matri. Item. quæro, vtrùm istud expediatur iure actionis vel obligationis, vel quo iure? & glo. in. l. obligamur. §. ea lege. j. de actio. & obli. dicit, ꝙ iure actionis & obligationis: sed contrarium est verum: vt no. Gul. in. l. cùm is. §. de condi. inde. & ego dixi in. d. l. obligamur.

d 1

LEX XX.

Ciendum. No. quòd ad officium procuratoris pertinet administratio rerum, non personæ, sed secus in tutore.

i

d ¶ Dotare filiam. Fallit si habet filia vnde se dotet, secundùm Bal. in. l. mulier. §. cum proponeretur. ad treb. Alex.

e ¶ Modi cum. Vide de intellectu gl. & doct. in. l. si mulier. sol. mat. in principio. Item facit, an si dos data sit ab extraneo pro muliere nupta, postea fecit diuortiũ, & demũ incontinẽti redintegratur: quod videtur idẽ matrimoniũ, etiam quo ad hoc vt extraneꝰ nõ possit dotẽ petere. si autẽ dos data esset ab vxore vel eius patre: etiã si ex interuallo, redintegraretur, nõ posset dotẽ petere: l. ij. §. isto vltimo casu secus esset in extraneo. Ita intelligas no. per glos. & doct. i. l. si mulier. sol. matri. & ibi de hoc do. Ioan. Ale.

¶ Palã. Licet Bar. §. quæ ĩ adulterio. nõ legat, nota tamẽ ꝙ mulier deprehensa in adulterio ipso iure est infamis, sine condemnatione, qd in masculis? Glos. est singula. & notat in. l. & si crimen. C. de adulterijs. Alex.

¶ Cõstitutio. vide Bart. in. l. si qs fit fugitiuus. in princi. §. de ædili. edic. vide Bal. contra, & qui dicit se contrarium consuluisse in rubri. de vsuris. in. ij. colum. in versic. secundò quæro, dicit statutum. & Archidiac. & Mod. in. c. quia in omnibus. de vsuris. vide Angel. q reducit has opiniones ad concordiã in. l. sicut. §. superuacuum. §. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur. In eodem princi. &c, Quid si iudex est vsurarius, & facit instrumenta: an præsumantur fictitia? Glos. est sin gula. & notat in. l. & si crimen. C. de adulterijs. Alex.

g

h

Non solum. No. §. nã dicit cõstitutioꝰ episcopi, ꝙ instrumenta manifestorũ vsurariorũ ꝑsumãt fictitia. Quid si aliquis fuerit vsurarius, & ex post desinit? an testa. vel instrũ a p eũ postea facta ꝑsumãt fictitia? iste tex. facit ꝙ sic: qa ista qõ pẽdet de facto, nõ dico modo. ad quod facit. l. prætor. §. is etiam. in prin. s. de eden.

Senatus. No. istum tex. in fi. nũquid dãna tus de calumnia dicatur damnatus de publico iudicio. dixi in. l.j.j. de publi. iud.

Lege Iulia. Dum tractat de odio, appellatione patris vel matris, non continet auus & proauia. h. d.

Item nihil. No. ꝙ licet aliquis sit natꝰ ex eo, qui fecit artẽ iudicrã postquam ab ea desistat: tamen dicit natus ex tali: licet i contrariũ videat. l. emancipatũ. s. de senato. & l. imperialis. C. de nup.

LEX XLIIII.

¶ Modicũ[e] interuallũ tẽporis nõ inducit diuersitatem actuum. h. d. facit ad. l. maritus. s. locati.

☞ SVMMARIVM.

Mandatum ſpeciale non dicitur ad contrahendum matrimoniũ, nisi exprimatur matrimoniũ certũ. Et itẽ ad petendũ restitutionẽ in integrum, nisi exprimatur causa. nu. 2.

LEX XXXIIII.

Generali. †No. nõ dicit ſpãle mandatũ, si dat simpliciter ad matrimoniũ contrahendũ: sed requirit ꝙ exprimat matrimoniũ certũ. Et sic facit ꝙ in cã re stitutiõis in integrũ, vbi requirit ſpeciale mãdatũ, nõ sufficit dicere. facio procuratorẽ ad petendũ restitutionẽ in integrũ, secundũ Azo. sed requirit ſpeciali ter cãm exprimi. Ad qd'. l. si quis mihi bona. §. iusſum. j. de acqui. hær. & no. per Cy. in. l.j. C. etiã per procu. causam in inte. testi. agi pos. dixi plenissimè in. l. fi. j. de dona.

f

LEX XLIII.

Palam. †No. l. pro decretali. quæ dicit ꝙ vsurarij manifesti non possunt facere testamentũ, nisi certis solẽnitatibus seruatis: vt in. c. quanquam. de vsuris. ĩ. vj. & ibi per doct. qualiter autem dicatur vsurarius manifestus, habes plenè in. l. ij. de furtis.

☞ SVMMARIVM.

Statutum quòd instrumenta vsurariꝰ manifesti præsumãtur fictitia: an habeat locum in eo qui fuit vsurarius.

Non solum. No. §. nã dicit cõstitutioꝰ episcopi, ꝙ instrumenta manifestorũ vsurariorũ ꝑsumãt fictitia. Quid si aliquis fuerit vsurarius, & ex post desinit? an testa. vel instrũa p eũ postea facta ꝑsumãt fictitia? iste tex. facit ꝙ sic: qa ista qõ pẽdet de facto, nõ dico modo. ad quod facit. l. prætor. §. is etiam. in prin. s. de eden.

g

h

Senatus. No. istum tex. in fi. nũquid dãna tus de calumnia dicatur damnatus de publico iudicio. dixi in. l.j.j. de publi. iud.

LEX XLIIII.

Lege Iulia. Dum tractat de odio, appellatione patris vel matris, non continet auus & proauia. h. d.

Item nihil. No. ꝙ licet aliquis sit natꝰ ex eo, qui fecit artẽ iudicrã postquam ab ea desistat: tamen dicit natus ex tali: licet i contrariũ videat. l. emancipatũ. s. de senato. & l. imperialis. C. de nup.

LEX XLIX.

Illud. No. qd' cõe est: meũ nõ est, ꝓpriè loquẽdo. Gl. no. in. l. idqd' nostrũ. j. de regu. iur. ego dixi in. l. ſerui electione. de leg. j.

LEX L.

Proxime. In necessitatibus nemo liberalis existit. h. d.

LEX LVII.

Viin prouincia.

i

dus in rubrica de vsuris. per Bartolum in. l. si quis sit. in principio. s. de ædi. edicto. Alex.

¶ Adde quod voluit Bal. consi. clxxiiij. li. iiij. vbi allegat Fed. consilijs suis. an autem instrumenta vsurariꝰ, qui desinit esse vsurarius, præsumantur fictitia? vide hic consulta per Fede. consi. vij.

h ☞ POMATES. ¶ Quid si aliquis. Vide Bar. in. l. prætor. §. is etiã. & ibi Iaſ. ff. de eden. & in. l. Iulia. §. item. ff. eo. Alex. in. l.j. co. ij. de eden. Ro. consi. ccxxxvj. & consi. ccccliij. Barto. consil. iiij. colũ. ij. volu. ij. vbi multa pulchra.

c ¶ Nuptiæ. In prin. &c. Solẽnitas requisita in cõtractu faciẽdo, requiritur in reficiendo, Adde Dy. & Bar. in. l. hæredes palã. §. si quis post. j. de test. vide Bar. in. l. actor. rem ra. ha. & pulchrè Bal. per illum tex. in. l. si vt proponis. la. ij. C. de nup. per Moder. in. c. iij. de iudi. vide quæ dixi ibi in. l.j. §. si quis ædificium. de ope. no. nun. Alex.

c ☞ POMATES. ¶ Nuptiæ. Vide Fel. c. cum accesissent. viij. colum. in fi. de constitu. & in. c. consuluit. de iudæis. Iaſo. in. l. ius autem ciuile. co.

i ¶ Qui in prouincia. In principio. Imperator non potest se interponere quoad spiritualia, vide concordantias quas dixi in. l. sed si hæc. §. profitenti. de in ius voc. In eodem principio. &c. vide Bal. in. l. eum qui. s. de iurisdictio. omnium iudic. & Ioan. And. & do. Ant. in repetitio. c. per venerabilem. qui filij sint legi. In eodem principio &c. vide quod notat Barto.

Universidad de Navarra

in.P. cunctos populos.in.vij.col.C.de summa trini.& per Ang.in.l.eman cipari.de adop.per Bal.in.l.j.C.de iure aure.annul.& Bal.in prima constitu.C.& Ia.but.in.l.j.C.de tabul.resti.per Bar.in consi.lxxv.quod incipit, viso instrumento.Iac.de bel.in distin.in aut.qui.mo.nat.effi.sui.sed quid in legitimato per Papam? vide Hostien.in sum.qui fil.sint legi.no.Ioan. fa.insti.de iustit.& cano.plenè in.d. c.venerabilem.& de istis plenè per Pet.de anchara.in c.j.de spōsa.i.vj. vide quod notat Bald.in.l.j.C.ius naturale.de iustit. & iur.dicit Bald. in auth.habita.in vj.col.quòd prin ceps potest legiti mare spurios de terris ecclesiæ:& Bal.in.l.qui contra.C.de nupt.& ī l.eam quam.in.x. col.C.de fideicom miss.p Pet.de ancha.in cōsil.cccclj. incipiēte,in christi nomine amen. Primum dubiū. vbi licet cū Bart. hic aſs est in cōsi. ccviij. per Paul. de cast.cōsi.ccxx. vbi tenet,q legiti matio Papæ valet in terra impij,qd' ecōtra vide in cō si.ccxxvij.Alex. ¶Adde, an papa posſit legitimare in terris impij,& imperator in ter ris ecclesiæ.Bald. cōs.cccxj.lib.iiij. & cōs.xxxvj.lib. ij.Paul.de castro cōsil.ccxxx.Per. de ancha.consilio cccxxj.

a ¶ Diu°. Iste tex. est sing.secūdùm Bal.i.c j.de cōfir. matiōe vtili vel in tili. Ias.in.l.gall°. §.& quid si tātū. colū.xxxix.ff.de lib.& posthu.

b Nec Impator. Vide Alex.cons. iij.volu.v. Barba. consi.lviij.colum. viij.vo.ij. Alexā. consil.lxvij. colū. vij.vo.j.

c ¶ Nō solùm. Vide Alex.i.l.apud Iulianum.§.si pupillus.ff.quibus ex causis in pos.catur.& consi.xxix.col.iiij.vol.ij.facit lex,data.C.de dona.

d ¶ Qui iurisdictioni. Adde Bal.in.l.repe.§.de quæstione.j.de quæstioni. & vide apost illam præcedentem.& vide Bar.in.l.qui testamento.§.quęcunque.in fi.j.de testa.Alex.

e POMATES. ¶ Par affectionis. Adde Alex.consil.xlviij.colum. ij.volu.v.Fel.in.c.insuper.eod.titu.de testi.& in.c.literas.iiij.col.de præsum.Cepo.consi.xxxj.in antepe.colum.Barba.consi.iii.volu.ij.& ideò potest generaliter inferri,q vbi contra vnum testem adest aliqua suspicio eius fidem diminuēs:q talis suspicio potest tolli per aliam præsumptionem in contrarium.& vide Barb.c causam quæ.de offi.dele.Bal.in.c.præstremò.vbi declarat de appel.

f ¶ Si puellæ. In prin.& c.vide Bar.in.l.quia tale.j.so.ma.Alex.

g ¶ Palàm.& facit no.in.l.ij.§.generaliter.per Bar.ff.vi bonor.rapt.& per Bar.in.l.non intelligitur.§.tacitè.de iure fis.& vide latè Cy.& Bal.in.l.fi. de summa trin.& qd' no.Bar.i.l. pupillus.§.fi. de aut. tutor.Alex.

POMATES.

g ¶ Palàm. vide qd per istū text.dicat Bart.in.l.nemo.C. de summa trini.vi de Barb.consi.xlvij.colū.xxv.volimine primo. & consil.xlv.in.viij. col.vol.j.

¶ Si proprietati. In princi. huius.l. &c. no. hic de augmēto dotis. adde l.etiā.C.eo. Alex.

POMATES.

i ¶ Profectitia. Ad declarationem huius textus vide Sozi.consilio.xcj.colum.fi.

k ¶ Solu. matri. & ibi vide Bart. in.l. fi.ff.col.& quæ faciunt dotem profectitiam. vide gl. & Bald. in.l. auia. C.de iure dotium.

l ¶ Pœnitere. & dissoluere sponsalia de futuro. adde l.j.in versicul. siue parentes. C. si rector prouin. quam ibi pōderat Bald. in.j. colum. & vide Cy.in.l.j. C.de sponsa.& no.in.l. si pater.eo.titu. & not.Bart. & doct. in.l.quoties.j. fol. matri. & ibi quid de iure canon. quā sequitur Bal. in.l. cum à socero.C.e. In eo.princ. super verbo pro eo.& p Bartolū.in.l. quoties.Alex.

m ¶ Dotis. in prin. huius. l. vide singu.Bal.in.l.incendiū.C.si cer.pet.& vide Bartolū.in.l. fals°.C.de fal.Ale.

n ¶ Si constante.in ij.q.iiij. q. principalis.Alex.

o ¶ Si ego. Et de intellectu huj° leg. in principio. vide Bartolum.in.l.si cum dotem.in princip.solu.matri.j.& in.l. si donaturus. ś.de condi.ob causam.& quæ not Bald.in.l.sicut.in fin.C.de actio.& obligatio.& hunc text.in hoc.§.j.facit vnicum.in.d.l.sicut.in fi.Et quę fuerit ratio dubitandi in casu huius.l.§.j.& de eius intellectu vide Baldum in c.j.in fi.qui succes.tenem.vbi hunc tex.facit singularem.& multum pulchrè Bald.in.l.cum à socero.in vlt.col.C.e.& vide Paulum in.l.si pecuniā. ś.de condi.ob causam.

p ¶ Si mulier. In princip.not.bonum textum pro libello.& adde Barto.in l.non interest.C.quod metus causa.& adde Barto.in.l.si quidem.C.de prędi.mino.& ibi Cyn.

multum

De iure dotium. L. Quæro. 156

a POMATES. ¶ Quoties. Limita vt p Ang.ī.l.at vbi.ff.de peti.her.

b POMATES. ¶ Tacitam cōditionē. Limita vt, per Ias.l.q se debere. in glo.fi.ff.de cō di.ob cau.

c ¶ Quod aūt. In princ.&c. si mulier dedit oīa bona marito, nunqd videatur dedisse in causam dotis? per Bar.in.l.j.in fi.C.de sen.quę sine cer. quāti.& quod Bar.post gl. in.l.mulier.j.e.& Bald.in.l.nulla.C. de iure dot.Barto. in.l.si constante.j. fol.ma. In eodem prin.Bal. secundū Bar.post gl.in.l.si constante. j. solu. mat.In.eo. prin. Bal..secundū Bar. post glos.l.j.solu. ma.intelligit hanc l.qd' ideò non est ga tacitè agebat. & ita dicit tenere gl.hīc: vide eumin d.l.j.in.fi.colū.& in disputatione q incipit mulier. & de hoc vltimo dicto Barto.hic,qd' est in versic. item facit ad quęstionē ibi, sed si pr relinquat filiæ &c.ego dubito,& puto q saltem non procedat in patre relinquēte filiæ nō nubilis ætatis.ga tūc cumlegatū sit à debitore voluntario nō præsumit cōpēsari in ipsum debitum dotis. l. credi torem.de lega.ij.l. j.§. sciendū.C.de de rei vxo. actioscus si post tempus nubilis ętatis: quia tunc cū pater ex dispositione legati sit obligatus dotare filiā.l. q libe ros.ś.de ri.nupt.l. fi.C.de dot.,pmis. ideòlegatūpsū mit factū aio cōpēsandi ,in dotē .l.si cū dotē.§.si materso. matri.& in aut. p terea.C.vnde vir& vxor.secus qñ nō est nubilis ætatis: vt dixi: quia tunc pater est debitor dotis in diem,cui9 debiti non fit cōpensatio.l. quod in diem.l. si cum mili.§.j.ff. de cōpēsa.Nec iste tex. obstat p dictis, vt enidēter de se patet. Istud placet ,p dicto Bar.& etiā videtur tex.cū gl.in l.tali.§.j .j.e. Et adde huic dictoqd' dixit post Imo.in.l.hmōi.§.cū pater.ī iij.col.de leg.j.& ibi p Pau.de ca.Si testator legabat centū filiæ cum nubet: certū est quòd intelligitur pro dote.l.vxorē.§.testamēto quo.cum glo.in verbo dedit.de lega.iij. Et adde quod Rapha.cuma.in.l.j.fol.ma.& etiam Bal.ibi dicit dicit , q id quod habetur in hac.l.ś.q si simplex ,pmissio in telligit in causam dotis, procedit secūdū bal.in.l.fi.C.de sen.q sine cer.quā tita.qñ fuit facta mētio matrimonij:& ita Bar.in dicta disputatione.vide Bal.in.l.milla.C.de iur.do.Alex. ¶ Adde an mulier simpliciter nubēdovi deatur oīa bona sua dedisse in dotem,& quid lucrari debeat maritus ex forma statuti, Bal.consi.xcviij.incip.mulier.ij.lib.An autem stante statuto patauino,q mulier quæ nubit nulla assignata dote, intelligatur omnia bona dedisse,in dotem,si mulier primo nubat & cōstituat dotem,& nubat secundo nulla dote cōstituta,an intelligatur omnia bona dedisse in dotem vigore statuti, vide Pau.de cast.consi.cclxxxiij.incipiente.visis.&c. Et in quantum Alexan. dicit se dubitare de dicto Barto. vide Pau de cast. consi.lxiij.

POMATES.

¶ Item facit. vide Cre.notabili.iij.in cipiente statuto cauet.& Bal.nouel. in tractatu de dote,in sexta pte privileg.xiiij.char.xj.

¶ Sanè. Et sequitur Roma.ī.l.si cū dotem.§.transgredia mur.solu.matri.p istū tex.& Pau.de cast.i.l.ij.e.ti.& qd' ibi dixi.Alex.

¶ Adde Petrum de Anchara.consilio.ccxxxix.

POMATES.

¶ Sanè. Vide Alexand.in.l.ij.co.ij. ff.sol.mat.Ro.consi.ccx. col.vltima.

¶ Si serua. Adde Bald.in aut.ex cōplexu.C. de incestis nup.& ibi hoc limitat. Alex.

¶ Res in dotem. Si dos datur in florenis q sol. matri. sunt minorati in pretio, cuius erit peculium,adde cy. in.l.in minorum. C.in qui.cau.in ite.restit. Guli. de cug. in.l. vinum. Iacob.de Aret. in l.cū quid.si certū petatur.Dyn.in.l. vxorem.§.j.de lega.iij. & hic est tex.not. vide Bal. hic & qd' ibi dixi. Alexand.

¶ Adde Bald.consi.cccxxxix. lib. ij.& quæ posui late in.l.cū quid.ś.fi certum petatur.

POMATES.

¶ Res in dotem. acce.cōsi.xj.& Sozi.consi.ccxcviij

¶ Vir ab eo. Vide de Bald.in.l.cū allegas.in.v.co.C.de vsuris.in versi.mō quæro. Alex.

POMATES.

h ¶ Vir ab eo. Vide eo sing.ccccl.

¶ Restitutionem. Vide Imol.post glo.& docto.in.l.apud Iulianum.§. vtrum ad Trebellianum.& Barto. & doctores in.l.seruo inuito.§.fin.eo dem titulo.& ad argu.Barto.respondē,quia illa regula procedit negatiuè dicta.l.si ex pluribus.non affirmatiuè.l.si stipulatus fuerim.in princip. de verbo.obligatio.& per not.in.l.pro hærede.§.si quid tamen.de acquihære. Alex.

k, POMATES. ¶ Nec alicui. Vide Alex.in.l.possessio.§.& si possessorio.ff.de acqui possi.col.iij.

l ¶ Quæro. In principio huius. vide Bartolum in.l.finali in.v.col.de senten.quæ sine certa quantitate.& quod legitur & notatur in.l.filio. de lega.ij.Alex.

SVMMARIVM.

Imperator an possit legitimare in terris ecclesiæ?

Diuus. [a]No.† q Imperator pōt legitimare filios. sicut in aut. qui. mo. na. effi. legi.§.pe.& ibi no. Et aduerte, quia loquitur in incestuosis, quod sine dubio est verū quo ad tēporalia: [b] sed quo ad spiritualia, secus nec impator [b]legitimat quo ad tēporalia inter nō sibi subditos: vt extra. q filij sint legitimi.c. per venerabilem. An autē quod dicitur, posti redactū est in corpore iuris, facit ius cōe. dic vt no.in.l.qui contra.C.de incest.nup.

LEX LXII.

Vanquam. In arbitrio dato, intelligitur, ne eligatur persona prohibita: licet concedens arbitrium eam eligere potuisset.h.d.

SVMMARIVM.

Mulier an dicatur dotata ex eo quod pater sibi in testamēto dotem assignauit, ad hoc ut excludatur à statuto disponente, quòd mulier dotata non succedat.

LEX LXVI.

Non est. No. ibi, nec testō &c. Cauetur statuto, † q mulier dotata non succedat: quæro, quid si pater assignauit in testamento dotem filiæ suæ: nunquid dicatur mulier dotata? & videtur q nō: quia dos non pōt esse sine matrimonio: vt. j. ti. j. l. iij. Sed contrarium videtur. q sufficiat destinatio: vt hīc ibi, nec ex testamento &c. Pro hoc videtur glos. in.l. cùm plures.§.pe.j.de admi.tuto. dixi.j.de condi.& demon.in.l. Titio centum.§. titio genero.

SVMMARIVM.

Fraus de facili præsumitur inter coniunctas personas.

LEX LXVII.

Non solum. [c]No. c. q inter coniūctas personas de facili præsumitur fraus. pro hoc. j. de bonis quæ lib. l. pen. C. de naturali. li. l. iij. circa fi. facit. C. de repu. hære. l. ij. & ibi per Cyn. & quod dixi in.l. post contractum. j. de dona.

SVMMARIVM.

Coniunctus inter coniunctas personas potest iudicare & testificari.

De vno. No. ś. in fi. in rōne sui, p quā determinant multæ. ll. & limitant, vt puta leges q dicūt †, q qs nō sit iudex psonæ sibi cōiūctæ: vt. l. qui iurisdictioni[d]. ś. de iurisdict. iudi. ¶ Itē. l. quæ dicit, q qs nō admittatur in testē pro coniūcta psona: quæ debet intelligi, nisi in cā inter psonas sibi cōiūctas in pari gradu: quia par affectio nis[e] cā, removet suspicionē. de quo in Spe. de teste. ś. j. ver. sed qd si testis eodē gradu. & valet ad im°ta.

SVMMARIVM.

Priuilegium quod habet pupillus in actione tutelæ, quòd non transit ad hæredem, etiam descendentem.

Si puellæ. [f]No. † priuilegiū quòd habet pupillus in actione tutelæ, nō trāsit ad hæredē, etiā ex se descēdētē. Et per hoc reprobatur gl. in.l. ex pluribus. j. de admi. tut. & in l. damus. ś. j. j. de priui. cre. secūdùm Iaco. de Aret.

SVMMARIVM.

Clàm dicitur fieri, quādo actus fit sine solēnitate requisita.

LEX LXVIII.

Vregentium. ¶ Si actus, prohibitus celebratur palàm[g]: pōt quis prætextu ignorātiæ excusari: secus si clàm. h. d. dixi de hoc in.l. post contractū. j. de dona. ¶ † Qualiter autē dicatur fieri clàm, dic quando id quod debet fieri cū solemnitate omittitur: vt. l. ij. C. de his qui ex pub. ratio. lib. x.

De iure dotium Rubrica.

LEX IIII.

Si proprietati. [h]Facit q si ille q emit, vel in dotē accepit, p prietatē, soluit gabellā, vsufructu redeunte ad p prietatē, nō teneſ soluere pro eo gabellā. Nō enim est noua acqsitio: sed prima res acqsita in seipsa augmētata absq; facto hominis. quod no.

LEX V.

Profectitia. [i]Primò. ponit summariū: & de isto feci magnū festum in.l.j.fol ma.[k] ¶ Ad euidentiā scias, q differt dos profectitia ab aduentitia in collatione fienda: vt videbitis in.l. si filia. j. de collatio.

LEX VI.

Adoptiuum. **Siquis.** Not. in eo quod dicit patrem posse stipulari dotē vsq; ad tempus nuptiarū: secus in extraneo. de quo in.l. quoties. j. fol. mat. & in.l. auia. C. de iur. dot. Ratio est hic in tex. Nam vsq; ad tēpus nuptiarum potest pater pœnitere[l]. Hanc rationē habes hic, & nō alibi: ideò not. eam.

LEX VIII.

Dotis. [m]No. q traditio in dubio videtur facta animo trāsferendi dominiū. qd' intellige, qñ præcedit causa habilis ad translationē domini: aliàs secus: vt. l. cum pater. ś. pater. j. de leg. ij. in gl. parua. quę dicit q in dubio præsumitur omnino animus transferēdi dominium. ¶ Simile habetis in.l. j. j. pro dote. de hoc dixi plenè in repetitiōe. l. si constante.[n] j. fol. matri. in quadam. q. quā ibi formaui in prin. De assignatione bonorū viri vergentis ad inopiam. dic vt ibi.

LEX IX.

Si ego. [o]No. q licet causa respiciat cōmodū eius cui dat: nō tamē intelligit impulsiua, sed pœnalis. Ratio est, quia hæc causa respicit actum primū. de hoc dixi plenè. j. de dona. l. j. ś. fina. & hoc ideò: quia est causa pia: licet aliter dicat Cy. in.l. generaliter. C. de epi. & cleri.

LEX XIII.

Sires. Paria sunt aliquid fieri tempore prohibito, vel fieri tempore permisso, & conferri in tempus prohibitum. hoc. d. ¶ Concordat. l. ēn tps. j. de hæ. inſti.

SVMMARIVM.

Minor ubi est circumuentus ex eo, quia rem uendidit: rem reperit. Si autem sit circumuentus in pretio ultra: tunc augmentum pretij petere potest.

Si mulier. [p]Not. ś. glos. suam, quæ nō facit aliud nisi qd' dicit illud, q dicit. l. & not. eam. quia habet multū de In. & valet

multum

---

multū etiā ad alienationē eri minoris† quia aut circūuentus est minor, ex eo quòd rem vēdidit, & tunc ipsam rē repetit. aut est circumuentus in pretio vilioris: & tūc augmētū pretij petere pōt. Et sic not. pro formatione libelli, qualiter formabitur: qa habes videre distinctionē huius. ś. quod nota, & iam milies feci practicari p hūc tex. & gl. in.l. j. C. si aduer. dot. Bar.

LEX XVII.

Quoties. [a]Not. l. pro eo qd' dixi ī. l. ptor. ś. j. de bo. aut. iud. pos. & dixi. ś. de neg. gest. l. fed an vltro. &. l. antepe. vbi de dicto ver. actiōe: dixi.

LEX XXI.

Vlia. Origo rei nō pōtcōferri in tē pus, quo debet extinguī. h. d. vide in. l. Titio cū morietur. ś. de de vsu fructu.

LEX XXII.

Stipulationem. Not. q stipulatio de dote h3i se tacitā cōditionē, b[b]si matrimo. sequaſ.

LEX XXIII.

Slicet. Not. quòd sermo simpliciter prolatus, intelligitur de prima vice. h. d.

SVMMARIVM.

Mulier nubens nulla facta expressione dotis, an uideatur omnia bona dedisse in dotem, ex eo, quia omnia bona dedit in dotem. Et stante statuto, quòd filia dotata non succedat patri: si pater relinquat filiæ centum, licet non dicat pro dote: intelligitur pro dote.

LEX XXIIII.

Vod autem. [c]Not. l. in casu quæstionē, quā disputaui q incipit, mulier habens magnū patrimoniū &c. ¶ Si mulier † dedit omnia bona sua marito, & nihil aliud dixit: deinde mulier decessit: nūqd videatur dedisse in causam dotis? Item facit[d] ad qstionē, dicit statuòd mulier dotata non succedat patri: sed si pater relinquat filiæ in testamento centū: licet non dixerit pro dote: quòd intelligitur pro dote. quod not.

SVMMARIVM.

Nuru mandante si pater restituit dotem quam receperat, filio emancipato liberatur.

LEX XXXIX.

Sane. [e]No. argumentū, imò casum quòd † pater q, recepit dotem pro nuru, & emancipauit filiū, & ei do tē vxoris restituit nuru mandante & volente, quòd ipsa nurus à patre nō poterit postea repetere. ita not. hic Richar. malum.

LEX XL.

Si serua. [f]No. quòd dos data in primo matrimonij inualido: tacitè tēlligitur repetita, si postea validetur. h. d.

LEX XLI.

Diuus. Dos data in primo matrimonio intelligitur in secundo repetita. hoc dicit

SVMMARIVM

Dos data in moneta antiqua quando debeat in illa uel alia restitui.

LEX XLIII.

Res in dotem. [g]Nota. † q si dos fuit data in moneta antiqua: quòd in illa debet fieri restitutio ad patauino, q mulier quæ nubit nulla assignata dote, intelligatur omnia bona dedisse, in dotem, si mulier primo nubat & cōstituat dotem, & nubat secundo nulla dote cōstituta, an intelligatur omnia bona dedisse in dotem vigore statuti, vide Pau. de cast. consi. cclxxxiij. incipiente. visis. &c. Et in quantum Alexan. dicit se dubitare de dicto Barto. vide Pau de cast. consi.lxiij.

LEX L.

Virabeo. [h]No. argumētum. quē facere mutuari pecuniā & vendi nomina debitorū existentium non soluendo.

SVMMARIVM.

Promissio dotis facta pro muliere, intelligitur pro matrimonio prima uice contrahendo.

LEX LIX.

Sponsalibus. Pro intellectu huius. l. scias q † promissio dotis facta pro muliere, intelligitur pro matrimonio prima vice contrahendo: vt j. eo. l. dotis. v. bi igitur nulla sponsalia, vel matrimonium præcesserit: tunc illud qd' fit est prima vice cō tractum: ergo pro eo debetur dos: licet prima vice recusauerit. Not. casum qui probat distinctionem quam glo. facit in.l. singularia. ś. si cer. pe. videlicet, aut pecunia erat parata solutioni, aut non: quod dic vt ibi.

LEX LX.

Si mulier. Adiectus quis videtur ad solutionem, non ad obligationem q̄ ex solutione resultat. hoc dicit. ¶ No. quod dixi in summario. Bar.

SVMMARIVM.

Actiones quòd non transferantur per restitutionem hæreditatis, nisi restituātur ei, & eo modo sicut testator iussit.

Ex asse. Per delegationem nō liberatur debitor, nisi delegato quæratur. Item restitutio fideicommissi ex trebelliano delegari nō potest. h. d. qd' not. ¶ † Not. q per restitutionem[i] hæreditatis, actiones non transferuntur, nisi fiat ei, cui testator iusserit. item, nō trāseunt nisi fiat eodē modo quo testator voluit: vt. fed & si ante. j. ad Trebel. & ideò talis debitor nō potest delegari: vt hīc. & eadem ratione non potest quis cōstitui in rē suā procurator nec alicui[k] ius cedi vt petatur fideicommissum: vt hīc. l. restituta. ś. j. & ibi no. in gl. parua. & in.l. quidā ita. ś. j. j. ad Treb. ¶ Sed contrà: qa quę cum[l] sunt transibilia, sunt cessibilia, v. ś. l. pluribus. de admi. tuto. sed fideicommissum vniuersale est transibile, vt. l. cogi. ś. item Metianus. j. ad Trebel. ergo &c. cogitabitis.

SVMMARIVM.

Dos promissa arbitrio boni uiri, non dicitur incerta: licet bonus uir nunquam arbitratus fuisset.

LEX LXI.

Quæro. [l]No. ī sum casum qui est adeò vertus, vt si aliquis ,p mittit dotem arbitrio† boni veri quòd tunc intelligitur certa quantitas relicta: quam bonus arbiter arbitrari debet: etiam si nunc[h] arbitratus fuisset, vt. l. j. j. de legatis secundo. ¶ Et est argu. ad statuta Italiæ quę dicunt mulierem esse dotandam.

SVMMARIVM.

Curator datur ad unum actum.

Dotis constitutio ultra facultatem quòd non ualet.

¶ Restitutionem. Vide Imol. post glo. & docto. in.l. apud Iulianum. ś. vtrum ad Trebellianum. & Barto. & doctores in.l. seruo inuito. ś. fin. eo dem titulo. & ad argu. Barto. respondē, quia illa regula procedit negatiuè dicta. l. si ex pluribus. non affirmatiuè. l. si stipulatus fuerim. in princip. de verbo. obligatio. & per not. in.l. pro hærede. ś. si quid tamen. de acquihære. Alex.

k, POMATES. ¶ Nec alicui. Vide Alex. in.l. possessio. ś. & si possessorio. ff. de acqui possi. col. iij.

l ¶ Quæro. In principio huius. vide Bartolum in.l. finali in.v. col. de senten. quæ sine certa quantitate. & quod legitur & notatur in.l. filio. de lega. ij. Alex.

a ¶ Dotis. Latius p bart. ī. l. j. ad leg. Iul. maie. & vide no. Bal. in. l. inuitus. ad fi. C. de procur. In eodem in pr. in. fi. concessa est bannito securitas: intelligitur pro prima vice. facit ad id qđ dixi in. l. græcè. §. post litem. j. de fideiuss. Itē facit iste tex. ad no. q. de eo qui vendidit vuas & rosas rosarij, q̄ fructicabant bis in anno, vt intelligatur de primis tantùm. ita dicit notatur Bal. post Dy. per illū tex. fuisse disputatum, vltra mō tēs. in. l. diuortio. §. qđ in anno. j. ff. Iu. mat. valet. Ad hoc non obstat. l. defuncta. §. fi. de v sufru. quæ ibi loquitur in vltimis volūtatibus in qbus fit lata intelligatur relictum annuum. Item non obstat l. cum manu fata. in principio. de contrahen. empti. qa loquitur in alio casu si bene aduertatur. ita dicit do. Ioā. in. d. §. qđ in anno. & decidit p ista bar. aliam. q. in l. cū qdā. de annu. lega. Alex.

¶ POMATES. b

a ¶ Dotis. Facit ad multa de quibus per Felin. in ca. ij. per quatuor colū. de treuga & pace. c Iaso. in. l. diuortio colum. iiij. cū quatuor. seq. ff. so. ma. Ale. consi. xliij. vo. in. iiij.

¶ POMATES.

b ¶ Cū post. Vide d Alex. cōsi. j. col. j. x. volu. ij.

¶ POMATES.

c ¶ Gener. Vide Ale. in. l. j. col. xij. ff. soluto ma. Imo. cōsi. cx. colum. iij. Barb. consil. xxxiij. colum. vj. volu mi. j.

¶ POMATES. 1

d ¶ Aliud in domo. No. ergo generaliter, quòd incerti tudo vitiat actum, nisi illa incertitudo posset verificari ex natura actus f vide Alexandrū, consil. xxxj. colū. iij. volumine. ij. & consil. iiij. col. ij. e. volu.

e ¶ Mulier. in principio huius &c. Nota hīc quando bona dicantur deducto ære alieno: vide Barto. in. l. fi. de vsufru lega. & vide Bal in. d. l. tutoris.

f ¶ Vltimò nota. Vide qđ no. bar. ī in. l. si constante. in. iiij. q. iij. q̄stio g

LEX LXII.

S Iue generalis. No. † hīc curatorē dariad vnū actū tantū. ¶ † No. cōstitutionē dotis vltra facultatē nō valere, qđ intellige, vt no. p doc. in. l. j. C. si aduer. dot. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Rem emptam ex pecunia mea, quòd possum petere in subsidium.*

LEX LXIII.

P Roculus. Hic videt casus, q sicut pretiū rei meæ re perēpta possum petere in subsidium, vt. l. mater. C. de rei vendi. ita eadē rōne rem emptā & pecuniā meā. † Circa quod vide Cy. in d. l. mater. C. de rei ven. in. q. vij.

SVMMARIVM.

1 *Securitas concessa bannito, intelligitur pro prima uice.*

LEX LXIX.

a D Otis. [a]Sermo simpliciter prolatus intelligitur, p primavice. h. d. ¶ Concordat. l. boues. §. hoc sermone. j. de verb. ob. quod valet, † quia si concessa est bannito securitas: quod intelligitur pro prima vice. Bar.

LEX LXX.

G Vm post. [b]Nota, quòd patiētia sola inducit pactū allegatū cōtra patiētē, qđ est cōtra ea q no. Cy. in. l. si certis annis. C. de pac. qđ examinaui plene in. l. cū de ī rē vers. s. de vsu. bar.

c Gener. [c]Opp. C. de do. p̄mis. l. j. Sol. gl. no. qđ ibi fuit p̄missa dos pacto nudo arbitrio alterius: ideò non valet, ne duo specialia circa idē cōcurrāt, scilicet quòd ex pacto nudo oriat actio: & quòd sit incertū qđ dedicat in eo, de quovi de quod dixi plene in. l. si q emptore. j. de vsucap. in q̄stiōe vltima. ¶ Itē op. de. l. si dom. ī prī. j. de leg. j. Sol. aliud ī domo, d aliud i fūdo: & rōnē assignat gl. die, vt. l. si dom. & l. si ita stipulat. j. de ver. ob. bar.

SVMMARIVM.

2 *Vniuersitas bonorum si transferatur in contractu, intelligitur deducto ære alieno.*
Quid in rescripto Principis?
Quid si per ultimam uoluntatem?
Mulier nubendo simpliciter, an intelligatur omnia sua bona in dotem dedisse?

LEX LXXIII.

M Vlier. [c]Nota, qđ qñ vniuersitas bonorū transferē in contractu: intelligitur ære alieno deducto, † vt hīc. secus si p legē, vt. l. tutoris. C. ad legē Iul. de vi. & l. j. ī prin. j. de bo. pos. ¶ Itē secus, si per rescriptū principis vt. l. princeps bona. j. de verborū signific. quid autē si transferatur per vltimā voluntatē: dic vt. l. cogi. in princ. j. ad trebel. & l. statulib. §. fin. j. de leg. ij. per docto. in. l. j. C. comunia de lega. ¶ Vltimo no. † gl. † quæ quærit, vtrū mulier nubē do simpliciter, videatur omnia bona sua dare ī dotē. quam no. quia hanc. q. aliās disputaui, quæ incipit, mulier habens magnum patrimonium.

Paulus. Iste. §. videtur contra ea, quæ no. in. l. quæ dotis. j. sol. mat. qđ si mulier adhibet coniunctā personā ad stipulationē, quòd vi detur adhibere animo donandi. Doc. tangunt in. l. ij. C. eod. dixi in. l. quæ dotis. j. sol. mat.

LEX LXXVIII.

Q Vamuis. Ista est lex subtilis & facta ad tollendum contrarium de. l. si pro re. §. de euict. quia idem vidēbatur in dote, sicut in contrahenda emptione & venditione. quia ista. l. remouet ibi, quāmuis &c. Bartolus.

LEX LXXIX.

c Vm in fundo.

Si fundus. [g]No. §. contra glo. l. diuo rtio si fundum. soluto matrim. & nis princi. fol. mat. & no. Moder. inst. de act. §. fuerat. per Bal. in. l. fi. in. iij. col. de sen. quæ sine cer. quant. & Bart. in. l. quod autem. s. eo. Bal. in aut res quæ. in. iij. col. C. cōmunia deleg. Alex. ¶ Adde quæ posui post Alex l. quod autem. s. eo. eod. & Abb. consi. lxvj. lib. j.

f ¶ POMATES. ¶ Vltimò no. Adde, q cōiter probatur vt per Iaso. in auc. præterea. colum. v. C. vnde vir & vxor. Pan. consi. xlvj. dubio. ij. vol. ij. Bald. in. l. fina. C. de sentē. quę pro eo quod interest.

g ¶ Si fundus. In fine huius vide Bar. latius in. l. diuortio. §. interdum. & est not. s. solu. mat. Alex.

h ¶ Anus. sing. tex. est in auo, dū dedit dotem filiæ. de quo latè Bar. in. d. l. dedit. Alex.

¶ Si de dote. vide Bar. in. l. alia. §. eleganter. in fi. j. sol. mat. Alex.

¶ POMATES.

¶ Si de dote. Vide Pan. de cas. in. l. etiam. solu. matri. Alex. in. l. ij. colū. xj. ff. eo. ti.

¶ Si filiæ. in prin. & c. addeē. l. cūis. cū seq. & ibi Bar. j. so. matri. Alex.

¶ Item not. vide Bal. in aut. si qua. C. ad velle. & Bar in. l. æstimatis. & ibi p doct. j. solut. matr. & Bald. ibi dicit quòd ista. l. est singu. Alex.

¶ Si pater. sequit Ro. in. l. si eum. §. si quis cau. Alex.

¶ POMATES.

m ¶ Si pater. Vide Ale. in. l. q Romæ §. cohæredes. col. fi. ff. de ver. ob. rosing. c c c c c l x j. & Imol. in. l. si socer. §. lucius. ff. solut. mat. Alexan. in. l. de fideicommi. C. de transf.

n ¶ Attilicinus. Vide latissimè p do. Io. in. l. si socer. §. lucius. j. fol. matri. maximè in. vj. co. Alex.

o ¶ Pater. In principio adde Bar. in. l. licet. ad finem de leg. j. Alex.

p ¶ Vxor. Q̄ fundus dotalis possit alienari, & Barto. in. l. si æstimatis &c. Alex.

SVMMARIVM.

1 *Promittens uendere rem pro eo pretio quod inuenietur: & unus nobilis promittit minus quàm ualeat res: & ob eius timorem non plus offeruntur non, debeat attendi eius oblatio.*

LEX XII.

S I pater. [m]No. fi. huius. l. q valeat ad multa. † qa, p̄mitto tibi vendere rē, p eo p̄tio qđ inueniet: & qđā nobis, vel potens vult emere minus q̄ valeret cuius timore nemo plus promittit: quod hoc non debet attendi. Bart.

LEX XVII.

A Ttilicinus [n]No. l. quia si non esset ista. l. nescio qd dicerē. ¶ Cōtra hāc. l. oppo. & videtur q, ppter incertum euentum, valet pactū nec posset mulier conqueri: quia ex eo pōt fieri deterior & melior eius conditio: vt. l. j. ff. de transac. & l. de fideicomisso. C. de transf. cogitabis pro solutione. Bar.

LEX XXIII.

P Ater [o]Cōditioexistēs in vita stipulatoris, vel post mortē, purificat stipulationē. h. d. Bar.

LEX XXIX.

C Vm maritus.

Titius. Dixi de hac materia in. l. quæ dotis. j. sol. mat.

SVMMARIM.

1 *Fundus dotalis etiam uxore uolente, non potest alienari: secus si datur æstimatus.*

LEX XXX.

P Xor. [p]No. l. qa ex hac habem. † q fundus dotalis nō pōt alienari vllo mō, etiam volente muliere. ¶ Sed si detur æstimatus, tunc potest alienari volente muliere, vt hīc, & in. l. æstimate. sol. mat.

a ¶ Interdum. Facit iste tex. an possit fieri i executio in re dotali, per glo. & ibi Bar. in. l. à diuo. §. in vend. de reiud. & Bal. in. l. ob maritorum. in. C. ne vxor pro marito. & ibi tenet qđ non. & ad istum tex. & sequent. vide, no. Bal. ī. l. si prædiū. in fi. de iur. do. Sed vtrum. l. nul. de fundo dotali. C. vetās alienationes, habeat locum in matrimonio & in dot. putatiuis, & non legitimis? die quod fic. gloss. est valde no. in. l. dotale. §. dotale. in ver. præstabitur. j. eo. pro qua bñ facit text. in. l. si cum dotem §. fin. solu. ma. sed an fundus dotalis possit alienari. fol. matr. anteq̄ resti tuatur vxori, vide Bald. quod non in l. j. C. sine cen. vel reliq. & ibi an fundus dicatur dotalis soluto matri. & an possit alienari per patrem filiæ fol. mat. per mortem viri, vide glo. Cy. & Bal. in. l. rē quā. C. de iure do. & in. l. etiam. j. eo. Et an vendens rē dotalem teneatur de euic. actio. pernali, vide gloss. & ibi Baldum. in. l. si prędium. de iure do. Et ibi vide qd si cōsēserit vir alienatiōi factę p vxorem &c. Alex.

b ¶ Quædā trāsire. De hoc vide latè Bar. in. l. si ita quis §. ea. l. de verb. ob. Alex.

c ¶ Itē. no. de hoc vide Bar. ī. l. si mora. fol. matr. & m l. Nesenni. §. j. de re iud. Alex.

d ¶ Si fund. in prī. &c. fallit in fertitute fundi dotalis, licet non possit alienari. §. eo. l. lex Iulia. cū. l. seq. potest tamen p̄scribi secūdū glo. not. & ibi Bartol. in. l. si filio. §. j. fo. ma. fallit etiam in casu. l. longe. cū ibi not. j. de diuer. & tēp. p̄. scri. Alex.

¶ POMATES.

d ¶ Si fundus. vide Fel. in. c. ad aures. de præscriptio. an iste textus procedat ī dote eccl'iç.

e ¶ POMATES. ¶ Inter virū & vxorē. Adde ad materiā huius titu. q omnes alij contractus sunt per missi inter virum & vxorē, vt per Alex. cō filio. lxxvj. incip. visis prædictis. eo. v.

f ¶ POMATES. ¶ Moribus. vide Feder. consi. cxxvj. aliās. xl. Anto. in. c. cum contingat de iureiur. tenet quod sic, licèt Cardi. & Bald. ibi tenent cōtra in. ix. columna. vide Alexand. consi. clvij. col. j. vol. ij. Pau. de castro. consi. lxxxviij. & consi. xcix. Imol. latè in. d. c. cum contingat. col. iiij. ad fi. sui cōmēti. barb. cō. lix. col. xvij. vo. ij. Bal. cōsi. xxxix. prima parte. Aret. cōsi. lxxxiiij. col. v. Alex. cōsi. viij. vo. ij. & cōsi. xxvij. co. ij. vol. ij. & cō. fi. cl. volu. iij. vbi ponit, quæ potest esse ratio: quare sit prohibita donatio hæc. & Bald. consi. xxix. in prima parte. Soc. cōsi. lxv. Ro. consili. xliij. & cōsi. ccxiij. Iaso. in. l. pacta q̄ contra. C. de pac. Et licet maritus prohibeat re

linquere vxori, non tamen prohibetur requiri cōsensum alienationis rerū suarum. Alex. consi. lvij. colum. iij. vo. ij. & vide Aret. consi. ij. colū. v. doct in. l. ij. §. creditū. ff. si cer. pet. Alex. consi. clxvj. ccl. v. vo. ij. Casus aūt in q. bus maritus potest donare vxori, vide per Iaso. in. l. ex hoc iur. ff. de iustis. & iur. Pau. in. d. l. pact. quæ contra. Roma. consi. xliij. vel. xliij. Pan. consil. xcv. colum. ij. volu. ij.

¶ Generaliter. De intellectu huius tex. in. §. vide latè per do. Ioan. post Barto. in. l. si fideiussor. in princ. de leg. j. Alex.

¶ POMATES

¶ Generaliter. De intellectu hui⁹. l. vi de Alexan. consi. lxxxij. in consi. ij. vol. iij.

¶ Si vxor. & per istū tex. sing. dicit Bal. in. l. cū allegas in. iij. oppo. C. de vsu. qđ si debitor passus est cōdēnationē, nō opposita exceptione vsurarū, & contract⁹ illiciti: quòd sñia debet rescindi. & sequitur Imo. in. l. stipulatio ista. §. alteri. ī antepenult. col. de verbo. obli. ¶ Et aduerte in materia huius titu. q Azo in summa sup rubrica de donatio ante nupt. ad finem. gu. & mirabiliter limitat totam materiā huius titu. l. rect sub dubio fortè: nam dicit illam locū habere, quando donatio fit per virū vxori, postq̄ traduxit eam ad domum: fec⁹ si fiat añ licet post cōtractū matrimoniū per ba de p̄senti. quod est valde no. sec. dū do. Io. in. l. si socer. §. lucius. j. fol. matri. vide in tex. no. & ibi gloss. & Bart. in. l. cū inter. C. de donati. ante nup. subdit do. Io. in. l. si socer. §. lucius. j. fo. matri. q, p hoc facit ideo: qa tūc nō videtur interuenire dome sticitas, & per consequēs non est eadem ratione prohibitionis. ¶ Et per hoc in partibus Lombardiæ in qbus vir cōuersatur post desponsationem in domo potentis vxoris, & habēdo secum copulam antè q̄ traducatur, vel faciat festum nuptiarum: quia non facit nisi integraliter, dote data non haberet locum dictum Azonis. & nō est tamen dictum suum sine scrupulo. ita dicit do. Io. ¶ Ego verò dico q tu vide as. l. penul. j. eo. vbi est tex. no. & tu vide do. Ioan. aliter dicentem in l. meuia. j. solu. matri. & tex. in. l. penulti. j. eo. §. j quem allegat Bald. in. l. j. §. ij. C. pro dote. ¶ Item limita hunc titulum, nisi preces sisset aliqua obligatio, saltem naturalis ad antidora: quia erit remuneratoria donatio, & impropria: vt dixi post Bar. in. l. j. j. de don. Alex.

¶ Si maritus. Istum textum allegat Dyn. & Bald. in. l. stipulatio ista. de verbo. oblig. Alex.

3 *Donatio sit tribus modis.*
4 *Donatio inter uirum & uxorem non trahitur retro: sed confirmatur à tempore mortis.*
5 *Tempus contractus inspicitur, utrum ualeat.*

SVMMARIVM.

1 *Tempus contractus quando quantum ad acquisitionem inspicimus: & quando tempus existentis conditionis?*
2 *Conditio potestatiua non trahitur retro. Et quare in contractibus inspicitur tempus existentis conditionis, non in testamentis.*
3 *Conditio non trahitur retro, in ultimis uoluntatibus.*
4 *Actio directa traditione facta tibi recipienti nomine domini & eius mandato, hoc actio inter te & ipsum me ignorante: quæritur tibi, & non domino.*

LEX I.

I Nterdum. [a]Prohibitio alienationis facta à lege, non habet locum in alienatione necessaria. h. d. ¶ † No. quædam transire [b]titulo vniuersali, q̄ nō transeunt titu. singulari, vt. l. in modicis. §. de cōtrahen. emp. & l. quædā. j. de acquirer. domi. & pōt esse rō: qa ista alienatio est necessaria p mortē. facit. l. ex hoc edicto. §. sed hæredē. §. de ali. iud. mu. cau. fic. Itē no. [c]ex hac. l. qđ dīnū fūdi † dotalis secūdū ista tpa, nō trāsibat ad mulierē sol. mat. Simile. in. l. iij. C. de iur. dot. sed hodie secus, vt in. l. in rebus. eo. titu.

LEX XVI.

S I fundum. [d]Quæ, phibenē alienari, & p̄scribi, phibenē: & cā alienationis ī terueniēs p̄scriptionē iā ceptā nō interrūpit. h. d. ¶ No. qđ missio in possessionē naturaliter inducit dominī translationē qđ apparet: quia aliās nō esset dotalis &c.

LEX XVIII.

V Ir in fundo. Not. tex. in fine ibi, puto. qui facit, quòd si emptor soluit partē pretij, quòd pro ea dem parte tenetur: pro alia nō. arg. tamen contra in. l. fistulas. §. penul. s. de contrahen. emp. quo d not. dixi in. l. Iul. §. offerri. s. de actio. emp.

Liber XXIIII.

De donatio. inter uirū & uxorē. Rub.

M Oribus. [f]Nota istas leges. qđ cōtractus inter virū & vxorē nō firmat iuramēto: qa inuitari ētur ad delinquēdum, de quo vide in. l. si quis pro eo. j. de si deiuss.

LEX V.

S I sponsus.

Generaliter. [g]Nota. §. istum ad solutionem brocar. vtile per inutile non vitiari: qđ est verum, qñ fuit separabilia, aliās non: vt hīc, & l. j. §. sicut autem opus. & §. seq. j. de aqua plu. arc.

SVMMARIVM

1 *Paria sunt aliquid fieri tempore permisso, uel prohibito & conferri in tempus permissum.*
2 *Dominium, quòd non quæratur ei cui conceditur, sed penes concedentem manet.*

a ¶ Sed si mors. Vtrũ donatio facta inter cõiuges cõfirmet si maritus est exbannitus. & non est alibi iste tex. ad hoc secũdũ Bal. in. l. pe. in. x. col. C. de execu. rei iud. & ad hoc adde. l. ex verbis. & qd' ibi Bar. & doc. C. e. declarat Bal. in. d. l. pe. quid iuris si maritus reuocat donationem post bannum vt hic: an applicet fisco? dic q̃ nõ. & etiã qd in donatione facta per patrẽ filio. Alex.

b ¶ De hoc. Adde quæ no. Bart. in. l. si constante. in. iiij. q. quæ tex. q. ibi. in sol. mat. Alex.

c ¶ Papinianus. In prin. &c. ad hanc l. vide Bald. in. c. j. in fi. de feud. dato in vicem. l. cõmis. & in prin. &c. No. qd' ad cõfirmatio nem donatiõis re qrit traditio. Sed qd in donatione q fit inter pr̃em & filiũ, vide gl. in. l. cũ de in rẽ verso. s. de vsu. & ibi Bal. vide tur idẽ tenere qd' in donatione inter virum & vxorẽ & qd' not. Bart. in. l. si emãcipatis. C. si qs alteri vel sibi. & idem firmat Ang. in. l. ij. p dona. per hãc. l. & qd' not. i l. ij. C. de dote cau. nõ nume. & idem Bal. in aut. vnde si parens. C. de inof. fi. testa. & dixi in l. si donatione. C. de colla. & etiam tenet Bald. in. l. ij. prin. C. de inofficio. dona. vbi dicit qd' talis donatio confirmat emancipatione, vel alio mõ effecto filio sui iuris. ¶ Fallit tamẽ secũdũ eundẽ ibi vbi donatur filio bñ merito, vt extraneo qd in dona. ante nupt. an req. rat traditio, an sufficit sola, nisi sio vel cõfessio aũ donãdi, vide bal. post gl. ã. l. j. C. de dona. añ nup. & add eibi si eñ confessus fuisset. Bal. in. l. ij §. creditũ. si certa peta. Cy. in. l. j. ad fi. C. de fac. sanc. ec. Idẽ Rap. in. l. si diuortio. de verbo. oblig. Alex. ¶ Adde vt p Pet. deanch. cõs. cviij. & omnino vide Ro consil. xliij. Pau. de castr. consi. cvj.

d ¶ POMATES. ¶ Traditio. adde Pau. de castr. cõsi. cj. incipi. videndũ est. & consi. cvj. incip. vir donauit. Bar. in. l. si diuortio. ff. de ver. ob. quẽ sequ tur. Alex. consi. xlv. incipiẽ. habita. col. iij. vol. j. & consi. xxvj. incipiẽ. viso vol. ij. & cõsi. cxliij. col. j. vo. v. pulchrẽ p Feli. c. si cauti. de. fi. istr. col. xxvj. cõtrariã opi. tñ tenet Pau. de castr. quẽ sequitur Alex. & Areti. in. l. j. §. j. ff. de acquirẽda pos.

e ¶ Cum hic In princ. hnius &c. fallit in vxore putatiua, secũdũm Bal. in. l. eam quam. in viij. col. C. de fidei. Alex.

f ¶ In eadẽ. adde in. l. si. in princ. de adi lega. p Bar. in. l. j. de lega. iij. tex. in. l. cũ tacitũ. §. de. pbat. & qd' allegat Bal. in. l. pacta nouissima in. v. colum. ad Bar. hic adde Bal. in. l. ex pona. in. v. col. C. de proba. Alex.

g ¶ Si maritus. qualiter debeat intelligi vide multum no. Bar. in. l. rẽ legatã. j. de adi. leg. Alex.

h ¶ Siue vxor. vade. Bar. in. l. fin. in prin. de don. Alex.

¶ Si donatę &no. glosſ. & ibi bar. ã. l. si. p fũdo. C. de trãſ. & ã. l. eius rei. s. de vendi.

k ¶ Si Seruus cõmunis. Vide Bald. in. l. cum proponas. C. de pact. & quãdo sed Tuerti fuit obtenta. qd' no. & tenementi, qa habuistis q̃ hæreditas non data non transmittitur: † sed ego dico, quòd retinendo per annum videatur adire.

LEX XX.

5 **Ivxor filio.** ¶ Per seruũ, nõ q̃rit filio male fidei possessori: sed bonæ fidei. hoc dicit.

LEX XXI.

Si is seruus. Donatio inter virũ & vxorẽ quo ad fructus & alias cõmoditates, retrotrahit. h. d. ¶ Oq hic donatio retro nõ trahit. l. sed interi. §. j. s. e. Sol. verũ est quo ad dñium: tec quo ad alias actiões, vt hic. & l. res. C. e.

LEX XXII.

Vxori suæ. Donatio cã mortis, reuocata videt p aliã dispositionẽ postea factã: secus in dispositione ante eã de re donata facta. h. d.

LEX XXIIII.

c **Papinianus** Donatio inter virũ & vxorẽ q̃ fit simplici promissiõe nõ cõfirmat mortẽ. h. d. Q uã. l. no. & hoc est verũ, qñ nõ interuenit traditio vera vel ficta. si eñ cõfessus fuisset se recepisse & habuisse: tũc haberẽ loco traditionis & cõfirmatur morte, vt. l. qd' de suo. & ibi glo. C. de donat. non nu.

LEX XXV.

Si inter. Donatio ĩter virũ & vxorẽ p̃stat iustã cãm vsucapiẽdi ante contractũ matrimoniũ, & postea dissoluto: vl' cõstante. h. d. Istam. l. & l. seq. declarau plenè in. l. j. j. de vsuca pro donatio. & per Dy. in. c. pro possessore. de regu. iu. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Vestes pretiosæ uxoris sunt uiri, non necessariæ.*

LEX XXX.

Si mulier.

1 **Si vir.** No. † q̃ vestes mulieris sunt viri. qd' intellige de vestib⁹ pretiosis: sec⁹ in vestib⁹ necessariis ad quotidianũ vsum deputatis: tũc eñ de his nõ est donatio, sed magis datio cã necessitatis: ne cpotest reuocari: vt. l. si vsusfruct⁹. §. j. & ibi not. j. ad legẽ falcidiã. Et debet intelligi glosſ. quæ est hic.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter uirum & uxorem confirmatur morte.*
2 *Falcidia, quòd detrahatur de donatione inter uirum & uxorem morte confirmata.*
3 *Eadẽ uolũtate esse quisq; præsumitur, nisi uenìet ad mortẽ appareat cõtrariũ uoluisse.*

LEX XXXIII.

c **Vmhic.** Donatio inter virũ & vxorẽ morte donatoris, superstite dõatario, cõfirmat. h. d. ¶ No. † q̃ donatio ĩter virũ & vxorẽ cõfirmat morte. ¶ Itẽ no. † q̃ perinde est ac si cet i testõ cõfirmata: & sic de ea detrahet falc. ¶ † Itẽ no. q̃ i eadẽ volũtate ps̃umit̃ qs esse: nisi veniens ad mortem appareat contrarium voluisse.

Poenitentiam No. q̃ vltima voluntas est ambulatoria vsq; ad mortem.

SVMMARIVM.

1 *Donatio uidetur reuocata, si res donata pignoretur: secus si legetur.*
1 *Tituli sola reuocatione nisi auocetur possessio à donatario, non reuocatur donatio.*
g **Si maritus.** g Not. † quod in pignorando quis videtur reuocare donationẽ: secus in legando: vt insti. de leg. §. fi rẽ.
3 ¶ † Item no. q̃ per solã reuocationẽ tituli, nisi auocetur possessio à donatario, non videtur reuocata donatio.

Si ambo. Materiam istã de pariter morientibus dixi in. l. quod pariter. j. de reb. dub.

LEX XXXIIII.

Si stipulata. No. in. eo qd' dicit q̃ stipo annua nõ valet in rebus: dotalibus vt. l. fi annua. item intelligẽ quod dicit, confirmari secundũm. l. Papi. s. eo.

VMMARIVM.

1 *Donatio quam uxor facit uiro, ut filiam dotet, ualet.*
2 *Diuortium non iure factum non facit donationem ualere.*
3 *Bannitus non iure, nõ dicitur exbannitus, nec potest offẽdi.*

LEX XXXV.

h **Siue vxor.** h Valet donatio quã vxor facit † viro vt, filiã dotet. h. d. quẽ casum no. ¶ † Itẽ not. quòd diuortiũ nõ iure factũ, nõ facit dõationẽ valere. qd' no. Similiter facit quòd exbãnit⁹ † nõ iure, nõ videat exbãnit⁹, nec possi offendi. facit. l. iiij. §. condemnatum. s. de re iudi. & l. pen. j. de adi. lega. & ibi dixi.

LEX XXXVII.

i **Si donatæ.** Qui soluit litis æstimationem, debet cãm dicere si cãm habuit ab authore. h. d. Q uã. l. & no. p. no. Dy. in. c. p possessore. de reg. in. lib. vj. dixi plenè in l. litis æstimatio. j. pro emptore &c.

Si sponsus. Põt vir cũ vxore annulũ spõsalitiũ pmutare. h. d. & iste. §. pcedit in terminuis suis, quãdo vir cõmutat auunculũ: sed secũdũ nostrã cõsuetudinẽ primò despon fatur per verba de presenti: & sic est vxor. & sic donatio nõ valeret: quod no. & multoties allegaui istum. §. in conuentu scholarium.

LEX XXXIX.

k **Si seruus communis.** Pro parte, quã vir habet in re, nõ valet donatio inter cõiũctas psonas: psentia tñ cũ taciturnitate donationẽ iducit. h. h. Quã. l. not. de materia ista dixi plenè ã. l. quæ dotis. j. sol. mat.

SVMMARIVM.

Debitor delegatus quòd possit opponere exceptionem delegationis inualidæ.

Vir vxori

præsumatur animus donandi inter vir. & vxo. dixi post Bar. in. l. maritus. & l. quæ dotis. in. ij. col. sol. ma. Ibi limitauit Bar. in fi. pe. col. nisi esset talis conuentio, ppter quã resultaret metus reuerentialis. ¶ Adde ad. l. qnt⁹ Ang. plenè consi. cxlj. & an martuo marito vxor possit vendicare fundum emptum de eius pecunia? vide Io. Andr. in additio. Specu. in titut. de emp. §. tertio loco. vers. & not.

POMATES. 1
k ¶ Si seuus cõis. Vide Iaso. post doct. in. l. sed si plures. §. ad substitutos. colum. iij. cum tribus seq. ff. de vul. & pup. & per bar. consil. xvj. col. vj. volu. j. & consi. ix. col. j. Alex. consil. j. col. iiij. vol. iij. aliãs. ij. Barb. cõsi. vj. col. x. vo. ij.

2 ¶ Mulier. hanc l. alleg. not. Bar. in l. j. de inoff. do. in ij. col. Alex.

b ¶ Vir vsuras. quali ter procedat, vide inst. de act. §. fuerat. ĩ. iij. char. alex.

c ¶ Empta. not. ad ea q̃ habentur ĩ l. mater. C. de rei vẽdi. & allegat etiam ipsum no. Bal. in. l. interest. C. de vsuf. & Bald. in. l. iiij. C. quando fis. vel prin. Alex.

d ¶ Vir mulieri. No. hanc. l. in princip. & vide latius per Bar. in. l. j. §. si seruus. j. de quẽstio. quando autem famulus repellatur à testimonio. vide p Innocent. in. c. in literis. de testib⁹. & in. c. insinuãte. de offi. delega. & quod no. Bar. in. l. si quando. C. vnde vi.

POMATES.
d ¶ Vir mulieri. Ad de Alex. consil. l. colũ. iiij. volum. j. Corsetum singu. in litera, præsumptio incipi. celeritas. Bald. in simili in. l. dictantibus. C. de testa. vbi q̃rit, an procurator possit esse testis, & dicit quòd sicsi sit reuocatus. An autem famulus expulsus possit contra dominũ testificari? Oldra. consi. cxlv. Alexan. consilio. v. colum. ij. volumine. j. & aliquid per Feli. ã. c. in literis. columna ij. versi. fallit. v. de testi. Barba. consilio. vj. xxvij. colũ. j. volumine & consi. iij. col. xvij. volumine. ij. & consi. xlvij. col. v. volumi. ij. Alex. consi. lxxviij. colũ. ij. volu. j. & consi. xciij. columna. iij. eo. volu. Alex. consi. xl. vol. ij. vbi dicit, q̃ famul⁹ est de familia. Bal. in. c. in super. de testib. & in. d. c. in iteris. vbi etiam ponit quid in vxore expulsa Bar. in. c. causam quæ ad fi. ¶ de offi. deleg.

c ¶ Contra eum qui expellit famulum suum &c. An autem famulus indistincte repellatur? Barto. hic videtur sentire quòd sic. Idem tenet in. l. j. §. hæc aut em. de his qui deie. vel effude. & gl. in. iij. q. v. in summa. quæ dicit q̃ omnes qui sunt de familia alicuius siue sint liberi, siue domestici: siue serui, familiares sunt & ideò repellẽdi. allegat. l. ædiles. §. familiæ. de ædil. edic. Tex. tamẽ. in. c. in literis. de testibus. dicit quòd familiares repelluntur, nisi sint probatæ vitę, adeò quòd non sit verosimile eos delierare. & glosſ. intelligit illũ tex. de alijs familiaribus, quãm de his quib⁹ potest imperari. quia illi indistincte repelluntur. & illud notat Spe. in titu. de teste. §. j. versi. sed nunquid ergo socius. quod videtur tenere cũ Innoc. dicens, qd' familiares honestæ vitæ, possunt esse testes, vt puta familiares episcopi & similes, vel alterius nobilis. secus in familiari pauperis, vel scholaris. Alex. ¶ Adde secundũ Roma. cõs. ccccxx. q̃ famuli honestæ vitæ admittũtur: quid de scriba, vide Bald. consi. ccxvj.

f ¶ Diuortium. An autem hodie possit fieri diuortiũ, vide Bald. in. l. ij. C. de secun. nupt. in fin. Alex.

g ¶ Quod ait. Faci t lex defunctus. arbitrium tutelæ. Sed quid si vir & vxor emunt aliqd simul: numquid præsumatur quòd de bonis viri habeat? videt quòd sic per legem istã. sed non est verum in emptione. leg. vxorem. infrà de legatis tertio. Et per legem istam ita fuit hic Bononiæ determinatũ. Alexand.

h ¶ Simplex prohibitio legis. Vide legem, non dubium. & quod ibi habetur: de legibus.

Alexander ab Imola Sacrosanct. Legum Mystas sacerrimus, idemq; doctor clarissimus.

Vir vxori. † Debitor delegatus potest opponere exceptionẽ delegationis inualidæ, si tamen ignoranter omiserit & soluerit, liberatur h. d. quæ casum no. facit ista. l. dicit statutũ, q̃ qs nõ possit donare aliquã rẽ forẽsi. mõ qdã delegauit debitorẽ suũ, certè tunc debitor ipse delegat⁹ potest de hoc exceptionem opponere.

SVMMARIVM.

Vsucapiens, quòd uideatur habere rem, non à domino contra quem usucapit, sed ex titulo præcedenti.

LEX XLV.

Si extraneus. Vsucapiens videtur habere rẽ † ex titulo p̃cedẽti, nõ à dño cõtra quẽ vsucapit. h. d. quã. l. not. qa in pruri b⁹ locis habemus istũ effectũ, sed nõ ita clarè sicut hic facit. l. indebiti. §. sed & si nũmi. s. de cõdi. ĩde. l. si aliena. j. so. matr. & l. si alienã. j. de dona. cã mor. Sed melius & clarius loqtur iuris cõsultus hic, q̃ alibi.

LEX XLVI.

Marcellus. Ex qualitate expẽsarũ p̃sumitur an aio repetẽdi fecerit qs an nõ. h. d. qd' no. qa to ta die allegatur.

LEX L.

a **Mvlier.** a Aliàs est. l. Sulpitius. Nudus minister dicit, q̃ nullũ cõmodũ sentit, aliàs nõ dicit qs nudus minister. h. d. de quo dixi plenè in. l. si qs titio. j. de leg. ij.

LEX LI.

d **Si cum mulier.** Eoipso q̃ qs est locuples tior, q̃ ab obligatione est liberatus, nõ ãt eoipso, q̃ sibi pecunia daẽ, nisi ex ea pecunia apparet aliqd apud eũ remansisse. h. d. qd' no. quia est casus bonus.

LEX LII.

Quintus. Quicqd mulier quærit, p̃ sumitur quæsiuisse ex bonis viri.

LEX LIII.

Si vir vxori.

Vxor Donatio causa mortis extiterit morte donatarij, donatore supueniente. h. d. quã. l. nat. quia allegabilis est. fi quando. C. vnde vi.

LEX LV.

b **Vir vsuras.** b Si vsuras dotis vir viuẽs ñ petit, donare videt & periculo viri sunt, & morte confirmant h. d. quod not.

LEX LVI.

c **Vxor marito.** Res ẽpta c ex pecunia mulieris dõata viro, vẽdicari põt. h. d. ¶ No. viro existente nõ soluẽdo, potest agi.

SVMMARIVM.

1 *Contractus per epistolam probatur, non autem contrahitur.*

LEX LVIII.

Eaquæ. Donatio q̃ potest condici: potest in stipulationẽ conuerti, & stipulatio potest probari p literas. h. d. Not. † quòd per epistolã probat stipulatio. Sed contrà in. l. j. j. de ver b. obli. Sol. per epistolã nõ cõtrahitur vt ibi, sed contractus probatur, vt hic.

LEX LIX.

Si prædia. Valet donatio inter concubinam & amasium: non autem inter virum & vxorem. h. d. Sed si postẽ esset vxor, redderet viro, tunc non esset donatio.

SVMMARIVM.

1 *Famulus expulsus à domino, ut pro eo testificetur, quando uideatur uerè uel fictè expulsus?*

LEX LXV.

d **Virmulieri.** d Donatio facta mulieri diuertenti, vt re uertatur, valet. h. d. quã. l. no. & hoc fi diuortiũ fictè factũ nõ appareat. ¶ † Not.
e hãc. l. primò cõtra eũ q̃ expellit famulũ suũ⁹ vt testificetur pro eo. nã si ex loginqtate tpis, vel breuitate, quo eum tenuit: si ille se vellet locare cum alio vel nõ: præsumitur verè, nõ fictè, quòd eũ sic dimiserit. &c.

De diuortijs Rubrica.

LEX I.

f **Diuortium.** f Not. ista verba quia vtilia sunt ad probandũ qualiter quis abiecerit famulum, vel socium.

LEX IIII.

Hvlianus. Ibi est dare priuationem vbi est dare habitum. de quo plenè dixi in. l. decem. j. de verb. obli. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si prohibet simpliciter certas personas emere, uel uendere, q̃si fiat emptio uenditio, q̃ nihilominus ualet.*
2 *Prohibitio. l. simplex, quando inducat quod factum sit ipso iure nullum?*

LEX XL.

g **Vod ait.** g No. l. p quã Rich. malũ. dicit, q̃ si statutũ prohiberet certas psonas emere, vel vẽdere q̃ si ab eis emim⁹, valet vẽditio & emptio, si statutũ vltra nõ pcedit. hoc idẽ posuit Cy. postea in. l. nõ dubiũ. C. de legi. sed contra dico in. l. prætor. in prin. j. de opere noui nun. Non ob. arg. ex eo quòd in. l. Iulia. de maritã. ord. colligit, q̃ alij nubere nõ possit, qa lex voluit valere diuortiũ. nã si iure matrimoniũ tenet: sine dubio non posset alij nubere. Vnde ex eo q̃ lex vltra procedit, hic hoc colligitur: aliàs simplex prohibitio
f legis h inducit, † q̃ factũ sit ipso iure nullum vt in. l. j.
2 j. de his quæ pro non scriptis &c.

Ait lex. No. casum quomodo & qualiter pro hibetur quem definere velle. quod facit ad multa &c.

Index quaternionum.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV. Omnes sunt quaterniones, præter VV qui est ternio.

PRAELECTIONVM IN SECVNdam. ff. Veteris Partem, summa diligentia repurgatarum Authore Bartolo à Saxoferrato, Iuris vtriusq; Coryphæo primarioq; Duce, honestissimorum hominum Iaco. ac Ioan. Senettonum impensa,

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca